

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1898

HARMINCZHARMADIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

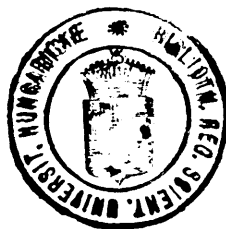
DE DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

DE FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IR., DALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1898

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1898. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található; a zárjelben levő számok a dolgozat folytatását jelzik.

- ALFÖLDY EDE, nagybecskereki kir. járásbíró. 287.
 Dr. ALMÁSI ANTAL. 37, 166, 206, 242.
 Dr. ANGYAL LAJOS. 329.
 Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd. 41, 65, 89, 97, 105, 113, 121, 137, 153, 185, 205, 210, 217, 233, 237, 245, 349, 374.
 Dr. BALOG ARTHUR, egyetemi m. tanár. 49, 225, 301.
 Dr. BALOGH JENŐ, kir. táblai bíró. 113, 283.
 Dr. BALPATÁKY IMRE, eperjesi ügyvéd. 117.
 Dr. BARNA IGNÁCZ, ügyvéd, keresk. akadémiái jogtanár. 57, 254.
 Dr. BAUMGARTEN ISZIDOR, min. osztálytanácsos. 327.
 Dr. BÁLINT ZSIGMOND, budapesti törvényszéki jegyző. 108, 182.
 Dr. BERCZELI ANTAL, budapesti ügyvéd.
 r. BERINKEY DÉNES, komáromi ügyvéd. 43.
 Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd. 3.
 BOHUNICZKY ÖDÖN, kalocsai törvényszéki elnök. 61, 94.
 Dr. BORSITZKY IMRE, sádsi kir. járásbíró. 71.
 Dr. BÖSZÖRMÉNYI OSZKÁR, budapesti ügyvéd. 264,
 Dr. CONCHA GYÖZÖ, budapesti egyetemi tanár. 129, (137), 293, 333.
 CUKOR SÁMUEL, budapesti ügyvéd. 51.
 Dr. DÁRDAY DEZSŐ, budapesti albiró. 111.
 DIENES ISTVÁN, albiró. 323.
 ÉDER KÁLMÁN, kir. albiró. 189.
 EISERTH ISTVÁN, löcsei kir. ügyész. 134.
 Dr. ENYICZKEI GÁBOR, budapesti ügyvéd. 50.
 Dr. ERŐSS SAMU, budapesti ügyvéd. 257.
 Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi rk. tanár. 177, (186, 205, 210, 217, 222, 226, 239,) 261, 273, 277.
 Dr. FAZEKAS OSZKÁR, 59, 149, 338.
 Dr. FENKEI FERENCZ, sárospataki jogtanár. 309.
 Dr. FODOR ÁRMIN, budapesti törvényszéki bíró. 371, (379).
 Dr. GALLIA BÉLA, budapesti albiró.
 Dr. GÁL JENŐ, budapesti ügyvéd. 5.
 Dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvéd. 130, 155, 174, 215, (218), 227, 374.
 GÖLDNER KÁROLY, brassói törvényszéki bíró. 93.
 Dr. GRÄNER ERNŐ, budapesti ügyvéd. 80, 112.
 Dr. GRUBER LAJOS, budapesti kir. alügyész. 28, 153, 230, 320, 337.
 Dr. GULLYA LÁSZLÓ, k.-vásárhelyi tszéki bíró. 19.
 HALLER GÁBOR, temesvári tszéki bíró. 124, 163.
 HAMMERSBERG JENŐ, budapesti kir. főügyész. 209.
 HARMATH DOMOKOS, tordai telekkönyvvezető. 258.
 HARMATH JENŐ, betétszerkesztő albiró. 312, 344.
 Dr. HATTYUFFY DEZSŐ, fehérmegyei árvaszéki elnök. 296, (304).
 Dr. HEIL FAUSZTIN, közigazgatási bíró. 106, 193.
 Dr. HEXNER GYULA, lipótszentmiklósi ügyvéd. 66, 278.
 Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 257, 298, 354, 374.
 Dr. HORVÁTH LIPÓT. 30.
 Dr. ILÉS JÓZSEF, min. fogalmazó. 9.
 Dr. ILÉS KÁROLY, budapesti ügyvéd. 84.
 Dr. IMLING KONRÁD, kir. táblai tanácselnök. 1, 318, 370.
 Dr. KARÁDY BERTALAN, budapesti kir. törvényszéki bíró. 122.
 Dr. KATONA MÓR, kassai jogakadémiai tanár. 285, 368, (379).
 Dr. KENÉZ BÉLA. 126.
 Dr. KÉRI MIKLÓS, törvényszéki bíró. 38.
 KNORR ALAJOS, ny. kir. táblai bíró. 100.
 Dr. KÓNYI JÓZSEF, budapesti törvényszéki jegyző.
 KUNFALVY ISTVÁN, nyiregyházi tszéki bíró. 7.
 Dr. KOVÁCS MARCEL, budapesti albiró. 288, (297).
 Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd. 81, 213, 341.
 Dr. KRANOVITZ LAJOS. 132.
 Dr. KUNCZ IGNÁCZ, kolozsvári egyetemi tanár. 90.
 LACZKOVICH GYULA, temesvári albiró. 102.
 Dr. LÁDAY ISTVÁN, budapesti ügyvédjelölt.
 LÁNYI BERTALAN, min. tanácsos. 335.
 LENGYEL IMRE, hajduszoboszlói járásbíró. 124, 180.
 Dr. LÉVY BÉLA, budapesti ügyvéd. 352.
 LÖW TIBOR. 167.
 Dr. MANDEL SÁNDOR, szolnoki albiró. 303.
 Dr. MÁRKUS DEZSŐ, törvényszéki bíró. 82.
 Dr. MARSÁLKO JÁNOS, min. fogalmazó. 77.
 Dr. MARTON HENRIK, budapesti ügyvéd. 76.
 Dr. MESZER ARTHUR. 171, 197.
 MÓZES LÁSZLÓ, budapesti ügyvéd. 298.
 Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvéd. 365.
 Dr. NÉMETH RUDOLF, szegedi törvényszéki albiró. 342.
 Dr. NEUSCHLOSZ TIVADAR, budapesti ügyvéd. 119.
 Dr. NITSCHKE GYÖZÖ, hatvani albiró. 282.
 Dr. NYULÁSZY JÁNOS, kassai ügyvéd. 69.
 Dr. PAP JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 6.
 Dr. PAZÁR ZOLTÁN, kir. albiró. 351.
 Dr. PIKLER GYULA, egyetemi rk. tanár. 10, 25, 42.
 Dr. POZSONI GÁBOR, törvényszéki bíró. 15.
 Dr. RAFFAY FERENCZ, győri albiró. 141, 158, 202.
 Dr. REINER JÁNOS, budapesti egyetemi m. tanár. 262, (272).
 REINITZ JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 52, 87.
 Dr. RÓSA FERENCZ, budapesti ügyvéd. 380.
 Dr. ROTH PÁL, budapesti ügyvéd. 34, 69, 94, 172.
 Dr. SANTA ELEMÉR, budapesti törvényszéki bíró. 187.
 SUGÁR IGNÁCZ, miskolci ipar- és kereskedelmi kamarai titkár. 221.
 Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, budapesti egyetemi tanár. 229, (233, 237, 247), 254, (270, 349, 367).
 Dr. SCHWARCZ ISZIDOR, fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. 109, 224, 235, 260.
 Dr. STASSIK FERENCZ, nagybecskereki ügyvéd. 240.
 Dr. SZABÓ SÁNDOR, sárospataki jogtanár. 74, 92.
 Dr. SZÁSZ GERŐ, gy.-fehérvári törvényszéki aljegyző. 258.
 SZÉKÁCS FERENCZ, curiai bíró. 12, 18, 73, 162.
 Dr. SZÉKELY FERENCZ, curiai bíró. 251.
 Dr. SZILÁGYI VILMOS ISTVÁN, budapesti ügyvéd. 147.
 Dr. SZLADITS KÁROLY, budapesti kir. albiró. 22, 46.
 Dr. SZOKOLAY ISTVÁN. 25, 57.
 SZÓTS ANDRÁS, főv. szeretetházi igazgató. 325.
 Dr. SZÜCS MIKLÓS, budapesti ügyvéd. 248.
 Dr. TARNAI JÁNOS, kir. táblai bíró. 214.
 TÓTH GÁSPÁR, budapesti ügyvéd. 4, 51, 101.
 UNGER GÉZA. 174.
 Dr. UZONYI GÉZA, debreczeni kir. táblai tanácsjegyző. 116, 146.
 Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, bpesti törvényszéki jegyző. 39, 99, 145, 345.
 VARGHA FERENCZ, kir. táblai bíró. 36, 372.
 VARRIK BÉLA, curiai tanácselnök. 161, 169, 366.
 Dr. WALDAPFEL LEO, vág-besztercei ügyvéd. 278.
 Dr. WEISZ ÖDÖN, budapesti ügyvéd. 13, (21, 29, 53).
 Dr. WELLISZ VILMOS, budapesti ügyvéd. 97.
 Ifj. Dr. VUTKOVICH SÁNDOR, pozsonyi jogakadémiai tanár. 138.
 Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd. 336.
 Dr. ZACHÁR KÁLMÁN. 249, 311.
 Dr. ZAKARIÁS JÁNOS, brassói ügyvéd. 44.

TARTALOMMUTATÓ

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1898. évfolyamához.

Lap		Lap		Lap
	Magánjog.		Polgári törvénykezési rendtartás.	
	Birtokkereset. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai tanácselnöktől ...		Parogi reformok — SPECTATOR (Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvéd.) ...	3
1	Elvi határozatok a házassági bontó perek köréből. — TÓTH GÁSPÁR budapesti ügyvédtől ...	213	Okiratok. — Dr. PAP JÓZSEF budapesti ügyvédtől ...	6
4	Az elővásárlási jog. — Dr. SZLADITS KÁROLY budapesti kir. albirótól ...	341	Eskü az újított perben. — Dr. GULLYA LÁSZLÓ k.-vásárhelyi tszéki bírótól ...	19
22, 46	A szavatossági kötelezettség törvényi szabályozása. — Dr. RÓTH PÁL budapesti ügyvédtől ...	215, 218	Közbenszóló ítélettel marasztalható-e alperes perköltségeiben. — Dr. MARTON HENRIK budapesti ügyvédtől ...	76
34	Az ági öröklés kérdése. — Dr. ENYICZKEI GÁBOR budapesti ügyvédtől ...	237, 247	A szerződéskötés egy veszélyes módjáról. — Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől ...	81
50	Ugyanerről. — Dr. BARNA IGNÁCZ ügyvéd, keresk. akadémiái jogtanártól ...	242	Az ítélet konstrukciója a házassági perekben. — TÓTH GÁSPÁR budapesti ügyvédtől ...	101
57	A vaspálya felelőssége. — REINITZ JÓZSEF budapesti ügyvédtől ...	254, 270, 349, 367	A perfeljegyzésekről. — LACZKOVICH GYULA temesvári albirótól ...	102
52, 87	Ugyanerről. — Dr. RÓTH PÁL budapesti ügyvédtől ...	258	Biztosítási végrehajtás elrendelése büntető ítélet alapján. — Dr. NEUSCHLOSZ TIVADAR budapesti ügyvédtől ...	119
69, 94	Ugyanerről. — Dr. SCHWARZ ISZIDOR, fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában ...	262, 272	A sommás törvény 1. §. 2. p. értelmezéséről. — HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől ...	123
109	Kodifikációnk irányelve és a telek- és járadék-adósság. — Dr. HEXNER GYULA lipót-szentmihályi ügyvédtől ...	278	Járásbírói hatáskör az örökösödési perekben. — Dr. DOBI IMRE pécsi törvényszéki bírótól ...	139
66	Az örökös és az özvegy felelőssége a hagyatéki hitelezővel szemben. — Dr. BORSITZKY IMRE sásdi kir. járásbírótól ...	28	A telekkönyvi átalakításról. — HARMATH DOMOKOS tordai telekkönyvvezetőtől ...	142
71	A házasságon kívüli gyermekek joga. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ törvényszéki bírótól ...	287	A bíróság feladata a bizonyítás tekintetében. — Dr. BALPATARY IMRE eperjesi ügyvédtől ...	156
82	Régi válóperek a Curián. — GOLDNER KÁROLY brassói törvényszéki bírótól ...	289	Elnöki rendeletek. — Dr. NEUSCHLOSZ TIVADAR budapesti ügyvédtől ...	165
93	Külföldi bíróság ítéleteinek nostrifikálása házassági perben. — KNORR ALAJOS ny. kir. táblai bírótól ...	296, 304	A jogi természet telekkönyvi feljegyzésének kérdéséhez. — Y. ...	179, 196
100	A házassági törvény 77. §-áról. — HALLER GÁBOR temesvári törvényszéki bírótól ...	303	Ragályos betegség és a végrehajtás. — ÉDER KÁLMÁN kir. albirótól ...	189
124, 163	Ugyanerről. — Dr. RAFFAY FERENCZ győri albirótól ...	318	A budapesti ügyvédi kamarának a polg. perrendtartás tervezetéről kidolgozott véleményes jelentéséből ...	198
141, 202	A szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás. — Dr. UZONYI GÉZA debreczeni kir. táblai tanács-jegyzőtől ...	329	Blanquette-ügyletek. — Dr. ALMÁSI ANTAL-tól ...	206
146	Szerzetes gondnokság alá helyezhető-e? — Dr. RAFFAY FERENCZ győri albirótól ...	335	Felhívás és felmondás. — Dr. STASSIK FERENCZ nagybecskereki ügyvédtől ...	240
158	Az örökös felelőssége. — Dr. ALMÁSI ANTAL-tól ...	338	A fél eskü alatti kihallgatása igazolás kérdésében. — Dr. ZACHAR KÁLMÁN-tól ...	249
166	A polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság jegyzőkönyvei. — X. Y. ...	351	Birtokvédelem kiterjedésénél. — Dr. ERŐSS SAMU budapesti ügyvédtől ...	257
169	A hitelező-késedelem hatása a készfizetési kezességre. — Dr. MESZER ARTHUR-tól ...	361	A telekkönyvi intézményről. HARMATH DOMOKOS tordai telekkönyvvezetőtől ...	258
197	A jogásközönség részvétele a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének előkészítésében ...	366	Végrehajtói panaszok. — GERŐ-től ...	289
201	Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért. — MONSIEUR COUTEAU-tól ...	370	Felülvizsgálati kérelem az ítélet indokolása ellen. — Dr. ZACHAR KÁLMÁN-tól ...	311
211, 231, 250	Ugyanerről. — Dr. SCHWARZ ISZIDOR fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában ...	370	Tényleges birtoklás és elbirtoklás. — HARMATH JEŇŐ betétszerkesztő albirótól ...	312, 344
		370	Az anyagi igazság a polgári perben. — Dr. FODOR ARMIN budapesti törvényszéki bírótól ...	371, 379
		368, 377	A kicsomózási eljárás költségei. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvédtől ...	374

Kereskedelmi, váltó-, szabadalmi, és csődjog.

Kiskereskedői részvénytársaságok. — Dr. ALMÁSI ANTAL-tól	37
A kereskedelmi ügylettől való ellátásbefolyása a kereskedelmi jog alkalmazhatóságára. — Dr. FAZEKAS OSZKÁR-tól	59
Az ujdonság kérdése a szabadalmi jogban. (Jogászegyleti vita)	110
Megtámadási per indítására való felhatalmazás. — Dr. BALPATAKY IMRE eperjesi ügyvéd-től	117
A szövetségi törvényjavaslat. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd-től	130
A váltótörvény 92. §-a. — Dr. FAZEKAS OSZKÁR-tól	149
Az utólagos telepítésről. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd-től	155
A biztosító-társaságokra vonatkozó kiegyezési javaslat. — Dr. RÓTH PÁL budapesti ügyvéd-től	172
Anormális közgyűlések. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd-től	174
Az ügynök szerepe a biztosítási szerződés létrejötténél. — Dr. KOVÁCS MARCEL budapesti albirótól	288, 297
Ki viseli a veszélyt? — R. S.-től	322
A hitelezők igényei részvénytársaságok egyesülése esetében. — Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvéd-től	336
Ugyanerről. — Dr. LÉVY BÉLA budapesti ügyvéd-től	352
A váltótörvény 90. §-ára alapított gazdagodási kereset jogi természetéről. — Dr. NÉMETH RUDOLF szegedi törvényszéki albirótól	342
Az illoyális verseny — M. + A.	357
A budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentéséből	362
A német új kereskedelmi törvény irodalma. Kárbiztosításból eredő kötelezettségek elévülési ideje. — Dr. RÓSA FERENCZ budapesti ügyvéd-től	380

Büntetőjog és bünvádi eljárás.

A hatóság elleni erőszak büntetethetősége. — Dr. GÁL JENŐ budapesti ügyvéd-től	5
Vádlott mint sommás perbeli alperes. — SZÉKÁCS FERENCZ curiai bírótól	12, 18
Villamos erő lopása. — Dr. WEISZ ÖDÖN budapesti ügyvéd-től	13, 21, 29, 53
Mik veendőek fel a Btk. novellájába? — Dr. GRUBER LAJOS budapesti kir. alügyésztől	28, 153
A feltételes elítélés és a kir. Curia. — Dr. HORVÁT LIPÓT-tól	30
Perjogi correctionalisatio enyhítő körülmény nélkül az esküdtbíróági eljárásban. — VARGHA FERENCZ kir. táblai bírótól	36
A budapesti gyűjtőfogház. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM budapesti törvényszéki jegyzőtől	39
A hitelezők kijátszásának egy esete. — Dr. NYULÁSZY JÁNOS kassai ügyvéd-től	69
A kir. ügyészekhez. — SZÉKÁCS FERENCZ curiai bírótól	73
Hatáskör. — E. L. T. 16. §. — Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvéd-től	84
Ragályos betegség okozása nem közönség által. — Dr. HEIL FAUSZTIN közigazgatási bírótól	106
Néhány szó a hatóság elleni erőszak büntetéről. — Dr. BÁLINT ZSIGMOND budapesti törvényszéki jegyzőtől	108
Az elkövetési hely illetékességének elve bünvádi perrendtartásunk szerint. — Dr. BALOGH JENŐ kir. táblai bírótól	113
A nyomozás és a vizsgálat célja az új bünvádi perrendtartásban. — UZONYI GÉZA kir. táblai tanácsjegyzőtől	116
Az osztrák bűnügyi statisztika. — Dr. KENÉZ BÉLA-tól	126
Van-e az emlékezet szerinti eskünek büntetőjogi sanctiója? — Dr. KRANOVITZ LAJOS-tól	132
Mit ér az ügyész és a bíró jóakarata? — EISERICH ISTVÁN löcsei kir. ügyésztől	134
A betű. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	137
A <u>bolgár büntető-kodex</u> . — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM budapesti törvényszéki jegyzőtől	145
Külföldi büntető-ítéletek a visszaesés szempontjából. — Dr. SZILÁGYI VILMOS ISTVÁN budapesti ügyvéd-től	147

Valutarendezés és Btk. — SZÉKÁCS FERENCZ curiai bírótól	162
Pénzbüntetés és bűnpártolás. — LÖW TIBOR-tól	167
A kir. ügyész felebbviteli joga. — UNGER GEIZÁ-tól	174
Főtárgyalás az esküdtbíróág előtt. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi tanártól	177, 186, 205, 210, 217, 222, 226
Btk. 278., 279. vagy 281. §? — Dr. BÁLINT ZSIGMOND budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől	239
Balesetek. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	182
A 75. sz. döntvényhez. — HEIL FAUSZTIN közigazgatási bírótól	185
Ugyanerről. — M. J.-től	193
Egy libacomb miatt. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	203
Jogosult-e a gazda a cselédkönyvben a cseléd lopását feltüntetni? — Dr. GRUBER LAJOS budapesti kir. ügyésztől	217
Egy cigarettá miatt. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	230
A királyi ház tagjainak személye ellen külföldön elkövetett bűncselekmények. — Dr. BARNA IGNÁCS ügyvéd, keresk. akadémiái jogtanártól	245
A francia perújítási törvény. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi rk. tanártól	261
Adalék a Btk. 280. §-ához. — K. E.-től	273
A francia perújítási törvény. — Közli dr. K. J.	274
A büntető parancs. — Dr. WALDAPFEL LEO vág-besztercei ügyvéd-től	278
Az új ezüst koronások. — MÓZES LÁSZLÓ budapesti ügyvéd-től	298
Büntető törvényeink módosítása 306, 314, 322, 330	306
Az esküdtzék a magyar büntető-eljárásban. — Dr. FINKEY FERENCZ sárospataki jogtanártól	317
A királyi ház valamely elhunyt tagja ellen elkövetett sértésekről	320
A szeretetház. — SZÓTS ANDRÁS főv. szeretetházi igazgatótól	325
Felebbvitel ténykérdésben. — Dr. BAUMGARTEN IZIDOR min. osztálytanácsostól	327
Adalék a Btk. 247. §-ának értelmezéséhez. — Dr. GRUBER LAJOS kir. alügyésztől	337
Ugyanerről. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM budapesti törvényszéki jegyzőtől	345
A részegség beszámítása az olasz büntetőtörvénykönyvben. — Dr. HOLLÓ JÓZSEF budapesti ügyvéd-től	354
Javító-intézkedéseinkről. — LÉNGYEL AURÉL-től	361
Az esküdtzék fejlődése és jövője. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd-től	365
A helyesbítő eljárás. — VARGHA FERENCZ kir. kir. táblai bírótól	372
Pár szó a curiai tárgyalásról. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi rk. tanártól	373

Bíróság, ügyészség, ügyvédség és közjegyzőség.

Scribler bírák. — KUNFALVY ISTVÁN nyíregyházi törvényszéki bírótól	7
A jogegység érdekében. — Dr. POZSONI GÁBOR törvényszéki bírótól	15
Egy életrevaló indítványról. — Dr. KÉRI MIKLÓS komáromi törvényszéki bírótól	38
A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék 1897-ben. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	41
A budapesti büntetőtörvényszék 1897-ben. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	65
Az osztrák ügyvédi díjszabási javaslat. — Dr. ZAKARIÁS JÁNOS brassói ügyvéd-től	44
Felsőbíróháink ügyforgalma 1897. évben. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól	57
Észrevételek az új ügyviteli szabályokra. — BOHUNICZKY ÖDÖN kalocsai törvényszéki elnöktől	61, 94
A lajstromrendszer. — Dr. MARSALKO JÁNOS min. fogalmazótól	77
A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	89
A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	97
Az osztrák ügyvédség köréből. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	103
Az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozásáról. — Dr. DÁRDAY DEZSŐ budapesti albirótól	111
Indokaiából helybenhagyva. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	113

A kir. járásbíróságok székhelyeinek és területeinek meghatározásáról. — LÉNGYEL IMRE hajduszoboszlói járásbíró-tól	124
Az eperjesi ügyvédi kamara évi jelentéséből	190
Hivatalvizsgálat. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	205
Két kir. ügyészségi rendelet. — HAMMERSBERG JENŐ budapesti kir. főügyésztől	209
Ugyanerről. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	210
Patriarchális jogszolgáltatás. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	233
A baksis. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	237
Az ügyészség pénzkezeléséről. — B-R. J-Ö.	266
A lajstromrendszer. — Dr. NITSCHÉ Győző hatvani albirótól	282

Államtudományok.

Adalék a mentelmi jog törvénybefoglalásának kérdéséhez. — Dr. WELLISZ VILMOS budapesti ügyvéd-től	97
Gneist befolyása a magyar jogéletre. — Dr. CONCHA Győző egyetemi tanártól	129, 137
Az önálló vámterület jogi lehetősége — SUGÁR IGNÁCS miskolci ipar- és kereskedelmi kamarai titkártól	221
Az országgyűlés tagjainak tanúzási kötelezettsége. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól	277
A közigazgatási bíróság 88. sz. elvi jelentőségű határozata. — Dr. CONCHA Győző budapesti egyetemi tanártól	293
A parlamenti tagok sérthetlenségének határai. — Dr. BALOGH ARTUR egyetemi m. tanártól	301
Országgyűlési tagok tanúzási kötelezettsége. — V. S.	317, 327
Az országgyűlés tagjainak tanuskodási kötelezettsége. — Dr. CONCHA Győző budapesti egyetemi tanártól	333

Jogirodalom.

Dr. Schwarz Gusztáv: Az ági öröklés kérdése. — Dr. ILLÉS JÓZSEF min. fogalmazótól	9
Könyi Mándó: Deák Ferencz beszédei. — Dr. ILLÉS József: Az újkori alkotmányfejlődés elemei. — Dr. BERINKEY DÉNES-től	17
Dr. Pap József: A Pósféle polg. perrendtartás tervezete. — TÓTH OSZKÁR budapesti ügyvéd-től	43
Dr. Rósa Ferencz: A váltótörvény és eljárás. — CUKOR SÁMUEL budapesti ügyvéd-től	51
Dr. Kmetz Károly: A magyar közigazgatási jog kézikönyve. — Dr. KUNCZ IGNÁCS kolozsvári egyetemi tanártól	52
Dr. Meszer Artur: Országbírói értekezlet és osztrák polg. törvénykönyv. — L.	90
Van Calcker: Büntetőjog és etika. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM törvényszéki jegyzőtől	91
Louis Bridel: Mélanges féministes. — Dr. KARÁDY BERTALAN budapesti kir. törvényszéki bírótól	99
Treitschke: Politik. — H. dr. WUTKOVICH SÁNDOR pozsonyi jogakadémiai tanártól	122
Huf József: Magyar telekkönyvi rendtartás. — Dr. MESZER ARTUR-tól	138
Balogh, Illés, Vargha: A bünvádi perrendtartás magyarázata. — Dr. SÁNTA ELEMÉR büntető-törvényszéki bírótól	171
Lányi Bertalan: A járásbíróságok ügyviteléről. — M.	187
Fayer László: Az 1843-iki büntetőtörvény javaslat anyaggyűjteménye. — Dr. TARNAI JÁNOS kir. táblai bírótól	189
Dr. S. Radó: Die Ungarische Verfassung. — Dr. BALOGH ARTUR egyetemi magántanártól	214
Dr. Lévy Béla: A magyar szabadalmi jog rendszere. — Dr. SZÜCS MIKLÓS bpesti ügyvéd-től	225
Dr. Márkus Dezső: Magyar jogi lexikon. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től	248

Vegyes tárgyú czikkek.

A „jusi” szó eredete és nyelvi rokonai. — Dr. PIKLER GYULA egyetemi rk. tanártól	10, 25, 42
Igazságügyi költségvetésünk tíz évről. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól	25
Kodifikáció. — Dr. SCHWARTZ GUSZTÁV egyetemi tanártól	33
A jogi ismeretek népszerűsítése. — Dr. BALOGH ARTUR egyetemi m. tanártól	49
A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvénye. — Dr. SZABÓ SÁNDOR sárospataki jogtanártól	74, 92

Ugyanerről. — Dr. BÖSZÖRMÉNYI OSZKÁR buda- pesti ügyvéd... ..	264
Magyar Jogászegylet. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd... ..	121
Magyar Jogászegylet. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd... ..	153
Csemegi Károly. — VAVRIK BÉLA curiai tanács- elnök elnöki megnyitó-beszéde a Magyar Jogászegyletben... ..	161
VAVRIK BÉLA elnöki évi jelentése a Magyar Jogászegyletben... ..	169
Szemle az igazságügy terén. — LENGYEL IMRE hajdusoboszlói járásbíró... ..	180
Az igazságügyi budget... ..	269
Schedius Lajos. — Dr. BALOGH JENŐ budapesti kir. táblai bírótól... ..	283
Horváth Boldizsár... ..	309

Külföldi jogélet.

A XXIV. német jogászgűlés. x.	225, 290
Külföldi judikatura. — Közli dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd... ..	227, 37
Külföldi judikatura. — Közli dr. HOLLÓ JÓZSEF budapesti ügyvéd... ..	275, 298, 374
Az osztrák igazságügyminiszter egy rendelete	291
Az új német aggkor-biztosítási javaslat. A. + M.	346

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A lajstromrendszer. — A kir. Curia és a buda- pesti kir. tábla ügyforgalma 1897-ben. — A talár. — Rövid utu eljárás. — Panaszok. — Irodalom. — Bíró, a ki 20 frton aluli perek- ben ügyvédi díjat állapít meg. — A polgári törvénykönyv előkészítése... ..	8
Vértessy kir. táblai elnök beszédéhez. — Köz- igazgatási törvénytar. — Ügyvédi vizsga és gyakorlati bírói vizsga. — A budapesti ügy- védi kamara jelentése. — A csendőri tény- vázlat valótlán adatai. — Nemzetközi fuvaro- zási szerződés... ..	16
A képviselőház igazságügyi bizottságából. — A Gárdos-féle végrágyalás. — A polg. tör- vénykönyv előkészítő bizottságából. — Iro- dalom. — A battonyai járásbírógról. — Nyílt kérdés... ..	23
A kegyelmes Curia. — Utalványozó végzés a végrehajtási eljárásban. — Irodalom. — A Waisz-alapítvány. — Ügyvédi hivatás. — A szekesfehérvári kir. járásbírósg aktáiból. — Reklám... ..	31
Üdvös reform. — Lopás, vagy sikkasztás? — Díjnok ellen hozott büntető ítélet. — Magyar Jogászegylet. — Magyar Törvénytar. — Ke- reskedelmi jogi eset... ..	39
Az új ügyviteli szabályok. — Az igazságügyi költségvetéshez. — Halál általi hitelesítés bűnvádi perben. — Irodalom. — A Btk. 359. §-ához... ..	47
A feltételes elítélés hiánya. — Az új bűnvádi eljárás a bíróságoknál. — A kifejletlen jog- érzék mint enyhítő körülmény. — A buda- pesti tőzsdebírósg statisztikája. — Iroda- lom. — Magyar Jogászegylet. — A bányá- szai egyesületből. — A budapesti járásbíró- sgok terminusai... ..	55
A budapesti járásbírósgok előléptetési viszonyai. — Rabsegélyző egylet. — Magyar Jo- gászegylet. — Szerencseszerződés, vagy száll- ítási ügylet? — Judicatura szabadalmi ügyek- ben. — Irodalom. — A balázsfalvi kir. járás- bírósg aktáiból... ..	63
Az igazságügyminiszter budget-beszéde. — Az igazságügyi költségvetés vitája. — A czopf. Magyar Jogászegylet. — A békekezesség. — Irodalom... ..	71
A polgári törvénykönyvet előkészítő bizottság- ból. — A budapesti büntetőtörvényszék fog- házáról. — A rabélemezés. — A kir. Curia ügyforgalma. — Nincs restanczia. — Iroda- lom. — Ügyvédi költség megállapítása bün- tetőperben. — A szándék távoli volta. — Jogorvoslat rendbűntetés ellen. — A jog- akadémiáról... ..	79
Az új ügyviteli szabályok. — Magyar Jogász- egylet. — A Szabad Lyceumból. — Iroda- lom. — Ügyvédi körökből. — Szekesfővárosi törvényellenes szabályrendelet. — Adalék a folytatolagosság tanához. — Az egri jog- akadémiáról... ..	87

A vád és védelem egyenjogúsága. — Irodalom. — A budapesti ügyvédi kamara jelentésé- ből. — Életveszélyes szer-e a vitriol? — A rendőrségi letartóztatás idejének beszámítása. — A tanuvalomás értékének mérlegelése. — A m.-szigeti jogakadémiáról... ..	95
A talár. — A budapesti kir. ügyészség vezető- jének egy rendelkezése. — Helyreigazítás. — A kir. járásbírósgokhoz intézett beadványok formája. — Reminiscentia... ..	104
Az új ügyviteli szabályok. — A kir. Curia ügy- forgalma. — A bűnvizsgálat sikere érdeké- ben. — Nincs restanczia. — Kereskedelmi bona fides. — Jelentéskelen karcolás meg- sebesítésnek tekintetik-e párvialdál? — A kolozsvári kir. tábla ügyforgalma... ..	111
A szövetszervezetekről szóló törvényjavaslat. — A postai kézbesítés. — Azok a kézbesítők. — A budapesti kir. tábla ügyforgalma. — A buda- pesti tőzsdebírósg ügykezelése. — Felebb- viteli jogosultság fegyelmi ügyben. — Az indítvány előterjesztésének időszámítása. — Enyhébb cselekmény beolvad-e a súlyo- sabbba? — Erdélyből. — Irodalom... ..	119
A közigazgatási bíróság elvi jelentőségű ha- tározatai. — Rendőrségi letartóztatás ideje a büntetésbe beszámítandó. — A bírói meggyő- ződés. — Hogy kell énekelni az operanékes- nek? — Törvényszéki jegyző mint tolmács. — Rabtartási költségek mikor behajthatlanok? — Semmis házasságból származott gyerme- kek. — A szegedi törvényszék judikaturájá- ból. — Irodalom. — A sértett fél jogköre... ..	128
Kir. curiai teljesülés. — A lajstromrendszer. — A budapesti kir. járásbírósgok új ügybeosz- tása. — Judikatura házassági ügyekben. — Horváth Lajos. — A budapesti nemzetközi gyermekvédő congressus. — A Btk. 359. §-ához. — Alkotmánysértő intentiók miatt fegyelmi eljárás. — A tényállás hivatalból való nyomozása. — Irodalom... ..	135
A lajstromrendszer a gyakorlatban. — Iroda- lom. — Iparjogi kérdés. — Fővárosi kézbesi- tési állapotok. — Különböző nemű szabadság- vesztés-büntetések egyesítése... ..	143
Magyar Jogászegylet. — A kir. Curia ügyfor- galma. — Akadémiai jelentés a Sztrókay-juta- lomról és a Vigyázó-féle pályázatról. — Ért- hetetlen ellenmondások. — Emléket Kozma Sándornak... ..	151
A nemzetközi büntetőjogi congressus Buda- pesten. — Vavrik Béla. — Magyar Jogászegy- let. — Az akadémia jutalomteteleiből. — A budapesti egyetem pályadíjai. — A perrend- tartási javaslat a budapesti ügyvédi kamará- ban. — Az ügyvédi kar történeti kiállítása. — Hasonnevű ügyvédek. — Botrányos határ- idők... ..	159
A Magyar Jogászegylet közgyűlése. — Egyes- bírák a törvényszékeknél. — Tömeges kivég- zések Zágrábban. — A budapesti VI. ker. járásbírósg gyűjtő szekrénye. — Irodalom. — Gyorsaság és alaposaság. — A közigazgatási bírósg döntvényeiből... ..	167
Mikor az ügyvédet végrehajtás terhe mellett kötelezik ügyfele helyett fizetni. — Bűnös vádolt felmentése. — Semmiségi okok sajtó- ügyben. — A budapesti egyetem pályatetelei a jövő tanévre. — Irodalom. — Az újrafelvétel alakserűsége. — Hagyatéki eljárás során felmerülő díjak és költségek... ..	175
A család vagyonátruházások. — A kir. Curia ügyforgalma. — Magyar Jogászegylet. — Viz- sgálóbírói és ítéldbírói functio összeférhetlen- sége. — Biztos gyógyítás ígérete — család. — Ügyvéd mint pénzügyi vezetőigazgató. — Jogorvoslat fegyelmi ügyben. — A közigaz- gatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Végzésűség. — Valószínűségekre fektetett ítélet. — Mikor az akta eltéved... ..	183
A budapesti kir. ügyészség vezetőjének két ren- delkezése. — Albíróból végrehajtó. — Magyar Jogászgűlés. — Magyar Jogászegylet. — Fegyelmi ügy áttétele a büntető bírósághoz... ..	191
Magyar Jogászgűlés. — Jogászegylet. — Or- szágos ügyvédgyűlés. — Nemzetközi gyermek- védő congressus. — Egyetemi kimutatás. — Irodalom. — A bűnjelek visszaadása. — Lo- pás. — Fegyelmi eljárásban nincs vádelv. — A gabonaügynökök üzelmei ellen... ..	199
Két büntetőjogi tanszék. — Magyar Jogász-	

egylet. — A miskolci ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A nagybecskereki pénzügy- igazgatóság aktáiból. — A késedelem oka. — Ügyvéd nem lehet községi bíró... ..	
A kir. Curia ügyforgalma. — A Curia teljes- ülési döntvényei és az alsóbírósgok. — Volt javítóintézeti növendékek tolvajszövétsége. — A pozsonyi jogakadémiáról... ..	
Irodalom. — A budapesti kir. tábla ügyfor- galma. — A járásbírósgok ügyvitelének meg- vizsgálása. — Irodalom. — Posta- és távir- dai alkalmazott ellen sértő nyilatkozat. — A ba- lázfalvi kir. járásbírósg aktáiból. — Pana- szok a budapesti végrehajtók ellen. — Becs- telen cselekménynek tekintendő-e a párba- megtagadása?	
A Btk. szigorja. — A bírósági kézbesítések szá- bályságára. — Irodalom. — Az indítvány előterjesztése határidejének számítása... ..	
Ismét hat havi börtön. — A közigazgatási bíró- sággal elvi határozatai. — A sorsjegytársaságok. Irodalom... ..	
A család vagyonátruházások ellen. — Egy «rosz szokás» ellen. — Irodalom. — Az ügy- védi díj megállapításához. — A kassai jog- akadémiáról. — Lopás, vagy jogtalan elsajáti- tás?	
A kir. Curia ügyforgalma. — A rendőrségi le- tartóztatás idejének beszámítása. — A köz- igazgatási bíróság elvi határozatai. — Kitöl- tetlen váltóblanketták elvitele. — Kérdés. — Irodalom. — A berettyóújfalui járásbírósg aktáiból... ..	
A bírósági összlétszám. — «Egy rossz szokás.» — A rabkórházban töltött idő beszámítása. — Botrányos késelmesség. — Következetesség A budapesti rabsegélyző egylethez. — A köz- igazgatási bíróság határozatai. — Talált ura- tan dolgok körüli eljárás. — Jogtalan elsajátítás, vagy tulajdon elleni kihágás?	
Irodalom. — Jogászegylet. — Sikkasztás vagy csalás? — Utazási költség eltulajdonítása. — Csendestárs lehet-e a bukás alanya? — Vétkes bukás... ..	
Concha Győző emlékbészéde Gneist fölött. — A budapesti rabsegélyző egylet menedékháza. — Deák Ferencz mint kriminalista. — A budapesti tud.-egyetem jogi karának tanrendje. — Méltó elkeseredésből támadt kifakadás miatt zsarolási vád. — Sebeshajtással okozott testi sértés. — Az eperjesi jogakadémiáról... ..	
A budapesti ügyvédi kamarából. — Irodalom. — Hurokban levő nyúl jogtalan elvitele. — Régi csődügy. — Ügyvédek létszáma. — A pécsi közjegyzői kamara közgyűlése. — Magyar jogi viszonyok a külföldi szaklapokban... ..	
A betétszerkesztési munkálatok. — Helyi elő- léptetés. — Irodalom. — Jogtalan homok- bányászat. — Elmebeteg bűnösök. — A Btk. 353. §-ához. — 120% kamat. — A közigaz- gatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Telekkönyvi rendelet... ..	
A kereskedelmi törvény revisiója. — Magyar Jogászegylet. — Új telekkönyvi bíróságok. — Hat kötetes magyar magánjog. — Tanulmányi osztódij. — A budapesti központi fogház. — Bizonyítási nehézségek... ..	
Unger. — Az igazságügyi budget tárgyalása. — A tudomány-egyetem védelme. — A kir. Curia ügyforgalma. — Robitsek József halála. — Amerikában kötött polgári házas- ság érvénytelenítése iránti per. — Irodalom. — A Gárdos-ügy. — Magyar bíróságok ítéletei- nek végrehajtása Bulgáriában... ..	
Az új rendszer. — A család üzletátruházások. — Irópé használata közjegyzői okiratoknál. mellőzendő... ..	
A királyi ház elhunyt tagja elleni sértés büntet- hetősége. — Magyar Jogászegylet. — A rend- őrségi letartóztatás beszámítása. — 120% kamat. — A közigazgatási bíróság elvi hatá- rozatai. — 20 frton aluli biztosítási díj iránti kereset. — Felülvizsgálati ügyek a Curian... ..	
Teljes-ülés a Curian. — A budapesti kir. tábla ügyforgalma. — Irodalom. — A polgári törvénykönyv szerkesztése. — A kisajátítási törvény 35. §-ában említett egyéni értesítés- ről. — Nyílt kérdés... ..	
Vavrik Béla megnyitó beszéde a Magyar Jogász- egyletben. — Imling Konrád jogászegyleti előadásából. — A budapesti egyetem leg-	

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

„*ildfa=utca 31-ik szám.*”

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

„*Egyetem=utca 4-ik szám.*”

Előfizetési díj: félre ... 6 Mt negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Birtokkereset. (Tanulmány a magyar polgári törvénykönyv dologjogi része tervezetének készítése alkalmából.) *Dr. Imling Konrad* kir. táblai tanácselnöktől. — *Törvénykezési Szemle:* Perjogi reformok. *Spectator*tól. — Elvi határozatok a házassági bontó perek köréből. *Tóth Gáspár* budapesti ügyvéd-től. — A hatósági elleni erőszak büntetetheit. *Dr. Gál Jenő* budapesti ügyvéd-től. — Okiratok. *Dr. Pap József* budapesti ügyvéd-től. — Scribler-bírák. *Kunfalvy István* nyiregyházi kir. törvényszéki bírótól. — Különfélék

Melléklet: Curiai Határozatok. — Igazságügyminiszteri rendelet az osztrák állampolgároknak mentességéről a perköltség fedezésére szolgáló biztosíték adásának köteleessége alól. — Igazságügyminiszteri rendelet a végrehajtási viszonyosság tárgyában Ausztriával szemben. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Birtokkereset.

— Tanulmány a magyar polgári törvénykönyv dologjogi része tervezetének készítése alkalmából. —

A birtokkereseteknek, a merően possessorius védelemnek szükségessége, nem áll egészen megtámadhatlanul. Kétségtelen, hogy ez a védelem nem oly szükséges, mint a *jogok* védelme. Ha a vonatkozó jogkérdések mind tisztázódnak, a birtok elveszti jelentőségét.

Ez azonban nem bizonyít a birtokkeresetek nélkülözhetősége mellett. Előnyeik kétségtelenek: a birtokviszony szabályozása által megállapítást nyer az, hogy ki köteles a jog iránti perben a felperes szerepét viselni és a dolog feletti tényleges hatalom gyakorlásának önmagában is igen fontos kérdése egyszerű és biztos alapon oldódik meg. Nincs jogrendszer, mely a birtokkeresetet meg nem engedné. (Porosz Landr. I. 7. §. 144., ausztr. polgári törvénykönyv 346. §., szász polgári törvénykönyv 205—210. §§., zürichi polgári törvénykönyv 505—508. §§., német polgári törvénykönyv 861—866. §§., bajor javaslat III. art. 31. s köv., hesseni javaslat II. tit. II. art. 16., 18., stb.)

Tanácsosnak mutatkozik a tulajdonképeni *visszahelyezést* és a *birtokháborítás miatti visszahelyezést* hasonló alapokon, de mégis külön szabályozni. Mindkettőre tilos önhatalom szolgáltatja az alapot; de az elsőnél ez az önhatalom olyan, a melynek következtében az eddigi birtok megszűnt, a mennyiben a birtokos a dolog feletti tényleges hatalmat többé nem gyakorolhatja; míg a másodiknál a kereset előfeltétele csekélyebb: nem szükséges, hogy a tilos önhatalom a birtok teljes megsemmisítéséig haladott, csak az kell, hogy a birtokost a dolog feletti tényleges hatalom teljes kifejtésében akadályozta legyen. A ki mást a birtokban háborít, maga nem válik birtokossá; de azzá válik, a ki a birtokost a birtoktól megfosztja. Ennek megfelelően megfosztás esetében a kereset a birtokba való visszahelyezésre, birtokháborítás esetén csak az akadály eltávolítására és a további háborítással való felhagyás kieszközlésére irányul. Végre birtokháborítás miatt — ha ezáltal valamely maradandó akadály nem létesült — a keresetet természetesen csak maga a háborító ellen, a tulajdonképeni visszahelyezési keresetet feltétlenül az örökös ellen is lehet indítani.

A birtokkeresetekre vonatkozó rendelkezéseknek szoros összefüggésben kell állaniok a birtokos *önvédelmére és önségélyére* vonatkozó szabályokkal.

Az önhatalom alkalmazásának törvényes engedelmé

nagyon bizonytalan védelmet nyújt és az önhatalom alkalmazásának eredménye ép oly bizonytalan, függvén ez a kifejtett erő nagyságától, intensivitásától és taktikailag helyes alkalmazásától.

A megengedett önhatalomhoz tehát hozzá kell járulnia az államsegélynek. Az állam tiltja a birtokállapot megváltoztatására célzó önhatalmat és ha valaki ezt a tilalmat megszegi, ennek helyébe az a törvényes parancs lép, mely szerint az önhatalmaskodó köteles az előbbi birtokállapotot visszaállítani és mely a birtokában sértett személynek megadja a visszahelyezési igényt. Az említett összefüggés abban is nyilvánul, hogy a visszahelyezési igény érvényesítése a petitorius jogkérdéstől ép oly független, mint a megengedett önvédelem és önségély.

A visszahelyezési igény érvényesítését *egy évi záros határidő*höz lehet kötni — a legtöbb jogrendszer példájára. (Code de proc. civ. art. 23., bajor Landr. II. 5. §§. 11., 12., szász polgári törvénykönyv 210. §., zürichi polgári törvénykönyv 508. §. — hat havi határidővel, német polgári törvénykönyv 864. §., bajor javaslat III. art. 38., hesseni javaslat II. 2. art. 23. A porosz Landr. és az ausztr. polgári törvénykönyv záros határidőt meg nem állapítanak, de az utóbbira vonatkozólag kiadott számos rendelet a kereset indítását 30 napra korlátozza.)

A rövid záros határidő megállapítását indokolja: hogy az a kérdés, vajon a tényleges birtokösszeütközésnél kinek részén volt az alaki jog, aránylag rövid idő alatt elhomályosul: hogy ép oly rövid idő elmultával a visszahelyezési keresettel megtámadott fél ellenbizonyítása tetemesen nehezedik és hogy másrészt záros határidő megállapítása a birtokában megtámadott fél anyagi jogát nem csorbitja, csak a jog érvényesítését nehezíti és elodázza.

Azt a kérdést, hogy a visszahelyezési keresettel össze lehessen-e kötni a birtoktól való megfosztás vagy a birtokháborítás okozta *kár megtérítése* iránti igényt, a modern jogrendszerek legtöbbje igenlően dönti el (ausztr. polgári törvénykönyv 339. §., szász polgári törvénykönyv 205. §., zürichi polgári törvénykönyv 504., 505. §§., bajor javaslat III. art. 32., hesseni javaslat II. 2. art. 16., csupán a porosz Landr. és a német polgári törvénykönyv nem engedi a két igény egybekapcsolását. Szerintem e tekintetben a jogrendszerek többségét kell követni; mert akár az anyagi, akár az alaki jog szempontjából alig lehet indokolni, hogy a tilos önhatalommal megháborított birtokállapot visszaállítását külön és az ugyane tilos önhatalom által a birtokállapot megbolygatásának következményeül okozott kár megtérítését ismét külön keresettel kelljen kérni.

Ha a tilos önhatalom gyakorlásával elvont vagy megháborított birtok az *önhatalmaskodóval szemben szintén törvénytelen* volt vitiosa possessio, akkor az önhatalmaskodó cselekménye alakilag törvényellenes marad ugyan, de az ezáltal teremtett birtokállapot mégis az, a mely akkor is léteznék, ha önhatalmaskodás az egyik részről sem jött volna közbe. Ez a körülmény elvonja az alapot a visszahelyezési kereset alól: az ily kereset céljával és természetével ellenkezik az, hogy az egymást követő több tilos önhatalom közül csak az utolsót vegyük figyelembe.

Ezeknek megfelelően:

A porosz Landr. I. 7. §§. 96., 98., 106. és a Ger. O. I. 31. §. 14. szerint tilos önhatalom által nem lehet a sértett fél ellen birtokot szerezni. A code civil art. 2229., 2232., 2233. annak, a ki alattomban vagy erőszak alkalmazásával jutott a birtokba, visszahelyezési keresetet nem ad. Az ausztr. polgári törvénykönyv 345—347. §-ai értelmében ugyanily esetben csak «álbirtok» keletkezik, melynek elvonása vagy megháborítása visszahelyeztetésre nem jogosít. A szász polgári törvénykönyv nem engedi meg a tulajdonképeni visszahelyezési kereset ellen a vitiosæ possessionis exceptio-t (209. §.), de megengedi a birtokháborítás miatt indított kereset ellenében (207. §.). A bajor javaslat (III. art. 36.) és a hesseni javaslat (II. 2. art. 17., 18.) az exceptio vitii-t mindkét kereset ellenében engedik meg.

A vitiosa possessio-t csak akkor ruháznám fel a visszahelyezési keresetet gátló hatálylyal, ha a volt birtokos birtokának tilos önhatalommal történt megszerzésétől a megfosztásig vagy a háborításig egy év el nem telt. A megszorítás összefügg azzal, hogy a visszahelyezési kereset indítását és a jogos önsegély gyakorolhatását szintén egy évre korlátoznám.

A kit a birtokától tilos önhatalom gyakorlásával megfosztottak, de a ki egy éven át semmi intézkedést sem tett a birtok visszaszerzésére és a ki ezért a jogos önsegély alkalmazásától és a visszahelyezési kereset indításától elesett: annak ezentuli, birtoktól megfosztó vagy birtokháborító cselekménye minden tekintetben nemcsak anyagilag, hanem alakilag is tilos önhatalmat képez, melylyel szemben a másik fél birtokának törvénytelenége többé figyelembe nem jön.

Azzal az állásponttal szemben, melyet a *jelenlegi magyar jog* a birtok birói védelme tekintetében elfoglal, a most mondottak alig jelentenek valami újítást.

Miután már számos régebbi törvényünk is a háboruskodások, a török hódítások és az ezek kíséretében járt foglalások és hatalmaskodások meggátlásáról és megtorlásáról gondoskodott (1542: V., 1543: III., 1608: (post cor.) III. IV., 1609: XXIX., 1613: XXIII., 1647: XLII., 1655: LIX., 1729: XLII. tcz.), az 1802: XXII. és az ezt értelmező s kiterjesztő 1807: XIII. tcz. a birtokkereseteket, a bírósági birtokvédelmet az akkori időhöz képest kiváló alapossággal és körültekintéssel szabályozta. Ez a két törvénycikk manap is a birtokvédelemre vonatkozólag a legfőbb jogforrást képezi. Ezek értelmében pedig:

Birtokvédelemnek helye van a birtoktól való megfosztás és birtokháborítás miatt. «In casu violentæ occupationis bonorum et quorumcunque jurium possessionarium, aut mobilium» (1802: XXII. tcz. 1. §.) «quod non tantum mobilia, sed et ex agris, pratis, aut etiam vineis fructus pendentes occupantur» (1807: XIII. tcz. 3. §.)

A birói visszahelyezésre a tilos önhatalom ténye szolgáltatja az okot, a nélkül, hogy a bíróság akár a felperes tulajdonjogának, akár általában valamely jogkérdésnek megvizsgálásába bocsátkozhatnék. «Comperta occupationis realitate», ac cognita facti illegalitate» (1802: XXII. tcz. 1. §., 1807: XIII. tcz. 1. §.) és: «Ne vicecomes via hac summaria in questionem juris se immittat, vel ex literatibus instrumentis operetur, præterquam iis, quæ ad elucubrationem usus, vel facti desiderantur» (1807. évi XIII. tcz. 5. §.).

A visszahelyezési keresetet a birtoktól való megfosztás vagy a birtokháborítás utáni egy éven belül kell indítani. «Occupatores ipsos de dominio talium bonorum noviter, seu necdum evoluti anno occupatorum ejiciat» (1802: XXII. tcz. 1. §.).

Másrészt nyoma sincs a törvényekben oly rendelkezésnek, mely a jogászok körében lépten-nyomon kísért, és

mely a judikaturába is befészkelte magát, mintha t. i. egy évi békés birtok előfeltétele volna a birtokkereset indításának. E szerint — mellesleg megjegyezve — a tulajdonost, a ki a saját dolgát még csak 11½ hónapig tartotta birtokában, a sommás visszahelyezés veszélye nélkül lehetne a birtokból kivetni; és a tulajdonosnak a hatalmaskodó birtokos ellen vindictio-val kellene élnie, habár ez csak 24 óra óta tartja a dolgot hatalmában! Igazán csodálatos, hogy mi módon tudnak néha a legképtelenebb nézetek is gyökeret verni.

A visszahelyezési perben továbbá a tilos önhatalom okozta kár megtérítését is lehet követelni. «Spoliatum in integrum fructibus, expensis et damnis ex ipso occupationis actu enatis... compensandis restituit» (1807: XIII. törvénycikk 1. §.).

Sőt a birói gyakorlat a vitiosa possessio hatályát is megállapította a fentebb kifejtett értelemben. «Kétségtelen ugyan, hogy felperesnek a kérdéses földekre vonatkozó birtoklása valódiatlan(?) nem volt; miután azonban felperes azokat saját keresetbeli előadása szerint is... tilos alapon birta... felperes nem jogos birtokában való megvédésre igényt nem tarthat» (Curia 1885. évi 3441. sz.).

A birtokper intézményének a magyar jogban meghonosított elnevezését: «sommás visszahelyezés», meg lehet tartani mint olyat, a mely az intézmény lényegét — főleg a birtoktól való megfosztás esetére — helyesen fejezi ki; és csupán a birtokháborítás esetére tanácsos az elnevezést kiegészíteni azzal: «birtokháborítás miatt». Egyébiránt, a midőn a visszahelyezést «sommás»-nak nevezzük, nem kell a sommás eljárást szem előtt tartanunk, és nem kell arra gondolnunk, mintha a sommás mellett még «rendes» visszahelyezés is léteznék. Az eljárás módjának meghatározása a perrendről szóló törvénybe való; és nincs kizárva, hogy ez a visszahelyezést valamely különleges, vagy legalább nem a mostani sommás eljárás útjára tereli. A «sommás visszahelyezés» nevének elfogadásával csupán a megszokott elnevezést kívánom egészben fentartani.

Azt a viszonyt kell még tisztáznom, a mely egyrészt a sommás visszahelyezés, másrészt az ugynevezett mesgyeigazítás között létezik.

A birtok egy részétől való megfosztás és a birtokháborítás gyakran a szomszédos telkek közt fenálló határ megváltoztatásával jár. Azzal jár, valahányszor a tilos önhatalmat a szomszédos telek birtokosa gyakorolja úgy, hogy az által a saját birtokában levő telek határát kiterjeszti, vagy legalább a birtoklást az eddigi határokon túl gyakorolja. Az «elszántás, elkaszálás, tulépités» oly tilos önhatalom, mely visszahelyezés alapjául szolgál; de egyuttal a határ egyoldalú, tilos megváltoztatása. Az utóbbi pedig önmagában is a birtoktól részben való megfosztást vagy legalább birtokháborítást involvál.

A határ megváltoztatásával járó tilos önhatalom gyakorlása esetében tehát a bíróság, a midőn a felperest a birtokba visszahelyezi vagy a háborítással való felhagyásra kötelezi, egyszersmind vissza fogja állítani a volt határt, vagy az e határon tuli birtoklást be fogja tiltani. Ilyenkor az a birói intézkedés a visszahelyezés lényegéhez tartozik, ennek mintegy alkotórészét képezi.

Ezért az ilyen tilos önhatalom gyakorlásának esetére felesleges egy külön, a megváltoztatott határ visszaállítására célzó actio-t szervezni.

Szomszédos telkek között azonban a határ oly körülmények következtében is válhat kérdésessé, a melyek birtokháborító cselekmény nélkül következtek be, sőt olyanok következtében is, a melyeknél a birtok semmiféle szerepet sem játszott. A határárkot a vizár megváltoztatta; a határt képező meredek parton földcsuszamlás történt; az erdőtelkek között határukat hagyott tisztás idővel benőtt; távol legelő-

területek (havasok, polanák) vagy eddig semmiképen sem használt és birtokolt, kopár területek között a határ még egyáltalában nem volt fixirozva, és csak ujabban — felmérés, szándékba vett hasznosítás vagy parcellirozás alkalmából — merül fel a kérdés, stb.

Ily esetekre a törvénynek igenis feladata, hogy a határok, ezek révén a telkek terjedelme, tehát a vagyonyjogok tekintetében felmerült bizonytalanságnak külön alkalmas módon véget vessen.

De mivel nem a birtok ellen irányult tilos önhatalom a bizonytalanság forrása; sőt mivel eddigi birtokot talán sem az egyik, sem a másik szomszéd nem gyakorolt: a jogbizonytalanság megszüntetésének módja nem lehet a birtokvédelem, és a megszüntetés céljára indítandó kereset nem lehet a visszahelyezési kereset.

Ez az 1802: XXIII. tczikken alapuló mai jogunknak is az álláspontja.

Ezen törvényczikk szerint: «ad antevertanda illa mala, quæ ex incertitudine metarum promanare possent... decreverunt: ut vice-comes cum adjunctis ad instantiam seu partis alterutrius, seu erga insinuationem fisci etiam magistratualis, partibus summarie auditis, reales controversias metales, extra juris viam ordinariam... interimaliter dirimere, et possessorio partiam per effectivam etiam novarum... metarum erectionem, limites ponere teneatur... Interimalis per vice-comitem facta determinatio, nullam prorsus considerationem in via juris subire possit».

Kétségtelen, hogy ennek értelmében a visszahelyezési és a mesgyeigazítási eljárás több ponton találkozik. Mindkettőnek célja: békés birtokállapot létesítése. A visszahelyezés a tilos önhatalom gyakorlása előtti birtokállás kérdésén fordul meg és dől el; a mesgyeigazítás első és fő alapja szintén a volt birtokállapot. A jogkérdésnek, a szomszédos ingatlanokra vonatkozó tulajdon kérdésének eldöntésénél figyelembe nem jön sem a visszahelyezés, sem a mesgyeigazítás tárgyában hozott határozat. A szem előtt tartott célhoz képest mind a két eljárást lehetőleg gyorsan, tehát sommás uton kell lefolytatni.

Mindez azonban nem elegendő indok arra, hogy a mesgyeigazítás, t. i. az, a mely nem tilos önhatalom gyakorlásánál fogva válik szükségessé, a törvénykönyvnek a birtokról szóló részében és a birtokvédelemmel kapcsolatosan tárgyalassék. Mert a jogintézményeket nem a közös cél, hanem a közös kiindulási pont, a közös eredet teszi rokonnakká; a mesgyeigazítás pedig (azt, a mely visszahelyezéssel nem kapcsolatos,) nem a létező birtok megháborításából, nem tilos önhatalom gyakorlásából veszi eredetét. Mert a volt tényleges birtokállás csak feltételesen, és csak némely esetben képezi a mesgyeigazítási kérdés eldöntésének alapját — hiszen sokszor a tényleges birtokállás egyáltalában ki sem mutatható. És mert az, hogy a birói határozat valamely más kérdés későbbi eldöntésénél irányadó ne legyen: oly perjogi szabály, mely az előző eljárás gyors folyamatában és a szem előtt tartott cél ideiglenességében is bírhatja indokát, és mely ezért nincs a birtokperekre korlátozva pl. igényper.

Ez okokból a mesgyeigazítást az alkotandó polgári törvénykönyvben nem a birtokkal és a birtokvédelemmel kapcsolatosan kell tárgyalni, hanem azt a tulajdonjogra vonatkozó általános határozatok fejezetébe kell beilleszteni; és ott kell kiemelni azokat a sajátságokat, a melyekkel ezt a jogintézményt, különleges alapjánál és céljánál fogja fel akarjuk ruházni.

Hogy a mesgyeigazítás gyors folyamatu perutra tartozék, ennek kijelentése a perrendet szabályozó törvényre tartozik éppen úgy, a mint a visszahelyezési eljárás módját sem szükséges a polgári törvénykönyvben meghatározni.

Dr. Imling Konrad.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A perjog reformjához.*

IV.

Cautio iudicatum solvi.

Minden perrendtartásnak meg vannak a maga intézkedései a rosszhiszemű peres felek obstrukciói ellen. A magyar törvénykezési rendtartás és a végrehajtási törvény egynehány megtorló intézkedést tartalmaznak, a melyekkel a törvényhozó az alaptalanul perlekedőket és a jogorvoslatokkal vagy a végrehajtási joggal visszaélőket próbálta megrendszabályozni. A konok felebbező megbüntetéséről, a «nyilván» alaptalan igényt támasztó felek, és a «nyilván» valótlan vagy megszünt követelés fedezésére biztosítási végrehajtást eszközölő végrehajtatók megbüntetéséről egy-egy paragraphus intézkedik ugyan, azonban az igazságszolgáltatás szervezetére mégis ólomsúlylyal nehezednek a rendes eljárásban a konok jogorvoslatok, és a végrehajtási rendszerben az alaptalan igénypererek. A konok felebbezés körülírása, továbbá az a meghatározás, hogy az alaptalan igénykeresetnek már «nyilván» alaptalannak kell lennie, hogy büntetés érje, — egyaránt kényelmessé teszik a bíró számára a büntetés alkalmazásának mellőzését.

Ugy látszik, az alaptalan perlekedőket a repressio fenyegetése nem tartotta vissza, s a törvényhozás mindeideig még sem gondolt arra, hogy a praeventiótól talán több sikert lehet várni. Pedig a példa közel esik. Az a perjogi tétel, hogy némely ítélet felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható (s ebben a tételben bizonyos praeventio is rejlik), továbbá az 1893: XVIII. tcz. azon álláspontja, hogy az eskü nem tartja többé függőben a perdöntés gyakorlati eredményét, sokkal több felebbezést gátolt meg, mint a mennyit a legszigorubb büntetéssel való fenyegetés meggátolhatna. A jogorvoslatokkal való visszaélésnek az új perrendtartás könnyen véget vet, ha — a mint előre látható — az 1893: XVIII. tcz. szellemében építi fel a bizonyítási és a felebbezési rendszert. A praeventiv intézkedés tehát főképen azon perek irányában lesz helyén való, a melyek célja éppen magának a pernek folyamatban tartása szokott lenni, — s a melyek vagy a törvény rendelkezésénél, vagy a dolog természeténél fogva, az *alperest* valamely jogának gyakorlatában akadályozzák. Az akadályozás lehetősége maga készíti a rosszhiszemű perlekedőket a perindításra. Ilyen «prohibitív» perek az igénypererek, a végrehajtási eljárás némely egyéb pere, ilyennek tekinthető némely perfeljegyzéssel folyó birtok per is, de könnyen képzelhető ilyen per a házassági perjogban is.

E prohibitív perek számát, a melyek rendszerint azon célból vitetnek, hogy az alperest bizonyos jogának gyakorlatában gátolják, egyesegyedül megfelelő prohibitív intézkedésekkel lehet csökkenteni. Ilyen prohibitív intézkedésül kínálkozik a perköltségek s ítéleti illetékek, valamint az esetleges birság előzetes biztosítása *cautio iudicatum solvi*, a melynek adását a sommás törvény jelenleg (9. és 10. §§. egyedül a külföldi felperestől követeli meg. Ez kevés. Ez a megszorítás az egész intézményt gyakorlatiatlanná teszi. Pedig ennek az intézménynek kiváló gyakorlati jelentőséget és üdvös hatást lehet biztosítani, ha mint praeventiv perrendtartási intézkedést a maga helyén alkalmazzuk.

Ezen biztosíték megkövetelése elfojtaná az igényperek legalább háromnegyed részét, és pedig éppen azt a tömeget, a melyet a rosszhiszemű igénylők indítanak meg. Ez a biztosíték számtalan esetben meggátolná az alaptalan telekkönyvi perek folyamatban tartását, és az alaptalan jogigények nyilván-

* Az előbbi közl. I. a múlt év 42. 44. és 49. számokban.

könyvi fentartását is. Magától értetődik, hogy *pergállo* kifogással kell védeni, úgy a hogy a sommás törvény védi.

Ennek a jelentéktelennek látszó intézkedésnek hatását csak akkor tudnók előre átlátni, ha a magyar polgári törvénykezésnek nemcsak a burokratikus, hanem a jogi statisztikáját is megismerhetnők. Sajnos, ilyen statisztikát nálunk nem csinálnak. Így minden számítás csak hozzávetőleges lehet. De a fővárosi és vidéki bíróságok ügyforgalma egyaránt rendkívül sok igénypert mutat fel, s azt hiszszük, hogy az igazságszolgáltatásnak igen fontos érdeke, hogy e perek szeméjét magától távoltartsa.

Spectator.

Elvi határozatok a házassági bontó perek köréből.*

II. A házassági törvény anyagi rendelkezéseinek körébe vágnak a kir. Curianak 1897. évi 2501. sz. a. és 1897. évi 3609. sz. a. hozott ítéleteiben foglalt elvi kijelentései.**

Kiváló fontosságot tulajdonítunk főleg az első helyen jelzett ítéletnek, melyben az elhagyást nem a szó szoros értelmében alkalmazza a kir. Curia, hanem kijelenti, hogy: «magábanvéve az a tény, hogy felperes volt az, a ki a házastársi életközösséget tényleg megbontotta, nem zárja ki az 1894: XXXI. tcz. 77. §. a) pontja alkalmazását, mert az a házsfél, a kit házastársának viselkedése kényszerített az életközösség felbontására és a mellett a maga részéről hajlandó az életközösséget visszaállítani, nincs elzárva attól, hogy a 77. §. a) pontja szerinti eljárást és utóbb e §. alkalmazását ne kérhesse».

Elhagyónak tehát nemcsak a házasságot tényleg megbontó tekinthető, hanem bizonyos körülmények között az a házsfél is, a ki házastársának az együttélés megszakítására okot szolgáltatott.

A gyakorlatban tehát a törvény 77. §-ának eme szavai: «A házasság felbontását kérheti az a házsfél, kit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott», következő értelmezéssel nyer alkalmazást: «A házasság felbontását kérheti az a házsfél, a kit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott és az a házsfél, a kit házastársa szándékos és jogtalan magatartása által az életközösség felbontására kényszerített.»

Ha ugyanis az «elhagyás» kiterjesztő magyarázatot nyer is az okszerű törvényértelmezés útján, mellőzhetlen marad a szándékosság és a jogtalanság. Az elhagyott fél kényszerítő magatartása sem nélkülözheti e két elemet, mely az elhagyást bontó okká minősíti.

Ismét megerősíti a kir. Curianak eme kijelentése ama többször vitatott nézetemet is, hogy több bontó ok konkurálása esetén a fél az okok közül szabadon választhat és a bontást a fenforgó okok bármelyike alapján kérheti.

Iha ugyanis az elhagyó fél házastársának szándékos és jogtalan magatartása folytán kényszerült az életközösséget megszakítani: akkor a szándékos és jogtalan magatartásban is van támasztó pontja arra nézve, hogy a bontást ez alapon kérhesse. Visszahívási kötelezettsége tehát nincs, de erre való joga van. Kijelentette különben a kir. Curia az alternatív jogosultságot már számos esetben; különösen az 1897. évi 553. számú határozatban*** következőképen: «A 80. §. a) pontjának alkalmazását a 77. §. a) pontjának rendelkezése nem gátolja azért, mert a 77. §. egészen önálló rendelkezést tartalmaz arra az esetre, ha az abban foglalt feltételek megvannak; és mert csak feljogosítja azt a házastársat, kit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott, hogy házastársát az életközösség visszaállítására bírósággal köteleztesse; azt

azonban nem rendeli, hogy vétkes elhagyás esetén köteles legyen az elhagyott házastárs előzetesen a másik házastársat az életközösség visszaállítására köteleztetni akkor is, ha a maga részéről az életközösséget visszaállítani nem hajlandó».

Ezzel a már több ízben kimondott alternatív jogosultsággal ellentétben áll az 1897. évi 3609. sz. a. hozott ítélet,* különösen ha azt az előbbi cikkben fejtegettem 1897. évi 4447. számú ítéletben foglalt kijelentésekkel egybevetve vesszük vizsgálat alá.

Az 1897. évi 3609. sz. a. kelt ítélettel eldöntött esetben a felek bírósághoz benyújtott közös kérvényben kijelentették, hogy egymással kibékültek. A kibékülés után a nő elhagyta férjét és állítólag Amerikába költözött; ez alapon a férj a bontó pert újólag folyamatba tette, azonban az itt idéztem ítélettel elutasított, mert «az elhagyás bontó okul csak az esetre volna elfogadható, ha felperes neje az idézett törvény 77. §-a értelmében hozott bírói határozatnak a megszabott határidő alatt eleget nem tett volna, felperes azonban nem is kérelmezte, hogy neje az életközösségnek visszaállítására köteleztessék».

Ha az előbb idézett 553/97. számú ítéletben tett kijelentés alapján helyezkedünk, akkor a keresetnek helyt adó ítéletet kell az itt megjelölt esetben helyesnek tartanunk, mert kétségtelen, hogy az elhagyó házastárs magatartása a házassági köteleességek szempontjából vétkes magatartás; ily vétkes magatartás esetén pedig ugyanezen curiai határozat szerint a vétlen félnek joga van ugyan a 77. §. alkalmazását kérni, de ha a maga részéről az életközösséget visszaállítani nem hajlandó, a 77. §. alkalmazásának kérelmezésére nem kötelezhető. Joga van tehát a vétkes magatartás alapján a bontást, — megelőző visszahívás nélkül, — annál is inkább kérni, mert a jelen esetben a vétkes magatartást tanúsító félnek összes előbbiről már megbocsátott vétkes tényei is támogató okok gyanánt érvényesülnek és annál is inkább, mert a mult számban idézett 4447/97. számú ítélet tartalma szerint elegendő, ha a fél a tényeket előadja, a bontás jogcímét pedig meg sem jelöli.

Az adott esetben a fél megjelölte, hogy házastársa tőle különválva él, tehát házastársi összes köteleességeinek teljesítését folytonosan és állandóan elmulasztja; ezen vétkes magatartás támogatására elősorolta a fél a megbocsátott előző vétkes cselekményeket is.

A jogalap a bontásra tehát meg volt a házastársi köteleességek folytonos és állandó nem teljesítésében, az életközösség folytatása elviselhetlenségének indoka megvolt a házasság tartama alatt ismételt elkövetett — habár időközben megbocsátott — vétkes cselekményekben, az ily házastárral megáldott félnek pedig a törvény csak jogot ad a vétkes fél visszahívására, de erre őt nem kötelezi.

Az előző elvi határozatokból vont okszerű következtetés tehát eme elutasító ítélet indokaival ellentétben áll.

Végül felemlitendőnek tartom még a kir. Curia 1897. évi 3786. számú határozatát,** melyben az alsóbírói ítéletek feloldása mellett elrendeltetett, hogy annak felderítése végett, vajon felperes a kereset megindításában nem volt-e a házassági törvény 83. §-ának 2. bekezdésében foglalt akadály valamelyike által gátolva, a peres felekkel jegyzőkönyvi tárgyalás tartassék és a kifejlendőkhöz képest új határozat hozassék.

E határozatnak alapul bizonyára az a körülmény szolgált, hogy a fél a bontó okot a házassági törvény 83. §-ában meghatározott idő után kívánta érvényesíteni és ez okból elutasítván, az érvényesítést gátló körülményt hozott fel; mert csak ily esetben, a fél kérelmére lehet csak e körülmény felderítését elrendelni, de hivatalból soha.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult év 52. számában.

** L. a Curiai Határozatok között 1. és 2. számok alatt.

*** A *Jogt. Közl.* mult évi 15. számának mellékletén, Curiai Határozatok 159. sz.

* L. a Curiai Határozatok között 4. sz. a.

** L. a Curiai Határozatok között 4. sz. a.

Hivatalból ugyanis csak a házasság fenállását támogató körülmények felderítése miatt lehet helye feloldásnak, de soha a bontást támogató körülmények igazolására; mert a házassági törvény a házasság fentartását tekinti hivatalból megvédelmezendőnek, a bontást pedig csakis kivételesen, a fél szolgáltatva bizonyítékok alapján engedi meg, ezeket tehát nem engedheti hivatalból felderíthetőknek.

Eredményként pedig konstatálhatjuk, hogy egyes ellentétes határozatok kivételével a bírói gyakorlat lassan bár, de következetesen halad a házassági törvény megfelelő alkalmazásában.

Tóth Gáspár.

A hatóság elleni erőszak büntethetősége.

Nem tudom, hogy a vidéken miként van, de a budapesti büntető-törvényszék végtárgyalási termében mindennap tárgyalnak hatóság elleni erőszak büntette miatt emelt vádak, a hol az eredmény leggyakrabban a vádlottnak 1—8 napi fogházra való elítéltetése. Az esetek annyira hasonlóak, hogy a legtöbb esetben vizsgálatot sem tartanak s a közvetlen idézés mellett kitűzött végtárgyaláson a nem védője kíséretében megjelenő vádlott öt perc alatt már el is van ítélve. Nem szólva most arról, hogy a novella a büntetési tétel megváltoztatása által segíteni kíván a jelen abnormis állapotokon, a midőn ugyyszólván a törvény által meghatározott büntetést sohasem alkalmazzák, hanem illusoriussá téve a törvényhozó által intentionált szigort, enyhítő körülmények híján is alkalmazzák a 92. §-t, — ezuttal arra kívánunk rámutatni, hogy a bíróságok a legtöbbször oly esetekben kénytelenek hatóság elleni erőszak miatti vádakkal foglalkozni, a mikor arról szó sem lehet.

A kép majd mindig ugyanaz, ha ily esetek tárgyalásakor betekintünk a végtárgyalási termekbe. Rendőrök panaszkodnak, hogy a vádlott kést fogott rájuk, hogy dulakodás közben egyik-másik vádlott megütötte, hogy az összekötözött «cibil» a rendőri köteléket széttépve ellenszegült a «bekísérésnek». Rendőr-panaszos mindig van legalább három az egyetlen vádlottal szemben. És sajátságos, hogy ezek a vádlottak mindig ugyanazt vallják, akár Ujpesten, akár a soroksári-uton vagy Budapest középpontján adja elő magát az eset. A rendőrök tettlegességre vetemednek *az őrszobában* s a vádlott ezt nem hajlandó tűrni. Így születik meg a Btk. 105. §-a judikaturájának egy nagy kontingense s hogy az ily sérelmek által megzavart jogrend helyreálljon, e felett kell nap-nap után három tagu tanácsban tárgyalni.

A bizonyítási eljárás is mindig egyforma. A vádlott beismeri vagy tagadja, hogy ellenszegült az ütlegeknek. Az első esetben a rendőröket, a kik tanuk és panaszosok egy személyben, megkímélik az eskütől, a második esetben ezen panaszos-rendőr-tanuk eskü alatt vallják, hogy mennyire volt vagy nem volt az ő fegyveres erejük és számbeli többségük mellett életök és testi épségük «veszélyes fenyegetésnek» vagy bántalomnak kitéve, az ítélet azonban mindig ugyanaz. Egy napi fogház, két napi fogház.

Véleményem szerint az ilyen esetek egyáltalán nem tartoznak a Btk. 105. §-a alá. A törvény a deliktum meghatározásánál vezérelvként emeli ki a törvény vagy a hatósági meghagyás végrehajtásával szemben elkövetett ellenszegülést. Ha tehát a hivatalos közeg a törvényt úgy hajtja végre, hogy az alatt, míg a ráruházott hivatalos hatalomnak érvényt szerez, behunyja szemét az olyan körülmények előtt, a mik a hatósági meghagyás vagy a törvény alkalmazásának materiális igazát lerontják, az ilyen esetekben való ellenszegülés nem állapítja meg az erőszakot.

Egy példa jobban megvilágítja a tételt. Az eloljáróság elrendeli a diphteritisbe esett gyermek kórházba szállítását. A házi orvos a beteget kelloen elkülöníti, a vörös czédulát az ajtóra kifüggeszti s mivel oly esetben, midőn a kezelés

házilag a környezet veszélyeztetése nélkül folytatható, a kórházba szállítás nem kívánható, az orvos tudtára adja ezt a családfőnek. Mindazonáltal a kórház rendőri karhatalmat vesz igénybe s a rendőrök *erőszakkal* akarják elhurcolni a beteg gyermeket.

Az apa ellenszegül s a rendőrellenőr megkötözteti. Ő a köteléket széttépi s ellenszegül a karhatalomnak. A törvényszék elítéli három napi fogházra, bár kiderült a végtárgyaláson, hogy a beszállítást elrendelő intézkedés azon családtag nevére szólt, a ki már meghalt s kiderült az is, hogy az orvosi ellenőrzés mellett teljesített elkülönítés feleslegessé, sőt jogtalanná s e mellett életveszélyessé tette volna a beteg elszállítását. *Ime, a hatósági intézkedés materiális aaptalansága mellett* megállapítják a bűncselekményt, de érezvén, hogy ezt a törvényhozó intentiója szerint büntetni nem szabad, kiszabják a szokásos enyhe büntetést. Jogpolitikai indokát ez ítéleteknek a közhatalom képviselője tekintélyének megóvása képezi, — azt mondják. Pedig ez helytelen, mert a törvény oly alkalmazása, a hol a bíró oly módon korigálja azt, hogy mellőzi, már annyit jelent, hogy a törvényhozó akarata helyébe a végrehajtó hatalom külön akarata lépett.

A felsőbbbíróági praxis e tekintetben ingadozó. Látszik a kioroszakolt védelem a hatósági közegek javára, de a törvény szigora sohasem lelhet alkalmazást.

Azért említettem, hogy az e fajta esetek nem volnának a Btk. ezen szakaszainak intézkedési körébe vonandók, mert az ilyen, a hivatalos hatalom körét fel sem ismerő alsóbbfoku képzettségű közegekkel szemben a legtöbbször a megtámadott polgárnak van igaza. Magam láttam, hogy egy alkalommal igazolásra szólít fel a rendőr egy békésen haladó egyént, ez igazolja magát, ismerősök igazolják személyazonosságát s mivel a rendőr ennek dacára nem tágit attól, hogy kövesse őt a Zrinyi-utczába, arra kéri, hogy kocsiba szálljanak, mert így röstell menni. A rendőr ezt a concessiót nem hajlandó tenni s mivel az illető ellenszegült a karhatalomnak, oly leirhatatlan brutálisan bánt el vele, hogy az illető a rendőrségi épület elhagyása után — természetesen aaptalan volt a bekísérés — orvosához sietett. Nemsokára aztán a vizsgálóbíró elé idézték hatóság elleni erőszak vádjá miatt, mert a rendőrt mellbe lökte.

A hiba ott van, hogy az az elv gyökeresedett meg, hogy a szabálytalan eljárás nem zárja ki a deliktum megállapíthatóságát. Pedig ez a megkülönböztetés vezet a legtévesebb konkluzióhoz, mert a felett kell döntenie a bírónak, hogy a mi szabálytalanul volt végrehajtva, egyszersmind törvénytelen-e. Nézetem szerint a törvény itt megszorítólag magyarázandó. A hivatalos közegnek tudnia kell, hogy meddig terjed a hatalom köre, mily mederben teljesítendő a hatósági meghagyás, s ha ezt akár tullepi, akár másképpen hajtja végre, mint a hogyan előírva van, az ezzel szemben alkalmazott ellenszegülés mentesít a büntetéstől, mert ez már nem deliktum, hanem jogos védelem. Ép azért helytelenül ítélte el a Curia azt a vádlottat, a ki korcsnában szidván a községi eloljárót, az e miatt hirtelen elrendelt letartóztatásnak ellenszegült, mert sem az eljárás nem volt szabályszerű, sem törvényes. A közhivatalnok csak addig tekintendo ily minőségében eljárónak, a míg a törvény keretén belül s a rábizott hatósági meghagyás keretén belül jár el az előirt szabályok szerint. Az elkövetett szabálytalanság is mentesíti az ellenszegülőt, mert ő csak azt és úgy tartozik tűrni, a mit és a hogy azt a törvény előírja. Ennélfogva mindenkor az vizsgálendő első sorban, törvényes intézkedés van-e végrehajtva és szabályszerű-e a végrehajtás.

S ezt az elvet következetesen kell keresztülvinni egészen a hatósági intézkedés keletkeztéig. Minélfogva, ha az alsóbbfoku hatósági közeg, pl. végrehajtó, rendor, törvényes hatalmi körén belül, a szabályok betartásával jár el, de kiderül, hogy a hatóság meghagyása törvénytelen pl. a végrehajtás

nem volt elrendelhető, az előállítás tévesen rendeltetett meg), az ellenszegülő nem büntethető, mert ha maga az intézkedés törvénytelen, akkor a meghagyás végrehajtója, ha nem is tudva, nem járt el a törvény akarata szerint. Pedig az ily esetekben ma a legtöbbször kiszabják a büntetést, ezt azzal támogatván, hogy az alsóbbfokú közeg szabályszerűen kiállított meghagyást hajt végre, ő azt nem is bírálhatja s a polgár a szabályszerű formáknak engedelmeskedni tartozik. Pedig ezzel az alaki igazság nyer érvényt az anyagi rovására, a mi az ily esetekben annál megdöbbentőbb, mert az okozott sérelem helyre sem hozható. (A kereskedőnél a jogtalanul elrendelt végrehajtás foganatosítása pl. hitelét teszi tönkre, ép ezért az ellenszegülés nem volna büntethető, mert materialiter neki van igaza.)

Reméljük, hogy a revisio segíteni fog a mai állapotokon, az azonban mindenesetre üdvös volna, ha a praxis addig is akként változnék meg, hogy az idetartozó deliktumok büntethetőségénél a bíróságok azt a két körülményt tartanak szem előtt, hogy 1. csak a törvényes intézkedés végrehajtásával szemben és 2. a meghagyás szabályszerű végrehajtásakor állapítható meg a bűnösség.

Dr. Gál Jenő
budapesti ügyvéd.

Okiratok.*

A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvén a legnagyobb részt állnak az okiratok. Az első kérdés tehát, a mely szemügyre veendő, mindig az: bír-e a kérdéses okirat mindama kellékekkel, a melyeket a törvény úgy formai, mint anyagi szempontból előírt és hogy milyen bizonyító ereje van?

A tervezet, összhangban a német és osztrák perrendtartásokkal és eltérően régi perrendtartásunktól, definiálja az okiratok legfőbb két kategóriáját, t. i. a közokiratokat és a magánokiratokat.

Míg az előbbiekre vonatkozólag pozitív definitiót nyújt, az utóbbiakról intézkedik a nélkül, hogy beltartalmuknak kellékeit ismertetné, úgy hogy azt kell felvenni, hogy magánokirat mindazon okirat, a mely nem közokirat (negatív definitio). A közokiratok a közhatóság vagy közhitelességgel felruházott személy részéről részint hivatalos intézkedést, határozatot tartalmaznak, s ekkor nemcsak azt bizonyítják, hogy a közhatóság vagy a közhitelességgel felruházott személy oly határozatot hozott, mint a minő a közokiratban említve van, de ezen közokiratok önmaguk megtestesítői eme hatósági intézkedésnek vagy határozatnak. A közokirat azonban nemcsak hatósági intézkedés, határozat, de igazolja azt is, hogy a benne foglalt nyilatkozatot és egyéb tényeket, — eredtek legyen ezek akár magánszemélyektől, akár közhatóságtól, vagy közhitelességgel felruházott személyek részéről — úgy tanusította, a mint azt maga közvetlenül tapasztalta, még pedig a közokiratban kitett időben és helyen és körülmények közepette.

A közokiratok tartalma lehet tehát:

- egy nyilatkozat (ez eredhet közhatóságtól, közhitelességgel felruházott személytől, vagy harmadik egyéntől);
- egy hatóságnak hivatalos rendelkezése;
- tényeknek tanusítványai (a tanusítandó tények a közhatóságnak, közhitelességgel felruházott személynek vagy harmadik egyénnek lehetnek a tényei).

A tervezet 321. §-ában nem meríti ki teljesen a közokirat beltartalmának lényeges belkellékeit, az adott definitio nem tökéletes, indítványozom tehát a következő szövegezést.

321. §.

«Az oly okiratok, melyeket valamely közhatóság hivatalos hatáskörén belül vagy valamely közhitelességgel felruházott

* Mutatvány szerzőnek «Tanulmány a Plósz-féle polgári perrendtartás tervezetéhez» című, sajtó alatt levő, és januárban megjelenő munkájából.

személy ügykörén belül szabályszerű alakban kiállít, mint közokiratok teljesen bizonyítják a bennük foglalt hivatalos intézkedést, határozatot vagy nyilatkozatot, ugyancsak teljesen bizonyítják azt is, hogy az okiratban foglalt, akár a közhatóság vagy közhitelességgel felruházott személy, akár pedig harmadik egyének által tett nyilatkozatok, és illetve egyéb tények, még pedig az ott kitett időben, helyen és körülmények közepette a valóságnak megfelelően vannak tanusítva.»

A 321. §. harmadik bekezdését, mely a külföldi okiratok bizonyító erejéről intézkedik, nem fogadhatom el. Nemzetközi jogi követelmény az, hogy viszonyosság legyen kimondva az illető külállammal szemben és mert a belföldi bíró nem ismeri és nem ismerheti a külföldi törvényeknek azon szabályait, a melyek a közokiratok érvényességi kellékeit írják elő.

A következő toldást indítványozom tehát a 321. §. végére: «... feltéve ha az illető külállammal szemben viszonyosság áll fenn és ha a külföldi okiratok a mi követségünk vagy konszultatusunk hitelesítési záradékával vannak ellátva, annak a bizonyosságául, hogy azok a külföldi törvények szerint csakugyan közokiratok». Hasonló szellemben intézkedik a német birodalmi perrend 403. §. és az osztrák perrend 293. §-a.

322. §.

Ezen szakaszt így szövegezném: «Ellenbizonyítás úgy a köz-, mint a magánokirattal szemben meg van engedve». Ez által e szakasz intézkedése egyöntetűbbé válik és a következő szakaszokban nem kell ismételtlen használni «az ellenkező bebizonyításáig» kifejezést.

323., 326. §§.

Hogy a magánokirat törvényes bizonyítási ok legyen, kell, hogy a törvény által előírt formában legyen kiállítva és hogy a törvény által megkívánt beltartalommal bírjon.

A külalak tekintetében a tervezet azt kívánja, hogy az okiratot a kiállító sajátkezüleg írta és írta alá legyen, vagy hogy az idegen kézzel írott okiratot két előttemező tanu jelenlétében sajátkezüleg írta alá legyen (323. §.); vagy hogy a kiállító aláírása, illetve ha írni nem tud, kézjegye az okiraton bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesítve legyen. (324. §.)

Nem tartalmaz törvényes bizonyítási okot a tervezet szerint előírt formahiány miatt oly magánokirat tehát, melynek szövegét nem sajátkezüleg írta a kiállító, a melyet aláírt ugyan, de két tanu (egy nem elég) előttemezése nélkül s a melyen aláírása nincs hitelesítve, valamint nem bír törvényes bizonyító erővel azon okirat sem, a melynek szövegét a kiállító írta ugyan sajátkezüleg, de a melyet alá nem írt.

A német birodalmi perrend 381. §-ában és az osztrák perrend 294. §-ában csak azt kívánja, hogy az illető okiratot a kiállító írja alá, (sajátkezüleg írta-e vagy sem, tanuk jelenlétében írta-e alá vagy sem, az mellékes) illetve hitelesített kézjeggyel lássa el.

A német és osztrák perrend intézkedései inkább felelnek meg oly perrendnek, a hol a főszó a bizonyítékok szabad mérlegelésén van.

A tervezet 323. §. második bekezdése a német perrend 381. §-ához és az osztrák perrend 294. §-ához analóg intézkedéseket tartalmaz, ha a magánokiratot kiállító egyén bejegyzésre kötelezett kereskedő.

Én azt vélem, hogy czélszerűbb lenne, ha a külformák tekintetében a tervezet intézkedéseit, mint nehézkesebbeket, elejtenők és elfogadnók a német és illetve osztrák perrend szabadabb és természetesebb szabályait, vagyis a mit elegendőnek tartunk a kereskedőre nézve, mint kiállítóra, terjeszszük azt ki minden okiratkiállítóra. Elvi okot is tudok indítványom mellett felhozni, ugyanis beltartalom szempontjából minden magánokiratnak kell valamit tartalmaznia. Ha az illető magán-

okirat kellő formákkal bir és valódisága vita tárgyává nem tétetett, akkor a magánokirat teljes bizonyítékul szolgál arra nézve, hogy az a valami a magánokiratban van.

A magánokirat a kiállítónak egy nyilatkozatát tartalmazza (eine Erklärung). Ezen nyilatkozat lehet vagy rendelkezés, vagy elismerés, vagy tanusítás.

A magánokirat keltének helye és ideje már nincs a magánokirattal legálisan bizonyítva.

A magánokiratban foglalt nyilatkozat jogszerűségét a magánjog szabályai szerint kell megítélni, valamint azt a kérdést is, milyen hatálya van annak, hogy a magánokirat valamely fél birtokában létezik.

Ha a nyilatkozat tartalma egy rendelkezés, az köti a feleket és köti a bírót (természetesen csak akkor, ha az anyagi jog szempontjából meg nem támadható, ellenben, ha a nyilatkozat tartalma egy tanusítás, ez nem egyéb, mint bíróságon kívüli beismerés, a melynek relevanciáját a bíró szabadon mérlegeli.

Ha a bíróságon kívüli beismerés nincs legális bizonyítási szabályokhoz kötve, — amint hogy nincs — miért legyen ez ép akkor, midőn arra vonatkozólag, hogy ezen beismerés megtörtént, a kiállító aláírásával ellátott okirat is fel lesz mutatva? Ez épenséggel nem indokolt.

Minthogy az sem lenne praktikus, megosztani a magánokiratokat és úgy intézkedni, hogy a rendelkezést tartalmazó magánokiratok a 323. §. és illetve 324. §. szerinti külalaklálátandók el, ellenben a tanusítást tartalmazó okiratok a 323. §. második pontjában körülírt pusztá aláírással látandók el; indokoltnak tartom, a mint már fentebb kifejtettem, a tervezet rendszerével szakítva, a német, illetve osztrák példát e tekintetben követni.

344—346. §§.

Az okiratok bizonyító erejének előfeltétele azoknak valódisága. A 344. §. intézkedik a közokiratoknak és a 345. és 346. §§. a magánokiratoknak valódiságáról.

A magánokirat akkor valódi, ha az aláírás azon valódi.

Az aláírás valódisága azon bizonyosság, hogy az a kiállítótól származik. Az aláírás valódisága, vagy kétségbevonatik, vagy nem. Ha nem, akkor az okirat is valódinak tartandó, ha igen, akkor az aláírás valódisága megállapítandó bizonyítékokkal [beismerés (nyílt, hallgatag) a többi előadás tartalmából vont következtetés, szemle, felek eskü alatti kihallgatása, tanuk.]

Sokan összetévesztik a 346. §-ban rejlő bizonyítási szabályt a 323. §-ban rejlő bizonyítási szabálylyal. Ez azonban nézetem szerint helytelen, mert az első megállapítja, mikor tartandó az aláírást megelőző szöveg valódinak, az utóbbi pedig megállapítja azt, hogy mit bizonyít egy valódi szöveg.

Az aláírással való visszaélés meg vagy meg nem engedhetősége tárgyában a magánjog szabályai a mérvadók.

Dr. Pap József
budapesti ügyvéd.

Scribler-bírák.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének előkészítése céljából az igazságügyminiszteriumban állandó bizottság lévén működésben, ennek a bizottságnak a jegyzőkönyveit nyilvánosságra bocsátotta Erdélyi Sándor igazságügyminiszter ur nemcsak, hanem az 1897. évi 68, 145. I. M. IV. számú rendelettel hivatalosan fel is hívta a bíróságok tagjait, hogy a felmerült kérdéseket tanulmányozás tárgyává tegyék s azokhoz a jogi szaklapokban hozzászóljanak, megígérvén, hogy gondja lesz rá, miszerint a bírói körökből nyert megnyilatkozások kellő méltatásban részesüljenek.

Ezen felhívás a bírói körökben nagy meglepetést keltett. Főleg a miatt, mert a bírói körökhöz ilyféle hivatalos felhívás azelőtt sohasem küldetett felsőbb helyről.

Sőt a bírói körök azon tagjai, a kik hivatottságot éreztek magukban jogi dolgozatokkal fellépni s a gyakorlati jogélet homályos és elrejtett tüneményeit eme helyzetökből kiemelve az elméleti jogtudomány világító fénye elé tartani, nemhogy, mint most a rendeletben megígérve van, eme megnyilatkozások kellő méltatásban részesültek volna, hanem ellenkezőleg, az illetőket még miniszterek is scribler-bírák gunynévvel illették és ebbeli működésüket kifejezetten hátrányukra imputálták.

Ez az oka annak, hogy a bírói körök miért tartózkodnak annyira a szakirodalmi működéstől. Ez az oka annak, hogy törvényeinkben a hemzsegő hibák csak életbe léptetésük után vétetnek észre az azokat megelevenítő gyakorlati alkalmazásnál.

Könnyű törvényeket készíteni, de nehéz azoknak a népérületében életet adni.

Innen ered jogi életünk pangásának az oka. Innen van az, hogy Werbőczy jurátus nemzete kiment a divatból.

Pedig nem is lehet még csak hozzávetőleg sem meghatározni azon óriási anyagot, a mely jogi szakirodalmunk épületének emelésére a magyar bírói karban holt tökeként létezik.

Mit ér ez, ha nincs semmi ösztönző, serkentő impulsus, a mi annak megnyilatkozására alkalmas okot képezne.

Ily megnyilatkozása nélkül pedig a bírói köröknek nem jön létre az a jogi életközösség a törvényhozás, a nép s a bírói kar között, a mely a jó törvények hozatalának szokott szülője lenni.

A jó törvények hozatalához feltétlenül szükséges és a jogi életközösséget senki sem hivatottabb előmozdítani, megszilárdítani és fentartani: mint a köznéppel folytonosan érintkező bírói kar.

Mert valamint a természetellenes műveltség teremti az egyenlőtlenséget, azonképen a természetellenes törvényhozás teremti a törvénytelen állapotokat.

Nem a Rousseau tanai szülték a francia forradalmat, mint tévesen hirdették a tudósok, hanem szülte az, hogy az uralkodó hatalom eszméi nem voltak azonosak a nép eszméivel, s ha néhány évvel előbb más törvényeket készített XV. Lajos, nem áll be a nagy katastropha.

A bírói köröknek kell tehát mindenkor ébren lenni a társadalmi alakulásoknál. A bírák nem a hatalom, hanem a nép szolgálói, érdekeinek képviselői, helyes hivatás szerint.

Üdvözölni kell tehát ez új évben Erdélyi Sándor igazságügyminiszter urat az eddigi eljárástól eltérőleg követni szándékolt új irányért.

Talán ezután nem fognak a bírói körök az ily fellépéstől tartózkodni, mert ezen rendelet után nem lehetnek kitéve annak, hogy «scribler-bírák» gunynévvel illettessenek.

Kunfalvy István.

Különfélék.

— A lajstromrendszer. Az igazságügyminiszter jan. 1-én kibocsátott rendeletével a járásbíróságok ügyvitelét gyökeres reformnak vetette alá. Az eddigi általános központi iktató, kiadó és irattári hivatalok helyébe a külön szakok szerinti jegyzői irodák jönnek május 1-én.

Az ügyek szakonként osztatnak meg a bírák közt. Mindenik szaknak külön jegyzői irodája leszen. A beadványokat azon jegyzői irodában kell beadni, melynek kezelési körébe az ügy az ügybeosztás szerint tartozik. Ezen kívül gyűjtőszekrények is állanak a felek rendelkezésére a beadványok könnyebb benyújthatása végett.

Minden egyes ügy csak egy számot kap és ezen szám után lesz fellelhető a mutatókönyvben, bármennyi irat érkezik is az alapbeadványhoz. Ezen mutatókönyvi szám mellett minden ügyirat a beérkezés sorrendjében számoztatik, úgy,

mint ma a büntető-ügyekben szokásos. A folyamatban levő ügyek az illető jegyzői irodában, a befejezett ügyek a központi irattárban helyeztetnek el.

Ez a reform — mint látjuk — szakít az ügykezelésünkben eddig érvényben volt osztrák rendszerrel s egészen a német alapokra helyezkedik.

Az élet fogja megmutatni, hogy hasznos volt-e ez a kísérlet; az bizonyos, hogy a mai állapot mellett a reform már nagyon szükséges volt.

Kiemeljük még a rendeletből, hogy 92. §-a életbelépteti a percaesurát, a mennyiben rendeli, hogy az egy hét alatt beérkezett összes sommás perek lehetőleg egy napra tüzendők ki, a mely napon a bíró a könnyen elintézhető ügyeket ellátja, a hosszabb tárgyalást igénylő ügyek tárgyalását pedig elhalasztja.

Mint értesülünk, a miniszterium kebelében az új ügyviteli rendszer begyakorlása végett előadások fognak tartatni, a melyekre minden törvényszék küld egy-egy kezelőhivatalnokot, a kik a tanfolyam bevégzése után a járásbírói hivatalnokokat fogják oktatni az új rendszerrel járó teendő iránt.

— **A kir. Curiahoz** 1897. év folyamán beérkezett 6900 polgári, 1156 váltó-, kereskedelmi és csőd-, 125 urbéri, 529 sommás felülvizsgálati, 11945 büntető, 667 fegyelmi, 165 felszámolási, összesen 21487 ügy. 1896. évről maradt hátralékban 9163 s így összesen elintézendő volt 30650; elintéztetett összesen 23132, hátralékban maradt 7518 ügydarab. Az 1896. év adataival egybevetve a kimutatást, látjuk, hogy 375-el több polgári, 266-al kevesebb váltó-, 21-el több urbéri, 28-al több felülvizsgálati, 39-el több büntető, 48-al több fegyelmi, 208-al kevesebb felszámolási ügy érkezett be, mint 1896-ban. A végösszegben a beérkezések száma 37-el volt több, mint az előző évben. Azonban ennek ellenében 2195-el kevesebb ügy intéztetett el, mint 1896-ban, holott már ez évben is 1471-el kevesebbet intézett el a Curia, mint az 1895. évben. Ennek a kevesedésnek nem tudjuk okát adni, midőn a bírák létszáma nem csökkent az utóbbi két esztendő alatt.

— **A budapesti kir. táblához** 1896. évben érkezett 9190 polgári, 42 urbéri, 3515 váltó- és kereskedelmi, 14,100 büntető-ügy, összesen 26,847. Az 1896. évről maradt 1702 hátralékos ügygyel együtt elintézendő volt 28,549, elintéztetett 25,731, hátralékban maradt 2818 ügy. Ezenkívül beérkezett 480, 1896-ról maradt 53 sommás felülvizsgálati ügy, melyekből 65 maradt elintézetlen. Az 1896. évi adatokkal egybevetve látjuk, hogy körülbelül két és fél ezerrel több ügy érkezett be, két és fél ezerrel kevesebb intéztetett el, mint a megelőző évben s a hátralék több mint ezerrel szaporodott, holott 1894., 1895. és 1896. években már a budapesti kir. tábla csaknem currentiában volt. Hogy mi e rohamos változásnak oka, azt az igen szűkszavuan összeállított statisztikai adatok nem világítják meg.

— **A talár.** Angliában, Francia-, Német-, Olaszországban eddig is talárban ítéleztek a bírák. Január 1-től kezdve Ausztriában is ez a hivatalos bírói öltözet.

Mindezen államokban az ügyvédek is talárban plaidiroznak, kivéve a német legfőbb bíróság husz ügyvédét, a kik frakkban funkcionálnak. Ausztriában az ügyvédek eddig nem fogadták el a hivatalos öltönyt és épen nem bizonyos, hogy a talár hivei fognak-e győzni.

Eljött tehát Magyarország határszélére a talár. Most már nálunk is mind többet fognak foglalkozni e kérdéssel.

— **Rövid utu eljárás.** A hajdu-szoboszlói ref. egyháznak földhaszonbér hátralékai behajtása vált szükségessé körülbelül 50 hátralékosnál, kik ellen kiállították a fizetési meghagyást, hogy benyujtsák a bírósághoz. Ekkor egyik egyházi férfit az ajánlotta, hogy ne verjék költségbe a feleket, hanem kíséreljék meg a fizetési meghagyást, minden bírói aláírás és pecsét nélkül, tisztán az összeg kitöltésével magok elküldeni. És így is cselekedtek, az adósok pedig, négy kivételével, azonnal fizettek; ez a négy is csak azért nem fizetett, mert nem volt miből. Így lehet a bíróság munkáját megkönnyíteni!

— **A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél** beadott sommás váltókeresetknél és végrehajtási kérvényeknél gyakran megtörténik, hogy ha felperes a sommás vagy

végrehajtási végzést borítékban saját kezéhez kéri is kiadni, a bíróság e kérelmet nem respektálja, hanem az alperes lakhelye szerint illetékes járásbíró útján eszközölteti a kézbesítést, a mi sok késedelemre és zavarra, sőt sokszor károsodásra ad okot. A jegyző urak részéről egy kis figyelem elejét vehetné mind ennek.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbírósnál** ujabban ha a bíróság az igénykeresetet jogerősen elutasítja, a jogerőről nem tétetik jelentés s nem adatnak ki az iratok a végrehajtónak, hanem az ügy mindaddig irattárban hever, a míg a végrehajtató külön beadvánnyal nem kéri annak kiadását a végrehajtás folytatása céljából.

— **Az ujkori alkotmányfejlődés elemei.** Dr. Illés József ily cím alatt érdekes jogtörténeti tanulmányt tett közzé, melyben a XV. század második felének és a XVI. századnak jogtörténetét tárgyalja. A műre visszatérünk.

Bíró, a ki 20 frton aluli perekben ügyvédi díjat állapít meg. A m. kir. Curia: K. K. 1—i kir. járásbíró fegyelmi ügyében határozott: A fegyelmi bíróság határozatának felebbezett részének megváltoztatásával K. K. 1—i kir. járásbíró az 1871. évi VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt a vizsgálat mellőzésével vád alá helyeztetik és a pécsi kir. tábla mint elsőfokú fegyelmi bíróság az eljárásnak törvényszerű folytatására utasítatik. **Indokok:** A fizetési meghagyások körüli eljárást szabályozó törvény 17. §-a, illetve a sommás eljárás 225. §. 3. pontjában felhívott 1877. évi XXII. tcz. 36. §-a minden kétséget kizárólag határozottan kimondja, hogy a 20 frton alóli ügyekben a meghatalmazott által való képviseltetés költésigterhelésével a másik felet nem lehet terhelni s hogy a meghatalmazottnak költsége még saját fele ellenében sem állapítható meg. Ugyancsak a fizetési meghagyások körüli eljárást szabályozó törvény 22. §-a azt is rendeli, hogy a 40 koronán alóli ügyben a bélyeg- és postaköltségen kívül egy krajczár sem állapítható meg. Az 1893: XVIII. tcz.-ben foglalt sarkalatos elvek szerint az együtt is eldönthető perek, mint a kérdésben forgó 55 per, vagy külön tárgyalandó vagy egyesítendő. Ha egyesíttetnek, egy ügy tárgyalás, egy bizonyítás és egy költségmegállapítás forog fen; ha pedig külön tárgyalatnak, úgy a felperes is minden egyes esetben külön bizonyításra szorítandó. Az 1893: XVIII. tcz. 108. §-a értelmében pedig, ha a fél költségeit nem számítja fel, úgy a bíró azt csak az előtte lefolyt eljárás adataiból állapítja meg, de előzetes perenkívüli költségekről nem intézkedhetik. Midőn tehát a panaszolt kir. járásbíró az elsőbíró határozatának indokolásában a beszerzett adatokkal egyezőleg megállapított tényállás szerint mind az 55 pert külön tárgyalta s a nélkül, hogy felpereseket a kereseti jogalap kimutatására és alperesek tagadásával szemben a követelés bizonyítására felhívta volna, alpereseket marasztalta és minden adat nélkül törvényellenesen őket tetemes költségekkel megterhelte: eljárásával alapos gyanút keltett önmaga ellen az iránt, hogy a fent jelölt törvények rendeletei által szabályozott hivatali kötelességét vétkeesen szegte meg. A miért őt, miután a tényállás saját nyilatkozata és a becsatolt periratokkal tisztázva van, vizsgálat rendelése nélkül vád alá kellett helyezni. (1897 december 13. 464. sz. a.)

— **A magyar általános polgári törvénykönyvet** szerkesztő bizottság jegyzőkönyveit az igazságügyminiszter — mint lapunk zártával értesülünk — a kir. bíróságokon kívül megküldte az összes közjegyzői és ügyvédi kamaráknak is azzal a kérelemmel, hogy a szerkesztés munkáját a maguk részéről is elősegítsék, a bizottság működését állandóan figyelemmel kísérik s a felmerült kérdésekhez akár testületileg, akár egyes tagjaik által hozzászólnak. — Megjelent dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanárnak s a kodifikációs bizottság beltagjának 12 ivre terjedő ily című memoranduma: «Az ági öröklés kérdése. Vélemény és indítvány». Legközelebb bővebben szólunk róla.

— **Az 1874. évi XXXIV. tcz. 13. §-a értelmében,** a főnök a nála gyakorlaton levő ügyvédjelölt magaviseletéről, az ügyvédi kamarának évenként jelentést tenni köteles, ezen körülményt a kamara választmánya, a kamarai tagoknak azzal hozza emlékeztetbe, hogy az évi jelentéseket, a kamarához mielőbb küldjék be.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 6 ft
negyedévre 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ági öröklés kérdése. (Jelentés és vélemény. Előterjeszti dr. Schwarz Gusztáv.) *Dr. I. J.* — A jus szó eredete és fogalma és nyelvi rokonai. *Dr. Pikler Gyula* budapesti egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Vádlott — mint sommás perbeli alperes. *Székhács Ferencz* curiai bírótól. — A hasznosított természeti erők jogi védelméről. (Villamos erő lopása.) *Dr. Weisz Ödön* budapesti ügyvédtől. — A jogegység érdekében. *Dr. Pósoni Gábor* törvényszéki bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ági öröklés kérdése.

(Jelentés és vélemény. Előterjeszti: dr. Schwarz Gusztáv.)

Nem véletlen és esetleges, hogy a polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság kiadványai közt elsőnek az ági öröklés kérdése jelenik meg. Itt nemcsak a kérdésnek fontossága örökjogi szempontból játszik szerepet, nemcsak az, hogy ez a részkérdés mennyire szorosan összefügg az egész öröklési renddel, hanem egy másik szempont az, a mely még magasabbra helyezi ezt a kérdést s mint egy előtérbe állítja.

És ez az egész kodifikációnak nagy, talán legnagyobb kérdése: a nemzeti kodifikáció.

Valóban, ha követjük dr. Schwarz Gusztáv memorandumát, mindjárt első részében, a hol a hazai irodalmat tárja fel s bemutatja az előzményeket, a kérdésnek keletkezését és történetét a 60-as évektől kezdve egész az utolsó törvényhozási momentumig, a Teleszky-féle javaslatnak a képviselőház elé terjesztéséig, azt találjuk, hogy a vita, mely két táborra osztotta hazánk tudósait és gyakorlati férfait, — az ágiakra és ágellenesekre — tulajdonképpen nemcsak az ágiság, hanem főként a nemzeti jog fentartása, konserválása körül forgott, szemben az idegen jog receptiójával. Az ágiság kérdése tehát már kezdettől fogva összeforrott a másik nagy kérdéssel és azok az érvek és ellenérvek, a melyek az irodalomban, jogászgyűléseken elhangzottak, majd mind tisztán a nemzeti jog mellett és ellen is felhozhatók lettek volna. Ez adja meg ennek a részkérdésnek egyetemes jelentőségét.

Ismét más oldalról kétségtelen, hogy épen az ágiság — bármit is tartsunk eredetéről és ama rokonságáról, melyben a külföld hasonlívó intézményeihez áll — a magyar talajon specifikus magyar intézménynyé nőtte ki magát s épen mint ilyen, élő magánjogunknak idegen elemei között legjobban kiemelkedik és a kisebb jelentőségű magyar törmelékek felett sulyával, erejével uralkodik.

A két, egymással élesen szembe állított vélemény hívei, az ágiak és ágellenesek, ugyszólván már kimerítették az összes fontosabb és kevésbé fontos, tulzó és találó érveket s mindkét nézet megtalálta hivatott szószólóit. A kérdés jelen állásában tehát alig lehetne az ágiságnak valami újabb, még eddig észre nem vett előnyét, vagy hátrányát dobni az ítélet mérlegébe, alig lehetne gyarapítani az anyagot valamely igazán fontos és értékes dokumentummal. Az anyag, évtizedek irodalmi munkája, előttünk van és követeli az összegyűjtést; a kérdés megérett arra, hogy a mérleget felállítsuk és leszámoljunk.

Dr. Schwarz Gusztáv véleménye tehát a még egyedül

lehető szempontot emeli érvényre és hogy lehetővé tegye az egész kérdés lezárását, egy kimerítő és beható irodalmi szemlét tart, melyben minden erősebb vagy gyengébb vélemény megfelelően megtalálja a maga helyét. Természetes, hogy az ily irodalmi összeállítás az által kapja meg a maga értékét, ha iparkodik a történelmi fejlődés hű képét nyújtani s megmutatni azon kapcsolatot, mely a különböző, látszólag eltérő véleményeket egymással összeköti, mintegy életet ad nekik.

Az anyag gyűjtésénél így látjuk az első részben, hogy az ági öröklés kérdése önmagában, tisztán, tulajdonképpen a hatvanas évek óta van napirenden s hogy az előtt az ősiséggel való kapcsolata mintegy elfedte, absorbeálta. Bő és plastikus idézetekben mutatja be a vélemény az országbírói értekezlet, a magyar jogászgyűlések (1871., 1872.) tanácskozásait, vázolja a kormánytervezetek történetét és ismerteti Teleszky, Zlinszky és számos mások mellett végül dr. Zsögöd Benő irodalmi működésének ez irányu eredményeit, tekintettel különösen ez utóbbinak fontosságára az ágiság történetében, hiszen ez jelzi azt a pontot, melyen a már majdnem uralkodóvá vált ágellenes áramlat megfordul.

A vélemény második része, a mely a kérdés állásával a külföldön ismertet meg, miután megállapítja, hogy a vagyon eredet megkülönböztetése egyetemes jogtörténeti jelenség s ezt főként a római és germán jog vonatkozó részeinek bemutatásával teszi, áttér a mult század végén és a jelen század elején végbement kodifikációkra. Itt látjuk, hogy a paterna paternis elvét mint szorítja ki végleg mindenütt a római jog teljes receptiója (igy Poroszországban, Ausztriában). Igen érdekes és tanulságos a paterna paternis története Franciaországban, a hol a Code Napoleon alkotásáig kétféle jogrendszer áll fenn: a római jog és a coutumes rendszere. A forradalomban összeütközik a két rendszer s a nivelláló irányzat győz itt is, elsőpri a coutumes ágiságát. A Code anyaggyűjteménye bő kivonatokban van feltárva, mert elének adja ugyanazon érveket és ellenérveket, a melyeket nálunk is felhoztak az ágiság mellett és ellen s látjuk, hogy minő kompromisszum lesz a két ellentétes áramlat eredménye s minő kifejezést talál a fente és droit de retour (retour légal intézményeiben). A Code utánpótlásában (olasz, portugál, spanyol, holland, stb.) kisebb-nagyobb mértékben a fentebb említett egyik vagy másik formában, de mindenütt találkozunk az ági visszazsallás maradványaival, emlékeivel.

A schweizi kantonok joga is számos példával szolgál és az angol-amerikai jog területén is megtaláljuk a vagyon eredet szerinti különbséget.

A memorandum harmadik részében, miután végig tekintettük a kérdésnek egész történetét s megkaptuk azt a látkört, a melylyel képesek leszünk minden vonatkozásait figyelembe venni, következik ez összegyűjtött érvek elemzése. A nemzeti eredet és érzés, a családfentartó erő, a gazdasági, ethikai, művelődési és politikai haszon szempontjaival szemben egyoldalról, a középkori eredet, egyéni tulajdon, szabadság és egyenlőség eszméire épít érvekkel szemben más oldalról megállapítja a véleményt, hogy ezek egymást ellensúlyozzák s nem elég erősek arra, hogy ítéletünk serpenyőjét jobbra vagy balra billentsék.

Itt következik a jelentés álláspontjának kijelölése. E szerint a létező jogállapotból kell kiindulni, mert «a mily bizonyos, hogy valamely jogszabálynak pusztá fenállása nem elég legitimáció arra, hogy továbbra is fennmaradjon, ugy bizonyos az is, hogy tekintet nélkül a meglevőre, ujitani nem szabad» és ebből az álláspontból nézve «nemzeti kodifikatio nem azt jelentheti, hogy jó-rossz, de másképp legyen, mint másutt van. Nem jelentheti azt sem, hogy multunk sirjából támaszszuk a holt törvényt. A meghalt, ha mienk is, ép oly távol áll mai jogunktól, mint az élő idegen. Hanem ha megtisztítjuk a nemzeti kodifikatio jelszavát az üres sallangtól, és kibontjuk belőle azt, a mi értékes és igaz, akkor ime ez áll elő: nemzeti kodifikatio az, a mit meglevő jogunk alapján, saját szükségseink mértéke szerint a magunk legjobb erejével hozunk létre. A hol meglevő jogunk mai szükségünknek meg nem felel, ott módosítani kell, és ha így sem lehet, elejteni; és ilyenkor, a hol saját szükségseink a külföldével azonosak, bátran vegyük a külföldiből a legjavát; de mielőtt változtatunk, előbb töröl-hegyre vizsgáljuk a meglevőt és mielőtt ujat alkotunk, nyomról-nyomra nézzük, nem érhetjük-e be változtatva a régivel is. Szóval, a mig kétségünk van, addig semmit se tegyünk és a hol tennünk kell, tegyük öntudatos kritikával, így lesz művünk konservatív és a magunké, pedig e kettő együtt teszi az igaz nemzeti kodifikatiót.» (L. 84. l.)

A jelentés alkalmazza a jellemzett álláspontot az ági öröklésre, melynek alap gondolatát lepárolja a következő tételbe: a mit szerzünk az halálunk után gyermekeinké mindaddig, mig közülök valamelyik életben van. Ezen gondolat igazságosságának és possessuális keresztülvihetőségének tárgyalása elvezet bennünket azokhoz a különböző javaslatokhoz (surrogáló, restringáló és kombináló) a melyek nem egyebek, mint kompromisszumok s itt látjuk, hogy hazai íróink közül senki sem kívánja fentartani az ági öröklést változtatlanul, hanem egyik vagy másik irányban teendő módosításokkal. E módosítások körében is felállítja a vélemény a mérleget és ennek alapján vonja le a végkonklusiót, mely a jelentést tevő saját javaslata. Ez az ági öröklés fentartása a nagyszülői parenteláig kettős megszorítással. Először, hogy a távolabbi rokon ági öröklés címén ki ne zárja a hagyatékból a közelebbit és erre szolgál az a tétel, hogy két egyenlően közel rokon közül az örököl, a ki nemcsak az örökhagyóhoz, hanem a vagyonhoz is közel áll, ott azonban, a hol a vagyoneredet és vérvközelség kollidál, a vérvközelség dönt. Másodszor a vagyoneredet bizonyítás tulajdonságos nehézségeinek elejét veszi az a megszorítás, hogy oly vagyon, mely az örökhagyó halálát megelőző 32 évnél régebben szállt le az ágelődtől, ági öröklés tárgyát nem képezi.

Ime rövid tételekbe foglalása, inkább csak jelzése a vélemény végeredményeinek.

A memorandum másik felét függelékek foglalják el, a melyek részben egész terjedelemben, részben kivonatokban közlik a kérdésre vonatkozó anyag érdekesebb részeit.

Itt fekszik tehát az egész jogászközönség előtt a kodifikationak egyik benső értékénél és azon háttérnél fogva, a melyből kiemelkedik, fontos és nagy horderejű kérdése. Az egész anyagot rendszeresen összegyűjtve, a történelmi fejlődés folyamát feltüntetve találja minden érdeklődő szakember; megkapja a különböző szempontokat és könnyen mozoghat a kérdés egész eszmekörében: kezébe veheti tehát maga is a mérleget és megpróbálhatja, vajon az érvek sulya melyik oldalra nehezedik nagyobb erővel.

Kíváncsinos is, hogy így az egész magyar jogászközönség legjobb erejét nyujtsa a nagy műnek létrehozásához, mely hivatva van hazánk magánjogát századokra szóló törvénykönyvbe iktatni.

Dr. I. J.

A *jus* szó eredete és fogalmi és nyelvi rokonai.

I.

(Bevezetés.)

A *jus* szó egyik legrégibb és a római jogot tárgyaló könyvekben meglehetősen elterjedt etimológiája az, a mely azt *jubeo*-val hozza kapcsolatba és annak *jussum* alakjából származtatja. A fogalmi összeköttetés, a melyre ezen etimológia alapítatik, abban áll, hogy a jog parancs.* A nyelvfejlődési folyamat, a melyet ezen származtatás föltesz, vagy az, és ez a gyakoribb nézet, hogy a *jussum*-ból *jus* rövidítés, illetőleg az utolsó szótag elhagyása által lett, vagy az, hogy a *jussum*-ból *justum* és abból azután *jus* keletkezett.

Egy másik, a római jogi művekben sokkal kevésbé elfogadott nézet a kérdés tárgyát képező szónak *jungo*-val, a *ju*, *jug* tövel, mely kapcsolást jelent. (*jug*-um, iga s egyebek) való rokonságát vitatja. E nézet rendesen arra a fogalmi alapra helyezkedik, hogy a jog kötelék, a nyelvi fejlődés közelebbi megjelölésével pedig rendszerint — legalább a mennyire a római jogi munkákban kifejtve van — adós marad. Ugy ezen okból, mint a fogalmi kapcsolat kevésbé tetszetős voltánál fogva terjedt el kevésbé ezen elmélet mint az előbbi.

Ujabb ideig a *jus* szónak más magyarázata tudtommal nem kíséreltetett meg, mint e kettő, mely fogalmilag abból indul ki, hogy az parancs, illetőleg kötelék fogalmát rejt magában. A fentebbi két etimológián kívül ujabb ideig csupán még Ulpianus-é volt ismeretes, a ki a *jus* szót egyszerűen *justum*-ból eredteti, a nélkül, hogy tovább menne — a mi etimológia nevét nem érdemli meg. Mint dr. Esterházy Sándor, a ki a *jus* eredetének kérdésével sokat foglalkozott, mondja (A bölcsészeti jogtudomány kézikönyve I. 1897. 119. l.): «Az ujjabbkori nyelvészek a *jus*-t előbb a *ju*- vagy *jungo*-ból származtatták, a jelenleg uralkodó közönséges nézet szerint azonban a *jus* a *jubeo*, *jussum*-mal egy közös törzsből származik. E modern vélemény, helyesen értelmezve, nemcsak hogy nem ellenkezik az Ulpianus-féle szószármaztatással, de sőt kiegészíti azt. A *jubeo*, *jussum*-ból származik a *justum*, a *justitia*; a *justim*-ből pedig rövidítés által a *jus*. Ugy a mint Sotus mondja: „Crediderim per apocopen, hoc est amputationem syllabæ, in fine dictionis justum, dictum esse jus...” Vagy a mint Isidorus mondja, hogy: „Jus dictum est, quia est justum”»

A divó két származtatás közül a második a fent említett okoknál fogva reám soha sem tett benyomást. Az első, a *jubeo*-st azonban, Esterházy-val ellentétben, mindig teljesen lehetetlennek tartottam. Hogy a *jus* szó egyszerű rövidítés útján eredt legyen *jussum*-ból, az mindig ellenkezni látszott előttem mindazzal, a mit szavak fejlődéséről tudunk. És épen oly lehetetlenség benyomását teszi az Ulpianus etimológiája is. Sokkal valószínűbbnek tűnik fel, hogy a *jubeo* és *jussum* — és egészen természetesnek, hogy a *justum* eredt legyen a *jus*, *juris* szóból, csak úgy, a mint *robur*, *roburis*-ből eredt *robustum*, vagy *honoris*-ből *honestum*. Az ellenkező elmélet egészen olyan, mintha például valaki a magyar *szak* szót, mely részt jelent, a *szakítani*, *szakadni*, *szakasz* és *szagat* szavakból magyarázná és nem megfordítva, a mi egyedül helyes.

Elégedetlen lévén így az uralkodó magyarázatokkal, magam kezdtem a kérdésen gondolkodni. Nem állván rendelkezésemre behatóbb nyelvészeti ismeretek, mint a közönséges, átlagos latin tudás, nem nagyon reméltem, hogy valamilyen eredményhez jussak. Azonban egy etimológiának némi halvány lehetőségéhez már ezen ismeretek segítségével is elérkeztem, igaz, hozzájuk véve más, nem régiebb, de ujabb, nyelvekre

* A kezdetleges felfogás szerint a jog (*ius*) nem más, mint a közhatalom parancsolata (*iussus*, *iubere*). Vécsey, A római jog külső története és institutiói, 110. l.

vonatkozó, — bár szintén nem nyelvtudományi — ismereteimet; ismereteimet arról t. i., mily fogalom rejlik ezen nyelveknek a jogot jelző szavaiban. Ezen eredmény, a mely különben csak egy nyomot árult el, fölötte problematikus volt ugyan, de arra ösztökélt, hogy annak megerősítését szakszerű nyelvészeti munkákban keressem. Azt találtam, hogy a nyelvészek újabb időben meglehetősen egyértelműen másutt találják a *jus* eredetét és különösen fogalmi alapját, mint a jogi könyvek. Csupán két jogi könyvet találtam, a mely a nyelvészek kutatásait helyesen értékesítette. És az eredmények egyszersmind azt mutatták, hogy legalább a fogalmi, de talán a nyelvészeti nyom is, melyre magam bukkantam, helyes volt. Csak talán, mert e nyelvészek alaposabb módszere inkább azt mutatta, hogy okoskodásomban, a mennyiben szorosan a latin etimológiára vonatkozik, csupán szerencsés véletlen és nem jogosult levezetés vitt a helyes fogalmi nyomra.

Mindazonáltal bátorságot veszek magamnak arra, hogy először tisztán saját gondolatmenetemet közöljem. Először: mert, mint jeleztem, teljesen kizárva nincs, hogy nyelvészeti tapogatózásaim, összekötéseim helyesek. Másodszor: mert ha igazam volt, úgy kíváncsi, hogy azon nyelvi és fogalmi kapcsolatok, a melyeket feltettem és a melyeket a nyelvészek tekintetbe nem vesznek, a nyelvészeknél talált származtatástól függetlenül kifejezésre jussanak és kitűnjék, hogy már azok önmagukban is helyes nyomra képesek vezetni. Ez az oka azon személyes előadási módnak is, a melyet az imént követtem és a következő szakaszban is követni fogok és a melynek különben helye nem volna.

II.

(Föltevés.)

Keresve latin szókinccsomban a *jus* szónak a jog-on kívül egyéb jelentését, a mely talán annak eredeti értelmére és ezen uton, t. i. a benne rejlő gondolatmenet fölfedése által, származására világot vethet, természetesen mindenekelőtt azon a tényen akadtam meg, hogy teljesen ugyanazon szó, a magánhangzó ugyanazon méretével és ugyanazon declinációval *levest* is jelent. Ezen fogalom ugyan a lehető legtávolabb fekszik a jog fogalmától, de azért e kapcsolatnál mégis egy perczig időztem; mert már egészen másutt is találkoztam azzal a tényvel, hogy egy a joggal összefüggő fogalom és az étkezés fogalma hasonló szavakban lel kifejezést.* Azonban ezen különös összeesés további nyomra nem vezetett. Fogjuk látni, hogy mások a jogot és a levest jelentő *jus* nyelvi és fogalmi ugyanazonosságát állítják.

A *jus* szónak harmadik értelmére nem emlékeztem és így a szónak esetleges származékaira tértem át, olyanokra, a melyekben a *jus* kevésbé kétségesen és homályosan foglaltatik, mint *jubeo*-ban és *jungo*-ban. *Jurare* keltette fel figyelmemet, mely elutasíthatlanul *jus*, *juris*-ra mutat. Mi értelme lehet a *jus*-nak e szóban, a minél fogva az esküt jelent? E kérdés megoldása egy ideig meglehetősen az egész problema kulcsaként tűnt fel előttem, mert valószínű, hogy a *jus* itt ősi, eredetibb értelemmel bír, az eskü fogalma és egyáltalában az istenekre vonatkozó fogalmak az igen

kezdetelesekhez tartozván. Utbaigazításul e kérdés tekintetében azon általánosan ismert tény kínálkozott, hogy az istenekre vonatkozó cselekedetek legősibb formájukban többnyire adományozást, áldozatot, vagy legalább is ígéretet jelentenek. Ebben az irányban kerestem is a *jus* szó értelmét, de ez sem vezetett tovább. Nem látszott különben kizártnak, hogy a *jurare*-ben a *jus* a joghoz egészen hasonló értelemben szerepel, mert a promissorius eskü is követendő szabály. Ha ez a *jurare* eredete, akkor a *jurare* nem is vezethet nagyon a *jus* eredetibb értelmének és származásának megállapítására.

A *jurare*-n kívül a latinban tudtommal nincs más szó, a melynek a *jus*-ból való származása ily átlátszó lenne és a melyben a *jus* még nem mint például *judex*-ben szorosan jogot jelentene. És így én is egyéb oly szavak után kerestem, a melyek a *jus*-szal csak oly homályosabb módon, oly kevés hanggal függnek össze, mint a fent idézett vélemények szerint legalább *jubeo* és *jungo*, de a melyeknek a *jus*-szal való fogalmi kapcsolata tetszetősebb. *Jucundus* ötlött eszembe. E szó világosan a *cundus* ismeretes melléknévi képzővel alkottatott és *kellemes* értelmével arra mutat, hogy a *ju* tö örömet, jót jelent. A *cundus* képző mindig cselekvést jelentő igékhez járul és így ebben az esetben arra utal, hogy a szó első része egy *ju* igető, a melynek *megörvendeztetés* értelme van. E tö világosan meg is van *juvo*, *jurare*, *jutum* igében, a mely annyit jelent mint segíteni, tehát örömet okozni, bajt elhárítani. Nem valószínű-e, hogy ebből a *ju* töből ered a *jus*? Nem valószínű-e, hogy a *jus* jog értelméhez azáltal jut, hogy a jog a jó, a helyes, a célszerű, az öröm, a béke, a bajnak, a viszálynak elhárítása

Más nyelvek e föltevést támogatják. A magyar *jog* szó, mint régi szövegekből kétségtelenül kiviláglik, *jó*-t és *jobb*-at jelent és annak a *jus* értelmében való használatát ma egyhangulag e fogalmi kapcsolatra viszik vissza. A germánoknál a jog, a jogos állapot szó értelmében a *Friede* régiebb alakjai használatnak. Például a király adta jog így a zsidóknak adott jog *Königs-Friede*. A bíró *«wirkt Frieden»*. A vérdíj *Fredus*. *«Wird diese Richtschnur [d. Recht eingehalten, so besteht der «Friede», d. i. die gegenseitige «Schonung» der Menschen. Daher auch «Friede» zu einem Namen des Rechts wird», mondja Amira (Paul, Grdr. d. german. Philologie). Friede pedig a freuen-nel rokon törzsből származik a mint másfelől a *pacare*, *pacisci*, *pax* szavaknak nyelvileg megfelelő gót *faginon*, fahêds szó örömet jelent. *«Pax, pacare, pacisci stimmen zum goth. fahêds, gaudium [értelmében], zu faginon [értelme:] gaudere weil Friede auch Freude, Ruhe, Wonne ist. Höherer Zusammenhang mit frei und froh kann nicht wohl geleugnet werden. Friede alliteriert mit Freude und beide Wörter sind innerlich verwandt... Er [Friede] muss sich also auch berühren mit Froh, Freuen, und Frau, herr.»* (Grimm, Wörterbuch, Friede a. A germán bíró továbbá a joglító gyűlésen következő szavakkal parancsol engedelmességet és békét: *«Ich gebiete Lust und verbiete Unlust»*.**

Íme a magyar és a német nyelvben is a jog és engedelmesség a jó és az öröm fogalmaival kapcsolatos. De maga a *Recht* szó is a *recht*, a *kellő*, a *jó*, végső sorban az *irányított*, a *kinyújtott*, a *helyes*, a *helyesen irányzott*, az *egyenes*, a

* A magyarban ugyanis a büntetés és bűnhődés kifejezésére két szó is van, a mely oly tövekből származik, a melyek étkezést is jelentenek, t. i. meg-*tor*-olni és meg-*lak*-olni. A fogalmaknak e kétszeri találkozása aligha lehet véletlen és fogalmi kapcsolatra mutat. Talán arra az adatokhoz igazolt tényre, hogy kezdetleges népeknél a bűnhődés és kiengesztelés egyik neve az, hogy a büntetett lakomát ad. Erre a fogalmi alapra különösen az (eredetileg valószínűleg engesztelő haitti) torral való találkozás mutat. Aligha helytelen nyomon nem jár a Simonyi-Szarvas-féle Nyelvtört. Szótár, mely a megtorlást a torol szó *ausstossen*, *eructo* értelméből származtatja. Valószínűnek tartom, hogy vannak még más nyelvek is, a melyek a bűnhődés és az étkezés fogalmait rokon szavakkal fejezik ki.

* Igaz, hogy a jogtörténészek e formula *Lust* szavát rendszeren *hallgatás*, *csend* értelmében veszik, (angol *listen=audire*) de az engedelmesség és hallgatás egymásba átmenvő fogalmak, a hallgatás (ugy az *audire*, mint *tracere*) fogalmában engedelmesség is foglaltatik. Épen azért használatnak nem egy nyelvben ugyanazon szavak mind a két, illetőleg három fogalom kifejezésére, így a magyarban épen a *hallgatás* szó (valakire hallgatni) Hören maga is nem ugyan *tacere*-t, de *audire*-t és függést is jelent (*hörig*). V. ö. továbbá *horchen* és *gehörchen*. Épén séggel nem valószínű tehát, hogy a fenidézett parancsban *Lust* és *Unlust* épen csak hallgatást és ne engedelmességet, rendet, békét is jelentsen, sőt valószínűbb, hogy kizárólag vagy első sorban ezt jelenti.

derék tágabb fogalmából vált ki és e fogalmi kapcsolat van a francziában és olaszban is, *droit* és *diritto* is ugyanazon *rectus* (regere, többől eredvén. A végső gondolat a jog e megjelöléseiben az irányítás, az egyenesség, a kinyújtás fogalma. (A *dexter* értelmében való használat későbbi, mint a *jó* értelmében való.) És érdekes, hogy ugyanily érzéki kellemességre, tetszetősségre mutat vissza a *froh*, a melylyel a *Freude* (Fero-ude *Friede* rokon. Mert *froh* régen annyit is jelentett mint *gyors*, és kétségtelen, hogy ezen érzéki fogalomra vezetnek vissza végső sorban *frisch* és *frei* is, épugy, a mint az angol *glad* «vig» tulajdonkép ugyanaz, a mi a német *glatt* «sima», tehát akadálytalan, könnyű járásu.

Jus tehát, ha a *jucundus*-on elinduló etimológiai nyom helyes, eredetileg a *jót* jelentené épugy, mint a magyar *jog*, vagyis ugyanazon fogalmi alapon nyugodnék, mint a fentebb említett nyelveknek a jogot kifejező szavai.* És ezen nyomon — kissé merészen — tovább menve *ju-bere* ugy tűnik fel mint a mely *jus*-ból származhatott; eredeti alakja talán *ju-habere*, a mint *prae-bere* és mások *prae-habere*-ből stb. származtak. *Jubere* ezek szerint annyit jelenthetne, mint a *jót*, az örömet birni, uraskodni. És ez talán megint visszautal a német nyelvnek egy hasonló gondolatmenetére. Mert *froh* (fró, vró) a germánban vidám és gyors mellett egyszersmind annyi mint: *ur*, és pedig az *ur* egyik legrégibb és legszentebb, talán csakis istenekre alkalmazott, neve. És ott van *frohn*, *fron*, mely *froh*-ból, a vidámból eredve urit és egyszersmind szentet, a legszentebbet jelenti. Így például Niebuhr, a *fron* szó használatát megújítva, a *leges sacrosanctae*-t *frone Gesetze*-vel fordítja. Mily meglepő, hogy *frohn*, az uri és *jubeo*, parancsolni talán ugyanazon gondolatmenetnek köszöni eredetét. Visszatérve eredeti kérdésünkre, a *jus* eredeti értelmére, érdekel bir ránk nézve, hogy a feleletek, melyek a germán bíró azon kérdésére, vajon a törvényszéki ülés (a *jus*) helyesen jött-e létre, adatnak, *Frohn-Urteile* knek neveztetnek és hogy a jog-szolgáltatásban résztvevő és végrehajtó, későbbi közeg neve *Frohn-Bote*, mely szónak első szótagja tehát, ha a *jus*-ra vonatkozó föltevéseink helyesek, talán ugyanarra az alapgondolatra utal vissza, mint e latin szó. Annál inkább, mert a *Sachsenspiegel* glossája szerint ezen hivatalnok teendője a törvényszéki üléseken: «dass er die leiiit stille und heische sy vor und frone sy». (Eckert, *Fronbote*.) Ime, a *fronen* mint ige, a melynek ha ugyan etimológiánk helyes, alapgondolata talán ugyanaz, mint a *jubeo*-nak.

Persze a *jus* ezen etimológiája ellen jelentékeny nehézségek merülnek fel. A *juvare* igéből következtetve, a *jucundus*-ban levő *ju*-nak továbbképzési alakja *juv*, míg a *jus* továbbképzési alakja *jur*. De ime a *jus* összetételekben nemcsak mint *jur*, hanem mint *ju*, tehát a *juv*-hoz közel álló és a *jucundus*-ban foglalttal azonos, formában is feltűnik, nevezetesen a legfontosabb összetételek egyikében a *ju-dex* ben és származékaiban. De továbbá, ha a *jus*-nak az örömet, a *jót* jelentő *ju* töre való visszavezetése *fogalmilag* tetszetősebb is, mint a parancs és a kötelék fogalmából való levezetése, nyelvészetileg nem szintén nagyon problematikus-e? Nem kellene-e magának a *jus* szónak, (mint a hogy azt a *jog*, a *recht* és a *Friede* szónál találjuk: öröm, jó értelmében is fellépnie, ha etimológiánk helyes? Azonban ilyesmiről nem tudunk. De a fogalmi kapcsolat tetszetős volta arra buzdít bennünket, hogy képzettársítási apparátusunkat megerőltessük. És ime, ha a *jus* ily értelemben nem is ismeretes, felmerülnek emlékezetünkben a következő román szavak: olasz

* És ebben az esetben érdekes, hogy a *kellemes* szónak, a melylyel a *jucundus*-t rendesen fordítják, töve és első szótagja szintén ugy az örvendetesnek, a jónak (a kellőnek) mint az imperativnak képzetét fejezi ki, a mi abból a reális tényből származik, hogy az emberek által fentartott szabályok a valóban szükségessé, a *jót*, a célszerűt célozzák, azt, a mi az embernek természet szerint kell.

gioia, franczia *joie*, angol *joy*, a melyek mind örömet jelentenek. Továbbá *jouir* és *jouer*, örülni és játszani. Miknek származékai ezek? Vajon *gaudium*-nak-e? Miért puhult volna meg a *g* az *a* előtt? Az *a*, *o* és *u* előtt való latin *g*-nek megpuhulása a román nyelvekben egészen kivételes. Ott van továbbá a *gioviato*, *joival* szó, mely vigat jelent és sokkal kevésbé mutat vissza *gaudere*-re mint ama latin *ju*, *juv* töre, a mely *jucundus* ban és *juvo*-ban van. Igaz, hogy a *gioviato*-t *Jovis*-ra is visszavezetik, majd a jupiteri jókedv fogalmi alapján, majd a Jupiter bolygó kedvező hatásának astrológiai tanára utalva, de ez (kivált az első magyarázat csak nem tetszetős etimológia!

Ismételve keresünk a latinban szót, a mely örömet jelent és a mely e szavaknak létet adhatott. *Jocus*-ra akadunk. Származhatnak-e ama román szavak ettől, illetőleg ugyanazon töből, mint ez? És származhatik-e ez a *jó* kezdetű szó az eredeti *jus*-tól vagy *ju* töből (a mint megfordítva a német *Jux* [tréfa] kétségtelenül *jocus*-ból származott?) Nem látszik valószínűnek. Ez oly kérdés, a melyhez nyelvi ismeretek nem elégségesek, hanem nyelvészeti ismeretek szükségesek.

És nyelvtudományi ismeretek szükségesek annak megítélésére is, vajon összes fönnebbi föltevéseink helyesek avagy legalább, hogy megengedhetők-e? Lehetséges, hogy a szakember előtt ismeretes nyelvfejlődési tények és törvények egészen kizárják a *jus*-nak *jucundus*-szal, *juvo*-val és *gioiával*, *jocus*-szal stb. való rokonságát. Az etimológia a szakemberre nézve is igen-igen sikamlós talaj, a dilettáns pedig annak terén egészen nevetséges tévedésekbe szokott esni. Különben is csak kezdete egy etimológiának, ha hangbeli és fogalmi rokonságot mutatunk ki; az etimológia csak akkor van befejezve, ha ki tudjuk mutatni, mily hangfejlődési törvények szerint állt elő egyik szóból a másik. Másfelől azonban lehetséges, hogy a görögben vagy a szanszkritben egy a *jus*-nak egészen megfelelő szó létezik, a mely a *jót*, az *örömet* jelenti. Pillantsunk tehát bele egy-két indo-európai összehasonlító nyelvtudományi és egy-két indo-európai összehasonlító jogtudományi munkába, a melyenek újabb időben már léteznek (Leist, Bernhöft, Ihering).

(Folyt. köv.)

Dr. Pikler Gyula.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vádlott — mint sommás perbeli alperes.

I.

A büntetendő cselekményekből származtatható kártérítési kötelezettség érvényesítése nem mindig történik a büntető-bíró előtt, hanem igen sok esetben a polgári bíró előtt eszközöltetik per alakjában, melyben a sértett fél a felperes, vádlott pedig az alperes szerepét játsza.

Az illetén ügyeket — hacsak a bizonyítás terén nem merülnek fel hivatalból üldözendő cselekmények jelenségei, a melyeknek előzetes elbírálásáig az ítélethozatal felfüggesztendő — a polgári bíró nem utasíthatja el magától, hanem elbírálni köteles a polgári törvénykezés szabályai szerint.

Teheti ezt különösen a sommás-bíró teljes lelki nyugalommal, mert hiszen az 1893. XVIII. tcz. által szabályozott bizonyítási eljárás a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvére van fektetve s a bíró nincs mereven kötve a felek által nyújtott bizonyítékokhoz: nevezetesen joga van a peres feleket maga elé idézni és személyes nyilatkozatot tőlük kivenni, sőt egyiket vagy másikat nyilatkozatának tartalmára megesketni.

E legutolsó tétel által tér el a sommás eljárás a büntető eljárástól, mert emebben vádlott (az alperes) esküt sohasem tehet, holott a sommás eljárásban, minthogy a bizonyítás terhe az esetek tulnyomó részében felperest illeti, a 96. §.

szerint pedig esküre első sorban a bizonyító fél ellenfele bocsátandó: rendszerint alperes lesz az, ki saját ténye mellett esküvel bizonyíthat.

Itt kezdődik a nehézség, a mennyiben a Btk. szabványai a peres felek esküjét, mint illet, nem ismervén, a sommás eljárási törvény 100. §-ával pedig a fő-, pót-, becső- és felfedező-, stb. eskü nyíltan kizárólag; a peres felek eskü alatti kihallgatása, ha vallomásuk valótlannak bizonyul, csakis a Btk. 215. §. és következő §§. szerint, vagyis mint hamis tanuvallomás, vehető vád alá és csak mint ilyen büntethető és pedig annyival inkább, mert a 215. §., mely épen a deliktumot meghatározza, nem is szól csak tanuvallomásról és csak tanuról, hanem bárkiről és csak vallomásról, de az 1893. évi XVIII. tcz. 98. §-a is a peres fél kihallgatására és megeskütésére nézve is a tanuk vallomásának és esküjének kivételére előírt szabályokat alkalmaztatja.

Az is kétségtelen, hogy ha az eskü alatt kihallgatott peres fél vallomása a Btk. 215. §-ának szempontja alá vonandó, akkor az illetén vallomásokra a 224. §. 1. pontjában biztosított büntetlenség is alkalmazandó: vagyis nem lehet büntetni az eskü alatt kihallgatott peres felet, ha a valónak megvallása által önmagát büntetendő cselekménnyel vádolná.

Igaz, hogy az 1893. XVIII. tcz. 99. §-a megengedi a peres félnek, hogy a vallomástételt vagy az eskü letételét megtagadhasa, ellenében tehát kényszer — mint a tanuk ellenében — nem alkalmazható: de ebből nem lehet deliktumot konstruálni, ép oly kevéssé, mint azon tanu ellenében, ki nem élt az 1893. XVIII. tcz. 86. §. 2. pontjában részére biztosított kedvezménnyel, mert így a Btk. 224. §-a 1. pontjának alig lehetne értelme. De helyesen is van ez, mert a gyakorlati életben alig képzelhető eset, hogy a kihallgatandó tanu vagy peres fél azzal motiválná a vallomás megtagadását, hogy ő a való megvallása által saját magát fogná büntetettel vádolni? Ily naivitást ne várjunk se az egyiktől, se a másiktól, utóbbtól már azért se, mert a vallomásnak vagy eskünek megtagadása rá nézve egyértelmű a pereszteséggel.

Minthogy pedig a vallás-erkölcsi szempont, mi az eskünél némileg szerepet játszhatnék, az esküvel bizonyításnál garantiát már azért sem képezhet, mert ez a bíró kognitójának körén kívül eső individuális momentum: mi jogászok az eskünek, mint bizonyító eszköznek hatályosságát csak abban találhatjuk fel, ha azt a büntető-törvény rendelkezésével állíthatjuk szembe. Oly eskü tehát, a melynek ellenkezője nem bizonyítható (mert pl. ténykérdést nem foglal magában) vagy oly eskü, a mely hamissága dacára sem büntethető: mint bizonyíték teljesen értéktelen.

Ebből tehát logice azt kellene következtetni, hogy oly peres fél, a ki magát a kérdésben forgó tényálladékhöz képest a valónak megvallása által esetleg büntetendő cselekménnyel vádolhatná: eskü alatt soha se legyen kihallgatható, hanem a szükséghez képest csak az ellenfél, a minek lehetőségét az 1893. évi XVIII. tcz. 96. §-a különben is koncedálja.

Mielőtt e kérdést másik oldaláról is szemügyre venném, még ki akarom zárni annak a kibuvónak a lehetőségét, mely szerint a Btk. 224. §. 1. pontjában felemlített büntetendő cselekmény alatt csak azok volnának érthetők, a melyek nemcsak büntetendők, de egyszersmind büntethetők is, tehát hogyha a tanu peres fél magát csak oly büntetendő cselekménnyel vádolná, a mely miatt ellene már büntető eljárás meg nem indítható — akár mert az indítványozási jog elenyészett, akár mert a cselekmény büntethetősége elévült — akkor a 224. §. 1. pontjában ért kedvezménnyel ne élhetne. Ez a kibuvó igen aktuális lehet, különösen azon perekben, hol felperes keresetében nyíltan bevallja, hogy épen azon okból fordul a polgári bíróhoz, mert a büntető-bíró előtt indítványát kellő időben megtenni elmulasztotta, vagy a cselekmény már elévült: szóval midőn kézen fekszik, hogy

alperes, ha eskü alatt kihallgattatik, a büntető-bíró ítéletétől már nem félhet.

Ez a kibuvó, mi különben is az ügyek egy bizonyos részére nézve szerezne csak megnyugvást, nem segít bennünket a kérdés megkerüléséhez, mert a mennyiben a 224. §. 1. pontja általában beszél büntetendő cselekményekről és nem tesz különbséget a tényleg még büntethetők és a már nem üldözhetők között: ily erőszakos césurát tenni nekünk sem áll jogunkban. Ez a talaj oly ingatag, hogy arra építeni nem lehet, ha egyébert, már azért sem, mert annak megítélése, vajon a fél esküjét ily reservatio mentalis mellett tette-e le vagy sem, lehetetlen.

Minden vitán felül állónak tartom tehát azt a tételt, hogy azon peres fél, ki eskü alatt kihallgattatik, a valónak megvallása által önmagát büntetendő cselekménnyel vádolná, hamis eskü vagy hamis tanuzás miatt az érvényben levő törvények szerint nem büntethető.

(Bef. köv.)

Széács Ferencz.

A hasznosított természeti erők jogi védelméről.

«Villamos erő lopása.»

A *Jogt. Közl.* múlt évi 53. számában dr. Heil Fausztin kir. közigazgatási bíró ur aláírásával «Villamos erő lopása» cím alatt egy cikket közöl, mely ugy rendkívüli és egyenesen acut jellegű fontosságánál, mint azon konklusionál fogva, melyre cikkíró ur végeredményében jut, a legnagyobb mértékben alkalmas arra, hogy a jogászvilág érdekeltségét felkeltse, annál is inkább, mert az abban érintett kérdés szerény nézetem szerint annak törvényhozási elintézését ugy köz-, mint magánérdekekben a legsürgősebb módon egyenesen megköveteli.

Nem kevesebbről van ugyanis szó, mint arról, hogy emberi szükségletek kielégítésére rendelt és e célból szolgálatba hajtott, akár a természet által készen nyújtott, akár fizikai vagy vegyi uton, tehát mesterséges módon előállított — termelt — természeti erők a ma már létező magán- és büntető-törvények által a létező és lehető jogtalan támadások ellenében el vannak-e látva a kellő védelemmel vagy sem és ha nem, szükséges e törvényhozási uton e védelmet megadni, milyen legyen ez a védelem, milyképen és mily mértékben adassék az meg.

Ily értelemben bírálendő el első sorban a cikkírónak a cikk élére irt: «Villamos erő lopása»-ának kérdése, mely ezen nagy horderejű egész jogvédelmi kérdésnek, hogy ugy mondjam csak egy kis, azonban az annak tárgyát képező élet- és jogviszony jellegét és megsértését legpragnansabb módon szembetűnővé tevő, szízlankját képezi.

Kijelentem, hogy a cikkíró ur azon nézetét, hogy a villamos erő jogtalan elvonása a ma fenálló tételes törvények szerint — akár tekintessék ez erő anyagnak, akár állapotnak — lopást képez, el nem fogadhatom. A villamos erő jogtalan használata vagy elvonása lopást nem képez, azt ilyennek tekinteni a mai törvények szerint nem lehet, mint ilyen a mai törvények alapján el nem bírálható. Ezen kétségtelen jogellenes, tehát jogtalan cselekmény in se sem a lopás, sem a csalás, sem semmiféle más, a büntető-törvényben szabályozott tényállás kriteriumait fel nem tünteti, az ott szabályozott esetek közé nem tartozik, a büntető-törvénynek egyetlen szakasza alá sem vonható.

Ennélfogva szerintem is teljesen igaza volt azon első-bírósnak, melynek ítélete a lipcsei Reichsgericht 1896. évi október 26-án kelt ítéletével helybenhagyatott, mert — bár nem tudom mily indokok alapján hozatott meg a cikkben jelzett ítélet, az elottem nem fekszik, annak indokait nem ismerem — egy bizonyos: az, hogy a villamos erő mint ilyen, eddig jogi szabályozás tárgyát nem képezte, nem pedig azért, mert e kérdés mint ilyen mindez ideig nem is létezett

ilyen szabályozás szüksége tehát fen sem forgott. A villamos erő, mint általános közforgalmi érték egész a legujabb időig nem szerepelvén, jogilag fontos életviszonyok annak alapján ki nem képződhettek, a jog pedig tudvalevőleg az életnek csak nyomában jár, de azt megelőzni sem módjában, sem kötelességében, sem lehetőségében nem áll, magának pedig a jognak akár parancsoló, akár tiltó, akár megengedő alakban fenforgása nélkül, annak megsértése is fogalmilag lehetetlen. A villamos erő mindez ideig jogtárgy nem volt, mint ilyen egészen új. Ámde már most épen, mert ez így van, annak törvényhozási uton szabályozása, szemben a természettudomány és technika legujabb időbeni óriási és még rövid idővel ezelőtt soha nem is sejtett fellendülésével és mindkettőnek az egész életre, de különösen az egész gazdasági életre való, szinte mérhetlen befolyásával, égetően sürgős, az ezek szabályozását megvalósítani hivatott törvény azonnali megalkotása kikerülhetlenül és elodázhatlanul szükséges.

De lássuk közelebről.

Czikkiró ur abból indul ki, hogy ha valamely új jogviszony keletkezik és ez már magában foglalja egy már létező és jogilag rendezett jogviszonynak alkatelemeit és jellegét, úgy, hogy az ujonnan keletkezett annak, czikkiró nézete szerint, csak «válóját» képezi, akkor «a dolog természete szerint» a már régebben szabályozott jogviszonyra vonatkozó jogszabály az új jogviszonyra is nyer alkalmazást.

Folytatja azután czikkiró ur elmékedéseit az irányban, hogy ha pedig az új jogviszony minden addig létezett jogviszonyoktól annyira elütő elemekből áll, annyira eltérő jelleget mutat, hogy a létező jogszabályok alá foglalása lehetetlen, akkor, de csakis akkor válik szükségessé törvényhozási functio a jogélet szükségleteinek kielégítésére.

Ez áll, ugymond, úgy a magán-, mint a büntetőjogban, mégis kedvezőbb helyzetben van a magánjog, mert ez az analogia segítségével a jogélet szükségleteit nyomban kielégítheti, míg ezt a Btk. 1. §-a lehetetlenné teszi. Ennélfogva — folytatja elmékedését a czikk, — azt kell kutatni, vajon a villamos erő jogtalan elvonása az analogia nélkül — a tényálladék kiterjesztése nélkül is vonható-e egy már szabályozott büntető jogi tényálladék alá — mert ha nem, itt idézett alaptétele szerint, úgy a törvényhozási szabályozás feltétlen szüksége merül fel, ellenesetben az ily szabályozás az esetleges kételyek megszüntetése és a jogi oltalom kellőbb biztosítása érdekében csak czélszerű.

Mínthogy pedig a villamos erő jogtalan, t. i. a tulajdonosnak beleegyezete nélkül birtokából oly célból elvonása, hogy a tettes azzal, mint sajátjával rendelkezék, tehát azt jogtalanul eltulajdonítsa — akár anyagnak tekintessék ez az erő, akár erőnek, — a lopás tényálladéka alá feltétlenül subsumálható, mert ha anyag, akkor az iránt, hogy az a 333. §. alá esik, senki sem fog kételkedni, hisz az anyag ingó dolog, ha pedig erő, akkor azért, mert az erő előállításához anyag, tehát dolog szükséges, a szükséges anyag mennyisége pedig egyenes arányban áll a villamos erő mennyiségével, minél több anyag, annál több erő, ennélfogva és mert az erő csak az anyagnak természettani hatása, tehát előbbinek csak egy alakja, így, ezt ugyan nem mondja ki nyíltan czikkiró, de abból, hogy ő a villamos erő ily jogtalan elvonását a lopás tényálladéka alá beleilleszti és a 333. §-t ennek folytán alkalmaztatni kívánja, sőt egyik helyen egyenesen kimondja, hogy a lopási bűncsim a jogélet szükségleteit teljesen kielégíteni alkalmas, a villamos erő jogtalan elvonásának törvényhozás utjáni szabályozását szükségesnek semmiképen sem tartja.

Én, miként már mondtam, ezen egész fejtegetést merőben tévesnek, az egész kérdésnek törvényhozás utján leendő mielőbbi szabályozását pedig égetően sürgősnek tartom.

Ennek beiga/olására szolgáljanak a következők:

Annak előrebocsátásával mindenekelőtt, hogy az ujonnan keletkezett viszony nem jog-, hanem csak életviszonyt képez — jogviszonynya ez csak a jogi szabályozás által és után lép — czikkirónak már csak első alaptételét — új viszony keletkezése esetére a más viszonyra hozott jogszabály alkalmazása — sem tehetem egész terjedelmében magamévá, mert vagy feltűnteti az új életviszony a már jogilag szabályozott, és a már létező, tehát a szó szoros értelmében vett jogviszony összes alkatelemeit és egész jellegét, akkor tulajdonképeni újabb életviszonyról, tehát újabb jogviszonyról szó sem lehet, mert akkor az új viszony a régivel teljesen összeesik és akkor újabb szabályozás szüksége fen sem forog, vagy az új életviszony hasonlít akár alkatelemeiben, akár jellegében, akár megsértési módjában, alakjában és hatásaiban a régihez és akkor az újabb viszony, ha ezt akár a sértés tárgya, akár jellege, akár a sértés, tehát a tulajdonképeni cselekedet, akár annak a köz- vagy magánérdekre — legyen ez azután akár személyi, akár tárgyi — gyakorolt hatása, annak veszedelmesebb volta vagy a létező törvények szerint tulszigoru mérlegelése ezt ki nem zárja, az analogia legis, szükség esetére — de ez már csakugyan csak égető szükség esetére, mert ez már egyenes jogfejlesztés, tehát már-már törvényhozási functio — az analogia juris elvei szerint fog elbíráltathatni.

Ha ellenben akár a sértés tárgya, akár jellege, akár maga a sértés, akár annak a közre vagy a magánérdekre gyakorolt — és ez utóbbi különösen a büntető elbírálásnál — a létező és szabályozott régi viszonytól homlokegyenest elüt, tehát elég ha akármelyike a nevezett momentumoknak tér el a régitől, akkor az így előállott új viszonynak jogi szabályozása egyáltalában nem lehetséges a fenálló tételes törvények szerint és mert új jogot csakis törvényhozási uton szabad létrehozni, az elmélet és a jogszolgáltatási gyakorlat által megalkotott ugynevezett jogászjog, annak összes alakulataival, rendezett államban — jogi államban csakis átmeneti értékkel és jogosultsággal bírhatván, a legfőbb döntvények is a bennük rejlő saját jogi vagy erkölcsi és ép azért ránk kötelező hatást gyakorló erőitől eltekintve csak azért bírván erővel, mert ezzel a felsőbiróságok azt jelentik ki, hogy ők így ezen a döntvényben lefektetett elvek szerint fognak eljárni, ezen szabályozás csakis a törvényhozás által történhetik meg.

Nézetem szerint tehát törvényhozási functio szükséges nemcsak akkor, ha az új viszony elemeiben és jellegében tér el a régitől, hanem már akkor is, ha a sértés maga akár saját magában, akár annak hatásaiban, akár végzetesebbek, mint a melyekre a tételes törvény a sanctiót megadni jónak látta, akár kevésbé veszedelmesebb, mint a melyekre a tételes törvényben megirt dispositio a súlyosabb sanctiót megadni szükségesnek tartotta. És ez természetes is, mert a törvényhozás ezen új viszonyt nem is szabályozhatta, hisz az akkor, mikor a törvény keletkezett, nem is létezett és így azon hatást, melyet annak megsértése magával hozott, el sem bírálhatta.

(Folyt. köv.)

Dr. Weisz Ödön
budapesti ügyvéd.

A jogegység érdekében.

Bármennyire hivei vagyunk annak, hogy az ítélő-bíró elhatározásában a független, szabad meggyőződésnek kell vezérelni s a törvények, törvényes rendeletek és a netalán alkalmazható szokások magyarázatánál kognitíóját békókba szorítani nem szabad, sőt ellenkezőleg a jogvita eldöntésénél tudásának, gondolkodásának lehető legszabadabb teret kell biztosítani: a tapasztalat után mégis helyeselni tudjuk a kir. ítélő táblák és főügyészségek szervezetéről szóló 1890. évi XXV. tcz. 13. §-ában kifejezésre juttatott elvet, a melynél

fogva a legfőbb bíróságnak, a kir. Curianak mód és alkalom nyújtott arra, hogy az említett törvénnyel szervezett kir. ítélő táblánál kifejlődhető, különböző s egymástól eltérő judikaturával szemben a jogszolgáltatás egyöntetűsége s a jogegység valószínűsítése érdekében irányt mutasson, véleményyt mondjon.

Habár a kir. Curianak az idézett törvényszakasz alapján hozott döntvényeit a kir. ítélő táblák követni tartoznak, mégsem igen hallottam bírói körökben e miatt panaszt, mert tekintve attól, hogy a kir. Curia teljes-ülési döntvényei rendszerint oly magas színvonalon állanak, hogy e tekintetben azok ellen kifogást tenni alig lehet, a megjelölt törvényszakasz abban, hogy: bármelyik kir. ítélő tábla teljes-ülése a szavazatok legalább kétharmad részével hozott határozata alapján a kir. Curia teljes-ülési megállapodásának megváltoztatása céljából indokolt felterjesztést tehet, mely esetben a kérdés a kir. Curia megfelelő teljes-ülése által újból eldöntendő, oly jogot biztosít, melynél fogva a több oldalról hangoztatott ellenkező meggyőződés újabb megvitatást, figyelemre méltatást igényelhet s az annak indokaiban rejlő erő a legfőbb bíróságot addigi álláspontjának megváltoztatására indíthatja.

Az idézett törvény kifejezett rendelkezése szerint a kir. Curia ily kötelező erejű döntvényeket csak oly ügyekben hozhat, melyekben a törvény szerint, mint utolsó foku bíróságok, a kir. ítélő táblák járnak el, a melyekben tehát csak ez uton nyilváníthat a legfőbb bíróság iránytadó véleményyt.

Ámde míg az idézett törvény hozatala és életbeléptetése idején a kir. Curia kívül — mondhatni — csak a kir. ítélő táblák voltak oly bíróságok, melyek némely ügyben utolsó fokban határoztak: addig az 1893: XVIII. tcz. életbeléptetésével, valamint a 21,197/95. (l. 13. §.), a 27,199/95. (l. 9. §.) és a 27,200/95. (l. 6. §.) igazságügyminiszteri rendeletek kibocsátásával sok tekintetben változott s a bünvádi perrendtartásról szóló törvény életbeléptetése után még több irányban változik a helyzet. A mint ugyanis tudjuk, a kir. törvényszékek felebbezési tanácsai a hozzájuk a kir. járásbíróságoktól felebbvitt ügyek legnagyobb részében, valamint az említett rendeletekkel, a kir. törvényszékekhez, mint másodfoku bíróságokhoz utasított ügyekben a kir. törvényszékek végérvényesen határoznak. Szintén utolsó fokban fognak a kir. törvényszékek határozni az utóbb említett törvény értelmében a kir. járásbíróságoktól felebbvitt vétségi és kihágásos ügyekben. (1896: XXXIII. tcz. 556. §.)

De míg a bünvádi perrendtartás némi megnyugvást nyújt arra nézve, hogy a törvény 556. §-a alapján az elítelt javára használható semmiségi panasz, valamint a jogegység érdekében használható perorvoslat felett határozó legfőbb bíróság a megtámadott határozat megsemmisítésével s megfelelő határozat hozatalával, illetőleg a törvénysértés konstatálásával s ennek következményei kimondásával az egyöntetű igazságszolgáltatás érdekében sokat tehet: addig az 1893. évi XVIII. tcz. s az ennek végrehajtására vonatkozó rendeletek, valamint a fentebb idézett rendeletek nem akadályozzák meg azt, hogy a hány törvényszék, annyiféle joggyakorlat ne fejlődjék ki. Már pedig tudjuk, hogy mennyire nagyjelentőségű csaknem minden sommás perben a felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás megállapítása, tehát épen oly fontos a tényállás megállapításának keresztülvitele, melynek a gyakorlatban — eljárási szabály megsértése nélkül is — különböző módon való eszközzése különböző eredményeket idézhet elő. Tudjuk azt is, hogy a pertárgy értékének meghatározása gyakran döntő befolyással van a per sorsára: különösen oly esetekben, a midőn az kérdéses, hogy a pertárgy 50 frton alul vagy felül van-e? Ebben a kérdésben a törvény három évi pályafutása után sem találunk állandó, egységes gyakorlatot. Nem is említem a sommás visszahelyezési pereket,

melyek közül különösen a szolgalmi jogok s általában a jogok gyakorlásába való visszahelyezés okoz a bíróságoknak nehézségeket s e perekben gyakoriak az ellentétes határozatok.

Mint hogy pedig az említett kérdésekben, valamint a fentebb idézett számú igazságügyminiszteri rendeletekkel a kir. törvényszékekhez, mint másodfoku bíróságokhoz utalt ügyekben további jogorvoslatnak — a mint már fentebb is jelezve van — helye nincs, az ügy mikénti eldöntése, a pervesztés és pernyerés attól függ, hogy melyik bíróság előtt indított a per, illetve tétetett folyamatba az eljárás. Ez pedig legkevésbé sem válik előnyére az igazságszolgáltatásnak.

Ugy hiszszük tehát, hogy a jogbiztonság érdekében is szükséges lenne a kir. törvényszékek, mint utolsó fokban eljáró bíróságok előtt felmerülő kérdésekben a jogegység megővására gondoskodni. Midőn ennek hangsúlyozására a tapasztalat készlet, nincs szándékomban ugyan konkrét javaslattal előállani, de nem hallgathatom el szintén a tapasztalatból merített abbéli véleményemet, hogy a mennyiben a kir. törvényszékek az 1890: XXV. tcz. megfelelő alkalmazásával elvi jelentőségű határozatok hozatalára jogosíthatnának és köteleztetnének s a mennyiben az ellentétes elvi határozatok felett a legfőbb bíróság döntene, ez nemcsak az egyöntetű judikatura, a jogegység érdekében lenne, hanem az által, hogy a kir. törvényszékek az ily határozatokra s az elvi kérdések kiválasztására kiváló gondot fordítanak, a kir. törvényszékek határozatainak magasabb színvonalra emelkedését eredményezné.

Dr. Posoni Gábor.

Különfélék.

— **Vértesy táblai elnök beszédjéhez.** Azon beszédben, melylyel *Vértesy Sándor* a budapesti kir. ítélő tábla elnöke a minapi teljes-ülésben a tábla új évi működését megnyitotta, két momentum foglaltatik, melyet külön kiemelendőnek tartunk. Az elnök panaszlik, hogy a vezetése alatt álló tábla a múlt évben ismét restantiákkal volt kénytelen küzdeni és e jelenség okának azt mondja, hogy senki sem bír többet dolgozni, mint a mennyit ereje megenged, mely erőnek «a természeti törvény határt szab». E szavakból azt véljük kiolvashatni, hogy ideje volna, mikép a sok évi szakadatlan munka által kimerült kir. táblai bírák, kiknek különben koruk és a hazai jogszolgáltatásnak szentelt hasznos munkájuk is erre teljes jogot ad, önkényt visszavonuljanak és a közszolgálat érdekében fiatalabb erőknél adjanak helyt. A beszéd másik részéből bizonyos panasz hangzik ki az igazságügyi kormány azon intézkedése felett, hogy újabb idő óta a Curianál a kisegítő bírói állásokat a *budapesti kir. tábla* jelesebb bíráival tölti be és így ezen táblát munkaerejében gyengíti, a mi szintén egyik oka az ezen utóbb nevezett instantiánál felhalmozódott restantiáknak. Habár természetesnek és helyen levőnek találjuk is, hogy a Curia mint utolsó forum minél képzetesebb és jelesebb bírákból alakíttassék és habár méltányoljuk és értjük is a budapesti kir. tábla jelesebb bíráinak azt az ambícióját, hogy mielőbb óhajtják sikeres működésüket a legfőbb forumnál kifejtetni: mégis nem alapránkülínek kell kijelentnünk a budapesti kir. tábla érdemes elnökének azt az aggályát, hogy a Curiahoz való berendelésnek utóbbi időben követett módja a budapesti kir. tábla működésére szerfelett káros hatással lenne, a mennyiben ezen felsőbb bíróságot, a nélkül hogy megfelelő számban újabb erőket kapna, épen képzetesebb tagjaitól fosztaná meg, a mi úgy hiszszük — még sem lehet az igazságügyi kormány intentiója.

— **Dárdai Sándor** «Közigazgatási Törvénytár» című nagy munkája az «Athenaeum» részvénytársaságnál rövid két esztendő alatt új kiadást ért. Ez már egymagában is elég bizonyossága ezen törvénygyűjtemény használhatóságának.

A közigazgatási tisztviselői és az ügyvédi kar már egészen hozzászokott ehhez a «Közigazgatási Törvénytárhoz». A törvények és miniszteri rendeletek, az elvi határozatok, a minisztertanácsi határozatok, jogesetek, az egész jogi gyakorlat fel van tüntetve az egyes intézményeknél. Ez a «Közigazgatási Törvénytár» pótol minden más kézikönyvet, mert a gyakorlati igényeknek minden tekintetben megfelel. A törvénytárgyazat iránti igényeket is teljesen kielégíti, mivel a törvény vagy miniszteri rendelet hiányos rendelkezéseit gyakorlati jogesetektől vett példákkal világítja meg. A «Közigazgatási Törvénytár» most nyolcz kötetbe van osztva és pedig a következők: I. Közjog. Szervezkedés. Statisztika. II. Vallás- és közoktatásügy. III. Rendészet. IV. 1. Gazdasági törvények. IV. 2. Közlekedésügyi törvények. V. Honvédelem. VI. Pénzügy. VII. Családjog és gyámügyek. Mindegyik kötet legalább 800 lapra terjed és az eddigi kiadások szerint van nyomtatva, két hasábos sorokban. Az alaptörvény nagyobb betűvel van szedve; a hatályon kívül helyezett szakaszok ki vannak hagyva és helyükbe dült betűvel, hogy feltűnő legyen, az új törvény van téve. A törvények mellett mindjárt ott van közölve a végrehajtási és egyéb miniszteri rendelet; míg ellenben jegyzetben, vonal alatt, az elvi határozatokat és gyakorlati példákat találjuk. Így tehát minden egyes jogszabálynál teljes kimerítő tájékoztatást szerezhetünk. Hogy ezen rengeteg «Közigazgatási Törvénytár» könnyen kezelhető legyen, kimerítő betűrendes tárgymutató van hozzácsatolva, melynek segítségével igen könnyen megtalálhatunk mindent, a mire szükségünk van.

— A budapesti ügyvédi vizsgálóbizottság előtt

1892. évben képesített	227,	nem képesített	13	jelölt
1893. " " "	206,	" " "	17	"
1894. " " "	198,	" " "	15	"
1895. " " "	201,	" " "	19	"
1896. " " "	178,	" " "	14	"
1897. " " "	211,	" " "	18	"

— A gyakorlati bírói vizsgálaton

1892. évben képesített	94,	nem képesített	20	jelölt
1893. " " "	96,	" " "	35	"
1894. " " "	119,	" " "	33	"
1895. " " "	110,	" " "	49	"
1896. " " "	92,	" " "	57	"
1897. " " "	132,	" " "	46	"

— A budapesti ügyvédi kamara 1897. évi működéséről szóló jelentés szerkesztésével a kamara választmánya *dr. Nagy Dezső* kamarai titkárt bizta meg és a szerkesztőbizottságba *Pollák Illés* kamarai ügyvédet, *dr. Králik Lajos*, *dr. Szohner Lajos*, *Székely Kornél* és *dr. Darvai Fülöp* választmányi tagokat küldte ki. Ez alkalomból a kamara választmánya felhívja a kamara tagjait, hogy a mennyiben oly észleleteik vagy tapasztalataik volnának az ügyvédség vagy törvénykezés terén, melyeknek felvételét az évi jelentésbe kívánatosnak tartják, ezt január hó 15-ig a kamara titkári hivatalával (Szemere-utca 10. írásban közöljék).

— A csendőri tényvázlat valótlán adatai. *A m. kir. Curia*: Hatóság elleni erőszak büntetével, továbbá lopás és becsületsértés vétségével vádolt Szücs Lajos bűnügyében ítélt: A kir. tábla ítélete helybenhagyatik. Ellenben mindkét alsóbíró ítéletének megváltoztatásával vádlott a lopás vétségének vádjá és következményei terhe alól is felmentetik.

Indokok: Nem lehet feltétlen hitelt adni károsnak, mert ő a házkutatáskor — jóllehet vádlott annak megkezdésekor és annak folyama alatt is fát vágott, csak akkor állott elő azzal, hogy a vádlott által ugyanakkor vágott fa lopott, midőn meggyőződött, hogy vádlott udvarán másféle fa nincs. Ugyancsak aggályossá teszi káros vallomását, hogy ő csak az utolsó végtárgyaláson állott elő azzal, miszerint az utcán a frissen esett dörben a saját házatól a vádlott házáig vezető nyomokat észlelt. V. S. bírónak vallomása sok ellentmondást tartalmaz és saját hivatalos jelentésével is ellentétes. A csendőri tényvázlatban is valótlán állítás foglaltatik; de az itt jelzett bíróságon kívüli beismerés sem hozható fel vádlott ellen bizonyítékkul, mert azt sem komolynak, sem teljesnek tekinteni nem lehet. Végre a szakértői véleményre sem lehet nagy súlyt fektetni, mert a febr. 5-iki végtárgya-

lason a bíróság csak azt állapította meg, hogy a két darab fa összeillőnek lenni látszik, holott ha a két darab egy törzsnek kettévágott darabja lenne, akkor a két darab összeillesztésénél szakértő nélkül is megállapítható lett volna a törési felületből a fa azonossága. Hozzájárulván ehhez, hogy semmi valószínűséggel sem bír, miszerint vádlott a harmadik szomszédjától lopott fát nappal, nyílt udvaron a károsult szemláltára aprítgassa, sőt ellenkezőleg vádlott e ténykedése inkább ártatlansága mellett bizonyít: vádlottat a lopás vétségének vádjá és következményei terhe alól felmenteni kellett. E felmentésnek egyik következménye, hogy a bizonyítási eljárás költségei a kincstár terhére rovardók, mert a becsületsértésre nézve vádlott beismerésben lévén, ez irányban bővebb bizonyításra szükség nem volt. A kir. tábla ítélete egyebekre nézve az abban felhívott indokok alapján hagyott helyben. (1897 december 9. 1977. sz. a.)

A nemzetközi fuvarozási szerződés alapján indított keresetknél a berni egyezmény 56. cikkének rendelkezése szerint perköltségbiztosíték nem követelhető 64,077/97. sz. igazságügyminiszteri rendeletből).

Nemzetközi Szemle.

— A nemzetközi büntetőjogi egyesületnek VII. teljes ülésében, mely tudvalevőleg a múlt évi április havában Lissabonban tartatott meg, *Hamel* azt az érdekes hírt közölte az értekezlettel, hogy Hollandiában az 1896. évi április hó 15-éről kelt törvény egészen eltörölte a büntető eljárásban a vádlottnak a bűnügyi költségekben való marasztalását, melyeket az állam fedez teljesen; ez oly reform, mely párját ritkítja és mely eddig sehol másutt még nem hozatott be. Δ

— Börtönügyi reform Angliában. A belügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett a parlament elé, melyben a Herbert Gladstone elnöklése alatt működő börtönügyi enquete-nek már tavaly jelzett egyenmely kívánságát megvalósítani igyekszik. A javaslat az administratio könnyítése céljából egyesíti a Board of Prison Directors-t és a Board of prison commissioners-t s ilyképen az egész börtönügyet egy főfelügyelet alá helyezi. A materiális intézkedések közül kiemelendő: az elítéltek egy új osztályának felállítása (misdemeanants), kik enyhébb elbánásban részesülnek mint a közönséges elítéltek. Ez osztályba sorozza a javaslat — az 1889-iki olasz törvény mintájára — mindazokat, kiket nem dehonestáló cselekmény miatt ítélt el a bíróság. Behozza a feltételes szabadságra helyezést a 12 hónapot meghaladó szabadságvesztésbüntetésre ítélt részére, épugy a mint az a fegyházbüntetésnél (penal servitude) eddig is fenállt. Elrendeli a pénzbüntetésnek részleges átváltoztatását szabadságvesztésbüntetésre, ha az elítelt annak csak egy részét képes lefizetni. Végül ismét hatályba helyezi az 1865-iki Prison Act-ot, melyet a gyakorlat figyelmen kívül hagyott. Ez intézkedés legfontosabb következménye az, hogy a belügyminiszterium, melynek hatásköre eddigelé csak a convict prison-okra terjedt ki, ezentúl felsőbb felügyeletet gyakorol a local prison-ok felett is. V. R.

— A halálbüntetést az új norvég javaslat eltörli s a Howard association jelentése szerint Svéd-, Dán- és Finnországokban az utolsó husz év alatt kivégzés nem történt, a nélkül, hogy a bűncselekmények száma emelkedett volna.

A Magyar Fogászegylet f. hó 15-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Barna Ignácznak az örökjogi kérdésekről tartott előadása feletti vita folytatása. A vita további alapját egyszersmind dr. Schwarz Gusztávnak az ági öröklésről megjelent memoranduma fogja képezni. — Az egylet szívesen lát vendégeket.

Lapunk jövő heti számával megküldjük előfizetőinknek mint rendkívüli mellékletet a polgári törvénykönyvet szerkesztő bizottság jegyzőkönyveinek második füzetét.

Ujjonnan belépő előfizetőinknek megküldjük díjmentesen a jegyzőkönyvek első füzetét. Franklin-Társulat.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
 Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
 Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Deák Ferencz beszédei. B. — *Törvénykezési Szemle:* Vád-
lott — mint sommás perbeli alperes. *Széács Ferencz* curiai bírótól. — Eskü az ujtott perben. *Dr. Gulya László* kézdivásárhelyi kir.
törvényszéki bírótól. — A hasznosított természeti erőik jogi védelmé-
ről. *Dr. Weisz Ödön* budapesti ügyvéd-től. — Az elővásárlási jog.
Dr. Szladits Károly budapesti törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék. —
Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét elő-
készítő állandó bizottság jegyzőkönyvei.

«Deák Ferencz beszédei.»

Pietással veszi kezébe államférfi és jogász egyaránt
Kónyi Manó nagyszabású, hat kötetes munkáját, mely Deák
Ferencz beszédeinek czime alatt Magyarország újabb poli-
tikai és jogfejlődésének képét nyújtja.

A «gyűjtemény» «szerkesztője» az imént megjelent be-
fejező két kötetben * is alig lép előtérbe.

Kónyi a legnagyobb tárgyilagossággal, erős politikai ér-
zéssel és tapintattal választja meg mindig a tárgyat, mely-
ről szól, a közélet férfait, kiket megszólaltat, a dokumen-
tumokat, melyekkel az eseményeket és szereplőket jellemzi.

Mert Deák beszédei csak gerinczét képezik a hat kötetes
munkának, mely tulajdonképen Deák egész közpályáját hiven
és teljesen vázolja, egyszersmind a legteljesebb világításba
helyezve Magyarország egész közéletét.

A jogász nem találhat e műben oly bő anyagot az
olvasásra, elmélkedésre és gyümölcsöztetésre, mint a politikus,
mert Deák Ferenczet a 67-et követő években a jogi tértől
elvonták a nagy közjogi kérdések, az aktuális politika.

Az 1868—1873-ig terjedő évek azonban az igazság-
ügy terén is oly korszakot alkotó átalakulásokat érleltek
meg, a melyeknek előkészítésében és megvalósításában
az első magyar felelős miniszterium volt igazságügyminisz-
tere, más irányu óriási igénybevétele mellett is tevékeny
részt vett.

Hogyan is zárkozhatott volna el Deák Ferencz az
igazságügyi kérdések elől, mikor — hogy egyebeket ne
emlitsünk — a tortura eltörlése, a nemzeti codificatio, a
bírói függetlenség biztosítása képezték a diskussio tárgyát,
hogyan tartózkodhatott volna a véleménynyilvánítástól, midőn
az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elválasztása
oly komoly, elkeseredett harcokat idézett elő.

De hozzászólott Deák a szorosán szakszerű kérdések-
hez is.

A polgári törvénykezési rendtartás javaslatának tárgya-
lásakor 1868-ban ő volt az, a ki indítványozta, hogy a közel
600 szakaszból álló törvényjavaslatot a képviselőház részletei-
ben ne tárgyalja, mivel ezzel igen sok idő fecseklődnék el,
a jogéletnek pedig e törvénytől sürgős szüksége van.
A ház Deák indítványának elfogadásával a javaslatot általános
vita után en bloc elfogadta. (VI. kötet 5. l.)

Ugyancsak e javaslattal kapcsolatban élénk vita folyt
arról, hogy a házassági perekben az egyházi bíróságok bírás-
kodása tartassék-e fen, vagy pedig ezen perek is mind a
polgári bíróságokhoz utaltassanak. A ház jogügyi bizottsága

teljesen megszüntetni javasolta az egyházi bíróságok hatás-
körét, míg a központi bizottság a törvénybe átment szöveg
mellett foglalt állást, egyszersmind javasolta, hogy a minisz-
terium utasíttassék arra, hogy a házassági ügyek tárgyában,
tekintettel az 1848: XX. tcz.-ben kimondott egyenlőség és
viszonosság követelményeire, mielőbb külön törvényjavas-
latot terjesszen elő.

Deák Ferencz hosszabb beszédben (VI. kötet 48. l.) ez
utóbbi indítványt pártolta, állást foglalván egyuttal a polgári
házasság és a polgári anyakönyvvezetés intézményei mellett.
Óvott azonban e nagyfontosságú kérdések incidentális meg-
oldásától és az elsiestéstől. . .

A testi fenyték kérdése két ízben is tárgyat képezte
az 1869-iki képviselőház vitáinak.

Elsőbben Schvarcz Gyula interpellációjával kapcsolatban
szólt fel Deák Ferencz. Schvarcz ugyanis kérdést intézett
az igazságügyminiszterhez, van-e tudomása azon kintő valla-
tásokról, melyeket egyes szolgabírák, esküdtek és törvény-
széki bírák a vizsgálati fogságban letartóztatott vádlottak
ellenében alkalmaznak. Horváth Boldizsár ígerte a panaszok
megtörlését. Deák Ferencz szintén sürgette az ily vissza-
éléseknek minél nagyobb szigorral való megtörlését.

Irányi Dániel ezután törvényjavaslatot is nyújtott be a
testi fenyték és bilincs eltörléséről. Az igazságügyminiszter
szintén készített ez irányban törvényjavaslatot, azonban ez a
kisebb hatalmaskodásokat és becsületsértéseket is felölelte. Töb-
bek felszólalása után a miniszter csupán javaslatának a testi
fenytékről szóló részét tartotta fen s ezen részt a ház egy-
hangulag el is fogadta.

Deák Ferencz melegen pártolta a kormányjavaslatot.*

Mínthogy ez alkalommal ama kérdés vettetett fel, hogy
helyes-e, ha egy bűnvádi eljárási kérdés kiszakítva kerül
a törvényhozás elé, Deák ezen tárgyra nézve a következőket
mondotta:

«A mi azon kérdést illeti, lehet-e per excerpta törvényt
alkotni és azután codificálni, e részben nézetem az, hogy a
rendes eljárás ugyan a codificatio volna, hanem ha a codifi-
catio a körülmények folytán messzebbre marad, nem látok
semmi inconvenientiát abban, hogy egyes tárgyakra nézve
per excerpta alkotunk törvényeket, a mi nem gátolhatja
a codificálást: mert ha egy codex elkészül, abba azon tör-
vény, mely már per excerpta megalkottatott, bele fog vétetni,
vagy ha az elfogadott törvénytől eltérő más foglaltatik és
fogadtatik el a codexben, az előbbi törvény meg fog szűnni.
Azt azonban fontosnak látom, hogy az ily dolgot per excerpta
ritkán s legsürgetőbb esetben kell felvenni, mert igen nehéz
per excerpta egyes törvényt megalkotni a nélkül, hogy a
többire figyelem fordíttatnék, minthogy egyik törvény a
másikkal szervesen összefügg.»

Az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elválasz-
tása igen heves vitákat idézett elő.

Csak természetes, hogy Deák Ferencz is a kormány
álláspontjának segélyére sietett és a capacitatio minden esz-
közével iparkodott a bíróságok államosítását kivívni.

Ma ez a vita különösnek tűnik fel, oly természetesnek

* V. kötet 1867—1868., VI. kötet 1868—1873.

* VI. kötet 258. l.

találjuk azt, hogy a birói hatalmat állandó állami szervek gyakorolják és hogy ezen szervek minden más hatalomtól önállóan és függetlenül szolgáltatják az igazságot.

1869-ben azonban a balközép és szélsőbal szónokai szenvedélyesen támadták a kormány javaslatát. Készeknek nyilatkoztak ők is a reformra, de csupán a szabad választás alapján.

Ghiczy és Tisza valának az ellenzék vezérei, a kik álláspontjuk védelmezésére Anglia, Amerika és Schweiz példájára is hivatkoztak.

A vita hetedik napján szólalt fel Deák Ferencz, a ki vázolta, mily zilált állapotban van az igazságszolgáltatás.

Szembe állította a bírósági szervezetben a választási rendszer hátrányait, a kinevezési rendszer igen nagy előnyeivel. Kimutatta, hogy a választás az egyéni és alkotmányos szabadságra nézve nem tartalmaz biztosabb garantiákat. És itt azon érdekes nyilatkozatot tette, hogy úgy hiszi, hogy jövőre hazánkban is esküdtszékek fognak itélni bűnvádi esetekben.

Előadta, mily hátrányos, ha az igazságszolgáltatást a közigazgatás közegei látják el, mily bizonytalan, lassu és megbízhatatlan ez a szervezet.

A mi a külföldi példákat illeti, utalt arra, hogy minden államnak külön helyzete van és különbözők viszonyai, népének géniusa, miket figyelem nélkül hagyni nem lehet.

Hosszú küzdelem után, aránylag nem nagy többséggel (203 szóval 156 ellenében) fogadta el a képviselőház a javaslatot, a mely után azonnal áttért a ház a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvény tárgyalására, a melynél Tisza Kálmán és Irányi Dániel újból azt indítványozták, hogy az elsőfolyamodású birói állások választás utján töltsenek be.

Deák Ferencz két ízben is felszólalt és azt javasolta, hogy a birói állomásokra pályázók felett az *állambíróság* adjon véleményt az igazságügyminiszternek. Az állambíróság felelőrszét az országgyűlés választaná, másik felét a király nevezné ki. Politikai bűncselekmények felett is e bíróság ítélne. A képviselőház Deák indítványát 126 szóval 110 ellenében mellőzte.

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvény tárgyalásában is részt vett Deák.

Az ellenzék kifogásolta a javaslat azon intézkedését, mely szerint az igazságügyminiszternek a bíróságok feletti felügyeleti joga kiterjed az ügykezelés ellenőrzésére, s egyes panaszok esetén a szükséges adatok felterjesztését is elrendelheti a miniszter.

Deák kifejtette,* hogy az igazságszolgáltatás felügyelete a végrehajtó hatalmat megilleti s azt Ő Felsége igazságügyminisztere által gyakorolja. E nélkül nincs is gyors és biztos igazságszolgáltatás. A miniszternek a javaslat úgy sem ad jogot a bíró felfüggesztésére, elmozdítására vagy megbüntetésére, a miniszter a mulasztások és a törvényellenes cselekvések felett nem ítél, csak felügyel.

Ma, a magánjogi codificatio serény munkája közepette érdekes visszatekinteni arra az időre, mikor Horváth Boldizsár, mint igazságügyminiszter megindította a codificatio munkáját.

Az 1871. évi költségvetésbe 50,000 frt felvételét kérte a miniszter a codificatio költségeire, hogy az igazságügyminiszterium kebelében eddig létezett codificationalis osztály minél szélesebb alapon legyen szervezhető.

A pénzügyi bizottság 35,000 frtra szállította le a kért hitelt, mire Deák Ferencz emelt szót a codificatio érdekeinek megvédelmezésére.**

Elősorolta a megalkotásra váró, rendkívül sok, a sürgősnél sürgősebb törvényművet.

Kiemelte, hogy a törvények előkészítésére más egyének szükségesek, mások ismét az összeállításra és szerkesztésre.

Vannak emberek, a kik az előkészítésben és adatok gyűjtésében capacitások, de kevesebb jártassággal bírnak a törvények szerkesztésében. Igen sok javaslatra enquêteteket kell összehívni és a szakértőket kihallgatni. A kért 50,000 frtot tehát nem tartja soknak.

De kijelentette Deák, hogy nem tartaná célszerűnek, ha a codificatióra állandó hivatalnoki testület szerveztetnék. A tételt a ház megszavazta.

1874-ben az igazságügyminiszter a codificatio céljaira 30,000 frtot kért költségvetéssileg előirányozni. Ez alkalommal Lázár Ádám indítványozta, hogy az eddig követett rendszer fogyatékoságánál fogva a ház ragadja kezébe a codificationalis munkálatok céljából szükséges testület megalakítását s utasítsa a kormányt, hogy e tárgyban törvényjavaslatot terjesszen elő.

Deák Ferencz ez alkalommal is felszólalt és ellenezte az indítványt, a kormányra kívánva bizni a codificatio tekintetben az iniciatívát.

Néhány, a jogászközönséget érdeklő részletet ismertettünk Deák szerepléséből.

Deák a legváltásosabb közjogi harcok közepette is élénk érdeklődéssel kísért minden jogi eseményt, mert sohasem tévesztette szem elől az igazságügyi viszonyoknak a belpolitikai helyzettel való szoros kapcsolatát.

Különösen kidomborodik ez Kónyi könyvében, mely hű tükre a tárgyalat korszak közéletének, valamint Deák Ferencz hatalmas egyéniségének, határtalan bölcsességének, nagy jellemének.

B.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vádlott — mint sommás perbeli alperes.*

II.

Áttérhetünk a másik álláspontra tudni illik a polgári perrend álláspontjára, a melyhez igen óhajtanám, ha nálamnál avatottabbak is hozzá szólnának, különösen azon férfiak, kik az 1893. évi XVIII. tcz.-ket a gyakorlatban alkalmazzák s annak részleteibe mélyebben behatolhattak.

A fentebbiek szerint eljutottunk odáig, hogy a büntető törvény sanctiója alól kivonható eskü értéktelen bizonyíték, tehát mellőzendő. Ebben ugyan van *logika*, de nincs *igazság*. Nem minden vádlott: bűnös; nem minden alperes: valóban adós is. Ha tehát valamely alperestől, kit azon gyanu terhel, miszerint felperes tényállításaival szemben ellenkezőt csak azért vall, hogy magát büntetendő cselekménnyel ne vádolja, a sommás eljárási törvény kedvezményét, hogy ő teheszen esküt, megvonnók; ez annyit jelentene, mint egyáltalán megvonni a segílyt a szegényektől azért, mert némelyek arra magukat érdemtelenneknek bizonyították.

Tegyük fel, hogy a sommás perekben ítélő bírák ez álláspontra helyezkedvén a gyanusítható peres felektől elvileg megvonják az eskühöz való bocsájtás jogát. Mi lenne ennek valószínű eredménye? Nem más, mint az, hogy felperesek igyekeznének keresetüknek olyan jogalapot, vagy legalább valószínű árnyalatot kölcsönözni, a melylyel kizáratnék az, hogy alperes személyesen kihallgattatván, ne ez, — kit az eskü törvény szerint megilletne, — hanem ő maga, a felperes bocsájtassék esküre. Hiszen ehhez valami ördögi mesterség nem kell. Alig van polgári peres jogczim, a melynél a *dolus civilis* ne lenne *dolus criminálissá* felfokozható. Az egyszerű hitelezést fel lehet fokozni egy kis színezéssel a 384. §. szerinti hitelezési *családsá*; zálogtárgy jogosulatlan megtartását:

* VI. k. 251. l.

** VI. k. 316. l.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

sikkasztásnak; tartozatlan fizetés elfogadását: *jogtalan elszámoltatásnak*; valamely dolog elvitelét: *lopásnak* lehet bélyegezni annyival inkább, mert ezzel felperes nem koczázhat semmit — hisz nem büntetőbíró előtt vádolt hamisan, vagy könnyelműen, — a helytelen minősítés neki nem is árthat. Hanem igenis hozzájuttathatja azon nagy előnyhöz, hogy saját tényállítása mellett ő maga fog esküvel bizonyíthatni, az ellenfél bizonyítéka ki lévén zárva.

Ez nem rémkép, hanem igen közel fekvő eshetőség, mert a mint vannak ártatlan vádlottak és alaptalanul perelt alperesek, — akként vannak rosszhiszemű felperesek is, kik talán ügyvédüknek szemrehányást is tennének, ha a helyzet által nyújtott előnyüket teljes mértékben ki nem használnák? A bírónak pedig egyenlő mértékkel kell mérni.

Én tehát ebből a helyzetből más kibontakozást nem képzelek, mint azt, ha a Btk. revisiója alkalmával megfelelően intézkedünk.

III.

Mi legyen ez?

A megoldás kulcsát kezünkbe adja a Btk. 224. §-ának 2. pontja, kapcsolatban az 1893: XVIII. tcz. 86. §-ával. Az előbb idézett §. 2. pontja büntetlenséget biztosít a tanúnak, ha ez *büntető* vagy *fegyelmi* ügyben a tanuzást megtagadni jogosítva volt, de ezen jogára figyelmeztetve nem lett. A figyelmeztetést a bűnvádi eljárási gyakorlat az anyagi törvény szabványainak megfelelően a bíró köteleességévé teszi, erről az 1893: XVIII. tcz. sem a tanura, sem az eskü alatt kihallgatott félre nézve említést nem tesz.

A figyelmeztetésnek tartalma ezek szerint nem lehet más, mint az, hogy tanúnak az 1893: XVIII. tcz. 85., 86. és 87. §-a keretén belül, a peres félnek pedig minden indokolás nélkül joguk van a vallomást megtagadni, ha azonban mégis vallani akarnak: kötelesek az igazat vallani, mert eskühez fognak bocsájtatni és az eskünek letétele esetén most már a Btk. 224. §-ának kedvezményétől elestek.

Nézetem szerint tehát elégséges volna a Btk. 224. §-át oly irányban módosítani, hogy a 2. pontba a büntető és fegyelmi ügyek mellé a sommás per is bevétesse, a 215. §. pedig nagyobb világosság kedvéért, épen a felek eskü alatti kihallgatásának időközben történt statuálása okából megfelelően kiegészíttessék.

A szövegezésbe nem szükséges bocsájtkoznunk, ezt avatottabb tollra bízhatjuk. Ha csakugyan érvényre jut az általam erősen érzett azon nézet, hogy a fent szóvá tett esetekben a hamis tanuzás nem büntethető, hacsak a büntető törvényt erőszakos módon és kiterjesztőleg alkalmazni nem akarnák, a mit azonban meggyőződéseim szerint a magyar büntető bíróságok tenni vonakodni fognak: akkor azok, kik a büntető novellát készítik, majd meg fogják szövegezni.

Az általam eddig ismert esetekben a kir. Curianak sikerült még e kérdés felett elsiklani, mert mindeniküknél ez a per előkészítő stádiumában merült fel, hol a Curia nem volt kénytelen állást foglalni. Ha azonban szemben fogjuk magunkat találni oly ítélettel, a mely egy sommás perben eskü alatt vallomást tett peres félnek hamis esküjét fogja tárgyalni, legyen az akár felmentő, akár elítélő: akkor a kérdést meg kell oldanunk.

Mínt hogy pedig a sommás peres eljárás életbelépése óta már nem egy ügy érhetett meg idáig s csakhamar fogják az első hírnököket a többi vándormadarak is követni: azt hiszem nem felesleges ezen kérdést a szakirodalomban szellőztetni, már csak azért is, mert így fog elválni, vajon a jogász közvélemény oly fokban érettnek és életbevágónak tartja-e e kérdést, hogy a Btk. revisiója alkalmával erről is intézkedni kelljen.

Székács Ferencz.

Eskü az ujított perben.

Az 1893: XVIII. tcz. a polgári perrendtartásnak a perujításra vonatkozó korábbi jogszabályait érintetlenül hagyta, mert a 33. §-ban foglalt rendelkezés csak az illető fél perujítási jogát tartja fenn s a 222. §. végtételének az a kijelentése, hogy a perujítás új keresetnek tekintendő, csupán az új törvénynek a hatálybalépése után indított perujítási keresetre való alkalmazásra vonatkozik; ez által azonban az 1881: LIX. tcz. 69. §. s következő szakaszainak a perujításra vonatkozó s az új törvény 13. §-a által érvényben fentartott rendelkezései módosulást nem szenvednek.

De e rendszer folytán — mint a joggyakorlat mutatja — kételylek támadtak az iránt, hogy a fél eskü alatti kihallgatásának új intézménye a régi perujítási rendszer keretében, mely az ettől különböző ügydöntő esküt ismeri, miképp illesztessék belé.

A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa határozatainak dr. Fabiny Ferencz által kiadott gyűjteményeiben találunk erre vonatkozó elvi kijelentéseket; ez ítéletek azonban — véleményem szerint — a konkrét esetet sem döntenek el helyesen, annál kevésbé alkalmasak arra, hogy mint elvi jelentőségű határozatok irányt szabjanak a többi, ezzel kapcsolatban álló kérdések megoldása iránt. Az egyik ítélet a gyűjtemény II. kötetének 281. tétele alatt fordul elő. E szerint az ügyállás a következő: az új sommás eljárási törvény hatálybalépése előtti időben befejezett alapperben az alperes az általa emelt viszonykeresetével elutasítván, új bizonyíték alapján perujítással élt; minek folytán felperes — az alapperbeli ítéletnek részben való hatályon kívül helyezése mellett — a viszonykereseti követelés megfizetésére köteleztetett. Az ujított perben pereszes felperes a sommás eljárási törvény hatálybalépése utáni időben az 1881: LIX. tcz. 72. §-a alapján perujítási keresetet ad be s azt ellenfelének vagy önmagának eskü alatt leendő kihallgatására, mint olyan új bizonyítékra alapítja, melyet sem az alapperben, sem az ujított perben nem használhatott a miatt, mert az az előtti perjog szabályai szerint, mint bizonyítási mód nem is állott fenn.

A felebbezési bíróság a perujításnak nem adott helyet, mert ítéleti indokai szerint felperesnek az eskübizonyítást módjában állott használni.

A kir. Curia a felülvizsgálati kérést visszautasította azon indokolással, hogy: habár az ügyfeleknek a sommás eljárási törvényben szabályozott eskü alatti kihallgatása lényegében eltérő az ügyfeleknek az az előtti sommás eljárásban szabályozott esküjétől, kétségtelen azonban, hogy ez utóbbi a sommás eljárás (az 1893. évi XVIII. tcz. rövidítése által eltöröltetvén, ennek helyébe lépett a fél eskü alatti kihallgatása s ennél fogva nem szenved kétséget az sem, hogy a mennyiben az képezi kérdés tárgyát, hogy az ügyfél eskü alatti kihallgatása képezheti-e a perujításnak alapját, ez mint bizonyítási eszköz a perujítás megengedhetősége szempontjából az az előtti perjognak a fél esküjével való bizonyítás módjával, a melynek helyébe lépett, azonos tekintetek alá esik.

Ebből a kir. Curia álláspontja kettős irányban tűnik ki: egyik az, hogy a fél eskü alatti kihallgatása lényegében eltér a régi ügydöntő eskütől; e tekintetben a jogászok között kétség aligha fordul elő; a másik az, hogy a *perujítás megengedhetősége szempontjából* a két eskü egy tekintet alá esik. Érdekesebb és értékesebb lett volna azonban annak megközelítése, hogy mi a lényegbeli különbség a két eskü között s mi a hasonlóság s hogy a két eskü egy tekintet alá vonása csak a perujítás megengedhetősége szempontjából történik-e s ha igen, a megengedhetőség minden esetére vonatkozik-e?

A másik eset, melynek eldöntése kapcsában hasonló kijelentés foglaltatik, a II. kötet 287. tétele alatt fordul elő. E szerint az ügyállás következő: az alapperben alperes

kifogásának bebizonyítására tanuként hivatkozot saját neje s önesküjét ajánlotta fel; de minthogy neje az akkor hatályban volt 1868: L.IV. tcz. 192. §-a szerint tanuként nem volt kihallgatható az ellenfél kifogása folytán, az egyoldalú főeskü pedig részére meg nem ítéltetett, pervesztes lett. Alperes a sommás eljárás hatálybalépte után perujítási keresetét ugyan csak nejének tanuvallomására, mint a sommás eljárási törvény szerint most már kihallgatható tanura és saját eskü alatt leendő kihallgatására mint új bizonyítékokra alapítja. A felebbezési bíróság alperest perujítási keresetével elutasította, mert indokai szerint egyik irányban sem szolgáltatott az alapperben nem használt új bizonyítékot.

A kir. Curia ítéletében kijelentette, hogy a feleknek a korábbi perjog szabálya szerint fenállott esküje helyébe az új sommás eljárásban az ügyfélnek eskü alatti kihallgatása lépett, a *perujítás megengedhetősége kérdésénél tehát* az ügyfélnek eskü alatti kihallgatása a fél esküjével való bizonyítással azonos szempont alá esik.

E szerint, miután az alperes az önesküjével való bizonyítással már az alapperben élt, a perujítást nem kérelmezheti az annak helyébe lépett eskü alatti kihallgatás, mint az alapperben nem használt új bizonyíték alapján.

Hely adatott azonban a perujításnak más bizonyítékok alapján s ki lett mondva, hogy a perujítás szempontjából új bizonyítéknak kellett jelen esetben elfogadni az alperes nejének tanuvallomását is, dacára, hogy reá az alapperben alperes már hivatkozott.

Konstatálhatom tehát először azt, hogy az esküre nézve ugyanazon elvi kijelentés foglaltatik a második ítéletben, mint az elsőben; továbbá kiemelem egyelőre azt, hogy az alapperben az öneskü is csak annyiban használtatott, mint a nejének tanuvallomása; mert mind a kettő csak *felajánlva* lett, de a bíróság által nem *alkalmaztatott*; ha tehát az egyik új bizonyítékot nem képez, akkor a másik sem s csak akkor járunk el konsequenter, ha mind a kettő alapján vagy megengedjük vagy megtagadjuk a perujítást s a kir. Curia álláspontja helyessége mellett mit sem bizonyít az, hogy az új eljárás szerint a tanu kihallgatása feltételei s a bizonyíték sulya más, mint a régi perjog szerint, mert a különbségek ép úgy fenforognak a régi fő (ön) eskü s az új eskü alatti kihallgatás között is.

A konkrét két eset eldöntésének helyessége iránt is tehát aggályaim vannak, mert a m. kir. Curia sem vonja kétségbe a két eskü között levő lényeges különbséget s ha ez áll, akkor a consequentiát minden irányban le kell vonnunk s azok, a mik lényegileg különböznek, bizonyos szempontból sem lehetne egyenlők; de főleg azt akarom röviden kifejteni, hogy ez elvi kijelentések nem alkalmasak a fenforgó nehézségek s kontroversiák elhárítására s különösen tévesek az 1881: LIX. tcz. 71. §-a alkalmazhatósága szempontjából.

Az 1881. évi LIX. tcz. 71. §-a azt az intézkedést tartalmazza, hogy az ellenfél által letett esküvel eldöntött perekben — az 1868. évi LIV. 321. s az 1881: LIX. tcz. 73. §-a eseteit kivéve — perujításnak csak annyiban van helye, a mennyiben az eskü által bizonyított ténykörülmeny valóságának kérdés alá vétele nélkül más okból kéretik a perujítás. Minthogy perdöntő eskü csak a per lényeges körülményeire ítéltetik, önkényt következik, hogy ritkán vezet sikerre a perujítás, ha vita tárgyát nem képezi az eskü által bizonyított ténykörülmeny valósága s így az eskü által eldöntött perekben legtöbbször perujítás csak azon alapon kérhető, ha az 1868: LIV. tcz. 321. §-a szerint előzőleg a bűnvádi eljárás megindittatik, az esküt tevő bűnössége megállapittatik, vagy ha az 1881: LIX. tcz. 73. §. alkalmazhatóságának esete fenforog.

Az a gyakorlati kérdés áll most elő, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 71. §-ában foglalt megszorító intézkedés alkalmazásba jöhet-e oly esetekben, a midőn valaki az ellenfél eskü

alatti kihallgatása és megesketezése folytán lett pervesztessé; köteles-e ily esetekben az ügyet megelőzőleg bűnvádi utra terelni, avagy jogositva van-e perujítás folytán új bizonyítékok alapján bebizonyítani, hogy az ellenfél eskü alatti kihallgatása folytán igaznak vett ténykörülmeny a valóságnak nem felel meg.

Ha példaképen egy olyan esetet veszünk fel, midőn bizonyos ténykörülmeny valósága vagy valótlanága mellett egyik fél sem terjesztett elő semmi bizonyítékot s a per az ellenfélnek eskü alatti kihallgatása s megesketezése folytán döntetett el, a maga teljes plasticitásában kitűnik, hogy a fél eskü alatti kihallgatása ugyanoly gyakorlati eredményre vezetett, mint az ellenfélnek kínált, általa elfogadott s letett főeskü. Minden ítélet egy syllogismus s ha a fő- és altétel helyesen van felállítva, mindenkinek ugyanazon következtetésre kell jutnia; az a gondolkozási folyamat, mely a megokolásban nyer kifejezést, de egyesek individualitása szerint nagyon különböző lehet s ugyanazon eset eldöntésének okfejtése a különböző perjogi rendszer s eltérő gondolkozás s kifejezésmód szerint különböző formában jelentkezhetik. A felhozott konkrét esetben azonban kétségtelen, hogy a pert az ügyfél esküje döntötte el s így közelfekvő az a gondolat, mely alsóbb bírói határozatokban kifejezést is nyert, hogy ez esetben a perujítást az 1881: LIX. tcz. 71. §-a kizárja s a ki a fentebb hivatkozott legfelsőbb bírósági elvi kijelentést tekinti — figyelmen kívül hagyva az esetet, melyre az vonatkozik — erre nézve a legplausibilisebb indokot találja, mert itt is a perujítás megengedhetőségéről van szó s a megszorítás a két eskü azonos elbírálása tekintetében csak erre — tudniillik, hogy megengedhetőségről legyen szó — korlátoztatik.

Ha azon intézkedés indító okát keressük, mely a többször idézett 71. §-ban foglaltatik, abban találhatjuk, hogy azon tény, melyre a fél esküt tett, a bíróság által valónak tartandó; annak igazsága vagy valótlanága bírói cognitio tárgyát nem képezheti; az esküvel bizonyított tény való mindaddig, míg annak hamis volta a büntetőbíróság által megállapítva nincs, logikus tehát az intézkedés s következménye a régi törvényes bizonyítási rendszernek, mely a perujítást ettől függővé teszi.

De az új rendszer szerint a fél eskü alatti kihallgatása ezzel egy elbírálás alá nem esik.

A sommás eljárási törvény javaslatának miniszteri indokolása, mely a javaslat 90—94. (törvény 95—97.) §-aira vonatkozik, e tekintetben semmi kétséget nem hagy fen; de bizonyítja ezt maga a törvény 99. §-a, mely szerint a bíróság a 64. §. szabályai szerint ítéli meg a fél vallomásának bizonyító erejét, ép úgy, mint a tanuvallomását; e mellett szól a 156. §. 2. bekezdése, mely megengedi, hogy a felebbezési bíróság az elsőbírástól eskü alatt kihallgatott félnek ellenfelét is kihallgassa s megeskesse. S hogy a törvényhozás a fél eskü alatti kihallgatását nem perdöntő eskünek, hanem inkább a fél tanuként való kihallgatásának tekintette, kitűnik a törvény 98. §-ából is, mely szerint a fél előzetes figyelmeztetésére és megesketésére nézve az 1868. évi L.IV. tcz. 200., 204. §§-ban a tanukra nézve felállított szabályok alkalmazandók; ezt bizonyítja a 221. §. is, mely szerint az eskü alatt kihallgatott félnek (95—99. §§.) hamis vallomására a büntetőtörvényben a hamis tanuzásra nézve megállapított szabályok alkalmazandók, bár a büntetőtörvény 219. §-a a hamis esküre ugyanazon büntetési tételeket állapítja meg, mint a minők a hamis tanuzásra nézve a 215., 216. §§-ban foglaltatnak.

Más elbírálás alá esik azonban a sommás eljárás 100. §-a 2. bekezdésében szabályozott egyességi eskü. Ez eskü jellege teljesen azonos a régi perdöntő eskü jellegével, minek a törvény nyilván kifejezést is ad; az általa bizonyított tény valósága nem képezi szabad bírói mérlegelés tárgyát, perujítás

esetében is tehát ennek oly hatálylyal kell birnia, mint a régi perrend szerinti perdöntő eskünek.

E felfogás helyességét támogatja a végleges polgári perrend új tervezete is. A Plósz-féle tervezet 295. §-ának 10. p. szerint perujításnak van helye, ha a fél oly tanut, okiratot, vagy szemletárgyat hoz fel, melyet az alapperben nem használhatott, s a mely részére kedvezőbb határozatot eredményezett volna, kivéve, ha a bizonyítandó ténykörülmény a 386., 389. §-ok értelmében letett esküvel, vagy fogadalommal lett eldöntve. Ez a kivétel pedig az új sommás eljárás 100 §-a szerinti eskü, melynek fenforgása esetén az 595. §. 7. pontja jön alkalmazásba és ennek feltételét megelőző büntető marasztaló ítélet képezi.

Ila már most azt vizsgáljuk, hogy a két bizonyítási eszköz — t. i. eskü és eskü alatti kihallgatás — miben különbözik egymástól, a következőket állapíthatjuk meg.

Hasonlitanak abban, hogy mindkét esetben a fél tesz a maga állítása mellett vallomást. E körülmény e két bizonyítási módnak legsajátságosabb jellege, mely őket minden más bizonyítási eszköztől megkülönbözteti; hasonlitanak továbbá abban, hogy a vallomás az Istenre való hivatkozással, esküvel erősített meg. Ez azonban áll a tanuvallomásnál s szakértői véleménynél is. Tovább vizsgálva azonban, épen azokra való tekintettel, a mik a bizonyítási módoknak legfőbb lényegét képezik, a kettő egymástól nagyon eltér.

Ila ugyanis két bizonyítási eszközre nézve annak kutatásába bocsátkozunk, hogy azok miben egyeznek, avagy miben különböznek egymástól, legfőképen kettős szempontból kell bírálatt alá vennünk. Egyik vonatkozik arra, hogy mik alkalmazhatóságuknak feltételei, a másik pedig arra, hogy azon bizonyítási eszköznek a törvény minő erőt, minő súlyt tulajdonít. Azt hiszem nem szükséges, közismeretű perjogi tételeket idéznem annak bizonyítása végett, hogy a régi perdöntő eskü alkalmazhatóságának feltételei — bármelyiket is vegyük figyelembe, — mennyiben különböznek a fél eskü alatti kihallgatása feltételeitől, mert ehhez kétség nem férhet; azt is volt szerencsém fenebb vázolni, hogy a bizonyítékok mérlegelése, sulya tekintetében a kettő között mily nagy a különbség; a miből okszerűen folyik, hogy — ha a régi perdöntő eskü, és a fél eskü alatti kihallgatása egymástól *lényegileg* különböznek — a mint ez a fentiekől kitűnik, s a mint ezt a kir. Curia is hivatkozott ítéletében elismeri — nem lehet e kettőt semmiféle szempontból — s így a perujítás megengedhetősége szempontjából sem egy kategóriába vonni, egy tekintet alá esőnek, azonosnak venni. A kettő egymástól különbözik alkalmazhatóságuk feltételei tekintetében, különböző sulyuk van az igazság mérlegében: bármilyen perjogi szempontból tekintjük tehát, azok joghatályának is különbözőnek kell lennie.

Ez a szabály, a mely alól egyedüli kivételt — a mint már jeleztem — a sommás eljárás 100. §-a szerinti egyezségi eskü képez, mely a régi perdöntő esküvel hasonló jellegű, egyenlő joghatályu; s ha a szabályt elfogadjuk, önmaguktól kiesnek azok a nehézségek, melyek az új bizonyítási módnak a perujítás régi rendszerébe való beillesztése folytán előállanak. Van azonban még egy nevezetes motivum, melyért e felfogásnak a gyakorlatban való érvényesülését óhajtom: ez elv kedvez a perujítás megengedhetőségének, s módot nyújt arra, hogy a törvény szigorú magyarázata folytán létesülő mesterséges gátak elháríttassanak.

Az újabbkori perjogi törvényhozásban — úgy a polgáriban, mint a büntetőben — vörös fonálként húzódik végig az az irányzat, hogy a jogorvoslatok megszoríttassanak; áll ez úgy a rendes, mint a rendkívüli jogorvoslatokra. Az erre vonatkozó törvényhozási intézkedés abban nyilvánul, hogy a rendes jogorvoslat az ügy minősége és értéke szerint korlátoztatik, a rendkívüli jogorvoslat pedig — mint a perujítás is — legszűkebb határok közé szoríttatik. Azt hiszem, hogy

ez elveknek törvénybe iktatását nem az anyagi igazság érvényesülése iránt való törekvés, hanem czélszerűségi, főleg finansiális szempontok diktálták; ez utóbbiak azonban bármily fontosak is különben uralkodó elvként a perjogi politikában el nem fogadhatók; de a törvényhozás ez irányzatában hatalmas támogatásra talált a jogszolgáltatás közegeiben.

E támogatás kettős irányban érvényesül; az egyik vonatkozik arra, hogy a törvény intézkedései a legszigorubbán magyaráztatnak, hogy ez által a fél rendkívüli jogorvoslatával elutasíttassék a mire példa a fenti két curiai ítélet, a másik pedig abban nyilvánul, hogy a jogerő hatása a lehető legszélesebb körre kiterjesztetik; s az exceptio rei judicatae érvényesülése egész az indokok jogerejéig felmenti a bírót attól, hogy a jogesetet újból megfontolás s döntés tárgyává tegye. Alkalmat veszek magamnak arra, hogy ennek igaz voltát, de egyszersmind hátrányait más esetben tüzetesen kifejtsem, és most befejezésül csak arra hivatkozom: az alapperben hozott ítélet vagy megfelel az anyagi igazságnak, vagy nem; ha megfelel, nincs miért féltünk a per megújításától; ha nem, akkor ne emeljünk mesterséges gátakat arra nézve, hogy az igazság érvényesülhessen; hanem épen helyes törvényt magyarázat által nyujtsunk módot arra, hogy az, a mi az ítélet szerint formai igazság, materialiter is az legyen, avagy a további bírói tévedés a későbbi helyes felfogás által megkorrigáltassék.

Dr. Gulya László,
kézdivásárhelyi kir. tszéki bíró.

A hasznosított természeti erők jogi védelméről.*

Nem oszthatom teljesen dr. Heil Fausztinnak azon nézetét, hogy a magánjog helyzete a büntetőjogénál kedvezőbb volna az analogia alkalmazása által. Ez az ellentét a kettő között csak látszólagos. Nem szabad tudniilik feledni két momentumot, az egyik: hogy a magánjogban az analogia alkalmazása strict jogrendszer mellett ép úgy van megtiltva, mint a büntetőjogban, miért is mindkettőben az alkalmazásnak csak ephemernek, csak átmeneti jellegűnek szabad lenni és hogy az analogia alkalmazása a magánjogban csak azért lehetséges, mert ott egy tantum-quantum absztrakte kiépített általános jogrendszerrel állunk szemben oly értelemben, hogy maga ez a szabályzat oly tág keretű, hogy abba az újabb jogtárgyak és az ezek körül keletkező életviszonyok könnyebben beleilleszkedhetnek. De elvileg tiltva van az analogia itt is, ott is, mert ha ezt alapelvül és irányadóul el nem fogadjuk, akkor a jog törvényhozás utján szabályozása soha szükséges nem lesz, mindig fognak találni bármely kész magánjogi rendszerben oly szabályok, melyek az új viszonyra az érzett jog vagy jogtalanság hasonlóságiénél fogva alkalmazást nyerhetnek hiszen gondoljunk csak a XII táblás törvényre és hogy mi mindent magyaráztak ki abból, hogy fejlődött ki ebből az egész praetori jog), de ezzel azután a jogfejlésnek törvényhozás utján szabályozása is meg fog szűnni, mert maga a törvényhozás válik feleslegessé. Ezekből: az analogia alkalmazása bármily könnyűnek is látszik a magánjogban, az ott is csak pillanatra segíthet, csak pro momento segélyadásra és csakis czélszerűségből lehet hivatott, végleges rendezésre csak a törvényhozás bir joggal és kötelességgel.

A másik momentum pedig, a mire figyelni kell, az: hogy ép az itt mondottaknál fogva, az analogiának könnyebb alkalmazhatása a magánjogban és nehezebb alkalmazhatása a büntetőjogban, mert hogy in ultima analysi itt is lehet annak helye, mutatja épen a czikkirő által felhozott példa, melyben a távirtdára vonatkozó szabályok a telephonra lettek kiterjesztve — csak következménye annak, hogy a magánjog rendszere sokkal

* Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

tágabb, sokkal abstractabb, mint a büntetőjogé, mely épen a személyes szabadság, az élet- és vagyonbiztonságnak megőrzése és megóvása érd-kében kell, hogy intézkedéseiben sokkal konkrétebb legyen. Innen van a büntetőtörvény 1. §-ában megirt és minden büntetőtörvény élén álló az a szabály, mit czikkíró ur idéz is: «nullum crimen sine lege», de a melynek még egy végmondata is van, az: hogy «nulla poena sine lege». Ezért konkrétebb a büntetőtörvény.

De ha ez így van, ha igaz az, hogy az analogia alkalmazásának még a magánjog terén is csak ephemer, átmeneti jelentősége lehet, hogy ez csak ugynevezett szükségjog jellegével bír, mely csak azért alkalmaztatik, mert még törvény nincs és mert az életet jogvédelem nélkül hagyni egy perczig sem szabad, nem-e kell követelnünk a jogi rendezést ott, hol a jognak egy óriási jelentőségű új tárgya keletkezett, olyan, mely hivatva van maholnap az egész gazdasági életet hatni át ezer meg ezer szálaival, hol épen ez okból az életviszonyok egész tömkelege keletkezik napról-napra a mi szemünk láttára, életviszonyok olyanok, melyeket létező jogrendszerünkkel — csak hogy ugymondjam nothdürftig — tudjuk a kellő védelemmel ellátni, még a magánjog terén is, hol maga a tárgy, a jog úgy áll, hogy szinte saját magát védi azon erkölcsi sulynál fogva, melylyel az bír és azon jogérzéknel fogva, mely bennünk él és mely bennünket flagrants jog-sértésektől visszatart. Nem-e kell követelnünk, hogy ezen új és oly nagy jelentőségű jogtárgyak a használatba vett, vagy haszonhajtóvá tett nagy természeti erők, mint a milyenek a *hő*, a *delejesség* és *villamosság* és az azokból folyó viszonyok a magánjog szempontjából is minél előbb szabályoztas-sanak.

De a magánjogi szabályozásról való fejtegetések jelen cikk keretén tulesnek.

Én a magam részéről egy óriási méretű jogintézményt látok lelki szemeim előtt kiépülni szilárd elvi alapokon, olyat, a mely ép oly mértékben elbirja a minden viszonyokra kiterjedő összes szabályokat, mint a mily mértékben a mérhetlen fejlődési képességgel bíró nagy természeti erők, emberi ész és tudomány által szolgálatra kényszerítve, magát az egész életet ezer meg ezer érdekeivel és szálaival át meg át hatják.

Mert bizonyos az, hogy a szabályozásnak elvi alapokon kellene megtörténnie. Figyelembe kellene venni, hogy itt egy oly sajátságos és más testetlen dologhoz nem is hasonlítható *res incorporalis fungibilis*ről van szó, mely keletkezése után rövidesen meg is szűnik, melynél a keletkezés, a megszűnés és a használat időpontja tehát leggyakrabban össze is esik. Figyelembe kellene venni, hogy a jogtárgy itt egy másik tárgynak tulajdonképi növedékét képezi. Tisztába kellene hozni, melyik képezze a fő- és melyik a mellékdolgot? Az-e, a melytől az új jogtárgynak léte és sorsa függ, vagy, — arra való tekintettel, hogy itt a növedék oly jelentőséggel bír, mely érték tekintetében aránytalanul felette áll a szülő dolognak — az a másik dolog-e, az az új jogtárgy-e? Végig kellene menni az egész dologi jogon, de az egész vagyoni jogon is, annak minden egyes ügyletén, ki kellene mutatni, hogy miképen viszonylik ezen új tárgy a tulajdonjoghoz; rá kellene mutatni, hogy a birtok sajátságoságánál fogva az a tulajdonjogot majd *in statu nascenti consumálja*, meg kellene vizsgálni, miként, vagy lehet-e egyáltalában erre zálogjogot szerezni, különösen arra figyelemmel, hogy a zálogbirtokosnak a zálogtárgyat elvileg használni nem szabad; meg kellene vizsgálni, hogy ezen jogtárgy hogy viszonylik az *usus* és *ususfructus* kérdéséhez; bele kellene menni a kötelmi jogba és minden egyes szerződésnél külön-külön kellene megállapítani, képezheti-e ez annak tárgyát, mi módon, mily szabályok mellett és mennyire, szóval keresztül kellene menni az egész létező jogrendszeren és végig vizsgálni ezen jogtárgynak helyzetét és az egyes intézményekhez való viszo-

nyát. Nézetem szerint tárgyalni kellene ezeket a legszemélyesebb jogok után, azok után, a melyeknél a jog más által is gyakorolható, ott és illetve azután, hol az emberi munkát, az emberi erő jogalanyát, jogtárgyait. tárgyaljuk, értve itt a fizikai munkaerőt és az észbeli munkaerőt (szerzői jog kérdése). Ezek után kellene még előbb a fizikai élő erők-ről szóló szabályoknak következniök és csak ezek után következniök a szervesen világ által produkált egyéb természeti erők, még pedig a jogalany s a jogviszony szempontjából előbb azok, melyeket a természet készen nyújt, (minő pl. ásványvizek gyógyereje stb.), azután azok, melyek úgy állíttatnak elő akár mechanikai, akár vegyi uton. Tárgyalni kellene azután mindezeknek magánjogi jogvédelmét és itt többek között figyelembe kellene venni, hogy ezen erők a gyors megszűnés folytán, a *jelen* tekintetében csak az igénynyel szemben védhetők meg hatálylyal, de tényleges támadások ellen, olyanok ellen, melyek már a birtokot érintik, a védelem legtöbb esetben csakis a következmények elhárítására irányulhat és semmiképen sincs helye bármily értelemben vett *in integrum restitutiónak*. Ez állana a jelen támadások tekintetében. A *jövő* támadások tekintetében pedig ismét helye volna magának a jogtárgy védelmének. Mily óriási tere volna itt a szabályozásnak, a jogi rendezésnek?!

(Bef. köv.)

Dr. Weisz Odön
budapesti ügyvéd.

Az elővásárlási jog.

— A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság első teljes-ülése 1898 január 14-én.* —

I.

A magánjogi kodifikáló bizottság *teljes-ülésének*, mely a bizottság szerkesztő és tanácskozó tagjait egységbe foglalja, a szerkesztés munkájában *kettős* feladat jutott. Az első, megvitatni azokat az általános jelentőségű kérdéseket, melyeknek előzetes eldöntését a szerkesztő bizottság munkája folyamán szükségesnek látja; a második, a szerkesztő bizottság által — teljes-ülés említett közreműködése mellett — megállapított első tervezetet szakaszonként végig tárgyalni.

A teljes-ülés most előbb említett feladatának teljesítése végett először gyűlt össze, a következő kérdés megvitatása végett.

«Felvétessék-e az elővásárlási jog szabályozása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében? Ha igen, vajon az elővásárlási jog hatálya csakis a szerződő felekre szorítkozzék, vagy kiterjedjen-e a harmadik személyekre is: és ez utóbbi esetben miképen szabályoztassék az abszolút hatályu elővásárlási jog?»

A kérdés a dologjog elvi tartalmának megállapítása közben merült fel oly alakban, vajon az ingatlanokra vonatkozólag abszolút hatálylyal felruházható elővásárlási jog a kötelmi jogon kívül külön dologbeli jogként, vagy dologi jogkorlátozásként a dologjogi részben is szabályoztassék-e, vagy sem?

A dologjogi rész szerkesztője dr. *Imling* Konrád, előadói előterjesztésében azt javasolja, hogy az elővásárlási jog a dologjogban külön ne tárgyalassék. Maradjon meg a mai jogállapot, mely az elővásárlási jognak ingatlanok tekintetében telekkönyvi bejegyzés által abszolút hatályt nyújt ugyan, de ezt az abszolút hatályu jogot a relatív hatályu elővásárlási joggal együtt a kötelmi jog keretében tárgyalja. Az abszolút hatályu elővásárlási jognak a telekkönyvi rendszerrel való kapcsolata végett az előadó a dologjogban kimondja, hogy a telekkönyvbe csak oly jogokat és a jogok oly korlátozásait és meghatározásait lehet bejegyezni, melyeket a törvény bejegyezhetőnek tüzetesen megjelöl; a kötelmi jog illető §-a

* Az igazságügyminiszternek ez alkalommal mondott beszédét lapunk más helyén közöljük.

pedig ilyenül az elővásárlási jogot is ki fogja jelölni.* A szerkesztő bizottságban ezzel szemben felmerült az a nézet, hogy a telekkönyvi bejegyzéssel absolut hatályra emelt elővásárlási jog már kilép a kötelmi jog keretéből s a közbejött dologi szerződés folytán dologi jogi változást eredményez, a melynek rendszerbeli helye a dologjogban van.*

Az ellentétek a teljes-ülésben is felmerültek. Teljes egyetértés csak két kérdésre nézve volt: először, hogy az elővásárlási jogot a tervezetben szabályozni kell; másodsor, hogy annak ingatlanok tekintetében, telekkönyvi bejegyzés alapján, harmadik személyekre is kiható absolut hatályt kell adni.

Oberschall ennek kapcsán felvetette azt a kérdést, vajon a *mala fides* esetén az elővásárlási jognak ingók tekintetében is ne legyen-e a rosszhiszemű harmadikra kiható ereje; *Zsögöd* ugyanezt kérdezte oly ingatlanok tekintetében, melyekre az elővásárlási jog nincs bejegyezve.

Az absolut hatály szerkezeti kivitele tekintetében a teljes-ülés két táborra oszlott. *Sághy*, *Obersall*, *Nagy*, *Györi*, *Ádám* és *Kövess* meg akarnak maradni a mai jog álláspontján, mely az absolut hatályu elővásárlási jogot absolut kötelemként a kötelmi jogi részben szabályozza, míg *Lányi* és *Kováts* szükségesnek látják, hogy a kötelmi jogi szabályozás mellett az absolut hatályu elővásárlási jog külön dologbeli jogként is konstruáltassék. E nézet felé hajlott *Zsögöd* is, a ki kiemelte, hogy az absolut hatályu elővásárlási jogot a harmadik ellenében csakis dologi keresettel lehet érvényesíteni, de más dologbeli jogoktól azonban mégis abban különbözik, hogy míg az utóbbiak külön megegyezés nélkül is bejegyezhetők a telekkönyvbe, addig az elővásárlási jog telekkönyvi bejegyzéséhez az azt megalapító (kötelmi) ügyleten felül még külön dologi ügylet is kívántatik.

A szóban forgó jogviszony terjedelme, illetve korlátozásai felett is megoszoltak a vélemények. *Kováts* active és passive átszállíthatónak kívánja e jogviszonyt megszerkeszteni és ez átszállásban látja e jog dologiságának lényegét.

További kérdések: vajon a jog érvényesíthetőségét bizonyos határidőhöz kell-e kötni, szükséges e azt az első eladásra, vagy az eladások bizonyos számára korlátozni? *Nagy* megengedné a fix összegben való elővásárlást, mert csak ez biztosíthatja e jogot kijátszások ellen, míg *Zsögöd* rámutat ennek jelentős következményeire; egyuttal felveti azt a kérdést is, vajon az elővásárlási jog érvényes kikötését nem kellene-e csupán oly esetekre szorítani, a mikor a jogosult bizonyos objectív tényekben mutatkozó jogi érdeket igazolhat, pl. szomszédsági, családi érdeket stb.

Varrik és *Lányi* mindezen korlátozásokat nézve különösen azt hangsúlyozták, hogy míg a pusztán kötelmi természetű, relativ hatályu elővásárlási jog tekintetében a felek autonómiájának nem kell okvetlenül határt szabni, addig az absolut erővel ható ilyen jogot a forgalom biztossága és szabadsága érdekében fix legális tartalommal kell ellátni.

Ezuttal csak jeleztük a felmerült nézeteket; azoknak rendszerbe foglalását és bővebb kifejtését egy következő cikkben kíséreljük meg.

Dr. Szladits Károly.

Különfélék.

— A képviselőház igazságügyi bizottsága nagy veszteséget szenvedett az által, hogy *Chorin Ferencz* és *Emmer Kornél* kimaradtak a bizottságból. E bizottság, mely ennek előtte a legkiválóbb jogi kapacitásokat egyesítette, az utóbbi időben fokozatosan veszít jelentőségéből, pedig kétségtelen, hogy a törvényalkotás kérdései jórészt ezen bizottságban dőlnek el. Nagy hiba volt az intézők részéről fel-

eleveníteni a tavaly-nyári kellemetlen surlódások emlékét. Mert a következmények igazán a nevezett két képviselő álláspontját igazolták.

— A **Gárdos-féle végtárgyaláson** az orvosszakértő igen furcsa szerepet vindikált magának. Daczosan megtagadta a védőnek a felvilágosítást, valósággal feleselt és iparkodott kikerülni a védelem minden kérdését. Az orvosszakértő urak úgy viselkednek utóbbi időben, mintha ők a vádhatóságnak volnának közegei, kiknek minden lehető terhelő momentumot ki kell emelni, míg a vádlottra kedvező jelenségeken átsiklanak véleményeikben. Tuíbzugóságukban a szakértő urak még feltevésekbe, bizonyítási konstrukciókba, sőt nem ritkán jogi érvelésekbe is belébocsátkoznak, természetesen vajmi ritkán a felmentő ítéletre tendálva. A tárgyalások vezetőitől függ megmagyarázni a szakértő uraknak az ő perbeli állásukat és azt, hogy nekik *kötelességük* úgy a bíróság tagjainak, valamint a vád és védelem képviselőinek kérdéseire egyedül a tudományos igazságok szemmel tartása mellett a legteljesebb tárgyilagossággal válaszolni.

— A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság első teljes-ülését *Erdély Sándor* igazságügyminiszter hosszabb beszéddel nyitotta meg, melyből átveszszük a következőket:

A magyar magánjog kodexének megalkotásánál Werbcözy módszerét kell követnünk. Irjuk meg a magyar jogot úgy, a mint az évszázadok alatt a magyar nép életéből, szükségletéből fejlődött, — megtisztítva attól, a mi benne idegen. Egyik kezünket szakadatlanul a magyar népelet üterén kell tartanunk, hogy a tudomány és a művelt népek tapasztalatából vont igazságok által megvilágított foliánsokba olyan szabályokat iktassunk, a melyek a magyar nép lelkével, igazságérzetével és értelmi fejlettségével teljes összhangzásban állanak.

A képhez alkalmazzuk a keretet s nem megfordítva. Az a törvény, a mely nem áll összhangban a nép jogérzetével, szokásaival, életszükségletével, általában nem egészséges. Fokozott a baj a magánjog terén. Állandóvá tesz egy kellemetlen érzést, mint egy beteg életszerv az emberi testben.

Rá kell állanunk a magyar jogfejlődés alapjára. A ki ennek létezését tagadja, annak nincs igazsága. Eddigi tárgyalásaink bizonyítják, hogy örökösödési jogunk, család-jogunk, az ezekkel kapcsolatos jogi intézmények egy nagy sorozatával, még ha megengedjük is, hogy itt-ott idegen magból kelt, a magyar földnek, a magyar levegőnek a termékei.

Birtokjogunkban is nagy száma áll előttünk a kérdéseknek, a melyeket igazságosan és egészségesen csak a történelmi jogfejlődés alapján, az ország különleges birtok és gazdasági viszonyaival összhangban, oldhatunk meg. A mi elkorhadt, a mit a modern élet fejleményei túlhaladtak, meg fogjuk ujitani, összhangba fogjuk hozni a mai viszonyok szükségleteivel. Semmit, a mi magyar, a mi a mienk, felhasználatlanul nem hagyunk.

Be fogunk építeni mindent az új épületbe, mint drága kincset, hogy fényt áraszson a mult dicsőségére s irányát szabja meg a jövő önálló jog fejlődésének.

Én meghívtam s meghívom a nagy mű megalkotásához az ország egész jogászközönségét. Bizza reánk mindenki hazafias áldozatkészséggel azt az anyagot, a melyet a tudomány és az élet tapasztalatai utján e téren magának összegyűjtött. A mi nagy és nehéz hivatásunk, a mi nagy és nehéz kötelességünk lesz, kiválasztani a legjobbat és abból megalkotni a legkötelesebbet.

— **Felsőbírósaink elvi határozatai.** Dr. Márkus Dezső gyűjteményéből a VIII. kötet jelent meg. Tartalmazza a végrehajtási eljárás, ügyvédi rendtartás, kereskedelmi, váltó-, csőd- és büntetőtörvény korából az 1894—96. években a jogi szaklapokban megjelent kir. curiai és kir. táblai határozatok rendszeres összeállítását, a felsőbíróságok teljes-ülési döntvényeit és a kir. táblák határozattárába felvett határozatokat. Mindenik részt az irodalmi tájékoztató előzi meg.

— **A battonyai járásbírósnál** különös állapotok lehetnek. Alábbi közöljük a kir. Curia fegyelmi tanácsának

* L. minderről bővebben: *Jegyzőkönyvek (Jogt. Közl. 1897. évi 46. számának melléklete)* 112—127. ll.

határozatait két battonyai aljárásbíró fegyelmi ügyében, a melyek sajtószertű világitásba helyezik ezt a bíróságot.

A szegedi kir. tábla fegyelmi bírósága: H. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró fegyelmi ügyében ítelt: H. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondatik ki és e miatt ugyanazon törvénycikk 22. §. a) pontjában foglalt büntetésre, «rosszalásra», íteltetik.

Indokok: A közbíró aljárásbíró főügyész H. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró ellen az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt panaszt emelt a következő mulasztások és szabálytalanságok miatt: a) 21 ügyben meg nem jelenés folytán hozott ítéletét 1897 április 21-éig írásba nem foglalta; b) 24 ügyben kontradiktóris eljárás után hozott ítéleteit az 1893. évi XVIII. tcz. 12. §-a rendelkezése ellenére írásba nem foglalta s ezeket illetőleg papírszeletekre olyan hiányos feljegyzéseket tett, hogy a jegyzetből ma az ítélet teljes biztossággal meg nem állapítható; c) 25 rendbeli, nagyrészt még a múlt évben letárgyalt pereket úgy kezelte, hogy a tárgyalási jegyzőkönyveket minden elintézés nélkül kék írónyomjegyzetekkel látta el, a jegyzetekben újabb tárgyalási határnapokat jelez, ily tárgyalásoknak azonban a tárgyalási naplóba nyoma sincsen; d) a több soron kívüli természetű (bir. ügyv. szab. 159. §-a) letéti ügyeket még a múlt évről elintézetlenül hagyta; e) soron kívüli végrehajtási kérvényeket el nem intézett; mult évben beadott keresetekre tárgyalást nem tűzött, sürgős megkeresést el nem intézett; f) általában 1950 darabra hagyta fel szaporodni hátralékát, dacára annak, hogy 4 hónapon keresztül csak 38 napon tartott tárgyalást és összesen 11 érdemleges és 92 hagyaték átadó végzését hozott. A panaszolt aljárásbíró az ellene felhozottakat nyilatkozatában beismerte, védelmül munkával való tulterheltségét hozta fel. Az a-e) pont alatt felsorolt, beigazolt mulasztások és szabálytalanságok nagy számuk és súlyosságuknál fogva a hivatali kötelességnek vétkes megszegését képezik, ezek azonban bár nagy számban ismétlődnek, mégis, minthogy valamennyi egy forrásból, a panaszolt aljárásbíró gondatlanságából, felületes-ségéből és hanyagságából ered, együttvéve az 1871. évi VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző egy rendű fegyelmi vétség tényálladékat képezik, melyben a panaszolt kir. aljárásbíró vétkesnek volt kimondandó annál inkább, mert az általa felhozott munkával való tulterheltség ezeket a mulasztásokat nem mentheti, az csak a munkában való hátramaradását indokolhatja. Epen ez okból a kir. tábla a fegyelmi vétkesség megállapítását az f) pontban felsoroltakra ki nem terjesztette, mert ezek az adatok nem tüntetik fel azt, hogy panaszolt általános tevékenysége körében elegendő munkát nem fejtett volna ki. A büntetés kiszabásánál súlyosító körülményt képez az, hogy a mulasztások több fajuk s az egy-fajuk ismét számosak; viszont enyhítő körülményül vétetett az, hogy panaszolt eddig fegyelmileg büntetve nem volt, hogy az elnöki megintés nem hasonló szabálytalanság miatt történt, végül, hogy a panaszolt, mint kezdő aljárásbíró nehéz körülmények közé került a nagyforgalmu battonyai kir. járásbíróshoz. Mindezek méltatásával a kir. tábla fegyelmi bírósága a panaszolt aljárásbíró az 1871. VIII. tcz. 22. §. a) pontjában meghatározott elsőfoku büntetésre, «rosszalás»-ra ítélendőnek találta. *A m. kir. Curia ítelt:* Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik. (1897. évi december 18. 628. sz. a.)

A szegedi kir. tábla fegyelmi bírósága: Sz. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró fegyelmi ügyében ítelt: Sz. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondatik ki és e miatt ugyanazon tcz. 22. §. a) pontjában foglalt büntetésre, «rosszalás»-ra, íteltetik.

Indokok: A közbíró aljárásbíró főügyész Sz. battonyai kir. járásbíró aljárásbíró ellen az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontja alapján fegyelmi panaszt emelt a miatt, hogy: a) egy még a múlt évben és 47 db ez év elején beérkezett vétség és kihágást tárgyzó feljelentést folyó év április hó végéig el nem intézett; b) legnagyobb részben még a múlt évben vétségi és kihágási ügyekben meghozott ítéleteket a bünt. ügyv. szab. 168. §. a) pontja ellenére írásba nem foglalta, holott ebben elfoglaltsága nem akadályozhatta, mert a lefolyt 4 hó alatt összesen 64 napon tartott tárgyalást vagy kihallgatást, elintézett összesen 602 büntető beadványt, befejezett 17 vizsgálatot, hozott 45 ítéletet, a mely utóbbiból 7 szintén nincs írásba foglalva. A panaszolt aljárásbíró nyilatkozatában mindezeket beismeri, védelmül a munkahalmazt hozza fel.

Valamennyi vétség egy forrásból, a panaszolt bíró gondatlanságából, felületes-ségéből és hanyagságából eredvén, együttvéve az 1871. évi VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző egy rendű fegyelmi vétség tényálladékat képezik, stb. *A kir. Curia ítelt:* Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik. (1897. december 18. 627. sz. a.)

— **Nyílt kérdés.** Lapunk egy olvasója a következő kérdést veti fel: Konkrét esetben azon kérdés merült fel, lehet-e egy ügyvéd irodája, jobban mondva az ügyvédkedésből eredő jövedelmeire zárlatot kérni *kézpénzbeli tartozásainak* a behajtása céljából? A végrehajtási eljárás 237. §-ában taxative felsorolt esetek egyike alá sem vonható az az eset, lévén a 237. §-ban felsorolt esetekben elrendelhető zárlatnak közös jellege az, hogy *más*, mint kézpénzbeli követelésre irányzott igények biztosítására szolgál és hogy ehhez képest célja az, hogy az ellenfél bizonyos dolog vagy jog feletti rendelkezési jogának és harmadik személyek azokra vonatkozó megszerzésének megszüntetése, avagy korlátozása által az ugyanezen dolog vagy jog, illetőleg az ezzel kapcsolatban álló követelés utólag kényszerű végrehajtás útján leendő érvényesíthetőségének biztosítéka megszerzettessék.

A Magyar Jogászegylet f. hó 22-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Roth Pál előadása a szávalossági kötelezettség (Haftpflicht) szabályozásáról. — Az egy-let szívesen lát vendégeket.

Lapunk e heti számával megküldjük előfizetőinknek mint rendkívüli mellékletet a polgári törvénykönyvet szerkesztő bizottság jegyzőkönyveinek második füzetét.

Újjonnan belépő előfizetőinknek megküldjük díjmentesen a jegyzőkönyvek első füzetét is. Franklin-Társulat.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Jan. 28-ikától febr. 3-ikáig). *Jan. 29.:* Feuer I. Henrik e. a szolnoki tsz. (252). — Melchner József e. az aradi tsz. (262). — Dondon A. e. a szatmári tsz. (285). — Menczer Katalin és fia e. a kaposvári tsz. (291). — *Jan. 30.:* Löwy Herman e. az aradi tsz. (259). — *Jan. 31.:* Zeman Kálmán e. a rimaszombati tsz. (283). — Bodnár Károly e. a gyulafehérvári tsz. (292). — Jung Antal e. a nagyikindiai tsz. (294). — Kovács István e. a komáromi tsz. (297). — *Febr. 1.:* Özv. Perényi Károlyné e. a bpesti tsz. (266). — Drozd János e. a rózsáhegyi tsz. (271). — Bódis Mátys e. a z.-egerszegi tsz. (286).

Csődök: Brückler Károly eszéki keresk. e. e. tsz.; id. t. Wagner Ignác bh. febr. 5. (9). — Hirsch Sámuel karánsebesi keresk. e. e. tsz.; csb. Rieger Aladár, t. Nemoján János; bh. febr. 10., felsz. t. márcz. 11. (11).

Pályázatok: A károlyfalvi jbságnál aljárásbíró; bh. jan. 29. a fehértemplomi tsz. elnökéhez (9). — Az aranyosmaróthi jbságnál aljárásbíró; bh. jan. 29. e tsz. elnökéhez (9). — A temesvári tsznél aljárásbíró; bh. jan. 29. e tsz. elnökéhez (9). — A németújvári jbságnál aljárásbíró; bh. jan. 29. a szombathelyi tsz. elnökéhez (9). — A temesvári kir. tábla kerületében több joggyakornok; bh. jan. 29. e tábla elnökéhez (10). — A rózsáhegyi tsznél aljárásbíró; bh. jan. 29. e tsz. elnökéhez (10). — A verseczi jbságnál aljárásbíró; bh. jan. 29. a fehértemplomi tsz. elnökéhez (10). — A m.-szigeti tsznél aljárásbíró; bh. jan. 31. e tsz. elnökéhez (11). — A z.-egerszegi tsznél aljárásbíró; bh. jan. 31. e tsz. elnökéhez (11). — A csaczi jbságnál aljárásbíró; bh. febr. 1. a trencsényi tsz. elnökéhez (12). — A debreczeni tsznél aljárásbíró; bh. febr. 1. e tsz. elnökéhez (12). — A nagyváradai tsznél aljárásbíró; bh. febr. 1. e tsz. elnökéhez (12). — A dévai kir. ügyész-ségnél aljárásbíró; bh. febr. 3. e tsz. elnökéhez (14). — A miskolci tsznél bíró; bh. febr. 3. e tsz. elnökéhez (14).

Az éngyártmányaim

mint jók- és olcsók ösmeretek! Remont, nickel, 32 órai járással 3 fnt 60 kr. Remont, ezüst, bélyegezett, arany-szállal 6 fnt. Ébresztő ankeróra 1. minőségű, fénylő, 1 fnt 60 krtól. Regulatorok díószekrényvel 4 fnt 50 krtól kezdve. Árjegyzékönyv 500 mintaképpel ingyen és bérmentve. Meg nem felelő kicseréltetik, vagy a vételár visszafizetetik.

KARECKER EUG. zseborágyár és szétküldési üzlet és a gazdasági hivatalnokok egyesületének szállítója. Bregenz, a Bodensee mellett 519. sz. 2 évi jóállás.

A Franklin-Társulat

kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A HASZONBÉRLETI JOG

MAI ÉRVÉNYÉBEN

BIRÓI GYAKORLATOK ALAPJÁN

Irta

Dr. Krisztinkovich Iván.

Ára füzre 2 fnt.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt negyedévre ... 3 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi költségvetésünk tíz évről. (1889—1898.) — A *jus* szó eredete és fogalma és nyelvi rokonai. Dr. *Pikler Gyula* budapesti egyetemi tanártól. — Mik veendők fel a Btk. novellájába? Dr. *Gruber Lajos* budapesti kir. alügyésztől. — *Törvénykezési Szemle*: A hasznosított természeti erők jogi védelméről. Dr. *Weisz Ödön* budapesti ügyvédtől. — A feltételes elítélés és a kir. Curia. *Horváth Lipót*-tól. — Különlék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből. **Melléklet:** Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1897. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Igazságügyi költségvetésünk tíz évről.

(1889—1898.)

Ha igazságügyi miniszteriumunk legújabb, 1898. évi költségvetését vizsgáljuk, s azt a lefolyt tíz évvel összehasonlítjuk, mindinkább kitűnik azon nézetnek helyessége, miszerint a társadalom gazdasági érdekeinek s főleg a közhitel igényeinek biztosítása nagyobb mérvű reformokat szükségel úgy a bírósági szervezetben, mint az anyagi jogban. E reformoknak s a tökéletesebb igazságügyi fejlődés követelményeinek tulajdonítandó, hogy a mai jogállamokban az igazságügyi kiadások emelkedése folytonos s ez okból az nálunk is elmaradhatlan volt.

Ez jellemzi igazságügyi költségvetésünk legújabb tíz évi folyamát is.

Csak így magyarázható meg leginkább az, hogy igazságügyi költségvetésünkben a rendes kiadások összege tíz év alatt 12 millió frtról 16 és fél millió frtra felfszaporodhatott.

Különben folytonos volt a kiadások szaporodása. 1889. évben még csak 12.095,282 frt volt, 1890-ben 12.324,139 frt, 1891-ben 12.694,852 frt, 1892-ben 13.167,933 frt, 1893-ban 13.585,907 frt, 1894-ben 14.872,139 frt, 1895-ben 15.216,024 frt, 1896-ban 15.558,075 frt, 1897-ben 15.966,402 frt és 1898-ban 16.539,356 frt.

Ezen tíz évi 4 és fél milliónyi emelkedés jelentősége még növekszik az által, hogy 25 év előtt, 1872-ben, ezen költségvetés még csak tíz millió frtra rugott, tehát a mostaninál hat millió frttal volt kevesebb. Ez annál feltűnőbb, minthogy éppen ezen esztendőbe nagy igazságügyi reformok estek, különösen a bírósági szervezet terén. Bíróságaink elhelyezése ez időben szintén nem volt megfelelő. A miniszter még 1892-ben is előirányzata indokolásában nem vonakodott kimondani, miszerint arról kellett meggyőződnie, hogy a törvénykezési építkezés terén oly nagy a hátramaradás, hogy a tarthatatlan viszonyokon csak nagyobb anyagi eszközökkel lehet segíteni. És ennek illusztrálására felhozta, hogy mindössze csak 12 törvényszéknek áll rendelkezésére a kor követelményeinek megfelelő új épület, míg 24 törvényszék úgy van elhelyezve, hogy azon lehetőleg mielőbb segíteni kell.

Az igazságügyi rendes kiadások közt természetesen az alsóbírók képviselnek legnagyobb összeget, és ezen kiadások emelkedése is legmagasabb volt, mire a személyzet-szaporítás szüksége folytán bizonyára jelentékeny befolyása vala a jogorvoslati rendszer újabb szabályozásának.

A törvényszékek s járásbírók fordított költségek 1889-ben még csak 6.830,290 frtot tettek ki, míg 1898. évre 9.882,612 frtban előirányoztattak. Tehát a kiadások emelkedése az alsóbíróknál három millió forintot képviselt.

Megjegyzendő, mikép 1872-ben jóformán csak felét tette ki az alsóbírók 1898-iki kiadásának, lévén akkor öt és háromnegyed millió frt.

A felsőbb bíróságok költségvetése is jelentékeny emelkedést mutat a lefolyt tíz év alatt: egyrészt a kir. táblák új szervezése, másrészt a curiai bírák létszámának emelése következtében, a mit a rendkívüli ügyszaporodás tett szükségessé.

A kir. táblák 1872-ben 771,000 frtba kerültek; 1890-ben, tehát az új szervezés előtt 796,000 frtba és a szervezés után 1894-ben 1.248,967 frt, 1897-ben 1.246,370 frt, 1898-ban pedig 1.248,478 frt irányoztatott elő.

A Curianak, mely a semmitőszékből és a legfelsőbb ítélőszékből állt, 1872-ben összkiadása 551,000 frt volt, miből a legfelsőbb ítélőszékre 379 ezer frt jutott. A visszaállított egységes Curia költsége tíz év előtt, 1889-ben volt 457,000 frt, a mi 1895-ben 524,900 frtra, 1896-ban 527,000 frtra és 1897-ben 646,880 frtra emelkedett és 1898-ra 650,681 forintra előirányoztatott.

Az ügyészségeknél is, a bűnügyek tetemes szaporodása folytán, jelentékeny emelkedés állt elő az utolsó tíz év alatt. A főügyészségi költségeknél, az 1889-iki 45,290 frt összeg felemelkedett 1898-ban 83,000 frtra; kir. ügyészségi pedig 2.508,000 frtról, 2.662,385 frtra.

A központi igazgatás költsége 1889-ben 235,471 frt és 1898-ban 308,879 frt volt.

A beruházások — különféle építkezésekre — 1889-ben 125,000 frtot képviseltek; mi 1891-ben 225,000 frtra növekedett; 1892-től 1898-ig pedig évenként 300,000 frt volt.

A fegyházak, börtönök, fogházak állapota is szépen javult az utóbbi időkben, habár nem oly mérvben, mint azt az ebbeli reform nagy szüksége igényeli. Költségvetésük, mely 1872-ben még csak 75,000 frtot képviselt, 1889-ben 904,000 frtra ment fel és 1898-ra 1.135,213 frtra előirányoztatott.

Nemcsak a bírósági s jogszolgáltatási szervezés hiányossága s gyöngeségei, hanem a közigazgatási fejlődés s az igazságszolgáltatás korszerű alakítására szolgáló jogintézmények is idézték elő a költségvetés tetemes s évről-évre nagyobbodó emelkedését. A bírói szervezet módosítása, a sommás eljárási, az anyakönyvi és a házassági törvény életbeléptetése, az örökösödési eljárás reformja, a telekkönyvi betétszerkesztés, valamint az államhivatalnokok illetményeit szabályozó 1893-iki törvény összehatottak arra, hogy igazságügyünk költségei állandóan ily tetemes mérvben emelkedjenek.

X.

A *jus* szó eredete és fogalmi és nyelvi rokonai.*

III.

(Irodalom.)

A nyelvészek előtt általánosan ismeretes, hogy a *jus* helyett a régi latin nyelv *jous*-t használt.

Forcellini híres, de még 1839-ből, a mai indo-európai nyelvtudomány előtti időből származó szótára (*totius lati-*

* Az előbbi közl. 1. a 2. számban.

nitatis lexicon) szerint «Antiquissimi [a többes számban] *jousa* dixerunt (quippe *jous* per diphthongum pluries scribitur in vetusto marmore ap. *Mur.* 582. et al.) nec litteras gemi nabant, nec utebantur littera canina R.»

Forcellini szerint *jus* «*jubeo*» származik, «quia jube-tur ab eo, qui summam habet potestatem». A *leves-jus*-nál azonban azt a fogalmilag kényszeredett etimológiát említi, a mely azt *juvo*-ból azon a czimen származtatja, mert a *leves* üdit.

A *jocus*-t a legnagyobb határozottsággal a *juvo*-ból származtatja. «Derivant alii a *ἰαχος* vel *ἰαχος*, clamor, alii a *juvo*. Hoc unice probandum: *jocus* enim a *juvare* eodem modo factum, quo *focus* a *fovere* et *nix*, *ninguis* a *nivere*.»

Vaniček jónévü etimológiai szótárának első kiadásában (*Etymolog. Wörterb. d. lateinischen Sprache*, Leipzig 1874) következő etimológiát találjuk:

«[Wurzel]: *Ju*, *jug*, *judh* (*ju-b*) verbinden, mischen.» Ebből származik szerinte «*Jus* (= *jou-s*, das bindende) Recht, Gesetz, Gericht, *jus* (Brühe), *jug-um* (Joch).» — *Juvo* és *jucundus* nem szerepel e kiadásban, a mely tehát, mint látjuk, a *jus* szót a *ju* töből azon fogalmi kapcsolat révén származtatja, hogy a jog kötelék.

A második kiadásban már két *ju* tö szerepel.

1. «*Ju* (wahren, wehren), sanskrit *ju*, fernhalten, bewahren, ver-, abwehren. Ebből származtatja a következő szavakat: *juv-are*, helfen, fördern, unterstützen, erfreuen; *ju-cundus*, förderlich, erfreulich.»

2. «*Ju*, *jug* binden, verbinden, mengen, sanskrit *ju*, anbinden, *jug* schirren. Ebből ered e kiadás szerint is: «*jaus*, *jous*: *jus*, (*juris*) Gemenge, Brühe; *jus* (*juris*) Fug (vergleiche Sanskrit: *jōs*, Wohl) = Recht, Gesetz; *jugum*, *ju-dh* (= *ju-b*) *jubere* (älter: *joubere*).»

E kiadás tehát két *ju* tööt különböztet meg, a melyeknek egyike elhárítást, másika összekötést jelent és amabból származtatja *juvo*-t és *jucundus*-t, emeből *jus*-t úgy jog, mint *leves* értelmében. A fogalmi alap azonban, a melyre utal, már nem az, hogy a jog kötelék, hanem az illesztés, az illik fogalma általában, és felemlíti a sanskrit *yōs* szót is, mely jót jelent. A gondolatmenetet, mely ezen összeállításban rejlik, meg fogjuk érteni Benfey Theodor, hires német nyelvész alább idézendő értekezéséből, a mely után Vaniček ezen új kiadása szemmeláthatólag indult. Itt még megjegyezzük, hogy Vaniček a *jocus*-t *jaceo*-ból származtatja, a dobálás fogalmi kapcsolata révén.

Benfey fentjelzett értekezése (*Jubeo und seine Vervandten. Abhandlungen d. kgl. Gesellsch. Göttingen 16. 1872.* — Külön lenyomatban is) a *jubeo* ige etimológiájával foglalkozik és mivel azt **jus-beo*-ból, illetőleg **jous-beo*-ból származtatja, a *jus*, eredetileg *jous* származását is tárgyalni kénytelen.

Érdekes ránk nézve mindenekelőtt néhány régebbi etimológia, a melyről Benfey megemlékezik. Így azt találjuk, hogy *jubeo*-t már Scaliger és Corssen nyelvészek is *jus-habeo*-ból vezetik be, azt mondva, hogy annak eredeti értelme: «*Recht haben*.» Ezen származtatás ellen Benfey a következő ellenvetéseket hozza fel: Ezen esetben 1. a *jus* s-ének r-ré kellett volna változnia; 2. a *perfectum*-nak *jubui*-nak kellene lennie. 3. A *habeo* sohasem tevődik össze főnévvel; 4. a *jubeo* értelme *Recht setzen*. De megengedi Benfey, hogy ezen ellenvetésekkel szemben több kifogás tehető. Azok szerinte mégis kétségesse teszik ezen etimológiát és megengedhetővé másnak keresését.

Egy másik magyarázat a Wilbrandt-é. Szerinte *juvare* és *jubeo* ugyanazon *juv=jub* tönek cselekvő és benható alakja; az egyik *gut sein*, a másik *gut heissen* és analógok az ily kettős alakokhoz, mint *sedare—sedere*, *placare—placere*. A fő-

kifogás, a melyet Benfey ezen etimológia ellen tesz, hogy nem magyarázza meg, miért volt az ige alakja *joubere*, (a mi kétségtelen, mert *ioubeatīs*, *iouisisset* stb. ránk maradt); jüvo u-ja t. i. szerinte aligha volt valaha hosszú, vagy ou.

Benfey etimológiája *jubeo*-ról, illetőleg a feltevészerű **jousbeo*-ról mindenképp előtt a *jous=jus* kérdésére visz át.

«A mi **jousbeo* első részét, t. i. a *jous*-t illeti, úgy a sanskritban, az ó-baktriaiban és a gótban oly szavak sorakoznak melléje, a melyek alig kétséges módon kapcsolódnak vele össze és egy alapalakra vezethetők vissza.» Már Kuhn azonosította a latin *jus=jous*-t a sanskrit *yōs*-szal. Justí rámutatott az ó-baktriai *yaos*-ra, a mely e szavak kétségtelen, szabályszerű változata. Fick ezek mellé állította a gót *iūs*-t, mely *jōt*-t jelent; később azonban e magyarázatát visszavonta és e szót a görög *ἰός*-val = *ἰέσθω*-vel azonosította.

«Das lateinische *jous* — mondja Benfey és a továbbiakat jobb lesz eredetiben idézni — vereinigen sich alle Etymologen von dem Verbum abzuleiten, welches im Sanskrit und Altbaktrischen *yu* lautet und im ersteren in derselben Bedeutung erscheint, wie das daraus weiter entwickelte und auch noch im Griechischen, Lateinischen und Litauischen als Verbum erhaltene grundsprachliche *yug*, sanskr. *yuj*, nämlich ‚anbinden, anschirren‘. Sieht man, wie im Sanskrit das Passiv (eig. ‚angebunden werden‘, medial ‚sich anbinden, anfügen‘) die Bedeutung ‚passen, zukömmlich sein, recht sein‘ annimmt, das Participium pf. pass. *yukta*, passend, ‚recht‘ bedeutet, das Abstrakte *yukti* ‚Angemessenheit, richtige Weise, Fug‘, ferner wie im Deutschen mit ‚fügen‘ das Wort ‚Gefüge‘ und das dem Recht so nahe stehende, fast damit identische ‚Fug‘ zusammenhängt, so kann man unbedenklich annehmen, dass aus *yu* ein Wort hervorgehen konnte, welcher, wie im lat. *jous*, die Bedeutung ‚Recht‘ erhielt. Danach würde als altlateinische Form ein *jous* oder *jovos* aufzustellen sein, dessen Übergang in *jous* ohne Anstand angenommen werden darf, obgleich ganz entsprechende Beispiele im Lateinischen mir nicht bekannt sind.

«Im Sanskrit erscheint nur die Form *yōs*, und zwar im Sinne des Nominativus oder Accusativus Singularis

«Wie sich das Wort nur in diesen zwei gleichlautenden Casus erhielt, so ist seine eigentliche Bedeutung früh aus dem Sprachbewusstsein geschwunden. Dies ergibt sich aus den Erklärungen, welche sich bei Yaska und Sayana zu Vedenstellen vorfinden. Zwei beruhen nur auf Etymologie und zwar auf Ableitungen von den beiden Verben *yu*, welche im Skr. in zwei einander ganz entgegengesetzten Bedeutungen erscheinen, nämlich das eine schon erwähnte in der Bedeutung ‚verbinden‘ und ‚mischen‘, das andere in der Bedeutung ‚abhalten, entfernen‘; demgemäss erklärt Sayana *yōs* bald durch die Bedeutung ‚Abwehrung‘, die auch Yaska anführt, bald durch die von ‚Hinfügung, Spendung‘, und selbst ‚spenden‘ mit willkürlicher Supplirung von Genitiven, welche das was abgehalten wird (z. B. Gefahren, Leiden) oder gespendet wird (Freuden) ausdrücken sollen. Neben diesen augenscheinlich nur etymologisch begründeten Bedeutungen hat Sayana aber noch eine dritte: ‚Freude‘, die, da sie nicht gut etymologisch zu begründen ist, auf den ersten Anblick traditionell zu sein scheinen könnte. Dafür könnte auch der Umstand sprechen, dass sie in allen Stellen einen passenden Sinn gewährt. Denn das Wort erscheint nur, wo Segen erfleht wird. Aber eben diesen Umstand macht wiederum zweifelhaft, ob eine bestimmte Tradition in dieser Erklärung zu erkennen sei. Denn dass das Wort eine derartige Bedeutung haben möge, lässt sich aus den Stellen, in denen es vorkommt, vermuten und so haben auch die neueren Übersetzer und Ausleger zu ähnlichen Auslegungen gegriffen. Das Petersburger Wörterbuch giebt die Bedeutung ‚Heil, Wohl‘ u. A. ähnliches. . . . Doch ist die eigentliche Bedeutung, welche das Wort im Sanskrit ursprünglich hatte, schwer mehr mit voller

* Az etimológusoknál a csillag azt jelenti, hogy nincs rá adat, hogy a vele megjelölt szó létezett, az csak föltétetik.

Sicherheit herauszubringen; sie scheint schon früh sehr weit-schichtig geworden zu sein» Bármilyen is legyen azonban e szó értelme, így végzi e szakaszt Benfey, a *yós*-nak a *jous*-szal való azonossága nyelvészeti okokból kétségtelen.

«Das altbaktrisch *yaos* entspricht regelrecht dem sanskr. *yos* Wie skr. *yós*, erscheint auch dieses als Indeclinabile einzig in dieser Form Justi fasst es als Adverb auf und giebt ihm die traditionelle Bedeutung ‚rein‘; diese tritt auch in der Zusammensetzung *yaozh-da* und deren Ableitungen entschieden hervor und wir werden daher keinen Abstand nehmen, sie im Allgemeinen auch in *yaos* anzuerkennen Die Bedeutung Reinheit würde sich aus der für lat. *jus* und skr. *yós* zu Grunde gelegten Angemessenheit, das Angemessene, Richtige dadurch erklären, dass für den Bekenner der zoroastrischen Religion, in welcher Reinheit die hervorragendste Stelle einnimmt, eben diese das Richtige, das Rechte *κατ' ἐξοχήν* ist.» De *yaos* az óbaktriaiban egyszersmind áldás, szerencse, boldogság.

Hogy a gót *iūs*, *jó* *yós*-szal és *yaos*-szal egy eredetű, az Benfei szerint nem valószínű, de nem is lehetetlen.

«Bezüglich des Verhältnisses der Bedeutung ‚gut‘ zu dem Verbum *yu* ‚binden, fügen‘ bedarf es keiner Bemerkung; sie vermittelt sich durch althochdeutsch *kafokin* ‚apta‘ von *foggan* (fügen, durch das Adjectivum *recht* im Verhältniss zu dem Substantivum *Recht* und erhält zu allem Überflus eine entscheidende Analogie in der trefflichen Etymologie vom goth. *gōda* ‚gut‘, griech. *ἀγαθος* und verwandten, welche wir Deeche verdanken; durch sie ergiebt sich, dass auch diese Wörter von einem Verbum abgeleitet sind, welches in der Grundsprache *ghadh* lautete und wohl ursprünglich ‚fest gefügt sein‘, dann ‚fest fügen‘ (vgl. noch unser *gatten*) ‚fest halten‘ bedeutet, so dass diese Ausdrücke für ‚gut‘ ebenfalls aus oem Begriffe ‚fügen, aptum, esse‘ herausgegangen sind (gr. *ἀγαθος* würde ein grundsprachliches *sa-gha-dha* widerspiegeln).»

Jubeo-t, illetőleg *joubeo*-t *jus*-ból, illetőleg *jous*-ból, Benfey úgy származtatja, hogy felteszi, hogy ezen főnévhez azon ige járult, a melynek szanszkritben formája *dhā*, a mely továbbá a görög *τίθημι*-ban is foglaltatik és a melynek értelme ‚machen, setzen, festsetzen‘. A *dh* a latinban *b*-vé változott át, a mi gyakori fejlődés. Az ige multja szerinte valaha úgy hangzott, hogy *jousbsi*. *Jubeo* tehát szerinte tulajdonképpen összetett szó. «Die eigentliche Bedeutung des lateinischen *jousbē* ist ‚rechtsetzen, als Recht hinstellen‘, so wohl ursprünglich mit *legem*; dann ‚verfügen‘; bei Personen ‚zu Recht bestellen, wählen‘, z. B. *regem, tribunos*; dann ‚in Bezug auf jemand als Recht hinstellen‘, daraus einerseits ‚berechtigen‘, z. B. *jussus possidere* ‚berechtigt in Besitz zu nehmen‘, oder ‚in Besitz zu haben‘, was noch bei den Juristen unentschieden, und andererseits, verpflichten, befehlen‘ u. s. w.»

A *jus* felmenőire vonatkozó szakirodalom ismertetése után nézzük, mit mondanak a nyelvészek azon szavakról, a melyekben lemenőit véltük találni.

Gioia-t, *joie*-t, *jouir*-t és *jouer*-t rendszertint *gaudium*-ból szokták levezetni. Így például a Ditz-féle híres szótár (*Etim. Wörterb. d. romanischen Sprachen*), Brachet, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, továbbá Scheler *Dictionnaire d'étymologie française*. De míg az utóbbi ugyanezen töből származtatja a *joyau*-t ‚ékszer‘ is német *Juwel*), addig az előbbi ezt már *jocus*-ból származtatja és középkori latin szöveget is idéz (tours-i Gergelytől), a melyben ékszer értelemben *jocale* fordul elő, a mi szerinte különben ily értelemben gyakran használt szó. Ujabban pedig ellenzék támadt a *gioia*, *joie* szavaknak *gaudium*-ból való származtatása ellen is és e szavakat is *jocus*-ra, illetőleg annak feltevészerű nőnemű (népies mellék alakjára viszik vissza.

Körting Gusztáv, *lateinisches-romanisches Wörterbuch* 1896;

a *gioia* és rokonainak következő etimológiáját állítja fel: «**Yōcā* (*jocus* mellékalakja), tréfa, öröm, *kedv* valószínű alapszava a következőknek: olasz *gioia*, provencai *joia*, öröm, ékszer, portugál *joia*. A *gaudia*-ból való szokásos leszármaztatás aggódalmas, mert **jauja*, **gauja*, nem létezik, míg *gaug*=*gaudium* és *jauzir*=*gaudere* létezik. A franczia *joyau*, ékszer is valószínűvé teszi, hogy *joia* legalább mint ékszer = **joca*. Ha ezen származtatás és a *jocus* tekintetében meg Forcellini fennebbi etimológiája helyes, — a *joyau* tekintetében pedig e származtatás helyessége a Scheler által idézett középkori latin szöveg által, a melyre Körting csodálatosképen nem hivatkozik, kétségtelenül igazolva van — akkor ama szavak valóban *juvo*-val és *jucundus*-szal vannak rokonságban. Egyébként létezik egy ősrégi germán *jol*, *joel*, *jul* szó, mely örömet és örömnünpet jelentett; ezt a nyelvészek már semmikép sem a *gaudium*-ra szokták visszavezetni. E *jol* töre mutat vissza — meglehetősen általánosan elfogadott nézet szerint — a franczia *joli*, csinos, kedves («qui signifie joyeux dans l'ancien français», Brachet; «la signification première de cet ad était gai, joyeux, galant, qui est encore le sens de l'it. *giolivo*». Scheler.), enjoliver, vigadni, a melyet azonban mások egyenesen *jocus*-ra veznek vissza (*joli* = olasz *giulivo* vidám = **joculivus*).»

A *gioviale*-ra nézve végre Scheler kétségbe vonja a Jupiter-ből való származást és azt *juvo*-ra vezeti vissza, mondván: «Je suis d'avis que la création de l'adj. *giovale* peut avoir été influencée par une fausse relation avec *giove*, mais que le mot découle essentiellement plutôt du verbe *giovere* (Latin *juvare*), qui signifiait, du temps de Dante, aussi bien «faire plaisir», qu'aider ou être utile. Ou bien y aurait-il au fond l'idée de juvénile et le mot serait-il issu d'un thème *giove*, jeune, comme *giovina*, *giovinetto*».

A nyelvészek után lássuk már most azon fentjelzett két jogi munkát, a melyek, mint mondtam, az újabb nyelvészeti nézeteket már értékesítik. Ezek Leist *Graeco italische Rechtsgeschichte* (1884) és Pulszky *A jog- és állambölcsélet alaptanai*. (1885).

Leist (511. l.) Benfey-re hivatkozva elfogadja a *jus*-nak a sanskrit *yós*-szal való kapcsolatát. De visszautasítja azt, hogy *jus* már mint általában a jó, a helyes jutott volna a jog fogalmához. Szerinte az ólatin *jous* nem birt mindjárt azon «általános, elvont értelemmel, a melyet később nyert, hanem ezen általános értelem először egy közelebb fekvő, konkrét értelemből fejlődött ki. Tudvalevőleg még a későbbi történeti időkben is *jus* szorosabb értelemben annyi, mint a *magistratus* előtt való eljárás. A legvalószínűbb tehát e konkrét jelentőséget, mint régebbit feltenni». . . . «Yós wird am zutreffendsten mit ‚Heil‘ zu übersetzen sein. Damit steht dem yós das ayós, die injuria, als ‚Unheil‘, ‚Leid‘ entgegen. Die Veranlassung des richterlichen Verfahrens ist die Beleidigung, das zugefügte Unheil. Den gegenüber ist das ‚Heil‘, dass man nicht persönlich Rache ausübe, sondern dass man vor den Magistrat gehe, um hier ein geordnetes richterliches Verfahren einleiten zu lassen. Also dies *Verfahren von dem Magistrat* kann kurz das *Heil* genannt worden sein». Hogy az eskü latin neve *jus-jurandum*, azt Leist következőleg magyarázza: «Da aber das [a *magistratus* eljárása előtt] zu leistende Sacramentum, ein nothwendiges Stück den Einleitung des richterlichen Verfahrens war, so kann dieses Schwören auch mit dem Ausdruck «das zu heiligende Heil» bezeichnet werden sein. So mag man dahin gekommen

* Némelyek a *jol*, *jul*, *joel* szót az ujjongást jelentő *jol* töből származtatják (johlen, jauchen, heulen). Ez azonban fogalmilag nagyon kényszeredett; nehezen érthető az is, hogy e feltevés mellett *jol*-ból *joli* származhatott legyen, a mi pedig igen valószínű. Ezen és egyéb okokból ezen etimológia aligha helyes és a *jol*-ban is valószínűleg ugyanazon örömet jelentő tört kell látnunk, a mely *jocus*-, *joie*-, *juvo*- és *jucundus*-ban van.

sein, solches Sacramentum (und demgemäss dann wieder ähnliche Eide) als jus jurandum zu kennzeichnen». Leist különben (mint sokan mások is) arra utal, hogy a görög *δίκη* is a helyest jelenti, *δείκνυμι*-ből (mutatni eredvén; szerinte az is «bedeutet die Richtung des Procedirens, also auch im engeren Sinne die *richtige*, heilsame, rechtmässige Richtung des Procedirens». Vagyis a fent említett nyelvekhez a görögöt is kell adnunk, mint a melyekben a jogot jelentő szóban rejlő fogalom a jó, a helyes.

Pulszky az újabb nyelvészet eredményét egy mondatba, illetőleg mellékmondatba foglalja össze (259 l.): «A latin jus... eredetileg összeköttetést és megfelelést kifejező gyökből származva, a rendes módon történetre vonatkozik...» Ezután áttér a *jus* különböző érett jelentéseire a jogi életben. Ezen előadásmód jellemző Pulszky könyvére, a mely bámulatos olvasottság és emlékezőtehetség gyümölcseit folyton ily nyomatékalan rövidségben és azért szinte észrevehetetlenül adja elő. A fennebbi helyet e sorok írója nem egyszer olvasta, a nélkül, hogy az reá benyomást tett volna (annál inkább, mert a régebbi, a jognak köteleki minőségéből kiinduló, *jungo*-magyarázattal látszik azonosnak; és csak miután a kérdésen maga gondolkodni kezdett, lett az idézett *sorra* figyelme. Pulszky különben valamivel alább arra utal, hogy a jogot jelentő görög szó *iūsiza* egyszersmind a jót, a jobbat jelenti és megemlékezik a *recht*-, *droit*-, *diritto*-, *jog*-ról, de maga sem veszi észre, hogy a *jus*-ban rejlő «megfelelés» ugyanaz a gondolat mint e «jó».

Dr. Pikler Gyula.

Mik veendők fel a Btk. novellájába?

II.*

Szükségesnek tartanám a Btk. 94. §-ának oly irányban való módosítását, hogy nemcsak a kiállott vizsgálati fogság vonassék le mindig a büntetésből, hanem az ítélet hozásáig kiállott előzetes rendőri letartóztatás is a büntetésbe kötelezőleg számíttassék be.

A járásbíróság előtti eljárást szabályozó 1880. évi augusztus hó 15-én 2265. E. szám alatt kiadott igazságügy-miniszeri rendelet 60. §-ában kimondott elvet: «büntetést megállapító ítélet esetén az előzetes letartóztatás ideje az ítélet által kiszabott szabadságvesztésbüntetésbe mindig beszámítandó», tartom általánosítandónak. Ugyanazon elvet, a melyet a bünvádi perrendtartás 537. §-ának utolsó bekezdésében változatlanul továbbra is fentartott, a mennyiben a járásbíróság előtti eljárásnál ezentul is: «az előzetes letartóztatásnak teljes tartama a büntetésből mindig levonandó».

A Btk. 94. §-ának jelenlegi szövegezése nyomást gyakorol a vádlottra, hogy beismerő vallomást tegyen és ezért azon jutalomban részesül, hogy a vizsgálat kényelmesebb vitele, valamint az eljárásnál az idővesztés mellőzése körül szerzett érdemei elismerésül a vizsgálati fogságnak «vádlott hibáján kívüli hosszú tartama» a büntetésbe beszámíttatik. A vallani nem akaró vádlott ellen alkalmazott ezen «Ungehorsamsstrafe» rég elavult és tarthatatlan álláspontot jelez. A legújabb fejleményt ez irányban jelzi az 1897 decz. 8-ról keltezett francia törvény: «Loi ayant pour objet de modifier certaines règles de l'instruction préalable en matière de crimes et délits», mely 3. art.-ban a bíró köteletségévé teszi, hogy a letartóztatottat kitanítsa az írást, miszerint «(et reçoit ses déclarations,) après l'avoir averti qu'il est libre de ne pas en faire. Mention de cet avertissement est faite au procès-verbal». Vagyis a bíró tartozik a letartóztatottat azon törvényes jogára figyelmeztetni, hogy a feleletadást megtagadhatja és ezt oly fontosnak tartja a francia törvény, hogy előírja, miszerint a kihallgatási jegyzőkönyvben ezen kitanítás megtörténtét fel kell említeni.

* Az előbbi közl. l. az 1897. évi 51. számban.

Büntetőtörvénykönyvünk említtem helytelen intézkedésével szakított különben már a Szilágyi Dezső által benyújtott 1892-iki novella-tervezet, mely a 94. §. szövegezését a következőképen tervezte: «a vizsgálati fogság a szabadságvesztés vagy pénzbüntetésbe *beszámítandó*» stb. Ezen szöveg mellett tehát a vádlott által kiállott vizsgálati fogság fejében a büntetésből mindig valami levonandó lett volna. (Lásd a novella indokolását 41. lap.)

A bünvádi perrendtartás (1896: XXXIII. tcz.) 327. §-a 9. bekezdésének e) pontja előírja, hogy az ítéletnek tartalmaznia kell: «... megfelelő esetben intézkedést az ítélet hozásáig kiállott *előzetes letartóztatásnak* vagy vizsgálati fogságnak *a büntetésbe való beszámítása* vagy be nem számítása, illetőleg a beszámítás folytán a büntetésből kitöltöttnek vett tartam» stb. *tekintetében*.

A 143. §. értelmében az előzetes letartóztatást nemcsak a vizsgálóbíró, vádtanács stb. rendelik el, hanem ezen jog esetleg a községi előjáróságot is illeti, mint a községnek rendőri hatáskörrel bíró hatóságának vezetőjét. (85. §.) A törvény tehát elfogadja az elvet és kimondja, a mitől bíróságaink eddigelé rendszerint irtóztak, hogy a bíró az előzetes letartóztatást minden megszorítás nélkül szintén beszámíthatja a büntetésbe. Az esetleg hosszabb tartamu előzetes letartóztatásnak eddig divó rendszeres be nem számítása a vádlott érdekeit a legérzékenyebb módon károsítja. A Budapest fővárosi rendőrségről szóló 1881: XXI. tcz. 29. §-a második bekezdése értelmében a rendőri letartóztatás, hacsak a rendőrség által a kir. ügyészség közvetítése útján e végett megkeresett illetékes bíró azt határozatilag ki nem mondja, három napon túl nem tarthat s a letartóztatott a bíróságnak átadandó. Szükség esetében azonban pl. kiterjedtebb nyomozat fenforgása vagy szembesítések eszközlésének szükségessége esetében ezen határidő akár mennyire kiterjeszthető és ez akárhányszor ismétlődhetik, természetesen megelőző bírói engedély alapján. Nem tartom azonban az igazsággal semmiképen összeegyeztethetőnek, hogy a rendőri letartóztatás által esetleg igényelt heteket ne lehessen az elítélt büntetésébe beszámítani csupán azért, mert azokat rendőri letartóztatásban és nem vizsgálati fogságban töltötte.

A budapesti kir. tábla nemrég ugyancsak az előzetes letartóztatást a büntetésbe beszámítandónak jelentette ki.

Szándékos emberölés büntettének kísérletével terhelt K. Lajost ugyanis a budapesti rendőrség 1896 december 13-án tartóztatta le; a vizsgálati fogságot 1896 december 16-án rendelte el a terhelt ellen a vizsgálóbíró. A budapesti kir. ítélő tábla 1897 július 16-án 7807. B. sz. a. hozott ítéletében ezen bűnügyben kimondta, hogy a vádlott három évi fegyházbüntetéséből «az 1896. évi december 13-ik napjától a mai napig (t. i. 1897. évi július hó 16-ig) tartó előzetes letartóztatása és vizsgálati fogsága által a Btk. 94. §-a alapján öt hónap kitöltöttnek vétetik».

A kir. ítélő tábla ezen ítéletében meghajol azon elv előtt, hogy minden perc, a melyet a vádlott elzárásban tölteni kénytelen, ennek javára a büntetésébe betudandó. A másodbíróság ezen felfogásból kiindulva, a vizsgálati fogságot már azon időponttól kezdi számítani, a melyben a vádlott a rendőrség által letartóztatott, t. i. 1896. évi december hó 13-tól és ezen eljárás által a vádlott azon előnyben részesül, hogy a december 13-tól december 16-ig, t. i. a vizsgálati fogságot elrendelő bírói végzés hozatala napjáig szenvedett szabadságmegszorítása nem vész kárba. Csakhogy a táblai határozat vége koránt sem felel meg az eleje által ez irányban ébresztett várakozásnak. A vádlott t. i. a másodbíróági ítélet hozatala napjáig összesen 7 hónapig és 5 napig volt már letartóztatva. Az által azonban, hogy a tábla ezen időből mégis csak öt hónapot tud be a büntetésbe, a még ezen kívül fogságban töltött és be nem számi-

tott 2 hó és 5 nap a vádlott szabadságából indokolatlanul elkoboztatott. A tábla tehát az egyik oldalon 3 nappal takarékoskodik ugyan, a másik oldalon azonban 2 hó és 5 nap felett közönyösen napirendre tér.

A vizsgálati fogság beszámítására vonatkozólag ugyanazon álláspontot foglalja el *dr. Fayer László* is, a ki tanácskönyvében* a következőket mondja: «A vizsgálati fogság itt a legszélesebb értelemben veendő. Beszámítható ugyanis az előzetes letartóztatás is. Sőt véleményünk szerint a rendőrségnél kiállott előzetes letartóztatás is, minthogy a kettő közt egyéb különbség nincs, mint az, hogy egyiket a bíróságnál, másikat a rendőrségnél hajtják végre. Ha tehát a bírósági beszámítandó, az igazság megköveteli a másiknak beszámítását is».

*Illés*** szerint a rendőri letartóztatás nem tartozik a Btk. 94. §-nak keretébe, «mert — úgy mond — ez még tágabb értelemben sem vonható a vizsgálati fogság keretébe».

Hogy a bírói gyakorlat nem teszi ezen felfogást teljesen magáévá, az kitűnik a budapesti kir. ítélő táblának fentebb említett és utánzásra méltó határozatából. *Gruber Lajos*.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hasznosított természeti erők jogi védelméről.***

Mellékesen jegyzem meg mindjárt, hogy miután minden jogosultság tárgyi értelemben vett joggá csakis az állam részéről jövő létjogosultsági elismerés által és az által lesz, hogy az állam azt, mint ilyent, megvédi, ennek pedig alapfeltétele, annak szükség esetén — a jogosultsággal korrespondáló kötelezettségnél fogva — a kötelezettől való erővel is kikényszerítése s jogsértések ellen erővel is megvédése, — ha a magánjogok, szükség esetére, jogsértések ellen büntetőjogi sanctio által meg nem védethetők, a jogosultságnak, mint ilyennek respektálása biztosítva nincsen, avagy, ha a jog a kötelezettől magánjogi erőszakkal végrehajtás által ki nem kényszeríthető, az, mint tárgyi jog sem állhat meg, és hogy ez utóbbi tekintetében ép ezért oly nehéz mindazon jogtárgyaknak magánjogi uton erőszakkal kikényszerítése, a melyeknél ezen tárgyak, a kötelezett személyében, annak tehetségében, képességében és munkaerejében összpontosulnak; úgy, hogy in fine finale az állam kénytelen szükség esetére beelégedni nem a tulajdonképen kötelezett erőszolgáltatással, mely pedig a kötelezettség valódi tárgyát képezte, hanem csak annak, részben általa, részben a közforgalom által megállapított egyenértékével vagy direkt *poenaleval*, a mely utóbbi azután már teljesen büntetőjogi jelleggel bír.

De én itt ezen jogtárgynak csakis büntetőjogi méltatásával kívánok foglalkozni, hogy így ezzel egyidejűleg rámutassak arra, mennyire téves t. cikkíró urnak abbeli nézete, hogy a villamos erő elvonása lopást, vagy önmagánál fogva *in se* csalást képezhetne.

Ha már most ezen kérdéssel foglalkozunk, mindennek előtt rámutatunk arra, hogy miután jogellenes elvonás, vagy vi aut clam, vagy fraude történhetik, külön kell foglalkoznunk mindegyiknek főbb képviselőivel, azokkal, melyekben a jogtalanság legprægnansabb kifejezésre jut: a lopás és csalással.

Az elsőre vonatkozólag első sorban kiemeljük, hogy a tételes törvények szerint — legalább a magyar törvényt tartva szem előtt — az ugynevezett *furtum usus* nem létezik, ha csak a kihágási törvény 127. §-ában megírt kihágást nem

akarjuk ennek tekinteni, mely azonban inkább az okozott károsítást, mint magát a sértést célozza büntetni. Ennélfogva senki sincs eltelve büntetőjogilag a más tárgyának jogtalan használatától, — természetesen kivéve azon eseteket, melyekben ezt a törvény külön büntetné nem minősíti. — Ennélfogva például, ha valaki másnak lovát nem eltulajdonási célzattal, hanem azért, hogy a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül a saját kocsiába befogja és azt tényleg használja, azután pedig a lovat a tulajdonosnak visszaadja, a tulajdonosnak, legfeljebb polgári jogi keresete van a *damnum emergens* és *lucrum cessansra*, de azért a tettest lopásért büntetni nem lehet. Már most mi ez a cselekvés? A lónak munkaereje vonatott el jogellenesen a tulajdonostól, annak tudta és beleegyezése nélkül. — Hogy állunk már most a villamos erővel, a melyre vonatkozó fejtegetéseim mutatis mutandis a többi, a szervesen világból vett természeti erőkre (a meleg, a delezesség stb.) is alkalmazást nyernek. Ép úgy, mint a ló erejénél. A villamos erő ép úgy csak erő, mint akár a lóé, akár valamely más haszonhajtó állaté. Az egész különbség a kettő között csak ott van, hogy az egyiknél a szerves világból vett egy élő erő vonatott el, olyan, melyet a természet készen nyújt, a másiknál olyan, mely a szervesen világból vétetett és a melyet előbb, — hogy úgy mondjam — készíteni, vagy legalább összegyűjteni kellett.

Azt mondja a t. cikkíró ur, hogy a természettudomány még ma sincs tisztában azzal, hogy vajon anyagnak tekintendő-e a villamosság, avagy állapotnak. Már ebből magából következik, hogy, mert ezzel tisztában nincsen, semmi esetre sem vonható semmiféle oly bűncselekmény paragrahpusa alá, melynek egyik alkateleme, tárgya ingó dolog.

Ez már magában véve nemcsak indokoltá, de egyenesen szükségessé tenné az erre vonatkozó önálló bűncselekménynek, *delictum sui generis*-nek megalakítását. Mert ha magunk sem tudjuk azt, hogy vajon ingó dolog-e ez erő, mily joggal, mily jogcímen helyezzük azt az illetén bűncselekményekre vonatkozó büntetőjogi szakaszok alá?!

De tegyük fel csak egy percig, hogy a villamos erő csakugyan anyagot képez, — a mi pedig a t. cikkíró ur előadása szerint is ma már a legtöbb természettudós véleményével ellenkezik — vajon akkor is lehet-e mondani, hogy a természeti erők és ezek között a villamos erőnek is jogtalan elvonása ellen, a büntetőtörvénynek a lopásra vonatkozó §§-ai (333., 334. és az ezek külön minősítését tárgyazó §§-ai) a kellő jogvédelmet megadják? Lehet-e tehát mondani azt, hogy a természeti erőknek jogtalan elvonása, tehát a villamos erőnek is jogtalan elvonása alappal subsummálható ezen törvényszakaszok alá?! Mondhatja-e a t. cikkíró ur, mondhatja-e nyugodtan, hogy ezen törvényszakaszok figyelembe vették az itt mondott jogtárgyak: a természeti erőknek, vagy az itt írt sértéseknek: a jogtalan elvonásnak, elsőnek sajátos specificus jellegét, utóbbinak majd kisebb-nagyobb, majd egyenesen végzetes hatását úgy a köz-, mint a magánérdekre?

Vagy meri-e a t. cikkíró ur csak állítani is, hogy mindezek figyelembe vétele ezen kérdés elbírálásánál a büntetési tétel megszabásánál, a jogvédelem mikéntjének megadásánál nem szükséges?

Avagy megvan-e védve ezen jogsértés a csalásra vonatkozó törvényszakaszok, avagy bármely más, a büntetőtörvény által megalkotott és büntetendőnek rendelt tényálladékok és illetve az ezekre kiszabott büntetési tételek által?!

Nem gondolt a t. cikkíró ur egy percig sem azon mérhetetlen veszélyekre és károokra, a melyek pl. a villamos erőnek bizonyos helyen, bizonyos időben és bizonyos körülmények közt jogtalan elvonása által úgy a jogosult magánérdekre, mint különösen a közérdekre is háramolhatnak? Megtalálja a t. cikkíró ur a lopás, vagy bármely más, a vagyoni bűntettek rendelt büntetési tételekben ezek ellen,

* A magyar büntetőjog kézikönyve I. köt. 301. lap.

** A büntető törvénykönyv magyarázata, 2. kiad. I. köt. 343. lap.

*** Az előbbi közl. I. a 2. és 3. számban.

t. i. a jogsértésből származható óriási veszélyek ellen a kellő védelmet. Nem-e látja a t. cikkíró ur, hogy még az esetet téve is fel, hogy ha lehetne is az analógiát alkalmazni — s hogy úgy mondjam — ezen tényállást, a kész, de más bűntetteket tárgyzó és inkább a jogtárgyak vagyoni jellegét megoltalmazó paragraphusoknak Procrustes ágyára vonni, a minek lehetőségét egyébként a büntetőtörvény 1. §-a zárja ki, hogy akkor is ezen törvényszakaszok távolról sem nyújtják a jogsértések ellen azt az oltalmat, a melyre úgy a köz-, mint a magánérdeknek ezen jogtalan cselekmények ellen mulhatlan, kikerülhetlen szüksége van?! Már pedig alapelve a büntető politikának, hogy a büntetési tétel legalább is oly rosszat jelentsen a tettesre, mint a mely alkalmas arra, hogy őt azon nagy kár okozásától tartsa vissza, a mely magából a jogsértésből másokra — köz- vagy magánérdek — háramlik, vagy háramolhatik; mert hiszen csak így lehet elérni azt, hogy a büntetéssel elérni szándékolt cél — bármiféle elmélet szerint fogva is fel azt — a büntetési tétel által tényleg el is éressék. Avagy helyesnek tartja t. cikkíró ur pld. a 418. §. alkalmazását akkor, ha ezen megrongálás által a forgalom rögtönösen megszüntetettik, vagy a gondolat-közlés válik lehetetlenné oly időben, helyen és körülmények közt, a melyek mellett a villamos erő felhasználására, ha nem lehetséges, abból óriási károk származhatnak?!

Mutatják mindezek, hogy a természeti erőknek sajátos jellege, a ma fenálló büntetőtörvények által egyáltalában számításba véve nincsen és hogy maguk a büntetési tételek is erre a különös jellegre figyelemmel egyáltalában nincsenek, a minthogy azok erre figyelemmel nem is lehetnek, mert e tételek megállapításakor a jogsértés, magának a jogtárgynak hiányában, nem is létezvén, maga a törvényhozás sem lehetett erre figyelemmel.

De következik mindezekből még egy másik igen fontos momentum is: az, hogy még majd akkor is, ha majd a természeti erők jogtalan elvonása, mint külön bűncselekmény, külön szabályozásban fog részesülni s neki a büntetőjogi védelem ezen sajátos jellegére való figyelemmel meg fog adatni, még akkor is külön kimondandó leszen, hogy a természeti erőknek jogtalan elvonása bizonyos helyen, időben és körülmények között, az előidézhető nagyobb sérelmekre, esetleg azoknak végzetesebb következményeire más — szigorubb — elbírálás alá kell hogy jussanak, a jogtalan elvonást még mint önálló bűncselekményt fogva is fel és illetve állapítva is meg, az kell majd, hogy önálló minősített alakulatokkal is birjon.

De kimondandó leszen végül még mindezek mellett az is, hogy a természeti erők jogtalan elvonása a megállapított büntetési tétel mellett is a súlyosabb beszámíthatást és a súlyosabb büntethetést is az esetre, t. i. ha ezen jogsértés mellett a súlyosabb büntett fenforogna, nemcsak hogy ki nem zárja, de az esetre, ha ez természeti erőknek jogtalan elvonása által, vagy mellett történik, ha a jogtalan elvonás csak mint eszköz használtatik fel a súlyosabb beszámítás alá eső bűncselekmény elkövetésére, maga az elvonás fog minősítő körülményül hatni a súlyosabb beszámítás alá eső bűncselekmény elkövetésénél. Vagyis nézetem szerint

a) büntetendő leszen a természeti erő jogtalan elvonása *in se*, mint *delictum sui generis*;

b) kell, hogy ez *minősített* alakokkal birjon a sértés alanyaira, tárgyára, azon hatásra való tekintettel, a melyet a sértés magával hoz, vagy magával hozhat és végül

c) kimondandó leszen, hogy a mennyiben más, súlyosabb beszámítás alá eső büntetendő cselekmény a természeti erő elvonása által, vagy annak felhasználása mellett okoztatik, ezen *elvonás*, mint a súlyosabb beszámítás alá eső bűncselekményt minősítő körülmény fog tekintetbe vétetni.

Ezekhez képest azután természetes, hogy a büntetési tétel is, a szerint, a mint az egyik, vagy a másik, vagy a

harmadik kategóriába fog beleilleszkedni a természeti erő jogtalan elvonása, más és más lesz, még pedig részben az általános büntetőjogi elvek, részben a büntető politika szemmel tartásával, azon mindenha fenforgó viszonyokhoz képest, a melyek között maga ezen büntetendő cselekmény elkövetetett.

De ha már akkor is látszik, hogy a lopás, a csalás és a többi, a vagyoni bűntettek ellen biztosítékul szolgálni rendelt büntetőtörvényi szakaszok ezen cselekmény elbírálásánál hatálylallyal nem alkalmazhatók, mert a kellő jogvédelmet meg nem adják, ha a természeti erők és ezek között a villamosság is *anyag*nak tekintetnék, mennyivel inkább kiderül a *delictum sui generis* megalkotásának és az egész a kérdésnek törvényhozás utján rendezésének szükségessége, ha figyelembe vétetik, hogy — és ezt ma a természettudósok legnagyobb része, mint megdönthetetlen tényt vallja — ezen természeti erők, mint a milyen a villamos erő is, nem anyag, hanem csak állapot.

A t. cikkíró urnak érvelése ez esetre a következő:

A villamos erő jogtalan elvonása lopás még akkor is, ha az erő nem anyag, hanem állapot. Mert igaz ugyan, hogy a lopás tárgya Btk. 333. §-a szerint csak ingó dolog lehet. Igaz az is, hogy a villamos erő nem anyag, hanem csak állapot. Ez állapot előállításához azonban anyag szükséges. Az anyag azonban már ingó dolog.

A jogásznak már most elég, ha e mellett még azt is tudja, hogy az anyag az erővel egyenes arányban van. Minél több az anyag, annál több erő állíthatatik elő; minél több erő vonatik el, annál több anyaggal kell a hiányzó erőt pótolni. Teljesen mindegy már most, hogy akár maga az anyag, akár ennek a hatása, az erő vonatik el. Ez pedig annál is inkább lehetséges, — így folytatja cikkíró — mert az ingó dolog birtokban tartásra nemcsak a szoros értelemben vett kézhez vétel által történik, hanem *solo animo* is lehetséges.

(Bef. köv.)

Dr. Weisz Odön,

budapesti ügyvéd.

A feltételes elítélés és a kir. Curia.

A feltételes elítélés kérdését nálunk ismét aktuálissá tette az a körülmény, hogy a napokban a Curia teljes-ülésben elhatározta, hogy a feltételes elítélés intézményének megvalósítása érdekében felterjesztést tesz az igazságügyminiszterhez.

Ez a határozat első tekintetre egész természetesnek tűnik fel. Felsőbíróságainknak meg van az a joga, sőt ez bizonyos tekintetben kötelességük is, hogy, mert legjobban ismerik a judikatura szükségleteit és leghivatottabbak annak a megállapítására, milyen reformra szorul a magyar igazságszolgáltatás: időnként a reformok ügyében felterjesztésekkel járuljanak a kormány elé.

Ha azonban a feltételes elítélés érdekében hozott határozatot jobban figyelembe vesszük, fel fog tűnni az a körülmény, hogy a határozat nem egy reformnak az ajánlását célozza, hanem a reform életbelépését akarja megsürgetni. Hiszen közismeretű, hogy a kormánynak nincs elvi kifogása a reform ellen, sőt a novellába is felvétette — igaz, hogy legkevésbé sem kielégítő módon. Tehát a kormány tudja, hogy ez a reform hasznos és így nem szorult figyelmeztetésre. És hogy a sürgetés nem a theoretikusok, hanem épen a jogszolgáltatás gyakorlatában megedzett és megöszült férfiak, a Curia biráinak részéről történt: ez a körülmény az említett határozatot — szerény nézetem szerint — nagy horderővel és elvi jelentőséggel ruházza fel.

Mert nézzük csak a dolog lényegét. A feltételes elítélés az összes reform-kérdések közül elméletileg a legkidolgozottabb. A kontinens összes jogásza már tisztába jöttek azzal, hogy a szóban forgó reform nem kifogásolható. Azok is, a kik még ellene dolgoznak, nem annyira elvi álláspontból, hanem inkább a kérdés gyakorlati kivitelének szempontjából vitatkoznak. Wach, Appellus, Kirchenheim, nálunk Illés és Baumgarten, a kik többé-kevésbé a reform ellen foglaltak állást, fejtegetéseik végén kijelentik, hogy ilyen vagy amolyan alakban, néhány év múlva, vagy bizonyos más kérdések el-

intézése után nem kifogásolnák a reformot. Vagyis elvileg nem sikerültek a támadások.

A mivel azonban talán mégis sikerült a támadóknak a reform haladását megkötni, az abban az érvelésben kulminált, hogy 1. az egyének igazság- és jogérzetére károsan fog visszahatni és hogy 2. a reformmal olyan hatalmat adunk a bíróságok kezébe, a melylyel azok élni nem tudnának, a mi visszaélésekre vezethetne — és ki lehetett érteni azt a kételyt — hogy különösen alsóbíróságaink nem lesznek eléggé képesek ilyen nagy horderejű intézmény megvalósítására.

Az első érvet azonban már alaposan megingatták. Az első érv különben is transformálódik, mert tulajdonképen, hogy a reform ne hasson károsan az igazság- és jogérzetre, az a bíróságok helyes érzékén mulik. Vagyis az első érv csak a másodikat erősíti és a reform csakis a bíróságok képességén fordul.

Alsóbíróságaink képességéről véleményt adni csak felsőbíróságainknak van módjában. Mert az ő közvetlen felügyeletük, ellenőrzésük alatt működnek az alsóbbak. Szerves összefüggésben és folytonos kölcsönhatásban valósítják meg az életben azt, a mit a törvény az állam legfőbb akarataként előír.

És ki érzi azt, ki tudja azt legközvetlenebbül, hogy a bírói szervezet, a bírói működés mai fejleménye szerint mit bír el, mi lehetséges és mi nem? A felsőbíróság.

A theoretikus skepsisét a feltételes elítélés gyakorlati megvalósítását illetőleg tehát nem a másik theoretikus fejtegetése, hanem csak egy egészséges alapon szervezett, egy a modern jogszolgáltatás útján haladó, az igazságos ítélkezés lehetőségének minden kellékével és képességével bíró, független legfelső bíróság határozott kijelentése képes eloszlatni.

Ezért tartom én rendkívül fontosnak a Curianak a feltételes elítélés érdekében hozott sürgető határozatát.

Nagyjelentőségű a határozat, mert akkor, a mikor egyesek tartanak attól, hogy a bíróságoknak nem lesz meg a kellő érzéke az iránt, hogy hol és mikor alkalmazzák a reformot: a legfelső bíróság kijelenti, hogy erre a reformra sürgős szükség van. A mi más szavakkal annyit jelent, hogy a Curia érzi, tudja, hogy ebben és ebben az esetben a feltételes elítélés intézményét kellett volna alkalmazni és nem alkalmazhatta. Ez pedig már maga bizonyítja, hogy bíróságainkra minden aggodalom nélkül rá lehet bízni a reformot azzal a szükséges latitude-del, a mely a feltételes elítélésnél az erős individualisatio folytán elkerülhetetlen.

Horvát Lipót.

Különfélék.

— **A kegyelmes Curia.** A kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentésében a fegyelmi judikaturáról következőképen nyilatkozik:

A Curia a legutóbbi évben szakított az eddigi hagyományokkal s egy új irányu judikaturának kezdte megvetni alapját. Tulszigorunak találta a kamarák ítéleteit, azokat megváltoztatta s büntetéseit enyhítette. Nemcsak azért fontos jelenség ez, mert érzékenyen érezteti a valódi autonomia hiányát, hanem főképen azért, mert a kamarák fegyelmi bíróságainak jövőben hozandó ítéleteit erősen befolyásolja. A fegyelmi eljárás alatt álló ügyvéd, valamint a nagy közönység egy része mindig hajlandó a fegyelmi bíróság tagjait intencióiban meggyanúsítani, pártatlanságát és igazságosságát kétségbe vonni. Kenyéririgység, érdekösszeütközés s minden egyéb érdekek közrejátszását szokták igen gyakran az esetleg súlyos ítélet valódi indokává tenni. Ez a tudat mindenestre feszélyezi némileg a bíróság tagjait, de egyszersmind ösztönzi is a legnagyobb pártatlanságra. A fegyelmi bíróság nehéz és kényes helyzetét a Curia újabban inaugurált judikaturája még súlyosabbá teszi. A tudat, hogy a Curia az ítéletet esetleg szigorunak fogja találni s ezáltal bizonyos lappangó gyanúsítások igazolást nyerendnek: a fegyelmi bíróság tagjait erősen fogja szorítani a lehető legenyhébb irány felé. Vajmi ritkák lesznek a szigorú büntetések és a nagy apparátussal megindult fegyelmi eljárás szelid megintésekben és feddésekben fog végződni. Ép ily anomáliák fordulnak elő az ügyvédi lajstromba való felvételnél is. Akár-

hányszor előfordul a kamaráknál, hogy a felvételt kérő ügyvéd társadalmilag megbélyegzett, erkölcsi szempontból a legnagyobb mértékben kifogásolható, úgy hogy a választmány szinte visszaretten a felvételtől, előre látva a fegyelmi vétségek hosszú sorát, melyek újabb és újabb csorbát fognak ejteni az ügyvédi állás tekintélyén; — de tudva azt, hogy a kir. Curia mily enyhén magyarázza a törvényt, kénytelen-kelletlen felveszi az illetőt lajstromába. Ily viszonyok között nem csoda aztán, hogy az ügyvédi kamarák napról-napra kevesebb energiával és ambícióval teljesítik feladataikat s működésük tisztán csak a burokratikus teendők ellátására szorítkozik.

— **Igazságügyminiszteri rendelet az 1881: LX. tcz. 133. §-a alapján hozott utalványozó végzésekbe foglalandó rendelkezés tárgyában.** Az 1881: LX. tcz. 133. §-a alapján hozott utalványozó végzések némelyike oly rendelkezést is tartalmaz, mely a közpénztárt arra utasítja, hogy a lefoglalt összeget az utalványozó, illetve a végrehajtást elrendelő bíróságnak posta útján megküldje. Ily rendelkezés könnyen félreértésre vagy zavarra adhat okot. Megtörtént ugyanis, hogy azon idő alatt, a mig az utalványozó végzés a közpénztárhoz megérkezett, s onnan a pénz a végzés értelmében elküldetett, a végrehajtást szenvedő ugyanazon követelési összeget a végrehajtónak közvetlenül kifizette, minek folytán a közpénztárból felvehető illetményei zár alól feloldatván, jogosítva lett illetményeit a közpénztárnál felvenni, de ezt nem tehette, mert ugyanazon összeg az utalványozó végzés értelmében a bírósághoz már elküldetett. Nehogy ehhez hasonló zavart okozó eset ismétlődjék, figyelmeztetem a kir. bíróságokat, hogy a végrehajtási törvény 133. §-ának első bekezdése értelmében a közpénztár felett álló hatóság a pénztárt arra köteles utasítani, hogy a fizetést «a végrehajtató kezeihez» teljesítse. A törvény ezen rendelkezésével nem egyeztetethető össze az utalványozó bíróságnak oly intézkedése, mely a közpénztárt arra utasítja, hogy a lefoglalt összeget a kifizetés eszközlése végett a bíróságnak küldje meg. A végrehajtási törvény 133. §-a alapján tehát akképen kell az utalványozó bíróságnak rendelkezni, hogy a lefoglalt összeget a közpénztárnál a végrehajtató vagy annak képviselője személyesen vagy igazolt meghatalmazottja által vehesse fel. 1897. évi december 8-án (67709/97. sz. a.)

— **Dr. Kmety Károly** egyetemi tanár közigazgatási jogi kézikönyvének két befejező fülete jelent meg Politzer Zsigmond kiadásában. A 944 oldalra terjedő munka felöleli a közigazgatás egész anyagát és ez az egyetlen mű, a mely a jelenlegi tételes jogállapotnak megfelel.

— **A magyar telekkönyvi rendtartás.** Irta Huf József soproni ügyvéd. Szerző művében főleg a gyakorlat igényeire van tekintettel. Művének első részében adja a telekkönyvi intézményre vonatkozó magánjogi szabályokat. Tárgyalja a tulajdonjog, a jelzálogjog, szolgálmi jog, bérleti és haszonbérleti jog, az elő- és visszavásárlási jog és a dologi terhek tanát, a telekkönyvi jogok találkozását és összeütközését, a telekkönyvi jogok megszüntét, elévülését, elbirtoklását, valamint a telekkönyvi kereseteket. A második rész a telekkönyvek vezetését tárgyzó szabályokat, a harmadik rész a telekkönyvi ügyviteli szabályokat, a függelék a betétszerkesztésre vonatkozó rendeleteket tárgyzza. A 29 ivre terjedő mű Politzer Zsigmond kiadásában jelent meg.

— **A községi jegyző teendői az igazságszolgáltatás körül.** Alföldy Ede nagybecskereki járásbíró ily czim alatt 10 ivre terjedő munkában példákkal kiegészítve a községi jegyzőnek az igazságügy minden ágában való teendőit gyűjtötte össze.

— **A Waisz-alapítványról** számol be a hivatalos lap egy kimutatása, melyből kitűnik, hogy 1897-ben az alapítványi tökevényen 262,300 frt névértékű járadékkötvényből és 5096 frt 78 kr. készpénzből állott. A 10,500 frt kamatjövetelemből 21 a Budapestben székelő bíróságoknál alkalmazott joggyakornokok segélyezettett és ugyanezeknek a jogi vizsgálatok letétele alkalmából felmerült összes vizsgadíjai is megtérítették. Régebben az 500 frtos díjazás igazi segély volt a joggyakornokok részére, mivel akkor a joggyakornokok 360 frttal voltak díjazva. Ma már csak a vizsgadíjak fedezése képezi az alapítványi joggyakornokok előnyét. Abban azonban megegyez a mostani állapot a régebbivel,

hogy nem a szegényebb sorsu szülők gyermekeit részesítik e segélyekben, és hogy most is nem egyszer előfordul, hogy az alapítvány a *pótvizsgák* díját is kénytelen fedezni, a mi az illetők érdemes voltáról nem a legfényesebb tanubizonytságot szolgáltatja.

— **Az egyházi vagyon** tulajdonjogának alanyáról általában és különösen Magyarországon nagyobb tanulmányt tett közzé dr. Kosutány Ignác pozsonyi jogtanár az «Athenaeum» című folyóiratban, mely most külön lenyomatban is megjelent.

— **A budapesti ügyvédi körben** f. hó 20-án dr. Török Emil tartott előadást a vasutak felelősségéről a balesetekért.

— **Az ügyvédi hivatás nem terjed odáig, hogy az ügyvéd fele érdekében társadalmi pressio útjára térjen.** A budapesti ügyvédi kamara: dr. — — ügyvéd fegyelmi ügyében határozott: A panaszlott ügyvéd ellen a fegyelmi eljárást a kamara fegyelmi bírósága az ügyvédi rendtartás 68. §. b) pontjának megsértése miatt elrendeli és panaszlottat vizsgálat mellőzésével vád alá helyezi.

Indokok: A panaszlott ügyvéd G. B. képviseletében — — ellen, a ki a kassa-oderbergi vasut tisztviselője, pert és végrehajtást vezetett. Ezenfelül 1896 november 7-én kelt levelében a következőket írja a kassa-oderbergi vasut igazgatóságának: «— ur, a ki nagy lábon él és a tőzsdén nagyban játszik, albérlésben lakik és így lefoglalható vagyona nincsen», — továbbá «oly társulat, minő a kassa-oderbergi vasut, kebelében nem tűrhet meg oly hivatalnokot, a ki könnyelmű adósságokba veri magát, tőzsdén játszik, a nagy urat játszsza, tartozásait azonban nem fizeti ki, ennél fogva az iránt bátorodom a t. igazgatósághoz fordulni, miszerint — — urat e tárgyban felelősségre vonni és a mennyiben ő tartozását ki nem fizeti, őt a szolgálatból elbocsátani... méltóztassék». Ezt a levelet a kamarának panasz kíséretében bemutaták; a panasz később visszavonott, de a kamara ügyésze azt fentartja. Minthogy pedig az ügyvédi hivatás, a jog védelme nem terjed ki odáig, hogy az ügyvéd fele érdekében a társadalmi pressio terére lépjen, ennél fogva a kamara fegyelmi bírósága a panaszlott ügyvéd eljárásában a fegyelmi vétség jelenségeit látja fenforogni és őt az ügyvédi rendtartás 68. §. b) pontja megsértése miatt — vizsgálatra szükség nem lévén — vád alá helyezi. (1897 okt. 22. 66. sz. a.)

A m. kir. Curia határozott: Az első foku fegyelmi bíróság határozata indokainál fogva helybenhagyatik. (1897 decz. 11. 604. sz. a.)

— **A székesfehérvári járásbíróság actáiból.** Egy budapesti ügyvéd szegényjogon perlekedő ügyfele nevében azon kérelmet intézte a székesfehérvári kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatósághoz, hogy az ingatlan árverésen sorozott és kiutalt 40 frt a budapesti V. ker. kir. járásbíróshoz utaltassék át, nehogy e csekély összeget több költség terhelje. A székesfehérvári járásbíróság 11,766/97. szám alatt szóról-szóra a következő végzést hozta: «Z. József kérelme, hogy a részére kiutalt végrehajtási tömeg a perbíróshoz utaltassék át, általa kényelmesebb felvehetés miatt, elutasítatik, mert a magánfélnek különben is figyelembe nem vehető ilyennemű kérelme nem teljesíthető.» Az illetékes felügyeleti hatóság figyelmébe melegen ajánljuk e végzést.

Reklám. A «Pesti Hírlap» kis hirdetései között legutóbb egy budapesti ügyvéd teljes czímmel ajánlja ügyvédi jogsegélyét.

Nemzetközi Szemle.

— **A Rivista Penale büntetőjogi folyóirat** közli a magyar bűnvádi eljárás olasz fordítását.

— **Reminiscentiák.** Alkalomszerű lesz a francia konvent történetéből felemlíteni a következő adalékokat. Már 1791. évi május 30-án kifejtette Gossin, hogy miután 1778-ban megtagadták, hogy Voltaire Párisban eltemettessék, a nemzet köteles a hála adóját leróni azon férfiú emléke iránt, a ki az emberiséget a szabadság számára éretté tette; indítványozza, hogy Voltaire hamvai a Pantheonban helyeztessenek el. Az indítvány elfogadtatván, július 10-én ünnepélyes menetben vitték a hamvakat a Pantheonba. A koporsóra ez volt írva: Megvédte Calas-t, Sirven-t, La Barre-t és Montbailli-t. A konvent később az ártatlanul elítéltek rehabilitációjának munkáját vette kezébe. Az 1793 nov. 17-iki

ülésben, miután Calas-t már a bíróságok rehabilitálták, a következő törvényt hozatott: La Barre és Étallonde rehabilitatnak; az örökösök visszakapják a vagyont. Barrère ezután indítványozta, hogy Calas-nak emlékoszlop állíttassék azon a helyen, a hol kivégezték. Az indítvány elfogadtatott. Pár hónappal később, 1794 febr. 13-án, a konvent ismét ezen ügygyel foglalkozott. Szó volt Calas ujalagos teljes rehabilitációjáról és az örökösök kárpótlásáról. Az emlékoszlop felírásául ezt állapították meg: A legszerencsétlenebb apának

A Magyar Jogászegylet f. hó 22-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Raffay Ferencz előadása a párberről. — Az egylet szívesen lát vendégeket.

Legközelebbi csödbejelentési határidők: (Febr. 3-ikától febr. 10-ikéig): *Febr. 3.: Oesterreicher Gyula e. a veszprémi tsz. (280). — Meixner Pinkász e. a gyulai tsz. (284). — Sokander György e. a dévai tsz. (295). — Ungár Jakab e. az egri tsz. (5). — Febr. 7.: Wasa D. Paneszkú e. a fehértemplomi tsz. (278). — Kohn Géza e. a győri tsz. (299). — Febr. 8.: Grünbaum Bernát e. a kaposvári tsz. (4). — Febr. 9.: Miskolczi Sándor e. a pécsi tsz. (5). — Berliner Jakab fia e. a nagyváradai tsz. (7).*

Csödök: Jánossy Béla debreczeni keresk. e. e tsz.; csb. Vass Antal, t. Sáray Bertalan; bh. febr. 21., felsz. t. márcz. 4. (9). — Eördög Sándor ó-pécskai keresk. e. az aradi tsz.; csb. Schartner Sándor, t. Ghebeles Lázár; bh. febr. 28., felsz. t. márcz. 15. (9). — Eckfeld Adolf ujvidéki keresk. e. e tsz.; csb. Galamb Zoltán, t. Zombory László; bh. márcz. 22., felsz. t. ápr. 5. (9). — Krausz Manó pápai keresk. e. a veszprémi tsz.; csb. Mitley Sándor, t. Galamb József; bh. márcz. 3., felsz. t. márcz. 26. (9). — Trebitsch Frigyes cservenkai keresk. e. a zombori tsz.; csb. Kemény Béla, t. Seregi Józsa; bh. febr. 12., felsz. t. márcz. 10. (9). — Kardos Adolf orosházi keresk. e. a gyulai tsz.; csb. Balogh Samu, t. Hauser Mór; bh. febr. 28., felsz. t. márcz. 28. (9). — Hegyessi József b.-csabai keresk. e. a gyulai tsz.; csb. Balogh Samu, t. Margócsy Miklós; bh. febr. 16., felsz. t. márcz. 11. (11). — Markovits Mór nagyváradai keresk. e. e tsz.; csb. Geleta Géza, t. Nesztor József; bh. febr. 22., felsz. t. márcz. 15. (11). — Jelenik Salamon ujvidéki keresk. e. e tsz.; csb. Galamb Zoltán, t. Mayer Oskár; bh. ápr. 9., felsz. t. ápr. 26. (13). — Molnár László hajduhadházi keresk. e. a debreczeni tsz.; csb. Hegedüs István, t. Veszprémi István; bh. febr. 15., felsz. t. febr. 18. (15). — Maggini Eliza fiumei keresk. e. e tsz.; csb. Pancera István, t. Bakarcic András; bh. márcz. 1., felsz. t. márcz. 17. (16). — Wysoczán Tamás pozsonyi keresk. e. e tsz.; csb. Würtzler Ödön, t. Horváth Árpád; bh. márcz. 30., felsz. t. ápr. 15. (16). — Káldor Soma kunszentmártoni keresk. e. a szolnoki tsz.; csb. Pálka Kálmán, t. Neuberger Márk; bh. ápr. 9., felsz. t. máj. 6. (17). — Berecz Sándor verseczi keresk. e. a fehértemplomi tsz.; csb. Horváth Géza, t. Adelmayer Ferencz; bh. márcz. 24., felsz. t. ápr. 21. (17).

Csödmegszüntetések: Arnoh Sándor e. a nagyikindai tsz. (11). — Kovács József e. a debreczeni tsz. (11). — Balázs József e. a zilahi tsz. (11). — Singer Jakab e. a kaposvári tsz. (13). — Gyenes Lajos e. a debreczeni tsz. (15). — Löw Sámuel e. az egri tsz. (16). — Geizler Hugoné e. a kaposvári tsz. (16). — Murzás Ágoston e. a besztercei tsz. (17). — Fliegelmann Győző e. a bpesti keresk. és vtsz. (17). — Klein Miksa e. az egri tsz. (17).

Pályázatok: A pécsi kir. tábla kerületében hét joggyakornok; bh. febr. 5. e tábla elnökéhez (15). — A szolnoki jbságnál aljegyző; bh. febr. 5. e tsz. elnökéhez (15). — A nagyikindai tsz. elnökéhez (15). — A szepesszombati jbságnál albiró; bh. febr. 5. a löcsei tsz. elnökéhez (15). — Az antalfalvi jbságnál aljegyző; bh. febr. 5. a pancsovai tsz. elnökéhez (16). — A magyarláposi jbságnál aljegyző; bh. febr. 7. a deési tsz. elnökéhez (17).

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

lélekre	...	6	irt
negyedévre	...	3	

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kodifikáció. *Celsus*. — A szavatossági kötelezettség törvényi szabályozása. *Dr. Róth Pál* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle*: Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához IV. Perjogi correctionalisatio enyhítő körülmény nélkül az esküdt-bírói eljárásban. *Vargha Ferencz* budapesti kir. táblai bírótól. — Kiskereskedői részvénytársaságok. *Dr. Almási Antal*-tól. — Egy életrevaló indítványról. *Dr. Kéri Miklós* kir. törvényszéki bírótól. — A budapesti gyűjtőfogház. *Dr. Vámbéry Ruzssem* ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kodifikáció.

Ily cím alatt egy névtelen író □ jel alatt kirohanást intéz az *Ügyvédek Lapja* utolsó számában a magánjogot kodifikáló bizottság eddigi tevékenysége ellen általában és utolsó teljes-ülési tanácskozása ellen különösen.

A négyszögletes ur mindenekelőtt kijelenti, hogy «a hírlapi közlemények» szerint ítélve az eddigi tanácskozások «nem gyakorolnak komoly hatást». Mert komolyan kodifikálni nem úgy kell, mint a mi bizottságunk teszi: ülésekben és «szinpadi jelenetezés» mellett beszélve meg afféle semmi kérdéseket, hogy a kodexnek milyen legyen a rendszere és «legyen-e általános része, vagy ne legyen?» Hanem komolyan kodifikálni úgy kell, mint kodifikáltak — *Oroszországban*. Ott tudniillik — meséli a négyszög — Nagy Péter parancsára 1706-ban össze kezdték gyűjteni a XVII. században megjelent összes ukázokat és el is készültek vele — *1832-ben* (!) De ez az orosz kodex azután «*legjobban is sikerült valamennyi törvénykönyv között* (!)», mert még a Code Napoleon is «*messze mögötte marad az orosz kodexnek* (!)», és az orosz kodex «ma is él, míg amaz (a Code Napoleon) *ma legnagyobb részében holt betű*» (!) De az nem komoly kodifikáció, mely olyat cselekszik, a milyen «sem a toledoi zsinaton, sem a portugali nagy enqueteekben, sem a Portalis elnöklete alatt, sem az orosz kodex-bizottságokban» nem történt, hogy t. i. «parlamentáris vitatkozást rendez arra nézve, hogy az alkotandó kodexben legyen-e általános rész, vagy ne legyen?»

A derült jókedvet, melyet az e sorokban rejlő akaratlan humor az olvasóban fakaszt, a világért sem akarnám megzavarni. Ezért rövidre fogom mondókámat.

Kár mindenekelőtt, hogy Ön, tisztelt cikkíró ur, a kodifikációról való benyomásait a «hírlapok közleményeiből» meríti. Mert lássa, a napi hírlapoknak más a dolguk, mint hogy a kodifikáció tanácskozásairól többet hozzanak, mint két-három sort hetenkint arról, hogy a szerkesztő-bizottság ülést tartott és kétszer esett meg eddig össze-vissza, hogy egy német lap arról is tett sommás jelentést, hogy a teljesülésben ki miről beszélt. A nagy közönségnek ennyi talán elég is, mert a nagy közönség nem törődik az effélével. De Ön, uram, Ön törődik. Ön cikket ír. Ön ítél. Ön elítél. Önnek ezért talán mégis jobb lett volna benyomásait nem a «lapok közleményeiből» venni, hanem elolvasni azt a terjedelmes anyagot, melyet maga a bizottság eddig közzétett: a szerkesztő-bizottság jegyzőkönyveit, füzetes közleményeit. Ha *ekkor* sem lettek volna, «komoly benyomásai», hát akkor még mindig firtatni kellett volna, ugyan a könyv-e a hibás vagy az olvasó? — de Ön legalább olyanról ítélte volna, a mit olvasott és a fatális hivatkozás a «lapok közleményeire»

nem mindjárt a cikke elején igazolta volna, hogy miért választja írójelül az — üres négyszöget.

Miféle «lap közleményéből» vehette Ön, tisztelt uram, «benyomásait» az orosz «Zwod»-ról, azt nem tudom, de az a lap bizonyára csak élczip lehetett. Tréfának nem is rossz az olyan mondás, hogy ez a muszka ukázmonstrum «a legjobban sikerült törvénykönyv valamennyi között» — csakhogy, lássa kérem, «komoly benyomásokat» az élczipokból meríteni nem szabad. Valaminthogy biztosíthatom, tisztelt uram, hogy megtréfálta az is, a ki a Code Napoléon «holt» hírét hozta. Itt van előttem asztalomon, a hogy e sorokat írom. Mondhatom, élő-eleven, jó egészségnek örvend és nem kívánczik a Zwod bőrébe.

Ám hogy a napi «hírlapok» arról nem szoktak vezércikkekben értekezni, hogy a rendszer kérdésének mi a jelentősége egy kodexben és mire való az általános rész? — az, most látom, öreg hiba, mert különben Ön erről a materiáról legalább annyit tudna, mint a Zwodról. Akkor Ön tudná, hogy a rendszer kérdése korántsem olyan magától értetődő, kétség nélkül szűkölködő dolog, a miről még tanácskozni sem volna érdemes; akkor Ön tudná, hogy vitatkozni arról, elismerjük-e külön személyiségi jogot a jövő század kodexében, még nem jelent annyit, mint üres «színházi jelenetkezést» rendezni; és akkor talán megingana némileg az a hetvenkedő önbizalma is, a melylyel most világgá hirdeti, hogy «arról, hogy általános rész ne legyen, *még csak szó sem lehet*».

Még csak szó sem lehet! Ugy-e vajon? Pedig lám, magam is úgy gondoltam mindig, hogy az a bizonyos általános rész nem valami kíváncsi dolog egy népszerűség után törekvő magánjogi kodexben; hogy a mit a német jogi doktrína általános résznek ismer, az szép és tanulságos dolog egy dogmatikus tankönyvben, de törvénykönyvben nincs a maga helyén; hogy a mit a szász törvénykönyv, vagy a magyar korábbi javaslatok, sőt a mit maga a német kodex is «általános rész» címe alatt felsorol, részben helytelen általánosítások, részben élettelen abstractiók, melyek czélszerűben konkrét alakban helyezhetők el a különös részekben; és hogy ez a módszer lesz ajánlatos különösen egy magyar kodexben, tekintve népünk józan és az absztrakt spekulációra nem hajló természetét. De Ön jobban tudja. Ön kijelenti, hogy erről «szó sem lehet». Ez megingat nézetemben és téteveségomban a — Zwod felé nyulok. Ez csak tudni fogja, mi a helyes, hisz «a legjobban sikerült törvénykönyv valamennyi között». És mit látok! A Zwodnak *nincs* általános része! Zavaromban előveszem a francia Code-ot — ez a munka «ma legnagyobb részében holt betű» ugyan, de némi «jogi precisiót» Ön is kegyes volt benne elismerni. És lám! A Code-nek *sincs általános része*! Mi az? Sem az «eleven» Zwod, sem a «holt» Code Napoléon — tehát élők és holtak egyaránt el lehetnek általános rész nélkül, mikor pedig arról voltaképpen «szó sem lehet»? Ez a dolog kezd intriguálni. Előveszem növekvő izgalommal a porosz Landrechtet, az osztrák törvénykönyvet a régi idokból, az olasz, spanyol, portugáli, román, belga kodexeket az újabbról — uram, keresem, egyre keresem azt a bizonyos «részt», mint a régi kardinálisok a pápaválasztásnál: — «non habet!» Kinek van itt igaza? Suarezról, Zeillerről nem beszélek, mert ezek

juristák voltak, de hogy Napoleonnal hasonlítsam Önt össze, a ki szintén gyenge jurista volt: Napoleonnak és követőinek volt-e igaza, kik általános részt nem csináltak, vagy Önnek? Igaza — az applomb szerint ítélve, melylyel Ön beszél — bizonyára Önnek van. De én, bocsásson meg, előítéletekben szenvedek: én Napoleonnal tartok.

Végül pedig még egy komoly szót. A mi az *Ügyvédek Lapja* íróját haragra lobbantja, főleg, úgy látszik, a kodifikáló bizottság munkásságának nyilvános volta; erre utal legalább mindaz, a mit ő a «parlamentari vitkozás», «színházi jelenetkezés» és a «reklám» szavával jelez. Én ebben a nyilvánosságban látom a bizottság egyik legfőbb érdemét. Mikor Németországban majd husz évi titkos munka után először látott napvilágot az első javaslat, minden oldalról azt vetették ellene, hogy kár volt titkolózni annyi időn keresztül és általános volt a vélemény, hogy ha kezdettől fogva alkalmat adtak volna a nagy szak- és érdekközönségnek a hozzászóláshoz, sok időt, munkát és — tévedést lehetett volna megtakarítani. A javaslat második átdolgozása ezért kellő publicitás mellett is ment végbe, és a munkálat ennek hasznát is látta. Nálunk is évtizedek óta az a panasz, hogy a kodifikatorius előmunkálatok zárt szobában készülnek és a közönségnek jóformán csak a parlamenti tanácskozás stádiumában jutnak kezébe, a mikor a beható kritikára már se idő, se alkalom. Ezzel a praxissal az igazságügyi kormány most először szakított, és ezért feltétlen dicséret illeti. A készülő magánjogi kodex plein-air munka akar lenni: napvilágban készül, az egész közönség láttára és a kinek valami mondani valója van, az mondhatja idején és kellő hatással. Soha termékeny kritikára ily alkalmat nem adtak és csak a hazai jogászközönségen áll, hogy éljen vele. Eddig nem igen élt — ez kelletlen tény, de tény, a melyet konstatálni kell. A jogászgűlés előkészítő választmányja nem vett még tudomást a kodifikáló bizottság eddigi megjelent jegyzőkönyveiről és határozatairól, a napilapok meg éppen nem vetnek ügyet a dologra. Mennyire más-kép volt mindez Németországban! Mikor az első javaslat megjelent, ezer torokból felelt legott a viszhang, ezer toll öntötte az ismertetést, bírálatot, ellenjavaslatot, a német jogászgűlés egy pár év alatt 20—30 kötetet szentelt e kritikának, egyetemeiket, tudós és gyakorlati célú egyesületeket, kamarákat, sőt a napi sajtót is mozgósították, hogy a javaslat mentül alaposabb vizsgálatban részesüljön. Nálunk a szokásos indolenciát, úgy látszik, meg kell sinylenie a készülő magánjogi kodexnek is. De éppen ezért kétszeresen igazolt minden lépés, mely alkalmas ez indolenciából felrázni, a közfigyelmet a momentuozus nagy nemzeti munkára fordítani és a kritikát provokálni. Csakhogy *igaz kritika* legyen: oly kritika, hol tudás az apa, tehetség az anya és a célért való lelkesedés a szülő szenvedély. Az *ilyen* kritikából sohasem lehet elég, ezt bátorítani kell; a tájékozatlan vagy rosszakaratu beszédet azonban rendre utasítani.

Celsus.

A szavatossági kötelezettség törvényi szabályozása.*

Az ipari és gyári élet fellendülésével nálunk is megalkottatott az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőkről szóló 1893: XXVIII. tcz. Ezen törvény 1. §-a azon általános szabályt állapítja meg, hogy a munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fentartani, a mi tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak következményeire képest az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges. A törvény aztán részletesen előírja a balesetek elhárítására irányuló intézkedéseket.

* Részlet dr. Roth Pál jogászegyleti előadásából.

Miután a szavatossági törvények Németországban és a szomszéd Ausztriában az időtájt már rengeteg irodalmat és judikaturát fejlesztettek ki, joggal lehetett volna remélni, különösen miután a törvényjavaslat előadója ügyvéd-képviselő volt, hogy ezen törvényben szabályozást fognak nyerni a szavatossági kötelezettséget megállapító és kizáró jogelvek, a vállalkozó szavatossága az alkalmazottért, az ezen kérdésben felmerült bizonyítási jogelméletek, szóval mindazon fontos kérdések, melyekre a jogszolgáltatásnak nálunk is oly égető szüksége volna, hogy némi pozitív talajon mozoghasson. Mindekről a törvényben szó sincs, pedig ez nagy hiba. Mert az övrendszabályok szigorítása egyszersmind a szavatossági jogszabályok szigorítását vonja maga után a vállalkozóra nézve. A számos övrendszabályok egyikének is figyelmen kívül hagyása a vállalkozóra nézve a szavatosságot megállapítja.

Midőn tehát véleményem szerint a törvényhozásnak feladatát képezte volna ezen törvényben irányadásul a szavatossági jogelveket — a mennyiben azok az ipari és gyári balesetek következményeinek szabályozására vonatkoznak — megállapítani, megelégedett azzal, hogy a 37. §-ban a következőket kimondja: «Az, a ki a jelen törvényben előirt kötelezettségek teljesítését elmulasztja, kihágást követ el és az alantabb megállapított pénzbüntetéssel sújtandó, fennmaradván úgy a polgári, mint büntetőtörvény szerinti felelőssége, ha mulasztás miatt valamely baleset történik.»

Hát az ilyen törvényhozási munka nagyon kényelmes, de nem kielégítő. Mert hol vannak azok a polgári törvények, melyek balesetnél a felelősséget szabályozzák? Melyik jogász van nálunk azon helyzetben, hogy megállapíthassa, mely magánjogi szabályok szerint szavatol a munkaadó a munkást ért baleset következményeire? És hány ügyvéd dicsekedhetik a kártérítés általános szabályai szerint megindított ilyen per megnyerésével? Pedig a balesetek naponta nagy számban fordulnak elő gyárakban, bányákban, vasutaknál, építkezéseknél stb. Hány balesetet regisztráltak a hírlapok csak Budapesten, melyet a villamos közuti vasutak előidézték; hány nyomorék ember, özvegy és árva vesztette el ezen balesetek folytán kenyerét és mégis hány szavatossági per fordul elő ezen balesetek folytán bíróságainknál? *Ennek oka pedig abban rejlik, hogy törvény hiányában a szavatossági jogelvek a köztudatba dt nem mennek* és ha valamely elszerecsétlenülült egyént vagy jogutódjait valaki mégis felvilágosítja és ügyvédhez megy, ez fázik a per megindításától, mert arra semmi biztos támpontja nincs, a bírónak sem kellemes munka az ítélethozatal, mert fontos közgazdasági tényezőkkel szemben kell állást foglalnia minden biztos jogi támpont nélkül, az irgalom és méltányosság emberi szempontból nemes, de jogszolgáltatási szempontból ingatag alapjára helyezkedve!

Egy haszna azonban az ipari és gyári alkalmazottakról szóló 1893-iki törvénynek magánjogi szempontból mégis megvan, t. i. megállapítja, habár nem céltudatosan azon elvet, hogy a munkaadó alkalma ottjainak mulasztásáért szavatol.

A vázolt nehéz körülmények közt háládatlan, mert uttörő munkát képez az ide vonatkozó magyar törvények és jogelvek kiböngészése, mindazáltal megkísérlem ezt a következőkben:

Az 1878. évi V. tczikben foglalt büntető törvénykönyv néhány büntetendő cselekménynél, különösen megállapítja a sértő és kárt okozó személy kártérítési kötelezettségét, így a 198. §. a személyes szabadság elleni büntetendő cselekmények esetében; a 292. és 311. §§. a gyilkosság s emberölés, úgy a testi sértés eseteiben. Miután azonban a büntetőtörvény nem állapít meg magánjogokat és nem is szünteti meg a magánjogi alapokon nyugvó követeléseket, ezen kiemelt esetek nem zárják ki más büntetendő cselekmények esetében a magánjog által adott követelési jogokat. Erre a 198. §. egyenesen utal is, a midőn kimondja:

A jelen fejezet előbbi §-aiban meghatározott szabadságvesztés - büntetésen felül a törvényellenesen letartóztatott részére, ha kívánja, a letartóztatás minden napjáért 5 frttól 10 frtig terjedhető kártalanítás állapítandó meg.

Ez esetben további kártalanítási keresetnek helye nincs.

A 292. §. következőkép hangzik: Gyilkosság és emberölés esetében, ha a megölt után oly személyek maradtak, kiknek tartásáról gondoskodni köteles volt: azok részére megfelelő kártérítés is megítélendő, mely a viszonyokhoz képest egyszer mindenkorra fizetendő tőke vagy évi járadék lehet.

A 311. §. következő intézkedést tartalmazza: A jelen fejezet eseteiben a sértettnek kívánságára és részére a megfelelő kártérítés is megítélendő, mely tartós betegség vagy munkaképtelenség esetében, a megsértettnek személyi és családi viszonyaihoz képest, egyszer mindenkorra megállapítandó tőke vagy évi járadék lehet.

Említést érdemel még a 125. §., mely következőképen hangzik:

A büntető ítéletben megítélt vagyoni elégtétel tekintetében az elévülést, valamint annak félbeszakítását a polgári törvények szabályozzák.

A büntető törvénykönyv indokolása szerint ezen egyes rendelkezések azért lettek külön felvéve, mert rendes polgári törvénykönyvünk nincs és a gyakorlat sem lévén minden tekintetben megfelelő, ezen rendelkezések utmutatásul vétettek fel. Megjegyzendő ezenfelül, hogy van több büntetendő cselekmény, mely önmagában véve nem von maga után magánjogi következményeket, így pl. a becsületsértés, a mennyiben csupán erkölcsi kihatással bír, míg ellenben az, ki pl. valamely kereskedőről becsületsértő híreket terjeszt és ezzel hitelét rontja vagy fizetéseképtelenségét előidézi, már vagyoni érdekeket sért. Viszont vannak cselekmények és mulasztások, melyek kártérítésre köteleznek a nélkül, hogy büntetendő cselekményt képeznének. Nálunk ezen a téren gyakran követtetik el hiba az által, hogy a magánjogi keresetet a bűnügy elbírálásától teszik függővé. Ez nemcsak céltalan időmulasztás, hanem azon hátránnyal is jár, hogy a büntetőjogi felelősség meg nem állapítása hátrányosan befolyásolja a magánjogi pert, pedig ugyanazon cselekmény egészen más szempontból bírálendő el a büntető és a magánjogi perben. A villamos vasút igazgatósága, az építési vállalkozó az előforduló balesetknél büntetőjogilag rendszerint nem terhelhetők, ellenben magánjogilag szavatolni kötelesek, míg a vasuti kalauz és a pallér ellen, kiket ilyen esetekben becsuknak, senkinek sem jut eszébe magánjogi keresetet indítani.

Az 1871: VIII. tcz. 19. §-a szerint mindazon károkért, melyek az 1869. évi IV. tcz. értelmében kinevezett bírák és bírósági hivatalnokok hivatalos minő égben elkövetett sikkasztásai által magánfeleknek okoztattak, az állam felelős. Ezen törvény tehát tovább megy, mint az annak helyén vázolt francia joggyakorlat. Az 1886. évi XXI. tcz. 91. §-a és az 1886: XXII. tcz. 88. §-a eseteiben a törvényhatóság, illetve községi pénztár is kártérítéssel tartozik.

Az 1884: XVII. tczikkbe foglalt ipartörvény 114. §-a szerint minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesíteni és fentartani, a mi, tekintettel az iparüzlet és telep minőségére, a munkások életének és egészségének lehető biztosítására szolgál. A 158. §. e) pontja szerint pedig azon gyáros, ki a 114. §-ban megállapított köteleességét teljesíteni elmulasztja, 100 fr. tól 300 frtig terjedhető pénz-büntetésben elmarasztalandó, fenmaradván ugy a polgári, mint büntetőtörvény szerinti felelőssége, ha mulasztása miatt valamely baleset történt.

Ezen szakaszoknak képezi az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről szóló 1893-iki törvény a technikai felépítését és onnan vétetett át a 37. §-ban foglalt

gyárló intézkedés, a polgári törvény szerinti felelősségre való általános utalással.

Megemlítendőnek tartom e helyütt, hogy a kormány nálunk is foglalkozott már a munkások baleset elleni biztosításának kérdésével. A kereskedelmi miniszterium 1888. évben e kérdés megvitatása végett értekezletet is hívott egybe és annak kész javaslatot terjesztett elő, azonban ezen javaslat a napirendről letűnt és azóta fel sem merült többé.

Ezen kérdéssel a magyar jogászgyűlés is foglalkozott 1889. évben és a következő megállapodásokat mondotta ki:

1. A munkásoknak baleset elleni biztosítása törvényhozási uton szabályozandó;

2. a kényszerű biztosítás behozatala szükséges;

3. a biztosítás körébe bevonandók a mindennemű bányákban, elemi hajtó erővel működő gyárakban, gőzgéppel dolgozó mezőgazdaságoknál és építkezési vállalatoknál foglalkozásban levő munkások; a biztosítás a munkaközben bekövetkező balesetekre terjed ki; kártérítés fejében kere-teképtelenség esetében a munkásoknak gyógyítási költség, továbbá temetési költség és évi járadék jár; a biztosítási díj a munkaadót és és bizonyos kisebb részben a munkást is terhelje; a biztosítás érvénye feltétlen és meg sem támadható; a biztosított összegek le nem foglalhatók, el nem zálogosíthatók, másokra át nem ruházhatók; a biztosítás az együttes biztosítás alapján eszközölendő, a biztosítási díjak közadók módjára behajtandók, biztosítandók és ugyanazon elsőbbséggel birjanak, mely elsőbbségben törvény szerint a közadók részesülnek;

4. a biztosítás nem állami kezelés alá, hanem állami felelősség mellett magánkezelés alá veendő.

A már említett törvényeken kívül a magánjogi kártérítési kötelezettségről intézkednek még az 1879: XXXI. tcz. 84. §-a az erdei károknál és az 1894: XII. tcz. 112. §-a a mezőgazdasági károknál. Léteznek ezenfelül rendőri intézkedéseket tartalmazó kormányrendeletek. Mindezeknél azonban tárgyunkra nézve fontosabb az 1874: XVIII. tcz., melylyel tehát behatóbban kell foglalkoznom.

Azon különbség ugyanis, mely a gőzerő által hajtott rendkívül hosszú vonalakra terjedő és egyszerre számos utazót szállító vasutak és egyéb járművek között létezik, az utazással járó veszély kockázatát is különbözővé teszi, miért is a vasutak behozatala után szükségesnek találtatt az utazókról gondoskodni azon esetre, ha őket utazásuk közben baleset érne. A törvényhozó, azon felfogásból indult ki, hogy az üzleti szabályok pontos betartása mellett baleset csak vis major vagy az utas vigyázatlansága folytán állhat be. Ezen felfogásnak megfelelőleg a szavatossági törvények, nálunk az 1874: XVIII. tcz. alapeszméjét az képezi, hogy baleseteknél a vasuti üzem hibája praesumáltatik és ezen praesumióval szemben a vasutnak kell a felsőbb erőhatalmat vagy a károsult vigyázatlanságát bizonyítani. A vasutak a törvényhozás ezen kivételes álláspontját magukra nézve tulszigorúnak és nem kellően inlokolttnak találván, kéréseteknél mindenféle kifogásokkal állnak elő és ha azt kisebb összeggel rendezni nem lehet, perre juttatják a dolgot. Ezen pereket mindkét részről a legnagyobb elkeseredéssel folytatják és azok minden alkalommal kutforrását képezik a vasutak ellen irányzott heves támadásoknak. Valahányszor nagyobb vasuti baleset előfordul, a hírlapok mindig felszólalnak a vasutak azon eljárása ellen, hogy a baleset által sujtott utasokat vagy azok családját kártérítésben nem részesítik, hanem perre juttatják a dolgot, melynek hosszú tarana és bizonytalan kimenetele az egész szavatossági törvény értékét illusziussá teszik.

Még szomorubb a helyzet azon naponta előforduló számos balesetnél, melyek a vasuti munkásokat érik. Ezek a legtöbb esetben nem is tudják, hogy a törvény hatalva reájik is kiterjed, de ha tudnak is, ez nem sokat használna nekik,

minthogy a vasut ellen perelni nem mernének és erre anyagiilag sem volnának képesek.

Mindkét esetben az egyedüli remedium, nézetem szerint, az utasokra és vasuti alkalmazottakra kiterjedő kötelező balesetbiztosítás behozatala volna.

Ezen tárgy befejezése előtt meg kell érintenem judikatúránkban fölmerült azon vitás kérdést, hogy vajon az 1874. évi XVIII. tcz. kiterjed-e a közuti vaspályákra is? A budapesti kir. törvényszék az igenleges álláspontra helyezkedett, azon indokolással, hogy míg a gőzmozdonyu vasutak rendszere szerint korlátolt, illetve árkolások és partolások által a nyilvános közlekedéstől elkülönített saját területökön közlekednek, addig a közuti vaspálya a városnak legélénkebb utcáin és terein közlekedik, a miből ismét az következtethető, hogy ez utóbbi alkalmazottjai a gőzmozdonyu vaspályák alkalmazottjainál még fokozottabb mérvű elővigyázatot kötelesek a balesetek elkerülése végett kifejezni és tehát az 1874. évi XVIII. tcz. indokai a közuti vaspályákkal szemben még inkább fenforognak.

A budapesti kir. ítélő tábla az elsőbírássággal ellenkező álláspontra helyezkedett azon indokolással, hogy a törvény rendelkezései csakis a gőzmozdonyu vasutakra terjed ki, a mi kitűnik e törvény szelleméből, annak indokolásából, valamint a törvény megalkotásakor folytatott törvényhozási tárgyalásból.

A Curia bölcsen kitért a kérdés elől és azon indokolással, hogy az általános bizonyítási jogelvek szerint alperes, vagyis a közuti vaspálya köteles bizonyítani, hogy a bekövetkezett baleset nem alperes közegeinek mulasztásából, gondatlanságából vagy hibájából származott, de ezt be is bizonyította, a másodbírásg ítéletét helybenhagyta. (Kir. Curia 1040/1893. sz. ítélet.)

Részemről azon állásponton állok, hogy az 1874. évi XVIII. tcz. a közuti vasutakra a budapesti kir. törvényszék ítéletében felhozott okoknál fogva és még azért is alkalmazandó, mert a törvény egészen a német szavatossági törvény alapján áll, ennek indokolása pedig világosan kimondja, hogy a lóvasutak épügy, mint a gőzmozdonyu vasutak a szavatossági törvény alá esnek. Az 1874. évi XVIII. tcz. is nem beszél gőzmozdonyu vaspályákról, hanem vaspályákról általában, melyek fogalomkörébe pedig a közuti vaspályák is esnek.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához.

IV. *Perjogi correctionalisatio enyhítő körülmény nélkül az esküdtbírásg eljáráshoz.*

Bünvádi perrendtartásunk midőn az esküdtszéki intézményt a közönséges, nem nyomtatvány útján elkövetett büntettekhez is behozta hazánkban, egyuttal — a külföldi törvények mintájára — szükségesnek tartotta azokat a garanciákat felállítani, melyek az emberi lehetőség szerint biztosítják azt, hogy az esküdtek *in pejus*, a vádlott terhére ne tévedjenek.

Ezen garanciák közül való az az eljárás, mely akkor követendő, ha az esküdtszék a vádlottat bűnösnek mondotta ki, s a bíróságnak valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek. (B. p. 371. §.) Ámbár a büntető perrendtartás eme rendelkezése több szempontból érdemes a megbeszélésre, ezuttal csak ama részével foglalkozom, mely kimondja, hogy ha a bíróság a téves verdiktet felfüggesztette: «az új esküdtszék határozata alapján a bíróság köteles ítéletet hozni, s ennél az új esküdtszék határozatát venni alapul, de

a vádlottra nem állapíthat meg súlyosabb büntetést annál, mely a korábbi esküdtszék határozata alapján megállapítható lett volna».

A törvény eme rendelkezése nem új, benne van az sajtóeljárásunkban is, melynek 71. §-a szerint:

«Ha a bíróság tagjai kivétel nélkül úgy vannak meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegére nézve hibáztak: joguk van az esküdtszék határozatát felfüggeszteni, s az ügyet új esküdtszék elé terjeszteni.»

A 72. §. pedig kimondja, hogy:

«A határozat ezen felfüggesztésének egy ügyben csak egyszer van helye s csak elmarasztaló határozat esetében, feloldozó határozat nem függesztethetvén fel.»

A sajtóeljárás eme rendelkezését, mely a francia Code d'Instruction criminelle 352. §-a nyomán készült, a honnan azt a többi törvényhozások is átvették, — a bünvádi perrendtartás módosítással elfogadta. — Ez a módosítás azonban nagyon lényeges, mert az ily módon felvett rendelkezés nincs benne sem a francia, sem az osztrák, sem a német perrendtartásban.

Az eredeti javaslat 371. §-ának utolsó bekezdése ugyanis így szólt:

«Az új esküdtszék határozata alapján a bíróság köteles ítéletet hozni.»

Az igazságügyi bizottság azonban ezt a következő toldalékkal egészítette ki:

«s ennél az új esküdtszék határozatát venni alapul, de a vádlottra nem állapíthat meg súlyosabb büntetést annál, mely a korábbi esküdtszék határozata alapján megállapítható lett volna».*

Látjuk tehát, hogy az eredeti szöveg, mely a német s osztrák törvények nyomán haladt, nagyon lényegesen s oly rendelkezéssel módosult, mely egy törvényben sem található fel.

A módosítás indoklásául ez olvasható: «Ezt a módosítást a bizottság a miatt tartja szükségesnek, hogy a szakaszban a vádlott javára felállítva levő törvényes intézmény a vádlott terhére érvényesíthető ne legyen».

A bizottság kiindulási pontja kétségtelenül logikus volt s így elejét vette annak a lehetőségnek, a mi a francia, német, osztrák jogban tényleg fenforog, hogy t. i. a vádlott *javára* elrendelt felfüggesztő eljárás, a vádlott *terhére* üssön ki.**

Megtörténhetik ugyanis, hogy a jury első alkalommal szándékos emberölés büntetést állapítja meg; a bíróság azonban abban a nézetben van, hogy a halált okozó súlyos testi sértés forog fen, tehát felfüggeszti az eljárást s az ügyet új esküdtszék elé utalja, a hol az esküdtek a gyilkosságot állapítják meg.

Miután a törvénynek az a célja, hogy már az első alkalommal hozott verdiktben megnyilatkozott «in pejus» tévedés kijavíttassék az új tárgyalás s új verdikt révén, igazságtalanság volna, ha a bíróság kénytelen volna a tévedést még nagyobb tévedéssel tetézní; a mi az idézett példa szerint a német, osztrák, francia, belga, olasz törvények szerint bekövetkezhettek. Ezt szem előtt tartva tehát, hangsúlyozzuk, hogy a bizottság módosítása nemcsak logikus, hanem igazságos is volt.

Nézzük már most, hogy az igazságügyi bizottság módosítása a gyakorlatban miként lesz alkalmazandó.

A bizottságnak idézett módosítása arra az esetre, midőn a korábbi esküdtszék határozata az új esküdtszék határozatával nem egyező, két szabályt állít fel: az első előírja, hogy a bíróság a második tárgyaláson köteles ítéletet hozni, s ennél az új esküdtszék határozatát venni alapul. A másik

* A bizottság jelentése 52. lap.

** V. ö. Mayer: Kommentár III. 312. lap. 87. p. Löwe: Kommentár 706. l. 9. jegyz. Dalcke: Fragestellung und Verdict 157. l. Nonguier: Le cour d'assises IV. köt. 2. rész 940 s k. lapokon.

szabály szerint pedig a vádlottra nem állapíthat meg súlyosabb büntetést annál, mely a korábbi esküdszék határozata alapján megállapítható lett volna.

Eme két szabály kidomborításával eljutottam ahhoz a tételhez, mely értekezésem címét viseli s mely szerint lehet perjogi correctionalisatio enyhítő körülmény nélkül. Az elmondottak után egy példa ezt a tételt legjobban megvilágítja.

Azt jól tudjuk, hogy a casust, culpa-t s dolust a *bizonyítás* szempontjából gyakran igen nehéz elhatárolni s ezek közül egyiket vagy másikat megállapítani; következésképp előrelátható, hogy közönséges büntetteknel a bíróság s az esküdtek meggyőződése ezen a téren fog legtöbbet divergálni. Tegyük fel, hogy a vádló gyújtogatás miatt emel vádat, a bíróság még a culpát sem látja fenforogni, az esküdtek pedig a tüzvész okozás vétségét állapítják meg.

A bíróság felfüggeszti az eljárást, új esküdszék elé utalja az ügyet s az esküdtek megállapítják a gyújtogatás büntetést.

Ez annál inkább megtörténhetik, mert az új tárgyaláson új bizonyítékok is felvehetők. Bármilyen s bármennyi novum merüljön is fel, a bíróságot köti a 371. §. utolsó bekezdése, mely szerint a vádlottra súlyosabb büntetést nem állapíthat meg annál, mely a korábbi esküdszék határozata alapján megállapítható lett volna; vagyis a felvett példában, habár a gyújtogatás büntetése leg-nyéhbb esete is öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő (Btk. 422. §.), a bíróság a vádlottra nem állapíthat meg egy évnél hosszabb tartamu fogházat, mint a mely a tüzvész okozás vétségére a törvényben meg van határozva. Miután pedig ehhez enyhítő körülmény nem szükséges, csupán az kell, hogy a két verdikt a fenti értelemben divergáljon, bátran elmondhatjuk az ilyen s ehhez hasonló esetekre, hogy perjogi correctionalisatio enyhítő körülmény nélkül.

Ilyen esetben a bíróság a vádlott bűnösségét az új verdikt alapján állapítja meg (371. §. ut. bek. 375. §.), a büntetést pedig az előbbi alapján szabja ki. Felmerül itt az a kérdés, hogy a büntetés kiszabásánál mily latitude áll a bíróság rendelkezésére; az enyhébb verdiktben foglalt büncselekmény büntetési tétele e, vagy nem. Igenlő esetben a bíróság a felhozott példában a gyújtogatás büntetése egy naptól egy évig terjedhető fogházat állapíthat meg, s ezen belől mérlegelheti az enyhítő és súlyosító körülményeket; vagyis a 92. §. alkalmazásával gyújtogatás büntetése megállapíthatna — rendkívüli enyhítő körülmények esetében — egy főt pénzbüntetést is.

Ha ez a felfogás nem helyes, akkor az enyhítő és súlyosító körülményeket ilyen esetekben a bíróság nem mérlegelheti, s köteles az enyhébb verdikt alapján a maximumot megállapítani; ámde ezen felfogás ellen szól a büntető perrendtartás 371. §-ának világos szövege, mely szerint a bíróság «a vádlottra nem állapíthat meg súlyosabb büntetést annál, mely a korábbi esküdszék határozata alapján megállapítható lett volna».

Miután a törvény expressis verbis a *súlyosabb* büntetést zárja ki, s miután itt más, mint az enyhébb verdikt értelmében megállapítható büntetési tétel maximuma nem érthető, ebből a *contrario* következik, hogy ennél a maximumnál enyhébb büntetés kiszabható. Hogy ez mikor fordulhat elő, arról a perrendtartás hallgat, s ez természetes, mert a Btk. 90., 91., 92. §§-ok szabályozzák a súlyosító s enyhítő körülmények alkalmazhatóságának feltételeit; s így a bíróság keze csak felfelé van megkötve a perrendtartás 371. §. által; lefelé azonban a 92. §. alkalmazásával a minimumig lemehet. Ezekből láthatjuk, hogy perrendtartásunk arra az esetre, ha az esküdtek tévedtek, oly messzemenő garantiát állított fel, a minőt egyetlen egy kontinentális állam perrendtartása sem tett.

Vargha Ferencz.

Kiskereskedői részvénytársaságok.

Házalás céljára alakult részvénytársaság, zsibárus szövetkezet, kereskedelmi társaság-e vagy sem? Más szóval hogyan egyenlíthető ki a kereskedelmi törvény 5. és 147., illetőleg 223. §§. közti ellentét? Az 5. §. szerint kufár és házalók egyesülései egyáltalában nem kereskedelmi társaságok, a többi kereskedők üzletére vonatkozó feltételeken nem azok. Ezzel szemben a kereskedelmi törvény 147. §-a a részvénytársaság definíciójánál teljesen hallgat a célról, és kereskedelemről, szintugy a szövetkezeti §. Nagy Ferencz szerint ezen §§-ból az következik, hogy «a kufár és házaló üzletre irányuló társaságok feltétlenül, a többi kiskereskedői társaságok csak akkor nem kereskedelmi társaságok, ha az üzlet a kis ipar körét túl nem haladja». (Kereskedelmi jog 3. kiad. 76. l., de ugyanugy 4. kiad. is.) Ez állana mindenféle kereskedelmi társaságra, tehát a részvénytársaságra és szövetkezetre is. Állana pedig azért, mert a kereskedelmi törvény 5. §-a által statuált kivétel a terjedelmet bírja alapjául, már pedig «mit változtat a lényegileg terjedelmi kivételen azon körülmény, hogy ... a részvénytársaságnak kereskedelmi ügyletekkel nem kell foglalkozniok?» (3. kiad. 76. l. 21. j.)

Tehát a részvénytársaság kereskedelmi társaság ugyan, tekintet nélkül arra, hogy minő ügyletekkel foglalkozik, vagy hogy foglalkozik-e egyáltalán ügyletekkel, de ha kufár vagy házalási célra alakult, akkor feltétlenül nem kereskedelmi társaság, ha zsibárus célra, akkor feltételeken nem az.

A magam részéről ezen interpretációba nem bírok teljesen belenyugodni. Azt hiszem ugyanis, hogy a kereskedelmi törvény, midőn az ügyletek minőségét kivette a részvénytársaság és a szövetkezet definíciójából, akkor tágitani akart, vagyis belevonni bizonyos formákat a kereskedelmi társaságok körébe, tekintet nélkül arra, hogy mi azok tulajdonképi tartalma, célja. A terjedelem pedig nem kevésbé képez tartalmat, mint azon körülmény, vajon a társaság ügyletek kötésével foglalkozik-e? Vagyis, valamint a 147. §. alapján a részvénytársaságnál nem nézem azt, hogy kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik-e egyáltalán, ugy nem szabad nézmem azt sem, hogy az esetben, ha foglalkozik, mi azok terjedelme? A törvény a társaság célját semmiképen sem korlátozza, sem mennyiségileg, sem minőségileg; minden részvénytársaság, ha célja csak egyáltalán megengedett, a priori kereskedelmi társaság a 147. §. alapján, még mielőtt terjedelmére gondolhatnánk. Bizonyítékul nincs is alaptőke-minimum. Igaz, ezzel szemben áll az s ez Nagy Ferencz főérve, hogy a törvény az 5. §-ban nem különböztet, miért szorítsuk hát azt önkényesen a közkereseti és betéti társaságra? Csakhogy a 147. §. meg világosan utal arra, hogy a részvénytársaságnál ne különböztessünk terjedelemben. Ha ezt el nem ismerjük, akkor azon furcsaság előtt állunk, hogy a kereskedelmi jelleg a részvénytársaságot a kereskedelmi jogtól eltaszítaná, nem hogy odavonzaná. Hiszen így azt kellene mondanunk, hogy «kiskorcsolyázási» részvénytársaság kereskedelmi társaság, holott a kiskereskedői nem az!

Igy felfogva a dolgot, különben a kereskedelmi törvény 5. §-a nem volna csak terjedelmi kivétel, hanem minőségi is. Ez a kufár és házaló részvénytársaságokra világos. Áll azonban a zsibárusokra, stb. is, mert a kérdéses célú kereskedelmi ügyleteknél a mennyiség dönt a felett, vajon azok a részvénytársaságot kereskedelmivé teszik-e? Már pedig, ha egyéb esetekben közömbös a terjedelem, a kereskedelmi ügyletek vagy legalább bizonyos kereskedelmi ügyletekre irányuló részvénytársaságnál ellenben a mennyiség igenis dönt a társaság kereskedelmi társaság volta felett, akkor a kiskereskedői részvénytársaságok minőségileg különböznek minden egyéb részvénytársaságtól!

Igen, de minőségileg még Nagy Ferencz se akarja a kiskereskedői részvénytársaságokat elválasztani az egyéb

részvénytársaságoktól! Ezt különben annál kevésbé teheti, mert — mint igen éles szemmel észreveszi — magánjogi részvénytársaság nincs. (U. o. 294. l.) Ha ez igaz, akkor mit csináljunk a kiskereskedői részvénytársaságokkal? A kereskedelmi jogban nincs szerinte helyük, a magánjogban meg nincs is részvénytársaság! Vagy megtagadjuk ezektől a jogi személyiséget? Mindenre a világon lehessen jogi személyiséggel bíró részvénytársaságot alakítani, csak kiskereskedői célra vagy terjedelempre nem? Azt hiszem, nem nagyon kielégítő jogi diagnózis, ha egy kiskereskedői részvénytársaság czége alatt történt bejegyzés ellen eredeti érvénytelenséget engedünk, holott egy kis részvény-kassino követelésére kebelezzük be a zálogjogot!

Ha az előbbieket helyesek, akkor a kiskereskedői részvénytársaság, kereskedelmi társaság a kereskedelmi törvény 5. §-ának hallgatása daczára. Hiszen, ha erőltetni akarjuk, e §. csak az «egyesületekről» szól, melyek alatt érthetni épen a közkereseti és betéti társaságokat egyedül is! A törvény másként is definiálja ezt a kettőt, mint a másik kettőt. A közkereseti és betéti társaságok inkább «egyesületek» is, mint a részvénytársaság vagy szövetkezet. Nagy Ferencz azon aggálya pedig, hogy «a részvénytársaságra vonatkozó rendszabályoknak a kiskereskedők még kevésbé képesek megfelelni, mint azoknak, melyek a közkeresetre és betétire vonatkoznak», azt hiszem túlzott. A törvény eléggé gondoskodik szakközvegekről. Végre a kiskereskedők alakíthatnak bankszövetkezetet is s akkor nem lesz nagyobb az intelligenciájuk, mégis a törvény alá esnek!

Dr. Almási Antal.

Egy életrevaló indítványról.

Spengel Sándor kir. törvényszéki bíró ur a *Jog*-nak f. é. 1-ső számában egy igen üdvös indítvánnyal lépett elő arra nézve, hogy a bírói karnak arra alkalmas tagjai a törvény-előkészítés munkájában hogy lennének a legcélszerűbb módon alkalmazhatók a nélkül, hogy ez által bírói tisztjuk teljesítésétől elvonatnának, és így a közszolgálat hátrányt szenvedne. Azt hiszem, hogy az a közreműködés, melyre igazságügyi kormányunk 68,145/97. számú rendeletével a bírói kart serkenteni akarja, helyesebben nem is lenne *szervezhető*, mint úgy, a hogy ezt Spengel Sándor t. barátom négy pontban összefoglalva javaslatba hozza.

Szerinte:

1. A közreműködésre jelentkező bírák közül azokat, kiknek eddigi tevékenysége a törvény-előkészítési munkálkodás sikerére nézve garantiát nyújt, és kik esetleg az illetékes kir. táblák elnökei részéről kijelöltetnének, az állandó bizottság *kültagjai* gyanánt kellene számba venni.

2. A kültagok rendelkezésére bocsátandók mindazon jogi szakművek, melyek úgy a már elfogadott elvi alapra vonatkozó joganyagot, valamint az állandó bizottság kebelében ezentul megállapítandó irányelveket tartalmazzák, hogy a közreműködésre jelentkezők a bizottsági tevékenység irányára nézve általános tájékozást szerezhessenek

3. Az általános tájékozás alapján jogában állana a kültagoknak saját választása szerint azon kérdéshez szólni, melyre nézve ő bírói, vagy korábbi működése terén figyelemre méltó tapasztalatokat szerzett. Ezek a vélemények az állandó bizottság vezető tagjához volna felterjesztendőek ki azok értékesítéséről gondoskodnák.

4. E pont az érintkezés és eszmecsere módjáról intézkednék.

A proponált szervezés nemcsak abban az irányban éreztetné hatását, hogy elszórt felszólalások és több-kevesebb értékkel bíró vélemények érkeznének a kodifikáló bizottság elé, hanem főleg abban is, hogy a bizottságnak egy, az egész országra kiterjedő oly szakértő és megbízható organi-

satio állana rendelkezésére, melyet az *adatgyűjtés* fontos munkájára a legnagyobb sikerrel alkalmazhatna.

Hogy az adatgyűjtés a kodifikációnak — az alapvető munkálatoktól a teljes befejezésig — egyik szükséges eszköze, ezt fejtegetni felesleges. Hisz a törvényalkotásnak célja az, hogy az *élő jogot* fixirozza, az élő jog pedig az állampolgárok mindennapi forgalmi, vagyoni, családi és egyéb érdekeinek találkozásában, surlódásában, kölcsönös kiegyenlítésében nyilatkozik meg. A törvényalkotónak tehát legyen tiszta képe arról, hogy az állampolgároknak mely érdekei találkoznak, surlódnak, és miként nyernek kiegyenlítést. Mert ha ezt figyelmen kívül hagyja, úgy meglehet, hogy oly törvénnyel fog megajándékozni, mely az «elegans jurisprudentia» minden diszével ékeskedik, de a jogkereső közönség igényeit kielégíteni még sem fogja.

Az adatgyűjtés munkáját a Spengel Sándor t. barátom ajánlotta szervezés mintaszerűvé tenné, ha javaslata kiegészítenék még azzal a rendelkezéssel, hogy «a kültagok az állandó bizottság utasításai szerint az adatgyűjtésben segédkeznek»; mert hogy e részben országos statisztikai hivatalunk adatai nem kimerítőek, azt mindenki tudja; hisz egy speciális irányú statisztikai kinyomozása ily országos hivatalnak nem is lehetett feladata.

Vegyük csak a *superficies* kérdését.

Dr. Imling Konrád szerkesztő tag ur «a superficies intézményének bármily irányú szabályozásába indokoltan csak úgy bocsátkozhatnánk, ha tényleg fenforogna annak gyakorlati szüksége, hogy a telek tulajdonosa megengedje valakinek saját céljára a telken való építést a nélkül, hogy a telek tulajdonát átruházná. Ez a szükség pedig minálunk fen nem forog». Ellenben dr. Vavrik Béla szerkesztő tag ur a felülepítményt mint önálló jogintézményt, nem tartja mellőzhetőnek, részint elméleti okokból (l. jegyzőkönyvek 138., 139. l.), részint mert azt «az élet szükségessé, kívánatossá» tette. Dr. Thirring Lajos szerint «egyedül a létező közgazdasági szükségletet kell szem előtt tartani a superficies kérdését illetőleg, nem pedig alaki tekinteteket». Dr. Sipőcz László «kétségtelennek tartja, hogy a gyakorlati élet gazdasági szükségletei megkívánják a superficies külön szabályozását».

Vajon e kérdések mikénti megoldása nem-e függ attól, hogy az ország lakosai a *modus vivendi*nek azt az alakzatát, melyet mint jogintézményt superficiesnek nevezünk, sűrűn veszik-e igénybe vagy sem? Növekedő vagy fogyó tendenciát észlelünk-e eme jogintézményt illetőleg vagy sem? Az ország mely részében, mily természetű ingatlanokon, mily foglalkozásu egyének veszik igénybe? Mily közgazdasági és társadalmi jelenségeket észlelhetni e jogintézmény érvényesítésében?

Mind e kérdésekre feleletet alig adhat más, mint a ki egy-egy vidéknek forgalmi, vagyoni és társadalmi életét folyton szemmel tartja, és észleleteiről, ha nem is matematikai, de a kodifikáció zéljaira megközelítő pontossággal szakszerűen adhat számot. Én legalább megvallom, hogy a superficiesnek a kodexben leendő törvényes rendezése felől dr. Imling Konrád véleményéhez hajlok; de nem tagadhatom azt sem, hogy a komáromi kir. törvényszék területén arról győződtem meg, hogy felülepítményes jogon a legújabb időben is keletkeztek superficiesek. Ha ez az ország más részében is észlelhető (és azt hiszem, hogy különösen a Dünántul nem elszórt jelenség ez, hol a latifundiumok a kis gazda térfoglalását annyira megnehezítik) úgy ez a felvetett kérdésnek mikénti megoldására lényeges befolyással lehet.

Vagy ime egy más példa. A «jegyzőkönyvek»-ből (60., 61. lap) úgy látom, hogy dr. Imling Konrád tanácselnök ur dologjogi tervezete elejét akarja venni annak, hogy épületek emeletenként vagy *helyiségekként* megosztva lehessenek többek tulajdona. Nem lehetetlen, hogy lesznek oly véleményen is,

hogy, különösen tekintettel a földmivesek örökösödési viszonyaira (egy-egy külön szoba és közös konyha rendszer) a közös tulajdonnak ily módon való gyakorlása megengedendő.

Am, ha látjuk, hogy e rendszer mennyi ügygyel terheli a bíróságok büntető osztályait, ha megtudjuk, hogy több helyütt a közös konyhát egy a padlón végighuzott krétavonással választják ketté, és e határnak átlépése mily véres összeütközésekre ad alkalmat (vizsgálóbíráinktól értesültem ily felmerült esetről), úgy a tervezet eme részéhez igazságügy-politikai okokból kell hozzájárulnunk.

Ilyen, és hasonló adatok adnak a kodifikátornak utmutatást arra, hogy hol kell fejleszteni, és hol kell prohibítív eszközökhöz nyulni.

Ezért tartom Spengel Sándor t. kollegám javaslatát egészséges gondolatnak, és attól szerintem, a létesítendő mű érdekében csakis üdvös eredmény várható.

Dr. Kéri Miklós,
kir. tszéki bíró.

A budapesti gyűjtőfogház.

Midőn 1896-ban e szabadságvesztésbüntetés végrehajtására szolgáló intézet felépült, a miniszter meglegedéssel konstata, hogy végre van egy börtönünk, melyben a különböző büntetésnemeket a Btk. intenczióinak megfelelően végre lehet hajtani. Mi is reméltük, hogy testet ölt az ige, mely mértanilag kiczirkalmazott büntetési rendszerünkben foglaltatik, hogy legalább ebben az intézetben a végrehajtás majd nem jön lépten-nyomon összeütközésbe a törvénnyel s így végre-valahára lesz egy intézetünk, melyben a progressiv rendszer áldásait tapasztalhatjuk. Az intézet elkészült a modern börtönépítéssel minden vívmányával felszerelve s ha a szakember végig megy rajta, azt gondolhatná, hogy a Krohne Gefängnissskunde-jának egyes tételei vannak benne köből és téglából kiépítve.

Másfél év mult el a gyűjtőfogház megnyitása óta és máris tapasztaljuk, hogy az intézet nem képes a hozzáfűzött várakozásokat kielégíteni, mert eredeti céljától eltérőleg a szó grammatikai értelmében vett *gyűjtő* fogházat csinált belőle a központi igazgatás, a mely ugyszólván találkozó helye a kriminális népesség legkülönbözőbb osztályainak. Meggyőződhetünk erről, ha csak egy pillantást vetünk az 1897. évi forgalmi statisztikára. Az elmúlt év jan. 1-től decz. 31-ig 8615 egyén fordult meg az intézetben, kik közül elítelt fegyencz volt 1410, rab 3282, fogoly 1033, vizsgálati fogoly 653, felebbezés alatti fogoly 1932, elmemegfigyelés alatti 234, javító-intézetre ítélt 71.

Ila tehát egészen eltekintünk is attól a gravamentől, hogy a 800 egyén befogadására szánt intézet létszáma állandóan meghaladja az előirt létszámot,* a főbaj, a mi nyomban szembeötlök, az, hogy a vizsgálati foglyoknak ily nagyszámu beutalása gátat vet a büntetések következetes és céltudatos végrehajtásának. Nem is szólunk arról, hogy az ügykezelés e szétágazása mennyi munkát ad, mert hisz ezen a személyzet szaporítása által, talán lehetne segíteni, hanem csak arra a gyakorlati nehézségre utalunk, melyet a bánásmód, az élelmezés különbözősége okoz. Ily körülmények közt individualisációról az elítéltek egyenkénti megfigyeléséről és neveléséről szó sem lehet. A főbaj azonban az, hogy a vizsgálati foglyok csaknem kiszorítják az elítélteket. Így az elmúlt évben Lipótvárra 40, Vácra 30 fegyenczet szállítottak, sőt járásbírósi fogházakba is 25-öt, holott a miniszter a munkácsi fegyintézet beszüntetését épen azzal indokolta, hogy a fegyházak túltömöttsége már megszűnt. Az intézet ilyen módon valóságos illusztrációja az ismeretes közmondásnak: »fogadj tótot vendégül és kiver a házadból».

* Igy pl. 1898 január 15-én 851, 16-án 857, 17-én 856, 18-án 859, 19-én 855 egyén volt az intézetben.

A budapesti és pestvidéki büntetőtörvényszéki fogházak körülbelül 500 vizsgálati fogoly elhelyezésére vannak szánva, bár a létszám ezekben is állandóan meghaladja a befogadási képességet. Kétségtelen tehát, hogy a kriminalitás következetes emelkedésének az lesz a következtése, hogy a gyűjtőfogház is lassanként átalakul vizsgálati fogházzá. Ez pedig épen nem volna kívánatos. Mindenekelőtt a hely nem megfelelő.

A védőügyvédnek a gyakorlatban érvényesülő büntető perrendtartás szerint oly alárendelt a szerepe, hogy az talán nem is számít mint argumentum, ha a védőnek félnapos kirándulást kell tennie öt percnyi értekezés végett. Ha pedig — a mint az 1896. évi XXXIII. tcz. azt remélnünk engedi — a védő érintkezése a vizsgálati fogollyal kevesebb formaszerűségnek lesz alávetve, s nem fog csupán a legelkerülhetetlenebb esetekre szorítkozni, úgy e helyi kalamitás bizonyára még érezhetőbbé válik. Vádnak és védelemnek egyaránt érdeke, hogy a vizsgálati fogoly állandóan közelben legyen, a mi csak úgy lehetséges, ha a miniszter a törvényszéki épület közvetlen szomszédságában vizsgálati fogházat épít. Nem kell visszarettenünk attól a gondlattól, hogy ez a város közepén van, példa rá a Holstenthor melletti vizsgálati fogház, (mely egész Németországban a legmintaszerűbb), Hamburgban és a Milbank Penitentiary a Themse partján Londonban.

Dr. Vámbéry Rusztem.

Különfélék.

— Üdvös reformot tartalmaz az a törvényjavaslat, melyet az igazságügyminiszter a napokban a törvényhozás elé terjesztett. Számos ügyet utal perrendtartásunk a kir. törvényszékek elé, a nélkül, hogy szükség lett volna azoknak társas-bírósi elintézése. A telekkönyvi ügyekkel tett és teljes mérvben bevált próba után elérkezett az ideje annak, hogy a társas-bíróságok megszabadíttassanak sok oly munkatehertől, a mely alig több mint bírói administratio, s a mely nem igényli azokat a garanciákat, melyeket a társasbírói rendszer nyújt. Az eljárás egyszerűsítése és gyorsabbá tétele levén a javaslat célja, kívánatos, hogy mielőbb törvénnyé váljon.

— Lopás vagy sikkasztás? B. Ágnes panaszos két napig a vádlottaknál tartózkodott s távozásakor zárt kofferjét, melyben ingóságai voltak elhelyezve, vádlottak őrizetére bízta. Vádlottak a koffert álkulcs segítségével felnyitották, abból 12 frt értékű ingóságot jogtalanul eltulajdonítottak, eladták s a kárra nézve kiegyeztek. A budapesti kir. törvényszék a vádlottakat az 50,950.94. B. sz. ítélettel lopás büntette miatt a Btk. 336. §-nak 4. pontja alapján hat havi börtönre ítélte. Ezt az ítéletet a budapesti kir. ítélő tábla 11,390/94. B. sz. a. hozott ítéletével helyben hagyta. A magyar kir. Curia az 1896. évi július hó 1-én 11,188/95. B. sz. a. hozott ítélettel mindkét alsóbb bíróság ítéletének megváltoztatásával a vádlottakat a sikkasztás vétségében mondta ki bűnösöknek és ezért őket egy havi fogházra ítélte. Indokok: »Tekintve, hogy a koffert káros maga adta át vádlottaknak s bízta rájuk megőrzés végett; tekintve, hogy e szerint nem a beleegyezés nélküli elvétel, s így lopás, hanem az őrizetbe adott idegen ingó dolog jogtalan eltulajdonítása, tehát sikkasztás forog fen, az alsóbb bíróságok ítéleteit megváltoztatni s az eltulajdonított ingók 12 frt értékére való figyelemmel vádlottakat sikkasztás vétségében bűnösöknek itélni kellett».

— Dijnok ellen hozott büntető ítélet is a felettes hatósággal közlendő. A budapesti kir. ítélő tábla kimondta: »Az ítéletnek az igazságügyminiszteriummal való közlése elrendelendő volt azért, mert az állandó gyakorlat szerint nemcsak a rendszeres hivatalnok ellen, hanem egyáltalában az alkalmazottak ellen hozott büntető ítéletek — mint melyeknek tekintendők a dijnokok is — közlendők a felettes hatósággal annál is inkább, mert az 1897. XXIV. tcz. szerint a dijnokok is nyugdíjképesek». A budapesti kir. ítélő táblának 1897. évi október hó 13-án 8998/97. B. sz. a. hozott ítélete.)

— **A Magyar Jogászegylet** utóbbi ülésében *dr. Raffay Ferencz* tartott előadást a párberről és ez alkalomból egy igen érdekes párbérügyet ismertetett, mely 100 évig volt folyamatban és melyben a Curia a hetekben mondott végítéletet. Az előadás után *Timon Ákos* egyetemi tanár, a kongruabizottság előadója, szólalt fel; tüzetesen fejtegette a kérdést és ismertette a folyamatban levő összeírás rendszerét s a stádiumot, melyben az összeírások jelenleg vannak.

— **Dr. Szladits Károly** munkatársunktól a következő sorokat vettük:

Az utóbbi tudósításom két felszólalást hiányosan, illetve tévesen adott vissza, miért is azokat a további fejtegetések előtt következőleg helyesbitem:

Zsögödnek az a nyilatkozata ugyanis (23. l.), hogy «az elővásárlási jog telekkönyvi bejegyzéséhez az azt megalapító (kötelmi) ügyleten felül még külön dologi ügylet is kívánatik» — helyesen úgy hangzik, hogy «az elővásárlási jog bejegyzéséhez még ez utóbbira vonatkozó külön megállapodás is kívánatik», a mely természetesen még nem hozza létre a dologi jogváltozást, hanem csak igényt ad a bejegyzésre. *Kovátsnak* az a kijelentése pedig (23. l.), hogy ő az elővásárlási jog dologiságának lényegét annak active és passive való átszállásában látja, olyképp egészítendő ki, hogy nézete szerint a dologiság az elővásárlási jognak úgy activ, mint passiv oldalon *telekhez* kötésében s a *telekkel* együtt való átszállásában jelentkezik legprægnansabban.

— **Magyar Törvénytár.** (Corpus Juris Hungarici.) Szerkeszti *dr. Márkus Dezső* kir. törvényszéki bíró. 1897. évi törvénycikkek. A magyar törvények e legteljesebb és leggondosabb gyűjteményéből, mely a Franklin-Társulat mileniumi emlékkiadása, most az 1897. évi törvénycikkeket tartalmazó kötet került ki a sajtó alól. Ebben a kötetben is úgy, mint az előző kötetekben (melyek az 1836—1896. évi törvénycikkeket és Werbőczy hármaskönyvét tartalmazzák, míg a Corpus Juris hátralevő része még ez évben jelenik meg) Dr. Márkus Dezső a főszólyt arra helyezte, hogy minden egyes törvénynek törvényhozási előzményeit tüntesse fel, hogy kimutassa minden egyes törvény minden szakaszának a korábbi törvényekkel és egyéb jogszabályokkal való összefüggését, valamint a törvény egyes szakaszai közti vonatkozásokat, a mi annak alkalmazásánál elsőrendű fontosságú, azonfelül minden törvény kapcsán idézvék az arra vonatkozó rendeletek is (egészen 1898 január 1-ig bezárólag). Ehhez a kötethez a szerkesztő pótlások címén, külön 64 oldalon mellékelte azoknak a módosításoknak és kiegészítéseknek a sorozatát is, a melyek az 1836—1896. évi törvényekre vonatkozóan a korábbi kötetek közrebocsátása óta keletkeztek. Ezek a pótlások a szerkesztőtől megszokott körültekintéssel és lelkiismeretességgel készültek, valóban eredeti, ötletes alakban és kiváló gyakorlatiassággal. Minden oldal tulajdonképpen több, az illető helyen (a hátlapon enyvezett) szelet összetétele; minden szeleten ott található az utalás, hogy azt melyik törvénycikk mely §-ához kell ragasztani és természetesen — a mi a fő — az az időközben történt módosítás és kiegészítés is (törvény, rendelet), a mely az utalt törvényhelyre vonatkozik. Az olvasónak tehát egyéb dolga nincs, minthogy az egyes szeleteket az utalt helyekre ragasztja és ezzel eléri azt, hogy a törvényre vonatkozó minden adat 1898. évi január hó 1-éig bezárólag egy helyen együtt van és hogy a Corpus Jurisből soha új kiadást nem kell beszereznie, mert az évenként megjelenő és az utolsó év törvényhozását tartalmazó kötet, mindenkor tartalmazza az utolsó év törvényhozása által szükségessé vált pótlásokat hasonló gyakorlati alakban, a miyenhez foghatót egyetlen külföldi törvénykiadás sem mutathat fel. Az 1897. törvények e kötete külön is kapható s bárki (nemcsak a Corpus Juris tulajdonosai) által megszerezhető. Ára füzve 2 frt, félbőr-kötésben 3 frt.

— **Kereskedőkre fontos elvi kijelentés** foglaltatik a udapesti kir. ítélő tábla felülvizsgáló tanácsának egyik legjabb határozatában. Egy kereskedősegédet a főnök üzletéből

elbocsátván, ez az elbocsátás után, azelőtti foglalkozásának megfelelő, a volt főnökéhez hasonló, tehát versenyüzletet nyitott, de a felmondási időre járó bért is perelte. A budapesti kir. ítélő tábla felülvizsgáló tanácsa kimondotta, hogy a versenyüzlet nyitása által nem látja az 1884: XVII. tcz. 94. §. h) pontjának esetét fenforogni s ennél fogva úgy találta, hogy a versenyüzlet felállításának pusztá tényében a szolgálati szerződésnek felperes részéről való megszegése nem nyilvánul; másrészt azonban kimondotta a budapesti kir. ítélő tábla azt is, hogy az alkalmazott a főnök szerződészegése esetében sincs felmentve a szerződési hűség alól, hanem a szolgálati viszony lényeges feltételét képező azt a becsületeséget és hűséget, melylyel az alkalmazott a szolgálatadó főnöknek tartozik, köteles a segéd még a szolgálatból történt elbocsátás után is mindaddig betartani, a míg a szolgálati szerződés alapján volt főnökétől a maga javára jogokat érvényesíteni kíván. Ennek a jogi álláspontnak szükség-szerű folyamánya pedig az, hogy az, hogy az elbocsátott alkalmazott a volt szolgálatadója iránt tartozó szerződési hűséget megszegi és így a volt főnöke ellen folytatott verseny jellegét ölti fel, tehát illoyalis versenynyé minősül már az által is, midőn tevékenyen oda működik, hogy volt főnökének rendes vásárlóit annak üzletéből elvonja és azokat a saját üzlete, illetőleg azon versenyüzlet részére, melynek tagjává lett, megszerezze, mert ezzel a tevékenységgel volt főnökének gazdasági érdekeit szándékosan veszélyezteti. Az alkalmazottnak tehát már az a cselekedete, hogy volt főnökének rendes vevőit maga számára megszerezni törekszik és ebbeli törekvésének megvalósítása végett tevékenységet fejt ki, az 1884: XVII. tcz. 94. §. g) pontjának esetét, melynek fenforgását a kir. ítélő tábla a per elbírálására döntő fontosságúnak tart, kétségtelenül megállapítja.

Nemzetközi Szemle.

— **Brouardel**, a párisi egyetemen a törvényszéki orvostan tanárának előadását a törvényszéki orvos teendőiről közli az «Annales d'Hygiène» utolsó száma. Közöljük belőle a következőket:

A legerélyesebben ajánlom, hogy részrehajlatlanul, minden szenvedély nélkül nyilatkozzanak. Egy szó, egy hangsúlyozás, egy kézmozdulat ne engedje az esküdteket arra következtetni, mi az önök véleménye a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát illetőleg.

Még ha az ügyvédek kérdései némileg agresszív hanguak is, feleljenek mindig az elnöknek ép úgy, mint az ügyvédeknek egyenlő deferentiával. Ha az ügyvéd fel is indul, maradjanak nyugodtan; némileg hozzátartozik az ügyvéd szerepéhez, hogy intimidálni próbáljon, ekkép kedvező hangulatot szerezve védencének. Az ügyvédnek nem csupán ártatlanokat kell védeni, hanem a bűnösök vétkét is enyíteni.

A védelem idézhet más orvost, hogy az önök véleményének konklúzióit megtámadja. Azt ajánlom, hogy a vitaközlésben módfelett mérsékeljék magukat és semmi keserű-édes kifejezésekkel ne éljenek. A mérséklés mindig az önök részén kell, hogy legyen. Az esküdtek mindig az iránt viseltetnek jó indulattal, ki hidegvérét megtartotta és semmi indulatot nem mutat. Mert ha felindulnak, könnyen elmondanak olyat, a mit elhallgatni akartak volna és elragadtatva gondolataik által, átlátni engedik véleményüket az ügy felől és úgy a vád, mint a védelem ennek a maguk szempontjából hasznát veszik.

— **Az ügyvédi rendtartás 13. §-a** kötelezi az ügyvédet, illetve a főnököt, hogy a nála gyakorlaton levő ügyvédjelöltek magaviseletéről és arról, hogy az illető jelölt nála van-e még gyakorlaton, minden év végén jelentést tegyen a kamarának. Miután eddigelé a budapesti ügyvédi kamara tagjai közül a jelentést igen kevesen adták be, figyelmeztetjük az illetőket, hogy siessenek jelentésüket mielőbb a kamarához beküldeni.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A fővárosi bíróságok. — A *jus* szó eredete és fogalma és nyelvi rokonai. *Dr. Pikler Gyula* budapesti egyetemi tanártól. — *Jogirodalom:* Az ujkori alkotmányfejlődés elemei. A XV. század második fele és a XVI. század. Irta *dr. Illés József*. *Dr. Berinkey Dénes*-től. — *Törvénykezési Szemle:* Az osztrák ügyvédi díjszabási javaslat. *Dr. Zakariás János* a brassói ügyvédi kamara titkáráról. — Az elővásárlási jog. *Dr. Szladits Károly* budapesti törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat az 1881. LIX. tcz. 3. §-ának módosításáról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fővárosi bíróságok.

1. A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék.

A bíróságok tevékenységét az évi ügyforgalmi kimutatások domborítják ki legszemléltetőbben.

De e kimutatásokban nem azt kell nézni, hogy elintézte-e az illető bíróság a beérkezett összes ügyszámokat, mivel a *számok* elintézése még nem bizonyít semmit.

Vannak a bírósági kimutatásoknak «beszélő számai», a melyekből sok következtetést lehet levonni nemcsak az administratio jóságára, de az ítélkezés alaposságára és gyorsaságára is.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék egyike az ország legnagyobb ügyforgalmu bíróságainak.

1897. évi ügybejövetele 124,838 számot tett ki, mihez hozzáveendő az 1896-ról maradt 2559 hátralék is. Elintéztetett 125,827, hátralékban maradt 1570 ügyszám, a mi elenyészően csekély restantia.

1896. évben 24,543 váltókeresetre és 24,350 sommás végzésre 2557 kifogás esett. A váltóperekből 617 megszűnt, 85-ben a felek a bíróság előtt egyességet kötöttek, 2011 ügyben ítélet hozatott, 237 más módon intéztetett el.

A kereskedelmi perekből 30 esetben a bíróság leszállította illetékességét, 685 megszűnt, 71 bírói egyességgel végződött, 1042-ben ítéletet, illetőleg perdöntő határozatot hozott a bíróság.

442 vegyes perből 171 megszűnt, 279 ítélettel fejeztetett be.

A 19 előadónál összesen 652 per maradt elintézetlenül, folyamatban maradt 1490 per.

A törvényszék 1897-ben 38 csődöt nyitott, mihez hozzászámítandó az előző évről áthozott 124 csőd. A folyó évben nyitott csődök tömegének cselekvő vagyoni értéke 470,420 forintot, passivái 1.280,000 frtot tettek ki. Ugyanezen évben 34 csőd szűnt meg és pedig vagyonfelosztással 14, egyességgel 3, kényszeregyességgel 1, vagyon hiányából 16, folyamatban maradt 128.

Czégügyben 2398 beadvány érkezett, elintézendő volt összesen 2425, elintézetlenül maradt 14.

A 23,574 végrehajtási beadványból 126 maradt hátralékban.

Felterjesztetett a másodbírósághoz 1518, a harmadbírósághoz 296 felebbvitelt. A másodbíróságtól 740 helybenhagyó, 84 részben, 134 egészben megmásító, 28 feloldó, 79 pótlást rendelő határozat érkezett le.

A harmadbíróságtól 333 helybenhagyó, 76 részben,

83 egészben megmásító, 7 feloldó, 12 pótlást rendelő határozat érkezett.

A felebbezési tanács ügyforgalmából kiemeljük, hogy az 1896-iki 296 hátralékkal együtt 1227 felebbezés várt elintézésre. Elintéztetett 897 és pedig ítélettel 738, egyességgel 19, feloldással 45, más módon 95. Folyamatban maradt 330 felebbezési ügy.

A múlt évről maradt 39 felülvizsgálathoz a folyó évben 274 érkezett. A 313 elintézendő közül elintéztetett 284 és pedig ítélettel 223, feloldással 38, más módon 23.

A 135 felfolyamodás közül 6 maradt hátralékban. A 129 elintéztetett felfolyamodásra érdemleges határozat hozatott 110, feloldással 5, más módon 8 ügy intéztetett el.

A kir. tábla által érdemlegesen elintéztetett felülvizsgálatok közül leérkezett 79 helybenhagyó, 3 megváltoztató, 14 részben feloldó ítélet.

Ezek az ügyforgalom száraz számadatai. Nem volna e kimutatás ismertetése teljes, ha meg nem emlitenénk, hogy 1897 nov. hótól kezdve a törvényszék bírói létszáma 3 bíróval kiegészített és hogy ezzel egyidejűleg az elnök úgy intézkedett, hogy a bírák fele kizárólag kereskedelmi perek előadásával foglalkozzék, míg a többi bíró a váltóügyeket intézze és a kereskedelmi perek administrationális részét vezesse a becsomózásig.

Ezen újítás rendkívül üdvösnek bizonyult. Mig ennek előtte az érdemleges perek 5—6 hónapig, sőt tovább is elhverték becsomózva, míg határozathozatalra került a sor, addig ma már a törvényszék a váltóperekben csaknem teljesen currentiában van és kilátás van arra is, hogy még ez évben a kereskedelmi perekben is elérhető lesz e kedvező helyzet.

Lényeges javulás remélhető, ha az 1881. évi LIX. tcz. 3. §-ának módosításáról szóló, imént benyújtott javaslat törvényerőre emelkedik, mivel ezzel igen számos, nem társasbíróság elé való ügy elvonatik az ülésekből, a mi egyrészt gyorsabbá teszi az ügymenetet, másrészt alaposabbá teendő az érdemleges ügyek elintézését.

A váltókereseteket és végrehajtási ügyeket eddig háromszor hetenként intézte el a törvényszék és pedig hétfőn, szerdán és pénteken. De a gyorsaság követelményének nem felelhetett meg az, hogy a vasárnap délelőtt beadott sürgős beadványokat már csak a szerdai ülés intézte el.

Remélhetőleg az új rendszer mellett meg fog szünni ezen, a kereskedelem érdekeire káros helyzet és az egyes bírák mindennap el fogják intézni az előző napon beérkezett összes ügydarabokat.

És itt kell felemlitenünk az ügymenet gyorsaságának egy másik akadályát, azt a formalismust, melylyel a váltókeresetek a külalak tekintetében megbíráltatnak.

Benyújtatik a váltókereset X. Y. budapesti lakos kereskedő ellen és felperes zárjelbe teszi: (X. Y. utca 10. sz.) Visszaadja a törvényszék a keresetet hiánypótlás végett azért, mivel nincs feltüntetve külön-külön, hogy hol van az üzlet és hol van a lakás.

De visszaadja a bíróság a keresettel egyidejűleg benyújtott biztosítási végrehajtási kérvényt is.

Ha azután felperes a keresetet és végrehajtási kérvényt

az óriási, lényegbevágó hiba kiigazításával egy kérvényben terjeszti vissza, akkor újra visszaadja a bíróság az összes iratokat, hogy külön beadvánnyal mutattassék be a kereset és külön beadvánnyal a végrehajtási kérvény.

Ha a váltomásolatról bármi csekély szócska leírasi hibából kimaradt, visszaadatik a kereset, a helyett, hogy a bíróság — esetleg a felperes költségére, a mit igen szívesen viselne — a bírósági iroda által egészítettetné ki a leggyakrabban nem is fontos hiányt.

Igen, azt mondja a burokrata felfogás erre, hogy a váltóeljárás úgy rendelkezik, hogy a hiányos kereset pótlás végett felperesnek visszaadandó. De a jogszabályokat nem szabad *betűszerint* magyarázni.

Az a rendelet olyan hiányt gondolhat csak, a mely nélkül a kereset nélkülözi a kereset lényeges kellékeit, nem pedig minden lényegtelen apróságot.

Azt is e helyütt emeljük ki, hogy a sürgős váltó-ügyek néha a kiadóban három napig is elhevernek, majd a kézbesítő is magánál tartja 1—2—3 napig, úgy hogy ez is akadály a sürgősségnek.

A cégügyek elintézésére nézve az ügyvédi karban sok a panasz, a mennyiben a cégjegyzékvezető szeszélyétől függ az, hogy egyik darabot korábban mutatja be a referensnek, másikat későbbben, úgy hogy az egyszerű cégbejegyzések és cégtörölések elintézése közt sem a beérkezések sorrendje a döntő.

A mi a kereskedelmi és váltótörvényszék *ítélkezését* illeti, az ellen kifogás nem igen hallható, bár a budapesti kir. tábla a törvényszék sok jeles erejét elvonta. Ugy a váltóperekben, mint a kereskedelmi perekben a judikatura öntudatos és egységes. Állításunk igazolására elég utalnunk arra, hogy a sommás végzések ellen e törvényszék állandóan megadta a perújítást és ezzel a helyes és következetes állásfoglalásával nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kir. Curia hirtelen fordulattal feladta előbbi mereven formalistikus álláspontját.

Külön is ki kell emelnünk a két sommás felelbiteli tanácsot. A tárgyalások vezetése higgadt, tárgyilagos; az ügyvédi képviselő megfelelő respektusban részesül; a szóbeliség teljes érvényesülésre talál s az ítékezés megnyugtató még azokat is, a kik — nem is minden alap nélkül — nem igen tudnak megbarátkozni azzal, hogy a törvényszékek az ügyek nagy részében végső forumban ítélik meg.

A *jus* szó eredete és fogalmi és nyelvi rokonai.*

IV.

(Eredmények.)

Azon nyelvészeti irodalom tehát, a melyhez fordultunk, arról tesz tanúságot, hogy igazunk volt, midőn a *jus* eredeti értelmének, a melynek révén a *jog* értelméhez jutott, a *jó*-t az *öröm*-öt sejtettük. Láttuk, hogy a *jus*-t a nyelvészek a sanskrit *yós*-szal, az ó baktriai *yaos*-szal azonosítják, a melyek a jót, az örömet, az áldást, az üdvöt jelentik.

Mi e sejtelemhez azáltal jutottunk, hogy a *jus* tövét a *jucundus* és a *juvo* tövével azonosnak tettük fel és hogy figyelembe vettük, hogy más nyelvekben is a jogot jelentő szavak eredeti értelme a jó, a kellő, az öröm. E két gondolatmenetünk közül amaz első, nyelvészeti feltevésünket a szakirodalom, a melyet eddig idéztünk és a mely a *jus* eredetével foglalkozik, *nem támogatja*. Láttuk, hogy Benfey szerint két *ju* ige van; ezeknek egyike annyit jelent, mint 'abhalten, entfernen' és ebből ered Veniček szerint, a ki annak még a következő jelentéseket adja: 'wahren, wehren,

bewahren, verabwehren', *juvo* és *jucundus*; másika annyit jelent mint 'verbinden, mischen' és ebből ered — mint Benfey mondja — 'az összes nyelvészek' egyetértő véleménye szerint a *jus*. Nem ugyan annak a fogalmi viszonyoknak révén, hogy a jog kötelék, hanem azért, mert az összekötés ama fogalmából, a melyet a második *ju* ige jelent, származik a jó, t. i. az illő (ill-eszteni) fogalma.*

E szerint levezetésünk nyelvészeti oldala merő véletlen alapulna és egészen jogosulatlan volna és csak fogalmi része birna jogalappal. Bele kell-e nyugodnunk ezen ítéletbe, a mely a szakemberek ama nézetében befoglaltatik? Hogy velük vitázzunk, arra a kellő nyelvészeti szakismereteink egyáltalában nincsenek meg. Még sem hallgathatjuk azonban el, hogy fölötte meglepőnek találjuk, miszerint a két *ju* tö közl egyikből származzanak oly szavak, a melyeknek értelme 'segíteni, megörvendeztetni, kellemes' és mégis a másik töből származnak oly szó, a melynek értelme 'öröm, áldás, üdv', vagyis rokon ama szavak értelmével. Érdekes volna tudni, mit jelent az az állítás, hogy két hasonló hangzású ige van. Egyforma vagy különböző igeragozási és továbbképzési tövei vannak-e a kettőnek? Alakilag nem származhatik-e a *jós* a másiktól is, 'üdv, áldás, jó' értelméhez az által jutván, hogy 'megóvás, védelem'? Iparkodtam e kérdésekre biztos feleletet kapni, de nem sikerült. Egy laikus pillantás után, a melyet a Grassmann-féle Rig-Véda-szótárba vetettem, úgy látszik, hogy a két ige továbbképzési alakjai különbözők és hogy *yós* kétségtelenül az összekötést jelentő igeből származik. Merőben fogalmi alapon legvalószínűbbnek látszik előttem, hogy a *jus* a jó értelmében az összekötést jelentő töből azon a fogalmi alapon keletkezvén, a melyet Benfey megjelöl, nemcsak a jog, hanem a jó értelmében is átment a latin nyelvbe és azután ezen értelme alapján keletkezett *jusból* a *juvo* ige és ebből a *jucundus*, míg *jus* a jog szorosabb értelmét nyervén és abban sokat használtatván, előbbi általánosabb értelmét elvesztette. E szerint *juvo* nem az elhárítást jelentő *ju* töből származnék, mint Vaniček mondja, hanem *jus*-ból és végső sorban a másik, összekötést jelentő, *ju*-ból. Így volna visszavezethető mind a három, a jó fogalmát magában rejtő és rokon-

* Hogy a különbséget ezen két nézet között lássuk, idézem Ihering *Geist d. röm. Rechts*-jéből a következő etimológiát (I. 4. Aufl. 218): '*Jus* — von der Sanskrit-Wurzel *ju* «verbinden»... S. d. Weiteren Pott. Aus dieser Wurzel erklärt Pott auch das seltsame Zusammentreffen der zwei Bedeutungen von *jus* als Recht und Brühe. Im Letztischen findet sich nach seiner Angabe das Wort *jaut*, d. h. Mehl mit Wasser einrühren, *verbinden*. Unser deutsches «Jauche» ist vielleicht dasselbe Wort mit *jus* im Sinne von Brühe. Interessant ist die Verschiedenheit der römischen und griechischen Bezeichnung des Rechtsbegriffs. Beide Sprachen bedienen sich zu dem Zweck verschiedener Wurzeln; die griechische der Wurzel *dic*, *δίκα*, zeigen, von der in der lateinischen Sprache *dicere*, *digitus* u. s. w., letztere der Wurzel *ju*, von der das griechische *ζυβόν*, *jugum* stammt. Das griechische Wort entspricht unserem deutschen «Weise» und hat wie letzteres die doppelte Bedeutung von «Art und Weise» und die von Norm, Regel (wie im Deutschen z. B. die Gesangsweise). *Δίκαιο* ist seiner ursprünglichen Bedeutung nach der, der die Art befolgt, der Art-ige. Das beide Bedeutungen vermittelnde Moment ist das des Musters, Vorbildes; aus dem Vorbilde, der Präcedenz wird Brauch, Sitte, Recht. Die griechische Sprache fasst also bei ihrer Bezeichnung des Rechtsbegriffs das Moment des Hergebrachten, Üblichen ins Auge, die Entstehung aus der Gewohnheit, die lateinische Sprache die Wirkung, nämlich die verbindende Kraft des Rechts.»

** Mindkét esetben a *ju* két értelme egy eredetibb alapértelmeből sarjadtatható ki. Érdekes volna pusztán fogalmi alapon is azon spekulálni, mi lehetett azon alapértelme. De ha ily alapértelme fel is volna találva, még mindig megmaradna a kérdés, ebből-e, vagy a két származék-értelem egyikéből és melyikéből keletkezett a *yós*, *jus*. Egy harmadik rokonhangzású ige a sanskritban *yudh*, mely *heves rázást* és egyuttal *harcot* is jelent. Némelyek ezzel kapcsolják össze a *jubeo*-t, de ez nagyon kivételes nézet. Mellesleg mondva, a különböző nyelvekben mutatkozó pszichológia azonossága szempontjából érdekes tény, hogy a német *fei* tö szintén rázást (pl. *Feim*, hab) is, harcolást is, védelmet, megóvást is jelent (Feh-de, fai-da, harcz, *Fei-nd*, ellenség, *feig*, megsebesült, halálra váló, gyáva, *feien*, megóvni).

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. 1. a 2. és 4. számban.

hangzsú szó ugyanazon egy töre. E nézet mellett szól az is, hogy azon fejlődési feltevés szerint, melylyel Benfey a *jus* szót magyarázza, annak eredetileg *jouos-nak*, vagy *jovos-nak* kellett hangzania. Vagyis e szerint a *jus* alapértelmének megállapítását *jucundus* és *jus* alapján nem köszönhattuk merő véletlen találkozásnak. Ezen feltevést, a melyre tisztán fogalmi alapon jutottam, támogatja egy egészen új nyelvészeti munka is. Láttuk, hogy Benfey azzal az érveléssel utasítja el a *juvo* és *jubeo* tövének Wilbrandtnál előforduló azonosítását, hogy *nincs róla tudomásunk*, hogy az előbbiben az *u* valaha *ou* lett volna, míg *jubeo*-ra nézve ez kétségtelen. Solmsen *Studien zur lateinischen Lautgeschichte* című, 1894-ben megjelent munkája azonban (131. lap) két *inscriptio*-ra utal, a melyek egyikében *iovent* (= *iouent*, l. a könyv előszavát), másikban *adiouta* fordul elő, a melyekről tehát Benfeynek, úgy látszik, nem volt tudomása. És Solmsen szerint: «a legnagyobb mértékben valószínű, hogy *iūvo* is *adiūvo* összetett szóból általánosított és ebben **iōvo*-ból keletkezett». «*Jūvo*» — teszi hozzá Solmsen — «tehát az ó-indiai *vī-yavanta*-nak felel meg (Rig Veda 5. 2. 5.,) nem *yuvanta*-nak ib. 8. 71. 4.,» a mi azt teszi, hogy *juvo* az összekötést és nem az elhárítást jelentő *ju* igével rokon. Vagyis ezen legújabb nyelvészeti, hangfejlődési munka *inscriptiók* alapján azt látszik mutatni, hogy a *jus*-nak a *juvo*-val és *jucundus*-szal való összekapcsolása, a melyből kiindultunk, nyelvészetileg is jogosult.

Magáról a *jus*-ról térjünk át levezetésünknek, hogy úgy mondjuk, melléktermékeire.

Ugy látszik — és erre igen kényszerítő szükség mutatkozik — el kell ejtenünk a *jubeo*-nak a jó bírásával, az uraskodással való értelmezését is: a nyelvészek többnyire elfogadják Benfey etimológiáját, mely a *dhā* igére utal. Valóban *jubeo* nem is jelent uraskodást, sőt nem is parancsot, hanem parancsoló értelemben való *jav*-asolást (e magyar szó volna Benfey etimológiája szerint *jubeo* fogalmi analagonja); a *jubeo*-ban foglalt jó, úgy látszik, nem a jubeálás alanyára, hanem tárgyára vonatkozik; *jubeo* mellett soha sincs is személy megjelölve, a kinek a parancs szól: *jubeo* mindig *accusativus cum infinitivo*-t vonz, a melyben csak implicite jelöltetik meg, ki hajtsa végre a cselekményt, a mely a *jussum* tárgya. De ezzel valószínűleg el kell hogy essék a *jus*-nak mint üdv, áldás, jó'-nak, a *fron* 'szent' melléknévvel és a *jubeo*-nak *fronen* 'parancsolni' igével való fogalmi azonosítása is, a melyet fölvetettünk. *Fron* ugyanis szent értelméhez valószínűleg az 'uri, isteni' értelemben, *fronen* parancsolni értelméhez pedig az 'uralkodás' értelemben keresztül jutott, míg *jus*- és *jubeo*-ban, ismételjük, a jó a tárgy jóságát jelenti. Kizárva azonban teljesen nincs, hogy ugyanez az eset *fron*-ban és *fronen*-ben is.

A *gioia*-t, *joie*-t, *gioviale*-t és *jocus*-t, azt hiszem, *juvo*-val és *jucundus*-szal rokonnak tekinthetjük.

Leist azon nézetet, hogy a *jus* és a *δίκη* először a bírói eljárást, és hogy a *jus*-ban foglalt *jó* fogalom először a jó eljárást jelentette, nem látszik nekünk helyesnek. Több nyelvben vannak ugyan a *jog*-ot jelentő szavak között olyanok, a melyek először az eljárást jelentették (ugy látszik, a *törvény* is ily szó), de a *jus* nem teszi e benyomást. De még ha a *jus* eleinte az eljárást jelentette volna is, nem hiszszük, hogy a *jog* a jóval azért azonosított, mert a bírói eljárás mint *jó eljárás* tűnt fel, hanem ezen eljárás azért neveztetett a *jog*-nak, *jó*-nak, mert a jót biztosította.

Leistnak azon tanát, hogy az eskü azért jutott a *jus*-szal rokon elnevezéséhez, mert az igazságszolgáltatással kapcsolatban tétetett le, nem tűnik fel előttünk helyesnek. Mi azon elnevezés helyes magyarázata? e kérdés megoldása, valamint az eskü fogalmának fejlődése, behatóbb gondolkodást és tanulmányt igényelne, a melyet e tárgyra nem fordítottunk. V. ö. Ihering nézetünk szerint szintén helytelen magyarázatát, *Geist d. r. R. I. Th. 4. Aufl. 304.*)

V.

(A *jus* alapértelme.)

Bármiként álljon is a dolog azon kétes pontokra nézve, a melyeket felvetettünk és különösen akár *juvo*-val és *jucundus*-szal, akár *jungo*-val, akár mindkettővel egy közös töből származzék a *jus* szó, akár, a mint *legvalószínűbbnek tartjuk*, *jungo*-val közös töből eredően, azután származott legyen belőle *juvo* és *jucundus*, a nyelvészet mai állása szerint a *jus* szó alapjelentése, a melynek révén az a *jog* értelméhez jutott a *jó* az 'örömi'. A *jus*-ra nézve tehát ugyanaz áll e tekintetben mint több más nyelv jogot jelentő szavaira nézve. Vagyis ezen esetben sincs igazuk azoknak, a kik — mint ezen esetben Ihering — minden népnek lépten-nyomon, minden dologban más gondolkodásmódot, szellemet tulajdonítanak, jöllehet az egy nyelvet beszélő és egy államot alkotó nép nem természetes faji egység, hanem (rendszerint keverék) összeműködési egyesület.

Esterházy Sándor nyomatékot helyez arra — és ebben az állításban van igazság — hogy a *jog* először mint a jó, a jogos dolog, a jogos állapot, tehát mint a természeténél fogva jogos jelentkezik az emberek gondolatmenetében és nem mint a pusztá tételes *jog*. (I. m.) Azt hiszi, hogy ennek a nyelv fejlődésében is kell mutatkoznia és azért hajlik azon véleményhez, hogy először keletkezett *justum* és azután ebből rövidítés által *jus*. A fentebbiekből kitűnik, hogy e lehetetlen nyelvfejlődési feltevésre sem a fogalmak, sem a szavak egymásutánjára vonatkozó tételének bebizonyítása végett szüksége nincs. *Jus* maga eredetileg a jót jelenti és ezáltal jut a *jog* értelméhez, vagyis magában *jus* jelentéseinek egymásutánjában mutatkozik a fogalmak és a nyelv fejlődésének egymásutánja, a melyet Esterházy helyesen feltesz.*

Dr. Pikler Gyula.

Jogirodalom.

Az újkor alkotásmányfejlődés elemei. — A XV. század második fele és a XVI. század Irtá dr. Illés József. Budapest, Kilián Frigyes. 1898. — Ara 3 korona.

Nehéz feladatot tűzött ki magának dr. Illés József, mikor a XV. és XVI. századok történetének az alkotásmányfejlődés szempontjából való megírásába fogott. Mert e két század nemcsak a multnak, a bomladozó hűbéri közéletnek szélső hullámgyűrűit mutatja, hanem egyszersmind a jövőnek, sőt némileg a mai kornak derengő képét is. A multnak gyengülő s a jövőnek erőre kapó intézményei összebogozódnak a történet eseményeiben. Megcsontosodott intézmények keresztezik az új szervezkedésnek alig látszó köreit; új lényeg, új erők burkolóznak régi formába, majd régi, gyengülő erők igyekeznek felhasználni az új szerveket; harcz, izgatottság,

* Esterházy téves etimológiájával kapcsolatban egy másik példájára is akarunk reámutatni az irodalomban annak, hogy egy bölcséleti tan támogatására való törekvés mily csodálatosan helytelen és erőszakos etimológiára vihet. Ihering (*Zweck im Recht* I. Bd. 2. Aufl. 365 l.) azt a — különben teljesen hamis — tételt állítja fel, hogy csak a hatalom, a törvényhozó és a bíró lehet igazságos vagy igazságtalan, az alattvaló nem. Azután így folytatja: «Die lateinische Sprache hat in *justitia* (d. i. die Macht oder der Wille, welcher *jus* sistit, d. h. das Recht, die Ordnung herstellt) diesen Gedanken treffend ausgeprägt, während unser deutsches Wort Gerichtigkeit das charakteristische Moment nicht hervorhebt». Minthogy *justus*, mint már kifejtettük, kétségtelenül époly egyszerűen származott *jus*, *juris*-ből, mint *robustus*, *robur*, *roburis*-ből, avagy *rusticus*, *rus*, *ruris*-ből; minthogy *justus*-ből *justitia* világosan ugyanazon ártatlan *itia* főnévi képző által támadt, a melyet *avar*-*itia*, *let*-*itia* és számos más, tulajdonságot jelentő szóban látunk; minthogy tehát *justitia*-nak *sisto*-hoz semmi köze nincsen: a nyelv megdicsért géniusza bizonyára még máig is mélyen pirult Ihering meg nem érdemelt bókján. — Vécsey Tamásnál is (i. h.) hasonló etimológia van jelvez: «Ennek [i. e. a *jus*-nak] megtartása (*juri stare*) nevezhető igazságnak (*justitia*).»

elenyésző árnyalatok, surlódás és zsongás mindenütt. A modern nemzeti államok csirázása ez a kor.

Ezeket a multba vivő szálat kell, hogy egyenkint megmutassa a történetíró, mert a XV. és XVI. század fejlődése meg nem érthető a középkor hűbéri intézményeinek ismerete nélkül.

Illés József dr. azonban, a mint könyvének címe is mutatja, nem akar a jogélet minden jelenségére kiterjedő mederben haladni. Megelégszik azzal, hogy a főszme sodrában maradjon s így csak az alkotmányfejlődés elemeire terjeszkedik ki, vagy helyesebben mondva, csak a hűbéri közélet megszűnésének s a szervezett közhatalom nemzeti alapon való tömörülésének főfolyamatát magyarázza három könyvre osztott munkájában.

Az első könyvben, a melynek címe Hűbériség és Királyság, külön tárgyalja a hűbéri közélet megszűnésének s az ujkori királyság megalakulásának történeti tényeit s külön e tények okait, bár ez a kettéválasztás az első rész címében nincs találóan jelezve. A franciaországi fejlődést tekintti tipikusnak s utána külön szakaszokban tárgyalja a fejlődés országonként eltérő vonásait.

Az első könyv második részének elején álló általános fejtegetés jelzi dr. Illés József jogtörténeti álláspontját, a mely emelkedett és modern. A jogfejlődés okát, mint első rangú tényezőben az értelem fejlődésében, az ismeretek terjedésében látja s ez a gondolat a második könyvnek az egyes országok alkotmányfejlődését magyarázó szakaszaiban világosan tükröződik.

A második könyv a pápaságról és a reformációról szól. Nagy, jellemző vonásokkal rajzolja elénk a pápaság államiságát, a nemzeti egyházak megalakulását, a reformációnak az alkotmányfejlődésre való hatásával együtt. Megelevenedik előttünk a katolikus egyház képe hatalmának teljes körében s olyan részletek világában ragyog fel, a melyeknek az alkotmányfejlődéssel való összefüggését a történelem felületes forgatása mellett észre sem vettük.

Kiegészíti e képet a harmadik könyv a középkori és ujkori császárság összehasonlításával s a nemzeti államok keletkezésének rövid, de mélyreható elemzésével.

Tiszta következtetést vonhatunk mindezekből dr. Illés József történetírói egyéniségére s céljára, a melyet e munkával elérni szándékozott. Könnyed előadással, rövid, érthető könyvben akarta a jogtörténet iránt érdeklődőknek elméjébe vésni az ujkori jogfejlődés megindulásának főbb vonásait s munkájának ez a tankönyvi jellege szembetűnő. Nem a legfinomabb szálat kicsinyes szövedékét írja le részletező gonddal, hanem olyan áttekintést nyújt e másfélszázad életéről, a mely a tovább tanulmányozni akarónak kitűnő utmutató, a pusztán érdeklődőnek pedig élvezetes s elég kimerítő felvilágosítás. Ha kiemeljük azt, hogy felfogása ép oly könnyed, mint előadása, ha megjegyezzük, hogy a szép formáit e történeti munka keretében sem hagyta figyelmen kívül: nem dicséretet mondhatunk, hanem elismerést.

A ki a történeti eseményeket úgy tudja előadni, hogy azokból a kor eszméi kiviláglanak; a ki ezzel újabb gondolatokra indít, elismerésünket kiérdemelte, míg ha vannak is munkájának kisebb hiányai, a milyen az eszmék kidomborításában a helylyel-közzel észrevehető egyenetlenség. Elnézzük e hiányokat a modern tudomány magaslatán álló felfogásáért, a melylyel a történelem törvényszerűségét világítja meg, mert a simítás hiányai javíthatók, de a felfogás rossz-sága nem, vagy nagyon nehezen. A ki nem tudja megérteni, hogy az eszméknek szintén vannak törvényei, hogy az eszmehullámok hosszúsága ép oly szabályos, mint a hanghullámoké, az lehet az eseményeknek többé-kevésbé érdekes csoportosítója, de nem lesz történetíró soha a szó nemes értelmében.

Nem tudjuk, készakarva vette-e fel dr. Illés József a

jogtörténelem fonalát ott, a hol azt Hajnik Imre tömörségével klasszikus Egyetemes európai jogtörténete elejté, t. i. az ujkor elején, de mindenképp hasznosnak tartjuk munkáját szegény jogtörténelmi irodalmunkra nézve, nemcsak a jogtörténelmet tanuló ifjuság, hanem a tudományos érték szempontjából is.

Dr. Berinkey Dénes.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az osztrák ügyvédi dijszabási javaslat.

Csak néh. Dell'Adumi Rezső javaslatától számítva több mint egy évtizede már, hogy az 1874-ben alkotott ügyvédi rendtartás módosításának kérdése napirenden van; és ma is csak biztató remény marad évről-évre az országgyűléshez beterjesztett javaslat törvénynyé vállalása.

Ezzel a törvényjavaslattal függ össze a mi ügyvédi dijszabásunk kérdése; addig, míg e javaslat törvénynyé nem válik, nem lehet reményünk arra, hogy az ügyvédi díjak egységesen, törvényhozásilag szabályoztassanak.

Addig van időnk elmélkedni a fölött, hogy vajon kívánatos-e ez reánk nézve? Vajon bizalommal várhatjuk-e igazságügyi kormányunktól, és a ma uralkodó rendszertől azt, hogy az ügyvédi nemes hivatás átértésével és átérzésével, az ügyvédi kar iránt való méltányos jóakarattal állapítja meg az ügyvédi munka díját.

Addig van időnk elmélkedni a fölött, vajon a kartársi szellem fejlesztése, saját önértetünk és karunk tekintélye érdekében is nem kívánatosabb-e, ha mi magunk, — önkormányzati jogunkkal élve, annak ez által is tartalmat adva, — állapítjuk meg az általunk kívánt, minden szempontot figyelembevevő, igazságos és méltányos ügyvédi dijszabást és mi magunk teszszük meg a kamarák önkormányzati hatáskörének felhasználásával és a kartársakban az összetartás szellemét felébresztve és azt munkássá téve, mindazt, a mi az általunk készített dijszabást teljes érvényesülésre segítheti.

A törvény ad eszközt és módot arra, hogy mi magunk állapítsuk meg saját munkánk díját, csak a kartársak összetartására, cél tudatos tevékenységre és kitartásra van szükség és a siker el nem maradhat.

A brassói ügyvédi kamara megtette a kezdeményező lépést e téren és az az öröndetes tény, hogy az ügyvédi kamarák nagy része magáévá tette e dijszabást, és az annak érvényesítése céljából hozott határozatokat: már fél-sikert jelent.

Mert ha mi ügyvédek olyan meghatalmazási űrlapokat használunk, melyben az azt aláíró felek a dijszabás tételeit, — és a dijszabás a felekkel is alkalmas módon megismertetendő, — magukra nézve kötelezőknek elismerik, ha dijszabásunkat lehető széles körben megismertettjük és azt ez által a jogkereső felek tudatába is beleviszszük, ha perenkívüli és egyezségi elszámolásoknál a dijszabásra hivatkozva annak tételeit szigoruan alkalmazzuk, akkor rövid időn utat tör magának e dijszabás a bírák köztudatába is és annak alkalmazása elől a bíróságok sem fognak kitérni.

Mert bíránk jó részénél nem hiányzik az ügyvédi kar iránti jóakarát és ez hatalmas támasza törekvéseinknek.

Az a szempont, hogy a brassói ügyvédi kamara dijszabásának méltányosságát kimutassam és ügyvédi karunk egységes dijszabás létesítése iránti törekvésének, jogosultságát érvekkel támogassam, indít arra, hogy osztrák kartársaink dijszabás-tervezetét, a brassói ügyvédi kamara dijszabásával összehasonlítva röviden ismertessem.

Hálás lennék tapasztalatokban gazdagabb és jártasabb kartársaim iránt, ha ez ismertetésem, más államok ügyvédi karának hasonló dijszabásait ismertette, kiegészítenék, mert

az ügyvédi munka országonkénti megbecsülésének, értékelésének teljes képét nyernők.

*

Az ausztriai ügyvédi kamarák küldötteinek gyűlése 1897. évi június hó 29-iki kelettel tette közzé az ügyvédi díjak szabályozására vonatkozó javaslatát, mely az új osztrák polgári perrendtartáshoz alkalmazkodva, az annak keretében felmerülő ügyvédi munkák díját állapítja meg; — természetesen tehát, hogy a perrendtartással való szoros összefüggésnél fogva, a díjszabás hatálya a perrendtartás hatálybalépésével veszi kezdetét.

A javaslat szerint csupán a díjszabásra vonatkozó *általános elvek* volnának *törvénybe* iktatandók, maga a *díjszabás* a törvény által adott felhatalmazás alapján az igazságügy-miniszter által kibocsátandó *rendelettel* öt évre szóló hatálylyal lenne *megállapítandó*.

A nyolcz szakaszból álló *törvényjavaslat* legfontosabb intézkedése az, hogy a perben megállapított ügyvédi költségek, szemben a fél hitelezőivel és jogutódaival, *mint az ügyvéd követeléseinek tekintendők*, tehát a félnek a költségekre vonatkozó rendelkezései, *fél ellen vezetett végrehajtás az ilyen költségekre, az ügyvéddel szemben érvénytelen*. Fontos továbbá az a rendelkezés, hogy az ügyvéd és fél között a költségek miatt keletkezett perekben bármelyik fél kérésére az ügyvédi kamara szakvéleménye meghallgatandó, illetve ügyvédek mint szakértők alkalmazandók.

A 86 szakaszból álló *rendelet*, mely a tulajdonképeni ügyvédi *díjszabást* tartalmazza, tulságos és felesleges részletességgel állapítja meg az ügyvédi díjszabás tételeit.

Természetes, hogy ez a díjszabás is fentartja a külön, előzetes egyezkedés jogát, valamint azt is, hogy egyes bonyolult és nagyon fontos esetekben úgy a féllel, mint az ellenféllel szemben a díjszabásban foglalt tételek háromszorosa, sőt azon felüli költség is megállapítható.

A díjszabás három osztályt állapít meg, a bíróságok székhelye, illetve az ügyvédek lakhelye szerint, előbbi a tárgyalásoknál, utóbbi az írásbeli beadványoknál lévén irányadó.

Az első osztályba tartozik Bécs és környéke, Prága és környéke, Brünn, Lemberg, Grác és Trieszt.

A második osztályba a többi tartományi székhely, minden 30,000 lakosnál többet számláló helység, fürdőhelyek, Leoben, Pola és Feldkirch.

A harmadik osztályba a többi helységek.

A brassói ügyvédi kamara díjszabása nem tesz különbséget a *helységek* között és a mi viszonyaink között országos szabályozásnál is csak Budapest részére volnának külön díjtételek megállapítandók.

Az osztrák javaslat szerint az alább ismertetendő díjtételekben benne foglaltatik az utasítás felvételeknek és értekezéseknek, az iratok tanulmányozásának és a féllel való levelezésnek, valamint a költségjegyzék összeállításának díja is, a mennyiben nem helyettes ügyvéd közvetítésével történik mindez.

Ez eltérés a mi ügyvédi díjszabásunktól, oly eltérés, a mi egyszerűsíti ugyan a költségszámítást, de másrészt a további díjtételeknél oly magas összegekre vezet, a melyek nálunk alig keresztülvihetők.

A díjszámítás egy *alapdíjtételen* megnyugszik, a melyhez képest azután az egyes munkák, eljárások díja %-os arányban van megállapítva.

Az alapdíj — összehasonlítva a mi díjszabásunkkal — a következő:

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	A brassói ügyvédi kamara díjszabása utasításért keresetért
1. 1— 25 frtig	3.— frt	2.50 frt	2.— frt	2 frt 3 frt
2. 25— 50	4.—	3.50	3.—	
3. 50— 100	6.—	5.—	4.—	3
4. 100— 200	7.—	6.—	5.—	3

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	A brassói ügyvédi kamara díjszabása utasításért keresetért
5. 200— 300 frtig	8.— frt	7.— frt	6.— frt	4 frt 6 frt
6. 300— 400	9.—	8.—	7.—	4
7. 400— 500	10.—	9.—	8.—	4
8. 500—1000	14.—	12.—	10.—	4
1000 frton felül minden további 1000 frt után				utastásért minden további 500 frt után
10,000 frtig még	3.—	2.50	2.—	1 frt, keresetért minden további 300 frt után
10,000 frton felül minden további 1000 frt után, 50,000 frtig még	2.—	1.50	1.—	
50,000 frton felül, minden további 1000 frt után	—50	—50	—50	

E táblázatos összehasonlításból az tűnik ki, hogy a mi díjszabásunkban az utasítás felvételi és keresetkészítési díj együttvéve valamivel több az osztrák díjszabás alapidijánál, de ez az alapidij azután annyiszor és oly sokféle alakban jön alkalmazásba, hogy a mi díjszabásunk végeredményében sokkal mérsékeltebb, mint az osztrák díjszabás.

Az osztrák díjszabás szerint vannak:

Fődíjtételek és különleges díjtételek:

A fődíjtételek a következő munkálatok szerint vannak elnevezve:

1. Kereseti díj.
2. Kifogásolási díj.
3. Az első tárgyalás díja.
4. Tárgyalási díj.
5. Az előkészítő eljárás díja.
6. Bizonyítási díj.
7. Felelőzési díj.
8. Felülvizsgálati díj.
9. Egyezségi díj.
10. Sürgetési és foganatosítási díj végrehajtási ügyekben.

Az 1—3., 5., 7., 8. és 10. ugyanazon munkálatokért rendszerint az egész alapidij, a 6. és 9. tétel alatti munkálatokért az alapidij fele, a 4. alatti munkálatért pedig az 1—3. fokozatban, tehát 1—100 frtig az alapidij kétszerese, azonfelül háromszorosa illeti meg az ügyvédet.

Egy példa legjobban megvilágítja a különbséget. A mi díjszabásunk szerint egy 200 frtos sommás perben az ügyvédi munkadíj, ha az ügy 2 tárgyalással befejeztetett (utasítás 3 frt, kereset 5 frt, másolás, felszerelés, beadás 1 frt 40 kr., meghatalmazás 50 kr., 2 tárgyalás 8 frt) 17 frt 90 kr.

Az osztrák díjszabás szerint pedig a második fokozatot számítva (kereset 6 frt, első tárgyalás 6 frt, tárgyalási díj 18 frt, 30 frt és ha még bizonyítás felvétel, illetékességi kifogás, stb. merül fel, jóval magasabb lesz a díj.

Az osztrák díjszabásban még 23 féle különleges díjtétel van felsorolva és pedig oly részletességgel, hogy azt hiszem, minden képzelhető beadvány és eljárásnak meg van a díja állapítva, mert a 23 különleges tétel majdnem mindegyikében újból 20—30 felsorolás fordul elő.

Az utazási, távozási és irodai díjak nagyjában a régebbi osztrák díjszabás szerint maradnak. Új azonban és a nálunk készítenő országos díjszabásban is mindenesetre alkalmazandó lesz a «várakozási díj». Ha ugyanis bármely tárgyalás a kitűzött időponton túl egy fél óra alatt sem veszi kezdetét, az ügyvéd minden további megkezdett félóráért 2 frt idővesztési díjat van jogositva felszámítani.

Az osztrák kartársak díjgyezékjavaslatát, az osztrák perrendtartás részletes ismertetése nélkül alaposan megbírálni és ismertetni alig lehet és addig míg az ügyvédi díjszabás országos rendezése napirenden nem lesz, nem is időszerű, azért ismertetésemet be is fejezhetem, mert czélat, mely az általunk elfogadásra ajánlott díjszabás igazságos és méltányos voltának kimutatására irányult, azt hiszem már e rövid vázlatos ismertetés által is elértem.

Dr. Zakariás János
a brassói ügyvédi kamara titkara

Az elővásárlási jog.¹

II.

Az *absolut hatályu elővásárlási jog* szerkezetének átértését megkönnyíti, ha figyelembe vesszük, hogy ez a jog lényegileg két jogositványnak az összetételéből áll. Az egyik a tulajdonképeni *elővásárlási jog* (*pactum protimiseos*), mely szerint valaki arra jogosult, hogy őt egy dolog tulajdonosa eladás előtt a dologgal megkínálja (osztrák polgári törvénykönyv); illetve, hogy a dolognak egy harmadik részére történt eladása esetén az ez utóbbival kikötött feltételek mellett vevőként léphessen fel (német polgári törvénykönyv). A másik az ezzel összekapcsolt *visszavételi* vagy *visszaváltási* jog (*Näherrecht, jus retractus*), mely szerint az elővásárlásra jogosult a jogának sérelmével elidegenített dolgot a harmadik szerzőtől, az ezáltal adott ellenérték szolgáltatása ellenében, visszaválthatja. A két jogositvány lényegesen különbözik egymástól; mert míg az előbbi egy még csak kötendő, illetve még nem teljesített adásvételre vonatkozik, az utóbbi egy már megkötött és teljesített adásvételt tételez fel.²

E két jogositványt egyelőre csak a telekkönyvi bejegyzés esetén vizsgáljuk s későbbre hagyjuk a mala fides esetén 1. az előző cikkben Oberschall és Zsögöd felszólalását).

1. A tulajdonképeni *elővásárlási jog* absolut hatálya tekintetében különbség van a közt, ha a jog (törvény vagy jogügylet alapján) csak egyszeri eladásnál gyakorolható és a közt, ha az az egymásután következő eladások egy bizonyos sorára is kiterjed. Az első esetben az elővásárlási jognak megfelelő kötelezettség az ingatlan csak azon további tulajdonosaira száll át, a kik azt nem vétel útján, hanem más uton (ajándék, csere, hagyomány) szerezték meg, mindaddig, míg egy adásvétel meg nem törli ezt a láncolatot és az elővásárlási jog gyakorlását dűlőre nem juttatja (így az osztrák jog, l. Krainz a jegyzetben id. h.). A második esetben az elővásárlási jognak megfelelő kötelezettség átszáll az ingatlan minden későbbi tulajdonosára, bármi módon jutott is a tulajdonhoz, mindaddig, míg nincs kimerítve azon adásvételek száma, a melyekre az elővásárlási jog kiterjed (így német polg. trv.-könyv 1097. §. második fele-mondata esetén).

2. A *visszavételi* jog pedig mindkét esetben azzal a harmadikkal³ szemben érvényesül, a ki az elővásárlási jognak a jogosult által való gyakorlásával szemben, annak sérelmével szerezte meg az ingatlant.

3. Látnivaló, hogy a tulajdonképeni elővásárlási jognak megfelelő kötelezettség az obligatióknak abba a kategóriába tartozik, a melyek *joghoz kötött kötelezettségeknek* nevezhetők; vagyis olyan kötelezettség, melynek alanya valamely ingatlanban való mindenkorai tulajdonosi (vagy azzal egyenlősített birtokosi) minőség által van megjelölve és az ingatlannal együtt száll át, úgy, mint bejegyzett bérlet esetén a bérbeadói minőség. Vagyis, a mai terminologia szerint ez u. n. absolut kötelmi jog, *actio in rem scripta*, a mely szóval szokás összefoglalni mindazon igényeket, melyeknél a kötelezett személye bizonyos dolog birtoka által van meghatározva.⁴ A kötelezettségnek ilyen dologhoz kötöttsége tehát nem más, mint bizonyos különlegesen előre megállapított utódlási mód a jogviszonynak passív oldalán. Ugyanez az utódlási mód esetleg megállapítható a jogviszony actív oldalán is, midőn a *jogosulti* minőség fűződik valamely dolog tulajdonához (pl. a telki szolgalmnál uralkodó telek); ezt az

elővásárlási jogra nézve megteszi a német polgári törvénykönyv 1094 §. 2. bekezdése.

4. Az elővásárlási joggal kapcsolatos *visszavételi* jog azonban — mint *Stobbe* id. h. 142. l. kifejti — nem jelenti a kötelezett harmadiknak az elővásárlási (kötelmi) jogviszonyba való belépését. A harmadik jogszerző nem arra van kötelezve, hogy az elővásárlásra jogosultat a dolog tovább eladása előtt azzal megkínálja, sem pedig arra, hogy általa történt eladás esetén a jogosultat vevőül elismerje; kötelessége egyedül a dolog kiadására szorítkozik. Ez tehát nem a kötelmi elővásárlási jogban kötelezettként való utódlás, hanem attól különböző jogviszony a szerző és az elővásárlásra jogosult között.

E kötelezettség jogi constructiója pedig különböző megítélés alá esik a szerint, milyen hatályt tulajdonit az illető jogrendszer az elővásárlási jog sérelmével történt tulajdonátruházásnak.

Mert ha az elővásárlás telekkönyvi bejegyzése bezárja a telekkönyv tulajdoni lapját, úgy hogy azzal ellenkező tulajdoni bejegyzés oda *érvényesen* be nem kerülhet, akkor ez egyuttal a részleges elidegenítési tilalomhoz hasonló rendelkezési korlátozást, valóságos dologi jogkorlátozást foglal magában.*

A visszaváltás ez esetben ennek a korlátozásnak az arra jogosult által dologi hatálylyal, a közbeeső átruházás érvénytelenítése mellett, *törlési* keresettel való érvényesítéseként fog jelentkezni.

Ha ellenben az elővásárlási jog bejegyzése a telekkönyvet nem zárja be és utána a jog nem gyakorlásának igazolása nélkül további érvényes tulajdoni bejegyzések eszközölhetők: a visszaváltási jog nem jelentkezik dologi jogkorlátozás érvényesítéseképpen, hanem kötelmi igényt ad az elővásárlásra jogosultnak a tulajdonos ellen telekkönyvi szolgáltatásra: vagyis az előző dologi ügylet érvényben tartása mellett bekebelezésre alkalmas okirat kiállítására, vulgo: *átírásra*. Min alapul ez a személyes jogviszony az elővételre jogosult és a harmadik jogszerző között? Ez semmi esetre sem jelentheti az elővásárlással terhelt kötelezettségének a harmadikra való átszállását, hiszen e kötelezettségnek egészen más, specifikus tartalma van; de dologbeli jogviszonynak sem tekinthető, mert ezzel ellenkezik az időközben történt telekkönyvi bejegyzések érvényessége. Az ilykép konstruált visszaváltási jog ekkép önálló kötelem gyanánt jelentkezik, melynek jogalapja a szerzés *rosszhiszeműségében* rejlik, abban, hogy valaki egy dolgot megszerez, noha tudja, hogy arra másnak megelőző kötelmi igénye van.

Ez az önálló kötelmi viszony tehát, alapját tekintve, a vétségi kötelmekhez hasonló, csak hogy tartalma nem kártérítés, hanem dologszolgáltatás.**

E szerkezet megvilágítására jogunkban a következő analogia kínálkozik: Ingatlan kétszeri eladása esetén a birtokban levő nem tulajdonos korábbi vevő, a telekkönyvi tulajdonban levő rosszhiszemű későbbi vevőtől az ingatlan kiadását kötelmi czimen követelheti. A közbejött telekkönyvi bejegyzés s az annak alapján szerzett telekkönyvi jogok érvényben maradnak; a petitum nem törlésre, hanem átírásra szól. A korábbi, birtokban levő vevő nem tulajdonos, csak kötelmi igénye van az eladó tulajdonossal szemben a telekkönyvi bejegyzésre; a későbbi vevő e kötelmi igényt tudva, szerzi meg a bejegyzést; ezért kötelmi alapon a telekkönyvi tulajdont átbecsátani tartozik.

Az elővásárlási jog telekkönyvi bejegyzése e szerkezet mellett nem egyéb, mint a fenforgó kötelmi igény felől való jóhiszeműségnek eleve kizárása minden későbbi jogszerzőre

¹ Az előbbi közl. l. a 2. számban.

² Az elővásárlási jognak ezt a két elemét egymástól élesen elválasztja *Stobbe* Handbuch d. deutsch. Priv. 1883. II. k. 140. l.; s az osztrák jog szempontjából *Krainz* System 1889. II/1. k. 217. l.

³ Ez alatt érteni kell úgy a telekkönyvi tulajdonost, valamint azt is, a kit a telekkönyvi tulajdonos ellen *exceptio rei venditæ et traditæ* illetne meg.

⁴ *Stobbe* id. h. 143. l. II. a/ jegyzet

* Ez áll az osztrák jog szempontjából is, l. *Krainz* id. h. 219. l. 20. jegyzet; ellenkezőleg *Randa* Eigenthumsrecht 1884. I. 208. l.

** *Stobbe* id. h. 142. l.

nézve; más szóval: a rosszhiszeműségnek közhitelességű megállapítása.

5. Miután így az absolut elővásárlási jog szerkezetét telekkönyvi bejegyzés esetén vizsgáltuk, annak a telekkönyvön kívüli és ingók tekintetében lehető hatályát a következő általános elvekbe foglalhatjuk össze:

A tulajdonképeni *elővásárlási tehernek* (Vorkaufslast) megfelelő kötelezettség a forgalom veszélyeztetése nélkül (a fent 1. alatt körülírt terjedelemben) átszállhat a dolog (akár ingó dolog, akár ingatlan) további tulajdonosaira, ha ezek e kötelmi viszony fenállása felől rosszhiszemben vannak; s a telekkönyvi bejegyzés ez irányban a jóhiszeműnek eleve való kizárására szolgál.

Az absolut elővásárlási jog *visszavételi* — retraháló — oldala pedig, mint láttuk, kétféle szerkezetet enged meg:

Az egyik: a rendelkezési korlátként (az elidegenítési tilalom mintájára) való constructio; a ki tudva e korlát ellenére szerzi meg a dolgot, azzal szemben az ügylet érvényteleníthető. Ez lehetséges úgy ingók, mint ingatlanok tekintetében (az utóbbiaknál telekkönyvi bejegyzés nélkül is), ingatlanoknál pedig e hatás a korlátozásnak telekkönyvi bejegyzése (= a jóhiszeműség kizárása) által előre biztosítható.

A másik: a visszavételi jognak önálló kötelemkép való konstruálása, a közbeeső szerzések érvényben tartásával, a rosszhiszemű szerzővel szemben a dolog kiadására való igény alakjában. Ez ugyancsak kiterjedhet ingókra, úgy, mint ingatlanokra (utóbbiaknál telekkönyvi bejegyzés nélkül is); s ingatlanoknál az elővásárlási (kötelmi) igény bejegyzése (= a rosszhiszeműségnek eleve való megállapítása) által szintén előre biztosítható.*

Az eddigiekből kitűnik, hogy a dologi és kötelmi jog szűk kategóriái, mint sok másra, úgy az elővételi jogviszonyra sem alkalmazhatók. A passiv oldalon átszálló elővásárlási jog kétségtelenül a telek terheként, a telek mindenkor tulajdonosát terhelő kötelezettségkép jelentkezik s leginkább az u. n. dologi terhekhez (Reallast) hasonlatos; csak hogy míg itt a telekből visszatérő szolgáltatások képezik a kötelezettség tárgyát, addig az elővásárlással terhelt bizonyos feltételek mellett magát a terhelt telket tartozik szolgáltatni. Harmadik személyekre irányuló hatályában pedig az elővásárlási (illetve a vele kapcsolatos visszavételi) jog vagy tulajdonkorlátozást jelent, vagy restituálásra való kötelmet. Mindent összevéve, az elővásárlási jog a ma ugynevezett dologjogban csak annyira szerepel, a mennyire a tulajdonkorlátozások általában, illetőleg, a mennyire az összes telekkönyvi bejegyzések anyagi joghatályát általában ott szokás megvonni.

6. Az absolut hatályú elővásárlási jog szerkezeti alaprajzának megvonása után, röviden ki kell térnünk e jogviszony tartalmi meghatározásának kérdésére is.

A míg az elővásárlási jog csupán az eredetileg szerződő felek közt marad meg és csak egy eladás esetén érvényesülhet, nem igen forog fen ok a felek magánautonómiájának törvényben való megszorítására; lehetnek azonban esetek, a mikor a törvény a feleknek u. n. „jól felfogott” érdekét

* Mindebből nem következik, hogy az elővásárlási jognak telekkönyvi bejegyzés általi absoluttá tételével szükségkép együtt járna annak rosszhiszeműség esetén való általános érvényesülése; csak az tűnik ki, hogy *lehetséges* az absolut hatálynak ily általánosságban való megállapítása, mint azt a porosz (l. 20. cz. 630. §.) és a szász (1124. §.) kodex meg is teszi. Ezzel szemben az osztrák és a német birodalmi polgári törvénykönyv az elővásárlási jogot absolut hatálylyal *csak* ingatlanokra és *csak* telekkönyvi bejegyzés esetén engedik érvényesülni. Természetes azonban, hogyha az elővásárlási jog absolut hatálya a rosszhiszeműség általános alapjára van építve, úgy e jognak különleges megállapodás nélkül is telekkönyvileg bejegyezhetőnek kell lennie, míg ellenesetben lehetséges, hogy a jogosult az absoluttá tételt csak külön ügyleti megállapodás alapján követelheti.

egyszeri akaratnyilvánításukkal szemben is megvédi (pl. tiltott kamat) és így bizonyos kikötések (pl. fix elővételi ár) már a szerződő felek közt is érvényteleneknek mondhatók ki.

Ha az elővásárlási jogviszony többszöri eladásra köthető ki s így esetleg a telekkel együtt annak további tulajdonosaira terhelőleg szállhat át, már indokoltabbnak látszik a forgalmat gátló kikötéseknek már a szerződő felek illetve jogutódai közt való kizárása; nem ugyan a telekkönyvi közhitelesség szempontjából, hisz az egyszer telekkönyvileg bejegyzett szerződés tartalma a telekkönyvi iratokból könnyen megismerhető; hanem mert ily módon az ingatlan forgalma esetleg több nemzedéken keresztül meg volna nehezítve.

A harmadik szerzőre való kihatásában azonban az elővásárlási (illetve visszavételi) jognak fix törvényes korlátok közé szorítása mindenesetre kívánatos; ismét nem a jóhiszemű vagy a telekkönyvi publicitás szempontjából, mert hisz a szerződés részletei a telekkönyvi iratokból megismerhetők, telekkönyvön kívül pedig a harmadik szerző ugys csak tudomása terjedelméig lesz felelősségre vonható; azonban itt (különösen a tulajdoni korlátozásként való constructio mellett még érezhetőbbé válhatnék az elővásárlásnak forgalmat gátló hatása, ha azt harmadik személyekre való tekintettel mederbe nem szorítjuk.

Ezért e jogviszony tartalma szempontjából is kétféle megoldás lehetséges: vagy az osztrák polgári törvénykönyv rendszere, mely egyforma legális korlátokkal szorítja meg az elővásárlási jogot, úgy az eredetileg szerződők, valamint a jogosult és a harmadik szerző közti vonatkozásában, vagy pedig a német polgári törvénykönyv rendszere, mely az eredetileg szerződő felek közt teljes szerződési szabadságot enged s a jogviszonynak csak dispositív tartalmat szab, mihelyt azonban az elővásárlási teher a telekkel együtt száll tovább és harmadik személyekkel szemben is érvényesíthetővé válik: a jogviszonyt csak fix legális tartalommal engedi érvényesülni, mely annak (a szerződő felek közti dispositív szabályozásával egyenlő. Dr. Szladits Károly.

Különfélék.

— A közel jövőben életbe lépő bírósági ügyviteli szabályok 1. §-ához egy beküldő a következő megjegyzéseket fűzi. E szerint a szakasz szerint „nagyobb forgalmu járásbíróságoknál az ügyek egy csoportját is több bíró közt fel lehet osztani, még pedig perekben az alperes nevének kezdő betűje szerint”. Kár, hogy nem rendeli el kötelezőleg azt, hogy oly forgalmu járásbíróságoknál, a hol az ügyek egy csoportját — pl. a pereket — egy bíró ellátni nem képes, több bíró közt fel kell osztani s pedig perekben alperes nevének kezdő betűje szerint. Kár, mondom, hogy ez nem történt meg, mert e rendelkezés sok visszasságnak elejét vette volna. Most pl. vannak járásbírák — nem mondom, hogy sokan, — a kik, a signálás joga őket illetvén, ezt olyképp gyakorolják, hogy magukra csak az oly pereket signálják, a melyekben előre láthatólag egység jön létre, vagy alperes meg nem jelenik, egy szóval az oly pereket, melyek kontradiktórius tárgyalás esetén is igen könnyen eldönthetők. A kinek csak egy kis bírósági praxisa van és némileg ismeri a bíróság területén uralkodó viszonyokat és az embereket, az az esetek 90%-ában már a kereset elolvasása után eltalálja, hogy lesz-e érdemleges tárgyalás, vagy sem. Ismerek járásbírákat, a kik csakis a községi bíróságtól felterjesztett, fizetési meghagyásból származott pereket és kisebb vétségi és kihágási eseteket tárgyalnak és nincs rá eset, hogy ingatlan birtoka, vagy tulajdona iránti, számadási, örökösödési pereket vagy általában oly pert signálnának magukra, a melyben előreláthatólag nehezebb jogkérdés fog felmerülni, avagy bonyolódottabb bizonyítás felvétel lesz eszközözendő.

Ezen tárgyan egyéb felszólalások is érkeztek hozzánk. Az ügyvédek — különösen Budapesten — igen óhajtják, hogy felperesek kezdetűi szerint osztassanak szét az ügyek, és pedig úgy, hogy az év elején közzététessék, hogy mely

biráknak milyen kezdő betűk jutnak. Ámde így az az anomalia áll elő, hogy Budapesten bizonyos bíróságoknál bizonyos bírakat elhalmoznak majd munkával, míg másokat az ügyvédek — hosszú terminusaik, vagy egyéb okok miatt — kerülni fognak. Tény az, hogy ha Budapesten az alperesek szerint osztják ki az ügyeket, ez az ügyvédekre is, bírákra is igen kellemetlen lesz, mivel az ügyvéd kénytelen lesz egyszerre 6—8 bírónál tárgyalni, míg most az egyidőben beadott keresetek egy bíróhoz jutnak. *Leghelyesebb a mai rendszer.* A bíróság vezetője ossza be a saját tapasztalatai és belátása szerint az ügyeket. Ő tudja már előre, mely ügyek adnak kevés dolgot a bírónak, melyekben lesz biztosan érdemleges tárgyalás és ha okosan és célszerűen vegyíti az ügyek e kétféle csoportját, akkor minden bírót egyenletesen foglalkoztat s e mellett ugyanazon felperes összes ügyeit állandóan ugyanazon bíróra signalhatja.

— **Bírói körökből** vettük az igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmából a következő sorokat: 1897 május végén összesen 1068 albiró és alügyész volt, bíró és ügyész pedig 1058. Azóta az albirák számát folyton szaporítják, a bírákét és ügyészekét pedig éppen nem. Az 1880. évet megelőző időben kinevezett bírák száma ma már igen kicsi, úgy hogy — többnyire aránylag fiatal törvényszéki bírák lévén — az albiráknak nem sok kilátásuk van az előmenetelre. Ma hét-nyolcz éves albirákat neveznek ki bíráknak.

Hová vezet ez? Az albiró, családot oly kicsi fizetésére nem alapíthat, kedvét tanulni és dolgozni elveszti. Mire való minden törvényszéknél 2—3, a budapestiekénél 10—15 albiró? S ha itt annyi az albiró, mikor lehet az albiróból törvényszéki bíró? Azután a jegyzők már kihaltak mint az őslények. Az aljegyzőkből csinálnak törvényszéki albirákat. De sőt aljegyzőt se igen kapnak már; nagyon sok a meddő pályázat. A bírói pályára már senki se akar menni, mert senki se akar oly sokáig nyomorogni.

— **A halál általi hitelesítés a bűnvádi perben.** Minap egy a budapesti büntető törvényszéknél tartott végtárgyalásnál a közbíró egy meghalt terhelő tanúnak felolvasott vallomását úgy nyilatkozott, hogy ez mintegy halál által hitelesítettnek tekintendő. Az elnöklő bíró az ítélet indokainak kihirdetésekor erre vonatkozólag azt a kijelentést tette, hogy a bűnvádi per egyáltalában nem ismeri a halál általi hitelesítés intézményét, mert ez csakis a polgári perben fordul elő, azonban ott sem a tanukra vonatkozólag és csakis bizonyos, a törvényben közelebbről megjelölt feltételek fenforgása esetében. Δ

— **A váltótörvény és váltóeljárás zsebkidadásban jelent meg dr. Rósa Ferencz** budapesti ügyvéd feldolgozásában. (Politzer Zsigmond kiadása.) A törvény szövege mellett a könyv a váltótörvény és eljárás teljes judikaturáját közli. Azon kérdéseknél, melyekre nézve a magyar bíróságoknak nem volt alkalmuk elvi kijelentéseket tenni, az osztrák főtörvényszéknek és a német birodalmi kereskedelmi főtörvényszéknek határozatait használja fel szerző a törvény kommentálására. A váltóeljárásra vonatkozó összes rendelkezések egészítik ki a könnyen kezelhető, gondosan összeállított könyvet.

— **Megjelent:** az 1897. évi törvények gyűjteménye jegyzetekkel és magyarázatokkal Lampel Róbert kiadásában.

— **Árverés kitűzése előtt nem létesülhet a 359. §. esete.** Ez ügyben a bűnvádi eljárás ezuttal megszüntetettik. Mert az árverés az állítólag hiányzó ingókra még meg sem kíséreltetett, addig pedig a sikkasztás meg nem állapítható, mert ha a kitűzendő árverési határnapon az ingók feltaláltnak, a sikkasztás fenforgása utólag megczáfolatnék. (Budapesti kir. büntető törvényszék 1898 január 19-én. 1041. sz. a. hozott végzés.) Δ

Nemzetközi Szemle.

— **Öröklés korlátozása Poroszországban.** Poroszországban a jogászokon kívül a nemzetgazdászok s politikusok is élénken foglalkoznak ismét, a parasztbirtokokra vonatkozólag az öröklés korlátozásának kérdésével, a mi a földbirtok feloszthatásával, eldarabolhatásával áll szoros kapcsolatban, oly tényezővel, a mi közgazdasátlag rendkívüli fontossággal bír minden államban.

A figyelem s vita kiindulási pontjául Westfália szolgál, a hol bizonyos parasztbirtokoknál az ugynevezett *Anerbenrecht* van érvényben ősi szokások alapján, a mely szerint bizonyos parasztbirtok, a «Hof», elosztatlanul a főörökösre száll. Már az 1895-iki porosz országgyűlésen is foglalkozott a képviselőház az öröklőjognak ily korlátozását tárgyazó javaslattal és pedig a telepítvényi s más birtokra is kiterjedőleg. Ekkor is Westfáliára történt hivatkozás; annak példája jelezetett utánzandónak. E tekintetben helyeselték a korlátozás elvét, de a szabadelvű képviselők tiltakoznak az ellen, hogy az a szabad parasztbirtokokra tovább kiterjesztessék. Jelenleg ismét készült törvényjavaslat, ezen korlátozó öröklési jognak Westfáliában törvényhozás útján megállapításáról. A kezdeményezés a westfáliai paraszt-szövetség köréből keletkezett, mely azon jogintézményt egész Poroszországra kiterjesztetni kívánja akkép, hogy azon jog a külön jegyzékbe — Höfe-rolle-be — való bevezetés nélkül is érvényesülhessen.

Kitűnő szakférfiak foglalkozván ezen kérdéssel, kiemelik, hogy az az állam legvitálisabb érdekeit érinti, mint olyan, mely szoros kapcsolatban áll a földbirtok feloszthatásának nagy sociál feladatával, a mire nézve Poroszország jogi s társadalmi élete érdekes adatokat nyújt máris elénkbe. Az 1811. évi porosz edictum a parasztbirtokok szabad elosztását s eladósíthatását életbeléptette; a parasztok szabad állampolgárok lettek. Az agrárjog kifejlődése azonban Poroszországban kitűntette, hogy az edictumhoz kötött kilátások a következő időben nem teljesültek; ellenkezőleg az ország nagyrésztében, a földbirtok nagymérvű szétdaraboltsága s aggasztó eladósodása következett be. És a parasztbirtokok eladósítása feltartóztatlanul halad s folyvást növekedve előre, a mint azt évenkénti statisztikai kimutatások mutatják, főleg a jelenlegi öröklési rendszer, de egyszersmind a folyton tartó szomorú gazdasági állapotok következtében. Az utolsó kimutatási évben Poroszországban a gazdaságilag használt földbirtok jelzálogi eladósodási többlete mintegy 254 millió márkára rugott; a miben aránylag minden tartomány egyenlő részt vett, kivéven Westfáliát. Így az eladósodás kérdése égetővé alakul; az természetesen a földbirtok elaprózására vezet s apró birtokokat teremt, a melyeknek csak nagyvárosok közelében, vagy nagybirtokok mellett van létjogosultságuk; előbbinél gyümölcs s zöldség termesztésére szolgálhatván; utóbbinál pedig az apró birtoku parasztok folyvást munkát találhatván a nagybirtokon, mindkettő azonban számos korlátoknak lehet s van is kitéve. Azért is sürgetik — főleg Poroszországban — hogy a paraszt földbirtok elaprózásának elejét kell venni minden áron. Az, a mit a demokraták állítanak, hogy a fentemlített törvényjavaslat által, a mely Westfáliában az «Anerbenrecht» intézményét törvényesítene s ezzel a földbirtok szabadságát korlátozná — a törvényhozásban további visszaesés állana elő, — a higgadtabb politikusok szerint nem egyéb, mint üres okoskodás; mert a földbirtoknak a tőkepenz által előidézett alárendeltsége, szolgáltatása tényleg sokkal nyomasztóbb, mint az öröklési jognak korlátozása az «Anerbenrecht» által, a mi különben is leginkább népszokásként érvényesül.

De általában azon politikusok is, a kik nem hivei az «Anerbenrecht» intézményének, azon reménynek adnak kifejezést, miszerint az agrár jog-reform terén teendő ezen első lépés sikerülvén, a törvényalkotás a többi tartományokra is ki fog terjesztetni; nem ugyan oly irányban, hogy a parasztbirtok feldarabolása általában — teljesen — eltiltva legyen, hanem akkép, hogy tekintettel a föld termőképességére, megalapítsák a minimális határ, a melyen túl a felosztás nem terjedhetne. Az erőteljes parasztsztyál fentartása kell hogy a törvényhozás egyik főfeladatát képezze; és ez csak azon törvényhozási intézkedések által érhető el, a melyek a földbirtokot a szétdarabolás s az eladósodás veszélyeitől megvédik s biztosítják.*

Dr. Sz. I.

* Tárgyhalmaz miatt késett.

Szerk.

A Magyar Jogászegylet f. hó 12-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Horváth János ügyvéd előadása a mezőgazdasági munkaviszonyokról.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

lélekre	...	6	irt
negyedévre	...	3	

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogi ismeretek népszerűsítése. *Dr. Balog Arthur* államvasuti fogalmazótól. — Az ági öröklés kérdése. *Dr. Enyiczkei Gábor* budapesti ügyvéd. — *Jogirodalom:* A Plósz-féle polgári perrendtartás tervezetéhez. Irta *dr. Pap József. Tóth Gáspár* budapesti ügyvéd. — A váltótörvény és váltóeljárás a felső bíróságok határozataival kommentálva. Készítette *dr. Rósa Ferencz. Cukor Sámuel* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A vaspálya felelőssége. *Reinitz József* budapesti ügyvéd. I. — A hasznosított természeti erők jogi védelméről. *Dr. Weisz Ödön* budapesti ügyvéd. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi ismeretek népszerűsítése.

A kérdés, hogy a jogi ismereteket, tehát úgy a magánjog, mint a büntető és közjog tanításait szélesebb köröknek tegyük hozzáférhetőkké, igyekezvén ezeknek a nép alsóbb rétegeiben is utat nyitni, első tekintetre talán kevésbé fontosnak vagy éppen kivihetetlennek látszik. A szkeptikus kétkedés azt kérdezheti, miután ezeknek az ismereteknek a magas oktatásban, a kellő előképzettséget feltételező tudomány-egyetemen és akadémiákon van helyük s hány ifju hagyja el még e főiskolákat is a nélkül, hogy az ott teljes egészükben felölelt jogi ismereteket kellőleg elsajátította volna, lehetséges-e egyáltalán a kívánt cél elérése, ha nem rendszeres oktatásról van szó, hanem csak arról, hogy ez ismeretek legfőbb tanai, alapvonásai tartalmas rövideggyel adassanak elő a legtágabb értelemben vett nagy publikumnak.

Hogy a jogi ismereteknek rendszeres, mélyreható elsajátítása csakis az egyetemeken és akadémiákon szerezhető meg, azt senkinek nem jut eszébe kétségbevonni. De ha egyszer népszerűsítésüknek szüksége elismertett, nincs számbavehető akadály annak megvalósítására nézve. Azt pedig, hogy ez ismereteknek a legszélesebb körök számára való hozzáférhetővé tételére valóban nagy szükség van, alig szükséges hosszabban indokolnunk. Elég utalnunk főleg a nép nagy köreiből feltalálható jogi érzék hiányosságára, csekélységére, mely első sorban a jogi ismeretek hiányára vezethető vissza. E hiányon legbajosabb segíteni a civilistikus dolgokban. A polgári jogügyletek főfajainak vázlatos ismerete bizonyára nem lesz elégséges arra, hogy fontosabb, kényesebb természetű ügyekben megbízható tanácsot szolgáltasson az illetőnek; ilyenkor a jogot alaposan ismerő szakember, ügyvéd közbenjárása nem mellőzhető, nem is említve a speciális természetű váltó- és kereskedelmi ügyeket. De már a büntetőjog sokkal hálásabb térül kínálkozik. A büntető törvény igenis alkalmas arra, hogy népszerű nyelven magyaráztassék meg. Csatlakozik hozzá e tekintetben az államjog, az alkotmány-ismerete. Természetesen itt nem a tanok részletezése, az elemző előadás, hanem csak az alapvonások, a lényeg foroghat kérdésben és épen ez nehezíti is a feladatot, mely abban áll, hogy a tan tudományos tisztaságából mit se vonva le, tömör rövideggyel és hozzá népszerű nyelven terjesztessenek az ismeretek.

A jogi ismeretek népszerűsítésének szükségét a külföldön már rég belátták és számos kísérlet történt ezen feladat megoldására. A kérdéssel bővebben foglalkozott különösen *Seefeld* a «Dioskuren» cz. folyóirat 1886. évfolyamában, majd a «Deutsche Zeit- und Streitfragen» 71. füzetében, felkölve

a tanügyi körök figyelmét arra, hogy az alsóbb iskolákban a jogi ismeretekre nagyobb súly fektetessék. Ausztriában nem egy ily népszerű jogisme jelent meg, melyek közül felemlitendő a *Brockhausen* és *Bruhns* tanárok által készített «Rechtslehre für den Schulgebrauch», továbbá a *Fleischner*-féle «Österreichische Bürgerkunde». Ez utóbbi különösen nagy sikerrel oldja meg azon feladatot, hogy mint igazi honpolgári káté megismertessen bennünket az államszervezet alapjaival. Németországban az 1889. május 1-én kibocsátott kabinet-rendelet óta szintén számos kísérlet történt e téren; Schweizban és Franciaországban kitűnő ily elemi tankönyvek, káték állnak rendelkezésre, míg Angliában ez irányban is az «University Extension» ismeretes intézménye tesz nevezetes szolgálatokat.

Nálunk a művelt közönség e részbeni igényeinek kielégítésére a «Szabad Lyceum» működhetne közre czélszerűen. Eddig azonban keveset tett ebben az irányban. Pedig például a magyar alkotmány ép oly érdekesen és legalább is annyi haszonnal volna tárgyalható, mint az olasz művészet történetének egyes phásisai, avagy a francia irodalom története. Valóban csodálkoznunk kell, hogy az intézők közül ez még senkinek sem jutott eszébe. Az alsóbb foku oktatásban elemi iskoláink tantermében helyet foglal az alkotmánytan, igaz, és a polgári iskolák felsőbb osztályaiiban is tanítatják. E tanítás eredményéhez azonban, már a mai tudomány színvonalán álló, megfelelő tankönyvek hiánya miatt sem fűzhetünk valami nagy reményeket. Mert vajmi szegényes lesz főleg az előhaladottabb koru ifjuság tanítása e részben akkor, ha csak az alkotmánytörvények jól-rosszul népszerűbb nyelvre átöltöztetett szövegének kivonatos közlésére szorítkozik.

De arra nézve is birunk egy érdekes kísérletet, hogy a jogi ismeretek az iskolán kívül, a nép nagy egésze számára közöltessenek, népszerűen, megnyerő formában. Értjük K. Nagy Sándor ama művét, mely a büntetőjog határozmányait könnyen érthető, világos történetek kapcsán igyekszik a nép fiával megismertetni. Munkája derekasan sikerült és nagyobb figyelemre érdemes, mint a minőben megjelenésekor részesült.

Mi akadály volt, hogy akár a magánjog anyagának alaptanai (a jogügyletek elemein kívül különösen az új házasságjog), akár az alkotmányjog alapvonásai a nép nyelvén írott ilyen kis káték útján terjesztessenek el az állampolgárok alsóbb rétegeiben is? Az állampolgári jogok és kötelességek ismertetésén kívül az államszervezet, a közigazgatás fővonásait, az adóügy legfontosabb tudnivalóit kellene az ilyen állampolgári káténak magában foglalni. Nálunk nincs szükség arra, hogy — miként ez Franciaországban történik — a nép bizonyos alkotmányforma, bizonyos politikai irány követése érdekében megfelelő magatartásra buzdítassék politikai káték terjesztése által; szükség van azonban a felvilágosodottságot a fentebb jelzett dolgokban növelni kulturális és hazafias szempontok gyanánt ajánlván ezt. Különben hogy hasonló kérdések a népnek sikerrel magyarázhatók, az nálunk is elismertett azzal is, hogy pl. az egyházpolitikai viták folyamán a kormány czélszerűnek látta a nép alsóbb rétegeit is ily közérthető nyelven tartott röpiratfélékkel tájékoztatni.

Mindent egybefoglalva, kulturális szempontból, a jogérzék

és a hazafias érzület fejlesztése érdekében egyaránt elutasíthatatlan ama követelmény, hogy a jogi ismeretek terjesztése tekintetében egyfelől az alsóbb foku iskolázás komolyabban fogja fel feladatát, a tanításra nagyobb súlyt helyezvén, másfelől pedig arról is gondoskodjunk, hogy ez ismeretek a nép rétegeibe is behatoljanak. Ha a schweizi állampolgár oly nemes büszkeséggel tudja elmondani: «schweizi polgár vagyok!», úgy e hazafias önértetet nemcsak arra vezethetjük vissza, hogy hazája ügyeinek elintézésében minden más állam polgárainál nagyobb mértékben vesz cselekvő részt (a referendum útján), azokat folyton a legnagyobb foku érdeklődéssel kísérni kénytelen, hanem abból is magyarázhatjuk a hazafias érzület ez emelkedettségét, hogy hazájának intézményeit, nemzeti élete berendezésének módját teljesen ismeri is.

Dr. Balog Arthur.

Az ági öröklés kérdése.

— Kivonat szerző jogászegyleti előadásából. —

Örökösödési jogunk rendezésénél főbb kiindulási pontjaim következők: a) az örökösödést a végrendekezési szabadságra kell fektetni, amint hogy az hazánkban ma is arra van fektetve; b) a végrendekezési szabadságot csak a legfontosabb családfenntartási szempontok korlátozhatják, végre c) a törvényes örökösödnél az öröklési jogviszonyok központjául az örökagyót, nem pedig az első szerzőt kell tekinteni, s így a családi és rokonsági kapcsolat természetes rendével szemben a vagyon eredete tekintetbe nem jöhet, nem pedig annál kevésbé, mert valamely vagyont bizonyos körülmények közt megtartani épen oly nehéz s épen oly érdem, mint ugyanazon vagyont más körülmények közt megszerezni.

Első sorban arról kívánok szólni, hogy az örökösödési jognak a törvényelőkészítő-bizottság jegyzőkönyvében napvilágot látott tervezeti vázlata most kiemelt elvi szempontjainak mennyiben felel meg.

Az örökösödési jog tervezeti vázlatából mindenekelőtt azt látom, hogy az a fejezetek beosztásánál a következő sorrendet kívánja követni: az általános határozmányok után első helyen jön a törvényi öröklés, második helyen a végrendeleti öröklés, harmadik helyen a szerződési öröklés s negyedik helyen a köteles rész.

Én ezen beosztást épen úgy nem tudom helyeselni, mint nem helyeselhettem annak idején a Teleszky-féle tervezet beosztását. 1883-ban Teleszky tervezetét az e tekintetbeni támadás ellen Zsögöd vette védelmébe, de engem nézetemben meg nem ingatott.

Zsögöd érvelése a mellett, hogy a magyar örökösödési törvényben első sorban a törvényes öröklés szabályoztassék, abban összpontosul, hogy «jogerzetünkben az öröklés főalapja a törvényes örökjog körül van, melyet a törvény akar, ellenben a törvény a végakaratot mind az általános szabályként felállított törvényes örökösödés alól való kivételt csak megengedi. Tehát az általános szabálynak a kivételt mindig meg kell előznie».

De ezen felfogást nem oszthatom.

Először is örökösödési jogunk szempontjából nem áll az, hogy a végrendeleti öröklés a törvényes örökléshez oly viszonyban állana, a minőben a kivétel áll a szabályhoz. Nem lehet itt sem szabályról, sem kivételről beszélni, hanem egyszerűen az öröklés két külön és pedig általános jogcíméről van szó.

Hazai jogunkat e részben kétségtelenül a családfenntartás ösztöne vezeti ugyan; de annak főelve mégis a szabad végrendekezés. A törvény a törvényes örökösödést csak akkor akarja, a mikor az örökagyó végrendekezni nem akart vagy nem volt képes. A végrendelet a törvényes örökösödést kizárja, vagyis nem a végrendelet surrogatuma a törvényes

öröklésnek, hanem megfordítva a törvényes öröklés surrogatuma a végakarattyilvántatásnak.

Törvényszerkesztés szempontjából kétségtelen, hogy az örökösödési jogcímek közül a szerződési erősebb, mint a végrendeleti s viszont ez erősebb, mint a törvényi öröklés s így a logika követelménye, hogy ezen jogcímek a fokozatos egymásutánban szabályoztassanak.

Tehát sajnálandó lenne, ha örökösödési törvényünk beosztásánál a szerkesztői tervezet fogadtatnék el s így annak gondolatmenete örökösön sántitana.

Második észrevételem a szerkesztői tervezet azon, már nagyon is érdemleges pontjára vonatkozik, mely a köteles részt a leszármazókon és a hitvestáron kívül a szülőknek is megadja.

Én már 1883-ban Teleszky tervezetének közrebocsátásakor azon nézetemet fejeztem ki, hogy a «hæreditas magis descendit, quam ascendit» elve, vagyis azon élettapasztalati tény, hogy az örökségre inkább a nemzedéknek, az új, a gyengébb generációnak, mint a nemző szülőknek és nagyszülőknek van szüksége, indokoltá teszi, hogy a törvényes örökösödésben a testvérek a szülőket megelőzzék. Ez által az ági öröklés pártolónak álláspontja is legalább bizonyos mérvben elismerést nyer, a mennyiben lehetővé teszi, hogy az a vagyon, mely több testvérré elhunyt szülejokról szállott, egy testvér elhaltakor a még életben maradt testvérek közt megmaradjon.

De magától értetik, hogy a törvényes öröklés ezen módja a szülők köteles részét is kizárja.

A kérdés ezen oldaláról azonban abban a nézetben vagyok, hogy a köteles résznek csak akkor van értelme, ha az az örökagyóval bizonyos vérségi, illetőleg családi kapcsolatban álló egyént feltétlenül minden esetben megilleti, mihelyt az örökagyó után ily kapcsolatban lévő egyén maradt. Már pedig oly örökagyó után, ki leszármazók hátrahagyásával, sőt csak szerzett vagyonból álló hagyaték mellett leszármazók nélkül, de hitvestárs hátrahagyásával halt el, a szülőt köteles rész jelenlegi jogszabályaink szerint sem illeti. Tény tehát, hogy a szülei köteles részre nincs feltétlen szükség.

A szülei köteles rész mellőzése által lehetővé válnék a törvényes örökösödés olyatén szabályozása, hogy az örökagyó hagyatékát — a hitvestárstól eltekintve — első sorban a leszármazók, ilyenek hiányában pedig a testvérek örököljék, ellenben a szülők örökösödése csak testvérek nem léte esetében következne be.

A jogászegyleti vita folyamán történt nyilatkozatokat tekintve, véleményem, bár a kiindulási ponthoz dr. Barna Ignác előadó urával egyezik, a törvényes örökösödés rendje és a köteles rész köre tekintetében úgy az ő, mint Kégl t. tagtárs ur álláspontjától jelentékenyen eltér.

Dr. Barna t. előadó ur szerint nemcsak a szülőket, hanem még a nagy- és szépszüleket is köteles résznek kellene illetni. De azonnal szembetűnik, hogy az általa tervezett törvényes örökösödési ren mellett, melyben a parentela rendszer szerint a szülők leszármazói, vagyis az örökagyó testvérei s ezek gyermekei a nagyszüleket megelőzik, a nagyszülék köteles része ugyszólván csak eszmei, képzeleti értékkel bír, mert az életben alig-alig fordulhat elő, hogy egy végrendeletet köteles rész címén nagyszülék vagy épen szépszülekek támadjanak meg.

Dr. Barna t. előadó ur az örökösödési jognak a hitvestársra vonatkozó szabályozásánál jelenlegi jogunktól eltérő sarkalatos reformját tervezi, mire ezuttal csak annyit jegyzek meg, hogy az előadó ur által tervezett azon újítást, mely a jelenlegi hitvestársi öröklés, özvegyi öröklés és özvegyi jog intézményét a hitvestársi örökrész és köteles rész által kívánja pótolni, csak oly szabályozás mellett tudnám pártolni, hogy az új intézmény a megszüntetni szándékolt régi intézmények

s főképp az özvegyi jog céljának teljesen megfeleljen s azokért kárpótlást nyújtson. Különösen csekélyebb hagyatékoknál az özvegyasszony a hitvestársi öröklés címén nyerendő egy gyermekrészt tulajdona mellett még az inség ellen sem lenne biztosítva, mivel fentartására nemcsak örökrésze, hanem az egész hagyatéki vagyon haszonélvezete is elégtelen lenne.

Dr. Szladits Károly t. előadó urnak a házastársi közszerzemény felőli nézete oda hajlik, hogy ezen jogintézmény gyakorlati értéke a kiszámítás nehézségei következtében igen kérdéses s épen azért legczélyszerűbb lenne a közszerzemény jogintézményét a hitvestársi örökléssel pótolni. Én ezen felfogást nem oszthatom, mivel a közszerzemény jogintézményére nemcsak a házasságfelbontás, hanem az egyik házastárs halála esetére is szükség van s a megvalósítás nehézségei az intézmény mellőzésére elég okul nem szolgálhatnak. A közszerzeménynek a hitvestársi örökrészbe való beolvasztása oly esetben, midőn a házastárs közszerzeményi illetősége a tervezett hitvestársi örökrészt jelentékenyen túlhaladná, feltűnő méltánytalanságokra vezetne s így semmi esetben sem lehet tovább menni, mint a meddig az 1840. évi VIII. tcz. 16. §-a ment, midőn a jobbagyok özvegyeinek tartásánál az özvegy sorsán s a vagyon mennyiségén kívül annak is tekintetbevételét kívánja, hogy az özvegy közszerzemény címén mily értéket tartott meg. Tehát — a mint ezt Teleszky javaslata tervezte — legfőlebb arról lehetne szó, hogy a hitvestársi örökrész kiszámításánál az örökhagyó házastárs közszerzeményi illetősége hagyatékához ne számíttassék. Még ekkor is, főleg kisebb hagyatékoknál a dr. Barna t. előadó ur által tervezett hitvestársi örökrész az özvegy sorsának biztosítására végképen elégtelen lenne s nagyon megfontolandó, hogy kisebb hagyatékoknál ne álljon-e jogában az özvegynek hitvestársi örökrésze gyanánt az egész hagyatéki vagyon haszonélvezetét választani.

Azon munkálatra vonatkozólag, melyet dr. Schwarz Gusztáv tanár ur az ági öröklés kérdéséről a polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő-bizottsághoz benyújtott, véleményem röviden a következő:

Ezen jelentés szerint az ági öröklés a szülői és nagyszülői parentelában fentartandó lenne, de azzal a kettős megszorítással, hogy a) a távolabbi rokon ági öröklés címén a közelebbi rokont a hagyatékból ki ne zárhassa, vagyis, hogy az örökhagyó nagyszülői és ezek leszármazói az örökhagyó szülőit és szülei lemenőit ági öröklés címén az öröklésben meg ne előzhessék s hogy b) a vagyoneredet bizonyítása a hagyaték lebonyolítását tulságosan meg ne nehezítse. E szerint a szerző ágon lévő nagyszülő, nagybátya, stb. ági öröklés címén csak akkor örökölhethének, ha az örökhagyó után sem leszármazó, sem szülő, sem testvér nem maradt.

Ezen közvetítő álláspont engem ki nem elégíthet, mivel én az ági öröklést nemcsak gyakorlati kivihetőség szempontjából, hanem elvileg mellőzendőnek tartom, mert az a családiasság és rokonság természetes rendével ellenkezik s így nem nyugodhatom meg oly közvetítésben, a mely szerint az, a mi a szülei parentelában igazságos, t. i. a vagyon eredetére nem tekintő öröklés, a nagyszülei parentelában igazságtalan lenne. Nemcsak annak kell állania, hogy a közelebbi rokonok az öröklésben a távolabbiakat megelőzzék, hanem annak is, hogy az egyenlő közelségben állók egyenlően örököljenek. Ennélfogva a nézetem az, hogy a közvetítő javaslat el nem fogadható s az alkotandó törvénykönyvben az ági öröklés a törvényes örökösödés egész vonalán teljesen mellőzendő.

Befejezésül Kégl t. tagtárs ur előadásáról szólva röviden a következőket jegyezhetem meg:

Kégl t. tagtárs ur az ági öröklést pártolva arra a következtetésre jut, hogy a vagyonnak törvényes öröklés esetében

a szerző ágra való visszaszállása magában a jogérzetet ki nem elégíti, hanem jogos és méltányos, hogy az öröklött ági vagyon a szerző ág tagjainak olyan patrimoniumát képezze, a melyet a szerző ág öröklésre jogosított tagjai elől az örökhagyó még végrendeletileg se vonhasson el.

Csak jelzem, hogy az az elv, miszerint az öröklött ági vagyon az ági örökösöknek eo ipso köteles része is, semmi egyéb, mint a végrendelezési szabadságnak a vagyonok tekintélyes részére nézve teljes kizárása. Visszasóvárgás az a 48 előtti korba, mely szerint ha már az egyszer eltemetett ősiséget teljesen fel nem támaszthatjuk, életre szeretnénk keltetni azt legalább a halál esetén való vagyonátszállásokra nézve.

Nézetem szerint azonban népünk jogérzete a végrendelezési szabadsággal a vagyon minden nemére nézve annyira összeforrt, hogy arról, miszerint az évtizedek óta nyugodtan járt ösvényről a rég elhagyott utra visszaforduljunk s holt intézményeket erőszakkal új életre villanyozzunk, beszélni sem lehet.

A vagyon eredete szerinti ági öröklésről mint a törvényi öröklés rendszeréről sok s — megengedem — erős küzdelem folyhat még a készülő magánjogi törvénykönyv alkotásánál.

Részemről hiszem, hogy a mint Teleszky tervezetében az abba beplántált kiskiadású ágiság «az osztályos testvérek ági örökösödése» sem vergődhetett zöld ágra, az águl-hív öröklés rendszere a most tervezett törvényjavaslatból is teljesen ki fog szorulni.

De azt, hogy a küzdelem a köteles rész terére is átcsapjon s a félszázad óta elismerésben és gyakorlatban levő végrendelezési szabadságot kérdésessé tegye, mai jog- és életviszonyaink közt, midőn nézetem szerint a köteles rész az örökhagyó személyes kötelezettségén alapszik, minek a vagyon eredetéhez semmi köze, kizártnak tartom.

Enyiczkei Gábor.

Jogirodalom.

A Plósz-féle polgári perrendtartás tervezetéhez. Perjogi tanulmány. Irta dr. Pap József.

Sok avatott vélemény foglalkozott már eddig is a Plósz-féle végleges perrendtartási tervezettel és nagyon értékesek Oberschall Adolfnak, Balázsovits Józsefnek, dr. Polgár Józsefnek és dr. Vasdényei Géának erre vonatkozólag a szaklapokban közzétett kimerítő munkálataik.

A birói téren működő eme szakférfiaknak itt jeleztem dolgozataihoz most dr. Pap József gyakorló ügyvédnek szintén az egész perrendet felölelő munkálata sorakozik.

Kíváncos volt, hogy a végleges, teljes perrendtartási javaslatot ne csak a birói pályán, hanem az ügyvédek terén foglalkozó gyakorlati jogászok is bírálat alá vegyék és arra vonatkozó megjegyzéseiket az ügyvédség szempontjából is megtegyék.

Igaz ugyan, hogy ezzel az igazságügyi miniszter felhívására most az ügyvédi kamarák foglalkoznak, hanem azért még sem lehet meddőnek tekinteni, ha az ügyvédi kar egyes hivatott tagjai nem hivatalos uton is véleményt mondanak ama törvényhozási műről, mely korszakot alkotónak ígérkezik a törvénykezés terén.

Hálátlan, de annál elismerésre méltóbb munkát végzett dr. Pap József, midőn a jeleztem kívátnak munkájával megfelelt.

Maga a munka kimeríti az egész anyagot, melyet a végleges perrendtartási javaslat tárgyal. Figyelemre méltóbb mozzanataként kiemelendőnek tartom, hogy az egyes bírósági hatáskör kiterjesztését követeli olyképen, hogy első fokon minden perben egyes bíró ítéljen; de mert eme javaslatnak elfogadását úgy látszik maga sem reméli, az idevágó kérdések megoldására alternatív javaslatokat tesz, t. i. az

egyes-bírói rendszer, majd meg a perrendtartási tervezetben elfogadott vegyes rendszer szempontjából és nyilvánvaló törekvése arra irányul, hogy a bírósági teendők jó részét a társas-bírósági eljárás keretén belül is egy bíró által végeztesse, Ide utal nevezetesen minden teendőt a litis contestatióig. Csak ha már kétségtelen a jogvita, ha se egyezség, se mulasztás, se perletétel, se pergátló kifogás nincs: akkor kezdje a működést a társas bíróság.

Ez által érvényesülnek, ugymond, a *cæsura* előnyei.

Különös elismerésünket vivja ki dr. Pap József, midőn megtámadja ama bizalmatlanságot, mely a javaslatban az ügyvédek ellen kifejezésre jut. A tervezet 99., 104., 105. §-ai azok, melyek megváltoztatását feltétlenül követelnünk kell és követelnünk kell azt is, hogy a meghatalmazás hatálya — az eddigi törvényes rendelkezéseknek megfelelőleg — a pénz és érték felvételére is kiterjedjen.

Figyelemre méltók a szegényjognak egy perben kétszer, sőt háromszor való kieszközlése ellen, pergátló kifogások konkurrentiája esetén ezek tárgyalási sorrendjének meghatározására, az előkészítő iratokra s általán a per előkészítésére vonatkozó észrevételei s különösen ama javaslata, hogy a tárgyalási jegyzőkönyv elkészítésére nézve az új osztrák perrendtartásba felvett ugynevezett resumé rendszert fogadjuk el. E szerint a bíróság a tárgyalás után visszavonul, zárt ülésben elkészíti a jegyzőkönyvet, ennek megtörténte után az ülést újra megnyitja, a jegyzőkönyvet a felek előtt felolvassa és a feleknek kiegészítő megjegyzéseit szintén jegyzőkönyvbe veszi. Kétségtelen, hogy a tényállás helyes megállapításának ez a legelfogadhatóbb módja.

Hibáztatja továbbá a valószínűségi eskünek a perrendtartásba való felvételét, hogy a költségek csak a felek részére állapíthatnak meg, holott azokat, ha ügyvéd jár el, igazságosabb és méltányosabb lenne az ügyvéd részére megállapítani, hogy az ügyvéd mulasztása miatt igazolásnak helye nincs s különösen, hogy a nyilvános előadás melletti felebbezés, melyet az 1893: XVIII. tcz. rendszeresített, s mely a gyakorlatban bevált, a javaslatban mellőztetik.

Legélesebb azonban az ellentét a javaslat és a dr. Pap József-féle munkálat között a felülvizsgálat kérdésénél.

Dr. Pap József ugyanis, ép úgy mint Oberschall Adolf és Polgár József teljes felülvizsgálatot követel; felülvizsgálatot nemcsak oly terjedelemben, mint a melyben azt az 1893. évi XVIII. tcz. megállapította és a javaslat is tervezi, t. i. csak a jogkérdésben, hanem úgy a jog-, mint pedig a ténykérdésben s mert a felülvizsgáló bírót bizonyításfelvétellel terhelni nem akarja, minden esetben, midőn bizonyíték kiegészítésnek szüksége merül fel, feloldást javasol.

Ezek a főbb, részint elvi, részint gyakorlati jelentőségű kérdések, melyeket dr. Pap József tanulmánya kimerítően, szakszerűen és éles distinctióval tárgyal; de nem hagyja figyelmen kívül a kevésbé fontos, sem a kisebb jelentőségű kérdéseket s bizvást mondhatjuk, hogy az ő munkája is azok közé tartozik, melyek hivatva vannak a végleges perrend megalkotásánál egyes kontrovers kérdések helyes megoldását biztosítani. Csak egy szempontot hagyott a tanulmány figyelmen kívül; elfeledte kiemelni, hogy a javaslatban számtalan logikai és nyelvi botlás fordul elő.

Nem lehet feladatunk, hogy e tekintetben dr. Pap József munkájának ismertetése alkalmából az egész javaslatra kiterjesszünk; de azért mégis rá mutatok, például a 2. §. 2. bekezdésére, mely így szól: «A legfőbb bírói hatóságot a m. kir. Curia gyakorolja», pedig az 549. és 575. §-okban jelzett esetekben, a legfőbb bírói hatóságot a kir. törvényszékek, az 555. §. eseteiben a kir. ítélő táblák gyakorolják és a kir. Curia legfőbb a perek 10 százalékának legfelső bírói hatósága. A 2. §. rendelkezése tehát az 549., 555. és 575. §§. rendelkezéseivel homlokegyenest ellenkezik.

A 71. és 80. §§. a feleket és pertársakat «szerepeltetik»;

működésük tehát nem valóságos cselekvés, hanem szinpadí «szereplés».

A 444. §. szövege következő: «Valamely perbeli cselekmény elmulasztása általában az elmulasztott cselekmény elvesztését vonja maga után».

Cselekményeket elveszteni nem lehet, hanem lehet valamely cselekményt teljesíteni, elvégezni, megkezdeni, félbehagyni, befejezni vagy pedig a teljesítést, az elvégzést, a befejezést elmulasztani, a megkezdett cselekvést pedig abbahagyni, de elveszteni még azért sem lehet, mert az elmulasztott cselekmény nincs meg és a mi nincs meg, nem is volt és nem is lesz, azt el nem veszthetjük. Elveszthetjük a mulasztás-következtében a cselekvéshez való jogot, mert cselekedni jogunk volt, de cselekményt elveszteni lehetetlen.

Talán lesz még alkalmam a javaslattal ebből a szempontból bővebben is foglalkozni, de most dr. Pap József gondos tanulmányának bemutatásánál csak rámutatni kívántam a javaslat eme hiányaira is, melyeket eddig a véleményezők és bírálók ugyszólván teljesen figyelmen kívül hagytak.

Tóth Gáspár.

A váltótörvény és váltóeljárás a felsőbbbíróóságok határozataival kommentálva. Készítette dr. Rósa Ferencz. Politzer Zsigmond kiadása.

Ily című könyv jelent meg e napokban, mely kétségkívül szíves fogadtatásra fog találni mindenkinél, a ki a váltójog iránt érdeklődik. Első pillantásra úgy látszik, mintha e könyv az ítélkezés a la minute elősegítője akarna lenni: meg van benne minden bajra a kész recipe; ügyvédnek, bírónak csak fel kell keresni a tárgymutatóban a megállapított pörbaj nevét és ott rögtön megtalálja a számot, a mely alatt a bírói döntés olvasható, mely a vitás kérdésre csalhatatlanul felel. A mű ugyanis tartalmazza a váltótörvényt és váltóeljárást s ezek mindegyik §-a alá oda vannak nyomtatva a Curiának, a kir. tábláknak, sőt néhol a németországi és az osztrák legfőbb ítélőszékeknek elvi jelentőségű döntései, a melyek a följük nyomtatott § tartalmát, értelmét a legilletékesebben magyarázzák és megállapítják. A váltótörvényt 986, a váltóeljárást 292 ily bírói határozat kommentálja. Mennél tovább lapozgatunk e munkában, annál nagyobbra nő tartalmának becse előttünk és annál inkább érezzük, hogy a szerzőnek igaz, kiérdemelt elismeréssel tartozunk. E könyv nem pusztán eszköz a fejtörést kerülő s csak a felmerült vitás kérdés hirtelen való megoldására törekvő «praktiker» kezében, hanem az elvi megállapodásoknak valóságos tárháza s ezen 986 bírói határozat az egész váltójogot nagyobb világossággal magyarázza s váltótörvényünket jobban értelmezi, mint sok kommentár. E könyv tehát értékes minden jogásznak s ha meggondoljuk, hogy annyi ezer meg ezer bírói határozat közül azoknak kikeresése és felismerése, melyek tényleg a kérdést egészében tisztázó, a problémát megoldó elvi kijelentést mutatnak és ezen elvi jelentőségű határozatoknak a törvény egyes szakaszai alá helyesen való subsumálása mennyi munkát, mily gondos figyelmet és mily széles körű tudást igényel, akkor, bárha könyvébe önmagától egy betűt sem irt, a szerzőről el kell ismernünk, hogy becsületes munkát végzett s érte köszönetet érdemel.

Cukor Sámuel,
budapesti ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vaspálya felelőssége.

— Válasz dr. Roth Pál ur jogászegyleti előadására. —

A *Jogt. Közl.* folyó évi 5. számában egy részletet közöl dr. Roth Pál urnak «A szavatossági kötelezettség törvényi szabályozásáról» tartott jogászegyleti előadásából. Ezen elő-

adás során azt mondja dr. Roth Pál ur, hogy az 1874. évi XVIII. tczikkal behatóbban kell foglalkoznia. Nézzük, miből áll ez a beható foglalkozás.

A vasutak behozatala után, mondja dr. Roth Pál ur, szükségesnek találtatott az utasokról gondoskodni azon esetre, ha őket utazásuk közben baleset érné. A törvényhozó azon felfogásból indult ki, hogy az üzleti szabályok pontos betartása mellett baleset csak vis major, vagy az utas vigyázatlansága folytán állhat be. Ezen felfogásnak megfelelőleg a szavatossági törvények, nálunk az 1874: XVIII. tcz. alapeszméjét képezi, hogy balesetknél a vasuti üzem hibája praesumáltatik és ezen praesumtióval szemben a vasutnak kell a felső erőhatalmat vagy a károsult vigyázatlanságát bizonyítani.

Nincs ezen előadásnak egyetlenegy tétele sem, a mely az objectiv kritika égő világába beletekinthetne.

Mindenekelőtt helytelenül nevezi dr. Roth Pál ur az 1874: XVIII. tczikket *szavatossági* törvénynek. Ez a törvény-cikk a *felelősségről* alkotott törvény.

A vaspálya kártérítési kötelezettsége ugyanis a megsérülttel szemben *primär* és *principális* jelleggel bír. Ha a törvény 1. §-ában szabályozott ténybeli körülmények felforragnak, úgy a vaspálya *feltétlenül* és *első sorban* tartozik kártérítéssel, tekintet nélkül arra, vajon más magánjogilag kötelezettek vannak-e vagy sem. A megsérült nem tartozik előbb a kár tulajdonképeni okozója, a hibás vasuti közeg, a biztosító-intézet vagy azon gyáros ellen fordulni, a ki hibás vasuti járműveket, avagy egyéb hibás eszközöket szállított. A vaspálya a megsérültet a törvényben megszabott mérték szerint minden más kötelezettől függetlenül tartozik kielégíteni, mert a vaspályát az exceptio ordinis sive excussionis, sem a beneficium divisionis nem illeti meg.

Ezen elsőrendű és absolut hatályu kártérítési kötelezettség fogalmának kifejezéseül szolgál a «felelősség» kitétel, azt használja maga az 1874: XVIII. tcz. is s így már ezen okból is helytelen a szavatosság kifejezésének alkalmazása, a mely egészen mást jelent.

A szavatosság (evictio) alapján az átruházásoknál, adásvételek és csereügyleteknél nyer alkalmazást. Továbbá bizonyos jótállási, kezességszerű vagy visszkereseti, secundär kötelezettségek kifejezéseül szolgál.

Merő tévedésen alapul továbbá dr. Roth Pál urnak az az álláspontja, mintha az 1874. évi XVIII. tcz. alapeszméjét az képezné, hogy a balesetknél a *vasuti üzem hibája praesumáltatnék*.

Egyes külföldi törvényekben, valamint a schweiczi törvényben a vaspálya hibájának vélelme alapul és kiindulásul szolgál ugyan a vaspálya felelősségének konstituálásánál. Azonban sem a német, sem a magyar törvény rendelkezésében nem foglaltatik oly kifejezés, mely arra mutatna, hogy a felelősségnek alapfeltételét valamely vélelmezendő hiba képezné.

Wenn den Eisenbahnunternehmer — mondja Endemann, Haftpflicht (1885) 16. l. — der Beweis, dass die Körperverletzung durch höhere Gewalt oder durch eigenes Verschulden des Verletzten verursacht worden ist, von der Haftpflicht befreit, so lässt sich daraus noch nicht schliessen, dass überall sonst, wo diese Befreiungsgründe nicht obwalten, ein Verschulden desselben vorhanden sei. — V. ö. Entscheid. R. O. H. G. 12. k. 78. l., 13. k. 68. l. — Entscheid. R. G. 1. k. 31. l.

A vaspálya hibája (damnum injuria datum) tehát a felelősségi törvény szempontjából a birói mérlegben súlylyal nem bírhat. Mert a vaspálya felelősségét minden subjectiv momentumtól eltekintve, *maga az a tény állítja meg, hogy valaki a vaspálya üzeménél életét veszté vagy testi sértést szenved* (obl. ex lege).

De nyilvánvaló ellenmondást is foglal magában dr. Roth

Pál ur felfogása. Ha a vaspálya hibájának praesumálásán alapulna a felelősség (obl. ex delicto), úgy exculpálására a vaspálya nem a megsérült hibáját, hanem azt tartoznék bizonyítani, hogy őt, illetőleg alkalmazottjait vétkesség (culpa) nem terheli, vagyis hogy minden intézkedést megtett, a mely a baleset elhárítására szükséges.

Ezen felfogás mellett azután a vaspálya a *véletlenért* (casus minor) felelősséggel nem tartoznék; holott a törvény értelmében a kártérítési kötelezettségtől csak akkor szabadul, ha bebizonyítja, hogy a testi sértést vagy halált a megsérült, illetőleg meghalt saját hibája vagy vis major okozta, úgy hogy a közönséges véletlen következményeit a vaspálya viselni köteles.

Ily értelemben döntött a kir. Curia legutóbb 3105/97. számú ítéletével is és ez képezi immár a bíróságnak állandó gyakorlatát.

Valóban érthetetlen ezek után, hogy dr. Roth Pál ur a felelősségi törvénynek és a birói gyakorlatnak ismerete mellett miképen kockáztathatja meg azt a merész állítást, hogy a vaspálya konok perlekedő. Minden adat és bizonyíték nélkül kikiáltja, hogy a vasut káreseteknél mindenféle kifogásokkal áll elő, a baleset által sujtott utasokat vagy azok családját kártérítésben nem részesíti s perre juttatja a dolgot.

Ily súlyos vádat oly nagyjelentőségű közgazdasági intézet ellen, mint a vasut, oly komoly helyen nem szabad csak úgy könnyelműen hangoztatni, a nélkül, hogy az nyomban adatokkal meg ne állapíttassék, csak azért, hogy a *felelősség eszméjének természetes és józan tovább fejlesztése* helyett, a károsultak rovására a biztosítási intézmény prosperálása elérjék.

A való tény és statisztikai adatokkal is kimutatható az, hogy különösen a magyar vasutak a baleseti károkat a legtöbb esetben és rendszerint egyezségileg rendezik s ha szórványosan perre kerül is a dolog, annak oka lényegileg a károsultak túlajtott követeléseiben keresendő. Ezt bizonyítja az is, hogy a bíróság a keresetbe vett összegnek, majdnem kivétel nélkül, csak egy kis százalékát ítéli meg.

Reinitz József.

A hasznosított természeti erők jogi védelméről.*

Mikor ezt a tant, mikor a villamos erő lopása jogi lehetőségének ezt a magyarázatát (azért lehetséges a villamos erő lopása, mert anyagból állíttatik elő, ez pedig ingó dolog) elolvastam, nem akartam hinni szemeimnek.

Ílát lehetséges e ez? Magyarországnak egyik előkelőbb jogásza azt mondja, hogy azért, mert valamely állapot ingó dologból származik, az a 333. §. szempontjából maga is ingónak legyen tekintendő, hogy továbbá: a villamos erő jogtalan elvonása lopást képez azért, mert ez az állapot: a villamosság, ingó dolgokból állíttatik elő!

Ha egyszerű magyarázat után ily jogi monstruositást — bocsánat a kifejezésért, (természetes, hogy nemcsak a sértési szándék áll távol tőlem, de szerény magam is a tisztelt cikkiró legfőbb tisztelői közé tartozom) de nem talállok mást — meg lehet állapítani, akkor dobjuk tűzbe a büntetőtörvényt, az mást nem érdemel. Ha illetően módon a büntetőtörvény egyik alapvető szakaszát lényegéből, alapkriteriumaiból annyira ki lehet vetköztetni, hogy ez lehetséges legyen, akkor a büntetőtörvény egyes szakaszaiban megállapított bűncselekmények és azon elvnek kimondása, hogy más, mint az, a mi abban a törvényben ilyenek egyenesen ki van jelentve, bűncselekménynek nem tekinthető, a biztosítani czélozott életet és szabadságot többé nem biztosítja, akkor e rendelkezések mind hiába hozattak meg, akkor nincs

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. 1. a 2., 3. és 4. számban.

semmi többé, a mi bennünket megvéd az állami önkény ellen, akkor nyílt martalékvá leszünk a birói önkénynek vagy a birói tájékozatlanságnak, a mi pedig annál is félelmetesebb, mert «a törvényt», tehát annak az *ilyetén* magyarázatát is, «mindenki ismerni tartozik».

Hát nem érzi-e a t. cikkíró, hogy annak kimondása, hogy a villamos erő azért tekintendő — a Btk. 333. §-ában szabályozott lopás szempontjából, — ingó dolognak, mert az csak hatása tényleg elhasznált, tehát már nem is létező ingó dolognak, — oly abnormis magyarázata az ingó dolog fogalmának, oly rendellenes kiszélesítése a törvény itt hivatott szakaszának, hogy az nemcsak az analogia «legis», de még a fictio juris alakulatát is messze túlhaladja?! És nem tudja-e a t. cikkíró, hogy az ilyen tényleg és jogilag is egyaránt lehetetlen constructio a Btk. 1. §-ába ütközik, abba: hogy csak az tekintendő büntetendő cselekménynek, mit a törvény egyenesen ilyennek kijelölt?! Hát csakugyan hiszi a t. cikkíró, hogy a büntett szempontjából teljesen helyettesíthető az, a mi valamiből származott, azzal, a miből az származott, azzal, a miből az előállított?!

Hát nem érzi a t. cikkíró ur, hogy az, a mire a lopás vonatkozik, az, a mi ellopatic, önállóan, önmagában kell hogy tárgyát képezhesse a lopásnak! Nem érzi a t. cikkíró ur, hogy nem mindegy, ha a követ lopom el, vagy a kész szobrot, hogy ehhez képest fognak a bűncselekmény nemek is, ha más nem, annak jogi következményei, magának a büntetendő cselekménynek sanctiója változni. Nem érzi a t. cikkíró ur azt, hogy a birtokból való elvonásnak arra a tárgyra kell vonatkozni, a mely elvonatott és nem arra, a miből az előállítva lett. Avagy lopás miatt fogja büntetni a t. cikkíró azt, a ki a villamos- vagy a ki a gőzkocsiba nem vi, nem is fraude beül és így jegy nélkül ingyen utazik?! Nem látja a t. cikkíró ur, hogy a solo animo birtokban tartásnak minden esetre ingó dologra kell vonatkozni, hogy a lopás képzelhető legyen. Avagy fát lopok-e akkor, a mikor a más által gyújtott tűz mellett jogtalanul melegszen, avagy festéket és vásznat lopok, mikor egy Raphaelt vonok el jogtalanul a más birtokból, vagy papírt és nyomdafestéket lopok, mikor a más könyvét veszem el jogtalanul? A zabot, vagy szénát veszem el akkor, és lopok-e akkor egyáltalában, mikor a lovat jogtalanul használok, azért, mert a ló ereje, — mely szintén természeti erő, csak hogy élő erő, — a lónak tartása, szénába, vagy szalmába kerül? Vagy az erő elkülönítése tenné lehetségessé a tárgy helyettesítését?! Nem látja továbbá a t. cikkíró ur, hogy ez — ha már ezen nehézségeken is keresztül ment, melyen keresztül menni pedig törvény tiltja, azt, hogy ezen jurisfictio felállítása, — már csak a következményekre, az alkalmazni kötelezett büntetési tételekre való figyelemmel is egyáltalán nem lehetséges.

Vagy úgy akarja-e a t. cikkíró büntetni azt, a ki az ezerekre menő értéket képviselő villamos erőt lopja, mint azt, a ki azt a kis szenet, még nem tudom mit lop, a miből, vagy a minek segítségével a villamos erő előállítatik. Pedig, ha már helyettesítetik az eredmény az előállítási anyaggal, akkor a helyettesítésnek teljesnek, tehát a következményekre is kiterjedőnek kell lennie.

De hát vajon szükséges-e mindig az erő előállításához anyag? Hogy fogja a t. cikkíró az ezen teoriáját alkalmazni akkor, ha valakinek p. o. sikerülni fog egy olyan sűrítő, vagy gyűjtő készüléket feltalálni, a mely mindenféle munka nélkül — ha egyszer a készülék meglesz — a szabadon levő légbeli villamosságot gyűjti össze. Avagy ez esetben azért fogja konstatálni a lopást, mert a feltalálónak, addig, a míg gondolkodott s a míg erre rájött, sok idejébe került, azon idő alatt pedig saját magát el kellett tartani. De minek tovább? Hisz e tan feltétlen lehetetlensége egyenesen zembeszökő.

Még értettem volna, ha abból magyarázta volna ki a

t. cikkíró ur a villamos erő lopásának lehetőségét, mert a villamos erő önmagában értéket képvisel, miként ezt a müncheni törvényszék mondotta, mert ez esetre legalább azt lehetne mondani, hogy abból az általános s már a római jogban megadott különbségből indult ki, a mely szerint mindazon jogtárgyak, a melyek nem ingatlanok, ingóknak tekintendők, tehát hol a lopás kriteriumát képező ingó dolog általánosítottatik, kiterjesztetik mindarra, a mi nem ingatlan, mert ha úgy fogja fel, legalább észszerűleg lehet megmagyarázni az alkalmazhatások analogia útján való kiterjesztésének okát, csak hogy ezt sem lehet, miként ezt a t. cikkíró ur is elismeri, a mennyiben t. i. önmaga jelenti ki azt, hogy azért, mert valami értékkel bír, még ingó dolognak nem tekinthető.

Mondottam, hogy én a villamos erő jogtalan elvonását *in se* a csalásra megállapított paragraphus alá sem tudom subsumálni. Igen is, tudok képzelni oly esetet, a hol maga a jogtalan elvonás *tárgyát* képezi a csalásnak, vagyis a megtevesztés útján éri el a tévesztő magát az elvonást, vagy, hogy jobban érthetővé tegyem, csalás útján vonatik el a villamos erő a tulajdonostól, de ilyképp lehet az tárgya mindazon egyéb képzelhető bűncselekményeknek is, a melyeknél nem ingó dolog, hanem, a melyeknél az erőnek értéke mint ilyen képezi a sértésnek tárgyát. Tudok továbbá képzelni oly esetet is, a hol az erő elvonása az *eszköze*, módja a megtevesztésnek, a csalásnak, a hol a csalás a villamos vagy más hasonló természeti erő elvonásának segélyül vétele mellett vitetik keresztül, de itt is nem az erő elvonása képezi a delictumot, hanem maga a csalás, melynél az erő csak mint a végrehajtás eszköze jó figyelembe. Amde semmikép sem tudok képzelni oly büntetett, a hol a csalás magában a jogtalan elvonásban állana. — Szóval: a természeti erőknek s ezek közt a villamos erőnek is jogtalan elvonása önmagában a csalás büntetettét soha nem képezheti, valamint, hogy az egyáltalában semmiféle néven nevezendő paragraphus alá így önállóan nem subsumálható.

És ezzel körülbelül végeztem is volna fejtegetéseimet.

Kimutattam, azt hiszem kellőképen, hogy a hasznosított természeti erők jogi védelmének kérdése mindezideig eldöntve nincsen.

Kimutattam, hogy ennek feltétlenül törvényhozási uton kell szabályoztatni, nemcsak a tárgy óriási és az egész gazdasági életet átható fontosságánál fogva, hanem azért, mert egy egészen új, szabályozás tárgyát még soha sem képezett jogtárgyról van szó, mely önmagában is sajátos, specíficus jelleggel bír, mely a sértés lehetőségének ezerféleségénél fogva és a sértés által előidézhetett káros hatásnál fogva megfelelő védelem nélkül egy perczig sem maradhat, mely utóbbi körülménynek ép legprægnansabb bizonyítékát képezi az, hogy egy oly gyakorlati jogász, mint Heil Fausztin is kénytelen volt jobbnak hiányában a lopás és csalás büntető tényálladéka és az ezek elleni biztosítási sanctiókhoz: büntetőtételekhez folyamodni, pedig e tényálladékokba ezen jogsértések és ezekre a büntetési tételek úgy illenek, mint: «die Faust auf's Auge».

Kimutattam, hogy az általam követelt jogi védelemnek egy delictum sui generis alakjában kell megadatni, minősített alfajokkal, és minősítő körülménynyé tételének alakjában.

Kimutattam, hogy magának a jogvédelemnek, tehát a büntetési tételnek alkalmazkodnia kell a sértő és azon alanyhoz, a ki ellen a sértés elkövetetik, (másképen kell büntetni annak, ki azt pl. köz- vagy magánszolgálatban követi el, vagy a kire a kezelés bizva van, stb. stb.) a sértés tárgyához, továbbá magához a sértés nagyságához, a sértés elkövetésének módjához és végül azon hatáshoz, mely a jogsértésből előáll vagy előállhat.

E szempontokból a *kísérlet*, eshetőleg még az *előkészítő cselekmények* büntethetősége is ki lenne mondandó.

Kimutattam végül mindezek kapcsán és szinte egyik

indokál — helyesebben csak igazoló példájául az általam követelt jogi rendezésnek, hogy a hasznosított természeti erők — s így a villamos erőnek is elvonása — bár egyik helyről a másikra, sőt kisebb-rövidebb tartamu időre eshetőleg át is tehető, sem a lopás, sem a csalás tényálladékát nem képezik, az azokra megalkotott törvényszakaszok alá alappal és hatálylyal nem vonhatók, és hogy ezen természeti erők az ott megírt büntetési tételekkel megvédve egyáltalában nincsenek.

Háttra volna még az új bűncselekvény *tényálladékának*, annak minősített alakjainak praecis *megalkotása*, megjelölése azon egyes bűncselekményeknek, melyek mellett ezen jogtalan elvonás, mint külön minősítő avagy súlyosító körülmény, számba jő; az előkészítő cselekmény, a *kísérlet* és a *befejezett bűncselekmény* közötti határok megvonása, mi azonban, a mint egyrészt inkább a theoria dolga, másrésztől szükségessé tenné, hogy minden egyes bűncselekvényen, a hol az ilyennek lehetősége és jogi fontossága előtérbe lép, legalább azok általános megjelölése mellett elősoroltassék és illetve megvizsgáltassék, a mi azonban jelen cikk keretét messze túlhaladná.

Elvül a tényállás megállapításánál ki kellene tűzni, hogy az minél tágabb keretű legyen, de semmi esetre sem oly tág, hogy ép azért, mert benne minden elfér, abban maga a jogtalan cselekmény, annak sajátos jellege és természete mosódjék el, avagy hogy az az oly cselekményeknek is bele vonhatása által, melyek önmagukban a jogsértést vagy annak lehetőségét avagy a sértő célzatot még fel nem tüntetvén, a szabad mozgást és további fejlődést, avagy magát az egyéni személy- és vagyoni biztonságot tennék lehetetlenné.

Ez azonban nem zárja ki, a *culpa*-nak és az ugynevezett *omissiv* büntetteknek büntethetését. A *culpa* büntetendő volna mindenestre. Büntetendő volna ahhoz képest, a mint annak kisebb vagy nagyobb foka (*culpa lata, levis, culpa dolo proxima*), esete forogna fen, és azon veszély nagyságához képest, mely a szükséges elővigyázat elmulasztásából származhatik.

De természetes az is, hogy az ugynevezett *omissiv* bűncselekvények ellen is, mint a melyek tulajdonkép nem egyebek, mint positiv jogsértések negativ alakban, a védelem a büntetőjogi sanctio alakjában szintén meg volna adandó.

És csakis mindezeknek kellő figyelembe vétele mellett volna lehetséges a kellő jogvédelem megadása, a mely hogy a *törvényhozás által*, nem mihamarább, hanem egyenesen *haladéktalanul* kell, meg is adassék, azt az egész gazdasági életet és az egész jogi forgalmat ma holnap dominálni hivatott nagy természeti erők, a sértés könnyűségének a védelem teljes hiányánál az ebből eredhető veszély nagyságánál és azon nagy köz-, magán-, sőt nemzetközi világforgalmi érdeknél fogva is, melyet ezek képviselnek, a legnagyobb sürgőséggel égetően követelik meg.

A legujabb kor legjelentékenyebb jogtárgya kopogtat jogsegélyért, védelemért, fél a jogtalan támadástól, eclatans és brutalis jogsértéstől.

Dr. Weisz Odón.

Különfélék.

— A feltételes elítélés hiánya. Minap ítelt a budapesti büntető törvényszék egy bűnügyben, melyben a vádlott, egy 16-ik életévét alig néhány hónap óta betöltött fiu, azzal volt vádolva, hogy az ablakon át bemászott egy pinczébe levő műhelybe és onnét néhány forint értékben egy pár szerszámot lopott. A vádbeli cselekmény azért követtetett el, mert a fiatal vádlott meg akarta magát boszulni a műhelyben alkalmazott tanoncokon, a kik a vádlottat mindig csufolták. Az elnöklő bíró meghatottságtól remegő hangon közölte a vádlottal, hogy a bírói enyhítési jog legszélsőbb mértékének alkalmazása mellett törvény szerint a bíróság nem szab-

hat ki reá hat havi börtönnél kisebb büntetést (336. és 92. §§-ok.). Az ítélet mély benyomást gyakorolt az összes jelenlevőkre. Ez az eset ismét bizonyítja, hogy a humánusan gyakorlandó bűnvádi jogszolgáltatásnak immár valóban égető szüksége van az összes civilisált nemzeteknél máris alkalmazásban levő feltételes elítélés intézményének *sürgős* behozatalára. Tíz évvel ezelőtt tarthatatlannak jelentette ki a kormány a lopási judikaturát és ez idő óta nem tudott elkészíteni egy novellát, mely legalább a legégetőbb bajokon segítene.

— A marosvásárhelyi kir. törvényszék a napokban tartott értekezletén elhatározta a bírói kar, hogy úgy az új bűnvádi eljárást, mint a polgári törvénykönyv tervezetét rendesen tartandó összejöveteleken megvitatás és magyarázás tárgyává teszi.

— A kifejeletlen jogérzéklet enyhítő körülménynek vette a budapesti kir. büntető járásbíróóság 55,932/97. számú ítéletében, a mely egy cselédkönyvhamisítással vádolt cseléd elleni bűnügyben hozatott. Δ

— A budapesti tőzsdebíróasághoz 1897. évben 1716 kereset érkezett, 412 maradt elintézetlenül. A kir. táblához felterjesztett felfolyamodások közül 56 ügyben helybenhagyó, 4 megváltoztató, 3 megsemmisítő határozattal érkezett vissza. A Curia pedig 1 esetben a tőzsdebíróaság, 4 esetben a kir. tábla határozatát hagyta helyben. A tőzsdebíróaság elé vitt perek száma évről évre fogy. 1894-ben 2682, 1895-ben 2537, 1896-ban 2021, 1897-ben 1716 kereset adatott be.

— A Rivista Penale folyóiratban Heil Faustin hosszabb dolgozatot közöl a magyar bűnvádi eljárásról. A törvény olasz fordításához, melyről nem rég megemlékeztünk, szintén irt magyarázó bevezetést.

— A Magyar Jogászegyletben dr. Horváth János tartott felolvasást a mezőgazdasági munkaviszonyokról és az 1898. évi II. tcz.-ről. Az előadó első sorban megjegyzi, hogy nálunk a munkáskérdéssel, főleg pedig az agrársocializmussal eddig a jogászörök egyáltalán nem foglalkoztak, holott a külföldön a munkáskérdésnek sociális jogtudomány néven már egész irodalma van. Nálunk is csak a jog uralmával lesznek képesek a fenforró osztály- és érdekelletéket megoldani. Áttérve azután a fent megjelölt törvényre, részletesen ismerteti azt. A munkaszerződések megkötéséről szóló pontnál kifejti, hogy a sociális jogtudomány nem fogadja el ma már a munkaadó és munkás teljes szerződési szabadságát, hanem a munkás, mint gyengébb fél részére hatósági védelmet követel. A törvény a tudomány eme követelményének meg is felel, mert megköveteli, hogy a munkaszerződésekbe bizonyos munkásvédelmi feltételeket vegyenek fel.

Az előadás után Csemegi Károly elnök emelt szót:

Igen tanulságos volt a t. előadó ur felolvasása, a melyből bepillantást nyertünk a magyarországi munkásvizonyokba és az abból fejlődött mozgalmakba is. Szabadjon reménylenünk, hogy ez a keserves harcz, a mely a társadalomban keletkezett, el fog tűnni, s Magyarország meg fogja találni ezuttal is, mint eddig ezeréves fenállása alatt mindig, azt az oltalmat és óvószert, mely ismét harmóniába hozza a társadalom különböző osztályait és lehetővé teszi a békés továbbfejlődést.

Nagyon helyesen utalt a tisztelt előadó ur arra, hogy a jog az, a melynek alapján és segítségével remélhető, de biztosan el is fog éretni a helyzetnek javulása és a harmóniának helyreállítása. Mindaddig azonban, a mig nem barátkoznak meg az illető tényezők azzal, hogy bármily kellemetlen, bármily nehézkes, bármily egyes, hátrányosnak látszó viszonyokkal van is összekötve a jog útjának keresése és megállapítása, — mindaddig, a mig meg nem barátkoznak azzal, hogy ez az egyedüli út, a melyen a jogállamhoz eljutni lehet és a jogállam, az az egyedüli, a mely a megnyugvást létrehozza, ennek pedig lényeges és elmaradhatatlan tényezője a független, a hatalomtól egészen önálló bíró, — mindaddig, mig ez gyökeret nem ver a nemzet

lelkében, míg a jognak hivatott közegei nem fognak örködni a jog felett és nem fogják orvosolni a jogtalanságot: mindaddig minden kísérlet hiu ábránd és tapogatódzás lesz.

— **A bányászati és kohászati egyesületben Tóth Gáspár** f. évi február 12-én előadást tartott a bányaszabadság jogi alapjainak meghatározásáról, tekintettel az alkotandó bányatörvényre.

Előadó a bányajog történetéből vett adatokkal mutatta ki a bányászatra vonatkozó jogosultság tekintetében a különbözőséget a kizárólagos királyi bányafőúri jog, majd meg az 1523. évi XXXIX. tcz. által inaugurált bányaszabadság uralma alatt; ugyanígy fejtette ki a bányafőúri jog, a bányászati felségjog és a bányaszabadság lényegesebb mozzanatait; kimutatta a jelenlegi állapotoknak alkotmányos törvényeink rendszerével való ellentétes voltát, a továbbfejlődésre nézve pedig a jogfolytonosság kiinduló pontjául az 1848. évi III. tcz. 6. §-át jelölte meg, mert itt nyert először kifejezést, hogy a Felsőge a bányaugyeket is alkotmányos uton felelős miniszteriuma útján kívánja intéztetni s végül e törvény alapján a bányaszabadság jogi alapját az 1848-ig életben volt királyi bányafőúri jog helyébe lépett állami souverénitásban látja és ezen a jogi alapon tartja a bányatörvényt megalkotamlónak.

— **Előfizetési felhívás.** Folyó év május elsejével a járásbíróságok polgári és büntető ügyeinél új ügyviteli szabályok lépnek életbe, a melyek a bíróságok körében eddig szokatlan lajstromos kezelést honosítják meg. Egyrészt e rendszer újdonsága, másrészt a régebbi ügyviteli szabályoknak jelentékeny részben való módosítása arról győzték meg, hogy nem fogok felesleges munkát teljesíteni, ha a 73,465/97. sz. igazságügyminiszteri rendelettel közzétett új ügyviteli szabályokat felvilágosító jegyzetekkel és példákkal kísérve, a régebbi szabályokkal való összefüggését és az azokon tett módosításokat feltüntetve s benne hivatkozott rendeletekkel és szakaszokkal kiegészítve közrebocsátom. A munka 10—13 nyomtatott ivnyi terjedelemben *f. évi április 15-ére* fog a megrendelőknél 1 frt előfizetési ár előleges beküldése, esetleg 1 frt 20 kr. utánvételezése mellett megküldetni. *Fényes Vincze,*
kir. albiró.

— **A vasutak kártérítési felelőssége személyi balesetekért.** *Dr. Török Emilnek* ily cím alatt a budapesti Ügyvédi Körben tartott előadása mint az «Ügyvédek Lapja»-nak különlenyomata megjelent.

— **Némely budapesti járásbíróság** türehtetlen terminusokat ad; első tárgyalásra 8—10—12 hetet még helyben lakó alperes ellen is. Sőt egyazon bíróságnál is a bírák határidői közt oly feltűnő eltérések vannak, hogy nem tudjuk, mi lehet ennek az oka, az ügyek egyenetlen szétoztása, avagy a szorgalom különbözősége. Felhívjuk a törvényszéki elnök figyelmét eme komoly bajra. Az ügyvédi kamara évi jelentésében remélhetőleg szintén meg fog róla emlékezni. (*Ügyvédi körökből.*)

Nemzetközi Szemle.

— **A revisionális összeg emelése** a német birodalmi gyűlés bizottságában megbukott. Hírlik azonban, hogy a plenum mégis elfogadja az emelést, mely a jogorvoslat lényeges megszorításával fog járni.

— **Strohal,** lipcsei egyetemi tanár, a német polgári törvénykönyvről a napokban előadási ciklust kezdett meg és az első előadáson a szász király is megjelent kíséretével.

— **A porosz magántanárok** tiltakoznak az ellen, hogy fizetésrendezés címén a tanítási szabadságot akarja korlátozni a miniszterium.

— **A feltételes elítélést Hamburgban** is behozták 1896 április 30-án, melyet az igazságügyi főnök a bírósági elnökökhöz intézett köriratában «feltételes megkegyelmezésnek» nevez el. Alkalmazását a következő esetekben javasolják: büntetlen előélet, hat hónapon alóli szabadságvesztés-büntetés. Kiváloan alkalmasnak azon esetek mondatnak, a melyekben a szabadságvesztésbüntetés különösen érzékeny lealacsonyítás jelentőségével bír az elítélre nézve, mint pl. büntetlen előéletű nőknél, a mely esetekben a bíróság inkább csak azért mond ki büntetést, hogy a törvénynek eleget tegyen, mint sem a büntetés szükségességéről táplált meggyőződésből, pl. kisebb, már régebben elkövetett és a sértett fél által megbocsátott tulajdon elleni vétségeknél; a melyeknél az elítelt foglalkozásából feltételezhető, hogy elveszti állását, a minél ennek családi viszonyai is tekintetbe jönnek;

a mely esetekben pénzbüntetéssel helyettesítendő szabadságvesztésbüntetésről van szó. Az ifjúkori bűnösök különös figyelembe vételt igényelnek. Ezeknél általában az képezze a szabályt, hogy a bírói büntető igazságszolgáltatásnak megfelelő, hogy a bírák az első, nem nagyon jelentékeny vétségénél a büntetéssel való fenyegetéssel elégedjenek meg, mert az ifjúkoruaknál a tapasztalat által megerősített okokból közel-fekvő, hogy a kisebb szabadságvesztésbüntetések végrehajtása sokkal gyakrabban kártékonyan, mint hasznosan hat, a mihez még az járul, hogy ezeknél a büntetőjogi beszámíthatóság mozzanata esetleg szintén kétségbe vonható, mint pl. 13—16 éves fiuknak szemérem elleni büntetteinél. Hamburgban tehát oly egyének részesülnek a feltételes elítélés jótéteményében, a kiket első ízben ítélnék el könnyebb vétségek vagy kihágások miatt és a kiknél az arra alkalmas esetekben a büntetés végrehajtását hosszabb időre felfüggesztik, melynek elteltével, ha addig újabban el nem ítéltettek, a büntetésnek kegyelmi uton való teljes elengedését helyezik nekik kilátásba. Ezen intézménynek célja oda irányul, hogy az illetők becsületérzetét megővja és hogy őket azon félelem által, hogy különben a büntetést kiállani kötelesek, a jó uton annál biztosabban megtartsa, de másrészt annak az elérése is céloztatik vele, hogy lehetőleg elháríttassanak azon súlyos következmények, a melyeket a letartóztatás a kenyérkereset elvesztése folytán maga után vonhat és a mely következmények nem ritkán kirívó aránytalanságban állanak a kiszabott büntetéshez. Δ

— **Reminiscentiák.** Egyik utóbbi számunkban egyet-mást közöltünk Calas rehabilitációja tekintetében. Most az ügyvédek akkori magatartásáról kívánunk néhány adalékot felfrissíteni. Voltaire rávette *Mariette* ügyvédet, hogy emlékiratot dolgozzon ki Calas ártatlanságának bizonyítására. Az ügyvéd feltétlenül szükségesnek mondotta, hogy előbb a bírósági ítéletet és az iratokat megkapja. A toulousi bíróság azonban megtagadta a másolatok kiadását és megtiltotta még a betekintést is. Voltaire izgatott tiltakozást tett közzé. Hogy megkapta-e az iratokat, nem tudni; de úgy látszik, hogy valamikép megszerezte azokat, mert *Mariette* elkészítette az emlékiratot. A második emlékiratot *Élie de Beaumont* ügyvéd szerkesztette, ki azt még tizenöt tekintélyes kollegájával iratta alá. Ezen emlékirat megvilágította a Calas elleni indiciumok gyengeségét, összefoglalta az ártatlansága mellett szóló bizonyítékokat és a bíróság által elkövetett alaki sérelmeket. A fő-semmiség az volt, hogy a mentő bizonyítékokat a bíróság kizárta. Voltaire az emlékiratot mesterműnek jelenté ki és áradozó kifejezésekben mondott nyilvánosan köszönetet a szerzőnek. Az ügyvédi és a tudományos körökben azonban nem tartották ezen emlékiratot egészen ki-merítőnek és ezért, különösen Diderot közbenjárására, *Loyseau de Mauléon* egy harmadik emlékiratot szerkesztett, mely az előbbieket által hagyott hézagokat iparkodott betölteni. (Ez az az ügyvéd, a ki, midőn kérdezték, hogy beszédeinek gyűjteményében mért nem nyomatta ki a bíróságok ítéleteit is, azt felelte: A bíróságok iránti kimélelemből). Midőn Voltaire az emlékiratot megkapta, azt a harmadik batteriának nevezte el. A három munkát megjelent nyomtatásban s a közönség azokat valósággal szétkapkodta. Midőn azonban második kiadást akartak a szerzők rendezni, a bíróság a nyomdában a példányokat lefoglalta. — A francia ügyvédség nagy tekintélye ezen időből származik, a mikor az ügyvédek több ártatlanul elítélt egyén mellett önzetlenül a sorompóba léptek.

A Magyar Jogászegylet f. hó 19-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Balog Arnold előadása a hitelezők megkárosítására irányuló vagyonátruházásokról a büntetőjog szempontjából.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 ft negyedévre 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Felsőbíróságaink ügyforgalma 1897. évben. — Schwarz Gusztáv memoranduma a Jogászegyletben. Dr. Barna Ignác keresk. akad. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A kereskedelmi ügylettl való ellátás befolyása a kereskedelmi jog alkalmazhatóságára. *Fazekas Oszkár*-tól — Észrevételek a kir. járásbíróságok ügyvitelének sz. á. lyozása tárgyában 73465/897. I. M. szám alatt kiadott igazságügy-miniszeri rendeletről. *Bohunczky Ödön* kalocsai kir. törvényszéki elnöktől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. igazságügyminiszternek 30,567/1897. I. M. számú rendelete az önkép. viseletre nem jogosult személyek törvényes képviseléről, különösen telekkönyvi ügyekben. — A kir. pénzügyminiszternek 100,794/97. sz. körrendelete az adó-, illeték- és egyéb köztartozások címén fenálló hátralékoknak a sorrendi tárgyaláson való helyes kimutatása tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Felsőbíróságaink ügyforgalma 1897. évben.

Azt, hogy egy államban, népességi s közgazdasági viszonyainkhoz aránylag, a legfelsőbb bíróság évi elintézendő ügyszáma — mint volt a kir. Curidnak 1897-ben — a 32 ezret és ügybejövetele a 23 ezret meghaladja — visszás, majdnem abnormis helyzetnek kell találnunk, a melyben alig lehetséges a tökéletes jogszolgáltatás magas igényeit kielégíteni.

A javulás azonban évről-évre halad. Mig 1895-ben az *elintézendők* összege meghaladta a 41 ezret, 1896-ban az 36 ezer volt, 1897-ben pedig csak 32,278; és az évi *ügybejövétel* 1895-ben meghaladta a 27,500-at, 1896-ban leszállt 23,094-re és mult évben 23,078 lett.

Ezen adatok mellett nem tulajdoníthatunk kedvezőtlen jelentőséget azon adatnak, miszerint az elintézés legújabb kevesbültek; midőn 1895. év folyamán még 28,362 ügy lett a Curian elintézve, 1896-ban 26,935, 1897-ben 24,760. Kétségtelen, hogy megnyugtatóbb, jobban kielégítő főképp a legfelsőbb fórumon, az alapos judikatura, mint az elintézésnek bármily nagy tömege, a mi sohasem járhat a jogszolgáltatás biztosságával.

A kir. táblák is kedvező ügyforgalmi mozzanatokat tüntetnek fel. Az ügybejövétel az 1895. évi 122 ezerről leszállt 1897-ben 112,681-re, az elintézendők összege 140 ezerről 117,073-ra. Ennek megfelelőleg mig 1895-ben 132,683 ügy lett elintézve, 1896-ban csak 113,688 és a most lefolyt évben 110,096 ügy nyert elintézést. És a hátralék az 1895. évi 7417-ről 1897-ben 6977-re csökkent, mig 1896-ban 4392 volt; erre megjegyzendő levén, hogy az 1896. évi ügybejövétel 110,663, mind a két évinél jóval kevesebb volt.

A mi a felsőbb bírósági ügyforgalom részleteit illeti, a Curidn folyvást fenáll azon feltűnő különbség, mely a bünvádi s polgárjogi ügyek forgalmában, előbbiekre növekedő hátrányára nyilvánul; midőn a polgári ügybejövétel 1896-ban volt 6525 és a bünvádiaké 11,906; 1897-ben pedig polgári beérkezés 6900 és bünvádi 11,945. Tehát majd még egyszer annyi bünvádi ügy érkezik fel évenként a Curia mérg most is. Így alakulnak a többi forgalmi adatok is. Elintézendő volt 1897-ben polgári ügy 10,417 és bünvádi 16,502; 1896-ban polgári 12,595 és büntetőjogi 16,942.

Elintézést nyert 1896-ban polgári ügy 9078, bünvádi ügy 12,545; és 1897-ben polgári 7584 és bünvádi 12,278.

Ezen adatokból az is kitűnik, hogy a polgári ügyek

növekedőben vannak, mi azonban napjainkban általánosan előforduló mozzanat az európai államokban.

Igen örömdetes tény, hogy a *hátralékok* fogynak, és pedig elég nagy mérvben a polgári jogügyekben, dacára azok bejövetele szaporodásának.

A polgári ügyeknél ugyanis 1896-ban 3517 ügyhátralék mutatkozott, 1897-ben csak 2833; a bünvádi téren pedig 1896-ban 4557 és 1897-ben 4224.

Igen kedvező alakulást tárnak előnkbe a *váltó-kereskedelmi* ügyek; ezeknél az 1895. évi 1770 hátralék leszállt 1896-ban 950-re; 1897. évben pedig 256-ra. Kellő arányban volt ez ezen ügyek évi bejövetele névelésével. Ez 1895-ben még 1781, 1896-ban 1422 és 1897-ben 1156 ügyszám által képviseltetett.

A felülvizsgálati *sommás* ügyek nem nagy arányokban szaporodnak; beérkezett a Curia 1895-ben 367; 1896-ban 501 és 1897-ben 529. Mindamelllett a hátralékaik kevesbülnek; 1895-ben még 130 volt a hátralék, a mi leszállt 1896-ban 91-re és 1897-ben 79-re.

Az egyes kir. táblák ügyforgalmát illetőleg, természetesen, hogy annak mozzanatai legnagyobb mérveket öltenek a *budapestinél*; a melynél tehát az évi ügybejövétel 1896-ban 25,535 s 1897-ben 25,847 volt; mig a többi kir. táblák közül a legnagyobb forgalmuak is, ugy mint a *szegedi* és *temesvári*, 1896-ban csak 13,052 és 10,660 ügybejövetelet mutattak ki, 1897-ben pedig 13,200-at és 11,126-ot. A hátralékok azonban mindeniknél növekedtek; a budapestinél 1896-ban 1702 felszaporodott 1897-ben 2818-ra, a szegedinél a 494 652-re és a temesvári táblánál a 326 hátralék 652-re növekedett.

Az *elintézés* összege azonban tanuságot tesz ezen tábláknál a megfeszített munkásságról. A budapesti kir. táblán mult évben 25,731 ügy intéztetett el, a mi által egy ezer ügy híjával az egész évi 27 ezernyi ügybejövétel el lett intézve. A szegedinél 1896-ban 13,034 s 1897-ben 13,042, a temesvárinál 1896-ban 10,730 és 1897-ben 10,823 nyert elintézést. A hátralékok emelkedése tehát e tábláknál csakis annak tulajdonítandó, hogy az évi ügybejövétel utóbbi években nagyobbodott.

Ezek után legnagyobb ügybejövetele volt a *debreczeni* és *kassai* tábláknak; előbbinél 1896-ban 10,282, miből elintéztetett 10,431, tehát a beérkezésnél több, 1897-ben pedig bejött 10,379, miből 10 ezren felül nyert elintézést. A kassai táblának 1896. évi ügybeérkezése volt 10,396 ügy 10,502 elintézéssel, mi szintén meghaladta a bejövetelet; 1897-ben pedig 10,954 ügy 10,756 elintézéssel.

A *győri* táblához bejött 1896-ban 7399 és 1897-ben 7174; ezekből elintéztetett 1896-ban 7366 és 1896-ban 7059.

A *kolozsvári* tábla bejövetele volt 1896-ban 6991 és 1897-ben 7165; elintézési pedig 1896-ban 6942 és 1897-ben 6949 ügyszámot tettek ki.

A *m. radsárhelyi* táblához beérkezett 1896-ban 5356 ügy 5395 elintézéssel; 1897-ben bejövetele volt 5882, és elintézés 5781.

A *nagydradindl* beérkezés 1896-ban 7139 és elintézés 7351; 1897-ben bejövétel 7273, elintézés 7163.

A *pécsi* bejövétel 1896-ban 7411 s elintézés 7525 1897-ben beérkezett 6968, elintéztetett 6929.

Vége a *pozsonyi* tábla bejövetele 1896-ban volt 6422 s elintézései 6433; 1897-ben beérkezései 5713, elintézései 5690.

A *hátralékok* utóbbi nyolcz táblánál következőleg alakultak 1896 s 1897. években; a debreczeninél 345 és 548; a győrinél 381 és 496; a kassainál 317 és 515; a kolozsvárinál 208 és 424; a m.-vásárhelyinél 78 és 179; a nagyváradinál 257 és 367; a pécsinél 155 és 194; a pozsonyinál 129 és 152.

Schwarz Gusztáv memoranduma a Jogászegyletben.

— Dr. Barna Ignác előadása. —

Mindenek előtt bocsánatot kérek, hogy másodszor felszólok. Teszem ezt azért, mert a discussio tárgyát különösen képező ági öröklés kérdésére vonatkozólag épen a legközelebbi napokban jelent meg tisztelt tagtársunk, Schwarz Gusztáv tanár urnak memoranduma, a mely irodalmi esemény-nyel szemben szükségesnek és kíváncsnak látom, hogy azt a discussio keretébe belevonjuk. Előre bocsátom általánosságban, hogy nem egészen vagyok megelégedve részemről a memorandummal. Először is általánosságban mondva azért nem, mert az ági örökösödés rendszerét, habár nem is a mai formájában, kívánja fentartani, de mindenesetre olyan, még mindig széles mértékben, hogy az még sokkal tovább menne, mint az a kompromissium, a mely a Teleszky-féle előadói javaslatban annak idején megkíséreltetett. Nem vagyok továbbá — ettől eltekintve — azzal sem egészen megelégedve, hogy bármennyire alapos és kitünő munkát tisztelt tagtársunknak a memoranduma, azért részemről azt találok mégis benne, hogy az ági örökösödésre vonatkozó álláspontját mégis csak nagyon általános körvonalakban ismerteti és sok igen fontos idevágó részletkérdésre nézve a memorandumban állást nem foglalt és így nehezíti a kérdés kellő méltatását, mert nézetem szerint nem elég az elvi magaslapon mozogni és az elvet magát bírálni, hanem első sorban a detail-munka keresztülvitelében kell azt bírálást tárgyává tenni. Így pl. nem találok jelezve sem azt magát, hogy a t. tagtárs ur az ági vagyon alatt mit ért, hogy az ági vagyon fogalmát milyen határok közt akarja fentartani? Hisz tudjuk, hogy Zsögöd és követői az ágiságot, az ági vagyont rendkívüli széles határok között írják körül, sokkal szélesebb határok között, mint azt az országbírói értekezlet tette; nevezetesen ági vagyonnak Zsögöd szerint nemcsak az tekintetik, a mi ab intestato háramlott át, hanem a végintézkedés folytán átháramlott vagyont is az ágiság körébe vonja, pedig ez tulmegy az országbírói értekezletnek az álláspontján. Még ha el lehetne is fogadni az ágiság rendszerét oly határok között, hogy az ab intestato átháramlott vagyon legyen ági vagyon, de annyira menni, hogy a végintézkedés folytán átháramlott vagyon is ági vagyon legyen, azt teljesen elfogadhatatlannak tartom. Mert tegyük fel, hogy az édes apa három fia közt végrendelezett, egyiket vagy a másikat a köteles részre szorította, épen, mert méltatlanabbnak tartotta, mint a másik kettőt. Már most, ha a nagyobb részesedésben ily indokból előnyöztek közül valamelyik magtalanul elhal, hogy a köteles részre szorított fiu már most ugyanezen vagyonra nézve, a melyre nézve világos, hogy az örökhagyó kirekeszteni akarta, ágiság czimén jogot vindikálhasson, ez egyenes megtagadása volna az örökhagyó intentióinak. Másrészt azonban ági vagyonnak tekinti Zsögöd azt is, a mi inter vivos adomány útján jutott át az örökségbe. Ezt a fogalom-kiterjesztést sokkal elfogadhatóbbnak tartom; sőt azt mondom, hogy az ágiságot oly értelemben, hogy visszaháramolják az első szerzőre az, a mit ő még életében kiadott, ugyszólván az örökséget anticipative kiadva az örökösnek, hogy ez visszaháramolják reá, ha őt megelőzőleg meghal a fiu, ezt mindenesetre helyesnek tartom, mert nézetem szerint az gazdaságilag igen fontos, hogy az öreg emberek ne tartsák a vagyont a markukban életük végéig s midőn azt

már többé gyümölcsöztetni nem képesek, kiadják a gyermeknek; de hogy ha az a vagyon, a mit a gyermeknek kiadnak életükben, ha az a gyermek esetleg ő előttük elhal, hogy az a vagyon vissza ne háramolják ismét reájuk, ez nemcsak igazságtalan dolog volna, hanem természetesen oda vezetne, hogy nem fogják kiadni a vagyont életükben, hanem azt életük fogytáig megtartják; miért is nézetem szerint az élők közti adományokra vonatkozólag a visszaháramlás még a legigazságosabb dolog. Schwarz t. tagtársunk a memorandumában mindezekre nézve nem nyilatkozik sehol sem, úgy hogy sejtenuünk sem lehet dolgozatából, hogy az ági vagyont voltaképen mily határok között kontemplálja?

A második kérdés, a mire nézve szintén igen fontos lett volna a nyilatkozat a kodifikátor ur részéről, az, hogy milyen állást foglal ő el, midőn az ágiságot fen akarja tartani, az ágiság és a köteles rész összeegyeztetése körül? Nevezetesen vajon az ágiságot olyképp kontemplálja-e, hogy az — legalább mint Zsögöd akarja — a második parentelán belül, vagyis az osztályos testvérek között, köteles rész természetével birjon, úgy hogy az osztályos testvért jogos ok nélkül kitagadni testamentum által ne lehessen, az ágiság tehát a végrendelezési szabadságot e tekintetben korlátozná, miként a köteles rész.

Nézetem szerint úgy az ágiságot fentartani, hogy a mellett a köteles rész akként legyen szabályozva, hogy szülőt illet köteles rész, házastársat illet köteles rész, de az ágat, az osztályos testvéreket, tehát az ab intestato erősebb jogukat, ne illesse a köteles rész joga, ezt én kézzel fogható contradictio in adjectonak mondom. Mert vegyük az esetet; az örökhagyó, az osztályos testvérek egyike, végrendeletileg nem hagyja sem a többi osztályos testvérek, sem a szülőinek, sem a házastársnak, hanem egy idegen személynek a hagyatékot. Már most ezzel szemben kit illet a támadás joga a köteles rész sértése miatt, az ágat, a szülőt vagy a hitvestársat? Legalább a Teleszky-féle javaslat szerint úgy volt, hogy a köteles rész a szülőt és a házastársat illette volna. E szerint azonban előáll épen az a furcsaság, hogy a házastársnak és a szülőnek van köteles rész joga, dacára annak, hogy ha az a végrendelet nem tétetett volna, intestat örökjoguk nem lenne, az megilletné az osztályos testvéreket; vagyis idegentől visszavindikálhatják a hagyatékot, a köteles részt a szülő és a házastárs, holott ha a végrendelet nem lett volna, akkor ugyanez a vagyon az osztályos testvérekre szállandana.

A köteles rész kérdését tehát, ha az ágiságot fen akarjuk tartani, össze kell egyeztetni így vagy amúgy az ágisággal, de a memorandumban erre nézve nyilatkozatot nem találtam.

Szükséges lett volna arra nézve is praecisebben a nyilatkozat, hogy miként véli a memorandum t. szerzője fentartandónak az özvegyi jogot? Erre nézve a memorandumban ugyan két igen fontos nyilatkozatot találunk, de ez mégsem eléggé kielégítő prognózis az özvegyi jogra nézve; ugyanis csak azt a nyilatkozatot találok a memorandumban, hogy kiterjeszti az özvegyi jogot a férjre is, a mi helyes, hogy t. i. úgy a nőt, mint a férjet illesse az ágiakkal szemben legalább az özvegyi jog; másrészt azt a nyilatkozatot, hogy az özvegyi jogot fixebb határok között akarja szabályozni, úgy hogy a teljes bírói önkénytől függő perek lehetőleg mellőztessenek; de arra nézve nem találok épenséggel nyilatkozatot, vajon az az özvegyi jog a pusztá lakás és tartás joga lesz-e, miként azt pl. Zsögöd az ő tervezetében kontemplálja. Csupán lakás és alimentatio, ez semmi esetre sem elegendő, sőt még illiberálisabb, mint a jelenlegi állapot, mert a mi fenálló özvegyi jogunk a kiházásitást is beleveszi az özvegyi jog tárgyi terjedelmébe. Ha az asszonynak legfeljebb annyi dukál, a mennyi az élelmezésre való, ebből nem takaríthat meg magának semmit sem, tehát nincs anyagi eszköze arra, hogy újból férjhez mehessen. Én pedig nem

habozom kijelenteni, hogy az örökjog szabályozásánál igen fontos tényezőnek tekintem, hogy lehetővé tegyük az özvegynek az ismétli házasságot, feltéve természetesen, hogy azok a körülmények fenforognak, hogy újabb házasságra léphet. Erkölcsei, közgazdasági és nationális szempontokból is fontosnak tartom azt, hogy az ágiság címén ne nehezsük meg az ismétli házasságra lépést; ha tehát az özvegyi jogot adjuk csak oltalomként, legalább oly határok közt kell azt megvonni, hogy lehetővé tegye a másodszori házasságra lépést. Annyival fontosabb ez, mert a t. tagtárs ur a házastársnak csak az özvegyi jogot adja, nemcsak a lemenőkkel szemben, s nemcsak a második parentelával szemben, ha t. i. osztályos testvérek viszik el az ági vagyont, hanem még a harmadik parentelával szemben is, tehát ha a nagybátya vagy nagynéne vagy az unokatestvér viszi el az ági vagyont, akkor is a nőnek pusztán özvegyi jogot ad.

Még nem is pedzi végre a memorandum a következő nagyfontosságú kérdéseket: kizárólag a rideg és igazságtalan értékelmélet szerint kívánja-e fentartani az ági örökösödést? —; «törvényes hagyománynak» (a mi különben ép oly sántikáló constructio, a milyen sántikáló hasonlat a «törvényes substitutio», mint az ágiság felfedezett alapeszméje!) kívánja-e tekinteni az ági vagyont akkor is, ha a hagyaték egyedül vagy tulnyomólag ebből áll?

Már most ezen általános megjegyzéseim után röviden ismertetni akarom a lényegét t. tagtársunk álláspontjának. A mint már a multkori felszólalásában a tisztelt tagtárs ur jelezte, kompromisszum álláspontján áll ő is a fenálló állapot közt és az ági örökösödés teljes mellőzésének álláspontja közt; és pedig tovább megy az ágiság fentartásában, mint a hogy a Teleszky-féle előadói javaslat kontemplálta: nevezetesen t. tagtársunk az ági örökösödést nemcsak a második parentelában, hanem a harmadik parentelára nézve is meg akarja hagyni; csakhogy e tekintetben nem megy annyira, és ez mindenesetre igen helyes, mint Zsögöd és követői: nevezetesen a harmadik parentelának ágisági joga csak akkor áll elő, ha a második parentelában senki sincs, a ki hivatva volna örökösödsre. Ez által kétségtelen, hogy t. tagtársunk a legnagyobb sérelmeit az ági örökösödési rendszernek elnémitja. Nevezetesen ma és a Zsögöd-féle rendszer szerint lehetséges, hogy elviszi a szülő, féltestvér, házastárs elől nemcsak az osztályos testvér az ági vagyont, hanem elviszi a nagybátya, nagynéne, unokatestvér, holott a memorandum közvetítő álláspontja szerint a harmadik parentela nem viheti el az ági vagyont akkor sem, ha a második parentelában oly örökösödsre hivatott személy van, a kire nézve az a vagyon nem ági vagyon, tehát a szülő, féltestvér mindenesetre megelőzi a harmadik parentelában jogosítottakat (de a — t. tagtársunk által is mindenkép háttérbe szorított — házastárs nem!). Ennyiben mérsékli a memorandum elég erősen a Zsögöd-féle álláspontot. Nézetem szerint, habár ez tagadhatatlan jelentős enyhítés, még mindig nem tartom kielégítőnek a dolgot, mert én — a mint már kifejtettem előbbi felszólalásaimban — a második parentela ági örökösödési jogát sem tartanám fentartandónak. Nevezetesen az ágiság eme utolsó refugiuma szerint is, még mindig az anya elől elviszi az ági vagyont az osztályos testvér, elviszi pedig az osztályos testvér akkor is, ha az osztályos testvér és az anya között vérségi kapcsolat nincs, úgy hogy az édes anyának, ha egyéb vagyona nincs, marad a koldusbot, mert még alimentationalis igénye sincs, mivel a féltestvér vele szemben nem állván vérségi összeköttetésben, még alimentációra sincs kötelezve. Ugyanez áll az apára nézve is, tehát még mindig igen crudelis rendszer; úgy hogy, ha az ági örökösödést mégis minden áron t. tagtársunk is elég gyengén, inkább csak szellemes sophismákkal, okolja meg, miért?) fen akarjuk tartani, akkor multhatatlanul szükségesnek tartom azt, a mit megtámad a t. tagtárs ur memorandumában,

t. i. a mit Zlinszky a Schafhauseni törvény alapján indítványozott, hogy ha már elviszi az ági vagyont az osztályos testvér vagy féltestvér, akkor a szülőnek legyen ép úgy, mint a házastársnak, quasi özvegyi joga, szülői joga, haszonélvezeti joga erre a vagyonra nézve. Ezt mindenesetre ilyenképen kiegészítendőnek tartom; de még ha így volna is, igazságtalan maradna az ágiság különösen a második parentelában, mert hogy is fogjuk összeegyeztetni az ági örökösödést a gyámsági rendszerrel? A kiskoru természetes és törvényes gyámja az anya, a ki évekig kezeli, gyarapítja a vagyont, s egyszerre a gyermek kiskorúságában elhal és elviszik az osztályos testvérek a vagyont, a szülői haszonélvezet megszűnik, a teher ingyenesen viseltetett; az atyai nagyatyja a törvényes gyám s előle elviszi az ági vagyont az anyai nagyatyja, a mennyiben onnan származik, daczára annak, hogy a gyámság terhe a harmadik parentelában is nem az ágot, hanem a parentelát mint ilyent illeti; tehát így az ágiság fentartása szükségessé fogja tenni a gyámsági törvénynek is vele való összeegyeztetését.

Az a másik novum pedig, a mit t. tagtársunk memorandumában javasol, hogy t. i. ági örökösödsnek ne legyen helye, ha az első leszállás óta 32 év már eltelt, a bizonyítási nehézségeken kíván enyhíteni; e megszorítás is ér ugyan valamit, de éppen nem sokat. A gőz és a villam mai mobilis világában gyakran már egy-két esztendő is annyi, mint hajdanában akár évtizedek voltak. Az ági örökösöds rendszerét practicabilisabbá nyomatékosan csak a formaserű hagyatéki tárgyalások kötelező behozatala tehetné, — ámde ettől meg az egek óvják jövődő magánjogunkat.

Ezek nagyjában e nagyfontosságú és kétségkívül igen soká a vita központját képező memorandumra vonatkozólag megjegyzéseim.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kereskedelmi ügylettől való elállás befolyása a kereskedelmi jog alkalmazhatóságára.*

I. Konkrét eset: *A.* és *B.* alkalmi egyesülésben búzát adtak el *C*-nek, ki az előbbnevezetteknek a vételárat előlegezi. Az eladók késedelembe esnek; *C.* a szerződéstől a kereskedelmi törvény 353. §-ának utolsó mondatához képest «egyszerűen eláll, mintha az meg sem kötöttet volna» s a vételárat visszaköveteli. Kérdés: egyetemleges felelősség terheli-e *A*-t és *B*-t a vevő irányában?

II. Általános alakban (l. az alábbiakat): A kereskedelmi, — vagy pedig az általános magánjog alkalmazása van-e helyén a kereskedelmi törvény 352. és 353. §§-ai értelmében meg nem kötöttnek tekinthető szerződésből folyó jogviszonyok tekintetében?

A kereskedelmi törvény 352. §-a a vevő, a 353. §. az eladó késedelemének jogkövetkezményeit állapítja meg, alternatív választást engedve eladónak (vevőnek több különféle tartalmu és természetű igény között. Az utolsó alternativa mindkét szakaszban ugyanaz: «az eladó (vevő)... a szerződéstől elállhat, mintha az meg sem kötöttet volna.» (Ugyanezen kifejezőmód ismétlődik a kereskedelmi törvény 516. és 523. §§-aiban a kiadói ügyletre vonatkozólag.) Kérdés már most, hogy ha a vevő, — az adott esetre való tekintettel rövidség okából tekintsük csak az egyiket, — csakugyan erre, a most említett álláspontra helyezkedik, vajon a netán előlegezett vételárat, az ügyletre a teljesedés jogos reményében tett kiadásait és költségeit stb. stb.,

* Zsögöd Benő dr., egyetemi tanár előadásában felmerült kérdés kapcsán.

daczára annak, hogy a vételtől elállott, mégis *a vétel alapján* követelheti-e, — hogy általában követelheti, az nem képezheti vita tárgyát, — vagy pedig ezen jogalapot elejtve, *attól függetlenül*. Ha kereskedelmi ügylet alapján perelhet, akkor alperesek egyetemleges adósok, ha nem, akkor nem terheli őket egyetemlegesség.

E kérdés relevanciája szembeötlő az alkalmazandó jog tekintetében. Ha a vétel a perelhetési alap, akkor a kereskedelmi ügyletekre kizárólag irányadó speciáljog, a kereskedelmi jog alkalmazandó, mihelyt azonban a szerződést minden oldalról úgy tekintjük, mintha meg sem kötöttet volna, önmagától esik a kereskedelmi jog alkalmazhatósága és a netán fenforgó jogviszonyok tekintetében egyedül az általános jogelvek és maga a kereskedelmi törvény 3. §-a szerint is subsidiarius jog, az általános magánjog lép helyébe. A kérdés tehát abban csucosodik ki, hogy melyik jog alkalmazandó a kettő közül?

A válaszadásban élesen distinguálni kell felelet és indoklás között. A felelet maga nagyon könnyű: a gyakorlati jogérzék és a tényleges jogi gyakorlat habozás nélkül a kereskedelmi jog alkalmazása mellett foglal állást.

De miért? Az indokolásnak egy nagy ellenmondással kell megbirkóznia. Lássuk közelebbről. A felek a kereskedelmi ügylet kötése által uno ictu a kereskedelmi jog eszmei fenhatósága alá kerülnek, épen az ügylet alapján (tárgyilagos kereskedelmi ügylet), ha az nem léteznék, tényeik az általános magánjog értelmében nyernének elbírálást. Nincs természetesebb tehát, mint hogy abban a pillanatban, a melyben a kereskedelmi törvény rendelkezése szerint a jogállapot ismét olyanná válik, «mintha a szerződés meg sem kötöttet volna», a kivételességnek vége szakad és a generális jogszabályok visszanyerik azt az illetékességet, a melyet egy jogilag most már nem létezettnek tekintendő különös körülmény félretett.

Ha nincsen vétel, nincs többé vételár sem, legfeljebb fizetésről (más szolgáltatásról) lehet szó, melynek külön, a vételtől, mint nem létezőtől független causája, — pl. causa data, causa non secuta, — kell, hogy legyen. A jogrendszer legkülönbözőbb részeiben találkozunk hasonló fictiókkal, melyeknek lényege, hogy képtelenségük a jogi világ számára megdönthetetlen igazsággá van emelve. (Pl. utólagos házasság által való törvényesítés; ius postliminii, fictio legis Corneliae stb. stb.) Ilyen igazság a mi esetünkben az, hogy a szerződés nem kötöttet meg. De jogilag nem létezőhöz nem lehet jogi következményeket sem fűzni: nincsen actio ex empto, ha emptumról nem lehet beszélni.

Miért ragaszkodunk mégis minden logika gunyjára az ellenkező felfogáshoz épen ebben a kérdésben? Az indoklás meggyőzőbbé tétele és a megoldás egyszerűsítése kedvéért két központ körül kell az érvelést csoportosítani; az egyik, hogy a törvény nem *akarhatja* másként; a másik, hogy *de facto nem is akarja* másként.

a) Nem akarhat a törvény helyt adni más interpretációnak, mint a mely ösztönszerűleg minden jogászai analysis mellőzésével lábrakapott, mert a jog valóvá teheti ugyan a valótlan, de soha a szerzett jogok sérelmével. A szerzett jog fogalma, legyen bármilyen határozatlan, itteni szerepében mindenesetre megállja helyét. Az írott jog fictióival mindig alanyi jogok *védelmét* célozza és e merész constructio létjogát épen annak köszönheti, hogy adni s nem elvenni törekszik valamit alanyaitól. Az utólagos házasság által való törvényesítés, — hogy az előbbi példánál maradjunk, — az osztrák polgári törvény 161. §-a szerint nem érintheti a törvényes gyermek elsőszülöttségi jogát és nem érintheti nálunk a köteles részt, stb. stb. A mi esetünkben igenis érint szerzett jogokat. A szóbanforgó ügylet perfectiója által a felek egy szakjog illetékességét szereztek meg; a jog, hogy a vevő az átadást követelheti, elvben nem különbözik azon jogától, hogy a

kereskedelmi bíróság és a kereskedelmi jog mérlegelése alá bocsáttassanak ténykedései: mindezekre ugyanazon forrásból, a perfectióból fakad igénye mindkét félnek és ha egy más jog alkalmazása, (vagy más bíróság illetékessége) konkrét esetben előnyösebb volna is egyik, vagy másik félre nézve, anyagi sérelem hiányában is alaki sérelem volna ezen illetékesség utólagos elvétele.

A magánjog alkalmazhatásához, mint látnivaló, a törvény statuálta fictio olyan konstruálására van a mi esetünkben szükség, hogy — mint a fictio juris különös tekintetek fen nem forgása esetén mindig, — itt is *ex tunc* létesítsen, illetve szüntessen meg jogállapotot. E követelménynek eleget tenni, — ez érvelésünk súlypontja, — logikai és ethikai lehetetlenség.

Későbbi jogszabályt nem lehet előző tényekre alkalmazni. A «lex posterior nequit trahi ad facta praeterita» banális elve, igaz, át van törve nem egyszer a tételes törvényhozásban (pl. az elválás tekintetében a régi jog uralma alatt kötött házasságnál is az új házassági törvény alkalmazandó), de ott, a hol egyenesen a régi szabályra való tekintettel kényszerültek a felek eljárni: egyszerűen megdönthetetlen. A mi esetünk ilyen.

A szerződés megkötése pillanatában a felek kereskedelmi ügyletet kötöttek, melyről tudniok kellett, hogy a belőle folyó jogviszonyok egyedül a kereskedelmi jog elvei szerint bírálhatók és bírálandók el. Rájuk nézve subjective csak ezen egy jogrendszer létezett és érdekük parancsolta, hogy annak rendelkezéseihez alkalmazkodjanak. Bizonyos rendje született meg ténykedéseiknek, melyeket egy erő, *a kereskedelmi törvényre való tekintet*, polarizált. A tények e rendje megbomlik, mihelyest egy más irányban polarizáló erővel, a magánjoggal közeledünk feléje, más lesz tartalmuk, más következményeik.

A felek, mint jóhiszemű polgárok, a jogrend nyújtotta alapra építettek: most midőn már kész az épület, nem lehet alóla ez alapot kirántani és másikkal kicserélni. A tárgyi jog normákat nyújt, figyelmeztet a tények hatáira, és megjelöli a kívánt hatások elérésére vezető eszközöket. Utmutatása félrevezetés, figyelmeztetése csalárdság volna, ha utóbb bármilyen okból az önmaga kijelölte utat hamisnak, az ajánlotta eszközöket elhibáztatknak minősíthetné.

Ne tessék azt hinni, hogy a felek, — előre figyelmeztetve lévén az esélyre, — kötelesek előrelátólag mindkét jogra tekintettel lenni. Ez nemcsak logikailag, de physice is absurdum, mert a specialis és generalis jog nemcsak különbözően, hanem sokszor *ellentétesen* szabályozza tárgyait. Hogyan lehet ilyenkor mindkét Janusfőnek egyszerre a szemébe nézni? Ilyen visszás helyzet statuálása ellenkezik a jog természetével és feladataival, ellenkezik a józan észszel. A törvény nem sujthatja a polgárokat azért, mert ő reá hallgattak. Ez ellen lázad fel jogérzékünk, midőn a controversia felmerülhetésének talán sejtelve nélkül, nem engedi a szerződéstől való elállás daczára sem, hogy más jog alkalmaztassék, mint az, a mely ezen esély közbejötté nélkül alkalmaztatott volna.

b) Azon alaki igazságot (most már másnak nem nevezhető), melynél fogva a szerződés elejtésével annak causája is *ex tunc* esik, egy a törvény felállította fictióra alapítottuk. E fictio azonban közelebbi szemügyre vétel mellett megsebezhető Achilles-saroknak fog bizonyulni és a bizonyítás rendén egyben az is kiderül, hogy nemcsak logikailag nem akarhat a törvény *ex tunc* fictióval tabula rasat csinálni, hanem nem is akar *de facto sem*.

A kereskedelmi törvény szavai ezek: «a vevő... a szerződéstől elállhat, mintha az meg sem kötöttet volna». A vételt semmisítik meg e szavak? Nem! Ez intézkedés egyedül a vevőt illeti; a törvény feljogosítja őt arra, hogy egyszerűen ne tekintse magára nézve a vételt megkötöttnek és zárt értelmet akkor nyer, ha az előző alternatívával

egybevetjük, a mely szerint «teljesítés helyett a nem teljesítés miatt kártérítést követelhet». Nem a szerződés sorsáról, hanem a vevőt megillető jogokról történik itt rendelkezés. Szabadságában áll a késedelem folytán nem többé teljesítést, hanem *helyette* kártérítést követelni — ez az egyik, vagy pedig sem a teljesítést, sem helyette mást (természetszerűleg, minthogy ez kevesebb) — ez a másik, de sem az egyik, sem a másik esetben a jogviszony további tartalma közvetlen változást nem szenved.

A kifejezőmód nem egészen szabatos, de elég jó arra, hogy szembeállítva egy olyan kifejezéssel, a melylyel a kereskedelmi törvény szótárában találkozunk s a mely olyan fictio alapítására szolgál, a milyennek eleinte a szóbanforgót tekintettük, szembeötlő különbséget tüntessen fel. Egy közeli példát nyújt a 316. §., a mely így kezdődik: «az ajánlat nem történtnek tekintendő, ha annak visszavonása» stb. Huzzuk a mi esetünket ellenpróbaképen erre a mintára: «... a szerződéstől egyszerűen elállhat és az meg nem kötöttnek tekintendő...»

«Elállhat mintha meg sem kötöttet volna» és «meg nem kötöttnek tekintendő» kifejezések sulya egymáshoz nem is hasonlítható. A 316. §. e kifejezéssel valóságos fictio jurist, a jog világa számára megdönthetetlen és *tárgyilag* igazságot létesít. Tárgyilagosat, mert nem egy alany szempontját adja meg és nem bizonyos tekintetben, hanem mindenki szemben érvényes és minden tekintetben. Jogállapotot teremt, melynek tárgyi léte van, minden oldalról tekintve azonos, (épen úgy, mint a törvényesítés, postliminii jus stb.) és nem olyat, mint a kereskedelmi törvény itt említett két szakasza, a mely csak alanyi helyzetet ír körül, de nem érvényesíthető sem más által, sem a mindig dédelgetett harmadik személylyel szemben. (Pl alkusz.)

Nem absolut és nem objectiv fictióval van dolgunk, hanem pusztán képletes kifejezéssel, mely kizárólag egy személyről disponál. Nem akarja a törvény az ügyletet a maga abstract tárgyilagosságában ab ovo megsemmisíteni és a talajából fakadt kötelmeket gyökerestől kitépni.

És ha mégis azt akarná?!

Ha a fictio jogi természetének, a használt kifejezés nyelvtani értelmének sulyt nem tulajdonítunk, a szerződést ex tunc semmisnek, a causát ex tunc együtt elejtettnek vesszük fel, a kereskedelmi jog kompetenciája még így sem szűnik meg a kapcsolatos jogvitákra nézve. A kereskedelmi törvény szóbanforgó szakaszai a szerződő fél késedelmének, culpájának jogkövetkezményeit állapítja meg. Természetesen nem szabad culpa alatt sem büntetőjogi, sem közönséges magánjogi vétkességet érteni, elég a nem teljesítés, ha vétlenül történt is. [«Garantia in contrahendo», ex lege. I. Zsögöd: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. I. füzet. 252. l.) A 352. és 353. §§-ok tulajdonképen büntető határozmányokat tartalmaznak; a két szerződő többé nem mint egyenjogu fél szerepel, hanem az egyik vétke folytán a másik oly szolgáltatásokat követelhet, a melyeket ex contractu nem követelhetett.

Az eladó kötelme most már nem szerződési kötelem (teljesítés és kártérítés, elállás stb.-ről ott szó sem volt), hanem obligatio ex delicto, hol a delictum csak mennyiségileg, de nem minőségileg különbözik az igazi delictumtól. A vevő nem többé a szerződésre alapítja az actio redhibendit és bármily más keresetét, hanem az eladó culpájára, a melyhez a törvény a vevő részére jogokat, az eladó terhére kötelezettségeket fűz. Az előlegeket, költségeket, kiadásokat és kárt nem azon az alapon követeli eladó, hogy ő szerződést kötött, hanem azon az alapon, hogy ellenfele azt megszegte.

A civilis causa úgy a szerződéstől való elállásra, mint minden többi alternatívára nézve — a törvény rendelkezése szerint — a másik fél culpája és ugyanezen jogalapon kéri vissza eladó az előlegezett vételárat is. Hogy vevő fizetett,

kiadásokat tett stb. az csak tényállítás, a jogalap ellenben mindig az eladó culpája.

E jogalap bizonyára nem kereskedelmi ügylet, hanem egy olyan culpa, a mely a kereskedelmi törvény határozmányainak megsértésében áll, melynek tényálladékát a kereskedelmi törvény írja körül és hatását szintén a kereskedelmi törvény állapítja meg, tehát «kereskedelmi ügy» s mint ilyen a kereskedelmi jog szerint bírálendő el.

Hiába használna tehát a kereskedelmi törvény bármily szerencsétlenül megválasztott kifejezést, a mely lehetetlenné tenné a tárgyilagossá ex tunc fictio tagadását: a subsidiarius magánjog alkalmazására még sem kerülne a sor és ha a törvény maga parancsolná — a gyakorlat a ratio jurisra támaszkodva megtagadná az engedelmességet.

Fazekas Oszkár.

Észrevételek

a kir. járásbiróságok ügyvitelének szabályozása tárgyában 73.465.97. I. M. sz. a. kiadott igazságügyminiszteri rendeletre.

1. §. Az egyes csoportoknak szétagolása, vagyis az egyes ügycsoportoknak több bíró részére történt felosztása zavarólag fog hatni a kezelésre és pedig először azért, mert alig képzelhető bíróság, a hol úgy a lajstromozást, valamint a másolást, kiadmányozást és a felek részére felvilágosítás adást a bíró mellé beosztott kezelő képes legyen elvégezni; midőn a kisebb bíróságoknál rendszerint egy kezelő van és két bíró; tehát a jegyzői irodákat egyesíteni kellene, mert egy kezelőnek 17 lajstromot s az ezekhez még előírt 19 segédkönyvet kezelni, jegyzőkönyveket vezetni, kisebb fogalmazásokat készíteni s az egyéb irodai teendőket elvégezni szinte képtelenség. Ha nagyobb a bíróság forgalma, akkor van ugyan két kezelő, de az ilyen bíróságok rendszeren telekkönyvi hatósággal is föl lévén ruházva, ismét csak egy kezelő áll rendelkezésre a lajstromos eljáráshoz, mivel a másíknak a telekkönyvi kezelést kell végezni.

Az irodának szétagolására gondolni alig lehet akkor, mikor $\frac{1}{10}$ részénél a bíróságoknak csak két díjnak van, a kiket ha külön irodába osztanak be, akkor hol az egyik, hol pedig a másik jegyzői iroda másolási teendői szaporodnak fel.

4. §. Ezen §. 2. bekezdése kibővitendő lenne azzal, hogy a beosztásról, illetve az 1—3. §§-okban megállapított intézkedésekről a bíró és segédszemélyzet tagjain felül a kezelőt is értesíteni kell, mert hisz ezek körében is fog a beosztás körül változás előfordulni és a lajstromos rendszernél a terhes munkának nagyon nagy része a kezelő vállaira nehezedik.

7. §. Ezen §. utolsó bekezdése azt rendeli, hogy a hol több jegyzői iroda van, a jegyzői irodák folyó római számokkal látandók el. Ennek a rendelkezésnek az a kellemetlen következménye lesz, hogy ha a közös irodában a jelzéseket akár a kiadmányon, akár a vétiven eltévesztik, vagy a fél esetleg rossz hivatkozási jelet ad: az ügycsomók összekevertetnek, a beadvány pedig egyik irodából a másikba vándorol s a vétívek nagyon gyakran meg nem felelő ügycsomóhoz lesznek elhelyezve.

8. §. A 8. §. szerint a jegyzői irodában teljesítendő ügykezeléshez kivételesen a segédszemélyzet tagjai közül is történhetik kirendelés.

De mert általánosan ismert tény az, hogy a segédszemélyzet $\frac{1}{10}$ része a kezeléshez nem ért, azt megtanulni nem is törekszik: ha ilyenmü megbízást nyerend, a kezelési teendők körül zavarok támadnak és fenakadás következik be, annál is inkább, mert a segédszemélyzet gyakran változik és pedig nemcsak a székhelyről máshova történt áthelyezés vagy előmenetel folytán, hanem az által is, hogy előkészítő szolgálati idejük alatt ügyszakok szerint többször változnak

Izének tehát a kezeléshez beosztása nem célszerű.

A harmadik bekezdésben foglalt rendelkezés a vidéki bíróságoknál nehezen vihető keresztül, mert a személyzet majdnem mindenütt kevés, így tehát csakis közös iroda volna célszerű, ámbar ez is sok bíróságnál csak egy, esetleg két díjnyokból fog állani, szabadság vagy betegség esetén pedig az iroda személyzet nélkül lesz, mivel az ott alkalmazott díjnyok a lajstromozással lesz elfoglalva valamely jegyzői irodában.

15. §. A második bekezdésben említett panaszkönyv felő, hogy sok esetben zaklatásokra vezet, mert a nagyközönség legtöbbször az eljárási szabályokat nem ismervén, nem is képes megbírálani azt, hogy jogosult és bir-e panasza alappal vagy sem?

18. §. Ezen §. rendelkezése mi biztosítékot sem nyújt arra, hogy a gyűjtő-szekrény naponta kiürítették s az abban foglalt beadványok még az nap belajstromoztatnak, pedig ez lényeges kérdés az időhöz kötött beadványoknál, mert ha ezek közül valamelyik egy nappal később érkezettnek jeleztetik, mint a lejárát határideje meg van állapítva, a felek kiszámíthatlan hátrányt szenvedhetnek.

A gyűjtő-szekrény kiürítésével megbízott kezelő kötelességévé lenne teendő, hogy a gyűjtő szekrényből kivett beadványokra az érkezés idejét rávezesse, az erre vonatkozó feljegyzést aláírja és ennek megtörténte után a beadványokat az érdekelt irodának átadja.

19. §. A 6. bekezdés a borítékoknak ügyszámok szerinti megőrzését rendeli; úgy, de miként kezelendő a boríték akkor, ha abban nem oly irat küldetett, a mely a jegyzői irodában ügyszámmal el nem látandó?

Szabatosabb lenne a következő szövegezés: «A borítékok az érkezés sorrendjébe rakva, három hóig a levelek átvételével megbízott kezelő által megőrzendők s ezen idő elteltével a használhatók újra borítéknak felhasználhatók, a használhatlanok pedig megsemmisítendők».

20. §. Az első bekezdés kétséget hagy fen arra vonatkozólag, hogy az érkezés napját az iraton feljegyezni és ezt aláírni az köteles-e, aki az iratot a gyűjtő-szekrényből kivette, vagy a ki a jegyzői irodában amattól átvette?

A felelősség megállapíthatása szempontjából, de megcélszerűségi okokból is az lenne kimondandó, hogy eme cselekményeket az iraton akkor, ha ez a gyűjtő-szekrényből vétetik ki, a kivevéssel megbízott kezelő, ha pedig az irat a jegyzői irodában adatik be, az átvevő köteles teljesíteni.

25. §. A második bekezdés szerint: «Ha utóbb az eljárás meghatározott egyén ellen irányul, annak nevét pótlólag be kell a lajstrom illető rovatába vezetni».

Ugy, de a kezelő miként szerezzen erről tudomást?

Az elintéző birónak kell tehát kötelességévé tenni, hogy erre a körülményre a kezelőt figyelmeztesse, mert ez utóbbinak nincs módjában, de nincs is ideje arra, hogy az iratok tartalmát vizsgálja.

A 4-ik bekezdés szerint a lajstrom elintézését jelző rovatát az ügynek a járásbiróságnál történt befejezésével kell kitölteni (36. §).

Már most, ha az ügyben felelőbeadás adatik be, miként lesz megtudható az ügynek miben állása azon idő alatt, míg az iratok a felsőbiróságnál vannak; miután az iratokkal a 70. §. szerint a boríték is felterjesztendő. (Ez a kérdés leginkább a végrehajtás során, szóval az ügy későbbi, vagyis ítélettel befejezte utáni állapotában válik akuttá.) Egy mód van ugyan: a XXIX. mintát kell a felelőbeviteli ügyek jegyzékéről átnézni, ámde ez hosszadalmas és a fél által kért felvilágosítás megadását nagyon hátráltatja, mert előbb még az irattárt, esetleg a 32. §. szerint osztályozott percsomókat is át kell vizsgálni, ez pedig nemcsak hosszabb időt vesz igénybe, hanem ha ilyen felvilágosítást kéro több is jelentkezik, a kezelő teendői végzésében akadályozva lesz. De a

most felsoroltak és a XXIX. minta szerint vezetett jegyzék átnézése után sem képes a kezelő biztos felvilágosítást adni, mert ha például az iratok téves csatolás következtében nem a megfelelő helyükre tételnek, a most jelzett jegyzékből az iratoknak a felsőbiróságtól visszaérkezése nem tűnik ki, mert arra rovat nincs.

A lajstromba tehát két rovat lett volna beillesztendő: «Az iratoknak felelőbeadás folytán a másodbirósághoz felterjesztésének ideje» «Az iratoknak a felsőbiróságtól visszaérkezésének ideje». A XXIX. mintába pedig szintén egy rovat lett volna nyitandó, az iratoknak a felsőbiróságtól mikor lett visszaküldéséről.

26. §. Ezen §-nak az a rendelkezése, hogy minden lajstromhoz külön mutatókönyv vezetendő, terhes és nehezen áttekinthetővé teszi a kezelést, mert a laikus közönség nagyon gyakran még azt sem tudja, hogy ügye melyik évben fordul elő, annak minőségét pedig annál kevésbbé képes megjelölni s így a kezelő hosszas utánkeresés után lesz csak képes felvilágosítást adhatni.

Ha már a kezelésnek egyszerűsítése czéloztatott, akként kellett volna intézkedni, hogy az összes lajstromokban előforduló ügyekre vonatkozólag egy mutató vezetessék és pedig a járásbirósági közös irodában s a felvilágosítást is oda kellett volna utalni s ez által az egyes irodák és különösen a biró nem lenne folyton zavarva.

A mutatókönyvnek csak alperesek, adósok vagy terheltek nevérol vezetése által nagyon gyakran megcsik, hogy a félnek felvilágosítás adható nem lesz, mert minden bíróság területén vannak olyan felek, kik ellen több per, végrehajtás vagy panasz fordul elő; miként lesz tehát megállapítható az ügy az ilyen egyének elleni ügyekben adott felvilágosításoknál, hisz a kérdéses név elő fog fordulni a mutatóban 10-szer, 20-szor esetleg többször is.

Okvetlen felveendő lenne tehát a mutatókönyvbe is a felperes, végrehajtató és panaszos. Különben azt hiszem, a XVIII. számú minta első rovata is azt czélozza, mikor azt mondja: «A felek nevei és az ügy tárgya». Nagyobb nyilvánosság okából és a helyes kezelés érdekében a per vagy ügy összegét, minőségét s a panasz tárgyát is ki kell az első rovatban tüntetni.

Az utolsó bekezdés azon rendelkezése, hogy a mutatót a lajstromba való bevezetéssel egyidejűleg kell elkészíteni, nagyon hátrányos az ügykezelésre, különösen ott, hol nagyobb a forgalom s egy birónak 30—40—50 darabja érkezik naponta, mert csupán a lajstromozással és mutatózással telik el a kezelőnek egész ideje, holott ha a lajstromokból a mutatókönyvek egyesítése folytán ez utóbbi a kir. járásbirósági közös irodában vezetettnek, a biró mellé beosztott kezelő nem lenne oly nagy mértékben feltartóztatva és képes lenne egyéb munkáit elvégezni.

A második bekezdés elhagyandó lett volna, mert ha az iratboríték mindjárt az első számnál elkészítettnek, ez egyuttal takaróul szolgálna és nem hagyná az iratot elrongyolódni.

Az utolsó bekezdésnek az a rendelkezése, hogy az iratok kiterítve kezelendők, hátrányos azért, mert az elintézés során négy rétből összehajtva kezeltetvén, az iratokat minden irattárba adáskor kiterjesztetni, minden irattári csatoláskor pedig összehajtani kell s ez által rongyolódnak, de az irattári kezelése is terhesebb, mint a négy rétből összehajtott és fatáblák közé rakott iratoké és ez utóbbi alakban nincs az elrongyolásnak úgy kitéve és a nagy csomóknál a birónak is előnyösebb.

30. §. Arra nincs intézkedés, hogy az érkezett érték vagy pénz a naplóban miként legyen feltüntetve; de nincs erre nézve a XX. sz. iratborítékban sem rovat.

39. §. Az utolsó bekezdés rendelkezése szerint: ha az ügy nem szorgalmazás indokából szünetelővé válik, a befejezést jelző rovatot ki kell tölteni. Ámde arra nincs intézkedés,

hogya ha a végrehajtás foganatosítva lett s az iratok a további eljárás végett a végrehajtónak kiadatnak, mikor kell a befejezést jelző rovatot kitölteni? akkor-e, mikor a végrehajtó a foglalási jegyzőkönyvet beterjeszti, vagy mikor a további eljárás végett kiadása után, vagy nem szorgalmazás vagy az árverés foganatosítása után az iratokat beterjeszti.

40. §. A bírónak a befejezés rovatának kitöltése céljából mindig utasítást kellene adni a jegyzői iroda vezetőjének, mert ellen esetben a kivezetés elmarad.

53. §. Az ezen §. 3. bekezdéséből félreértések származhatnak, mert nincsenek megjelölve azon intézkedések, melyek a jegyzői iroda hatáskörébe vannak utalva s ennek folytán mely iratot ír a jegyzői iroda kezelője alá.

55. §. Az 54,001. I. M. szám alatt kiadott igazságügy-miniszeri rendelet 18. §-ának 4. bekezdéséből kitetszőleg a kir. járásbírók irodaátalányt nem kezelnek; ennek dacára az utolsó bekezdés azt rendeli, hogy a befizetett vagy behajtott leirási díjat az irodaátalány számadásban dijnoki munkatérítmény címén kell bevételezni. Igen, de hogyan, ha a kir. járásbíró irodaátalányt nem kezel, tehát ilyenről számadást sem vezet?

Ezen szakasz tehát kibővitendő lenne azzal, hogy a járásbíró iroda vezetője az ily térítményt a törvényszék elnökének beterjeszteni köteles, s az elnök azt térítvány címén az adóhivatalba beszállítja s az irodaátalány számadásban dijnoki munkatérítvány címén elszámolja.

59. §. Nem lévén meghatározva, hogy mikor szükséges a kézbesítési jegyzékek vezetése, valószínű, hogy ennek vezetését a legtöbb bíróságnál nem teljesítik, pedig ennek vezetését feltétlenül meg kellene rendelni, mert a vétivek visszaérkezésének ellenőrzése másként nem foganatosítható s így sem az ezen §. 4. és 5. bekezdésének, sem pedig a 66. §. rendelkezésének nem lehet megfelelni. Arra is kellene intézkedni, hogy a hiányos vagy nem kézbesített ügydarabra vonatkozólag a 6. rovatba annyi be legyen írva: „jelentés” vagy pedig a lajstrom folyó száma.

73. §. Ezen szakasznak a rendelkezésével az óhajtott cél elérve nem lesz, mert a kezelőt e részben ellenőrizni alig lehet és a mely bíróságnál a kezelő és bíró közt jó viszony áll fen, még előforduló esetekben sem fogja a kezelő a jelentést megtenni, a hol pedig rossz viszony van, ott az efféle jelentés csak surlódásokra szolgáltat okot. Az ítéletnek írásbafoglalásáról akként lehetne meggyőződni, hogy a jegyzőkönyv, melynek alapján az ítélet meghozva lett, azon napon lenne az iratborítékba felveendő, a mikor azt a bíró elkészítve beadja.

74. §. Minthogy a lajstromokból a felelőzés nem tűnik ki, ennek a jegyzéknek csak az lehet a célja, hogy megállapítható legyen, hogy mely ügyben érkezett be felelőzés, de a mi szintén lényeges, hogy t. i. az ügy a felsőbb bíróságtól mikor érkezett vissza, az nem tűnik ki. Ez a jegyzék kibővitendő lenne még erre vonatkozólag egy rovatval.

75. §. A szegénységi jogon vitt ügyekről az illetéki díjjegyzék 60. §-a azt rendeli, hogy tartozik a fél képviselője a felmerülő minden egyes perirattól járó bélyegilletéket jegyzékbe venni, azt a perhez csatolni s a per befejezéseig vezetni, vagy ha ez a fél pernyertes lesz, az ellenfél, stb. Ámde, mert a jegyzék a per mellett van, az ügyvéd azt rendszerint nem vezeti; az elintéző bíró pedig a bélyegjegyzék közlésére szóló utasítást rendszerint nem adja meg, a közlés elmarad s a kezelőnek nincs módjában ezt ellenőrizni.

Külön nyilvántartási jegyzék lenne az ily ügyekről vezetendő s ez a beadványok beérkezéssel mindig pontosan kitöltendő.

Igy módjában lenne a kezelőnek azt tudni, hogy vannak-e ilyen ügyek s ha igen, melyek azok; az ügy befejezésével a bélyegjegyzék másolatának közlését is ő teljesíthetné s így sok esetben az államkincstár sem szenvedne kárt.

76. §. A XXXII. minta szerinti jegyzéknek vezetése lenne czélszerű a végrehajtók részére kiadott ügyekről is, mely jegyzékkel a végrehajtók is ellenőrizhetők lennének, csak-hogy úgy a XXXI., mint a XXXII. számú mintába két rovat még „a visszatérítés ideje” beillesztendő lenne.

80. §. Nincs megmondva, hogy a kezelő által kiadott bizonyítványok bélyegmentesek-e, vagy ha bélyegesek, akkor milyen bélyeggel látandók el.

83. §. A hátralékos ügyek mikénti kitüntetéséről sehol sincs intézkedés, miként lesz képes tehát a bíró év végén a régebbi hátralékos ügyekre nézve kimutatását elkészíteni és hol lesz az megállapítható, hogy melyik az a hátralékos per vagy ügy? Végig kell lapozni e végett több évről a lajstromokat, hogy ez megállapítható legyen, mert vannak olyan perek is, melyek évekig elhúzódnak és a szünetelőkre nézve is csak meg kell állapítani, hogy melyek azok. Helyes volna az azon évben be nem fejezett pereket is mindig a legutóbbi évi lajstrom elejére átvezetni (42. §. 4. bekezdés), így ellenőrizhető és megállapítható lenne a hátralékos ügyek mennyisége és hogy melyek azok.

92. §. Ezen §. intézkedése a vidéki bíróságok nagy részénél kivihetetlen, mert a nagyobb forgalmu bíróságoknál egy hét alatt egy bírónak, különösen az őszi hónapokban 40—50 pere érkezik s így ezeket egy napra kitűzni s a tárgyalásokat, még ha azok meg nem jelenés folytán intézettek is el, befejezni alig lehet, akkor pedig éppen nem, ha azok közt csak egy-két contradictorius vagy bizonyítási felvételes ügy akad s ha ily esetben a megjelent feleket a bíró egy más határnapon leendő megjelenésre utasítja, ez a távoli vidéken lakó feleknek kiszámíthatatlan kárával és rendkívüli hátrányával jár, mert vannak oly vidékek, a hol az őszi és téli zord időben és járhatatlan utak miatt a félnek már előtte való nap reggel el kell hazulról utaznia s ha a tárgyalást el nem végezheti, akkor, miután az nap már lakhelyére vissza nem mehet, meg kell neki várni a következő napot, s így minden beidézése három napot vesz igénybe; ez pedig megtörténhetik ennek a §-nak rendelkezése mellett nem egyszer, hanem háromszor-négyszer is.

Bohuniczky Odón
kalocsai kir. tszéki elnök.

Különfélék.

— A budapesti bíróságoknál joggyakorlaton levő fiatalság közt már régebb idő óta nagy a kedvetlenség a rendkívül mostoha előléptetési viszonyok miatt. Három—négy—öt esztendőes kvalifikált joggyakornokok várakoznak az aljegyzői előléptetésre, hogy azután ha kinevezik aljegyzőknek, ismét pár évig vesztegeljenek ebben az állásban. Budapesten van 22 jegyző, kiknek egy része az előléptetéseknél számba nem jön, kik tehát bizonyos, hogy nem csinálnak helyet a fiatal nemzedéknek. Tehát a 38 aljegyzőnek jó ideig kell várni az előléptetésre. De legmostohább a helyzet a joggyakornokok közt, mert Budapesten működik 125 joggyakornok, a kiknek előléptetése a 38 aljegyzői állásra tehát nem csoda, ha rendkívül lassan halad. Ehhez járul az utóbbi időben történt aránytalanul sok áthelyezés. A baj orvoslása csak a jegyzői és aljegyzői állások szaporításától várható.

— A budapesti rabsegélyező egyletnek 1897. évben 300 tagja volt. A 6000 frt államsegélyvel együtt bevétel volt 11,772 frt, kiadás 9402 frt 94 kr. Ebből 211 egyén 303 alkalommal részesítettett pénzbeli segélyben 2920 frt 75 kr. összértékben. Az egylet által fentartott menedékházban megfordult 113 ember. A napilétszám átlaga 16 volt. A menedékházra az egylet a kamatvesztésén felül ráfizetett 3574 frt 30 krt. Tehát minden, a menedékházban megfordult ember átlag 36 frtba került. Kilencz gyermekért a gyermekvédő egyletben 453 frt 95 kr., egy gyermekért a gyermekotthonban 30 frt tartásdíjat fizet az egylet. Az egylet vagyona 105,381 frt 39 krt tesz ki.

— **A Magyar Jogászegyletben** f. hó 19-én *dr. Balog Arnold* tartott előadást a hitelezők megkárosítására irányuló vagyónátruházásokról. Rámutatott arra az anomáliára, hogy a hitelező a legtöbb esetben sem polgári, sem büntető-bíró előtt jogvédelmet nem talál. A büntetőbírók a Btk. 386. §-át formális cselekménynyé devalválták, a mennyiben csak akkor állapítják meg a csalást, ha a vagyónátruházás a hitelező követelésének peresítése után történt. *Kelemen Mór* és *Székdács Ferencz* curiai bírák az esetek individualisációját tartják a kérdés leghelyesebb eldöntésének és a judikatura most már oda tendál, hogy ne engedje megtorlatlanul e csalárd manipulációkat. *Dr. Kobler Ferencz* a magánjogi védelem szükségességét hangsúlyozta. *Dr. Marton Henrik* az omissiv cselekményeket is büntetné. *Dr. Pap Dávid* a kérdés közgazdasági oldalával foglalkozott. A vitát az egylet folytatja.

— **Szerencseszerződés vagy szállítási ügylet?** Az ily czim alatt lapunkban felvetett elvi kérdést döntötte el a kir. Curia lapunk jelen számának mellékletén 69. sz. a. közölt esetben.

— **A m. kir. szabadalmi tanácsnak elvi jelentőségű határozataiból:**

1. Felperes a kereseti jogalapot megváltoztathatja, illetve kiterjesztheti még a válasziratban is, ha az ellenfélnek módjában áll az ellen még a viszonzásban védekezni.

2. A szabadalom engedélyezésének idejében fenállott joggyakorlat alapján külföldről behozott szabadalmakkal szemben is megkövetelendő mindazon kellékek fenforgása, melyeket ezen joggyakorlat a szabadalmaztatásra feltétlenül kitűz, nevezetesen újdonságlerontó hatásának kell tekinteni úgy a találmány előzetes gyakorlatba vételét, mint annak nyomtatványok után való közzétételét is, a mennyiben a gyakorlatbavétel vagy közzététel az itteni bejelentés előtt történt volna és nem állhat meg az alperes azon álláspontja, hogy a külföldről behozott szabadalmaknak előzetes közzététele a megadhatást nem érintené.

3. A Németországgal 1881. évben kötött szerződésben kikötött kedvezményes határidő alkalmazhatóságának világos feltétele az, mikép a Németországban már szabadalmazott találmányt németországi alattvaló eszközölje ki, illetve jelentse be és ezen kedvezmény tekintetében irányadó a németországi szabadalom bejelentésére jogosultnak a bejelentés idejében fenálló németországi alattvalósága.

4. A Belgiummal fenálló kereskedelmi szerződésben kikötött legnagyobb kedvezmény nem vonatkozik a szabadalmi találmányokra és nem terjed ki a németországi alattvalóknak biztosított bejelentési kedvezményekre.

5. Midőn valamely későbbi szabadalom egy előbbi szabadalomnak csak javítását tartalmazza, a későbbi szabadalom per útján oly módon korlátozható, hogy annak az előbbi szabadalomtól való függősége kimondatik.

6. A szabadalmi törvény 38. §-ának azonintézkedése, mely szerint felebbezésnek az elsőfoku szabadalmi bíróságnak ítéletei ellen van helye, szószerint nem magyarázható, következésképp kimondta a szabadalmi tanács teljes-ülése 1897. évi május 28-án azon elvi jelentőségű határozatát, hogy felebbezésnek az elsőfoku bíróságnak mindazon határozatai ellen van helye, melyek által az 1895. évi XXXVII. tcz. 38. és 57. §-a alapján folyamatba tett eljárás befejeztetik. A szabadalmi hivatal bírói osztályának azon végzése ellen tehát, melylyel perbiztosíték iránti kérelemnek helyt ad, vagy azt elutasítja, felfolyamodásnak a szabadalmi tanácshoz helye nincs. (*Szabadalmi és Védjegy Jogtára.*)

— **Szabadalmi és védjegy-jog, tára.** Ily czimű havi folyóirat indult meg *dr. Szakolczai Árpád* szerkesztése mellett. Kiváló gondot fog fordítani a szabadalmi és védjegy ügyekben kiterjedő judikatura megismertetésére.

— **Az állami egyenes adók és a községi adópótlékok kézikönyve.** Összeállította Gálffy Ferencz pozsonyi kir. pénzügyi s. titkár. Szerző műve úgy az állami egyenes adók, mint a községi adópótlékokra vonatkozó összes törvényeket, döntvényeket, rendeleteket és elvi jelentőségű határozatokat rendszerbe foglalva tárgyalja és példákkal magyarázza meg, sőt mindazon esetekre, a melyek a gyakorlati életben sürűbben fordulnak elő — kérvény és felebbezési mintákat is közöl. A 492 lapra terjedő munka a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg; ára 3 frt.

— **A balázsfalvi kir. járásbíróság** 1897 decz. 20-án kelt végrehajtási kiküldő végzését a felperes budapesti ügyvédjének február 19-én kézbesítette.

— **Hirdetmény.** A budapesti kir. ítélő tábla alapítványi bizottsága a felügyelete és rendelkezése alatt álló Jeszenák János-féle alapítvány jövedelméből az alapítvány feltételeinek, valamint a vonatkozó előbbi bizottsági határozatoknak megfelelően egy római katolikus és egy evangélikus református budapesti lakos szegény sorsu kezdő ügyvédnek 1898. évi január 1-ső napjától számított két évre való adományozással és minden év június és december első napján esedékessé válандó 100—100 forintos részletekben kiutalványozandó 200 azaz kétszáz frttal való segélyezését elhatározván, felhívja mindazokat a Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédek kik az említett segélyezést elnyerni óhajtják, hogy ez iránt vallásuk, szegény sorsuk, ügyvédi minőségük, végre a Budapesten való megtelepedésük kimutatására alkalmas okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1898 márczius 15-ig a budapesti kir. ítélő tábla elnöki iktató hivatalába nyujtsák be.

Budapesten, 1898 február 15.

Vértesy, elnök.

Nemzetközi Szemle.

— **A Liszt-féle Zeitschrift** legújabb füzeté (XVIII. köt. 2. és 3.) a következő tartalommal jelent meg: *Értekezések*: A magánosok elleni erőszak a német birodalmi büntető törvény szerint. Dr. Heilborn Páltól — A büntetőjogi beszámíthatóság. Dr. Liszt Ferencztől. — A birodalmi törvényszék ítélkezése 1891 október 1-től 1894 márczius 31-ig. Dr. Beling Ernőtől. — Adalék a bűnösség és a büntetés tanához. Sicharttól. — A német középkor tolvajvilága. Dr. Frauenstädtől. — A «loi Bérenger»-t kiegészítő törvényről. Dr. Gruber Lajostól. — Enrico Ferri: A büntett mint rociálisjelenség. A kriminal sociologia alapjai. Dr. Aschaffenburg Gusztávtól. — Az anthropometrigai mérésekről. Egy a visszaeső bűnösök felismerésére szolgáló mód. Dr. Gruber Lajostól. — A szabadságvesztésbüntetéseknek Németországban való végrehajtására vonatkozó új alaptételek. Aschrott-tól.

— **Reminiscentiák.** A Calas-perben hozott ítélet megsemmisítéséről akarunk még pár adatot közölni. Miután a semmiségi panaszt az elővizsgálattal megbízott Bureau de Cassation elfogadhatónak jelentette ki, 1763 márczius 7-én a Conseil döntött az előkérdésben. Calas özvegye reggel fogolyként jelentkezett. Az ülésen a kancellár elnökölt, részt vett benne valamennyi miniszter és három püspök is. Összesen 84 szavazat adatott. Egyhangulag elfogadták az előadó azon javaslatát, hogy a toulouse-i bíróság utasítandó az iratok és az ítéleti indokok beküldésére. A toulouse-i bíróság körében azonban elhatározták, hogy mindenkép meg fogják akadályozni a revisiót. Midőn Calas özvegyének megbízottja kérte az iratoknak Párisba küldését, a bíróság 25 koncz bélyeges papírt és nagy összeg pénzt kért a másolatok elkészítése végett. Voltaire dühöngött. Többek közt ezt írta: «A toulouse-i bíróság Calas Jánost kerékbe törette, özvegyét pedig megnyuzta.» A mig Toulouse-ban a másolás tartott, Voltaire egy újabb röpiratot adott ki a kérdéstről, az ügyvédek pedig memorandumokat. Voltaire az ügyvédi érvelést nagyra tartotta, de az ügyvédek irányát nem helyeselte. D'Alembert barátjának ez időben azt írja, hogy az ügyvédek nem veszik észre, hogy a melléknevek ártanak a főneveknek. Csak 1765 február 28-án vétetett tárgyalás alá Párisban az ügy. Felolvastak 269 aktát és 10 napon át a legnagyobb alapos-sággal tárgyaltak minden részletet. A korona-ügyész kijelentette, hogy nem ellenzi a felmentést és márczius 9-én Calas János és családtagjai az ellenök emelt gyilkossági vád tekintetében ártatlanokká jelentettek ki. Az ítéletet azonnal kinyomatták és Páris utcáin falragaszokkal közzétették. — Vajon a Zola-perben is nem fordul-e meg a párisi közhangulat, mire a semmitőszék hallatja szavát?

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A fővárosi bíróságok. — Kodifikációk irányelve és a telek- és járadékadósság. *Dr. Hexner Gyula* lipót-szt-miklósi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A hitelezők kijátszásának egy esete. *Dr. Nyulász János* kassai ügyvédtől. — A vaspálya szavatossága. *Dr. Roth Pál* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. törvényszékek felebbviteli tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fővárosi bíróságok.*

II. A budapesti kir. büntetőtörvényszék.

Ezen bíróságról beszélnek legtöbbször úgy a szaksajtóban, mint a napilapokban.

Alig mulik el hét, hogy ne olvasnánk, hogy a budapesti büntetőtörvényszék valamely tanácsvezető bírása összezőrdült az ügyészszel vagy — a mit mondanunk sem kell, sokkal gyakoribb, — a védővel.

Majd kényszeríteni akarják a védőt arra, hogy ha a tanuhoz beszél, álljon fel (az ügyészre persze nem hoznak ily új keletű illemszabályokat), majd kiutasítással fenyegetik és — bizonyára a védelem tekintélyének emelése okából — palam et publice traktálják maliciától áthatott kicsinyeskedésekkel.

A végtárgyalások vezetése sok tudást, éleselmjűséget, türelmet és tapintatot igényel. A kiből ezek a tulajdonságok nincsenek meg, bármily jó hivatalnok is egyébként, azt ne állítsák ily posztóra, mert csak kompromittálja az igazságszolgáltatást.

Præpotens, ideges, türelmetlen ember a végtárgyalási elnök székében ellentmondást nem tűrő zsarnokká leszen, a ki az igazság keresésében elfogulttá válik, ha bármelyik fél is nem respektálja az ő meggyőződését, a melyet talán a priori az iratokból alkotott magának.

Az ilyen elnök a legcsendesebb, leghiggadtabb ügyészszel, védővel is összetűz, éreztetni akarja velük hatalmát — és kész a conflictus.

Védővel! Igen, ha van védő.

Jól tudjuk, az esetek 90 százalékában nincs védő, nincs a ki megvédje a vádlottat a tulerő hatalmától, a mikor is aztán csak úgy röpköd a kir. alügyészből bírónak lett tanácsvezető szájából: «hazudik», «egy szó se igaz», «szemtelen hazugság», «ostoba beszéd».

Nem egy vádlóval áll szemközt a vádlott, mivel a fővádló a végtárgyalási elnök, az, kinek feladata volna ellenőrizni a feleket jogaik gyakorlásában, szükség esetén az egyensúlyt a vád és védelem, illetőleg a vád és a védtelen vádlott álláspontjai között helyreállítani.

Azzal a præoccupatióval ülni törvényt, hogy a ki a bíró elé kerül, az bűnös: veszedelmes és igazságtalan dolog, midőn látjuk, hogy a budapesti büntetőtörvényszék által 1897. évben érdemlegesen elintéztett 6600 bűnperből 4326-ban megszüntetett az eljárás, 233-ban felmentő ítélet hozatott, és csak 2043-ban mondatott ki a bűnösség. De még ezekben is, melyekben egy vagy több vádlottra nézve marasztaló ítélet hozatott, sok egyént felmentett a bíróság.

* Az előbbi közl. I. a 6. számban.

Kiemeljük még e bíróság statisztikájából a következő adatokat:

Beadvány érkezett a törvényszékhez 93,048, a múlt évről elintézetlenekkel együtt elintézendő volt 94,063, hátralékban maradt 984.

Járásbíróstól felebbvitt bűnvádi ügy elintézendő volt 444, melyből 61 maradt hátralékban.

Folyamatban volt 511 pénzügyi kihágási ügy; elintéztett 416.

Sajtófeljelentés tétetett közzévaló panaszára 25, magánpanaszra 95. Félretétellel intéztetett el 9, vizsgálat indításával 111. Végtárgyalás 45 tartatott. Az esküdtek vétkesnek mondtak 18 ügyben 19 egyént, nem vétkesnek 17 ügyben 19 egyént. A bejelentett semmiségi panasznak hely adatott 3 esetben, visszautasított 14 esetben.

1897-ben folyt 7240 vizsgálat, melyekből 1898-ra 970 vitetett át befejezetlenül.

Vizsgálati fogságba helyezett a cselekmény súlyosságánál fogva 187 férfi, 31 nő, megbízhatóság hiányában (szökés veszélye) 2273 férfi, 548 nő, a vizsgálat sikere érdekében 54 férfi, 17 nő. Az 1896-ról letartóztatva voltak egyútt vizsgálati fogságban volt 2722 férfi, 629 nő, összesen 3351 személy.

Ezek közül 1—8 napig 1444, 8—30 napig 873, 1—3 hóig 653, 3—6 hóig 118, 6 hótól egy évig 39 személy tartatott fogva.

Vizsgálat közben szabadlábra helyeztetett 1199, a vizsgálat megszüntetése vagy felmentő ítélet folytán 86 személy.

És itt ki kell emelnünk a vizsgálatok rendkívül lassu menetét és tökéletlen voltát.

A vádlottak és tanuk kihallgatása 3—6 heti időközökben történik, úgy, hogy olyan ügy vizsgálata, a mely nem tartozik a sensatiósok közé, s melyben csak 10—15 személyt kell kihallgatni, hónapokig is eltart.

Mondanunk sem kell, hogy ez mennyire ellentétben van úgy a károsult felek, mint a vádlottak érdekeivel.

A vádlott sokszor teljesen alaptalanul esztendőn át van vizsgálat alatt, nem ritkán vizsgálati fogságban, a káros fél a hosszú vizsgálat folytán elesik attól a lehetőségtől, hogy kára megtéríttessék, a tettesek pedig sok esetben a cselekmény nyomait elhárítják s maguknak a büntetlenséget biztosítják.

A mi a kir. törvényszék érdemleges munkásságát illeti, a kimutatásból látjuk, hogy a kir. tábláról leérkezett 1256 helybenhagyó, 240 egészben, 150 részben megmászó, 157 feloldó, 20 pótlást rendelő határozat. A kir. Curiatól lejött 614 helybenhagyó, 150 részben, 69 egészben megváltoztató, 12 feloldó, 1 pótlást rendelő határozat.

Feltűnő a feloldott ügyek nagy száma. Ha a büntetőbíróságok kimutatásaiban külön rovat volna a megsemmisítések részére, úgy a budapesti büntetőtörvényszék — sajnos — aránylag nagy számot mutatna ki megsemmisített ügyekből is.

Mindennek mentségeül szolgál a rendkívül nagy ügyforgalom, az, hogy a vizsgálóbírák túl vannak vizsgálatokkal terhelve, az előadóbirák csaknem minden nap ülésben vannak.

Igy aztán érthető az is, hogy egy esztendő alatt két oly eset jutott nyilvánosságra, melyekben a vizsgálati foglyokat a fogházban felejtették.

Kodifikációnk irányelve és a telek- és járadék-adósság.

A magyar polgári törvénykönyv tervezetét szerkesztő bizottság 1897 október 2-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyvhöz csatolt függelék útján arról értesülünk, hogy a tervezet készítője a telek- és járadékadósság — nálunk ismeretlen — intézményeit, a dologi jogok közé fel nem veszi.

A bizottság a kodifikáció irányára nézve kiindulási pontnak, — illetve szervezeti szabályzatának 2. §-a értelmében, feladatának tartván «a magánjog körébe vágó és hazánkban érvényben lévő törvényeknek, törvényes szokásoknak stb. figyelembe vételével és felhasználásával, polgári törvénykönyvet» az igazságügyminiszter ur február hó 15-én tartott teljes-ülésben kifejezett óhajának megfelelőleg «Werböczy módszerét követve» elkészíteni; azon szellemtől látszik áthatva lenni, hogy pusztán a már is élő jogot jogtörténeti alapon fogja kodifikálni. Ezen állásponttól tekintve a dolgot, a bizottság e tárgyban előadója csak consequens, mikor a czimbe foglalt, a gazdasági életnek épen legjobban megfelelő jogintézmény elől — azon czímen, hogy nálunk ismert voltát nem legitimálja — a polgári törvénykönyv kapuit elzárja.

Azonban a jogi élet legtávolabbról sem a polgári törvénykönyv szabványai, hanem a saját maga természetében gyökeredző physiologiája szerint fejlődik.

Az általános polgári törvénykönyv mellett számos speciális törvény fogja a társadalomnak a magánjog körébe eső viszonyait szabályozni, bizonyos rendszeres összefüggés mellett, vagy a nélkül, a mint ezt épen a fenforgó körülmények majdan esetről-esetre magukkal hozandják annyira, hogy polgári törvénykönyv, semmi alappal nem léssen nevezhető «általánosnak».

Mi határozottan csak helyeselni tudjuk dr. Schwarz Gusztáv szerkesztő tag urnak (Jegyzőkönyv 12. l. Idézéseink a *Jogt. Közl.* szerkesztősége által kiadott «Jegyzőkönyvek»-re vonatkoznak) a helyzetet megvilágítani célzott abbeli kérdését, vajon a fenálló jognak elvi fentartása lesz-e a kodifikáció célja, a mely esetben az csak a részletekben való javításra és praecis formulázásra szorítkoznék, avagy gyökeres anyagi jogreformot akarunk-e, tekintet nélkül a meglevő alapra?

Az e tárgyban (Jegyzőkönyv 14. l.) hozott határozat — bár az alternative felállított kérdésre határozott feleletet nem nyújt, — azon egy irányban mégis tájékoztatja a közönséget, hogy a bizottság a gyökeres anyagi jogreformot nem kívánja.

Hogy mi lesz e munkálatának az értéke a «köz»-re nézve az esetre, hogy a törvényhozás tényezői épen az ellenkező álláspontra helyezkedve, a gyökeresen reformált társadalmi viszonyoknak !megfelelőleg szintén gyökeresen reformált jogszabályokat kívánni fognak, az ugyan reánk nem tartozik, csakis administratív politikai szempontból ép az ellenkező irányt, t. i. az új és legujabb intézményeknek a kodexbe való felvételét tartjuk czélszerűbbnek. Miért?

Mert egyrészt a létező állapotokon való erősebb vagy gyengébb megrázkódtatás feletti aggodalom, szerény nézetem szerint épen legtávolabbról sem azon szempont, mely egy előkészítő bizottság direktívájául egyáltalában szolgálhatna, tartozván ez határozottan a törvényhozó (de talán még inkább a végrehajtó) hatalom contemplációja körébe, ki ha az új intézményt befogadni általában nem hajlandó, azt egyszerűen mellőzi, vagy ha csak jelenleg nem, hát életbe nem lépteti. Ebből folyólag a törvényhozásnak benyújtott, az új intézményeket magában igenis foglaló tervezet, eltekintve azon nem kicsinylendő előnytől, hogy a társadalmat bizonyos intézményekre már előkészíti, az újítások mellőzésével, felhasználható; míg ellenben a «Werböczy» magasztalt módszere

szerint készült munka — bár e nagy jogászunk érdemeit nálamnál senki jobban nem becsüli — egészen haszonvehetlenné válik.

Éljünk konkrét példával: A munka védelme az e századvégi összes kontinentális törvényhozásoknak a törekvése.

Az amerikai Egyesült-Államokban érvényben van a Mechanics Lien nevezetű törvény; e szerint bizonyos meglehetősen rövidre szabott elévülési határidőn belül, azon iparosok és munkásoknak bérkövetelése, kik valamely új ház felépítésében közreműködtek, továbbá a hozzá szükséges anyagokat szállítók követelése, e ház első, nyilvánkönyvi bejegyzésre nem szoruló — terhét képezik, úgy hogy annak, ki ily házat például vállalkozó által építtet, az ismételt fizetés terhe alatt érdekében áll, — minek előtte vállalkozójával leszámol és követeléseit kielégíti, — előbb meggyőződni, hogy vajon a munkások, szállítók stb.-nek követelése a vállalkozó által ki lettek-e már egyenlítő. Hasonló az érdeke annak, ki új házat vesz.

Nálunk a legszorgosabb jogtörténeti kutatás aligha vezethetne hasonnemű dispositiókra és mégis nincsen kizárva, hogy a törvényhozó olyat kívánni fog. Mi czélszerűbb tehát ez esetben, ha a tervezetben már benne van, vagy hogy az új intézmény bevitelére a kormány csak majdan utasíttassék. Mi tehát határozottan a kodifikacionális bizottság fent jelzett iránya ellenkezőjének vagyunk szószólói. De nem is hiszszük, hogy a létesítendő polgári törvénykönyv «Werböczy módszere» szerint leend megalkotva (különben Werböczy nem is «kodifikált» csak «írásba foglalt») és nem reméljük, hogy a magyar polgári törvénykönyv tisztán exclusive a magyar jogfejlődés alapjára lesz fektetve és Európa előtt eredetiségében vagy eredetiségével tündökölvén, más művelt nemzetek törvénykönyveitől a lényegben különbözni fog.

Ezek mellett azonban határozottan visszautasítjuk azon vádat, mintha mi az idegen jog receptiója mellett kardoskodnánk és a nemzeti individualitás elvéről lemondanánk. Igenis tűnjön fel a nemzeti individualitás, de csak azon téren, melyen az természetszerűleg az életben is nyilvánul és melyen nemzetünk más nemzetek szokásaitól és felfogásaitól eltér, pl. nagykorúság, házassági képesség, szülők és gyermekek közötti kötelek, stb., a status, örökösödési és családjog terén, ellenben pl. a fuvarozási és szállítmányi jog terén előhozakodott speciális magyar intézmények, aligha járnának az országra — üdvösséggel.

A művelt nemzetek már jegeczesedett, részben most jegeczesülő és részben még a chaosban ide-oda forgatott közös jogintézményeinek, ha szabad a kifejezéssel élnem, Európa «jus gentiumának» tovább fejlesztése, a mint ez büntető-törvényünk alkotásával történt, ez nézetem szerint a magyar kodifikacionális bizottság, ép oly nehéz, mint dicső és magasztos feladatának egyik — pedig nem kisebb — része.

Az őstermelés, ipar, kereskedelem, közlekedés, egy szóval gazdasági életünk nem szorul többé, mint annak idején, mikor ama kedves szokások és hagyományok keletkeztek, a nemes vármegye, de még maga az állam területére sem, hanem napról-napra fokozottabb mérvben érintkezik más-más civil kodex uralta területekkel; ki volna annyira rövidlátó és nem észlelhetné, hogy hazánkban egyenes ártalmára válnék, ha különleges nemzeti jogszabályokkal ezen érintkezésnek gátat emelni akarnánk.

Ezen általánosságban eddig fejtegetett elveket szem előtt tartva, ugyancsak eminens követelmény, hogy különösen ily tökeszegény ország a telek- és járadékadósság intézményét törvénykönyvébe iktassa. De ezektől eltekintve, fenforognak még számos más okok, melyek ez intézményre kényszerítőleg egyenesen utalnak. Ennek daczára feleslegesnek tartom az «accessorius» természetű «jelzálog» (Hypothek) és az egészen

«önálló» a személyes kötelemtől egészen ment «telekadósság» tárgya és tartalma közötti különbséget itt bőven fejtegetni, (azt, kit e kérdés érdekel, utalom Dernburg: Lehrbuch 1875. I. kötet 690. és köv. ll. és a német polgári törvénykönyv első tervezete indokolásának III. kötete 590. és köv. ll.) mert ez alkalommal hiszen csak arról van a szó, vajon az intézmény a polgári törvénykönyvbe felveendő-e vagy sem?

Nem is lebegnek előttem azon rendkívüli gazdasági előnyök sem, melyeket a «telekadósság» a reális hitel ezen újabb és tökéletesebb fejleménye a földbirtokos osztálynak nyújt (már ez magában véve is elegendő ok volna a törvénykönyvbe való iktatásra és nem hiszem, hogy ez osztály ezt sürgetőleg követelni nem fogja), de én — és ez egy ok, melyet épen a felhívott indokolásban említve nem találtam — a telek- és járadékadósság jogintézményének mellőzésében, a korlátlannak tanított tulajdonjog és az egyéni szabadságnak jogszerű alap nélküli korlátozását találok.

Miért és honnan meríti az állam azon jogot, hogy engem abban megakadályozzon, hogy a kizárólag és korlátlan tulajdonomat képező telkemre oly tőkét vehessek fel, melyért személyesen felelős lenni nem akarok; mikor a gazdasági élet számos nyilvánulásaiban épen ez az eminens vagyoni érdekem?

A közlekedési eszközök és a technika, nemkülönben maga a gazdasági tudomány folytonos fejlődése, épen az őstermelést napról-napra fokozottabb és fokozottabb versenyre kényszerítve, emelik azon tőke szükségletét, melyet nem személyem javára, de egyenesen a birtokomban rejlő termelő erők fokozására fordítok, ugyszólván ezen termelő erőknek kölcsön adok, azon reményben, hogy ezen erők azt kisebb részletekben visszaszolgáltatatandják. Már most akad olyan tőke, mely személyemet egészen játékon kívül hagyva, a felhívott termelő erők fizetési képességében, de azokon kívül még birtokom értékében bízva, ily beruháztatásra ajánlkozik, kérdelem, mily joggon tilthatja meg nekem az állam, hogy én az őstermelés fejlődésének e nagy tényezőjét, igénybe vegyem?

Egyéni szabadságjogom respectálása sokkal fontosabb követelmény, mint akármelyik különleges ősi nemzeti joghagyomány. S ha kodifikátoraink igazán «kezüket szakadatlanul a magyar nép életüterein tartják» és pedig szakértelemmel, akkor érezni fogják, hogy gyengült ezen érítés s kivált ezen intézmény hiánya folytán. Hogy népünk erre nem érett (de a váltóra igen), hogy a földbirtok óhajtható stabilitása veszélyben forogna, hogy vannak államok, melyek e jogintézmény nélkül még fenállanak, stb., ezen, a nagy tőke és a nagy jelzálogbankok kürtösei által világrabocsátott ellenindokok mind, parányi súlylyal sem bírnak, az ez alkalommal szándékosan «csak egyedül» hangsúlyozott akarati szabadsággal szemben.

De ha par force «jogtörténeti fejlődés» kell, akkor hivatkozom az 1876: XXXVI. tcz. 1. §-ára, mely szerint ingatlan birtokok tulajdonosai saját hitelszükségük kielégítésére, jelzáloglevelek kibocsátására jogosítvák, de csak «szövetkezet» alakulatában és kérdelem miután a kereskedelmi törvény 225. §-ában a szövetkezet tagjainak számbeli minimuma különben sincsen megállapítva, miért kell ama, mondjuk, hat, tiz ingatlan birtokok tulajdonosainak, mikor azok közül mindegyik csak saját hitelszükségének kielégítését óhajtja, előbb «szövetkezetté» alakulniok?

Miért és hol van annak akár jogi, akár gazdasági alapja? Miért nem tehetné ezt mindegyik föld- vagy házbirtokos külön-külön és miért nem bocsájthatná ki — saját maga hitelszükségeinek kielégítésére — az ő saját záloglevelét...?

Törjék tehát szét az ingatlan birtokok tulajdonosai közé vert «szövetkezet» abroncsát, és meg van a «jogtörténeti fejlődés» és egyuttal a «telekadósság» jogintézménye is!

Dr Hexner Gyula.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hitelezők kijátszásának egy esete.

Az élet sokfélesége, az adósok ügyessége ezer és ezer módját találja ki a hitelező kijátszásnak.

Egyik, az életben igen gyakori formája az, hogy akkor, midőn a fiura apja után örökség vár, hogy ezt az örökséget a hitelezőtől elvonják, az apa a fiut végrendeletében kitagadja s fiának vagy nejét vagy gyermekeit, vagy esetleg mást tesz örökössé. A fiu azután köteles rész iránti igényét nem érvényesíti, arról lemond s ez által a törvény szerint őt megillető vagyont elvonja a hitelezőtől.

Ez a hitelező kijátszás számos formában jelentkezik (elidegenítési, terhelési tilalom az örökségre, stb.) a jelen esetben azonban csak magával a tipikus esettel akarok foglalkozni, már csak azért is, mert tudomásom szerint ebben, az életben igen gyakran előforduló kérdésben judikaturánk mindeddig állást nem foglalt.

I. Abban az esetben, ha a végrendelező és a végrendeletben kitagadott szükségörökös összejátszása bizonyítva van, a dolus eljárásban részesek vagy az abból előnyt húzók feltétlenül felelősek. Azt hiszem, hogy ez a kérdés a büntető-törvénykönyv 386. szakasza alapján és illetőleg az abban kimondott alapelvből következtetve másképen aligha oldható meg. De a dolus csak a legritkább esetekben bizonyítható, rendesen gondoskodnak arról a kijátszani akarók, hogy a végrendeletben valami formális kitagadási ok szerepeljen s azt, hogy az örökhagyó és az örökös összebeszéltek, tanukkal igazolni teljes lehetetlenség.

II. Épen ezért vizsgálni akarom a kérdést arról az oldaláról is, a midőn a dolus nem bizonyítható s legfeljebb annyi állapítható meg, hogy a kitagadási ok valótlán. Ebben az esetben a hitelező által érvényesített kereseti igény következőleg formulázható:

Ha valaki lemond köteles részéről, az, a ki ily módon megszabadul a köteles rész kielégítése iránti követeléstől, a szükségörökös hitelezőinek felelős a köteles rész értéke erejéig.

Ennek az igénynek jogi constructiója kétféle módon lehetséges.

1. Az első constructio ez:

Nem szabad senkinek a maga jogát oly módon gyakorolnia, hogy ezen gyakorlás által másnak érdekeit frivol módon sértse. Míg a rendes, normális jogsérelemnél a sértő tény közvetlenül hat arra, kire irányozva van, addig itt egy oly tényt tekintünk jogsértőnek, melynek közvetlen destinatáriusa nem az, ki a sérelmet szenvedte.

Sikamlós téren járok ezzel.

Sikamlós pedig ez a tér azért, mert bár bizonyos, hogy minden egyes magánjogi tény érvényesíti hatását más harmadik személyekkel szemben s nem csupán azokra hat, kik az illető ténynek destinatáriusai, mégis a jogi tényeknek, ezeknek a reflex hatásait az illető harmadik személyek érdekében korlátozni, a reflex hatást előidéző tény létesítőjének jogkörét megszorítani, az individualitás alapján álló jogrendszernek nagyon nehéz feladat.

A régi római jog, pl. az absolut individualistikus álláspontot erősen megközelíti és ezért azt vallja elvéül, hogy a reflex hatás jótékony vagy káros volta még nem elég arra, hogy a törvény a jogosítottat jogának szabad gyakorlásában bármi módon is korlátozza. Nem is volt erre a korlátozásra semmiféle régi jognak szüksége, mert a forgalmi viszonyok nem voltak annyira egymásba kapcsolódva és összeszővődve, mint ma és mert volt még azokban a hitelezőnek sokkal hatalmasabb fegyvere, az adósok a fogságbavetése.

De már Rómában is behozza a praetori jog az actio

Paulianát és a modern jogok, a mai életben alakuló és fejlődő római jog — a mi kötelmi jogunk sem egyéb — a reflex hatást előidéző tény létesítőjének jogkörét fokozatosan korlátozzák.

A kérdés még sem az elméletben, sem a gyakorlatban nincs eléggé tisztázva, annak dacára, hogy az első irányban Ihering sokat tett «Die Reflex Wirkungen oder die Rückwirkungen juridischer Thatsachen» cz. művével és a törvényhozás terén lépten-nyomon találkozunk oly jelenségekkel, melyek az egyik egyén jogai érvényesítésének a másik által való meghiusítását, kijátszását jogszabályokkal korlátozzák, korlátozzák különösen ott, hol a jog gyakorlása által más jognak meghiusítása frivolitás és chicane volna. És így bár a meghiusítás veszélyét nem zárják ki teljesen (nem is akarhatják ezt), azt mégis lehetőleg szűk körre iparkodnak szorítani. «A méltányosság eszméje mindkét fél jogosított érdekeinek belátó megbírása, mindkét rész előnyeinek és hátrányainak mérlegelése az, a mi itt a rideg jogi konsekvenciával, a merev, tekintet nélküli jogi formalizmussal szembeáll és nyilvánul itt a következetesség és a közjólét kívánalmai közötti transactionnak ugyanazon rendszere, mely a magán- és közjogok minden viszonyaiban a legegészségesebb fejlődésnek alapfeltétele». (Ihering.)

Ezernyi példát lehetne a modern törvényhozás teréről ennek az irányzatnak igazolására felhozni. Ott van a csődtörvénynek a megtámadási pere, ott a végrehajtási törvény 190. §. 2. bekezdése a jelzálogos hitelezőkre vonatkozólag, stb.

Ezekből a törvényes intézkedésekből legyen szabad összeszednem azokat, melyek a mi esetünket világosan és kifejezetten a más jogai olyatén meghiusításának fogják fel, melyet korlátok közé kell szorítani.

A Code civil a mellett, hogy a fraudulosus cselekmény esetén az 1167. §-ban az actio Paulianát elismeri, 788. §-ában kimondja:

«Annak hitelezői, ki az ő hátrányukra lemondott, a bíróság által feljogosíthatják magukat, hogy adósuk nevében s ő helyette az öröklési igényt érvényesíthessék».

Mig tehát amott feltétel a fraus, a dolus, itt a lemondás visszautasításának feltétele egyszerűen csak a lemondás általi megkárosítás s egyáltalán nem jön szóba az, hogy volt-e az adós tudomása a hitelezőjének okozott kárról.

Hasonlóképen rendelkezett az örökség megszerzéséről az 1866. évben beterjesztett osztrák javaslat (l. Randa: Der Erwerb der Erbschaft 142. és 143. ll.), mely azonban egyéb okokból törvénynyé nem lett.

Az osztrák megtámadási törvény (Anfechtungsgesetz) a megtámadás tárgyává teszi «alle unentgeltlichen Verfügungen des Schuldners in Betreff des ihm gehörigen oder durch Erbschaft oder Vermächtniss ihm angefallenen Vermögens» (30. §. 1. pont), mely rendelkezést csaknem szóról-szóra átveszi a csődön kívüli megtámadásról szóló magyar javaslat.

Utolsónak említem az analogia alapját képezhető csődtörvény 28. §-át.

Azt hiszem, sikerült legalább plausibilissé tennem, hogy a köteles részről, az örökségről való lemondás méltán sorolható azon esetek közé, a melyekben az actio s az obligatio alapjá vá nem szabad a dolust tenni, hanem elégséges kötelmi alap a károsítás egyszerű tényén kívül, az illető különben megillető jognak frivol gyakorlása.

Nem hiszem, hogy a mi judikaturánk akkor, midőn az igényperekben, a hitelező érdekének biztosítását oly energikusan keresztül viszi, nem ezt az álláspontot foglalná el valamely döntés alá kerülő konkrét esetben. Megengedem, hogy nincs ez a tétel döntvénytárunk egy lapján sem, de azt hiszem a bírónak hivatása nemcsak az, hogy a bírói határozatban már kifejezett jogelveket alkalmazza, hanem hivatása az is, hogy tegye a kezét a nép jogéletének üterére és ismerje fel, juttassa kifejezésre az életben lappangó jog-

érzetet. Hisz, ha ez nem volna hivatása, hogyan épülhetett volna fel judikaturánk segítségével kötelmi jogunk a szó szoros értelmében a semmiből. Vagy az az ügyvéd, ki először adta be az apasági keresetet, az a bíró, ki először ítélte meg ilyen perben a tartásdíjat, bár az keresetét, ez ítéletét absolute semmi írott törvényre nem alapíthatta, nem volt semmi jus scriptuma, nem alkalmazta-e a jogot épen úgy, mint az a bíró, vagy az az ügyvéd, ki a keresetnek megindokolásánál az ítéletnek eldöntésénél konkrét törvényre, konkrét paragraphusra hivatkozott? A különbség kettőjük között csak az, hogy az előbbi magát az élő jogot, az utóbbi pedig annak csak a mását, fényképét látta és alkalmazta. Pedig ne feledjük, hogy a tartásperek judikaturája abban az időben fejlett ki, melyben a keresetnek lényeges feltétele volt az írott törvény vonatkozó §-ának felhívása.

2. És most átmegyek egy kevésbé sikamlós terrenumra.

Lehet ugyanis az igényt a következő módon construálni:

Ha valaki köteles részéről lemond, ez a lemondás azokra nézve, kik a köteles rész kifizetésétől szabadulnak, ajándéknak tekintendő (donatio per liberationem).

Megpróbálom a constructionnak a formuláját levezetni.

Az ajándékozás oly jogügylet, melynél az egyik fél vagyonát csökkenti és ez által a másikat gyarapítja. A magyar jogban az öröklés ipso jure történik. Ez azt jelenti, hogy az örökrész az örökösnek vagyonát képezi abban a pillanatban, melyben az megnyílik; az ipso jure örökösnek mit sem kell tennie, hogy örökös legyen, hanem ellenkezőleg, ha azt akarja, hogy ne legyen örökös, kell jogcselekményt véghez vinnie, a megnyílt örökséget visszautasítania. Ebből következik, hogy ha az illető az örökséget elutasítja, ez által már meglévő vagyonát csökkenti s így azt, kinek ez az örökség jut, megajándékozta.

Nyilvánvaló, hogy ha például nem lenne végrendelet, s az adós lemondott volna az örökségről, azok, kiknek a része jutott volna, szintugy felelősek lettek volna a lemondó adósságaiért, mint maga a lemondó.

A köteles rész pedig — még ha azt az alimentationális kötelezettség átalakulásának is tekintjük — szintén örökrész, a köteles részre jogosított szintén örökös, helyzete ugyanolyan, mint más örökösé, természetes tehát, hogy hitelezőinek is ugyanolyan jogai lesznek, mint más örökös hitelezőinek. Ezt a tételt, hogy a köteles részre való jog öröklési jog, nagyon szépen fejezi ki a m. kir. Curia 43. számú teljes-ülési határozata: «Az 1861-iki ideigl. törvk. szabályok 7. §-a az öröklési jog egyik tárgya: a végrendelezési jog iránt intézkedvén, a törvényes osztályrészt (köteles részt) a végrendelet nélküli törvényes örökség felében határozza meg és ezzel magát a törvényes osztályrészt örökrésznek, oly örökségnek minősíti, mely a leszármazókat s esetleg a szülőket az örökhagyó végrendelete ellenében is a hagyatékából megilleti. Eme jogi minősége a törvényes osztályrészt — minden kétséget kizárólag — kitűnik abból is, hogy a köteles részhez való jog nem személyes, hanem örökösödési perrel érvényesítendő és e perben az idézett törvk. szabályok fentidézett 7. §-a szerint, csak ugyanazok a kitagadási okok vétethetnek tekintetbe, melyeket olyanokul a hármaskönyv I. rész 52. és 53. czimei a szülők és a leszármazók öröklési viszonyaira nézve általában megjelölnek; de ezenfelül a dolog természetéhez s a törvényes gyakorlathoz képest, a betudásnak is ugyanazon jogelvei alkalmazandók a köteles részre jogosulttal szemben, melyeket más öröklési igényekkel szemben követni kell».

Tény különben, hogy az örökjog tárgyi értelemben azt szabja meg, hogy a hagyatéki vagyon kire száll át, tény az, hogy a kire átszáll a halál s öröklési kapcsolat folytán a hagyatéki, az örökös (a szó tág értelmében véve, melyben az minden mortis causa successorot jelent) s az a jogosultság, melynél fogva ő az elhunyt vagyonában részesül, az alanyi

értelemben vett örökjog. Nincsenek-e meg ezek a köteles részre jogosultnál is? Nem-e így ő is successor mortis causa? Nem utal-e az örökös minőségre már a szükség-örökös elnevezés is? A köteles rész nem-e egy örökösödési címnek, a törvényes öröklési kapcsolatnak a végrendelet ellenére való érvényesülése-e? Nem folytatom eme kérdéseket, melyekre nem lehet mással, mint igennel válaszolni, úgy, hogy kénytelenek vagyunk mindazokat a jogtételeket, melyek általában az öröklésre nézve fenállanak, alkalmazni a köteles részre is.

Hangsúlyoznom kell azt is, mit a kir. Curia felhoz a teljesülési határozat indokolásában:

«És mivel az örökségnek tárgyát általában vagyoni érték képezi, azért a köteles részt örökségi minőségétől nem foszthatja meg az, ha a törvényes gyakorlatnál fogva a jogosult nem természetben, hanem csak pénzértékben követelheti köteles részét».*

Dr. Nyulász János.

A vaspálya szavatossága.

A *Jogt. Közl.* f. évi 7. számában Reinitz József ügyvéd ur és a magyar kir. államvasutak jogügyi felügyelője «Válasz» cím alatt bírálat alá veszi «A szavatossági kötelezettség törvényi szabályozásáról» tartott jogászegyleti előadásom azon részletét, mely az 1874: XVIII. tczikkal foglalkozik.

Én a mások véleményét szívesen meghallgatom és a mennyiben helyes, azt készséggel elfogadom. Jelen esetben azonban nem vagyok azon helyzetben, hogy Reinitz ur közleményéből bármit is tanuljak; másrészt szívesen megragadom az alkalmat, hogy ezen kérdésről — mely felolvasásomnak csak egy kis epizodyszerű részletét képezte — egyet-mást elmondjak, a mit felolvasásom keretében meg nem tehettem.

Reinitz ur mindenekelőtt azt állítja, hogy az 1874. évi XVIII. tczikket helytelenül nevezem *szavatossági* törvénynek, mert ez a törvényzcikk a felelősségről alkotott törvény. Indokolja pedig ezen állítását azzal, hogy a vaspálya kártérítési kötelezettsége a megsérülttel szemben primär és principális jelleggel bír, míg a szavatosság (evictio) egészen mást jelent és secundär kötelezettségek kifejezéseül szolgál.

Émlékeztet Reinitz ur ezen hosszas szóvitája az áriánusok vallási vitájára: homousion-e, vagy homöusion? Nézzük tehát: felelősség-e vagy szavatosság? Mert ezen szóvitának annyiban van jogosultsága, a mennyiben ezen kifejezések előbbi időkben úgy a törvényekben, mint a törvénykezésben és a jogirodalomban bizonyos öntudatlansággal használtattak és a szavatosság kifejezés azon vonatkozásban, mint azt én használok, csak az újabb sociálpolitikai jogfejlődés folytán lépett előtérbe.

Reinitz ur ezen pontban teljesen tévedésben van. A vaspálya kártérítési kötelezettsége ugyanis nem primär jelleggel bír és ennek megállapításánál nem az képezi a kérdés tárgyát, vajon — miként Reinitz ur ezt állítja — a vaspálya első sorban tartozik-e a kártérítéssel, tekintet nélkül arra, vajon más magánjogilag kötelezettek vannak-e, vagy sem. A relevans kérdés nézetem szerint az, hogy a cselekményt vagy mulasztást, a melyből a felelősség ered, nem a vasuti vállalat követi el, hanem annak alkalmazottja, a kinek tényeiért a vasuti vállalat szavatolni tartozik.

Álláspontom helyességének igazolására hivatkozom az 1874: XVIII. tcz. indokolásának következő részére: «A vaspályavállalat többnyire részvénytársaság és mint ilyen köz-

ponti kormányzattal és egységes vezénnyellett bir. A vaspálya központi igazgatása és a vasutüzemmel megbízott hivatalos személyzet között, a dolog természeténél fogva oly szoros kapcsolat áll fen, melynek alapján az önálló cselekvésre képtelen társaság végrehajtó közgei cselekményeit sajátjának elismerni köteles. A vaspálya különféle állomásain alkalmazott hivatalnokok, a társaság által szorosan körülírt hatáskörben, ennek megbízása és meghatalmazása alapján működnek. Azért a vállalat minden kárért, melyet a hivatalos személyzet hivatalos eljárása folytán okoz, oly mérvben felelős, a milyen mérvben minden személy saját cselekményeiért felelősségre vonható. Ezen *szavatosság* e szerint nemcsak a hivatalnokok cselekményei és mulasztásai, de ezeknek hivatalos állásukban elkövetett büntényei által okozott kárra is kiterjed.»

Ezen felfogásnak alapeszméje a Code Napoleon-ban van lerakva, melynek 1384. szakasza megállapítja azon jogelvet, hogy a megbízó nemcsak saját tényeiért felelős, hanem megbízottja tényeiért is szavatolni köteles. A Code-Napoleon ezen alapeszméje az, melyre az egész modern szavatossági jogintézmény felépített és melyet az 1874: XVIII. tcz. is indokainak világos szavai szerint recipiált. Itt van továbbá az 1874: XVIII. tcz. 6. §-a, mely szerint: «A vaspálya-vállalat visszkereseti joga a vasuti balesetért felelős közgei ellen, ezen törvény által nem érintetik».

A primär jellegű felelősség tehát a vasuti alkalmazottat terheli, a kinek tényeiért azonban a vasut secundär jelleggel szavatol. A sociálpolitikai vonást ezen törvényben épen az képezi, hogy a kártérítés szempontjából eredménynyel magánjogi felelősségre nem vonható alkalmazott helyett a vasut állittatik kártérítésre kötelezett fél gyanánt, vagyis a rossz egyenes adós mellé egy fizetéképes szavatos állittatik. Ezek azonban csak sociálpolitikai szempontok és nem confundálhatják a jogi szempontot, mert hiszen, ha a gyakorlatban talán nem is fog előfordulni, de elképzelhető, hogy a károsult fél egy bukott vasuti vállalatnak esetleg vagyonos alkalmazottját, kit a felelősség terhel, fogja kártérítési követelésével megtámadni. Ezen jogát az 1874. évi XVIII. tcz. ki nem zárja.

Reinitz ur joggal nem tételezhette fel rólam, hogy midőn én a kérdéses vonatkozásokra a szavatosság kifejezést használtam, hogy annak egyéb jogi vonatkozásával tisztában nem lettem volna. Hogy az ő kitanításaira szükségem nincsen, ezt bizonyítja egyik munkám (l. dr. Róth Pál: A vétel rendszere 122—132. lap), melyben az evictio fogalmát a vételnél kimerítően fejtegettem. De nézzük a német nomenclaturát: Az evictio német terminusa «Gewährleistung»; a felelősségé «Verantwortlichkeit» és a «Haftung» az, a mit én szavatossággal fejezek ki. A Haftpflicht: az nem felelősségi kötelezettség, amint Reinitz ur szerint kellene mondaní, hanem szavatossági kötelezettség. Ha ezekhez még hozzáteszem, hogy — miként fentebb kimutattam — már az 1874: XVIII. tcz. indokai is szavatosságnak nevezik a szóban forgó jogi kötelezettséget és hogy a biztosító társaságok, melyeknek pedig szintén meg vannak jogi tanácsadók, kivétel nélkül szavatossági biztosításnak nevezik a biztosítás ezen ágát, aminthogy azt nehéz is volna felelősségi biztosításnak nevezni: úgy azt hiszem, hogy sikerült bebizonyítanom, miszerint én a kérdéses vonatkozásokban a szavatosság kifejezést helyesen használok.

Reinitz ur továbbá merő tévedésnek állítja azon álláspontomat, miszerint az 1874: XVIII. tcz. alapeszméjét az képeznék, hogy a balesetknél a vasuti üzem hibája praesumáltatnék. Elismeri ugyan Reinitz ur, hogy egyes külföldi törvényekben, így a schweizi törvényben a vaspálya hibájának vétele alapul és kiindulásul szolgál a vaspálya felelősségének konstituálásánál, azonban — Reinitz ur szerint — sem a német, sem a magyar törvény rendelkezé-

* Megjegyzem különben, hogy praxisunknak azt a tételét, mely szerint a köteles rész csak készpénzben követelhető, úgy de lege lata, mint de lege ferenda tévesnek s egy az osztrák jogból becsusztott kárhozatos germanismusnak tartom, s a szövegben felhívott kijelentést csak abból a szempontból tartom helyesnek, hogy még készpénzben való kiadatása sem befolyásolja az örökrészi minőséget.

sében nem foglaltatik oly kifejezés, mely arra mutatna, hogy a felelősségnek alapfeltételét valamely vélelmezendő hiba képezné.

Bátor vagyok azt állítani, hogy Reinitz ur van merő tévedésben és hogy ezen kérdés tisztázására nem elégséges a római jogból meritett iskolai fejtegetésekkel előhozakodni, hanem szemügyre kell vennünk a kérdés historikumát.

Az 1871 junius 7-éről szóló német Reichs-Haftpflicht-Gesetz első szakasza a porosz 1838 november hó 3-áról szóló törvény 25. §-ának képezi utánzatát. Ezen törvény szerint a vasuti vállalat kártérítésre köteleztetik minden kárért, mely a vasuti szállításnál előfordul; ezen kötelezettség alól csak annak bizonyítása által szabadul meg, hogy a kár vagy a károsult saját hibája, vagy elháríthatlan külső véletlen folytán következett be. A vasut veszélyes természete a kártérítés alól felmentő véletlennek nem tekintetik, mert a porosz törvény álláspontja szerint a vállalkozónak képezi köteleességét ezen veszélyességgel szemben megfelelő intézkedéseket tenni, vagy ha ezt elmulasztja, annak következményeit, mint saját hibáján alapulót, viselni.

A porosz törvény hivatkozott 25. szakaszáról a német 1871 junius hó 7-éről szóló Haftpflicht-Gesetz indokai következőképpen nyilatkoznak: «Der Schwerpunkt dieser Bestimmung, welche auch in mehreren andern Bundes-Staaten gesetzliche Geltung erlangt hat, liegt darin, dass im Schadensfalle ein Verschulden des Betriebs præsumirt wird, die Eisenbahn mithin als ersatzpflichtig gilt, wenn sie nicht den Beweis der eigenen Verschuldung des Beschädigten, oder der höheren Gewalt zu führen vermag. Diese Rechtsauffassung entspricht ebenso wohl der Analogie des Artikels 395. des Handels-Gesetzbuches, als dem Sachverhältnisse selbst. Sie ist dem am 5. März 1869 in Oesterreich erlassenen Gesetz über die Haftung der Eisenbahn-Unternehmungen wesentlich zum Grunde gelegt und kann auch als Anhalt für die Reichs-Gesetzgebung benützt werden.»

Dr. Otto v. Mühlerfels, a braunschweigi vasutársaság igazgatója ezen kérdésben (1. Die Haftpflicht der Eisenbahnen 14. oldal) következőképpen nyilatkozik: «Die Theorie, dass ein Verschulden des Betriebes als Grundlage der Schadens-Ersatzpflicht nach §. 1. des Gesetzes (Haftpflicht der Eisenbahnen) angenommen werde, ist zwar, wie natürlich im Gesetz selbst nicht ausgesprochen, geht aber aus den Motiven desselben ebenso deutlich hervor, wie aus dem Umfange des Schaden-Ersatzes, den das Gesetz bestimmt.»

Ezek után a jogászközönségre bizom annak megítélését, vajon Reinitz urnak igaza van-e, midőn azt állítja, hogy a német törvény szerint a felelősségnek alapfeltételét valamely vélelmezendő hiba nem képezi.

A magyar törvény tudvalevőleg a német törvény után három évvel és annak alapján készült és indokai a következő kitételeket tartalmazzák: «Ezen felelősség világos kijelentése folytán a vaspálya-vállalatok közegeik megválasztására különös gondot fognak fordítani. Az üzleti szabályzatok értelmében kötelesek a vaspálya-társaságok a szállítási eszközöket és a pályát folytonosan jó karban tartani. Felette sajnos következményei lehetnek itten a legkisebb elnézésnek vagy mulasztásnak. Minthogy azonban a hiányos szállítási eszközök következtében történt szerencsétlenség után a hiány bizonyítása számtalan technikai részletek figyelembevételével van egybekapcsolva, melyek a valódi és a bíró által felfogható tényállás megállapítását gépészeti ismeretekkel bíró szakférfiaknak is gyakran lehetetlenné teszik, szükséges kimondani, miszerint nem a károsított köteles a szállítási eszköz hibás voltát bizonyítani, hanem a társaság tartozik a bírót arról meggyőzni — ha a felelősségtől szabadulni akar — hogy a kár nem az ő hibája miatt, hanem a társaságtól független személy tette vagy elháríthatlan esemény következtében állott be.»

Kérdem, midőn az indokolás azon szempontból indul ki, hogy a vaspálya-vállalatok közegeik megválasztására különösen gondot tartoznak fordítani és kötelesek a szállítási eszközöket és a pályát folytonosan jó karban tartani; midőn a törvényhozó azon feltevésből indul ki, hogy a szerencsétlenség a hiányos szállítási eszközök következtében történik és hogy a károsított nem köteles a szállítási eszköz hibás voltát bizonyítani, hanem a társaság tartozik bizonyítani, hogy ő nem hibás: férhet-e kétség ahhoz, hogy a magyar törvény is a vasut hibásságát præsumálja?

Persze a törvény ezt expressis verbis ki nem fejezi, mert ilyesmi törvénybe nem tartozik, de elégséges az, hogy az 1874: XVIII. tcz. 1. §-a a vaspálya felelősségét mint szabályt mondja ki és az ellenkezőnek hebizonyítását mint kivételt állítja oda, a mennyiben t. i. az ellenkező bizonyíttatik. Hát nem a tiszta præsumptio jurisnak formulája ez?

Ezek után konstatalhatom, hogy kellő tudományos tájékozottság mellett és jóhiszeműleg azt állítani, hogy a vasuti üzem hibájának præsumálása merő tévedésen alapul, nem szabad, hanem a tételt csak a következőképpen szabad felállítani: kétségtelen, hogy úgy a schweiczi és német, mint az osztrák és a magyar, valamint több más külföldi szavatossági törvény alapeszméjét az képezi, hogy balesetknél a vasuti üzem hibája præsumáltatik: ahhoz azonban, vajon a törvénynek ezen álláspontja helyes-e vagy sem, tudományos szempontból szó férhet.

Reinitz ur azon álláspontot foglalja el, hogy a törvények hibás alapon állanak, én ellenben a törvények álláspontját helyesnek ismerem el. Tényleg, a jogászvilág ezen kérdésben két táborra oszlik és mondhatom, hogy azon tábor, melyhez én tartozom, a nagyobbik, míg az ellentábor többnyire a vasutakhoz közel álló jogászokból áll, kik úgy fogják fel a dolgot, mintha ezen præsumptio a vasutakra nézve sértő volna, a mi távolról sem áll, mert ez a præsumptio csak egy ugynevezett «Nothbehelf» és ha az a valósággal talán nem is minden esetben fedi egymást, de észszerűen van konstruálva.

Reinitz urnak harmadik vádpontját az képezi — és itt már érthetetlen ideges kirohanásai tetőpontjukat érik — hogy a jogászegyletben oly nagy jelentőségű közgazdasági intézet ellen, mint a vasut, könnyelműen hangoztattam, hogy a vasut a baleset által sujtott egyént megfelelő kártérítésben nem részesíti.

A kérdést rövidre fogtam azért, mert az én felolvasásom igen terjedelmes anyagot foglalt össze és egyes, tárgyam szempontjából nem elsőrendű kérdések részletes fejtegetésébe nem bocsátkoztam; hiszen a szavatosság általános kérdésére vonatkozó német judikaturának is csak pontokban foglaltam össze fontosabb elveit, mert különben egy este felolvasásomra elég nem lett volna. Másrészt épen a vasutakra, mint fontos közgazdasági tényezőkre voltam tekintettel, a midőn megelégedtem azzal, hogy figyelmeztessem őket olyan bajokra, melyek hogy léteznek, azt a vasutak is, én is, nagyon jól tudjuk.

Én nem beszéltem a magyar vasutakról, különösen pedig nem a magy. kir. államvasutakról, hanem általánosságban a vasutakról. Miért akar tehát Reinitz ur engem provokálni, hogy adatokkal álljak elő? A vasutak érdeke szempontjából okos dolognak tartja ezt Reinitz ur? Nos, én ezt nem tartom okos dolognak és tanujelét akarom adni, hogy meggondoltabb vagyok, mint Reinitz ur, midőn egy oly fontos közgazdasági tényezőről, mint a vasutak, van szó. Én csak egy intelmet intéztem a vasutakhoz, hogy gondolkozzanak a tényleg felforgó bajok orvoslása felett, mert a kor szellemét megakasztani nem lehet. Én igenis, ezen kérdésben olyan adatok birtokában vagyok, melyek alkalmasak arra, hogy a komoly meggyőződést megérleljék és a jogászegyletben megjelölt álláspontomat továbbra is fentartom. Nem tartom azonban sem magamat, sem Reinitz urat arra feljogosítottak, hogy

a kérdés ezen részébe a nyilvánosság előtt mélyebben belemélyülünk.

Midőn tehát Reinitz ur azon vádját, hogy merész állításokat könnyelműen kockáztattam, ezennel visszautasítom, még csak arra akarok reflectálni, hogy azt azért tettem volna, hogy a felelősség eszméjének természetes és józan továbbfejlesztése helyett, a károsultak rovására (?) a biztosítási intézmény prosperálása elérjék.

Én a biztosítási intézményről felolvasásomban egy szóval sem emlékeztem meg, habár a biztosítási intézmény ép úgy, mint a vasut, közgazdasági tényezőt képezvén, annak prosperálását a tudomány eszközeivel — általános elvi alapon — előmozdítani, képezi éppen a szakemberek feladatát.

Reinitz ur insinuációja tehát ép úgy elítélendő, mintha én Reinitz urról azt állitanám, hogy ő parancsszóra, jobb meggyőződése ellenére is, köteles a vasutak érdekeit az irodalomban megvédeni.

Reinitz ur kétségtelenül jogosítva van irodalmi működésem felett bírálatot gyakorolni, de csak illő tárgyilagossággal, mert a különben az üres kritika nem imponál jobban, ha az személyeskedésekkel van fűszerezve.

Dr. Roth Pál.

Különfélék.

— Erdély igazságügyminiszter budget-beszédjéből a következőket emeljük ki:

A mi különösen a mai igazságügyminiszterium működését illeti, e tekintetben az, ki a kritikát azon kezdi, mi hiányzik és mi nincs, soha sem fog arra a pontra jutni, hogy megállapíthassa, hogy az igazságügyi kormány az alatt a három év alatt, a mióta működik, tett-e valamit, tett-e eleget és azt jól tette-e?

Csak a pozitív kritika követésével juthat el oda, hogy megállapíthassa, vajon azalatt az idő alatt, mióta én ülök ezen a helyen, Magyarország igazságügye haladóban, vagy hanyatlóban van-e? Az igazságügyi kormány a nagy nyilvánosság ellenőrzése alatt dolgozik: mindenkinek igen csekély fáradsággal módjában van meggyőződni arról, hogy mi történt és mi fog a közel jövőben történni. Én azt hiszem, nem véték a szerénység szabályai ellen, ha konstátálom azt, hogy éppen az én miniszterségem korszakára esik az, midőn Magyarországon az írásbeliség történelmi joggá változott; igen rövid idő alatt büntető ügyekben is a bíró a felekkel közvetlenül fog és pedig nemcsak első fórumon, hanem a felebbviteliekben is érintkezni. Igen rövid idő múlva közönséges bűncselekmények felett is az esküdtbíró ítélt.

Méltóztatnak jól tudni, hogy a magánjog kodifikációja egy önálló szervezett bírói testület kezébe téve, a megvalósulás stádiuma felé igen gyors lépésekben halad.

Az általános polgári perrendtartás, a mely a szóbeliséget a rendes perekre is kiterjeszti, és ezzel szoros kapcsolatban az ügyvédi rendtartás, az előkészítés utolsó stádiumában vannak. Nem rajtam múlt, hogy ezeket már eddig is be nem terjeszthettem, de remélem, hogy ez a két törvényjavaslat még az év folyamán fog a Ház elé kerülni.

Csak néhány nap előtt mutattam be három törvényjavaslatot, a melyeknek egyike, a törvényszékek ügymenetének és ügykezelésének gyorsabbá és egyszerűbbá tételére, és a mi fő, a bíróságok munkaterhének enyhítésére fog szolgálni.

A másik, mely a határörvidéki birtokviszonyok rendezésére vonatkozik, az igazságügyszolgáltatáson kívül Magyarország egy nagy területén nagy közgazdasági érdekeket is fog kielégíteni.

A mezőgazdasági és ipari szövetkezeteknek a tervezete készen van. Remélem, hogy pár hét múlva sikerül ezt nekem a t. Háznak bemutatni. E törvényjavaslat érintetlenül

hagyja az általános kereskedelmi törvényben szabályozott szövetkezeti rendszabályokat; alakít az iparosok és mezőgazdák részére egy különleges szövetkezeti törvényt. A célja ennek a törvényjavaslatnak az, hogy azok a kis emberek, azok a körök, a melyek eddig a modern hitel körébe bevonva nem voltak, az állam istápolása mellett ide bevonassanak és ezen az uton hiteligényeiket olcsó pénzzel kielégíthessék s a mennyire lehet, az uzsorások kezeiből szabadulhassanak.

Jól méltóztatik tudni, hogy az igazságügyi téren ma átmeneti korszakot élünk, a mi az igazságügyi adminisztrációt igen megnehezíti. Különös gondomnak kell tehát lenni és nagy tevékenységet fordítani arra, hogy az igazságügyi adminisztráció rendben tartassék. Egy igen határozott lépés történt e téren a lajstromrendszer behozatalával; ez a bírósági ügykezelést egyszerűbbé, olcsóbbá és gyorsabbá teszi, végkifejlődésében pedig odavezet, hogy a törvényszéki elnököket, ügyészeket a manipulationális teendőktől mentesíthetjük, a mi a jogászközönségnek szintén egyik rég óhajtott kívánsága volt.

Nagy gondot kell fordítanom letartóztatási intézetek fejlesztésére is és e tekintetben három irányban működöm. Az utolsó statisztikai adatok azt mutatják, hogy a fiatal elítéltek száma évről-évre gyarapodik. Ez szomorú jelenség. Ennek megszüntetésére azon kívül, hogy a büntető-törvénykönyv novellájába a feltételes elítélésnek intézményét felvettük, javító-intézetek alapításával szándékozom hatni. A tárgyalások már be vannak fejezve s legközelebb két ilyen intézettel fog intézeteink száma szaporodni. A másik irány, a melyben működöm: a csoportosítás elvének keresztülvitele.

Ez abban áll, hogy a nem romlott és romlott elítéltek egymástól elkülönítve, külön letartóztatási intézetekben őriztessenek. Ez a javulásra rendkívül jó hatással van. A harmadik reform, a melyet keresztül akarok vinni, a raboknak a szabadban való dolgoztatása.

E tekintetben már kísérleteket is tettem és az eredmény igen jónak bizonyult. Egy letartóztatási intézetben, melynek létszáma évenként 200—250-et tesz ki, két év alatt egyetlen egy szökési eset, de még csak egy kísérlet sem merült fel, noha a szabadban való munkáltatásnál az őrzés nem olyan intensív.

E tekintetben igen czélszerűnek mutatkozik a szőlőművelés és a műkertészet. Ez uton a rabok javulásán kívül azt a czélt akarom elérni, hogy az illetők, hajlamuknak megfelelő biztos kereseti forráshoz jussanak egyrészt, másrészt egy közgazdasági érdek is ki legyen elégitve, mert mindig halljuk a panaszt, hogy a vinczellérek és kertészek száma igen kevés.

Azt is sokszor hallottam felhozni, hogy a humanistikus intézkedéseinknek az az eredménye, hogy az elítélt gazembereknek sokkal jobb dolguk van, mint becsületes szegényeknek. Én ezzel szemben csak egyetlen egy statisztikai adatra hivatkozom; pedig az nem is Magyarországból, hanem egy olyan államból való, melynek letartóztatási intézeteiben a humanistikus intézmények a legfelső fokig keresztül vannak vize. E statisztikai adatokat egy e kérdéseket tudományosan művelő tudós könyvéből vettem és azt hiszem, hogy hitelesek. Ez adatok azt mutatják, hogy az öt évnél hosszabb időre fegyházra elítélteknek több mint 90%-a a büntetést ki nem állja. Tehát nem lehet azoknak az embereknek olyan jó dolguk, mint azt a letartóztatási intézeteknek humanistikus intézményeiből következtetve vélik.

— Az igazságügyi vita alkalmából mi részünkről csak azt ismételjük, a mit már számtalanszor elmondtunk e helyütt, hogy az igazságügyminiszteriumban egy igen fontos dologra nem helyeznek súlyt. Ez a praeventio s különösen a javító-intézeti ügy

mely nemcsak hogy évek óta egy lépéssel sem ment előre, de a gyakori visszaesések azt is látszanak mutatni, hogy egyik-másik intézet kezelésében hiányok vannak.

— **A czopf,** bár törvénykezésünkben az 1881. évi I.JX. tcz. 3. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslattal némileg rövidebbre nyesni tervezik, és az egyes-bíróhoz való bizalom növekvőben látszik, mindannak daczára — még meglehetősen hosszú marad; a mennyiben a sommás váltóvégzési blanquettának kitöltését — mit a törvényszéknél rendszeren a joggyakornok végez, — a járásbíró hatáskörébe utalni vonakodnak. Hogy miért nem lett ez is a fenti törvényjavaslatba foglalva, ki a megmondhatója? *Dr. H. Gy.*

— **A Magyar Jogászegyletben** dr. Márkus Dezső tartott előadást a törvénytelen gyermekek jogi helyzetéről. Vázolta a külföldi törvényhozást, a hazai jogállapotokat, valamint az irodalom álláspontját. Ezután az őszinte lelkesedés meleg hangján szólott a törvénytelen gyermekek helyzetének javítása érdekében. Megkapó ékesszólással ecsetelte a hazánkban tengődő egy millió törvénytelen gyermek szomorú sorsát. E gyermekek mindannyian ártatlan áldozatai anyjuk egy önfeladt pillanatának s a szülők bűnéért a lehető legigazságtalanabban bünteti a társadalom s az állam a szegény áldozatokat, a törvénytelen gyermekeket, a kik a legtöbb esetben csaknem utalva vannak arra, hogy a jogrend elkeseredett ellenségei legyenek. A Jogászegylet nagytermét zsufolásig megtöltő előkelő közönség tapssal és éljenzéssel köszönte meg a felolvasó jeles előadását, (melyre még visszatérünk.) Az egylet alelnöke Vavrik Béla curiai tanácselnök a következő szavakkal kísérté az előadást:

Azt hiszem, csak a t. teljes-ülés véleményét és érzelmeit fejezem ki akkor, midőn ezen jeles és tanulságos előadásáért a t. előadó urnak elismerésemet és köszönetemet nyilvánítom. A téma, a melyet szíves volt élénk tárni és a melyről értekezett, oly régi, mint maga a társadalom és új marad mindig, a mig társadalom lesz. Nagyon szép az, hogy ha a jogászok között akadnak olyanok, — és bár minél többen akadnának, — a kik az ilyen ügy iránt erős jogérzetüket mély humanizmussal és az emberiség nyomora iránti meleg érdeklődéssel és fogékonysággal karolják fel, mint a t. előadó ur. Annyi bizonyos, hogy ezen témával nemcsak a regényírók — hogy úgy mondjam — humanismusa és briliáns ábrándjai foglalkoztak; hanem a legkomolyabb, úgy a szociális, mint a legridegebb jogi téren működő tudósok is foglalkoztak — a mint ezt tudjuk — és foglalkoznak ma is ezen kérdések megoldásával. És én azt hiszem t. teljes-ülés, hogy talán az összes jog terén, de nemcsak az összes jog terén, hanem a társadalmi kérdések közt is alig van olyan kérdés, a mely annyi érdekbe ütköznék és a hol épen oly nehéz volna ezen érdekellentéteknek czélszerű, erkölcsös, úgy a humanismus, mint a jog kívánalmait szerinti megoldása, mint épen a törvénytelen gyermekeké. Ha méltóztatnak figyelembe venni azt, hogy micsoda gyűlöletes perek származnak az apasági keresetekből, ha méltóztatnak tekintetbe venni, hogy végre is itt nem a törvény, hanem az erkölcsi érzék, a társadalomnak felfogása, annak közvéleménye az, a melylyel szemben áll maga a törvényhozás is ott, a hol esetleg reformokat kíván és hogy minden reform épen úgy, mint a párviadalnál, hogy ha az beleütközik a közvéleménybe, egyáltalában sikertelen és különösen ott, a hol bizonyos közérzet mélyebb erkölcsi forrásokból fakad, a hol szembeállítják a stuprumot azzal a szent és legmagasztosabb jogintézménnyel, a melyet a rómaiak consortium omnis vitæ, divini ac humani juris communicationak, tehát a házasságnak neveznek: akkor méltóztatnak nagyon könnyen megérteni, hogy milyen nehéz itt azt a helyes középutat eltalálni, a melyre a t. előadó ur is itt bennünket figyelmessé tesz és a melyre ő is törekszik. Az a statisztikai adat, a melyet élénk tárt az ő előadásának kezdetén, megdöbrentő; valóban

arra alig lehattunk elkészülve, hogy mintegy milliónyi legyen azok száma, a kik ilyen szerencsétlen sorsban részesülnek és ez mindenestre egy rendkívül élénk, mondhatnám vissza nem utasítható követelményt tár élénk, hogy itt gondoskodjunk a kellő eszközökről. Ezen bajon, nyomoron enyhített a magyar törvényhozás; a magyar judikatura — a mint nagyon szépen előadta a t. előadó ur — itt nem lehet mondani, hogy azt a merev álláspontot foglalta volna el, mint a művelt országok egyik vagy másik törvényhozása és judikaturája, azt lehet mondani, hogy itt a humanismus, az erkölcsi érzék és a jogérzék együtt találkoztak és találkoznak ma is, midőn ezen kérdésekben döntenek. Én nem mondom azt, — nekem is meg van a praxisom ebben, — hogy e tekintetben az érdekek úgy, a mint az talán kívánatos volna, kielégítettnek. De egy bizonyos és ez az, hogy a judikaturának itt nagyon ovatosnak kell lenni, hogy a már egyszer — hogy úgy mondjam — kitaposott ösvénytől és bizonyos iránytól eltérjen és nagyon fontos oknak kell lenni, hogy az a maga elhatározásából új ösvényre menjen át.

Hogy micsoda érdekek jöhetnek itt szóba, hogy itt egy botlás és egy ballépés következményeivel állunk szemben és hogy ez a botlás és ballépés a családi életben milyen irtózatossággal járhat, mikor az ilyen esetek a nyilvánosság előtt pertraktáltak, erre én csak egyetlen egy esetet akarok felhozni és ezt azért hozom fel, mert az, a kivel történt, azon a téren működött mint gyakorlati ember, a melyen mi, t. i. a jog terén. Családapa volt és gyermektartásért apasági keresetet indítottak ellene. Iszonyu volt az a helyzet, a melybe jutott mint családapa és mint férj. Esküt kellett neki tennie, le is tette azt s az az eskü megölte.

Egy példa elég arra, hogy illusztrálásul szolgáljon annak, hogy micsoda érdekek forognak itt szóban és mily nehéz a törvényhozás helyzete akkor, midőn ezen kérdések megoldásával foglalkozik.

Minden körülmények között azon adatok és azon adalék, a melyet a t. előadó ur szolgáltatott, igen becses anyagot szolgáltatnak arra, hogy a kodifikációval foglalkozók ezt megszívleljék és hasznát vehessék.

Ismét még egyszer köszönetemet nyilvánítom a t. előadó urnak ezen kiváló előadásáért.

— **A békekezesség.** Minap egy bűnügy főtárgyalására határnap volt kitűzve a budapesti büntető törvényszéknél, a melynél a vádlott azzal volt terhelve, hogy atyját úgy megverte, hogy az két napig a kórházban volt kénytelen magát gyógyíttatni. A végtárgyalás alkalmával a panaszos azt a kijelentést tette, hogy ő megbocsát ugyan a fiának, azt azonban csakis azon feltétel alatt teszi meg, ha a fia írásban arra kötelezi magát, hogy atyját ezentul bántani többé nem fogja és azt békében hagyja. Az elnöklő bíró azonban felvilágosította a panaszost, hogy a magyar jog eddigelé még nem ismeri a békekezesség intézményét és ennek következtében a panaszos kénytelen volt a vádját ezen biztosíték nélkül visszavonni. Δ

— **A perjog reformjáról** a múlt év végén lapunkban *Spectator* név alatt megjelent cikket különnyomatban is közrebocsátotta a szerző. A füzet kapható Révai Testvéreknél.

A Magyar Jogászegylet f. hó 5-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a csalárd vagyontörvényről szóló vita. Előadó: dr. Balog Arnold. Hozzászólnak: dr. Schreyer Jakab, dr. Vermes Károly, dr. Pollák Imre.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

televre	...	6	frt
negyedévre	...	3	

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kir. ügyészekhez. *Székhács Ferencz* curiai bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvénye *Dr. Szabó Sándor* sárospataki jogtanártól. — Az örökös és az özvegy felelőssége a hagyatéki hitelezővel szemben. *Dr. Borsitzky Imre* sásdi kir. járásbírótól. — Közbenszóló ítélettel marasztalható-e alperes perköltségekben? *Dr. Marton Henrik* budapesti ügyvédtől. — A lajstromrendszer. *M.* — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. ügyészekhez.

A Btk. novelláris módosítása már innen-onnan nyolcz éve van szőnyegen. Egy javaslat ezelőtt hat évvel képezte Daruváry, akkor curiai másodelnök, elnöklete alatt összeült szakbizottság megfontolásának tárgyát. El is készült a törvényjavaslat; azonban — mint számtalan ilyen munkálat — ez is csak becses anyag maradt. Ebből az anyagból, kiegészítve a későbbi tapasztalatok eredményeivel, készült egy másik javaslat, a mely mint előadói tervezet a miniszter előtt fekszik. Mikor lesz ideje a miniszternek ezt átvizsgálni; mikor kerül ez majd az ő észrevételeinek figyelembevételével új átdolgozás alá; mikor terjesztetik egy újabb szaktanácskozás elé; mikor fog ez ennek észrevételei alapján átdolgoztatni; mikor kerül (ő) Felségének előleges jóváhagyásával mint törvényjavaslat ismét a ház elé; mikor fogja ezt a jogügyi bizottság tárgyalás alá venni, a ház elfogadni, a főrendek helyeselni és a király szentesíteni? Nincs ember, ki erre ma, midőn a törvényhozás elé a nemzet létérdekeit első sorban érintő nagy fontosságú s közjogi jelentőséggel bíró teendők elodáztatlan szükségyszerűséggel lépnek, csak megközelítőleg is megnyugtató választ vagy egyáltalán bármilyen feleletet adni képes lenne.

Az tehát bizonyos, hogy bármily égető szükségességnek tekintse a jogászközönség a Btk. revisióját, vagy novelláris módosítását: ez a közel jövőben, belátható idő alatt, létesíthető nem lesz.

A kir. Curia döntvényekkel nem segíthet, mert nem a törvény helyes magyarázatáról van szó, hanem arról, hogy a törvénynek félre sem érthető, de a gyakorlati élet által helyteleneknek bizonyított tételeit az erre egyedül illetékes forum, t. i. a törvényhozás, módosítsa. Különben is a kir. Curia ez idő szerint nem szívesen megy bele döntvények alkotásába, és ezt jól is teszi, mert nem egy döntvényre lehet rámutatni, a melyet magyarul mondva jó lenne *visszaszívni*. Ez megmagyarázza, hogy a kir. Curian új döntvények hozatalára semmi hajlandóság nincs.

Nincs tehát más hátra, mint hogy gyakorlati intézkedések által igyekezzünk segíteni a bajon, úgy, a hogy lehet — annyira, a mennyire lehet.

Persze e cikk keretén kívül esik, de erre elfoglaltságom mellett nem is vállalkozhatnám, hogy a Btk. kifogásolható összes tételeit felsoroljam, hanem csak a 336. §. 3. pontjára akarok szorítkozni, mert ezen tételnél követetnek el a jogérzetet legmélyebben sértő igazságtalanságok, midőn maga az ítélő bíró kénytelen elismerni, maga a vádló ügyész sem tagadhatja, hogy *summum jus: summa injuria*.

Értem az ugynevezett *dedk-csinyeket*, a mesterinasok és serdülő legények meggondolatlan féktelenségeit, de a

melyekre a tettesek kora miatt már a 85. §. nem alkalmazható. Tehát beltelken bemászással elkövetett virág- vagy gyümölcs-lopás; a padlásról vagy galambduczból az akadályok legyőzésével való galamblopás, ablak kifeszítésével együtt járó élelmi cikk eltulajdonítás s efféle cselekmények büntetésének legkisebb mértéke: *hat hónapi börtön*. Ennél kisebb büntetést a törvény szabványainál fogva az ítélő-bíró a legmesszebb menő jóindulat mellett sem mérhet ki.

Hogy az ily esetek mily számosak, azt a hírlapok és a szaklapok közleményeibe elég sűrűn bejutó esetekből még csak megközelítőleg sem lehet elgondolni. Tény, hogy alig van hét, hogy a kir. Curian egy-két ily eset elbírálásra ne kerüljön. Hol marad az esetek nagy halmaza, mi a kir. Curiaig fel nem vitetik és méltán, mert a felek belátják, hogy itt a Curia sem segíthet és így ide csak oly esetek kerülnek fel, a melyekben a felelősség által vádlott időt kíván nyerni.

Maga a törvényhozás is már felismerte ezt a bajt, de csak részben orvosolta a mezei rendőrségről alkotott törvényben azzal, hogy a kültelkeken elkövetett s mezei termékekre irányzott lopásokat, még ha bemászással hajtatnak is végre, csak kihágásoknak minősítette. (1894. évi XII. tcz. 93. §.)

De ne zörgessünk nyílt ajtón: nincs jogász az országban, ki meg ne volna győződve, hogy az ilyen esetekre és egyénekre nézve a 92. §. alkalmazásával is kiszabható börtön hat hónapos legkisebb mértéke tulszigoru, tehát káros és igazságtalan.

Itt tehát a *kegyelemre* kell apellálnunk.

A király kegyelmezési joga nem tekinthető ugyan *jogorvoslatnak*, de mindenkor igénybe vehető, ha a törvény merev alkalmazása a bajt növelné, a jogérzetet sértené, és a társadalmi rend megőrzésére szükségtennek bizonyul. Ily esetekben azonban azt igénybe venni *kell* s kezdeményező lépések megtételére mindazok kötelezhetők, kik az igazságszolgáltatás terén működnek, még ha rendszerint a vádlás lenne is hivatásuk, különösen akkor, ha az elítéltnak nincs védője, saját maga pedig fiatal korával együtt járó tapasztalatlansága miatt baján segíteni képtelen. Az esetek tulnyomó számában pedig ily helyzettel állunk szemben, mert a fiatal bűnös a bíróság iránt teljes bizalommal lép a törvényszék sorompói elé, azzal az elhatározással, hogy az ő jogérzete szerint megérdemelt néhány heti fogházat el fogja szenvedni: midőn pedig hat havi börtönt zuditanak reá, annyira meg van lepve, hogy az esze is megáll s a teendők iránt teljesen tájékozatlan.

Nem rég volt kezemben egy per, mit követendő például röviden ismertetek.

Néhány siheder pásztorlegény a gulyásgazda biztatására kibontotta a korcsmáros jegespinczéjének nádtetejét, abba behatoltak, néhány üveg sört és néhány kiló nyers hust loptak. Ezt aztán a gulyás házában közösen elfogyasztották.

A pestvidéki törvényszék elítélte mindeniket kivétel nélkül 6—6 havi börtönre. A gulyásgazda felebbezett; a tettesek megnyugodtak: azonban — bizonyára az ottani kir. ügyész kezdeményezésére, vagy legalább is jóindulatu hozzájárulásával, — kegyelemért folyamodtak; ebben az

ügyész és törvényszék jó indulatu véleménye alapján részesültek is, a mennyiben büntetésük kegyelem után néhány heti fogházra lett átváltoztatva. Ezt híven ki is állották s vigan legeltették a nyáját, midőn a gulyásgazda felebbezésével a kir. Curia foglalkozván, a hat havi börtönt erre nézve helybenhagyta.

Ily eljárást követel a humanitás, mi soha sincs, soha nem is lehet ellentétben a büntető jogszolgáltatás legitim céljaival.

Midőn tehát a kir. ügyészségek humanitására apellálva okot hasonló esetekben hasonló eljárásra buzdítanám, csak egy ellenvetésre vélek számíthatni, t. i. arra, hogy a mennyiben az ily esetek száma igen nagy: ildomos-e a király irodáját tömeges kegyelmi kérvényekkel és javaslatokkal elárasztani?

Tudjuk azonban, hogy az országnak nincs szorgalmasabb embere, mint maga a király s el nem képzelhető, hogy épen ő nehezményezné azt, ha birodalmában az ő humanitására sürűbben hivatkoznának az alattvalók.

Ha pedig előtte feltűnnék a kegyelmi kérelmek nagy száma, mint a hogy szemébe tűnt a Rókus-kórház is: legfőleg megkérdezné az igazságügyminisztert e dolog felől, ép úgy, mint Halmos János uramékat a Rókus-kórházról.

Hogy pedig ez esetre szükségtelen lenne a Btk. revisióját a *Jogt. Közl.* után sürgetni, az bizonyos. *Székdács Ferencz.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvénye.

A közigazgatási bíróság egy nagy port felvert és a részvénytársaságokat mélyen érdeklő, fontos kérdésben hozott nagy horderejű határozatot a pénzügyi osztály első számú döntvényében, mely a volt pénzügyi közigazgatási bíróságnak 1886-ban hozott 30. számú döntvényével merő ellenkező megállapodást tartalmaz.

Azt hiszem, nem lesz érdektelen e két elvi jelentőségű határozatot egymással szembeállítva vizsgálódásunk tárgyává tenni és vizsgálni nemcsak azokat az okokat, melyek a közigazgatási bíróság pénzügyi osztályát a megszűnt pénzügyi közigazgatási bírósággal szemben ellenkező megállapodásra juttatták, hanem azt is, hogy vajon az új döntvény jobb-e a réginél, indokai az elvi kijelentésnek általában megfelelő-e; továbbá vizsgálnunk kell az új állapotot, melyet az új pénzügyi döntvény teremtett meg, miután ez anyagi tekintetben nem kis jelentőségű kérdés úgy a kincstár, mint az érdekelt részvénytársaságokra nézve.

Lássuk a két döntvényt egymással szemben. Az 1886. évi 30. számú döntvény elvi rendelkezése a következő: «Ha valamely nyilvános számadásra kötelezett vállalat alaptőkéjének gyarapítására új részvényeket bocsát ki és az új részvények eladásából névértéken felül befolyó bevételét különös tartalékalapba helyezi: ezen bevétele oly adómentes jövedelemnek, mely az 1875. évi XXIV. tcz. 4. §-a értelmében, a vállalat megadóztatása alkalmával a nyers jövedelemből levonható lenne, nem tekinthető»; míg az új 1. számú döntvény a következőleg intézkedik: «A részvénytársaságok új részvényeinek kibocsátásánál névértéken felül befolyt és tartalékalapba helyezett összeg az 1875: XXIV. tcz. alapján adó alá nem vonható».

Már az elvi kijelentésekből láthatjuk, hogy a volt pénzügyi bíróság a felpénzt valóságos üzleti jövedelemnek tekintette, a közigazgatási bíróság pénzügyi osztálya pedig üzleti jövedelemnek nem tekinti.

Ila vizsgáljuk az új döntvényt, akkor azt találjuk, hogy

az indokolás, de mi több, maga az elvi kijelentés is helyetlen, annyira, hogy a kettő egymással szemben meg sem állhat. Mert mit látunk? Azt, hogy míg a régi döntvény kimondja azt, hogy a felpénz minden körülmények között — akár helyeztetik az tartalékalapba, akár nem — adó alá esik; addig az új döntvénynek már elvi kijelentése, szemben a döntvény indokolásával, mely azt igyekszik bizonyítani, hogy a felpénz nem üzleti tevékenységből származó jövedelem, sőt nem is jövedelem, azt mondja, hogy a részvénytársaságok új részvényeinek kibocsátásánál névértéken felül befolyt és tartalékalapba helyezett összeg nem vonható az 1875. évi XXIV. tcz. alapján adó alá. Ebből mi következik? Az, hogy a felpénz, ha nem helyeztetik tartalékalapba, akkor adó alá esik, ez által pedig megdőlt az indokolás, mely tagadja azt, hogy a felpénz jövedelem volna. Ily nagy ellentét van az új döntvény elvi rendelkezése és indokolása közt. A közigazgatási bíróságnak, ha a felpénz megadóztatása ellen állást foglalt, azt kellett volna világosan kimondani: hogy a részvénytársaságok új részvényeinek kibocsátásánál névértéken felül befolyt összeg az 1875. évi XXIV. tcz. alapján adó alá nem vonható. Ezen világos intézkedést mindenki megértette volna és nem adott volna ez különböző felfogásokra okot, mint ez az új döntvény, melylyel koránt sincs az ügy befejezve.

A közigazgatási bíróság különben itt is a német birodalmi legfelsőbb közigazgatási bíróság álláspontjára helyezkedett, csak hogy míg a német birodalmi törvényszék világosan minden kétséget kizárólag kimondotta, hogy a felpénz nem az üzleti tevékenységnek az eredménye, nem adóköteles üzleti jövedelem, addig a mi legfőbb közigazgatási bíróságunk oly homályosan fejezi ki magát, mintha bizony magyar nyelvünk alkalmatlan volna gondolataink kifejezésére. Miért van mindez? Legfőbb közigazgatási bíróságunktól szépen megokolt s mindenfelé világosságot árasztó ítéletet várunk, ítéletet, mely világosan értelmezze és magyarázza ezerféle képen magyarázható pénzügyi törvényeinket, de nem ilyen ítéletet, mint a többször idézett új döntvény, mely forrása lesz a különböző álláspontok erősítésének és magva lesz az egyenetlenségnek. Hiszen a világosság a közigazgatási bíróság érdekében is van.

Ha az új döntvénynek az indokolását nézzük, akkor látjuk, hogy ezen nagyjelentőségű elvi határozat minő labilis alapon áll, annyira, hogy bátran ki merem mondani, hogy ezen elvi jelentőségű határozat az 1875: XXIV. tcz. ellenére, de nem annak alapján hozott. De kövessük az indokolást: «A részvénytársaságok, mint nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, az 1875. évi XXIV. tcz. 1. §-a értelmében üzleti jövedelmeik után adóznak, adóköteles jövedelemnek pedig a most idézett törvénycikk 2. §-a szerint az adóévet megelőző három évi üzleteredmény átlaga vétetik.» Az indokolásnak ezen első kikezdése is felette téves és a törvény intézkedésének nem is felel meg, mert az 1875: XXIV. tcz. 1. §-a azt mondja, hogy «a magyar korona országai területén bel- vagy külföldiek által ipari, kereskedelmi, pénzforgalmi, szállítási s bárminemű más haszonhajtó célból nyereseményre alakult vagy üzletben tartott s nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek üzleti jövedelmeik után, a mennyiben ezek a bányaadóról szóló törvény határozmányai alá nem esnek, a jelen törvényben meghatározott elvek és szabályok szerint adóznak».

Tehát nem minden részvénytársaság esik üzleti jövedelme után megadóztatás alá, mint az idézett indokolásból kivehető, hanem csakis azon részvénytársaságok, melyek haszonhajtó célból nyereseményre alakultak és nyilvános számadásra kötelezettek; mert a tudományos, művészeti, gazdaság-politikai, humanistikus, stb. egyletek, részvénytársaságok nem tartoznak ide, legyen üzleti jövedelmük bárminő nagy, hacsak céljuk nyereszkedésre nem irányul. Az adóköteles jövedelem

megállapítása iránt pedig nem az 1875: XXIV. tcz. 2. §-a, hanem ezen tcz. 3. §-a intézkedik.

Az indokolás 2. kikezdése így szól: «A részvénytársaságok által alaptőkéjük felemelése végett kibocsátott új részvényekért, a részvények névértékén felül befizetett és tartalékalapba helyezett, ugynevezett felpénz azonban üzleti jövedelmet nem képez és az adóköteles üzleti eredményben nem szerepelhet.» Ezen idézett indokolásban szintén van egy pár kifejezés, a mely nem határozott, nem szabatos, mint pl., hogy a «felpénz üzleti jövedelmet nem képez és az adóköteles üzleti eredményben nem szerepelhet»; ilyen kifejezést «adóköteles üzleti eredmény», — adótörvényünk nem ismer s ha szabatosan a törvény szellemében és értelmében akarjuk magunkat kifejezni, fenti kifejezést nem szabad, nem különösen egy nagy horderejű elvi jelentőségű határozat indokolásában használnunk. Azt igenis mondhatjuk, hogy a felpénz üzleti jövedelmet nem képez s az adóköteles üzleti jövedelemben nem szerepelhet.

A közigazgatási bíróság indokolásának 2. pontja alatt azon állításának megerősítésére, hogy az új részvények kibocsátásával névértékén felül befolyt ugynevezett felpénz (ágio) nem képez üzleti jövedelmet, a kereskedelmi törvény több §-át, mint pl. a 147., 148., 150., 156., 163., 199. és 204. §-ait idézi, a nélkül azonban, hogy ezen idézésnek volna alapja, mert az idézések által, nem hogy meg nem erősítette fenti állítását, hanem inkább gyengítette azt. Senki sem vonta kétségbe eddig, hogy a részvényesek részvényeikkel járulnak az üzleti alaptőkéhez, sem azt, hogy az új részvények kibocsátása a tőkefelemelésnek egyik módját képezi. Különösen gyenge s alig állhat meg az indokolásnak azon része, a hol így szól a közigazgatási bíróság: «Azt az összeget, illetve értéket, melylyel a részvényesek az alaptőkéhez járulnak, a kereskedelmi törvény 150. §-ának 5. pontja, valamint a 156. §. maga is kifejezetten «betét» elnevezés alatt említi; az az összeg tehát, a melyet a részvényesek részvényeik fejében befizetnek, a kereskedelmi törvény értelmében is vagyontétét természetével bír, tekintet nélkül arra, hogy a befizetés az alaptőke előállítására, illetve növelésére vagy tartalékalap gyarapítására fordíttatik-e? Ebből csak merész következtetéssel lehet következtetni azt, hogy a felpénz is a részvények, illetve alaptőke jellegével bírna, mert annak, hogy a kereskedelmi törvény betétekről beszél, oka az, mivel a részvénytársaság alaptőkéjéhez nemcsak készpénzzel, hanem másnemű értékes gazdasági jószággal is lehet járulni s a törvény a «betét» szót ott használja rendesen, hol a részvényesek nem készpénzzel járulnak az alaptőkéhez; de ezen «betét» elnevezés, melyre a közigazgatási bíróság, mint az ítéletből kivehető, súlyt helyez, semmi jelentőséggel az ügyre vonatkozólag nem bírhat, nem pedig azért, hogy azt, miszerint a részvények névértékének megfelelőleg tett befizetés vagyontétét természetével bír, senki sem vitatta, sőt állította. A fent idézett §-ok idézése, de nem az idézés okadatolása alapján jut el a közigazgatási bíróság azon következtetésre, «hogy oly esetben, midőn a régi részvényesek által már megszerzett vagyoni igények értéke a részvények névértékét meghaladja, az új részvények kibocsátási ára annak az értéknek feleljen meg, mely a régi részvényeseket a részvénytársaság vagyonából az új részvények kibocsátása idejében megilleti. Ugy, hogy az új részvények tulajdonosai által a részvények névértékén felül teljesített befizetés és azon összeg között, mely a részvény névértéke fejében folyt be, különbséget tenni nem lehet, mert a részvények névértéke fejében befolyt összeg a régi részvény névértékének, a névértékén felül befizetett összeg pedig a régi részvényeseket a részvény névértékén felül megillető vagyoni igénynek ellenértékét képezi. Ebből folyik, hogy a felpénz is vagyontétét természetével bírván, az 1875: XXIV. tcz. 1. §-a alapján adó alá nem vonható».

A közigazgatási bíróságnak fent idézett sorai akarják megvilágosítani a felpénz minőségét, hogy vajon tehát az jövedelem-e vagy pedig nem, s azon eredményre jut, hogy az tényleg nem jövedelem, hanem vagyontétét.

Kérdezem a közigazgatási bíróságot, hogy vajon mikor én egy 500 ftos névértékű részvényért 1500 ftot adok s most, mikor az 500 ft névértékű részvény után valószínű, de nem bizonyos, 15 ft osztalékot kapok, hogy az az 1000 ft felpénz olyan vagyon természetével bír, hogy én 500 ft névértékű részvényemet bárhol letétképen 1500 ftban elhelyezhetem?

Azt hiszem, nem kapok reá igenlő feleletet, nem is lehet, mert az a tartalékalap, mely ma 100,000 ft, mely emeli a részvények értékét, holnap különböző véletlen esemény folytán lehet, hogy 50,000 ft lesz. A tartalékalap nem alaptőke és nem is veszi fel annak természetét az által, hogy a tőkével együtt az üzleti mérlegben a tartozások közt szerepel; mert míg a részvénytársaság alaptőkéje mellett, illetve háta mögött, ott állanak a részvényesek részvényeik erejéig egész vagyonukkal, addig a tartalékalap szilárdságáért, állandóságáért ki vállal felelősséget?

(Bef. köv.)

Dr. Szabó Sándor.

Az örökös és az özvegy felelőssége a hagyatéki hitelezővel szemben.

I. Az örökös, illetve örökösök naponta pereltetnek az örökhagyó adósságáért, mely perekben rendszerint az a kereseti kérelem, hogy örökrészük (!) erejéig marasztaltassanak. Ilyenkor tehát az örökösök felelőssége döntendő el a hagyatéki hitelezővel szemben.

Nem tudom, hogy ebben a kérdésben a törvénykönyv tervezetét készítő bizottság milyen álláspontot foglal el, azonban vitás az, hogy az örökösök *egyelemleg*, avagy *örökrészük arányában* felelősek-e a hagyatéki hitelezővel szemben, ebből az okból röviden elmondom véleményemet.

A francia *Code civil* (870., 873., 876. Art.) arra az álláspontra helyezkedik, hogy az örökösök a hagyatéki terhekért *csak örökrészeik arányában* szavatolnak.

Hasonló értelemben rendelkeznek a *szász polgári törvénykönyv* (2234. §.) és a *hesseni javaslat* (249. cz.).

Míg az *osztrák polgári törvénykönyv* (820. §.) az örökösöknek az öröklött vagyonra való tekintet nélkül való *egyelemleges* felelősségét állapítja meg abban az esetben, ha a hagyatékot a leltár jogkedvezménye nélkül vették át.

Ebben az álláspontban osztozik a *polgári törvénykönyv* (2014), s bár nem teljesen, de lényegileg a *porosz Landrecht* is. (I. r. 17. cz. 127 és köv. §§.)

A mi törvényeink és joggyakorlatunk az utóbbi állásponton még tulmennek, a mennyiben a leltár jogkedvezményének intézkedése nálunk soha helyt nem fogott, s azért az *örökösök vagyoni felelősségét feltétlenül egyetemenleg* állapították meg, nem az örökség, hanem ennek értéke erejéig — a hagyatéki hitelezővel szemben.

Werböczi Hármaskönyvében (I. r. 82. cz. 10. §.) ezt említi, midőn kijelenti, hogy «res cum onere vadit»; az ebben a kérdésben rendelkező 1647: CV. tcz. 1. §-a szintén csak megérinti a fenti elvet. Ebből a rendelkezésből, bár a régi bírói gyakorlat nem áll rendelkezésemre, tehát bizonyosat nem is állithatok, de alig tévedek, ha azt következtetem, hogy régi jogunkból és annak alapján fejlődött ki a mai joggyakorlat, a mely határozottan az *egyelemleges felelősség* elvét fogadta el 42. sz. teljes ülésű döntvény indokolása 1149 88., Curia 1884 márczius 28. 6189. Dtár IX. 144. 2089 82., 528/84., 1980/89., 617/91.), sőt ebben annyira szigorú felfogást tanúsít a kir. Curia, hogy még azt is kimondotta az 1890 december 19-én hozott 936. sz. ítéletében P. T. XXIV. 12., mikép az a körülmény, hogy a hagyat-

téket terhelő adósság összege a hagyaték tényleges becsértékét felülmulja, az örökös a fizetési kötelezettség alól fel nem oldja, mert nincs joga egyes hitelezőket kielégíteni, hanem ebben az esetben kötelességében áll a hagyaték ellen csődöt kérni. Ugyanigy 1892 márczius 11-én. 617. sz. a.)

Ennek a felfogásnak alapját a magyar jogban is az a fictio juris képezi, hogy az örökösök az örökhagyó vagyoni jogi személyének képviselői, mely *egységes vagyoni jogi személy* lévén, annak képviselői is ennek az egységnek folyományaképp vagyoni jogilag egy egésznek tekintendők.

És ez évszázadokon át annyira átment a nép vérébe, hogy annak megváltoztatása rázkódtatás nélkül nem képzelhető.

De igazságos is az, mert a hagyatéki hitelező egyfelől gyakran jut abba a helyzetbe, hogy valamennyi örökösnek még csak lakóhelyét, annál kevésbé az örökség tárgyát, a miből pedig az arány volna rendszerint megállapítandó, kipuhatolni nem képes, másfelől sokszor a hagyaték átadása előtt kell követelését érvényesíteni, s ez illusoriussá válnék, ha meg kellene várni az átadó végzést, a minek alapján az arány szintén kiszámítható. Az örökösökre nézve sem jár joghátránnyal az egyetemlegességi elvnek keresztülvitele, mert hiszen megvan visszkereseti jog a többi örököstársval szemben az ezek öröksége arányában, miből folyólag végeredményében a felelősség aránylagosan meg is oszlik az örökösök közt, így reájuk nézve is igazságos.

Az egyetemleges felelősség elve a hagyatéki hitelezővel szemben tehát, bár ez tagadhatatlanul a hitelező érdekében van, az általános polgári törvénykönyvben is kimondandó volna, természetesen utalással arra, hogy a fizetést teljesítő örökösnek visszkereseti joga van a többi örököstárs ellenében, ennek öröksége arányában.

Természetes dolog, hogy ez a felelősség mind a végrendeleti, mind a szerződéses, mind a törvényes örökös, sőt abban az esetben az özvegyet is terheli, ha hitvestársi vagy özvegyi öröklés esete forog fenn.

Még csak egy, a perjog keretébe tartozó megjegyzésem volna.

Az tudniillik, hogy a gyakorlatban az ítélet rendelkező részében a marasztalás kifejezetten az örökség értéke erejéig szokott kimondatni, pedig szerintem abban az esetben, ha a hagyaték értéke az örökhagyó adósságait felülmulja, elég ezt a tényt az indokolásban felhozni s az örökös marasztalni minden megjegyzés nélkül, mert hiszen az saját vagyonával is felel az örökség értéke erejéig.

II. Igen gyakori eset, hogy a hitelező az elhalt férj adósságáért a visszamaradt leszármazó örökösökkel együtt a hagyatéki ingatlanra hasznélvezetet nyert özvegyet is perbe vonja, a kinek özvegyi jogon való ez a hasznélvezeti szolgalmi joga bekebelezetett.

Egy ilyen pert közlök:

A. ugyanis az elhalt B. férjet terhelő 140 frt követeléseért sommás pert indított, ennek gyermekei, mint örökösei és B. özvegye ellen, a kinek özvegyi hasznélvezeti szolgalmi joga a hagyatéki ingatlanokra bekebelezetett s amazokat örökségük értéke erejéig s az özvegyet szintén fizetésre, illetve annak eltűrésére kérte kötelezni, hogy az özvegyi jogon illető hasznélvezetből a végrehajtási törvény 208. §-a alapján magát kielégíthesse.

A. a per folyamán követelése valódiságát és fenállását bebizonyítván, kérdés tárgyát az özvegynek özvegyi joga alapján való felelőssége képezte.

Az első bíróság A. felperest az özvegy ellen keresetével elutasította, megokolásában felhozva azt, hogy habár az özvegy nőt a férje hagyatékában annak hasznélvezete csak akkor illeti meg, ha tiszta hagyaték marad, mégis tekintettel arra, hogy hagyatékot az örökhagyó halála pillanatában meglevő vagyon képezvén, a hagyaték jövedelme, tehát a haszn-

élvezet, a mennyiben ez az örökhagyó halála után áll elő, hagyatékot nem alkot s tekintettel arra, hogy hagyaték hiányában az özvegy nő a férje hagyatéka utáni hasznélvezetre nézve nem tekinthető örökösnek, hanem ez a hasznélvezet őt a férjével kötött házassági jogviszony alapján illeti meg, mely joga a házasság tartama alatt, annak megkötésétől a törvénnyel fogva fenáll s legfeljebb érvényesítésének időpontjául a törvény a férj halálát jelöli meg: ezeknél fogva az örökhagyó hitelezője csakis az örökösöktől igényelheti követelése kiegyenlítését, természetesen, a mily mértékben ez a kielégítés az örökséget megrövidíti, oly mértékben az özvegy hasznélvezete is korlátozást szenved.

A másodfokban eljáró kir. törvényszék az özvegyet annak türésére kötelezte, hogy a felperes magát a hagyatéki ingatlanból az özvegyet az özvegyi jogcímen illető hasznélvezetre való tekintet nélkül kielégíthesse, mert az özvegyet az özvegyi jog nem az öröklés jog címen illeti ugyan és ebből folyólag az özvegy, mint a hagyatékban özvegyi jogon hasznélvezője a férj adósságainak az özvegyi jogra vezetendő végrehajtás terhével megfizetésére nem kötelezhető, azonban mivel az özvegyet özvegyi jogcímen megillető hasznélvezet nem gátolhatja a hitelezőt a férj elleni követelése érvényesítésében, tehát mivel a fizetésre irányuló kereseti kérelem, mint több, magában foglalja azt a kevesebbet, hogy az özvegy valamit türjön: azért a férj hitelezője az özvegy özvegyi jogára való tekintet nélkül szerezhet kielégítést.

Mivel az özvegyi vagy hitvestársi öröklés esetén az özvegy egyéb örökösrel egy elbírálás alá esik, itt csak az özvegynek özvegyi joga alapján való felelősségéről a hagyatéki hitelezővel szemben lehet szó.

Az özvegynek özvegyi jogon szerzett hasznélvezeti szolgalmi joga alapján való felelősségére nézve fenti esetben lényegileg mindkét bíróság ítélete azonos, csak a kivitel módjában rejlő különbözőségnél fogva más-más a rendelkezés.

Tudtommal régi törvényeink ebben a kérdésben hiányosak s csak egy helyen (Dec. 21. aqu. mobil.) találtam nyomát annak, hogy ha a nő férjével együtt írta alá az adóslevelet, akkor a közös hitelezők követeléseik erejéig jogosítva voltak az özvegyi jog jövedelmét lefoglalni.

A mai joggyakorlat szerint, a minek a fent közlött ítélet megfelel, az özvegy özvegyi joga alapján olyképp felelős a hagyatéki hitelezővel szemben, hogy az örökösökkel egyetemleg a hagyatéki vagyonra vezetendő végrehajtást türni tartozik (Curia 1890 február 19. 1172/89. P. T. XXIV. 12.).

Ámde ez a felfogás lényegében mégis csak az örökösök felelősségének elvét határozza meg, azért a mai joggyakorlatnak megfelelő a törvénykönyv tervezetében kontemplált az az elvi kijelentés, hogy az özvegyi jog a hitvesnek köteles részét képezi, a minek jogkövetkezménye csak az lehet, hogy az özvegy az általa hasznélvezett hagyatéki vagyon jövedelméből, illetve ennek erejéig felelős a hagyatéki hitelezővel szemben.

Én részemről az özvegynek ezt a felelősségét az örökösökkel egyetemleg kifejezetten kimondandónak vélem, mert a magyar nép jogi érzékének leginkább megfelel s mert az özvegy visszkeresheti az özvegyi jog tárgyát képező tartást és lakást az örökösökkel szemben abból a hagyatéki vagyonból, a mit ezek örökölték, de ő nem hasznélvez; végre mert a tervezett elv alapján az özvegy is örökös lévén, az örökhagyó vagyoni jogi személyiségének ép oly képviselője, mint a más jogcímű örökös.

Dr. Borsitzky Imre.

Közbenszóló ítélettel marasztalható-e alperes per költségekben?

Ezen kérdésre a sommás eljárási törvény közvetlen választ nem ad, hanem annak magyarázóit a 105. §-hoz fűzött megjegyzéseikben azt mondják, hogy a közbenszóló ítéletben

perköltség megállapításának nincs helye. Ugyanezen véleményen volt a m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa is az 1897. december 22-én I. G. 432. sz. a. kelt határozatának hozatalakor. (L. *Jogt. Közl.* f. é. 7. számának mellékletét.)

Mindazonáltal e felfogást nem oszthatom, sőt épen a sommás eljárási törvény 108. §-a értelmében a követelés alapja felett hozott közbenszóló ítélettel a perköltségeket megállapítandóknak vélem, mert a jogvita ezen szakában felmerült költségek megtérítésének kötelezettségét az ügy végelintézésétől függetlennek tartom.

Habár kivételes az eset, de mégis elképzelhető, hogy a követelés alapjának megítélése daczára a követelés mennyisége semmiféle bizonyítást nem nyert és a végítélet a felperest keresetével teljesen elutasítja. Gyakoribb lehet azonban oly eset, hogy a végítélet a perköltségek kölcsönös megszüntetését rendeli, mert a kereseti követelésnek csupán hányada ítéltetett meg. Ez esetekben nemcsak a méltányosság követelménye, hogy azon fél, ki alaptalannak bizonyult kifogással előidéz oly jogvitát, mely önálló per számába mehet s mely több bírói forumot foglalkoztat, ezen előzetes per költségeinek viselésére köteleztessék, (mely költségek, mint a fent említett eset is mutatja, elég tekintélyes összegre rughatnak) hanem magának a sommás eljárási törvénynek egyes rendelkezései a törvényben gyökerező alapot nyújtanak a költségeknek ez esetben való megítélésére.

Igy a 113. §. szerint a pernyertes fél elmarasztalható azon költségekben, melyeket egyes támadó vagy védő eszközök *sikertelen* igénybevételével okoz. A 109. §. szerint a vesztes fél, a nyertes fél perköltségeinek megtérítésében elmarasztalandó, kivéve azon költségeket, melyek a védelemre nem voltak szükségesek. E két szakasz elegendő alapot nyújt arra, hogy azon fél, ki a követelés alapjának kifogásolásával egy külön perszakot előidézett s esetleg három forumot foglalkoztatott, ha e kifogása jogerejüleg elvettetett, a per kimenetelétől függetlenül az addig okozott költségek megfizetésére köteleztessék. Az igazság és méltányosság követelményeinek, másrészt a törvény dispositióinak megfelel ez.

A sommás eljárási törvény 105. §-ának a curiai felülvizsgálati tanács által hivatkozott ama helye pedig, mely szerint a közbenszóló ítélet, «a felebbvitel szempontjából végítéletnek tekintendő», ép megerősíti ama véleményt, hogy a közbenszóló ítéletnek a költségekre vonatkozólag is rendelkeznie kell. Abból, hogy a közbenszóló ítélet a felebbvitel szempontjából végítélet, az következik, hogy amaz az eljárást az elsőbíró előtt úgy fejezze be, hogy kifejezésre jusson azon lehetőség, hogy esetleg az elsőbíró azon ügygyel többé foglalkozni nem fog, vagyis úgy kell az elsőbírósnak ítéletét meghoznia, hogy a felsőbíró az azt végítéletté változtathassa.

Ha a felsőbíró az követelés alapját létezőnek nem találja és felperest keresetével — természetesen végítélettel — elutasítja, akkor a felsőbírósnak kellene a nem előtte lefolytatott eljárások költségeit is megállapítania, ha az alsóbb bíróságoknak közbenszóló ítéletei költségekre vonatkozó intézkedést nem tartalmaznának. Már pedig rendszerint a felsőbb bíróság az alsóbb bíróság előtt lefolytatott eljárás költségeinek mennyisége kérdésében csak akkor határozhat, ha ezen kérdés is jogorvoslat tárgyává tétetett. Ha pedig a közbenszóló ítéletet megváltoztató s felperest végítélettel elutasító felsőbíró az összes, addig felmerült költségeket önmaga megállapítja, akkor a felek, habár a per alárendelt egy kérdése tekintetében is, de mégis az instantiákban rövidséget («Instanzenverkürzung») szenvednének.

Végül hivatkozhatom per analogiam törvénykezésünkben elfogadott egy gyakorlatra, habár az csak a rendes eljárásban nyer alkalmazást. Az illetékesség tárgyában hozott végzésnél követett ama gyakorlat az, hogy az illetékességi kifogás elvetése esetében alperes az illetékességi kérdés tárgyalása

körül felmerült költségek fizetésére köteleztetik, a hozandó ítélettől teljesen függetlenül. Azon körülmény, hogy a költségekben való marasztalás a véghatározattól függetlenül csak akkor történik, midőn a közbenszóló határozat ellen önálló jogorvoslatnak van helye, a hasonlóságot csak fokozni alkalmas.

Dr. Marton Henrik.

A lajstromrendszer.*

A lajstromrendszert megvalósító járásbíróági új ügyviteli szabályzat kibocsátása előtt a hazai bíróságoknak alkalom adatott, hogy az előmunkálatok folyamán a tervezetre vonatkozó észrevételeiket megtegyék és véleményeket nyilvánítsák, s csak természetes, hogy a szabályzat végleges szövege ezeknek az észrevételeknek és véleményeknek figyelembe vételével állapított meg.

Egyébiránt az új ügyviteli szabályok csupán tovább fejlesztik azt a rendszert, mely a sommás eljárásról szóló törvény életbeléptetése alkalmával a felebbezési tanácsok ügykezelésében meghonosított és a mely minden tekintetben bevált.

A járásbíróágok új ügyviteli szabályai még január hó 1-én tétetvén közzé, a bíróságoknak az új ügykezelési rend életbelépéséig teljes négy hónapjuk maradt a tanulmányozásra.

És az igazságügyi kormány nem tekintette feladatát a szabályzat közzétételével befejezettnek, hanem gyakorlati tanfolyamok létesítése által gondoskodott, hogy az új rendszer a szabályzat életbeléptekor mindenütt begyakorolt kezeléseket találjon.

Intézkedés történt továbbá abban az irányban is, hogy azokra a kérdésekre és észrevételekre vonatkozólag, melyek az ügyviteli szabályok mikénti alkalmazása tekintetében felmerülnek, a bíróságok a formalitások mellőzésével közvetlenül kapják meg a szükséges felvilágosításokat és utbagazításokat.

Ily előzmények után joggal fel lehetett tenni, hogy a járásbíróágok vezetői, valamint a járásbíróágok felügyeleti hatóságai is a maguk részéről mindent elkövetnek, a mi az új rendszer megismerését és helyes megértését előmozdítja és a mennyiben az ügyviteli szabályok egyes intézkedései tekintetében kételyeik merülnek fel, ezek eloszlátása végett az erre illetékes helyre fordulnak.

Annál meglepőbb, hogy az egyik vidéki törvényszék elnöke a *Jogt. Közl.* 8. számában «Észrevételek a kir. járásbíróágok ügyvitelének szabályozása tárgyában kibocsátott igazságügyi miniszteri rendeletre» cím alatt a szabályzat felett oly kritikát gyakorol, mely alkalmas arra, hogy egyrészt a jogásközön séget az új rendszer iránt bizalmatlanná tegye és másrészt a felügyelete alatt álló bíróságoknak a szabályzat alkalmazásához megkívántató ügybuzgalmát csökkentse.

Annál meglepőbb ez, mert az elnök ur kifogásai nagyrészt merőben alaptalanok.

Lássuk, miben állanak ezek az észrevételek.

1. Az első észrevétel az, hogy az ügycsoportoknak a szabályzat 1. §-a szerinti széttagolása a kezelésre zavarólag fog hatni ott, a hol a járásbíróág csak két bíróból s a kezelőszemélyzet is csak 1—2 tagból áll.

Erre nézve meg kell jegyezni, hogy a 7. §. 2. bekezdése több jegyzői iroda felállítását csak a «szükséghez képest» írja elő s nagyon természetes, hogy olyan járásbíróágoknál, a hol a bírák száma kettőnél nem több, mellőzni lehet az ügycsoportok széttagolását és több jegyzői irodának felállítását.

2. A 4. §-hoz az az észrevétel tétetik, hogy a megállapított ügybeosztás ne csak a bírakkal és a segédszeméllyel, hanem a kezelővel is közöltessék.

* Az igazságügyminiszterium köréből.

Meg vagyunk győződve, hogy daczára annak, hogy az külön elrendelve nincsen, nem lesz az országban egyetlen kezelő sem, kinek a megállapított ügybeosztásról tudomása nem lesz. Másrészt a közlés elmaradása nem menti fel a kezelőt attól, hogy az ügybeosztást, mely a 4. §. 2. bekezdése szerint a hirdetményi táblán is közzéteendő, ne ismerje.

Egyébiránt a bíróság vezetője külön rendelkezés nélkül is gondoskodhatik, sőt gondoskodni köteles, hogy a kezelőszemélyzet az ügykörök beosztása iránt tájékozva legyen.

3. Azt mondják az «Észrevételek», hogy a jegyzői irodáknak a 7. §. szerinti római számozása azzal a kellemetlen következménnyel fog járni, hogy ha a jelzésüket a kiadmányokon vagy kézbesítési iveken eltévesztik, vagy a fél «rossz hivatkozási jelet ad», az ügycsomók összekevertetnek a vétivek gyakran a meg nem felelő ügycsomóhoz lesznek elhelyezve.

A jegyzői irodák római számozásától nem kell félnünk. Azok csupán a jegyzői iroda ajtaján, mint helyiségszámozás fognak helyet foglalni a 11. §. 2. bekezdése szerint oda alkalmazandó hirdetményben és egyáltalán nem szerepelhetnek sem az ügyszámokban, sem a kezelés semmiféle jelzéseiben.

Egészen más az a római szám, mely esetleg az ügyszámokban is szerepel és melyről a 23. §-nak utolsó bekezdése szól. Ennek a római számnak azonban ismét semmi köze a jegyzői irodák külső megkülönböztetésére használandó római számhoz, melyet a 8. §. említ.

4. Az előkészítő szolgálatot teljesítő segédszemélyzetnek a kezeléshez való állandó beosztását mi sem tartanók czél-szerűnek.

De hiszen ezt a szabályzat nem is rendeli.

Szem előtt kellett azonban tartani azt, hogy csekély kezelőszemélyzettel ellátott bíróságoknál szabadságolás vagy betegség esetén a jegyzői iroda személyzet nélkül ne maradjon. Ezt a most említett esetet az észrevételező elnök ur mint megoldatlan kérdést tárja elénk, pedig éppen ennek megoldására szolgál az a félreértett és kifogásolt szabály, hogy kivételes esetben a jegyzői iroda teendőinek ellátására a segédszemélyzet egyik tagja is kirendelhető.

5. Hogy a 15. §-ban kontemplált panaszkönyv zaklatásokra fog okot adni a jövőben, arról ma még jóslásokba nem bocsátkozunk. Melyik nagyobb zaklatás: ha a panaszkönyvben néhány alaptalan panaszsal több fog szerepelni, vagy ha a felek — úgy mint eddig — panaszaikkal minduntalan a járásbírószág vezetőjét kénytelenek zaklatni?

6. Az észrevételező elnök ur azt mondja, hogy a 20. §. első bekezdése kétséget hagy fen az iránt, hogy az érkezés napját az iraton feljegyezni és ezt aláírni az köteles-e, a ki az iratot a gyűjtő-szekrényből kivette, vagy a ki a jegyzői irodában amattól átvette.

A 20. §. 1. bekezdése a leghatározottabban kimondja, hogy «az, a ki az iratot átvette, köteles arra az érkezés napját feljegyezni s az erre vonatkozó feljegyzést aláírni».

Csak nem kétséges, hogy ez az általános szabály azt a kezelőt is kötelezi, a ki a beadványokat a gyűjtő-szekrényből veszi át?

Hogy mikor kell az ily iratra a jegyzői irodába beosztott kezelőnek is ráírnia az érkezés idejét, azt világosan megmondja a 20. §.

A 18. §-hoz még az a kifogás tétetik, hogy nincsen kimondva, hogy a gyűjtő-szekrényből kivett iratokat a jegyzői irodák közt szét kell osztani. Ez nézetünk szerint annyira önként érthető dolog, hogy ilyen tárgyú rendelkezés hiánya igazán nem róható fel gáncsul a szabályzatnak.

Annak biztosítása, hogy gyűjtő-szekrény kiürítése a megszabott időben pontosan teljesíttessék és a kivett iratok azonnal lajstromoztassanak: a felügyelet gyakorlásának körébe tartozik.

7. Természetes, hogy a bíró fogja figyelmeztetni a kezelőt

a szükséges feljegyzések megtételére, mikor az eddig ismeretlen tettes ellen folytatott bűnügy később meghatározott egyén ellen irányul.

Az új szabályzat általában a bírónak és kezelőjének szerves együttműködését tételezi fel; a kezelő a bírónak közvetlen felügyelete alatt áll és ennek nemcsak a 22., 36., 50., 69., 60. és 72. §-ok szerint adandó utasításait, hanem a kezelésre vonatkozó mindenféle egyéb utasításait is követni tartozik.

Ugyanily szempont alá esik a 39. és 40. §-nál felmerült az a kérdés is, hogy a végrehajtási ügyek lajstromában az ügy befejezését jelző rovatot a kezelő mikor töltsse ki. Erre nézve általános szabályul fog szolgálni, hogy a kezelés szempontjából befejezettnek kell tekinteni minden ügyet, a melyben előreláthatólag további intézkedésre szükség vagy alkalom nem lesz. Ha tehát valamely végrehajtási ügy ilyen stádiumba jut, a bíró a kezelőt a befejezést jelző rovat kitöltésére fogja utasítani.

8. Ha az iratok felebbvitel folytán a 70. §. értelmében borítékostul felterjesztettek a felsőbbbírószághoz, hogy fog erről a kezelő tudni, illetve honnan fog ez iránt felvilágosítást adhatni?

Magából a lajstromból.

Felhívjuk elnök ur figyelmét az 56. §. rendelkezésére, mely szerint «ha az összes iratok terjesztetnek fel, akkor az iratborítékkal együtt kell a felterjesztésnek történnie és ezt a lajstrom Észrevételek rovatában a felterjesztés idejének és az iratok hollétének megnevezésével meg kell jegyezni. Az iratok visszaérkeztekor pedig ezt a megjegyzést át kell huzni».

Az 56. §. rendelkezései mellett nem tartjuk szükségesnek, hogy a felterjesztett iratok felterjesztése és leérkezése a felebbvitel jegyzékében még külön is nyilvántartassék.

A felebbvitel jegyzéke nem is erre a célra szolgál, hanem először arra, hogy a felebbviteli beadványnak vagy jegyzőkönyvnek a törvényes időben felterjesztését nyilván-tartsa, másodsor arra, hogy mindenkor kitűnjék az, hogy a a bíróságnál hány felebbvitel történt.

Ezek szolgáljanak felvilágosításul a 74. §-ra tett észrevételekre nézve is.

9. A mutatókönyvek egyesítése azt hozná magával, hogy a feleknek minden értesítésért két különböző irodához kellene fordulniok, először oda, a hol a közös mutatókönyvet vezetik, másodsor oda, a hol az ügydarabot kezelik, de e mellett az egyesített mutatókönyv különben is ellenkezik a lajstromrendszer decentralisáló irányzatával.

Ha tehát olyan fél fog a járásbírószágnál értesítésért jelentkezni, a ki ügyének minőségéről szabatos felvilágosítást nem tud adni, nem marad egyéb hátra, mint az, hogy erről részletesebb kikérdezése útján szereztessék tudomás.

A betűrendes mutatókönyvek mintájából külön utasítás nélkül is kivehető, hogy abba az alperes, végrehajtást szenvedő stb. neve mellé a felperes, végrehajtató stb. nevét is fel kell tüntetni abban a rovatban, mely a «felek nevei»-nek kitüntetésére szolgál.

A mutatókönyv vezetésére kimondott az a szabály pedig, hogy az ügynek a lajstromba vezetésével egyidejűleg kell azt a mutatókönyvbe is bevezetni, nem új, és a sommás ügyviteli szabályok 87. §-a szerint eddig is kötelező volt.

Végül az, hogy az iratokat négyrét hajtva jobb kezelni, mint kétrét: izlés dolga. Mi az észrevételező elnök urral ellentétben azt hisszük, hogy a négyrét összehajtott iven több behajtás lévén, mint az egyszeresen összehajtott iven, ez utóbbi kevésbé van kitéve az elrongyolásnak.

10. Az 53. §. 3. bekezdése, mely némely irat aláírását a kezelőre bizza, nem tartalmaz új szabályt. (V. ö. a sommás ügyviteli szabályok 82. §-ával.) A kezelő által aláírandó iratok többek közt az 55. és 80. §-okban vannak megemlítve.

Ugyanez mondható az 55. §-ra tett megjegyzésről is.

Az 55. §. ugyanis a hiányzó példányok pótlása tekintetében csupán ismételése az ügyviteli szabályok 107. §-ának, a mely a járásbiróságokra nézve ma is kötelező.

Itt tehát semmiféle nehézségről nem lehet szó, mert úgy, a mint május 1-je előtt jártak el hasonló esetekben, úgy fognak május 1-je után is eljárni.

A 75. §-ra tett észrevétel is ilyen szempont alá esik.

Ha azonban a bélyegmentesen folytatott ügyek jegyzékének vezetése körül eddig is tapasztaltattak mulasztások, vagy ezután tapasztaltatnának ilyenek: ezek elkerülése iránt nézetünk szerint a bíróság vezetőjének és első sorban a közvetlen felügyeleti hatóságnak saját hatáskörében kellene intézkedni.

Ide tartozik végül a 82. §-ra tett megjegyzés is, mely felpanaszolja azt, hogy az idézett szakaszban nincs kimondva, vajon a feleknek a kezelők részéről kiadott bizonyítványok bélyegkötelesek-e? A járásbirósági ügyviteli szabályok a bélyegszabályokat nem érintik: ily bizonyítványok tehát a bélyeg- és illetékszabályok szempontjából ugyanoly ellátásban kell hogy részesüljenek, mint részesültek eddig.

11. A székhelyen kívüli kézbesítések jegyzékét a bíróságok nagy része feleslegesnek tartja, annak vezetése tehát az 59. § ban nem ok nélkül lett csak feltételesen elrendelve.

12. A 73. §. a kezelőre azt a kötelességet rója, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvnek és ítéletek kiadását nyilvántartsa. Nem szabad már előre is feltennünk, — a mint azt az észrevételező elnök ur teszi — hogy a kezelő ebbeli kötelességét nem fogja teljesíteni. A tőle kívánt jelentés különben is csak azzal a jelentőséggel bír, hogy a jegyzőkönyvnek, és különösen az ítéletnek, — mely az iratborítékban külön sorszámot sem kap, — elkészülte valahogyan ellenőriztessék, nehogy annak megfogalmazása hosszabb ideig késsen vagy esetleg végkép elmaradjon.

13. A 76. §-ban megállapított XXXII. minta tényleg a végrehajtók részére kiadott ügyek nyilvántartására is szolgál s így az ehhez a szakaszhoz tett az az indítvány, hogy ez a jegyzék a végrehajtóknak adott megbízásokról is vezettessék, tárgytalan.

A mennyiben pedig a visszaterjesztés vagy lejárat idejének feljegyzése is szükségesnek tartatnék, erre a célra az észrevételek rovata a jegyzékben nyitva áll.

14. A folyamatban maradt ügyek kimutatása céljából egyelőre nem kell még végiglapozni több évről a lajstromokat, mert hiszen még nincsenek több évi lajstromok. Az az indítvány tehát, hogy a folyamatban levő ügyek — úgy, mint ez a B. és Vb. lajstromokra nézve elő van írva — a mult évi lajstrom végére átvitessenek, majd csak évek múlva lesz alkalmoszerű.

15. Nem hiszszük, hogy a sommás perek elintézésében gyakorlott bírák osztanak az észrevételező elnök ur nézetét, mikor a 92. §. rendelkezését a vidéki bíróságok nagy részénél kivihetetlennek mondja.

Az, hogy az első tárgyalásra kitűzött nagyobb számú kereset közt olyan is akadhat, a melyben a távolabb vidékről bejött felek ügyét tárgyalás nélkül el kellene halasztani, nem elég arra, hogy az egész — sok helyütt eddig is bevált — eljárási szabályt kivihetetlennek állítsuk.

Meg vagyunk győződve egyébként, hogy ilyen esetben minden ügybuzgó bíró fog rá módot találni, hogy a távol vidékről bejött felek ügyének még a kitűzött határnapon sorát kerítse.

E tekintetben nem részesülhetnek a megidézett felek rosszabb elbánásban, mint azok, kik idézés nélkül jelennek meg a bíróság előtt valamely sommás per tárgyalása végett. Ez utóbbiakra nézve ugyanis a 3. §. megszabja, hogy ügyök az arra a napra kitűzött tárgyalások és egyezségi kísérletek elintézése után, tehát minden esetben még a jelentkezés napján tárgyalásra kerül.

M.

Különfélék.

— **A polgári törvénykönyv kodifikáczióális bizottságában** hetek óta folyik a vita az ági öröklés kérdéséről. Az eddigi nyilatkozatokból következtetve, a bizottság tagjai három különböző vélemény mellett ugyanannyi csoportra oszlanak. Négyen a tiszta parentális rendszer mellett nyilatkoztak, és pedig: Győry Elek, Oberschall Adolf, Kováts Gyula, Imling Konrád. Négyen a tiszta ágiság mellett: Ádám András, Kövess György, Sághy Gyula, Zsögöd Benő. Közvetítő állásponton vannak: Schwarz Gusztáv, Vavrik Béla, Nagy Ferencz, Sipőcz László, Thirring Lajos. A két utóbbi tag legközelebb áll azon közvetítő állásponthez, melyet a Teleszky-féle javaslat foglalt magában, melyet azonban az enquête kiküszöbölt. Plósz Sándor bár elvileg az ágiság ellen szólalt fel, mégis correctivum szükségét ismeri el a parentális örökségi rend ellen. A mint értesülünk, az ágiság kérdésének legnagyobb nehézségét a bizottság tagjai abban találják, hogy Erdélyre, a polgárosított határörvidékre és Fiumére nézve ez nem *fentartott*, hanem *ujjonnan behozandó* jogrendszert képezne.

— **A budapesti kir. büntetőtörvényszék és járásbíró**ság fogházában vizsgálati fogoly volt 1897-ben összesen 3351 (az előző évben 3285). Büntett és vétség miatt elítélt 3012, kihágás miatt elítélt 159.

A fogházban állandóan csak vizsgálati foglyokat tartanak és kisebb tartamu büntetésre ítéleteket, míg a hosszabb időre elítélteket más intézetekbe viszik.

A vizsgálati foglyok létszáma 1897 december hó 31-én 370 volt.

Ezen fogház rendkívüli és folyton fokozódó ügyforgalmáról képet alkothatunk magunknak, ha elgondoljuk, hogy minden behozott és kivitt egyént minden alkalommal számítva, a fogház forgalma 1897-ben 13,712 egyén volt, míg 1896-ban 10,642, 1892-ben csak 6226.

Csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk a fogházban minden tekintetben uralkodó példás rendről és fegyelemről, a mi ily rendkívüli nagy forgalom és komplikált administratio mellett nem csekély érdem.

— **A rabélelmezés.** Egy a balassagyarmati fogházba ideiglenesen szállított vizsgálati fogoly előtt hirdette ki a budapesti büntető törvényszék legutóbb a vádlott bűnügyében hozott curiai ítéletet, melynek értelmében ez harmadfélévi fegyházra ítéltetett. Az elítélt az ítélet kihirdetése után azon különös kérelmet terjesztette elő, hogyha a bíróság őt fegyházra ítélte, akkor szállítsák is őt a fegyházba, mert a fogházban az élelmezés oly rossz, hogy azt az ember meg sem eheti. Igen megnyugtatólag hatott az elítéltre, midőn kilátásba helyeztetett, hogy kifejezésre jutott kívánsága teljesíteni fog.

△

— **A kir. Curia**hoz a folyó év első két havában érkezett 3723 ügy; elintézendő volt 11,241, elintéztetést nyert 3918, hátralékban maradt 7323 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest 139-czel több érkezett be, 1506-tal kevesebb volt elintézendő, 187-tel kevesebb intéztetett el, a hátralék kisebb 1319-czel.

— **Nincs restanczia!** A ki igazságszolgáltatásunk terén az utóbbi tíz évben a nagy haladást nem veszi észre, az nem lát, de a ki azt állítja, hogy kollegiális bíróságaink kivétel nélkül gyorsabban és praeisebben működnek, mint ezelőtt tíz évvel, az nem *akar* látni. Ennek beigazolásául nem holmi komplikált örökösödési vagy számadási perre, hanem egy egyszerű adásvételi ügyletből eredő kereskedelmi perre utalok, mely folyik, mint következők:

N. O. berlini gyáros, 20,000 drb puskaagy szállításából kifolyólag megperelte L. L.-t a d...i törvényszék, mint kereskedelmi bíróság előtt 1889 november havában. A kereset váratlanul gyors elintéztetést nyert egy makacssági ítélettel, 1890 április 23-án. Ezen ítéletet azonban a marosvásárhelyi kir. tábla, a keresk. eljárás körüli világos tévedés okából,

1890 november havában megsemmisítette, mire a törvényszék 1891 október 2-án meghozta második érdemleges ítéletét.

Az időközben illetékessé vált kolozsvári tábla a most jelzett elsőbírósági ítéletet 1891 december 14-én ismét feloldotta s a bíróságot bővebb bizonyítási eljárás foganatosítására utasította.

Ennek befejeztével, számos és ideges sürgetés után, meghozta a törvényszék 1895 december havában újabb első, azaz harmadik ítéletét.

A kolozsvári tábla ezen ítéletet 1896 április havában ismét megváltoztatta, s az ügy további felebbezés folytán 1897 október 21-én, tehát nyolcz évvel a kereset megindítása után, a Curiahoz került. A Curia végzésileg mindkét ítéletet újból feloldotta az okból, hogy további bizonyítási eljárás során alperesnek alkalom nyujtassék arra, hogy esetleg kimutathassa azt, hogy a szerződés teljesítése idejében az áru rendeltetésének helyén, illetve az alperesre nézve teljesítési helyül tekintendő helyen, vagy más megfelelő helyeken a fedezeti vétel kereskedői gondosság mellett, jutányosabb árakon volt megköthető!(!?)

A Curia ezen végzése folytán az eljáró törvényszék előtt 1898 február 28-án jegyzőkönyvi tárgyalás tüzetvén ki, alperes négy vidéki asztalosra hivatkozott mint tanukra, annak igazolására, hogy ezek csakugyan, úgy, mint azt a nagyméltósága kir. Curia előre sejtette, a szóban forgó 20,000 drb diófa-puskaagyat 1889-ben minden hiba nélkül, még olcsóbban is tudták volna szállítani, mint alperes!

Első kérdés: Mikor lesz ezen 1889-ben megindított, a »gyors» jegyzőkönyvi tárgyalás alapján letárgyalt, eddig hét ítéletet és érdembeli végzést felemésztett ügy jogérvényesen eldöntve, ha kilencz év múlva is csak ott vannak a peres felek, a hol a mádi zsidó?

Második kérdés: Ugyan mikép vélekedik a német szomszéd a mi judikaturánk gyorsasága és praecisitása felől?

Dr. Gráner Ernő.

— **A jog keletkezése és fejlődése.** Ily czim alatt Bodnár Zsigmond egyetemi magántanár érdekes füzetet adott ki, melyben főként dr. Pikler Gyula hasonló czimű művével foglalkozik. Ezen a tanulmányon kívül a füzet még 14 kisebb közleményt tartalmaz, különböző aktuális tárgyokról.

— **Ügyvédi költség megállapítása a bünvádi perben.** »Mindkét alsófoku bíróság ítéletének részben oly változtatásával, hogy az elsőfoku bíróság által 8 frtban megállapított ügyvédi költséget vádlott magának a sértett félnek, nem pedig ez utóbbi képviselőjének tartozik a meghatározott módok mellett megfizetni, egyebekben a kir. ítélő tábla ítélete helyben hagyatik. Indokok: Minthogy a sértett fél képviselője dr. W. Miksa ügyvéd nem perben álló fél, az ő részére tehát vádlott az ügyvédi képviselői költségben nem marasztalható el; ennél fogva mindkét alsófoku bíróság ítéletének e részben megváltoztatásával a nevezett ügyvéd részére az elsőfoku bíróság által megállapított 8 frtot költség czimén az általa képviselt sértett fél részére kellett megítélni. Egyebekben stb.» (A m. kir. Curia 1897 november 18. 699. sz. a. hozott ítéletében.)

— **A szándék távoli volta.** Az elsőbíróság ítéletének indokolásából mellőztetik az a tétel, mely szerint vádlottnál »a szándék távoli volta» enyhítő körülménynek vétetett; mert gondatlansági cselekményről lévén szó, a szándék ki van zárva és ezzel a szándék minősége sem szerepelhet sem a bűnösségnek, sem a bűnösség okának meghatározásánál. (A budapesti kir. ítélő tábla 1896 szept. 29-én 8642. B. sz. a. hozott ítéletében.)

— **Rendbüntetés kimérése ellen csak egyfoku felebbezésnek van helye.** Sikkasztással vádolt B. Jenő bűnügyében a kir. törvényszék 22,513/97. sz. határozatát, melylyel Sch. Adolf tanut igazolatlan elmaradása miatt a végtárgyalásról 25 frt pénzbírságra ítélte, hatályában fenntartja. Egyszersmind Sch. Adolfot 2 frt 50 kr. irásszakértő díjában a bünvádi átalány részére is elmarasztalja. Mert: A meghallgatott irásszakértőnek a bíróság által osztott szakvéleménye szerint a 10,589/97. sz. idéző végzésre vonatkozó vétiven látható Sch. Adolf-féle névalírás a nevezettnek sajátkezü aláírása s ehhez képest igazolva van, hogy Sch. Adolf az 1897 márczius 24-iki végtárgyalásra szabályszerűen meg volt idézve. El kellett Sch. Adolfot az irásszakértő díjában is marasztalni, mert aláírásának rosszhiszemű letagadásával a költség felmerülését ő okozta (Budapesti kir. büntető törvényszék 1897 június 25-én ad 38,693. szám

alatt hozott végzése.) A budapesti kir. ítélő tábla 1897. évi október hó 9-én 9723. sz. a. hozott végzésében a kir. törvényszék végzését az abban foglalt indoklás alapján s azért hagyja helyben, mert a kézbesítési vevőnynek, mint közokiratnak az irásszakértő véleményével is támogatott bizonyító erejét a közokirat tartalma által érdekelt félnek a tagadása nem ronthatja le, mert továbbá a felebbező Sch. Adolf 27,367/97. számú beadványában úgy nyilatkozott, hogy az idéző végzést nem ő, ki akkor uton volt, hanem egy meg nem nevezett ismerőse vette át, a 25 n. sz. alatti végtárgyalási jegyzőkönyv szerint pedig az aláírásnak valódiságát nem határozottan tagadta meg, hanem az ellen csak kételyt fejezte ki. A m. kir. Curia: Rendbüntetés kimérése ellen csak egyfoku felebbezésnek lévén helye: a Sch. Adolf által benyújtott felebbezés visszautasítottatik (1897 decz. 29-én 11,577. sz. a. hozott végzés.)

— **Könyv az állami számvitelről.** A törvényhozás tavalyi törvényt alkotott az állami számvitelről, melyben az évek hosszú sora alatt kitapasztalt, czélszerűnek bizonyult államszámtartási elveket, szabályokat, jogszokást összegyűjtve, egy rendszeres törvény keretében feldolgozva találjuk. Nincs olyan közigazgatási tisztviselő, kinek az államszámtartás tudományára szüksége ne volna. Ennek előmozdítása és az államszámviteli törvényes intézkedések minél gyorsabb elterjesztése céljából erről az új törvényről dr. Falussy Gusztáv állami számvevőszéki irodaigazgató rendszeres könyvet írt, melynek címe: »Az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. tcz., annak története, indokolása és végrehajtási utasítása. Kiadta az Athenæum részvénytársaság. Szerző először is az állami számvitel történetét fejti ki. Következik a több száz szakaszra terjedő törvény minden rendelkezésének magyarázata; végül a végrehajtási utasítás. Kapcsolatosan ismertetve vannak az állami tisztviselők ellátásáról, az átköltözés alkalmával fizetendő illetményekről szóló és egyéb fontosabb tudnivalók.

— **A pozsonyi jogakadémián** a folyó félévben következő speciál-kollegiumok tartatnak: Bányajog. Dr. Ekmayer Ágost. — Elbirtoklás és elévülés. Ugyanaz. — A magyar bünvádi eljárás. Dr. Scheffer Vilmos. — Római örökösödési jog. Dr. Rentmeister Antal. — Államszámvitel. Dr. Fésüs György. — Csődtörvénykezés. Dr. Révffy László. — Kereskedelmi ügyletek. Ugyanaz. — Östermelés és műipar. Dr. Virozsil Tivadar. — A nemzetgazdaságtan különös része. Ugyanaz. — Mezőgazdasági statisztika. Dr. Kosutány Ignác. — II. Endre 1222-iki aranybullája. Ugyanaz. — A magyar jogtörténelem forrásai. Ugyanaz. — A felsőházak szervezete a főbb államokban. Dr. Vutkovich Sándor ifj. — Comte Ágost politikája. Ugyanaz. — Közigazgatási közegészségtan. Dr. Lendvay Benő. — Törvényszéki orvosi vélemények elmebetegekről. Dr. Fischer Jakab. — Bírósági szervezet a régi magyar perjogban. Dr. Kosutány Ignác. — A politika tudományának modern mivőlői. Dr. Vutkovich Sándor ifj.

— **A kecskeméti jogakadémián** a folyó félévben következő speciálkollegiumok tartatnak: Az »Usus fructus» a római jogban. Dr. Pázmány Zoltán. — Bölcsészettörténet. Dr. Pázmány Zoltán. — Urbéres birtokrendszer. Csilléry Benő. — Közegészségtan. Dr. Horváth Mihály. — Közgazdaságtani társulások. Dr. Szigethy Lehel. — Csődeljárás. Dr. Bagi Béla. — Kereskedelmi ügyletek. Dr. Bagi Béla. — Új bünvádi eljárás. Dr. Magyar István. — Bélyeg és jogilletékek. Dr. Szigethy Lehel. — Magyar házasságjog. Dr. Kiss Albert. — Magyar özvegyi jog. Dr. Kiss Albert. — Magánjogi praktikum. Dr. Kiss Albert. — Művelődéstörténet. Dr. Kovács Pál. — Statisztika elmélete. Dr. Kovács Pál.

— **Dr. Roth Pálnak** mult heti cikkére dr. Reinitz József ügyvéd urtól válasz érkezett, melyet a jövő számban közlünk.

A Magyar Jogászegylet f. hó 12-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Oláh Gusztáv tébolydai igazgató előadása: az elmebetegek jogvédelmének hiányosságairól. — Vendégeket szívesen látunk.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A szerződéskötés egyik veszélyes módjáról. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd. — A házasságon kívüli gyermekek joga. *Dr. Márkus Dezső* törvényszéki bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalékok az új bűnvádi perrendtartás magyarázatához. V. Hatáskör. Az É. L. T. 16. §-a. *Dr. Illés Károlytól.* — A vaspálya felelőssége. *Reinitz József* budapesti ügyvéd. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A szerződéskötés egyik veszélyes módjáról.

Iha ki lehetne számítani, hogy hány esetben találkozik a bíróság kijelentett igazság az anyagi igazsággal, ugy ez a statisztika rémitő képet nyújtana jogszolgáltatásunk értéktelen voltáról. Mennyit nyel el az igazságból az előítélet és megnyit von el attól a kényelem és a munka gyorsasága? Még jelentékenyebben befolyásolják a mérleget az alaki jognak hozott áldozatok. A váltakozó rendszerek itt azon alapulnak, hogy majd a bíróságok, majd a felek visszaélései ellen keresünk garantiákat. De a mig majd a bíró, majd a fél kezeit megkötjük, egyuttal lehetetlenné is tesszük az anyagi igazság kiderítését és Scylla és Charybdis veszélyeiből ritkán menekül a tiszta és való igazság. De eme lesújtó tények felismeréséből nem a mindinkább terjedő jogásznihilismus létjogosultsága, hanem az egész jogászvilág ama kötelessége következik, hogy új alapra helyezze munkásságát és küzdelmeit. A «főelvek» értékteleneknek, üreseknek bizonyultak, azok segítségével nem ismerhetjük fel az igazságot. Az abstract magasságról le kell szállnunk a konkrét esetek bonyodalmi közé és ott mikroskopikus munkával fel kell keresnünk az egyes tüneteket. Csak így juthatunk az életviszonyok immanens törvényeikhez.

Eme szempontok után indultunk, midőn számtalan pert megfigyelve, észlelnünk kellett, hogy az anyagi igazság milyen sokszor esik áldozatul a «szerződés» fictiójának. Az igazságszolgáltatás chablonszerűsége és bíróságainknak az írásbeli bizonyíték iránt folyton gyakorolt előszeretete azt eredményezte, hogy a legkülönbözőbb foglalkozási ágak a döntő tények bizonyítása végett a velük szerződő felekkel e célra már előkészített blanquettákat iratnak alá. Eddig ez eljárásban semmi kifogásolni valót sem találhatunk; teljesen mindegy, vajon pénz vagy áru átvételét egy írás vagy egy blanquetta aláírásával ismerjük el. De a gyakorlat itt meg nem állapodott és megdöbbenő módon elfajult. A bankok és bankárok azzal, a ki pénzt tesz le cheque-kontóra, aláírtnak egy formulárét, melylyel a fél a bank által előkészített cheque-feltételeket szerződésnek elismeri, a biztosítársaságok az ajánlatban elismertetik a biztosítási feltételek érvényét, a színész aláírja, hogy a színházi szabályok vele szemben szerződés erejével bírnak és a földbirtokos aláveti magát a tőzsdei szokásoknak. Így felfegyverkezve indul utnak a részletkereskedő, a házaló és a kölcsönközvetítő. Egyik budapesti bíróság előtt az illetékesség kérdésében egy megrendelési jegy szerepelt, melyben egy falusi plébános elismerte, hogy egy butorkereskedőtől megrendelt egy ágyat, továbbadási szándékkal!

És ezek a cheque-feltételek, ezek a biztosítási feltételek, színházi szabályok és kötelevek, valamint az azokban hivatkozott külön kikötések, rend- és alapszabályok a legkompli-

káltabb intézkedéseket és jogszabályokat tartalmazzák. A gyakorolt jogász csak fárasztó munka után állapíthatja meg a tervezetek tartalmát és nincs oly éles szem, mely azonnal megtalálná a döntő intézkedések rejtekét. A mi pedig az intézkedéseket illeti, mondanunk sem kell, hogy azok az illető fél érdekeinek legridegebb védelmére szolgálnak csak, mig a másik fél alá van vetve az üldözés minden eszközének.

A ki a bírósági tárgyalásokat megfigyeli, az tapasztalatból tudja, miképen szokott védekezni a tervezet elfogadó fél az így létrejött szerződés fortélyai ellen. Nem is látta a feltételeket, mert azokat csak a szerződés megkötése után kapta kézhez, nem olvashatta a tervezet, mert erre alkalma sem volt ott a bankhelyiségben. És hogy az ügynök, az utazó, a részletkereskedő meg sem engedi a figyelmes elolvasást, ezt talán még külön kiemelni is felesleges. E védekezés bíróságaink előtt teljesen kárba vész; a blanquetta alá van írva, a szerződés létrejötté tehát bizonyítva van. A kikötések, feltételek és szabályok kodexe pedig egész élével lecsap a védtelen alperesre. Elismerjük, hogy a tévedés tana itt segítségünkre nem lehet, az aláíró fél az akaratnyilvánítás tartalma tekintetében nem volt tévedésben, nem is lehet állítani, hogy a blanquettában foglaltakat nem akarta kijelenteni, vagy hogy mást akart kijelenteni. Ő tényleg elismerte azt szerződésnek, a mi a tervezetben foglalva volt. De hiányzott a komoly, érett megfontolás, sőt annak lehetőségétől meg volt fosztva.

A szóbeli kijelentések a bíróságnál érzékeny mérlegre kerülnek, az írásbeli szerződéseknel már maga az actus erős próbája a meglévő akaratnak, de a blanquettát még a gondosabbak, a körültekintőbbek is könnyelműen látják el aláírásukkal. Az ember természetében rejlik, hogy könnyen megcselekszi azt, a mit más is tesz; miért nem ír alá tehát a blanquettát, a mikor azt mindenki aláírja? Ehhez járul még az is, hogy az ily nagy gonddal előkészített tervezetek és feltételekhez való egyszerű hozzájárulás már önmagában véve sem lehet egyenértékű a szerződés feltételeinek egyenként való megállapításával. Itt tehát a szerződéskötés komolyságának garanciái lényegesen korlátozva.

Az így előállott bajoknak kétféle módon lehetne utját állani. Az egyik az volna, ha a perrendtartás a megbeszélte módon létrejött instrumentumok bizonyító erejét redukálná. Ez az út bármennyire is célra vezetne, azért nem ajánlható, mert egy tényleges reális bizonyítékot nem lehet nullifikálni és mert ezen radikális elv alatt a forgalom is komolyan szenvedne. De ha közelebbről vizsgáljuk a fenforgó visszásságokat, úgy meggyőződünk arról, hogy a bajok oka nem a bizonyítékban, hanem a szerződés létrejöttének módjában fekszik, mely lehetségessé teszi a könnyelmű ügyleteket és szerződéseket és mely kitűnő alkalmat nyújt a tapasztalatlanság kizsákmányolására.

A remedium tehát csak abban állhatna, ha az anyagi jog az ily szerződéseknel speciális garantiákat követelne. E garantiáknak pedig oda kellene irányulniok, hogy a tervezetthez hozzájáruló félnek alkalom adassék a szerződéssel és annak összes kiegészítő részével alaposan megismerkedni. A hol pedig ily alkalom nem nyújtott és ennek folytán

a fenforgó körülményekből következtetni lehet, hogy a fél a tervezet tartalmát nem ismerte, ott meg kell adni neki a jogot a szerződés érvénytelenítésére. — Dr. Balog Arnold urnak az ügyvédi körben az áruüzleti szokásokról tartott felolvasása alkalmával rámutattam arra az összefüggésre, mely az áruüzleti szokásokról, az ügynökökről, a biztosítási ügyletekről felhangzó panaszok és az itt tárgyalt kérdés között kétségtelenül fenforog. Conclusióim oda irányultak, hogy a polgári törvénykönyvben a karakterisált szerződéseknel a megtámadhatóságot kifejezetten el kellene ismerni, de olyképen és oly cautélák mellett, hogy a másik fél részén is lehetetlenné váljanak a visszaélések. Indítványom következő volt: «Oly szerződés, mely az egyik fél által állandó használatra előkészített, de terjedelménél vagy tartalmánál fogva csak behatóbb tanulmány esetén áterthető szerződéstervezethez való hozzájárulás folytán jött létre, a hozzájáruló fél részéről megtámadható, ha a fenforgó körülményekből következtetni lehet, hogy az utóbbi a tervezet tartalmát nem ismerte. A megtámadás ki van zárva, ha a szerződő fél a tervezet tartalmára komolyan figyelmeztetve lett, ha annak megismerésére kellő alkalom nyújtott, ha a szerződés tartalma a forgalomban szokásossá vált feltételeknek megfelel vagy ha a szerződést kereskedő üzleti körében kötötte meg.»

Reméljük, hogy a szakkörök érdeklődése e kérdés alapos megvitatását és a rendelkezésünkre álló ép oly bő, mint szomorú tapasztalatok a kellő megoldást is lehetségessé fogják tenni.

Dr. König Vilmos.

A házasságon kívüli gyermekek joga.*

I. Minthogy a természet rendje, mint már elébb kiemelttem, ugyanaz a törvényes és házasságon kívül született gyermekek szülése körül: kétségtelen, hogy a jog szempontjából is a fogamzás, a terhesség és a szülés kérdéseit teljesen egyenlően kell megoldani mindkét fajta gyermek szempontjából. Az én javaslatom szerint is a törvény csak azt engedné a házasságon kívül született gyermek apjának kimondatni, a kiről kiderül, hogy a gyermek anyjával az u. n. kritikus időn belül közösült, föltéve természetesen, hogy a gyermek töleszármazásának lehetőségét a bíró által mérlegelt bizonyítékokkal le nem ronthatja. Csak azt fogják a jövőben is a bírói ítélettel a gyermek apjának kimondani, a kiről ez kétségtelen módon bebizonyul — csak az apasággal járó természetes köteleességek bővülnének erkölcs és igazságosság szerint.

A bizonyítás nehézsége nem jelentheti azt, hogy egyáltalán nem lehet bizonyítani. A közösülés tényéből lehet következtetni és a szabad mérlegelés segélyével a valót sokszor ki lehet deríteni. S ha el is fogadjuk azt az álláspontot, hogy az anya beismerése gyanus: ne feledjük, hogy itt kizárólag a gyermek érdekéről van szó és nem az anya igényéről. Ambár ha a büntető perben a magánvádlónak és a tettestársnak vallomása döntő fontosságú lehet, némi figyelmet mindenestre érdemelhet annak az anyának a beismerése is, a ki szégyenét a nyilvánosság elé viszi, nem a maga anyagi előnyéért, hanem azért, hogy gyermekének megszerezze az apja gondoskodását és támogatását. S ne feledkezzünk meg a bizonyító eszközök közül a félnek eskü alatti kihallgatásáról sem, a mely igen sok esetben kitűnő kiegészítő eszköznek fog bizonyulni.

De különben is a világ összes törvénykönyvei a *vélelmeknek*, a törvényes vélelmeknek egész seregét kénytelenek segítségül hívni, midőn valamely tény bizonyítása igen nagy nehézségekbe ütközik, avagy — a bizonyító fél hibáján kívül álló okokból — teljesen lehetetlen. És a legtöbb vélelemre, igen érthetően, a családi, tehát a legbensőbb viszonyban

álló cselekményeinek bizonyításánál van szüksége a törvényhozásnak, mert hiszen ezen benső viszony nem igen teszi szükségessé, de nem is tűri, hogy minden, a mi benne és belőle kifolyóan történik, okirattal vagy tanukkal bizonyítható legyen. S ha a törvényhozás vélelemmel él a törvényes apaság, a gyermek születésének törvényessége, a gyermek élve születése, az életben lét, a korábbi halál, a házasság érvényessége stb. kérdésében miért ne lehetne ez kiegészítő a házasságon kívüli születés kérdésében is, a mint ezt különben az osztrák polgári törvénykönyv 163. §-a ki is mondja?

Midőn arról van szó, uraim, hogy érvényt szerezzünk az erkölcsnek és az igazságnak, akkor ne azt keressük, hogy miképen lehet ennek érvényesülését megnehezíteni, hanem a legnagyobb gondossággal keressük a módokat arra, hogy ennek uralmát biztosítsuk, főképen akkor, midőn a legtermészetesebb kötelekből folyó kötelezettségek teljesítésének biztosításáról van szó.

II. Javaslatomnak az a része, a mely az apaság be nem bizonyíthatása, de meghatározott több férfival való közösülés igazolása esetében ezeknek együttes tartási kötelezettségét akarja megállapítani, mint tudni méltóztatnak, épenséggel nem új gondolat, mert számos német törvényhozás régóta ismeri ezt a szabályozást.

A mit ezzel szemben felhoznak, hogy t. i. a természettel ellenkezik az, miszerint bírói ítéletben több férfit mondjanak ki egy gyermek apjának, ez tökéletesen helyes, bár a természettel ellenkezik az is, ha a házasságon kívül született gyermek biztos apja gyermekével szemben nem teljesíti az apának természetszabta köteleseit.

De szó sincs arról, hogy a bírói ítélet azokat a férfiakat együttes apáknak mondja ki. Ily esetben csak az bizonyos, hogy többen követtek el egy cselekményt, a melynek oly következése volt, a melyért felelősek — és ezen a czimen kötelesek a gyermek tartásához hozzájárulni.

Önök előtt nem kell bizonyítanom, hogy az együttes felelősségnek ez az elve nem ismeretlen jogrendszereinkben. Hogy magyar példákat idézzek, ott van sajtótörvényünk a fokozatos felelősség elvével, a mely alig mondható olyannak, a mely megfelel az igazságosság eszményének. Ott van a Btk. 308. §-a, mely szerint: «Ha a súlyos testi sértés többek bántalmazásából származott és ki nem tudható, hogy ki vagy kik okozták azt, mindazok, a kik a bántalmazásban szándékosan részt vettek: két évig terjedhető börtönnel és külön-külön kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel; ha pedig a bántalmazásokból halál származott: három évig terjedhető börtönnel és külön-külön négyszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.»

A magánjog köréből legyen szabad utalnom a legújabb külföldi törvényhozásra, a német polgári törvénykönyv 830. §-ára: «Ha egy közösen elkövetett tiltott cselekménnyel többen okoztak kárt, mindegyik felelős a kárért. Ugyanez áll akkor is, ha nem tudható ki, hogy a több résztvevő közül ki okozta cselekményével a kárt.»

A mit a kárért való felelősségről már előbb mondtam, azt erre az esetre is alkalmazhatjuk s itt sem talállok okot arra, hogy az általános szabály alól épen csak akkor tegyünk kivételt, midőn a házasságon kívül született gyermekről van szó! És annál kevésbé kell e szabály alól kivételt tenni, mert különben a társadalomra hárulnak a tartás és nevelés köteleiségei, már pedig a társadalom akkor is hiven megfelel emberi köteleiségének, mikor azokról gondoskodik, a kiknek tartása sem apára, sem a concubentes-re nem bízható a bizonyítás sikertelensége folytán.

Javaslatomnak ez a része különben szorosan összefügg az exceptio plurium concubentium jól ismert és sokat vitatott kérdésével, melylyel szintén foglalkoznom kell.

Az *exceptio pl. concubentium* csodálatos alapon nyugszik. A férfi a házasságon kívüli nemi érintkezést a legritkább

* Részlet dr. Márkus Dezső jogászegyleti előadásából.

esetben veszi komolyan és semmi egyebet nem lát benne, mint azt, a mit benne keres: nemi élvezetet, muló szórakozást.

A nővel szemben azonban a legszigorubb erkölcs-bíróvá alakul át ebben az esetben is és feltétlen hűséget követel tőle — mert hiszen az exceptio pl. concubentium lényegében ugyanaz, mint a házasságtörés vádja a házastárs ellenében. De azért a törvény a házasságtörés jogerős megállapításával még nem szünteti meg a gyermek törvényességét; ehhez külön per szükséges, új bizonyító eljárással és csak ha ez is sikerül: fosztják meg a gyermeket eddigi családi állásától. Az ártatlan gyermek érdekének oltalmával indokolják ezt a szabályozást — de miért nem oltalmazzák éppen így az ugyanily ártatlan, de — hogy úgy mondjam — alakilag is házasságon kívülszületett gyermekeket?

Hogy az exceptio pl. concubentium tilalma növelné a nők erkölcstelenségét, hogy visszaélésekre vezet, hogy a nőt arra fogja indítani, hogy szándékosan engedje át magát többeknek, hogy azután a leggazdagabbat válassza ki közülük akár apának, akár tartásra: ezeket az ellenvetéseket már előbb iparkodtam megcáfolni, mikor e visszaélések lehetőségéről szóltam.

Ismétlem, hogy igaz, lesznek visszaélések, de ilyenek vannak és lesznek minden szabályozás mellett. De ezek a visszaélések mégis csak kivételek, a melyek okából nem szabad szívesen érdekét kockáztatni. S főképen arra gondoljunk, hogy nemcsak a nő önkényétől függ az apaság bebizonyítása avagy a tartásra való kötelezés, hanem a jogerős bírói ítélettől, s nem értem, hogy ha becsületünk, életünk, vagyonunk oltalmát és védelmét megnyugvással bizzuk a bíró döntésére, miért irtózunk tőle éppen ebben a kérdésben, a mely csak a körül forog, hogy az apát kényszerítsük természetes kötelességének teljesítésére ártatlan gyermekével szemben!

Hatalmas érvnek látszik az exceptio pl. concubentium tilalma ellenében a prostitutio kérdése. De ez is csak látszólagos érv, melynek súlya azonnal megszűnik, ha mindig azt tartjuk szem előtt, hogy az ártatlan gyermeknek, a kit születésének előző körülményeiről nem lehet felelőssé tenni, nem szabad bűnhődnie, hiszen elég büntetés erre már az, hogy prostituált nőnek a gyermeke, hogy anyja iránt sohasem érezheti azt a becsületet, a mely a gyermeki szeretet kutforrása és éltetője. A prostituált nőnek is bizonyítania kell majd a gyermek bármily igényét, mert hiszen csak a gyermek követelheti a maga számára s ha ez nem fog sikerülni, a minthogy a dolog természeténél ritkán fog sikerülni, mert a prostituálttal szemben a férj részéről az anonimitás a szabály: akkor gyermekéről az államnak vagy a községnek legyen kötelessége gondoskodni, mert ha meghagyja az anyánál, akkor erkölcsi gyilkosságot követ el!

Különben mindezek az aggodalmak tulzottak, mert a természetnek egyik megoldatlan rejtélye még — a prostituáltak meddősége!

III. Már idéztem Laurent mondását, hogy a legisták közt valóságos dogma számába megy az a tétel, hogy a házasságon kívül született gyermeknek nincs apai családja, nincs apai *rokonsága*, még elismerés vagy örökbefogadás esetében sem, noha méltóztatnak tudni, hogy a törvényhozó önmagát kénytelen megcáfolni, midőn a rokonságból eredő házassági akadályok megszüntetésénél nem tesz különbséget a származás törvényessége és törvénytelensége közt.

A német polgári törvénykönyv indokolása is csak megerősíti Laurent mondását és mintegy örök emberi törvény gyanánt tagadja meg a természet törvényét. Hallgassák meg, uraim, ez indokolást és ítéljenek arról, vajon azért, mert a mai állapot igazságtalan, nem szabad-e tenni semmit sem, annak megjavítására.

A német polgári törvénykönyv elvileg nem ismerte el a rokonságot a házasságon kívül született gyermek és apja,

illetve ennek rokonai közt. «A természet által a házasságon kívül született gyermek és nemzője közt fűzött kötelékek a legritkább esetben eredményeznek kettőjük közt bensőbb kapcsolatot. A legtöbb esetben az atya közömbösen és idegen gyanánt áll szemben a házasságon kívül született gyermekkel. Tehernek tekintti és nem érdekli őt annak jóléte, testi és szellemi kifejlődése. Az apa családi életében és vagyonában a házasságon kívül született gyermeknek a legritkább esetben van közvetlen része s ha az apa ennek ellátását és nevelését el is vállalja, akkor az vajmi gyakran saját pénzügyi érdekében történik, hogy a maga részéről ismét a legkevesebbet követelőre bizhassa a gyermek ellátását. Itt a családi jogi vonatkozások megállapításának erkölcsi és tényleges előfeltételei teljesen hiányoznak, különösen azokban az esetekben, melyekben az atyaságot per útján kell megállapítani».

És a törvénykönyv második olvasásánál, a jegyzőkönyvek tanúsága szerint, ki is lett mondva egész brutálisan: «A házasságon kívül született gyermeknek jogilag nincs apja; ő nemzőjének csak hitelezője!» Ime, uraim, mire vezet a jogi formalizmus, a jogászai kategorizálás!

Hogy az a természetellenes elv, miszerint a házasságon kívül született gyermek és atya közt *rokonság* nem áll fenn, mily következményekre vezethet, arra álljon itt egy példa az igazi életből.

Házassági törvényünk (1894: XXXI. tcz.) 11. §-ának d) pontja értelmében «nem köthetnek egymással házasságot az egyik házastárs a másik házastársnak egyenes ágbeli vérrokonával, a házasság megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása után sem.»

Ez akadály felállítása ellen természetesen sem az erkölcsi, sem a physiologia szempontjából kifogást nem tehetni. De vajon az erkölcsiség, avagy a physiologia ugyanezen szempontjai nem forognak-e fenn akkor, mikor valaki nőül akarja venni volt szeretőjének — más férfitől — született gyermekét? *

Azok, a kik a házasságon kívül született gyermeket megfosztják apjuk rokonságától; a kik a gyermekkel szemben minden kötelességet, minden gondot az anyára hárítanak; a kik a gyermek tekintetében csak az anya és az anya családjának rokonságát ismerik el a természet és a szeretet kötelei alapján (noha ezzel a megokolással ellentétben van az az álláspont, hogy az anya megbízhatatlanság okából nem gyakorolhat gyermeke felett szülői hatalmat); a kik ebből folyóan a házasságon kívül született gyermeknek csak anyja neve viselésére adnak jogot: azok elvi álláspontjuk szédítő magaslatairól észre sem veszik, hogy ezzel egészen lesülyedtek az emberi fejlődés korszakának ama legalacsonyabb fokára, melyben a Mutterrecht uralkodott a családi életben s bármiképpen szépitik is a dolgot, kétségtelen, hogy a házasságon kívül született gyermekek tekintetében a Mutterrecht alapján állanak a világ összes kulturálmái, a melyeknek erkölcsi felfogása tehát ebben a kérdésben azonos a somalikéval vagy a papuákéval!

* Egy megtörtént esetet, bizonyára nem az egyedülit, juttatja eszembe a házassági törvény ezen fogyatkozása. Egy férfi házasságon kívüli viszonyban élt egy özvegyasszonnyal, kitől gyermeke született. Az asszony halála után az annak házasságából származott, törvényes leányával folytatott viszonyt, a melyből szintén gyermek született. Ezután pedig nőül vette a leányt — volt szeretőjének gyermekét, a ki egyik gyermekének féltestvére is volt, a mi persze még nem meríti ki a természetes rokonság szülte bonyodalmakat. És mindez azért lehetséges, mert a házasságon kívül született gyermek apjának nem lehet rokona, a magasabb erkölcs parancsára! A törvényhozás inkább szentesíti a vérfertőztetést (a melyet végre is nemcsak a büntető törvénykönyv, hanem a természetes erkölcsi érzés alapján is meg lehet állapítani), semhogy engedne a jogászai elméletek rideg merevségéből és sokszor lázító alakításaiból! Ime a dogma, a melynek fel kell áldozni a leg-
elemibb erkölcsiséget is a legmagasabbnak, az eszményinek vélt erkölcsiség érdekében!

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához.

V. Hatáskör. — Él. t. 16. §.*

«A nyomtatvány után elkövetett és az 1878. V. tcz. 259. és 261. §-ai szerint büntetendő rágalmasz és becsületsértés a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik.

Ila azonban a rágalmasz vagy becsületsértés az 1878. évi V. tcz. 262. és 461. §-aiban meghatározott személyek vagy nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója és tisztviselője ellen, avagy közmegebizatásban eljáró ellen, és pedig az utóbbinak hivatalos tetteire vonatkozólag volt elkövetve, az esküdtbírószág ítélt.

Azokban az esetekben, melyekben az 1878. évi V. tcz. 264. §-a a valódiság bizonyítását kizárja, a nyomtatvány után elkövetett rágalmasz vagy becsületsértés mindig a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.»

1. A sajtó után elkövetett rágalmasz és becsületsértés vétségére vonatkozó bírói hatáskört a képviselőház elé terjesztett javaslat 16. §-ának 2. pontja, kapcsolatban a 15. §. 2. pontjával, így határozta meg: «A kir. törvényszékek hatásköréhez tartoznak: 2. a nyomtatvány után magánegyen ellen elkövetett rágalmasz és becsületsértés vétsége (1878. évi V. törvényzcik 259. és 261. §-ok).» A M. i. e. javaslatra vonatkozik, lényegét tekintve azonban, a törvénybe átment 16. §-ra is teljesen alkalmazható. Az ig. bizottság a törvényjavaslat 16. §-ának 2. pontját ekként változtatta meg: «2. a nyomtatvány után elkövetett és az 1878. évi V. tcz. 259. és 261. §-ai szerint büntetendő rágalmasz és becsületsértés, a mennyiben az nem az 1878. évi V. tcz. 262. és 461. §-aiban meghatározott személyek ellen volt elkövetve; habár a rágalmasz és becsületsértés nem is vonatkozik a sértett közhivatasának gyakorlására. A törvénybe átment új 16. §-t hosszabb vita után, a különböző pártok közt létrejött compromissum gyanánt, maga a képviselőház állapította meg.**

* Mutatvány Balogh Jenő, edvi Illés Károly és Vargha Ferencz «A bünvádi perrendtartás magyarázata» című művének legközelebb megjelenő I. kötetéből.

** A külföldi törvényekben a következő analog rendelkezéseket találjuk:

a) az 1881. évi július 29-éről kelt *francia sajtótörvény* önállóan szabályozza a magánegyenek ellen (29—33. cz.) s a külföldi államfők ellen (36—37. cz.) elkövetett nyilvános rágalmasz és becsületsértés egész körét. E törvény 45. cikke az elsőfolyamodásu törvényszék hatáskörébe utalja: 1. a magánosok ellen elkövetett rágalmaszt (32. cikk), a mennyiben az szónoklat, nyilvános helyen vagy gyülekezeten hangoztatott kiáltás vagy használt fenyegetés, továbbá elárusított vagy szétosztott, nyilvános helyen vagy gyülekezeten áruba bocsátott vagy kített irat, vagy nyomtatvány után, végre falragaszon vagy másképp közszemlére kített irat, nyomtatvány, rajz, metszet, jelvény vagy képes ábrázolat után volt elkövetve; 2. a magánosok elleni becsületsértést (33. cz.) ugyanily módon elkövetve. A nem nyilvános becsületsértés, mint kihágás, a rendőri bíróság elé tartozik (33. és 45. cz.). Az 1893. évi márczius 16-iki novelláris törvény több irányban módosította az 1881. évi sajtótörvényt, ennek itt kiemelt rendelkezéseit azonban érintetlenül hagyta.

b) Németországban a bírói szervezetet megállapító 1877. évi birodalmi törvény szabályozza a bíróságok hatáskörét is. E törvény szerint a nyomtatvány után elkövetett becsületsértés a Schöffengericht hatáskörébe van utalva, a mennyiben az csak a sértett fél indítványára üldözendő, s a mennyiben az eljárás magánvád alapján van indítva (27. §. 3. pont); továbbá, ha az eljárás nem magánvád alapján folyik is: a Landgericht büntető kamarája, az államügyész indítványára, a Schöffengericht bíróság elé utalhatja a becsületsértés vétségét, ha előre látható, hogy három havi fogháznál vagy 600 márka pénzbüntetésnél súlyosabb büntetés nem lesz kiszabható (75. §. 4. pont). Ez általános szabály mellett azonban kimondta az 1877. évi birodalmi törvény 6. §-a azt is, hogy érintetlenül hagyja a tartományi törvényhozásoknak ama rendelkezéseit, a melyekkel a nyomtatvány után elkövetett büntetendő cselekményeket az

2. A fentebbi 16. §. logikai rendje ez. Az első bekezdés felállít egy általános szabályt; a második taxative sorolja fel a kivételeket e szabály alól, — a harmadik bekezdés pedig a második bekezdés kivételes rendelkezését szorítja meg. Ekhez képest a 16. §. lényege a következő tételekben fejezhető ki:

a) a sajtó után elkövetett rágalmasz és becsületsértés szabályként a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik;

b) ha mindazonáltal a §. 2. bekezdésében felsorolt személyek ellen volt elkövetve: az esküdtbírószág ítélt, — kivéve:

c) azokban az esetekben, a melyekben a Btk. 264. §-a a valódiság bizonyítását kizárja.

Hogy ezek szerint pontosan meghatározhassuk, mely esetek tartoznak a kir. törvényszék és melyek az esküdtbírószág hatásköréhez: mindenekelőtt tisztába kell jönnünk az iránt, hogy kik ama személyek, a kiket a §. 2. bekezdés (a 3. bekezdés megszorításával) az 1. bekezdésben felállított szabály alól kivesz, a mennyiben az ellenük sajtó után elkövetett rágalmaszt és becsületsértést az esküdtbírószághoz utalja.

3. A 16. §. 2. bekezdésének rendelkezése alá a következő személyek tartoznak: a) a Btk. 262. §-a szerint a törvény által alkotott testületek, hatóságok, vagy azok küldöttségei és tagjai; b) a Btk. 461. §-a szerint meghatározott közhivatalnokok és ilyeneknek tekintendő közmegebizottak; c) a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok igazgatói és tisztviselői; d) a közmegebizatásban eljáró személyek hivatalos tetteikre vonatkozólag.

Ad a) *Törvény által alkotott testületek* azok, a melyeknek létrejöttét és bizonyos keretben való működését a törvény kötelezőleg elrendeli. Ilyenek pl. az országgyűlés, a törvényhatósági, városi és községi képviselő-testület, a kereskedelmi kamara s az ügyvédi kamara választmánya stb. Ellenben nem tartoznak ide ama testületek, a melyek, habár létrejövetelük feltételeit és szervezetüket, valamint működésük körét a törvény előírja, az egyes tagok akaratából keletkeznek és szűnnek meg; a minők pl. a részvénytársaságok és szövetkezetek, s a különböző egyesületek. A *hatóság*, a mennyiben mint személyek összessége jelentkezik, szintén törvény által alkotott testület, de olyan, a mely kényszerítő (végrehajtói vagy bírói) hatalmat is gyakorol. Ilyenek a bírói, közigazgatási és katonai hatóságok. Hatóság azonban egy személy is lehet, ki a törvény alapján, saját hatáskörében maga gyakorolja a közhatalmi jogokat; a minők pl. az egyes bíró, az alispán és főszolgabíró stb. Ugy a törvény által alkotott testületek, mint a hatóságok saját jogaik gyakorlását esetről esetre *küldöttségekre* bízhatják, a melyek e minőségükben ugyanoly szempont alá esnek, mint maga a kiküldő testület

esküdtbírószág elé utalták. Ily külön törvények Bajorországban, Württembergben, Badenben és Oldenburgban állottak és állanak fel. Ez államokban tehát az 1877. évi birodalmi törvénynek idézett hatáskörü rendelkezései nem érvényesek. Bajorországban a bírói szervezeti törvényhez 1879-ben alkotott életbeléptetési törvény 35. cz. szintén kivette az esküdtbírószág hatásköréből a magánegyen ellen nyomtatvány után elkövetett becsületsértést, a mennyiben csak a sértett fél indítványára üldözendő és az eljárás magánvád alapján van folyamatba téve.

c) Olaszországban az 1848. évi sajtótörvény 62. cikke az esküdtbírószágok hatáskörébe utalta a nyomtatvány után magánegyenek ellen elkövetett rágalmaszt és becsületsértést is (27. és 28. cz.); de már az 1865. évi olasz B. p. 9. és 10. cikkei kivették e vétségeket az esküdtbírószág hatásköréből, és a rendes büntető törvényszékek hatáskörébe utalták, a hová az 1889. évi december 1-ről kelt királyi leirat szerint ma is tartoznak.

d) Horvát-Szlavonország tartománygyűlése az 1897. évi január 20-án szavazott meg egy törvényjavaslatot, a mely — az 1875. évi sajtótörvény 3. §-ának megváltoztatásával — kivette az esküdtbírószág hatásköréből s a kir. törvényszék elé utalta a nyomtatvány után elkövetett ama vétségeket, a melyek a törvény értelmében csak a sértett fél indítványára üldözhetők.

vagy hatóság. E testületek és hatóságok, illetőleg küldött-ségek *tagjai* részint közhivatalnokok, részint csak közmeg-bizottak. Így pl. a községi, városi vagy törvényhatósági testület tagjai, eltekintve azoktól, a kik hivataluknál fogva vesznek részt abban, nem közhivatalnokok; ellenben a hatóságok tagjai rendszerint közhivatali jelleggel is bírnak. Vannak azonban hatóságok, a melyeknek tagjai nem tartoznak a közhivatalnokok közé. Így pl. az ügyvédi kamara fegyelmi választmánya hatóság, mert birói hatalmat gyakorol, — de azért tagjai, a kik ügyvédek, még sem közhivatalnokok; a közigazgatási bizottság pedig, mely szintén hatóság, csak fele részben áll közhivatalnokokból, mert tagjainak más részét a törvényhatósági bizottság jelöli ki. A hatóság tag-jaitól a 262. §. szempontjából meg kell különböztetnünk a hatóság közégeit, vagyis azokat az alsóbbrendű közhivatal-nokokat, illetőleg közmegbizottakat, a kik csak felettes hatóságuk utasításai szerint járnak el, — a minők pl. a Curia 67. sz. döntvénye (Btj. XVI. 193. l.) szerint a köz-rendőrök. Ezek már nem tartoznak a 262. §. keretébe.

Ad b) A Btk. 461. §-a tág alapon határozza meg a köz-hivatalnok fogalmát. E §. szempontjából megkülönbözteten-dők: α) a tulajdonképi közhivatalnokok, a kik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely tör-vényhatóság vagy község hatósági teendőjének teljesítésére hivataluknál vagy szolgálatuknál fogva kötelezvék; β) a köz-megbizottak, a kik ugyane teendők ellátására különös meg-bizatásuknál fogva vannak kötelezve; γ) az állam, törvény-hatóság, vagy a község által közvetlenül kezelt közalapít-ványoknál, kórházaknál és tébolydák-nál alkalmazott felügyelők, orvosok, hivatalnokok és szolgák, valamint a kir. közjegyzők. A két utóbbi pont alatt felsorolt személyek, szemben a tulajdonképi közhivatalnokokkal, csak ilyeneknek tekintendők.

A közhivatalnokok részint kényszerítő hatalmat (impe-rium) gyakorolnak, részint gondozó tevékenységet fejtenek ki. Az előbbiekre közé tartoznak a közigazgatási tisztviselők nagy része, továbbá bírák és ügyészek, stb.; az utóbbiak közé pl. az államvasuti, a posta és lottohivatalnokok.* Az esküdtbíró e minőségében szintén közhivatalnok, mert birói hatalmat gyakorol, s ennél fogva megvesztegetése is a Btk. 268. §-a szerint közhivatalnok megvesztegetése gyanánt bün-tetendő. A közhivatalnokok első csoportjába [α] tartoznak a mér-tékhitelítő hivatal alkalmazottjai, valamint a községi előljárók, sőt a községi kisbíró és éjjeli őr is. A mezőőr s az állami anyakönyvvezető is közhivatalnok.** Ilyenek a nyilvános isko-lák tanítói és tanárai is, a vizsgálat és vizsgálati bizonyít-vány tekintetében (Btj. T. XXV. 257. C.). Az egyházi sze-mélyek csak annyiban tartoznak ide, a mennyiben közokira-tok őrzésére, s azokból hiteles kivonatok kiadására jogosítva vannak. (1894. évi XXXIII. tcz. 93. és 94. §§.)

A megbízás, [β] melnyél fogva valaki közhatósági teendők teljesítésére van kötelezve, általános vagy különös lehet. Általános megbízása van pl. a napidijasnak; különös meg-bízás alapján jár el pl. a fogoly vagy toloncz kíséretével megbizott egyén. A hivatali eskü ez esetekben nem szüksé-ges ahhoz, hogy az illető közhivatalnoknak tekintessék, vala-mint nem kívántatik ez meg feltétlenül a szolgaszemélyzet részéről sem (Btj. T. XIII. 80. C.).

A harmadik csoportban felsorolt egyének [γ a törvény különös rendelkezése nélkül nem volnának közhivatalnokok-nak tekinthetők, mert foglalkozásuknak nincs hatósági jellege; tekintve azonban, hogy a közhatóság gondozó tevékenységet is fejt ki, e szempontból a közkórházak, stb. orvosai és hivatalnokai is méltán soroztattak a közhivatalnokok közé. A kir. közjegyzőnek is megadja e jelleget az, hogy állására

az igazságügyminiszter nevezi ki, s hogy közokiratok felvéte-lére és kiadására van hivatva.

Az ügyvéd, mint ilyen, nem közhivatalnok s nem is tagja a törvény által alkotott testületnek vagy hatóságnak. Mert habár az ügyvédi kamarának minden gyakorló-ügyvéd tagja: törvény által alkotott testület mindazonáltal csak a kamara választmánya. Az ügyvéd tehát csak annyiban tagja ily testületnek, a mennyiben tagja a kamara választmányának.

Ad c) Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok azok, a melyek a kereskedelmi törvénykönyv alapján keletkeznek és működnek. Ilyenek különösen a részvénytársaságok és szövet-kezetek. A közkereseti és betéti társaság nem nyilvános számadásra kötelezett vállalat; de különben sincsenek ugy szervezve, hogy élükön igazgatók állanak. Nyilvános szám-adásra kötelezett vállalat alatt tehát csak a részvénytársa-ságokat és a szövetkezeteket érthetjük s így a 16. §. 2. be-kezdése csak ezek igazgatóira és tisztviselőire vonatkozik.

Ad d) A közmegbizatásban eljáró személyek köre, szemben a Btk. 461. §-ával, a mely szintén felemlíti azokat, a kik hatósági teendők ellátására különös megbizatásuk alapján kötelezvék (közmegbizottak), nagyon szűk térre szorítkozik. A közmegbizottak külön kiemelése a 461. §. mellett csak annyiban jogosult, a mennyiben vannak oly közmegbizottak, a kiknek megbizatása hivatalos teendőkre vonatkozik s a kik még sem tartoznak a 461. §. keretébe. Ilyenek tekinthetők például az ügygondnok, a hivatalból kirendelt gyám vagy gondnok, a hivatalból kirendelt védő, a képviselőválasztásnál működő bizalmi férfi, stb. Ezek, a a mennyiben nem hatósági teendők teljesítésére vannak hivatva, nem tartoznak a Btk. 461. §-a alá, minthogy azon-ban bizonyos az is, hogy említett minőségükben sem végez-nek «hivatalos» teendőket, a mint ezt a 16. §. 2. bekezdése épen reájuk vonatkozólag különösen megkívánja, ennél fogva kérdés, vajon az itt felsorolt s ezekhez hasonló közmeg-bizottak, a kik hivatalos tetteket nem végeznek, egyáltalában a 16. §. 2. bekezdése alá tartoznak-e. Az pedig a dolog ily állása mellett mindenesetre kétséges, hogy szükséges volt-e a 461. §-ban meghatározott személyek mellett «a közmeg-bizatásban eljáró» személyeket és pedig «hivatalos tetteikre vonatkozólag», külön kiemelni.

4. A felsorolt személyek tekintetében további kérdés az, vajon az irányukban elkövetett sértések feltétlenül az esküdt-bíróshoz tartoznak-e, vagy csak annyiban, a mennyiben hivataluk, illetőleg hivatásuk gyakorlására vonatkoznak. Az előbbi megoldás mellett a fentebbi a), b) és c) pontok alatt felsorolt személyek tekintetében az szól, hogy a 16. §. 2. be-kezdése csak a közmegbizatásban eljáró személyekre nézve mondja ki, hogy csak a «hivatalos tetteikre vonatkozólag» elkövetett rágalmozás és becsületsértés tartozik az esküdt-bíróshoz, a miből a contrario következik, hogy a többiekre nézve a megszorítás (illetőleg bifurcatio) nem áll fen. A tör-vény ratiója azonban az ellenkező eredményre vezet.

A Btk. 262. §-a szintén a jelzett megszorítás kiemelése nélkül említi fel a törvény által alkotott testületek és ható-ságok tagjait; de azért a judikaturában sohasem volt kétséges, hogy e §. csak akkor alkalmazható, ha a rágalmozás és becsületsértés az illetőnek hivatala vagy közhivatása gyakor-lására vonatkozik. Sőt a kir. Curia nem egyszer épen azért mellőzte e §-t, mert a sértés nem irányult az illető köz-hivatalnok hivatalos eljárá-ára. Ennek egyszerű oka pedig az, hogy midőn a törvény kifejezetten a törvény által alkotott testület vagy hatóság tagját jelöli meg a vétség passiv alanya gyanánt: ezzel kizárta a vétség köréből azt az esetet, midőn az illető személy nem e minőségében szenved sérelmet. Ezzel szemben merőben törvényellenes és visszas volna, pl. az, ha valaki a 262. §. büntetésével toroltatnék meg azért, mert egy iparost, a ki véletlenül tagja a községi képviselő-testületnek, a hol évenként egyszer a közgyűlésen megjelenik,

* L. a Curia 58. sz. döntv. (B. T. XII. 2.5.)

** L. az 1848. évi XII. tcz. 81. §-át s az 1894. évi XXXIII. tcz. 12. §-át.

azzal rágalalmazott, hogy vevőit csalja. E sértésnek semmi köze sincs az illető iparos közhivatásához; a rágalmazó tehát nem is sértette meg a törvény által alkalmazott testület tagját (262. §.), hanem megsértette a cipészt, szabót vagy szatócsot (258. §.). De ha e szerint a Btk. 262. §-ának az anyagi törvény keretében ez a judikatura által elfogadott s egyedül helyes értelme: úgy nem lehet ennek más értelme akkor sem, mikor arra az eljárás szempontjából más törvény egyszerűen hivatkozik. Midőn tehát a 16. §. 2. bekezdése ezt mondja: «Ha azonban a rágalmazás és becsületsértés az 1878. évi V. tcz. 262. §-ban... meghatározott személyek ellen... volt elkövetve: az esküdtbiróság ítélt», ezzel azt mondja ki, hogy a 262. §-t a Btk. értelmében elfogadta és így itt is csak oly sértésekről van szó, a melyek a törvény által alkotott testület vagy hatóság tagját, e minőségében, érték. A képviselőház igazságügyi bizottság mellőzni akarta a bifurcációt s ezért a 262. §. felhívása után hozzátette: «habár a rágalmazás és becsületsértés nem is vonatkozik a sértett közhivatásának gyakorlására». Minthogy a képviselőház e kiterjesztést az új 16. §. szövegébe nem vette át, ezt abba belemagyarázni nem lehet.

Ugyanez áll a Btk. 461. §-ában meghatározott személyek, valamint a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok igazgatói és tisztviselői tekintetében is. A törvény ezeket is csupán e minőségükben emeli ki a nélkül, hogy az irányukban elkövetett rágalalmazást és becsületsértést akkor is az esküdtbiróság elé utalná, ha az nem vonatkozik hivatásuk gyakorlatára. A törvény ily kiterjesztő magyarázatát tehát ezekre nézve sem lehet elfogadni. A közhivatalnok legbensőbb magánélete s a nyilvános vállalat igazgatójának és tisztviselőjének magánviszonyai legtöbb esetben nem oly közérdekűek, hogy irányukban e szempontból a sajtó nyilvános kritikája, esetleg tehát a méltatlan meghurczoltatás, igazolható és szükséges volna. Méltányos tehát, hogy midőn az illető, hivatásától független, magánviszonyaira nézve támadtatik meg, ezért a könnyebben hozzáférhető s kevésbé költséges eljárásu törvényszék előtt kereshessen orvoslást.

5. A 16. §. 2. bekezdésében felsorolt személyek ellen, habár e minőségüket érintő rágalmazás és becsületsértés sajtóvétsége is csak akkor tartozik azonban az esküdtbiróság elé, ha a Btk. 264. §-ának valamelyik esete fen nem forog (16. §. 3. bek.). E §-nak különösen 2., 3. és 4. pontjai szorítják meg a 16. §. 2. bekezdésének rendelkezését; mert az 1. pont arra az esetre vonatkozik, midőn a rágalmazás vagy becsületsértés külföldi uralkodó vagy államfő, továbbá valamely külállamnak Ő Felségénél felhatalmazott követe vagy ügyviselője (Chargé d'affaires) ellen (272. §.) követtetett el. E személyek nem tartozván azok közé, a kiket a 16. §. 2. bekezdése felsorol: az ezek ellen sajtó útján elkövetett sértés már a 16. §. 1. bekezdése folytán is a törvényszék elé tartozik. A 16. §. 3. bekezdésében tehát a 264. §. 1. pontjának, sem az ebben hivatkozott, sem a 16. §. 2. bekezdésében megjelölt személyek tekintetében, célja nincs.

6. A 16. §. 3. bek., a Btk. 264. §-ára való hivatkozással, annyiban szorítja meg a 16. §. 2. bekezdését, a mennyiben az ennek rendelkezése alá eső személyek ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés sem tartozik az esküdtbiróság elé:

a) ha az állítás vagy kifejezés olyan cselekményre vonatkozik, mely csak a sértett fél indítványára vonható bünvádi eljárás alá, és az erre jogositott (113. §.) ilyen indítványt nem tett vagy azt visszavonta (264. §. 2. pont);

b) ha az állított tényre nézve jogérvényes felmentő ítélet, vagy megszüntető határozat hozatott (3. pont);

c) ha az állítás vagy kifejezés a családi élet viszonyaira vonatkozik vagy a női becsület támadja meg (4. pont).*

* E pontok bővebb kifejtését l. Illés: Btk. m. II. 339. l.

Az a) pont alatti megszorítás alapján ki van véve az esküdtbiróság hatásköréből a nyilvános vállalat igazgatója vagy tisztviselője ellen elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés, ha annak tárgya oly cselekmény, a mely a Btk. 343. és 358. §-ai szerint csak a szolgálatadó indítványára, ez esetben tehát csak akkor üldözhető, ha péld a sikkasztó igazgató ellen a részvénytársaság vagy szövetkezet közgyűlése nevében, a sikkasztó tisztviselő ellen az igazgatóság nevében indítvány terjesztetik elő. A b) pont alkalmazhatása a 16. §. 2. bekezdésében felsorolt valamennyi személyre kiterjed; míg a c) pont, különösen a nő-hivatalnokoknak (tanítónő, óvónő, posta- és távirónő, stb.) szolgál javára, a mennyiben ezek a női becsületüket sértő rágalmazás és becsületsértés miatt akkor is a törvényszék oltalmát vehetik igénybe, ha a sértés szorosan összefügg hivataluk gyakorlatával.

7. A 16. §. 2. bek. szerint az ebben meghatározott esetekben: «az esküdtbiróság ítélt». Ez azt jelenti, hogy mindenik esküdtbiróság ítélt a területén elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteiben, a mennyiben ezek a 16. §. 2. bek. által hatásköréhez vannak utalva. Tekintve azonban, hogy a 15. §. utolsó bek. általános érvényszabályként kimondja, hogy a «II. pontban felsorolt büntettek és vétségek eseteiben a kir. táblák székhelyén működő esküdtbiróságok járnak el»: ebből kifolyólag a 16. §. 2. bek. is csak a kir. táblák székhelyén működő esküdtbiróságok hatásköréhez utalhatta az abban meghatározott eseteket. Igaz, hogy a 15. §. II. pontja, melyre ugyane §. utolsó bek. megszorítás nélkül hivatkozik, a következő szavakat is tartalmazza: «kivéve a 16. §-ban és a 17. §. 2. pontjába felvett eseteket», — a miből az következne, hogy a 15. §. utolsó bek. a II. p. alól kivett 16. §-ra már nem vonatkozik; minthogy azonban e pont, kapcsolatban 15. §. bekezdő szavaival: (esküdtbiróságok előtt tartandó meg a főtárgyalás), csak azt határozza meg, hogy a nyomtatvány útján elkövetett büntettek és vétségek közül melyek tartoznak az esküdtbiróság, s melyek a törvényszék körébe, és így itt a 16. §-nak csak amaz esetei vétettek ki a II. pontban felállított szabály alól, a melyek, miként a 17. §. II. pontjának esete, a törvényszék hatásköréhez tartoznak: ennél fogva kétségtelen, hogy a 15. §. utolsó bek. a nyomtatvány útján elkövetett minden büntettre és vétségre, tehát a 16. §. 2. bekezdésében meghatározott esetekre is vonatkozik.

Dr. Illés Károly.

A vaspálya felelőssége.

— Válasz dr. Roth Pál ur nyilatkozatára. —

A *Jogt. Közl.* folyó évi 9. számában közli dr. Roth Pál urnak nyilatkozatát «Válasz» cím alatt megjelent bírálatomra.

Sajnálattal kell tapasztalnom, hogy dr. Roth Pál ur, a mint ő maga is bevallja, közleményemből nem tanult, sőt még azt a vágyat sem keltette fel lelkében, hogy tulmenjen a dombokon s bevándorolja az irodalom világát, a hol meggyőződhetett volna, hogy azon jogtételek, a melyeket ő még mindig vitásoknak vél, gyermekkoruk játékaikat már eljátszották és a nem is két, hanem több táborra oszlott jogászvilág azokra vonatkozólag immár végleges megállapodásra jutott.

Miről van szó?

a) arról, vajon a vaspályának az 1874: XVIII. tcz.-ben gyökerező kártérítési kötelezettsége primär jelleggel bír-e vagy sem. Szerintem *igen*; dr. Roth Pál ur szerint *nem*. És

b) arról, vajon a vaspálya felelősségéről alkotott törvénynek alapeszméjét a vasuti üzem hibájának præsumálása képezi-e vagy sem. Szerintem *nem*; dr. Roth Pál ur szerint *igen*.

A két kérdés, a mint látni fogjuk, a felelősség jogi természetére való tekintettel, egymással szorosan összefügg

ugyan: de azért mind a kettőre külön adom meg a választ.

Ad a). A törvény positiv intézkedéssel nem szabályozza a vaspálya kártérítési kötelezettségének viszonyát más magánjogilag kötelezettekhez. Azonban a törvény célja és az abban megállapított kötelezettség jogi természete minden kétséget kizáró módon konstituálja e viszonyt.

A törvény célja lényegileg az, hogy a vaspálya sajátsterü veszélyessége, sajátsterü üzemi functiói által megsérült részére, az általános kártérítési jogszabályok alkotta korlátok ledöntésével, különös és kivételes jogvédelmet biztosítson. A kártérítési kötelezettség fundamentális elveit a törvény félretette és az általános magánjog rendszerébe egy egészen új intézményt, a vaspályának a törvénytől fogva fenálló felelősségét (obl. ex lege) statuálta.

A római jog ama szabályán, hogy mindenki csak a saját hibájáért felelős, rést ütött ugyan már korábban a code civilnek 1384. cikke: on est responsable non seulement du dommage, que l'on cause par son propre fait, mais encore de celui, qui est causé par le fait des personnes, dont on doit répondre. . . . Azonban a vaspálya felelősségéről szóló törvény nem követte a francia jog rendszerét (v. ö. «A francia jog alapelvei a vaspálya felelősségéről» című értekezésemet, *Ügyvédek Lapja* 1888. 26. sz.), hanem a kötelelem *subjectiv* alapját eltörölte és megállapította tisztán a *sérülés tényén*, tehát tisztán *objectiv* momentumon, alapuló kötelezettséget.

A károsító cselekmény, mint olyan, mondja Förster (Theorie und Praxis, I. k. 529. l.), önálló kötelmi viszonyt szül, a melynek tartalma abban áll, hogy a ki kárt okoz, azt kártalanítani tartozik. Ezen kötelelem kétféle, a szerint, a mint a cselekvény csak *objectiv* káros hatása, vagy egyszersmind *subjectiv* jogellenessége szempontjából jön tekintetbe. Az előbbi «egyszerű kártérítési kötelelemnek» nevezhető, az utóbbi pedig a tiltott cselekményekből származó kötelelem, az obl. ex delicto. Közös kelléke a két kötelelemnek, hogy kár valójában történt és hogy az valamely cselekvény által okoztatott. Eltér pedig egymástól a kettő abban, hogy az egyszerű kártérítési kötelelemnél a *vétkesség* és a kártokozónak beszámíthatósága *kérdésbe nem jön*.

Ilyen egyszerű kártérítési kötelelem a vaspálya kártérítési kötelezettsége. Ezen kötelezettség megállapításánál nem jöhet szóba, hogy a vaspálya alkalmazottja hibát követett-e el. Mert a hiba momentuma egyáltalán hiányzik és mert ha hiba nem forog is fen az alkalmazott terhére s ha a kár pusztán véletlenből állott is be, akkor is megállapítandó a kötelezettség. A vaspálya e szerint *nem* az alkalmazottért vagy másért tartozik helyt állani, nem az alkalmazottért vagy másért tartozik szavatossággal, hanem a kárért, mint *saját* cselekvényeért tartozik kártérítéssel.

Ez a kártérítési kötelezettség tehát primär jellegű.

Seine (a vasutvállalat) Verbindlichkeit — mondja Endemann, Haftpflicht, 1885. 47. l. — ist eine primäre oder principale. Der Berechtigte kann, wo noch ein anderer haftbar erscheint, stets in *erster* Linie den Betriebsunternehmer angreifen.

Römer képviselőnek a német felelősségi törvény tárgyalása alkalmával előterjesztett azon indítványát, hogy a törvényben expressis verbis mondassék ki, hogy a vaspályát az exceptio ordinis és a beneficium divisionis nem illeti meg, elvetették ugyan, de csak azért, mert mindenki elismerte, hogy a vaspálya *feltétlenül primär kötelezettsége olyannyira kétségtelen*, hogy az indítványozott intézkedés felvétele teljesen felesleges (v. ö. Eger, Reichs-Haftpflicht-Gesetz 83. l.).

Teljes tájékozatlanságot árul tehát el dr. Roth Pál, a midőn az ily superált kérdések felett vitatkozik. És tévedésben van, midőn azt hiszi, hogy e részben a relevans kérdés az, hogy a cselekményt vagy mulasztást, a melyből a felelősség ered, nem a vasut követi el, hanem annak alkalmazottja. A kötelezettségek egymás-

hoz való viszonya tekintetében nem ez a döntő kérdés, hanem a sorrend, vagyis az, hogy a kötelezett élhet-e az excussio és divisio kifogásával. A vaspálya ezen kifogással a törvény 1. §-ának rendelkezésénél fogva nem élhet s annak 6. §-a szerint legfeljebb csak visszkereseti jogot érvényesíthet a hibás alkalmazott ellen. A törvény nem szavatost állít az alkalmazott mellé, mert ismétlem, a vaspálya felelős, ha hiba nem terheli is alkalmazottját, felelős a véletlenért is.

Ad b) Dr. Roth Pál ur fentartja azon nézetét is, hogy az 1874. évi XVIII. tcz. a vaspálya hibájának praesumálásán alapszik. Mühlerfels vasuti igazgatótól tanulta ezt. Érthetetlen. Miért nem tanult a birálatomban felhívott Endemann tanártól és a R. O. H. G., valamint a R. G. döntvényeiből? Miért nem tanult a kir. Curianak, bár előbb ingadozó, de immár állandósult gyakorlatából?

Igaz ugyan, mondja Endemann (i. m. 16. l.), hogy a törvényjavaslat megokolásában szó van a vétkesség vélelmezéről, hogy ekképen a konstituálandó szigorú felelősség igazoltassék. Azonban — így folytatja — nemcsak véletlenül, hanem teljes megfontolással mellőzték a törvénybe valamely oly kifejezésnek a felvételét, a mely arra mutathatna, hogy a felelősség valamely vélelmezendő vagy bebizonyítandó vétkességtől tételessé függővé. A felelősségtől való mentességnek tehát a vétkesség vélelmének lerontása által helye nem lehet és épen azért nem tekinthetők a törvényben említett mentesítő körülmények sem úgy, mintha hatásuk azon alapulna, hogy azok bebizonyításával a vétkesség vélelme lerontottnak mutatkoznék.

Téves tehát az a felfogás, mintha a vétkesség praesumálása képezné a törvény alapeszméjét. Dasselbe — mondja Eger (i. m. 3. l.) utalással a R. O. H. G. és a R. G. állandó gyakorlatára, — characterisirt sich keineswegs als Delictsobligation (*wenn auch nur mit praesumtivem Verschulden*), sondern als einfache Entschädigungspflicht, welche allein die beschädigende Handlung zur Voraussetzung hat, und daher auch dann existent wird, wenn kein Verschulden den Schaden verursacht hat.

Látni való tehát, hogy dr. Roth Pál ur inkább sikra száll a vasut mellett mint én. Ő megtünné a szavatosságból folyó kifogásokat és eltörölné a véletlent a felelősség köréből, csakhogy sajna törekvésének a törvény útjában áll.

Én a törvényt a fenforgó kérdésekre nézve nem mondtam helytelennek; sőt a felelősség eszméjének *további fejlesztését*, tehát határvonalainak kiterjesztését is hangoztattam. De azt, hogy a vasuti balesetek körében a biztosítási intézmény meghonosíttassék, nem tartom helyesnek, mert az csak a közönség rovására történnék.

Ezek után mellőzve dr. Roth Pál urnak a mérlegben súlylyal nem bíró ideges kifakadásait, a fiókban tartott adatait és azokra alapított fenyegetéseit, a vitát dr. Roth Pál urral a magam részéről befejezettnek nyilvánítom.

Reinitz József.

Különfélék.

— A budapesti járáshíroságok megkezdték az új ügyviteli szabályok azon rendelkezésének életbeléptetését, hogy minden bíró a neki előző héten kiosztott összes ügydarabokat egy napra tüzi ki.

Első következménye ezen intézkedésnek, hogy ha csakugyan egy heti terminusokra tüzi ki a bíró a tárgyalásokat, a legtöbb esetben nincs kézbesítési vevény, a mi kettős munkát okoz.

Másodszorban az oly bíróságoknál, a melyeknél nem a kereskedelmi perek tulnyomóak, kevesebb ügy intéztetik el meg nem jelenés folytán hozott határozattal vagy egyességgel, úgy hogy a tárgyalásra kitűzött 60—70 ügyből 20—25 ügyben érdemleges tárgyalásra kerül a dolog, a mi ismét a

tömeges halasztásokat teszi szükségessé, úgy hogy máris az mutatkozik, hogy az ügyviteli szabályokat a maguk merevségében minden bíróságnál egyformán végrehajtani aligha lehet.

De csaknem tűrhetetlen a helyzet az által, hogy a bírák az összes, 60—70—90—100 ügy tárgyalását egy határidőre tűzik, úgy, hogy mikor pontban 9 órakor megjelenünk a tárgyaláson, oly rettenetes zivajgt, irtózatosságot levegőt találunk a tárgyaló szobában, hogy szinte irigyeljük azokat, a kik kinnszorultak, mert bizony a mi szűk kis szobáinkból mindig kiszorul 10—20 ember az előszobába vagy a folyosóra. Legalább azt megtehetnék bíránk, hogy a tömeges tárgyalásokat úgy tűznék ki, hogy 9 órára, 10 órára és 11 órára jutna egy-egy rész. (*Ügyvédi körökből.*)

— **A Magyar Jogászegyletben** dr. Oláh Gusztáv, az angyalföldi tébolyda igazgatója előadást tartott, melyben kifejtette, hogy szükséges volna a tébolydába utalt elmebeteg kibocsátásának kérdését egy bizottságra bízni, mely az igazgató-orvos véleménye alapján határozná. Mi örvendünk azon, hogy ezen, az egyéni szabadság biztosítékainak megalkotása szempontjából felette nagy horderővel bíró kérdésre fel lett hiva a döntő tényezők figyelme és nem kételkedünk abban, hogy megfelelő intézkedések tétele után gondoskodás is történik majd az iránt, hogy azok, a kiknek közveszélyessége immár megszűnt, tovább egy pillanattal se tartassanak vissza az intézet falai között, mint a mennyire azt a közérdek tekintetei megkívánják.

A büntett czimen dr. Vámbéry Rusztem a Szabad Lyceumban előadást tartott, melyben a kriminálitás sociológus fogalmának meghatározását kísérlette meg. Az ölés és a lopás delictumain bizonyította az ethnographia és a jogtörténelem segítségével, hogy a kriminálitás e tipikus alapfajai is mennyire változók. Konstatálta azt is, hogy a büntető-törvény meghatározásai sem azonosíthatók a bűncselekmény társadalmi fogalmával. Bizonyítják ezt pl. az ölés, a lopás egyes minősítő körülményei, a tetteges becsületsértés és mindenekelőtt a párbaj, melynek törvényes szabályozása a közérzülettel hadilábon áll. Bűncselekmény sociológus értelemben tehát csak az, a mit egy konkrét társadalom legfejlettebb része — tehát egy jövő társadalom képviselői — annak tart. Beszélt ezután a kriminalitás sociális okairól, mint a minők: a nyomor, az iszákosság, a népnevelés hiánya stb. és az egyéni praedispositióról, mely a sociális okok hatásának alzata. Az előadó még két előadást tart e czimen, melyekben a praeventio és repressióról fog beszélni.

— **A magyar kereskedelmi törvény.** A felsőbbbíróági határozatokkal feldolgozta dr. Balog Arnold. E munka különös súlyt helyez az újabb judikatura megismertetésére. Mellőzi az elavult határozatokat, de lehetőleg teljesen kívánja feltüntetni a mai joggyakorlatot. A 15 ives könyv ára 1 frt 20 kr. Kiadja a Franklin-Társulat.

— **«A magyar alkotmány biztosítékai»** czimmal közjogi tanulmány jelent meg dr. Meliőrisz Béla eperjesi jogakadémiai magántanártól. Művének első részében az alkotmánybiztosítékok általános elméletét adja, a második rész a magyar alkotmány történeti biztosítékait ösmerteti röviden, míg a harmadik rész a mai alkotmánynak tizenöt alkotmánybiztosítékát mutatja be.

— **Irodalom.** *Smith Ádám rendszere és ennek bölcséleti alapja* czim alatt Navratil Akos közzétette a budapesti tudományegyetemen pályadíjat nyert művét. — Ugyancsak tőle jelent meg füzetben *A sociologia és módszere* czim alatt egy tanulmány.

— **Ügyvédi körökből.** A budapesti I—III. ker. kir. járásbíróság egy 1898. évi február hó 18-án beadott kielég. végrehajtási kérvényt csak 4 nap mulva intézett el, úgy, hogy azt az ügyvédi signatura hiányának pótlása végett a végrehajtató képviselőjének visszaadta. A képviselő ügyvéd azonban az elintézésről csak márczius 12-én nyert értesülést. Ez történik Budapesten.

— **Székesfővárosi törvényellenes szabályrendelet.** A székesfőváros törvényhatóságának az 1897 július hó 14-én artott közgyűlésén 987. sz. a. tárgyalta s jóváhagyott szabály-

rendelete «a székesfőváros területén fekvő ingatlanok telek-
könyvi átíratása után Budapest székesfőváros javára fizetendő
átíratási díjakról» a következő törvényellenességet tartalmazza.

«Az átíratási díjak nemcsak az átírt ingatlanból vagy annak értéke erejéig, hanem mint a díjfizetésre köteles felek «személyes tartozásaként bárhol levő ingó és ingatlan vagyónukból behajthatók.» (6. §.) «Az átíratási díjak első sorban ingó vagyónból — beleértve az adós fél követeléseit és az ingatlan jövedelmeit is — hajtathatnak be a számvevőség végrehajtói osztálya által...» (19. §.)

Kíváncsok, hogy e törvényellenesség, mely szerint az örökös a hagyatékok terhelő vagy annak «átíratásával járó» illetékekre nézve nemcsak a hagyatéki érték erejéig, hanem azt meghaladóan saját, nem örökölt vagyona értéke erejéig is megtámadható, hatályon kívül helyeztessék.

Az utóbb egy gyakorlati esetben élénken kiritt e törvényellenesség hatása. Egy örökös az örökhagyó kizárólagos hagyatékát képező, állítólag 10,000 frt értékű fővárosi ingatlanát örökölte, 1896-ban. Most, az időközben hozott említett szabályrendelet alapján felhivatik ugyanő, hogy 110 frt átíratási fővárosi díjat fizessen le, különbeni végrehajtás terhe mellett, mely első sorban saját ingóságai ellen fog irányíttatni. Az ingatlanon 100,000 frt tőketheher van. Ha a végrehajtás, *törvénytelenül*, az ingatlan ellen indíttatik, akkor ez az átíratási díj, mint előnyös tétel, az említett tőketheher megelőzi (6. §. ötödik kezdés) s ekként az ebbeli díjfizetési kötelezettség az örököst magánvagyonában nem kötelezi s nem károsítja meg. Ha azonban a szabályrendelet törvényellenes útján halad az eljárás: akkor az örökös nemcsak hogy tényleg hagyatéki értéket nem vesz át, hanem törvénytelenül károsodik az egész díjösszeg erejéig. xy.

— **Adalék a folytatólágosság tanához.** Cz. Jenő vádlott két izben lopott pálinkát G. Gusztáv és Henrik czég szolgálatadó gazdájától, D. Jakab vádlott pedig ezt a lopott pálinkát szintén külön két izben szerezte meg Cz. Jenő vádlottól vagyoni haszon végett. Ezen tényállás alapján a budapesti kir. ítélő tábla a következő ítéletet hozta ezen bűnygyben: «Minthogy a folytatólágosság megállapításának egyik főfeltétele, hogy a külön alkalmakkor elkövetett bűncselekmények száma meghatározható ne legyen, a fenforgó esetben azonban azok száma tárgyi adatok szerint kétségtelenül meghatározható; minthogy továbbá a vádlottak mind-egyikének külön elkövetett két-két bűncselekménye a megsértett szolgálati hűség egysége indokából egy folytatólágos bűncselekménybe egybe nem foglalhatók, már csak azért sem, mert vádlottak minden egyes cselekményükkel a sértett félnek vagyoni jogát mindannyiszor külön sértették meg: ezeknél fogva Cz. Jenő vádlottat két rendbeli lopásban, D. Jakab vádlottat pedig két rendbeli orgazdaságban bűnösöknek kellett kimondani» stb. (Budapesti kir. ítélő tábla 1896 október 15-én 6184. sz. a. hozott ítélet.) A m. kir. Curia 1897 évi november 30-án 2783. sz. a. hozott ítéletével helybenhagyta a budapesti kir. ítélő táblának ítéletét. Δ

— **Az egri jogakadémián** a folyó félévben következő speciál-kollegiumok tartatnak: Törvénytudományi orvostan. Dr. Glósz Kálmán. — Nemzetközi magánjog. Dr. Kiss István. — Bányajog. Dr. Csutorás László. — Államszámviteltan. Dr. Kerekes Arvéd. — Észjogi repetitorium. Dr. Martinovich József. — A büntető ítéletek végrehajtása. Ugyanaz. — A kihágási büntetőtörvénykönyv. Ugyanaz. — Csőd- és telekkönyvi rendtartás. Dr. Hubert János. — Államadósság. Dr. Kerekes Arvéd. — Mezőipar. Ugyanaz. — Kánoni házasságjog. Dr. Udvardy László. — A hazai gazdasági élet igazgatása. Dr. Falcsik Dezső. — Magyar családi- és öröklési jog. Dr. Csutorás László. — Római magánjogi praktikum. Dr. Rátvay Géza. — Igazságügyi közigazgatás. Dr. Falcsik Dezső. — Alkotmányunk fejlődése a mohácsi vész óta. Dr. Udvardy László. — Házassági jogunk mai érvényében. Dr. Csutorás László.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 20-án d. e. 10 órakor (vasárnap) az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. sz. alatt) ülést tart, melynek tárgyai:
1. Titkári előterjesztés a múlt év pénzügyi eredményeiről.
2. Folyó ügyek.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt
negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. — *Jogirodalom:* A magyar közigazgatási jog kézi könyve. Irta Kmetty Károly. Dr. Kuncz Ignác kolozsvári egyetemi jogtanártól. — Országbírói értekezéslet (21. és 156. §§.) és osztrák polgári törvénykönyv. Irta Meszer Artur. L. — *Törvénykezési Szemle:* A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvénye. Dr. Szabó Sándor sárospataki jogtanártól. — Régi válóperek a kir. Curian. Göldner Károly brassói törvényszéki bírótól. — Válasz a «Lajstromrendszer» című közleményre. Bohuniczky Ödön kalocsa kir. törvényszéki elnöktől. — A vaspálya szavatossága. Dr. Roth Pál budapesti ügyvédtől. — Különlék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A budapesti ügyvédi kamara választmányának felterjesztése a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél felmerült sérelmek tárgyában. — A budapesti ügyvédi kamara választmányának felterjesztése a fővárosi m. kir. államrendőrség ellen feljelentett sérelmek tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya ismét oly jelentéssel lépett a jogászközönség elé, melynek tartalma messze kiterjed azon a lokális körön, melyet a választmány repräsentál.

Az utóbbi évek jelentései nem a számadatok csoportosításában, hanem a jogi élet minden terének megvilágításában keresték ambíciójukat és a jelen évben kiadott memorandum is kiterjeszkedik az igazságügy minden mozzanatára.

Megtudjuk e jelentésből, hogy a budapesti kamara tagjainak száma 1897-ben 1123 volt; az előző évi létszámnál 58-czal nagyobb. A budapesti ügyvédek száma 1040, vagyis 57-tel több mint 1896-ban, a mi 5⁶/10 szaporodást mutat.

Növekedett az ügyvédjelöltek száma is, a mennyiben 1896-ban 634, 1897-ben 675 jelölt volt bejegyezve.

Budapestről vidékre költözött 15 ügyvéd, vidékről Budapestre jött 17 ügyvéd.

Az ügyvédi pályáról más pályára való átmenetel tekintetében ebben az évben ismét romlottak a viszonyok. A kamara tagjai közül csupán hatan neveztettek ki bírósághoz, vagy ügyészséghez és pedig kineveztetett egy ügyvéd közigazgatási bírónak, egy kir. járásbíró, egy kir. alügyészsé, egy kir. törvényszéki jegyzővé, egy aljegyzővé és egy kir. közjegyzővé.

Az ügyvédi kar tagjai a birói és ügyészi pályán és az állami szolgálatban nem alkalmaztatnak oly mértékben, mint a hogy ezt a helyes igazságügyi politika megkövetelné és a kar tultömöttsége és az ügyvédi gyakorlatban megismosodott szakképzett tehetségek megengednék. Mindinkább tért foglal a bíróságok és ügyészségek tagjainak bürokratikus nevelési és kiképzési módja és ezzel a magistratura bürokratizmusa.

Nem tudjuk felfogni, — így szól a jelentés — hogy miféle cél és rendszer vezeti e téren Excellentiádat, miért mellözi a bíróságok felfrissítésének ezen üdvös módját, mely karunknak is hasznára válnék. Sajnálattal konstatáljuk a visszaesést akkor, midőn Nagyméltóságod előde e téren szerencsés szabadelvű iránynak hódolt, s midőn karunk ki-nevezett tagjai oly jól beváltak a birói karban, midőn a birói karnak most is főkésségeit képezik azok, kik hosszabb ügyvédi gyakorlati pályáról léptek át a curulisi székbe.

S bár e téren való sürgetéseink újabb időkben méltánylásra nem találtak, ezuttal ismét felemeljük figyelmeztető szavunkat s tesszük ezt mindaddig, míg egészségesebb irány nem fog érvényesülni.

Az ügyvédi lajstromba való felvételeket illetőleg ez évben is merültek fel oly visszasságok, melyek sürgőssé teszik az ügyvédi kamara ez irányban való jogkörének az igazi önkormányzat értelmében leendő kiterjesztését.

A vidéki kamarák több oly tagja, kiknek több rendbeli fegyelmi és bünvádi ügyeik miatt az illető vidéken tart-hatatlaná vált a helyzetük, a budapesti ügyvédi kamarába igyekeztek bejutni, gondolván, hogy itt kevésbé ismertek. Az igazságügyminiszter által törvény alapján megerősített ügyrend 44. §-a világosan rendeli, hogy az átköltözködéseknél az illető ügyvéd «felvételi kérvényében azt is tartozik igazolni, hogy folyamodó ellen bünvádi, vagy fegyelmi eljárás nincsen folyamatban, és hogy azon kamara iránti kötelezett-ségének, melynek területéről átköltözik, eleget tett».

A budapesti kamara ezeknek a kellékeknek igazolását minden egyes esetben szigoruan megkövetelte, s az oly ügyvédet, ki ellen bünvádi vagy fegyelmi eljárás volt folya-matban felvételi kérvényével elutasította. A kir. Curia azon-ban, hivatkozással az ügyvédi rendtartás 1. és 2. §-ára, az ille-tők felvételét mindig elrendelte.

A kamara területén a zugirászat újabb időben nagy elterjedést vett, mi ellen a kamarai ügyész erélylyel lépett fel. Eljárása folyamán kitünt, hogy voltak olyan ügyvédi oklevéllel nem bíró egyének, kik formasierü ügyvédi irodát tartottak fen és ügyvédi cég alatt folytatták káros üze-lmeiket a jogkereső közönség és az igazságszolgáltatás nagy kárára.

Mint nevezetes jelenséget említi a jelentés, hogy a kamara fegyelmi bírósága által ez évben hozott nyolcz fel-mentő ítélet ellen felebbezés sem a panaszos fél, sem a kir. ügyész által be nem adatott. Marasztaló ítéletet a kamara fegyelmi bírósága 13-at hozott, a melyek közül 12-t vádlottak megfelebbeztek, és a kir. Curia a mult évben töle visszaérkezett ügyekben (12 eset) mindannyiszor helyben-hagyó ítéletet hozott.

Ebből a jelentés azt következteti, hogy meg van czá-folva azon, «néhány oldalról» a szaksajtóban hangoztatott vád, hogy a kamarák és a Curia fegyelmi ítélkezése közt áthidalhatatlan ür volna.

A jelentés valószínűleg lapunkra czéloz, a nélkül, hogy czáfolna. Mert igazán örvendetes ugyan, hogy a budapesti kama-rának és a Curia fegyelmi tanácsának bíraskodása közt helyreállott az összhang, de ez nem érintheti azon positiv eseteket, mikor a kir. Curia ügyvédek evidenter súlyos beszá-mításu eljárását enyhébben ítélte meg, mint az illető kamarai fegyelmi bíróságok. Mikor a Curia judikaturáját megítéljük, nem elég a fővárost tekinteni, hanem az összes kamarák ítélkezését és csak így vonható le biztos következtetés. Egyéb-iránt maga a kamara panaszolja, hogy a Curia a felvételek tekintetében kegyelmes.

A beérkezett panaszok száma körülbelől ugyanaz maradt, mint a mult 1896. évben. (1896-ban 215, 1897-ben 211). Ezek közül ebben az évben 74 utasítottat vissza részint

alaki hiányokból, részint érdemleges okokból és csak 137 esetben hivattak fel a bepanaszolt ügyvédek nyilatkozat-tételre, vagyis az esetek 64%-ában, míg 36% már a limine elutasított. Az így maradt 137 panaszból fegyelmi eljárás elrendelésével elintéztetett 40, a mi a beadott panaszoknak 19%-át képezi. Elmarasztaló ítélet átlag 15 esetben mondatik ki évenként, a mihez ha hozzávesszük azt, hogy rendszerint 5–6 esetben mondatik ki az ügyvédi rendtartás 73. §-a alapján megintés és rendreutasítás, úgy azt kell konstatálnunk, hogy a beadott panaszok közül évenként átlag 20 mutatkozik alaposnak, vagyis a panaszok 9,5%-a, ami elég kedvező képet nyújt a kar tagjaira.

A törvényhozási munkálatoknak szentelt fejezet után* a törvénykezés terén tett tapasztalatokkal foglalkozik a jelentés.

Itt tárgyalja azon sérelmeket, melyek az utóbbi időben a jogvédelem szabadságát érintették. A rendőri visszaélésekkel, az ügyvédi képviselő semmibe sem vételével, a tárgyaló bírácoknak, különösen a törvényszéki tanácsvezetőknek az ügyvédekkel szemben tanúsított indokolatlan türelmetlenségével és a forumtól elrettentő modorával a kamara két külön felterjesztése foglalkozik, a melyeknek önértékes és erélyes hangja és érveinek tárgyilagossága remélhetőleg érvényt fog szerezni a jogvédelem ügyének.

Az ügyvédi cselekvési és szólásszabadságnak legutóbb egyes magánfelek részéről történt megtámadása alkalmából a kamara sürgeti a büntetőtörvénynek megfelelő kiegészítését.

Foglalkozik a jelentés a bíróságok működésével, számos, mindennap észlelt panaszt sorolva fel.

Sürgeti a fővárosi járásbíróságok egyesítését, kiemelve a törvényszéki épületen kívül elhelyezett bíróságok helyiségeinek szármalmas és türhetetlen voltát.

A bírósági kiadványok silány kiállítását, a végrehajtások drágaságát, a végrehajtók hanyagságát és szabálytalanságait, a horvát-szlavon bíróságok renitens »jogsegélyét«, a tőzsde-bíróság reformjának szükségességét emeli ki még a kamara.

A jelentés érdeme, hogy a gyakorlati élettel kontaktusban ezen apróbb-nagyobb panaszoknak, melyeket mindennap hangoztatnak az ügyvédek, kifejezést ad, a kamara tekintélyének súlyával iparkodva hatni oly irányban, hogy az ügyvédi kar jogos érdekei kielégítést nyerjenek és alapos panaszai orvosoltassanak.

Ugy legyen.

Jogirodalom.

A magyar közigazgatási jog kézi könyve. Irta *Kmetty Károly*. Kiadja Politzer Zsigmond.

Örvendetes jelenség e mű irodalmunkban, egyfelől mint hirdetője annak, hogy a magyar közigazgatási jog országos törvényekben és kormányrendeletekben 1867 óta mily gyors és nagy haladást tett, másfelől és főleg magában véve, mint tudományos alkotás, a melyet bizvást párvonalba helyezhetünk a nyugati államok régiebb és fejlettebb közigazgatási jogi irodalmának kiválóbb termékeivel.

A haladás zászlója ma a közigazgatás terén lobog. A mely állam lépést akar tartani a civilisatióval, annak első sorban közigazgatásilag kell haladni. Valósággal új korszakba lépett az emberiség. Az alkotmányos szabadság, a nemzetek önrendelkezésének nagy elve a művelt népeknél elismerésre jutott. Az elismert konstitutionalismus igazi valóságot azonban csak a közigazgatásban nyerhet; mert az alkotmányos szabadság lényege, hogy t. i. az állam és a népet egy élő activ azonosság legyen, csak a polgároknak a közigazgatás terén kifejtett állandó és rendszeres állami munkája által létesül.

Öszinte szívvel üdvözljük *dr. Kmetty Károly* egyetemi tanár urat, midőn az említett nagy czélnek elérését ily

* L. e részt egész terjedelmében lapunk jelen számának mellékletén 78. lap.

nagyszabásu munkával mozditja elő. Megismertetni egy tudományt annyit tesz, mint az megkedveltetni. *Dr. Kmetty Károly* műve a magyar közigazgatási jog rendszerének teljes és tiszta szemléltetése által sok ezer joghallgatóban, de sőt az összes művelt közönségben felkelti a közügyek iránti érdeklődést és meggyújtja a polgároknak az állami munka nemes szenvedélyét.

Méltán foglal állást szerző azon nézet ellen, mely szerint a haladás az állami hatáskört megszorítja és végül a jogvédelemre szorítja. A közigazgatási jog művelője láthatja leginkább, hogy ha a műveltség magasabb fokán az állam sok oly dolgot bizhat a társadalom szabad tevékenységére, a mit azelőtt államilag kellett felkarolni, másfelől viszont épen a haladó műveltség még sokkal nagyobb mértékben hoz felszínre új állami feladatokat és pedig részint új életviszonyok alkotásával, részint a régiek benső összefüggésének és így közérdekű mivoltának feltárása által, mint ezt szerző oly találóan mondja az egészségügyről: »az egyesnek egészsége, jó módon csak egyéni nyilvánulása az általános egészségi állapotnak«. 344. l.

Az első, a mit az író megkövetelhet, az, hogy művének bírálásánál az általa kitűzött célból induljunk ki. A kérdés az, jogosult-e az író által választott cél és megfelel-e ennek a mű?

Dr. Kmetty Károly a jogtanuló ifjuság igényeihez mért kézi könyvet akart írni. Szébb célta nem is tűzhetett maga elé és feladatát fényes sikerrel oldotta meg. Hálás tanítványainak előmenetele lesz e tekintetben a legjobb bírálat. Hogyan kell írni főiskola számára, arra nézve példányképpül szolgálhat a közigazgatási bíróságról szóló fejezet. Itt szerző röviden, de mesteri vonásokkal megrajzolva szemközt állítja az ellentétes elméleteket, azután az általa követett elmélet világosságával magyarázza a közigazgatási bíráskodásra vonatkozó törvényünket s egyuttal ismerteti a külföld nevezetesebb közigazgatási bírósági rendszereit. Nagyon emelné a műnek ugy tanügyi, mint általános tudományos értékét, ha egy újabb kiadásban az összehasonlító módszer egyéb intézmények tárgyalásánál is ily alkalmazást nyerne, a mit annál inkább remélünk a tudós szerzőtől, mert eddigi irodalmi tevékenységében is folytonos tekintettel volt a külföld intézményeire, sőt ezeknek tanulságos párvonalba állítására különös súlyt fektetett.

A közigazgatás fogalmának megállapítása végett szerző az állami tevékenységet kimerítő két nagy kategóriát különböztet meg. A *törvényhozást* és *közigazgatást*. Az egyik oly fontos, mint a másik s méltán nagy tévedésnek nyilvánítja szerző azt a nézetet, mintha a közigazgatás csak pusztán tett volna, mert az állami gondolat és akarat-fejlődés a közigazgatásban is folyik.

A törvényhozás az abstract állami akarat megállapításában, a közigazgatás annak konkrét alkalmazásában nyilvánulván, szerző a bíráskodást a közigazgatás egyik ágának tekinti, mely azonban »cél és mód szerint mindenesetre megkülönböztethető a végrehajtó hatalom egyéb működéseitől és a melynek szervezeti elkülönítése is tökéletesen indokolt és szükséges«. (5. l.) Az igazságügyi közigazgatásnak három fogalmát különböztetve meg, azalatt legtágabb értelemben »a jogrend fentartására és a megzavartnak helyreállítására irányzott köztevékenységet« érti, tehát a jog *praeventiv* oltalmát is. (784. l.) Így szerző eljut *Mohl*nak *praeventivjustitiájához*, csak hogy más uton s azért más értelemben, mert míg *Mohl*nál a *vorbeugende* és *wiederherstellende Rechtspflege*-nek egyesítő magasabb kategóriája a jogszolgáltatás, addig szerzőnél az általános egység a közigazgatásban van mindarra nézve, a mi *nem* törvényhozás.

Itt csak egy észrevételünk van, hogy t. i. a hatalmi ágaknak mint *functio-köröknek* s különösen a jelen esetben, mint *cselekvősségi alakoknak* a szerző által is elfogadott kettős

rendszere véleményünk szerint nem ellenkezik az *Aristoteles* által hirdetett és mai napig a közfelfogás által követett hármas rendszerrel, mivel az utóbbi kategorisálás a hatalmi ágakra *nem* mint cselekvősségi alakok és körökre vonatkozik, hanem mint *organumokra*, mint élő, személyes hatalmi szervezetekre, igazi politikai alanyokra. Nyilvánvaló, hogy már *Aristoteles* is így értette a dolgot; mert az általa *tanácskoznak*, korunkban pedig törvényhozónak nevezett hatalom kormányzati és bírói funkciót is teljesít s *Aristoteles* annak törvényhozási feladatát nem is első helyen említi. (VI. 14.) A bírói *functiót* tehát beleolvashatjuk akár a közigazgatás, akár az executiva fogalmába a nélkül, hogy a bírói hatalomnak mint szervezetnek hatalmi önállóságát tagadnunk kellene. Még bürokratikus bírói szervezet is lehet hatalmas *organum* a törvényhozási és kormányhatalmi szervezetek (tehát szintén mint *organumok*) mellett, pl. egykor a párisi parlament; de még szembetűnőbb a bíróság mint külön hatalmi ág s mint önálló hatalmi tényező az esküdszékekben, a mire nézve *Anglia* politikai története ékesen szóló bizonyíték.

Minél nagyobb valamely tudománynak anyagi gazdagsága, annál nehezebb azt rendszerbe foglalni; de az igaz, hogy azután a rendszer is annál nagyszerűbb. A jogtudomány egy ága sem karol át annyi tárgyat, mint a közigazgatási jog s épen nem mondhatjuk, hogy a rendszer-alkotásnak ebből eredő nehézségei a tudomány mai állása szerint már le volnának győzve. Méltán utal szerző a közigazgatási jog rendszeres előadásában található nagy ingadozásra. Fájdalom, e tekintetben tudományunk még nagyon távol áll a magánjognak sok százados szilárd megállapodásától. Önként értetik, hogy ily megállapodás alatt nem valami változhatatlan rendszert értjük a közigazgatási jognak, a melybe azután, mint valami abszolút tökéletességű formába, mindenki köteles volna beilleszteni a maga közigazgatási ismereteit; mert ez a tudomány kövé válása volna; hanem miként a filozófiában egyik rendszerből fejlődik a másik, úgy minden tudományban s a közigazgatási jogban is az eszmék filatiójának mélyreható folyamata volna kívánatos; szóval: felületes ingadozás helyett szilárd fejlődés; a tárgyaknak belső összefüggés nélkül való juxta-positiója helyett szerves egység.

Szerző e hiányt teljes mértékben felismerve, éles eszü jogászai fejtegetéseiben szép sikerrel viszi előbbre az uttörő munkát. Ennek kellő megértése és rendszerének méltánylása végett meg kell jegyeznünk, hogy rendszer alatt nem pusztán a mű felosztását értjük, hanem még sokkal inkább a tudományanyagnak bizonyos vezérelvek szerint való feldolgozását. Így sokszor találkozunk a közjognak *magánjogi* rendszerével, azaz magánjogi elvek szerinti feldolgozásával. Különösen a tulajdon és a szerződés kategóriáival nyomorították meg a közjogot. A patrimonialis elv nem egyéb, mint a tulajdon fogalmának alkalmazása az államra. De más irányban is alkalmazták a tulajdont közjogi problémákra, valamint a szerződést is. Mi mindent nem származtattak az állam főtulajdonából! Az országgyűlési képviselő és a közhivatalnok viszonyát szerződéssé degradálták és degradálják még ma is. Az állam adóztatási jogát a magántulajdonosok megajánlásából származtatták, stb. Minde fonákság egyfelől a középkori *individualismusból*, másfelől az egyoldalú *civilistikus* gondolkodásból veszi eredetét. Hisz az államtudományok még ma is mostoha gyermekei az egyetemeknek.

Dr. Kmetty Károly határozottan és erélyesen sikra száll e magánjogi invasio ellen. Az ő könyvében a közjog igazán közjog. Hirdeti, hogy a közjogi problémákat nem oldhatjuk meg a magánjogból kölcsönvett fogalmakkal. Művének legfőbb érdemei közé fog tartozni, ha a közfelfogásban megszabadítja közigazgatási jogunkat néhány magánjogi bilincstől, részben olyanoktól, melyek nem is saját multunkból maradtak fen, hanem a külföldről importálták azokat. Így felszólal szerző azon felfogás ellen, a mely a magyar törvényhatósági

önkormányzatot elkülöníti az államélettől, ellentétbe helyezi azt az államizgatással; sőt már törvényeinkbe is behatolt s alapja lett pártjelszók formulázásának, pedig multunkban semmi támponttal nem bír és egyenes tagadása alkotmánytörténünk egy szép vonásának. A törvényhatósági tisztviselők állását oly közel hozza szerző az államhivatal eszméjéhez, a mennyire azt tételes intézményeink mellett a tudományos magyarázat segítségével tenni lehet. A modern állam szempontjából elítéli azt a nézetet, mely a községet állammá teszi az államban. Nem elégszik meg a politikai atomismus azon elvével, hogy a közigazgatás csak a privát tevékenység elégtelensége esetében lépjen fel, hanem az állam öncéltségéből kiindulva, a közigazgatási tevékenység körét az állami érdek szerint határozza meg s még az egyesek jólétét sem az egyesekért kívánja előmozdítani, de a nemzeti, állami jólétért.

Terünk nem engedi a mű államias irányának részletesebb feltüntetését. A felhozottak eléggé bizonyítják, hogy *dr. Kmetty Károly* a közjog elve szerint építette fel közigazgatási jogunk rendszerét. A mi a munka felosztását illeti, szerző a *tanácsél* és az *elvszerűség* követelményeit kiegyeztetve, a magyar közigazgatási jogot három könyvben adja elő. Az elsőben ismerteti közigazgatásunk általános organismusát, a másodikban (öt részben) az egyes ügykörök közigazgatási jogát, a harmadikban a közhivatalnoki jogot. Az ügyköröket nem a miniszteri ressortok szerint csoportosítja, mert ezek gyakorlati követelményekből kiindulva, az elvi követelményeknek nem mindig felelnek meg.

Előnyei közé tartozik a műnek, hogy a külön studiumok gyanánt szereplő pénzügyi, igazságügyi és külügyi közigazgatást is vázlatosan átkarolva ez egész államigazgatási rendszernek teljes képét nyújtja.

Az összes jogirodalomban elsősorban a közigazgatási jog feladata a *jogállamot* és *kulturállamot* együttes kifejezésre hozni. *Dr. Kmetty Károly* műve e kettős feladatnak derekasan megfelel, nemcsak létező intézményeinket ismertette, hanem a haladás útját is egyengetve.

Történik olykor, hogy a kitűnő jogász rossz politikus s a kiváló politikus gyenge jogász. A közigazgatási jog művelőjének azonban jeles jogásznak és jeles politikusnak kell lenni. S a jogászai és politikai érzék e szerencsés egyensúlyát találjuk jelen műben.

Dr. Kunecz Ignác
kolozsvári egyetemi jogtanár.

Országbírói értekezlet (21. és 156. §§.) és osztrák polgári törvénykönyv. A budapesti m. kir. tudomány-egyetem 1896/97. évi magánjogi pályázatán pályanyertes mű, írta *Meszer Artur*. Budapest. 1898. Poltzer Zsigmond.

Egyetemünk jogi kara kétségtelenül méltán tüzte pályakérdésül annak a kérdésnek tárgyalását, mely szabályai az osztrák polgári törvénynek élnek jogunkban az országbírói értekezlet alapján.

A pályakérdés, ha jól emlékszünk, e szabályok „előadását” kívánta, és joggal. Bizonyára az első lépés, és mint ilyen, fontos azon intézkedések kiszemelése, a melyek érvényben levőknek tekintendők. De elvégre is, ez csak anyaggyűjtés. Értéket a munka csak akkor képvisel, ha e tételek feldolgozásban részesülnek. Épen a szóban forgó témánál állitható ez.

Magánjogunk tudományos előadásának nézetünk szerint, alapfeltétele, hogy különböző eredetű intézményei, ezen eredetükre való figyelemmel tárgyalassanak. Különösen jelentős ez a telekkönyvi intézménynél, a mely a jogi gondolkodás számára oly hálás talaj, és, a mely, bár jogi életünknek talán legfontosabb intézménye, a szó igaz értelmében tudományos tárgyalásban irodalmunkban még nem részesült.

Az előttünk fekvő munka, bár egy-két érdembeli kérdést is felvet, az osztrák polgári törvénykönyv szabályai fenállása kérdésének eldöntésével foglalkozik; igaz, hogy ez is elég

gondolkodásra ad alkalmat, és a tárgyalás, a melyben a dolgozat szerzője részesíti, fényes bizonyítéka a fellendülésnek, a melyet a magánjog tanítása a budapesti egyetemen, az utóbbi években vett.

Foglalkozik mindenekeelőtt az országbirói értekezlet kutfői minőségével, a melyet lényegileg Zsögöd tanításai szerint ír körül, azután a 21. és 156. §§-ok sajátos természetét iparkodik kifejteni (5—16. l.). Második részében sorra veszi az osztrák polgári törvénykönyv dologi jogi fejezeteit, s azok §-ainak fen, vagy fen nem állásával foglalkozik (17—67. l.). Harmadik részében végül conclusióit adja elő (68—72. l.).

A munka nagy szorgalomról, s gondolkodásról tanuskodik. Zsögöd egyetemi előadásain kívül, melyek mélyreható befolyása a dolgozat minden során meglátszik, szerző igen lelkiismeretesen használta fel magyar irodalmunkat, s felsőbiróságaink határozatait. Az osztrák irodalomról ez sokkal kevésbé mondható, Unger: «System»-jén kívül mindössze Randa s Krainz nevével találkozunk; míg az oly gazdag s jeles újabb irodalom mellőzve van.

Az egyes kérdések tárgyalása szerzőt önálló s következetes gondolkodónak mutatja.

E tulajdonai daczára nem érthetünk vele igen sok dolgozatban egyet, s a külföldi irodalom hiányos felhasználásán kívül egyéb kifogásaink is vannak módszere ellen.

Azon dicséretes törekvésében, hogy pontosan körülírt fogalmakhoz jusson, gyakran tuloz s lapokon keresztül meddő, scholastikus izü fejtegetésekkel fárasztja önmagát, és olvasóit; pl. 18—19. l., midőn az «intézkedés»-t határozza meg, distinctiókat állít fel, a melyeknek ő maga sem tulajdonít azután jelentőséget; ugyanez áll a 21. és 156. §-ok általános jellemzésél mondottakra.

Magában véve az sem helyeselhető, hogy az osztrák törvény rendszerét követi, s a munka nagy részét annak a kifejtése foglalja el, mi *nem* érvényes az egyes fejezetekből.

A stilusa erőre törekszik, de homályos, nehézkes. Nézetünk szerint csak emelné a tartalom értékét a pontos s világos előadás.

Osszefoglalva véleményünk az, hogy szerző dicsérendő szorgalommal, körültekintéssel s elmeéllel járt el dolgozata megírásánál, de másfelől a kérdést megoldottnak nem tartjuk, s igen helyesnek tartanók, ha hozzá újra visszatérve, hazai jogunk osztrák eredetű nagy intézményének, a telekkönyvnek rendszeres tudományos feldolgozását nyujtaná. L.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvénye.*

Az, hogy a kereskedelmi törvény 204. §-a értelmében a társaság feloszlásakor a feloszlott társaság összes tiszta vagyona a részvények arányában oszlik meg, mit sem bizonyít a közigazgatási bíróság mellett, különösen pedig nem a mellett, hogy a felpénz jövedelem-e vagy sem; mert a régi tartalékalap, mely megadóztatott jövedelemből alakult, szintén felosztás alá kerül, ha ugyan kerül, miután rendesen akkor kerül a sor a felosztásra, mikor már tartalékalap nincs, sőt a felpénzzel vásárolt részvénynek is csak a névértéke van meg. Ilyen indokolásra oly nagyjelentőségű határozatot helyezni, ismételtlen hangsúlyozom, nem szabad.

A közigazgatási bíróság nagyot téved abban is, midőn azt mondja, hogy «a felpénznek adó alá nem vonása nem ellenkezik az 1875. évi XXIV. tcz. 4. §-ának 6. pontjában foglalt azzal a rendelkezéssel sem, hogy a tartalékalapba helyezett összeg csak abban az esetben vonható le az üzlet

nyers jövedelméből, ha ezen tartalékalap, a gépek, gyári eszközök és egyéb üzleti felszerelések felhasználása által okozott értékcsökkenés fedezésére szolgál. Nem ellenkezik, mert az idézett törvény 1. §-ának általános rendelkezése szerint üzletadó tárgyát a nyilvános számadásra kötelezett vállalatoknak és egyleteknek üzleti jövedelme képezi, az pedig nem szenvedhet kétséget, hogy a tartalékalap gyarapítására fordított felpénz nem üzleti jövedelemből ered». Ezzel kapcsolatban, miután nem akarok annak fejtegetésébe bocsátkozni, hogy általában mit kell értenünk jövedelem alatt s levezetni logice azt, hogy vajon a felpénz jövedelem-e s pedig közelebből üzleti jövedelem-e, csak kérdezem, hogy vajon azon különböző tartalékalapok, melyek növelték a régi részvényesek vagyoni igényeit, nem megadóztatott üzleti jövedelemnek az eredményei-e, hogy vajon a részvények értékének emelkedésére csak a tartalékalapok birnak befolyással, az üzlet helyes vezetése, a bizalom a részvénytársaság iránt, a pénznek jobb gyümölcsöttese a részvényekben, nincsennek befolyással a részvények névértékének emelkedésére?

Bárminő oldalról vizsgálom e szóban levő kérdést, megnyugvást az 1875. évi XXIV. tcz. szellemében nem találok, nem pedig különösen a közigazgatási bíróság ezen első döntvényében, mely mint említettem, magával is ellentétben áll. Fentartom állításomat, hogy a kérdést csakis az 1875. évi XXIV. tcz. megváltoztatásával lehet helyesen megnyugtatólag megoldani; azért a részvénytársaságoknak, illetve kereskedelmi és iparkamaráknak az iránt kellene-mozgalmat indítaniok, hogy az idézett törvenyczikk 4. §-a-oda módosíttassék, illetve azzal egészítettetné ki, hogy az új részvények eladásából névértéken felül befolyt összeg a vállalat megadóztatása alkalmával a nyers jövedelemből levonható. Annyival is inkább üdvös volna az, hogy a részvénytársaságokat ilyen anyagilag mélyen érdeklő kérdés ne döntvényileg szabályoztassék, melyet időről-időre a közigazgatási bíróság hatályon kívül helyezhet, mint a hogy történt most is, mert a pénzügyminiszter az egyenes adó-reformok tárgyában összehívott szakbizottsághoz intézett emlékiratában azon nézetnek adott kifejezést, hogy a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adójának megállapítására vonatkozó törvényeket és eljárási szabályokat, mai érvényükben *változtatlanul* fentartandónak véli.

Nem azért emelem fel szavam a közigazgatási bíróság határozata ellen, mintha talán én nem óhajtanám hazai pénzügyeink és vállalatainknak felvirágzását, korántsem, s az ilyen vádat a leghatározottabban utasítanám vissza, hanem azért, mert a közigazgatási bíróság határozatát nem tarthatom olyannak, mely az 1875. évi XXIV. tcz. szellemével és positiv intézkedéseivel összeegyeztethető volna, és még azért is, mert az elvi jelentőségű határozat úgy sem elégítheti ki a részvénytársaságok kívánságait és még azért, hogy ilyen fontos kérdést nem szabad a levegőben függve tartani, hanem törvényhozásilag kell mielőbb megoldani.

Most áttérhetünk azon helyzetre, melyet legfőbb bíróságunk fenti elvi jelentőségű határozata előidézett. Most ugyanis úgy áll a helyzet a nyerészkedési célra alakult részvénytársaságokra nézve, hogy részvénytőkéjük emelése szempontjából új részvényeket bocsáthatnak ki és pedig parin felül. Az ezen új részvények kibocsátásával nyert vagy mondjuk kapott összeg a megadóztatásnak tárgyát nem képezi, míg eddig igen is a volt pénzügyi közigazgatási bíróságnak ismert 30. számú döntvénye alapján adó tárgyát képezte és egyes részvénytársaságok ezen czimen igen nagy összegeket is fizettek be a magyar állam pénztárába. Ebből kifolyólag azon kérdés merül fel, hogyha már a kérdés jövőre nézve tisztázott, mi történik a multa vonatkozólag? Erre nem olyan egyszerű a felelet, mint sokan gondolják, t. i. nem lehet e kérdésre egyszerűen oda vágni az 1883. XLIV. tcz. 90. §-át; bár meg vagyok győződve, hogy a pénzügyi ható-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 10. számban.

ságok a fent hivatkozott tcz. 90. §-ára fognak erősen támaszkodni. Az 1883. évi XLIV. tcz. 90. §. 2. pontjának negyedik kikezdése így szól: «A tévesen befizetett vagy jogellenesen beszedett adók, illetékek és bíróságok visszakövetelése tekintetében a *felek igénye* az adó, illeték vagy bírság *lefizetésének napjától számítandó 3 év alatt évül el.*» Ha a törvénynek ezen intézkedését stricte magyarázzák, és nem gondolkoznak, mint a hogy majd fogják magyarázni, akkor csak azok a részvénytársaságok követelhetik vissza a jogellenesen beszedett adókat és annak kamatait, a melyekre nézve az adó beszedésétől vagy befizetésétől számítva három év még el nem telt; ezen az alapon a kincstár tetemes összeg pénz visszafizetésétől szabadulna meg. De az a kérdés, hogy most, mikor nem a magánfelek a hibásak, hanem a kincstárnak a közegei, hogy mikor *visszakövetelési jog elévüléséről* van szó, szabad-e és lehet-e, illetve igazságos-e a törvényt ily szigorúan magyarázni? A magánfelek mulasztást nem is követtek el, az új döntvény meghozatala előtt *joggal* nem birtak követeléseik érvényesítésére, az adót a befizetés idején a tényleges állapotnak megfelelőleg jogosan fizették és szedték be, s így jog elévüléséről szerény nézetem szerint az 1883: XLIV. tcz. 90. §. szellemében szólni nem is lehet. Mert hisz elévülés alatt mit kell értenünk? Az időmulásnak azt a hatását értjük elévülés alatt, melynél fogva a törvényben meghatározott idő alatt tartó tényleges állapot folytán a *jog megszűnik*, illetve megszerkeztetik. Tehát az elévülésnek felvétele jognak létezése; csak ha ezen létező jog nem gyakoroltatott az elévülési idő alatt, lehet beszélni annak elévüléséről. De azon részvénytársaságoknak, melyek *azelőtt* mondjuk a volt pénzügyi bíróságnak 30. számú döntvénye alapján fizették be a felpénz után kivetett adót, vajon volt-e joguk a befizetett adót visszakövetelni? Azt hiszem, senki sem fogja állítani, hogy volt joguk; ha pedig nem volt joguk, elévülésről szólni sem lehet s így az 1883: XLIV. tcz. 90. §-át alkalmazni a jelen esetben nem lehetséges, ennek alkalmazása volna az igazi arczul ütése az igazságnak. Ezen állításomat megerősíthetem az 1883. évi országgyűlésen Hegedüs Sándor, mint az 1883. évi XLIV. tcz. volt előadója által tett kijelentés idézése által is, melyet az 1883. évi XLIV. tcz. 90. §-ának tárgyalása alkalmával tett, midőn Vidliczkay képviselő a kincstár részére megállapított öt évi elévülési időnek három évre való leszállítását követelte és e célból indítványt is terjesztett a képviselőház elé. Hegedüs Sándor következőleg nyilatkozott: «Vidliczkay képviselő urnak módosítványához nem járulhatok, mert azt hiszem, a t. képviselő ur el fogja ismerni azt, hogy az elévülés tekintetében a kincstár és a magánfél nincsenek egyenlő helyzetben. A magánfél csakis azt az egy ügyet tartja szem előtt, a mely őt érdekli, ha tehát neki erre három év adatik, ez, azt hiszem, bőségesen elég arra, hogy jogát érvényesítse; míg a kincstár az országnak ezer és ezer ügyét és különböző hivatalokkal összeköttetésben kell, hogy szem előtt tartsa és méltóztassék figyelembe venni azt, hogy hány közegen megy keresztül a kiszámítás...» Világos tehát, hogy elévülésről beszélhessünk «jognak» kell lenni; miután pedig az érdekelt részvénytársaságoknak eddig a felpénz után beszedett adók visszakövetelésére joguk eddig nem volt, az csak most, az *új döntvény megszületése alkalmával született meg*; elévülésről tehát szólni sem lehet. Azt csak nem fogják állítani a pénzügyi hatóságok, hogy ha az N. N. részvénytársaság mult év elején, vagyis a felpénz után kivetett adó befizetésétől számított három éven belül, de az új döntvény meghozatala előtt kérte volna vissza a beszedett adót, akkor azt visszautalványozták volna? Ezek után azt hiszem elég világosan kimutattam azt, hogy az 1883: XLIV. tcz. 90. §-a, az elévülési idő kezdő időpontjára vonatkozólag nem alkalmazható, elévülésről ezen ügyből kifolyólag szólni sem lehet. Az elévülési idő a jelen ügyre vonatkozólag az új döntvénynek

a hivatalos lapban való megjelenésétől számítható; vagyis a mely érdekelt részvénytársaság az *új döntvény kihirdetése napjától* számított *három év* alatt nem érvényesíti a most már jogellenesen beszedett adóra vonatkozólag visszakövetelési jogát, annak joga az 1883: XLIV. tcz. 90. §-a értelmében elévül.

Meg lévén állapítva az érdekelt részvénytársaságoknak keresetességi joga, most az a kérdés, hogy a követelési jog mire terjed ki? A követelési jog kiterjed *nemcsak* az érdekelt pénzügyi intézetek által *befizetett adóösszegre*, hanem az 1883. évi XLIV. tcz. 41. §-a értelmében az adóbefizetés napjától a visszautalványozásról kiadott értesítés kézbesítés napjáig bezárólag terjedő *kamatra* az esetleg fenforgó adóvégrehajtási költségekre vonatkozólag is. Az adóvégrehajtási költségekre vonatkozólag adókezelési törvényünk elévülési időt nem állapít meg; a többször idézett tcz. 90. §-a pedig a volt pénzügyi bíróságnak 1901. elvi jelentőségű határozata értelmében elévülés tekintetében a jogtalanul beszedett adóvégrehajtási költségekre nem alkalmazható.

Még csak azt jegyzem meg, hogy ha netalán léteznék oly érdekelt részvénytársaság, melynek felpénz megadóztatásából folyó adóügyét a közigazgatási bíróság esetleg a volt pénzügyi bíróság felfogása értelmében intézte volna el még az új döntvény meghozatala előtt; ezen részvénytársaságok az 1896: XXVI. tcz. 139. §-a értelmében ujrafelvételi panasszal élhetnek.

Dr. Szabó Sándor
jogtanár.

Régi válóperek a kir. Curián.

Sajnos, hogy házassági törvénykezésünk ujja alkotásánál az eljárási és átmeneti jogszabályok kialakulását a bírói gyakorlatra bíztuk s e miatt maig sem estünk át a perrend bizonytalanságának régi helyzetéből átörökölt bajokon.

Hangsúlyozva történik ugyan hivatkozás a megállandósult bírói gyakorlatra, a mely voltaképp befoglaltatik a budapesti kir. ítélő tábla házasságjogi gyakorlatából szerkesztett szabályzatban, mind a mellett a törvényi szabályozást igénylő megfelelő eljárási és átmeneti rendezés hiánya ép az új házassági jog életbeléptével élenken érezhető, pl. a brassói kir. törvényszéknél, a hol az új törvény a magyar ágostai evangélikusok feles számban levő válóperét folyamatban érte, a mely perek sorsa átmeneti szabályozás hiányában válságos állapotba jutott.

Nem is említve a törvény életbeléptekor elsőbírósági ítéllettel már eldöntött pereknél is azt a késedelmet, melyet a keresetnek a felsőbíróságok kívánalma szerint az új anyagi jogszabályokhoz való alkalmazhatása miatt történt feloldások okoztak, a mire legalább indokul szolgálhatott a törvény 139. §-ának ily értelmezése, de legutóbb a kir. Curia — állandónak látszó gyakorlata szerint — következetesen megsemmisíti a házasságjogi törvény életbelépte előtt megindított régi válóperekben is az egész eljárást, ha a házasságfelek békéltetése nem a törvényszék tanácsülésében, ha az érdemleges tárgyalás nem a kirendelt bíró előtt történt.

Hiszen kétségen kívüli, hogy kizárólag a pertárban való tárgyalás, a képviselők általi perbeszéd-váltás nem egyeztetetők össze a házassági bíráskodás alapelveivel, a nagyrészt hivatalból való ténymegállapítás, a felek egyénisége s életviszonyai felőli közvetlen bírói meggyőződés érvényesülésének követelményeivel s így a Curiát a fentebbi elvnek megfelelő helyes és egyöntetű joggyakorlat meggyökerezésének elsőrangú szempontja vezérli, habár azzal szemben a feleknek személyes megjelenésre kényszer útján nem szoríthatásánál fogva, a tárgyalásról való kimaradás a bírói meggyőződés közvetlenségét amúgy is megghiusíthatja.

Ámde teljesen szokatlan törvénykezési jogunkban az az eset, hogy korábbi jogszabályok uralma alatt indult s az

akkori eljárási gyakorlat szerint befejezésig vitt ügyekben visszahatólag is eljárási szabályok megsértéséért semmiségi ok állapíthatassék meg.

A Curia a bírói gyakorlatot hívja fel indokul egykép akár a korábbi jogszabályok, akár az új házassági törvény érvénye idejében megindított perekre nézve.

Ez az álláspont — ha általánosságban indokolható is — de a brassói törvényszék *régebbi* válópereire vonatkoztatva a jogkereső közönségre annál méltánytalanabb és sérelmesebb, mert az itt évtizedeken át fenállott s esetenként a felsőbíró-ságok részéről helyeselt, s ép a kir. Curia tekintélye alatt, hozzájárulásával állandósult külön joggyakorlatot teljesen figyelmen kívül hagyja, a melyet pedig az új törvény itt uralkodónak talált.

És akár ha volt is kifogásolni való a brassói törvényszék évtizedeken át követett eme régebbi gyakorlatában, azt a kir. Curia a multban szentesítette s most mégis visszahatólag is semmiségi esetnek tekinti, miáltal a felekre az egész eljárás kezdettől végig való hosszadalmas megismétlésével aránytalan erkölcsi és anyagi veszteséget hárít.

De tulajdonkép mennyiben sérti a bírói általános gyakorlatot a megsemmisített eljárás, a melynek hiányosságát a legfelső bíróság ily mélyreható szigorral igazítja helyre!

A békéltetés egyes bíró előtt, az érdemi nyilatkozatok ugyanott történtek s minthogy rendszerint azt a kérést is terjesztették elé, hogy a bizonyítékok ajánlásáért, az esetleges vagyoni igények és a perköltségek kérdéséért a pertárban tárgyalhassanak, ez iránti kérelmükre az iratok a pertárba juttattak s így a kirendelt bíró előtt a felek személyes közreműködésével megindult tárgyalás pertári kiegészítő eljárással folytatott s fejeztetett be.

A per befejezte utáni újabb békéltetés megkísérlésére a felek személyesen megidézettek ismét az eljáró bíró elé, a kinek alkalma volt a periratok alapján és a felekkel való közvetlenebb érintkezés útján azok egyéniségéről s életviszonyairól személyesen bővebb meggyőződést szerezni s ily módon kibékülésre is hatékonyabban közreműködni, mint ilyest a peranyagával nem ismerős tanácsstagokból álló s formaságnál egyebet alig jelentő tanács-ülési békéltetéstől várni lehetne.

Ezek azok a kérlelhetlen szigorral orvoslott pe rendi sérelmek!

Hanem ezek a megsemmisítő végzések kiváló tanuságot szolgáltatnak arról a nem kicsinyelhető törvénykezési zavarról, a melyből a házassági bíráskodás új rendjének harmadik évében sem tudtunk kibontakozáshoz jutni.

Göldner Károly
tszéki bíró.

Válasz a «Lajstromrendszer» című közleményre.

A *Jogt. Közl.* 10. számában előkelő helyről M. jelzéssel figyelemre lön méltatva ama szerény közlemény, a mit a járásbíró-ságok ügyvitelének szabályozása tárgyában kibocsájtott igazságügyminiszteri rendelet némely intézkedései felett e lap hasábjain felvettem. Azonban a cikkíró ur terhemre rója azt, hogy ezen ügyviteli szabályok egyes intézkedéseivel szemben felmerült kételyeim elosztatása céljából a szaklapban való megbeszélés helyett miért nem az illetékes helyre fordultam, de sőt megvádol azzal, hogy a legjobb intencióból származott ama közleményem a jogászközönséget a lajstromrendszer iránt bizalmatlanná teszi, s a bíróságok tagjainál a szabályzat alkalmazásához megkívántató ügybuzgalmat csökkenteni fogja.

Ha csak távoli sejtelmem is lehetett volna arról, hogy észrevételeim felett a kritika ily oldalról fog megnyilatkozni, — bizonyos, hogy cikkem soha sem lát napvilágot, mivel azonban én abban az illúzióban éltem, hogy a közügynek teszek szolgálatot, ha a kétségek elosztatása és a

netán szükségesnek felismerendő módosításoknak az életbe léptetés előtt megtételére a figyelmet ráirányítom — irtam meg észrevételeimet, mert igaz ugyan, hogy a járásbíró-sági új ügyviteli szabályok tervezete annak idején a bíróságok vezetőivel közölve lett, észrevételeik és véleményük a munkálatra bekérletett, azonban észrevételeim közzétételével a legfőbb felügyeleti hatóság intencióit véltem szolgálni, hiszen nem is oly régen volt, midőn általa a magyar bírói kar abban a megtisztelő felszólításban részesült, hogy egyes felvetett szakkérdésekben eszméit és véleményét szabadon közölje.

Nem akarok hosszadalmas lenni, cikkek írásához a kedvem is ezek után meglehetősen megcsappant, de elfoglaltságom mellett nem is vállalkozhatom arra, hogy a lajstromrendszer című közlemény minden egyes pontjára kiterjeszkedjem; azt a megjegyzést szabad legyen azonban kockáztatnom, hogy a törvényszékeknek a polgári felebbezési tanácsok ügykezelésében meghonosított lajstromrendszer is elég kívánni valót hagy fen, s miután a cikkíró ur annyit maga is kegyes elismerni, hogy észrevételeim nem egészen alaptalanok, ép azért megnyugtató az a tudat, hogy azok közzétételével talán teljesen meddő munkát még sem végeztem.

Ezen vélekedésemben megerősített egyebek közt a cikkíró urnak abbeli kijelentése, hogy a 73,465/97. számú igazságügyminiszteri rendelet 26. §-ában foglalt rendelkezéssel szemben a mutatókönyvek nem csupán az alperes, végrehajtást szenvedő stb. neve alatt, hanem felperes, végrehajtató stb. nevén is vezetendők. Igaz, hogy ezt nem, hanem ennek ellenkezőjét olvashattuk ki a hivatkozott §-ból, s hogy az újabb magyarázat nem volt felesleges, legnagyobb bizonyossága az, hogy a gyakorlati tanfolyamokra a központba berendelt kezelők a §. rendelkezésére utalással azon kéréssel ostromoltak, hogy a kezelési zavarok és esetleges fenakadás elkerülhetése céljából engedném meg nekik, mikép a betűrendes mutatókönyveket minden érdekelt fél nevéől vezethessék.

A cikkíró ur nem hiszi, de én tudom, mert bírótársaim aggályának a tolmácsolója voltam akkor, midőn jeleztem, hogy a 92. §-nak rendelkezése a vidéki bíróságok nagy részénél betarthatatlan. Budapesten s a nagyobb vidéki városokban, a hol villamos és sok egyéb közlekedési eszköz áll a közönség rendelkezésére, nem nagy baj, sok költséggel sem jár, ha a beidézett felek ügyei tárgyalás alá nem kerül, egy újabb határnapon kell ismét megjelenniök, de ha télvíz idején, járhatatlan utban, több napon ismételve kénytelen az igazságát kereső közönség a vidéki bíróságok előtt megjelenni csak azért, hogy csak azt hallja meg, mikép most haza mehet, majd máskor veszik fel az ügyét: elképzelhető, hogy az ilyennek lelkében minő érzet támad és feltehető, hogy otthon övéi körében nem valami nagy elragadtatással fog megemlékezni az új eljárás áldásairól.

Bohuniczky Ödön,
törvényszéki elnök.

A vaspálya szavatossága.

Reinitz József urnak a *Jogt. Közl.* 11. számában megjelent második «válasza» állításaimnak annyi nyílt és hallgatag beismerését tartalmazza, hogy mindenki ítéletet alkothat magának a vitás kérdésekben. Amde Reinitz ur álláspontja gyöngeségének érzetében irodalmi nagyhatalmasságokat állít érveimmel szemben, a kiknek csálthatatlan dogmái előtt mindenkinek meg kell hajolni. Ebbeli buzgóságában Reinitz ur azt a hibát követi el, hogy ezen dogmákat nemcsak helytelenül interpretálja, hanem helytelenül idézi is, a mi helyreigazítást igényel.

Reinitz ur első válaszában azt állította, hogy én helytelenül nevezem az 1874: XVIII. tczikket szavatossági tör-

vénynek, mert ez a felelősségről alkotott törvény. Hosszas fejtegetéseivel szemben bebizonyítottam, hogy a kérdésben forgó jogviszony a *szavatosság* jellegével bír. Reinitz ur most ezen kérdést hallgatással mellőzi, a miből azt kell következtetnem, hogy kifejtett és bizonyított álláspontomat Reinitz ur kénytelen volt helyesnek elismerni. Azon állítását azonban, hogy a vaspálya kártérítési kötelezettsége primär jelleggel bír, továbbra fentartja és ennek bizonyosságául hivatkozik Eger-re. Ámde ezt elferdítve teszi, mert Dr. Georg Eger (*«Das Reichshaftpflicht-Gesetz»* 3. kiadás 82. l.) következőket mondja: 1. *«Die Haftpflicht des Betriebsunternehmers ist dem Beschädigten gegenüber eine primäre oder principale.* 2. *Dagegen ist sie sowohl dem eigentlichen Urheber des Schadens, wie allen sonst aus civilrechtlichen Titeln Verpflichteten gegenüber eine subsidiäre oder eventuale.»* Láthatja tehát Reinitz ur, hogy neki nincs kizárólagos patense a vasuti jogirodalom ismeretére és helytelen citatumokkal a józan jogfelfogást nem tévesztheti meg.

Reinitz ur első válaszában azt állította továbbá, hogy sem a német, sem a magyar törvényben a szavatosság alapfeltételét valamely vélelmezendő hiba nem képezi. Ezzel szemben én idéztem úgy a német, mint a magyar törvény indokolását, melyekből az tűnik ki, hogy mindkét törvény alapját a vasut vétkességének praesumptiója képezi. Most Reinitz urnak erre semmi megjegyzése nincsen, a miből azt kell következtetnem, hogy beismeri, miszerint állításai tévesek voltak. Részemről, miután bebizonyítottam, hogy a törvények kétségtelenül a vétkesség praesumptiójának alapján állanak, készséggel concedáltam, hogy de lege ferenda a kérdéshez szó fér, ámbar én a törvények álláspontját helyesnek tartom. Reinitz ur ezen pontnál ismételtén ajánlja, hogy tanuljak a 3105/97. számú curiai ítélethől. Ennyi kínálgatás után már csak meg kell mondanom, hogy ezen ítélet a Reinitz ur által képviselt m. kir. államvasutak egy 39,365 frtos perére vonatkozik, melyet a vasut szerencsésen elvesztett és midőn perujtást indított, a Curia a vasutat perujtási kérésével is elutasította; úgy látszik tehát, hogy a Curia sincsen Reinitz urral egy nézeten. Én pedig szintén bátor leszek álláspontom mellett továbbra megmaradni és ezt következőkkel indokolni: Miként a magyar törvénynek már ismertetett indokai szépen kifejtik, a vasut üzemével bizonyos fokozott veszélyek járnak, melyek a vasut részéről fokozott gondosságot igényelnek. A szerencsétlenségek rendszerint ezen gondosság hiánya folytán következnek be, a mit azonban a felek részéről bizonyítani a lehetetlenséggel határos. A nagy közönség érdekeinek szempontjából tehát a törvényhozó felállította a vasut vétkességének praesumptióját, mert csak ennek segítségével lehetett a súlyos bizonyítási kötelezettséget a felekről elhárítani. A szociálpolitikai jogfejlődés gyakran nyúl a praesumptio jogeszközhöz, hogy a jus strictum ridegségét a közjó érdekében megtörje és a jus æquum szabályait alkalmazásba vehesse. Ilyen praesumptión alapszik a munkaadó szavatossági kötelezettsége az alkalmazott hibájáért. A római jog szerint mindenki csak saját hibájáért szavatol; ahhoz, hogy az alkalmazott hibájáért a munkaadó szavatoljon, a culpa in eligendo és in custodiendo jogvéleméhez kellett folyamodni. Ha már most pl. a szelid lelkületű és foglalkozásu szatócscsal szemben a modern jogfejlődés a vétkesség jogvélelmét alkalmazásba veszi, nem volna-e inconsequentia, ha ezt a veszélyes természetű vasuti üzemmel szemben elejtené? *«Wenn das Rechtsbewusstsein des deutschen Volkes (igy mond Dr. Alfred von Weinrich «Die Haftpflicht» 153. l.) — und dass dem so ist, zeigt sattsam die Jurisprudenz der verschiedenen in Deutschland geltenden Rechte — zur Begründung einer Haftpflicht für einen Schaden, den man nicht selbst verursacht, die Vermuthung eines Verschuldens an der Hervorrufung dieses Schadens verlangt, so ist gewiss dieses Bedürfniss einer solchen Schuldvermuthung zur Be-*

gründung einer so ausserordentlich strengen Haftpflicht, wie diejenige des Betriebsunternehmers einer Eisenbahn, in noch weit höherem Maasse vorhanden.»

Ámde még ha külsőleg a vasut kártérítési kötelezettsége mint obligatio ex lege jelentkeznék is, ennek megállapítása sem lehet a törvényhozó önkényes actusa, hanem szintén valamely jogalapon kell nyugodnia, mely pedig más, mint a vétkesség praesumptiója nem lehet.

Reinitz ur első válaszában azt mondotta, hogy oly súlyos vádat (hogy t. i. a közönség a vasutak kártérítésével megelégedve nincsen) nem szabad csak úgy könnyelműen hangoztatni, a nélkül, hogy az nyomban adatokkal meg ne állapíttassék. Erre én kijelentettem, hogy igenis vannak fontos adatok birtokomban, de nem tartom Reinitz urat arra jogosítottnak, hogy engemet ezen adatok megismertetésére provokáljon. Azt hittem, hogy Reinitz ur időközben magának ezen meghatalmazást megszerzi. E helyett Reinitz ur most «mellőzni kívánja a fiókban tartott adatokat». De azt, hogy a vasuti balesetek körében a biztosítási intézmény meghonosíttassék, Reinitz ur helyesnek nem tartja, «mert az csak a közönség rovására történnék». Itt Reinitz ur megint azon tévedésben van, mintha az 1874: XVIII. tcz. *csak az utasokat* érhető balesetekre vonatkoznék, holott az *mindenkire*, ki a vaspálya üzeménél életét veszti vagy testi sértést szenved, tehát a *balesetet szenvedett vasuti alkalmazottakra is vonatkozik* és épen ezen balesetek képezik a vasuti balesetek tulnyomó részét. Kérem tehát Reinitz urat, szíveskedjék magát illetékes helyen informálni, ki fizet ezen vasuti balesetekért több kártérítést, a biztosító társaságok-e vagy a vasutak?

Ezen saisi fátyolt azonban tovább fellebbenteni nem akarván, a vitát részemről is befejezettnek nyilvánítom.

Dr. Roth Pál.

Különfélék.

— A vád és védelem egyenjogúságának külső demonstrálása, mint tudva van, évekig tartó s még mindig nem megoldott kérdés gyanánt lebeg a bírói és ügyvédi kar között. Az is tudva van, hogy a bíróságok, a hol csak lehet, úgy rendezik el a vád és védelem helyét a bírósági teremben, hogy a közvádoló mindig felül legyen valamiképen, a védelem pedig alul. Érdekesnek tartjuk feljegyezni, hogy vannak olyan bíróságok is, a hol ez a kellemetlen és helytelen traditio nincs meg. Ilyen pl. a pestvidéki kir. törvényszék. E héten a tápiószentmártoni paraszttendülés tárgyalásánál a vármegyeháza nagy termében a helyviszonyok miatt úgy fordult, hogy az öt védő alacsonyabb helyre jutott mint a «magistrátus». A mint ezt *dr. Geguss Gusztáv* kir. ügyész észrevette, nyomban elrendelte, hogy a védők asztala alá dobogót csináljanak s az első délutáni tárgyaláson a védők már «egyenlő színvonalon» voltak a magistrátussal.

— A «jus» szó eredete és fogalmi és nyelvi rokonairól *dr. Pikler Gyula* egyetemi tanártól lapunkban közölt tanulmány külön lenyomatban jelent meg. Kiadta Politzer Zsigmond.

— A bíróságok ügyviteli szabályait állította össze és a hivatkozott és a szöveggel összefüggő rendeletekkel kiegészítette és megfelelő jegyzetekkel, valamint betűrendes tárgymutatóval ellátta *dr. Marschalkó János* igazságügyminiszteri fogalmazó. Az 1891-iki, 1894-iki és a legújabbán 1897. évi december hó 30-án kiadott három ügyviteli szabályt temérdek rendelet módosította, magyarázta és egészítette ki. Marschalkó az ügyviteli szabályok egész anyagát mai érvényében állította össze és kiegészítette mindazokkal az intézkedésekkel, rendeletekkel, törvényszakaszokkal és hiteles magyarázatokkal, melyek a hatályban levő szöveg helyes értelmezéséhez szükségesek.

— **A Btk. módosításáról** a budapesti ügyvédi kamara évi jelentése ezeket írja:

A büntető törvénykönyv 412. és a kihágási büntető törvénykönyv 59. §-ának módosításáról szóló XXXVII. tcz. egyike azon novelláris intézkedéseknek, melyek hivatva vannak a büntető-kodexek egyes hiányain segíteni. Ily kisebb módosításoknak egész sorozatával találkozunk már, de még mindig késik az a javaslat, mely Fabiny Teofil igazságügy-minisztersége óta az igazságügyi kormány kebelében munkában van és a törvényhozás termében és azonkívül a napi és a szaksajtóban csaknem egy egész évtized óta folytonosan sürgettetik. A büntetési rendszer némi átalakítása, az indítványi bűncselekményre vonatkozó reformok, a feltételes elítélés meghonosítása és a büntető törvénykönyv egyéb intézkedéseinek, főleg a lopás fejezetének megváltoztatása már annyira megvitatott dolgok, az eszmék e kérdések körül annyira tisztázódtak és megérlelvék, hogy bátran lehet e tárgyhoz hozzá nyulni.

— **Életveszélyes szert képez-e a vitriol?** Özv. W. Manóné volt szeretőjét, a ki őt 12 évi együttélés után elkergette és más nővel lépett közös háztartásra, vitriollal leöntötte. A vitriol sértettnek ruháját érte s csakis a kézen okozott nyolcz napon belül gyógyuló testi sértést. A budapesti kir. büntető törvényszék 1896. évi márczius hó 6-án 16,065/96. sz. a. hozott ítéletével a vádlottat a 92. §. alkalmazásával a Btk. 309. §-ába ütköző súlyos testi sértés vétségében mondta ki bűnösnek és a vádlottat egy hónapi fegházra ítélte. Indokok: «... Kétségtelen az is, hogy a vitriol alkalmas arra, hogy embernek egészségét megrontsa, de külsőleg alkalmazva nem tekinthető a vitriol életveszélyes szernak s így a Btk. 309. §. első kikezdésének második részét nem látta a kir. törvényszék a büntetési tételre vonatkozólag alkalmazhatónak» stb. A budapesti kir. ítélő tábla 1896. évi június hó 17-én 4692/96. B. sz. a. hozott ítéletével helybenhagyta a kir. törvényszéknek ítéletét «tekintettel a vádlott által használt kénsav alkalmazása módjára». A m. kir. Curia 1897 november 10-én 9797/96. B. sz. a. hozott ítéletével helybenhagyta a budapesti kir. tábla ítéletét. Δ

— **A rendőrségi letartóztatás ideje a Btk. 94. §-a alapján** a büntetés idejébe szintén beszámítandó. Sz. András vádlott a budapesti rendőrség által 1897. évi május hó 10-én letartóztatott, a vizsgálati fogságot a vizsgálóbíró 1897. évi május hó 16-án rendelte el a vádlott ellen. A budapesti kir. ítélő tábla a vádlottat lopás büntette stb. miatt két évi és egy havi fegházra ítélte és az 1897. évi szeptember 22-én 9797. sz. a. hozott ítéletében a büntetést a másodbirósági ítélet kelte napjától rendeli számítani s «abból az 1897. évi május hó 10-én történt előzetes letartóztatása által a Btk. 94. §-a alapján három hónap kitöltöttnek veendő». A m. kir. Curia az 1897. évi december hó 30-án 11,352/97. B. sz. a. hozott ítéletében ezen büntetést azzal hagyta helyben, hogy a vádlottnak büntetése a harmadbirósági ítélet kelte napjától számítandó «és hogy abból nevezett vádlottnak 1897. évi május hó 10-ike óta tartó letartóztatása által a Btk. 94. §-a értelmében öt hónap vétetik kitöltöttnek». Δ

— **A tanuvallomás értékének mérlegelése.** A budapesti kir. tábla 7859/97. B. sz. a. ítéletében a következő kijelentés foglaltatik: «Közömbös az a körülmény, hogy a sértett és vádlott a kérdéses alkalommal magyarul és németül beszéltek és hogy K. Ferenczné tanu nem beszél tökéletesen sem magyarul, sem németül, hanem legjobban tótul tud: mert hogy annyit tud magyarul és németül, hogy az ily egyszerű kijelentéseket megértse, mutatja vallomása, és az, hogy a vizsgálat és végtárgyalás során tót tolmács nélkül lehetett kihallgatni, a mint hogy a mindennapi tapasztalat is mutatja, hogy iparosok és kereskedők ügyleteiket oly lakossággal, melynek nyelvét csak korlátozott mértékben ismerik, egészen jól végzik azért, mert árak meghatározásához, fizetési ígéretek átvételéhez, határidők megállapításához korlátozott nyelvismeret is elegendő.» Δ

— **A m.-szigeti jogakadémián** a II. félévre beiratkozott 117 joghallgató.

E félév folyamán a következő special-kollegiumok adtak elő: Kereskedelmi szövetkezetek. Örökösödési eljárás. Szöllőssy Miklós. — Az új bűnvádi eljárás. Kóródy Sándor. — Közigazgatási bíráskodás. V. Krüzselyi Bálint. — A statisztika elmélete. Dr. Pap Tibor. — Régi magyar magánjog. Dr. Kun Béla.

Nemzetközi Szemle.

— **Esküdtszéki ünnepély Bajorországban.** Münchenben új igazságügyi palota építetvén, ebben egy pompás terem készítettett az esküdtszék számára, a melyet most nem rég nyitottak meg ünnepélyesen az igazságügyér, a kormány s bírói kar számos tagja s nagy jogászközönség jelenlétében. A megnyitó-beszédet a jury elnöke, Held fő-törvényszéki tanácsos tartotta. «Először vagyunk most itt — mondotta többi közt — ezen, az igazságügynek szentelt palotában, és először gyülekeztünk össze ezen teremben, hogy ezt rendeltetésének, az esküdtszék üléseinek átadjuk. Az esküdtszékek nagyjelentőségű intézményt képeznek, mert az emberiség legfőbb javai: a becsület, szabadság s élet felett döntenek. Azt hiszem, mindenkinek, a ki ennek küszöbét átlépi, éreznie kell, hogy itt nem nyílik tér valamely könnyelmű vagy épen frivol működésre; s mindenkinek azon meggyőződésben kell lennie, hogy itt közre kell működnie: az igazság kiderítésére s a megtörtént jogtalanság megtorlására. Jogosult azon kívátnak is kifejezést adni, hogy ezen fényesen díszített falak mindig csak azt láthassák, hogy minden, a mi itt történik, mindig az igazság szolgálatában történjék.» A jeles beszéd folyamán az elnök alapos felvilágosításokat s utmutatásokat adott az esküdtszéknek, úgy jogaik, mint köteleességeik tárgyában, mint a melyek a társadalom legfőbb érdekeire, az élet legnagyobb kincseire vonatkoznak.

— **A «Gerichtssaal»** utolsó száma (LV. köt. 1. és 2. füzet) a következő tartalommal jelent meg: Értekezések: A jogellenesség tanáról a büntető jogban, Kitzinger Frigyes-től. — A német Btk. 284. §-ában körülírt vétség és a birodalmi bélyegtörvény 26. §-a között ideális vagy reális halmazat áll-e fen? Dr. Goldschmidt Jamestől. — Az osztrák büntető jogszolgáltatás némely eredményéről az 1894. évben, Zucker tanártól. — Az esküdtszék behozataláról Magyarországon, Dr. Gruber Lajostól. — Az osztrák kriminalitásról 1894-ben, Dr. Hoegel Hugótól. — Vegyes hírek. — Irodalmi értesítő.

— **Bíróságok anyagi helyzete Poroszországban.** Poroszországban a bírósági személyek fizetési s előléptetési viszonyairól nem igen kedvező adatokat közölnek — különösen szemben a közigazgatási alkalmazottakkal. Az 1883—1889. időszakból 1897 augusztus 1-én még 64 igazságügyi egyén várt alkalmazásra. Az újabb években következő viszonyok alakultak. 1890-ben 188 bírósági jelölt nyert alkalmazást, 76 pedig várakozóban volt; 1891-ben 102 nyert alkalmazást, 139 nem; 1892-ben 99 alkalmaztatott, 241 nem; 1893-ban kineveztetett 37, elmaradt 211; 1894-ben csak 7 lett alkalmazva és 256 nem alkalmaztatott. Ezen adatok szerint a bírói kinevezés az államvizsga letétele után nem 4, hanem általában 6 év lefolytával történik Poroszországban és pedig kezdetben 3000 márka fizetéssel. A közigazgatási tisztviselők 10 évi várakozás után a bírák legmagasb fizetését, 6600 márka, az államvizsga letételétől számított 22 év alatt nyerik el és saját legnagyobb fizetésüket, mely 7200 m. 25 év alatt kapják meg, míg a bírák legmagasb összegű 6600 m. fizetésükre közel 28 évig kénytelenek várakozni.

— **A francia lapok** most a következő bűnesetet beszélnek meg napról-napra vezércikkben. Egy varróleány a keresményéből gyermekét és anyját tartotta el. Később a keresmény elmaradt és a község segélyéből éltek. Midőn egy napon absolute semmi enni valójuk nem volt, a leány elment egy pékboltba és lopott egy kenyeret. A bolttulajdonos rajtakapta és a bíróság elé állította. A bíró azonban a leányt felmentette, körülbelül azon indokolással, hogy azokkal szemben, a kik éheznek, nincs tulajdon. A lapok legnagyobb része magasztalja a bírót; az illető város lakossága pedig bojkottálja a péket.

A Magyar Jogászegylet f. hó 26-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Szakolczai Árpád felolvasása: «az újdonság kérdéséről a szabadalmi jogban». — Vendégeket szívesen látunk.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre -- 6 frt
negyedévre -- 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Adalék a mentelmi jog törvénybefoglalásának kérdéséhez. *Dr. Wellisz Vilmos* budapesti ügyvéd. — *Fogirodalom:* Büntetőjog és etika. *Dr. Vámbéry Rusztem* ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi bíróság ítéletének hatályosítása — nostrifikálása — házassági perben. *Knorr Alajos* nyug. kir. táblai bírótól. — Az ítélet constructiója a házassági perben. *Tóth Gáspár* budapesti ügyvéd. — A perfeljegyzésekről. *Laczkovich Gyula* temesvári kir. albirótól. — Különfélék. **Melléklet:** Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése.

Régen láttunk a budapesti ügyvédi kamarában oly látogatott és mozgalmas közgyűlést, mint imént lezajlott.

Az élénk érdeklődésnek, úgy véljük, főoka volt a jogi viszonyainkkal való elégtelenség.

Már a kamara évi jelentése, valamint két felterjesztése rámutatott arra, hogy mily kevésbe veszik ujabban közigazgatási hatóságaink ép úgy, mint a bíróságok az ügyvédséget és az ügyvédi képviselőt, mily rendkívül sok előítélettel kell a hivatását lelkiismeretesen teljesítő ügyvédnek szembeállania, a nélkül hogy sérelmeiért elégtételt vagy orvoslást remélhetne.

E mellett a jogbizonytalanság állandó; a zugírászat ellen a kar tehetetlen; az ügyvédi pálya tultömött.

Mindezek a bajok, melyeket az évi jelentés éles vonásokkal rajzolt, az utóbbi időkben az ügyvédi karban sűrű panaszokra adtak okot.

A közállapotainkkal való elégtelenség azután a közgyűlésen erős, sőt úgy hisszük, túlzott kifejezésre talált.

Mindenik felszólaló iparkodott más és más oldalról kimutatni az ügyvédség mai helyzetének kedvezőtlenységét, tekintélyének, erkölcsi és anyagi helyzetének hanyatlását.

Nem szólva azokról, a kik annyira mentek, hogy a kamara költségvetéséből szenvedélyes pathos kifejtése mellett 50—100 frtonként iparkodtak egy-egy darabkát lefaragni, vagy a kik a kamarai tagilletménynek pár forinttal való leszállításáért órák hosszú során át tartó heves harcot folytattak: a már ismert panaszokon kívül három eszme domborodott ki a közgyűlés vitáiban.

Egyik indítvány a kamarai tagilletménynek az ügyvédek III. oszt. kereseti adója szerinti kivetését célozta. Ezen indítványt a többség mellőzte, főleg azon okból, mivel a tagilletmény nem adó, hanem tagsági díj és mivel igen nagy nehézségekkel és költségekkel volna e módszer összekötve.

Több felszólaló a nyugdíjkérdés megoldását sürgette és méltán, mivel az ügyvédség gazdasági és szociális helyzetén csakis a nyugdíjügy rendezése segíthet. Az eszmének már régóta huzódó kivitele remélhetőleg a közel jövőben be fog következni.

Élénk visszhangot keltett a sajtószabadságon ejtett sérelemnek tárgyalása.

Az izgató nyomtatványok ellen irányított rendeletek sértik az egész sajtószabadságot és odavisznek, hogy egyetlen politikai irány organuma sem lehet biztos a nyomasztó rendeletek hatálya alatt. Rendkívüli eszközöknek szánták és igen könnyen rendszerinti censurává fajulnak.

Hogy hova visz ez a rendszer, arra nézve igen helyesen

történt utalás az igazságügyminiszter legutóbbi rendeletére, mely most már bizonyos postai küldemények kikutatására jogosítja fel a postai közegeket.

Hol fog ez az irány eszközeiben megállni?

Feltéve, hogy mindezek alkalmas, helyes és jogos rendszabályok volnának is a rendkívüli eseményekkel szemben, hol van a garancia az iránt, hogy ezek az eszközök csakis időlegesen, csakis ezen bizonyos cél elérésére, csupán meghatározott esetekben fognak alkalmazásba vétetni?

Az ügyvédség csak nemes tradícióihoz hű magatartást tanusított, mikor oly impozáns módon tüntetett a sajtószabadság mellett.

Adalék a mentelmi jog törvénybefoglalásának kérdéséhez.

E lapok 1896. évi 42., 43. számaiban a mentelmi jogtörvény által leendő szabályozására figyelemmel, a mentelem privilegiumának jogi természetével foglalkoztunk s azon kérdést tettük vizsgálódásunk tárgyává, ki tekintendő az immunitás alkotmányos joga voltaképeni alanyának; vajon az országgyűlés két háza a maga összességében, vagy annak egyes tagjai s kimutattuk, hogy a mentelmi jog terjedelme a felvetett kérdés mikénti megoldásától függ.

Ma egy-két megjegyzéssel óhajtunk hozzájárulni ama kérdés megvilágításához, hogy a mentelmi jogról alkotandó törvény általánosságban milyen keretben mozogjon, pozitív és negatív értelemben és egy-két eszmétörredékkel akarjuk jelezni, mit tartalmazzon az alkotandó törvény s mit hagyjunk ki belőle.

A ki az országgyűlés és különösen a képviselőház ugynevezett mentelmi vitáit az évek folyamán figyelemmel kísérte, annak bizonyára feltűnhetett, hogy azon szónokok közül, kik a tárgyalás alatt levő konkrét eset szűk kereteit elhagyva s elvi magaslatra emelkedve, általános fejtegetésekbe bocsátkoztak és törvény hozatalát sürgették, alig nyilatkozott valaki még csak általánosságban sem arra nézve, mely alapokon nyugodjék, mely keretben mozogjon az a törvény, mely közszabadságunk egyik alapkövét képezze s hivatva legyen, hogy megoldást vagy legalább utmutatást tartalmazzon minden egyes vitás mentelmi kérdésre nézve.

Nem tagadható, hogy a mentelmi jognak törvénybefoglalása számos nehézséggel jár nem utolsó sorban azért, mert nincs a jogi életnek az a tere, melyen az eldöntés alá kerülő egyes eseteket annyira önmagukból megítélni, hol annyira individualisálni kellene, mint a mentelmi jog terén az egyes mentelmi esetek elbírálásánál.

Innét van az, hogy ugyszólván valamennyi európai törvényhozás (Anglia, Francia-, Német-, Olasz-, Spanyolország, Németalföld, Dánia, Svéd-Norvégország, Schweiz) és az Egyesült-amerikai államok is,) megelégedett a mentelmi jog néhány alapelvének két-három törvényszakaszba való foglalásával, kevés részletet, melyek az eljárásra tartoznak, hol a bünvádi, hol a polgári perrendtartásban, hol ügyrendjükben elhelyezve. A törvényben foglalt e néhány intézkedéstől eltekintve, a mentelmi jog kutforrása, a mi az abban foglalt jogositványok részleteit, a törvénybe lerakott elv folyományait

illeti, tehát még ezen országokban is nem írott törvény, hanem az illető törvényhozások által az eldöntés alá kerülő egyes esetekben kidomborodó joggyakorlat.

A mentelmi jog törvénybefoglalása az okból is nehéz feladat, mert itt szemben találjuk magunkat ama nehéz problémával, vajon a szólásszabadsággal való visszaélések ellen állapítsunk-e meg törvényes intézkedéseket és ha igen, mily határig mely kérdés külön beható fejtegetésre érdemes). Azok, kik a jelzett visszaélések hathatós megtorlását követelik, nehogy reactionárius törekvéssel vádoltasának, Anglia, az alkotmányos szabadság mintaállamára hivatkoznak, hol az alsóháznak messzemenő fegyelmi és fenytő hatalma van tagjai felett, mely utóbbi a vétkes tagnak a parlamentből való kizárásáig terjed. Csakhogy Angliában alapjából mások a viszonyok, mint nálunk; ott a parlamenti tagot védelmező személyes szabadság biztosítékai a századok viharait győzedelmesen és sértetlenül kiállották s megingathatlan alapjai az egész állami szervezetnek.

Bár expressis verbis nincs mondva, de a mentelmi esetek tárgyalásaitól nyert összbenyomás alapján állítható, hogy a képviselőházban megnyilatkozott közóhaj oly törvénynek alkotását kontemplálja, mely nemcsak a mentelmi jog alapelveit foglalja magában, hanem azt részletesen szabályozza, úgy az anyagi jogot, mint az eljárást illetőleg. Erre enged következtetni többek között a képviselőház igazságügyi bizottságának a bünvádi perrendtartásról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával hozott ama határozata, mely szerint a bünvádi eljárás javaslatának az országgyűlés tagjai terhelteként való idézéséről, előzetes letartóztatásuk, vizsgálati fogságba helyezésük, személyük megmotoztatása, náluk tartandó házkutatás, lefoglalás és más, a mentelmi jog körébe tartozó felette fontos intézkedésekről szóló 32. §-át és a tanukkénti beidéztesüket és vallomásuk és erre való eskütétel megtagadását tárgyzó 199. §-át elejtette, e rendelkezéseket az alkotandó mentelmi törvénynek tartván fen. És ha a mentelmi törvény ez értelemben és kiterjedésben létrejön, akkor a művelt nyugati államok sorában tudunkkal mi leszünk az elsők, kik a törvényhozás függetlenségét egy részletes organikus törvény biztosítékával vettük körül.

A mentelmi jog leendő törvénye csak úgy fogja szolgálni a közszabadságot és a törvényhozás tekintélyét, csak úgy lesz palladiuma a mi állami függetlenségünknek a késő századokban is, ha e vezéreszme lengi át minden intézkedését: az országgyűlés, illetőleg tagjainak teljes függetlensége minden hatalommal és egyessel szemben. Jól tudjuk, hogy e vezéreszme következetes keresztülvitelében nem egyszer fog összeütközésbe jönni egy másik nagy elvvel: a jogegyenlőség elvével; a tárgy messzeható fontosságánál fogva itt újra rámutatunk ama fentebb jelzett problémára, vajon a szólásszabadsággal való visszaélések ellen állapíttassanak-e meg, természetesen még igenlő esetben is, csupán az országgyűlés függetlenségével összeegyeztethető megtorló intézkedések; de mi nyíltan hirdetjük, hogy ott, a hol állami életünk alapjáról, a nemzeti akarat szabad és független megnyilatkozásának biztosítékairól van szó, nem szabad haboznunk az egyéni jogok határainak szűkebbre szorításában.

Mint jellemző és tanulságos mozzanatot feljegyezzük e helyen, hogy 1848-ban a szabadság eszméjét zászlójára irt német nemzetgyűlés, mely a német szellemi arisztokracziának színe-javát foglalta magában, csak elenyészően kis többséggel fogadta el azt a határozatot, hogy a német birodalmi képviselőknek minden, a birodalmi gyűlésen tett nyilatkozatai bírói üldözés elől elvonatnak. Ez, első pillanatra szinte megdöbbentő jelenségnek oka, Bar szerint (Die Redefreiheit der Mitglieder gesetzgebender Versammlungen mit besonderer Beziehung auf Preussen. Leipzig, 1868.) abban rejlik, hogy a német jogtudatnak egyik alapvonása, hogy az egyénnek magánjoga a mennyire csak lehet, a közhatalmak és azok

kezelői ellen is megvédessék és hogy minden jog a bíró előtt és által elismertessék, minden jogtalanság pedig kellő megtorlásban részesíttessék.

A mentelmi jog törvénybefoglalása nehéz feladatának megoldását lényegesen meg fogja könnyíteni, ha általános-ságban alapul vesszük a képviselőházban kifejlődött és megállapodott helyes gyakorlatot. Ez alapot az összes figyelembevétel igénylő tekintetekkel összhangzásba hozva, annál nagyobb biztonsággal és megnyugvással választhatjuk kiindulási pontul, mert hisz ama határozatokban, melyekben az elfogadandó elvek kifejezésre jutottak, a nemzet akarata nyilatkozott meg.

Egy körülmény azonban már előre is némi megfontolást érdemel és ez az, vajon egynémely, kivált az eljárásra tartozó, bár esetleg nagyobb fontosságú, de az országgyűlés két háza közötti különbségen alapuló rendelkezés ne vétesék-e fel inkább a házszabályokba, mint a törvénybe? A törvény az országgyűlés úgy egyik, mint másik házát kötelezi és csak mindkét ház hozzájárulásával változtatható meg. Ha tehát az imént jelzett, az országgyűlésnek csakis egy-egy házát érdeklő rendelkezések törvénybe iktattatnák, nem volna mód arra, hogy az illető ház későbbi tapasztalatok alapján, melyek e rendelkezések módosítását kívánatosnak, sőt szükségesnek tüntetik fel, azokat saját maga megváltoztassa. Ez bizonyos tekintetben joglemondás volna, mely elkerülhető azáltal, hogy az általunk kontemplált rendelkezések az illető ház házszabályaiban találjanak felvételt.

A közszabadságot szolgáló, igazi alkotmánybiztosítékot képező mentelmi törvény vezéreszméjének az országgyűlés teljes függetlenségét mondtuk. Erre való tekintettel az alkotandó törvényben szükséges kimondani, hogy az országgyűlés tárgyalásai, szavazásai, határozatai, általában egész ténykedése bírói cognitio tárgyát nem képezheti. E tétel — úgy véljük — bővebb indokolást nem igényel, mert önkényes folyománya az országgyűlés souverainitásának. Midőn azonban ez elvet törvénybe iktatjuk, nem volna helyes belőle oly messzemenő következményeket levonni, mint az Franciaországban történt, a hol a code pénálnak az a rendelkezése, mely szerint becsületsértés csak akkor büntetendő, ha a sértő nem lett provokálva, a törvényhozás tagjaival szemben annyiban módosított, hogy «l'outrage fait publiquement d'une manière quelconque, à raison de leurs fonctions ou de leur qualité à un ou à plusieurs membres de l'une des deux chambres est puni...», hol tehát a sértő feltétlenül, vagyis tekintet nélkül arra, vajon a sértett törvényhozási tag által provokáltatott vagy sem, büntetés alá kerül. Nem tartjuk szükségesnek nálunk ez elv szem előtt tartásával annyira menni, hogy a vádlottól azon jogkedvezményeket, melyeket a Btk. XVII. fejezete tartalmaz, elvonjuk akkor, midőn a sértett fél az országgyűlés egy tagja és a sértés indító oka törvényhozói működésében tett nyilatkozata, miként ezt *Seidler* (Die Immunität der Mitglieder der Vertretungskörper nach Oesterr. Rechte. Leipzig und Wien 1891.) ajánlani látszik.

A mint azonban kimondandónak véljük, hogy az országgyűlés tárgyalásai, szavazásai, határozatai s általában egész ténykedése bírói cognitio tárgyát nem képezheti, azonképen elfogadandónak tartjuk az eddigi gyakorlatot, mely szerint az országgyűlés azon visszaélésekkel szemben, melyeket tagjai a törvényhozói hivatásuk gyakorlatában biztosított szólásszabadsággal elkövetnek, elnöke útján csak a házszabályokban meghatározott fegyelmi joggal bírjon, nem pedig mint 1848 előtt volt, midőn a kir. tábla még kiegészítő részét képezte az országgyűlésnek, s a mint Angliában ma is érvényes jog, hogy tagjai felett ezeknek a szólásszabadsággal elkövetett visszaélései miatt bírói fenytő hatalmat gyakorolhasson. A mostani gyakorlatot az okból véljük fentartandónak, mert sem a nálunk 1848 előtt, sem az Angliában ez irányban tett tapasztalatok nem kecsegtetők arra nézve, hogy a parlamentet tagjai feletti fenytő hatalmát gyakorló bíraskodási

joggal felruházzuk, annál kevésbé, mert mint már említettük, mi ennek correlatúrával, az egyéni szabadság ama hathatós biztosítékaival, melyek Anglia alkotmányának évszázadok egész sora óta szilárd alapját képezik, tudvalevőleg nem rendelkezünk.

Dr. Wellisz Vilmos
ügyvéd.

Jogirodalom.

Büntetőjog és etika.

Ha büntetőjogi elméletek gátat vetnének a kriminalitásnak, úgy Németországban az utolsó büntettest már csak muzeumban mutogatnák. Ideje volna már, hogy egy szabaddalmi hivatalt állítsanak fel, mely az egyes professorok által felállított teoriákat a találmányok mintájára megvizsgálja és megállapítsa, vajon a feltaláló joggal nevezheti-e azt «meine Theorie»-nak, a mi megakadályozná, hogy egyes Strafrechtslehrer-ek már eltemetett rendszereket új, tetszetős köntösben vezessenek a tudományos porondra. A hány professor, annyi elmélet — így hangzik az in usum Universitatis módosított közmondás, bár többnyire az elmélet ép oly kevésbé nevezheti a magáénak, mint a szabó a gyermeket, melynek egy öltözet ruhát varrt.

E szempont vezérel ama füzet megbirálásánál is, melyet *Van Calcker* a strassburgi egyetemen Merkelnek utóda, azelőtt hallei docens nemrég kiadott.* Szerző elméletét arra a deterministikus állásponthoz nagyon is közelfekvő gondolatra alapítja, hogy a társadalmilag ható és egyénileg átformált «pro crimine» működő motivumok ellenében a praeventiónak és büntetésnek egyaránt célja az emberben a «contra crimen» működő etikai elvek erősítése. Carnevale olasz kriminologus állította fel e tételt, *Liszt* és *Thomsen* fejtették ki bővebben a Zeitschrift mult évi folyomában s íme most *Van Calcker* ugyane tételből kiindulva állítja fel elméletét s ennek védelmében a leghevesebben támadja a sociologikus irányt. Bűlcseleti kiindulópontja az ég és föld közt lebeg, mert egyrészt tagadja a liberum arbitrium indifferentiæ-t, másrészt etikai alapfelfogásunkat nem meri a sociologikus causalitás veszélyeinek kitenni, tehát ugyanabban a hibában szenved, mint az általa ugyancsak támadott *Binding*, a ki nemcsak az indeterminismus ellen érvel («dem Kausalitätsgesetz ausnahmslos verfallende Welt der Erscheinung...» Normen II. 10. l.), hanem a materialismus (causalitas) és praedestinatio (isteni eredetű causalitas) ellen is. («Nur der freie Entschluss und die freie Handlung sind das eigenste Werk des thätig gewordenen Menschen» u. o. 9. l.) *Binding*nek ama nevezetes tételében «Motiv ist also ein zum Siege über seine Nebenbuhler gelangter Reiz zu einer Handlung» van kifejezve szerzőnek az akarat-elhatározás képződésére vonatkozó elmélete is, bár ennek kifejtése kétségkívül figyelemreméltó. Szerző szerint a külvilágból eredő ingerek folytán az associatio további képzeteket** kelt fel s ha e képzetek az ingerrel egy irányban működnek, úgy ez utóbbi motivummá (indító ok) fokozódik s létrehozza az ingernek megfelelő elhatározást, illetve cselekvést. Ha a képzetek ellenkező irányúak, mint az inger, úgy a «megfontolás» lélektani stádiuma áll be s e mérlegelésnek eredménye az elhatározás abban az irányban, hol az érdekek többsége összpontosul (in der Richtung der höchsten Summe der in Frage stehenden Werte). Ha tehát valamely külső inger a bűncselekmény elkövetésére ösztönöz, úgy ennek akadályául csak magasabb értékű gátló képzetek szolgálhatnak. E levezetésből szerző szerint levonható morál a kriminális praeventio-gátló képzetek fejlesztése.

Tehát nem a társadalmi milieu, nem az egyén szükség-érzete a bűncselekmény motivuma, hanem — az etikai gátló képzetek hiánya. *Van Calcker* maga hozza fel a példát, melyen elméletének gyöngesége demonstrálható, bár e példában szerző szerint a statisztika éppen a sociologikus tanok tarthatatlanságát tanúsítja. Ha a gabonaárak emelkedése folytán 10,000 meghatározott egyén gazdasági válságba jut és közülök 1000 vagyon elleni bűncselekményt követ el, úgy szerző szerint ebből az tűnik ki, hogy nem a gazdasági faktor volt a bűncselekmény okozója, mert ha így volna, úgy a gazdasági faktornak a többi 9000-re is hatnia kellett volna(!), de mert nem hatott, ez bizonyítja, hogy bennük az etikai gátló képzet erősebb volt, mint a kriminalitásra ingerlő külső motivum. Nos hát elárulhatom *Calcker* tanár urnak, hogy az a 9000 ember miért nem lopott: tulnyomó részük bizonyára nem az «etikai ellenmotivumok» folytán, hanem, mert félt, hogy becsukják, egy csekélyebb töredék talán azért nem, mert a szükségérzetnél erősebb társadalmi vagy egyéni motivum lerontotta az előbbinek erejét. Nehogy pedig valaki kétségben legyen az iránt, hogy *Calcker* mit ért etikai ellenmotivum alatt, (hisz bizonyos nomenclatúrával a büntetéstől való félelem is annak volna nevezhető), konstátálhatom, hogy szerinte ez nem más, mint «das Bewusstsein des Widerspruchs zur rechtlichen und sittlichen Norm», a mit később azzal egészít ki, hogy «das wirksamste Gegenmotiv ist sicherlich stets das Bewusstsein der ethischen Verwerflichkeit».

Tehát nem a tömegek gazdasági helyzetének javítása, a végső nyomornak (pauperism and destitution) az enyhítése, nem is az alkoholismusnak csökkentése, nem a törvénytisztelet beoltása a kriminalitás ellenszere, hanem «die Einpflanzung ethischer Grundsätze». Ennek legalkalmasabb eszköze, sőt egyedüli szere a keresztény vallás dogmatikája. *Calcker* tehát elméletének segélyével felállítja a kriminalitástól mentesített paradicsomot, annak kapujába azonban odaáll mint cherub a keresztény dogmák lángpallosát villogtatva s a bűn fertőjébe kerget vissza mohammedánt, zsidót és budhistát egyaránt.

Nem az első eset, hogy valaki helytelen praemissákból helyes conclusiókra jut és tudvalevő, hogy a leghatékonyabb gyógyszerek mérges anyagokból készülnek. Ez alkalmazható arra is, a mit *Calcker* a büntetésről mond. Minthogy szerinte a bűnösség az etikai elvek hiányában rejlik, ennél fogva a büntetést is az etikai motivumokhoz képest szerint kell kiszabni. A német Btk. 20. §-a kimondja, hogy a hol a törvény vagyilagosan fegyházat és várfogságot (custodia honesta) rendel alkalmazni (politikai deliktumok), ott fegyház csak az esetben szabható ki, ha a bűncselekmény megvetésreméltó indokból (ehrlose Gesinnung) ered. Ezt a tételt kívánja *Calcker* általánosítani. A gondolat jó, csak nem eredeti, a végrehajtás kívánatos, csak hogy nem a szerző által proponált elválasztó vonallal. Már *Bentham* mondja ugyanis az «introduction to the principles of morals and legislation»-jében, hogy a motivum az, a mi a bűncselekmény ismétlését többé-kevésbé valószínűvé teszi és e tételből kiindulva fejt ki *Oskar Kraus*,* hogy ha a büntetés a cselekmény objektív súlyával nő, «so muss sie (t. i. die Strafe) auch zunehmen mit der Grösse der subjectiven Unsittlichkeit der motivierenden Begierde». Tehát *Kraus* már egy lépéssel tovább megy és nem «Gesinnung»-ról, hanem «motivierende Begierde»-ről beszél, de az ő felfogása is fogyatékos, mert a motivum különbözőségével nemcsak a büntetés súlyánál kell számot vetni, hanem a repressio módjánál is. Hogy megérthessük a helyes álláspontot, tisztában kell lennünk a motivum fogalmával és hatásával. *Motivum* minden külső benyomás, mely az egyéniségen (értem ez alatt az egyén tapasztalati ismereteit és antropologikus sajátosságait)

* Strafrecht und Ethik. Leipzig. Duncker és Humblot. 1897.

** «... Weitere Vorstellungen — gleichfalls mit einem individuell bestimmten Gefühlswert ausgestattet» — teljesen érthetetlen kijelentés.

* Das Motiv. Z. f. ges. Strafrw. XVII. 482. l.

átszűrődve — legtöbbször öntudatlan processus által — képzetté alakul. Minden motivum tehát abban a stádiumban, midőn cselekvésre bír, már két elem synthesiséből áll, melyek közül az első majdnem kizárólag sociális, a második mindenkor individualistikus — bár in ultima analysi eredetét illetőleg szintén társadalmi (nevelés, környezet, nemzetiség, vallás stb.) A kriminalitás elleni küzdelemben a motivumnak egyik elemét sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Az első ellen nem segít az ethikai elvek erősítése, hanem csakis a társadalmi motivumok megszüntetése (alkoholizmus elleni küzdelem, nyomor enyhítése stb.), a másodiknak ellenszere pedig egyrészt ellenmotivumok felkeltése (a büntetéstől való félelem), másrészt az intellektuális és bíráló képesség izmosítása, minek a Calcker által ajánlott «Einpflanzung ethischer Grundsätze» is integráns alkateleme. A büntetés sulyára természetesen csak a motivum individualistikus eleme, minőségére pedig a sociális elem lehet befolyással, miért is a cél tudatosan ítélkező bírónak mindkettőre egyaránt sulyt kell helyezni. Az, hogy a büntetést mit követett el, csak a paragraphus megválasztására nyújt támasztó pontot, de a büntetés kiszabásánál mindennél fontosabb, hogy miért követte el?*

Dr. Vámbéry Ruzstem.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi bíróság ítéletének hatályosítása — nostrifikálása — házassági perben.

W. I. budapesti illetőségű magyar honos 1890. évben Tirolországban házasságra lépett Sch. A. schönbergi illetőségű poroszországi honos nővel; később mindketten átköltöztek Poroszország fővárosába Berlinbe és itt éveken át laktak. E közben a nő válókeresetet indított férje W. I. ellen a berlini törvényszék előtt, mely az 1896. évben kelt ítéletével a házasságot jogérvényesen elváltatta.

W. I. magyar honos újra nősülni akarván, a jogerős elváltató ítélet bemutatása mellett Budapest főváros tanácsa utján kérte: hogy a kötendő házasság kihirdetessék. Az anyakönyvvezető a kötött házasságot W. I.-re nézve felbontottnak nem tekintette és a hirdetést megtagadta azért, mert a házassági jog 114. §-a szerint magyar állampolgár házassági perében csak magyar bíróság ítélete hatályos.

W. I. azt hívén, hogy hamarabb célt érhet, ha a magyar állampolgári kötelékből kilép: kellőleg felszerelt folyamódványát az illetékes hatósághoz beadta és elbocsátását kérte. Azonban a m. kir. belügyminiszterium még azt követelte folyamódótól: mutassa ki, hogy Poroszországban — a hol elbocsátása után letelepedni volt szándéka — részére az állampolgárság elnyerése kilátásba helyeztetett, a minek kimutatása az 1879. évi L. tcz. 22. §-a szerint csak azok elbocsátásánál szükséges, a kik Ausztriában szándékoznak letelepedni. W. I. meg is tette a lépéseket, azonban a honosítás elintézésére hivatott Berlin városi hatóság kijelentette: hogy a kérelem tekintetében csak akkor fog határozni, hogy ha a szükséges előnyomozás befejeztetik és mindenekelőtt folyamódó a szükséges adatokat — ezek közt az elbocsátó okiratot is — bemutatja. W. I. tehát elbocsátó okiratot nem kaphatott.

Most tehát a leghosszabb utat kísérelte meg, azt t. i., hogy a házassági jog 114. §-ára tekintettel korábbi házasságára vonatkozólag magyar bírósági ítéletet szerez. E célból tehát keresetet indított a törvényszék előtt, melyben kérte: hogy házasságvédő kinevezése mellett az ügy tárgyalására határidő tűzessék, arra a berlini törvényszék által elváltott nő meg-

idéztessek és az ügy hasonyszerűségéhez képest a házassági jog 142. §-ában jelzett eljárás fogatosítása mellett a törvényszék mondja ki: hogy a berlini törvényszéknek jogerős elváltató ítéletét magáénak elfogadja — nostrifikálja — és ennek folytán a jelzett törvényszék által felbontott házasságot felperes W. I.-re nézve is megszűntnek nyilvánítja.

A kir. törvényszék a nélkül, hogy az érdekelteket meghallgatta volna, a keresetlevelet felperesnek visszaadta azért: mert a külföldi nő az által, hogy a magyar honos felperessel házasságra lépett, megszerezte a magyar honosságot, így a berlini törvényszék nem volt illetékes a magyar honosok válóperében ítéletet hozni. Post tanta fata et discrimina rerum W. I. polgártársunk oly keveredésbe jutott, melyből hogy kiszabadulhat-e és célját elérheti-e, egyelőre alig tudhatni meg és épen ez teszi a jogesetet érdekessé és azt hiszem, célszerű lesz, ha azt közelebbről megbeszéljük.

Tévedett a bíróság, midőn felperes keresetét az érdekeltek meghallgatása nélkül felperesnek visszaadta. A bíróság ab instantia visszautasíthatja ugyan tárgyalás előrebocsátása nélkül a keresetet, de csak akkor, ha kereset tárgyát képező ügy elintézése nem tartozik hatásköréhez — hatásköri illetékesség hiánya; — ez az eset azonban itt fen nem forog. A budapesti illetőségű magyar honos felperes házasságáról lévén szó, ennek elbírálása minden esetben a törvényszék hatásköréhez tartozik; a törvényszék tehát köteles lett volna az érdekelteket az ügy érdemében meghallgatni és csak a bizonyítási eljárás befejezése után képezhetné volna tárgyát annak elbírálása: illetékes volt-e a berlini törvényszék magyar honosok válóperében eljárni és a házasságot felbontani, illetőleg létezik-e oly ítélet, melynek hatályosítását — nostrifikálását — felperes kérheti? lévén ez a kérdés érdemi kérdés. A törvényszék eme helytelen eljárását azonban a felsőbb bíróság kijavíthatja.

A mi már most azt a kérdést illeti: illetékes volt-e a berlini törvényszék a kérdéses válóper elbírálására, mindenképp megjegyzendő, hogy a bíróság illetékessége mindig azon ország törvényei szerint bírálendő el, melynek területén a bíróság fekszik. A német birodalmi polgári perrendtartás 568. §-a szerint házasság megsemmisítése, érvénytelenítése és házassági kötelék felbontása iránti perekben — tekintet nélkül arra: hogy a férj vagy a feleség indítja-e a házassági keresetet és hogy a házastársak német birodalmi honosak-e vagy külföldiek — az a törvényszék illetékes, melyhez a férj általános illetőségénél fogva tartozik. Az idézett polgári perrendtartás 13—18. §-ai és a bírósági szervezet iránti törvény 18—21. §-ai szerint* a férj általános illetékessége alatt a férj lakása értendő. Felperes és felesége abban az időben, midőn a válóper megindított, a berlini törvényszék területén laktak, felperes felesége tehát férje ellen a válóper megindíthatta, a berlini törvényszék pedig a letárgyalt pert saját hatáskörében elbírálhatta.

Ugy látszik, tudta ezt a házassági jogról szóló törvény tervezetét készítő bizottság; azért mondja az idézett törvény 114. §-ának indokolásában, hogy állandó gyakorlat volt Magyarországon, hogy magyar honosok házassági pereiben a külföldi bíróságok által hozott ítéleteket belföldön nem hajtják végre. Ennek kíván a törvény határozott kifejezést adni, midőn kimondja, hogy magyar honosok házassági pereiben csak a hazai bíróságok ítélete hatályos. Nincs azonban kizárva, hogy magyar honosok házassági pereiben külföldi bíróságok által hozott ítéleteket a magyar bíróság — külön szabályozandó eljárás előrebocsátása után — bizonyos előfeltételek mellett hatályosítsa, mintegy nostrifikáljon. Minthogy ezen nostrifikáció a külföldi bíróságok ítéleteit a hazai bíróságok ítéletével egyenlősíti, nem mutatkozott szükségesnek ezen

* Vagy mint Thomsen mondja: «Zwecklosmachen der Motive.» Z. XVIII. 272. l.

* Dr. M. Wilmowski és M. Lévi «Civilprocessordnung» II. kötet 568. §. és 4., 5. jegyzet.

szempontból a 114. §-ba külön rendelkezést felvenni.* A tervező-bizottság és ennek munkálata alapján a törvényhozás előre látta, hogy merülhetnek fel esetek, midőn magyar honosok házassága felett külföldi bíróság mond ítéletet és nem szándékozott kizárni azt az eshetőséget, hogy a házassági jog 114. §-a rendelkezése mellett külföldi bíróság által hozott ítéletet a magyar bíróság bizonyos előfeltételek mellett hatályosítsa, nostrifikálhasson. Ezen előfeltételek leglényegesebbike pedig az, hogy a külföldi bíróság a házassági per elbírálására illetékes legyen. És miután az előadottak szerint a berlini törvényszék a kérdéses válóperben eljárni jogosítva volt, a most megkeresett magyar bíróság sem utasíthatja vissza felperesnek azt a keresetét, melyben a berlini törvényszék ítéletének nostrifikálását kéri és nem tagadhatja meg az abban kifejtett és indokolt kérelmét.

Meglepő azonban, hogy a házassági törvényt tervező bizottság a külföldi bírósági ítéletek hatályosítása — nostrifikálása — körüli eljárás szabályait mindez ideig el nem készítette; de még feltűnőbb, hogy Sztéhlo Kornél: *Eljárás a házassági perekben* című munkájában — melynek tudvalevőleg az volt a célja, hogy házassági perekben való eljárást szabályozó törvény hiányában a jogszokás kifejlődésére irányadóul szolgáljon — a kivételes eljárások közül a nostrifikálás körüli eljárást kifejejtette; pedig az ágytól és asztaltól elválasztó ítéletnek felbontó ítéletté átváltoztatás iránti eljárás ismertetésében (e munka 68. lapján) a házassági törvény 114. §-ára hivatkozik és — talán — tévesen.

Mindezek azonban nem zárják ki, hogy adott esetben addig is, míg ez az eljárás szabályoztatik, külföldi bíróság ítéletének hatályosítása végett keresetet indítani ne lehessen. Irányadóul szolgálhat e tekintetben a hasonlóság. Ugyanis a házassági törvény 142. §-a szerint bizonyos eljárási módozat mellett az ítélet hatályát ki lehet terjeszteni; ily eljárás mellett tehát egy jogerejű külföldi ítéletet a bíróság magáénak el is fogadhat és a különben is felbontott házasságot a házassági jog 114. §-a rendelkezéséhez képest felperesre megszüntnek is nyilváníthatja. A különbség csak az, hogy az előbbi esetben ugyanaz a bíróság jár el, mely az ítéletet hozta és saját ítéletének hatályát terjeszti ki, az utóbbi esetben pedig egy illetékesen eljáró külföldi bíróság ítéletét fogadja el és hatályosít, nostrifikál. Békéltetés egyik esetben sem kell, mert már az előbbi eljárásoknál megtörtént; de a jelen esetben ennek sikere is alig lehetne, mert a berlini törvényszék által elválasztott nő időközben mással újra házasságra lépett és ha az elválasztott nővel az itteni bíróság előtt a békéltetés megkíséreltetnék, ennek még az lehetne következménye, hogy kettős házasság büntette miatt fenyítő eljárás alá kerülne.

A német birodalom bíróságai ítélet kiadmányának hitelességét illetőleg az 1880: XXXVI. tcz. I. cikkelye irányadó.

Knorr Alajos.

Az ítélet constructiója a házassági perekben.

A polgári peres eljárás pozitív rendelkezéseit követően, a gyakorlat már rég megállapodott a bíróság perdöntő határozatainak úgy alakí, mint pedig anyagi kellékei felett; kívánatos lenne, ha a házassági perekben is megállapodnék a gyakorlat és bizonyos egyöntetűség létesülne; kívánatos lenne, ha az ítéletek terminológiája összhangban állana a házassági törvény terminológiájával, kívánatos lenne, ha az ítéletben csak azok az anyagi rendelkezések foglaltatnának, melyek eldöntés alatt állottak stb.

Azért mondom, hogy kívánatos lenne, mert ma még ezek nincsenek meg. Nemcsak az elsőfolyamodású törvény-

székek, nemcsak a kir. táblák, hanem még a kir. Curia ítéletei is nélkülözik sokszor azt a praeisiót, melyet bírói ítéleteknél általán, a kir. Curia ítéleteinél pedig par excellence megszoktunk.

A traditio a polgári bíróságok előtt csak válópereket ismert; ez a generális elnevezés tapadt a polgári bíróságok előtt folytatott bontóperekhez és ez alatt az elnevezés alatt szerepelnek azok ma is. Ez az elnevezés jut a keresetlevél külzetére, és ez jó az ítélet bevezető részébe, tekintet nélkül arra, vajon való, bontó, megtámadási vagy semmisségi pert dönt-e el bíróság.

Az x-i törvényszék A-nak B. ellen indított válóperében ítélt, akkor is, ha a per bontó, akkor is, ha az megtámadási vagy semmisségi.

Nem vitatom, hogy ez a megkülönböztetés valami nagyon lényeges vagy fontos dolog lenne; hanem ha a törvény a házassági perek között különbséget tesz, ha a törvényben megvan az elnevezés, akkor a bíróságnak a törvény terminológiájához kell alkalmazkodnia, különösen mikor ügydöntő határozatot hoz, tehát minden szónak sulya van.

Az ítélet rendelkező része tekintetében a gyakorlat már leküzdötte a kezdet nehézségeit s ma már alig találkozunk oly kijelentéssel, hogy a kir. ítélő tábla a házasságot «érvénytelenység okából felbontja»; mert ma már mindenki tudja, hogy érvénytelen házasságot felbontani nem lehet, mert az érvénytelen házasság nem volt házasság s ha házasság nem volt, akkor az bontásnak tárgya sem lehetett.

A rendelkező rész tehát a feleket vagy ágytól és asztaltól elválasztja, vagy a házasságot felbontja, vagy érvénytelennek, vagy semmisnek mondja ki. E tekintetben a gyakorlat ellen kifogás alig tehető; annál inkább kifogásolható azonban a bíróságok azon eljárása, hogy az ítélet rendelkező részében vagy egyáltalán oda nem tartozó, vagy pedig csak a felek kérelmére felvehető kérdésekre is kiterjeszkednek s hogy az indoklás egy részét is a legtöbb esetben már a rendelkező részbe veszik fel.

Igy például a bíróságok a rendelkező részbe még most is felveszik azt a kijelentést, hogy a feleknek az új házasságkötés megengedtetik; felveszik annak dacára, hogy a kir. Curia már számtalanszor kimondotta, hogy az alsóbírói ítéleteket «ezen kijelentés mellőzésével» hagyja helyben, minthogy ez a kijelentés teljesen felesleges, mert hisz a házassági törvény a megkötendő házasság akadályául a fenálló, a létező házasságot jelöli meg; ha a házasság felbontatott, nincs házassági akadály, akár kimondja a bíróság az új házasság megkötésére vonatkozó engedélyt, akár nem.

A másik felesleges rendelkezés, hogy a jogerős ítélet melyik anyakönyvi hivatallal közlendő; ez nem tartozik az ítélet rendelkező részébe, épúgy nem tartozik oda, mint nem tartozik oda az sem, hogy az ítélet az illetékkiszabási hivatálnak is kiadandó; ez nem tárgya az ítéletkezésnek, hanem expeditiv teendő, mely a bírósági adminisztráció dolga.

Nagyon helyesen tette tehát az a törvényszéki elnök, a ki kérdést intézett az igazságügyi miniszterhez, melyik anyakönyvvezetővel közöltesse az 1895. évi október 1-je előtt kötött házasságokra vonatkozó ítéleteket. Az igazságügyi miniszter az 1895. október 1-ig fenállott gyakorlatot jelezte tovább is követendőnek, miből következik, hogy a bíróságok a protestánsok és az izraeliták pereiben hozott ítéleteket, a mennyiben azok 1895. október 1-je előtt kötött házasságokra vonatkoznak, az illető felekezeti anyakönyvvezetőkkel lennének kötelesek közölni, hogy azok, a megjelölt időpontig közokirat jellegével bíró anyakönyvekben a változást feltüntethessék. Ez felelne meg az 1895. október 1-ig követett gyakorlatnak, a meddig t. i. a polgári bíróságok csak a protestánsok és az izraeliták házassági pereiben ítéleztek. A kir. Curia azonban minden adott esetben ezzel

* Dr. Márkus Dezső «A házassági jog», stb. című munkájának

ellenkezőleg kimondotta, hogy az ítéletek az állami anyakönyvi hivataloknak adandók ki.*

Felesleges rendelkezés, mert a kir. Curia s általán a bíróságok az anyakönyvvezetésnek nem forumai és az anyakönyvezés, valamint az anyakönyvi nyilvántartás és az ítéletnek ily célból való közlése nem bírói, hanem adminisztratív functio.

A kir. Curianak e kérdésben elfoglalt álláspontja egyébiránt arra az amabilis confusióra vezetett, hogy az állami anyakönyvi hivatalok az 1895 október 1-je előtti időre vonatkozó, velük közölt bírói ítéleteket, mint a melyeknek adatai az ő hivatalos ügykörükbe nem tartoznak, visszaküldik a kir. törvényszékeknek, melyek tehát a kir. Curianak e kérdésre vonatkozó rendelkezéseit nem fogadosithatják.

Nem kevésbé felesleges oly esetekben, midőn a házasságból származott gyermekek ellátását csak egyik fél vállalta magára, az ítélet rendelkező részében kimondani azt, hogy a gyermektartási kötelezettség teljesítésére vállalkozó félnek e kötelezettség teljesítésére való képtelensége esetén a kötelezettség a másik felet is terheli.

Akár van az ítéletben e rendelkezés, akár nincs; e körülmény semmi tekintetben sem alterálja a házasságból származott kiskorú gyermek tételes törvényeken alapuló ama jogát, mely szerint ellátást, tartást és neveltetést első sorban atyjától, másodsorban anyjától követelhet; mert bármiként egyeznek meg a szülők, ez csak az ő egymáshoz való jogi viszonyaikat, jogaikat és kötelezettségeiket szabályozhatja, de gyermekeiket velük szemben érvényesíthető jogaiktól meg nem foszthatja.

De legfeleslegesebbek az ítéletek rendelkező részének nemleges kijelentései, milyenek például, hogy «a házasságból gyermekek nem származtak», — «a felek vagyoni igényeket egymással szemben nem érvényesítettek», — «ezekre vonatkozó rendelkezés szüksége tehát fen nem forog».

Ez utóbbi rendelkezés csak felesleges; mert jogukban áll ugyan a feleknek a házasság felbontásával összefüggő vagy kapcsolatba hozható vagyoni jogi igényeket érvényesíteni, de joguk van arra is, hogy ily igényeket vagy egyáltalán ne, vagy a házassági pertől elkülönítve érvényesítsenek.

Ila ily igényeket érvényesítettek, akkor a bíróság azokra is kiterjeszkedik; ha nem, akkor a bíróság sem rendelkezhet s mihielyt nem rendelkezik, önmagától áll elő a következtetés, hogy olyanok érvényesítve nem voltak; ennek a nemleges körülménynek felemlítésére tehát semmi szükség sincs.

Annak a kimondása pedig, hogy a házasságból gyermekek nem származtak, esetleg káros visszahatással lehet a házasságból származott gyermekekre, kiknek létét a perlekedő felek elhallgatták; mert ennek a lehetősége nincs kizárva s ha aztán a házasságból származott gyermek szülei-vel, esetleg ezek oldalrokonai-val szemben a származás alapján jogokat érvényesíthetne, ettől elzárhatja őt az az ítélet, mely kimondotta, hogy a házasságból gyermekek nem származtak. Ennek kimondása tehát nemcsak felesleges, hanem esetleg a perben nem állott személyek jogaira is végzetes következményü lehet.

A felek kérelme nélkül szoktak továbbá a bíróságok rendelkezni, midőn akkor is kimondják, hogy mind a két fél vétkes, ha az alperes viszontkeresetet nem támasztott, vagy ellenfelének vétkessé nyilvánítását nem is kérte, holott

* Ámbár a születésekre vonatkozó alapfeljegyzések megváltoztatását tárgyzó bírói határozatokat a kir. Curia is az alapfeljegyzéseket kezelő lelkészekkel is közölni rendeli, mert ezen változás hitelvi akadályokba nem ütközik. (Anyakönyvi közlemények 1898. évi 8. sz. a kir. Curia 2007/97. számú ítélete.) Ugyanily indokolás mellett közölhetők a házassági perekben hozott ítéletek is a lelkési hivatalokkal úgy, miként ez 1895 október 1-ig gyakorlatban volt.

mind a két fél csak ily esetekben nyilvánítható vétkesnek. (Házassági törvény 85. §.)

Számos esetben kimondja a bíróság azt is, hogy a nő férje nevének viselésétől eltiltatik, holott e tilalom kimondásának helye nincs.* A szabály az, hogy a nő férje nevét viseli; ha a bontás következtében nincs férje, nem viselheti ama férfi nevét, ki már nem férje, hanem csak férje volt. A házassági törvény 94. §-a világosan kimondja, hogy a vétlen nő férje nevének további viselésére feljogosítandó, ha a per folyamán ily tartalmu kérelmet terjesztett elő; tehát csak kérelemre, csak a névviselés engedélyezése iránt rendelkezhet a bíró; de nincs helye a név viselésétől való eltiltás kimondásának.

Végül a rendelkező rész hibájának tekintem azt is, hogy abba fel szokták venni, különösen a bontó ítéletekbe, hogy a házasság a házassági törvény ennek vagy amannak a §-nak alapján felbontatik, a mi pedig már az ítélet indokolásába tartozik.

Ellenben rendszerint hiányzik az indokolásból az a pozitív tény, vagy azok a tények, melyeket a bíróság bontó okul minősít; hiányoznak ezek különösen a házassági törvény 80. §-ának alkalmazásánál s még nem láttam bírói ítéletet, melyben konkrét alakban meg lettek volna jelölve azok a tények, melyekből a bíróság a házassági törvény 80. §-ának végső bekezdésében foglalt rendelkezésében foglalt rendelkezésében körülírt ama meggyőződését meríti, hogy a házasság folytatása a felbontást kérő félre nézve elviselhetetlenné vált és nem láttam ítéletet, melynek indokaiból megállapíthattam volna, hogy mikor követte el a vétkesnek nyilvánított fél a házastársi kötelességszegést? Vagy pedig, mikor jutott az a vétlen fél tudomására? Pedig a kereseti jog megállapításának elengedhetetlen előfeltételek, leglényegesebb momentuma az a körülmény, mikor tudta meg a házastárs a bontó okul minősíthető vétkes cselekményt? (Házassági törvény 83. §.)

Mindez az ítéletek indokolásának általános kijelentései között mosódik el; pedig mindaddig, míg a bírósági gyakorlat az ítéletekben nem rögzíti meg azokat az elveket, melyek a házassági jogban életet nyertek, az ügyfelek sem mozoghatnak biztosan; működésük gyarló szárnypróbálgatás, de sohase biztos röpülés; az eredmény pedig mindig több mint kétes, de hogy ez biztos lehessen, ezért ohajtjuk a bírósági ítéleteknek præcis constructióját!

Tóth Gáspár.

A perfeljegyzésekről.

A kir. Curia 1883. évi 11. sz. teljes-ülési döntvényében kimondotta, hogy perfeljegyzésnek csak az 1855 december hó 15-iki és 1870 február hó 5-iki rendeletek XIV. fejezete értelmében a bejegyzés érvénytelensége vagy megszünte okából támasztott kitérlési keresetek alapján van helye, érintetlenül hagyva az 1860 szeptember 19-iki rendeletnek a jelzálogos követelések iránti perekre vonatkozó intézkedéseit. Utóbb azonban e gyakorlat a feljegyzés megengedhetőségét kiterjesztette mindazon perekre, melyek által felperes telekkönyvi jogából folyó valamely igényt érvényesít, azonban új nyilvánkönyvi jog megszerzését nem célozza.

E szerint feljegyezhetők:

1. a telekkönyvi rendeletek értelmében indított törlési perek;
2. a jelzálogos követelések iránt indított perek és
3. a telekkönyvi jogokra vonatkozó oly perek, melyek új telekkönyvi jog megalapítására nem irányulnak.

Az 1. alatti perek feljegyzésének megengedhetősége a

* A kir. Curia állandó gyakorlata, hogy ily tilalom kimondását, mint feleslegest, hatályon kívül helyezi.

telekkönyvi rendtartáson, a 2. alattiaké miniszteri rendeleten és 3. alattiaké felsőbbirósági gyakorlaton alapszik.

Positiv jogszabály hiányában legutóbbiaknál fordul elő az egyes esetek különféleségénél fogva a legtöbb vitás kérdés s kivált az idetartozó azon pereknél, melyek a végrehajtási zálogjog érvénytelenítése végett indíttatnak. Utóbbiakkal ezért kissé bővebben akarok foglalkozni.

A joggyakorlat ezen perek hovatarozására nézve is ingadozó annyiban, hogy azokat az első csoportbeli, azaz a telekkönyvi törlési perek közé kívánja sorolni oly esetben, midőn a végrehajtási zálogjog nem azon személyek ingatlanaira kebelezetett be, mint a kik ellen a végrehajtást elrendelő határozat hozatott.

Nézetem szerint ezen perek semmi esetre sem tartozhatnak az említett törlési perek közé, mert a törlési per csakis a *telekkönyvi hatóság* végzésének vagy az annak alapjául szolgáló jogügyletnek alaki vagy anyagi érvénytelenítésére irányulhat, azonban a jogérvényes végrehajtási zálogjog érvénytelenítésére még a gyakorlat által kiterjesztett fenti esetben sem. Igaz ugyan, hogy végeredményben ezen perek is az előbbi telekkönyvi állapot helyreállítására s a telekkönyvi hatóság végzésének is törlésére irányulnak, azonban csak mellékesen, mert tulajdonképeni, céljuk a végrehajtási jog érvénytelenítése.

A végrehajtási zálogjog elleni törlési pereket már a telekkönyvi rendtartás 148. §-a sem engedte meg és feleslegesek is, mert a jogaiban sértett fél, ha mint perben vagy kötelezettségben nem álló fél a végrehajtást elrendelő határozatról nem is értesítettet s így az ellen felfolyamodással vagy más jogorvoslattal nem élhetett, az 1881. évi LX. tcz. 168. §-a értelmében az árverés megtartásáig mindig élhet az árverést megakasztó jogorvoslattal: az ott szabályozott igénykeresettel.

A végrehajtási zálogjog érvénytelenítését célzó pereknek telekkönyvi törlési perrel való megtámadását tehát a gyakorlat által kiterjesztett most tárgyalt esetben is, egyrészt a telekkönyvi rendtartás egyenesen tiltja, másrészt meg a végrehajtási törvény világosan kijelöli az orvoslás módját s így sem telekkönyvi, sem más érvénytelenítési perre szükség nincsen. A végrehajtási zálogjog érvénytelenítésének más eseteiben, jelesen, midőn a végrehajtási zálogjog alapjául szolgáló jogügylet támadtatik meg, érvénytelenítési pernek helye van. Ezen perek a gyakorlat által is elismerten a harmadik csoportbeliek közé tartoznak s mint ilyeneknél, tulajdonképen perfeljegyzésnek helye volna. Ámde az érvénytelenítési perek egyik főcélja, hogy a perfeljegyzés által az érvénytelenítési perben hozott határozat a perfeljegyzés után jogot szerző harmadik személyek ellen hatálylyal birjon. Ezen joghatálynak a végrehajtási zálogjog érvénytelenítése iránti pereknél abban kellene nyilvánulnia, hogy a határozat az árverési vevő ellen is érvényesíthető legyen, vagy pedig, hogy a további végrehajtási eljárást felfüggeszsze és előfordult konkrét esetben világosan utóbbi kéretett. Az első joghatály megengedhetősége törvényeink szerint ki van zárva s így csak a másodikról lehet szó. Azonban utóbbi sem lehet kérdéses. Mert az ezen perekben alperesként szereplő végrehajtató a jogorvoslatoknak felperes által történt elmulasztása folytán jogerőssé vált végrehajtható határozat által a végrehajtás folytatásához feltétlen jogot nyert, melyet csak a végrehajtási törvényben előírt esetekben és módon lehet megakasztani.

Ezen esetek a már említett 168. §-on kívül a 28., 30. és 39. §-okban foglaltatnak és e rendelkezések egyenesen kizárják annak lehetőségét, hogy a végrehajtást más, mint az ott körülírt esetekben és módon meglehessen akasztani és ezért a végrehajtási zálogjog érvénytelenítése iránt indított perekben a perfeljegyzésnek semmiféle joghatálya sem lehet s mivel e szerint a perfeljegyzésnek célja nincs, annak helyt adni sem lehet.

A végrehajtási törvény végrehajtást szenvedőnek annyi különféle alkalmat ad felfolyamodás, előterjesztés, végrehajtás felfüggesztési, korlátozási s megszüntetési kereset és kérelem által jogainak orvoslására és a végrehajtás megakasztására, hogy e célból még egy jogorvoslatnak: a perfeljegyzésnek megengedésére szükség nincs és ilyen kiterjesztést a törvény egyenesen kizár.

Szólnunk kell még a perfeljegyzések elrendelésére hivatott hatóságokról.

A budapesti kir. ítélő tábla IV. polg. tanácsa kimondta, hogy: a bíróságok nincsenek jogosítva arra, hogy az előttük folymatba tett perek telekkönyvi feljegyzését elrendeljék, illetőleg az általuk elrendelt perfeljegyzés eszközlése végett a telekkönyvi hatósághoz megkeresést intézzenek. Mert: a perrendtartás 19. és a telekkönyvi rendtartás 60. §-a értelmében a telekkönyvi bejegyzések elrendelésére rendszerint csak a telekkönyvi hatóság és csupán e célból hozzá intézett szabályszerű kérelem folytán van hivatva; mert jelesen a telekkönyvi rendtartás 148. §-ának amaz intézkedését, mely szerint a törlési perek folyamatban létének feljegyzése külön telekkönyvi kérvénnyel kérendő, az 1881. évi LIX. tcz. 6. §-a csak annyiban módosította, hogy a birtokbírósághoz utalt ily törlési keresetek a perfeljegyzés eszközlése végett a telekkönyvi hatóságnál is beadhatók, e §. azonban a birtokbíróságot nem jogosítja fel arra, hogy az előtte indított törlési perek feljegyzését maga rendelje el, illetőleg az általa elrendelt perfeljegyzés föganatosítása végett a telekkönyvi hatóságot megkeresse.

Hogy ezen határozattal itt bővebben foglalkozunk, annak oka az, hogy a benne lefektetett elvet felsőbbiróságaink ma is alkalmazzák.

E határozat indokolása szerint tulajdonképen csak az 1. csoportbeli törlési perekre vonatkozik, de azért mégis a másik két csoportbeli perekre is vonatkozó általánosító kijelentést tartalmaz.

Hogy az e határozatban kimondott elv a 2. alatti jelzalogos követelések iránti perekre ki nem terjeszthető, kitűnik az azokról intézkedő idézett miniszteri rendeletből, melynek 4. §-a felperesnek egyenesen megadja a jogot ahhoz, hogy a feljegyzést vagy a telekkönyvi hatóságnál vagy a perbíróságnál kérhesse, a perbíróság tehát jogosítva van a perfeljegyzést elrendelni s e végből a telekkönyvi hatóságot megkeresni.

Hasonlóképen a 3. csoportbeli perek feljegyzésének elrendelésére a birtokbíróságot is illetékesnek kell tekintünk, mert felperes keresetét csak a birtokbíróságnál adhatja be — és nem mint a törlési kereseteket a telekkönyvi hatóságnál is — következésképen a birtokbíróságnak meg kell adnunk azt a jogot, hogy a perfeljegyzés elrendelése vagy megtagadása felett határozhasson. Ez a megoldás nem zárja ki azt, hogy az ilyen kereset feljegyzését — a 2. csoport alatti perekhez hasonlóan — a telekkönyvi hatóságnál is lehessen kérni.

De nem lehet a telekkönyvi hatóságot a perfeljegyzés elrendelésére egyedül illetékes hatóságnak tekinteni még a telekkönyvi kitörlési perekre nézve sem.

A telekkönyvi hatóságnak e perek feljegyzésére vonatkozó kizárólagos illetékessége csak addig állott fen, míg ezen perek elbírálása a telekkönyvi hatósághoz tartozott, de ekkor sem a telekkönyvi rendtartás XIV. fejezetének valamennyi, hanem csak a 148. és 155. §-okban szabályozott eseteiben; a 152. §. értelmében a büntetőbírósi vizsgálat alapján kért törlési per feljegyzése, illetőleg ennek elrendelése sohasem tartozott a telekkönyvi hatóság hatáskörébe.

Midőn az 1881. LIX. tcz. 6. §-a a kitörlési perek feletti ítélkezést a birtokbíróságokra ruházta, meghagyta a telekkönyvi hatóságok hatáskörét e perek feljegyzésére nézve, azonban csak *vagylagosan*, a mennyiben megengedte, hogy

felperes keresetét a telekkönyvi hatóságnál «s» beadhatja, a mely ez esetben természetesen a kérelmezett perfeljegyzést maga rendeli el és teljesíti, ha azonban a kereset közvetlenül a birtokbiróságnál adatott be, akkor a per feljegyzését utóbbi hivatott elrendelni. Következik ez az idézett szakasz szövegéből és világos céljából, hogy t. i. az eljárást megrövidítse és gyorsítsa az által, hogy a perfeljegyzés mielőbbi közvetlen eszközlése és a keresetnek felszerelése végett annak a telekkönyvi hatóság közvetítésével való beadását is megengedi.

A telekkönyvi rendtartás 148. és vele hasonlóan intézkedő 155. §§-nak az a rendelkezése, hogy a perfeljegyzés külön telekkönyvi kérvénnyel és ennél fogva csakis a telekkönyvi hatóságnál szorgalmazandó, az 1881: LIX. tcz. 6. §-a által megszüntnek tekintendő, mert mint fentebb említett, a telekkönyvi rendtartás idézett szakaszainak a perbeli illetékességre és a perfeljegyzésre vonatkozó intézkedései csak addig voltak érvényesek és alkalmazhatók, míg ezen kitörlési perek elbírálására kizárólag a telekkönyvi hatóságok voltak hivatottak, jelenleg azonban, hogy e perilletékesség átszállott a birtokbiróságokra, utóbbiakat a biztosítási intézkedésekkel egyértelmű perfeljegyzés elrendelésére épen oly, sőt első sorban hivatottaknak kell tekintenünk, mint a telekkönyvi hatóságokat, melyek ezután csak gyorsító követítökként szerepelnek.

Laczkovich Gyula

kir. albiró.

Különfélék.

— **A talár.** A budapesti ügyvédi kamara jelentésében indítványozza a talár behozatalát. A jelentés e része így szól: Emelni kívánjuk a tárgyalás ünnepélyes voltát, a mely komolyabb hangulatot hoz létre a tárgyaló teremben s mely ennél fogva szintén egyik hathatós módszer a most uralkodó ideges tárgyalási hangulat ellen. Művelt népek nem hiába idgaszkodnak az igazságszolgáltatási functionáriusok talárjához, mely a méltóság és komolyság jelképe. Ma már a szomszéd Ausztria is belátta ennek szükségességét, csak még mi nem akarunk meghajolni ezen általános világfel fogás előtt. De azt hisszük, hogy ennek már itt az ideje, mert hiszen a hétköznapi ruhával ma már a hétköznapi szellem is beköltözött tárgyalási termeinkbe. Nem ringatjuk ugyan magunkat abban a csalóka reményben, hogy a talárral, a komolyság külső jelvényeivel a megfelelő komoly belső, a szellem is mintegy varázsütésre új életre fog kelni, de tény az, hogy a megfelelő szellem ébresztésének ez is egyik jelentékeny tényezője.

— **Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok** anyaggyűjteményének akadémiai kiadásából megjelent a második kötet.

— **A budapesti kir. ügyészség** vezetője legújában elrendelte, hogy az iktató-hivatal az ügyvédeknek és feleknek másról ne adjon értesítést, mint az iktatói számról. A referensnek megmondása szigorúan tilos. Minden bírói ügyviteli szabályban benne van az, hogy a referens megnevezendő a félnek. A közigazgatási hatóságok iktató-hivatalai is megadják ezen értesítést. Érthetetlen tehát, hogy miért hallgatják el ezt épen a budapesti ügyészségnél. (Ügyvédi körökből.)

— **Helyreigazítás.** A Jögt. Közl. f. évi 10. számában «A közigazgatási bíróság első számú pénzügyi döntvény» cím alatt megjelent soraimban a többek között azt mondtam, hogy «az adóköteles jövedelem megállapítása iránt pedig nem az 1875. évi XXIV. tcz. 2. §-a, hanem ezen tcz. 3. §-a intézkedik». Miután a közigazgatási bíróság ítéletének hiteles szövege a kezeim közé jutott és miután az ítélet az adóköteles jövedelem megállapítására vonatkozólag a törvény fent említett 3. §-át helyesen idézi: az ezen szakaszra vonatkozólag tett és fentidézett soraim az egyes szaklapok által tévesen közölt szövegen alapultak. Az igazság és tényállásnak megfelelőleg ezt szükségesnek tartottam megjegyezni.

Dr. Szabó Sándor.

— **A kir. járásbiróságokhoz intézett beadványok formája.** Az igazságügyminiszter az ügyvédi és közjegyzői kamarákhoz közvetkező leiratott intézte: Az 1897 december hó 30-án 73,465. I. M. sz. a. kelt rendelettel kibocsátott járásbirósági ügyviteli szabályok 29. §-ának utolsó bekezdése szerint az iratokat az egyszeresen összehajtott iv egész nagyságában kiterjesztve kell kezelni, illetőleg az iratborítékban

elhelyezni, 30. §-a szerint pedig az ügyszámot és sorsszámot az ügydarab első lapjának baloldali felső sarkára kell írni.

Az iratkezelést igen megkönnyítené, ha a bírósághoz intézett beadványok nem mint eddig, küzzettel láttatnának el, hanem a küzzet helyett a beadványul szolgáló iv első oldalának baloldali hasábján iratnék az, a mit eddig a beadvány küzzete tartalmazott, az iv második, harmadik és negyedik lapja pedig a beadvány szövege számára használtatnék fel.

Felhivom ennél fogva a kamarát, sziveskedjék saját hatáskörében megfelelő intézkedéssel oda hatni, hogy a kamara tagjai a f. é. május hó 1. napjától kezdve a kir. járásbiróságokhoz intézett beadványaikat a közölt mintának megfelelő alakban állítsák ki. Az ezen felhívásom következtében tett intézkedésekről és azok eredményéről jelentést kérek. Kelt Budapesten, 1898. évi február hó 22-én.

A budapesti ügyvédi kamara a rendeletet megfelelő mintával együtt tagjainak megküldötte.

— **Reminiscentia.** Most, midőn a lapok telve vannak negyvennyolczas emlékekkel, időszerű lesz az alábbi rendeletnek is ujlagos felfrissítése.

Igazságügyminiszteri rendelet Pest városa közönségéhez.

A pestvárosi börtönök legnagyobb része sötét, nedves, nehezen szellőztethető s felette egészségtelen; ily tömlőczbe záratnak nemcsak az elítélt bűnösök, hanem a vizsgálat alatti vádlottak is; nemcsak azok, kik súlyos bűntettet követnek el, de a kóborlásért vagy koldulásért rendőrileg befogottak is. És még ezen felül helyszűke miatt számosabb egyének záratnak össze apró, nedves, sötét, egészségtelen börtönökbe s az alsó tömlőczök lakói az őrizeti személyzet csekély száma miatt csupán a tömlőczök előtti elzárt földalatti sikátorra bocsátatván időnkinti szellőzés végett, még egészséges jó levegőt sem szívhathatnak.

A börtönök ily állapota, kivált az ország fővárosában, undorral és borzadással tölti el a jobb ember kebelét. Ezen állapotot tovább is eltűrni, súlyosan vétkes hanyagság volna igazság, méltányosság és emberiség ellen. Guny volna a civilisatiónak.

Oda utasítom tehát a város közönségét, hogy addig is, míg a börtönök állapota az egész országban czélszerűbben rendeztetik, haladéknélkül gondo-kodjék börtönei jelen állapotának javításáról, és ha egyébként rögtön nem lehetne a bajon segíteni, keressen módot abban, hogy valamely köz- vagy magánépületet bérelhessen ki, melyet új börtönök építéséig, hasonló czélra fordíthasson. Ügyeljenek a város tisztviselői különösen arra, hogy számos egyént egy börtönbe össze ne zárjanak, mert ez egészségnek és erkölcsiségnek egyaránt veszedelmes. Ne felejtsek, hogy a vádlott ítélet előtt még bűnösnek nem mondhatatik, s annak irányában igazságtalanságot követ el a közállomány, ha személyének letartóztatásán kívül, neki szenvedéseket is okoz, miket a letartóztatás biztossága mulhatlanul meg nem kíván. Ne felejtsek, hogy a bűnös ellen kimondott ítélet is sokszorosan súlyos, ha az a büntetésül kiszabott időt rossz és egészségtelen börtönben kénytelen eltölteni; a bírónak kimondott ítéletét pedig magában a végrehajtásban még meg is súlyosítani, igazságtalanság, kegyetlenség.

Tételessé továbbá haladéknélkül rendelés, hogy a rabok időnként elegendő őrizet mellett tiszta és egészséges levegőre bocsátassanak, és ha a város őreinek eddigi száma e czélra nem elégséges, szaporítsák azokat, s legven szoros ügyelet arra is, hogy valamelyik orvos a város börtöneit naponként meglátogassa, s a betegeteket azonnal kórházba vitesse.

A kisebb rendőri kihágásokért letartóztatott egyéneket csak néhány órára is olyan börtönbe zárni, minő a pestvárosi börtönök nagyobb része, gyakran súlyosabb büntetés, mint a mit a legszigorubb ítélet mellett is vonhatna maga után az elkövetett kihágás; gondoskodjék tehát a város ezek számára is czélszerű elzárási helyekről.

Nem kétlem, ügyeltek eddig is a város tisztviselői arra, hogy mind azok, kik csupán rendőri kihágásért lőnek beakisérve, még azon napon, vagy legkésőbb a következő nap reggelén, azok pedig, kik valamely büntettről vádoltatva kerültek börtönbe, legfeljebb harmadnap alatt — törvényes bíró elébe állíttassanak s ellenök a törvényes eljárás czélszerűen, lehető legnagyobb gyorsasággal folytattassék s bevégeztessek; csak azt említem meg, hogy minden e részbeni mulasztás súlyos felelet terhét vonná maga után.

Elvárom mindezekre nézve a városnak serény és pontos intézkedéseit s a teljesítettekről azonnal jelentést kívánok. Tudom, hogy ezen ideiglenes javítások is nevelik a városnak amugy is tetemes költségeit; de itt az igazság és emberiség rovására gazdálkodni akarni vétek volna.

Végre méltányló elismeréssel kell megemlítenem a városi rabok kórházához rendelt orvosnak, Düffel urnak a beteg rabokkal szelid bánásmódját s kitűnő szorgalmát, melyet általam a pesti börtönök megvizsgálására kiküldött osztályigazgatónak, Bónis Sámuel urnak hivatalos jelentése szerint maguk a beteg rabok is a vizsgálat-teljesítő előtt hálással kiemeltek, s kívánom, hogy erről maga Düffel ur is a város által értesíttessék.

Pest, május hó 25-ik napján, 1848.

Deák Ferencz,
igazságügyminiszter.

A Magyar Jogászegylet f. hó 2-án (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Dárday Dezső előadása: az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozásáról. — Vendégeket szívesen látunk.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre ... 6 frt
negyed évre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az osztrák ügyvédség köréből. *x.* — *Törvénykezési Szemle:* Ragályos betegség okozása nemi közösülés által. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — Néhány szó a hatóság elleni erőszak büntetéről. *Dr. Bálint Zsigmond* budapesti kir. bünt. törvényszéki aljegyzőtől. — A vaspálya felelőssége vagy szavatossága? *Dr. Schwartz Izidor* fogalmazótól a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. — Az újdonság kérdéséről a szabadalmi jogban. *Dr. Szokolczai Árpád* budapesti ügyvéd. — Az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozásáról. *Dr. Dárday Dezső* albirótól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az osztrák ügyvédség köréből.

Csak imént zajlott le a budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. Alig két hete annak, hogy megismerhettük közvetlenül az ügyvédi kar kívánságait, panaszait sérelmeit és az igazságügy jelenlegi helyzete felőli véleményét.

A budapesti kamara jelentésével csaknem egy időben jelent meg az alsó ausztriai ügyvédi kamara jelentése, a melynek tartalma az összehasonlítást szinte kínálja.

1897 december 31-én 1033 tagja volt az alsó-ausztriai kamarának, miből 909 esik Bécsre, 124 a vidékre. Az előző évhez képest 25-tel emelkedett a létszám. Tehát Bécsben kétannyi lakos mellett kevesebb ügyvéd van, mint Budapesten.

A kamara tagjai közül hat neveztetett ki 1897-ben bírói állásra.

Fegyelmi panasz az előző évről maradt 56-tal együtt 212 volt elintézendő. 82 a limine elutasított, 20 esetben megszüntetett az eljárás a vizsgálat folyamán, 44 esetben válaláshelyezést mondott ki a kamara, melyek közül 23-ban tartatott végtárgyalás. Hátralékban maradt 70 vizsgálat.

A fegyelmi bíróság egy esetben hat havi felfüggesztést mondott ki, két ügyvédet 150 frt, egyet 100 frt, négyet 60 frt pénzbüntetésre, nyolcz ügyvédet írásbeli dorgálásra ítelt. Az ügyvédjelöltek közül nyolcz íteltetett 25—60 frtig terjedő pénzbüntetésre.

Jogerős büntető ítélet folytán egy ügyvéd töröltetett az ügyvédek jegyzékéből.

Látjuk ezen számokból, hogy ott, a hol nem oly túltömött a kar, mint nálunk, sokkal kevesebb ok és alkalom van az ügyvédi tisztesség ellen vétők szigorubb büntetésére.

Ezen hivatalos adatok közlése után a jelentés számot ad a kamarának a törvénykezés terén tett tapasztalatairól.

A kamara a polgári perrendtartás életbeléptetésének előkészítéseül előadókat kért fel az új törvények beható megismertetésére és az azok felett tartott kiváló sikerű viták vezetésére.

Ugyancsak az új perrendtartás életbeléptetése alkalmából a kamara a bíróságok vezetőinél interveniált az első tárgyalásoknak egyöntetű és bizonyos rendszer szerint való kitűzése iránt.

Ezen alkalomból külön feliratban sorolta elő az ügyvédség kívánalmait a bírósági helyiségek elhelyezése és berendezése tekintetében, mely felirat folytán a miniszter a bíróságokat utasította, hogy a kamarával érintkezésbe lépve tegyék meg a szükséges és lehető intézkedéseket.

Azon incidensből folyólag, hogy az igazságügyminiszterium az új perrendtartás életbeléptetése alkalmából a bíróságok részéről hozzá intézett kérdésekre rendeletben magyarázta a

törvényt, a kamarai választmány felterjesztést intézett az igazságügyi kormányhoz, melyben ezen eljárásnak a bírói függetlenséget sértő voltát hangsúlyozta.

Intervenált a kamara az irányban is, hogy maradjon fen továbbra azon gyakorlat, hogy az első tárgyalásokat nem ügyvédjelölti minősítéssel bíró irodai alkalmazottak is elláthassák.

Az új perrendtartással egyidejűleg életbelépő ügyviteli szabályoknak megfelelő iratmintákat az osztrák kamarák is szétküldötték tagjaiknak, ajánlva a beadványoknak a nálunk is ismeretes új formában való kiállítását.

A kamara 1897 október hó 14-én tartott közgyűlése szó többséggel kimondotta, hogy óhajtanó volna, miszerint a talár viselete az ügyvédekre is kiterjesztessék.

E határozatot a választmány az összes osztrák ügyvédi kamarákkal közölte, azonban a kamarák többsége a hivatalos öltöny ellen nyilatkozott, mire a miniszter arról értesítette a választmányt, hogy ily körülmények között nem tartaná helyesnek e kérdésben az iniciatívát megragadni.

A tömeggondnoki kirendelések kérdése az osztrák kamarákat is élénken foglalkoztatja.

Ausztriában — mint tudjuk — a tömeggondnokok nem szükségkép ügyvédek.

Az alsó-ausztriai kamara a miniszterhez intézett feliratban és a bíróságokhoz küldött átiratokban ama kívánságának adott kifejezést, hogy a vagyonkezelői jegyzékekbe az összes ügyvédek vétessenek fel.

A miniszter nem akarván a bíróságokat befolyásolni, semminemű intézkedést nem tett ugyan, azonban azon óhajának adott leiratában kifejezést, hogy az ügyvédi kamarák a bíróságokat az ügyvédség köréből veendő tömeggondnokok megválasztásában támogassák. A bécsi Landesgericht válaszában kiemelte, hogy lehetetlen ugyan a vagyonkezelők (tömeggondnokok) jegyzékébe az összes ügyvédek felvenni, felhívja azonban a választmányt, hogy minden kerületből négy-négy ügyvédet a felvételre ajánljon.

Szóbeli megbeszélések után a Landesgericht elfogadta a kamara azon álláspontját, hogy bizonyos sorrend tartassék meg a vagyonkezelői jegyzékbe való beiktatásnál és az első turnus 105 ügyvédét részben a kamara által ajánlott tagokból állította össze és a jegyzéket a kamarai választmánynyal közölte.

A minősítéssel nem bíró irodai személyzet érdekében annak kimondását határozta a közgyűlés, hogy az irodai személyzet legfőlegb nyolcz óráig legyen köteles dolgozni. Különórak külön díjaztassanak.

A három nyári hónapban lehetőleg teljes vasárnapi munkaszünet legyen az összes ügyvédi irodákban.

Az ügyvédi irodákban dolgozó segédek közül régebbi szokáshoz képest ezuttal is többeket elismerésben és jutalmakban részesített a választmány.

A kamara sikeresen szólalt fel a bíróságoknál oly irányban, hogy ha valamely ügyben a bíróság az ügyiratokat a fegyelmi eljárásnak egy ügyvéd ellen leendő megindítása végett a fegyelmi bírósághoz áttenni rendeli, az erre vonatkozó rendelkezés ne hirdettessék ki nyílt ülésben.

Még számos, kisebb-nagyobb jelentőségű ügyben interveniált a kamara, mindig önértetesen szállván sikra az ügyvédség érdekeiért.

X.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ragályos betegség okozása nemi közösülés által.

A közösüléssel átszarmaztatott bujakór okozásának beszámításánál a hazai ítélkezés ingadozó; a mi tekintve, hogy a kérdés a gyakorlatban gyakrabban felmerülő kérdések közé tartozik: nem épen örvendtes jelenség s a kérdésnek megbeszélését indokolja.

Az eltérés többnyire ugyan csak a körül forog, vajon eszmei halmazat vagy büntett-egység állapíttassék-e meg. Erre a kérdésre kár volna akár egy sor írást s egy csepp tintát is vesztegetni. Mert mindkét felfogásnak gyakorlati eredménye ugyanaz, t. i. a Btk. 95. §-ában foglalt szabályunk alkalmazása; s mert irodalmunkban az eszmei halmazatnak egész elmélete annyiszor képezte már megbeszélés tárgyát, s a vonatkozó fejtegetések az egész fogalomnak tarthatlanságát, ürességét s az abban rejlő logikai ellenmondást annyira megállapították és kiderítették, hogy mindazokban az esetekben, a melyekben csak arról van szó, büntett-egységnek vagy eszmei halmazatnak nevezzünk-e valamit, nyugodtan várhatjuk, míg a helytelen elnevezés gyakorlatunkból el nem tűnik s az eszmei halmazatnak helyét el nem foglalja a büntett-egységnek azzal eredményeiben azonos fogalma.

A gyakorlatilag fontos kérdés azonban az, vajon a bujakórnak közösüléssel történt átszarmaztatása önálló büntetendő cselekményt képez-e, a mely a közösülés által esetleg megállapított büntetettel (erőszakos nemi közösülés, megfertőztetés) anyagi halmazatban van, a mennyiben pedig maga a közösülés büntetendő cselekményt nem képez, önmagában is büntetendő. A kérdésnek fontosságát emeli a bujakór terjedésének általános egészségügyi okból kiváló társadalmi jelentősége, melyet törvényhozásunk az erre vonatkozó s a közigazgatási jog körébe tartozó intézkedéseitől eltekintve, az által is elismert, hogy a Kbt. 106. §-a szerint két hónapi elzárással, tehát e kihágásokra megállapítható szabadságvesztés-büntetés maximumával rendeli büntetni azt a nőt, a ki tudva, hogy ragályos betegségben vagy bujakórban szenved, mint dajka szolgálatba lép, vagy ha szolgálatba lépte után esik ragályos betegségbe vagy bujakórba, e körülményt, mihelyt annak tudomására jő, azonnal fel nem jelenti.

A helyes álláspont a büntett-többséget szabályozó elvek szem előtt tartásával csak az lehet, hogy a közösüléssel átszarmaztatott bujakór okozása mint testi sértés önálló büntetendő cselekményt képez, mely a közösülés által esetleg megállapított szemérem elleni delictummal anyagi halmazatban áll. Kétségtelen ez azért, mert: a) ragályos betegségnek okozása, más egészségének megsértése a testi épség, az egészség jogának (jogi javának), a büntetendő közösülés pedig ettől különböző, más jognak (jogi javnak), a szeméremnek megsértése.

A Btk.-ben e két jog önálló büntető védelemben részesül; a testi épséget a Btk. 20., a szeméremet a Btk. 14. fejezetének rendelkezései védik. A szemérem megtámadásának büntetése nem foglalja magában s azért nem absorbeálja a testi épség megsértéseért járó büntetést és viszont. A 14. és a 20. fejezetben foglalt büntetendő cselekményeknek jogtárgyai különbözők, a különböző jogtárgyaknak megsértése a törvény szerint különböző, önálló, egymástól független büntetendő cselekményeknek tényálladékat állapítja meg. Ez az egyik érv; b) a másik érv pedig a büntetőjognak az az általános szabálya, a mely iránt most már csakugyan nem volna szabad kételynek fenforognia, az az axioma t. i., a mely szerint büntetőjogi szempontból nem a materiális cselekvés vagy mulasztás, hanem kizárólag az ezzel közvetített okság — causalitas — bir jogi jelentőséggel.

Az okság egyedül irányadó, nem pedig az azt közvetítő emberi magatartás. A tételes törvény szempontjából, a mely eredménytöbbséget egységes tényálladékká alakíthat (az u. n. összetett tényálladékok), e felállított elvből az következik, hogy a büntett-többség büntetendő tényálladékok többségét jelenti; büntett-többség, anyagi halmazat, büntetendő tényálladékok többsége egyenértékű fogalmak. A büntett-többség mindig büntetendő tényálladékok többségét tételezi fel, de a büntetendő tényálladékok többsége is viszont mindig többség és sohasem egység. A többség nem lehet egység, mert ez contradictio in adjecto. A tényálladéknak materiális elemét pedig nem az emberi magatartás, nem a cselekvés vagy mulasztás, hanem az ezzel közvetített okság képezi.

Az emberi magatartás nem önmagában és önmagáért, hanem mint az okságunk közvetítője bir jogi jelentőséggel. Azért a büntetendő tényálladékoknak tényleg fenforgó többségét az emberi magatartás egysége meg nem szüntetheti.

Mihelyt az alapelvvel tisztában vagyunk, a többi egyszerű mathesis dolga. A ki három legyet üt agyon, az három legyet ütött agyon, akár egy, akár három csapással tette. A tizes bankjegy pedig ép úgy tíz forint, mint tíz darab egyforintos. Midőn a törvény azt mondja, hogy a ki «másnak» testét szándékosan bántalmazza, az eredményhez képest a testi sértésnek büntetést vagy vétségét követi el és ekként meg ekként büntetendő, midőn tehát a büntetendő tényálladékokat egy embernek megsértése is teljesen megállapítja, akkor az, a ki egy lövéssel két embert sértett meg, kétrendbeli testi sértés büntetést, illetve vétségét követte el, a lövés egysége a büntett-többséget nem zárja ki, mert a törvény nem a lövésre és nem a lövések számára, hanem a testi sértésnek okozására állapít meg büntetést. Tehát az okságra; az pedig, hogy az okságot egy lövés közvetítette, figyelembe nem jöhet. A ki az ellenkező nézetben van, annak azt kell állítania, hogy a törvény nem az okságot bünteti, hanem a materiális cselekvést, az adott esetben tehát a puskának vagy a pisztolynak elsütését, azt a testi mozgást, mely a ravaszt megnyomta, s ez által a lőfegyver elsülését előidézte. Pedig, hogy mily tévuton jár, a midőn ezt állítja, arról könnyen meggyőződhetik, ha arra gondol, hogy ha a löveg egyáltalán nem sérthetné meg az embernek testi épségét — ha, hogy egy más alkalommal használt kifejezéssel éljek — az emberi test úgy volna alkotva, hogy a testre lőtt golyó visszapattanna a testről, mint a falra hányt borsó, akkor az emberre tett lövés — legalább az élet vagy testi épség szempontjából — büntetőjogilag közömbös cselekmény lenne. De nem is kell ily messzire mennie, csak arra kell gondolni, hogy ha valaki abban a hitben, hogy a pisztoly meg van töltve, töltetlen pisztolyból lő valakire, a testi sértésnek kísérletét sem követi el. Miért? mert materiális cselekménye a potenciális okságot is nélkülözi; pedig a materiális cselekvés, a pisztoly felemelése, a célzás, a ravasz megnyugvása, ugyanaz, mint az első esetben. És nem egy, hanem tízrendbeli súlyos testi sértés vétségét (Btk. 310. §.) követi el az, a ki habár egy gondatlan magatartással, tíz embernek súlyos testi sértést okoz.

Másképp áll ebben az esetben a dolog az olasz Btk. szerint, a mely erre az esetre külön büntetési tételt állít fel. A fizikai egység tehát a fenforgó büntett-többséget nem zárja ki, ép oly kevéssé az ideologiai egység, vagyis az, hogy két büntett eszköz és cél viszonyában áll egymáshoz, mely utóbbi irányban az olasz Btk. kifejezett rendelkezést tartalmaz (77. §.). A közösülés által átszarmaztatott betegségnek okozása tehát mint testi sértés, mint önálló büntetendő cselekmény jő tekintetbe, mely a közösülés ténye által megállapított büntetendő cselekménnyel anyagi halmazatban áll. A testi sértés lehet szándékos vagy gondatlanságból okozott, a szerint, a mint a tettes tudta, hogy beteg, s betegségének ragályos voltát ismerte; vagy e ténykörül-

ményeket nem tudta ugyan, de azoknak nem tudása gondatlanságot képez. Ha a tettes sem szándékkal, sem gondatlansággal nem terhelhető, akkor bűnösség hiányában büntetendő cselekményről természetesen szó nem lehet, mert a felhozott s a büntetendő cselekmény tényálladákhöz tartozó körülmények a Btk. 82. §-a értelmében a tettesnek be nem számíthatók. A Curia 1715/95. sz. a. (B. J. T. 143. l. 11. p.) ugyan azt mondotta ki, hogy «ugyanazon cselekmény szándékoságból s ugyanakkor egyszersmind gondatlanságból is el nem követhető», de ez a tétel vagy a *cselekmény* szó téves értelmezésén alapszik, vagy az életnek általános s mindennapi tapasztalataival ellenzöklik s azért elismerésre igényt nem tarthat.

A mindennapi élettapasztalat bizonyítja, hogy egy meghatározott ténykedésből, emberi magatartásból a szándékolt és akart eredményen vagy eredményeken felül oly eredmények is következhetnek be s szoktak nem egyszer bekövetkezni, a melyeket a tettes nem akart, de kellő gondosság mellett előreláthatott vagy olyanok is, a melyeket a tettes egyáltalán előre nem láthatott s melyek azért u. n. véletlent képeznek.

A B. J. T. 34. k. 15. számában 4 esetet közöl, melyekben a Curia az itt képviselttől ellenkező nézetet foglal el, de a felhozott indokok önmagukban hordják az azokat bizonyítani kívánt nézet tarthatlanságának bizonyítékát: a) 1896 szeptember hó 3-ikán annak kijelentését tartalmazta, hogy a nemi közösülés folytán okozott testi sértés, a közösülés által megállapított megfertőztetés büntetével eszmei halmazatban áll azért, mert a vádlott cselekményével a Btk.-nek több rendeletét sértette meg. Ez az ítélet tehát a physikai egység alapján tekinti kizártnak az anyagi halmazatot. Ezt már eléggé megvilágítottuk, s azért csak azt jegyezzük meg, hogy a Curia e kijelentéssel saját ismételt ítélkezéssel jött ellentétbe. Tuczatszámra hozhatunk fel curiai ítéleteket, a melyek az ellenkező helyes álláspontot képviselik, így p. o. a fentemlített 1715/95. számú ítélet, a mely egyenesen azt mondja ki: «ha vádlottnak egyetlen ténykedéséből álló szándékos cselekménye két büntetendő tényálladékat eredményezett, anyagi bűnhalmazat forog fen». Így a B. J. T.-ban (27. k. 240. l.) közölt ítéletek, a melyek egységes gondatlanság folytán több emberen ejtett sértés esetében annyi vétséget állapítottak meg, a hány ember megsérült.

Igaz, hogy az ellenkező nézet mellett is tuczatszámra idézhetnénk ítéleteket. A minek az eredménye az, hogy a Curia ítélkezése ebben a kérdésben ingadozó. A kérdés elég fontos arra, hogy az ítélkezés egyöntetűsége döntvénnyel biztosítható. b) 1896 december 23. viszont büntett-egységet állapított meg, s vádlottat csak a Btk. 232. §-ába ütköző büntettségben mondotta ki bűnösnek, és pedig azért, «mert vádlottnak egy és ugyanazon alkalommal egy akarati elhatározás folytán elkövetett tette két különböző cselekményt nem képezhet, hanem az enyhébben büntetendő testi sértés a súlyosabb büntettségbe beleolvad, és csak a büntetés kimérésénél mint súlyosító körülmény veendő figyelembe». Ez csak állítás, mely ellen az anyagi bűnhalmazat szempontjából a már elmondottak után további észrevételt nem teszünk. De nem hagyhatjuk észrevétel nélkül azt az ellenmondást, a melybe a Curia ezzel a kijelentésével az a) alatt közölt ítéletével jutott. Az utóbbi ítélet bizonyítéka annak, hogy a Curia az eszmei halmazatot fentartja; de ha fentartja, hogyan mellőzhette a b) alatti esetben az eszmei halmazatnak megállapítását? Hiszen az eszmei halmazatnak fő, némelyek szerint kizárólagos esete az, midőn a tettes ugyanazzal az egy ténykedéssel két büntetendő cselekménynek tényálladékat valósítja meg; s ennek legszembeszökőbb példája, melyre azért az eszmei halmazat kérdésénél mindenkor hivatkozás történik, épen a közösülés, a mely p. o. erőszakos nemi közösülés mellett házasságtörést, vagy testi sértést is

megállapít. Tudvalevő dolog, hogy az eszmei halmazatot ugyanazért sokan «egyténykedésű halmazatnak» (einthätige Konkurrenz) is nevezik.

Ha tehát a Curia az eszmei halmazatot fen akarja tartani, akkor azokban az esetekben, a melyekben a közösülés által ragályos betegségnek átszármaztatása is történt, tehát testi sértés is okoztatott, és ez a tettesnek beszámítható, a közösülés által azonfelül megállapított büntetendő cselekmény mellett a testi sértés büntette vagy vétsége eszmei halmazatban állapítandó meg; mert hiszen ez az eszmei halmazat legkiválóbb eseteinek egyike; ha pedig a Curia ily esetben büntettegységet állapít meg, ez az eszmei halmazat fogalmának elejtését, s annak kimondását jelenti, hogy az eszmei halmazat esetei nem a halmazat fogalma alá esnek, hanem büntett-egységet képeznek. A gyakorlati eredmény ugyan azonos, mert a büntetésre mindkét esetben a Btk. 95. §-a lesz irányadó. De ugyanazt az esetet egyszer eszmei halmazatnak egyszer, büntettegységnek minősíteni, mégis alig lehet helyes. c) 1897 márcz. 10. a 236. §. és a 301. §-ba ütköző súlyos testi sértés büntette közt az elsőbíróság által megállapított eszmei halmazatnak mellőzésével, büntett-egységet állapít meg, és pedig a temesvári kir. ítélő táblának elfogadott indokolása szerint azért, «mert a Btk. 301. §-ába ütköző büntettek vagy vétségek csak akkor létesülhetnek, ha valaki másnak testét szándékosan bántalmazta, vagy egészségét sérti; a sértett fél pedig maga sem állítja, hogy őt a vádlott bántalmazta». Ennél az indokolásnál elég a sillogismusnak a logikai szabályok szerint kézzelfogható hibás voltára utalni, a mely abban áll, hogy a középfogalom (M) a felső és az alsó tételnél egymást nem fűdi; s a mit a Curia csak elnézésből hagyhatott helyben. d) A negyedik ítélet különösen érdekes, s az eddigiekben elfoglalttól is nemcsak messzebb menő, de egészen eltérő álláspontot foglal el. Vádlott daczára annak, hogy tudta, hogy hugycsótakárban szenved, a 14-ik életévét be nem töltött sértettel közösült, a ki a közösülés folytán a betegséget megkapta, mely 20 napnál tovább tartott. Az elsőbíróság vádlottat megfertőztetés (236. §.) és súlyos testi sértés (301. §.) büntetében anyagi halmazat megállapításával bűnösnek mondotta ki. A temesvári kir. ítélő tábla a c) alatt már elfoglalt álláspontjához híven, vádlottat a súlyos testi sértés alól felmentette azért, «mert vádlott a sértett félnek ragályos betegségét nem bántalmazásra irányzott cselekménnyel okozta», mely indokolásnak hiányos voltát nem szükséges bizonyítani, szemben azzal a ténnyel, hogy a törvény szerint testi sértést követ el nemcsak az, a ki másnak testét szándékosan bántalmazza, hanem az is, a ki másnak egészségét sérti. A kir. Curia a megfertőztetés büntetnének vádjá alól vádlottat felmentette azért, mert bizonyítottan fogadta el, hogy vádlott a leány kora iránt észszerűen elfogadható tévedésben volt, s a leányt 14 évesnél idősebbnek tartotta. A súlyosabb büntett elesvén, a súlyos testi sértés önállóan lett volna büntetendő, és pedig nemcsak a mi felfogásunk szerint, mely annak teljes önállóságát vitatja, hanem a Curia által eddig állandóan és következetesen csak egymás között ingadozóan elfoglalt álláspontok szerint is.

Akár eszmei halmazatban tekintsük ugyanis az okozott súlyos testi sértést a megfertőztetéssel; akár azt mondjuk, hogy a megfertőztetés, mint a súlyosabb büntett, az enyhébb büntettet absorbeálja: a súlyosabb büntett elestivel az enyhébb büntett addig elvesztett önállóságát visszanyeri, és ennek a büntetettnek büntetése alkalmazandó, már csak azért is, mert a törvény azt rendeli, hogy ily esetben a legsúlyosabb büntetettnek büntetését kell alkalmazni: már pedig két egyenlotlen súlyú büntett esetében, a súlyosabb büntetettnek elestével, az addig kevésbé súlyos lesz a legsúlyosabb, mert nálánál enyhébb nincs. Ha a), b), c) büntettek, melyek között a) a legsúlyosabb, c) a legkevésbé súlyos, büntett-egységet

képeznek, vagy egymással eszméi halmazatban állanak, akkor az *a)*-nak a büntetése alkalmazandó, s ez a másik kettőnek büntetését absorbeálja. De ha *a)* elesik, abból nem következik, hogy *b)* és *c)* is elesnek, hanem következik az, hogy *b)*-nek a büntetése alkalmazandó, a mely *c)*-nek a büntetését absorbeálja; ha pedig *b)* is elesik, akkor a megmaradt *c)*-nek, mint a változott viszonyok között fenforgó legsúlyosabb büntettnék büntetése alkalmazandó.

Tegyük a betűk helyett valóságos büntetteket. Péter — a vád szerint — daczára annak, hogy tudja, hogy ragályos betegségben szenved, a melyet közöszlással okvetlenül átszármasztat, erőszakot követ el Pálnak nejjén, a ki ennek folytán a ragályos betegséget megkapja. Eszmeileg konkurálnak, illetve büntettségüket képeznek: *a)* erőszakos nemi közöszlés; *b)* súlyos testi sértés; *c)* házasságtörés. A végtárgyalás eredménye szerint azonban elesik az erőszakos nemi közöszlés, mert bizonyítást nyert, hogy a menyecske maga adott légyottot a vádlottnak; s egyáltalán nem ellenkezett. Megmarad a súlyos testi sértés és a házasságtörés; s a büntetés a testi sértés büntetése szerint igazodik. Azonban, elesik a testi sértés is, mert bizonyítást nyert, hogy a vádlottnak sejtelve sem volt arról, hogy beteg, a mi végtére nem lehetetlen. Quid nunc? megmarad a házasságtörés: a mely nem esik el azért, mert a testi sértés elesett. Egy szóval az absorptio legalább két büntettet tételez fel: egyet, a mely absorbeál, és egyet, a melyet a másik absorbeál; ha absorbeáló büntett nincs, absorptio sincs; s a büntett, mely absorptio esetében eltűnt volna, fenmarad. A Curia azonban 1897 február 4-én, daczára annak, hogy a vádlottat a megfertőztetés vádja alól felmentette, a kir. táblának a súlyos testi sértés büntette alól a vádlottat felmentő ítéletét helybenhagyta, nem ugyan a táblai ítélet indokaiból, hanem szószerint idézve az ítéletnek vonatkozó részét, azért: «mert a takárral való közöszlésnek átháramló következménye büntetőjogi megtorlás alá nem esik».

Ez a kijelentés indokolást igényelt volna, annyival inkább, mert a Curia eddigi gyakorlatával ellenkezik; s mert érdekes volna tudni, mily indokra alapítja a Curia a cselekménynek feltétlen büntelenségét, szemben a törvény parancsoló rendelkezésével, a mely büntetni rendeli azt, a ki szándékosan vagy gondatlanságból másnak egészségét sérti? Tudvalevőleg a kérdés: büntetendő-e a sértett beleegyezésével rajta elkövetett testi sértés, — a vitás kérdések közé tartozik. Vannak kik a volenti non fit injuria elv alapján a cselekményt büntetlennek állítják. A kérdésnek tárgyalása nem tartozik ide, de meg kell jegyezni, hogy a Curia által proklamált elv ily feltétlen alakban akkor sem áll meg, ha a beleegyezést a bűnösséget kizáró oknak tekintjük. Mert ez esetben is a büntelenségi esetek közül kiválnak azok, a melyekben a közöszlés nem a sértett fél beleegyezésével történt, s beleegyezés esetében is büntetendők maradnak azok az esetek, melyekben a sértett fél csak a közöszlésbe egyezett bele, de nem tudta, hogy a másik fél ragályos bajban szenved, mert ily körülmények között a testi sértésbe való beleegyezésről szó nem lehet.

Egyébiránt az itt képviselt nézet a kir. Curia tekintélyére is támaszkodhatik. Nemcsak azért, mert az egyténykedésű halmazatot a Curia is ismételtelen anyagi halmazatnak nyilvánította, hanem mert e közöszlés által közvetített betegség esetében is a Curia már erre az álláspontra helyezkedett 1889 május 7-én a cselédleány ellen, a ki gazdájának 5 éves fiacskájával fajtalankodott, s bujakórban szenvedvén, e bajt a kis gyermek megkapta: a csábítás büntettén felől a súlyos testi sértés büntettét is anyagi halmazatban állapította meg. (Btk. 18. k. 231. l.) Az ítélet nagyon helyesen ezeket mondja: «Minthogy vádlott a csábítás büntettét már magában a nemi fajtalanság elkövetése által befejezte; midőn tehát nevezett bujakórban szenvedő, és ragályos baját ismerő egyén, ennek

tudatában a csábítást végrehajtja és az által tudva, másnak súlyos testi sértését előidézte, egy külön büntettet is követelt el; minthogy ezeknél fogva úgy a Btk. 301. §-ában körülírt súlyos testi sértés, mint a Btk. 247. §-ában érintett csábítás büntette forog fen... ezekhez képest megállapításával a Btk. 96. §-a szerinti anyagi halmazatnak» stb. Ez az ítélet az ellenkező állásponton álló ítéleteknek legjobb czáfolata.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási bíró.

Néhány szó a hatóság elleni erőszak büntettéről.

A minapában egy csavargó állott a budapesti kir. büntető-törvényszék előtt, hatóság elleni erőszak miatt vádolva. Ugy történt ugyanis a dolog, hogy az illetőt X. rendőr valamikor körözés folytán letartóztatta s előállította a kapitánysághoz. A csavargó azonban — úgy látszik — jól megjegyezte magának a rendőr arcját, mert hosszabb idő elteltével is felismerte s a mint meglátta, hozzáment — a rendőr éppen őrszemen állott az utcán — és se szó, se beszéd, öklével egyszerűen arcba vágta. Egyebet nem csinált, s mint a ki jól végezte dolgát, ellentállás nélkül követte a rendőrt a kapitányságra. Tárgyalásra kerülén a dolog, a törvényszék hatóság elleni erőszak büntettét állapított meg, mert vádlott hatósági közeget hivatalos eljárásában tetteleg bántalmazott s elítélte vádlottat két havi börtönre (súlyosító körülményül vétetett a vakmerő szemtelenség s hogy vádlott hatóság elleni erőszak miatt kevéssel előbb 8 napi fogházra büntetve volt). Az ügy jogerős lett s így felsőbb bírósági elintézés alá nem került.

De vajon tényleg hatóság elleni erőszakot állapít-e meg vádlott ezen cselekménye, melyet ha közönséges civil emberrel szemben követ el, az adott esetben legfeljebb becsület-sértést képez, mert semminemű sérülés nem okoztatott? Vajon annak az egyenruhának s annak az esetleges szolgálattételnek oly annyira nagy fontossága s ily releváns büntetőjogi jelentősége van-e?

Korántsem akarom ezen kijelentéssel a rendőrséget kicsinyelni; sőt elismerem, hogy mint hatóságot, mint annak tagjait, közegeit fokozottabb védelemben kell részesíteni őket; mert a tagjain elkövetett sértés által közvetve megsértetik maga az intézkedő hatóság, mely pedig kell, hogy a köztisztetel tárgya legyen. De azt hiszem, nem csekély jelentőségű a dolog, a hol ily lényeges elvi differentiákról, ily eltérő büntetési tételekről van szó. Három évig terjedhető börtön és 500 frtig terjedhető pénzbüntetés között elvégre mégis csak óriási a különbség!

Mit is mond a törvény 165. §-a? «... a ki valamely hatóságnak ... közeget ... hivatalos eljárásában tetteleg bántalmazza». Kétségtelen, hogy a rendőr hatósági közege; az is bizonyos, hogy az őrszemen állás a hivatalos kötelesség teljesítése, tehát — mondjuk — hivatalos eljárás s kétség-telen, hogy tetteleg bántalmazás történt. Tehát a tényálladék mégis csak ki van merítve! De csak látszólag.

Mert vajon ilyféle általános természetű hivatalos kötelesség teljesítését érti-e a törvény a «hivatalos eljárás» alatt? Nézetem szerint nem. Összevetve ugyanis ezen kifejezést: «tetteleg bántalmazza» az ugyanazon szakaszban felsorolt egyéb ténykedésekkel («a törvény vagy hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszak vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza vagy valamely intézkedésre kényszeríti») azonnal szembetűnővé válik, hogy a tetteleg bántalmazásnak külön kiemelése azért vált szükségessé, mert az ott megjelölt egyéb ténykedések egyike sem meríti ki s öleli fel a tetteleg bántalmazás fogalmát; mert képzelhető erőszak vagy fenyegetés vagy kényszerítés az eljáró közege tetteleg bántalmazása nélkül is; már pedig a bántalmazás van oly súlyos megsértése a hatóság iránt való köteles tisztetelnek, mint a

felsorolt esetek bármelyike, sőt súlyosabb, mert a hatóság tekintélyét ez még jobban leszállítja. Ha tehát ez eset a törvénybe kifejezetten fel nem vétetett volna, ily eset felmerültével tehetetlenül állt volna a bíróság a megtorlás tekintetében, mert a mindenesetre súlyosabb beszámítás alá vonandó cselekményt nem tudta volna kellőképen fenyíteni.

De, ha így áll a dolog, ha ily czélszerűségi szempontból történt a «tettleges bántalmazás» külön kiemelése, önkényt értetik, hogy a 165. §. ezen utolsó mondata nem csupán elszigetelten, egymagában értetendő, hanem az egész szakasszal való összefüggésében; már pedig a törvényszakasz egyes rendelkezéseit egybevetve, kiviláglik, hogy midőn a törvény a bűncselekmény tényálladási elemeit képező egyes ténykedéseket felsorolja, azok mindegyike bizonyos meghatározott, konkrét intézkedés foganatosítása ellen kifejtett ellentállást, erőszakot feltételez, s habár itt nem a «hivatalos eljárás» kifejezést említi is, hanem a «törvény vagy hatóság meghagyásának végrehajtását», de ez lényegileg ugyanaz s a végső mondatban csupán az ismétlés elkerülése végett használ más kifejezést, a nélkül azonban, hogy ez mást jelentene, mint a fentebbi. Nyilvánvaló ezekből, hogy a hivatalos eljárásnak bizonyos meghatározott személy ellen kell irányulnia, konkrét, meghatározott intézkedést kell megvalósítani akarnia s csakis akkor beszélhetünk hatóság elleni erőszakról, ha ily konkrét, meghatározott in ézkedés foganatosítása közben s meggátolása céljából történik a tettleges bántalmazás. Nem elegendő azonban bizonyos általánosan megjelölt cél, érdek feletti oltalom, mely oltalom gyakorlásának szüksége azonban konkrétan még senkivel szemben sem merült fel.

A kérdéses esetben ama rendőr a közrend, közbiztonság öreül rendeltetett ki; küldetése tehát általános természetű, vonatkozik mindenkire; de míg törvénybe ütköző cselekmény el nem követtetik, nem vonatkozik senkire sem. Ezen általános rendeltetésű hivatalos kötelesség teljesítése csak akkor konkretizálódik, csak akkor lesz igazi hivatalos eljárássá, ha gyakorlatának szüksége bizonyos személylyel szemben felmerül, mert ez valamely törvénybe ütköző cselekményt követett el. Ily esetben már viszonylat keletkezik a törvénysértő és a törvény öre között, mely viszonylatnál fogva azon egyén, kivel szemben a hivatalos eljárás szüksége felmerült, a hatósági tagnak, közegnek meghagyásait, intézkedéseit köteles elfogadni, teljesíteni s a mennyiben ez ellen ellenszegülne, a Btk. 165. §-ába ütköző bűncselekményt követi el.

A hivatalos eljárás tehát mindig csakis valamely konkrét célra, konkrét intézkedésre vonatkozhatik s a hol ilyen konkrét cél nincs, nincs is meg a tulajdonképeni hivatalos eljárás.

Ezek szerint, midőn vádlott X. rendőrt öklével arczon vágta, vele szemben a hivatalos eljárás előzőleg még nem gyakoroltatott; felmerült azonban gyakorlásának szüksége azon pillanatban, midőn ezen törvénybe ütköző cselekményt elkövette, s a mennyiben az ezen cselekménye által kihívott szükséges intézkedéseknek ellene szegült volna, vagy ezen intézkedések miatt újabb tettleges bántalmazást követett volna el, úgy fenforogna ellenében a hatóság elleni erőszak. Vádlott azonban mi ellentállást sem tanusított, minden ellenvetés nélkül hagyta magát bekísértetni.

A törvényszakasz ezen magyarázatának helyessége mellett szól maga a bűncselekmény természete. Az erőszak mindig valamely konkrét cél megvalósítása ellenében alkalmazott erő kifejtés; reactio valamely actio ellenében. De ha nincs actio, reactio sem lehetséges. S a tettes szándékának arra kell irányulnia, hogy cselekménye által a hatósági tagot, közeget eljárásában gátolja; a jelen esetben pedig nem ez volt vádlott szándéka, őt a boszuvágy vezérelte, boszuját akarta kielégíteni.

De ha nem hatóság elleni erőszakot állapít meg a cselek-

mény, a törvény mely rendelkezésébe ütközik? Nézetem szerint a Btk. 262. §-ába ütköző nyilvános becsületsértést képezi.

Ámbár ez is kétséges, mert a törvény hivatkozott szakasza csak hatósági tagról beszél, hatósági «közeget» azonban nem említi. Ámde — nézetem szerint — a «hatósági tag» kifejezés itt szélesebb értelemben veendő s magában foglalja az ugynevezett hatósági «közégeket» is. Minden kétségen felül áll ugyanis, hogy az ily cselekmény súlyosabb beszámítás alá esik, mint a 261. §-ban meghatározott becsületsértés.

Dr. Bálint Zsigmond

bpesti kir. bünt. ítélőbíró.

A vaspálya felelőssége vagy szavatossága?

A *Jogi. Közl.* folyó évi 7., 9., 11. és 12. számaiban dr. Roth Pál és Reinitz József urak között vita folyt azon kérdés felett, mely terminologia használata helyesebb az 1874: XVIII. tcz.-ben szabályozott kártérítési kötelezettség megjelölésére: a vaspálya felelőssége vagy pedig szavatossága? Reinitz József ur azt állította, hogy «a vaspálya felelőssége» a helyes terminologia, mert helytelen dr. Roth Pál ur azon véleménye, mintha a vaspálya kártérítési kötelezettségének alapját valamely vélelmezendő hiba képezné. Helytelen ezen vélemény azért, mert a vaspálya kötelezettségének megállapításánál nem jöhet szóba, hogy a vaspálya alkalmazottjai hibát követtek el vagy sem. Mert a hiba momentuma egyáltalán hiányzik és mert ha hiba nem forog is fen az alkalmazott terhére s ha a kár pusztán véletlenből is állott be, akkor is megállapítandó a kötelezettség. A vaspálya e szerint *nem* az alkalmazottért tartozik helyt állani, *nem* az alkalmazottért vagy másért tartozik szavatossággal, hanem a kárért, mint *saját* cselekvényeért, tartozik kártérítéssel.

Reinitz József ur ezen állításának bizonyítására igen tekintélyes német szakírókra hivatkozott, kik az 1871. évi német birodalmi törvényt (melynek az 1874: XVIII. tcz. majdnem ad verbum hasonmása) teljesen hasonló értelemben magyarázzák.

Miután azonban dr. Roth Pál ur «ezen irodalmi nagyhatalmasságokról» — ipsissima verba — meglehetősen nyilatkozott, úgy oly irodalmi nagyhatalmasságra fogok hivatkozni, kinek nagy tekintélyét talán dr. Roth Pál ur sem fogja kétségbe vonni. Ezen irodalmi nagyhatalmasság, Unger, a híres osztrák civilista, ki kérdésünkről következőleg nyilatkozik klasszikus művében «Handeln auf eigene Gefahr». (Jena 1893. XI. fejezet, p. 83 s. k.) Teljesen idézem, hogy dr. Roth Pál ur meggyőződhesse, mennyire félreértette a német s magyar törvény rációját:

«Diese strenge Haftpflicht ist im öffentlichen Interesse angeordnet: das Publikum (Passagiere, Passanten, Bahnpersonal) soll vor den, mit dem Bahnbetriebe verbundenen Gefahren geschützt werden. Auch hier kann man sagen: summa cum utilitate id prætorem (legem) edixisse nemo est qui neget: publice enim utile est, sine metu et periculo per itinera commeari iter (Reise oder Weg) facientibus prospicitur. (I. 1. §. 1. 2. D. de his qui effud. 9. 3. Wer ein so gefährliches Unternehmen, wie eine Eisenbahn betreibt, hat dies *auf eigene Gefahr* zu thun, nicht auf Gefahr Dritter: «die Gesellschaft, die solche gefährvolle Betriebe gestattet, kann und muss verlangen, dass der Unternehmer auch die mit dem Betriebe gegebene Gefahr trägt, sie muss ihn schadenersatzpflichtig machen.» Hiemit ist die Haftpflicht des Unternehmers über dessen eigenes Verschulden, sowie über das Verschulden seiner Leute hinaus erstreckt und von demselben ganz unabhängig gestellt. Wie in jener Bestimmung des prätorischen Edikts, wird denn auch in dem Haftpflichtgesetz keine Erwähnung von einem Verschulden gemacht (nec adjicitur culpæ mentio I. 1. §. 4. D. l. c. 9. 3.), und es

ist auch hier ähnlich, wie bei der cautio damni infecti zu sagen: plus autem quam culpa venit in hanc obligationem ex lege. Es handelt sich also auch nicht um eine Präsumtion oder Fiction der Culpa, sowie denn auch die Haftung des Unternehmers durch Nachweis der Schuldlosigkeit nicht abgewendet werden kann: seine Haftpflicht ist eine unbedingte, seine Verantwortlichkeit eine Verantwortlichkeit ohne Schuld*.

A törvény rációjának ezen találó kifejtése után alig vonható kétségbe, hogy Reinitz József ur véleménye helyes. Igaz ugyan, a mint dr. Roth Pál ur állítja, hogy a német és a magyar törvény indokolásában a vétkesség praesumptiójának elmélete ott lappang. De ezen elmélet sem a német, sem a magyar törvény szavaiban fel nem található.* A bíró pedig elméletek, melyek az indokolásban lappanganak, de a törvény szavaiban meg nem találhatók, nem kötelezik. Az indokolás nem törvény. Sőt tovább megyünk. Még ott is, hol a vétkesség praesumptiója a törvényben expressis verbis megvan, mint p. o. az 1869-iki osztrák törvényben, semminemű következtetés belőle le nem vonható,** mert első sorban nem a törvény helytelenül megválasztott kifejezése, hanem a törvény világos értelme döntő: «at etsi maxime verba legis hanc habent significationem, tamen mens legislatoris aliud flagitat».

A vaspálya ezen messzemenő felelőssége nem egyedül álló jelenség a modern magánjogi fejlődésben. Már az osztrák polgári törvénykönyv is több esetet tartalmaz, melyben kártérítési kötelezettség létezik *sine culpa* (Pfaff: Drei Gutachten über die beantragte Revision des 30. Hauptstückes im II. Theile des a. b. Gesetzbuches. Bécs. 1880.) A modern törvényhozások pedig egész csoport ilyenmű kötelezettségeket statuáltak, melyeknek tüzetes ismertetését az olvasó Unger fentidézett könyvében megtalálhatja. Hazai törvényhozásunk is nemrégiben statuált egy ilyenmű kötelezettséget; az ártatlanul elítéltek kártalanítását. Ez esetben sem lehet kétséges, hogy az állam kártérítéssel tartozik, tekintet nélkül arra, vajon ítélkező közegének hiba imputálható vagy nem. «Der Staat, der das scharfe Schwert der Justiz führt, muss dasselbe auf eigene Gefahr handhaben, nicht auf Gefahr Dritter, welche schuldlos sind: wer eine gefährliche Waffe schwingt, muss für das Unheil aufkommen, welches er damit anrichtet.» (Unger l. c. p. 9. 7.)

Ha pedig az említett esetekben valamely alkalmazott vagy közeg hibája constatálható, ezen körülménynek csak annyiban van következménye, hogy a primo loco kötelezettnek (a vaspálya vagy az államnak) visszkereseti joga van a hibás közeg ellen (1874. évi XVIII. tcz. 6. §. és 1896. évi XXXIII. tcz. 588. §.). De sohasem szabad felejtenuk, hogy mindkét esetben (az 1874: XVIII. tcz. és az ártatlanul elítéltek kártalanítási esetében) a vaspálya illetőleg az állam kártérítési kötelezettséggel tartozik akkor is, ha az alkalmazottaknak vagy közegeknek semmilyen hiba sem imputálható. Ez okból helytelen terminologia, ha dr. Roth Pál ur az 1874: XVIII. tcz. esetében a vaspálya szavatosságáról szól, a mint épen oly helytelen volna, ha valaki az 1896. évi XXXIII. tcz. 576—589. §§-ai esetében (ártatlanul elítéltek kártalanítása) az állam szavatosságáról szólna.***

Dr. Schwartz Izidor,

fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában.

* Unger p. 85., 9. jegyzet: «Auch die allgemeinen Motive zum deutschen Haftpflichtgesetz sprechen gelegentlich von einer Präsumtion des Verschuldens, aber die Commentatoren gehen über diese Bemerkung mit Recht hinweg».

** Unger l. c. «Daraus, dass das österreichische Gesetz vom 5. März 1869 die Haftpflicht der Eisenbahnunternehmungen in das falsche Gewand einer Rechtsvermuthung des Verschuldens kleidet, lassen sich keine Folgerungen aus demselben ziehen».

*** Indokolás a bűnvádi perrendtartás törvényjavaslatához p. 772—773: «A kártalanítás alapját a javaslat nem helyezi a bíró hibájába, mert ez

Az ujdonság kérdéséről a szabadalmi jogban.*

— A Magyar Jogászegylet vitája. —

Dr. Szokolczai Árpád előadó a magyar szabadalmi törvényből kiindulva a külföldi törvények és szakirodalom párhuzamba vonásával, tárgyalta a feltaláló jogviszonyait, a találmány theoriáját és számos gyakorlati példákkal, valamint a joggyakorlat eseteinek ismertetésével taglalta a felfedezés és találmány közötti különbséget, valamint a szabadalmi jogositvány terjedelmét a találmánynak a feltaláló által fel nem ismert tulajdonságai tekintetében.

Ezután áttérve a tulajdonképeni ujdonság kérdésre, körvonalozta a nyilvános gyakorlatba vétel fogalmát, szembeállítva azt a német offenkundige Benutzung fogalmával.

Felolvasó a magyar törvény álláspontját tartja helyesnek, melyet különben támogat a külföldi szakírók véleménye.

Dr. Szokolczai ezután párhuzamot vont az egyes eljárási rendszerek között. Sem a bejelentési, sem a német elővizsgálati rendszert nem tartja alkalmasnak arra, hogy az ujdonság kérdése megnyugtatólag eldöntessék. A bejelentési rendszer mellett a szabadalmi jogok mechanikusan osztatnak ki a bejelentőknek. A Vorprüfungs-System inquisitorius eljárása pedig, a mellett, hogy bele nem illik modern jogrendszerünkbe, távolról sem bir azon gyakorlati értékkel, melyet róla feltételeznek.

Contradictorius igazságos eljárást képez azonban a magyar törvényben elfogadott felszólalási rendszer. -

Ennek az a hiánya, hogy egyesek figyelmétől, akaratától függ, vajon a felszólalás megtörténik-e vagy sem. És máris igen számos azon selejtes szabadalmak száma, melyekben új találmány egyáltalában nem foglaltatik, és melyeket a szabadalmi hivatal, bár nehéz szívvel kiadni volt kénytelen, mert nem találkozott felszólaló, a ki a bejelentő ezen próbálkozását megakadályozta volna.

Felolvasó e bajok elkerülése végett czélszerűnek tartja a szabadalmi ügyészség intézményének létesítését, a mely hivatalból lesz hivatva vizsgálni, vajon szükséges-e a felszólalás vagy sem. És szükség esetén megteszi felszólalását, egyáltalában nem szünvén meg azonban a közönség felszólalási joga.

Végül ohajtandónak mondja az egész szabadalmi perrendtartásnak a teljes szóbeliség alapján való reformálását.

Dr. Deutsch Izidor kifejtette, hogy a szabadalmi ügyészség intézményét sem czélszerűnek, sem igazságosnak nem tartja. Mert az ügyészség egyrészt nem lesz képes a szabadalmi jog és gyakorlat óriási complexumában az ujdonság kérdését helyesen megállapítani és így sokan, kik új találmányt tettek, az ügyészség vexatiójának lesznek kitéve, és mégis nagy lesz azok száma, kik mint most, szabadalmat nyernek felszólalás hiánya miatt, daczára, hogy bejelentésük új találmányt nem tartalmaz.

Dr. Wetzel Gyula a szabadalmi hivatal alelnöke osztja dr. Szokolczai álláspontját. A német szabadalmi okirat tekintélyét az adja, hogy a közönség tudja, hogy minden szabadalmi bejelentés állami vizsgálat tárgyát képezi.

A felszólalási rendszernek, melyhez a szabadalmi ügyészség intézménye járulna, előnye a contradictorius eljárás volna, s ha az ügyészség figyelmét esetleg elkerülné egyik-másik bejelentésnél az ujdonság hiánya, mégis a bejelentők ovatosabbak volnának, és megszabadulna a közönség sok selejtes szabadalomtól.

Dr. Iritz Adolf dr. Deutsch Izidor álláspontján áll.

nem óvna az ártatlanok érdekeit kellőleg s másrésről a bíróság eljárását bénítaná. Nyomatékos gyanuokok ártatlan ember ellen is merülhetné fel, mely gyanuokok alapján azután a bíró törvényesen rendelné el a vizsgálati fogságot; s ha végre kiderülne a fogoly ártatlansága, kártalanításra nem volna neki igénye, csupán a miatt, mert a bíró nem volna hibás.»

Az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozásáról.*

Felolvasó rövid bevezetés után az ügyvédi kamarák évi jelentései nyomán megállapította, hogy az ügyvédség a bíróságot okolja sanyaru anyagi helyzete miatt, és a díjmegállapító határozatok ingatagsága alapján a bírói reputációt, sőt az egész jogszolgáltatás értékét megtámadja.

Ezen körülmény, kapcsolatban azzal, hogy a bíróságok maguk is tényleg minden támpont nélkül kénytelenek határozni, valódi jogpolitikai követelménynyé teszi az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozását, azon célból, hogy a bíróságok ily támadásoktól megóvassanak.

Ezután a külföldi, nevezetesen az angol, francia, német birodalmi és osztrák díjszabások rendszereit ismertette, ki-domborítva azon különféleségeket, melyek az egyes felfogások között fenforognak, utalással arra, hogy ezek sem célszerűségi, sem jogi szempontokból meg nem magyarázhatók.

A helyes *elvek* feltalálása végett feltette a kérdést, hogy: mi az ügyvédi díj? És arra a következtetésre jutott, hogy ott, a hol, mint nálunk, az ügyvédi képviselő a perek tulajdonos részében nem kötelező, az: munkabér, azaz az ügyvédi munka ára, és mint ilyen a gazdasági törvények szerint alakul.

Előadja ennél fogva az áralakító gazdasági alapelveket és kimutatja, hogy az ügyvédi díjnak, mint minden árnak felső határa azon érdek, a melylyel a megbízó az ügy elintézésében bir; vagyis a peres ügyeknél a veszélyben forgó *pertárgy értéke*; továbbá, hogy a díj alsó határa az ügyvéd önköltsége, mely a valamely perben végzett *munka mennyiségével* arányos.

Kifejti ezután, hogy a szabad verseny az árakat a költségek felé terelvén, a verseny az okozója az ügyvédség sanyaru anyagi helyzetének, melynek orvosszere tehát csak a szabad verseny megszüntetése, azaz a *verseny-draknak* a numerus clausus behozatala után *monopol-drakká* történő átváltoztatása, mint minők pl. a kir. közjegyzőknek díjai.

Hangsúlyozza azonban, hogy a mai viszonyok mellett nem az ügyvédség anyagi helyzete az állami érdek, hanem az ügyvédi munka *olcsó volta*, tehát a szabad versenyt továbbra is fentartandónak véli; a díjak kérdésének törvényhozási szabályozását pedig a bíróságok érdekében követeli.

Követeli továbbá, hogy mondassék ki az áralakulás törvényeinek megfelelőleg és különösen a kis ügyek per-vesztéseinek védelmére szabályul az, hogy a peres és végrehajtási eljárás során megállapítandó ügyvédi díjak összege (nem értve bele a készkiadásokat és egyéb költségeket) a pertárgy értékét meg nem haladhatják.

Az előadott gazdasági szempontokból világítja meg azután a *különdíj-* és *átalánydíj-*rendszereket, mint a melyek elsejénél minden egyes ügyvédi cselekmény a pertárgy értékére való tekintet nélkül szolgál alapul jutalom, azaz nyereség megállapítására (péld. Francia- és Angolországban), míg az átalányrendszernél a végzett munka mennyiségétől függetlenül, a pertárgy értéke szerint állapittatik meg (pl. a Német birodalomban); ezáltal azután azon következtetésre jut, hogy sem az egyik, sem a másik rendszer nem helyes, mert a különdíj-rendszer egyoldalulag a munkát végző ügyvéd szempontjából szabályozza a díjkérdést; az átalányrendszer pedig egyoldalulag a fél szempontjából, mint a melynek áldozatkészsége nem a végzett munka mennyisége, hanem a pertárgy értéke szerint emelkedik, — theoretice mint a perérték valamely perzentje.

Az áralakulás szabályaiból megállapítja, hogy mindkét szempontnak érvényesülnie kell az ügyvédi díj kiszabásánál, és ezért a helyes rendszer csakis vegyes rendszer lehet.

* Kivonat dr. *Dárday Dezső*, az igazságügyminiszteriumba beosztott albiró jogászegyleti előadásából.

Rátérve a díjszabás konkrét megalkotásának kérdésére, megállapítja, hogy a tarifálásnak ma már kifejtett tudományában az alkotandó ügyvédi díjszabás részére a legértékesebb analógiát a vasuti tarifák nyújtják, melyeknél az átalány- és különdíj-rendszerek kérdése a kilométer, — kocsirakodótartalom, — és érték-tarifa jelszavak alatt már végleges megoldást nyert.

A viteldíj (Frachtsatz) és kezelési díj (Manipulationsgebühr és Nebengebühr) felosztással teljesen analog módon két főcsoportra osztja az ügyvédi munkát, t. i. a *jogi munka* és nem jogi munkára; mely utóbbi ismét *időmulasztás* és *alaki munkára* oszlik, minők: fogalmazás, másolás, szerelés és benyújtás.

Kimutatja, hogy a jogi munka fejében a fél értékelése szerinti, vagyis a pertárgy értékével arányosan változó, tehát az átalány-rendszer szerint képzendő díjak szabandók ki. Ez a gyakorlati kivitelben oda vezet, hogy az érdemleges tárgyalásoknak csak egy, a pertárgy értékével emelkedő korlátolt száma részesülhet díjazásban, és pedig az előző tárgyalások nagyobb, a következők mindinkább csökkenő díjakkal. *Ezen díjak szolgálnak az ügyvédnek jövedelem hajtására*, mert ezeket a fél a végzett munkára való tekintet nélkül, a pertárgy értéke szerint hajlandó fizetni. Kimutatja ezután, hogy a nem jogi munka fejében járó díjak csakis a végzett munka mennyiségének arányában állapíthatók meg, a mennyiben az ügyre nem folynak be döntőleg, hanem csak accessorius természetűek és ezért a félre nézve önálló értékkel nem bírnak; ennél fogva a pertárgy értékével semmi vonatkozásba nem hozandók. *Ezen díjak tisztán költség megtérítés természetével bírnak és azért az ügyvédnek jövedelmet nem hajthatnak.*

Legvégül rámutatott a felolvasó arra, hogy az alkotandó törvényben, mely sem nem perjogi, sem nem szervezeti, hanem magánjogi jelleggel bir, nem számok, hanem csupán a díjmegállapítás elvi szabályai kodifikálhatók; maguk a díjtételek pedig rendeletben sem, hanem, úgy, mint a végrehajtók fuvardíjai, a helyi különbségek szerint decentralisálva, és a bíróságok autonom hatáskörében, plenáris határozattal állapítandók meg (azaz a bíróságok töltenék ki, mintegy, a törvényhozásilag megalkotott skálavázat).

Ezen megoldás támogatására, mint analog praecedensre, rámutat a budapesti kir. ítélő táblának a házassági ügyekben követendő eljárásra vonatkozó kodifikatorius működésére, különösen pedig az angol ügyvédi díjszabás keletkezési történetére, mely nem egyéb mint a „Supreme Court” (legfelsőbb bíróság) által a törvény felhatalmazása alapján alkotott egész perrendtartásnak szintén törvényerővel bíró függeléke.

Befejezésül közös actio és irodalmi tevékenységre hívja fel a bíróság és ügyvédség tagjait, mely mozgalomhoz részéről egy konkrét törvényjavaslati tervszettel járul, melyet legközelebb a közvélemény rendelkezésére fog bocsátani.

Különfélék.

— Az új ügyviteli szabályok módosítást fognak szenvedni még azok életbeléptetése előtt. Több ízben megemlékeztünk a fővárosi bírói és ügyvédi kar abbéli kívánságáról, hogy Budapestre nézve kivétel tétessék az ügyviteli szabályok 1. §-ának amaz intézkedése alól, hogy az ügyek az alperesek kezdőbetűi szerint osztassanak ki. Rendkívül célszerűtlen lett volna ez intézkedést a maga merevségében fentartani, terhes bíróra, ügyvédre egyaránt. Mint értesülünk, az igazságügyminiszter az ügyviteli szabályok ezen intézkedését legközelebb külön rendeletben olyképp fogja módosítani, hogy a budapesti járásbíróságoknál bizonyos ügycsoportok (mint végrehajtási ügyek) alperesek nevei szerint, más ügycsoportok (tömeges keresetek) felperesek nevei szerint

osztassanak ki, míg az ügyek bizonyos nemére fen fog tartatni a járásbiróság vezetőjének eddig is gyakorolt signálási joga.

— **A kir. Curiához** ez év első negyedében 5899 ügy érkezett s a múlt évi hátralékkal együtt 13,417 volt elintézendő. Elintéztetett 6465, hátralékban maradt 6952 ügy. A múlt év megfelelő szakához képest 132-vel több ügy érkezett, 1513-mal kevesebb volt az elintézendő, 190-nel kevesebb ügy intéztetett el, a hátralék kisebb 1323-mal.

— **«A bűnvizsgálat sikere érdekében»** hogy mit művelnek a kir. bíróságok, erről felette érdekesen számol be a magyar statisztikai évkönyv 1896-ik évfolyama:

A kir. járásbiróságoknál ezen czim alatt 1895 végén fogságban maradt 40, az 1896. év folyamán ezen czim alatt oda került 1148, a kir. törvényszékeknél ezen czim alatt 1895 végén fogságban maradt 310, az 1896. év folyamán ezen czim alatt oda került 3198, összesen 4696.

Vala pedig ezen 4696 embernek a sorsa a következő:

I. Vizsgálat közben szabadlábra helyeztetett: a járásbiróságok által 782, a törvényszékek által 1959, összesen 2741.

II. Vizsgálat megszüntetése vagy felmentő ítélet alapján szabadult a 4696 emberből a járásbiróságoknál 20, a törvényszékeknél 292, tehát egészen ártatlanul sujtatott 312 (6.6%).

III. Végre jogerősen elítéltettek: a járásbiróságoknál 75, a törvényszékeknél 806, összesen 881, vagyis a vizsgálat sikere érdekében letartóztatott 4696 egyénből alig 19% lett jogerősen elítélve. Ehhez már talán igazán nem kell kommentár. Megnyugtatót lelünk legalább abban, hogy az új bűnvádi perrendtartás 148., 150. §§-ai ezen állapotoknak végét vetnek.

Dr. H. Gy.

— **Nincs restantia.** A *Jogt. Közl.* 10. számában ezen jelszó alatt közzétett és «az emberi kor legvégső határát» igénybe vevő pereset alkalmából, a következő nyílt levelező lapot vettem kézhez: Ugyan mit szólnának önök, ha az örökös támadásra, mi, az ügyvéd urak praktikája által okozott «restantiák» statisztikájával felelnénk? Egy bíró.

Erre röviden ezt felelem:

Ha a sommás bíró nem kapna a halasztásokon, ha a törvényszékeknél a «schieber» nem volna kedves, ha az ítélő táblák nem rajonganának a «közbeszólásokért» és mindezekre a Curia «elvi jelentőségű» restantiái nem adnák meg a sanctiót, akkor csakhamar kivessze az ügyvédi kar azon különben is szármalmas töredéke, melynek egész jogi miatyánkja még mainapság is csak a «tagadom» és «halasztom»-ból áll.

Hogy az esetleges restantiák szülő anyja a bíróságoknál keresendő, az bizonyos, mert különben mivel volna megmagyarázható p. o. azon körülmény, hogy a bűnügyek terén, különösen a vizsgálat stádiumában szokott bíróságaink vis inertiája legnagyobb mértékben nyilvánulni.

Hogy volna p. o. másképen megérthető a következő eset: Wohanka és társa budapesti czég 1895 február 5-én csalás miatt Singer Miksa és társai ellen vádfeljelentést tett a dévai kir. törvényszéknél. Ezen feljelentés 1898 febr. 5-én, tehát három évvel a feljelentés megtétele után sem félretéve, sem annak alapján a vádhatározat meghozva, — no de a vádlottak kihallgatása foganatosítva sem volt. — A feljelentés e héten visszavonatván, mint hallom, a vádlottak judikaturánk gyorsaságáról dicshimnuszokat zengenek.

Dr. Gráner Ernő.

— **A budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék felelősségi tanácsa** a napokban D. 924. számú határozatában a következő érdekes elvi kijelentést tette: A kereskedelmi forgalom általános és helyes felfogása szerint — kivételes körülményektől eltekintve — a jövőben nyújtandó hitel abban a feltevésben ígértetik és vétetik igénybe, hogy az adós, mint fenálló kereskedő, lejáratkor kötelezettségének pontosan eleget fog tenni. Máskülönb gondos kereskedő nem adhat hitelt, de tisztességes adós azt igénybe se veheti. Hogyha tehát a hitelezésre meghatározott idő alatt ez az alapfeltétel elesik; ha a viszonyok a szerződés megkötése után olyképp alakulnak, hogy a követelés kielégítésére számítani többé nem lehet; főleg ha az, kinek hitelt ígértek, a más hitelezője javára jogerősen magitelt követelést nem fizeti ki, hanem a végrehajtás elrendelését, foganatosítását s áru összeírását türi: akkor a másik fél nem kötelezhető arra,

hogy teljesítsen, midőn az ellenszolgáltatásra irányuló igénye veszélyeztetve van, hanem joggal követelheti, hogy a végrehajtás alatt álló fél, ha az ügylethez ragaszkodik, az ellenszolgáltatást biztosítsa. Ezen jogelv érvényességét nem érinti az, hogy szó szerint törvénybe iktatva nincs. Mert a jóhiszeműség követelménye és a kereskedelmi forgalom természetéből folyó jogelvek alapját és feltételét képezik a törvény minden pozitív rendelkezésének és ha külön kodifikálva nem lenne is, irányt adnak az egész jogi életnek és jogi fejlődésnek. Kétségtelen az is, hogy a szóban forgó jogelvet a törvény szentesíti az által, hogy annak következeit elismeri. Így a csőd megnyitása után az eladó, bár az áru elküldésével a teljesítést már megkezdte, mindaddig, míg a tulajdonjog a közadósra nem szállott, az árut visszahozhatja. Igaz ugyan, hogy a tömeggondnok ilyenkor ragaszkodhatik a teljesítéshez, ámde csak úgy, hogy az ellenszolgáltatás tömeggondnok képezzen, tehát nemcsak a csődkitelzők követeléseit, hanem a tömeggondnok költségeit is megelőzze. Kimondja továbbá a Btk. 416. §. 4. pontja, hogy az a vagyombukott, a ki midőn fizetési-képtelenségét tudta, vagy tudnia kellett, új adósságokat csinál, büntetendő cselekményt követ el. A felperes tehát, miután már végrehajtás foganatosított ellene, törvény szerint nem is követelhet, hogy az alperes az áruk szolgáltatásával hozzájáruljon új adósság keletkezéséhez. És a polgári bíró nem ismerhet el jogosnak egy oly követelést, melynek megvalósítása a büntető törvényekbe ütközik.

— **Jelentéktelen karczolás megsebesítésnek tekintendő-e a párviadalnál?** P. István és W. Zoltán párviadalt vívtak egymással. A párhajban P. István mellén 4 nap alatt gyógyuló könnyű testi sérülést kapott, W. Zoltán a jobb kéz kisujján kapott egy karczolat, mely azonban vérzést sem idézett elő. *A budapesti törvényszék* 39,447/97. B. sz. ítéletében P. Istvánt a Btk. 296. §-a alapján fegyveres kiállítás miatt két heti, W. Zoltánt azonban a 298. §. alapján (ellenfelének megsebesítése miatt) három heti államfogházra ítélte. *A kir. tábla* 1897 november hó 2-án 8248/97. B. sz. a. ezen bűnügyben következőképen ítél: Tekintve, hogy mindkét vádlott előadása és W. Zoltán orvosának bemondása szerint W. is kapott újjan sértest, melyet önmaga ragasztott be, — s így a párviadal következtében rajta történt ez a testi sértés — bármily jelentéktelen volt is az — a megsebesítés fogalma alá vonható; tekintve, hogy a párviadalra kiállást — mint előkészületi cselekményt — ha elállás nem történik, a Btk. 296. §-a már büntetés alá vonja s minthogy a kihívás az elfogadás és a megkezdésre kiállás után — a jelen vádbeli esetben — maga a párviadal is tényleg az ellenfél megsebesítésével végbe ment s így mindkét félre nézve a Btk. 298. §-ban körülírt minősítés jöhet immár csak alkalmazásba, ennél fogva a kir. ítélő tábla P. István vádlottat is a Btk. 296. §-a helyett a Btk. 298. §-a szerint minősülő párviadal vétségében mondja ki bűnösnek, s a reá elsőbírósággal kimért államfogházbüntetést ily minősítés alapján veszi kiszabottnak, s ezzel a változtatással egyebekben az elsőbíróság neheztelt ítéletét a fentiekkel nem érintett egyéb indokolásánál fogva helyben hagyja. Δ

— **A kolozsvári kir. tábla** ügyforgalmi és tevékenységi adataiból felemlitendők: 1896 végén hátralék volt 108 polgári, 100 büntető, összesen 208; 1897-ben érkezett 3539 polgári, 3626 büntető, összesen 7165 (1896-ban összes érkezés volt 6991); elintéztetett 1897-ben 3485 polgári, 3465 büntető, összesen 6949 (1896-ban 6942); hátralék 1897 végén 162 polgári, 262 büntető, összesen 424. A sommás eljárásban 1897-ben 79 felülvizsgálat, 23 felfolyamodás érkezett (1896-ban 74 és 18). Hátralék 6 felülvizsgálat, 1 felfolyamodás.

Az érdemi elintézésekből átlag egy bíróra 330 (1896-ban 298) esett, 13 bírót számítva, holott csak 4 hónapig működött 13 bíró, 8 hónapig azonban csak 12 bíró.

A kir. táblának az elsőbíróságok határozatai felett az ügy érdemében hozott határozatai közül 54⁵/₁₀% volt helyben hagyó. Ellenben a Curiától leérkező határozatoknak 80¹/₁₀%-a volt helyben hagyó, számításba véve a helyben hagyóval egy tekintet alá eső 28⁹/₁₀% visszautasítót is.

E részben javulás mutatkozik, mert 1896-ban a helyben hagyó curiai határozatok % -a 79³/₁₀ volt. 1896-ban a kir. ítélő táblánál a Curiától beérkező helyben hagyó és visszautasító határozatok % -a 81²/₁₀ és 75¹/₁₀ között mozgott.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: «Indokaiból helybenhagyva.» B. — *Törvénykezési Szemle:* Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához. VI. Az elkövetési hely illetékességének elve bünvádi perrendtartásunk szerint. Dr. Balogh Jenő kir. ítélő táblai bíró, egyetemi magántanártól. — A nyomozás és a vizsgálat célja az új bünvádi perrendtartásban. Uzonyi Géza kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Megtámadási per indítására való felhatalmazás. Dr. Balpataky Imre eperjesi ügyvédől. — Biztosítási végrehajtás elrendelése büntető ítélet alapján. Dr. Neuschlosz Tivadar budapesti ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

«Indokaiból helybenhagyva.»

A ki felsőbbiróságaink judikaturáját állandó figyelemmel kíséri, annak figyelmét nem kerülhette el az a körülmény, hogy a kir. Curia az utóbbi években az ügyek legnagyobb részét úgy intézi el, hogy a másodbiróság ítéletét a legfelsőbb forum egyszerűen *indokaiból helybenhagyja*, vagy pedig a kir. tábla ítéletének megváltoztatásával az elsőbiróság határozatát fogadja el egész terjedelmében, a rendelkező részszel, indokolással egyetemben.

Észlelhető ez a kir. Curia büntető judikaturájában épugy, mint a polgári ügyek elintézésénél, a felülvizsgálati és váltótanács ítéletei kivételével.

Azon jogesetek, melyeket a jogi szaksajtó a legfőbb bíróság judikaturájának nagy tömegéből fáradsággal kiválaszt, talán kevésbé mutatják oly feltűnőnek e jelenséget, mivel a közölt határozatok úgy vannak kiszemelve, hogy lehetőleg csupán azok tétessenek közzé, melyekben a legfőbb bíróság expressis verbis valamely álláspontot elfoglalt; de azok, a kik a gyakorlat terén működnek, különösen az alsóbiróságoknak érzékel bírót, gondolkodó tagjai, már régebben észlelik azt, hogy a kir. Curia, a hol csak lehet, nem indokol, nem bocsátkozik sem a tényállásnak bonczolgatásába, sem pedig (annál kevésbé) az esetet eldöntő jogelveknek fejtegetésébe.

Nem lelkesedünk mi a németeknek végletes rendszeréért, mely minden apró-cseprő peres ügyet jogi enunciatiók, ivekre, sőt kötetekre terjedő jogi fejtegetések közrebocsátására használ fel, azonban úgy vagyunk meggyőződve, hogy a kir. Curia jelenlegi szűkszavu rendszere még kevésbé felel meg a helyes igazságügyi politikának.

Az ítéletekben alig van látható nyoma annak, hogy az ország legfőbb bírósága a hozzá felebbvitt ügygyel mélyebben foglalkozott, hogy az elbírált per minden részletét az ítélőbírák megismerték, a felek minden előadását figyelembe vették, a tényállást mérlegelték, a jogi érveket megfontolták, a jogszabályt alkalmazták.

Kétségtelen, hogy eme pszichikai folyamat papíron szemlélhető lefolyása az alsóbiróságok elintézésével elégedetlen felet sokkal jobban megnyugtatta, mintha csak azt látja az egész ítélkezésből, hogy az ő ügyét egy sorban intézte el az a bíróság, melynek határozata ellen semmiféle jogorvoslatnak helye nem lehet.

Mert önkéntelenül érzi a laikus is, hogy a midőn a bírót az ügy *írásbéli* kifejtésébe, részletes megvilágításába belebocsátkozik, az elbírált tárgyat képező per minden oldala, minden zuga a bírót saját maga előtt is sokkal inkább fel-

derül, mintha az alsófoku határozatok taposott nyomdokaitól vonalnyira sem térve el, ítélkezik.

A perben álló felek szempontjánál még fokozottabbak az igazságszolgáltatásnak általános tekintetei, a melyek az ítéleteknek önálló, alapos, jogászai megszerkesztését — és nem pusztán átvételét — követelik.

Tételes törvények mellett is felmerül annak szüksége, hogy valamely intézkedés értelmét a bírói gyakorlat állapítsa meg, hogy a judikatura a törvényt magyarázza; valamint hogy teljes kodexek érvénye mellett is naponta előfordul, hogy a törvénykönyvben nem szabályozott jogviszonyt kell a bíróságnak elbírálnia.

Annál inkább, annál gyakrabban van a magyar bírót abban a helyzetben, hogy positiv jogszabály híján ítélkezésében az *állandó bírói gyakorlatot* legyen kénytelen segítségül hívni, melynek megnyilatkozását csakis a jogerős bírói határozatokban találhatja fel.

De mit talál a joggyakorlatot kutató a Curia ítéleteiben?

Találja az alsófoku határozatok lakonikus kikampózását, legjobb esetben a jogi fejtegetések gondos kikerülését, mondhatni megkerülését, a tényállás egy kis részének kiszakított, szűkszavu recapitulatióját.

Kerestük e nem régi keletű visszásságnak okait.

Ha azt hinnők, hogy az utóbbi idők eme változása azért van, mert a kir. Curia a mostani, sok tekintetben átmeneti időszakban elsőrendű céljául tűzte ki a hátralékok rohamos feldolgozását, akkor alaposan tévedünk.

Mert sajnálatos tény az, hogy habár a legutolsó 6—8 évben szokott rá a Curia arra, hogy néma fejbőlintással döntsön élet és halál, becsület és vagyon fölött: éppen az utolsó évek statisztikája mutatja, hogy legfelsőbb bíróságunk ugyanazon bírói létszám mellett évről-évre kevesebb ügyet bírál el. 1894-ben 27,099 ügyszámot, 1895-ben 26,798-at, 1896-ban 25,327-öt, 1897-ben 23,132-öt intézett el a Curia,* vagyis a múlt évben 4000-rel kevesebb ügy bíraltatott el, mint négy évvel ezelőtt.

És éppen az utóbbi négy esztendő alatt az ügyeknek legalább ötven százaléka «indokaiból helybenhagyatott.» B.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához.

VI. Az elkövetési hely illetékességének elve bünvádi perrendtartásunk szerint.**

Az illetékességről szóló tan bővelkedik a nehéz és vitás kérdésekben. A legkontroversebbek egyike az: hol van tulajdonképpen a bűncselekmények «elkövetési helye». Mind az elméletben,** mind a gyakorlatban számos részlet merül

* Már a folyó év első negyedében is 190-el kevesebbet, mint a múlt év megfelelő időszakában.

** Mutatvány dr. Balogh Jenő, dr. edvi Illés Károly, Vargha Ferencz: «A bünvádi perrendtartás magyarázata» című művének e hóban megjelenő I. kötetéből.

*** A kérdésnek újabb irodalmát l. a Liszt-Lilienthal-Bennecke-féle Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft XVII. köt. 101. és köv. l.; ezenfelül Lilienthal: Der Ort der begangenen Handlung im

fel, melyek több okból teszik vitássá azt a kérdést: hol lehet a bűncselekményt elkövetettnek tekinteni. Hogy a kontroversiákból csak a legnagyobb gyakorlati korderővel bírót emlitem, mindenekelőtt vitás már az is, vajon az elkövetési hely jelentménye azonosnak tekintendő-e mind az anyagi, mind az alaki jog szempontjából; másrészt kérdéses, hogy azoknál a bűncselekményeknél, a melyek tényálladáshoz az anyagi jog több önálló aktus elkövetését, illetőleg több törvényes ismertető jel fenforgását kívánja meg, olyan esetekben, midőn ezek az önálló aktusok vagy a külön ismérveket megállapító cselekmények több bíróság területén lesznek elkövetve, — a bűncselekmény mindezen bíróságok területén elkövetettnek tekintendő-e, vagy csak ott, a hol a törvényes tényálladéknak egyik vagy másik ismérve létesítve volt?

Bár az elkövetés helyének tanát az anyagi büntetőjogban kell részletesen tárgyalni, nem mellőzhetem a következők kifejtését: * A bűncselekmény rendszerint cselekvésből, kivételesen mulasztásból áll; mindkét esetben annak tényálladáshoz a tettesnek valamely physikai magatartása szükséges, mely azután a külvilágban valamely változást (eredmény) idéz elő, vagy pedig — a mulasztási bűncselekményeknél — épen valamely tevékenységnek mellőzése, valamely eredmény előidézésének elmulasztása válik büntetendővé. A forum «delicti commissi»-t most már megállapítja az a hely, a hol a bűncselekmény fogalmához, tényálladáshoz tartozó bármely cselekvés vagy mulasztás elkövetve volt. «Nem a bevégzés helye irányadó — mondja helyesen a budapesti kir. ítélő tábla (1891. évi 24,147. számú határozatában. Márkus: Felső-bírósági határozatok gyűjt. V. köt. 639. l. 11,517. szám), — hanem az elkövetési cselekedet, vagyis az, mely a büntetendő cselekménynek egyik tényálladási elemét megvalósítja, s ezért a több tényálladási elemmel bíró bűncselekményeknek több elkövetési helye lehet, mert a bűncselekmény mindazokon a helyeken egyaránt el van követve, a hol valamelyik ismérve megvalósított.» — Az a körülmény, hogy az elkövetett cselekmény mely helyen gyakorolja hatályát, az illetékes megállapítása szempontjából teljesen lényegtelen.**

Strafrecht (1890.) Schneider: Der Ort der begangenen Handlung (1889.), a régiebb irodalmat pedig Glaser: Handb. II. köt. 177. l. A kérdés kontroversiáira nézve v. ö. Pauler: id. m. II. köt. 330. l.; Hélie Traité de l'instruction criminelle (2-e éd. Paris 1866.) I. köt. 368—371. l., II. köt. 77—97. l.; Ortolan: Éléments de droit pénal 5-e éd. par Desjardins (Paris 1886.) II. köt. 477. és köv. l.; Garraud: Précis de droit criminel 3-e éd. (Paris 1888. 527. és köv. l.); Boitard-Villey: Leçons de droit criminel (13-e éd. Paris 1889.) 566. és köv. l. Borsani és Casorati id. kommentárja I. köt. 391. és köv. l. Pessina Manuale del diritto penale III. rész (1893.) 26—34. 77—97. l.; Planck: Systematische Darstellung 76. és köv. l.; Zachariae: id. m. I. köt. 369. l.; Schwarze: Kommentar zur d. Str. pr. o. (Lipscse 1878.) 125—130. l.; Geyer: Lehrb. 366. és köv. l. Holtzendorff: Handbuch d. Str. pr. r. I. kötet Berlin 1879. 152—156. l. Julius Vargha: das Str. pr. r. 61. és köv. l.; Binding: Handbuch des Strafrechts I. köt. (Lipscse 1885.) 416. és köv. l.; Olshausen: Kommentar zum deutschen Strafgesetzbuch I. köt. (Berlin 1890.) 53—57. l.; Wach: Handb. I. köt. 462—465. l.; John: Kommentar I. köt. 170—201. l.; Glaser: Handbuch II. köt. 177—191. l.; Dr. S. Mayer: Kommentar 226—230. l.; Berner: Lehrbuch d. Strafrechts (14. k. 1886.) 241. l.; Liszt: Lehrbuch des Strafrechts 135. és köv. l.; Merkel: Lehrbuch des Strafrechts 276. és köv. l.; Bennecke: Lehrbuch d. Str. pr. r. 83—89. l.; Ullmann: Lehrbuch des deutschen Str. pr. 186—190. l.; Bar: Internationales Privat und Strafrecht 534. l.; Bar a Goldammer-féle Archiv für Strafrecht XVIII. köt. 88. és 448. és köv. l.; Franke: u. o. XX. köt. 38. és köv. l.; Hälschner: Gem. deutschen Strafrecht I. köt. 62. és 63. §§. Ugyanő Gerichtssaal XXX. köt. 53. és köv. l.

* V. ö. — (de B. P.-unk szabályaira nem mindenben alkalmazhatólag) — Kries: Lehrb. 167. l.

** A kir. Curianak 1892. évi 10,790. számú határozata (Márkus id. gyűjt. V. köt. 638. l. 11,513. sorsz.). Ellenkezőleg pl. az olasz B. P. 17. czikke értelmében, ha a bűncselekmény egyik bíróság területén van megkezdve s a másikon van bevégezve, a bevégzés helyének bírósága lesz illetékes.

Ezekből az alapelvekből az elkövetési hely tanára nézve felmerülhet vitás kérdések szempontjából a következő tételek vonhatók le:

Az a körülmény, hogy a) valamely büntetettnek, vétségnek vagy kihágásnak *előkészítő cselekménye* melyik bíróság területén követtetett el, — illetőleg hogy a véghezvitelre irányuló szövetség hol jött létre, — az illetékes megállapítására *rendszerint* nem bír befolyással. Azonban azokban az esetekben, melyekben a törvény valamely szervezetkezést vagy valamely előkészületi cselekményt «*delictum sui generis*» gyanánt rendel büntetni, — pl. a Btk. 130., 131., 133., 148., 156., 157., 170., 205., 288. és 428. §-ai esetében, — az illetékeset természetesen az a hely állapítja meg, a hol a szövetség létrejött; illetőleg a hol az előkészületi cselekmény *elkövetve volt*, a mennyiben pedig az *utóbb* felsorolt esetekben két vagy több előkészületi cselekmény *különböző bíróságok területén* volt elkövetve, e bíróságok közül az lesz illetékes, a melyik a másikat megelőzte (16. §. 3. bek.).

b) A mennyiben a bűncselekmény csak a *kísérlet* stádiumában maradt (Btk. 65. §.): az a bíróság lesz illetékes, melynek a területén a tettes a *kísérlet fogalmának megfelelő tevékenységet kifejtette*, tehát a hol a kezdőcselekményt elkövette, illetőleg a hol a tényálladéknak valamely részét megvalósította. Ha a tettes a bűncselekmény véghezvitelét *több* bíróság területén *kezdte meg*, (pl. előre megfontolt ölési szándékkal három esküdtbíróság területén adott mérget ugyanannak az egyénnek), ismét a megelőzés elve (16. §. 2. és 3. bek.) lesz irányadó.

c) Ha a tettes és a részes bűncselekménye *együttesen* teendő vád tárgyává: az illetékeséget a *tárgyi összefüggésnek* a B. P. 18. §-ában megállapított szabálya dönti el. A mennyiben azonban a *tettes ellen* a bünvádi eljárás bármely okból meg *nem indítható*, (pl. a tettes meghalt) és a bűncselekménynek több részese — (Btk. 69. §.) akár felbújtó, akár bűnsegéd — van, *mindegyikük tevékenységének helye külön-külön elkövetési helynek* tekintendő és — feltéve, hogy a részeségi cselekményeket *különböző* bíróságok területén követték el: az illetékeség a *megelőzés* elvei értelmében lesz eldöntendő.

d) Ha valaki *más egyénnel, mint eszközzel* (pl. a szokászerű tolvaj 12 évnél fiatalabb gyermekkel) *követteti el a bűncselekményt*, az illetékeséget nem az a hely fogja megállapítani, a hol a reábirás történt, hanem a *physikai véghezvitelnek*, vagyis a tényálladék *valóságos megvalósításának* helye.

e) Azokban az esetekben, melyekben *büntető törvényünk* az *eredménytelen felhívást* (pl. 134. és 171. §-ok 2. bek.), illetőleg a *felbujtást* (222., 226., 453. §-ok), vagy a *segítést* (283., 294., 447. §-ok) *sui generis delictumnak* minősíti és a tettes ellen eljárás nem indítható, az illetékeség kétségtelenül azon hely után irányul, a hol a felbujtás, felhívás vagy segítés történt. Ha azonban a most említett cselekmények nyomtatvány után voltak elkövetve, a B. P. 562. §-ának különleges rendelkezéseit kell alkalmazni.

f) Számos bűncselekménynél a *tettesnek külső tevékenysége* nem egységes, hanem *területileg szétválasztott több cselekményből* áll; más bűncselekményeknél pedig a tényálladéknak több törvényes ismertető jel található. Mind a két esetben a 16. §. *második* bekezdésnek szabálya megelőzi a gyakorlatban felmerülhet kétségeket, mert elkövetési helynek kell tekinteni mindazokat a *helyeket*, a hol a tettes akármelyik önálló cselekményt, illetőleg a *különböző* ismérvek egyikét vagy másikat megállapító cselekményt véghezvitte, s a mennyiben a tettes több bíróság területén fejtett ki bűnös tevékenységet vagy *különböző* ismérveket *különböző* bíróságok területén valósított meg,* e bíróságok közt a *megelőzés* elve (16. §. 3. bek.) fogja az illetékeséget meghatározni.

* P. csalás esetén egyformán illetékes az a bíróság, melynek területén a tettes: 1. A ravasz fondorlatot kifejtette; 2. a hol a megkárosított tévedésbe ejtetett; 3. a hol a kár okoztatott. Vagy okirathamítás vádja

g) A 16. §. 1. bek. *közömbösnek* jelenti ki azt a helyet, a hol a tettes cselekvése folytán létrejött *eredmény* beállott. Ismét nagyon vitás azonban, hogy mit kell az *eredmény* fogalma alá vonni? Kétségtelen, hogy a B. P.-unk álláspontjából nem csak a tettes cselekvésének az az *esetleges* következménye irrelevans, a mely az elkövetésnek utolsó actusától térben és időben teljesen külön áll (pl. ölési cselekményeknél a sértett *halálának* helye), hanem a bűncselekmény *tényálladáshoz tartozó* eredmény beálltának helye is.*

h) A *mulasztás* által elkövetett bűncselekményeknél (*omissiv delictumok*) az illetékesség megállapítására azt a helyet kell alapul venni, a hol a tettesnek vagy részesnek az elmulasztott tevékenységet ki kellett volna fejteni; a mennyiben pedig a terhelt *több helyen* volt köteles valamely cselekményt elkövetni, s ezek a különböző bíróságok területi hatósága alá tartoznak, a *megelőzés* elve fog dönteni.

i) Szintén a 16. §. *második* bekezdésnek alkalmazásával kell megállapítani az illetékességet az u. n. *távolsági* bűncselekmények esetében, nevezetesen: bármely irat (például becsületsértést tartalmazó levél) küldése, vagy lövés, dobás,** átkiáltás útján elkövetett bűncselekményeknél.

A mennyiben azonban a távolsági bűncselekményeknél az egyik elkövetési hely külföldön van (pl. a hatóságot rágalmozó beadvány külföldön tétetett postára); akkor a *belföldi* bíróság fog *kizárólagos* illetékességet szerezni.

j) A 16. §. 2. bekezdésének szabálya biztosítja azt is, hogy az *utazás közben vasuton vagy hajón* elkövetett bűncselekményre nézve az illetékességet mindig könnyű lesz megállapítani.

k) A *folytatólagos**** és az u. n. *collectiv*† (együttes),

alapján egyformán járhat: 1. a hamisítvány készítésének, 2. a hamisítvány bizonyításra való felhasználásának helyén területi joghatóságot gyakorló bíróság. Törvényünk ezen rendelkezésének helyes indoka az, hogy azok a ténykörülmények, melyek a vád tárgyává tett bűncselekménynek törvényes ismertető jelei, az illetékesség megállapítása szempontjából teljesen egyenlő jelentőséggel bírnak. Helyesen mondja a M. I. (120. l.) *Csak önkény és auctoritativ parancs jellegével bír annak kimondása, hogy az utolsó cselekmény helye döntő az illetékességre, mert egyetlen érvet sem lehet a mellett felhozni, hogy egyik ismertetőjel lényegesebb, mint a másik. Ha tehát minden ismertetőjel egyenlően lényeges és valamennyinek megvalósítása nélkül nincs befejezett bűncselekmény; akkor csak az a helyes és természetes álláspont, ha minden bíróság, a melynek területén a bűncselekmény törvényes ismertető jeleit megvalósító tényt elkövetették, egyaránt illetékesnek van elismerve.*

* Pl. ha az induló hajóra feladott szállítmányba valaki égő kanócok rejtett, a feladás helye lesz az elkövetési hely, nem pedig az, a hol a tűzvész kitört.

** Az irat küldése által elkövetett bűncselekményre nézve tehát mind a feladás, mind a kézhezvétel bírósága illetékes; vagy az ölés, illetőleg testi sértés el van követve azon bíróság területén is, a honnan a lövés történt, vagy a bűnjelül szolgáló követ átdobták, s ott is, (ha ez különböző bíróság területe) a hol a megsebesült egyén a bűncselekmény idejében tartózkodott.

Érdekes, de törvényünk értelmében nem követhető az olasz judicaturának (l. Fioretti Codice di procedura penale Nápoly 1890. 20—21. l.) az az álláspontja, hogy nyitott levelező-lap küldése által elkövetett bűncselekmény tárgyában csak a feladás helyének bírósága lesz illetékes. A m. kir. Curia 1897 évi 6515. sz. határozata nyílt levelező-lapnál is az érkezés helyét vette irányadónak (*Jogt. Közl.* melléklete 1897. 247. l.)

*** Ezek fogalmáról és ismérveiről l. Balogh: A folytonos és folytatólagos bűncselekmények tana (Budapest, 1885.) 27—46. l.

† V. ö. Balogh: A delictum collectivum s a szokásszerű és üzletszerű bűncselekmények tana (Budapest, 1886.). Magyar jogászegyleti értekezések XXX. füzet. Annak bizonyítékául, hogy a német bir. B. P. ezekben a kérdésekben mennyivel több controversiára nyújt alkalmat, felhozhatom, hogy pl. Schwarze (Kommentár a német B. P. 7. §-ának magyarázatánál), Hälschner (Deutsches Strafrecht I. köt. 153. l.) és Ullmann (a Holtendorff-féle Handb. d. Str. pr. r. I. köt. 155. l.) szerint ezeknél a cselekményeknél az utolsó actus elkövetési helyét kell az illetékesség megállapítására alapul venni; ellenben Glaser szerint (Handb. II. köt. 182. l.) az első cselekmény állapítja meg az elkövetési helyet, mert a későbbiek mit sem változtatnak a már létrejött tényálladékon. Garraud szerint (Précis 527. l.) azt a helyet kell alapul venni, a hol elég sok cselekmény követtetett el arra, hogy a szokásszerűség megállapítható legyen.

különösen a *szokásszerű, vagy üzletszerű* bűncselekmények *több egyes cselekményből* állván, elkövetés helye lesz mindegyik bíróság területén, a hol bármelyik egyes cselekmény véghez vité volt és ismét a *megelőzés* elve lesz majd irányadó.

l) A folytonos* (tartós) bűncselekményeknél vagy a tényálladék első megvalósításának (pl. kettős házasság megkötésének), vagy pl. a személyes szabadság többszörös megsértésénél *mindegyik* elkövetésnek helye megállapítja az illetékességet.

2. B. P.-unk rendelkezései folytán az illetékességi okokra vonatkozó *eddig* judikaturánk (l. Fayer: Bűnvádi eljárás 69. és köv. II. Márkus: Felsőbírósi határozatok 2. kiadás 1894. V. köt. 633—640. II. és a *Büntető Jog Tára* tartalommutatója 378. l.) legnagyobb részben jelentőségét veszítette. Mindazáltal felemlitem a kir. Curia-nak következő elvi kijelentéseit:

a) *hamis vád* esetében nem az az illetékes bíróság, mely a hamis vád alapján eljárni lett volna hivatva, hanem az, melynek területén a *hamis vád emelve volt* (1888. évi 4611. sz. Dltár XXI. köt. 131. l.), illetőleg, ha a hamis vád *beadványban volt* elkövetve, az a bíróság, melynek területén az irat *benyújtott*** (B. T. VII. köt. 257. l.); b) *hamis eskü* esetén az a törvényszék illetékes, melynek területén a hamis eskü *letéttetett* (l. 1891. évi 11,036. és 1892. évi 10,790. szám alatt Márkus id. h. 636. és 638. II., 11,509. és 11,513. szám alatt, hasonlóképen a B. T. XXXIV. köt. 311. és 312. II.) közölt curiai határozatokat;*** c) a gyakrabban előjöheto praktikus esetek közül még kettőt említek: a) *jogtalan elsajátítás* esetében, a mennyiben alaposan vélelmezhető, hogy az elsajátítási szándék már a találás idejében megvolt, — a *találás* helyét, de ezenfelül azt a helyet is *elkövetési* helynek kell tekinteni, a hol a tettes a talált dologgal, mint sajátjával rendelkezett; β) ha ismeretlen holttestet találtak és a bűncselekménynek nincs tanuja, a *találás* helyét lehet elkövetési helynek vélelmezni.

3. A nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények esetén a B. P. 562. §-a; a B. P. hatályának területén *kívül magyar hajón* elkövetett bűncselekmények tekintetében pedig a 25. §. 3. bek. *speciális elkövetési helyet* állapít meg.

4. *Megelőzés* (16. §. 3. bek.) csak *egyenlően illetékes bíróságok* közt veendő figyelembe s az elsőbbségre nézve az lesz lényeges, hogy az illető ügyben melyik *bíróság vagy annak tagja* (különösen a vizsgálóbíró) tett kiábban valamely intézkedést, illetőleg melyik hozott korábban valamely határozatot. A megelőzést megállapítja a *vizsgálóbíró* vagy törvényszéki hatáskörbe utalt bűncselekmény miatt a *kir. járásbíró* által teljesített bármely nyomozó vagy vizsgálati cselekmény, különösen a B. P. 86. és 95. §-ai, továbbá a 98. §. 1. és 4., végre a 100. §. 2. bek. alapján tett intézkedések is. *Nem szükséges*, hogy ez a cselekmény valamely határozott egyén ellen irányuljon, pl. elég a bírói szemle foganatosítása vagy valamely bűnjel lefoglalása. Ellenben a *rendőri hatóság* részéről teljesített nyomozó cselekménynek vagy az ügyészség által emelt vádnak elsőbbsége a megelőzés szempontjából irrelevans, mert B. P.-unk kifejezetten bírói intézkedést kíván.

5. 16. §. 3. bek. módot nyújt az ügyészségnek vagy a magánvádlónak arra, hogy mindaddig, míg egyik bíróság sem tett semmi intézkedést, szabadon mérlegelhesse a *cél-szerűségi tekinteteket* és annál a bíróságnál emeljen vádat, a melynek területén pl. a bizonyítás felvétel legkönnyebben történhetik. Ezen az alapon azután ez a bíróság lesz forum praeventionis.

* Ezek fogalmára nézve v. ö. e sorok írójának idézett értekezését 11—15. l.

** A B. P. értelmében kétségtelenül az a bíróság is, melynek területén a beadvány készült.

*** A hamis eskü elkövetési helyének megállapításáról l. még a B. P. XXXIV. köt. 309. l. közölt értekezést.

6. Annak a bíróságnak, a melyet a másik megelőzött, mihelyt erről értesült, az általa később indított eljárást hivatalból *meg kell szüntetni*.

7. Ha az elkövetés helye iránt kétség forgott fen s az eljárás valamely bíróságnál *a megelőzés elve alapján* volt indítva, azonban a per folyamán az időközben felmerült adatok kétségtelenné tették, hogy az elkövetés helye másutt van: akkor a 16. §. 4. bek. értelmében az ügyet *hivatalból kell áttenni* ahhoz a bírósághoz, melynek területén a bűncselekmény valójában elkövetetett. Az áttételt a B. P. 129. §. utolsó bek. és a 263. §. értelmében a vádtanács; a 268. és 281. §-ok eseteiben pedig az *esküdthírség*, illetőleg a *törvényszék* rendeli el.

8. Az áttételt csak addig kell *hivatalból* elrendelni, míg *a vádirat benyújtva nincs*, mert az előkészítő eljárás befejeztével az áttétel már akadályozná a pernek gyors továbbfolytatását és befejezését, s így éppen nem kívánatos.

9. A vádhatározat jogerőre emelkedése vagy a főtárgyalás elrendelése (268. §. 3. bek.) után az áttételt, tekintettel a 274. §. 2. bekezdésnek rendelkezésre, még az elkövetés helyének bizonyossá válta esetén *sem lehet elrendelni*; ellenben a vádirat benyújtásától a most megjelölt időpontig a felek kérelmére az áttétel elrendelhető lesz. *Dr. Balogh Jenő,*
kir. táblai bíró, egyet. m.-tanár.

VII. A nyomozás és a vizsgálat célja az új bűnvádi perrendtartásban.

A nyomozás és a vizsgálat, melyek az előkészítő eljárásnak két különálló részét képezik, az új bűnvádi perrendtartásban külön-külön fejezet (VIII. és IX.) alatt tárgyaltnak. Az előkészítő eljárásnak ekként való szétválasztása azonban nem elvi különbségre, hanem főleg célszerűségi szempontokra vezetendő vissza. A bűnvádi eljárás 83. és 102. §-ai ugyan, melyek elseje a nyomozás, második pedig a vizsgálat célját adja meg, az előkészítő eljárás eme két különálló része elé egymástól eltérő célokat állapít meg, e különbség azonban csupán látszólagos; mert az elérni szándékolt eredmény úgy a nyomozás, mint a vizsgálatnál egy és ugyanaz.

A nyomozásnál ugyanis, melynek korlátlan ura a kir. ügyész, az egybegyűjtött anyagot a végből veszi vizsgálat alá a vádhatóság, hogy a vád emelésére van-e elegendő alap, avagy pedig a nyomozás megszüntetendő-e? A vizsgálatnál pedig, melynél tehát szintén ez a cél, az képezi vizsgálat tárgyát, hogy van-e helye vádiratnak, avagy a vád elejtésének?

Az a határvonal tehát, mely a nyomozás és a vizsgálat között jelentkezik, nem egymástól eltérő célok elérése végett, hanem főleg abból a célból lett megállapítva, hogy az előkészítő eljárás mindama felesleges terhektől mentesítessék, melyeket az eddigi gyakorlat megállapított.

Az eddigi eljárás szerint ugyanis, a törvényszék hatáskörébe tartozó bűncselekmények legnagyobb részében a nyomozást, ha ugyan egyik-másik kis város vagy község közbiztonsági közegeinek eljárását annak lehet nevezni, rendszerint a vizsgálat követte, ennek során pedig mindazokat a tanukat kihallgatták, kik a nyomozás során már kihallgatva voltak. Ismételték továbbá mindazokat a cselekményeket, melyek a nyomozás során a bűncselekmény s ennek elkövetői felderítése céljából már fogatosítottak. Ez a gyakorlat aztán azt a felfogást emelte érvényre, hogy az előkészítő eljárás minden esetben két részre, úgy mint a nyomozás és a vizsgálatra oszlik s a nyomozás után mindannyiszor a vizsgálatnak kell következni.

Az új bűnvádi eljárás, mely a kötelező vizsgálat rendszerét nem fogadta el, csakis azokban az esetekben rendel kötelezőleg vizsgálatot, hol azt a bűncselekmény súlyossága

vagy a vád és védelem érdeke megköveteli. A perrendtartás 103. §-a ugyanis, mely a kötelező vizsgálat eseteit sorolja elő, meghatározza az eseteket (1., 2., továbbá 3. pont alatt b) alatti esetek), melyekben a vizsgálat feltétlenül kötelező.

Ezenfelül a 3. c) pontban megállapít egy jogszabályt, a mely szerint, ha oly körülmények forognak fen, a melyek kiderítése vagy megállapítása a védelem szempontjából kívánatos, a vizsgálat ugyancsak elrendelendő.

Végül az utolsó, a d) pontban foglalt jogszabálynál fogva, a vádtanácsnak van megadva a jog, hogy vizsgálatot rendelhet minden oly esetben, hol annak szükségét, az elősorolt eseteken felül, a fenforgó körülmények indokolják.

Ezután tehát csak azokban az esetekben fog vizsgálat tartatni, a hol arra feltétlenül szükség van (103. §. 1., 2. p.). avagy a hol azt a vád és védelem érdeke (103. §. 3. pont alatt b) c) esetek), avagy végre egyéb körülmény (103. §. 3. d) pont) indokoltta teszi.

Ezekből tehát kétségtellenül kitűnik, hogy a perrendtartás a fakultatív vizsgálati rendszert fogadta el. Minden oly esetben tehát, hol a vizsgálat mellőzhető, a főtárgyalás a nyomozás alapján fog megtartatni. Ekként azok a terhek, melyeket a gyakorlat a kötelező vizsgálat kifejlesztése által az előzetes eljárásra rakott, megszüntetve lesznek s nem fog előállani az az eset, hogy a tanuk, kik a főtárgyaláson a bűncselekmény elkövetése után gyakran évek múlva hallgattnak ki eskü alatt, a nyomozás és a vizsgálat alatt tett vallomásaikkal ellentétesen, avagy már éppen semmit sem vallanak. Szabályként lehet tehát felállítani, hogy a főtárgyalás az esetek legnagyobb részében, a nyomozás anyaga alapján fog elrendeltetni; a vizsgálat pedig csupán azokban az esetekben előzi meg a főtárgyalást, hol arra a 103. §-ban felsorolt kivételes körülményeknél fogva szükség van. Ekként az a hosszadalmasság, melyben az előzetes eljárás eddig sinlett, meg fog szűnni s a nyomozó hatóság eljárását gyorsan követi a főtárgyalás.

De gondoskodott a perrendtartás arról is, hogy oly esetekben, melyekben vizsgálatnak is van helye, az előkészítő eljárás hosszadalmassá ne váljék.

A perrendtartás 117. §-ának két utolsó bekezdése szerint ugyanis, a vizsgálat során mellőzendő az oly részleteknek és mellékes körülményeknek a kutatása, melyek a 102. §. keretén kívül esnek; a nyomozás cselekményei pedig csak hézagossá váltak miatt, kétség vagy homály eloszlátása végett vagy abban az esetben ismétlendők, ha oly bizonyítékokra vonatkoznak, melyről valószínű, hogy a főtárgyaláson nem lesz felvehető. A 118. §. első pontja szerint ezenfelül, a bűncselekmény után maradt nyomok csak abban az esetben állapítandók meg, a mennyiben azok a nyomozás során hiteles módon megállapítva még nem lettek.

E jogszabályok hivatvák tehát ama hatásokat megjelölni, melyeken belül a vizsgálatnak mozogni kell. A gyakorlat ugyanis azt igazolja, hogy a vizsgálat alatt, melynek pedig főleg tájékoztató (informatív) jelleggel kell birni, már olyan adatok is beszereztetnek, a melyek egyenesen az ítélet meghozatalára szolgálnak alapul, s a melyek különben csak a főtárgyalás során lennének felveendők.

Kihallgattnak ugyanis olyan tanuk, kik a nyomozás során már kimerítő, avagy olyan vallomást tettek, mely némi részben hiányokban szenved ugyan, de a mely a főtárgyalás folyamán pótolható. Ujból fogatosítottatnak a bűncselekmény felderítésére vagy annak nyomai fentartására szolgáló azok a cselekmények, melyek a nyomozás során már kellőképp felvették.

Igaz ugyan, hogy az esetek legnagyobb részében ez eljárás nem mondható indokolatlannak; mert a nyomozás anyaga, a melyet gyakran ahhoz nem értő közegek gyűjtenek össze, hézagossá és megbízhatlan volta miatt csak alig valami, vagy néha éppen semmi alapot sem nyújt a helyes tájékoz-

tatásra: figyelemmel azonban arra, hogy a nyomozás cselekményei, még ha azok kiegészítést sem igényelnek, a vizsgálat során mindannyiszor ismételtetnek: a perrendtartás 117. §-ának abbeli rendelkezése, mely szerint a nyomozás cselekményei csak az ott megjelölt feltételek fenforgása esetén ismétlendők, épen nem mondható feleslegesnek.

Ezután tehát a vizsgálóbíró a nyomozás során kihallgatott tanukat csak abban az esetben hallgatja ki, ha azok vallomása hézagos, kétséges vagy érthetetlen. Ha tehát a nyomozás cselekményei némi részben hiányokban szenvednek is, azok a vizsgálat során csupán annyiban egészítendők ki, a mennyiben a hiány a főtárgyalás során nem pótolható. A perrendtartás különben annak a szabálynak a felállításával, hogy a nyomozás cselekményei egyébként csak abban az esetben ismétlendők, ha valószínű, hogy azok a főtárgyalás során fel nem vehetők, egyenesen kifejezi, hogy az ügyet a főtárgyalás során kívánja kimerítő tárgyalásban részesíteni s a vizsgálat célja gyanánt főleg a helyes tájékoztatást állapítja meg. E tájékoztatásra azonban olyan ténykörülményeknek kell szolgálni, a melyek alapján a bűncselekmény, különösen annak minősége megállapítható legyen; mert a hatáskör kérdése a bűncselekmény minőségével szoros kapcsolatban állván: ez a kérdés, melyhez fontos perjogi következmények fűződnek, az előkészítő eljárás során fejtendő meg.

A bűncselekmény elkövetését megelőző körülmények azonban, milyenek többek közt az enyhítő és súlyosító körülmények, nem kutatandók, csupán akkor, ha azok a minősítésre (pl. előre megfontolt szándék, előkészületi cselekmény) befolyással bírnak. Vagyis szabályként lehet felállítani, hogy azok a körülmények, a melyek az ítélet hozatalára befolyást gyakorolnak ugyan, de a főtárgyalás elrendelését nem akadályozzák, a vizsgálat során nem kutatandók.

Ezekből tehát nyilvánvaló, hogy a nyomozás és a vizsgálat, a melyek látszólag egymástól eltérő célokat igyekeznek elérni, lényegileg egy cél felé törekednek. Az egyedüli különbség, mely a nyomozás és vizsgálat közt jelentkezik, az, hogy a nyomozás és vizsgálat megszüntetése egymástól eltérő jogi hatásokat szül.

Míg ugyanis a nyomozás megszüntetése, mi felett a kir. ügyész határoz, csupán annyit jelent, hogy a kir. ügyész az irányban van tájékozva, hogy vádemelésnek helye nincs s így nincs kizárva az, hogy amennyiben újabb terhelő adatok merülnek fel, ezek alapján vádat emel; addig a vizsgálat megszüntetése, melyet az ügyész érdemben tett indítványa előz meg, a jogerős ítélet jellegével (res judicata) bír. A vizsgálat megszüntetését magában foglaló határozat ugyanis, mely a nyomozás és vizsgálat során egybegyűjtött anyagra s az ennek alapján emelt ügyészi indítványra van fektetve, azt tartalmazza, hogy az államhatalomnak a fenforgó esetben büntető igénye nincs s így ez a határozat, mely a vádat elutasította, csakis új bizonyíték alapján támadható meg.

Egyébként azonban a vizsgálat, melynek feltétele ugyan a nyomozás során egybegyűjtött nyomatékos gyanu anyaga, a nyomozástól, mindkettőnek célját tekintve, miben sem különbözik. Mindkettőnek célja a bűncselekmény s az azt elkövetőknek a kinyomozása. A kinyomozásra szolgáló utak és módok pedig, a melyek részleteire nézve a perrendtartás kimerítő utasításokat ad, abban összpontosulnak, hogy az előkészítő eljárást gyorsan kövesse a főtárgyalás.

A cél, a melynek megvalósítására a perrendtartás törekszik, nem mondható egykönnyen elérhetőnek, az azonban tagadhatatlan, hogy az elérni szándékolt eredmény, a mai állapotokhoz viszonyítva, felette nagy haladást fog feltüntetni.

A megvalósítás felett gondolkozva, nem titkolhatni el azon aggodalmat, hogy a közbiztonsági közegek, melyek a nyomozás teljesítésére hivatvák, megfelelnek-e azoknak

a követelményeknek, melyeket feladatuk fontossága eléjük tár.

Igaz ugyan, hogy a kir. ügyész, a kinek kezében összpontosulnak a nyomozás szálai, a közbiztonsági közegekkel szemben utasítási és irányítási joggal fog birni s a nyomozó hatóságok eljárását ellenőrzi; ez azonban még nem oszlatja el a tapasztalat által nagyon is indokolt azt a kétséget, hogy a nyomozást teljesítő rendőri hatóság, melynek eljárása nem egy ízben mondható megbízhatatlannak és felületesnek, megüti-e majd azt a mértéket, melyet a perrendtartás maga előtt tartott akkor, mikor az ügyek legnagyobb részében, vizsgálat mellőzésével, egyedül a nyomozás anyaga alapján rendelte a főtárgyalást kitűzetni. E kérdésre, a melynek megoldásánál a kir. ügyészség viszi a vezető szerepet, csak majd az élet adja meg a feleletet; az azonban méltán remélhető, hogy a nyomozást teljesítő rendőri hatóságok eljárása nem fog akadályul szolgálni a perrendtartás által kitűzött ama cél elérésére: hogy a bűncselekmény elkövetését mielőbb az ítélet kövesse.

Uzonyi Géza

kir. táblai tanácsjegyző.

Megtámadási per indítására való felhatalmazás.*

A kassai kir. ítélő tábla egyik határozatában elvi jelentőségű kérdésekkel foglalkozván, érdekes annak ismertetése; ítéletének kritikai méltatása céljából az ügyállás a következő:

A közadós ellen a csőd 1897 márczius 29-én elrendeltetvén, a csődhirdetmény ugyanezen napon kifüggesztetett. A tömeggondnok a megtámadási keresetet a csődválasztmányának felhatalmazása nélkül 1898. évi szeptember 29-én nyújtja be az illetékes járásbírósnál s ezen felhatalmazást a csődválasztmánytól csak 1898 október hó 20-án kapván meg, azt az I. érdemleges tárgyaláskor a per bíróságnál pótolja. A kassai kir. ítélő tábla felülvizsgálati bírósága ezen eset elbírálásánál a következő elvi kijelentéseket teszi ítéletében:

A kereset az elévülési időn belül adatván be, a kereseti jog elévültnek nem tekinthető. — A csődválasztmányának felhatalmazása a kereset benyújtása után is pótolható; ezen felhatalmazás azonban a csődtörvény 37. §-ában meghatározott elévülési időn túl többé meg nem adható.

A kir. ítélő táblának első elvi kijelentése megegyez nemcsak az általános jogelvekkel, hanem különösen az 1875: XXXVII. tcz. 329. §-ában és az 1876: XXVII. tcz. 32. §-ában foglalt azon jogelvvel, hogy a hónapokban meghatározott határidőnek utolsó napja a határidő utolsó hónapjának azon napjára esik, a mely számánál fogva a határidő első napjának megfelel. Ugyanezen jogszabályt alkalmazza joggyakorlatunk a csődeljárásban is, így a m. kir. Curia a Márkus-féle gyűjtemény V. kötete 1647. szám alatt közölt határozatában.

Hogy a csődtörvény 160. §-ában jelzett felhatalmazás a kereset benyújtása után is pótolható, következik nemcsak az általános jogelvekből, de különösen a csődtörvény szelleméből s a csődtörvény alapján kifejlődött joggyakorlatunkból. Így a m. kir. Curia a Márkus-féle gyűjtemény I. 736. lapján: «A gyakorlat a felhatalmazást csakis disziplináris rendelkezésnek tartja... a tömeggondnok fellépését alperes a tömeg belső ügykezeléséhez tartozó okból megtámadni jogosítva nincsen.» Curia ugyanott I. 775. lapon: «A megtámadási perben a felhatalmazás, mely a tömeggondnok részére megkivántatik, a per folyama alatt is pótolható.»

A tábla azon kijelentését, hogy a felhatalmazás a csődtörvény 37. §-ában meghatározott elévülési időn túl többé meg nem adható, a következően indokolja:

* L. jelen számunk mellékletén 152. sz. esetet.

1. A tömeggondnok megtámadási keresetét az 1881. évi XVII. tcz. 160. §-a szerint csak felhatalmazás alapján indíthat. 2. A most jelzett 160. §-nak az elévülésre vonatkozó §-al való egybevetéséből jogszerűen csak az következtethető, hogy ezen felhatalmazás csupán ezen hat hónapon belül adható. 3. Az 1893. XVIII. tcz. 17. §-ának második bekezdése csak úgy értelmezhető, hogy a megbízás az elévülési időn túl többé nem pótolható. 4. Az ellenkező értelmezéssel az 1881. XVII. tcz. 37. §-ának az elévülésre vonatkozó intézkedése illusoriussá válnék.

Az elősorolt indokok alapján az elbírálás alatt levő konkrét esetben a tábla megállapítja: a) hogy a csődtömeggondnok 1897. szeptember 29-én a kereset indítására jogosultsággal nem birt; b) hogy az 1897. évi szeptember 29-én beadott kereset október hó 20-iki hatálylyal tekintendő beadottnak; c) végül, hogy 1897. október 20-án ezen kereseti jog már elenyészett.

Ugy a tábla felsorolt 4 rendbeli indoka, mint annak a konkrét jogesetből folyó megállapodásai ellenkeznek az 1881. XVII. tcz.-ben foglalt csődtörvényvel, az általános polgári perrendtartásban megállapított jogelvekkel s különösen az 1893. XVIII. tczikkkel.

Ad 1. Helytelen azon indok, hogy a tömeggondnok megtámadási keresetét csak a Cs. T. 160. §-ában adott felhatalmazás alapján indíthat, mert ezen §. nem a kereset indítására vonatkozik, hanem 1. pontjában csakis a közadós jogcselekményeinek megtámadásáról szól, holott a T. 26. §-a részletezvé, hogy ezen megtámadási jog kereset s kifogás alakjában lévén érvényesíthető, a tömeggondnokot ezen érvényesítésre feltétlenül feljogosítja. Ezen indok egyébként éles ellentétben áll az ítélet azon elvi kijelentésével, hogy a felhatalmazás a kereset megindítása után is pótolható.

Ad 2. A csődtörvény 160. §-ának a T. 37. §-ával való összevetéséből jogszerűen nem következtethető azon körülmény, hogy a felhatalmazás csakis a 37. §-ban meghatározott hat hónapon belül adható meg, mert míg egyrészről a 37. §. csakis az elévülésről intézkedik, addig másrészről a 160. §. egyáltalában nem határozza meg azon időpontot, hogy meddig adható meg ezen felhatalmazás, holott kétségtelen, hogy ha a törvény a felhatalmazás megadását határidőhöz kötni akarta volna, ezt világosan kijelentnie is kellett volna.

Ad 3. Az 1893. évi XVIII. tcz. 17. §-a nem tartalmazza azon kijelentést, hogy a megbízás csak az elévülési időn belül pótolható, sőt ellenkezőleg azon intézkedéséből, hogy az ott jelzett határidőn belül kijavítva beadott kereset úgy tekintetik, mintha eredetileg helyesen lett volna beadva, okszerűen következik, hogy a megbízás bármikor és feltétlenül oly joghatálylyal pótolható, mintha az eredetileg is megadatott volna. A törvény ezen rendelkezése oly világos, hogy azt félremagyarázni nem lehet.

Ad 4. Hogy az ellenkező értelmezéssel a törvény 37. §-ában meghatározott elévülés illusoriussá tétetnék, teljesen indokolatlan feltevés, mert a kereset benyújtásának ideje a 37. §-ban megállapítván, egyrészt kétségbe nem vonható, hogy az ellenkező értelmezéssel a kereset benyújthatása hosszabb időre el nem halasztatik, másrészt kétségtelen, hogy a mennyiben a bíróság a megtámadási kereset eldöntése céljából a felhatalmazás megadását és felmutatását szükségesnek tartja, módjában áll annak felmutatását a per minden törvényellenes késleltetése nélkül elrendelni.

Mindezekhez képest jogilag nem indokolhatók, sőt jogellenesek a táblának a konkrét esetből kifolyólag megállapított fentebbi következtetései. Így:

Helytelen azon kijelentés, hogy a tömeggondnok szeptember 29-én a kereset indítására jogosultsággal nem birt, mert hiszen a T. 26. §-ában részére ezen jogosultságot feltétlenül megállapítja. Jogalappal nem bír annak

megállapítása, hogy a szeptember 29-én beadott kereset október 20-iki hatálylyal tekintendő beadottnak, mert a kereset joghatálya törvénykezési rendtartásunk szerint annak az iktatóba való benyújtásával kezdődik s ezen időpont önkényesen, bármily jogalapon is, későbbi időre ki nem tolható. Helytelen végül annak megállapítása, hogy október hó 20-án a kereseti jog már elenyészett, holott kétségtelen, hogy a kereset kellő időben beadván, s a kereset benyújtásával az elévülés megszakítván, fogalmilag jogi képtelenségnek mutatkozik a kereseti jog elenyészteről beszélni.

Ezen jogkérdés különben a *Jogtudományi Közlöny* 1897. évfolyam 50. számában is: «A megtámadási keresetekre vonatkozó felhatalmazás pótlásáról» című értekezésben már is megvitattatott s ugyanott a csődtörvény és sommás eljárási törvényünkben levont következtetésekkel kimutatni igyekeztem, hogy a felhatalmazás az egységesnek tekintendő tárgyalás bármely szakában, tehát az ítélet meghozataláig és pedig az 1881. évi XVII. tcz. 37. §-ban meghatározott hat hónapi időre való minden tekintet nélkül, mindenkor kellő időben megadható.

Hogy mégis a tábla a részletezett érvek daczára elvi élel kijelenté, hogy a felhatalmazás a T. 37. §-ban meghatározott elévülési időn túl többé meg nem adható, bár a kereset kellő időben beadatott is, ennek oka abban keresendő, mert helytelenül alkalmazta a T. 37. §-nak rendelkezését a felhatalmazás megadására, s mert az elévülésre vonatkozó elveket kiterjeszté a felhatalmazás megadásának tényére, a midőn tulajdonképen azt jelenti ki, hogy a felhatalmazás, s illetve az arra vonatkozó jog elévült.

Kétségtelen ugyanis, hogy a T. 37. §-a csak a megtámadási jog elévülésére vonatkozik, nem pedig a csődválasztmány felhatalmazásának elévülésére, s másrészt az általános jogelveknek felforgatására vezet s téves az elévülés jogszabályait a felhatalmazás megadásának tényére kiterjeszteni.

Általános érvényű tétel, hogy úgy az elbirtoklás, mint az elévülés csakis a vagyonjogokra, s különösen a szerzett jogokra vonatkozik, s hogy az elévülésnél szükséges idő megkülönböztetendő a tételes anyagi s alaki jogok által megszabott bizonyos záros határidőktől, melyek alatt meghatározott jogi cselekmények különbeni jogi következmények sulya alatt teljesítendőek.

A felhatalmazás megadására vagy meg nem adására vonatkozó jog, ha szabad azt ily értelemben véve jognak, alanyi jognak tekinteni, semmi esetre sem tekinthető vagyoni jognak s különösen nem szerzett jognak, mert az nem valamely jogszerző jogi ténynek köszöni létét, hanem a törvény rendelkezésénél fogva illeti meg a csődválasztmányt, ennek tehát a fentebbi jogositvány, ha lehet úgy nyilatkoznom, — ugynevezett személyi joga, — mely elévülés alá semmi körülmények között nem eshetik.

Azonban oly jogi ténynek, jogi cselekménynek sem tekinthető a felhatalmazás megadása, mely a fentebb érintett valamely záros határidő alatt lenne teljesítendő, mert erre nézve tételes törvény, és különösen csődjogunk ily záros határidőt sehol meg nem állapít, s ilyet megállapítani ennél fogva a bíróság sem jogosult.

Kétségtelen tehát, hogy a mig egyrészt a jelzett ítéletnek erre vonatkozó 3. elvi kijelentése jogsértő és helytelen, addig másrészt a kir. Curia fentebb érintett felfogásával is egyedül összeegyeztethető azon állítás, hogy a felhatalmazás megadása a megtámadási kereset megindítása után s a törvény 37. §-ban meghatározott elévülési időn túl is, az ítélethozatalig mindenkor kellő joghatálylyal pótolható s az ennek megadására vonatkozó jog, mint törvényesen alapuló személyi jog el nem évülhet.

Biztosítási végrehajtás elrendelése büntető ítélet alapján.

A gellérthegyi rablógyilkosok bűnügye, a melyben a harmadbíró csak most fog ítélni, az azzal összefüggő kártérítésből kifolyóan okot szolgáltatott egy elvi jelentőségű határozatra a végrehajtási jog terén, újabb illusztrációjával annak, mily szoros az összefüggés büntető- és polgári jog között.

A meggyilkolt Appel Lajosnak atyja ugyanis az első-bíróági büntető ítélet alapján biztosítási végrehajtást kért azon kárösszeg erejéig, a melyet a gyilkosok által elzalogosított, meggyilkolt fiától elrablott értéktárgyak kiváltásáért fizetett, Fuchs Mátyásnak a büntető törvényszék elnöki letételében kezelt ingóságaira. A budapesti IV. ker. kir. járás-bíró, a melyhez magánpanaszos fordult az 1881. évi I. X. tcz. 2. §-a alapján, a kérelmet elutasította, indokul azt hozván fel, hogy a biztosítási végrehajtás elrendelésére a per bírósága illetékes és hogy a végrehajtási törvény 223. §-ában említett «ítélet» alatt csakis polgári bíróságnak ítélete értendő, a mint ezt Imling Konrád is vallja ismert kommentárjának 411. lapján.

Ezen végzés ellen a magánpanaszos felfolyamodással élván, kifejtette, hogy a büntető ítélet is «feltétlenül marasztaló elsőbíróági ítélet»; ha a törvény a büntető ítéleteket ilyennek tekinteni nem akarta volna, feltétlenül marasztaló polgári elsőbíróági ítéletről szólna. Már pedig: ubi lex non distinguit, nec nobis est distinguere.

Az illetékesség kérdésében tett azon elsőbíróági kijelentésre, hogy az 1881. évi I. X. tcz. 1. §. 7. pontjában említett ítélet alapján (büntető-bíróágoknak vagyoni marasztalást tartalmazó határozatai) biztosítási végrehajtás elrendelésére illetékes bíróság a törvényben nincsen megjelölve, válaszolta, hogy: a végrehajtási törvény 2. §-a a «végrehajtás elrendelésére» illetékes bíróságokról szól, pedig a biztosítási végrehajtás is végrehajtás. Nem alterálhatja azon körülmény, hogy az 1881. I. X. tcz. 1. §-a csakis a kielégítési végrehajtásról szól, mert a 2. §. az «általános határozatok» feliratu első czimben foglaltatik és dr. Imling Konrád a 223. §. magyarázatánál (409. l.) maga is azt mondja, hogy: «a törvény első czimének nem ugyan valamennyi, de legtöbb §-ai a biztosítási végrehajtásra is alkalmazandók; ennél fogva a negyedik czim («biztosítási intézkedések») csak azon rendelkezéseket tárgyalja, a melyek különlegesen a biztosítási végrehajtásra vonatkoznak, az «általános határozatokban» nem foglaltatnak». Már pedig nyilvánvaló, hogy a végrehajtási törvény 2. § a, a midőn megállapította azon bíróságokat, a melyek a büntető-bíróági ítéletekkel kapcsolatos végrehajtási kérvények elintézésére illetékesek, a kielégítési és biztosítási végrehajtások között különbséget nem tett, ilyet tenni nem akart.

A felfolyamodás utalt még arra is, hogy egy büntető-bíró tanácsa által meghozott ítélet nem bírhat kevesebb joghatállyal, mint bármily sommás ügyeskében hozott ítélet; hogy az ilyen büntető ügyekben rendesen nagyobb a veszély, mint polgáriakban, mert hisz hosszú börtönbüntetésre ítél, keresetre képtelen alperesekről van szó; hogy a kielégítési végrehajtás nem akadályozhatja meg azt, hogy a vádlott a kérdéses letéti tárgyakat a jogerőre emelkedés pillanatában felveszi vagy valamelyik hozzátartozója által felvéteti, a mi által magánpanaszost elüti jogerősen megítélt kárigényétől.

A budapesti kir. ítélő tábla a biztosítási végrehajtást elrendelte, mert az 1881. I. X. tcz. 224. §-ának szelleme szerint nem az a döntő és irányadó, hogy a marasztalás büntető vagy polgári bíróság által mondatott ki, hanem az, hogy hogy az ítéletben határozott, számszerűen kitüntetett összegű készpénz fizetésében való marasztalás mondatott ki és e tekintetben a büntető bíróság ítélete a polgári bíróságéival egy

tekintet alá esik, mert a feltétlen marasztalás egyhatályu, akár polgári, akár büntető-bíró, mondatott ki azt és így mind a kettő egyenlő jogkövetkezménnyel is jár. A budapesti IV. ker. járásbíró illetőségét pedig az 1881. I. X. tcz. 2. §-ának 3. bekezdése állapítja meg. (1898. évi márczius hó 9. 968 sz. határozat.)

Dr. Neuschlosz Tivadar

budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A szövetkezetekről** szóló törvényjavaslat a képviselőház előtt fekszik. Ezuttal csak azon ohajunknak kívánunk kifejezést adni, hogy e nagyfontosságú törvénymű minél előbb — lehetőleg még ez ülészakban — törvényerőre emeltetné, mivel sok és nagy gazdasági és jogi szempont sürgetőleg követeli már a meglevő szövetkezetek reformját és hathatós ellenőrzését, valamint egy sűrűn szerteágazó országos szövetkezeti hálózat megteremtését.

— **A postai kézbesítés.** Ha rövidebb határidőt tűz sommás bíró a tárgyalásra, e határidőig a vétiv a kézbesítő bírósági közegetől igen gyakran nem érkezik be idején, sőt az is nem ritkán megesik, hogy a kitűzött határidő eltelte után eszközöltetik a kézbesítés. Ezért is, valamint a hivatalos kézbesítés bizonytalansága folytán is mindinkább gyakorlatba jön a postai uton való kézbesítés igénybevétele még a helybeli idézéseknél is és nem igen sok baj van a kézbesítés e módjával, mert a posta közegei sokkal megbízhatóbbaknak és értelmesebbeknek bizonyultak, mint akár a bírósági szolgák, akár a községi közegek. Sőt gondolni lehetne arra, hogy a bíróság hivatalból is ez uton kézbesítené határozatait a feleknek.

— **Azok a kézbesítők.** Hihetetlen az, mennyi boszúságot okoznak a fővárosi kézbesítők az ügyvédi karnak. Hiába panaszkodunk, eddig egy cseppet sem javult a helyzet. Olyan emberről, a kit mindennap az utcán látunk s a kinek lakásán egy nappal előbb személyesen jártunk, azt jelentik a kézbesítők, hogy «ismeretlen helyre költözött» vagy «huzamos időre elutazott». A napokban egy hivatalában dolgozó és állandóan Budapesten élő rendőrtanácsosra fogták rá, hogy «ismeretlen helyre elutazott». (*Ügyvédi körökből.*)

— **A budapesti kir. táblához** a folyó év első negyedében 3550 polgári, 4100 büntető, összesen 7650 ügy érkezett s a tavalyról maradt hátralékokkal együtt 10,468 ügyszám várt elintézésre. Elintéztetett 7639, hátralékban van 2829 ügydarab.

— **A budapesti kir. törvényszék** a kamara által kirendelt pártfogó ügyvédtől megköveteli, hogy a pártfogolttól még különös meghatalmazást is mutasson be. Ez törvényellenes, mert azt jelenti ez az eljárás, hogy a pártfogolt fél csak akkor tartozik a kamara által kirendelt ügyvédet meghatalmazottul elfogadni, ha az neki tetszik; nem egyéb ez, mint a kamara kirendelése érvényességének el nem ismerése, a mi az 1874. XXXIV. tcz. 27. §-ának 5. pontjába ütközik.

— **A budapesti tőzsdebíró** a sok halasztás ellen felmerült panaszok folytán imént reformálta ügykezelési szabályait. Az állapot azonban nem változott. Az ügyek egy része két-háromszor elhalasztatik ma is. Folytatólagos tárgyalás határideje pedig némely ügyben hónapokra terjed. (*Ügyvédi körökből.*)

— **Felelősségi jogosultság fegyelmi ügyben.** A budapesti ügyvédi kamara — ügyvéd elleni fegyelmi ügyben határozott: A fegyelmi bíróság a fegyelmi eljárást megszünteti. *Indokok:* Panaszos azt állította, hogy M. M.-nek, H. G. elleni árverési ügyében az árverés alá került üzleti portálét panaszolt ügyvéd vette meg 30 frton, és az alatt, míg a kiküldött végrehajtó az árverési jegyzőkönyvet felvette, végrehajtást szenvedett és ennek apósával alkudozásba bocsátkozott, a kirakatot azoknak 40 frtért eladta és a 10 frt hasznát a maga részére kötötte ki. Ennek ellenében panaszolt ügyvéd nyilatkozatában azt adta elő, hogy «

portálét ügyfele M. M. vette meg, és hogy ő ügyfelének megbízásából és nevében adta el azt 40 frtért. Minthogy a vizsgálat során kihallgatott M. M. megerősítette panaszlott ügyvéd előadását és azt is kijelentette, hogy az árkülönbözetet panaszlott ügyvéd az ő javára számolta el: fegyelmi vétség jelenségének hiányában a fegyelmi eljárást meg kellett szüntetni. (1897 decz. 30. 1396. sz. a.)

A m. kir. Curia végzett: Tekintettel arra, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 79., 100., 101. §-ai a kamarai ügyész, a kir. ügyész és magánpanaszos személyében jelöli ki a vádközegeket, ezeken kívül tehát más valaki vádat sem emelhet; tekintve, hogy magános feljelentéséből, a ki nem egyszersmind magánfél, csak akkor lesz vád, ha valamely vádközeget azt magáévá teszi; tekintve, hogy — ügyvéd feljelentő nem egyszersmind magánfél is, azt a felet pedig, a kinek utasítására állítólag a feljelentést tette, meg nem nevezte, s attól az ügyvédi rendtartás 101. §. utolsó bekezdése szerint megkívántató meghatalmazást be nem mutatta: mindezeknél fogva nevezett ügyvédnek az elsőfoku fegyelmi bíróság határozata ellen beadott felebbezése — az ahhoz való jogosultság hiányából — visszautasítottatik. (1898 márczius 26. 82. sz. a.)

— Az indítvány előterjesztésének időszámítása. A budapesti kir. büntető törvényszék 9103/98. sz. végzésében a következő kijelentés foglaltatik: Mivel a 69,416/97. sz. a. végzés, (melylyel a család vétsége miatt feljelentett H. Sándor elleni feljelentés félretétetni rendeltetett), utóbbinak 1897. évi október hó 25-én kézbesítettett, H. Sándor azonban feljelentését H. Pál ellen hamis vád miatt csak 1898. évi január hó 25-én, vagyis a 92-dik napon adta be, az mint elkésztett beadott, nem jöhet figyelembe. (L. a Btk. 112. és 3. §-ait.) Miért is a feljelentést annál is inkább félretenni kellett, mert az esetleg a rágalmazásra vonatkozólag is elkésztettek tekintendő. (L. a Btk. 260. és 268. §§-ait.)

— Beolvad-e az enyhébb szempont alá eső a súlyosabb beszámítású cselekménybe? Sch. Samu vádlott álkulcsal nyitotta fel II. Kálmán zárt asztaliókját és abból két zálogbárczát tulajdonított el; ugyanezen alkalommal azonban a fogasról egy 30 kr. értékű és G. Dávid lakótársa tulajdonát képezett mellényt is ellopott. A budapesti törvényszék a vádlottat ezen cselekményei miatt 979,976/96. B. szám alatt hozott ítéletével egy lopás büntetésében (336.), továbbá egy lopás vétségében (333., 334. §§.) mondta ki bűnösnek és ezért öt hat havi és két napi börtönre ítélte. A kir. tábla 699/97. B. számú ítéletében a vádlottat egyedül a lopás büntetésében mondta ki bűnösnek és ezért öt hat havi börtönre ítélte. Indokok: Az elsőfoku bírói ítéletben felhozott s a tárgyalás adataival megegyező tényállás szerint vádlott a kérdéses két zálogbárczát és a mellényt ugyanazon a helyen s alkalommal és ugyanazon akaratelhatározásból tulajdonította el. Minthogy pedig az ily körülmények közt, bár különféle módon véghezvitt lopások nem állapítanak meg külön-külön önálló büntetendő cselekményeket, mert az enyhébb szempont alá eső a súlyosabb beszámítás alá eső cselekménybe beleolvadván, csupán egy lopás tényálladéka jön létre; ennél fogva a kir. ítélő tábla vádlottat csupán egy lopás büntetésében mondta ki bűnösnek és a rendelkező részben meghatározott börtönbüntetésre ítélte stb. A Curia 1898 február 19-én 3943/97. B. sz. a. a következő ítéletet hozta: Habár az enyhébb minősítés alá eső mellény-lopási cselekménynek az elkövetés módjánál fogva súlyosabb minősítés alá eső s büntettet képező másik lopási cselekménybe való beolvadása törvényesen meg nem állapítható, mégis a tárgyaknak ugyanazon helyről s alkalommal történt eltulajdonítására tekintettel a kir. ítélő tábla ítélete... helybenhagyatik.

— Erdélyből. Egy szegény cseléd képviselőjében — ex nobile officio — gyermektartási keresetért adtam be egy erdélyrészi kincses város járásbírójánál 1898. évi 6411. szám alatt. Védenczem a keresethez csatolt szegénységi bizonyítvány alapján a bíróság székhelyén lakó pártfogó ügyvéd kirendelését kérte. Igen ám kérte, és vajon mit kapott? Egy bölcs végzést, melylyel tárgyalási határnapul április 15-ike kitűzetett, a becsatolt szegénységi bizonyítvány alapján a bélyegmentes perlés engedélyeztetett, ellenben — szól a végzés — «a pártfogó ügyvéd kirendelése iránti kérelmével felperes elutasítottatik, mert ebben az ügyben ügyvédi lépésekre szükség nincsen». Ha a másodbíróság ezt a hallatlan végzést meg nem változtatja, kénytelen lesz ez a szegény cseléd minden egyes tárgyalásra a fővárosból Erdélybe utazni, ha ugyan asszonyától szabadságot és előleget kap

mindannyiszor. Ugyanezen járásbíróság egy végrehajtási ügyemben még m. é. december 22-én vételezett be 82 frtot a budapesti VIII.—X. ker. járásbíróshoz való áttétel céljából; de a pénz f. é. április 6-án, tehát 3½ hó után még nem volt Budapesten. (Ügyvédi körökből.)

— Községi Közigazgatás Kézikönyve. Irta Dobozi István. Második kiadás. Az ujonnan átdolgozott három kötetből álló munka különösen felöleli: a) az alkormány, törvényhozás és önkormányzatot, b) a hadügyi, pénzügyi, bírói és közigazgatási hatóságok szervezetét, c) nemzetiség, vallás, állampolgárság és hivatalviselőket, d) községi önkormányzat és közigazgatást, e) egyenes, közvetett adók és egyed-árságok, a bélyegilletékek és díjakat, f) a katonai ügyeket, g) a közoktatás ügyét, h) kereskedelmi ügyekből a közutak, vaspályák és iparügyet, i) a földmívelési ügyek közül a jog- és birtokviszonyok rendezését, a közhasználatu vizek, állategészségügy és a munkásviszonyokra vonatkozó ügyeket, végre k) a bíraskodás és jogszolgáltatást.

Nemzetközi Szemle.

— Tömeges törvényalkotások. Ha figyelemmel kísérjük a külállamok mozgalmait, tapasztalhatjuk, miszerint ugyanazon bajok s hiányok, a melyek jogi és társadalmi életünkben uralkodnak, másutt is bőven előfordulnak. Németországban panaszos hangok emelkednek a törvényalkotás nagy terjedelme ellen. «Wir haben in den letzten Jahrzehnten in Deutschland, — írja egy német államférfi — eine solche ungeheure Fülle von Gesetzen bekommen, das es kaum mehr einen Sachverständigen geben dürfte, der dieselben wenn auch nur nach ihrer Ueberschrift kennt, geschweige nach ihrem Inhalt. Mann sollte meinen, dass mit allen diesen Gesetzen das deutsche Volk vor nahezu allem Leid und Elend befreit und eigentlich so glücklich gemacht sein müsste, das Zufriedenheit auf jedem deutschen Antlitz strahle. Was nehmen wir aber statt dessen wahr? Überall Klagen, überall Unzufriedenheit, überall Kampf der einzelnen socialen Schichten und Interessengruppen gegen einander, überall Zweifel und Kritik.

— A kriminal-anthropologia számára most már Németországban is jelenik meg ez év óta külön folyóirat *dr. Wenge Walter* szerkesztésében, mely folyóiratnak tartalma a következő disciplinákra terjed ki, ugymint: anthropometria, a bűnösöknek, illet. a prostituáltaknak kraniológiája és psychopathológiája, kriminalstatistika, a kriminal-anthropológiának a büntető jogszolgáltatásra és a törvényszéki tudományra való alkalmazása, továbbá a börtöntudomány, a prostitutio ügye és az u. n. homosexualitás, mely utóbbit különös figyelemre méltat a folyóirat.

— Jogirodalom. «Beiträge zur Einführung des anthropometrischen Signalements Alphonse Bertillons» czim alatt *Paul Frigyes* egy három nyomtatott ivre terjedő monographiát írt, mely 1. füzetét képezi a *Wenge Walter* által kiadott «Sammlung criminalanthropologischer Vorträge» czimű vállalatnak és mely a szintén *Wenge* által kiadott «Zeitschrift für Criminal-Anthropologie, Gefängniswissenschaft und Prostitutionswesen» czimű új folyóiratnak külön lenyomataként jelent meg (M. Priber & Lammers, Berlin, 1897.) A ki a Bertillon-féle azonosítási módszernek lényegével rövid uton meg akar ismerkedni, az haszonra fogja a nagy kedvvel és a legújabb adatok lelkiismeretes felhasználásával megírt füzetet elolvasni.

— Württemberg igazságügyi minisztériumának 1895/96. évi bünvádi jelentése következő érdekes adatokat foglalja magában. A rabok napi átlagos száma volt 1759'8, az előbbi évinél 69'3 rabbal kevesebb. Ezek közt mintegy 230 nő. Az ujonnan fogságba került 2856 között 52'56% visszaeső. Az összes fogházak költsége 1,317,803 márkára rugott; a miből 797,254 márka saját bevételeik által fedeztetett; az állami hozzájárulás 524,184 márkát tett ki. Utóbbiból egy fogolyra általában 290'81 márka esett; a stuttgarti fegyházban egyre 411 márka, a halli fogházban pedig 230 márka. Egy rab élelmezési költsége egész évben 163 márka. A rabmunka tiszta bevétele 318,511 márka. A rabok mellékkeresete 49,405 márkára rugott — fejenként circa 28 márkára. Irányul szolgált e téren, a szabad iparra hátrányos versenyt lehetőleg elkerülni. A halandóság 0'59% volt; legnagyobb a stuttgarti fegyházban 1'46%.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

televre	6	frt
negyedévre	3	

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magyar Jogászegylet. — *Jogirodalom*: Mélanges féministes. Questions de droit et de sociologie. Par Louis Bridel. Dr. K. B.-tól. — *Törvénykezési Szemle*: A sommás eljárásról szóló törvény 1. §-a 2. pontjának értetmezéséről. Huf József soproni ügyvéd. — A kir. járásbírók székelyeinek és területeinek meghatározásáról. Lengyel Imre hajdusoboszlói kir. járásbíró. — A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához. Haller Gábor. — Az osztrák bünyügyi statisztika legújabb eredményei. Dr. Kenéz Bélától. — Különlék. *Melléklet*: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magyar Jogászegylet.

Bíró, ügyész, ügyvéd és miniszteri hivatalnok egyforma kedvvel találkozik a Magyar Jogászegyletben, hogy a tudomány szolgálatában az igazság ügyét előmozdítsa, hogy tanítson és tanuljon, hogy hozzájáruljon a törvények előkészítéséhez és alkalmazásának tökéletesítéséhez.

Ezen együletben elsimulnak az ellentétek a jogász hivatás egyes ágai között, mert ez az a testület, melynek hivatása, hogy egyesítse a jog összes művelőit.

Az egész jogászság egyesítésére és összetartására, a jogász szellem ápolására, a jogtudomány intensív művelésére törekedett a Jogászegylet mindig.

Közel husz esztendei működése alatt ezen egyesület nem egy eszmét érlelt meg, reformot készített elő, mely az életben megvalósított és bevált.

Ha most, midőn ismét az együleti évnek a rendes évi közgyűléssel való lezárása közeledik, a Jogászegylet ideai működésére visszatekintünk, látjuk, hogy a lefolyt esztendőben is öntudatosan, helyes irányban fejtett ki munkálkodást.

Különösen nagy súlyt helyezünk arra a rendkívül becses materiáléra, melyet az egyület vitái a folyamatban levő magyar magánjogi kodifikációnak szolgáltattak.

Nincs a magyar jogászságnak a szakajtón kívül más foruma, melyben a teljes nyilvánossággal folyamatban levő kodifikációnális actiót megbeszélés tárgyává tehetné, ohaját nyilváníthatná, a felmerülő eszméket kritikai bonczkés alá vehetné.

Épen a jogász közvélemény volt az, mely mindig hangozatosan követelte, hogy a kodifikáció ne zárassék be a hivatali boureaux homályába, hogy a közvélemény ne állíttassék egy fait accompli elé, hanem adassék mód mindenkinek a hozzászólásra, a kritikára.

A csendes szunyókáló Jogászegylet is pótolja most a Jogászegylet, midőn actualis tárgyakat is hoz szőnyegre.

Szeretnénk, ha a magyar jogászság az eddiginél tömegesebben támogatná az együletet, mivel az egyület 500 tagja kétségtelenül még távolról sem nem jelenti az egész jogászkar egyetemét.

Mint különös jelenséget jegyezzük fel azt, hogy a régi jogász gárda tagjai, különösen a bírói karhoz tartozók, nem eléggé vesznek részt az egyület tényleges tevékenységében, a mely pedig, mint az időrendben itt következő jegyzék mutatja, az elmúlt évben különösen intensív és productív volt.

Az ideai ciklusban a következő előadások és viták tartattak: 1897 október 16., 23., 30. Dr. Fodor Ármán, törvényszéki bíró: A felülvizsgálatról a polgári eljárásban.

Részt vettek a vitában: Tolnai Antal, kir. táblai bíró, Pap József, ügyvéd, Fabinyi Ferencz, curiai bíró, Baumgarten

Károly törvényszéki bíró, Nagy Dezső, ügyvéd, Reichard Zsigmond, albiró, Kobler Ferencz, fővárosi tiszti ügyész.

November 6. Dr. Schächter Miksa, egyetemi magántanár: Az igazságügyi orvosi tanácsról.

November 13. Dr. Szladits Károly, igazságügyminiszteri fogalmazó: A közszerzeményről.

November 20., december 4., 27. Dr. Barna Ignác, keresk. akadémiái jogtanár: Az öröklési jog reformkérdéseiről. (I. Az örökös felelőssége a hagyatéki tartozásokért. II. A törvényes örökösödés rendje. III. A köteles rész.)

December 11. Dr. Engel Aurél, ügyvéd: Közjogunk és az osztrák szükségparagrafus.

Részt vettek: Dr. Horváth János, ügyvéd, Dr. Concha Győző, egyetemi tanár.

December 18. Dr. Kégl János ügyvéd: Az ági öröklésről.

Részt vettek: Dr. Barna Ignác, Dr. Schwarz Gusztáv, egyetemi tanár.

1898 január 15. Dr. Barna Ignác: Dr. Schwarz Gusztávnak az ági öröklésről megjelent memorandumáról.

Részt vettek: Dr. Enyiczkey Gábor, ügyvéd, Dr. Kégl János.

Január 12. Dr. Roth Pál, ügyvéd: A szavatossági kötelezettség szabályozásáról.

Január 29. Dr. Raffay Ferencz, albiró: A párberől.

Részt vett: Dr. Timon Akos, egyetemi tanár.

Február 12. Dr. Horváth János, ügyvéd: A mezőgazdasági munkaviszonyokról.

Részt vett: Csemegi Károly. (Elnöki zárbeszéd.)

Február 19. Dr. Balog Arnold, ügyvéd: A hitelezők megkárosítására irányuló vagyónátruházásokról.

Részt vettek: Kelemen Mór, curiai bíró, Székács Ferencz, curiai bíró, Dr. Kobler Ferencz, Papp Dávid, ügyvéd, Dr. Marton Henrik, ügyvéd, Dr. Vermes Károly, ügyvéd, Dr. Pollák Imre, ügyvéd, Dr. Vincze Károly, ügyvéd.

Február 24. Dr. Márkus Dezső, törvényszéki bíró: A házasságon kívül született gyermekek jogállásáról.

Részt vett: Dr. Vavrik Béla, curiai tanácselnök. (Elnöki zárbeszéd.)

Március 12. Dr. Oláh Gusztáv, az angyalföldi tébolyda igazgatója: Az elmebetegek jogvédelméről.

Részt vett: Dr. Salgó Jakab, a lipótmezei tébolyda igazgatója.

Március 26. Dr. Szakolczai Árpád, ügyvéd: Az ujdonság kérdése a szabadalmi jogban.

Részt vettek: Dr. Deutsch Izidor ügyvéd, Dr. Lévy Béla, ügyvéd, Dr. Wetzel Gyula, a szabadalmi hivatal alelnöke, Dr. Iritz Adolf, ügyvéd.

Ápril 2. Dr. Dárday Dezső, albiró: Az ügyvédi díjak törvényhozási szabályozásáról.

Részt vettek: Dr. Márkus Dezső, Dr. Szilágyi Arthur Károly, ügyvéd.

Az egyület ősz óta összesen 19 teljes-ülést tartott. A tagok száma körülbelül negyvennel emelkedett. Az előadásokat tartalmazó füzetek közül hat megjelent; a többi sajtó alatt van.

Jogirodalom.

Mélanges féministes. Questions de droit et de sociologie. Par Louis Bridel, professeur à la faculté de droit de Genève, député au Grand Conseil. — Megjelent V. Giard és E. Brière kiadásában. (Petite encyclopédie sociale, économique et financière. XXIV. kötet.) 247 oldalon. Paris. 1897.

Bridel, egyike azon vezéregyeniségeknek, kik a francia jog uralmi területén kifejlődött, s «feminismus»-nak elnevezett hatalmas mozgalomban úgy irodalmi, mint gyakorlati téren nagy érdemeket vittak ki maguknak. A feminismus hivei a két nem, a férfiak és nők, jogi, társadalmi s politikai egyenlősítése érdekében küzdenek. Jelszavuk a reform, s irodalmuknak anyagát részint a jelen állapotok türethetlenségének festése, részint pedig a gyakran igen megszívelhető, s a fokozatos előhaladás józan alapelvére fektetett — gyakran azonban túl radikális és szociális viszonyoknak ellentmondó javaslatok s tervezetek forgalomba hozása: szolgáltatják.

Bridel nem tartozik a tulzók közé, s nagyszámu irataiból, melyek közül ismertebbek a «La femme et le droit» (Paris. 1884.) és a «Le droit des femmes et le mariage» (Paris. 1893.) inkább a tudomány fegyverével küzdő professor, sem mint a tisztán csak lelkesedésével, s az alaposság és megfontolás teljes híjjával követelődző agitator alakja tűnik elő. Ez ugyan nem jelenti azt, hogy Bridel irataiban is ne volna található valami abból az emberből, a ki szóval akarja boldogítani embertársait. De elvégre is ez a modor az ilyen és hasonló irányu művekben bizonyos mértékig mindig megengedhető, s épen ezért az olvasó sem fog fenakadni, tárgylagosság terének elhagyása okából Bridel gyakran áradozó pathosán a Jeremiad-szerű kesergésein. Sőt ahhoz a sötét képhez, melyet a szerző a francia nőnek a XIX. század szellemébe ütköző helyzetéről, csak magánjogi tekintetben is előnkbe tár, az összehasonlító jog tételeivel helyezve tárgyát teljesebb világításba: még igazoltnak is fogjuk találni azt, hogy a tudós professor abba is bele-bele ment, a mit egyéb-iránt hatásvadászatnak kvalifikálhatnánk.

A «Mélanges féministes», tiz többé-kevésbé összefüggő tanulmányt foglal magában. A mint szerző bevezetésében mondja: az összekötő kapcsot értekezései között egyfelől a tárgy közössége, a «Les droits de la femme», másfelől pedig a közös szempont a «vue réformiste» képezi.

Első értekezésében, melynek címe: «Les droits de la femme et la famille», a feminismus programját adja s fejtegeti azoknak a támadásoknak aaptalanságát, melyek a feministák mozgalmát a családi élet sérthetetlen szentsége szempontjából vették üldözőbe, jöllehet e reformáló mozgalom nemhogy feldulná a családot, sőt inkább annak ethikai erősítésére szolgál. — Második értekezése: «La condition de la femme mariée, en droit civil français et comparé». Értékes e tanulmányban az az adatösszeállítás, mely a különböző országok jogának idevágó intézkedéseivel világítja meg azt a kedvezőtlen helyzetet, melyben a francia nő, a Code civil «puissance maritale»-ja folytán, mai napig is valóságos rabszolgai elbánásban részesül. A nő jogi helyzetét öt szempontból vizsgálja. Ezek: 1. házassági hűség és házasságtörés; 2. a férjesnő «civilis incapacitás»-sa; 3. házassági vagyoni jogi rendszer, különös tekintettel a nő, önmunkássággal szerzett javai feletti jogaira; 4. az anyát megillető jogok, az atyai hatalommal szemben és 5. a házasságon kívüli nő törvényes helyzete.

Harmadik tanulmányában az 1894. év november 7-éről kelt genfi törvényt ismerteti, mely a nőknek, házasság alatti saját keresményeikre nézve szabad rendelkezést biztosított, s mely törvénynek megalkotásában az oroszlanrész Bridel fáradhatatlan agitatóinak és küzdelmeinek képezi az eredményét. — A negyedik értekezés a nők tanuzási és gyámkodási képességével, illetve képtelenségével foglalkozik, különösen pedig a genfi canton jogának, ebben a tekintetben

leendő reformálását sürgeti, s egyuttal egy önálló javaslatot is foglal magában.

Ötödik tanulmánya (Les deux morales) ama erkölcsi tekintetben teljesen visszás és elítélendő dualisticus életfelfogás kritikájával foglalkozik, mely külön privilegiumokat biztosít, a sexualis élet terén, a férfinemnek s ezzel, külön szabályok alá veti a férfiak és külön a nők erkölcsi életrendjét. Ez az erkölcsi dualismus absurdum, s legkevésbé a természetből volna levezethető, melynek törvényei férfira és nőre nézve egyaránt és egyformán vonatkoznak.

Hatodik tanulmányában a szerző az összehasonlító jog szempontjából tárgyalja a különböző államok törvényes intézkedéseit, a közerkölcsiség és szemérem elleni büntettek és vétségek szabályozása tekintetében. Rendre véve az e körbe tartozó s büntetendőknak deklarált cselekmények sorozatát, hetedik értekezésében a prostitutio elnyomására alkalmazandó intézkedések fejtegetésébe bocsátkozik bele.

A direct s egyenesen a prostitutio kiirtására berendezett közrendészeti intézkedéseket céltalanoknak s veszedelmeseknek tartja, melyekkel a társadalom e fekélyét nem tudjuk begyógyítani, sőt inkább jobban elmérgesítjük azt, nem is szólva arról, hogy az ilyen szabályok a női nemnek mennyi méltatlan sérelmével járnak. A prostitutio megszüntetésére kerülő utakat kell követni; az erőszakos és közvetlen módok alkalmazása épen a kívánt cél ellenkezőjét idézi elő.

Oly közvetett hatásu intézkedéseknek, melyek egyedül vezethetnek sikerre, a következőket tartja: a) a nők gazdasági helyzetének javítása; b) a házasságkötések megkönnyítése és lehető előmozdítása; c) a férfi sexualis élet terén való felelősségének megállapítása (pl. Franciaországban az atyasági keresetek megengedése); d) az elzüllött vagy züllesnek induló gyermekek sorsáról való állami gondoskodás és azoknak a társadalom számára való visszanyerése; e) gondoskodás arról, hogy az ifjuság az iskolákban eléggé korán oktatást nyerjen a sexualis élet kérdéseiről s felvilágosítottassék a nemek egymásközi viszonyáról, stb. (tudatlanságból számos szerencsétlenség származott ezen a téren) s végre ide tartozik f) a nők családban elfoglalt helyzetének megreformálása.

Nyolczadik tanulmányában (La question des mœurs et l'État) ugyanazon themát fejtegeti a szerző. Vizsgálja az állam feladatát a prostitutióval szemben s rendre taglalja az eddig szokásbavett három rendszert, a repressio rendszerét, a szabályozás rendszerét, mely abból indul ki, hogy a prostitutio egy szükséges rossz és a szabad rendszert, hol az állam egyáltalában nem avatkozik bele a prostitutio szabályozásába, a mig csak az a közrend vagy mások jogával össze nem ütközik. Szerző e harmadik rendszer mellett érvel s ugyan ezen álláspontját fejtegeti a kilenczedik értekezésében is, melynek címe: «Le futur code pénal Suisse et la question des mœurs».

Tizedik és utolsó tanulmánya egy előadói előterjesztés, melyet «La réforme de la condition légale des femmes» czimen tartott szerző, a női jogok érdekében, az 1896 szept. 10-iki genfi kongressuson.

E rövid tartalma ismertetésből látható, hogy az az anyag, melyet Bridel tiz értekezésében feldolgozott: felette érdekes s mintegy quintessentiáját képezi azoknak a törekvéseknek, melyeket «le féminisme» közös gyűjtőnév alatt ismernek a francia jog területein.

Az összehasonlító jog szempontjából különösen becses ez a kis könyv, mert a különböző nemzetek asszonyainak jogi helyzetét ügyes csoportosításokban s kellő világítással adja vissza. Hogy a magyar jog teljesen kiesik a szerző vizsgálódásai köréből: külföldi íróknál már megszokott körülmény, de magyarázatát leli abban, hogy a «Mélanges féministes» nem is tarthat igényt arra, hogy nagyobb szabásu s a nem kodifikált jogokra is kiterjedő munkának vétersék.

Dr. K. B.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A sommás eljárásról szóló törvény 1. §-a 2. pontjának értelmezéséről.

A telekkönyvi előjegyzések legnagyobbbrészt kétféle módon igazolhatók, még pedig:

1. vagy az által, hogy a kötelezett a bekebelezésre alkalmas pótnyilatkozatot állít ki és a jogosított az ilyen pótnyilatkozat alapján az előjegyzés igazolását kérvényi uton a telekkönyvi hatóságnál kieszközli;

2. vagy pedig az által, hogy jogosított, ha a kötelezett szabad akarattól pótnyilatkozatot nem állít ki, ez utóbbi ellen az előjegyzés igazolását per útján szorgalmazza.

Ha a jogosított az előjegyzés igazolását per útján szorgalmazza, kétféle per között választhat: indíthat a kötelezett ellen pusztá igazolási pert vagy pedig a kötelezett ellen az előjegyzett jog szerzésére, érvényesítésére, illetőleg megszüntetésére irányuló perrel léphet fel.

A pusztá igazolási perek a polgári perrendtartás 44. §-ának első bekezdése értelmében kizárólag azon telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak, mely az előjegyzést elrendelte, még pedig tekintet nélkül az ingatlan értékére, melyre az előjegyzett jog vonatkozik, illetve tekintet nélkül arra a vagyoni jogi igényre, melynek biztosítására az előjegyzett jog szolgál.

Azon perekre nézve, melyek az előjegyzett jog szerzésére, érvényesítésére vagy megszüntetésére irányulnak, rendelte a polgári perrendtartás 18. §-a, illetve rendeli a polgári perrendtartási novellának ezen szakasz helyébe lépett 6. §-a, hogy azok felett kizárólag a birtokbiróságok vannak hivatva itélni.

Ezen rendelkezések teljesen megfelelnek az említett perek minőségének és tartalmának és ezekkel a rendelkezésekkel a különböző bíróságoknak azokra vonatkozó hatásköre minden kétségen felül világosan, kimerítően és félremagyarázhatatlanul meg lett volna állapítva, ha a polgári perrendtartás 44. §-ának első bekezdése még azt a további rendelkezést is nem tartalmazná, hogy az előjegyzés által biztosított tulajdoni és szolgalmi jogokról azon telekkönyvi hatóság ítél, a melynél az előjegyzés történt.

Ezen rendelkezés merőben érthetetlen és mindeddig nem sikerült senkinek olyan esetet felfedezni, a melyben az alkalmazható volna; mert ha a törvénynek ez az utóbbi dispositiója csak azt akarta kifejezni, hogy a tulajdoni és szolgalmi jog előjegyzésének pusztá igazolására irányuló perek is a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak, akkor feleslegesen mondott, mivel ez ugyanezen szakasz első tételében már ki van mondva; ha pedig azt akarta kifejezni, hogy az előjegyzett tulajdoni és szolgalmi jog szerzését, érvényesítését vagy megszüntetést célzó perek felett azon telekkönyvi hatóságok ítélnek, a melyeknél az előjegyzés történt, akkor a legkirívóbb ellentétbe jött a polgári perrendtartás 18. §-ában foglalt rendelkezéssel, melynek értelmében az ingatlanokra vonatkozó jogok felett a birtokbiróságok vannak hivatva itélni, illetve ellentétben áll a polgári perrendtartási novellának jelenleg érvényben lévő 6. §-ában foglalt világos rendelkezéssel.

Ugy látszik — és ezt csak mellékesen említem, — hogy a polgári perrendtartás alkotása alkalmával nem vették észre, hogy ennek 44. §-ában használt ez a kifejezés: előjegyzés által biztosított tulajdoni és szolgalmi jogok felett a telekkönyvi hatóságok ítélnek, ép oly inkorrekt és elhibázott, mint 18. §-ának az a kifejezése volt, hogy az ingatlanokra vonatkozó jogok felett a birtokbiróságok ítélnek.

Hogy a kifogásolt szövegezések inkorrekték és elhibázottak, kitetszik abból, hogy a birtokbiróságok nem az

ingatlanokra vonatkozó jogok felett ítélnek, hanem az ingatlanokra vonatkozó jogok szerzésére, érvényesítésére vagy megszüntetésére irányuló keresetek felett, és hogy a telekkönyvi hatóságok nem az előjegyzés által biztosított tulajdoni és szolgalmi jogok felett ítélnek, hanem az ingatlanokra vonatkozó tulajdoni és szolgalmi jogok előjegyzésének pusztá igazolását célzó keresetek felett.

A fentebbiekből folyó megkülönböztetés szerint helyesen mellőzi a bírói gyakorlat a polgári perrendtartás 44. §-ában foglalt hibás intézkedést azon feltevés alapján, hogy az a polgári perrendtartási novellának 6. §-a által hallgatag hatályon kívül helyeztetett.

Ebben az eljárásban bizonyos következetesség és az illetékességi szabályoknak helyes és okszerű alkalmazása ismerhető fel.

Most a pusztá igazolási perek a sommás eljárásról szóló törvény 1. §-ának 2. pontja értelmében, — ezt a polgári perrendtartás vonatkozó szabályaira való tekintet nélkül, betűszerinti értelemben magyarázva, — ha a per tárgyának értéke 200 frtot meg nem halad, a járásbiróságok hatáskörébe, ha pedig a per tárgyának az értéke 200 frtot meghalad, az illetékes bíróság — törvényszék vagy járásbiróság — mint telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak.

Ha azonban a sommás eljárásról szóló törvény 1. §-ának 2. pontjában foglalt intézkedés értelmezésénél figyelmen kívül nem hagyjuk, hogy a törvényhozó ezen törvény alkotása alkalmával határozottan azon intentiójának adott kifejezést, hogy a járásbiróságok is birtokbirósági hatósággal felruháztassanak, továbbá, hogy a törvényhozó a polgári perrendtartási novella alkotása alkalmával csak elnézésből mulasztotta el a polgári perrendtartás 44. §-ában foglalt és a polgári perrendtartási novella 6. §-ában foglalt rendelkezéssel ellentétben álló intézkedést megszüntetni, végre, hogy a törvényhozó a sommás eljárásról szóló törvény 1. §-ának 2. pontjában a legnagyobb valószínűséggel a polgári perrendtartás 44. §-ában említett — az előjegyzés által biztosított tulajdoni és szolgalmi jogok iránti — pereket értette, akkor minden habozás nélkül állíthatjuk, hogy a pusztá előjegyzés igazolása iránti perek most is kizárólag a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak.

Igaz ugyan, hogy a pusztá igazolási pereknél — ámbár nagyon ritkán — a jogviszony maga is képezheti a vita — de nem az eldöntés — tárgyát és hogy annak folytán egy per helyett két per folytatandó, de azért még sem fogadható el helyesnek az a nézet,* hogy ez okból a pusztá igazolási perek is a birtokbiróságok hatáskörébe volnának utalandók; mert az előjegyzések rendszerint hiányos okiratok miatt rendeltetnek el és ily esetekben a telekkönyvi hatóságok a legilletékesebb bíróságok annak megbírlására, hogy mi módon igazolhatók az általuk elrendelt előjegyzések.

Azon fél, kinek egy per helyett kettőt kell folytatni, magának tulajdonítsa, ha a közte és alperes közt fenforgó jogviszonyt félreismerve, pusztá igazolási pert indít a telekkönyvi hatóság előtt, a helyett, hogy az előjegyzett jog szerzésére, érvényesítésére vagy megszüntetésére irányuló pert indítana az illetékes birtokbiróság előtt, ha tudta vagy ha tudnia kellett volna, hogy ellenfele azért vonakodik a bekebelezésre alkalmas pótnyilatkozatot kiállítani, mivel maga a jogviszony ellen érdemleges kifogásai vannak.

Tulajdoni vagy szolgalmi jog előjegyzése esetében a jogosított mindig megindíthatja a pusztá igazolási per helyett a jog szerzésére, érvényesítésére vagy megszüntetésére irányuló pert az 1883. évi 98. szám alatt hozott curiai határozat szerint, melynek értelmében akkor is, ha az előjegyzett jog érvényesítése iránti perben hozott ítélet által az előjegyzés

* Lásd *Jogl. Közl.* 1897. évi 7. számában „Az igazolási keresetek kompetenciája” cím alatt közölt cikk.

igazoltnak világosan és határozottan nem is mondatott volna ki, az előjegyzés igazolása, illetve az előjegyzett jognak bekebelezése mégis végrehajtásilag elrendelendő, mert az előjegyzett jog érvényesítése iránti kereset magában foglalja az előjegyzés igazolására irányuló keresetet is. *Iluf József.*

A kir. járásbíróságok székhelyeinek és területeinek meghatározásáról.

Itt az ideje ismét és nem lesz felesleges dolog megemlékezni a czimben felvetett kérdésről.

Az 1890. évi XXV. tcz. 4. §-a kilátásba helyezi, hogy a kir. járásbíróságok területeit törvény fogja megállapítani. Majd ugyancsak 1890-ben a törvényhozás a XXIX. törvénycikkkel felhatalmazást adott a miniszteriumnak, hogy a kir. járásbíróságok székhelyeit és területeit rendelettel megváltoztathatja, vagyis e szerint e székhelyeket és területeket nem törvény fogja meghatározni, hanem rendelet, ami mindenestre célirányos, mert úgy látszott akkor, hogy így remélhetőleg mégis hamarabb meg lesz a rendezés.

Azonban már hét év mult el és — legalább én innen a távolból úgy látom — csak az adatgyűjtésnél vagyunk, vagy talán még ott sem!

Kétségtelen, hogy nagy és nehéz munka a székhelyek és területek végleges, tehát tökéletes meghatározása, de ezt nemcsak az 1890: XXIX. tczikkal szándékoztak megvalósítani, hanem sokkal előbb, körülbelül 20 év óta.

Idevonatkozólag, négy év előtt, Hieronymi volt belügyminiszter, a vármegyei törvényhatóságokhoz rendeletet intézett, a szolgabíróági és járásbíróági székhelyeknek egy helyen leendő egyesítése iránt, javaslat előterjesztésére; úgy hogy a vármegyékben ez a rendelet rögtön hatalmas és még most sem szünetelő mozgalmat keltett, a mi nem is csoda, mert ez a kérdés igen sok érdeket érint.

Az én vármegyéim, Hajdu vármegye is, még 1893-ban, megtette javaslatát és én is, mint járásbíró, felügyeleti hatóságaim rendeletére, e tárgyban még azon évben, indokolt jelentést terjesztettem fel.

És e kis vármegyében is, milyen és hányféle vélemény iparkodik érvényre emelkedni, a székhelyek és területi beosztások tekintetében és mennyi lokálpatriotismus szülte aspiráció kíván czélt érni, azt bajos lenne itt elsorolni.

Most tehát, a járásbíróságok székhelyei és területeinek végleges rendezésétől még messzebb állunk, mint az 1890. évi XXIX. tcz. alkotásakor állottunk, mert most már, — nekem úgy látszik — hogy ez a kérdés összeköttetésbe hozatott az állami közigazgatás behozatalával és a közigazgatási elsőfoku hatóságok székhelyei és területei végleges rendezésével, holott az állami közigazgatás behozatalától — fájdalom — még hosszú idő választja el, a minden téren rendet szeretőket.

Midőn 1875-ben a 100-on felüli törvényszékek számát 66-ra leszállították, akkor is axiomaként állították fel, hogy vármegyei székhelyek és a törvényszéki székhelyek összeessenek. És mi történt? A 66 törvényszékből nemcsak hogy nem jutott mind a 63 vármegyei székhelyre, de sőt a vármegyei székhelyek közül nem a törvényszéki székhely 15; míg a törvényszéki székhelyek közül nem vármegyei székhely 14. Hova maradt el tehát a szigorú elv keresztülvitele?

Ha most figyelembe vesszük, hogy Magyarország 12,780 községéből és közel 4000 pusztájából alakítva 108 szolgabírói járás — 118 rendezett tanácsú város — és 25 városi törvényhatósággal szemben, csak 376 járásbíróság (nem számítva a budapesti 7, fumei 1, nagyvárad 1, kolozsvári 1 járásbíróság) nem kétségtelen, hogy a székhelyeket csak úgy lehetne egy helyre központosítani, ha az elsőfoku közigazgatási hatóságok (értem ezek alatt most a szolgabíróságokat, rendezett tanácsú városokat és városi törvényhatóságokat) és járásbíróságok száma egyenlő lenne.

Ezt elérni pedig a viszonyok ereje nem engedi, mert 185 új járásbírószágot kellene szerezni, a mi szükségtelen és kivihetetlen, a közigazgatási székhelyek nagyobb mérvű apasztása pedig, tekintve a nagy területköröket, nem javasolható. Marad tehát, csekély eltéréssel, a járásbíróságok és közigazgatási hatóságok száma a mostani állapotban és így azon irányelv, hogy a kétféle székhely egy helyen legyen, csak a lehetőség határáig lesz elérhető, pedig bölcsen mondta egyik volt államtitkár: «A járási körökben levő hibák és anomáliák világosak, ha nézzük, hogy a szolgabíróságok száma felülmúlja és annak daczára mulja felül a járásbíróságok számát, hogy az utóbbiak területkörébe a 25 törvényhatósági joggal bíró és 118 rendezett tanácsú város is be van osztva.»

Az lenne tehát a fődolog, hogy ezt a kérdést hova előbb megoldják, mert míg egyrészt célirányosnak mutatkoznék a székhelyre aspiráló községek közt a surlódásoknak gátat vetni és utját állani a miniszteriumokat ostromló vidéki küldöttségeknek, addig másrészt — és ez megszívlelendő dolog — a számtalan tisztviselő bizonytalan helyzetén is javítani kellene ez által, mert bizony — hogy a kenyérkérdést is emlitem — itt a vidéken, a felett való kétségünkben, hogy hátha a végleges rendezésnél más helyre visznek, még egy kis kunyhó építéséhez sem igen merünk ma kezdeni.

Ugyan, kérdezem, hogy csak Hajdu vármegye törvényhatóságának négy év előtt hozott azon határozata, mely szerint javasolja a kormány, hogy a nádudvari szolgabíróság székhelye Hajdu-Szoboszlóra tétessék, a püspökladányi járásbíróság pedig csatoltassék a szoboszlói kir. járásbírószághoz — nem nagy bizonytalanságban tart-e néhány tisztviselő családot?!

És így van ez országosan! Vagy talán mi tisztviselők nem vagyunk *munkások*, a kiknek sorsán minden körülmények közt javítani kellene?

Véleményem szerint semmi szükség sincs várni az ugynevezett állami közigazgatás behozatalára, mert a székhely és terület lehetőleg állandó meghatározása minden, tehát a mostani viszonyban is elodázhatlan és mellőzhetlen.

Ha tehát az 1890: XXIX. tcz. a járásbíróságok székhelyeinek és területeinek meghatározását a miniszteriumra bizza, ugyanazon miniszterium — nem várva az állami közigazgatás behozatalát — a közigazgatási székhelyek és területek kapcsolatos megállapítását is elvégezheti és — végezze is el!

Lengyel Imre

hajdusoboszlói kir. járásbíró.

A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához.

Az 1894. évi XXXI. tcz. 77. §-a alapján a házassági kötelék felbontását kérheti az a házasság, kit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott, tehát e §-ban foglalt bontó ok fenforgásához szükséges előfeltételt képez az, hogy az elhagyás szándékos és jogos ok nélküli legyen. E feltétel bekövetkezte azonban egymagában nem ad jogot a házassági kötelék végfelbontásának kérelmezhetésére, miután a törvény fentebb hivatkozott §-ának rendelkezése szerint szükséges még ehhez az a) pont esetében az elhagyástól számított hat havi, a b) pont esetében az ösmeretlen helyre eltávozott hitves, házastárs eltávozásától számított egy évi határidő eltelte és mindkét pont esetében megkívánatik, hogy az életközösség visszaállítására vonatkozóan kibocsátott felhívásnak, az életközösséget megbontó házasság felbontásának eleget ne tegyen. Mind eme feltételeknek be kell következni tehát, hogy a 77. §. alapján a házassági kötelék felbontható lehessen, illetve, hogy a törvény e §-ának szó szerinti értelmezése szerint a házassági kötelék felbontása kérelmezhető lehessen.

Az e §-ra alapított bíróság előtti válóperekben azonban a házassági életközösség visszaállítására vonatkozó bírói felhívás, határozat kibocsátásának mikénti kérelmezése, az előfeltételek mikénti igazolása és magának a bírói felhívásnak mily előzetes eljárás utáni kibocsátása tárgyában ezideig még egyöntetű bírói gyakorlat nem fejlődött ki, sőt magának a legfelsőbb fokban eljáró bíróságnak is ellentétes határozatai vannak.

Nem lesz talán érdektelen és céltalan, ha egy pár szót e kérdésben felhozok.

Az életközösség visszaállítására vonatkozó bírói határozat kibocsátásának kérelmezése és magának a bírói határozatnak kibocsátása kérdésében, három, részben különböző bírói gyakorlat alkalmazását észleltem.

Az egyik szerint a bírói felhívás kibocsátása magában a válóperben, a beadott kereset zárkérelme részeként szokott kérelmeztetni és a határozat, a bírói felhívás is a válóper folyama alatt bocsátatik ki. A másik két eljárási gyakorlat szerint pedig a válóper megindítása előtt benyújtott kérés alapján, perenkívül, részben az érdekelt házaspár, illetve az ellenfél meghallgatása után, részben pedig ennek mellőzésével lesz a bírói felhívás kibocsátva.

Ugy gondolom, előzetes kérdést képez az, hogy miként kérelmezendő a bírói felhívás kibocsátása, hiszen ez a bírói eljárás alapja, tehát célszerű ezzel foglalkoznunk előbb. A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-a ez irányban rendelkezést nem tartalmaz, de nem is tartalmazhat, mert a kérdés az eljárási szabályok keretébe tartozik oda, hogy a bírói határozat kibocsátása miként kérelmezendő.

Az 1894. évi XXXI. tcz. életbe léptét megelőzően, korábbi törvényeinkben a bíróság hatásköréhez utalt házassági válóperekben, az életközösség visszaállítására vonatkozó bírói felhívás kibocsátása, vagy ehhez hasonló intézkedés elő nem fordult, nem szerepelt, ez intézkedése tehát a törvénynek új és így az eddigi gyakorlat alapján támpont, vagy hasonló intézkedés analógiájából merithető, levonható irányelv rendelkezésünkre nem áll.

Ez alapon tehát nem lehet a fentebb említett bírói gyakorlatok helyes, vagy helytelen voltát kimutatni.

A 77. §. rendelkezéseinek már egyszerű nyelvtani értelmezése szerint is azonban, nem kétséges nézetem szerint, hogy az, a bontó ok fenforgását, a házassági kötelék végfelbontásának kérelmezhetési jogát előfeltételhez köti, mert ugyanis már annak bevezető intézkedése is feltételes és ezen feltétel bekövetkeztével, úgy az a), mint a b) pont eseteiben további, külön előfeltételek kívántatnak meg, tehát már ahhoz, hogy a bírói felhívás kibocsátása kérelmezhető lehessen, kettős előfeltétel kell hogy bekövetkezzen, t. i. a szándékos, jogos ok nélküli elhagyás és a hat havi, illetve egy évi határidő eltelte.

A beadott válókeresettel folyamatba tett perben kérelmezett és kibocsátott bírói felhívás kérelmezése, illetve kibocsátása tehát nézetem szerint elenyészik a törvény intézkedéseivel, miután e szerint a házassági kötelék felbontása csak akkor és úgy kérelmezhető, ha az előfeltételek bekövetkeztek már, de a bírói gyakorlattal ellenkezne maga a törvény 98. §-ában foglalt azon intézkedés is, hogy a bíró a per tartama alatt, az ágy és asztaltól való különélést a házaspár bármelyikének kérelmére elrendelni köteles, tehát a válóper keretén belül, annak folyama alatt kibocsátott bírói felhívás hatályát leronthatja a beperesített házaspár, ha a határozatnak kezéhez történt kézbesítése után a 98. §-ban szabályozott jogával él, sőt ha e jogát előbb, a keresetnek a kezeihez történt kézbesítése után érvényesíti, ezzel egyenesen útját állja a bírói felhívás kibocsátásának, annál is inkább, miután a 98. §. kötelezőleg, imperative, minden előfeltétel és bizonyítandó vagy csak bekövetkezendő körülmények kizárásával, csak a házaspár és pedig ezek bár-

melyikének kérelméhez köti az ágy és asztaltól való különélés elrendelésének kimondását. A törvény 77. §-ában foglalt bontó ok érvényesíthetése tehát a fenti bírói gyakorlat esetében illusoriussá, a beperesített házaspár önkényétől függővé lenne téve, ez pedig nem lehetett, de nem is volt a törvényhozó szándéka.

Ugy gondolom, hogy az egyedül helyes bírói gyakorlat az, hogy a házassági életközösség visszaállítására irányuló bírói felhívás, előzetes perenkívüli eljárás útján, az illetékes bírósághoz beadandó kérés alapján bocsátandó ki.

Ez eljárási gyakorlatnál is azonban, a mint már említettem, nem egyöntetű a bírói eljárás, mert részben előzetes tárgyalás, meghallgatás után, részben pedig ennek mellőzésével lesz a bírói határozatba foglalt felhívás kibocsátva.

A fentiek után nézetem szerint nem képezheti vita tárgyát, hogy a 77. §-ban megkövetelt előfeltételek be kell hogy következzenek már ahhoz is, hogy a bírói felhívás kibocsátható lehessen. Az sem vitatható, hogy a beperesítendő házaspár joggal bír ahhoz, hogy az előfeltételek bekövetkezte tekintetében felhozott állítások és esetleges bizonyítások iránt megjegyzéseit, észrevételeit, ellenbizonyítékait, szóval védekezését előterjesztheti; az képezheti tehát csak vita tárgyát, eljárási szabályok hiányában az lehet kétséges, hogy a beperesítendő házaspár jogait már az előzetes eljárásban, vagy csak a per érdemi tárgyalása alkalmával érvényesítheti-e és hogy a kérelmező házaspárnak már az előzetes eljárás során bizonyítania kell-e az előfeltételek bekövetkeztét, vagy elég-e ezek valószínűsítése és a bizonyítás a per érdemére tartozó kérdésnek tekintessék?

A perenkívüli eljárás jogi természetével, a jelen kérdéses esetben még a célszerűségi szempontokkal is ellenkezni látszik az, hogy a házassági életközösség visszaállítására vonatkozó bírói felhívás kibocsátása iránt beadott kérés felett az ellenfél meghallgattassék és hogy esetleges bizonyítási eljárás után bocsátassék ki csak a bírói felhívás, mert hiszen ha az összes feltételek bekövetkeztek is, sőt teljesen bizonyítva is vannak a tekintetben, hogy a bírói felhívás kibocsátható lesz, még ez sem elegendő ahhoz, hogy a házassági kötelék végfelbontása kimondható lehessen, mert a törvény 77. §-a megkívánja és előírja azt, hogy a házassági életközösséget megbontó házaspár igazolatlanul ne tegyen a bírói felhívásnak eleget, tehát ha a bírói felhívás kibocsátva is lett és ennek a házassági életközösséget megbontó házaspár eleget nem is tett, ennek csak akkor lehet és illetve van hatálya, ha a mulasztás igazolatlanul történt, tehát ha a házassági életközösséget megbontó házaspár elfogadható okból nem tett eleget a bírói felhívásnak, annak hatálya sem állhat fen.

Az a házaspár tehát, a ki a bírói felhívás kibocsátása után a perben, — miután a kérdés már csak a per keretén belül nyerhet eldöntést, mert az előzetes eljárás a bírói felhívás kibocsátásával befejezést kell hogy nyerjen, — igazolja azt, hogy ő a bírói felhívásnak éppen a házassági életközösség visszaállítását kérő fél hibája miatt nem tehetett eleget, vagy hogy jogos oka volt erre, ezzel igazolta azt, hogy a bírói felhívásnak miért, mi okból nem tett eleget s így ez alapon a bírói határozat dacára sem bontható a házassági kötelék fel.

Az igazolás alatt pedig nézetem szerint nem csak az értendő, hogy a határozat kibocsátása után felmerült okokból nem tett eleget a felhívott fél a bírói meghagyásnak, hanem a fogalomnak fednie kell az összes előfeltételeket.

De különben is a törvény 77. §-a nem írja azt elő, nem kívánja meg, hogy az előfeltételek már az előzetes eljárás során teljes bizonyító erejűen beigazolvva legyenek s ez annál kevésbé követelhető meg, mert azt a nemleges körülményt, hogy a házassági életközösséget megbontó félnek jogos oka nem volt az elhagyásra, a legtöbb esetben szinte lehetetlen teljes bizonyíték erejűen igazolni.

Nézetem szerint tehát az előzetes, perenkívüli eljárás után kérelmezendő és kibocsátandó bírói felhívás tekintetében az előfeltételek teljes beigazolása, a per érdemének keretében megoldandó kérdést kell hogy képezzen, annál is inkább, mert a törvény 77. §-a azon megközelíthető §., melynél a felek előzetes és közös megegyezésüket, mely a válás kimondására irányul, érvényesíthetik és a bíróságnak csak a per keretén belül áll teljesen rendelkezésére a fegyver, a nyomozó eljárás, melylyel a házasságok törvényellenes szándékának érvényesíthetését megakadályozza.

Ila tehát a beperesíteni szándékolt, a házassági életközösséget megbontó házasság érvényesítheti az igazolást a bírói felhívás ellenében, minden, az összes előfeltételekkel szemben magában a válóperben, miért választassék a kifogásolási, igazolási vagy mondjuk védekezési jog két részre, miért adassék meg a jog ahhoz, hogy egyik kifogását a perenkívüli eljárás keretében, a másikat pedig magában a perben érvényesíthesse, czélszerűbb tehát s inkább összeegyeztethető a törvény szellemével is az, ha az összes előfeltételekre együttes a védekezés és ez magában a válóperben terjesztetik elő és ott nyer is végeldöntést s így merőben felesleges az előzetes meghallgatás.

Nem lenne azonban nézetem szerint célravezető az sem, hogy az előfeltételek tekintetében a kérelmező egyszerű bemondásai, pusztá állításai alapul elfogadtatnának: az előfeltételek valószínűsítése tehát megkövetelendő feltételt kell hogy képezzen.

Haller Gábor.

Az osztrák bűnügyi statisztika legújabb eredményei.*

A társadalmi statisztika azon ága, a mely a «bűnös hajlam» törvényszerűségeit kutatja, a beléje tartozó kérdések kiváló tudományos és gyakorlati jelentőségénél fogva érdeklődésére tarthat számot tudósnak és politikusnak egyaránt. Az osztrák bűnügyi statisztika most közzétett** legújabb eredményeinek ismeretét azonban ezeken az általános érdekű szempontokon kívül indokoltta és kívánatosá teszi még az a sokszoros vonatkozás is, a melyben Ausztriával állunk.

Az 1894. év folyamán összesen 562,900 egyént ítéltek el Ausztriában, az összes jogerősen vád alá helyezettnek 53'6%-át, úgy, hogy minden 10,000 lakosra 229 büntett vagy kihágás miatt elítélt esett.

A büntett miatt elítéltek száma meghaladja a 30,000-et. E számnak majdnem fele a lopás büntettére esik, utána közel 5000 elítélttel a súlyos testi sértés következik, azután a csökkenés sorrendjei szerint a csalás, hatóság elleni erőszak s a szemérem elleni büntettek sötét csoportja. A vétség miatt elítéltek majd 7000-et kitevő számából 3600 azokból kerül ki, a kik egy állategészségügyi törvény, a «Thierseuchen- und Rinderpestgesetz» ellen vétettek. Kihágásért több mint egy félmilliót ítéltek el, közülük 150,000-et azért, mert a vagyonbiztonságot veszélyeztették.

Év	10,000 lakosra esett büntett vétség kihágás miatt elítélt	összesen
1894	12'3 2'8	214'2 229'3
1893	12'7 2'3	216'2 230'2
1892	12'8 2'3	225'0 240'1
1891	11'8 2'5	228'5 242'8
1890	12'3 2'3	226'7 241'3
1889	12'1 2'1	229'0 243'2
1888	12'1 2'0	230'9 245'0
1887	12'4 2'2	241'4 256'0
1885	13'0 2'4	243'8 259'2
1886	13'6 2'5	236'9 253'0

* Kivonatos közlés a Közgazdasági Szemle f. évi március havi füzetéből.

** Die Ergebnisse der Strafrechtspflege in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern im Jahre 1894. Österreichische Statistik. Herausgegeben von der k. k. Statistischen Central-Commission. XLVII. Band. 3. Heft.

Ezek a számok teljes határozottsággal mutatnak rá arra az öröndetes jelenségre, hogy a «bűnözési hajlam» az utolsó 10 évben egyre csökken: míg ugyanis a szóban forgó decennium kezdő évében 10,000 lakosra 253 elítélt esett, az utolsóban csak 220, a mi körülbelül 10% javulást jelent. Csakhogy ez a javulás kizárólag a delictumok legszelidebb nemének, a kihágásoknak javára írható, a büntettek, kivált pedig a vétségek egészben nem fogytak, ha egyes nemeik apadóban vannak is.

A kihágásoknál tapasztalható öröndetes javulás a kihágást képező lopások, a részegség ellen hozott, már említett törvénybe ütköző kihágások, valamint a csavargás miatt történt elítélések számának jelentékeny csökkenéséből ered. Érdekes bizonyágát látjuk itt egyes helyes szociálpolitikai intézkedések jótékony hatásának. A csavargás miatt elítéltek számának erős fogyása — a mely a maximumhoz képest 33,000-et tesz ki — a «Naturalverpflegungstation»-ök létesítésének köszönhető, a hol segítségre szoruló, munka nélkül szükkölködő egyének munkájukért rövid időre ellátást és hajlékot találnak.

Az utolsó decennium alatt elszaporodtak a szemérem elleni büntettek, a lopás és gyilkosság ellenben fogyást mutatnak.

1894-ben 65 halálítéletet mondtak ki, de egyet sem hajtottak végre: 21-nél életfogytig tartó, ugyanennyinél 20 évi, a többinél 15 évig tartó fegyházra változtatták. Az 1874. év óta — a megelőző időhöz képest — jelentékenyen emelkedett a halálítéletek száma: az 1853-tól 1873-ig terjedő időszak alatt csak 836 bűnöst ítéltek halálra, 1874-től 1894-ig meg 1890-et. Ennek okát forrásunk csak kisebb részben származtatja abból, hogy az utóbbi 20 év alatt több halálbüntetés alá eső büntettet követtek el, mint 1853/73 között, a főök szerinte az, hogy 1874 óta Ausztriában esküdttörvényszékek működnek, a melyeknek tagjai a bizonyítékok szabad mérlegelése alapján ítélnék s így nincsenek az ítélelhozásában úgy korlátozva, mint az őket megelőző bírói testületek, a melyeket a legális bizonyítási eljárás e tekintetben nagyon megkötött. A halálítéletek szaporodásával függ össze az életfogytig tartó fegyházbüntetésre szóló ítéletek fogyása: az esküdttörvényszéki intézmény életbelépése előtt lefolyt 20 év alatt 1146 ilyen ítéletet hoztak, az azóta eltelt 20 év alatt csak 268-at. Ez is egyik eklatáns bizonyossága annak: minő erős hatással van egy-egy perjogi intézmény a bűnügyi statisztika eredményeinek alakulására.

A börtönbüntetések kimutatásában csak az időtartam szerint való részletezésre szorítkozhatunk, mivel az osztrák statisztikában hiányzik az a megkülönböztetés, a melyet a büntető törvény az egyszerű és súlyos börtön között tesz. Az osztrák büntető törvény a börtönbüntetés minimumát hat hónapban állapítja meg; ennél rövidebb tartamu börtönbüntetés kimondásának csak kivételes (az osztrák büntető törvény 54. és 55. §-ában meghatározott) esetekben van helye. Mégis az eme normális minimumon alul kiszabott börtönbüntetések száma az összesnek $\frac{3}{4}$ részét tette ki, bizonyosságául annak, hogy a bíróság az esetek tulnyomó többségében enyhítő körülmények figyelembe vételére hajlott. Az egy évnél hosszabban tartó börtönbüntetések valamennyi börtönbüntetésnek mindössze 13'2%-át adják s ebből 8'6%-a két évnél rövidebb ideig tartott. A multhoz viszonyítva azt az öröndetes tényt konstatálhatjuk, hogy a hosszabb tartamu börtönbüntetések arányszáma egyre csökken. A vétségek és kihágások egységes büntetését képező «Arreststrafe»-ra elítéltek közül körülbelül 80% nyolcz napnál rövidebb tartamu szabadságvesztéssel bűnhődött.

Nagyon tanulságosak az elítélteket kor szerint feltüntető összeállítások, a melyek kivált az ifju bűnösökről szolgáltatnak igen részletes és karakterisztikus adatokat. Ezek közül jellemző volta miatt érdemes közölni a következő kimutatást:

Év	11—14 éves fiatal büntetések száma	14—20 éves büntetések száma	Összes	100 elítélte esik fiatal büntettes
1881	460	5405	5865	17'5
1882	525	5258	5783	18'0
1883	325	5256	5781	19'0
1884	579	5538	6117	19'9
1885	566	5249	5815	18'8
1886	546	5287	5833	19'6
1887	625	5358	5983	20'8
1888	593	5241	5834	20'8
1889	614	5517	6231	21'8
1890	578	6001	6579	22'6
1891	650	5779	6429	22'2
1892	803	6238	7041	22'8
1893	842	5959	6801	23'2
1894	826	6378	7204	26'9

A nők az összes büntetéseknél 14'4%-át teszik ki. A férfiaknál csekélyebb részesedésük mindenestre azzal függ össze, hogy a házi tevékenység körében mozgó nő nincs úgy kitéve bűnre csábító alkalmaknak, mint az élet harcában közvetlenül részt vevő férfi. A női büntetések száma az utolsó decennium alatt majdnem teljesen változatlan maradt: 15'2 és 14'3% között ingadozott.

Szólnunk kell még a bűnügyi statisztika legsajnálatosabb tárgyai közé tartozó visszaesőkről. Ezek számbavétele egyrészt a büntető igazságszolgáltatás, másrészt a társadalom politikájának szempontjából van különös fontossággal. Bennük tükröződik vissza az igazságszolgáltatás erkölcsi értéke, ők tesznek figyelmessé arra, hogy vannak a társadalomnak olyan tagjai, a kikkel szemben a büntetés legnemesebb célja: a javítás meg nem valósítható, a kik ismételt büntetések után is újra és folyton veszélyeztetik a jogrendet. Ezekből a bűnnek mindig újabb meg újabb hajtásokat termő gyökereit kitépni nem lehet s azért — mint egy iskola tanítja — ellenük nincs más orvosság, mint a deportálás, a száműzés az emberek társaságából. Visszaesők tekintetében az osztrák statisztika utolsó 30 éve a következő képet nyújtja:

Quinquennium	A büntetett miatt elítéltek között már büntetve volt vétség vagy kihágásért az összes büntetett miatt elítéltek %-ában	büntetett miatt egyszer	büntetett miatt többször
1865—1869	17'7	12'0	15'4
1870—1874	17'5	11'7	14'5
1875—1879	21'5	11'0	14'2
1880—1884	24'6	10'6	14'6
1885—1889	27'5	11'0	13'1
1890—1894	28'6	11'0	12'8

Látni, hogy még a szorosabb büntetőjogi értelemben vett visszaesők aránya — bár nem valami gyorsan s nem is minden megszakítás nélkül — csökken, addig a tágabb értelemben vett visszaesők arányszáma, a kik t. i. előzőleg vétség vagy kihágás miatt voltak büntetve, folytonos és rohamos emelkedést mutat. Ennek az a magyarázata, hogy 1870 óta a különböző években hozott törvények által egész sereg vétséget és kihágást statuáltak s az ezek miatt elítéltek száma a büntetlen előéletűeket fogyasztja. *Dr. Kenéz Béla.*

Különfélék.

— A m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának elvi jelentőségű határozatai. Községi képviselővé való választhatóságához nem elégséges az, hogy az illető községi lakos a községi választók névjegyzékébe fel van véve, hanem az 1886: XXII. tcz. 36. és 37. §-ában megszabott feltételek bírásának beigazolása is megkívántatik. (1897. évi 1284. K. sz.)

A törvényhatóság rendes közgyűlésén nemcsak az üresedésben volt állások, hanem az ezen állások betöltése folytán esetleg megüresedő állások is azonnal betölthetők. (1897. évi 1355. K. sz.)

A törvényhatósági bizottsági tagsághoz vagylagosan megkívánt két évi birtoklás feltételének elég van téve akkor is, ha valaki a törvényhatóság területén általában két év óta ingatlant bír, és nem szükséges, hogy az illető egy s ugyanazon ingatlant két évig bírja. (1897. évi 1399. K. sz.)

Ila törvényhatósági bizottsági választott tag időközben

a legtöbb adót fizetők névjegyzékébe felvételük, joga van a két tagsági jogalap közt választani. (1897. évi 1464. K. sz.)

— A rendőrségi letartóztatás ideje a büntetésbe szintén beszámítandó. A gyermekölés büntetével vádolt D. Julia a budapesti rendőrség által 1897. évi május hó 15-én tartóztatott le; a vizsgálati fogság 1897. évi május hó 31-én rendeltetett el ellene. A m. kir. Curia 1898. évi január 21-én 66/98. B. sz. a. hozott ítéletében a vádlottat egy évi és hat havi börtönre ítélte, «abból azonban 1897. évi május 15-től tartó előzetes letartóztatása, illetőleg vizsgálati fogsága által a Btk. 94. §-a alapján hét hónap és 21 nap kitöltöttnek veendő». Δ

— A birói meggyőződés joga. A kir. törvényszék és a kir. tábla valamely bűnügyben megállapították a járásbíróság illetőségét, kimondván, hogy a vádbeli cselekmény a lopás vétségének tényálladékát alkotja meg. Kérdés már most, vajon ily körülmények között feltétlenül köteles-e a járásbíróság ezen minősítést ítélezése alapjául elfogadni, avagy — ha pl. esetleg azon meggyőződésben lenne, hogy a vádbeli cselekmény nem a lopás vétségét, hanem valamely, a kir. törvényszék hatásköréhez tartozó büntetendő cselekményt képez — jogosítva van-e a járásbíróság a bűnügyet újból a törvényszékhez további illetékes eljárás céljából áttenni? Δ

— Hogy kell énekelni az operaénekesnek? Broulik Ferencnek a m. kir. opera elleni 10,000 frt iránti perében a curiai ítélet indokolása többek közt azt is tartalmazza, hogy az «operaénekesnek nem akárhogyan, hanem jól kell énekelni».

— Az indítvány visszavonása nem akadályozza a feltételes szabadság visszavonását. Egy feltételes szabadságra bocsátott leány mint cseléd állott szolgálatba és ezen minőségében szándékosan rongálta meg gazdájának néhány ingét. A panaszos feljelentése folytán a cselédet letartóztatták és minap megtartották ellene a budapesti büntetőtörvényszéknél a végtárgyalást. A tárgyalás alkalmával a panaszos visszavonta a vádlott ellen a 418. §. alapján emelt panaszát, minek következtében a vádlott ellen a további eljárás megszüntetett. Ezen vád visszavonás azonban mit sem használ a vádlottnak, mert a feltételes szabadságra bocsátottak viselet tekintetében különösen szigorú rendőri szabályok alatt állanak, melyeknek megsértése esetében feltételes szabadságuk visszavonatik. E tekintetben a rendőri szabályok különös jó viseletet írnak elő, úgy hogy pl. egyszerű részegeskedés is már elegendő ahhoz, hogy a feltételes szabadság (Btk. 50. §.) visszavonassék. Δ

— Törvényszéki jegyző mint tolmács. A m. kir. Curia: Minthogy az 1896. évi szeptember 5-én megtartott végtárgyalás alkalmával a kir. ügyész által előterjesztett indítványra nyomban hozott törvényszéki végzésből kitetszőleg azon végtárgyalásnál, valamint folytatólaga az 1897. évi január 28-án tartott végtárgyalásnál alkalmazott bírák a szerb nyelvben teljesen járatlanok voltak s a csakis eme nyelvet beszélő vádlottnak, valamint a tanúk tulnyomó részének vallo-mását csupán a végtárgyalásnál jegyzőkönyvvezetőként alkalmazott joggyakornok ismertette meg velök és e szerint tolmácsolásra ugyanaz használtatott fel, ki az ügyviteli szabályok értelmében a végtárgyaláson történeteket van hivatva az arról kiállítandó jegyzőkönyvben igazolni: ennél fogva, tekintve, hogy a végtárgyaláson jelen volt elnök és jegyző együttes aláírásával kiállított jegyzőkönyv nyújt csakis bizonyítékot a tárgyalás során kihallgatottak által tett vallomásokról, a vádhatóság és védő részéről a tárgyalás során történt előterjesztésekről, szóval a tárgyalás egész menetéről és maga a tolmács saját tényét nem igazolhatván, a jegyzőkönyv csakis a törvényszéki elnöknek figyelembe vehető aláírása mellett, ítélethozatal alapjául szolgáló bizonyítékot képező okiratként elfogadható nem lévén: mind a két elsőfoku bíróság ítélete az elül idézett két rendbeli végtárgyalással együtt hivatalból megsemmisítették és a kir. törvényszék oda utasítatik, hogy mielőbb tartson szabályszerűbb végtárgyalást és a mennyiben azon alkalommal tolmács használatának szüksége merülne fel, az esetben a tárgyalást az ott esetleg állandóan alkalmazásban levő szakértő tolmácsok, avagy ennek nem létében a végtárgyalás tagjain kívül álló és az előirt módon tolmácsként alkalmazásba veendő egyénnek közreműködésével tartsa meg. (1898. évi márczius 22. 6172. szám alatt.)

— A rabtartási költségek mikor behajthatatlanok? A m. kir. Curia: Súlyos testi sértés büntette miatt vádolt

Szolánics József elleni bűnügyben ítelt: Tekintve, hogy a beszerzett községi bizonyítvány tanúsítása szerint vádlottnak csak 420 frt értékű vagyona van s neje és négy gyermeke eltartására lévén kötelezve a bűnügyi költségek lerovása által ezeknek életfentartása veszélyeztetve volna: a bűnügyi költségek az 1890. évi XI. III. tcz. 4. §-a értelmében egyelőre behajthatatlanoknak nyilváníthatnak s ennyiben mindkét elsőfokú bíróság ítélete megváltoztatik. Egyebekben azonban a kir. tábla ítélete a felhozott és az elsőbíróság ítéletéből átvett indokainál fogva helybenhagyatik. (1898 márczius hó 16. 8792. sz. a.)

— **Semmis házasságból származott gyermekek.** (A belügyminiszternek 26,672/98. sz. a. az e—i kerületi anyakönyvi felügyelőhöz intézett rendelete.) Mult évi 397. szám alatt tett jelentésére, azon kérdésben, hogy a F. József és Gy. Anna között a sz—i állami anyakönyvvezető előtt 1895. évi november hó 28-án kötött házasságnak bíróilag történt megsemmisítése folytán a házasságból született gyermek törvénytelen származása megállapítottnak tekinthető-e, és a szülők házasságának megsemmisítése az 1894. évi XXXIII. tcz. 43. §-a értelmében feljegyzendő-e a gyermek születési anyakönyvében, az igazságügyminiszter ural egyetértőleg a következőket tudatom (czimeddél):

A gyermek származásának törvénytelenége a szülők házasságának megsemmisítése által bíróilag megállapítottnak nem tekinthető. Ezen felfogás mellett szól hazai állandó joggyakorlatunk által megállapított ama anyagi jogszabály, mely szerint az érvénytelen házasságból származott gyermek törvényes születésének tekintendő, ha legalább az egyik szülő mellett a fenforgó házassági akadálynak büntelen nem tudása harczol, vagyis ha a gyermek vélt házasságból (matrimonium putativum) származik. Részben ez okból, de még az okból sem történhetik meg a kérdéses anyakönyvi feljegyzés a gyermek születési anyakönyvi lapjának szélén, mert a kir. bíróságok az ítéletekből kitesztőleg a házasság érvénytelenítése kérdésében határoztak ugyan, de az ítéletek a gyermek leszármazásának megállapítására nem terjeszkednek ki. Igaz ugyan, hogy az 1894: XXXI. tcz. 46. §-a értelmében a semmis házasságot semmissé nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna, e szabályból azonban, tekintettel arra, hogy a házassági jogról szóló törvény a gyermekek törvényességének kérdéséről intézkedni feladatának nem tekintette, a semmis házasságból született gyermek törvénytelen származása még nem következik. Az utólagos bejegyzésnek útjában áll továbbá az 1894. évi XXXIII. tcz. 43. §-ában megállapított amaz alaki rendelkezés is, hogy ha valamely gyermek leszármazása csak a születés bejegyzése után állapíttatik meg, ez a körülmény csak az illetékes hatóság hivatalos megkeresésére jegyzendő fel. Ez az illetékes hatóság pedig az 1868: LIV. tcz. 22. §-a értelmében a kir. törvényszék. Mindaddig tehát, míg az illetékes kir. törvényszék által a gyermek születésének törvénytelenége meg nem állapíttatik, s erre vonatkozólag a megfelelő anyakönyvi feljegyzés el nem rendeltetik: a születés törvényessége közigazgatási uton semmiféle feljegyzés által meg nem támadható. De nem változtatható meg a törvényes származás bejegyzése az 1894: XXXIII. tcz. 75. és köv. §§-aiban szabályozott bírói kiigazítási uton sem, mert a szóban forgó esetben a gyermek a bejegyzés időpontjában fenállott állapotoknak megfelelőleg helyesen jegyeztetett be törvényes származásának. Minthogy tehát az előadottak szerint a gyermek ez idő szerint törvénytelennek nem tekinthető, minthogy másrészt nincs törvényes alapja annak, hogy a szülők házasságának megsemmisítése a gyermek születési anyakönyvében is feljegyeztessék: felhivom (czimet), hogy értesítse a sz—i kerület anyakönyvvezetőjét, hogy a kérdéses gyermek születési anyakönyvében a szülők házasságának megsemmisítésével kapcsolatban semminemű feljegyzés nem foganatosítandó.

— **A szegedi kir. törvényszék judikaturájából.** Felperes sommás végzés kibocsátását kérte egy, a szegedi törvényszéknél bejegyzett közkereseti társas cég, valamint ennek beltágjai ellen. A kir. törvényszék 6571/98. sz. a. következő határozatot hozta: Alperes S. szegedi cégnek meghagyatik, hogy a kereseti 371 frt 30 kr. tőkét..... három nap alatt végrehajtás terhe mellett fizesse meg.

A sommás végzésnek az alperesi cég tagjai ellen való kibocsátása iránti kérelemnek hely nem adatik, mert váltókötelezettség csak váltónyilatkozatból származik;

mert V. J. és V. F. társasági tagok váltóigéretet nem tettek; s mert végre a közkereseti társaság tagjainak a társasági kötelezettségeikért való felelőssége s annak mérve az anyagi jogszabályon (1875: XXXVII. tcz. 88. §.) alapszik.

— **«A járásbírók ügyvitele»** című munkára hirdet előfizetést Lányi Bertalan, miniszteri tanácsos, illetve a Grill könyvkiadó-cég. A munka a Lányi-féle Utmutatások III. köteteként fog körülbelül 15 ivnyi (circa 240 oldal) tartalommal megjelenni. A munka előfizetési ára füzve 2 frt 40 kr., kötve 3 frt 40 kr.

— **Felsőbírók elvi határozatai: 1870—1896.** Márkus Dezső kir. törv. bírói nagy munkáját zsebkiadásban bocsátotta közre Grill Károly udv. könyvkereskedése. A Curia és a kir. ítélő táblák döntésének rendszeres gyűjteménye ez, mely főleg a gyakorlati élet számára készült. A bíróság és általában a jogászvilág itt, megtalálja a döntések lényeges részeit a bíróság saját szavaival. Első kötete a magánjogi részre szorítkozik: közli a dologi, kötelmi, családi, öröklési jog és telekkönyvi rendtartásra vonatkozó fontosabb döntéseket. A második kötet, mely most hagyta el a sajtót, a keresk. törvény, a váltótörvény, csődtömeg, sommás eljárás foglalatja. A testes kötetek egyenkint kötve 3 frt 50 kron kaphatók.

— **A sértett fél ügyvédjének jogköre.** Gyilkosság és rablás büntetével vádolt T. Sava elleni bűnügyben a meggyilkolt H. Wolf Leeb özvegye a budapesti kir. büntető törvényszék előtt megtartott végtárgyalás alkalmával kijelentette, hogy akaszszák csak fel a gyilkost, ő nem kíván tőle semmiféle kártérítést. A sértett félnek jogi képviselője azonban — tekintettel arra, hogy ügyfele felháborodásában tette ezen nyilatkozatot — a kártérítés kérdésében önállóan terjesztett elő ily irányú kérelmet. Ennek következtében a budapesti kir. törvényszék 1897. évi október hó 15-én 70,181/97. szám alatt hozott ítéletében arra kötelezte a vádlottat, miszerint a meggyilkolt H. Wolf Leeb özvegye javára 5000 frt kártérítést fizessen. Ezen rendelkezést a budapesti kir. ítélő tábla 1897. évi december hó 23-án 13,023/97. B. szám alatt hozott ítéletében megváltoztatta és a vádlottat a kir. törvényszék által megítélt 5000 frt kártérítési kötelezettség terhe alól felmentette, mert: «... a nevezett özvegy a végtárgyaláson ebbeli igényéről kifejezetten lemondott és miután a magánjogi igény feletti rendelkezés az önjogi sértett félnek kizárólagos jogkörébe tartozik: az özvegy jogi képviselőjének előterjesztett és megbízójának akaratával ellentétes kérelme nem vehető figyelembe; más irányban pedig a vádlottat törvény szerint terhelő kártérítés kérdésében azért nem tétethetett intézkedés, mert e végből a bírósághoz senki sem intézett kérelmet». △

Nemzetközi Szemle.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamarának** f. hó 14-én tartott közgyűlésén dr. Bachrach Adolf és dr. Benedikt Ödön bécsi ügyvédek a kamarához fordultak orvoslásért azokért konfliktusokért, melyek a védők és a könyvszakértők között ujabban napirenden vannak, s a melyeknek az az oka, hogy a bírósági szakértők hatáskörüket minduntalan túllépik. A szakértők jogászai véleményt nyilvánítanak az elébük terjesztett jogügyekben, a helyett, hogy a bíróságnak tényleges adatokat szolgáltatnának. Mindkét ügyvéd saját praxisából frappans adatokat szolgáltatott e panaszok illusztrációjához.

A kamara elnöke a felszólalóknak kezdeményezésükért köszönetét nyilvánította és a választmány nevében a leg-sürgősebb actiót helyezte kilátásba.

A konok perlekedők ellen. Azok ellen, kik alaptalan, frivol, zaklató pereket szokásszerűleg indítanak, Angolországban utóbb külön törvényt hoztak, melylyel felhatalmazzák a bíróságokat, hogy az ily konok perlekedőktől megvonhassák a perelhetési jogosultságot, oly módon, hogy pert csakis a bíróság külön jóváhagyása mellett indíthatnak.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Gneist befolyása a magyar jogéletre. *Concha Győző* egyetemi tanártól. — A szövetségi törvényjavaslat. *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvédől. — *Törvénykezési Szemle*: Van-e az emlékeztet szerint eskünek büntetőjogi sankciója? *Dr. Kranovitz Lajostól*. — Mit ér az ügyész és a bíró jóakarata? *Eiserth István* lőcsei kir. ügyész-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Gneist befolyása a magyar jogéletre.

— Részlet *Concha Győző* akadémiai emlékbeszédéből. —

Mi volt Gneist a mi szellemi életünkben s közjogi praxisunkban az utolsó 30 év alatt?

Akadémiánk tagjává választásában az a hódolat nyilatkozott, melyet köztünk irataival mindkét téren keltett.

Tekintélyét nem irántunk való rokonszenvének vagy személyes összeköttetéseknek köszönhetette. Többször járt hazánkban, így 1874-ben a zágrábi egyetem megnyitásán a berlini egyetem üdvözlétet tolmácsolta, részt vett az 1875. évi budapesti statisztikai kongresszuson, érintkezett sok jeles emberünkkel, levelezésben állott Grünwald Bélával a közgazdaság kérdései felett, de reservában maradt velünk szemben. Miért? nem tudjuk.

Az 1870. évi XLII. tcz. álláspontja, mely az önkormányzatot nem országos ügyek igazgatására fokozta le, nem tetszhetett neki, de az autonomisták törekvését, hogy az önkormányzatot a tartományi törvényhozás kereteivé, a magasabb alkotmányos küzdelmek színterévé tegyék, hasonlóképp nem oszthatta, a tisztviselők választása pedig, ha ahhoz ingyen hivataloskodás nem járul, hidegen hagyta.

Észményei mindenestre a legélesebb ellentétben állottak az irányok mindegyikének valami lényeges pontjával, a melyek 1867 óta az önkormányzat körül felmerültek.

Ennek dacára mindenki Gneist tekintélyével takaródzott, reá hivatkoztak a parlamentben, reá a tudományban.

Megyeink rendezése 1870-ben hatalmi kérdéssé tétetett a Deák-párt és a bal oldal között. Az első a 67-es alkotmány megvédését tartotta a főnek, s a megyékben egyszerű gépezetet látott e célra, a bal oldal viszont nem akarta a kormányzat hatalmát nevelni és midőn a megyében rejlő, eredeti magyar közjogi kincsnek valódi szakértelemmel védelmére kelt, másrészt a kormányzást lehetetlenné tevő álláspontra helyezkedett, így p. o. azzal a javaslatával, hogy a kormányrendeletek végrehajthatósága előzetes bírói eldöntéstől függjön.

Tanárky Gedeon az 1870 július 5-iki ülésen legjobban eltalálta a bal oldal önkormányzati álláspontjának hiányosságát, azt mondván: Nélkülözzük az oppositiónban a régi jó tábla bírák árnyalatát, a kik a megyét magáért a megyéért szerették. A bal oldal a megyék rendezésénél is a közösüges alkotmány ellen küzdött és programjával ennek folytán lőtt tul a célon. Szilárd meggyőződése azonban, hogy Gneist a magyar megyének azt a lefokozását, a mely hatáskörének olyatén megkülönböztetésével kezdődött, hogy a megye először az állami közgazdaságot közvetíti, s azután nem állami ügyekben önkormányzatot gyakorol, lelke mélyéből elítélte volna, hisz elméletének alaptételével ellenkezett, mely szerint az önkormányzat állami ügyeknek nobile officiumként való kezelése a szomszédos körökben élő független polgárok által.

A bal oldal részéről Mocsáry Lajos a Gneisti elmélettel összhangban mondhatta a július 5-iki ülésben, hogy a javaslat elvévén a megyétől az állami közgazdaságot, a mit önkormányzat rovatába szorít, nem egyéb mint az önkormányzat foszlánya.

Ghyczy Kálmán a július 5-iki és a július 16-iki ülésekben ismételve mélyrehatóan deríti fel az önkormányzat lényegét s mutatja ki, hogy ha az állami közgazdaság közvetítése jövőre nem lesz önkormányzat, hanem attól különböző valami, vége van a magyar értelemben vett önkormányzatnak.

Ghyczy Kálmán aranyaszavai szerint az önkormányzat a közgazdaság teendőinek a törvényhatóság területén a törvényhatóság általi teljesítéséből áll. Így értelmezte az önkormányzatot sok századon keresztül a bennünket megelőző kor 1848 előtt, így értette az 1867-iki országgyűlési határozatot, mely a megyéket visszaállította.

S hozzá tehetette volna: hogy pedig ily állapot fenállhat parlamentáris felelős miniszteriummal is, élő példa reá Anglia, a mint az Gneistből világos.

A legsúlyosb csapást azonban Nyáry Pál mérte a javaslatnak, ma már sajnos 30 éves törvénynek, arra a distinkciónak, a mely az állami közgazdaság közvetítését és az önkormányzatot két különböző dolognak állítja oda.

Hoffmann Pál is megtámadta a július 9-iki ülésben a javaslatnak ezt a kiinduló pontját, mint szakítást közjogunk egyik legfőbb elvével s Bachtól származtatta.

Nyáry Pál pragmatikus bizonyításra vállalkozott s kimutatta, hogy törvényünk főelvében egyszerű utánzata az osztrák 1862 márczius 5-iki törvénynek, ebben fordul elő először a községnek, azután a járásnak kétféle hatásköre, az átruházott és az önálló, az első az állami közgazdaság közvetítésének czége alatt, a másodikat az önkormányzat alatt csempészi be a törvényhatósági törvény alkotmányunkba. A megyei dugáru, így okoskodott Nyáry Pál, tehát ugyanolyan provenienciájú, mint közösügyi alkotmányunk. Ez volt tárgyilagos érvelésének epébe mártott subjektív toldaléka; ő szerinte a megyei javaslat alapelvének gyarlóságát is a közösügyi alkotmány rovására kellett írni.

A legfőbb elvi kérdésben Gneist elméletével teljesen összhangzó a bal oldal álláspontja, látszólag ugyanilyen a javaslat másik főpontjára nézve vajjon a kormányrendeletek törvényességének vitássága esetében a kormány vagy bíróság kötelezheti-e a megyét annak végrehajtására?

Látszólag mondtam, mert Gneist a bíróságoknak csak a közgazdaság konkrét intézkedései, de nem szabályrendeletek, mint ilyenek felett ad hatáskört. A bal oldal itt abban hibázott, hogy a szabályrendeletek törvényességének direkt megállapítását követelte a bíróságok részére, a mit a Deák-párt méltán utasított vissza, mint oly rendszabályt, a mely az országos kormány működésének hatályosságát 52 megye felfogásától teszi függővé és a bírói ítélet meghozataláig megakasztja.

A Gneisti állásponttal csak oly rendezés egyezett volna meg, a mely a bíróságnak hatáskört csak a rendelet következtében eljáró egyes tisztviselők intézkedése elbírálására ad, a mely alkalommal minden egyes esetben a bíróság

nak az indokolásban kell a rendelet törvényessége felett dönteni.

Ezt a Kolumbus tojást akkoriban nálunk nem találták ugyan fel sem a pártok, sem a tudomány, de a Deák-párt ösztönszerűleg érezvén, hogy a bal oldal álláspontja az országos kormány jogos hatalmát bénítja, ezt a parlamentáris kormány ellenzőjének kiáltotta ki.

Mocsonyi Sándor nagy benyomást tett beszéde, mely az önkormányzatra nézve teljesen Gneist szellemében szólt és beható tanulmányozásán alapult, szolgáltatott erre kedvező alkalmat.

A román Mocsonyi nemcsak az önkormányzat megnyirbálását kárhoztatta, hanem a parlamentáris kormányzat visszaéléseinek meggátolására, a kisebbségek védelmére — egészen Gneist szellemében — a legerősebb önkormányzatot követelte.

Gneist hatása mind e vitákban erősen érezhető, ha önkormányzatunk reformjának megalakulását nem is irányította.

Ellenben köz. biráskodásunk főelve, a bíróság hatáskörének taxativ megállapítása, egészen azon formula szerint történt, melyet Gneist Poroszországgal el tudott fogadtatni.

Ha valahol, Magyarországon elmondhatni erős volt Gneist hatása. Az önkormányzatra nézve ugyancsak a szellemekben, a közigazgatási biráskodásra nézve már a tett mezején.

A szövetkezeti törvényjavaslat.

Ha a gazdasági és iparhitelszövetkezetekről benyújtott törvényjavaslat törvény erejére emelkedik, úgy hazánk gazdasági és jogi életének háromféle szövetkezettel lesz dolga:

1. Azon szövetkezetekkel, a melyek a kereskedelmi törvény I. része 11. czime értelmében alakultak és működnek;
2. olyanokkal, a melyek ezen új törvény szerint keletkeztek vagy ennek értelmében átalakultak és a szerint működnek, de a központi hitelszövetkezetbe be nem léptek;
3. olyan, az előbbi pont értelmében működő szövetkezetekkel, a melyek a központi hitelszövetkezetbe tagokul beléptek.

I. A törvényjavaslatnak megokolása nem nyújt felvilágosítást arról, hogy miért nem szervezi egységesen a szövetkezeti ügyet.

Fogalmilag azt mondhatnók, hogy a közérdek valamenyny szövetkezetnél megköveteli, hogy kellő módon alakuljon, szorgos ellenőrzés mellett működjék és működésében a kormány és az arravaló társadalmi közegek részéről a legmeszebb menő istápolásban részesüljön. Hiszen a szövetkezetek mindenütt a kisembereknek az egyesüléseit képezik, a kik az ilykép történő tömörüléssel és erejüknek összesítésével akarják részben ellensúlyozni a tőkének a tulhatalmát, részben pedig a maguk részére is megszerezni azokat az előnyöket, a melyeket a tőke nyújt azoknak, a kik vele rendelkeznek.

Az a társadalom, a mely sociális hajlamokkal bír, ezen okból természetesen kedves a szövetkezeti eszme terjedésének, de saját jól felfogott érdekében támogatniok kell azt az ellenkező felfogás alapján álló államoknak és társadalmaknak is, mert nincsen jobb ellensúlyozója a socialismusnak annál, mint ha a szegényebb néposztálynak panaszai a mostani törvények keretében az uralkodó társadalom érdekeinek a megkárosítása nélkül kielégítést nyernek. Ennek az eszmének az átérzése alkotja a szövetkezeteknek nagy jelentőségét mai társadalmunkban és magyarázza meg azt, hogy minden előrelátó államférfi rokonszenvez velük: a socialista vagy a socialismushoz hajló azért, mert programjának egyik alkotó részét képezi; a socialismus-ellenes pedig azon okból, mert eszközét látja benne a neki ellenszenves socialismus továbbterjesztése meggátolásának.

Ezekből kétségtelennek látszik, hogy minden államnak és kormánynak kedveznie kell a szövetkezetek megalakulásának és támogatnia kell őket működésükben.

Nálunk azonban nem így gondolkodtak és — fájdalom — nagyon sokan ma sem így gondolkoznak. Ezt az eltérést a normalistól, a természetestől és önként értetődőtől az okozta, hogy évek előtt a fővárosban egy csomó szédelgő alapított szövetkezeteket és megkárosított a maga zsebjeének előnyére sok szegény embert. Ennek a befolyása és sulya alatt érlelődött meg az az eszme, hogy meg kell szorítani azt a szabadságot, a melylyel a kereskedelmi törvény rendelkezései alapján szövetkezetek alakulhatnak és működhetnek, még pedig olyannak kell ezen megszorításnak lennie, hogy az ily szédelgéseknek a jövőben eleje vétéssék. Ezt a határozott utasítást kapta az akkori igazságügyminisztertől *dr. Nagy Ferencz* egyetemi tanár, a kit a szövetkezeti törvényjavaslatnak kidolgozásával megbízott.

Mire az ezen alapon álló törvénytervezet elkészült és megvitatás alá került, akkorra már meg is szüntek a szövetkezeti szédelgések. Közéjük csapott a büntető-bíró és börtön és csődeljárás eltüntette őket működésük színhelyéről. Ilykép megmaradt egy törvénytervezet, mely már nemlétező visszaélésnek akarta elejét venni, olyan intézkedésekkel, melyek megbénították volna a tisztességes szövetkezeteknek az alakulását és a működését is és ezzel békót vertek volna magára a szövetkezeti eszmére. Leghevesebben tiltakoztak ez ellen maguk a fenálló szövetkezetek és én azt hiszem, hogy a *Hegedüs Sándor* országgyűlési képviselő elnöklete alatt megtartott szövetkezeti országos kongresszus határozatainak köszönhető elsősorban az az eredmény, hogy a kormány ama törvénytervezetet elejtette.

A szövetkezetek tehát maradnak úgy, a mint voltak, működhetnek tovább, úgy a mint eddig működtek, sőt alakulhatnak ujak és ujak ezentul is a kereskedelmi törvény értelmében teljesen szabadon, úgy, a mint eddig alakultak.

De ez így nem jó, mert az eddigi állapotnak tényleg van egy nagy hibája. Nem az, hogy szabadon alakulhatnak, hanem az, hogy jóformán minden ellenőrzés nélkül működhetnek. Mert az az ellenőrzés, a mely ma létezik és a mely semmi egyébből nem áll, mint abból, hogy a törvényszék azt nézi, vajon a közgyűlést évenként megtartják-e, kellően egybehívták-e és a tagok kellő számban voltak-e jelen: az épen semmi. Ennek a mai állapotnak a megörökítése sulyos veszélyeket hozhat még a jövőben és végzetes hibának tartom, hogy azt nem orvosolja a törvényhozás most, a mikor a szövetkezetekkel már amugy is foglalkozik.

Alapjában elhibázottnak kell tekintenem minden reformot, a melynek sarkpontja és célja nem az, hogy megváltoztassa és hatályossá tegye a szövetkezetek feletti felügyeletet és azoknak az ellenőrzését.

II. Az új törvényjavaslat két külön részből áll: megállapítja, mikép alakulhatnak ipari és gazdasági hitelszövetkezetek az ő intézkedései szerint: és megteremti az országos központi hitelszövetkezetet. Az ezen törvény alapján keletkezendő szövetkezetek közt nagyon fontos különbségeket tesz a szerint, a mint tagjai a központi hitelszövetkezetnek, vagy pedig nem tagjai. De a központi hitelszövetkezetnek tagjai sorába csakis azon szövetkezetek léphetnek be, a melyek ezen törvény szerint alakultak, vagy pedig annak intézkedéseihez képest átalakultak. A központi hitelszövetkezet támogatásában és ellenőrzésében csakis ezen, most említett szövetkezetek részesülhetnek.

A törvényjavaslatnak első czime szerint hitelszövetkezetek csak a hatóságok, nyilvános testületek vagy az országos központi hitelszövetkezet közreműködésével alapíthatók; az alakuló közgyűlést ezek kiküldöttje vezeti; az alapszabályokat, az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvét és a cégbejegyzési kérvényt a kiküldött is aláírja; a szövetkezet tagja csak

nagykoru ember lehet, a ki állandóan a szövetkezet kerületében lakik és vagyona fölött szabadon rendelkezik; a megalkulás után a belépés csak két tanu előtt aláírt nyilatkozat által történhetik és a belépő azt is igazolni tartozik, hogy az alapszabályoknak a tagok jogaira és kötelezettségeire vonatkozó határozatai és a szövetkezet vagyoni állapota vele közöltettek. Ezek a szövetkezet megalakulására és a tagok belépésére vonatkozó eltérések az eddigi törvénytől.

A működésre vonatkozó eltérések közül a következőket emelem ki: az osztalék 5%-ot meg nem haladhat; a tag a szövetkezet kötelezettségeiért üzletrésének ötszörös összegéig felelős; a szövetkezetből kivált tag és örököse a bennmaradt tagokkal egyenlően felelős, ha a kiválás évének befejezésétől számított hat hónapon belül a szövetkezet ellen csőd nyitattott és nem tesz különbséget az, hogy a szövetkezet tartozása a kiválás előtt vagy után keletkezett-e; a kilépés szóbeli fölmondás mellett is történhetik; a tagok tartozásainak összegét a szövetkezet bárkinek a kívánságára közölni köteles; az igazgatóság tagjai közül csak egynek kell szövetkezeti tagnak lennie; az igazgatóság tagjai csak oly magyar honpolgárok lehetnek, a kik erkölcsi és vagyoni tekintetben kifogás alá nem esnek, és javadalmazásuk együttvéve meg nem haladhatja a tiszta jövedelem 10%-át; cégvezetőt a szövetkezet ki nem rendelhet.

Tetemes megszorítások ezek, és néhol felette súlyosak az előbbi állapottal szemben.

És miben áll az az ellenérték, a melyet a törvény azon szövetkezeteknek nyújt, a melyek ezen új köteleességeknek magukat alávetik?

A válaszban különböztetnünk kell azon szövetkezetek közt, a melyek ezen törvény szerint alakultak, de a központi hitelszövetkezetbe be nem léptek, és azok közt, a melyek beléptek a központi hitelszövetkezetbe és annak tagjai.

Az előbbieknél a törvény semminemű ellenértéket nem nyújt. A központi hitelszövetkezethez semmi közük sincsen, sem ennek ő hozzájuk: tőle kölcsönt nem kaphatnak és általa nem ellenőriztetnek. Adó- és illetékmentességben nem részesülnek.

De vajon minek készült akkor ez a törvény ezen szövetkezetekre is vonatkozóan, kérdezi az ember, ha csak terhet ró reájuk, de semminemű kedvezményben őket nem részesíti? Vajon fognak-e alapítók találkozni, a kik ezt a rögzös utat választják és nem a kereskedelmi törvény által nyújtott másik, sima, kényelmes utat?

Ezek a kimaradt és a kidobott szövetkezetek lesznek. Azok, a melyek beledugták a fejüket a járomba, abban a reményben, hogy befogadja őket a központi hitelszövetkezet a maga tagjai közé, de bármilyen okból mégis künrekedtek, vagy fel voltak ugyan véve, de utóbb kiléptek vagy kizárattak.

Síralmas lesz a helyzetük ezeknek a »zweiter Güte« szövetkezeteknek. Megalakulniok nehéz, tagokat nehezen fogadhatnak be, működésük korlátok közé van szorítva, de jellemzi őket az, hogy reményükben csalódtak, a kitűzött célt el nem érhatték és így csak tengődő életet fognak folytathatni vagy pedig csakhamar és könnyen meghalhatnak.

Ila pedig várakozás ellenére mégis élnek tovább, úgy ennek a törvénynek, a mely már ismeri az eddigi állapotnak a nagy fogyatkozását, patronátusa alatt újból keletkezni és működni fognak olyan szövetkezetek, a melyek megszorítják az eddigi bűnöket: működni fognak minden ellenőrzés nélkül, a felügyeletnek teljes hiányában. A hatóság szeme csak a születésig kíséri őket, de nekik igazi szülőjük nincs, mert kivettettek az életbe csecsemő korukban, minden támasz, minden gondozás, minden tanács nélkül.

Ezt bölcs törvényhozó nem célozhatja. Az a törvény, a mely az eddigi hibát tetézi egy ujjal, megszorítja a már

eddig is fájdalmasan tapasztalt fogyatkozásokat, az üdvös és jó alkotás nem lehet.

Különben ezeknél a künrekedt szövetkezeteknél a hatósági gyámkodásnak semmi értelme sincsen, sem az ötszörös üzletrésre kiterjedő felelősségnek. Az sem helyes, hogy az igazgatóság csak egy tagjának kell szövetkezeti tagnak lennie, mert annyi érdeklődést és érdekeltséget meg kell követelni az intézet élén állóktól, hogy annak tagjai legyenek.

A törvényjavaslat megítélésekor a fővárosi és a nagyobb városi hitelszövetkezetekre gondolnunk nem szabad, mert azoknak a viszonyai az általa felállított keretbe épenséggel nem illenek bele. A következő intézkedések bizonyítják ezt: az ötszörös üzletrés erejéig terjedő felelősségnek ki nem zárhatása; az egyes tagoknak tartozási összege bárkivel közlendő; az osztaléknak a maximuma 5%; az igazgatóság jutaléka legfeljebb a tiszta nyereségnek 10%-át teheti. Ezek az intézkedések illenek a kis falusi szövetkezetekre, a hol mindenki ismeri a tagokat és tényleg emberbaráti eszmék vezethetik az ily intézetbe belépéskor és az abban való működéskor.

A törvényjavaslatnak azt az intézkedését pedig, hogy a kivált tag a kiválás után keletkezett tartozásokért is felelős, ha 6 hónappal a kiválás évének befejezése után a szövetkezet ellen csőd nyitattott, ezen szövetkezetekre vonatkozólag egyenesen képtelenségnek tartom. Hogyan? Én kiléptem, mert az üzletkezeléssel elégedetlen voltam. Utóbb olyan ügyletek létesítettek, a melyek a csődöt maga után vonják és én felelős legyek ezen utóbb keletkezett tartozásokért? E mellett azon szövetkezeteknél, a melyeknél a központi hitelszövetkezet semmikép sincsen érdekelve, egyáltalán semmi sem szól. Ez feltétlenül elhagyandó.

III. A javaslatnak nagyon üdvös intézkedése az, hogy megteremti az országos központi hitelszövetkezetet. Legfontosabb tagja az államkincstár, a mely egy millió korona készpénzzel belép tagnak; továbbá három millió korona névértékű italmérési kártalanítási kötvényt bocsát át tulajdonába az általa kibocsátandó kötvények biztosítási alapjának létesítése, illetve gyarapítása végett; 100,000 korona készpénzzel járul az alapítás és első szervezés költségeihez; végül az üzemköltségek fedezéséhez évenként 100,000 koronával járul, ha ezek az intézet bevételeiből s a biztosítéki alapra adott kötvények kamataiból ki nem kerülnek. Ezenfelül teljes adó-, bélyeg-, illeték- és portómentességet biztosít részére.

A központi hitelintézet kamatozó kötvényeket fog kibocsátani. Könyvei és ezek kivonatai a közokiratok bizonyító erejével bírnak, melyek alapján végrehajtás rendelő el. Követelése erejéig minden más, törvényes elsőbbséggel nem bíró, követeléssel szemben feltétlen elsőbbségi joga van a kötelékébe tartozó szövetkezeteknek összes ingó vagyonára.

Tagjai: *alapítók*, a kik alaptőkéjéhez járulnak; ilyen az államkincstár, kívül alig lesz sok; és *rendesek*, azon szövetkezetek, a melyek ezen törvény rendelkezéseinek megfelelnek és a központi hitelszövetkezetbe belépnek.

A tagok legfeljebb négy százaléknál többi osztalékban részesülhetnek. A rendes tagok a tartozásokért üzletrészeik névértékének ötszörös összegéig felelősek.

A kötelékébe tartozó szövetkezetek messzemenő függőségi viszonyban vannak vele. Ellenőrzési és felügyeleti joga van. Egy tagot kinevez az igazgatóságba, egyet a felügyelőbizottságba. Bizonyos esetekben felfüggesztheti az igazgatóságot, feloszthatja a szövetkezetet, kirendelhet részére fel számolókat. Csődöt kérhet a szövetkezet ellen, javaslatba hozhatja a tömeggondnokot s előre kialkudhatja díjazását. A szövetkezet alapszabályai módosításához, kölcsön felvételéhez, más szövetkezettel egyesüléshez engedélyére szorul.

Az ilyen kötelékébe tartozó szövetkezetek szintén bir-

nak követeléseik erejéig a fentérintett végrehajtási elsőbbséggel, továbbá adó- és illetékmentességgel.

A központi hitelszövetkezet elnökét a király nevezi ki, alelnökeit a miniszterek, valamint hármát a 12 tagja közül. Az ügyvezető igazgatókat a pénzügyminiszter erősíti meg. Egész ügykezelése a kormány felügyelete és ellenőrzése alatt áll. A pénzügyminiszter kormánybiztost nevez ki melléje, a ki az üléseken részt vesz és a határozatok ellen óvást emelhet, a mely a miniszter határozatáig felfüggeszti a határozat végrehajtását.

Ezen intézménynek megteremtése két irányban bir óriási nagy fontossággal. Mindenekelőtt abban, hogy az állam pénzzel és kedvezményekkel tevékenyen segítyezi a szövetkezeti ügyet és ezzel lehetővé teszi azt, hogy az egyes kisebb szövetkezetek részére bőven fog olcsó pénz rendelkezésre állni. Továbbá abban, hogy végre valahára létezni fog egy közeg, a mely ellenőrzést és felügyeletet gyakorol a szövetkezetek felett. Kezdetnek ez nagyon sok és remélhető, hogy ennek a fonalán az intézmény oda fog fejlődni, hogy ezek a jogok az összes szövetkezetekkel szemben meg fogják illetni.

A központi hitelszövetkezetnek a jelentőségére döntő fontossággal az a körülmény fog birni, hogy kibocsátandó kötvényeinek lesz-e kelendőségük a közönség körében. Biztos csak akkor volna a siker, ha az állam azokért felelősséget vállalna, és ama nagy befolyás mellett, a melyet a javaslat a kormány részére biztosított, nem is könnyű belátni, hogy miért idegenkedik tőle.

Szó fér egynémelyikéhez azon óriási jogoknak, a melyeket a javaslat a központi hitelszövetkezetnek és a kebelébe tartozó szövetkezeteknek megad. Csak a végrehajtási elsőbbségi jogot emelem ki, a mely nagyon érzékenyen érinti az egyéb kitelezők jogait, és a melyet — a forgalom érdekeit tartva szem előtt — helyeselni képes nem vagyok. Ezeket a külsőleg fel nem ismerhető, hallgatólag benrejlő elsőbbségeket csökkenteni kell, és nem szaporítani, mert ártanak a hitelnek, a mely a legfontosabb elemét képezi iparnak és kereskedelemnek. A javaslatnak azon intézkedése pedig, hogy a tag tartozásának az összege minden tudakozódóval közlendő, a veszélyt nem ellensúlyozza, mert a ki ma 100 frttal tartozik csak, az holnap már ezekkel tartozhatik.

IV. A kifejtettek szerint nagyon becses a javaslatnak a második czime, de hibás az első cím.

Tulajdonképen lehetetlen feladat volt a javaslatnak készítője elé kitűzve. Az, hogy hagyja érintetlenül az eddigi szövetkezeteket, de szabályozza a központi hitelszövetkezetet, és azokat a szövetkezeteket, a melyeket tagoknak befogadhat. Minthogy pedig nem mertek minden, ezen javaslat szerint alakult szövetkezetet arra kényszeríteni, hogy belépjen a központi hitelszövetkezetbe, és nem merték az utóbbit sem szorítani arra, hogy minden szövetkezetet befogadjon és bent-tartson, ezért kellett a holt betűk, vagyis az első címnek az intézkedései azon szövetkezetek tekintetében is, a melyek a központinak nem tagjai.

Ilyen háromféle szövetkezetnek a létezése kell, hogy tetemes komplikációkkal, zürzavarral járjon. Ezt el lehetett és el kellett volna kerülni olykép, hogy külön törvény szabályozza a központi hitelszövetkezetet, a mely felügyeleti és ellenőrzési jogot gyakoroljon az összes szövetkezetek felett és azzal a jogkörrel, hogy csak azon szövetkezetnek nyújtson hitelt, a melynek szerkezetével, vezetőségével és működésével meg van elégedve.

E mellett vagy megmaradt volna a ma létező szövetkezeti törvény, vagy meghozatott volna a külön, módosító törvény, a mely a szükséges változtatásokat tartalmazza.

A javaslatot, úgy a mint van, az előadottak szerint vegyes érzélemmel fogadom. Jó is van benne, fogyatékos is. Eredménykép azonban üdvözlünk kell a benne foglalt nagy elvek miatt, és noha nem kevés a tervezet ellen tett kifogá-

som, mégis, ha azt kérdeznék tőlem, mit választanék szive sebben: hogy elvessek egészen, vagy így váljék törvényt, úgy habozás nélkül az utóbbit választanám, annyira fontosabbnak tartom benne az általa nyújtottakat, mint veszélyeseknek a szerkezetbeli és egyéb fogyatékokait.

Dr. Gold Simon

ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Van-e az emlékezet szerinti eskünek büntetőjogi sanctiója?

A komáromi kir. törvényszék büntető-osztálya nemrég marasztaló ítéletet hozott egy hamis eskü büntette miatt folyamatba tett bűnvádi ügyben, a hol a bűnvádi eljárás megindításának alapját a megelőző polgári perben letett következő eskü képezte: «Esküszöm... stb., hogy emlékezetem szerint nem igaz, hogy a felmutatott jegyzékben foglalt árak az én üzletemben használtattak fel», megállapítván a gondatlan hamis eskü vétségét.

Minthogy a kérdés aktuális egyrészt, míg másrésztől elvi szempontból nagyjelentőségű, nem vélek felesleges munkát teljesíteni, a mikor szerény nézetemeit erről a kérdéstről e helyütt előadom, tiltakozván ezen újabb irány ellen, mely az eskü egyébként is káros intézményének téves módon való kiterjesztését czélozza.

Magának a fenti szövegnek keletkezéséhez szükségesnek tartom előadni, hogy az eskü szövegét a bécsi kereskedelmi bíróság ítélte meg egy magyar állampolgár ellen, a bécsi kereskedelmi bíróság előtt lefolytatott kereskedelmi perben, még a régi osztrák perrendtartás hatályossága idejében, a mikor az emlékezet szerinti eskü még szabályozva volt.

A mi perrendtartásunk 121. §-a, s illetve a novella 21. §-a szerint nálunk csak egyetlen eskü létezik és pedig az esküttevő saját érzékei által tapasztalt és biztos tudomását képező döntő ténykörülményre nézve. És e tekintetben a kir. Curia idevágó határozatai csekély kivétellel mind oda irányulnak, hogy e §-okba semmi bele ne magyaráztassék, a mi annak bármely irányban való kibővítését czélozza, úgy, hogy ez ideig alig fordult elő jogeset, a melyben a Curia e §-ok szó szerinti értelmén tulterjeszkedett volna, a mi egy magában is arra enged következtetni, hogy a kir. Curia a fél esküjének egész intézményére nézve *Zink* álláspontján van, a ki ezt így characterisálja: «Ein Nebelbild ohne Mark und Kraft, eine gerichtliche Zeremonie ohne innern Ernst und sittliche Würde, herabgesunken zu einem Handgriffe für Streitsucht und Prozesskunst, zugeschnitten zu einem holden Nussknacker den man mechanisch in die Formulierung steifer Urtheile einklemmt.»

És bizonyos, hogy az eskü, már a fél esküje általában egy, a kánonjogászoktól reánk maradt elavult doctrinár fel fogás eredménye, a mely a ma gyakorlati igényeinek semmi képen meg nem felel. S hogy törvényhozásunk is az eskü kiküszöbölésének iránya felé halad, annak a fényes bizonyítékát adta az új sommás eljárással, a hol a fél eskü alatti kihallgatása vétetett fel az elavult eskü forma helyébe.

Már polgárjogi szempontokból is korszerűtlennek, elavultnak és káros következményűnek mutatkozik az eskü. Az ellenfél által megkínált s a fél által leteendőnek elfogadott esküvel való ezer és ezer visszaélésnek vagyunk nap-nap után tanui, hol az esküt kínáló, hol az esküttevő részéről. Nap-nap után látjuk és tapasztaljuk, hogy a felek valóságos lutrivá sülyesztik a jog igényeik felett dönteni hivatott pereket, úgy annyira, hogy szinte köztudatba ment át, hogy a per szerencsejáték és minden jogos igény nélkül is lehet birói uton követelést érvényesíteni, egy kis szerencsével.

S hogy mily tökéletes igazság ez, azt fényesen igazolja a következő megtörtént jogeset: X. fővárosi kereskedő összeköttetésben állott Y. ügynökkel, a kivel, minden igényeire nézve kielégítvén őt, az összeköttetést később megszakította. Az összeköttetés folyamán Y. megtudta valahogy, hogy X. egy perét, a melyben teljesen jogosult igények alapján alperesként szerepelt, csak azért vesztette el, mert a per kimenetelét a bíróság X. esküjétől tette függővé, ez pedig bejelentette, hogy elvből nem esküszik. Kapta magát tehát Y. és pert akasztott X. nyakába, követelvén tőle néhány száz forintot, a melyről legjobban maga Y. tudta, hogy neki az nem jár. A per folyamán Y. esküt kínált X.-nek, X. az esküt nem tette le és pervesztes lett.

Íme egy tragikus példája az eskü elavult, korszerűtlen voltának.

Igen természetesnek látszik tehát, ha a kir. Curia vizsgál-szemekkel örködik, nehogy ez az amugy is ósdi és káros következtetéseket teremtő intézmény még tágabb térre nyíló legyen és még inkább megingassa az igazságszolgáltatás biztonságát.

Azonban polgárjogi szempontokból még megközelítőleg sem mutat fel a gyakorlat oly sűrű és súlyos bajokat, mint éppen a büntetőjogi gyakorlatban. Csak a felmentő ítéletek rettenetes halmazára mutatok. Ez egymagában is elég szomorú világosságot vet az eskü elfajult intézményére. Az eszményi igazságszolgáltatás sarktétele az volna, hogy senki addig üldözhető ne legyen, szabadságában senkit addig támadni ne lehessen, a míg beigazolva nincsen, hogy erre rászolgált. S íme: az esküttevők mily megdöbbenően nagy számmal hurczoltatnak meg egy bűnvizsgálat egész folyásán keresztül, míg végre az ítélő tanács, legtöbbször csak harmadfokban, felmentő ítéletet kénytelen hozni, a normális esetekben is.

Fentebb említettem, hogy a szóban forgó eskü Ausztriában ítéltetett meg, még a régi osztrák perjog uralma alatt, a melynek 206. §-ában az emlékezet szerinti eskü szabályozva volt. Elénk áll tehát mindenekelőtt az a kérdés, hogy vajon abban az esetben is, ha az emlékezet szerinti eskü általános-ságban birna is büntetőjogi sanctióval, birna-e ezzel nálunk, a hol a perrendtartás az emlékezet szerinti esküt nem ismeri, vagyis képezheti-e a bűnvádi eljárás megindításának tárgyát az oly hamis eskü, a melynek alapját képező esküforma a mi perjogunkban elfogadva nincs és a melyet valaki nálunk oly külföldön meghozott ítélet folytán tesz le, a mely ítéletben szövegezett eskü a mi perjogunkban kizárt?

Erre a kérdésre a feleletet a mi törvényünk miniszteri indokolásának a hamis tanuzás és hamis eskü bűncselekményére vonatkozó része adja meg, a mikor egyenesen kimondja, hogy: «A jelen törvénynél a hamis tanuzás és hamis eskü büntetőjogi részének megítélésében a tanuzásnak és az eskünek polgárjogi intézményeink szerinti természete vétetett alapul», vagyis a hamis tanuzás és a hamis eskü annyiban bir büntetőjogi sanctióval, a mennyiben maga a tanuzás vagy az eskü polgárjogi intézményeinkben szabályozást nyert. Tehát oly eskü, a mely a mi polgári jogintézményeinkben szabályozva nincs, nem is birhat büntetőjogi sanctióval. És így valamely külföldi jogban szabályozott, de a mi perjogunk által el nem fogadott eskü, ha maga azon körülmény, a melyre az eskü letéttetett, valótlannak bizonyult is: a magyar büntetőjog szerint nem képezheti a bűnvádi eljárás megindításának tárgyát.

A tulajdonképeni kérdés azonban itt az, vajon általában lehetséges-e az emlékezet szerinti eskünek büntetőjogi sanctiót adni?

Kiindulok a német birodalmi perjogból, a mely szintén többféle esküt szabályoz, nevezetesen a meggyőződés szerinti esküt is, a mely végső forrását tekintve az emlékezet szerinti esküvel egy; azonban azzal a gondosságra mutató intézkedéssel kapcsolatban, hogy: «a meggyőződés szerinti eskü

csak akkor válik való ténybeli esküvé (wird nur insoferne zu einem Wahrheitseide), ha a bíró előzetes kérdések által beigazolva látja, hogy az esküttevő a leteendő eskü tényéről megelőző szorgos kutatás által meggyőződést szerzett». E szerint a német birodalmi jogban is csak akkor van általában sanctiója a meggyőződés szerinti eskünek, ha a bíró, a ki az eskü kivételével megbízott, előzetes inquisitorius kérdéseire kapott feleletekből beigazolva látja, hogy a fél a meggyőződésére, nevezetesen emlékezetére alapított esküben foglalt tény valódiságáról vagy valótlanságáról meggyőződést szerzett.

Az emlékezet szerinti eskü azt foglalja magában, hogy valamely dologra az esküttevő nem emlékszik vissza. S bár az előzetes szorgos kutatásra vonatkozó intézkedés némely esetben megis változtatja az esküttevő ebbeli szándékát, mégis a legtöbb esetben ez sem segíti elő az emlékezést, s így igen gyakran megtörténhetik, hogy valójában megtörtént dologra az esküttevő, az emlékezés abszolút hiányában hit alatt vallja, tiszta lelkiismeretének teljes épsége mellett, hogy emlékezete szerint ez vagy az igaz, vagy nem igaz.

Sőt tovább megyek. Emlékszik valamire, de csak homályosan, sejtésszerűen. Csak dereng előtte a mult eseménye, azonban semmiféle biztos támpontot nem talál az emlékezetében arra nézve, hogy az a tény valójában megtörtént-e, vagy csak a phantáziája működik. Hát már most az ilyen esetben — feltéve, hogy előzetesen tudott a néki megítélt eskü szövegéről és keresett támpontot, de nem talált — nem közelebb áll-e a lelkiismerethez az eskü, a mely szerint nem emlékszik valamely tényre, mint az ellenkezője?

Ila az esküttevő ellenfele bizonyítékokat talál arra, hogy az a tény, a melynek meg-, vagy meg nem történte a másik fél az esküt letette, meg nem, illetve megtörtént: bűnvádi feljelentéshez fordul. A bűnvizsgálat megindul s vádlottat a feljelentő által csatolt bizonyítékok alapján a végtárgyalás elé viszik, a hol megkezdődik a bizonyítás. Az esküttevő ellenfele tényleg beigazolja a bíróság előtt tanukkal, sőt vádlott saját írásával, hogy azt aényt, a melynek meg nem vagy megtörténte vádlott megesküdött, valójában meg, vagy meg nem cselekedte. Szóval beigazoltatik, hogy vádlott objective hamisan esküdött. Ámde a hamis eskü tényálladákhöz a subjectiv hamisság is megkívántatik.

Nem képez e tekintetben kivételt a gondatlan hamis eskü sem. Mert igaz ugyan, hogy gondatlanság forog fen ott, a hol valaki oly körülményt, a melyről kellő figyelem alkalmazása mellett biztos meggyőződést szerezhetett volna, hit alatt létezőnek, vagy nem létezőnek vall, de hát az emlékezet szerinti eskü esetében ez nem áll, mert itt nem valamely cselekmény eredménye az, a mi figyelembe vétetik, hanem maga a cselekmény és nem arra tétetik az eskü, hogy valamely cselekmény megtörtént-e, vagy sem, hanem, hogy emlékezik-e a cselekmény megtörténte, vagy sem? A mennyiben ezen kitétel: «emlékezetem szerint nem igaz», egyenlő azzal, hogy «nem emlékszem».

A hit az emberek lelkében megjegezesedett meggyőződés. Azonban maga a meggyőződés is szilárd alappal bir. És mégis, ismeretes dolog, hogy sem a hit, sem a meggyőződés büntetőjogi consequentiákkal nem bir. A hit, vagy a meggyőződés szerinti eskü, ha objective valótlannak bizonyul is, büntetőjogi sanctióval nem bir, mert csak nem lehetséges valakit megbüntetni azért, mert hite, vagy meggyőződése ilyen és nem olyan, mert ezt hiszi és nem azt? Csak nem lehet valakit megbüntetni, mert lélektani, belső körülmények oly állítások tételére bírják, a melyek esetleg a bíróság külső tapasztalásaival ellenkeznek? Az a kíváncsi pedig, hogy valaki előzetesen szorgosan kutasson, vajon van-e oly létező körülmény, a melynek ismeretében, okszerű módon, hitét vagy meggyőződését megváltoztatná: nem reális. Ha pedig valakinek hite, vagy meggyőződése ez, vagy az, ugy miért ne tehessen reá esküt?

A hit és meggyőződés szerinti eskü tehát, ha objective valótlanak bizonyul is, büntetőjogi consequentiával nem bír. Már pedig, ha ez a hit és a meggyőződésre áll, akkor áll, sőt bizonyos tekintetben még inkább áll az emlékezet szerinti esküre. Mert a míg a hit és a meggyőződés szilárd és igen kevésbé van változásoknak kitéve, addig az emlékezet ingatag és sűrűn változó. S a míg a hit és meggyőződés az ember egyéniségéből folyó konservatív hajlandóságoknál fogva az idők folyásán mindinkább megerősödik, addig az emlékezet az idő előrehaladtával mind jobban gyengül. És így sokkal kevésbé bírhat az emlékezet szerinti eskü büntetőjogi consequentiával, mint akár a hit, akár a meggyőződés szerinti eskü.

De nemcsak e theoria, hanem a praxis is a mellett szól. Az emlékezet szerinti eskü ne bírjon büntetőjogi consequentiával. Mert az emlékezet szerinti eskünél, eltekintve azoktól a felelősségre vonhatlanság mellett a hit szerinti esküre elmondottaktól, a melyek teljes tartalmukban kiterjednek az emlékezet szerinti esküre, — a subjectiv hamisság bizonyíthatatlan.

Igen téves ugyanis a gondatlanságból való kiindulás ennél az eskünél. Mert eltekintve attól, hogy itt nem arra tétetik az eskü, hogy valami megtörtént-e, vagy sem, hanem, hogy az esküttévő emlékszik-e valamire, vagy sem, nálunk az emlékezet szerinti eskü szabályozva nem lévén, nincs is módjában a bírónak az előzetes inquisitorius kérdésekre adott feleletek folytán az eskü letételének esetleges elhalasztása az esküttévő előzetes szorgos kutatásainak megtétele végett. Holott az emlékezet szerinti eskünél, hogy a gondatlanság megkonstruálható legyen, minimaliter az utánjárás lehetősége kell, hogy megadassék. Bár, ismétlem, hogy ez esetben is, a leggyakrabban nincs segítve az emlékezésen és így a legtöbb esetben ez is czéltalan.

Azonban az utánjárás lehetősége még egymagában nem is elegendő a gondatlanság megkonstruálásához, már az esetben, ha ez általában czélra vezető volna, hanem kellene, hogy az esküttévő kötelessége is legyen az utánjárás, pedig az emlékezet szerinti eskünél az nem foroghatna fen, ha létezőnek el is fogadnók.

Ha azonban az eskü objectiv valótlanága be is igazoltatik, a hamis eskü, már a gondatlanságból elkövetett, mert a szándékosról szó nem lehet, még beigazolva nincs, mert még hiányzik a subjectiv hamisság. Már pedig az emlékezet szerinti eskünél a subjectiv valótlanág ép oly kevésbé bizonyítható, mint a hit vagy a meggyőződés szerinti eskünél, mert az emlékezetbe és a hitbe, különösen a mult emlékezetébe és hitébe semmiféle sugárral bevilágítani nem lehet.

Annál is inkább kizárt a bizonyítása az emlékezet szerinti eskü subjectiv hamisságának, mert ezt csak két körülmény alapján lehetne igazolni. És pedig a vádlott beismerése folytán, ámde tudjuk, hogy a beismerés egymagában nem elég bizonyíték valamely büntető ítélet meghozatalára. De meg beismerheti vádlott a végtárgyalás során, hogy emlékezete szerint mégis igaz, vagy nem igaz s hogy tévedett az eskü letételekor a tényben; azonban ezzel még távolról sincs beigazolva, hogy az eskü letétele idejében is emlékezett, vagy, hogy módjában is állott volna, habár szorgos kutatás után, emlékezni. Vagy pedig önmagát terhelő oly bizonyítékot ad vádlott a vizsgálat vagy végtárgyalás során a bíró kezébe, a melyekből világosan látható, hogy az esküt-tett vádlottnak emlékeznie kell arra, hogy az állított tény meg vagy meg nem történt. Azonban ez sem bizonyít többet, mint a pusztá beismerés, mert ez is a jelenre vonatkozhatik csupán. Sőt ha beigazoltatnék még az is, hogy vádlottnak ezen emlékezetét felfrissítő adatok az eskü letételének idejében is rendelkezésén állottak, még ebben az esetben sem lehet magát az emlékezés tényét, tehát a

subjectiv hamisságot, beigazolni. Azonban e két utóbbi eset oly ritka, hogy ezt figyelembe venni nem lehet.

Legfőlebb oly esetek fordulhatnak elő figyelembe vehető számmal, a hol vádlott beismerésben van és ezen felül még bizonyíték is van arra, hogy vádlottnak módjában állott volna emlékezetét felfrissíteni. Minthogy azonban az ily bizonyíték csak a jelenben: a vizsgálat vagy a végtárgyalás során merülhet fel, ezzel pedig az eskütétel idejében való emlékezés ténye nem bizonyítható, de még mivel az emlékezet szerinti eskü csak azt a tényt foglalja magában, hogy az esküttévő akkor, mikor az esküt tette, nem emlékezett: a subjectiv hamis eskü még ebben az esetben sem konstruálható meg.

Általában az emlékezet szerinti eskünél egyedül az a körülmény szolgáltatja a kiinduló szempontot, hogy ez az eskü a nem emlékezés tényét foglalja magában. És pedig az eskü letételének idejében való nem emlékezést. S így, ha a későbbi emlékezést, illetve az emlékezés lehetőségét igazolni tudnók is az eskütétel idejében való emlékezés tényét vagy lehetőségét bizonyítani teljesen lehetetlen. Már pedig büntetni valakit csak azért, mivel erre vagy arra nem emlékezik, büntetni azért, mert emlékezete az idők folyásán meggyengült, vagy azért, mert — feltéve, hogy léteztek az emlékezetét felfrissítő adatok, — ezek segítségével sem tudott emlékezni valamire, büntetni senkit sem lehet. És így az emlékezet szerinti eskü épugy, mint a hit szerinti eskü büntetőjogi sanctióval sehol sem bírhat.

Kranovitz Lajos.

Mit ér az ügyész és a bíró jóakarata?*

(Válasz Székács Ferencz curiai bíró urnak.)

A *Jogt. Közl.*-nek ez évi 10. számában Székács Ferencz curiai bírói ur «A kir. ügyészekhez» című cikkében — annak konstataciója mellett, hogy büntető törvénykönyvünk novelláris módosítása már innen-onnan nyolcz éve van szönyegen és hogy ez a közel jövőben nem is lesz létesíthető — a kir. ügyészségek humanitására appellál s arra buzdítja őket, hogy olyan esetekben, a midőn a büntető törvénykönyv merev alkalmazása a jogérzetet sérti s az a társadalmi rend megőrzésére szükségtennek jelentkezik, tegyék meg a kezdeményező lépéseket arra, hogy vádlott kegyelemért folyamodjék, támogassák ezeket a kegyelemért appellálókat s ekként helyesbítsék azt, a mit kir. curiai döntvényekkel reparálni nem lehet s minek helyreigazítását a jogászközönség a büntető törvénykönyv revisiójától vagy novelláris módosításától régóta hiába vár.

A tisztelt cikkíró ur ezen alkalommal példaként, egy a kezén megfordult bűnpert is hoz fel, melyet, hogy a kérdéshez mi is hozzászólhatunk, ime a következőkben reprodukáljuk.

Néhány siheder pásztorlegény a gulyás gazda biztatására kibontotta a korcsmáros jégpinczéjének nádtetejét, abba behatoltak s onnét azután néhány üveg sört és néhány kiló nyers húst loptak; a prédát a gulyás házában közösen elfogyasztották.

A pestvidéki törvényszék elítélte mindeniket kivétel nélkül 6—6 havi börtönre. A gulyásgazda felebbezett; a tettesek megnyugodtak, azonban kegyelemért folyamodtak; ebben az ügyész és törvényszék jóindulatu véleménye alapján részesültek is, a mennyiben büntetésük kegyelem után néhány heti fogházra lett átváltoztatva. Ezt ki is állották, a felebbezéssel élt gulyásgazda ellen pedig a hat havi börtönben kiszabott büntetést a Curia helybenhagyta. Hogy az ilyen, mondjuk mi is «deák csíny» fajta ügyek igen nagy számban fordulnak elő, kivált a vidéki törvényszékeknél, bizonyításra nem szorul.

A gyakorlati élet bő tapasztalatai által kipróbált nagytudású cikkíró urnak igaza van, szíveleljék meg buzdítását mindazok, a kiknek szól. Valóban csak örömről telik benne s büszkék vagyunk rája, hogy az ország legfelsőbb bíróságának egy tagja, nagy elfoglaltsága közepette, időt talál arra, hogy konkrét esetek felhozása mellett ilyen buzdító szöveget intéz a justitia napszámásaihoz.

* A *Jog f. é.* 17. számából.

De a midőn mindezt készséggel elismerjük, a magunk részéről szeretnők azt, hogy a cikkiró ur szavai az igazságügyi miniszteriumhoz is eljussanak, szeretnők, ha legfelsőbb bíróságunk ilyen értelmű előterjesztéssel az igazságügyi miniszter ur elé is járulna.

Miért? Azért, mert mit ér a kir. ügyész s a bíróság jóakarata, ha fent a miniszteriumban az e fajta, bizony tömegesen előforduló kegyelmi kérvények, tárgyalás alá sem bocsáttatnak.

Iássuk csak a jelenlegi procedurát.

A kegyelmi kérvény, mely a kir. ügyészségnél benyújtatik, az 1873. évi 15,688/I. II. számú rendelet értelmében «további elhatározás végett» a kir. ügyész által közvetlenül az igazságügyi miniszteriumhoz terjesztetik fel, a nélkül, hogy ekkor a kir. ügyésznek szabad volna véleményt nyilvánítani. Az ekként «további elhatározás végett» felterjesztett kérvény vagy azzal kerül vissza a kir. ügyészhez: «értesítse folyamodót, hogy kérelmének hely nem adható» vagy «N. N. felség-folyamodványát ezennel szabályszerű tárgyalás végett ügyész urnak megküldöm».

Az első elintézés ellen nincs appelláta. Vádlott megismételheti ugyan kegyelmi kérvényét, de megeshetik, a mint bizony már számtalanszor megesett, kérelme akkor sem lesz teljesítve.

Ha azonban vádlott kegyelmi kérvénye szabályszerű tárgyalás végett küldetik le az igazságügyminiszterium által a kir. ügyésznek, akkor azután már az ügyészi utasítás 34. §-ához képest módjában, sőt kötelességében áll az ügyésznek részletesen indokolt véleményt előterjeszteni.

Nem tékelünk benne, hogy olyankor, ha a közlött esethez hasonló eset adja elő magát, a humanitárius elveket valló ügyészeink és bíróságaink kapva ne kapnának az alkalmon s legfelsőbb kegyelemre ne ajánlanák az ilyen sihedereket, a kikre a büntető törvénykönyv értelmében kiszabott legrövidebb tartamu börtön valóban jogérzetet sértő igazságtalanság. Az ilyen, a helyzet kényszerhatása alatt hozott ítéleteket minden törvényes mód és eszköz felhasználásával okvetlenül enyhíteni kötelesség.

A kegyelmezési jog, igaz, csak akkor hat üdvösen, ha kivételesen s csak nagy okok és fontos érdekek elérése végett alkalmaztatik; a hányszor azonban a törvény korlátolt s látköre a praxisban a valódi igazság megvalósítására nem elégséges; ilyenkor — addig, míg a bajon a törvény revisiója nem segít — mástól, mint a kegyelmezéstől orvoslást várunk nem lehet.

Bűnvádi perrendtartásunk a kegyelmi eljárás tekintetében mindössze négy szakaszban (497., 498., 500. és 514. §.) intézkedik; a halálbüntetést megállapító ítéletek esetében, az 514. §. pedig azokat a kegyelmi folyamódásokat említi, melyek a szabadságvesztésbüntetés foganatosítása közben fordulnak elő.

Tehát itt sem találunk a «summum jus summa injuria» ellen orvoslást, mert hiszen a koronaügyésznek a bűnperrendtartás 441. és 442. §-aiban a jogegység érdekében biztosított perorvoslata az ilyen, a t. cikkiró ur által ép úgy, mint általunk is perhorreskált esetekben alkalmazást nem nyerhet.

Igy állván tehát a dolgok, véleményünk az, hogy míg büntetőtörvénykönyvünk revisio alá nem kerül, — pedig erre úgy látszik még soká kell várunk — addig szolittassanak fel a kir. ügyészek, miszerint a közlötthöz hasonló esetekben, a hol a törvény merev alkalmazása a jogérzetet sérti, hivatalból tegyenek az igazságügyi miniszteriumhoz felterjesztést, a hol ennek azután, az előterjesztettek alapján, belátásához képest lehet intézkedni.

Igen, tegye ezen kérdést a kormány megfontolás tárgyává, intezzen az igazságügyi kormány is ilyen értelmű rendeletet ügyészeihez s bíráihoz és mi megvagyunk győződve, hogy az országban évente legalább kétszáz vádlott áldani fogja () Felsége a király attributumainak ezen legszébbikét — a kegyelmezési jogot.

Eisnerth István
lőcsei kir. ügyész.

Különfélék.

— A kir. Curia büntető szakosztálya 1898 április 29-ik napján (pénteken) d. e. 10 órakor teljes-ülést tart. Tárgy: Megvitatása és eldöntése a kir. Curia ellentétes elvi alapokon nyugvó több határozatában észlelt következő büntetőjogi vitás elvi kérdéseknek:

1. A Btk. 336. §. 3. pontja alá esik-e a lopás, ha a

lopás céljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület, nem a lopás színhelyén töretett fel?

2. Büntetett képez-e tekintet nélkül az ellopott dolog értékére a Btk. 338. §-a értelmében a lopás akkor is, ha az utolsó és az azt megelőző büntetést közt tíz évnél hosszabb idő folyt le?

3. A kir. ügyész indítványára ismételtető-e a körözés csupán az elévülés megszakítása céljából?

Előadó: Németh Péter, a kir. Curia bírása.

— A lajstromrendszer tárgyában a jogi szaksajtó több ízben kifejtette aggályait a vonatkozó ügyviteli szabályok egy némely oly intézkedései tekintetében, a melyeknek végrehajtása, különösen a főváros területén, az itt fenforgó és a vidéki bíróságoktól elütő sajátságos viszonyok folytán nemcsak nehézségbe ütköznék, hanem nagy törvénykezési zavarokat idézne elő. Ugyanily értelemben tett felterjesztést az igazságügyminiszterhez a budapesti ügyvédi kamara is. A miniszter méltányolva az okokat, 1898 április 11-én 20,362. sz. a. rendeletet adott ki a budapesti kir. járásbíró-ságok ügybeosztása tárgyában, miről a budapesti ügyvédi kamarát értesítette.

— A budapesti kir. járásbíró-ságok ügybeosztása iránt a kir. igazságügyminiszter 20,362/1898. I. M. sz. a. rendeletet bocsátott ki, mely így szól:

Az 1897. évi 73,465. sz. rendelettel megállapított járásbíró-sági ügyviteli szabályok 1. §-a szerint az ügyek egyes csoportjának több bíró közti felosztásánál egyezségi és fizetési meghagyási ügyekben az adós, perekben az alperes nevének kezdőbetűje irányadó.

Tekintettel a budapesti kir. járásbíró-ságok különyszerű viszonyaira, a jogkereső közönség érdekének figyelembevételével rendelem, hogy a budapesti IV., V., VI., VII. és VIII—X. kerületi kir. járásbíró-ságoknál a fenti szabálytól eltérően, az egyezségi és fizetési meghagyási ügyek felosztása a hitelező, a perek felosztása pedig a felperes nevének kezdőbetűje szerint történjék.

Együttal megengedem, hogy a budapesti V. ker. kir. járásbíró-ság ügybeosztásába a perekre nézve — a betűszerinti felosztás módjának egyébkénti fentartásával — oly intézkedés vétessék fel, hogy a tulajdoni igénypert az a bíró kapja, a ki az ügybeosztás szerint az illető végrehajtási ügy elintézésével van megbízva.

Kelt Budapesten, 1898 április 11-én.

— A budapesti V. ker. kir. járásbíró-ság vezetője közzéteszi a május elsején élethelépő új ügybeosztást. A jegyzői irodák, valamint a járásbíró-sági iroda és irattár a felek részére hétköznapon 9-től 11-ig, vasár- és ünnepnapon 9-től 10-ig vannak nyitva.

Beadványok a gyűjtőszekrénybe is bedobhatók és az illető jegyzői irodában is benyújthatók. A gyűjtőszekrényből hétköznapon délelőtt 9 órakor és déli 1 órakor, vasár- és ünnepnapokon délelőtt 10 órakor veszik ki a beadványokat.

Olyan iratot, mely az 1898 május 1-je előtt folyamatba tett ügyre vonatkozik, az *úgyben eddig eljárt bíró* jegyzői irodájában, esetleg a járásbíró-sági irodában is lehet beadni.

Az ügybeosztásnál egyezség és fizetési meghagyási ügyekben a hitelező, pereknél pedig felperes nevének kezdőbetűje az irányadó.

Végrehajtási ügyekben az ügybeosztás végrehajtást szenvedett nevének kezdőbetűje szerint történik, a tulajdoni igénypert pedig az a bíró kapja, a ki az ügybeosztás szerint az illető végrehajtási ügy elintézésével van megbízva. A végrehajtás felfüggesztése és korlátozása és az árverés megszüntetése iránti keresetek a perbíró-ságnál maradnak.

A perek beosztása az ezen járásbíró-ságnál működő 19 bíró között meglehetősen komplikált, úgy, hogy laikus aligha fog rajta eligazodni.

Hogy egy példát említsünk, A. bíró kapja a B. betűvel kezdődő pereket, ha utána magánhangzó következik, kivéve a Bo, Bő kezdőbetűket. A többi bíró teendői is ily nehézkesen állapíthatók meg. Ennek az a magában véve igen helyes törekvés az indító oka, hogy minden bíró egyen-

letesen legyen foglalkoztatva; de félt, hogy ez az ügybeosztás zavarokra fog okokat szolgáltatni.

— **A budapesti kir. tábla** utóbbi időben állandóan azon gyakorlatot követi, hogy a házassági törvény 77. §. b) pontjára alapított azon válóperekben, melyekben alperes meg nem jelenése folytán hozott a kir. törvényszék bontó ítéletét, az iratokat az elsőbíráshoz rendkívüli módon visszaküldi, utasítván felperest, mutasson be helyhatósági bizonyítványt azon körülmény igazolására, hogy «alperes a bírói felhívás dacára a házassági életközösséget vissza nem állította». Valóban nem tudjuk megérteni, mi ratiója van e közbeneső intézkedéseknek, midőn alperes a bírói felhívást követő békéltetésen és a tárgyaláson sem jelenik meg és midőn mindegyik idézésben megfelelő sanctio külön figyelmezteti őt elmaradásának következményeire. A kir. tábla logikájának következetes keresztülvitele esetén minden válóperekben a tárgyalás befejezése után újból kellene követelni a kereset összes döntő ténybeli előadásainak bizonyítását. Szükséges volna tehát a gyermektelenség, a különélés, stb. újlagos bizonyítása. (*Ügyvédi körökből.*)

— **Horváth Lajosról**, a most kinevezett főrendről bizonyára sokan nem tudják, hogy ő a szerzője az 1868. évi I.IV. tczikknek a polgári perrendtartásról.

— **A budapesti nemzetközi gyermekvédő congressus** jogi szakosztálya következő tételeket tűzte ki:

1. Szükségesek-e a törvényes intézkedések a szülői hatalom korlátozására, ha annak embertelen gyakorlata a gyermek életét, vagy testi épségét veszélyezteti, vagy ha a szülői hatalom korlátlan fentartása által a gyermek előreláthatólag a társadalomra veszélyessé válik; illetőleg erkölcsi elzúllásnak tétetik ki?

És ha igen: melyek az intézkedések?

2. A bűnvádi eljárás folyama alatt minő intézkedések szükségesek a kiskorúak védelmére?

3. Mely különbségek tartandók fen a törvényes és törvénytelen gyermekek jogi állására vonatkozólag a polgári törvényekben?

— **Ki ellen alkalmazható a Btk. 359. §-a kizárólag?**

A m. kir. Curia 1897 december 17-én 3024/B. szám alatt a következő ítéletet hozta: «Minthogy a fő- és székvárosi kir. adófelügyelőség feljelentéséhez csatolt zálogolási és becslési jegyzőkönyvek tanúsága szerint a végrehajtás W. Adolf adóhátralékának behajtása céljából egyedül W. Adolf ellen, habár az ennek és nejeének közös lakásán talált butorok lefoglalásával fogatosított, W. Adolfné született G. Julia vádlottnak az a beismert cselekménye, hogy a férje ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalt, de állítása szerint az ő (W. Adolfné) tulajdonát képezett butorokat az árverés előtt eladta, nem a Btk.-nek csak a végrehajtást szenvedő ellen alkalmazható 359. §-ban meghatározott sikkasztás, hanem annak 368. §-ában körülírt jogtalan elcsúsztatás vétségének tényálladékát állapítja meg. Ennélfogva W. Adolfné született G. Julia vádlott az utóbbi vétségben nyilvánított bűnösnek és büntetése a Btk. 368. §-a alapján... hat napi fogházban, stb. ... állapíttatik meg.» Mindkét alsófoku bíróság a vádlottat a Btk. 359. §-ában mondotta ki bűnösnek és ezen ítéleteket a m. kir. Curia a fentebbiek alapján változtatta meg. Δ

— **Alkotmányesértő intentiók miatt fegyelmi eljárás.**

A szatmár-németi ügyvédi kamara fegyelmi bírósága: N. Miklós és D. László nagysomkuti lakos ügyvédek ellen folytatott fegyelmi ügyben következő ítéletet hozott: A szatmár-németi ügyvédi kamara fegyelmi bírósága D. László és N. Miklós nagysomkuti lakos ügyvédek az 1874. évi XXXIV. tcz. 68. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki és ezért őket a 70. §. 2. pontja szerint fejenként 200-200 frt pénzbírsággal bünteti s kötelezi őket ezen összeget öt nap alatt, — különbeni végrehajtás terhe mellett — a kamara pénztárosához az ügyvédi segélyalap javára befizetni. Indokok: Az ügyiratokból, különösen a közigazgatási hatóság által lefolytatott vizsgálat adataiból kétségtelenül megállapítható, hogy 1896. évi június 7-én estére Nagy-Somkut nagyközség előjáróság azon korszakalkotó esemény megünneplése céljából, hogy a magyar alkotmányra a király megkoronázott, a házaknak fellobogozását és az ablakok kivilágítását rendelte el, így akarván hozzá-

járulni az országos ünnephez; kétségtelen, hogy ezen ünnepelés megzavarására és az ellenkező érzelmek kinyilvánítására való célzattal a Nagy-Somkutban lakó román ajku intelligencia néhány tagja s közöttük a vádlott ügyvédek is, azon előleges megállapodásra jutottak, hogy ugyanezen alkalommal kizárólag román ajku egyének közreműködésével ellentüntetést fognak rendezni, melynek programját előre megállapították s azt azután tervszerűleg végre is hajtották. N. Miklós ellenében a beszerzett adatokkal és a saját beismerésével kétségtelenül igazolva van, hogy ezen megállapodáshoz maga részéről is hozzájárult s az ezt előkészítő tanácskozásban részt vett, a megállapított programot magáévá tette, s a terv keresztülvitelére tényleg közreműködött, az ahhoz szükséges fáklyák beszerzéséről való gondoskodást magára vállalta, sőt ezekről tényleg gondoskodott, a fáklyákat kellő időben beszerzte s az intézők rendelkezésére bocsátotta s magában a tüntetésben közvetlenül csak azért nem vett részt, mert beismerése szerint őt ebben közbejött betegsége gátolta meg. D. László ellenében azon kívül, hogy a tüntetés előkészítésében részt vett, az is igazolva lett, hogy a tüntetés vezetésében, rendezésében és végrehajtásában tényleg személyesen is közreműködött s rendeletére az általa felfogadott zenekar oly zenedarabokat játszott s a nép oly dalokat énekelt, melyeknek szövege a közigazgatási hatóság megállapítása szerint a magyar állameszme, alkotmány és nemzet ellen tüntetésre alkalmas. Tekintve, hogy az ügyvéd esküjében a király, ország és alkotmány iránti hűség iránt tesz fogadalmat, kétségtelen, hogy oly magaviseletet tartozik tanusítani, miszerint még azon gyanuba se eshessék, mintha ezen esküje ellenére őt alkotmányesértő intentiók vezetnék, már pedig vádlottak fent leírt magatartása ezen gyanut vonja magára, részükéről csak a gunyolódás folytatásának tekinthető azon védekezésük, mintha a fáklyásmenetet csak a hazafias ünnepély fényesebbé tétele végett rendezték volna. Erre enged következtetni, hogy azt titokban tervezték, a hatóságnak be nem jelentették és a leírt módon hajtották végre. Ezek szerint attól eltekintve, hogy vádlottak kihágást követtek el s a kihágási bíróság által büntetve lettek, fegyelmileg is büntetendő e cselekményük s az lett volna még akkor is, ha a fáklyásmenet rendezését a közigazgatási hatóságnak eleve bejelentették volna is. Vádlottak magaviselete tehát az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sérti, ezért őket vétkeseknek kellett kimondani; a büntetés kiszabásánál a bíróság semmi enyhítő körülménynek fenforgását nem találta. (1897 december 4. 256. sz. a.)

A m. kir. Curia: A fegyelmi bíróságnak ítélete indokaiból helyben hagyatik. (1898 március 19. 35. sz. a.)

— **A tényállás hivatalból való nyomozása.** Alperes tagadja a kereseti áruátvételt. Felperes csatolja a vasuti feladóvevényt. Alperes kijelenti, hogy ő sem a vasuti értesítő levelet, sem a fuvarlevelet, sem az árut át nem vette. A járásbíróság felhívja felperest további bizonyítékok szolgáltatására és a jegyzőkönyvben konstatálja, hogy felperes semminemű egyéb bizonyítékot nem kíván igénybe venni. Az elutasító ítélet ellen felperes felülvizsgálati kérelemmel él és a budapesti kir. törvényszék e kérelemnek helyt ad, a járásbíróság ítéletét feloldja; mert «a sommás eljárás nyomozó rendszere és az 1893. évi XVIII. tcz. 37. és 39. §-ainak intézkedése mellett a bíró hivatalból is oda törekedni tartozik, hogy a perben döntő tények a bíró rendelkezésére álló jogeszközök alkalmazásával hivatalból is kideríthessenek, a jelen esetben pedig, a mellett is, hogy felperes bírói felhívására sem szolgáltatott az átvétel tényére egyéb bizonyítékot... annál fogva mivel az elsőbíráshoz sem a m. kir. államvasutakhoz hivatalból intézhető átirat, sem a fél hivatalból is alkalmazható kihallgatásával a döntő tény a jelzett irányban ki nem egészítette, a felülvizsgálati kérelemnek helyt kellett adni.

— **«A hűtlen elhagyás, mint házassági bontó ok»** című munkára hirdet előfizetést dr. Raffay Ferencz győri albiró. Szerző a házassági jogról szóló törvény, annak indoklása, a szakmunkák és a jogi lapok hasábjain megjelent értekezések, valamint a 77. §-ra vonatkozólag közzétett összes bírói határozatok figyelembe vételével és feldolgozásával fejti ki a hűtlen elhagyás lényegét s a perenkívüli és peres eljárás szabályait. A mű ára 70 kr.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A betű. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Gneist és a jogállam. *Dr. Concha Győző* egyet. tanártól. — *Fogirodalom:* Politik. Vorlesungen gehalten an der Universität zu Berlin von Heinrich von Treitschke. *Ifj. dr. Vutkovich Sándor* pozsonyi kir. akad. ny. r. jogtanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Járásbírói hatáskör az örökösödési perekben. *Dr. Dobi Imre* pécsi kir. törvényszéki bírótól. — A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához. *Dr. Raffay Ferencz* győri albirótól. — A telekkönyvi átalakításról. *Harmath Domokos* tordai kir. telekkönyvvezetőtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A betű.

Ha igaz e mondás: *a betű öl*, úgy még sokszor inkább áll az, hogy *a törvény betűje öl*.

Az a bíró, a ki az igazságszolgáltatásban csakis azt nézi, hogy mit mond a paragraphus, a szöveg betűje, az nem jogot jelent ki, nem igazságot szolgáltat.

Pedig mily gyakran történik meg, hogy a bírói ítélet, melynek az anyagi igazságot kellene a konkrét esetben kinyilvánítani, kerékbetöri, megsemmisíti azt; mikor minden józan logika, igazságszeretet, jogérzet azt sugallja, hogy a mit a bíró kijelent, az csak alakilag jog, tulajdonképen pedig jogsérelem.

Íme egy példa.

A rendőrség valamely bűnügyben hatóságilag zár alá vesz tél idején egy rakás kösznet, anélkül azonban, hogy annak mennyiségét mérés által megállapítaná.

A büntető eljárás a vádlott jogerős felmentésével végződik ugyan, de az eljárás folyamán kitűnik, hogy a vádlott a tulajdonát képező szén nagy részét a tél folyamán lakásában időközben felégette.

A bűnvádi eljárás most e miatt indul meg.

A törvényszék el is ítéli a vádlottat két heti fogház-büntetésre, a kir. tábla jogsértő szándék hiányában felmenti, azonban a Curia az elsőfoku bíróság ítéletét hagyja helyben és ráhuzza a szerencsétlen vádlott esetét a 359. §. kaptafájára.*

A kir. Curia ítéletének indokolása szerint a szén csak akkor lett volna szabad elégetni, mikor azon büntető-ügyben, melyben a zár foganatosított, már jogerős felmentő ítélet hozatott, mert «a hatósági zár megsértésével a büntetendő jogsérelem teljesen bekövetkezett».

Kire háramlott a cselekményből jogsérelem, kit károsított meg ez a szegény didergő ördög?

A jogrenden nem ejtett valami nagy csorbát a jelentéktelen kis dolog, és a közérdek sem kívánta, hogy eme bagatell-eset miatt mozgósítsák a kir. ügyészség, kir. törvényszék és kir. Curia.

A sikkasztás vagyron elleni bűncselekmény és az a 359. §-ban körülírt quasi-sikkasztás is, minthogy az elkövetési cselekmények a 355. §. általános meghatározásából vétettek át e szakaszba.

Kiegészítője e szakasz a 386. §-nak, mely a végrehajtás előtti elidegenítést bünteti s amely szintén károsítási dolust feltételez.

A 359. §. tehát nem formális delictumot kíván konstruálni, mint a 360. §., mely a hatóság által alkalmazott pecsét

vagy tartály megőrzéséről intézkedik, melyről azonban egyik bíróság sem emlékezett meg.

Kitűnik ez abból is, hogy a 360. §. esetében hat hónapig terjedhető fogház a maximális büntetés, míg a 359. §. ép oly büntetési tétellel sújtja a lefoglalt ingó dolgok elidegenítését, mint a 355. §. a közönséges sikkasztást, vagyis a maximum öt évi börtön.

Analog esetekben már a bíróságok ítélkeztek is eme kérdésben, mindig összeegyeztetve a törvény szavait annak szellemével.

Vádlott a lefoglalt dolgot eladta, tehát azt tartozásának kifizetése előtt elidegenítette), de a vételárt adóssága törlesztésére fordította. A Curia felmentette. (*B. J. T. XII. 56., 319. XVII. 334. XX. 182*). Felmentette azon vádlottat is, a ki lefoglalt ingóit eladta ugyan, de azok becsértékét kifizette. (*XVIII. 333.*)*

Természetes is, mivel ha a 359. §. formális delictumot konstruálna, akkor, a mig csak bíróilag a végrehajtás feloldva nincs, mindaddig nem rendelkezhetnék a tulajdonos ingóival, és ha elidegenitené azokat, mindig hivatalból volna sikkasztás miatt üldözendő.

Jól tudjuk pedig, hogy a törvény ily magyarázata mellett ezen jogkövetkezmény a végrehajtások 90%-ában alkalmazható volna, mivel a ritkább esetek közé tartozik az, hogy a követelés kifizetése után a végrehajtást foganatosító bíróságnál a bírói zár feloldása bejelentetik.

Vargha Ferencz *mint kir. ügyész* az eljárás beszüntetését indítványozta egy ily esetben, mivel nem talált dolust a cselekményben és jogsérelmet a következményben.**

Ez az álláspont megfelel az anyagi igazságnak és a törvény rátiójának és szellemének, a kir. Curia ítélete — a betűnek.

Dr. Balog Arnold.

Gneist és a jogállam.***

Gneist önkormányzati és közjogi bíráskodási elméletével, annak gyakorlati valószínűsítésével kiérdemelte az egész művelt emberiség tiszteletét.

Nemcsak annyiban, hogy a népek nagyobb szabadság vágyának lehetőségét az önkormányzat útján igazolta és a noblesse oblige elvét intézménynyé emelve, a szociális béke létrejöttére az utat megmutatta. Az sem egyedüli érdeme, hogy a közjogi bíráskodás létesítése által, mely a jogot az állam hatalma ellenében is oltalmazza, a jog szentségébe vetett hitet erősítette.

Gneist elméletének sikerei az emberi fejlődés egy magasabb színvonalának elérését jelzik.

Szabadság és hatalom, jog és hatalom a közelmúlt időkben ellentétes, ki nem egyeztethető erőkként álltak a köztudathoz.

A porosz képviselőház 1863 január 27-iki emlékeztető ülésében mondotta Bismarck, hogy ha a király, a képviselő- és főrendiház között conflictusok támadnak jogaik tekintetében

* L. Illés: Büntetőtörvény Magyarázata. III. k. 173. l.

** L. Vargha Ferencz cikkét *Jogl. Közl.* 1887. 83. l. Ugyane tárgyról irt Nagy Elek *Jogl. Közl.* 1887. 149. l.

*** Közljük Concha Győző akadémiai emlékebeszédéből még a befejező részt.

ben és egyik rész sem hajlandó kiegyezésre, e conflictusokból hatalmi kérdések lesznek, mert az államéletnek egy pillanatra sem szabad fenakadni.

Bismarck e kijelentését és későbbi magyarázatát, melyet róla adott, úgy fogják fel, hogy a hatalomnak elsőbbsége van a jog felett.

Gneist elmélete, melyben az önkormányzat mint a szomszédos körben élők áldozatkész fáradozása érvényesül a közhatalom gyakorlásában, a közjogi bíráskodás, mely e hatalom gyakorlásának jogosságát biztosítja, az életbe átvive, az állam cselekvő beléletében véget vet a régi ellentétnek, megszünteti az ember földi életétől elváhatatlannak tartott végzet átkát, hogy a hatalom előbbre való a jognál, mert a jogot és hatalmat egybekapcsolja, a hatalmat azok közt osztja szét, akik annak alá vannak vetve.

De végzem már is hosszúra nyult megemlékezésemet.

Gneist élete oly gazdag a legkülönbözőbb problémákban, hogy folyását, bár csak főbb irányaiban is, röviden feltüntetni, az én erőmet meghaladó művészt kívánna.

Egygyel azonban még tartozom Gneist emlékének.

Élete, egyénisége legfőbb érdekességét Akadémiánkra abban a kapcsolatban találtam, mely az emberi munka két oly különböző nemét, aminő a tudomány és a tényleges politika, egyesítette.

Itt e termekben a legmagasabb országlói siker is csak annyiban számíthat elismerésre, amennyiben a szerintünk úgy vélt abszolút igazság revelációja.

A mi tudvágyunkat csak az ingerli, elismerésünket csak oly politikai siker igényelheti, amely nem egyszerű expediens, hanem amelyben az igazságnak újabb s állandó biztos fénye világít.

Visszatekintve Gneistnak hosszú, sikerekben gazdag életére, azt hiszem, nyugodtan állíthatni, hogy Gneist elméletének sokban hasznára vált az ő gyakorlati politikusi működése, amennyiben elméletét a rögtöni létesíthetésre való tekintettel alkotta és a gyakorlatból bizonyos középtáji axiomákat könnyebben levonhatott.

Ép oly bizonyos azonban, hogy Gneist elmélete egészében kevésbé vált volna rendszertelenné, elveiben határozatlanná, igazágaiban viszonylagos érvényűvé — ami mellesleg szólva ellenkező álláspontok kiaknázására alkalmassá tette — egyes tételeiben meg tulmervvé, ha az időleges politikai helyzetek nem gyakorolnak reá nyomást.

Csak hogy felednünk nem szabad, mily bonyolult részletek konkrét világával volt Gneistnek dolga, ezért lehetetlen elméletének e hiányosságára súlyt fektetni. Ha más nemzetek viszonyainak mellőzésével az angol és porosz élet konkrét jelenségeit, aktuális érdekeit tette majdnem egyedül elmélete alapjává, ez által megfosztotta azt ugyan teljes egyetemességétől, de alapjaiban, kiinduló pontjaiban annál alaposabbá lett és általános elmélete rectificációjának útját el nem zárta.

A kutatás, melyet ő végzett, a tudomány abszolút szempontjaiból tekintve is nélkülözhetlen s gyümölcsöző volt s politikai működése e részben segítette, de elmélete legfőbb elveinek meghatározásában egyszer-másszor zavarta, helytelen utakra csalta.

Szellemi alkotásának képéről, ha helyes nézőpontból tudjuk nézni, eltűnik az összefüggés hiánya, a kifejezni kívánt legfőbb törekvések határozatlansága, egyes részleteinek nyersesége, merevsége s a gneisti mű a tudomány világának első kincsei között fog mindvégig számot tenni.

A világ mindkét birodalmából, ahol Gneist működött, az államéból és a tudományéból pazaron hullott a babér fejére.

Kegyeik mindennemű jelével tüntették ki fejedelmei, díszdoktorsággal, üdvözlő iratokkal halmozták el a német, az angol, az olasz egyetemek.

Akadémiánk is elvitte neki még 1874-ben koszoruját s

az én mai gyenge szavam, melyet emlékének szentelhetni az Akadémia bizalmából megtisztelő osztályrészemül jutott, dicsőségét kívánta hangoztatni.

A koszoruk azonban elhervadnak, még inkább elmulik az én gyenge szavam s a magyar nemzettől az európai tudomány e nagy fiát méltóbb emlék illetné meg.

Emlék, mely örök legyen s ércnél becsesebb anyagból: nemzetünk százados önkormányzati szellemének újraébredéséből épüljön.

Nem elmélete utánzását kívánom, erre szükségünk nincs, hisz elméletének lényege valóság volt évszázadon át közöttünk, hanem igenis, hogy elmélete világánál önmagunkba szálljunk, belőle bátorságot szivjunk s visszaadjuk önmagunknak amit önmagunkból kiszakítottunk, százados önkormányzati alapjára helyezve vissza közigazgatásunkat.

Jogirodalom.

Politik. (Vorlesungen gehalten an der Universität zu Berlin von Heinrich von Treitschke. Herausgegeben von Max Cornicelius. Erster Band. Leipzig 1897.)

A német tudományos sajtó valóságos lelkesedéssel fogadta a Treitschke irodalmi hagyatékából közzétett «Politik» című művet, amelyet a világhírű berlini tanár és porosz állami történetíró egyetemi előadásaiból állított össze többek segítségével Cornicelius.

A német szaklapok véleménye szerint egyetlenegy modern államban sem irtak a politikáról oly rendszeresen, tudományosan, a dolognak igazán annyira mélyére hatva, mint Treitschke. Nagy kíváncsisággal fogtam tehát e mű tanulmányozásához; de mondhatom sok helyütt boszankodással kellett félbeszakítani olvasását. Ahhoz ugyan manapság már hozzá kellett szokni az olvasónak, hogy még a német művekben is ott találjuk az igazi tudományos higgadtság helyett a subjectiv felfogást, de hogy egy elméleti művet a féktelen germán chauvinismus oly kifakadásai töltsenek be, azt még a német egység jubiláris évében is alig lehet megbocsátani Treitschkének.

A régiebb német közjogászok igazi tudományos objectivitással fejtegették tételeiket s nem egyszer rótták meg a francziákat, akik műveikben a tulzott nemzeties szempontot érvényesítették; mit szóljunk azonban, ha Treitschke művét olvassuk, mely nem annyira egy tudományos mű hatását teszi az olvasóra, mint inkább egy nagyzási hőbortban szenvedő német vezérczikkiró subjectiv kitoréseit. Treitschke «Politikájának» első kötetében az állam lényegéről, az államcélról, az államnak az erkölchöz való viszonyáról, az állam eredetéről, enyészteréről, az államterületről, népről, a család fogalmáról, a fajokról, a nemzetiségekről, a néposztályokról, a vallásról, a népnevelésről és a gazdaságról mondja el nézeteit. Treitschke szerint: «Der Staat ist das als unabhängige Macht rechtlich geeinte Volk», melyet érdekesen ki is fejt. Művének ez a része aránylag még a legobjectivebb, de még itt is, ott is kitör belőle a germán tulzott fajszeretet: «Nie ist ein Volk gerechter vernichtet worden als die Polen», mondja a szegény lengyelekről. Érdekes az is, amit az állam személyiségéről mond. A világállam eszméjét gyűlöletesnek mondja ép úgy, mint az örök békét is perhorreskálja. Egyáltalában, amit a háborúról mond, azon meglátszik az altábornok fiának, az igazi porosz Junkernek a felfogása. A gyarmatosítási politikának érdekében valódi propagandát csinál: «Es kann eine Zeit kommen, wo Staaten ohne überseeische Besitzungen gar nicht mehr zu den Grossstaaten zählen werden». A hely szűke, sajnos, nem engedi meg, hogy Treitschke művének gondolatmenetét kövessem s így inkább csak mozaik-szerű szemelvényeket ragadhatok ki, hogy felfogását jellemezzem.

Nevezetes a többek között, hogy mennyire haragszik a

politikai napi sajtóra: Der heutige Mensch kann ohne diesen *Schmutz* nicht mehr leben. . . . Mosolyogni kell azon is, midőn ő, a páratlan chauvinista, arról panaszkodik, hogy a németek nem eléggé chauvinisták. Nirgendwo in der Welt wird soviel, wie in Deutschland von Narren declamirt über Chauvinismus, und nirgends giebt es so wenig Chauvinismus, wie bei uns . . . ! A Treischke-i mélységnek nem utolsó bizonyítéka az sem, amit a művelődés és a bor közötti viszonyról mond: «Überdies fehlt es dem Lande an Wein, und der Wein ist doch unleugbar ein bedeutender Factor einer heiteren, freien Cultur» (sic!). Politikai rajongásának és paroxismusának egyik jellemző kitörése, midőn nagy lelkesedéssel így kiált fel egy helyütt: «Der Deutsche ist ein geborener Held, der glaubt, er werde sich schon durchs Leben Schlagen . . . Griechen und Germanen, vielleicht die beiden edelsten Nationen der Weltgeschichte . . . » Et sic porro. Vagy az sem rossz, midőn így ír: «Ich habe das Wort Nationalität gebraucht, weil man ohne Fremdwörter klare Begriffe in der Wissenschaft nicht aufstellen kann. Darin zeigt sich grade die Kraft der deutschen Sprache, dass sie eine so grosse Anzahl von Fremdwörtern hat verdauen können.» Ehhez nem kell kommentár!

Ránk magyarokra is ugyancsak gyakran lövöldözi epés-kedéseinek nyilait. Nem tudja megbocsátani, hogy a magyar nyelvet államnyelvvé tettük. Még az is bosszantja őt, hogy a magyar vasutakon magyar felirások vannak, a mit — szerinte — senki sem ért meg. Helyneveink magyarosítása meg épenséggel kihozza sodrából. Az erdélyi szászokról valóságos dicshymnust zengedez, de annál jobban megmossa a magyarosodó németek fejét. Budát oly német városnak mondja, a minő Berlin, a hol csak egynehány magyar hivatalnok lakik, Pestet pedig egyenesen zsidóvárosnak nevezi. Még a leégett gypju-utcai német színházat is bevonja tudományos fejtegetéseinek körébe. Az izraelitákra különben is nagyon haragszik. Egy helyütt pl. azt írja róluk: «Wo jüdischer Schmutz ist, unser Leben besudelnd, da soll sich der Germane abwenden, und er soll sich gewöhnen die Wahrheit grade herauszusagen.» Ez aztán az igazi tudományos hang, a hogy egy berlini egyetemi tanár szólott! A szegény szerzetesekről pedig így szól a legnagyobb kultúr-nép e coryphæusa: «Die Sünden der dicken Bäuche, unmässiges Fressen und Saufen, Unzucht und Faulheit waren ebenso bekannt, wie ihre Beschränktheit und Unwissenheit.» No de azt hiszem, hogy már is a kelleténél többet idéztem e szemenszedett izléstelenségekből, a melyektől csak ugy hemzseg ez az epochálisnak kürtölt mű, hogy meggyőződhessünk arról, hogy az újabb német kathedrai tónus nem mindig áll összhangzásban a művelt társalgás elemi szabályaival. Boldog emlékezetű Treitschke! Ilyen hangu előadásain tombolt a lelkesedéstől az újabb német generatio, amely már megfelelkezett Knigge oktatásairól. Ezek a szépség-hibák bizonyára sokat levonnak Treitschke különben szellemes művének érdeméből. A köntös nem méltó a tartalomhoz.

Ifj. dr. Vutkovich Sándor

akad. nyilvános rendes jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Járásbíróági hatáskör az örökösödési perekben.

(A debreczeni kir. ítélő tábla 7. számú polgári határozatához.)

A debreczeni kir. ítélő tábla 7. számú polgári határozatában * kimondotta, hogy a kir. járásbíróság előtt sommás uton indított olyan örökösödési perben, a melyben a hagyatékek értéke az adósságok és terhek levonása nélkül 200 frtot

meghalad, a birói hatáskör kérdése az eljárás bármely szakában akkor is megvizsgálandó, ha az eljárás folyamán az alperes a birói hatáskör ellen kifogást nem tett.

Ennek a határozatnak indokolása lényegileg a következő:

a) a járásbíróságok hatásköre az örökösödési perekben csak kivételes;

b) az alacsony értékhatár megállapításában a törvényhozónak az a szándéka van kifejezve, hogy a járásbíróságok hatásköre a felek akaratával se legyen kiterjeszthető;

c) az 1893. évi XVIII. tcz. 13. §-a fentartotta az előbb érvényben volt perrendnek mindazon szabályait, a melyek nem kizárólag a sommás eljárásra vonatkoznak, fentartotta tehát azt a rendelkezést is, a mely szerint a birói hatáskör az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálandó;

d) a sommás és a rendes eljárásban különböző jogorvoslatok vannak, a melyektől az 1868: LIV. és az 1893: XVIII. tcz. cikkek rendelkezései szerint elérni nem lehet;

e) az 1893: XVIII. tcz. 17. §-a szerint, ha a keresetből kitűnik, hogy az ügy nem tartozik a sommás eljárás alá, a kereset hivatalból visszautasítandó.

Az, hogy a járásbíróságok hatásköre az örökösödési perekben csak kivételes, a kérdés eldöntésénél alig lehet érv és azonfelül nem is áll. A járásbíróságok ugyanis a törvényhozás által a reájuk ruházott hatáskörben épen ugy rendes bíróságokként járnak el, mint a törvényszékek vagy a kir. ítélő táblák, hatáskörük tehát az örökösödési perekben is nem kivételes, hanem rendes. Az igaz ugyan, hogy az 1868. évi LIV. tcz. az örökösödési pereket a törvényszékek hatáskörébe utalta, a járásbíróságokat pedig az örökösödési perekben hatáskörrel nem ruházta fel, azonban ez a körülmény épen olyan kevéssé teszi a járásbíróságoknak az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-ának 3. pontjában megállapított hatáskörét kivételessé, mint az a körülmény, hogy az 1868. évi LIV. törvénycikk a járásbíróságok elé utalt ügyek értékhatárát a személyes kereseteknél 300 forintban állapította meg, vagy az a körülmény, hogy pl. az 1874: XVIII. tcz. 7. §-a alapján indítható perek az 1893: XVIII. tcz. hatályba lépte előtt 500 frton alul is a törvényszékek hatáskörébe tartoztak.

Nem fogadható el a szóbanforgó táblai határozatnak az az érvelése sem, hogy a törvényhozó az alacsony értékhatár megállapításával azt a szándékát fejezte ki, hogy örökösödési perekben a járásbíróági hatáskör a felek akaratával se legyen kiterjeszthető. Ha ez az érvelés állana, ebből a contrario az következne, hogy a járásbíróság elé tartozó olyan perekben, a melyekben az értékhatár 200 forintnál nagyobb, az ügyfelek akaratától függ az értékhatárt meghaladó összeget is érvényesíteni, hogy pl. a megtámadási vagy az 1874 XVIII. tcz. 7. §-a alapján indított per a felek beleegyezése esetén helyesen van indítva a kir. járásbíróság előtt akkor is, ha a per tárgyának értéke az 500 frtot meghaladja. Alig kell emlitenem, hogy ez a felfogás a birói hatáskör közjogi természetével merőben ellenkezik. Ha az alább felemlítendő törvényes rendelkezések nem volnának, a birói hatáskör közjogi természetéből az következne, hogy a járásbíróság mindazon perekben a per bármely szakában hivatalból tartozik figyelembe venni a hatáskör hiányát, a mely perek a kereset megindítása idejében hatáskörébe tartoztak ugyan, de a per folyamán beállott valamely változás következtében most már hatáskörébe nem tartoznak.

A harmadik ok, a melyre a táblai határozat támaszkodik, az, hogy már az 1893. évi XVIII. tcz. hatályba lépte előtt érvényben volt perrend szerint a birói hatáskör az eljárás bármely szakában hivatalból volt vizsgálandó és hogy az 1893: XVIII. tcz. 13. §-a az előbbi perrendnek most említett szabályát fentartotta.

A mi a sommás és rendes birói vagy, ha úgy tetszik, járásbíróági és törvényszéki hatáskörnek az 1868: LIV. és

* L. *Jogt. Közl.* f. évi 15. számában a 151. számú határozatot.

az 1881. évi LIX. tcz. cikk hatálya alatt hivatalból történt vizsgálatát illeti, a kir. ítélő tábla tévedésben volt akkor, a mikor azt a kijelentést tette, hogy a birói hatáskör az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgáltatott. A dolog ugyanis, amennyire legalább én ismerem, akként áll, hogy a birói gyakorlat hivatalból vette figyelembe a hatáskör hiányát az 1868. évi LIV. tcz. 8. és 53. §-ainak eseteiben, ugyanazon tcz. 51. §-ának második bekezdése alapján (természetesen figyelmen kívül hagyom ezen a helyen a 8. és 53. §-oknak nem a birói hatáskört tárgyzó részeit), hivatalból vette továbbá figyelembe a hatáskör hiányát abban az esetben, ha az ügy valamely külön törvényben meghatározott ügybíróshoz (pl. az 1877: XXII. tcz.-ben említett valamely bírósághoz) tartozott, vitás volt azonban az, hogy a bíróság hivatalból az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe veheti-e azt, mikép a járásbíróshoz elé utalt per a törvényszék előtt, vagy megfordítva a törvényszék elé utalt per a járásbíróshoz elé tettétett folyamatba; vitás volt az ügy a birói gyakorlatban, mint az irodalomban, de nem csálódok, ha azt állítom, hogy a m. kir. Curianak az 1893. évi XVIII. tcz. hatályba léptét közvetlenül megelőző években állandó gyakorlata volt az, mikép hivatalból nem vehető figyelembe, hogy a törvényszék előtt járásbíróshoz elé tartozó ügy tettétett folyamatba, a miből viszont helyesen csak az következik, hogy viszont az eljárás bármely szakában a járásbíróshoz sem vizsgálhatta hivatalból azt, hogy az előtte indított ügy a törvényszék hatásköréhez tartozik (eltekintve természetesen az 1868: LIV. tcz. 8. és 53. §-aitól és a törvényszékeknek mint külön ügybírószágoknak a hatáskörétől).*

Nem helyesen idézi és nem helyesen alkalmazza a debreczeni kir. ítélő tábla az 1893: XVIII. tcz. 13. §-át; a 13. §. ugyanis nemcsak azt mondja, hogy a polgári peres eljárás azon szabályai, a melyek nem kizárólag különösen a sommás eljárásra vonatkoznak, a sommás eljárásban ezentul is alkalmazandók, hanem hozzáteszi azt is, «ha csak a jelen törvényből más nem tűnik ki», már pedig, a mint lentebb megkísértem kimutatni, még ha az előző perrend szerint a maga egészében állott volna is az az elv, hogy az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe veendő a hatáskör hiánya, az 1893: XVIII. tcz. kifejezetten kijelenti, mikép ez az eljárás bármely szakában hivatalból bizonyos esetekben nem vizsgálható.

Az az indoka a kir. ítélő táblának, hogy a sommás és a rendes eljárásban különböző jogorvoslatok vannak, a melyektől eltérésnek helye nincs, feltétlenül áll, de úgy gondolom, épen úgy feltétlenül áll az is, mikép az elsőbíróshoz tartozó hivatalból való vizsgálatánál nem jöhet tekintetbe az a nagyon is precarius értékű körülmény, hogy ha a fél a törvényszék előtt indította volna meg a pert, a törvényszék első- nem pedig másodfokban és nem szóbeli tárgyalás, hanem iratok alapján ítélte volna.

Az iránt kétely nem foroghat fen, hogy ha magából a keresetből kitűnik az, hogy az ügy nem tartozik a sommás eljárás alá, a kereset, az 1893: XVIII. tcz. 17. §-ának világos intézkedése szerint, idézés kibocsátása nélkül hivatalból visszautasítandó, ámde a tábla által felvetett kérdés miként megoldására ez a törvényes intézkedés csak igen kevés következtetést enged és súlylyal csak akkor bírhatna, ha ugyanaz a törvény nem intézkednék a felett, hogy mi történjék akkor, ha a keresetből nem tűnik ki a hatáskör hiánya, vagy ha kitűnik ugyan, azonban a bíróság nem vette észre. A törvény erről az esetről intézkedik; 18. §-ában

* L. a vonatkozó jogeseteket a Márkus-féle Gyűjtemény II. kiadásának III. kötetében. A jelen sorok írója is abban a véleményben volt és van jelenleg is, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 14. §-a szerint hivatalból volt figyelembe veendő az, ha a járásbíróshoz elé tartozó ügy a törvényszék előtt indított meg. L. az erre vonatkozó cikket *D—e.* jel alatt *Ügyvédek Lapja* 1892. évfolyamának 9. számában.

ugyanis kimondja, hogy ilyen esetben a bíróság idéző végzést hoz. A kitűzött tárgyaláson a kereset szóbeli előadása alkalmával, minthogy a szóbeliség elvei szerint a pernek kezdete tulajdonképen ez, a bíróság még mindig nincs nézetem szerint elzárva attól, hogy a keresetet, ha az nem az ő hatásköre alá tartozik, hivatalból visszautasítsa; ha pedig ezt nem tette, akkor ugyanazon tcz. 27. §-a szerint az alperes élhet pergátló kifogással ugyanazon §. második pontja alapján abból az okból, mert az ügy nem tartozik sommás eljárás alá; ezt a pergátló kifogást azonban az alperes a kereset előadása után érdemleges ellenkérelmének előterjesztése előtt tartozik tenni, mert az érdemleges ellenkérelme előterjesztése után ezzel a kifogással csak annyiban élhet, a mennyiben a bíróság részéről az ítélethozatal előtt az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe veendő az, hogy az ügy a sommás eljárás alá nem tartozik. Arról, hogy a bíróság mennyiben veheti figyelembe azt, mikép az ügy a sommás eljárás alá nem tartozik, ugyancsak a 27. §-nak utolsóelőtti bekezdése intézkedik akként, hogy a bíróság az ítélethozatal előtt az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe tartozik venni azt a körülményt, hogy az ügy, *tekintet nélkül az értékre*, sommás eljárás alá egyáltalán nem tartozik.

A most előadottakból önként folyik az, hogy az alperes az érdemleges ellenkérelme előterjesztése után nem élhet azzal a pergátló kifogással, hogy az ügy, *tekintettel az értékre*, nem tartozik a sommás eljárás alá és hogy a járásbíróshoz a keresetnek előszóval előadása és az érdemleges tárgyalás megkezdése után sem hivatalból, sem az alperes elkésett kifogása esetén nem veheti figyelembe azt a körülményt, hogy az ügy, *tekintettel az értékre*, nem volt volna a járásbíróshoz elé megindítható. Az ellenkérelme előterjesztése után tehát nem élhet az alperes pergátló kifogással a miatt és nem szüntetheti meg a járásbíróshoz a pert a miatt, mert a személyes kereset tárgya 500 frt értéket meghalad, vagy mert az ingatlan értéke 200 frtnál több, vagy mert az egész hagyaték értéke az adósságok és terhek levonása nélkül 200 frtnál többet tesz ki, ellenben az ellenfél az ítélet hozataláig pergátló kifogásként bármikor előadhatja azt és a bíróság az ítélet hozataláig bármikor hivatalból figyelembe tartozik venni azt, hogy a kereset utasok vagy javak tengeren leendő fuvarozásának elvállalásából vagy hajókölcsonból ered, hogy a kereset alapját közraktári vagy kiadói ügylet képezi, hogy a kereset az 1881: LX. tcz. 168. §-a alapján indított meg stb. (1893: XVIII. tcz. 2. §. 1. pont, 1875: XXXVII. tcz. 258. §. 5. pont, 259. §. 4. és 5. pont, 1881: LX. tcz. 168. §. első bekezdés), mert ezek a perek, *tekintet nélkül az értékre*, egyáltalán nem tartoznak a sommás eljárás alá és a kir. járásbíróshoz hatáskörébe és mert ennél fogva akár felül, akár alul legyen a kereset tárgyának értéke az 500 frton, az ilyen perek a kir. járásbíróshoz által a sommás eljárás szabályai szerint nem tárgyalhatók.

Sem a felebbezési, sem a felülvizsgálati bíróság nem veheti figyelembe azt, hogy az ügy, *tekintettel az értékre*, a sommás eljárás szerint és a kir. járásbíróshoz elé nem volt volna megindítható. Az 1893: XVIII. tcz. 153. §-ának első bekezdése szerint ugyanis az olyan pergátló körülmények, a melyeket az elsőbíróshoz a per bármely szakában hivatalból figyelembe venni nem tartozott, a felebbezési bíróság előtt csak akkor érvényesíthetők, ha már az elsőbíróshoz elé kellő időben érvényesítve voltak; de a mint fentebb igyekeztem kimutatni, az a pergátló kifogás, hogy az ügy, tekintettel arra, mikép a személyes kereset tárgya 500 frtot meghalad, mikép az ingatlan tulajdona iránt indított keresetnél az ingatlan értéke 200 frtnál több, vagy az örökösödési pernél a hagyaték értéke 200 frtnál többre rug, a járásbíróshoz elé nem tartozik, ismétlem, ez a pergátló kifogás csak

az ellenkérelem előterjesztése előtt emelhető. Ugyanazon tcz. 166. §-a pedig azt írja elő, hogy ha az elsőbíróság az eljárást a 27. §. értelmében hivatalból tartozott volna megszüntetni, a felebbezési bíróság a felebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaira való tekintet nélkül hivatalból tartozik az elsőbírósági ítéletet végzéssel feloldani és az eljárást megszüntetni. Ámde a 27. §. utolsó pontja szerint a járásbíróság azt a körülményt, hogy az ügy nem tartozik a sommás eljárás alá, csak akkor veheti figyelembe, ha az ügy, tekintet nélkül a per tárgyának értékére, egyáltalán nem tartoznék a sommás eljárás alá, de nem akkor is, ha a per, *eltekintve az értéktől*, egyébként sommás eljárás alá tartozik, ehhez képest a felebbezési bíróság nem veheti hivatalból figyelembe azt a körülményt, hogy a személyes kereset tárgyának értéke 500 frtot meghalad, hogy az ingatlan értéke vagy a töröltetni kért zálogjog értéke 200 frtnál több vagy hogy a hagyaték értéke 200 frton felül van.

Végül alig szükséges ezek után megemlíteni azt, hogy a felülvizsgálati bíróság a fentebbi jogszabályhoz, a melynek ellenkezőjét mondotta ki a debreczeni ítélőtábla a 7. számú polgári határozatban és a mely szerint az eljárás bármely szakában hivatalból nem vizsgálható az, hogy az ügy, *tekintettel az értékre*, a sommás eljárás alá nem tartozik, kötve van, mert hiszen az 1893. XVIII. tcz. 208. §-a szerint, a mennyiben a törvény második czimének II. fejezetéből más nem következik, a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési eljárásra vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók, már pedig a második czim II. fejezete nem tartalmaz olyan jogszabályt, a mely úgy intézkednék, vagy a melynek intézkedéséből az következne, hogy a mit mint pergátló körülményt a felebbviteli bíróság hivatalból figyelembe nem vehetett, azt a felülvizsgálati bíróság hivatalból tartozik figyelembe venni.

Dr. Dobi Imre

pécsi kir. tvszéki bíró.

A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához.

Két és fél év tapasztalataiból, a melyeket az 1894. évi XXXI. tcz. életbeléptetése óta szerezhettünk, immár biztosan megállapítható, hogy a házassági törvény 77. §-ában szabályozott bontó ok, vagyis a hűtlen elhagyás alapján válnak el a legtöbben és ennek a §-nak van a legszélesebb körű judikatúrája.

Mégsem állapodott meg eléggé a gyakorlat s különösen az eljárást illetőleg, vannak még vitás kérdések. Ennek egyik és pedig fő oka bizonyára az, hogy a házassági perek rendtartása nincsen kötelezőleg szabályozva s a bírói gyakorlat által régebben megállapított rendtartás nem illik rá minden tekintetben az új törvény összes bontó okai, különösen pedig a hűtlen elhagyás alapján indított köteléki perekre. E mellett a 77. §-nál előforduló perenkivüli eljárás teljesen új, a melyre nézve pláne nem adott a törvény semmiféle utmutatást.

A judikatura mellett részben a szaksajtónak jutott tehát a feladat, hogy a hűtlen elhagyás alapján indítható bontó perek alaki constructióját kidolgozza és segítsen az eljárás két különálló részét határozottan, tisztán elválasztani s a gyakorlatot e tekintetben is egyöntetűvé tenni.

Mínt hogy azonban ez teljesen még ma sem következett be, nem árt a 77. §-t és a reá vonatkozó eljárás egyes részleteit minél többször tárgyalás alá venni. Ez indított engem is arra, hogy a *Jogt. Közl.* f. évi 16. számában ezen témáról *Haller Gábor* tollából megjelent cikkre válaszoljak, illetve kimutassam, hogy néhány állítását ma már túlhaladta a gyakorlat, a mely különösen az életközösségre való felhívást illetőleg oly sokáig ingadozott.

Az eljárás két különálló részének szétválasztása magán a törvényen alapszik, mert a 77. §. a) pontja előírja, hogy az elhagyó felet előbb bírói határozattal az életközösség vissza-

állítására kell kötelezni, a b) pontnál pedig a távollevő fél az életközösségnek egy év alatt leendő visszaállítására bírói hirdetmény útján hivandó fel. Kétségtelen, hogy az életközösség visszaállítására vonatkozó bírói határozat kibocsátásának peren kívül kell történnie, a mely perenkivüli eljárást csak az egyik fél, elmebeteg házastárs nevében pedig a gyámhatóság felhatalmazásával a törvényes képviselő (házassági törvény 87. §.) kérelmére indítható meg. Kitűnik ez a Curia következő ítéleteiből is: Ha a bíróság felperes kifejezett kérelme nélkül alperest az életközösség visszaállítására felhívta, ez eljárás a 77. §. alkalmazására törvényes alapot nem képez (*Jogt. Közl.* 1897. évi 25. 1401/97. szám alatt). Továbbá: a bíróság az életközösség visszaállítására kötelező határozatot csak a fél kérelmére hozhat; ily határozat hozatalának tehát hivatalból, a fél kérelme nélkül, helye nincs (*Jogt. Közl.* 1897. évi 52. 2693/97. sz. a.). Ez a felfogás helyes is, mert az elhagyás bontó okká tulajdonképpen a perenkivüli eljárással, illetve az által lesz, hogy a felhívott fél a felhívásnak eleget nem tett s ehhez meg kell kívánni mindkét fél személyes közreműködését. A bíróságnak nem hivatása és a rendes eljárás lényegével is ellentézik, hogy hivatalból teremtsen valamely perhez előfeltételt és különösen, hogy hivatalból elősegítse valamely házasság felbontását.

Ma már nem vitás, hogy ez a felhívás a bontó per keretén belül ki nem bocsátható és a keresetben a petitum egyik részeként az erre vonatkozó kérelem nem szerepelhet. Ezzel ellentétes bírói gyakorlat most már egyáltalán nincs és belátta mindenki, milyen absurd felfogás volt az, a mely a bontás iránt indított perben egyszerre két, homlokegyenest ellenkező dolgot tartott lehetségesnek, t. i. az életközösség visszaállításának és a házasság felbontásának kérhetését. És ez másképp nem is lehet, ha helyesen fogjuk fel a hűtlen elhagyás lényegét, különösen, ha figyelembe vesszük azt, hogy az elhagyott félnek a maga részéről az életközösség helyreállítására késznek kell lennie, mert e nélkül a bírói felhívást ki sem lehet bocsátani. E tekintetben különösen a kir. Curia igen szigorú felfogást követ és nem fogadja el a perenkivüli eljárás megindítására alkalmasnak az olyan keresetet, a melyben a felhívás sikertelensége esetére egyuttal a házasság felbontását is kéri a fél, valamint nem bontja fel a házasságot akkor sem, ha az életközösség helyreállítását szorgalmazó kérvényben kijelentette a folyamodó, hogy a távollevő felet visszafogadni nem hajlandó, vagy hogy a felhívást azért kéri kibocsátatni, mivel a távollevő féltől válni akar.

A Curia ezen helyes gyakorlata folytán már az első forumon visszautasítják az olyan keresetet, a melyben felhívást és bontást kér a felperes, valamint az olyan kérvényt is, a melyben a most említett kijelentéseket tette a folyamodó.

Nem vitás továbbá az sem, hogy a felhívás kibocsátását szorgalmazó kérvényt az ellenfél meghallgatása, tehát tárgyalás nélkül kell elintézni és meghaladott az a gyakorlat, hogy a felek meghallgatása után lehet csak kibocsátani a végzést. E miatt vita is volt a *Jogt. Közl.* 1896. évi 5. és következő számaiban *dr. Kéri Miklós* és *Tóth Gáspár* közt. *Dr. Kéri Miklós* szerint meg kell az ellenfelet hallgatni az életközösség visszaállítására kötelező határozat hozatala előtt, mert már ekkor meg kell állapítani, hogy az elhagyás szándékosan és jogos ok nélkül történt-e? Ezzel szemben *Tóth Gáspár* részletesen indokolta, hogy a felek meghallgatása felesleges, azt a törvény sem rendeli. A gyakorlat *Tóth Gáspár* nézetével egyezik, a mi helyes is, mert az a kérdés, hogy az elhagyás jogos okból történt-e vagy nem, és hogy ennél fogva a házassági törvény 77. §-a alá eső bontó ok fenforog-e vagy sem, peren kívül úgy sem volna eldönthető s a vétkesség kérdésének megállapítása csak a bontó per keretében foghat helyet.

A fent említett cikk következtetéseivel azonban egyetértek, mert azok megfelelnek a törvény helyes felfogásának és egyeznek a bírói gyakorlattal; de azt, mintha a judikatura a perenkívüli eljárás megindítását, illetve a felhívás kibocsátását illetőleg háromfelé ágaznék, kénytelen voltam rektifikálni és hivatkozni a judikatura megállapodott eredményeire.

E mellett röviden meg kell még emlékezni a cikk ama kijelentéséről, hogy a perenkívüli eljárás megindításához szerinte szükséges két előfeltételt, (hogy t. i. a különélés legalább a törvényben előírt hat hóig, illetve egy évig tartott és hogy az elhagyás szándékos és jogos ok nélküli volt) kérvényezőnek legalább valószínűsíteni kell s az ő egyszerű bemondásait és pusztá állításait alapul elfogadni nem lehet.

Ez a kijelentés nem praecis és nem is fogadható el teljesen. Mert a különélés tartamát községi bizonyítvánnyal okvetlenül bizonyítani kell s e tekintetben a «valószínűsítés» nem elegendő és míg a hat hó, illetve az egy év le nem telt, az eljárás meg nem indítható s addig a feleket nem illeti meg a kérvényezési jogosultság. A másik feltételt pedig, t. i., hogy az elhagyás szándékos és jogos ok nélküli volt, a kérvényezőnek még csak valószínűsíteni sem kell; ez teljesen a bontó perre tartozik. Ezzel összefügg azután az a kérdés, hogy ha a távollevő fél a felhívásnak nem tesz eleget, nyilatkozhatik-e e felől azonnal vagy csak a bontó per keretében kell nyilatkoznia? Erre nézve is van már curiai határozat, mely szerint a felhívott fél a bírói felhívásra azonnal intézhet beadványt a törvényszékhez, hogy igazolja azt az okot, a mely őt a kérvényezőhöz való visszatérésben gátolja. Ez a beadvány sem mint időelőtti vissza nem utasítható, sem az eljárásban semmiséget nem von maga után; ugyanezért a bontó kereset alapján kitűzendő tárgyalásra fentartandó és ha felperes tényleg beadja a keresetet, úgy az igazolási kérvény, mint a kereset együtt tárgyalandó. (Curia 786/97.) Ha azonban a távollevő fél a felhívás folytán nyilatkozatot, igazolást ad be a törvényszékhez, kívánatos lenne szerintem, hogy azt hivatalból közölje a kérvényezővel a bíróság; hadd tudja magát a továbbiakra, nevezetesen a bontó per megindítására nézve, távollevő házastársa nyilatkozatából is tájékozni.

Kétségtelen azonban, hogy ha a felhívásra nem nyilatkozik a távollevő fél, előterjesztheti a bontó per keretében is a kereset ellen kifogásait és igazolhatja, hogy miért nem felelt meg a bírói felhívásnak? *Dr. Raffay Ferencz.*

A telekkönyvi átalakításról.

Sokszor hallottuk azt a panaszt, hogy a határtagosítás következtében szükséges telekkönyvek átalakítása nemcsak nehézkesen és hosszadalmasan eszközöltetik, hanem több helyen az átalakított telekkönyvek nem felelnek meg az eljárási szabályoknak és telekkönyvi rendszerünk kívánalmainak. Ezen visszás állapotnak megszüntetése céljából a kolozsvári kir. ítélő táblai elnök egy olyan «*Utasítást*» szándékozik kiadatni, mely hivatva lenne különösen az előmunkálatok tekintetében az eddigi hiányos és különböző gyakorlatu eljárást — a fenálló rendeletek figyelembe vételével — egyöntetű színvonalon alkalmaztatni. A tervezett utasítás, különösen a részletmunkákra nézve oly kiváló rendelkezéseket foglalna magában, melyek könnyen megérthetők és időt s munkát megkimélve, czélszerűbben lesz alkalmazhatók.

Miután alkalmam volt ezen utasítás alapját képező szakvéleményekbe betekinteni, legyen szabad arra nézve a magam szerény véleményét is elmondani:

Rég érezzük hiányát egy olyan *Utasítás*-nak, mely hivatva lenne valamennyi tábla területén az átalakítási eljárásra nézve, könnyen alkalmazható egyöntetű eljárást gyakorlatba vétetni.

Tudva van, hogy az 1869 ápr. 8-án 2579. és 1874 jan. 31-én

37.497/73. I. M. sz. a. kiadott miniszteri rendeletek képezik a telekkönyvi átalakítási eljárás szabályait, melyekkel kapcsolatosan kell alkalmazni az 1892. évi XXIX. tcz. és az ezt életbeléptető 24.366.93. I. M. sz. a. kiadott miniszteri rendeletet a tényleges birtoklás czimén átirandó esetekre.

A fent hivatkozott rendeletek alapján azt is tudjuk, hogy a telekkönyvek átalakítását igénylő eljárás három részre oszlik:

- a) tervezeti előmunkálatok,
- b) hitelesítés és a
- c) végleges bevezetésre.

Az eddigi eljárás, nem annyira a hitelesítés és végleges bejegyzésre nézve kifogásolható, mint inkább a tervezeti előmunkálatok tekintetében; mert különösen a hitelesítésre nézve a miniszteri rendeletek oly kimerítő utasítást adnak, hogy az eljárásra kiküldött bírák és telekkönyvvezetők minden fennakadás nélkül szabályszerűen járhatnak el. S ha fordulhatnak is elő nehézségek, azok csakis a tervezeti előmunkálatok hiányossága és tökéletlen volta miatt történhetnek; következésképp csakis a tervezeti előmunkálatokra nézve kívánatosabb oly módoszatok alkalmazása, melyek az eljárást egyszerűsítve, gyorsabbá tegyék.

Hogy közleményem célját jobban megvilágítsam, felsorolom a tagosítási eljárás műszaki munkálatainak azon adatait, melyekből a telekkönyvi átalakítást kell elkészíteni, nevezetesen:

I. Felvételi térképek, földkönyv és birtokívek, melyek a tagosítás előtti állapotot tüntetik fel.

II. A tagosított határtérkép szelvényei. Mérnöki földkönyv. Birtokívek. Combinatorium, melyek az új birtok állapotát tartalmazzák és a melyek alapján elkészült az új adókataszteri földkönyv.

Ezek pontos számbavételével és alapos ismeretével kell az átalakító közegnek a régi telekkönyvek összeegyeztetésével elkészíteni a tervezeti íveket, hogy azok hitelesítésre alkalmasok lehessenek.

Ez a munkálat adott legtöbb gondot az átalakító közegeknek és ez igényelt legtöbb időt, mivel oly sok irányban kellett a tételek azonosítását eszközölni, hogy azok teljesítéséből keletkeztek zavarok és eltérő felfogások és ezek igényelték az új adókataszteri földkönyv lemásolását (mivel ezt nem lehet huzamosabb ideig a telekkönyvi hivatalnál tartani) a mellett *mérnöki registert*, *házzám-lajstromot* és *hibajegyzéket* kellett szerkeszteni, s miután ezek különböző felfogások szerint nem megfelelőleg készítettettek és alkalmaztattak, igen természetes, hogy szabálytalan munkát eredményeztek.

Az ezekből szerzett tapasztalatok utaltak a célba vett eljárási *Utasítás* kiadására, mely szerint kívántatnék egy olyan alkalmas ideiglenes részletlajstrom, mely megkönnyítse az eljárást az azonosítás és a tervezeti ívek elkészítése tekintetében s feleslegessé tegye az eddig használt mérnöki registert és házzám-lajstromot. A tervezeti íveket pedig úgy kell szerkeszteni, hogy azok mellőzzék a hibajegyzéket.

Kívántatik továbbá a jelzett *Utasítás* érdekében annak meghatározása, hogy a telekkönyvek czélszerű átalakítása tekintetéből szükséges-e az új adókataszteri helyrajzi számokat átvenni és a végleges bevezetésnél csakis azokat használni.

Az előadottak nyomán megengedhető rámutatnom arra is, milyennek képzelem én az *Utasítás*-ba foglalandó módosztatokat a telekkönyvi átalakítási eljárás czélszerű fogantatása tekintetében:

a) A műszaki munkálat adatainak számbavétele után az új adókataszteri földkönyv és a telekjegyzőkönyvek adataiból meg kell szerkeszteni egy ideiglenes lajstromot a következő rovatokkal:

1. Mérnöki térkép szelvénytérkép. 2. Az új adókataszteri helyrajzi szám és mivelési ága. 3. A telekkönyvi helyrajzi szám. 4. A telekjegyzőkönyv száma. 5. Tényleges birtokos

neve a kataszter szerint. 6. A telekkönyvi tulajdonos neve. 7. Hátszámok rovata. 8. Osztálmegjelölés. 9. Térmérték kettős függélyes vonalok közt kitüntetendő az 1600 öles holdak és a □ ölek részére.

b) Ezen ideiglenes részletlajstrom rovatai részben az új adókataszteri földkönyv, részben pedig a telekkönyvek adataiból lesz megszerkesztendő. A határdüllők, épügy mint a telekkönyvi részletlajstromban — ott jegyeztetnek be — vízszintes vonalon, amely részletszámnál a düllő kezdődik.

Az ekképen megszerkesztett ideiglenes részletlajstrom nemcsak feleslegessé teszen minden eddig alkalmazott mellékjegyzéseket, de az azonosításra nézve is meglepő eredménnyel használható.

c) A további teendők sorrendjén következik a mérnöki térképszelvények lemásolása ideiglenes használatra. Azért nevezem ezeket ideiglenes térképmásolatoknak, mert csak ennek segítségével lehet kellő biztonsággal megállapítani, hogy a mérnöki kiosztási földkönyv szerint a régi birtok helyett mely tagosztályok adattak ki a jogosultaknak.

Ugyanezen ideiglenes térképszelvények (melyek rendesen átlátszó másoló papíron készitendők) a végleges bevezetésig használatban tartatnak és ezekről kell elkészíteni a telekkönyvi hivatal számára szükséges végleges térképeket.

d) Miután az új adókataszteri földkönyv a tényleges birtoklás alapján készül, az ideiglenes részletlajstromban a birtokos neve mellett, a telekkönyvi tulajdonos nevét is ki kell tüntetni; mert csak úgy lehet pontos azonosítást eszközölni, ha látjuk azokat a tételeket, melyeknél a telekkönyvi tulajdonos neve nem ugyanazonos a kataszteri felvételnél kitüntetett tényleges birtokos névvel.

e) Az előző pontok szerint megtartott sorrendben elkészített ideiglenes részletlajstrom és a tagosított határ ideiglenes térképmásolatai segítségével a régi telekkönyvekből igen czélszerűen elkészíthetők a tervezeti iverk, melyek hü képét kell, hogy feltárják a régi és az új birtokállománynak oly pontossággal, hogy ezeknél az előirt felülvizsgálás után a hitelesítési eljárásra a tárgyalási határnap kitűzhető legyen.

f) A tervezeti iverk oly alakban lennének szerkesztendők, mint a telekkönyvi birtokállási lapok, melyeken előbb a régi birtok adatait kell beírni, utána a tagosított birtok részletezését a következő rovatokkal kell tervezni:

1. rendszám, 2. telekkönyvi helyrajzi szám, 3. mérnöki térképszám, 4. kataszteri új helyrajzi szám, 5. mivelési ág és a düllő megnevezése, 6. terület mérete, 7. megjegyzés.

Ezen rovatokban lesznek kitüntetendők az új birtok adatai, melyek közé azért volt szükséges egy rovatot alkalmazni, melyben a régi telekkönyvi helyrajzi számról tételik említés, és a melyben azon határrészek s a belsőségek részleteinek régi helyrajzi számaikat kell kitüntetni, melyek a határtagosítás által változást nem szenvedtek, illetőleg nem képezték kicserélés tárgyát, de miután az átalakítás által új kataszteri helyrajzi számokkal láttatnak el, úgy a kataszterrel való összhangzás, mint az eljárásnál megkívántató azonosítás szempontjából igen czélszerű a tervezeti iverkben kitüntetni.

g) A tervezett eljárási utasításnál felmerült azon kérdés eldöntésére, hogy czélszerű-e a telekkönyvek átalakítására az új adókataszteri helyrajzi számokat átvenni és azokat a telekkönyvben véglegesen alkalmazni, nem lehet eléggé hangosan felelni és kifejezni, mennyire kívánatos — csakis az új adókataszteri részletszámok átvétele és alkalmazása, — nem csupán a telekkönyvi betétek szerkesztésére való tekintetből, hanem minden tekintetben czélszerű, de különösen a birtokváltozások azonosítása szempontjából és a telekkönyvnek a kataszterrel való összhangzása tekintetéből a legkívánatosabb, tekintet nélkül a 28,691/87. és 37,442/87. I. M. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri rendeletekre.

A kérdéses eljárási utasítás tekintetében még csupán két dologra óhajtom a szakkörök figyelmét kérni: az ideig-

lenes térképmásolatokra és a telekkönyv számára készitendő végleges térképekre.

A mérnöki térképszelvényeket az átalakítási eljárás használatára megkívántató másoló papíron a végett kell ideiglenes minőségben lemásoltatni, hogy a vázlatok tagosztály színezése és (.....)-al határolása mellőztessék, azonban teljes pontossággal megjelölni a (——) a tagosztályok határvonalait; valamint a közlekedési és düllő utakat, az álló és folyó vizeket s minden egyéb, a tájékozásra megkívántató jelrészeket.

Az ideiglenes térképmásolatok vázlataiba a tervezeti iverk elkészítése előtt a mérnöki térképszámokat csak írónnal szabad bejegyezni, mert csakis az azonosítás után engedhető meg vörös tintával beírni a megfelelő új helyrajzi számokat. (Értsd: kataszteri részletszámokat).

Az azonosítás könnyebb eszközlése szempontjából ezen ideiglenes térképmásolatok egyes vázlataiba, megengedhető a telekkönyvi tulajdonosok neveit írónnal beírni. (Ez gyakorlatik a tagosítási eljárásnál is a 356/93. I. M. sz. rendelet 71. §-a értelmében.)

A mi pedig a telekkönyv számára készitendő végleges térképeket illeti, ezen részét a munkálatnak egyáltalán nem czélszerű az átalakító közegekkel végeztetni; megmondom miért: először, mert a térképek készítésében nem szakközégek s a miatt azok átalakításával küzdenek legtöbbet és a mellett nemcsak hogy hátráltatják az átalakítás gyorsabb eljárását és befejezését, de nagyobb része nem tud tökéletes munkát előállítani; másodsor az átalakító közegek a 356/93. I. M. sz. a. kiadott rendelet 71. §. a) és b) pontjai értelmében elkészített tagosítási térképek szelvényei méreteitől eltérnek, mennyiben egy lapra két szelvényt is összeillesztenek, miáltal megnehezítik a térképek elhelyezését és kezelését; tekintet nélkül arra, hogy a fent hivatkozott miniszteri rendelet értelmében a birtokrendezési eljárás alkalmával készült térképszelvények méretei a belsőségek nézve = 1—20'', külső határra = 1—40'' és erdőségek nézve = 1—80'' léptékben minden szelvénynek egyaránt a papír szélén belül = 20'' széles és 25'' hosszú méretűnek kell lennie. És minthogy az átalakító közegek által előállított — nem megfelelő — telekkönyvi térképek az államnak aránytalan költségébe kerülnek, ezen úgy vélek segíteni, hogy a telekkönyv számára szükséges térképeket is, a birtokrendező mérnökök által kellene elkészíttetni, épügy, mint ez a telekkönyvi betétek szerkesztésénél is gyakorlatban van. Az ilyen térképek a tagosítási térképek másolatai lennének s azzal a különbséggel készítenének el, hogy a mivelési ágak színezése és (.....) általi határjelzése mellőztetnék s csakis a tagosztályoknál (——) vonallal történt határolása lenne feltüntetve és hogy ezekbe a mérnöki térképszámok csupán írónnal jegyeztetnének be, hogy a telekkönyvi átalakításhoz mérten a végleges bejegyzés után a megállapított új helyrajzi számok könnyen bejegyezhetők lehessenek.

Ez a munka képezné az átalakítási eljárás befejező részét, mely nemcsak megkönnyítené az eljárást, de jelentékeny költséget megtakaríthatna az államnak és a mellett a telekkönyvi térképek a mérnöki szakközégek kezéből kerülnének ki.

Harmath Domokos,
kir. telekkönyvvezető.

Külömfélék.

— A lajstromrendszer a gyakorlatban. Budapesten a lajstromrendszer gyakorlati keresztülvitelének nagy akadály a megfelelő helyiségek hiánya. Bíróságaink eddig is alig fértek el úgy a szűk bérházakban, mint az alkotmány-utcai törvényháznak valamivel kényelmesebb helyiségeiben; de a mostani helyzet tűrhetetlen.

Némely bírák jegyzői irodája és irattára bent van a

tárgyaló helyiségekben. Az V. ker. járásbírósnál pedig egyik jegyzői iroda teljesen sötét, ablaka a szűk folyosóra nyílik. Szóljunk-e a többi V. kerületi jegyzői irodákról, ezekről a ketreczekről, melyekben két asztal, egy szekrény, egy szék és egy ember fér el nagy nehezen, de nincs hely a közönség részére, nincs egy asztal, amelyhez az ügyvéd leülhetne, ha iratokat akar megnézni, egy talpalatnyi hely, ahol jegyzeteket csinálhatna.

Ügyes és képzett kezelő-tisztekben is nagy hiány van és ez is egyik akadálya lesz a lajstromrendszer érvényesülésének.

— A budapesti kir. ítélő tábla felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségű határozatait gyűjtötte össze dr. Térfi Gyula, budapesti kir. törvényszéki bíró. I. kötet. Kiadja a Franklin-Társulat. Terjedelme 43 iv, ára vászonkötésben 5 frt. A bírósági gyakorlatnak, mint jogunk egyik főforrásának minél teljesebb ismerete nemcsak a jogszolgáltatató és jogkereső közönségnek válik hasznára, hanem a bírói ítélkezés egyöntetűségét is előmozdítja. Különösen új törvény életheléptekor fontos annak megismerése, miképen érvényesülnek a bírói gyakorlatban az új törvény szabályai, melyek helyes értelmezését épen a felsőbbbíróságok vannak hivatva megállapítani. A sommás eljárásról szóló 1893. XVIII. tcz.-nek majdnem négy évi uralma alatt hozott felülvizsgálati határozatokban nemcsak az eljárási törvény majd minden szakaszának alkalmazását találjuk meg, hanem az élő magyar magánjognak is valóságos tárházává válnak e határozatok, a mennyiben az anyagi jogszabályok alkalmazása tekintetében is köteles a felülvizsgálati bíróság határozottan nyilatkozni. Az ugyancsak a Franklin-Társulat kiadásában megjelent Fabiny-féle curiai gyűjtemény mellé valóban hézagpótló vállalatkép sorakozik, mint annak czélszerű kiegészítője, a jelen gyűjtemény, melynek életrevalóságát eléggé mutatja azon körülmény, hogy az 500 frtot meg nem haladó értékű sommás perekben a kir. ítélő táblák lévén hivatva utolsó fokban határozni, az ügyek nagy csoportja épen nem kerül a kir. Curia ítélkezése alá. A most előttünk fekvő vaskos kötet a budapesti kir. táblának 1895., 1896. évben és az 1897. év első felében hozott határozatai közül 386-ot tartalmaz, mindegyik határozat teljes szövegét, a benne kifejezésre jutó jogszabály szabatos feltüntetésével és a legtöbbet a megfelelő tényállás közlésével látván el. Rendkívül megkönnyítik a bő anyag áttekinthetőségét és kezelhetőségét a nagy fáradsággal és szigorú lelkiismeretességgel készült kimerítő tárgymutatók, u. m a betürendes, a rendszeres tárgymutató, az idézett törvényszakaszok és a közölt határozatok lajstromszámainak mutatója. A gyűjtemény későbbi kötetei, mint a mű előszavából kitűnik, a vidéki kir. táblák határozatait is fel fogják ölelni. A könyv külső kiállítását jó papír, tiszta nyomás és általában előkelő csín jellemzi. Mint kiválóan hasznos segédkönyvet melegen ajánljuk a kötetet a gyakorlati jogászközönség figyelmébe.

— Az Országos Iparegyesület a Magyar Jogászegylethez a következő átiratot intézte:

A Budapest főváros és környéke szikvizgyárosai ipartársulata azzal a kérelemmel fordult egyesületünkhöz, hogy némely jogos sérelmeinek orvoslásában támogassuk.

A szikvizgyáros törzsvagyományának túlnyomó nagy részét a szikvizpalaczkok teszik.

A belügyminiszternek 110,461/1894. szám alatt kelt rendelete szerint egészségügyi szempontból köteles a szikvizgyáros szikvizet saját nevével ellátott palaczkokba tölteni és csak ilyen palaczkokba töltött vizet hozhat forgalomba. A kellő ónkupakkal ellátott palaczkok ára magában véve oly magas, hogy a szikviz forgalmának és kelendőségének veszélyeztetése nélkül a palaczk árát is a vízzel együtt követelni nem lehet. A palaczkok tehát folytonosan forgalomban vannak a nélkül, hogy a gyáros tulajdonjoga bárminemű jogvédelemben részesülne.

A szikvizgyáros említett körülményei folytán a szikviz-

árustól a neki bizományba adott szikvizpalaczkokért pénzbeli biztosítékot nem követelhet, illetőleg nem kap, mert a legtöbb esetben ilyen biztosítékre elegendő pénze sincs az elárusítónak. Az ilyképen biztosíték nélkül átadott palaczkoknak többnyire az a sorsuk, a mi a gazdátlan jószágoké. Az elárusító szintén biztosíték nélkül adja át a vevő cselédjének, a ki azután a helyett, hogy a szikviz megivása után az üres palaczkot az elárusítónak visszaadná, 10—15 krért eladja a házalónak. Innen van, hogy a budapesti szikvizgyárosok nevével ellátott szikvizpalaczkok nagy része nem kerül vissza jogos tulajdonosához a szikvizgyárhoz, hanem az egész országban forgalomban vannak, sőt Szerbiába, Romániába, Galicziába is waggonszámra szállítják a budapesti szikvizüvegeket.

Ezenkívül ismételt előfordult, hogy a szikvizgyáros kizárólagos és kétségtelen tulajdonát tevő szikvizpalaczkok az elárusítónál bírói foglalás és árverés alá kerülnek, a nélkül, hogy a jogos tulajdonosnak módjában volna igényét érvényesíteni. Az ilyen bírói árverések egyuttal alkalmas takarói egyesek bűnös üzemeiknek, mert a házalók által összevásárolt szikvizpalaczkok miatt bírói uton kérdőre vont jogtalan birlalók gyakran árverési jegyzőkönyvek másolataival vezetik félre a büntető bíróságot.

A panasztevő szikvizgyárosok a visszaélések megszüntetésének egyik módját olyan intézkedésben látnák, a melylyel a szikvizpalaczkokkal való kereskedés és azoknak az országból való kivitele megtiltatnék.

Minthogy azonban az ilyen, az egyéni jog körébe erősen belenyúló intézkedésnek jogi lehetőségére nézve komoly aggályok merültek fel, és ingó dolognak korlátolt tulajdonnal való forgalomba hozatalát alig lehet jogi szokásainkban képzelni, minthogy másrészt azonban az állam a szikvizgyárosoktól megköveteli azt, hogy saját nevükkel jelzett palaczkokban hozzák forgalomba készítményüket, a nélkül, hogy másrészt gondoskodnék arról, miszerint a gyáros tulajdonát képező palaczk idegen tulajdonba ne juthasson; szükségesnek látjuk a mélyen tisztelt Magyar Jogászegyletnek szakértő tanácsát kikérni arra nézve, hogy

1. az érdekeltek által kívánt fent körülírt intézkedés egyáltalán lehetséges-e?

2. mily módon volna keresztülvihető?

3. esetleg milyen más intézkedéssel volna elérhető a szikvizgyárosok jogos tulajdonának hathatós megvédése.

Midőn a tekintetes Választmányt felkérjük, hogy ezeket a kérdéseket megvitatás alá bocsátani és annak alapján a tisztelt Egyesület nagybecsű tanácsát velünk közölni méltóztatnék, vagyunk

Budapest, 1898 márczius 3.

az Országos Iparegyesület nevében

Gelléri Mór

kir. tanácsos, igazgató.

Matkovics Sándor

v. b. t. t. a végrehajtó bizottság elnöke.

A Jogászegylet választmánya nem bocsátkozhatott a kérdés tárgyalásába. Azonban közléstesszük a felhívást, hogy eshetőleg szakembereink hozzászóljanak.

— Fővárosi kézbesítési állapotok. A budapesti VI. ker. járásbírósnak 1466. sz. a. 1898 január 12-én kelt ítélete a külső váci-uton volt kézbesítendő, az V. ker. előjáróság által. Ugy felperesi ügyvéd, mint maga a bíróság többször megsürgette a vevőnek a megküldését. Ezeknek a sürgetéseknek meg is volt az a fényes sikerük, hogy alperesnek április hó 30-án már elkészbesítették az ítéletet. És azután panaszkodunk a falusi jegyzőkre, amikor a székesfővárosnak ilyenek a közegei. (Ügyvédi körökből)

— Különböző nemű szabadságvesztés-büntetések egyesítése. «Minthogy ugyanazon vádlott ellen egy ítéletben a halmazatban álló cselekmények miatt különböző nemű szabadságvesztés-büntetések ki nem szabhatók: a Sz. András ellen a Kbt. 43. §-ban meghatározott hatóság elleni kihágás miatt főbüntetéskép megállapított öt forint pénzbüntetés behajthatatlanság esetén egy napi fegyházra változtatandó át.» (A kir. Curia az 1897. évi december hó 30-án 11,352/97. B. szám alatt hozott ítéletében.) Az alsóbbfoku bíróságok a Kbt. 43. §-a alapján hatóság elleni kihágás miatt a vádlottat a fegyházbüntetésen kívül még egy napi elzárásra átváltoztatandó öt forint pénzbüntetésre ítélték. Δ

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)

Felelős szerkesztő:

Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)

Lapkiadó-tulajdonos:

Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bolgár büntető-kodex. *Dr. Vámbéry Rusztem* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás. *Uzonyi Géza* debreczeni kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Külföldi büntető ítéletek a visszaesés szempontjából. *Dr. Szilágyi Vilmos István* budapesti ügyvéd. — A váltótörvény 92. §-a. *Fazekas Oszkár* től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bolgár büntető-kodex.

Miként az árvíz elvonulása után az inundált területen iszap és homok marad vissza, úgy maradtak érvényben a balkán félszigeten a török uralom alól megszabadult országokban a török jogintézmények. Így Bulgáriában is 1896. évi május hó 1-ig a török büntetőtörvénykönyv volt hatályban s csak ekkor lépett helyébe az új kodex, mely a nagy bolgár államférfi *Sztojlov* volt igazságügyminiszter munkájának gyümölcse, ki a javaslatot már 1888-ban beterjesztette. A magyar büntetőtörvénykönyvet Németországban előszerezettel nevezik «eine Tochter des deutschen Rechts»-nek, bár kevés joggal; ellenben mi annál több igazsággal mondhatjuk a bolgár kodexet a magyar törvény gyermekének s épen e rokon viszony indokolja, hogy kutassuk, mennyiben üt el a gyermek apjától.

Már a törvény első szakasza figyelmeztet bennünket arra, hogy modern kodex-szel van dolgunk, mely szakit az 1791-iki code által szentesített trichotomiával és csak büncselekmény (presztuplenie), meg törvényzavarás (kihágás, narusenie) közt különböztet. Kevésbé modern a szándék körülírása, mely e törvény szerint akkor forog fen, «ha a tettes a bekövetkezett vagy a cselekményből szükségszerűen következő eredményt akarta, vagy abba beleegyezett». A szándék definitióját nem találjuk meg, — kivéve a schweizi Vorentwurfot «mit Wissen und Willen» 48. §.) — a legújabb kodexek egyikében sem, valamint nem találjuk a bolgár törvénynek sok tekintetben mintaképül szolgáló németalföldi büntetőtörvénykönyvben. Ha tehát a törvénykönyvekből már régen kikopott definiálást a bolgár kodifikátor a törvény népszerűsítése szempontjából szükségesnek találta, úgy mindenesetre jobb lett volna a fogalomba a causalitas egész képzetét, mintsem annak utolsó stádiumát belefoglalni, a minek a tökéletlenségen felül még az a veszedelmes következménye is lehet, hogy szószerint értelmezve, minden delictumot egy csapásra formálissá alakít át. A büntetőjogi felelősség korhatárai már kevésbé eshetnek kifogás alá, mert míg egyrészt az alsó határt 10 évre szálítja le, addig másrészt a mi büntetőtörvénykönyvünk 16 évét 17-re emeli s az e korhatáron belül lévőkre nézve, ha a bűnösséghez szükséges belátás meg nem állapítható — a szülőt vagy gyámot teszi a szükséges felügyeletért felelőssé. A 17—21 éves büntetésekre külön büntetési skálát találunk a törvényben, mely halálbüntetés helyébe 15 évi fegyház, életfogytig tartó fegyház helyébe öt éven felüli fegyház tesz, a többi büntetéseket pedig egy harmaddal redukálja. Ha tehát a cæsura az olasz büntetőtörvénykönyv 14 éves korhatárához képest tulmagas is, mégis némi korrekturája a magyar büntetőtörvénykönyv 85. §-ának. Igen liberális a vizsgálati fogság beszámítása, melynek még akkor is helye

van, ha a tettest más cselekményért ítélik el, mint a melyért a vizsgálati fogságot elszenvetde. Érdekesekek a visszaesésre vonatkozó és az általános részbe az olasz kodex (vagy talán a 43-iki jav. 93. §-a?) mintájára felvett intézkedések, melyek szerint az üzletszerűleg folytatott hasonló büncselekmények esetén a legsúlyosabb büntetés meg is duplázható, de husz évet (a 43. jav. szerint 24 év) meg nem haladhat, mely rendelkezés az esetben is alkalmazandó, ha a tettes azonos jellegű büncselekményért — bár csak egyszer is — büntetve volt és a büntetés kiállása óta még öt év el nem telt. (70. §.) Külön fejezet — az általános részben az utolsó — intézkedik a rehabilitációról, mely a német kodex szerint meghatározott Aberkennung der bürgerlichen Ehrenrechte esetére enged in integrum restitutiót, ha azt az elítélt öt esztendővel szabadságvesztés-büntetésének kitöltése után kéri, feltéve, hogy három évig egy községben lakott és a büncselekmény által jogaikban sértetteket teljesen kárpótolta. Itt volna helyén, hogy a büntetési rendszerről megemlékezzünk, mely a magyar törvényétől csak annyiban különbözik, hogy az államfogházat nem ismeri, hogy a fegyház minimuma egy év és a fogház maximuma három év. A pénzbüntetésnek legmagasabb mértéke az általános részben meghatározva nincs, minimuma öt frank és ha jogerős az ítélet, úgy a magyar büntetőtörvénykönyv 53. §-ának sajnálatos mintájára a hagyatékából is behajtható.

A különös rész rendszere hűséges utánzata a magyar kodexnek s csak fontosság okából, bocsátjuk előre az emberölésre vonatkozó rendelkezéseket. Speciális minősítő körülmények a szándékos emberölésnél: lelkésznek vagy közhivatalnoknak megölése hivatása teljesítésében, a nyereszedési célzat [43-iki jav. 110. §. b) és c)], méreg mint eszköz [110. §. d)], különös kegyetlenség a véghezvitel módjában (43-iki jav. 111. §.). A gyermekölésnél a kodex nem tesz különbséget törvényes vagy törvénytelen ágyból származó gyermek közt és a torzszülött megölését jóval enyhébben bünteti, mely intézkedés kétségkívül az idevágó bolgár népszokásra vezethető vissza. A párbaj büntetése elég szigorú, mert bár a maximum az ellenfél megölése esetén ugyancsak öt év, mégis fegyházzal, nem pedig a csábító enyhességű államfogházzal sujtja. Említésreméltó, hogy a párbajt a törvény definiálja s annak fogalmához mindegyik fél részéről legalább egy segéd jelenlétét kívánja meg. Nagyon üdvös intézkedés, hogy az, aki kiskoru egyén kihívását elfogadja, három hótól két évig terjedő fogházzal büntetendő, ha pedig kiskoru ellenfelét megöli vagy megsebesíti, úgy a párbaj-fejezet privilegisált büntetési tételeire igényt nem tarthat.

A vagyoni delictumok közt a lopásról csak azért kell megemlékeznünk, mert a kodex a kisebb lopásokat feltűnő enyhén (300 frankon aluli értékűnél hat hónapig terjedő fogház), a minősített eseteket feltűnő szigorral sujtja. Feltűnőnek mondom a tíz évig terjedhető fogházat, mert míg a schweizi Vorentwurf (69. §., e büntetési tételt az általa rendszeresen üldözött visszaeső tolvajokra alkalmazza, addig a bolgár kodex a mi Btk.-ünk 336. §-ának 3., 4., 5. és 6. pontjaiban meghatározott eseteket ostorozza ily szigorral. A lopás minősített eseteinek másik csoportjára, mely a mi kodexünk 336. §-ának 1., 2., 8., 9. és 10. pontjait, a 397. §. tényállá-

dékát, valamint ama tárgyak ellopását foglalja magában, melyek nincsenek állandó felügyelet alatt (nézetem szerint nagyon méltánytalan kvalifikáló körülmény), öt évig terjedhet a fegyház szab a törvény. És mégis enyhébb e kodex, mint a mienk, mert a fegyház minimuma egy év, mert a minősített esetekben is, ha a lopott tárgy nem ér 50 frankot, csak fegyház a büntetés (2 évig, 315. §). Az orgazdaságnál sem követi e kodex a magyar törvényt, hanem a német Btk. 259. §-át, mert a kapcsolatos bűncselekményt nem korlátozza a vagyoni delictumok megjelölésével. A csalás definitiója éppen nem sikerült, mert míg egyrészt fentartja a tévedésbe ejtett és károsított azonosságát, addig másrészt a ravasz fondorlat helyébe «ravasz és csaló módon» kifejezést tette, amely idem per idem magyarázat éppen nem járul hozzá a fogalom tisztázásához. Már fentebb jeleztem, hogy a szóban forgó kodex nem csak a mi érvényben levő büntető-törvénykönyvünkkel van bevallott, tehát legitim rokonságban, hanem bizonyos rejtett kapcsolatot tüntet fel a 43-iki javaslatunkkal, aminek a csalás fejezetében ismét kézzelfogható nyomára bukkanunk. A 43-iki javaslat ugyanis az egyedüli az eddigi (általam ismert) kodexek közt, mely a csalást bünteti, ha azt nem vagyoni haszonszerzés célzatával, hanem pusztán károsítási szándékból követi el valaki (375. §) s íme a bolgár Btk. 347. §-ában majdnem szószerint találjuk meg ugyane rendelkezést, sőt még a büntetési tétel is megfelel, amennyiben a csalás büntetését ép úgy leszállítja ez esetben, mint azt a 43-iki javaslat teszi. Mindezek alapján bátran sorozhatjuk tehát a bolgár kodexet ama külföldi törvények közé, melyekről Fayer kimutatja (Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok I. 234—35.), hogy magyar forrásból merítettek.

A különös rész egyéb intézkedéseiről kevés a mondani valónk. A német Sprengstoffgesetz mintájára szabályozza a robbanószerek segélyével elkövetett delictumokat s a közveszélyű cselekmények közé felveszi az építkezési szabályok gondatlan megszegését, ha baleset nem is történt, melyet nálunk a kihágási Btk. 117. §-a oly lanyhán sújt s mely éppen az utóbbi időben oly szomorú actualításra tett szert. Kiemelendők még a nemi delictumok, melyeknél úgy látszik, a finn törvény szigorú szolgált mintaképül s az egyszerű becsületsértés, melyre igen helyesen a pénzbüntetésen felül eshetőleg fegyházat rendel. Egészben véve a kodex szigorúnak mondható, de a szigor arányban áll a bolgár nép fejlődési stádiumban lévő moráljával. Constructiójában a törvény teljesen modern, sőt modernségének egész felesleges jelét adja a «szómagyarázat» című fejezetben, mely a hollandi kodex és a Stoos-féle javaslat hasonló fejezeteinek egyszerű utánzata.

Dr. Vámbéry Rusztem.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás.

A szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás, amelynek két esete a házassági törvény 77. §-ában van elősorolva, még mindig oly különböző vitákra ad okot, hogy annak értelmezése iránt ma is ellentétes véleményekkel találkozunk.

Különösen az elsőbíróóságok ítéletei, melyek a házasságot a házassági törvény 77. §-a alapján bontják fel, e jogszabály értelmezése körül eltérő felfogásokat tüntetnek fel.

A gyakorlat, mely e bontó ok értelmezése körül kifejtett, két szempontból indul ki.

Az egyik szempont szerint, az a házaspár, akit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott, a házasság felbontását csak azért kéri, mert házastársa, ki az életközösség visszaállítására bírólal köteleztetett, a kitűzött határidő alatt hozzá vissza nem tért. Itt tehát annak a házaspárnak, akit házastársa elhagyott, késznek kell lenni arra, hogy ha a

házassági életközösséget megbontó házaspár hozzá visszatér, vele a házasságot tovább folytassa; mert az elhagyott házastárs ez esetben csupán azokat a lépéseket kísérti meg, melyek a végből szükségesek, hogy az őt elhagyó házaspár, aki iránt még mindig szeretettel, vonzalommal viseltetik, vele az életközösséget visszaállítsa. Ugyanazért a felbontásra szolgáló ok, mely ez esetben kizárólag az elhagyás tényében rejlik, a másik fél visszatéréseivel elenyészik. A házassági törvény 77. §-a alapján tehát a házasság csak abban az esetben bontható fel, ha a házassági életközösséget megbontó házaspár, akivel azonban a másik félnek a házasságot folytatására feltétlenül késznek kell lenni, a kitűzött határidő alatt, avagy a per folyamán is, az életközösséget vissza nem állítja.

A másik szempont szerint, amelynél a felbontásra szolgáló okot ugyancsak a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás képezi, az a házaspár, akit házastársa elhagyott, a házassági életközösség visszaállítására többé nem hajlandó, hanem kérelmét, minden feltételtől menten, a házasság felbontására intézi.

Ez a kérelem azon az általános jogszabályon alapszik, hogy a házaspár, kik az egész életre kiterjedő közösségre lépnek, mindama kölcsönös kötelezettségeket teljesíteni tartoznak, amelyek a házassági viszonyból folynak. E kötelezettségek egyik legfőbbikét pedig az képezi, hogy a házaspár, kik rendesen közös háztartással bírnak, a házassági életközösséget, mely az együttélésre is kiterjed, (Hk. I. 48. cz. 1. §.) az egész életüket fentartsák. Az életközösség megszakítása tehát, a mely főleg a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyásban nyilvánul, a házastársi kötelezettségnek oly súlyos megsértését képezi, hogy ez által a házasság célja, a mely pedig a minden életviszonyra kiterjedő közösséget feltételezi, meg nem valósítható. Ugyanazért az a házaspár, akit házastársát jogos ok nélkül elhagyja, mindama célokra az elérését hiúsítja meg, amelyek a házasságnak, mint az életközösségen alapuló jogintézménynek lényegéből, jelesül annak nemi, erkölcsi és jogi tartalmából folynak. Ha tehát hiányoznak azok a feltételek, amelyek az életviszonyoknak mind a két félre egyaránt való kiterjesztését eredményezik: a házasság, amely ép e minőségét előidéző egyik alkotó elemét veszíti el, felbontható. Szükséges azonban, hogy e felbontásra alapul vehető tények, amelyek csak a felek akaratán alapulhatnak, a házassági jogot szabályozó törvény által bontó okul ismeretessenek el.

Az a házaspár ugyanis, akit házastársát szándékosan és jogos ok nélkül elhagyja, a házastársi kötelezettséget sérti meg s így az elhagyott házaspár, ha ez az életközösség folytatására nem hajlandó, a házastársi kötelezettség súlyos megsértése miatt, a házasság felbontását kérheti. Csakhogy ez esetben, a felbontásra irányuló kérelem, a házassági törvénynek nem a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyást tárgyzó 77. §-ára, de arra a jogszabályra alapítandó, mely a 80. §. a) pontjában a házastársi kötelezettségek súlyos megsértése címén, a bontó okoknak bár nem részletezett, csak általános jellemvonásai szerint való meghatározását tünteti fel.

A kérelem tehát, amely ugyan mind a két esetben az elhagyás tényére van alapítva, az egyik esetben csak azért irányul a házasság felbontására, mert az elhagyó házaspár, a kivel az életközösség folytatására a másik félnek feltétlenül késznek kell lenni, a házassági életközösséget vissza nem állította; míg a másik esetben, hol az elhagyott házaspár az életközösség folytatására nem hajlandó, a felbontás alapját a házastársi kötelezettség súlyos megsértése képezi, de amely eredetét újból csak a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyásban találja fel. Különben ha a bontó okok bármelyikének forrása után kutatunk, úgy azok mindegyikét a házastársi kötelezettségek megsértésében találjuk.

Csakhogy a törvény, melyből a bontó okoknak két

csoportja világlik ki, szükségesnek találta, hogy bizonyos eseteket, pusztán bekövetkezésüknél fogva, feltétlen (absolut) bontó okul (76., 77., 78. és 79. §-ok) állapítson meg; míg az esetek más részében, hol a bontó okok (80. §.) csak általános jellemvonásaik szerint jelölve meg, csak abban az esetben engedi meg a házasság felbontását, ha az életközösség, a fenforgó subjectiv körülményeknél fogva, a felbontást kérő félre nézve elviselhetetlenné vált.

A szándékos és jogos ok nélküli elhagyás, a 77. §. esetén absolut, a 80. §. a) pontja esetén pedig relativ bontó okként jelentkezik. És most az az eset adja elő magát, hogy a törvény az elhagyás tényének az egyik esetben több nyomtérket tulajdonít, mint a másokban.

A 77. §. esetén ugyanis, ahol subjectiv körülmények nem vehetők figyelembe, a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás, pusztán bekövetkezésénél fogva, a házasság felbontását eredményezi; míg a 80. §. a) pontja esetében, amelynél az elhagyásnak ugyancsak szándékosnak és jogos ok nélkül valónak kell lenni, csak a subjectiv körülmények figyelembe vételével lehet a házasságot felbontani. Itt tehát a törvény egy és ugyanazon ténynek, ha az különböző szakaszok szerint minősítetik, nem egyenlő hatályt tulajdonít.

Az eljárást illetőleg pedig figyelemreméltó az a körülmény, hogy ha a felbontásra irányuló kereset a házassági törvény 77. §-ára alapittatik, a bíróságok, főleg a kir. Curia kijelentése nyomán, házasságvédőt nem rendelnek. Ez az eljárás elvileg indokolt is; mert az elhagyott házasság, aki rendszerint a felperes, főleg az életközösség visszaállítását célozván, kérelmét csak azért intézi a házasság felbontása iránt, mert a másik fél hozzá vissza nem tért. Minthogy tehát az elhagyott házasság szándéka is, elsősorban a házasság fentartására irányul: házasságvédőre, ki a kötelék ok nélkül való felbontását megakadályozni tartozik, szükség nincsen.

Az élet azonban, amely nem igen veti alá magát elméleteknek, ezt az elvet is megczáfolja. Azt látjuk ugyanis, hogy olyan esetekben, ahol mind a két házasság szabadulni akar egymástól: a 77. §-ban foglalt bontó ok az, mely az ilyen felek között levő kapcsolatot megszünteti. De nem is lehet csodálni; mert ha az elhagyó fél, a kinek a kereset szabályszerűen kézbesített, a tárgyalásra meg nem jelenik: a jogos ok nélkül való elhagyás, amelyhez a házasságvédőnek sincs szava, mindjárt bizonyítva lesz. Így tehát, ha a felek megegyeznek, a legkönnyebb elválni.

Minthogy azonban a megkötött házasság a felek rendelkezése alól el van vonva s a törvény kijátszása, amely e téren felette káros következményeket szülhet, mindenképp megakadályozandó: óhajtandó volna, ha azokban a perekben is házasságvédőt rendelnének ki, melyek a házassági törvény 77. § a alapján tételnek folyamatba; mert a míg a többi bontó perekben, melyeknél a házasságvédőt is meghallgatják, a bontó okra nézve történt beismerés, hacsak az a per adataival nem támogatattik, egymagában bizonyítékul el nem fogadtatik, addig a házassági törvény 77. §-a alapján indított pereknél, ahol házasságvédő sincs, a fél egyoldalú meghallgatása mellett is felbontják a házasságot. Ez eljárás csak a 77. §. b) pontja esetén helyeselhető, de az ugyanazon §. a) pontja esetében, amelynél a felek összejátszása mind inkább kezd lábra kapni, igen könnyen káros eredményekre vezethet.

Uzonyi Géza,

debreczeni kir. táblai tanácsjegyző.

Külföldi büntető ítéletek a visszaesés szempontjából.

A büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyvünk különös része a visszaesésnek s delictum esetén tulajdonít minősítő hatályt, nevezetesen: a lopás, a rablás, a sikkasztás, az orgazdaság és a csalás eseteiben. (1878. évi

V. tcz. 338., 349., 357., 371. §§., 381. §. 3. p.) A megelőző bűncselekmények megjelölése tekintetében ugyan eltérés mutatkozik az egyes esetek közt, mert míg a lopás, sikkasztás és orgazdaság ugyanezen cselekményeknek, továbbá a rablásnak vagy a zsarolásnak ismétlése által minősül visszaeséssé, addig a rablás büntetése csakis a megelőző rablás vagy zsarolás, a csalásra pedig csupán a csalás hat kvalifikálólag, sőt a zsarolás a törvény szerint a visszaesés szempontjából mint delictum antecedens csak minősítő, de mint delictum sequens nem minősíthető bűncselekmény. Maga a visszaesés tényálladéka fogalom meghatározása azonban a Btk. összes eseteiben megegyező és abban áll, hogy a tettes a törvényben kijelölt bűncselekmények közül egynek vagy többnek elkövetése miatt már két ízben meg volt büntetve.

A visszaesésnek minősítő hatályát állapítja meg továbbá az uzsora vétségére az 1883. évi XXV. tcz. 2. §-a. Itt a visszaesés meghatározásának formája, eltekintve attól, hogy nemcsak a második, hanem már az első ismétlés is minősít, annyiban eltérő, hogy a törvény szavai szerint szükséges, hogy az illető «uzsora vétsége miatt már elítéltetett».

Nem szenvedhet kétséget, hogy a két törvénynek elütő kifejezése semmiféle tartalmi különbségnek nem felel meg. Mind a kettőnek azonos értelme az, hogy a tettes még tettének elkövetése előtt az előző bűncselekmények vagy bűncselekmény miatt legalább két, illetve legalább egy bírói ítélettel büntetéssel sújtott. Hogy ennek a büntetésnek a végrehajtása nem okvetetlenül feltétele a visszaesés megállapításának, hanem az előző jogerős bírói ítélet magában is elegendő erre, az iránt az 1883. XXV. tcz. 2. §-a által használt kifejezés («elítéltetett») semmi kétséget sem hagy fen. Azonban az 1878. V. tcz. kérdéses szakaszainak rendelkezését sem lehet másképp értelmezni, mert a büntetést a bírói ítélet szabja ki, tehát a törvény értelmében: «meg volt büntetve» az, akit jogerős bírói ítélet büntetéssel illetett.

A büntetés végrehajtása a törvény szerint a visszaesés szempontjából csak annyiban játszik szerepet, hogy az utolsó büntetés elszenvéde után tíz év múlva az előző bűncselekmények, illetve bírói ítéletek minősítő hatása megszűnik. Vagyis a büntetés végrehajtásának ténye csak a végét, de nem a kezdetét határozza meg annak az időtartamnak, amelyen belül a visszaesés, mint minősítő körülmény, érvényesül. Az ellenkező értelmezés helytelenségét legjobban jellemzi az, hogy ha a törvény a visszaesés tényálladához az előző büntetések végrehajtását is megkívánná, akkor az a gonosztevő, aki rablás miatt másodízben történt elítéltetése után, a büntetésének megkezdésére nyert halasztás tartama alatt vagy — szökésben lévén — kézrekerítése előtt újabb rablást követ el, sokkalta előnyösebb helyzetben lenne annál a visszaesőnél, aki második büntetését is hűségesen kiállotta. Ilyen szembeszökő igazságtalanság intentionálását pedig lehetetlen a törvénynek imputálni.

Az előadottak alapján tehát bizonyos, hogy a törvény, még pedig úgy a büntető-, mint az uzsora törvény vonatkozó szakaszai a visszaesésnek mint minősítő körülménynek tényálladához a megelőző bűncselekményeknek bírói ítélettel való megállapítását kívánják meg. Nem a megelőző delictum, hanem az a bírói ítélet minősít tehát, amelylyel annak elkövetője bűnösnek mondatott ki és büntetésben részesült. A megelőző bűncselekmények, ha bírói ítélet tárgyát nem képezték volt, hebizonyított elkövetésük esetén sem hathatnak minősítőleg, másfelől pedig a bíróság az előző cselekmények tekintetében teljesen a meghozott ítéletekhez van kötve, azokat sem ténybeli megállapításaikban, sem a minősítésre nézve vizsgálata alá nem veheti.

A megelőző bűncselekmények tárgyában hozott bírói ítélet tehát döntő jelentőségű alkotó eleme a visszaesés törvényszabta fogalmának és hozzátartozik a visszaesésként

minősülő bűncselekmény tényálladáka. Épen ezért kiváló fontossága van annak a kérdésnek, hogy mely ítéleteknek tulajdonítható a visszaesés szempontjából a törvény által megszabott minősítés hatálya? Jelesül: külföldi bíróságok büntető ítéletei is alkalmasak-e a magyar büntetőtörvények értelme szerinti visszaesés megállapítására?

A legelső értelmezési szabály, amelyből ki kell indulnunk, az, hogy amikor a magyar törvény bírói ítéletet említ, csak a törvényes magyar bírói hatóságok által hozott ítéletet érthet alatta; következésképp a megbüntetés és az elítélés fogalmai is, mint a törvény által használt terminus technikusok, csak a magyar büntetőtörvényeknek magyar bíróság ítélete általi alkalmazását jelenthetik. Támogatja ennek a felfogásnak a helyességét az is, hogy a bűncselekmény minősített alakjának mint az általános szabály alóli kivételnek és mint joghátrányt statuáló intézménynek a törvényben meghatározott feltételei szorosan magyarázandók.

Már pedig az a legmesszebb menő kiterjesztő magyarázat volna, ha a büntetőtörvény különös részében előforduló szigorító rendelkezéseknek szélesebb területiális hatályt tulajdonítanánk, mint amennyire maga az egész törvény, az 1878. évi V. törvényczikk 5. §-a értelmében, kiterjed.

De hogy a visszaesés kérdésében a külföldi büntető ítéletek tekintetbe nem vehetők, azt még más jelentős szempontok is indokolják. A külföldi bíróság ugyanis más anyagi büntetőjog alapján, más eljárási szabályok alkalmazásával hozza meg ítéletét, mint a hazai bíróság. Már pedig afelől egy pillanatig sem lehetünk kétségben, hogy a mi törvényünk csak azokat a visszaesőket kívánja cselekményük minősítése után súlyosabban büntetni, akik olyan előző bűncselekményeket követtek el, a melyek a magyar büntetőtörvény anyagi rendelkezéseibe ütköznek s ezen cselekmények miatt a mi eljárási szabályainkban biztosított garanciák alkalmazásával nyilvánítottak bűnösöknek. Ez a két lényeges követelmény azonban hiányzik vagy legalább hiányozhatik mindazokban az esetekben, midőn a bűnösséget és a büntetést külföldi bíróság ítélete állapította meg.

Azt az ellenvetést, hogy a visszaesés előzményeit alkotó legközönségesebb delictumok meghatározása majdnem valamennyi civilisált állam anyagi büntetőjogában úgy is nagyjából megegyező, nem ismerhetjük el helyesnek, mert a külföldi büntetőtörvények változatos nagy száma mellett teljes lehetetlenség általános eligazodási szabályt alkotni arra nézve, melyik állam bíróságainak ítéleteit fogadjuk el mérvadónak a visszaesés megállapításában és melyikét nem? A bírót pedig arra utalni, hogy minden egyes adott esetben a külföldi bíróság ítéletének tényálladékát a mi anyagi törvényünk szempontjából vegye vizsgálata alá és esetről-esetre döntse el, vajon a bűnösség megállapítása és a cselekmény minősítése a magyar törvényeknek megfelel-e: nemcsak elvileg helytelen, hanem gyakorlatilag megvalósíthatatlan is lenne; mert a bíróságnak sohasem lehet hivatása más, idegen bíróság ítéletét érdemileg felülvizsgálni, de másrészt nem is lehet a bűncselekmény objectív tényálladáka megállapításában az összehasonlító jogtudomány tanulságainak szerepet juttatni.

Minthogy tehát abban az esetben, ha a külföldi bíróság valakit pl. zsarolás, csalás vagy uzsora miatt elítélt, egyáltalán nem bizonyos, hogy az elkövetett cselekmény a magyar törvény értelmében is hasonlóan minősült vagy büntetendő lett volna, a külföldi bíróság által elítéltekre nem szabad kiterjesztenünk azt a szigorító minősítést, amelyet a magyar törvény a saját rendelkezései ellen vétő visszaeső bűnössel szemben állapított meg.

Az ellenkező nézetnek legkomolyabban számottevő indokát a minősített visszaesésnek mint kriminalisztikai intézménynek céljából és természetéből levont következtetés nyújtja.

Midőn ugyanis a törvényhozás megállapította, hogy a visszaesés súlyosabban minősüljön, mint az első ízben elkövetett cselekmény, akkor kétségtelenül azt a megrögzött, hivatásszerű gonoszsgot szándékozott szigorával sújtani, amely az előző bírói ítéletek által reá kiszabott büntetések daczára ismételten is bűnre vetemedik, jelét adván ez által annak, hogy javulni nem tud vagy nem akar. A szigorubb minősítés tehát nem az előző bűncselekmények pusztá tényében találja indokát, mert hiszen ezekért a bűnös más törvény szerint meglakolt és újból feleletre nem vonható, hanem abban a megátalkodottságban, amely a bűncselekménynek a bírói elítélés daczára történt megismétléséből következethető, és abban a közveszélyességben, amely az ily professionátus gonosztevő személyében a társadalmat fenyegeti. Már pedig ezek a döntő szempontok egyaránt fenforognak, akár belföldi, akár külföldi bíróság hozta meg az előző ítéleteket. Az, aki külföldön rablás miatt már két ízben büntetve volt, s most újabban a magyar büntető-törvény hatályának területén harmadszor is rablást követ el, nem kevésbé megátalkodott és közveszélyes gonosztevő, mint az a másik, kinek az előző büntetéseit is magyar bíróság szabta meg. A törvény szelleme és intenciói szerint tehát, — így lehetne okoskodni, — az egyik épugy büntetendő, mint a másik, az pedig, hogy az előző büntetések hazai vagy külföldi bíróságtól eredtek-e, a visszaesés minősítő hatására nézve teljesen közömbös.

Ez az okoskodás azonban, bármilyen plausibilisnek lássék is, nem állja meg a helyét, mert a kérdésnek egyoldalu, tehát félszeg felfogásából ered, amennyiben csak a visszaeső egyénnek a bűnözésben való konokságát tartja szembe előtt, mintha ez a merőben subjectív mozzanat a visszaesés fogalmának összes alkotó tényezőit kimerítené. Amde a dolog nem így áll, mert habár a törvényhozást kétségtelenül az a szándék vezérelte, hogy a visszaesőben ne csak a bűn elkövetőjét, hanem a minősítés szigorításával épen az elvetemült, megrögzött bűnöst büntesse, nem szabad az elől sem elzárkózunk a felvetett kérdés megoldásában, hogy a törvény rendelkezésének alkalmazása szorosan meghatározott objectív ismérvektől van feltételezve. És a midőn ezen tárgyi ismérvek megállapításáról van szó, midőn azt vizsgáljuk, hogy mely esetekben forognak fen a visszaesésnek a törvényben gyökerező feltételei, akkor ítéletünkben csak egyetlen helyes zsinórmértéket alkalmazhatunk és ez: a hazai törvény. Külföldi törvény alapján meghozott ítélet nem képezhet minősítő körülményt a magyar büntetőjogban; tehát a visszaesés minősített eseteinek megállapításában külföldi bíróságok büntető ítéletei figyelembe nem vehetők.

A mi a horvát bíróságok büntető ítéleteit illeti, természetesen, hogy azok ebben a kérdésben a külföldiekkel egy tekintet alá esnek, mert itt nem a közjogi viszony és az államterület egysége, hanem az anyagi és az alaki büntetőjog különbözősége az irányadó.

A visszaesésről más vonatkozásban a Btk. általános részében is történik említés, jelesül a 49. §. 2. pontjában, a mely szerint a visszaesők bizonyos büntettek és vétségek eseteiben nem bocsáttatnak feltételes szabadságra. Kik tekintendők visszaesőknek ezen szakasz szempontjából, arra nézve a törvény semmiféle meghatározást nem nyújt, de annyi bizonyos, hogy nem csupán azok, akik a visszaesés czimén minősített valamely bűncselekmény miatt ítéltettek el. Kétségtelenné teszi ezt egyrészt az a körülmény, hogy a 49. §. 2. pontja, midőn felsorolja azokat a büntetteket és vétségeket, amelyek esetében a visszaesők a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből ki vannak zárva, a különös résznek nem azon szakaszaira utal, a melyek a visszaesés minősített eseteiről szólnak, hanem azokra, amelyek az illető delictumok egyszerű eseteit és azok büntetési tételeit állapítják meg; másrészt pedig az a körülmény, hogy ebben a felsorolásban

olyan delictumok is előfordulnak, a melyeknél a törvény szerint a visszaesés nem is minősítő (a zsarolás és a gyújtogatás 350., 422., 423., 424. §§.). Így tehát a 49. §. 2. pontjának a visszaesőkre vonatkozó kifejezését a szónak közönséges értelmében, olyképen kell magyaráznunk, hogy visszaeső (ezen szakasz szempontjából) mindenki, a ki a felsorolt bűncselekmények valamelyike miatt már egy ízben elítéltetett. Az előző bírói ítélet létezését tehát itt is meg kell kívánnunk, máskülönben a bűnhalmazat miatt elítéltek is visszaesőknek volnának tekinthetők, a mi a törvénynek bizonyára nem volt szándékában.

Ha tehát a 49. §. esetében is az előző bírói ítélet folytán létesül a visszaesés, természetesen itt is felmerülhet az a kérdés, hogy a külföldi bíróság által elítélteket is visszaesőknek kell-e tekinteni. Erre a kérdésre ismét csak tagadólág kell válaszolnunk, mert a törvénynek a feltételes szabadságra bocsátást tárgyazó intézkedései épugy kizárólág a magyar törvény alapján értelmezendők, mint a visszaesés minősített eseteinek a szabályai. Csakhogy ez a kérdés a gyakorlatban igen ritkán fog felmerülni, mert ha az elítélt külföldi, akkor a 49. §. 1. pontja alapján ugy sem bocsátható feltételes szabadságra, ha pedig magyar honos, akkor, bár a külföldön elkövetett cselekménye felett a Btk. 8. §-a értelmében a magyar bíróság is ítéletet mond, tekintet nélkül arra, hogy a külföldi bíróság már ítélkezett.

Az a kérdés tehát, hogy feltételes szabadságra lehet-e bocsátani olyan elítéltet, a kit előzőleg más, mint hazai bíróság ítél el, csak oly esetekben válhatik aktuálissá, ha az előző ítéletet horvát bíróság hozta, vagy ha egy külföldi egyén a külföldön történt elítéltetése után válik magyar állampolgárrá s mint ilyen követ el ismét bűncselekményt, vagy végül ha annak a cselekménynek a büntethetősége, amely miatt magyar állampolgár külföldi bíróság által elítéltetett, hazai törvényünk szerint elévülés folytán megszűnt. Mindezekben az esetekben a magyar büntető törvény hatályaának területén kívül keletkezett ítélet állapítván meg az előző büntetést, visszaesés a hazai jog szempontjából fen nem forog és a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezhető.

Dr. Szilágyi Vilmos István.

A váltótörvény 92. §-a.

A váltótörvény 92. szakasza kimondja, hogy: «a váltóadás csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek, vagy melyek őt a mindenkor felperes ellen közvetlenül illetik».

Nagy Ferencz nagyon találóan figyelmeztet arra,* hogy «kifogások» alatt nemcsak a szoros értelemben vett kifogásokat (exceptiókat), hanem a keresetileg érvényesített jog teljes megtagadására irányulókat, sőt, — Plószszal ellentétben, — a jogalapot nyújtó tények tagadásba vételét is kell érteni, mely utóbbi példajaként a váltóhamisítás kifogását hozza fel, mint a mely tulajdonképen tagadásban, a váltótartalom eredetiségének tagadásában áll.

Ennek előrebocsátása után az érintett szakasz első rendelkezésével gyorsan végezhetünk. Hogy «magából a váltójogból» eredő kifogásoknak helyet kell adni, az természetes és különös kommentálásra nem szorul. Ilyennek tetszik talán a törvényszakasz második dispositiója is, pedig nem áll minden kétség felül.

Azt mondja, hogy a mennyiben a kifogás nem magából a váltójogból ered, — vagyis köztörvényi természetű, — csakis közvetlenül az épen perben álló felperes ellen való irányulása esetén érvényesíthető. Pl. a kibocsátó ellen emelhető kifogás nem érvényesíthető a forgatók (rendelvényes) illetve forgatmányos ellen.

Hát az engedményes ellen?!

Nagy Ferencz említett munkája a váltójogi engedményt beható tanulmány tárgyává teszi, melynek eredményeképen a váltóengedményt — tehát azt, amely magán a váltólevélen nyer kifejezést, — sui generis jogügyletté konstruálja, amennyiben, azon elvi álláspontból kifolyólág, melyet a «tulajdoni elmélet» következetes érvényesítésével elfoglalt, hasonlóan a forgatmányhoz, nem csupán kötelmi jogba vágó követelés-átruházást lát benne, hanem egyenesen a dologi jogba vágó tulajdonátruházást és e tekintetben a két jogügyletet kifejezetten egyenlősíti.

Annál nagyobb figyelmet érdemel, hogy ugyanő, egybehangzóan a miniszeri indokolással, felteszi, hogy az engedményes részére a váltótörvény csak köztörvényi jogokat állapít meg. E mellett szól azon körülmény is, hogy a törvénynek nem lehetett szándékában hallgatagon reformálni — bár csak saját maga használatára — egy körülírt köztörvényi jogügyletet, ezt csak kifejezetten, vagy legalább is a benső összefüggésből félreérthetetlenül kimagyarázhatólag tehette volna.

Nagy Ferencz tartózkodó magatartása daczára joggal veszi fel tehát, hogy: «az engedményes, ellentétben a forgatmányossal, nemcsak a vele, hanem az engedményezővel fenálló viszonyból is tartozik kifogást tőlni», mit különben nem a 92. §. kapcsán, hanem attól függetlenül az engedmény külön elemzése folyamán ad elő.*

Ugyancsak ezen felfogást követi a gyakorlat és ebben nyugodott meg minden ellenmondás nélkül az elmélet is. Az engedmény és forgatmány között épen az a leglényegesebb különbség, hogy előbbi az alienum ius-t hosszabbítja meg (alanyilag), míg az utóbbi proprium ius születését idézi elő: a forgatmányos minden kétséget kizárólág proprio iure lép fel, mit az engedményesről a váltótörvény nem mond, azaz nemcsak nem mond, hanem indirecte megtagad. Midőn a 16. §. az engedményesnek csak az engedményező előzői ellen ad «váltói uton» érvényesíthető jogokat, ebben implicite kifejezésre jut az, hogy az engedményező elleni jogait köztörvényieknek tekinti, tehát az ügyletet magát is, amelyből e jogok erednek; ha pedig az engedmény köztörvényi elbírálás alá esik, az engedményesnek el kell rá készülnie, hogy az engedményező ellen felhozható kifogásokat ő sem fogja kikerülni.

Zsögöd Benő egyetemi előadásai egyikén a gyakorlat és elmélet ezen fentebb vázolt felfogását «usualis interpretatio»-nak minősítette, még pedig abból a fajtából, a melyet Werbőczy «contraria legis» jelzővel lát el. A nélkül, hogy a communis opinio ilyenén állásfoglalásának jogosultságát kétségbevonta volna, elvileg az ellenkező álláspontra helyezkedett.

Érvelésének főereje oda gravitál, hogy a kifogás megadása az alakilag kifogástalan váltó ellen tulajdonképen két ellentett jogérvényesítés összeolvasztása. A kifogástalan váltó alapján a váltóadóst marasztalni kellene, de a váltóadóst az alapul fekvő ügyletből megillető conditio (causa data, non secuta, stb.) a kereseti követelés visszaitélését involválná: e kettős perből szolgál expediensül a kifogás — de csak ott, ahol ezen előzmény tényleg fenforog. A mint az adós nem azon féllal áll szemben, akitől szerződési viszonzszolgáltatást követelhet, többé nem léphet fel mint jogosított is, nem logikus tehát harmadik személy ellen kifogást adni. Az engedmény itt csak jogot ruház át, nem kötelezettséget: az engedményes tehát nem kötelezhető az engedményből harmadik személyek irányában, csak jogosíttatik.

Bármily találó legyen is ez érvelés, a benne védett elv általánosítása messzebbre vinne, mint amennyire maga Zsögöd menni akar.

Az engedmény, mint olyan, nem szolgál kötelezettségek

* Nagy Ferencz: *A magyar váltójog kézikönyve*. Budapest. Athenæum. 460. lap. 4—6. jegyzet.

* I. m. 221. l.

hanem alanyi kötelmi jogosultságok átruházására. De a jogosultságok rendszerint kétoldalú jogügyletekből származnak, melyeknél mindkét felet kötelezettség is terheli és éppen ezen kötelezettségnek az egyik fél részéről történt teljesítése, teszi a másik fél ellen már a szerződésnél fogva fenálló követelést esedékessé.

Az engedmény tárgya nem kell okvetlenül, hogy esedékes követelés legyen.

Engedményezhetek *A* nak oly pénzkövetelést, mely engem *B*-vel kötött adásvevési szerződésből megillet; az árukat még nem adtam ugyan át, de a szerződés hatályban van, a követelés tényleg fenáll, csak még nem esedékes. Ha az áruk átadása elmarad, az engedményes ellen «non adimpleti contractus» exceptiót ad a bíró.

Az átadás [megtörtént áruhitelezés kikötésével: az engedményes lejáratkor ismét kifogással látja magát szemben, mert időközben kiderült, hogy nem szerződésszerű árut szolgáltatott; a «non rite adimpleti contractus» exceptiója ellen az engedményes ismét hiába védekezik. Az árut átadtam; mennyisége, minősége megfelel, de nem tudom a vevőt az evictio ellen megvédeni: engedményesem ismét hasztalan perel, pedig én csak jogosultságot ruháztam reá, s tőle nem követelhető, hogy helyettem árut szolgáltatson, vagy az evictiót megakadályozza, mert ilyesféle kötelezettségről az engedmény megállapításakor szó sem volt.

A jogosultság, amelyet átruháztam, az első esetben feltételes, a másodikban is kötelezettséggel terhelt és a harmadikban sem volt tehermentes; az engedménynél ugyan nem esett szó ezen terhekről, a jogosultság mégis azokkal együtt szállt át rólam engedményesemre. Miért? Mert csak azt és annyit adhattam, ami és amennyi magamnak volt. Ha az átadást, a helyreépítést, az evictio elleni megvédést utólag teljesítem, akkor megfelelek az engedményi szerződésből engem hallgatagon terhelő kötelezettségnek: engedményesemnek tisztán a jogosultság marad, melyet ellenmondás nélkül érvényesíthet, miután én a terheket, amelyek az átruházott követelésre nehezettek, leemeltem.

Pedig az engedményi szerződés minderről mélyen hallgatott, hallgatott két okból, mert felesleges volt beszélnie és mert hiába beszélt volna. Felesleges lett volna az engedményes részéről kimondani, hogy ő csak jogosultságot akar: az naturale negotii; ha világos megállapodás nélkül szolgáltatás vagy más teher nehezédnek reá, akkor kártérítést követelhet, anélkül, hogy előzetesen kikötötte volna.

Hiábavaló lett volna azért, mert a követelés terheltsége nem tőlünk, hanem a megelőző szerződéstől, egy harmadiknak jogaitól függ. Az engedmény, igaz, csak jogot ruházott át, de salvo iure tertii, kinek semmi köze ahhoz, ami kettőnk között történik. Ha az engedményes nem várt akadályokba ütközik jogának érvényesítése alkalmával, akkor azon az alapon, hogy az engedményező a cedált jognak egy olyan gyöngéjét hallgatta el, amelynek fenforgását a szerződés természeténél fogva kizártnak kellett tartania, non rite adimpleti contractus conditioval támadhatja meg. Az engedményes kifogástalan követelésre nézve kötött ügyletet, de kifogásosot kapott: kárát joggal keresheti az engedményezőn, kit az átengedett követelés bonitása és veritása tekintetében felelősség terhel: őt köti az engedményi szerződés, de nem a harmadikat. Én és engedményesem kötelezhetjük egymást tetszés szerint, de egy harmadiknak szerzett jogát vagy kötelezettségének mivoltát nem áll módunkban megváltoztatni.

A váltóengedménynél a helyzet nem így áll. A váltótulajdon csak jogosultságot ad és annak átruházása csak jogosultságot ruház át, helyesebben kötelezettséget is, (hasonlóan minden kötelezvényi átruházáshoz) de csak a váltójogból eredőt, pl. bemutatásra vagy más váltócelekmeny teljesítésére, stb. De a köztörvényi kifogás, amely alperest a min-

denkori felperes ellen megilleti, nem a váltójogi követelésre, mint olyanra nehezedik, — arra, minthogy az abstract és egyoldalú, fizetési ígéret nem is nehezédhetik, — hanem kizárólag felperes személye ellen irányul. Már pedig a váltóengedmény csak a «váltóból eredő jogok» átruházására irányul, — mint a 16. szakasz kifejezetten mondja, — amely jogokon nyugvó váltójogi terhelések is átmennek, még pedig hallgatagon, az engedményesre (telepített váltónál bemutatásrendelés, óvás, értesítés, stb.), de csakis a «váltóból» eredők; az alapul fekvő ügyletből származók ellenben, mint amelyek nem a váltóból eredő jogok járuléka, teljesen figyelmen kívül hagyandók.

Optikai csalódás azt hinni, hogy a regula Catoniana a váltójogi átruházásoknál nem érvényesül: a feltétlen fizetési ígéret úgy megy át a forgatmányosra és — mint látjuk — az engedményesre, amint van; de csakis az, mert hiszen a váltóban más nem is foglaltatik. A váltóból magából a váltójogi jogutód sem megy egy hajszállal sem többre, mint a jogelőd, csak attól szabadul, ami azon kívül esik.

A váltóengedmény tehát annyiban különbözik a közönségestől, hogy csak a váltóból eredő jogosítványt — de azt szőröstől-bőröstől — ruházza át és éppen azért, mert a köztörvényi kötelezettségnek más causája van, mint a váltójogi jognak, fusio a kettő között nem jöhet létre csak személyileg, de sohasem tárgyilag. A köztörvényi engedmény ellenben már ob ovo egyenlő causájú, tehát tárgyilag fusionált jog s kötelezettséget — t. i. a harmadik irányában — visz át az engedményesre.

A fedezeti váltóban foglalt fizetési ígéret éppen olyan abstract, mint más váltóból eredő fizetési kötelezettség, az ellenszolgáltatás és annak járuléka ellenben köztörvényiek, melyek amant nem korlátozhatják, csak azt a személyt magát gátolhatják az érvényesítésben, aki az őt terhelő ellenszolgáltatásnak eleget nem tett.

Ha csak egyszerű adóslevélről volna szó, az abban biztosított követelés éppen olyan köztörvényi causájú levén, mint az ellenszolgáltatás maga, az abból jogosított fél csak abban az állapotban — terhelten vagy feltételezetten — rendelkezhet vele, amilyenben a tárgyi fusionál fogva éppen van. Kettéválaszthatja ugyan a jogot és kötelezettséget oly módon, hogy előbbi átruházza, utóbbit magának tartja fen; de az nem tartozik a harmadikra, kinek szolgáltatása általa utólag önkénytelen meg nem változtatható.

Nagyon érdekes jelenség, hogy *Zsögöd* az usualis interpretatio ellen tett felfogásának indokolásában nem a törvény szövegére támaszkodik, hanem jogérzékének és a jogászai analysisnak forrásaiból meríti érveit, pedig a törvény betűje maga is minden kétséget kizárólag ily értelemben intézkedik, mit *Zsögöd* elmélete után nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A kifogásnak alperest a «mindenkori felperes ellen közvetlenül» kell megilletnie, mondja a 92. szakasz.

A váltótörvény 91. szakasza után kinek jutna eszébe a forgatmányossal szemben helyet adni a forgató ellen fenálló köztörvényi kifogásnak, ha a 92. §. csak egyszerűen így volna szövegezve: «kifogások, ... melyek őt a felperes ellen illetik?» Ki gondolna a váltóintézmény és a váltótörvény egyenlően pragnans szelleme ellenére is kiterjesztő magyarázatra ilyen abszolút rendelkezés értelmezésénél? Már a «mindenkori» jelző is pleonasmus, ha abból a feltevésből vizsgáljuk a törvény betűjét, hogy a forgatmányost akarta védeni a forgató, stb. ellen támasztható kifogás ellen, azt a forgatmányost, aki az üres forgatmánynál, például pusztá átadással menekül.

A «közvetlenül» kifejezés ezek után egyszerűen minden további aggodalmaskodásnak elébe vág.

A váltótörvény kétségtelenül ius strictum, de még ha a legliberálisabb speciáljog volna is, a törvénynek feles óvatossággal ismételt figyelmeztetése előtt szemet hunyni nem

lehet. «Ubi lex non distinguit...» Amint a törvény minden fentartás nélkül kijelenti, hogy köztörvényi kifogást kizárólag akkor enged, ha az az alperest a felperes ellen «közvetlenül» illeti meg, nincs joga sem az elméletnek, sem a gyakorlatnak distinguálni: ha alperes nem «közvetlenül» alapügyleti ellenfelével áll szemben, hanem csak közvetve — legyen bár a közvetettség akár köztörvényi, akár váltójogi — megszűnt kifogási joga, mely nem a váltókövetelés, hanem csak az érvényesítő személye ellen irányult.

Nemcsak joga nincs az elméletnek és gyakorlatnak az ellenkező állásponthez, de oka sem. Az elmélet az engedmény köztörvényi természetének megóvása végett nem kénytelen ezen eszközhöz nyulni; — hogy miért, a fentiek eléggé érthetővé teszik.

A gyakorlati élet szükségleteire nézve még egy rövid észrevétel talán nem lesz felesleges.

Az élet és a váltótörvény egyaránt szükségesnek tartja a váltóforgatmány mellett a váltóengedmény intézményét is fentartani. Minek? Mire való most már az enyedmény, ha azon köztudatba átment lényeges különbséget, amely szerint az egyik kifogások nélkül, a másik kifogásokkal együtt eszközli a követelés átruházását, leromboljuk.

Az engedmény, daczára e különbség mellőzésének, továbbra is megtartja létjogosultságát. Az engedménynél, mint jogügyletnél, az engedményező — és vele együtt a törvény — nem gondol harmadik személynek javára, hanem a saját magáéra. Az engedményezőnek módot kell adni a váltókövetelés átruházására — üres forgatmány esetén kívül is — oly módon, hogy ő maga ne legyen váltójogilag kötelezve. Ezért teremtette meg a törvény és ezért tartja meg a gyakorlat a könnyebb forgatmány mellett az engedményt is. A váltótulajdonosról nem tehető fel, — s itt már a ratio is a régebbi felfogás ellen szól, — hogy saját kárára és egy harmadik javára járjon el, de ha felteszszük a lehetetlent, akkor is meg kell magyaráznunk az önzetlen váltóengedményezőnek, hogy hasztalanul fáradozik, még a régebbi felfogás in intergrum restitutiója esetén is, — mert az engedményes egy névaláírással tovább forgatja a váltót s ezzel eléri azt, amit az engedményező megakadályozni akart.

Fazekas Oszkár.

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet** *Vavrik Béla* curiai tanácselnök elnöksége mellett a napokban népes választmányi ülést tartott, amelynek tárgya *Csemegi Károlynak*, a Jogászegylet elnökének *dr. Illés Károlyhoz* intézett következő levele volt:

Tekintetes kir. Ügyész és jogászegyleti Titkár ur! Előrehaladott korom és az ennek következtében beállott beteges állapotom mindinkább megerősítik azon, már hosszabb idő óta előállott meggyőződésemet, hogy a tisztelt Jogászegylet elnöki tisztének továbbvezetéséhez szükséges képesség fogyatékan vagyok. Ily viszonyok között, midőn a Magyar Jogászegylet létrejövételétől kezdve mai napig viselt elnöki tisztről ezennel lemondanék: kérem a tekintetes Titkár urat, legyen szíves lemondásomat az igen tisztelt választmánynak s illetőleg a Jogászegylet közgyűlésének tudomására juttatni s egyszersmind mélyen érzett köszönetemet tolmácsolni azon hosszú időn át fentartott bizalomért, melyre ezen kizárólag jogtudományi célra alakult egyesület engemet méltatni szíves volt. Budapest, 1898 április 29. *Csemegi Károly* s. k.

Vavrik Béla alelnök mély sajnálatát fejezte ki a levél felolvasása után s módot keresett arra, hogy az egylet nagyérdemű elnökét elhatározásának megmásmítására bírják. Azonban *Illés Károly* azt a felvilágosítást adta, hogy *Csemegi Károlyt* ezen elhatározására orvosi tanács indította és cél-talan volna minden további kísérlet.

Vavrik Béla: *Csemegi Károly* neve szorosan össze-

forrott az egylet egész életével, ő volt az egylet tulajdonképeni megalkotója, az ő lankadatlan buzgalmának és hatalmas szellemének köszönhető az egylet eddigi gyarapodása és fejlődése is. Mikor ez a férfiú, a ki az egylet bölcs vezetője és atyja volt, annak activ vezetésétől megváltik, az egyletnek elsőrendű erkölcsi kötelessége, hogy iránta mély hálájának és legteljesebb elismerésének kifejezést adjon. Indítványozza: hozza javaslatba az igazgató választmány a közgyűlésnek, hogy *Csemegi Károly* az egylet örökös tiszteletbeli elnökévé választassék.

Ezen indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Tóth Gáspár indítványára pedig azt is egyhangulag határozták el, hogy *Csemegi arczképének* megfestését szintén indítványozzák a közgyűlés előtt s a képet az egylet helyiségében felfüggesztik.

Az igazgató-választmány ezután a kivitel részletkérdéseit állapította meg s egyben a közgyűlés határnapját május 22. d. e. 10 órára tűzte ki az ügyvédi kamara helyiségébe. Az alapszabály-módosítások tekintetében a választmány a javaslatokat ezuttal mellőzte, ellenben rokonszenvesen fogadta azt a gondolatot, hogy a Jogászegylet évenként ősszel nagyobb-szabású diszülést tartson, melyre a francia «session de rentrée» előképe szerint egy-egy kiváló jogtudós irányadó beszédének előadása legyen kitűzve. A diszülésen való elnöklésre a tiszteletbeli elnök kéretnék fel.

Végül, mint minden közgyűlés előtt történni szokott, a kandidáló-bizottságot alakították meg. Amint halljuk, elnökül *Vavrik Béla* jelenlegi vezető alelnököt óhajtják kijelölni s helyére *Vécsey Tamás* egyetemi tanárt alelnökül.

— **A kir. Curiához** érkezett április hóban 2056, ez évben összesen 7955 ügy. Elintézendő volt a múlt évi hátralékkal együtt 15,473, elintéztetett 8506, hátralékban maradt 6967 ügydarab. A múlt év megfelelő szakához képest kevesebb érkezett 58-czal, kevesebb elintézendő volt 1703-mal, kevesebb intéztetett el 289-czel, a hátralék kisebb 1414-gyel.

— **Akadémiai jelentés a Sztrokay-jutalomról.** A M. Tud. Akadémia 1897-iki nagygyűlésében hozott határozatával a Sztrokay-alapítvány jutalmát a jog- és államtudományi szakban az 1896. és 1897. évek alatt megjelent legkitünőbb munka jutalmazására kívánta fordítani.

A kiküldött bizottság alaposan tájékozván magát a megjelent művekről, azokat a könyveket, amelyek már részesültek akadémiai kitüntetésben, akár az utolsó két év alatt, akár korább megjelent kiadásaikban, versenyen kívül állóknak tekintette.

A tisztán didaktikus célú tankönyvek méltatását sem vonta ügykörébe, de igenis odatartozónak találta ama rendszeres kézikönyvek figyelembevételét, amelyek nemcsak az egyetemi tanítást szolgálják, hanem a törvényhozást, a judikatúrát, szóval a társadalmi hatalmakat tájékoztatják s a jogirodalmat gyarapítják.

Ilyenül első sorban *dr. Nagy Ferencz* egyetemi tanár és akadémiai tag következő munkáját találta: «A magyar váltójog kézikönyve, különös tekintettel a birói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásra.»

Nagy Ferencz ezen váltójogi kézikönyvében a legfontosabb szakjoggal, a váltójoggal, melynek hazai művelésébe a tudományos módszert és szellemet *Plósz Sándor* már 1896 előtt inaugurálta, s mely szakjogunk a művelt külföldet is érdekli, úgy foglalkozik, hogy a bel- és külföldi anyagot nagy apparátussal összehordja, beható dogmatikai módszerrel feldolgozza s az elmélet fényénél arányos rendszer alakjába foglalja.

Az egyes intézményeket kimerítő részletességgel vizsgálja s mindeniket elvi alapjaira helyezi. E mellett kiváló figyelemmel világítja meg a történeti fejlődést s az összehasonlító jogtudomány tanulságos eljárását követve, a hazai váltójogot oly széles és változatos nemzetközi környezetben mutatja be, hogy az olvasó minden kérdésre nézve biztos

tájékozottságot szerez mind a bel-, mind a külföldi jogéletről és irodalomról, s a magyar jogot mint az egyetemes európai jogfejlődés szerves elágazását szemlélteti.

Előadása nyugodt, fejtegetése világos, szabátos, polemiája tárgyilagos, a mások érdemeit nem kisebbíti.

Az osztály mindezek alapján a Sztrokay-díjat Nagy Ferencz «A magyar váltójog kézikönyve» című művének kéri kiadatni. Az osztály javaslata elfogadtatott.

— **Akadémiai jelentés az ifj. bojári Vigyázó Sándor pályázatáról.** Az ifj. bojári Vigyázó Sándor emlékére tett alapítvány pályakérdésére: «Fejtsék ki mikor és mennyiben vált az 1222-iki aranybulla a magyar közjog egyik alaptörvényévé?» egy pályamunka érkezett be, melynek jeligéje «Megelégedésünk emberi szerencsénk talpköve» stb.

Szerző helyesen fogja fel a kérdést; tisztán felismeri az aranybulla valódi természetét és viszonyosságait. Ellenkezőleg régiebb történetíróinkkal, mint a nagy Szalay László, belátja, hogy az aranybulla ugyszólván életbe se lépett, az Árpádok alatt senkisémet tartotta kötelezőnek, csak a vegyes-házi királyok alatt kezdenek rá ügyelni, és tulajdonképen csak a Habsburgok alatt lesz az ország alaptörvényévé, melynek ha nem is egyes intézkedése, de szelleme még most is megismerszik közjogunk nem egy intézkedésében. Szerző nyomról-nyomra követi, elég részletességgel e processust s e sajátos folyamatnak okát helyesen abban találja, hogy a bulla első összefoglalása a nemzet alkotmányos aspirációinak «a legrégibb privilegiális levele az ország összes népességének» (333. l.) s azért, a mint a modernebb alkotmányos felfogás, mely jogainak biztosítását törvényben kereste, mindinkább fejlődött, újra meg újra visszatértek rá. Szerző inkább jogász, mint történetíró: tiszta, világos fejű, de a történeti érzék és tudás sem hiányzik belőle. Önálló kutatásokat nem tett, p. o. tépelődik I. Ulászló törvénye variánsain, a nélkül, hogy az eredetit az országos levéltárban megtekintette volna s így a kétséget eloszlatná, de azért a multat ismeri, jól fogja fel, csak a kezdődő Anjou-kornak rajza némileg elmosódott. Itt-ott kisebb hibát is követ el; p. o. valódinak tartja a csiki krónikát (35. l.), a Frangepánoknak 1263-iki oklevelét, melyben az optimatesek közé emeltetnek (223. l.), s egy helyt Novisolumot Zólyomnak fordítja (480. l.), de azért igen érdemes munka, a kérdést megoldja s ennél fogva jutalomra érdemes.

Az osztály javaslata elfogadtatván, a jeligés levél felbontatott s abból Ferdinándy Géza egyetemi magántanár neve tűnt elő.

— **Érthetetlen.** A m. kir. Curia 1898. évi január 20-án 2842. sz. a. kelt határozatával (lásd *Jogt. Közl.* 1898. évf. 12. számában) N. K. kömüvessegédet, a ki egy pinczeboltozatot rosszul épített, s az beszakadván, két, véletlenül ott játszó gyermeket megölt, a «Btk. 290. §-ának sulya alá eső emberölés két rendbeli vétségében» mondta ki bűnösnek, mert «a Btk. 290. §-a szerint már teljes a tényálladék, ha egy embernek a halála okoztatott; ebből folyólag pedig önkénytelenül következik, hogy több ember halálának okozása esetén delictum-többség jön létre.

Ezzel ellentétben 1898 márczius 10-én 11,090. sz. a. kelt ítéletével (lásd *Jogt. Közl.* 1898. évf. 15. számában) V. I. építész, azért, mert az általa végzett építkezésnél az állvány összeomlott, s három ember hat méter magasságból lezuhanva, sulyos testi sértést szenvedett, (a kolozvári kir. ítélő táblának a bűnhalmazatot kimondó ítéletét megváltoztatva) egy rendbeli gondatlanságból okozott sulyos testi sértés vétsége miatt ítélte el, mert: «Vádloznak gondatlansága következtében három személy szenvedett ugyan sulyos testi sértést, minthogy azonban ezt az eredményt a vádloznak csak egy cselekvése körül tanúsított egy gondatlansága okozta, s ehhez képest a fenforgó esetben a cselekmény és az a körüli gondatlan magatartás

egységénél fogva az anyagi bűnhalmazat megállapíthatása ki van zárva; miért is vádlozzal szemben az anyagi halmazat megállapítása mellőzendő volt.»

Ime ismét a m. kir. Curianak majdnem ugyanazon időben (s nem lehetetlen, hogy talán ugyanazon tanácsban is) hozott, két egymással merőben ellenkező ítélete.

Melyikhez alkalmazkodjanak az alsóbb bíróságok, s a jogász-közönség?

Az igazságnak, s a törvény szellemének csak az egyik ítélet felel meg, de mind a kettő meg nem állhat.

Nem fejtegetem, hogy mi az ilyen ítélkezés következménye; azt sem kívánom ismételni, hogy melyik a helyes ítélet; csak az ellentét feltüntetése mellett azt jegyzem meg, hogy érthetetlen, hogy mi akadályozza a m. kir. Curiat abban, hogy az ilyen ügyekben tisztán lásson és egyöntetűen ítélkezzék.

Dr. X.

— **Emléket Kozma Sándornak.** Szívvel-lélekkel csatlakozunk azokhoz, a kik Kozma Sándor emlékének megörökítésére egyesültek. A magyar jogászság becsületére válik, hogy oly kiváló férfiak vették kézbe Kozma szobrának ügyét, mint azok, a kik a minap a budapesti főügyésznél e tárgyban értekezletet tartottak. Reméljük, hogy a törekvés a jogászközönségben osztatlan pártolásra fog találni.

— **Az osztrák perrendtartás judikaturájából.** Az új osztrák perrendtartás 408. §-a szerint ha a bíróság úgy látja, hogy a pervesztes fél nyilván konok perlekedő (offenbar mutwillig Process geführt hat), a pernyertes fél kérelmére megfelelő kártérítésben marasztalható. Előfordult esetben a bécsi Landesgericht egy 649 frtos perben már e szakaszt alkalmazta is, amennyiben alperes alaptalan pergátló kifogásának, úgy érdemi védekezésének mellőzésével őt keresetével elutasította és mivel alaptalan pervitelével az ügyet 1898. évi január 27-ikétől márczius 1-ig elhuzta, őt 10 frt kártérítésben is marasztalta. A kártérítés alapja az, hogy ha alperes a kereseti összeget idején fizette volna meg, így a pénzt felperes üzletileg hasznosíthatta volna, amely haszon a megítélt törvényes kamatban nem jut kifejezésre. A bíróság a kártérítés mérvét a perrendtartás 273. §-a alapján szabad belátása szerint állapította meg a fenti összegben.

A Magyar Jogászegylet f. hó 14-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Horváth János alügyész következő című előadása: A sanctio pragmatika lényge és állása a magyar közjog szempontjából. — Vendégeket szívesen látunk.

A Magyar Jogászegylet f. hó 22-én (vasárnap) délelőtt 10 órákor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) évi rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai: 1. Az igazgató választmány évi jelentése. 2. Az igazgató választmány indítványa Csemegi Károlynak tiszteletbeli elnökké választása iránt. 3. A számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról. 4. Három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett. 5. A legközelebbi év költségvetésének megállapítása. 6. A tagsági díj megállapítása. 7. Az igazgató választmány választása. 8. Eshetőleg az alapszabályok változtatása. 9. Egyéb indítványok. — Az alapszabályok 15. §-a: A rendes közgyűlés elé hozandó minden önálló indítvány legalább 8 nappal a közgyűlés előtt nyújtandó be az elnöknek. — Az elnöki teendőket jelenleg az egylet alelnöke, Vavrik Béla curiai tanácselnök, viszi.

A jövő hó elején szétküldjük a kodifikációs jegyzőkönyveknek harmincz ivre terjedő harmadik füzetét. E füzet, vagyis inkább kötet, magában foglalja a kis bizottságnak április elejéig terjedő folytatódó tanácskozmányait, és ezen kívül a nagy bizottság összes tanácskozmányait.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: lelevele ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Magyar Jogászegylet. Dr. Balog Arnold budapesti ügyvéd. — Mik veendők fel a Btk. novellájába? Dr. Gruber Lajos budapesti kir. alügyész. — Törvénykezési Szemle: Az utólagos telepítésről. Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd. — A bíróság feladata a bizonyítás tekintetében. Dr. Balpataky Imre eperjesi ügyvéd. — Szerzetes gondnokság alá helyezhető-e? Dr. Raffay Ferencz győri albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Jogászegylet.

A Magyar Jogászegylet működésével foglalkozik az *Ügyvédek Lapja*-nak legutóbbi száma.

Csak örvendetes volna, ha a jogi szakajtó minél gyakrabban ragadná meg az alkalmat a jogtudomány egyetlen központi egyesületének felkarolására, működésének ismeretetésére s az érdeklődésnek az egylet iránt minél szélesebb körökben való felkeltésére.

A tárgyilagos kritikának is mindig hívei és szószólói voltunk és természetesen, hogy a Jogászegylet működésének tárgyilagos bírálata az egyletre sem tévesztette volna el hatását.

Ámde az *Ügyvédek Lapja*-nak épen nem a tárgyilagos igazságtól sugallott, nem objectiv cikkét válasz nélkül nem hagyhatjuk. Kerüljük azonban a cikknek tisztán személyes vonatkozású allusióra való reflexiót.

«Ha visszatekintünk a Jogászegylet megfutott pályájára — így írja az idézett szaklap — elsomorodva látjuk a hanyatlást, mely fokozatosan bekövetkezett. Ma ez az egylet szinte csak gépiesen él és működik. Nemcsak az érdeklődés csappant meg iránta kívülről. Bent az egylet kebelében is vigasztalan közöny foglalta el a korábbi örömteljes és buzgó munkásság helyét.»

Ez az egész lamentatio nem egyéb alaptalan és minden indokolást nélkülöző valótlanágnál.

Csak imént tette közzé a lefolyt egyleti év beszámolóját az *Ügyvédek Lapja*, és a tartott előadások és viták sorozatából láthatja mindenki, mily serényen működött az egylet, mily érdekes és a jogászközönséget általán érdeklő kérdéseket hozott napirendre.

Az egyleti kiadványokat pedig, melyek ma már egész kis könyvtárt (tizenhat kötetben 144 füzet) képeznek, miért mellőzte a cikkíró említés nélkül?

Alig volt az irodalomban vagy a gyakorlatban felmerült fontosabb kérdés, mely az egyletben megvitatás alá nem került és nem volt nagyobb jelentőségű törvényhozási actio, melynek előleges megbeszélése az egyletben nem történt volna, sőt mondhatjuk, nem egy törvényhozási reformot a Jogászegylet ülései érleltek meg.

Ha az olvasó az előadásoknak a napokban megjelent összefoglalását és a kiadványok tartalomjegyzékét átnézi, ha szemlét tart az egylet szellemi életében részt vett szakemberek során: csodálkodva kérdezi, hol a «hanyatlás», a «gépies működés», «az érdeklődés megcsappanása» és «a vigasztalan közöny»?

Amily megokolatlanok ezek az általánosságban oda-dobott vádak, ép oly alaptalan az a konkrét vonatkozás, mely a következő sorokban foglaltatik:

«Nemrég a Jogászegyletben már egyenesen az ország legfőbb bírósága ellen tört ki a vihar... Az animozitásnak oly kétségtelen és kinos tünetei merültek fel a tárgyalás keretében, melyek messze elhagyták azt a medret, hol ily szellemi mozgalomnak, ha ugyan használni akar, lefolyni kell».

Őszintén megvalljuk, eleinte nem jöttünk rá, hová irányulnak ezek a burkolt célzások.

Csak a politikai lapok cikkeire való későbbi utalás értette meg velünk, hogy a cikkíró ur a holtkézi törvények hatályáról folytatott vitát értheti, amely vita kiindulási pontját a kir. Curianak ismeretes és az egyleten kívül is megbeszélés tárgyává tett teljes-ülési döntvénye képezte.

Gondosan átnéztük Márkus Dezső előadását, Csemegi Károly tanulmányát, Vavrik Béla, Csillag Gyula, Tóth Gáspár, Kobler Ferencz, Szakolczai Árpád felszólalásait, de sehol nem találtuk nyomát annak, hogy bármelyikük is «vihart» inscenizozott, az «animozitásnak» jelét adta, vagy a tárgyalásokat bármely «kins tünet» megzavarta volna.

A legfőbb bíróság tekintélyén sem esett a legparányibb csorba az által, hogy teljes-ülési döntvényét az egylet bírálata tárgyává tette.

Olyas valamit korhol itt a cikkíró, a mit a saját álláspontjából folyólag a legteljesebb dicsérettel kellene méltatnia, azt t. i., hogy a Jogászegyletben ez alkalommal is kiváló színvonalon álló vita folyt le egy nagyfontosságú kérdésben, a tagok rendkívül élénk részvétele mellett.

A nemzet közvéleményének zöme kísérte figyelemmel eme közigazgatási s politikai tekintetekből is jelentőségteljes tárgy megvitatását, — ami csak azokra nézve lehetett kényelmetlen, akik — tisztán politikai okokból — a kir. Curia döntvényével végleg elintéztettek és eltemetettnek szerették volna látni a kérdést.

Csak sajnáljuk, hogy a cikkíró is ily tendenzia vezérelte, legfőbb bíróságunk javára — bizonyára csupán ezen esetre nézve — a csalhatatlanságot arrogálván.

Ebből tudjuk és értjük leginkább: miért nincs megelégedve az *Ügyvédek Lapja*-nak cikkírója (nem akarjuk őt és cikkét a lappal azonosítani, a Magyar Jogászegylet működésével.

Dr. Balog Arnold.

Mik veendők fel a Btk. novellájába?*

III.

A fogházbüntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztéséről, az u. n. feltételes elítélésről, vagy — a mint Lengyel Imre az utolsó jogászygyűlésen elnevezte** — a «feltételes felmentés»-ről óhajtok beszélni.

Mindjárt kijelentem, hogy én nem tartanám helyesnek, ha nálunk a feltételes elítélés behozatalának kérdését függővé tennék a novella sorsától. Ez hosszú időre elodázná a feltételes elítélés intézményének létesítését, melynek alkotása sokkal sürgősebb és melynek élénken érzett hiánya miatt

* Az előbbi közl. I. a m. é. 51. és f. é. 4. számban.

** A Magyar Jogászygyűlés Évkönyve 1896. évre. XI. évfolyam, II. kötet, 221. l.

előttem gyakran panaszkodnak a jogot alkalmazó gyakorlatnak férfit. Ha mégis ezen rovatban szólok fel, teszem ezt azért, mert a *Szilágyi* által 1892. évi május hó 18-án a képviselőház asztalára letett 89. számú, a novellát tárgyzó törvényjavaslat szintén kiterjeszkedett a feltételes elítélésre. Ezen novellának visszavonása az igazságügyi kormány részéről nem jelenti ezen intézmény pártolásának hiányát. Különösen nem a jelenlegi igazságügyminiszter részéről, a ki tudvalevőleg az utolsó jogászgűlésen a III. szakosztály második ülésén jelen volt, ott elejétől végig hallgatta a vitát, a mely a feltételes elítélés intézményét tárgyzta és a szavazás alkalmával szintén azokkal szavazott, a kik az intézmény létesítését ajánlják. A teljes-ülés meg egyhangúlag elfogadta a szakosztálynak javaslatát.* Aggályra tehát nincs ok e tekintetben. A feltételes elítélés nélkülözhetlen voltának tudata ma már a magyar jogászi közvélemény szilárd és elidegeníthetetlen birtokállományához tartozik. Alig van az intézménynek nálunk számbavehető komoly ellenzője, mert lehetetlen ellene oly érvet felhozni, a melyet megcáfolni nem lehetne.

Magyarországnak tehát sürgős szüksége van arra, hogy a feltételes elítélés önálló külön törvényben alkottassék meg, mert naponkint újabb és pótolhatatlan bajok keletkeznek annak hiányából. Angliában már az intézmény létesítésének első tíz éves jubileumát ülték meg. Belgiumban májusban lett tíz éve annak, hogy a «condamnation conditionnelle»-t ott törvénybe iktatták és mi, a kiknek kulturáját a művelt külföld mindinkább elismeri és méltányolni kezdi, még csak a kezdet elején sem vagyunk ezen kérdésnél. Sajátságos sorsa van ezen kérdésnek nálunk. A vita felette teljesen ki van már merítve és úgy látszik, hogy ezzel egyidejűleg maga a kérdés is lekerült a napirendről, a melyért minden emberiesen érző jogásznak a legnagyobb mértékben lelkesednie kell.

Tehát nem a novellába kellene a feltételes elítélést felvenni, hanem önálló külön törvényben annak minél előbb való behozatalát lehetségessé tenni.

A gyakorlat mindenütt az intézmény végnélküli áldásai mellett bizonyít. Belgiumban az igazságügyminiszter a törvény eredményéről a jelentésében azt a nyilatkozatot tette, hogy: «les faits ne démentent par les espérances des auteurs de la loi». Csak néhány hó előtt, m. é. november 23-án terjesztette be *Begerem* igazságügyminiszter a belga képviselőháznak az 1896. évre vonatkozó évi jelentését, a melyből azt látom, hogy 1888-tól 1896-ig Belgiumban a büntető bíróságok («tribunaux correctionnels») és a rendőrbíróságok («tribunaux de police») 1.607,787 elítélt közül összesen 296,570 vádlottat részesítettek ezen intézmény jótéteményében és ezen feltételes elítéltek közül 11,008-an nem váltak be.*

Hogy mekkora terjedelemben nő Belgiumban évenként a feltételes elítélés alkalmazási területe, az legjobban azon tényből ítélhető meg, hogy 1888-ban és 1889-ben a büntető-bíróságok («tribunaux correctionnels») elítéltek összesen 61,787 egyént, a kik közül 8696-an ítéltek el feltételesan; 1896-ban azonban ezen bíróságoknál az összes elítéltek száma már 47,013-re esik, mind ennek dacára azonban ezek közül a feltételes elítéltek száma 16,161-re emelkedik.

Ugyanezt tapasztaljuk a rendőrbíróságoknál is («tribunaux de police»), a melyeknél 1888-ban és 1889-ben az összes elítéltek száma 222,492-re rugott, 1896-ban azonban ezen elítélések száma már 156,618-ra apadt, mind ennek dacára ezen bíróságoknál 1888 és 1889-ben csak 4499-en ítéltek el feltételesan, holott 1896-ban ezeknek száma már 45,149-re rugott.

* A Magyar Jogászgűlés Évk. 201., 232. és 328. lap.

** Rapport sur l'exécution, pendant l'année 1896, de la loi relative à la libération et à la condamnation conditionnelle (art. 10 de la loi du 31. Mai 1888). Séance du 23. Novembre 1897. Chambre des Représentants. No 13.

1896-ban Belgiumban összesen már 61,310-et ítéltek el feltételesan, a kik közül összesen 2730-an nem váltak be.

Franciaországban az 1892. évi augusztus hó 27-ről keltezett «Journal officiel»-ben közölt első és egyedüli «rapport» óta nem tétetett közzé újabb jelentés. Ott azonban szintén kitűnően beválik az intézmény, úgy hogy most Franciaországban azzal foglalkoznak, hogy a «loi Bérenger»-t kiterjeszszék a hadbíróságok által kimondott elítélésekre is; továbbá arra kívánják a bírót felhatalmazni, hogy a próbaidőt öt év helyett háromra redukálhassa és végül a «Cour d'assises» helyett magát a juryt szintén arra akarják feljogosítani, hogy a feltételes elítélést alkalmazhassa.

A mi *Angliát* illeti, ott a statisztikai eredmények dolgaiban sajátos viszonyok uralkodnak. A «Howard Association» évenként ismétli azon állandóan kifejezett panaszt, hogy az angol bírák nem méltányolják eléggé a feltételes elítélés intézményét és hogy azt nagyon ritkán alkalmazzák. Pedig külön jótékony egyletek buzgólkodnak abban, hogy a bírakat arra bírják rá, miszerint arra alkalmas esetekben a feltételes elítélést alkalmazzák. Ezen egyletek készségesen magukra vállalják az elítélte kirótt kezességeket is és a próbaidő alatt őrködnék az elítélt felett és őt a jó utra terelni igyekeznek.

Az Angliára és Walesre vonatkozó 1894-iki igazságügyi statisztikában azt olvasom, hogy az említett évben összesen 11,104 esetben alkalmazták ott a feltételes elítélést. Magánúton értesülök arról, hogy az ily módon elítéltek közül körülbelül 90% bevált és 10% ellen kellett büntetést kiszabni.

Az angol törvény atyja, *Howard Vincent*, a «The Times» m. é. okt. 12-iki számában «First Offenders» című cikkében arról panaszkodik, hogy «I wanted an absolutely complete return. But the Home Office thought this entailed excessive labour.» Eddigél a kormány három jelentést terjesztett a Parlament elé, ezekből látható, hogy 1888-ban 614-szer, 1889-ben 924-szer és 1890-ben 992-szer, az említett három évben összesen tehát 2530 egyént ítéltek el feltételesan. Ezek közül 169-en, vagyis 6.6% nem vált be. Ezen adatok azonban csak Angliának és Walesnek hat legnépesebb rendőri kerületére vonatkoznak. A kormány a közvélemény hatása alatt kénytelen volt a bíróságoknál rendeletileg azon reményének kifejezést adni, hogy ezentúl az eddiginél nagyobb mértékben fogják a feltételes elítélést alkalmazni. Ennek meg is volt a maga üdvös eredménye. 1891-ben már 2136-ot, 1892-ben már 2647-et és 1893-ban már 3080-at, a fentebbi hat kerületben az említett három évben összesen tehát 7863-at ítéltek el feltételesan, a kik közül összesen 769-en, tehát 10%-nál valamivel kevesebb nem vált be. 1894-ben, 1895-ben és 1896-ban az említett hat kerületben már 8099 esetben alkalmazták a feltételes elítélést és az elítéltek közül 626-an nem váltak be.

1888-tól 1896-ig tehát összesen 18,492-en ítéltek el feltételesan az említett hat kerületben és ezek közül csak 1564-en nem váltak be, tehát az elítéltek 1/12-ed része, holott 16,928 fiatal ember kikerülte a fogházbüntetést és az ezzel együtt járó erkölcsi és anyagi hátrányokat. Howard Vincent kiszámítja, hogy átlag egy fogoly után hetenkint 8. s 8 1/2 d. költség merül fel és ha alapul veszi, hogy a múlt évben Londonban az ifjúkorú egyének átlag hét heti fogházbüntetésre ítéltek, akkor azon eredményre jut, hogy az adófizetők a feltételes elítéltek után különben felmerülő költségek fejében 50,000 font sterlinget takarítottak meg. Végül a cikkíró kiszámítja, hogy ha Anglia, Wales, Skócia és Írország többi kerületei szintén annyiszor alkalmazták volna a feltételes elítélést, mint a többször említett hat kerület, akkor egész Angliában a fentebbi kilencz év alatt összesen 35,000 egyént kimélhettek volna meg a fogházbüntetéstől és ez által legalább is 100,000 font sterling költséget lehetett volna szintén megtakarítani.

Az angol fogházbizottságnak most megjelent jelentésében 1896/97-ről meg az mondatik, hogy 35,123-an íteltettek el feltételeesen. Ezek közül 35,085-en az egyes bírák által az 1879-iki «Summary Jurisdiction Act» és az 1887-iki «First Offenders Act» alapján és csak 38-an az esküdbíróságok által.

Végül *Amerikára* vonatkozólag a következő adatok állanak rendelkezésemre; ott 1895-ben összesen 5427-en tétettek próbára «on probation».*

Az elítéltek közül 4082-en íteltettek el iszákosság miatt. 1896-ban 5767-en tétettek próbára és ezeknek $\frac{3}{4}$ -ed része, vagyis 4342-en íteltettek el iszákosság miatt. 1895-ben az eredmények a következők voltak: Number surrendered to the Court for violating the Terms of Probation 369, Number disappeared and defaulted 716, Number arrested for New Offences during Probation 477, Number who had their Probation extended 810, Number of Cases on file or discharged at expiration of Probation 3199

Angliában szó van róla, hogy az angol eljárás felhagyásával a feltételes elítélés francia-belga rendszerét hozzák be.

Meglepő módon ugyanezt javasolja Massachusettsben a börtönügyi administratio szintén. Ugy találják ott, hogy a már kiszabott fogházbüntetés végrehajtásának felfüggesztése az elrettentés szempontjából előnyösebb. Mert nagyon könnyen megesik, hogy némely feltételeesen elítélt el sem képzei magáról, hogy őt valamely büntetendő cselekményben valóban bűnösnek találták és ennek következtében a terheltnek bírói kihallgatása és a bűnösség kimondásának ténye nem gyakorol reá valamely üdvös befolyást. Holott — mondja az idézett** jelentés, — a midőn a bíró a bűnösséget megállapító ítéletet kimondja és csakis az ítéletnek végrehajtását függeszti fel, az esetben a vádlott annak tudatában van, hogy neki a bíróság által megállapított néhány feltételnek eleget kell tenni és ezáltal azon kedvező eredmény éretik el, hogy ez őt a büntetendő cselekmény ismétlésétől visszatartani alkalmas.

Gruber Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az utólagos telepítésről.

A váltó telepítése a kibocsátónak a jogköréhez tartozik. Telepet a váltón csak ő jelölhet ki és csak ha ő a váltót nem teljesen telepítette, azaz telepest meg nem nevezett, úgy jogosítva van az elfogadó azt a személyt megjelölni, aki a telep helyén a fizetést teljesíteni fogja (telepes).

A gyakorlati életben nagyon gyakori az utólagos telepítésnek a kifogása. A váltóbirtokosnak ugyanis sokszor kényelmesebb az, ha az adós őt keresi fel a fizetéssel, mintha ő kénytelen az adósa után járni, azért szívesen jelöli vagy jelölteti ki a maga lakhelyét mint telepet, önmagát mint telepest. Sok esetben azt is látja, hogy az adós érdekeinek mit sem árt a telepítéssel, annak mindegy, hogy hol fizet és lejárát előtt amugy is értesíti őt arról, hogy hol, mikor és mennyit kell fizetnie. Ő tehát telepít utólag jogellenesen, minden megállapodás nélkül, de teljes jóhiszeműen és anélkül, hogy az adósna ártani vagy önmagának jog ellenére használni akarna. Ennek dacára azonban ő mégis meghamisítja a váltó tartalmát, mert abban utólag jogellenes változtatást létesít, még pedig ama lényeges pontokban, hogy hol kell a fizetést készletben tartani, hol kell azt keresni, hol és kinél kell azon váltói cselekményeket végezni, amelyeket a törvény a fizetés elmaradásának esetére előír. Létezik íme a mai felfogás szerint egész serege a jólelkű és jóhiszemű

váltóhamisítóknak, akiknek örülniök kell azon, ha eme telepítés okából csak jogos követelésüket veszítik el és még a büntető bíróval is meg nem gyűlik a bajuk.

A váltójog szellemének megfelelően a hamisítás kifogása (exceptio falsi) minden váltóbirtokossal és nem csupán a közvetlen szerződő féllel szemben érvényesítő lévén, itt két ellentétes nagy érdek küzd egymással. Az egyik az adósna az az érdeke, hogy csak úgy és oly módon legyen lekötelve, amint ő magát lekötölte, amely érdek egyez a váltójognak alapfogalmaival. S másik a váltói forgalomnak az a nagy és jogos érdeke, hogy a forgatmányos hitelt adhasson a váltó alakjának és ne legyen kénytelen kutatni, hogy az a telep, amely a váltón már rajta van akkor, mikor az hozzája jut, helyesen és jogos uton jutott-e oda. Kételyekkel és gyanuszkodással a nagy váltói forgalmat fentartani nem lehet. Ha a forgatmányos nem bizhatik a váltó alakjában, úgy olyan bizalmatlanság keletkezik benne, amely a forgalomnak nagy ártalmára lehet. Ezen kettős szempontot kell tehát szem előtt tartani ezen kérdésnek az eldöntése körül.

Miért létezik ez a nehézség éppen a fizetési helynek utólagos megváltoztatásánál, miért nem az egyéb váltói kellékek meghamisítása esetében? Azért, mert a fizetési hely az egyedüli kelléke a váltónak, amelynek nem kell kifejezetten kiírva lennie, hanem vélelmeztetik. A vélelem az, hogy az intézményezett lakhelye egyuttal a fizetési hely. Van tehát fizetési hely azon a váltón is, ahol az külön kitüntetve nincsen és ha más, mint a kibocsátó, ilyen esetben még külön fizetési helyet is ír oda, úgy a váltónak egy kelléke meg van másítva, de oly módon, hogy ez a váltóból ki nem tűnik. Minden más kelléknek a megváltoztatása az igazítás, törlés, vakarás folytán azonnal szembeötlő és aggályossá teszi a váltót: csak az utólagos telepítéssel nem jár ez a következés. A legpontosabb, a leggondosabb kereskedő, vagy pénzintézet sem jöhet annak a nyomára és nincs is módjában a legnagyobb gondosság kifejtése, a legteljesebb elővigyázat alkalmazása mellett sem arról meggyőződést szerezni.

Szemben áll tehát a jogos hitelnek, a könnyű és zavartalan üzleti forgalomnak az érdeke az egyes adósával.

Természetesen csak ott, ahol a váltóbirtokos nem közvetlenül szerződő fél az adóssal. Mert itt csupán az adósna érdeke érdemel figyelmet és ha a váltóbirtokos megállapodás ellenére vagy megállapodás nélkül telepít, úgy joggal vethető ellene az exceptio doli alakjában az a kifogás, hogy ő csak a hiányzó kelléket pótolhatja, de új fizetési helyet kijelölni nincsen jogosítva.

Általános szabály, hogy az exceptio falsi mindenki, tehát a jóhiszemű forgatmányos ellen is érvényesíthető, míg az exceptio doli csak a közvetlen szerződő fél ellen.

Ha már most falsumnak, hamisításnak minősítjük az utólagos telepítést, úgy az utólagos telepítés kifogását minden forgatmányos ellen is meg kell adnunk és egészen lényegtelené válik a jóhiszeműnek a kérdése.

Noha talán merésznek és váltójogellenesnek látszhatik első pillanatban, az én nézetem mégis az, hogy az utólagos telepítést sohasem szabad a hamisítás fogalma alá vonni, hanem az csak jogellenes kitöltés, a kifogás exceptio doli és nem falsi és így a jóhiszemű váltóbirtokos ellen nem érvényesíthető.

Előttöm ugyanis a hitelnek az érdeke fontosabbnak látszik az egyes váltóadósánál és inkább essék sérelem az egyes emberen, mintsem csorba ejtessék a forgalomnak jogos érdekein. Ennek a felfogásnak a helyességét annyival is inkább vallom, mert kellő elővigyázattal az adós megvédheti magát az utólagos telepítés sérelme ellen, míg a hitelező nem. Ha a kibocsátó a fizetési hely rovatát is kitölti, úgy meg van óva ezen veszély ellen, míg a hitelező épenséggel nem segíthet magán. Ezen, itt röviden kifejtett okból ezt a kifogást olyannak tartom, amelyet a jóhiszemű váltóbirtokos ellen sikerrel felhozni nem lehet.

* Twenty-fifth annual report of the Commissioners of Prisons of Massachusetts. January, 1896. Boston, 1896. 251—258. l.

** «Suspension of Sentence» 279. s. köv. l.

Ezen felfogásomból kifolyóan nem lényeges az, hogy az intézvényszerű neve és lakhelye a váltóra írva volt e már a telepítés eszközzésekor vagy pedig nem, mert hiszen az utóbbi esetben is csak az a joga volt meg a váltóbirtokosnak, hogy pótolja a hiányzó kelléket, nem pedig az, hogy az intézvényszerű lakhelyétől különböző fizetési helyet teremtsen a váltónak; tehát szerintem a doli exceptio megilleti az adóst, míg az előbbi esetben sem látok az előadottak szerint olyan kifogást fenforgónak, amely bárki ellen irányulhatna.

Az elmélet és a bírói gyakorlat, különösen az utóbbi, sokat foglalkozott ezen kérdésekkel, de szilárd eredményre alig jutott.

Plósz III. kiadás a 163. l. 5. jegyzetében helyesen mondja, hogy «a váltóbirtokos nincs jogosítva külön megállapodás nélkül a váltót telepíteni, az ily jogellenes kitöltésből azonban csak exceptio doli és nem exceptio falsi származik, az tehát harmadik jóhiszemű váltóbirtokos ellen nem érvényesíthető». Itt azonban nyilván azon esetről szól, amidőn fizetési hely egyáltalán nincsen a váltón, tehát az intézvényszerű lakhelye is hiányzik a váltóról, mert már a 165. lapon a meg nem engedett utólagos telepítést a hamisítás fogalma alá vonja, azzal, hogy az oly váltónyiilatkozatoknak külön jogellenes kitöltése is hamisítás, amelyek kitöltésre nem szorulnak. A 243. lapon pedig kifejti, hogy ha a váltóból ki nem tűnik, hogy a telepítés nem a kibocsátótól származik, úgy a jogosulatlan telepítést a tartalom meghamisításának elvei szerint kell megítélni.

Nagy Ferencz szerint (Váltójog 463. l.) bárki ellen tehető kifogás a hamisításból, csak a közvetlen fél ellen az utólagos kitöltésből. Az utólagos kitöltésre vonatkozó szabályok alá nem esik az utólagos telepítés (471. l.), mely ha jogosulatlanul történik, a hamisítás szabályai alá esik. Ő tehát, úgy látszik, az utólagos jogellenes telepítés minden esetében falsumot lát, akár ki volt már töltve az intézvényszerű lakhelye, akár nem.

A mi *bírói gyakorlatunk* ugyanezen állásponton volt a legújabb időkig, habár praegnanter nincs is annak kifejezés adva, hogy doli vagy falsi exceptiónak tekinti-e és olyanak-e, amelyet bárki ellen vagy pedig csak a közvetlen szerződő ellen lehet érvényesíteni. Csak az újabb esetek egyikét idéznem: «A váltótörvény 93. §-a csak a váltón hiányzó lényeges kellékeknek más megállapodás hiányában tetszése szerint kitöltésére jogosítván fel a váltóbirtokost és az intézvényszerűtnek személyétől különböző más fizetésteljesítőnek a váltón kijelölése nem tartozván annak lényeges kellékei közé, erre a szakaszra nem hivatkozhatik az a váltóbirtokos, aki a váltón utólag telepest jelölt ki». (*Dtár* u. f. XXXVII. 54. szám.)

A legújabb két eset már különböztet.

Dtár III. f. V. 181. sz. Curia 1718/96. sz.: «Felperes nem tagadta alperesnek azt az állítását, hogy a váltón az intézvény (vagyis e szavak: «V. Sz. urnak Madaras») már akkor ki volt töltve, a mikor ő a váltót kibocsátóként aláírta, e szerint Madaras egyuttal fizetési helynek is volt tekintendő a váltótörvény 3. §. 7. pontja értelmében. Minthogy tehát a váltó utólagos telepítésével nem egy hiányzó lényeges kellék pótoltatott, hanem a váltón már kitett fizetési hely, tehát a váltónak már kitöltött lényeges tartalma másított meg; minthogy felperes meg sem kísérelte annak bizonyítását, hogy alperes ebbe beleegyezett, minthogy végre a váltó tartalmának jogosulatlan megmásítása, mint a váltótörvény 82. és 83. §-ai alá eső hamisítás, a váltó bármely birtokosával szemben érvényesíthető, alperes pedig csak a váltó eredeti tartalma szerint felelős, a váltóra vezetett jogosulatlan telepítés és az ezen telep helyén felvett óvás alperes irányában hatálytalan.»

A jelen szám mellékletén 198. sz. a. közölt eset (Curia 1898 febr. 18. 48. sz. a.) *Budapesti váltótörvénytörvényszék*: «Az utólagos tele-

pítés, mint a váltó eredeti tartalmának a megváltoztatása, a kibocsátóval szemben joghatálytalan nem bír. Ezen kifogás, mint a váltójogból eredő, a váltótörvény 92. §-a értelmében mindenkiel szemben érvényesíthető.» *Budapesti kir. ítélő tábla*: Helybenhagyja indokai alapján és azért, «mert a váltóadóst a váltójogon alapuló kifogás a váltótörvény 92. §-a értelmében feltétlenül illeti meg, erre a jogára az a körülmény, hogy felperes forgatmányos a kereseti váltót jóhiszeműen akkor szerezte meg, a mikor azon a telepes már megnevezve volt, befolyással nem bír». *A kir. Curia* megváltoztatja és marasztalja alperest a következő indokból: «A váltó akkor, a mikor azt a kibocsátó aláírta, csupán az összeggel és lejárat idővel volt kitöltve, egyéb tartalmára nézve pedig — tehát a fizetés helyére nézve is — kitöltetlen volt. Ilyen körülmények között alperesnek az általa a fizetés helyére nézve kitöltetlenül kiállított váltó utólagos telepítésére alapított kifogása nem irányul a váltónak meghamisítására, mely kifogás a váltó bármelyik birtokosa ellen volna sikerrel érvényesíthető, mert a váltónak meghamisítása feltételezi egy már létező tartalomnak jogellenes megváltoztatását, hanem a kifogás a váltó jogellenes kitöltésének tényére van alapítva, amely kifogás pedig a váltótörvény 93. §-a értelmében oly váltóbirtokos ellenében, aki a váltót már a kitöltött tartalommal szerezte meg, csak ennek rosszhiszeműsége esetében hozható fel sikerrel.»

Ebben a legutóbbi két esetben tehát a Curia azt a felfogást fogadta el, amelyet *Plósz*-nál láttunk, és amely az exceptio doli adja meg, ha az intézvényszerű lakhelye nem volt kitéve, ellenesetben pedig az exceptio falsi.

Ez az álláspontja a fenállott német birodalmi kereskedelmi főtörvénytörvényszéknek, valamint a német birodalmi törvénytörvényszéknek is: «Nachträgliche Beifügung des Domizilvermerks ohne Wissen und Willen eines Wechselverpflichteten ist Fälschung.» (R. O. H. 3. k. 54. l., 6. k. 24. l., 23. k. 211. l., 24. k. 127. l.). «Die Einwendung des Giranten, dass er sein Giro auf einen, zwar mit vollständiger Adresse versehenen, jedoch einen Verfalltag noch nicht enthaltenden Wechsel gesetzt und dem Acceptanten übergeben und dass demnächst der Kläger mit Zustimmung des Acceptanten einen Domizilvermerk unter die Adresse gesetzt habe, begründet die exceptio falsi, gegen jeden Wechselinhaber.» (R. O. H. 1878 ápr. 3., 1876 máj. 23.). «Die Überschreitung der Ausfüllungsermächtigung durch nicht gestattetes Ausfüllen mit domizilirter Adresse begründet — wie jede Überschreitung der Ausfüllungsermächtigung — nicht die exceptio falsi gegen jeden Nehmer, sondern nur die exceptio doli gegen den bösgläubigen.» R. O. H. 14. k. 382. l., R. G. 19. k. 136. l.

Dr. Gold Simon.

A bíróság feladata a bizonyítás tekintetében.

Az eljárási szabályok alkalmazása körül a Curia bizonyos előszeretettel és elvi éllel tesz újabban különbséget a szerint, amint a feleket a peres eljárásban ügyvéd képviselte, vagy sem. Újabban is a *Jogt. Közl.* 1898. évi 15. számában 144. sz. a. közölt határozatában a Curia, mint felülvizsgálati bíróság a következő elvi kijelentést tette: «A sommás eljárás 37. §. 3. pontjában felsorolt esetet kivéve, a bíróságnak nem áll feladatában a feleket bizonyítékaik előterjesztésére külön is felhívni és előzetesen kifejteni azt az álláspontot, a melyet a fél nyújtotta egyik vagy másik bizonyítékkal szemben elfoglal».

Ezen kijelentés ellenkezik a sommás eljárás pozitív rendelkezéseivel és a peres eljárásnak szellemével. Ezen kijelentéssel foglalkoznunk annál inkább indokolt, mert a felülvizsgálati bíróság a sommás eljárás 203. §-a szerint a jogszabályok alkalmazhatósága iránt nyilatkozni tartozik, s mert ezen nyilatkozat az alsóbíróságok ítélkezésére káros befolyást gyakorolni nagyon is alkalmas.

A kérdés tulajdonképpen két részből áll: 1. mi a feladata a bíróságnak a bizonyítékok előterjesztésére vonatkozó felhívás tekintetében, és a bizonyítékokra vonatkozó álláspontjának jelzésére nézve; 2. tehető-e különbség ezen feladatra vonatkozólag a szerint, a mint a felet ügyvéd képviseli, vagy sem?

Lássuk előbb az első kérdést:

Bár az ítélet hozatalát megelőző egész eljárás a kereset szóbeli előterjesztésétől két különböző részre, a szorosabb értelemben vett tárgyalásra és a bizonyításfelvételre osztható, s a sommás eljárás harmadik és negyedik fejezete is a megfelelő jogszabályokat alakilag mindkettőre nézve elkülönítve csoportosítja, mégis, míg egy részről a tárgyalás ezen két szaka gyakran el nem választható egymástól, s mintegy valóságos egységgé olvad össze a leggyakrabban, addig másrészt a bizonyításra vonatkozó szabályok is nemcsak az ezen címet viselő fejezetben, hanem a tárgyalásra vonatkozó fejezetben is elszórva foglaltatnak; mely körülmény annál evidensebb és természetesebb, mert a mily mértékben lehetetlen a tárgyalást a bizonyítástól elkülöníteni, ép oly kivihetetlen a vonatkozó jogszabályoknak alaki elkülönítése is.

Az ítélet hozatalát megelőző eljárás a bizonyítás tekintetében három irányban ágazik el, illetve a bizonyításra vonatkozó tevékenység három irányban érvényesül: Első a bizonyítékok felsorolása, csoportosítása; második az így felsorolt bizonyítékok kifejtése, realizálása, vagyis a bizonyításfelvétel; végül harmadik a bizonyítékok mérlegelése.

Az ezen három tevékenységre vonatkozó jogszabályok, melyek együttesen képezik a bizonyítási tant, bizonyítási rendszert, s melyek a sommás eljárás 3. és 4. fejezetében foglaltatnak, egyaránt róvnak jogokat és köteleességeket úgy a felekre, mint a bíróságokra is. Ezen jogok és köteleességek tekintetében azonban lényeges különbség teendő a szerint, amint azok a felekre vonatkoznak s amint a bíróságot illetik meg, ennek jogkörét szabályozzák.

Miután a perben érvényesíteni kívánt jogoknak, mint alanyi jogoknak a perfelek urai, oly értelemben, hogy ezek szabadon és függetlenül a bíróságtól rendelkezhetnek, s miután a bizonyításra vonatkozó perbeli tevékenysége a feleknek ezen alanyi jogokkal való rendelkezés jellegével bír, kétségtelen, hogy a bizonyítás tekintetében a felekre előírt jogok és köteleességek nem absolut hatályúak, s míg egyrészt ugyanők nem kötelezhetők arra, hogy ezen jogaikkal éljenek, másrészt ép oly kevésbé kötelezhetők arra, hogy a bizonyítás tekintetében bármit is tegyenek, köteleességeket teljesítsenek. S a bíró csakis a mulasztás következményeit határozza meg, szem előtt tartva mindenkor azon célzt, hogy általa az anyagi igazság lesz kiderítendő.

Egészen másképpen vagyunk a bíróság jogaival és köteleességeivel. Miután kétségbe nem vonható, hogy a sommás eljárási törvényben szabályozott peres eljárásnak, mint minden modern peres eljárásnak, az anyagi igazság kiderítése képezi a főcélját, s ehhez képest a perfelek a bíró részéről egyenlő elbánásban részesítendő, mi egyuttal a jogegyenlőség követelménye is, miután tehát a bíró a perben, mint ezen keresett anyagi igazságnak a törvény által rendelt őre szerepel, kinek a közérdek szempontjából törvényadta köteleességét képezi ezen igazságnak keresése és megtalálása, ennél fogva kétségtelen, hogy a bíró részére a bizonyítás — mint az igazság kiderítésének eszköze — tekintetében biztosított jogok egyuttal köteleességek is oly értelemben, hogy amint a bíró az anyagi igazság kiderítéséről le nem mondhat, ép oly kevésbé mondhat le ezen jogok gyakorlásáról is. Ezen tételből kiindulva lássuk röviden a bíró hármas tevékenységét a bizonyítás tekintetében.

A bizonyítékok felsorolása, csoportosítása a szoros értelemben vett tárgyalás keretébe tartozik. A sommás eljárásnak a tárgyalásra vonatkozó, a harmadik fejezetben foglalt hatá-

rozatai bizonyítják, hogy a tárgyalás nemcsak a jelen tényállításainak felsorolásából áll, hanem az azokra vonatkozó bizonyítékok felsorolásából is, mert hiszen a 32. §. szerint a bizonyítékok ezen tényállításoktól és nyilatkozatoktól elválaszthatlanok, azok együttesen terjesztendőek elő, s a 48. §. 3. pontja világosan azt is rendeli, hogy a tárgyalás folyamán felhozott ezen bizonyítékok a jegyzőkönyvbe is felveendőek. Miután pedig a sommás eljárás 35. §-a szerint a szóbeli tárgyalást a bíróság vezeti s ő hívja fel a feleket szólásra; s miután úgy ezen, mint a 37. §. szerint a bíró gondoskodni tartozik arról, hogy az ügy kimerítő tárgyalásban részesüljön s a felek a szükséges kérelmeket és nyilatkozatokat megtegyék, kétségtelen, hogy köteles gondoskodni a bizonyítékok felsorolásáról is, köteleességében áll tehát a feleket bizonyítékaik előterjesztésére felhívni, és pedig annál inkább, mert csak ő határozhatja meg illetékesen, hogy mely tényállítások és nyilatkozatok bizonyítását tartja szükségesnek, s mert sem a bíróságra, sem a felekre nézve nem közömbös, hogy mikor, a tárgyalás mely szakában hozatnak fel a bizonyítékok.

A bizonyítás felvétele kiválóan a bíróság feladatát képezi s az erre vonatkozó szabályokat a sommás eljárás 4. fejezete tartalmazza, ennek fejtegetése azonban ezuttal nem képezi célunkat.

A bizonyítékok mérlegelése a bírónak legfőbb feladatát képezi, melyre vonatkozó tevékenysége legfőképpen az ítélet-hozatalnál nyilvánul ugyan, azonban érvényesül az az ítélet-hozatalt megelőző egész eljárásban is; a szorosan vett tárgyalás folyamán ép úgy, mint a bizonyításfelvételnél is. Összefoglaló tevékenysége ez a bírónak, mely az ítélet hozatalát megelőző egész eljárást mintegy egységesíti, egységes tárgyalássá alakítja.

És pedig a szorosan vett tárgyalás folyamán a 35. §. szerint felügyel a bíróság, hogy a tárgyalás menete kitérésekkel ne zavartassék, a 37. §. szerint felügyel, hogy a tárgyalás hiányai minden tekintetben, tehát a vonatkozó bizonyítékok felsorolása tekintetében is kiegészíttessenek, a 39. §. szerint elrendelheti az okiratok felmutatását s más hatóságnál levő okiratok beszerzését, okirاتبizonyítás lehetősége esetén más bizonyítást kizárhat, a 46. §. szerint, ha az ügy megérett, a tárgyalást berekesztheti.

A bíróságnak mindezen tevékenységei feltételezik, hogy a felsorolt bizonyítékokkal szemben azonnal állást foglaljon, azokat mérlegelje s ezen mérlegelési tevékenysége nemcsak valami láthatatlan működés, de megnyilatkozik az a felek előtt is, amennyiben a 67. és 68. §-ok szerint a bíróság nemcsak elrendeli a bizonyítás felvételét, a bizonyítandó tények és bizonyítási eszközök megjelölésével, hanem a bizonyításfelvétel eredménye felett való tárgyaláshoz képest elrendelheti a bizonyítás felvételének ismételését vagy kiegészítését is. Ebből okszerűen következik, hogy nemcsak felhívnia kell a bírónak a bizonyítékok előterjesztésére a feleket, hanem jeleznie is kell, elégségesnek tartja-e a bizonyítást vagy sem s kifejténie az álláspontot, amelyet a fél nyújtotta egyik vagy másik bizonyítékkal szemben elfogal, mert ellen esetben a fél nem tudhatná, kell-e még bizonyítania vagy sem, s épen nem érvényesülhetne az anyagi igazság kiderítésére irányzott célzat.

A kérdés másik része, hogy t. i. a bizonyítás tekintetében tehető-e különbség a szerint, amint a felet ügyvéd képviseli vagy sem, inkább alárendelt jelentőségű.

Miután az anyagi igazság kiderítése egyaránt főcélja a peres eljárásnak, miután a bíró feladatai a bizonyítás tekintetében azonosak, kétségtelen, hogy a bíró a bizonyítás tekintetében az e körül kifejtett tevékenységében különbséget tenni ahhoz képest nem jogosult, hogy a fél előtte ügyvéd által van-e képviselve vagy sem?

A sommás eljárási törvény a jogegyenlőség álláspontjából

kiindulva, csakis kivételesen tesz e tekintetben különbséget és pedig csekélyebb fontosságu, alárendelt jelentőséggel bíró esetekben.

Igy különösen a 37. §. 3. pontjában kötelességévé teszi a bírónak, hogy az ügyvéd által nem képviselt felet cselekményeinek és mulasztásainak következményeire figyelmeztesse és a 161. §. esetében. Téves azonban a 37. §. 3. pontjából azt következtetni, hogy a bíróság egyebekben is különbséget tehet a felek között, mert ezen pont kifejezetten csakis a jogi következményekre szól, nem pedig egyuttal a felek cselekményeire és mulasztásaira. A törvény ezen rendelkezésével messzemenő garantiát akar felállítani arra az esetre, midőn a felet ügyvéd nem képviseli, hogy ilyenkor se szenvedjen a fél meg nem érdemelt hátrányt, esetleg az anyagi igazság rovására. Amennyiben pedig a törvény kivételes rendelkezése csak a főszabályt bizonyítja s a bíró ily kivételeket felállítani, kiterjeszteni jogosítva nincs, kétséghbe nem vonható, hogy a bíró arra sem jogosult, hogy a felek között a bizonyítás tekintetében különbséget tegyen aszerint, amint ügyvéd által vannak képviselve, avagy ügyvédi képviselet nélkül jelentek meg előtte.

Már az általános polgári perrendtartás 117. §-a is kifejezetten kötelességévé tette a bírónak, hogy — minden különbség nélkül — alperest a védelmére szolgáló ténykörülmények és bizonyítékok előterjesztésére szólítsa fel, s ezen kötelességét ugyanezen §. 2. pontjában hallgatólag kiterjeszti mindkét féllel szemben tanusítandó eljárására nézve.

Nem protectio tehát, ha a bíróság már előzetesen is kifejti azt az álláspontot, amelyet a fél nyújtotta egyik vagy másik bizonyítékkal szemben elfoglal, hanem valóságos kötelesség, melyen nem változtathat azon körülmény, hogy a felet ügyvéd képviseli-e vagy sem, s a mely kötelességben foglalt hatalmas perjogi garancia kiterjed minden perfélre egyaránt.

Dr. Balpataky Imre,
eperjesi ügyvéd

Szerzetes gondnokság alá helyezhető-e?

Az 1877: XX., s az 1885: VI. tczikkeknek gondnokság alá helyezésre vonatkozó intézkedései, továbbá az eljárást szabályozó 1881. évi 3263. sz. igazságügyminiszteri rendelet, a gondnokság alá helyezendőnek állása vagy személyi állapota szempontjából kivételt senkivel szemben meg nem állapítanak. Ennélfogva minden nagykoru egyén gondnokság alá helyezhető, ha az 1877. évi XX. tcz. 28. §-ában jelzett körülmények vele szemben igazolást nyernek.

Felmerült azonban a győri kir. törvényszék előtt a kérdés, vajon szerzetes gondnokság alá helyezhető-e? G. F., szentbenedekrendi áldozár, gondnokság alá helyezése iránt ugyanis a bíróság hivatalból megindította az eljárást, mivel G. F. elmebeteg volt. A pannonthalmi főapát, mint G. F. rendbeli főnöke, ellenezte a gondnokság alá helyezést, mert a szerzetesnek, mint ilyennek, vagyona nem lehet, személyi viszonyai tekintetében pedig teljesen a rendfőnöknek van alárendelve s így nincs sem helye, sem szüksége a gondnokság alá helyezésnek. «Minthogy azonban a törvény általános rendelkezéseivel szemben a szerzetrendek tagjaira nézve kivételes intézkedés nincsen s minthogy a gondnokság nemcsak a vagyonkezelésre, hanem az illető gondnokoltnak cselekvőképességére minden tekintetben kihat»: ezen indokolással az 1877: XX. tcz. 28. §. a) pontja alapján G. F.-t gondnokság alá helyezte a törvényszék s ezt a 3634/96. sz. ítéletet, a pannonthalmi főapát fokozatos felebbezése folytán, úgy a győri kir. ítélő tábla (1232/97. sz. a.), mint a kir. Curia (4951/97. sz. a.) helybenhagyta.

Kétségtelen, hogy ez a felfogás fenálló törvényeinknek megfelel s ezek alapján egyébként határozni nem is lehetett.

Fel lehet azonban vetni azt a kérdést, vajon a szerzetesekre nézve nem kellett volna-e kivételt tenni a gondnokság alá helyezés szempontjából?

A szerzeteseknek törvényben szabályozott és megengedett jogállása folytán elvi szempontból a következő érveket hozhatjuk fel a mai jogállapot ellen:

Tény, hogy hazánkban a szerzetesség speciális jogi intézmény; törvényeink és a kir. rendeletek ebbeli minőségét elismerik és elég részletesen szabályozzák. Elismerik ugyanis a rendfőnökök joghatóságát és házfegyelmi hatalmát a szerzet felett; elismerik az egyes szerzetesek természeti és polgári szabadságának, nemkülönben cselekvési képességüknek nem csekély megszorítását; elismerik és szabályozzák a szerzetesi örökfogadást, professiót, különösen pedig az engedelmesség és szegénység fogadalmát, amelyeknél fogva a szerzeteseknek nem szabad rendfőnökük engedélye nélkül vagyonukról rendelkezni, különösen pedig nem szabad pénzbeli kötelezettségeket magukra vállalniok, nem szabad végrendelkezniök, törvényes örökösük lévén a szerzet, amint ezt több curiai ítélet is elismerte. Maga az 1877: XX. tcz. is figyelemmel van a szerzetesek különleges állására, mikor kimondja a 43. §-ban, hogy gyámságot és gondnokságot nem viselhetnek. A házassági jogról szóló 1894: XXXI. tcz. 25. §-a szerint pedig tilos házasságot kötni annak, aki azon egyház szabályai szerint, melyhez tartozik, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthet.

De nemcsak elvi szempontból, hanem gyakorlatilag is plausibilis kifogásokat lehet felhozni arra nézve, hogy van-e értelme a szerzetes gondnokság alá helyezésének s hogy a gondnokságnak az 1877: XX. tcz. 33. §-ában szabályozott hatálya és célja valósulhat-e szerzetes gondnokság alá helyezése esetén? Így fel lehet hozni, hogy külön gondnok kirendelése valamely szerzetes részére a rendfőnöki joghatóságba ütköző intézkedés, figyelembe véve azt, hogy a szerzetes úgy személyi, mint vagyoni tekintetben a rendfőnök joghatóságának és házfegyelmi jogának van és csak annak lehet alárendelve. A rendfőnök időhöz nem kötött joghatóságával a gondnokság nem egyeztethető össze. Így pl. az 1877. évi XX. tcz. 87. §-a alapján a gondnokoltat a kirendelt gondnok képviseli, holott a szerzetesi intézmény szerint egyedüli jogos képviselője a rendfőnök; továbbá az idézett törvény 92. §-a értelmében a gondnokolt eltartásáról és gyógyításáról a gondnok gondoskodik, holott ez a szerzeteseknél a rendfőnök kötelessége és így tovább. A gondnoknak az 1877: XX. tcz. IV. és V. fejezetében megállapított jogai és kötelességei folytonos összeütközésben vannak tehát a rendfőnök jogaival és kötelességeivel, úgy, hogy a kirendelt gondnoknak módjában sincs törvényszerű jogait gyakorolni, különösen pedig törvényes kötelességeit teljesíthetni, amennyiben a kirendelt gondnok a rendfőnök jogaiba és kötelességeibe személyi tekintetben nem avatkozhatik, semmiféle ellenőrzést nem gyakorolhat; vagyonkezelés végett való kinevezése pedig azért tárgyaltalan, mivel a szerzetesnek vagyona nincs. A gondnok-kirendeléssel tehát tág tere nyílik a zavaroknak és összeütközésnek, amiknek azzal lehetne csak eleget venni, ha az árvaszék a rendfőnököt rendelné ki gondnokul, de mivel a rendfőnök is szerzetes, gondnokul a fentebb id. §. szerint ő sem rendelhető ki.

Ezen érvelés elvi indokai tulajdonképen csak de lege ferenda volnának figyelembe vehetők, akkor t. i., ha arról volna szó, nem kellene-e törvény által kifejezetten kivenni a szerzeteseket a gondnokság alól.

Annyi bizonyos, hogy az ember cselekvőképessége már azon oknál fogva, hogy pl. örült, elmebeteg, korlátolva van s ha ezen állapot beigazolást nyer, az örült által kötött jogügylet, jóllehet nincs is gondnokság alá helyezve, érvénytelen.

Valamint beszámíthatatlan és nem büntethető az örült

akármilyen bűncselekményt követett is el, bár nem helyezték még bírói ítéllettel gondnokság alá. Az az indok tehát, hogy a cselekvőképesség korlátozása végett szükséges a gondnokság alá helyezés, nem teszi feltétlenül szükségessé minden esetben — szerzetesre nézve pedig egyáltalán nem — a gondnokság kimondását, ennek legfeljebb az az egy formai előnye van, hogy ha valakit gondnokság alá helyeztek, a beszámítást kizáró körülményt nem kell külön bizonyítani.

A gondnokság elrendelésének legfőképp a vagyon fenntartása és kezelése, továbbá a könnyelmű elfecseklés és terhelés meggátlása szempontjából van értelme és indoka. Erre céloz és ebből indul ki a törvény összes ide vágó intézkedése is. Minthogy pedig vagyonról a szerzetesnél szó alig lehet, s ha van is vagyon, annak elidegenítését, terhelését és eltestálását már maga a szerzetesi állás korlátozza: a vagyoni szempontok sem kívánják reá nézve feltétlenül a gondnok alá helyezést.

Ha azonban törvényeink értelmében a szerzetest mégis gondnokság alá lehet helyezni, szerintem van egy magyarázat, amely a gondnokságra és a szerzetesek jogállására vonatkozó tételes jogszabályok egymáshoz való viszonyát megfejtí s amely a rendfőnök és gondnok jogkörének collisióját kizárja.

Akkor ugyanis, amikor a törvény nem tesz különbséget a gondnokság alá helyezhető nagykorúak közt a személyi állapot szempontjából, az általános szabályt kiterjeszti a szerzetesekre is és a szerzetes épen olyan elbírálás alá esik e tekintetben, mint bárki más. Következik ez abból is, hogy a polgári törvények, ha valmely különleges állásu vagy foglalkozásu egyént bizonyos teher vagy szolgáltatás alól mentesítenek (pl. a katonák nem adóznak, a lelkészek és tanítók nem fizetnek községi pótdót, a lelkészek nem teljesítenek tényleges katonai szolgálatot, stb.), vagy ha bizonyos szempontból más elbírálás alá esnek (pl. fogadalmat tett egyénnek tilos a házasságkötés; szerzetes nem lehet gyám és gondnok), ezt mindig kifejezetten rendelik s ott, ahol külön szabály nincs, a többi polgárral közös elbánás alá esnek.

Mikor tehát a szerzetes gondnokság alá helyeztetik s vele szemben a gondnoknak törvényes jogköre támad: ezzel régi viszonya a szerzethez, a rendfőnökhöz megváltozott s úgy kell felfogni a dolgot, hogy a rendfőnök összes jogai és kötelességei a gondnokolttal szemben a gondnokság tartama alatt szünetelnek s ha a gondnokságot bírói határozat megszüntnek mondja ki, a rendfőnök hatósága a szerzetesre újból kiterjed. A képviselő, a vagyonkezelés, tartás, stb. a gondnokra megy át a gondnokság ideje alatt s úgy a jogok, mint a köteleességek őt illetik. Így azután nem konkurrál két jogkör egymással, nincs szó jogok összeütközéséről s bonyodalom sem keletkezik.

Mintha burkoltan észrevette volna ezen felfogás helyességét a rendfőnök is. Mikor ugyanis a G. F. gondnokság alá helyezése körül felmerült kiadásokat, nevezetesen az elmebaj megállapításának költségeit tőle követelték, azokat nem fizette meg, hanem községi bizonyítványt csatolt arról, hogy G. F. szerzetes, tehát vagyontalan; holott felebbezéseiben erősen hangoztatta, hogy a szerzetessel szemben az összes jogok és köteleességek őt, mint rendfőnököt illetik. Mig G. F. nem volt elmebeteg, bizonyára nem tagadja meg a rendfőnök a gyógyíttatás költségeit, ha a szerzetes más betegségbe esik, de mihelyt elmebeteg lett és gondnokság alá helyezték, mindjárt más elbánásban részesítette ő maga is!

A gondnokság alá helyezett szerzetes jogállásának ilyen felfogása mellett ki lehet tehát a tételes törvény mai intézkedései dacára is kerülni minden összeütközést a rendfőnök és a kirendelt gondnok jogai között.

Dr. Raffay Ferencz.

Különfélék.

— **A nemzetközi büntetőjogi kongresszus**, mint már megírtuk, a jövő év tavaszán Budapesten tartatik és e tárgyan az utolsó kongresszus elnöke, *Francisco Antonio da Veiga-Beirao* portugali igazságügyminiszter, a magyar miniszterelnökhöz és *Erdély* igazságügyminiszterhez fordult levélileg. Az igazságügyminiszter válaszát az egyet Bulletin-jének utóbbi füzetében találjuk. A levél így szól:

Monsieur le Ministre.

Votre Excellence a bien voulu faire la communication à Monsieur le Président du Conseil et au soussigné, par ses lettres gracieuses du mois d'octobre a. p. conformes, que le bureau de l'Union Internationale de Droit Pénal, qui a l'honneur d'être sous la brillante présidence de Votre Excellence, serait désireux d'organiser en 1899 à Budapest une assemblée générale de cette société scientifique.

Le Gouvernement royal de la Hongrie en témoignant son entière sympathie pour l'œuvre si noble et si importante poursuivie par l'Union, a agréé avec une vive satisfaction ce désir et exprime sa reconnaissance d'avoir choisi Budapest pour cette réunion dont il s'honore d'accepter le patronage.

Je suis heureux que le gouvernement royal m'ait confié la mission d'être l'interprète de ses sentiments et d'inviter l'Union Internationale de Droit Pénal de tenir son assemblée générale de 1899 dans notre capitale. La Hongrie accueillira avec une chaleureuse hospitalité les hommes éminents qui l'honoreront de leur visite et portera un réel intérêt à leurs études et à leurs aspirations.

En priant Votre Excellence de bien vouloir s'adresser à moi pour tout ce qui a rapport aux questions relatives au Congrès, je me mets volontiers à la disposition de Votre Excellence.

J'ai l'honneur de prier Votre Excellence d'agréer l'assurance de ma très haute considération.

Budapest, le 3 février 1898.

Erdély,
Ministre de la Justice.

A son Excellence
Monsieur Francisco Antonio da Veiga-Beirao,
Ministre de la Justice, Président du Bureau exécutif de l'Union
Internationale de Droit Pénal à Lisbonne

— **Vavrik Bélának**, a Magyar Jogászegylet elnökjelöltjének életrajzi adatai a következők.

Vavrik Béla mint egri jogakadémiai jogtanár kezdte pályafutását.

Első nagyobb figyelmet keltett irodalmi dolgozata a jogi személyekről adott jogászyűlési véleménye volt.

Az 1871-iki szervezéskor az egri törvényszék elnökéül neveztetett ki, majd a Fabiny Theophil elnöklete alatt működő kodifikáló bizottságba hívta meg az igazságügyminiszter, melynek munkájában egész a bizottság feloszlataáig tevékeny részt vett.

A kodifikáló bizottság feloszlataása után Vavrik ismét átvette az egri törvényszék vezetését, mely posztójából Fabiny, aki képességeit a kodifikációból ismerte, a marosvásárhelyi kir. tábla tanácselnökévé nevezte ki.

Időközben 1875-ben írta a Magyar Igazságügy V. kötetébe a gyámügyi javaslatról szóló bírálatos dolgozatát, minek következtében e javaslat alapos átdolgozáson ment át.

Szilágyi Dezső, aki szintén vele együtt volt a kodifikáló bizottságban, a budapesti kir. táblához nevezte ki Vavrikot ugyancsak tanácselnöki állásra, majd pedig a miniszterium kodifikáló osztályába hívta meg, hol Vavrik kiválólag az egyházpolitikai materiával foglalkozott.

Mikor a katolikus egyháznak a szükségbeli polgári házassággal szemben tanusított merev visszatartó magatartása folytán befejezett elhatározássá érett meg a kötelező polgári házasság törvénybe iktatása, Szilágyi Vavrikot bízta meg a javaslat megszerkesztésével és Vavrik első javaslata képezi alapját és magvát az 1894. évi XXXI. tcikknek.

Ugyancsak Szilágyi megbízásából vitte keresztül Vavrik

a gyakorlati bírói vizsga átszervezését, és e bizottságnak most is ő az elnöke, kiváló színvonalra emelve a vizsgát.

Erdély minisztersége alatt is tevékeny tagja volt Vavrik a kodifikációs osztálynak és midőn Erdély a magánjogi törvénykönyv előkészítésére állandó bizottságot alkotott, e bizottság vezetésével Vavrikot bizta meg; és tagja maradt a szűkebb szerkesztő-bizottságnak a miniszteriumból való kiválása és curiai tanácselnökké való kineveztetése után is.

A legutolsó Jogászugyűlésen a biztosítási ügynökök jogi állásáról és a részletügyletekről tartott tüzetes és különösen polemikus élő előadásokat.

A Jogászugyűlés vitáinak folytatásaként a Jogászegyletben a részletügyekről tartott beszédei a kiváló felszólalások egész sorát nyitották meg az alapítványok iránti felügyeleti jogról, a holtkezi törvényekről és más tárgyakról.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén dr. Horváth János kir. alügyész tartott felolvasást a sanctio pragmatica lényege és helyzetéről a magyar közjogban. A felolvasó kiinduló pontja azon történelmi alap volt, melyen Deák Ferencz is állott, tudniillik, hogy a sanctio pragmatica szerződés a nemzet s az uralkodó ház, más oldalról az osztrák örökös tartományok között. Továbbá, hogy Magyarország a sanctio pragmatikát nem a «Hausgesetz» másolatának tartja, hanem alaptörvénynek az 1723. évi I., II., III. czikkbe beiktatva, de ebben egyszersmind oly alapot lát jogai garantírozása tekintetében, minő garanciákhoz 1222 óta nem jutott. A sanctio pragmatica a multa nézve «jogelismerés», a jövőre nézve pedig «jogalap». A felolvasó e tételeket a magyar nemzeti élet mindennemű nyilvánulásaiból 1740-től kezdve a mai napig felhozott nagyszámu adatokkal igazolta, s reá mutatott arra, hogy a sanctio pragmaticában foglalt alapeszméket a szokásnak nálunk törvényt alkotó hatalma emelte azon polczra, melyen azok a nemzet jogi meggyőződésében ma is élnek. Reá mutatott a felolvasó arra is, hogy az újabb és bölcséleti alapon álló jogászaink tantételeiket a német-osztrák publicistáktól veszik át, a kik ezzel ép a magyar közjog integritását igyekeznek dementálni. A felolvasás után hosszabb vita indult meg, melyben dr. Márkus Dezső, dr. Pollner Ödön és dr. Concha Győző vettek részt.

— Az Akadémia új jutalomtételei:

1.

Az 1898. évi akadémiai nagyjutalom (200 arany) és Marczibányi-mellékjutalom (50 arany) az 1892—1898. évkörben megjelent, a társadalmi tudományok körébe tartozó munkák legjobbjainak lévén odaitélelndők: az Akadémia figyelmezteti az ily munkák szerzőit, hogy műveiket 1899. évi január végéig a főtítkári hivatalhoz küldjék be, feljegyezvén röviden, amit munkájuk kiváló vonásának tartanak. Azonban e figyelmeztetésnek koránt sincs az az értelme, mintha a be nem küldött munka, melyről a tagoknak tudomásuk van, nem pályázhatna; sőt ha az Akadémia kiadásában jelent meg, vagy könyvtárába már beküldetett volna, hivatkozás történhetik arra, hogy a beküldött munkával szerző pályázni kíván.

2.

A Sztrokay-alapítványból 100 arany fordittatik a jog- és államtudományi szakban 1898. és 1899. évek alatt megjelent legkitünőbb munka jutalmazására. A díj csak önálló becsű munkának ítéltetik oda. Felhivatnak mindazok, a kiknek a jog- és államtudományi körbe eső munkájuk 1898. és 1899. évek alatt megjelent, hogy 1899. évi december hó 31-ig az Akadémia főtítkári hivatalához küldjék be, följegyezvén röviden, a mit munkájuk kiváló vonásának tartanak. E figyelmeztetés azonban korántsem zárja ki azt, hogy a be nem küldött munka, melyről a tagoknak tudomásuk van, szintén ne pályázhasson.

— **A budapesti egyetem jogi karán** a múlt évben kitűzött pályadíjak nyertesei a következők:

A nemzetközi jogból.

Adassék elő a nemzetközi választott vagy békebirósági intézmény jelentősége, utalással annak történeti fejlődésére és

az újabb mozgalmakra, melyek annak általános meghonosítására irányulnak.

Jutalma a Pasquich-alapból 140 forint.
Ferenczy Árpád.

A nemzetgazdaságtanból.

Leplay és iskolájának elméleti és gyakorlati jelentősége.
Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.
Meisels Hugo.

Fejtsék ki az újabb társadalomgazdasági elméletek visszahatása a jogalkotásra.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 forint.
Kovács Lipót.

A közigazgatástanból.

Fejtsék ki a községek (városok) állása a közigazgatás rendszerében, tekintettel belső szervezetükre s a külföldi törvényhozásokra.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 forint.
Veszely János.

A büntetőjogból.

Az anyagi büntetőjog terén folyamatban levő reformtörekvések vázolása és kritikai méltatása.

Jutalma a Pauler-alapból 100 forint.
Horváth Lipót.

— **A budapesti ügyvédi kamara** a polgári perrendtartás tervezetének megbirálására egy választmányi és választmányon kívüli kamarai tagokból álló 15 tagu vegyes bizottságot küldött ki. E bizottság több hónapi munkálkodás után jelentésével elkészült, melyet a bizottság elnöke dr. Králik Lajos legközelebb mutatott be a kamara választmányának. A jelentést a választmány tárgyalás alá veszi s azt a szükséghez képest egy e célból összehívandó rendkívüli közgyűlés elé terjeszti.

— **Az ügyvédi kar történeti kállítását** az ezredéves kiállítás juryje a millenniumi nagy éremmel tüntette ki. A kereskedelmi minister az erről szóló oklevelet és érmet közelebb küldötte meg a budapesti ügyvédi kamarának, mely azokról kitűnően sikerült facsimiléket készítettett és megküldte a kiállításban résztvevő ügyvédi kamaráknak.

— **Hasonnevű ügyvédek** számosan vannak a fővárosban, minek következtében a bírósági és hatósági határozatok kézbesítésénél többrendbeli zavarok merülnek fel, ami nemcsak a felek és ügyvédek, hanem a hatóságok ügymenetére is káros kihatással van. A budapesti ügyvédi kamara legközelebb tartott választmányi ülésében e kérdéssel foglalkozván, elhatározta, hogy a kamara területén levő összes bíróságokhoz és hatóságokhoz körlevelet intéz, melyben intézkedést kér arra nézve, hogy a kézbesítendő ügydarabokon az ügyvéd neve mellé annak pontos lakcíme is kitéssék. Ily módon a téves kézbesítések kikerülhetők lesznek. A körlevél már szét is küldetett.

— **Botrányos határidők.** A budapesti VI. ker. kir. járásbíróóság a 37,190/98. számu, április 28-án beadott sommás kereset első tárgyalására szegedi alperes ellen *augusztus 13-ára* tűzött határidőt. (*Ügyvédi körökből.*)

— **A Zola-per tárgyalásait** gyorsirati feljegyzések alapján kiadta a *Siècle* napilap szerkesztősége két kötetben. Címe: Le Procès Zola devant la Cour d'Assises de la Seine et la Cour de Cassation. Compte rendu stenographique in extenso et documents annexes. A két kötet ára 7 franc. Mellékelve van a bordereau, továbbá összehasonlításul Dreyfus és Esterházy írása, végül Bertillon írásszakértői «kulcsa».

A Magyar Jogászegylet tagjainak névsora és kiadványainak sorjegyzéke külön füzetben megküldetett a tagoknak. A kik nem kapták meg, reklamálhatják a Franklin-Társaságnál. — Az egyet f. hó 22-én (vasárnap) reggeli 10 órakor tartja évi rendes közgyűlését.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Csemegi Károly. *Vavrik Béla* curiai tanácselnöktől. — *Törvénykezési Szemle*: Valutarendezés és a Btk. *Székács Ferencz* curiai bírótól. — A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához. *Haller Gábor* temesvári kir. törvényszéki bírótól. — Elnöki rendeletek. *Dr. Neuschlosz Tivadar* budapesti ügyvédtől. — Az örökös felelőssége. *Dr. Almási Antaltól*. — A pénzbüntetés és bűnpártolás. *Löw Tibortól*. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Csemegi Károly.

Vavrik Béla curiai tanácselnök a következő beszéddel nyitotta meg a Magyar Jogászegylet közgyűlését:

Tisztelt közgyűlés!

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 22-én tartott ülésében elhatározta, hogy méltatva volt elnökének, Csemegi Károlynak, az egylet megalkotása és fejlesztése körül sok éven át kifejtett hervadhatatlan érdemeit, a tisztelt közgyűlésnek javaslatba hozza, hogy Csemegi Károlyt a Magyar Jogászegylet örökös tiszteletbeli elnökének válaszsza meg; továbbá, hogy arczképét festesse meg, a kiviteli módzatok megállapításával és annak kapcsán a további teendőkkel pedig az igazgató-választmányt bizza meg. *(Általános helyeslés.)*

Egy férfiú vált meg a Magyar Jogászegylet vezetésétől, akinek neve annak megalkotásával, fejlődésével és összes életműködésével elválaszthatatlanul van összeforrvá.

Csemegi Károly ezen tudományos egyletnek atyja, — megalkotója volt, — aki annak emelkedésén és felvirágzásán szakadatlanul buzgólkodott és akinek kiváló egyénisége minden tekintetben hivatott volt ezen tudományos testületben a vezérszerep betöltésére. Hatott ő mély alaposságu és széles ismeretkörököt átölelő tudományával, hatott ragyogó szellemével, hatott ékesszólásával és hatott fáradhatatlan munkásságának és kötelességérzetének lelkesítő példájával. Ösztönzött, serkentett, buzditott, oktatott és alkotott is egyaránt. Ostorozta a felületességet, a féltudást, nagyra becsülte az alaposságot. Megjegyzéseiben és észrevételeiben, melyeket nem ritkán a tartott értekezéshez fűzött, mindig bámulhattuk rendkívüli tudományos készségét, ítélő tehetségének erejét, felfogásának gyorsaságát és szellemének megkapó varázsát.

A Magyar Jogászegylet érdekében kifejtett tevékenysége halmozott érdemeinek nem legkisebbike.

Élete, mint eddig, úgy ma is még, a tudományok művelésében és közállapotaink tökéletesítésén fáradozó lankadatlan munkásságban foly le.

Nem volt a közpályán oly szereplése, melyen kiváló tulajdonait nagy sikerekben ne érvényesítette volna.

Már mint ifju 1848 előtt azon dolgozott, hogy a hason-szemleüekkel egyesülve, a magyar tudományos élet fejlesztése céljából egyletet hozzanak létre, mi azonban az akkori rendszer szirtjein hajótörést szenvedett.

A szabadságharcban sem maradt tétlen; a könyvet karddal cserélte fel, amelylyel kezében védte az ország jogait és szabadságait; annak lezajlásával pedig az ügyvédi pályán aratta babérjait. És hogy miként fogta fel az ügyvédi hivatást, arra nézve álljanak itt ezen egyletnek egy teljes-ülése alkal-mával mondott következő szavai:

«Mi öregek, ugymond, egy más iskola, egy más fel-

fogás, egy más szellem befolyása alatt nevelkedtünk és öregedtünk meg; mi az ügyvédség alapját és létfeltételeit egy félszázadon keresztül az ügyvéd hivatásának ethikai jelentőségében kerestük. E gondolat, ez eszme tartott fen minket sokszoros nehéz, keserű küzdelmekben, ezen felfogás-ból származott önérzetünk és büszkeségünk, ez emelte lel-keinket és bátorított azon szolgálatokra, melyeket igen gyakran önfeláldozásokkal megtenni, a mi felfogásunk szerint, ügyvédi kötelességünk parancsolta. Az eszme, mely minket a forumra hívott, azon magas ethikai szempont volt, mely az ügyvédséget a jognak valódi képviselőjévé, védőjévé, nehéz időkben az erőszak elleni harcosává, a jogtalanság ostromló-jává tette.»

Kérdem: lehet-e az ügyvédi hivatást ékebben, magasz-tosabban és igazabban festeni?

Kitüntető meghívásnak engedve, az ügyvédséget egy másik hivatással cserélte fel, midőn belépett az igazságyügy-miniszteriumba, hol a jogászi feladat legnehezebbikére vállal-kozott. Administratív elfoglaltsága mellett, több, alkotmányos jogunkba mélyen belevágó törvények előkészítésén munkál-kodva, s a nemzetközi jogviszonyok nagyfontosságu kérdéseiben is uttörő munkát végezve, — egymaga készíté el a magyar önálló kodifikáció eddigi legnagyobb alkotását, a magyar büntető-törvénykönyvet. Nem kell ezen műről itt bővebben szólnom, ismerjük mindannyian s azt mondhatjuk, hogy a munka dicséri mesterét. Nincs emberi mű, legyen bár az a legnagyobb lángészé, mely a teljes hibátlanság eszményi tökélyével dicsekedhetnék, ez az igazság áll az ő nagy művére is; jól tudja ezt maga annak megalkotója: de elmondhatjuk, hogy nincs oly állam, bármily művelt, melyben büntető-törvénykönyvünket elsőrangú kodifikátori alkotásnak ne tekinthetnék.

Kodifikátori munkásságával egybekötötte fényes parla-menti szereplését, melyben őt kiváló szónoki tehetsége is támogatta és az akkori, igen jeles férfiakban gazdag képviselő-háznak számos éven át egyik elismert tekintélye és büszke-sége volt. Ki ne emlékeznék ott aratott babérjaira a büntető-törvénykönyv tárgyalásánál?

Nyilvános pályafutásának mintegy megkoronázásául fog-lalta el később azt a magas birói állást, melyben szintén mint uttörő, fényes tehetségét és tudományát saját alkotta művének gyakorlati alkalmazásában érvényesíthette.

Ez volt célja, ez volt nemes ambíciója. Itt látjuk a nagy elméleti képzettségnek a gyakorlat terén hasznosítását, a két egymást kiegészítő és termékenyítő elemnek nagy eredményeit. Azok az örökbecsű, nagyszámu döntvények, amelyek úgy az anyagi, mint az alaki büntetőjog terén nap-világot láttak, és a melyek rövid idő alatt bámulatosan emelték a magyar büntető judikatura színvonalát, nagy részben az ő irányt jelelő szellemi kiválóságának köszönik eredetüket.

Tisztelt Közgyűlés! Nem életrajzot adok, midőn Csemegi Károlynak a nyilvános pályán végbement működését nagy vonásokban méltatom. Arra más avatottabbaknak kellene vállalkozniok; nem is volna annak most itt helye; mert hiszen ily hü életrajz az utolsó évtizedeknek az állam kulturális és politikai életére vonatkozó eseményeitől elszige-telten nem is volna lehetséges.

De ezeket a szűk keretbe foglalt verőfényes vonásokat szemeink elé varázsolni, azt hiszem, mindnyájunknak jól esik egy oly férfiunál, ki ezen egyletnek majdnem két évtizeden át vezére, és lelke volt, és a ki a magyar tudományos életnek egyik halhatatlan mértőföldmutatója, — és a kinek szellemi öröke már életében oly gazdag, hogy egy sincs köztünk, a ki abban nem osztozott volna.

Ő mondta azt ezen egylet egyik teljes-ülésében, midőn egyik tagtársunk egy hirneves franczia ügyvéd védbeszédeit ismertette, hogy nincs biztosabb mód a szellem emelésére, mint kitüntetni azokat a nagy férfiakat, kik szorgalom, buzgalom, emelkedettség, mély és kiterjedt tanulmány és tudomány által vített ki magoknak nagy nevöket; alkalmazzuk magunkra, de első sorban ő reá magára ezt a helyes és igazságos mértéket.

Tisztelt Közgyűlés! Ha nyilvános és társadalmi életünk rejtekeibe és utvesztőibe kívánnék mélyedni, a sötét háttérből még fényesebben emelkednék ki Csemegi Károlynak alakja, mert az ő ítéletét nem hamisították meg, és szellemét nem homályosították el sem mellékérdekek, sem a szégyent és férfiatlan megalázkodást takargató álokoskodások; és midőn előtte a vagyongyűjtés tiszta forrásai is nyitva állottak, ő azok mellett, utszélen érintetlenül hagyva azokat, a stoicus bölcsész lelki nyugalomával és önérzetével haladt el; ilyenkor eszembe jutnak a római költőnek, Iccius barátjához intézett epistolájában foglalt szavai, melyek senkire sem illenek jobban, mint Csemegi Károlyra, jelezve a kornak is, melyben él, irányát: Quum tu inter scabiam tantum, et contagia lucri, nil parvi sapias et adhuc sublimia cures.

Ezek után, tisztelt Közgyűlés, nincs miért még különösen is kiemelnem, hogy az igazgató-választmány csak a legtermészetesebb erkölcsi kötelességét teljesíti, midőn a tisztelt Közgyűlésnek ajánlja, hogy Csemegi Károlyt a Magyar Jogászegylet örökös tiszteletbeli elnökévé megválasztani, és arczképének megfestetését elhatározni méltóztassék, hogy az a Magyar Jogászegylet által használt teremben felfüggesztessék, nem egyszerű faldiszul, mint sok más, melyeket már a közeli idők igazságos ítélete a méltó feledékenységgnek ad át, hanem hogy úgy a jelen, mint a jövő nemzedék lelkesüljön szemléletén és hogy jusson eszébe, hogy csak az a nemzet életrevaló, a mely a tudomány és a szellem nagysága előtt meghajol. Ajánlom az indítványokat elfogadásra. (*Hosszan tartó lelkes éljenzés.*)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Valutarendezés és a Btk.

A Btk. megalkotásánál volt *foljó pénzünk*: az osztrák értékű ezüst forint és az ezt helyettesítő 1 frtos, 10 frtos, 100 frtos, 1000 frtos bankjegyek, valamint az 5 frtos és 50 frtos államjegyek; volt ezenkívül a szintén *foljó pénzül tekintendő* $\frac{1}{4}$ frtos ezüst pénzünk, továbbá a *váltópénz nemek*: 20 kros, 10 kros, 4 kros, 1 kros és $\frac{1}{2}$ kros.

A törvényhozó csak ezen pénznemeket tarthatván szem előtt, a Btk. II. R. XI. fejezetében a pénzhamisítás és az ezzel kapcsolatos delictumok tekintetében azon megkülönböztetést tette, hogy az *értékpénzek* hamisítása fegyházzal büntetendő büntetett, ellenben a *váltópénz*, vagy ezt pótló papírpénz meghamisítása csak fogházzal büntetendő vétséget képez. Hogy a törvényhozó nem gondolt, de nem is gondolhatott arra, miszerint *nemes fémből* vert pénz is a *váltópénz* kategóriájába legyen sorolható, bizonyítja a 208. § 3. pontja, mely szerint a csonkitott ezüst pénz csalárd használata, mint büntett, börtönnel büntetetik.

Közbe jött azonban az 1892. évi XVII. tczikkal kezdeményezett valutarendezés. A törvénnyel e téren tett első

lépés már mélyen érinti a Btk. II. R. XI. fejezetének intézkedéseit, mert bár meghagyja ideiglenesen a 84 kr. valódi értéket képviselő ezüst 1 frtost *foljó pénznek* (értékpénznek), addig a régi *váltópénzeket* fillérekkel helyettesíti s egyszersmind forgalomba helyez egy új pénznemet: az ezüsből készített 1 *koronás érmet*, a mi ugyan a koronaérték legkisebb egységét viseli névleg magán, de belső tartalmánál fogva az 1 frtos ezüst éremnek a relatio szerinti fele értékét, a 42 krt, sem éri el.

Természetes tehát, hogy a judikatura, bár a fentebb idézett 1892. évi XVIII. tcz. a váltópénz kifejezést sehol sem használja ugyan, azonban értékpénz gyanánt csak az aranyból vert 10 és 20 koronás pénzeket, valamint átmenetileg az 1 frtos ezüst tallérokat veszi: az 1 koronás, 20 filléres, 10 filléres, 2 filléres és 1 filléres ezüst, nikél és bronz pénznemeket csak a váltópénz fogalma alá vonhatta.

Nem ismerem ugyan konkrét esetet, melyben az ezüsből készült 1 koronás érmek megcsonkítása által létesített volt a 208. §. 3. pontja szerinti delictum, de nem kétlem, hogy ily esetben a bíró a törvény grammatikai értelmétől eltekintve, a 208. §. 4. pontját fogná alkalmazni.

Eddig tehát a gyakorlatban nem merült fel oly nehézség, mi a büntető-bíró lehetetlen feladat elé állította volna, bár furcsa dolog, hogy a mig az 1 koronás pénz hamisítót csak vétség miatt büntetjük, addig a bimetalistikus latin Unio pénzegységét képező franc, lira, lei stb. hamisítót büntetben mondjuk ki bűnösöknek, jöllehet ezen ezüst pénzek az 1 korona névértékét, az 50 krt (100 fillért), meg nem haladják.

A valutarendezés további fejlesztése szempontjából és ragaszkodva az aranyérték azon elvéhez, hogy értékpénzül csak az arany tekinthető; de más oldalról felhasználható a rendelkezésünkre álló ezüstkészletet, az vétetett tervbe, hogy az 1 frtos ideiglenes értékpénznek a forgalomból való kivonása mellett, 5 koronás névértékű ezüst érmek bocsájtassanak forgalomba és ezzel a *nem-értékpénzek* típusai szaporíthatni fognak.

A benyújtott törvényjavaslatnak a hírlapokban közzétett ismertetéséből tudjuk, hogy a tervbe vett 5 *koronás* pénzek nem fognak a 119% arányhoz viszonyított belső értékkel birni, hanem úgy mint az 1 koronások, ezek is belső becsüknél nagyobb névértékkel bíró oly pénzek lesznek, mik csak az apró forgalmat kiszolgálni lesznek hivatva s bizonyos mennyiségen túl azokat fizetésül elfogadni senki sem lesz kötelezve. Tehát ezek sem lesznek egyebek váltópénznél.

Annyi azonban bizonyos, hogy e pénzek az 1 frtosnál mégis nagyobb belső értékkel fognak birni, az 1 francos pénzeknek belső értékét többszörösen meghaladni fogják; valamint az is valószínű, hogy a nagyobb súlyu ezen pénzeknek csalárd célból való megcsonkítása is inkább fog használnal kecségetni, mint az 1 koronás kis pénzdaraboké.

Ebből tehát igen furcsa helyzet fog előállani; ugyanis: 1. az 1 frtosok máról-holnapra nem lesznek a forgalomból kivonhatók s a pénzhamisítók ezen pénznem meghamisítását fogják tovább is üzni, már csak azért is, mert különböző keletű és alaku 1 frtosok levén forgalomban, ily hamisítvánnyal a csalás a felismerés nehézsége miatt jövedelmezőbb lesz. Ha tehát majd valaki hamis 1 frtost készít, az büntetett fog elkövetni; ha pedig 1 frtnál nagyobb név- és belső értékű 5 koronást utánoz, akkor a delictum csak vétség lenne (?).

2. Ha valaki 1 franc értékű külföldi ezüst érmét hamisít, szintén büntetett követ el, ha ellenben ehhez viszonyítva több mint ötszörös névértékű, de belső tartalom szerint is értékesebb 5 koronást hamisít: akkor a cselekmény csak vétség lesz (?).

3. a 208. §. 3. pontja szerint pedig megoldhatlan kérdés elé állíthatnánk akkor, ha 1 frtos érme, 5 koronás ezüst pénz

és 1 franc értékű külföldi pénznemek megcsonkítása követelnék el, akár halmazatban, akár e nélkül.

Mínthogy pedig kétséget nem szenvedhet, hogy a valuta-rendezés életbeléptetése és fokozatos keresztülvitele nem módosítható a Btk. tételeihez, hanem ennek kell alkalmazkodni a nemzetgazdasági és pénzügyi politika által diktált valutarendezés módozataihoz; és minthogy nem szabad a bíróságokat oly dilemma elé állítani, a melyből a törvénynek erőszakos magyarázata nélkül kibontakozás nem képzelhető; minthogy végre nem védi meg a közérdeket kellőleg, ha az ezüsből készült, bár értékpénzt nem is képező, de a törvény megalkotásánál a törvényhozó szeme előtt lebegett váltópénz értékét tetemesen meghaladó értékű pénznemeknek hamisítása és az azokkal üzőtt csalárdságok, csak a váltópénz-nemekre illő csekély minősítés szerint ítéltesse meg: azt hiszem, még mielőtt a valutarendezés további folyamán a kontemplált intézkedések megvalósíthatnának, már ezen egy szempont miatt is szükséges lesz a Btk. novelláris módosítását eszközölni.

Maga a megoldás nem lenne nehéz. Lesz *aranyunk*, lesz *ezüst* váltópénzünk és lesz ezen kívül a régi váltópénznek megfelelő *nem nemes fémből* készült aprópénzünk. Büntető törvényünk is háromféle szabadságbüntetést alkalmaz: *fegyház*, *börtön* és *fogház*. Aranyért fegyház, ezüstért börtön, nikelért fogház legyen a büntetés. Ha ebben megállapodtunk, akkor a II. R. XI. Fejezetének átdolgozása sok fejtörésre és vitára okot szolgáltatni nem fog.

Székkács Ferenc.

A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához.

A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 16. számában fenti czímen megjelent közleményemre, ugyancsak a *Jogt. Közl.* 18. számában dr. Raffay Ferenc tollából megjelent cikkre, épen a cikkíró által hangoztatott azon helyes elvből kiindulva, hogy a házassági válóperekben követendő eljárás hiánya folytán, a szaksajtó is hivatva van, a vitás tételek tisztázására, — a tek. szerkesztőség szíves engedelmeivel — egy pár szóval reflektálni kívánok. Mindenek előtt nem hagyhatom szó nélkül cikkíró azon megjegyzését, hogy a cikkemben említett három különböző elsőbírói eljárás egyáltalában nem létezne, hogy ezt talán csak én magam gondoltam ki.

Készséggel beismerem, hogy az újabb időben a legfelsőbb fokban eljáró bíróságunk, az 1894. évi XXXI. tcz. 77. §-ára alapított bontó perekben, irányuló elvül elfogadható kijelentéseket tett s azt is koncedálom, hogy talán kevés kivétellel az elsőbíróiságok is, a helyes irányban kezdenek mozogni, de a fentebb említett §. alapján folyamatba lett perenkívüli eljárás keretében jogorvoslatnak helye nincsen, direct erre vonatkozó kérdések tehát a felsőbb bíróságok eldöntése alá nem is kerülnek s a felsőbb bíróság csak a válóper érdemében hozott határozataiban adhat álláspontjának kifejezést s a válóper érdeme rendszerint némi kihatással van az alaki kérdésre is s ez szülhet — lehet hogy látszólagosan — ellentéteket s ez lehet oka, hogy az elsőfokban eljáró bíróságok némelyike, az általam említett eltérő gyakorlatot követi.

Határozottan állíthatom, hogy magam tapasztaltam a háromféle bírói gyakorlatot s ez vezetett arra, hogy előbbi cikkekcském papírra vessem.

Mult cikkemben kifejtett következtetések végeredményével cikkíró egyetért s így a kérdésekre nem kell visszatérnem.

Azonban kissé bővebben kell nekem is foglalkoznom a cikk azon tételével, melyben az életközösség visszaállítását elrendelő bírói határozat kibocsátásának előfeltételét képező szándékos és jogos indok nélküli elhagyás, meg a hat havi, illetve egy évi határidő tekintetében — nézetem szerint —

megkövetelendő valószínűsítés tekintetében cikkíró azt jelenti ki, hogy e meghatározás nem praecis és nem is fogadható el, mert állítása szerint a perenkívüli eljárásban a szándékos és jogos indok nélküli elhagyás egyáltalában még nem is valószínűsítendő, a hat havi, illetve egy évi határidő eltelte pedig nemcsak valószínűsítendő, hanem községi bizonyítvánnyal okvetlenül bizonyítandó, mert a hat hó, illetve egy év le nem telté előtt a feleket nem illeti meg a kérvényezési jogosultság.

Az 1894. évi XXXI. tcz. 77. §-ának egyszerű nyelvtani értelmezése szerint, úgy gondolom, nem képezheti vita tárgyát az, hogy a szándékos és jogos indok nélküli elhagyás, a bontó ok fenforgásának feltételét, mondhatjuk alapfeltételét képezi és pedig a törvényszakaszon mondott szerkezetét figyelembe véve, oly feltételt képez ez, mely úgy az a), mint a b) pont eseteire kiterjed, de nem ezek, hanem a mindkét pontban külön-külön megállapított feltételek mindenikére vonatkozóan előfeltételt is képez. Az összes előfeltételek be kell hogy következzenek tehát, hogy a bontó ok létesüljön s a bírói felhívás kibocsátása alkalmával is tekintettel kell lennünk a feltételekre és pedig ezek mindnyájára.

Kettős előfeltétel van tehát a törvényben meghatározva arra is, hogy a bírói felhívás kibocsátható lehessen s amint már előbbi cikkemben említettem, az igazolás az összes feltételekre vonatkozóan érvényesíthető s az előfeltételek perrendszerü beigazolása a per érdemében fog helyet.

Ebből kiindulva tehát nem vélem helyesnek cikkíró fentebb említett azon állítását, hogy a két előfeltétel egyike még nem is valószínűsítendő, a másik pedig közokirattal bebizonyítandó. Miért?

Miért teendő az egyforma hatályal bíró előfeltételek között különbség, miért tekintendő csak a hat havi, illetve egy évi határidő eltelte a kérelmezési jogosultság megállapítására alapul?

A házassági törvény 77. §-a alapján indított bontó perekben, rendszerint — mondhatnám kivétel nélkül — már az életközösség visszaállítására irányuló perenkívüli eljárás megindítására benyújtott kérelemhez a kérelmező fél által községi, helyhatósági bizonyítvány lesz csatolva — melyben a törvényben említett idő eltelte igazolatik — és viszont a szándékos és jogos indok nélküli elhagyás, mint nemleges körülmény egyoldaluan, alig-alig igazolható: ezek lehetnek talán cikkíró kijelentéseinek indokai.

Ugy gondolom azonban, hogy visszafelé következtetnünk nem lehet, mert azért, mivel rendszerint a peres fél a könnyen beszerezhető és a per érdemében is teljes bizonyítékot képezhető községi bizonyítványt mutat be, nem mondható ki elvül az, hogy a hat havi, illetve egy évi határidő eltelte teljes bizonyíték erejűen beigazolandó, mert hiszen a perben utóbb védekező, vagy igazolást beadó házastársnak az is jogában áll, hogy kimutassa, miszerint a törvényben meghatározott idő sem telt le és hogy esetleg a községi bizonyítvány téves alapon lett kiállítva s az esetben a községi bizonyítvány, mint bizonyíték úgy sem lesz figyelembe vehető s a téves alapon kibocsátott bírói felhívás is hatályal bíróinak nem tekinthető. Szóval nézetem szerint a perben védekező, vagy igazolással élő házastársat az a jog is megilleti, hogy a bírói határozat téves alapon kibocsátását megtámadhassa, annál is inkább, mert az életközösség visszaállítása tekintetében kibocsátott bírói felhívás, határozat ellen, állandó és helyes bírói gyakorlatunk szerint felebbvitel utjáni jogorvoslatnak helye nincsen.

De különben is nem tartom kizártnak, — ámbár elismerem, hogy a legritkább esetekben fordulhat elő, — hogy a perenkívüli eljárást folyamatba tenni szándékozó házaspár nem tud egy vagy más okból községi bizonyítványt beszerezni s nem tartanám indokoltnak, hogy ez okból elzártnék attól, hogy az életközösség visszaállítására vonatkozó bírói felhívás

kibocsátását kérelmezhesse, mert hiszen nem-e képezhet a bírói felhívás kibocsátására alapot, egy-két tanu által kiállított és magán- vagy pláne közokiratba foglalt oly nyilatkozat, melyben nevezettek kijelentik azt, hogy eskü alatt készek igazolni, miszerint a házaspár 6 havi vagy egy évi időtartam óta különválva élnek.

Az életközösséget visszaállítani rendelő bírói határozat kibocsátását felsőbb bíróságunk állandó, helyes gyakorlata szerint, csak az a házaspár kérheti, ki az életközösséget a maga részéről folytatni hajlandó, tehát a kibocsátott bírói határozat, ha ennek alapján az életközösség tényleg visszaállítatik, célját nem tévesztette el, ha a 6 havi vagy egy évi határidő nem is lett már a perenkívüli eljárásban teljes bizonyíték erejűen biegaolva. Ha pedig a bírói felhívásnak az életközösséget megbontó házaspár eleget nem tesz és vagy igazolás vagy a végelválás kimondásának kérelmezése folytán az ügy érdemi elintézés alá kerül, úgy a peres félnek érdekében, mint a bíróság köteletségében áll, hogy az összes előfeltételek, tehát a törvényben meghatározott idő eltelte is beigazolást nyerjen.

Továbbá nem tartanám azt sem elfogadhatónak, ha az életközösség visszaállítását kérelmező házaspár a szándékos és jogos indok nélküli elhagyást még nem is valószínűsítene, mert ez a körülmény a 77. §-ban konstruált bontó ok alapfeltétele és a bíróság előtti eljárásnak komolysága és az, hogy nincs ok, amiért az előfeltétel valószínűsítése egyszerűen mellőzendő, követeli, hogy az alapfeltétel valószínűsítve legyen, már csak az okból is, mert nézetem szerint a valószínűsítésre elegendő, ha a kérelmező az elhagyás körülményeit — melyből a bíróság a szándékosságot és jogos indoknélküliséget következtetheti — előadja s ennek megkövetelése által elérhető az is, hogy a házassági életközösség visszaállítására felhívott fél előzetes tájékoztatást nyer, kérelmező pedig a per érdemében — esetleg a nyomozó eljárás fegyverével — a felhozott körülmények bizonyítására szorítható, illetve ezek valótlansága kideríthető.

Ujból is ismételnem kell tehát, hogy nézetem szerint a már többször említett kettős előfeltétel a perenkívüli eljárás keretében nem bizonyítandó, hanem okvetlenül, feltétlenül valószínűsítendő.

Ezzel kapcsolatban — miután hasonló kérdésre vonatkozik — kiterjeszkedem a *Jogt. Közl.* 19. számában Uzonyi Géza által közreadott cikkekre, illetve ennek a házasságvédő kirendelésére vonatkozó részére is, mert az abban hangoztatottakkal nem mindenben értek egyet.

Ugyanis a házassági törvény 77. §-ára alapított bontó perekben a perenkívüli eljárásban házasságvédő kirendelésének szüksége nem forog fen és tényleg a bírói gyakorlat szerint a házasságvédő kirendelése mellőztetik is, mert az előző eljárás épen a házassági életközösség visszaállítására, tehát a házasság fentartására irányul s így oly egyénre, faktorra, ki a házassági kötelék fentartására hivatalból törekedjen, szükség nincsen.

Ha azonban a perenkívüli eljárás befejezése után vagy az ellenfél által igazolás adatott be, vagy a házasság felbontása lesz kérelmezve, az ügy érdemébeni tárgyalás házasságvédő kirendelése mellett lesz foganatosítandó s úgy gondolom, ez alkalmazást is talált eddig is, mert váloperré a perenkívüli ügy csak a fentebb említett két esetben alakul át, s nincsen semmi törvényes alapja vagy elfogadható indoka annak, hogy a házasságvédő kirendelése a 77. §. alapjáni bontó perekben mellőztessék és ezen per más §-okra alakított perekből eltérő eljárás útján vitessék keresztül s így tehát az e §. alapján indított perekben is, természetesen a perenkívüli eljárás befejezte után, szabályszerű békéltetési tárgyalás tartandó és házasságvédő is rendelő ki.

Haller Gábor,
temesvári kir. tszéki bíró.

Elnöki rendeletek.

Az elnöki és járásbíróági rendeleteket mint anyagi jogforrást a magyar magánjog eddig nem ismerte. Csak imént történt meg, hogy ilyen *polgári anyagi jogokat* szabályozó rendeletet a — büntetőbíróság elnöke bocsátott ki. De szóljanak a száraz tények:

Ezen lapok f. évi 15. számában ismertettem a budapesti kir. ítélő táblának azon határozatát, amely a gellérthegyi rablógyilkosok bűnügyében kelt elsőbíróági büntető-ítélet alapján biztosítási végrehajtást adott a magánpanaszosnak azon kárösszeg erejéig, amelyet a gyilkosok által elzálogosított, a meggyilkolt fiától elrablott értéktárgyak kiváltásaért fizetett. A biztosítási végrehajtás Fuchs Mátyásnak a *büntető törvényszék elnöki letétében kezelt ingóságaira* rendeltetett el és ezekre lett volna foganatosítandó. Igen ám, de a büntető-törvényszék elnöke a nála megjelent bíróági végrehajtónak és magánpanaszos képviselőjének kijelentette, hogy ő ezen ingókra foglalást vezetni nem enged, mert ő ezen kérdést már elintézte egy négy év előtt kelt rendeletével, amely következőkép szól:

«A budapesti kir. törvényszék büntető-osztályának vezető-jétől. 249/94. aleln. sz. Nagyságos Boronkay Ignác urnak, kir. táblai bírónak és az V. ker. kir. járásbíróság vezetőjének Budapesten. Már többször fordult elő, hogy a vezetése alatti tekintetes kir. járásbíróság oly értékekre rendelt foglalást, melyek valamely bűnüggyel kapcsolatosan az 1882. évi július 5-én 20763. sz. a. kiadott I. M. rendelet, valamint az 1892. évi bünt. ügyv. szabályok 69. és köv. §-ai értelmében elnöki, illetőleg irodaigazgatói letétben kezelendők, holott az 1881. évi LX. tcikk 83. és 84. §-a világosan kiemeli, hogy a lefoglalásnak csak (!) oly követelésekre van helye, melyeket a végrehajtást szenvedő valamely közpénztárból vehet fel, vagy ha bírói letétbe helyezett összegekről vagy tárgyakról van szó. Azt hiszem, szükségtelen kiemelni azt, hogy az elnöki letét sem közpénztárt nem képez, sem a bírói letét hatályával nem bir (?), onnan a kir. ügyész meghallgatása és a büntetőbíróság utasítása nélkül senki sem vehet ki semmit; és az elnöki letétkezelő sem fogadhat el semmiféle más hatóságtól az ő letéteire nézve intézkedő végzést (?!), sem a kapott utasítás végrehajtását meg nem akasztatja; ugyanazért kénytelen voltam mindannyiszor e foglaló végzéseket visszaküldeni (!); mind amellet ujabban is érkeznek ily végzések és ezek ujabban oly munkát és nehézségeket okoznak, melyekből sem a bíróságok, sem a felek részére eredmény nem várható. Az idézett 1882. évi rendelet szerint az ily bűnügyi letétek, ha a bünvádi eljárás folyamán már reájok többé szükség nincsen, ugys bírói letétbe helyeztetnek és *akkor állhat be csak az az eset*, hogy a polgári bíróság a végrehajtási törvény idézett szakaszai alapján reájuk nézve hatályosan intézkedhetik. Ugyanazért az iránt van szerencsém Nagyságodat megkeresni, méltóztassék megfelelő uton oda hatni, hogy a vezetése alatti járásbíróság bírói tagjai e törvényszerű felfogásomban engem támogatni sziveskedjenek. Kelt Budapesten, 1894. évi május hó 9-én, Zsitvay Leó, s. k. kir. törvényszéki alelnök».

A budapesti kir. ítélő táblának jogerősen és az elnöki letétben levő ingók darab- és névszerinti megjelölésével elrendelt biztosítási végrehajtása tehát nem volt foganatosítható, mert a kiküldött bíróági végrehajtó a jogerős végzésére, tehát a törvényre támaszkodó magánpanaszos képviselőjének azon kívánságát, hogy a végrehajtás szükség esetén karhatalommal foganatosíttassék, a *magas elnöki tiltakozásra és rendeletre való hivatkozással* megtagadta.

De ezért még el nem csüggedtem. «Non omnia possumus omnes», így tartja a római bölcsesség és aznap éjjel azon meggyőződésben hunytam le szemeimet, hogy utóvégre is méltánytalan dolog azt kívánni, hogy a büntető törvényszék

elnöke ismerje a hatáskörétől oly távol eső végrehajtási törvényt. Hiszen ott van a polgári bíróság, a par eminence «végrehajtási» járásbíróság, az bizonyára válaszolt a magas elnöki átiratra. Meg is álmodtam a következő választ:

«A budapesti V. ker. járásbíróság vezetőjétől, Méltóságos Zsitvay Leó urnak, a budapesti büntető törvényszék elnökének. Méltóságodnak az elnöki letétek foglalása tárgyában hozzám intézett nagybecsű átiratára van szerencsém válaszolni, hogy azokat a tárgyakat, amelyek végrehajtás alá *nem* vonhatók, a végrehajtási törvény 51. §-a állapítja meg, már pedig ezen szakaszban *egy szóval sincs mondva, hogy elnöki letétben levő ingók le nem foglalhatók.* Ilyen intézkedést a törvény már csak azért sem tartalmazhat, mert nem mondhatja azt, hogy amíg minden tisztességes embernek bárhol, bármilyen harmadik személy kezén levő, bárminő pénztárnál őrzött ingói és értékei lefoglalhatók, addig a büntetéseket *törvényes privilegiumban* részesülnek és az ő dolgaik, amelyekhez rendszerint bűncselekvény útján jutottak, egyáltalán és így a károsult javára sem foglalhatók le. Ezen meggyőződésemet Méltóságodnak a 20,763/82. számú I. M. rendeletre és az 1892. évi bünt. ügyv. szabályok 69. §-ára való hivatkozása sem alterálhatja, mert az érintett rendelet 1. pontjának *i)* alpontja csakis a szoros értelemben vett *bűnjel*ekre és nem a vádlottnak tulajdonát képező egyéb értékekre vonatkozik, sőt 2. pontjában világosan rendeli, hogy: «minden, a bírósághoz befolyó egyéb pénz és érték *birói letétként* kezelendő». Az ügyviteli szabályok hivatkozott 69. §-a pedig csak annyit mond, hogy minden büntető-ítélet tartalmazzon: «*d)* intézkedést a *bűnjel*ek gyanánt lefoglalt tárgyak és *egyéb letétek*re nézve» tehát szintén világosan *distingvál* a *bűnjel* és *vádlott magánvagyon*a közt. Már pedig a nagytekintetű kir. ítélő tábla a jelen esetben a végrehajtást nem *bűnjel*re, hanem vádlott magántulajdonát képező és a «büntető törvényszék elnöki letétében 908/97. t. cz. alatt őrzött egy darab aranyórára, egy darab aranylánczra, stb.» rendelte el, amely jogerősen elrendelt végrehajtás foganatosítandó, annál is inkább, mert *még a szoros értelemben vett bűnjel*et sem vette ki a törvény a végrehajtás alól, az államnak a bűnjelre vonatkozó igénye *közjogi természeténél fogva* amugy is megelőzvé minden *magánjogi* zálogjogot. Az 1881. évi LX. tcz. 83. és 84. §-ai egy szóval sem mondják azt, — amint Méltóságod átirata állítja, — hogy «a lefoglalásnak *csak* oly követelésekre van helye, melyeket a végrehajtást szenvedő valamely közpénztárból vehet fel, vagy ha birói letétbe helyezett összegekről vagy tárgyakról van szó», hanem ezen szakaszok csak külön, speciális rendelkezést tartalmaznak ilyen követelések foglalására nézve «az eljárás egyszerűsítése és a költségkimélés» szempontjából, amint azt a törvényjavaslat indokolása is kiemeli. Hogy «az elnöki letét sem közpénztárt nem képez, sem a birói letét hatályával nem bir» — amint Méltóságodnak kiemelni méltóztatik — szintén nem egyezik az én szerény felfogásommal, mert az elnöki letét közpénztár is, birói letét is: olyan közpénztár, amely a birói letétek egyik alfajának, az elnöki letétek őrzésére és folyósítására van hivatva. Ne méltóztassék tehát az elnöki letétkezelőt oda utasítani, hogy ő «*semmiféle más hatóságtól az ő letétére nézve intézkedő végzést el ne fogadjon*», mert a foglalást tudató rendelvényt, mint birói meghagyásból kifolyó parancsot *elfogadni neki törvényparancsolta kötelessége*. Mindezeknél fogva aziránt van szerencsém Méltóságodat megkeresni, méltóztassék megfelelő uton oda hatni, hogy a *birósági végrehajtók törvényben gyökerező kötelességeik teljesítésében a jogkereső felek kiszámíthatatlan kárára ne akadályoztasanak*».

Hiu álomkép! Mennyire szétfoslott, amidőn másnap utána járva, a büntető törvényszéki elnöki rendeletet így láttam elintézve:

Végzés: 349/94. eln. sz. Ezen elnöki leiratot tudomásvétel és *miheztartás végett* a tek. kir. aljárásbíró urakkal, a

fogalmazási személyzettel és a bir. végrehajtó urakkal másolatban közlöm. Budapesten. 1894 május 12-én. *Boronkay*, s. k., kir. ítélő táblai bíró.

Ezen lapok jogászközönsége előtt felesleges volna fejtegetni az efféle *átirati uton való igazságszolgáltatás* törvényellenességét. Csak a végeredményről akarok még röviden beszámolni, amely legjobban illusztrálja annak fonákságát. A végrehajtó eljárása ellen 1898 április 6-án 64,315/98. sz. a. beadott előterjesztésem, amely felett a végrehajtási törvény 35. §-a értelmében a bíróságnak *8 nap alatt* kell határoznia, 1898. évi május hó 17-én, tehát 41 nap után nyert elintéztet. Elintéztetett pedig számtalan utánjárás után olykép, hogy a *büntető törvényszék által 33,519/98. sz. végzéssel ezen napon a budapesti V. ker. járásbíróságokhoz átküldött értékekre* a kir. ítélő tábla által 968/98. sz. végzéssel elrendelt biztosítási végrehajtás foganatosítása végett a végrehajtási iratok a bir. végrehajtónak kiadattak, minek folytán a *kilencz hét előtt elrendelt biztosítási végrehajtás* néhány nappal a Curia büntető ítéletének jogerőre emelkedése előtt, tehát szerencsére még a magánpanaszos károsodása nélkül foganatosítható volt.

A multság költségeit viselő és elnöki rendeletekkel nem törődő fél nem képes megérteni, hogy az ő jogerősen elrendelt végrehajtását csak ilyen akadályok legyőzése mellett, hetek mulva lehet foganatosítani és elkeseredésében szidja az ügyvédek, akikről az igazságügyi miniszter nem hiába mondta a parlamentben, hogy Magyarországon az összes igazságügyi bajokat ők okozzák. *Dr. Neuschlosz Tivadar,*

budapesti ügyvéd.

Az örökös felelőssége.

Hazai jogunknak a Curia gyakorlata által teljes praecisióval kifejtett tétele, hogy az örökös csak örökrésze erejéig felelős. Ezt mondja ki persze javarészt a hibás «hagyaték» szóval élve többek között *Dtár* r. f. XVI. 24. l., XVIII. 121. l., XIX. 21. l., XXI. 12. l. stb. Ennek kézen fekvő értelme világos is és senkinek eszébe nem jutna az adós örököszt 15,000 frtra marasztalni, mikor ő csak 5000-et kapott örökhagyójától. Mi történik azonban, ha ő mégis pl. önkényt vagy tévedésből teljesít; fizetés-e ez vagy sem? Más szóval mit jelent tulajdonképen a «korlátolt» felelősség?

Kettőt jelenthet. Vagy azt, hogy az örökös csak 5000-et tartozik fizetni, vagy pedig azt, hogy az örökös csak 5000-rel tartozik egyáltalában. Hogy mindkettő érthető felelősség alatt, azt Zsögöd bizonyította «Fejezet»-eiben épen e lap hasábjain. Hagyjuk egyelőre eldöntetlenül a kérdést és nézzük mit rejt az tulajdonképen magában. Ha örökös tartozik az egészszel, noha nem köteles is az egészet fizetni, akkor ő ugyanolyan, sőt ugyanazon adós, mint az örökhagyó volt.

Ugyanazzal tartozik mint amaz, de nem *ugyanugy*, minthogy örökhagyónál végrehajtható volt az egész tartozás, de legalább el volt marasztalható az egészre, holott az örökös csupán az active kapott értékre. Így nézve a dolgot, korlátolt felelősség annyi, mint korlátlan tartozás korlátolt kényszerítő eszközökkel, *lex perfecta* a tartozás, a tényleg örökölt érték erejéig *lex imperfecta*, de még mindig terhelő jogparancs azon tul. Ha ugy szabad magamat kifejeznem, az örökös az egészre vonatkozólag volna in obligatione, de csak az activ érték erejéig in solutione.

Egész másként áll a dolog, ha az örökös csak 5000 frttal «tartozik». Akkor ő egyszer és mindenkorra csakis 5000 frtra van kötelemben, akármilyen szempontból nézzük is a dolgot. Nincs naturalis obligatio az egész tartozásra. Tehát, ha ő egy később jelentkező hitelezővel szemben azt állítja, hogy valamilyen előbb jelentkezőt kifizetett, akkor tartozásának alapját tagadja, mivel az örökhagyó hitelezőjének csak akkor

születik meg a követelése az örökösrel szemben, ha az örökösnek tényleg *van* öröklött értéke, hiszen az örökös nem tartozik semmi mással, mint a kapott és meglévő értékkel. Ha nem tesszük fel, hogy az értéknek még benne kell lennie az örökös vagyónkörében,* akkor a «korlátolt» felelősség nem vehető komolyan. Ha «felelősség» annyi, mint «tartozás», akkor korlátolt felelősség nem lehet más, mint meglévővel tartozás.

Az egész kérdés, t. i. vajon az örökös «tartozik-e» 5000 frttal, vagy csupán 5000 frtot «köteles fizetni», szövitának látszik, pedig mélyebb gyökerei vannak. Ha az örökös 15,000 frttal tartozik, akkor a tulfizetett 10,000 frt mégis solutio, vagyis nem tulfizetés; akkor nincs indebiti, akkor a fizetés nem támadható meg ajándék címén a csődtörvény 28. §-a alapján, ha az örökös a kritikus két éven belül csődbe jut. Továbbá nem azon alapon, hogy visszteher nélküli ügylet, hisz örökhagyó pénzt kapott érte, azonkívül az örökség lemondását tiltja a törvény, de sehol sem az örökség elfogadását. Nem követelhető vissza ezen esetben hálátlanság címén pl. osztrák polgári törvénykönyv 943. §. illetőleg W. I. r. 52. és 53. fejelet alapján. Nem szükséges a fizetés kötelezéséhez közjegyzői okirat, ha örökhagyó hitelezője az örökös felesége. Vitatkozni lehet a felett, vajon a gyámtörvény 20. §-a alapján kiskorú teljesítheti-e ezen fizetést gyámhatósági jóváhagyással vagy sem, etc. etc.** Ha pedig örökös csak 5000 frttal tartozik általában, akkor mindezek ellenkezője áll. Melyik már most a helyes?

A feleletet megkapjuk, ha szemügyre vesszük azon további jogtételt, mely az örökös helyzetét karakterizálja a korlátolt felelősségen kívül. Ilyen kettő van különösen, bár ezek tulajdonképpen egy alapforrásból fakadnak. Az első kimondja, hogy az orsz. birói értekezlet területén a hagyatéknak jogi személyisége nincs, az elhunyt vagyona halála után csak mint az örökös vagyonának egy része szerepel. Kifejezést nyer szabály az által, hogy Curiaánk nem engedi a hagyatékot sem perelni sem pereltetni.

Hogy pedig ez a jogi személyiség hiányát foglalja magában, arra nézve vedd össze: Nagy Ferencznek a kereskedelmi törvény 63. §-hoz adott magyarázatát. (3. kiad. I. 207 és köv. l.) A második, az örökös helyzetét jellemző tétel a megnyílás közvetlenségét tárgyalja és abból áll, hogy visszautasítás szükséges, elfogadás ellenben nem. E két jogszabály tulajdonképpen ellentétben áll a korlátolt felelősséggel, mely — akárminek vegyük is — bizonyos önállóságot biztosít az örökösnek, mégis csak ezek magyarázhatják meg annak is belső természetét. Ha ugyanis az örökös nyomban és azonnal az örökhagyó halála pillanatában jogosult és pedig esetleg dologbeli erővel jogosult, akkor lehetetlen mást felvennünk, mint azt, hogy ő az egész tartozásra nézve adós. Az örökhagyó ugyanis tartozott, az bizonyos. Már mostan megszűnt ez obligatio létezni? Az örökhagyó halála vagyoni obligatiókat nem szünt meg. Hát miért szűnt volna? Talán csak nem azért, mert nincs elegendő vagyon a kielégítésre?

Azt, hogy az örökös csak 5000 frttal «tartozik», csakis úgy lehetne indokolni, hogy a halál pillanatában a régi obligatio megszűnt és helyébe új gazdagodási kötelelem lépett. Akkor a halál holmi novatio de lege volna, csak hogy ez az örökjog alap gondolatának, a successiónak sutba dobása! Azután, ha örökhagyó tartozása csak annyiban érdekel, hogy létezése feltételét képezi az örökös kötelezettségének, annak tulajdonképeni tartalmát azonban nem érinti, akkor az örökös ellen támasztható követelés alapja mégis kizárólag az ő gazdagodása, ámde akkor miért támaszthatja örökös azokat a kifogásokat, melyeket örökhagyó? Kevésbé gazdagodott ő azért, mert felperes követelése örökhagyó ellen kezdett elévülni? (Nála még nem évült el pl. csak

* Persze benlívőnek vétetik akkor is, ha az örökös saját céljaira adta ki.

** V. ö. Zsögöd «Fejezetek» 52. l. 6) pont.

négy éve örökös, örökhagyó alatt szintén nem, mert csak 28 évig nem követelte!) Azonkívül, ha az örökös tartozása független örökhagyótól, akkor miért nem független az ő joga is attól, miért nem «harmadik jóhiszemű» ő?

Akármily abszurdoknak látszanak is az utóbbi felfogás következményei, Curiaánk mégis egy-két irányban levonja őket. Így idézett *Dtár* új f. XIX. 81. l. és XXI. 12. l. azt kívánja, hogy a hitelező bizonyítsa be azt, «hogy örökség maradt és az miből áll». Hitelező keresetének alapja csakis örökhagyó tartozása. Ennek bizonyítása végett ki kell mutatnia az örökös minőségét, hogy az alperességet igazolja. Ő eredeti adósát perli, a ki azonban most az örökös. Az ő követelése nem változott, miért kívánjuk hát mégis, hogy ő bizonyítsa a kielégítési alapot? Nem bizonyította volna örökhagyóval szemben se, miért most? Ha örökös majd azon kifogással él, hogy ő nem tartozik fizetni, noha adós, akkor tessék neki bizonyítania! Ezen védekezés nem lehet tagadás, tagadás volna, ha azt vitatná, hogy nem örökös.

Mindezek alapján azt mondhatjuk: az örökös korlátolt felelőssége azt jelenti, hogy a tartozás maradt a régi, de annak kikényszeríthetősége kisebb lett, és pedig azért, hogy az örökös az aktív értéken felül sem el nem marasztalható, sem nem exequálható. Persze ő neki áll köteletségében bizonyítania, hogy mennyit kapott. Csak hogy a korlátolt felelősség az eddigieken kívül még mást is foglal magában. Az örökös nemcsak az öröklött értéken felüli részre nem kényszeríthető úgy mint az örökhagyó, hanem az öröklött értékre magára sem.

Ezzel persze átlépünk csődtörvényünk egy roppant titokzatos terrenumára. Lássuk csak! A hagyatéknak nem jogi személy, ezt a Curia mint láttuk a perlés megtagadásával számtalanszor elismeri. Szintoly bizonyos, mint szintén láttuk, az ipso jure háramlás is jogunkban. Ámde akkor «hagyatéknak» nem létezik, hanem igenis az örökös vagyonának egy része. Erre azonban áll a cst. 1. §-ának 2. bek., mely szerint «olyan csődnek, mely a közadós vagyonának egy bizonyos részére kiterjed, a jelen törvényben kijelölt eseteken kívül nincs helye». Ezen tétel nem folyik csakis a korlátolt felelősségből, sőt hiszen, ha elv az, hogy az örökös csak bizonyos, korlátolt massát tartozik a hitelezők rendelkezése alá bocsátani, akkor éppen ezen körülmény gyakran oka lehet a hagyatéki csődnek, folyik ellenben főleg az említett két más sajátságából. Nem lehetséges tehát nálunk az orsz. birói értekezlet alkalmazási területén hagyatéki csőd sem. Hogy is volna? Az örökös egész vagyona ellen nem nyitható — ezt tiltja a korlátolt felelősség, — az örökrészre nem nyitható — ez ellen szól a cst. 1. §. 2. bek., — a hagyatéknak ellen pedig azért nem, mert nálunk «hagyatéknak» nincs is. Így nézve a dolgot, persze a végrehajtási törvény 14. és 15. §§. semmiképpen sincsenek összhangban a csődtörvényvel. Ha ugyanis lehetséges cum viribus singularis végrehajtás, miért zárjuk el a generalisnak, a csődnek lehetőségét? Ez ellenében legfeljebb az hozható fel, hogy a cum viribus és pro viribus végrehajtás közt, nincs minőségi különbség, mert a «cum viribus» végrehajtás is az adós vagyonának egy részére megy, csak hogy egyedileg meghatározott részére. Az adós vagyonának egy részére pedig, bármiként is legyen az meghatározva, csődöt nyitni nem szabad. E tilalmat úgy sem kerülhetjük ki, mint Králik teszi, ki kommentárjában a 17. és 32. §-okat hallgatólag úgy fogja fel, mintha ezek a hagyatéki csődöt nemcsak felemlítenék, hanem megengednék is. A törvény maga csak azon esetekre enged részleges csődöt, melyeket mint ilyeneket «kijelöl», vagyis a 73. 74. és 75. §§. eseteire. Ezek között hagyatéki csőd pedig nincs. A 17. és 32. §§. ugyan említik, de csak arról szólnak, mi történjék, ha a hagyatéknak ellen nyitnak csőd, nem engedik azonban meg, hogy nyitassák. Szerintem e §§. óvatos, egybehangzó kitétele Fiuméra és Erdélyre

czéloz, hol a hagyaték jogi személyisége következtében az akadályt képező «adós vagyonának egy része» legalább az átadás előtt esik.

Králik kommentárjában a 17. §. magyarázatánál (52. l.) teljesen mellőzi kérdésünket, illetőleg e §. csak azon esetet interpretálja, ha az örökhagyó már a csődeljárás alatt halt el. Ha e hallgatás azt jelenti, hogy csakis ezen esetben alkalmazható a §., akkor ugyanaz, a mit csekélységem állít. Csakhogy az ellenkezőt mutatják a 32. §-hoz mondottak (100. l.). Ezekhez csupán annyit szeretnék hozzáfűzni, hogy igenis helyes az, hogy nem lehet csődöt kérni az örökrész erejéig. Azt azonban már nem merném elfogadni, hogy «ennek visszásságait elkerülendő, megengedi a törvény, hogy a csőd az elhunyt hagyatéka ellen nyitassék». Ugyan hol engedi ezt a törvény, csak talán nem az ovatos, keztyűbe bújó 17. és 32. §§-okban?

Igaz továbbá az is, hogy «a hagyaték mögött az örökös áll», sőt nincs is «hagyaték», de ebből nem folyik az, hogy «az örökös úgy felel, mint a bukott felelt volna». Nem felel úgy. Sem az örökrész erejéig, mert erre nézve nem hajtható csődbe, sem azon túl, mert arra meg általában nincs is kényszerítő eszköz ellene.

A halál ténye folytán az obligatio kikényszeríthetősége mint látjuk, meggyengül az egész vonalon. Az örökös ugyanaz az adós, de nem tartozik úgy, mint az örökhagyó, sem az örökrész erejéig, sem azon túl. Mindez pedig nem valami ideális jogállapot: *lex dura sed ita scripta*. Hát hiszen jön a nagy tisztító tűz: a kodifikáció! *Dr. Almási Antal.*

Pénzbüntetés és bünpártolás.

Dr. Meszlényi Antal, aradi kir. alügyész «A pénzbüntetésnek megfizetése más, mint a vádlott által» című cikkében (*Büntető Jog Tára* XXVI. k. 5. sz.) kifejti, hogy a bíró a pénzbüntetést elfogadhatja mástól is, mint az elítélttől. Téves nézet szinte az ellenkező, mert adott esetben az ellenőrzés nehéz, sőt lehetetlen; a szabadságvesztés-büntetésekre fenálló elv nem alkalmazható a pénzbüntetésre, mert lényeges a különbség a kettő között, az előbbi nem helyettesíthető, az utóbbi helyettesíthető dolog (?) lévén. Az 1880. évi 2106. sz. rendelet 6. mellékletének 8. pontja is erre mutat, mert csak egy különös esetben tiltja el az idegen pénz átvételét és csak ezt a nyilvános gyűjtést tiltja az 1879. évi XI. tcz. 39. §-a.

Ezekkel szemben adnak elő e sorok néhány megjegyzést:

Nem lehet vita tárgya, hogy a büntetéssel csak az elítéltet szabad sújtani és hogy a büntetést csakis az elítélt állhatja ki. Nincs ok, amely e tekintetben a pénzbüntetésre nézve más szempontot létesítené s nincs a jogtudományban olyan nézet, mely ne kívánná meg, hogy az elítélt a maga vagyonából fizesse meg a büntetést.

A büntetésnél semmiféle helyettesítésről sem lehet szó s az, hogy a pénzbüntetésnél nehezebb az ellenőrzés, lehet a pénzbüntetés ellen érv, de nem indító ok a lehető ellenőrzés mellőzésére és a törvénytelenység törvényesítésére. A helyes végrehajtást akarja az 1880. évi 2106. sz. I. M. rendelet illető szakasza is előmozdítani, ez csak különös figyelemztetés egy különös esetre, hogy a járásbíró vagy ügyész — kinek különben is csak az elítélt vagyonából szabad a pénzbüntetést elfogadni — nyilvános gyűjtésből befolyt pénzt el ne fogadjon. A rendelet e szabályából azonban a contrario nem történhetik következtetés.

Az 1879. évi XI. tcz. 39. §-a nem vonatkozik a pénzbüntetés lefizetésére, hanem magát a gyűjtést minősíti kihágásnak, ez *delictum sui generis*, mely befejezett akkor is, ha aztán a lefizetés nem történik meg.

Annak a tilalomnak, hogy az elítélt helyett más nem állhatja ki a büntetést (a pénzbüntetést sem), nem valamely rendelet, hanem maga a Btk. ad sanctiót, midőn a 374. §. bünpártolásnak minősít minden cselekményt, amely büntet vagy vétség tettesének vagy részesének segítségét nyújt arra, hogy büntetlenül maradjon. A jogtudománynak ismét nem vitás tétele, hogy bünpártolást követ el, aki más helyett a pénzbüntetést közvetlenül megfizeti s nem szükséges még az sem, amit Illés (A büntető-törvénykönyv magyarázata

III. k. 237. l.) kíván, hogy a hatóság tévedésbe ejtésével történjék. Fayer (A magyar büntetőjog kézikönyve II. k. 452. l.) csak a gyakorlatot jellemzi s nem a kérdés érdemében foglal állást. Csak két esetre nézve forog fen kontroversia: vajon bünpártolást követ-e az el, aki a pénzbüntetés összegét az elítéltnak előleges ajándék gyanánt vagy utólagos megtérítéseül adja. Mindkét felfogásnak vannak hívei. A következetes felfogás azokat az eseteket is subsummálja a Btk. 374. §-ának tényálladéka alá és bünpártolást lát akkor is, midőn a fizetés nem történik közvetlenül az elítélt helyett, hanem az összeget előre vagy utólag tudatosan azzal a szándékkal nyújtják, hogy a pénzbüntetés fedezésére szolgáljon. *Lőw Tibor.*

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet közgyűlése.** A Magyar Jogászegylet vasárnap tartotta évi közgyűlését Vavrik Béla curiai tanácselnök elnökleite alatt. Vavrik felolvasta a volt elnök, Csemegi Károly bucsuzó levelét, amelyben távozása okául megrongált egészségi állapotát említi. Vavrik erre a lapunk élén közölt beszéddel méltatta a távozó elnök érdemeit.

Az elnök évi jelentését követőleg a tisztujtásra tértek, ami meglehetősen érdeklődés mellett folyt le; 75 szavazó-czédulát adtak be. Két órai szavazás után a következő eredményt hirdették ki:

Elnök lett Vavrik Béla (74 szavazattal); alelnökök: Környey Ede (70), Vécsey Tamás (59) és dr. Székely Ferencz 42 szavazattal. (Az alelnökségre hivatalosan jelölt Beck Hugó csak 30 szavazatot kapott.) Titkárok lettek: Fayer László (74), Edvi Illés Károly (74), dr. Szladits Károly (74) és dr. Vámbéry Rusztem 46 szavazattal. (A negyedik titkári állásra hivatalosan jelölt Sántha Elemér 27 szavazatot nyert.) Ügyész lett 73 szavazattal dr. Kenedi Géza, pénztáros 73 szóval dr. Szivák Imre és könyvtáros 74 szavazattal dr. Tarnai János.

Választmányi tagok: Balogh Jenő, Barna Ignác, Baumgarten Izidor, Concha Győző, Chorin Ferencz, Czorda Bódog, Dárday Sándor, Fodor Ármin, Friedmann Bernát, Gruber Lajos, Győry Elek, Halmágyi Sándor, Hammersberg Jenő, Hérics Tóth János, Hodossy Imre, Imling Konrád, Kelemen Mór, Kováts Gyula, Lányi Bertalan, Márkus Dezső, Nagy Dezső, Nagy Ferencz, Nagy Ödön, Oberschall Adolf, Plósz Sándor, Reichard Zsigmond, Schwarz Gusztáv, Székács Ferencz, Székely Ferencz, Teleszky István, Tóth Gáspár, Tóth Gerő, Tóth Lőrincz, Vargha Ferencz, Wlassics Gyula és Zsögöd Benő.

Amint az eredmény nyilvánosságra jutott, váratlan incidensek következtek. Az egyesület idősebb tagjai körében ugyanis resensust keltett az a választási manőver, amelyet a fiatalok pártjának egy része alkalmazott, utánaözvén külső kiállításában a hivatalos szavazó-czédulát. Ezzel bizonyos megfélemlítés történt és sokan abban a véleményben voltak, hogy ez okozta két hivatalos jelölt bukását. Hosszas eszmecsere támadt e miatt és Székely Ferencz curiai bíró volt az első, aki kijelentette, hogy mellőzni kívánván minden dissonanciát, de meg egyébként is nagy lévén az elfoglaltsága, alelnöki és választmányi tagságáról lemond. Hasonlóképen leköszöntek Fayer László és Szladits Károly titkárok is.

Többen szólaltak fel ezután, de mindnyájan hasztalan igyekeztek elsimitani a választási manővert, mely a jogászegyleti tradíciónak épen nem felelt meg. Az illetők fen tartották lemondásukat. Végre is úgy határozott a közgyűlés, hogy egy alelnöki, egy választmányi tag és két titkári állásra új választás lesz, még pedig egy június 5-ére összehívandó rendkívüli közgyűlésen.

A közgyűlés berekesztése után Vavrik Béla vezetése alatt Környey Ede, Vécsey Tamás, Székely Ferencz és Kenedi Géza tagokból álló küldöttség tisztelgett Csemegi Károly reáltanoda-utczai lakásán, ahol Vavrik közölte

Csemegivel a Jogászegylet megtisztelő elhatározását. Csemegi Károly könyekig meghatva válaszolt. Hivatkozott veszélyezett egészségi állapotára, az egyedüli okra, mely őt a Jogászegylet activ elnökségéről való lemondásra kényszerítette s kifejezte ama meggyőződését, hogy az az ország, ahol a tudományt ennyi szeretettel művelik, mint nálunk, nagy erőtartálékokkal bir és jövődjé minden megpróbáltatások ellen biztosítva van.

— Az 1881. évi LIX. tcz. 3. §-ának módosításáról szóló 1898. évi X. tcz. végrehajtása tárgyában a következő miniszteri rendelet bocsátott ki:

Az 1881. évi LIX. tcz. 3. §-ának módosításáról szóló 1898. évi X. tcz. 1898 május 20. napján hatályba lépven, a törvény 6. §-a alapján a következőket rendelem:

1. §. A kir. törvényszék mint elsőfoku bíróságnak az 1898. évi X. tcz. által egyes-bíróhoz utalt határozatait az illető ügy előadója hozza meg, anélkül, hogy erre a kir. törvényszék elnökétől külön megbízást kellene kapnia.

2. §. Az ügy elintézéséről fogalmazványt kell készíteni és azt, ha az elintézés jegyzőkönyvre vagy oly beadványra keletkezett, a melynek a bíróságnál kell maradnia, lehetőleg magára a jegyzőkönyvre, illetőleg a beadványra kell írni. Egyéb esetekben az elintézés fogalmazványát külön íratba foglalva kell a bíróságnál megtartani.

Egyebekben az elintézés fogalmazványára nézve az 1891. augusztus hó 19-én 4291. I. M. E. sz. a. igazságügyminiszteri rendelettel kibocsátott bírói ügyviteli szabályok 164—166. §-át kell megfelelően alkalmazni.

3. §. Az egyes-bíróilag elintézett ügydarabokat az előadó ezzel a szóval: «kiadandó» és aláírásával látja el, s a sürgős kiadást igénylő ügydarabokat azonnal, a többieket pedig naponként adja át a kiadónak, az utóbbi által aláírandó és kizáróan az egyes-bíróilag elintézett ügydarabok bevezetésére rendelt jegyzék mellett.

4. §. Az 1898: X. tcz. által egyes-bíróhoz utalt elintéзések kiadmányát az előadó s ennek akadályoztatása esetén az elnök által e célra kijelölt bíró írja alá.

Az aláírás mellett minden kiadmányt, kivéve a hivatalos jelentéseket és levelezéseket, el kell látni a kir. törvényszék pecsétjével is.

5. §. Az 1898: X. tcz. életbe léptének napjától kezdve az 1891. évi augusztus hó 19-én 4291. I. M. E. sz. igazságügyminiszteri rendelettel kibocsátott bírói ügyviteli szabályok 168. és 169. §-ai, hatályukat veszítik, 205. és 206. §-oknak első bekezdését pedig csak a tanácsülésben elintézendő ügydarabokra kell alkalmazni.

Budapest, 1898 május 13-án 3031/98. sz. a.

Tömeges kivégzések Zágrábban. A zágrábi kir. törvényszék 1896. évi július hó 31-én a Zágráb mellett fekvő Stenjevec község környékén történt rablógyilkosságok tettesei közül 17-et kötél általi halálra ítelt, a hétszemélyes tábla az ítéletet helybenhagyta, Ő Felsége azonban csak három vádlottra nézve engedett az igazság menetének szabad folyást, és ezeken 1897. évi február hó 6-án hajtattott végre a halálos ítélet. — 1897. évi december hó 22-én pedig a Sjeničakon három tiszttviselőn elkövetett gyilkosság tettesei közül 7-et ítelt halálra, és ezek közül Ő Felsége — a hétszemélyes tábla helybenhagyó ítélete után — 4-nek megkegyelmezett, a többi három vádlotton a halálbüntetés f. évi április 30-án hajtattott végre. — Ez alkalommal nem lesz érdektelen megjegyezni, hogy a végtárgyaláson a kir. ügyész 20-nál több vádlottra halálbüntetést indítványozott, a törvényszék azonban ezen vádlottaknak több mint felét teljesen felmentette és a kir. ügyész ezen vádlottakra nézve, kikre pedig a végtárgyaláson felmerült bizonyítékok alapján halálbüntetést vélt indítványozandónak — megnyugodott. Érdekes továbbá megemlíteni, hogy Bali Mihály magyar állami hóhér eddigi négy évi működése alatt összesen 15 egyént végzett ki, még pedig kizárólag Horvát-Szlavonországban; ezek között volt magyar egy és horvát, illetve szerb 14.

— A budapesti VI. ker. járásbíróság gyűjtőszekrénye a bírósági épület hosszú folyosójának végén, egy sötét zugban van egy ajtó vágásában elrejtve, úgy, hogy csak keresés után lehet ráakadni. E szekrény különben is szűk nyílása miatt már is panaszokra ad okot. (Ügyvédi körökből.)

— A magyar szabadalmi törvény magyarázata című műre hirdet előfizetést Kósa Zsigmond szabadalmi bíró. 20 ivre tervezett munkája beosztásában és feldolgozásában, a történelmi előzmények ismertetése után, a törvény be rendezését követi. Fejezetenként és szakaszonként tárgyalja annak egyes rendelkezéseit, megvilágítva azokat az egyéb odavágó törvényekkel, rendeletekkel, utasításokkal és a kifejlődött bírói gyakorlattal. — Különösen súlyt fektet az újonnan felállított s 1896. évi márczius 1-én működését meg kezdett m. kir. szabadalmi hivatal és szabadalmi tanács működésére. Részletesen ismerteti a szabadalom engedélyezési eljárásban eddig kifejtett és már megállapodottnak mondható gyakorlatot; a szabadalmi peres ügyekben való eljárás módját, a különböző időkben, különböző hatóságok által, különböző módon, különböző jogszabályok hatálya alatt engedélyezett szabadalmakat illetőleg. Súlyt fektet a szabadalom-bitorlásokból folyó kihágási eljárást szabályozó rendelkezések magyarázatára.

— A gyorsaság és alaposság. A csikszentmártoni kir. járásbíróság egy 1897 október 27-én beadott igénykereset tárgyalására 1898 június 7-ét tűzte ki és idéző végzésnek sommás keresetre hozandó idéző végzést használt s a végrehajtás felfüggesztésére nézve egyáltalában nem intézkedett. (1897. év. 5104. sz. a.)

— A m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának elvi jelentőségű határozatai:

Allami özvegyi ellátást a községi pótdadó és az utadó alól való mentesség nem illet meg. (1897. évi 1346. K. sz.)

Községi felvételi díj a községi kötelékbe település útján jutottaktól is szedhető. (1897. évi 1474. K. sz.)

Tiszttviselők és más alkalmazottak árvaínak ellátásánál a törvényesen örökre fogadott gyermekek a törvényes gyermekekkel egyenlő jogi tekintet alá esnek. (1897. évi 1511. K. sz.)

Az adóhivatalok által a legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállíthatása céljából szolgáltatott adókimutatások téves vagy hiányos adatai az érdekelt fél felelőssége folytán helyesbíthetők akkor is, ha az illető fél az adókimutatások korábbi közszemlére tételének vagy az igazoló választmány üléseinek tartama alatt nem szólalt fel. (1897. évi 1597. K. sz.)

Ha valaki a legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagok névjegyzékének összeállításakor adója kétszeres beszámítása iránti igényét az igazoló választmánynál kellő időben be nem jelentette, ezen mulasztásának jogkövetkezménye akkor sem szűnik meg, ha az illető igazolja is, hogy a törvényhatóság első tiszttviselőjénél annak idején jelentkezett. — A kereskedelmi cég által fizetett adó vagy ennek valamely hányada a cég tagjainak saját nevük alatt fizetett adójába a törvényhatósági legtöbb adótfizetők névjegyzékének összeállításánál be nem tudható. (1897. évi 1599. K. sz.)

A legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagok névjegyzékének megállapításánál nem vehető figyelembe a vállalati alkalmazottaknak az az adója, melyet illetményeik és jutalékaik után az 1875: XXIX. tcz. értelmében a vállalat fizet be az állampénztárba. (1897. évi 1619. K. sz.)

Oly községi szabályrendeleti intézkedés, hogy a községi kisbíróvá megválasztott egyén ezt az állást elfogadni és legalább egy évig viselni, vagy maga helyett saját költségére más alkalmas egyént állítani köteles: a törvénynyel ellentétben állván, semmis. (1897. évi 1644. K. sz.)

— A jogi oktatás reformja szempontjából érdekes kísérletet tett Birkmeyer müncheni egyetemi tanár. A bünvádi eljárásból tartott előadásait egy vaskos kézi könyv alakjában kiadta és, mint az előszóban megírja, ezentul e tárgyból nem fog összefüggő rendszeres előadást tartani, mint ő mondja, nem fog többé «monologizálni», hanem — az egész tananyagot conversatorius alakban tárgyalja. Előre meg fogja jelölni a fejezetet, melyet elővesz, és a hallgatók a könyvből fognak készülni a conversatoriumra. Annyi bizonyos, hogy csak igen lelkiismeretes és szorgalmas hallgatósággal lesz a rendszer keresztülvihető. A különben is igen érdekes könyv címe a következő: Deutsches Strafprozessrecht mit eingehender Bezugnahme auf die preussischen und bairischen Ausführungsbestimmungen und unter Berücksichtigung des österreichischen Strafprozessrechts. Vorlesungen herausgegeben von Dr. Karl Birkmeyer o. ö. Professor aus der Universität München. Ára 18 márka.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: feleltre .. 6 frt
negyedévre .. 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő-bizottság jegyzőkönyvei. (Harmadik füzet.) — Vavrik Béla elnöki jelentése a Magyar Jogászegylet múlt évi tevékenységéről. — *Jogirodalom:* A magyar telekkönyvi rendtartás. Irta Huf József. Dr. Meszer Arturtól. — *Törvénykezési Szemle:* A biztosító társaságokra vonatkozó kiegészítési javaslat. Dr. Roth Pál budapesti ügyvédtől. — Anormális közgyűlések. Dr. Gold Simon budapesti ügyvédtől. — A kir. ügyész felelősségi jogja. Unger Gézától. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság jegyzőkönyvei. (Harmadik füzet.)

A polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság jegyzőkönyvei.

(Harmadik füzet.)

A *Jogt. Közl.* jelen számához csatolt 28 ivnyi terjedelmű kötet a kodifikáló bizottság egynegyed évi működését (1898 január 1-től április 1-ig) tükrözteti vissza. Első részében a bizottság 9 teljes-ülésének tárgyalásai foglaltatnak, amelyek 8 alapvető kérdésre terjednek ki (rendszer, elővásárlási jog, épület- és pinczejog, ági öröklés, törvényes öröklös terjedelme és közöröklés, házassági vagyoni jog rendszere, hozomány és közszerzemény). Mindegyik kérdéshez (a rendszerkérdés kivételével) csatolva van a szerkesztő-bizottság exposé-ja, amely az előadó véleményét és a kérdés szerkesztőbizottsági tárgyalásának eredményeit tünteti fel, a hazai jognak és — ahol szükséges — a külföldi főbb jogrendszereknek is kifejtésével. Ugyancsak ebben a füzetben találhatók azok a szerkesztőbizottsági megállapodások avagy miniszteri kijelentések, amelyek — a teljes-ülés tárgyalásainak tekintetbe vételével — a kérdéses intézmény szerkesztésénél ezentul irányadóul fognak szolgálni.

A füzet második része a szerkesztő bizottság 25—37 üléseinek jegyzőkönyveit tartalmazza, amelyek kiterjednek a dologi jog első és második (a dolgokról és a birtokról s birtokvédelemről szóló) czimeiben foglalt alapelveknek kimerítő megvitatására és a személyjogból a cselekvőképességgel összefüggő kérdések tárgyalásának kezdetére.

Az eddig megjelent három füzet a bizottság nem egészen egy évi tanácskozásainak a foglalata. Ez az időszak még a szerkesztés első stádiumába esik, amelynek célja az első tervezet előkészítése s amelyben az 1897. évi április 29-én tartott ülésben megállapított iránynak megfelelően a szerkesztők külön-külön, bizottságon kívül foglalkoznak a reájuk bízott résztervezetek szövegezésével s közös tanácskozás és megállapodás tárgyává elvi kérdések tételnek, amelyeknek a munka további folyamára lényeges befolyásuk van.

A bizottsági eszmecsere — a jegyzőkönyvekből kitetszőleg — nem szorítkozik tisztán és kizárólag a felvetett kérdésekre, (bár a megállapodások a felvetett kérdés által megvont kereten belül maradnak), hanem megvilágítja az illető intézménynek egész elvi hátterét. Sőt követve azokat a szálakat, amelyek a felvetett kérdésből kiindulva más jogintézményekben ágaznak el, a tárgyalás számos oly elvi szempontot is derített fel, amely a jogrendszer más-más részeinek szerkesztésénél irányítóul szolgálhat. Így tárgyalta pl. a bizottság az elővásárlási joggal kapcsolatosan az abszolút hatály és a dologi

szerződés fogalmát; a dolgok és a birtokvédelem fejezeteiben a haszonélvezet, a bérlet és haszonbérlet számos alapvető kérdéseit, stb.

Ily módon nem lesz szükség arra, hogy a bizottság az első tervezet elkészítése előtt fejezetről-fejezetre ily széles mederben tárgyalja végig a tervezet összes alapelveit.

A cél, mely az első tervezet szerkesztése közben tartott bizottsági tárgyalásokhoz fűződik, el lesz érve akkor is, ha az egyes részekből csak egyes főbb kérdések tételnek a tanácskozás konkrét tárgyává. Ez a cél arra irányul, hogy meg legyen óva az elvi konceptio egysége és a munka előhaladásának egyenletessége; s e cél megvalósítható anélkül, hogy a törvénykönyv rendszerének minden főbb kérdését külön előzetesen tárgyalni és reávonatkozólag megállapodásra jutni kellene.

A bizottság tagjai és a nagyközönség is a tárgyalások folyamán megismerkednek általában társaik gondolkodásmódjával a tervezet különböző részeire vonatkozólag s a közvetlen eszmecsere folyamán kifejtett eszmék ébresztő és termékenyítő hatást gyakorolnak oly jogvidékek alapelvei tekintetében is, amelyek közvetlen tárgyaláson és elhatározáson kívül esnek.

Az pedig, hogy az alapelvek tárgyalása nem elvontan, hanem egyes jogintézményekre és konkrét kérdésekre alkalmazva történik, biztosítékul szolgál abban a tekintetben, hogy a tervezetben a theoretikus szempontok nem fogják háttérbe szorítani a gyakorlati élet követelményeit.

A bizottság f. é. április 1-je után is még az eddigi alapon és irányban folytatja tanácskozásait; rövid idő múlva azonban, amidőn azok a főrészek, amelyeket az eddigi tanácskozások még kevésbé érintettek, hasonló módon szintén meg lesznek beszélve, át fog lehetni térni az elvi szempontok tüzetesebb körvonalozására és a részletesebb kérdésekre. Az első tervezet elkészítésének ebben az újabb szakában már nem lesz szükség arra, hogy minden egyes kérdés megoldása a bizottság együttes tanácskozása útján történjék, s az egyes szerkesztők munkájának összhangját és egyenletes előhaladását a szerkesztők közti érintkezésnek kevésbé formalistikus közvetítésével első sorban a bizottság vezetője lesz hivatva megóvni, aki különben a nyilvántartási, ellenőrzési és administratív teendőkön kívül — a bizottsági tanácskozások előkészítése és a tanácskozások eredményeinek fixirozása körül most is jelentékeny működést fejt ki.

Általában véve meg lehet jegyezni, hogy a bizottság az előre megállapított és eddig teljesen bevált program szerint biztosan halad azon cél felé, hogy a törvénykönyv első tervezete rövid idő múlva elkészüljön.

x. y.

Vavrik Béla elnöki jelentése a Magyar Jogászegylet múlt évi tevékenységéről.

Tisztelt Közgyűlés!

Mélyen tisztelt elnökünk lemondásával nekem jutott a szerencse, hogy a Magyar Jogászegylet utolsó évi tevékenységéről s annak jelenlegi helyzetéről az eddig követett szokáshoz képest a tisztelt Közgyűlésnek jelentést tegyek.

De midőn ezt e helyen először tenném, legyen szabad

a jelent kapcsolatban méltatnom a multtal, már azért is, mert az egy év szűk határai közt történtek nem önmagokból, hanem csak a multtal összefüggésben nyerhetnek helyes megvilágítást.

Közel husz éve, mióta ezen tudományos egyesület fenáll és azok, akik megalkotásában közreműködtek, jól ismerték az egyesített erők termékenyítő hatását. Az eredmény fényesen igazolta, hogy a magot jó földbe vetették, mert ha végig tekintünk az egyesület 18 évi működésének eredményén, ha átlapozzuk a kötetekre menő nagybecsű értekezéseket, ha olvassuk azokat a magas színvonalon tartott lendületes és élénk tudományos vitákat, amelyek ama értekezések kapcsán kifejlődtek, a büszkeség egy nemével mondhatjuk, hogy az elvetett mag jól gyümölcsözött.

A jog- és államtudományok minden ágát, sőt az orvosi tudománynak az igazságszolgáltatással kapcsolatos részét is fényes elmék, a tudomány kiváló férfiai által látjuk képviselve; a bírák, ügyvédek, jog- és orvostanárok, közigazgatási tisztviselők és a politikai pályán szereplők együttműködése külsőleg is feltűnteti azt a belső összefüggést, mely a jog- és államtudományok, valamint az ezekkel rokon szakmák között fenáll és igazolja azoknak egymást termékenyítő kölcsönhatását; mert az a merev munkafelosztás, mely a gazdasági téren a termelést oly nagy mértékben fokozza és tökéletesíti, a szellemi munkásság mezején az egyoldalúság érzékeny kára nélkül nem alkalmazható.

Több nagyfontosságú, a törvényhozást is élénken foglalkoztató kérdések lettek évek során át mind az elmélet, mind a gyakorlat szempontjából az egyesület teljes-üléseiben tárgyalva; elég legyen itt példaképpen utalni a peres eljárás reformjának, a bíróságok, valamint az ügyvédség szervezetének, a börtönügynek, a jogi szakoktatásnak, a közigazgatási bíróságok hatáskörének nagyfontosságú kérdéseire, a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslat feletti érdekes vitára, valamint újabban a magánjogi kodifikáció körébe tartozó igen becses értekezésekre, milyenek az öröklési rend, a közszerzemény, a törvénytelen gyermekek születésének jogi szabályozása; újabb örömdetes jelenségnek tekintem az alkotmányjog egyes nagyfontosságú kérdéseivel foglalkozást is.

A most felsoroltak azonban csak csekély részét teszik ki annak a becses anyagnak, amelylyel az egyesület a magyar jogi irodalmat gazdagította és a törvényhozást, valamint az állam kormányzatát feladataikban támogatta; mert a fellemlítettek felül számos egyéb tudományos és gyakorlati értékű kérdések lettek részint alapos fejtegetés, részint tanúságos vita tárgyává téve; és az a készség, az a részletekbe beható alaposág, mely az értekezésekben és vitatkozásokban megnyilatkozott, kétségtelenné tette azt az élénk érdeklődést és fogékonyságot, mely a jog- és államtudományok terén a kor nagy feladatai iránt hazánkban is él, valamint azt a rátermettséget, melyet azoknak helyes megoldása feltételez.

Ha végig tekintek az egyesület fenállása óta annak kebelében tartott másfélszázat meghaladó értekezésen és vitákon, azt kell mondanom, hogy az a magyar jogász, a ki egyesületünk tevékenységét, eddig kifejtett munkásságának eredményét nem ismeri, az nem ismeri jogéletünk újabb mozgató erőit, nem ismeri annak újabb fejlődési irányát, nem ismeri és nem is méltányolhatja azt a komoly, öntudatos és erőteljes törekvést, mely célul tűzte ki igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk tökéletesítését, jogintézményeink korszerű javítását és egész jogéletünk nemesítését, lépést tartva a nemzeti haladás egyéb irányjaival. Egyesületünk egy tag küzdött, melyen mindenki megtalálja a maga szerepét.

És valóban az egyesületi tevékenység, mely mindenütt üdvösnek bizonyul, nálunk a tudományos haladás szempontjából csak fokozottabb mértékben érezteti szükségét.

Mi még nem járunk századok szellemi munkájával kiépített ut kényelmes pályáján, hanem az ösvénytörés nagy

és nehéz munkáját végezzük; mert az a naiv hit, hogy amit más nagy nemzetek, korszakok verejtékes küzdelme árán szereztek meg, mi pár évtizednek bármilyen komoly igyekezete vagy ügyes utánzása által sajátíthatjuk el, nem egyéb önámításnál és félreismerése a tudományos fejlődés organikus folyamának. A külsőségeket könnyű szerrel lehet átültetni, de nem az intézmények valódi értékét, beltartalmukat, mi csak hosszú idő kitartó munkájának becses gyümölcse. Mert a nemzetek kulturáját nem egyes jelesek, hanem a társadalom zöme képviseli.

Hazánkban sz. Istvántól kezdve minden időben voltak férfiai, kik tudományban, felvilágosodott szellemben versenyezhettek bármely művelt állam legelőkelőbb elméivel; de ma nem erről van szó, hanem a tudományról, mint általános kulturtényezőről, szó van azon felfogásról, mely a tudomány értéke és jelentősége felől az értelmiség osztályában általában uralkodik, szó van azon elismerésről, becslésről és erkölcsi tekintélyről, melyben a tudomány emberei nem egyesek, hanem a közvéleménytől részesülnek, mi nem öltöztet alkalmi ünneplésekben, hanem a nemzeti gondolkodás emelkedettségének öntudatos és állandó tanujeleiben nyilvánul. És ne ámitsuk magunkat e tekintetben, még sok a kívánni, sok a tenni való. Azt hiszem, hogy az egyesület működésnek ebben az irányban is szép sikerekkel biztató tere van; mert minél tágasabb körben mutatkozik érdeklődés az egyesület tevékenysége iránt, minél jobban izmosodik az tagjainak szaporodása által, minél messzebb kisugárzó lesz életműködése, annál hatásosabbá válik a tudomány értékének általános felismerése és méltánylása érdekében kifejtett törekvése.

Tisztelt Közgyűlés! Alkotmányos életünk visszaállításával egész jogrendünk és igazságszolgáltatásunk kiépítése, közigazgatásunk gyökeres átalakítása várt avatott kezekre. Romok között jártunk, sokat kellett ledönteni és helyébe ujat teremteni, sokat korszerűen tovább fejleszteni, sokat megvédeni. A jogalkotás, jogfejlesztés és jogvédelemnek ezt a hármas irányát látjuk a jogász tevékenységben kidomborodni. Mindhárom irányban jótékonyan hatott a Magyar Jogászegyesület tudományos munkássága.

Ámde a jog nem a tudós világ kincse, hanem az életé; értékét nem az elméletnek, hanem amelynek szánva van, a gyakorlatnak mérlegén kell megbecsülni, mert ereje csak érvényesülésében nyilvánul, és e téren látjuk különösen kiemelkedni a jogvédelem nagy fontosságát, mely a jogbiztonságnak erőssége.

A törvény, a jog, mely testté nem válik, melyet lépten-nyomon sérthet, vagy kijátszthat az önkény és erőszak, bármily tökéletes legyen elméletben, nem dicsősége, hanem, mint cserben hagyott zászló, szégyene egy nemzetnek, a holt tetemhez hasonló az ember testén, mely csak a szervezet életterejét szivja el, a beteg rész az egészségest is megfosztja természetes működési képességétől.

Kétségtelen, hogy az alapos jogi műveltség nélkülözhetlen előfeltétele az öntudatos, egységes és helyes irányú igazságszolgáltatásnak és hogy a törvényekben való tájékozottság a nem szakjogászt is sok elfogultságtól és tévedéstől óvj meg, útját szegve sok lelket izgató és vagyont pusztító alaptalan perlekedésnek; de a jogfosztás és a törvény kijátszása ellen a polgárokat csak az a nemzeti akaraterő védi meg, melynek forrása a társadalom élénk és mély jogérzete.

Szépen mondja Cicero egyik védbeszédében: mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus; ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege suis partibus ut nervis et sanguine et membris uti non potest. Nem a hatalom kezelői vagy az igazságszolgáltatás közegei leg-hatalmasabb őrei a törvénynek, hanem maga az a társadalom, mely szellemét, gondolkodását, akaratát és meggyőződését véste be törvényeibe; és ha ezt a kötelességet elmulasztja,

be fognak rajta teljesedni a költő szavai: nec vero virtus quum semel excidit, curat reponi deterioribus; az erény, a férfias jellem, mely a lelkekből elköltözött, a hitványabbakba vissza nem tér.

És nem kételkedem, hogy itt is szép tere nyílik a Magyar Jogászegylet munkásságának. Mennyi buzdító, mennyi lelkesítő szó hangzott fel ezen egylet ülésein, mely az általános jogérzet emelésére, ezen hatalmas, semmivel nem pótolható erkölcsi és socialis tényezőnek a lelkekbe plántálására és megszilárdítására hathatott. De el kell ismerni, hogy e téren kiválóan az ügyvédi karnak nyílik nagy feladata, melyet a nyilvánosság előtti szereplése nagyban elősegít. Szépen mutatott erre egyletünk volt nagyérdemű elnöke, midőn egy 1892 november 26-án egyik fiatal tagtársunknak az ügyvédség szervezetéről tartott jeles értekezése kapcsán az ügyvédség jogfejlesztő és jogalkotó feladatánál fontosabbnak, mert legértékesebbnek annak jogvédői feladatát állította előtérbe, azt tartván az ügyvédi kar tulajdonképeni rendeltetésének, létezése legfőbb, talán egyedüli indokának, az ügyvédség specifikus feladatának; azon örök emlékü nagy ügyvédek, ugymond, a kiknek tisztelt nevei az eltűnt korszakokból mint utánzandó minták felmaradtak, jogvédői minőségükben, mint az ügyvédi kötelesség hősei aratták hervadhatlan babérjaikat, melyek emléküket környezik. Szép és igaz szavak, és mi hozzá tehetjük, hogy az a társadalom, mely a kötelesség ily hőseinek, a törvény és igazság bátor harcosainak, babéroszort nyújt, azonosítja magát velök és egynek érzi magát törvényeivel, de viszont az ily társadalom szelleméből merit erőt a jog védője annak győzelméért folytatott tusaiban.

Tisztelt Közgyűlés! Gyakran halljuk, hogy az utóbbi évtizedek alatt úgy szellemi, mint anyagi létünk lényeges átalakuláson ment keresztül. És ki tagadhatná ennek igazságát? Ugyanezt a gondolatot fejezi az ezredéves fenállásunk emlékére készült nevezetes műnek, a magyar nemzet történetének bevezetésében ennek fenkölt szellemű írója, midőn azt mondja, hogy különösen a jelen század második felében a tudomány, a művészet, az ipar, a gazdaság, a kereskedelem, szóval szellemi és anyagi ügyeink oly erős lendületet nyertek, milyenhez hasonlót nem találunk fajunk történetében. Évtizedek alatt századokat haladunk és majdnem egész külső életünk, állami viszonyaink átalakulnak. De kétkedve kérde: vajon e rohamos haladás előnyös lesz-e reánk? És én úgy látom, hogy nem egy mély belátás, a világtörténet nagy oktatásain okuló férfi lelkét az aggodalom és a kétely szelleme szállja meg a felett, vajon helyes irányu-e az ut, melyen a nemzet halad. Mint mikor kétkedünk, hogy az arczon mutatkozó élénk pir az egészségnak vagy emésztő láznak tünete-e? A jogász erre azt fogja felelni, hogy a mely népnek jogérzete erőteljes, a mely törvényeit tiszteletben tartja és azoknak tiszteletet is tud parancsolni, a mely nép azt a zászlót követi, melyen írva van: justitiæ soror incorrupta fides, nudaque veritas, az a nép, az a nemzet helyes uton jár, azt nincs mitől féltetni, mert az erkölcsi erőnek természete, hogy valamint a légkörben a hanghullám minden irányban egyenlően okozza a rezgést, úgy az erkölcsi erő is egyaránt érvényesíti tisztító hatását, a hol erkölcsi ragály pusztít.

Ám tapintsanak a nemzet egészsége felett örködő orvosok annak üterére és mondják meg, hogy érzik-e ott az erkölcsi erőnek ezt a hatalmas lüktetését?

Tisztelt Közgyűlés! Egy nagy jogász a népeletet egy terebélyes fához, a nemzet jog és erkölcsi érzetét pedig a fának gyökereihez hasonlítja. Ha a gyökér meg van rongálva, ha az pusztul, akkor minden egyéb szemfényvesztés. De a törzsnek és a fa koronájának az az előnye van, hogy szemmel láthatók, míg a gyökerek a szem elől eltakarvák.

Az a bomlasztó hatás, melyet a rossz törvények és intézmények a nép erkölcsi erejére gyakorolnak a föld alatt mű-

ködik, azokban a rétegekben, melyeket nem egy politikus figyelmen kívül hagy, mert csak a diszes terebélyt veszi számba és a méregről, mely a gyökerekről a fa koronájára hat fel, sejtelve sincs.

A hasonlat, a mily szép, oly mély igazságot rejt magában; az igazi jogász, az igazi államférfi ezt régen tudja és követi is. — —

Befejezésül örömmel jelenthetem, hogy egyletünk utolsó évi tevékenysége nem maradt hátrább az előbbi évekéétől. Az egylet ősz óta 20 teljes-ülést tartott és 16 értekezéssel gazdagította a jogi irodalmat, melyeknek néhányához élénk és tanulságos vita fűződött. Kiváló fontosságot kell tulajdonitanom a folyamatban levő magánjogi kodifikációra vonatkozó kérdések megvitatásának, miről már fentebb volt szerencsém megemlékezni.

Tudva van, hogy az igazságügyminiszter ur a magyar polgári törvénykönyv tervezetének kidolgozása céljából két állandó bizottságot szervezett, és úgy a szerkesztő, mint a teljes bizottságban előadott vélemények és lefolyt viták a sajtó útján teljesen nyilvánosságra jutnak.

Az igazságügyminiszter ur ezáltal azt az üdvös célt óhajtja elérni, hogy jogászközönségünk folyvást figyelemmel kísérhesse e nagyfontosságú műre vonatkozó tanácskozásokat, hogy így minél többen, minél szélesebb körben szólhassanak a hivatottak az egyes kérdésekhez, és tudásukkal és tapasztalásukkal elősegítsék a munka sikerét. Egyletünkre e téren is kiváló szerep vár, és remélünk kell, hogy az öröndetes kezdet hovatovább erősebb lendületet nyer.

Uj büntető perrendtartásunk is az életbelépés küszöbén áll, mely igazságszolgáltatásunk javítása szempontjából korszakot alkotó mű. Itt is termékeny mezeje nyílik a gyakorlatban is hasznosítható tudományos eszmecserének.

Egyletünk külterjileg is gyarapodott az utolsó évben, mert tagjainak száma mintegy 40-el emelkedett, összesen 507 tagja van az egyletnek. Az előadásokat tartalmazó füzetek dicséretes gyorsasággal tétetnek közzé, egy jó része már megjelent, a többi sajtó alatt van. Azzal zárom be jelentésemet, hogy minden lehető el kell követnünk az egylet iránti érdeklődésnek minél szélesebb körben való felköltésére. (Általános helyeslés.)

Jogirodalom.

A Magyar Telekkönyvi Rendtartás. Irta Huf József.

Nem ismertetés, nem is kritika, csak néhány elméleti megjegyzés akar az lenni, amit Huf József könyvéről a következők tartalmaznak. A mű gyakorlati hasznát ugyanis kellő világításba helyezi az a magas színvonal és gondos körültekintés, mely egyrészt első pillantásra elárulja a szerzőben a régi praktikust, másrészt könyvének súlyt és jelentőséget biztosít.

Mi az elméleti érintkezőpontok felé fordulunk, melyektől Huf szintén nem rettent vissza, s minden rendszerességre vagy teljességre való praetentio nélkül igyekszünk néhány álláspontot a nehezebb s rég vitás elvi kérdések körében megjelölni.

Az alzálogjoggal, ha az «felülkebelezés» alakjában jelentkezik, tudtunkkal nem igen foglalkoztak nálunk. A szerző által követett felfogás mindenestre indokolt felfogás, mely szerint az alzálogjog tárgya a zálogjogilag biztosított követelés és nem maga a «fő»-jelzálog. Igaz, hogy szerző ellenében védelmembe kell vennem az általa megtámadott (11. §. 4. bek. osztrák polgári törvénykönyv 454. §-át, mint olyant, mely nem rosszabb a szerző álláspontjánál. Így hangzik ugyanis: «A zálogos zálogát, mennyiben arra joga van, egy harmadiknak ismét elzálogosíthatja, s ennyiben az alzáloggá válik, ha ez utóbbi azt magának át is adatja» stb. Feltéve, hogy a §-nak klauzulája nem volna, hogy alkalmaz-

nók ezt a jelzálogra? A mi a jelzálogos követelést biztosítja, az az ingatlan; az átadás helyébe lép («jel»-zálog) a zálogjog bejegyzése. Jelzálogra fordítva tehát az idézett § nyelvét, az így hangzik: «a jelzálogos hitelező, amennyiben arra joga van, az ingatlant egy harmadiknak ismét elzálogíthatja, s ennyiben az alzáloggá válik, ha ez utóbbi azon való zálogjogát a telekkönyvbe be is jegyezteti». Az alzálogos hitelezőnek zálogjoga tehát nem a «fő»-zálogjogra irányul, mint az osztrák polgári törvény idézett helye mondja; de még sokkal kevésbé irányul az utóbbinak megfelelő követelésre. Ha valaki ujonnan próbálna statuálni az aljelzálogjog intézményét, más eredményre nem juthatna. Hiszen az első («fő»-követelésnek semmi köze a másodikhoz! Mert épen olyan joggal lehetne kézi zálog adásakor azt mondani, hogy az alzálogjog tárgya az alzálogba adónak a maga adósa elleni követelése.

Nézzük, milyen érvekkel támogatja nézetét a szerző (24. l. inf.): «mert amint képtelenség, hogy a tulajdonjog tulajdonjogra volna szerezhető, époly lehetetlenség» zálogjog zálogjogon. Hát zálogjog követelésen? Ellentáll neki a legális definitio (osztrák polgári törvény 447. §. «dologból» való kielégítés); de ezt ne is bántsuk. A jelzálogjog intézménye annál tökéletesebb, minél inkább zálogjog. A «követelésen való zálogjog» nem kevésbé cifra, mint a «tulajdonjog tulajdona», mibe utóvégre valami értelmet szintén lehetne dictálni; vagy mint a «követelés tulajdona», mit szélteben használnak is, persze a nélkül, hogy komolyan vennék. Az az érv meg épen szerző ellen szól, hogy a zálogjog csak értékesíthető jogra(?) szerezhető, mert csak homályosabb kifejezése annak, hogy zálogjog tárgya egyedül dolog lehet. Nem; sokkal közelebb maradunk az élethez és a zálog jogi természetéhez, ha azt hangoztatjuk, hogy a jelzálognál zálogtárgy az ingatlan, mely esetleg a záloghitelező tartozásának biztosítására alzálogba is adható; s a Huf-féle tételből levezetett következmények (26. l. 1. bek.; 29. l. 3. bek.; 30. l. 1. jegyzet) ez utóbbi tételből sokkal természetesebben folynak. Csak a második idézetre reflektálok, mert épen a telekkönyvi rendtartás 58. §-a is ott szerepel szerző érvei közt. Igaz, a rendelet használja ezt a kifejezést: «az alzálogjog az egész jelzálogi követelésre... szerezhetik». Az eset egyszerű: nekem van 1000 koronás jelzálogilag biztosított követelésem A. ellen; B-nek 400 koronás követelése ellenem. B-nek azt mondom: az az ingatlan, mely az én követelésem biztosítására szolgált, ezentul a te követelésedet biztosítsa első sorban. S ez a jogszabály nem mond egyebet, mint az a régi római: pignoris causa est individua. Persze én csak 1000 korona erejéig rendelkezhetvén az ingatlan értékével — a hyperochát ki kellvén adni kézi zálognál is a tulajdonosnak vagy másnak, — csak 1000 korona erejéig létesíthetek alzálogot; de ha bármi csekély követelést biztosítok, az egész érték (1000 korona) le marad kötve. Hogy ez a szegény 58. §. rendesebben is lehetne fésűlve: az bizonyos.

Sokkal kevésbé komplikált, és több oldalról megvitatott dolog annak a két évi különbségnek a sorsa, mely az osztrák és a magyar elévülési idők közt fenáll. Szerettük volna, ha már egyszer megállapodtunk volna a harminczkettőben. De ha már harmincz, akkor legyen harmincz. Szerző azonban nem mondja meg, milyen cínosura szerint állítja fel majd a harminczat (78. l. 2. bek.; 92. l. 3. bek.; 93. l. 5. bek.), majd (81. l. 3. bekezdése) általános szabálykép a 32-öt? Amint én kivehettem, szerző rendszere a következő:

1. Telekkönyvi jogok elévülési ideje: 30 év (78. l.)
2. Telekkönyvön kívüli elbirtoklás: 32 év (81. l.)
3. Elbirtokláshoz a jogczim igazolása nem szükséges 30 év múlva (80. l. 3. bek.)

(Tehát elég a többi kellék, vagyis mégis 30 év már elegendő!)

4. A törlési kereset megindítható rosszhiszemű szerző ellen 30 év múlva.

(93. l.) Pedig az országbirói érték. interpretatiója e pontban nem lehet kétséges, és maga Huf is, mint idéztem (81. l.), helyesen érvel in thesi. De a keresztülvitel elmaradt.

Valóban őszinte öröömre szolgált, és mintegy saját gondolatmenetem nyugtázásának tünt előttem az, hogy szerző a telekkönyvi elbirtoklást, bár kevésbé határozottan, de mégis teljesen kivehetőleg, tagadja és helyébe — szintén congruenter az orsz. birói értekezlet 21. és 156. §-t interpretáló könyvemmel — «megtámadási határidő»-t állít. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy szerző olvasta a könyvemet, nem teszem fel róla, hogy ilyen kicsinységekkel bibelődjék; de elégtétel és buzdítás számomra, ha így ír (78. l. ut. bek.): «Azon jogtételből, hogy az elbirtoklás szerzési mód, következik, hogy telekkönyvi jog nem azon értelemben birtokolható el a telekkönyvileg bejegyzett személy által, mintha az csak elbirtoklás által volna teljesen megszerezhető, hanem azon értelemben, hogy az elbirtoklás folytán a telekkönyvi jog megtámadhatlanná vált; mert stb.» Épugy nem mondja (79. l. jegyzet 2. és 3. bek.), hogy alperes az ingatlant telekkönyvileg elbirtokolta, hanem: «a megtámadási határidő... lejárt». Ennél én csak két dologban mentem tovább. Először abban, hogy alperesnek ezt az ellenvetését a felperes dologi perképesége ellen irányuló pergátló kifogásnak fogom fel; másodszor és különösen abban, hogy a megtámadhatlanságot, ha egyszer a határidő lejárt, visszavonatkoztatom a bejegyzés időpontjára. Nem akarom magam ismételni s azért e két tételt csak felállítom, s nem bizonyítom; az irány, melynek e tételek előfutárai, meg van tartva szerző e kiváló művében, mi talán feljogosíthat arra a reményre, hogy ez az irány nem ellenlábasa a praktikus életnek, mert hiszen szerző, annak egyik leghivatottabb ismerője, azt magáénak vallotta.

Meszer Artur

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A biztosító társaságokra vonatkozó kiegyezési javaslat.

Felolvasásokban, hírlapi cikkekben és a magyar biztosító társaságok által megtartott szakértekezleteken ismételve rámutattak azon visszasságokra, melyeket az osztrák kormány a magyar biztosító társaságokkal szemben elkövet. Annyi eredménye ezen mozgalomnak meg volt, hogy a magyar kereskedelmi és igazságügyi miniszter urak nyíltan beismerték, hogy ezen a téren visszasságok tényleg fenforognak, és azok részben a megkötendő kereskedelmi és vámszerződésben, részben pedig az ismételt kilátásba helyezett (de még mindig az éji homályban késő) biztosítási törvényben fognak orvoslást nyerni.

A kereskedelmi és vámszerződésbe foglalt remedium immár előttünk fekszik. A vonatkozó törvényjavaslat az 1878: XXII. tcz.-be iktatott egyezmény 8. §-ának módosításáról szól. A világos tájékoztatás kedvéért szembe állítom egymással a törvény és a törvényjavaslat szövegét.

Az 1878: XXII. tcz. 8. §-a:

«Az egyik állam területén létező biztosító társaságok, melyek működésüket fióktelepek felállítása által jövőre a másik állam területére kiterjesztendik, tartoznak ezen fióktelepek bejegyzése előtt mindazon feltételeknek is megfelelni, melyekre a honi törvények a belföldi biztosító társaságokat a biztosítási ügylet megkezdhetése végett különösen kötelezik.

Amennyiben valamely alap tényleges befizetésének igazolásáról van szó: a társaság főszékhelyén történt befizetés igazolása elégséges.»

A kiegyezési törvényjavaslat 2. §-a:

«2. §. Az 1878. évi XXII. tcz.-be iktatott egyezmény 8. §-ának rendelkezései hatályon kívül helyezettnek, s azok helyébe a következő rendelkezések lépnek életbe:

Az egyik állam területén létező biztosító társaságok, melyek működésüket fióktelep felállítása által a másik állam területére kiterjesztik, (1878: XXII. tcz. 1. §-a) üzleteik folytatása tekintetében a másik állam területén azon szabályoknak vannak alávetve, melyeket az ottani törvények és rendeletek a belföldi biztosító vállalatokra nézve előírnak, kötelesek azok a fióktelep üzemét az illető állam területén a belföldi biztosító társaságokra nézve előírt szabályoknak megfelelően berendezni, s az e tekintetben az állami felügyeletet gyakorló illetékes hatóságok részéről adott utasításoknak megfelelően.

A fióktelep kereskedelmi bírósági bejegyzésének kieszközölését követő 3 nap alatt köteles a társaság erről a biztosító társaságok felett az állami felügyelet gyakorlására illetékes hatóságnak a cég bemutatása mellett jelentést tenni. Ugyanannak bemutatandók az általa bekövetelt egyéb okmányok is. Hasonlóképp köteles a társaság eljárni az alapszabályoknak a társaság hazájában jogérvényesen történt és az 1878. évi XXII. tcz. 4. §-a értelmében a másik állam területén külön bejegyzett kiegészítése vagy módosítása esetében is.

A társaság megszűnése a társaság részéről ugyanakkor jelentendő be a felügyeletet gyakorló illetékes hatóságnak, midőn az az 1878: XXII. tcz. 4. §-a értelmében a törvényszéknek bejelentetik.

A mennyiben ezen rendelkezések be nem tartatnának, a felügyelő-bizottság előzetes felszólítás után, az 1878. évi XXII. tcz. 6. §-a szerint a fióktelep bejegyzésének törlése iránt intézkedhetik.

Az első szembeszökő különbség abban áll, hogy míg a törvény kifejezetten a jövőre intézkedik («jövőre» «kiterjesztendik»), a törvényjavaslat jelen időben van tartva («kiterjesztik» «vannak alávetve»). Ezen módosításnak céltudatosan kellett történni, mert különben a régi szöveg hagyatott volna meg. Én azonban ezen módosítás értelmét megfejtetni képes nem vagyok, hacsak azon magyarázatot nem adom neki, hogy ez a létező állapotok fixirozását és sanctionálását akarja involválni. Ha pedig ezen magyarázat helyes, akkor a törvényjavaslatban foglalt módosítás azt jelenti, hogy a magyar biztosító társaságok Ausztriában az 1896-iki — a magyar biztosító társaságokra nézve rendkívül kedvezőtlen — regulativumnak vannak és maradnak továbbra is alávetve; a kiegyezési javaslat tehát a magyar biztosító társaságoknak a kereskedelmi miniszterhez intézett emlékiratában felsorolt panaszain segíteni nem képes.

Az osztrák társaságokra nézve ellenben a törvényjavaslat azt jelenti, hogy azok a magyar kereskedelmi törvény ez idő szerinti szabványainak vannak alávetve, ami alkalmas arra, hogy kétséget hagyjon fen az iránt, vajon az alkotandó biztosítási törvény szigorított új intézkedései visszahatólag kiterjeszthetők lesznek-e az osztrák biztosító társaságokra?

A magyar kormány jóhiszeműségét kétségbe nem vonom, de az osztrák kormány a kiegyezési törvényekben már sok hasonló fallaciát követett el és a magyar kormány a kellő szakértelem és tárgyismeret hiányában lépre ment. Azt is concedálom, hogy az én magyarázatommal szemben lehet ellenérveket felhozni, de tény az, hogy a törvényjavaslat kételyeknek tért enged, már pedig, tekintettel épen a kritikus helyzetre és a szerzett tapasztalatokra, ez ab ovo kizárando volna, nehogy a magyar kormány a biztosítási törvény megalkotásakor azon kellemetlen meglepetésre ébredjen, hogy intézkedéseinek szabadsága az osztrák társaságokkal szemben a kiegyezési törvénybe foglalt praedicium által meg van kötve.

Ezen kérdések oly beható tárgyalásokban részesültek, hogy minden kételyt kizáró praecis formulázásuk nehézséget nem képezhet.

De menjünk tovább. Az 1878: XXII. tcz. 8. §-a értelmében a biztosító társaságok a kérdéses feltételeknek «a fióktelepek bejegyzése előtt» tartoztak megfelelni. A kiegyezési törvényjavaslatban ezen passus «a fiók-telepek bejegyzése előtt» egyszerűen kihagyatott. Ezen passus jelentősége abban állott, hogy az osztrák bíróságok a cégbejegyzés előtt a magyar biztosító társaságoktól megkövetelték, hogy előbb mutassák ki, miszerint az üzemre a concessiót a belügyministeriumtól már megszerezték. Ha tehát a törvényjavaslatnak az képezi célját, hogy Ausztriában a concessio kényszerét a magyar biztosító társaságokra nézve megszüntesse — miért nem fejezi ezt ki nyíltan? Hiszen ezen vívmány már magában véve igen kétes értékkel bír, mert az Ausztriában működő magyar biztosító társaságoknak a concessiót meg kellett szerezni és ezekre nézve a törvényjavaslat mi kedvezményt sem jelent, de legalább a jövőben keletkező magyar biztosító társaságok legyenek a concessio kényszere ellen kifejezetten megvédve!

A magyar biztosító társaságoknak egyik legjogosabb sérelmét képezte, hogy a magyar törvények értelmében megalakult úgynevezett vegyes társaságok Ausztriában be nem bocsátatnak, mert az osztrák regulativum a vegyes társaságokat meg nem engedi. Ezen kérdés rendkívül nagy fontossággal bír, mert több magyar vegyes biztosító társaság van, melyek Ausztriában concessióra mai napig sem tehettek szert, illetve a concessiót csak egy üzletágra kapták meg. Ezen kérdésről a törvényjavaslat mélységesen hallgat. Már most hogy értelmezzük ezen hallgatást: köteles lesz-e a kiegyezési törvény életbe lépte után az osztrák bíróság a vegyes társaságokat is bejegyezni és ha a bejegyzés megtörténik, nem akadályozhatja-e meg az osztrák biztosítási hivatal a vegyes biztosító társaságok működését? Ezeket nyílt kérdésnek meghagyni nem szabad, ha a kormány sok kellemetlen zavarnak nem akarja a társaságokat, bíróságokat és talán önmagát is kitenni.

Végül még egy fontos momentumot akarok kiemelni. Az osztrák regulativum szerint az osztrák biztosítási hivatal ellenőrzési jogát az Ausztriában működő magyar biztosító társaságoknak magyar üzletére is kiterjeszti és azt tényleg gyakorolja is.

Ez bár szegyenletes állapot, de a mai viszonyok mellett indokolva van, amennyiben Magyarországon a biztosító társaságok fölött számba vehető ellenőrzés tényleg nem gyakoroltatik. Érthető tehát, ha az osztrák kormány az állami ellenőrzés ezen minimumával meg nem elégszik és saját hatáskörében kívánja a hiányos ellenőrzést pótolni. Ámde a létesítendő magyar biztosítási törvény gondoskodni fog egy magyar kir. biztosítási hivatalról. És ezen m. kir. biztosítási hivatal már a priori discreditaltassék az által, hogy az osztrák kormány ezen magyar kir. állami hivatal ellenőrzését megbízhatónak és kielégítőnek nem tartja? Nem-e kellett volna a magyar kormánynak provideálni, hogy a regulativumból ezen szegyen-paragrafus, tekintettel a létesítendő állami hivatalra, töröltessék?

Kormánykörökben széltiliben hangoztatják a jelszót, hogy a magyar biztosító-társaságokra nézve a viszony az osztrák kormánnyal közmegelegedésre rendeztetett. Részemről az ismertetett kiegyezési törvényjavaslatból csak annyit látok, hogy a mi az 1878: XXII. törvénycikkben kétes volt, az most mind a magyar biztosító társaságok hátrányára magyaráztatott ki világosan, ahol azonban a magyar biztosító társaságok érdekeiről kellene provideálni, ott mélységes hallgatás jelzi a közönséges emberi észszel meg nem fogható hivatalos bölcseséget.

Dr. Roth Pál.

Anormális közgyűlések.

A kereskedelmi törvény értelmében úgy a rendes, mint a rendkívüli közgyűlést részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél az igazgatóság hívja egybe. A törvény ezt a jogot megadja a felügyelő-bizottságnak is, illetve a közgyűlés összehívására ezt kötelezi abban az esetben, ha hivatalos működésében a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző intézkedéseket, vagy a társaság érdekeit sértő mulasztásokat avagy visszaéléseket tapasztal.

Az igazgatóságon és a felügyelő bizottságon kívül az alaptőke egy tizedrészét képviselő részvényesek, illetve az üzletrészeknek egy tizedrészét képviselő szövetkezeti tagok is követelhetik bármikor közgyűlésnek egybehívását. Ha kívánságuknak az igazgatóság és a felügyelő-bizottság nyolcz nap alatt meg nem felel, úgy kérelmükre a törvényszék hívja össze a közgyűlést.

A törvény nem intézkedik arról, hogy az elnöki tisztelet az ilyen közgyűléseken ki viselje, és ennél fogva ennek a kérdésnek a szabályozása az alapszabályokra van bízva.

Minthogy mozgalmas időkben sok függ a közgyűlés vezetésének a módjától, és minthogy az elnöknek fontos discretionális hatalma van, ennél fogva kíváncsi vagyok, hogy olyan esetekben, a midőn a közgyűlést a felügyelő-bizottság hívja össze, ennek a bizottságnak egy tagja elnököljön, ha pedig a törvényszék hívja össze a közgyűlést, úgy annak elnöklőjét is a törvényszék rendelje ki. Ez annyira világos, hogy ebbeli intézkedéseknek a törvényből való kimaradását hézagnak tekintem a törvényben.

Az országos korona-takarékpénztár mint szövetkezet felügyelő-bizottsága és igazgatósága közt conflictus támadván, mind a kettő egybehívott rendkívüli közgyűlést: Az előbbi május 29-re, napirende tűzve az igazgatóság elmozdítását és új igazgatóság választását; az utóbbi június 19-re, napirendre tűzve a felügyelő-bizottság indítványának a napirendről levételét, a felügyelő-bizottság elmozdítását és új felügyelő-bizottságnak a választását.

A szövetkezeti körök óriási érdeklődéssel néznek az eredménynek eléje, és főleg két kérdés foglalkoztatja őket: 1. ki fog elnökölni a felügyelő-bizottság által összehívott közgyűlésen; 2. quid juris, ha a két közgyűlés ellentétesen határoz. Hogy az első kérdésre válaszolhassunk, a kérdéses szövetkezetnek alapszabályaihoz kell fordulnunk, mert fentebb láttuk már, hogy a törvény ennél a kérdésnél cserben hagy bennünket.

Az alapszabályoknak 43. §-a értelmében, a közgyűlésen az igazgatósági elnök vagy akadályoztatása esetén egyik alelnök elnököl. Egyéb intézkedést e tekintetben nem tartalmaz.

Noha az ügy érdekében célszerűbb volna, ha a felügyelő-bizottságnak egy tagja vinné az elnöki tiszteletet, ez az adott esetben az alapszabályok szerint mégis az igazgatóság elnökét vagy alelnökét fogja megilletni, mert az alapszabályoknak ezen intézkedése a törvénybe nem ütközik.

Ha azonban sem az elnök, sem az alelnök ezen a közgyűlésen meg nem jelennek, úgy közgyűlési elnököt a közgyűlés fog választani, mert törvényes követelmény, hogy az ilyen közgyűlés meg legyen tartható, és hogy a megtartást az igazgatóságnak a tagjai meg ne gátolhassák.

Judikatura ezen kérdés körül nem fejlődött. Egy esetet talállok a döntvénytárban, amikor a budapesti kir. tábla kimondta, hogy «részvénytársaság választat állandó közgyűlési elnököt», és «törvénybe nem ütközik az alapszabályokban foglalt azon intézkedés, hogy a közgyűlésen a társasági vezérigazgató elnökölhessen». (Dttár u. f. VIII. 187.)

Arra a kérdésre pedig, hogy mi történjék akkor, ha a két közgyűlés ellentétesen határoz, a válaszem az, hogy ez az eset be nem következhetik. Ugyanis, ha az első, a fel-

ügyelő-bizottság által egybehívott közgyűlés az igazgatóságot elmozdítja és új igazgatóságot választ, úgy tárgytalanná vált a második, az igazgatóság által összehívott közgyűlés, és azt megtartani annál kevésbé lehet, mert az igazgatóság, amely összehívta, akkor már létezni sem fog. Ha pedig az első közgyűlés elveti a felügyelő-bizottságnak az indítványait, úgy nem lesznek ellentétes határozatok, a második közgyűlést meg lehet tartani, és annak határozatai jogérvényesek lesznek.

Dr. Gold Simon.

A kir. ügyész felelősségi joga.

Dr. Gruber Lajos kir. alügyész urnak a *Fogl. Közl.* 1897 december 3-iki számában fenti címet viselő cikke bírálat alá vevén a kir. Curiának 1897. évi május hó 6-án 4266. sz. a. kelt végzését, arra a konklúzióra jut, hogy a kir. Curia idézett határozata, illetve annak indokolása téves, mert az sem törvényen, sem törvényes gyakorlaton nem alapul.

Czikkiró ur véleményével ellentétben s a Curia végzésének indokaiban foglaltakkal megegyezőleg nézetem e kérdésben az, hogy a kir. törvényszéknek az a végzése, melyben a vizsgálóbírónak az ügyészi pótlási indítvány elfogadása vagy elvetése feletti határozatát felülbírálja, felelősséggel meg nem támadható.

Az 1872. évi Ideigl. Bünv. Elj. 29. és 37. §., az 1586/72. I. M. rendelet 25. §., a 4510/92. I. M. rendelet 61. §. és az 1871. évi XXXIII. tcz. 17. és 19. §-ok körvonalozzák a kir. ügyésznek azt a köteleességét, illetve jogát, hogy ő az előnyomozat és vizsgálat bármelyik stádiumában az eljárás célszerű vezetése érdekében indítványokat tehet.

Az ügyészi utasítás 25. §. 2. és részben 3. bekezdése meg is jelöli, hogy: «Indítványában iparkodjék az ügyész csupán oly tények és körülmények kiderítésére vonatkozó adatokra szorítkozni, melyeknek kiderítése a büntetendő cselekmény tényálladékanak megállapítása vagy a bűnösség bebizonyítása vagy a súlyosító és enyhítő körülmények világosságra hozatala végett szükségesek. Szem előtt tartandó egyébiránt, hogy a vizsgálat felesleges indítványok által ne bonyolítottassék, sem a szükségnél tovább ne terjesztessék ki».

Az 1871. évi XXXIII. tcz. 19. §-a azt is meghatározza, hogy ha a vizsgálóbíró a kir. ügyész indítványát nem fogadja el, e kérdésben a kir. törvényszék határoz.

Az ügyészi utasítás 28. §-a szerint a kir. ügyész indítványában, eljárásában s a felelősségi tekintetében a törvény utasítását tartozik követni. A bíróságot pedig csak a törvények, törvényes szokások és rendeletek kötelezik.

Ugyde sem a most idézett szakaszokban, sem más törvényben vagy eljárási rendeletben sehol sincs említés téve arról, hogy a kir. törvényszéknek e határozata ellen felelősségi vitelnek volna helye; már pedig nem tételezhető fel a törvényhozásról vagy az igazságügyminiszterről, hogy ha a czikkiró urral egy véleményen lettek volna, e kérdésben valamelyes intézkedés ne tétetett volna.

Abban teljesen egyetértek a czikkiró urral, hogy az alaki büntetőjogban a felelősségi tekintetében szabadelvűeknek kell lennünk, úgyde ez csak az érdemi intézkedésekre vonatkozik, amint az a kir. Curiának 7458/91. sz. végzéséből, de az általános jogelvekből is kitűnik.

A vizsgálatnak helyes mederben való vezetése elsősorban a vizsgálóbírónak kötelessége, aki bizonyára mindent elkövet, hogy az adatok kellőképpen egybegyűjtessenek s ha a kir. ügyész ezzel nincs megelégedve, provokálhatja a kir. törvényszék határozatát.

Véleményem szerint a hármastanács határozata kellő garantiát nyújt arra nézve, hogy a vizsgálat anyaga a legcorrectebbül egybegyűjtessék, de viszont arra nézve is, hogy a vizsgálat a felek és az állam érdekeinek ellenére felesleges intézkedések által el ne nyújtassék.

De különben is, feltéve, meg nem engedve, ha a kir. törvényszéknek a vizsgálóbíró határozatát helybenhagyó végzése nem volna is minden részében helyes, a kir. ügyész ekkor is tehet vádindítványt s a kir. törvényszéknek esetleg hozott megszüntető határozatánál a kir. ügyésznek joga és alkalmja van az ügyet a felsőbb bíróságok elé vinni.

Azt hiszem, már ezekben is sikerült kimutatnom a kir. Curia álláspontjának helyes voltát, de mindezekon kívül még utalni kívánok a bár még életbe nem léptetett, de szentesített 1896: XXXIII. tcz. 129. és 254. §§. 3. bekezdésére, ahol kifejezetten ki van mondva, hogy a kir. törvényszéknek ilyennemű végzése ellen felelbbvitelnek helye nincs.

Unger Geiza.

Különfélék.

— **Mikor az ügyvédet végrehajtás terhe mellett kötelezik ügyfele helyett fizetni.** Perjogunk módot ad a bírónak arra, hogy a peres feleket szakértői díjak fedezésére megfelelő előleg bírói letétbe helyezésére kötelezze, ennek elmulasztása esetén pedig a felajánlott bizonyítást mellőzze. Ha az előleges bírói letétbe helyezésre nem kötelezi a bíróság a bizonyító felet, úgy az természetesen utólag végrehajtás terhe mellett marasztaltatik a szakértői díjakban. De valóban érthetetlen a bíróságoknak az a gyakorlata, hogy ilyen esetben az ügyvédet végrehajtás terhe mellett kötelezik a szakértői díjak megfizetésére vagy — mint a bírói végzések a jobb hangzás kedvéért mondják — előlegezésére. Előttünk fekszik a budapesti kir. tábla 3439/v. 97. számú határozata, melyben B. J. ügyvédet 155 frt szakértői díj előlegezésére kötelezi. *Indokok:* Az 1868: I. IV. tcz. 218. §-a értelmében a szakértők járandóságát felperes, illetőleg az ügyvédnek perbeli állásánál fogva, (!) melyből folyólag az ügyvédek egyrészt a peres eljárással rendszerint egybekötött kiadások teljesítésére jogosítottak, másrészt pedig a bírósággal szemben kötelezettnek veendő, eleve arról gondoskodik, hogy a bírói eljárás akadálytalan eszközzésére rendesen szükséges előlegezések késedelem nélkül beszolgáltatassanak, felperes perbeli ügyvédje tartozik előlegezni. (1898 április 19.)

Ha a bíróság elmulasztotta a szakértők járandóságait biztosítani, ennek következményeit ne rója az ügyvéd terhére, mivel ezt semmiféle perjogi szabály meg nem engedi.

Az ügyvéd nem tudhatja mennyi szakértői díj merül fel; az esetleg kapott előleg pedig a saját költségkövetelésének biztosítására szolgál és semmiesetre sincs az ügyvédnek a bírósággal szemben semminemű anyagi kötelezettsége.

— **Bűnös vádlott felmentése.** A budapesti kir. büntető törvényszék előtt minap tárgyaltak egy bűnügyet, melyben a vádlott a Btk. 165. §-ába ütköző hatóság elleni erőszak büntetében mondatott ki bűnösnek. A bíróság a vádlottnál a Btk. 92. §-át alkalmazta és a vádbeli cselekményt ennél fogva vétségnek minősítette. A vétségnél azonban a bíróság ismét tekintettel volt arra, hogy az utolsó, a vádlott ellen irányuló bírói intézkedés megtétele óta több mint három év múlt el és ez alapon — időközben bekövetkezett elévülés címén — végképen felmentette a vádlottat a vád alól. A közvádló felelbbvezést jelentett be ezen, a curiai döntvény értelmében hozott felmentő ítélet ellen. Δ

— **Semmiségi okok sajtóügyben.** A m. kir. Curia: Gróf K. II. Károly s társa magánvádlók keresetére, rágalmazás és becsületsértés vétségei miatt vádolt E. Gy. elleni sajtóügyben határozott: A semmiségi panasz elvettetik.

Indokok: A főtárgyalás jegyzőkönyve és az esküdtszéki bíróság jelentése szerint az ülési terem elkorlátolt részében a közönségből senki sem nyomult be és minden intézkedés megtétt, hogy az esküdtek ne érintkezzenek a külvilággal. A tetszés vagy nem tetszésnek a hallgatóság köréből egyes tanuvallomások, illetőleg a felek képviselői nyilatkozata után felhangzott nyilvánítása alkalmából a bíróság elnöke mindannyiszor megtette a kellő figyelmeztetést és rendreutasítást. Maguk ama felkiáltások pedig nem hozták érintkezésbe a külvilággal az esküdteket és nem is korlátoz-

hatták határozatukat. A semmiségi panasznak általános, a főtárgyalás jegyzőkönyvének tartalma által meg nem erősített abbéli állítása, hogy az esküdtszéki bíróságnak az egyes tanuhallgatások során tanusított magaviselete befolyásolta, sőt megfélemlítette volna az esküdteket, tüzetes adat felhozása híján nem volt figyelembe vehető (1. p.) A főtárgyalás jegyzőkönyve bizonyítja, hogy az esküdtek határozatát 12 esküdt hozta és arra az állítására nézve, hogy tanácskozásukban a pótesküdt is részt vett volna, a semmiségi panasz a sommás eljárási szabály 89. §. rendelkezése daczára nem mutatott be bizonyítékot. Az a körülmény, hogy a pótesküdt is jelen volt az ítélő esküdtek tanácskozásánál, nem állapít meg semmiségi okot, mivel a pótesküdt hivatva lehet az esetleg a tanácskozás folyamán megbetegedett esküdt helyébe lépni. (2. p.) (1898 május 3. 4048. B. sz. a.)

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának** múlt évi jutalomtégeit és a nyertesek neveit közöltük a 20. számban. Közöljük most a jövő évi jutalomtégeket:

A jogbölcsészettől.

Vizsgáltassék meg valamely tetszés szerinti (modern, történeti vagy néprajzi) tételes büntetőjog a tekintetben, mennyire uralkodik abban a czélszerűség és mennyire a megtorló igazság gondolata vagy más, a czélszerűség elvétől független elv.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

A közigazgatásból.

Fejtsék ki a községek (városok) állása a közigazgatás általános rendszerében, továbbá belső szervezetük, hatáskörük, különösen ennek kibővülése sociálpolitikai tekintetben az újabb törvényhozások szerint.

Jutalma a Senger Katalin alapból 260 forint.

A statisztika köréből.

Adassék elő Schwartzner statisztikájának méltatása, különös tekintettel a statisztika egykori állására úgy Európában, mint hazánkban.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

A kereskedelmi jogból.

Tárgyaltassék a bizományos önszerződési joga.

Jutalma a Pasquich-alapból 210 forint.

A magyar magánjog köréből.

Fejtsenek ki a magánjogi cselekvőképességet (ügylet- és vétségképeséget) és a cselekvőképességbeli hiány kihatását tárgyzó jogelvek, szoros vonatkozással a hazai jogforrásokra és a törvényes gyakorlatunkra.

Jutalma a Schwartzner-alapból 360 forint.

A nemzetgazdaságtanból.

Fejtsék ki a gazdasági válságok elmélete.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

A büntetőjogból.

Fejtsék ki a jogos védelem tana.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

A római jogból.

(Dig. 47. 2. De furtis.)

Tétessek exegeticum tárgyává eme titulushoz mindenik töredéke s foglaltassék tudományos rendszerbe a töredékek valamennyi elvi kijelentése.

Jutalma a Senger Katalin alapból 360 forint.

A magyar közigazgatási jog köréből.

Adassék a magyar közhivatalnokok vagyoni (kártérítési) felelősségére és ennek érvényesítésére vonatkozó jogszabályok kritikai méltatása és jelöltessenek ki a szükséges reform irányelvei. A pályamű előnyeül fog vétetni, ha a külföldi államok hasontárgyu jogintézményeit is figyelembe veszi.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 forint.

— **A magyar polgári perrendtartás alaptanai.** Irta dr. Magyary Géza nagyváradai jogtanár. E kiválóan érdekes műre, mely 25 iven tárgyalja a perbeli cselekvények tanát, visszatérünk.

— **A hűtlen elhagyás mint házasságbontó ok.** Irta dr. Raffay Ferencz. Szerző a leggyakoribb bontó okot, az 1894: XXXI. tcz. 77. §-ában meghatározott bontó okot tárgyalja 64 oldalra terjedő füzetében; feldolgozza úgy e szakasznak máris gazdag irodalmát, valamint judikaturáját. Kiterjeszkedik a munka az eljárásra is, befejezésül iratmintákat közölve. E füzetet a gyakorlat emberei is haszonnal fogják olvasni. (Grill Károly kiadása.)

— **A magyar büntetőtörvényeket adta ki dr. Sélley Barnabás** kir. alügyész, kiegészítve a bünvádi perrendtartásról szóló, továbbá az ezt életbeléptető törvény, valamint a kapcsolatos más törvényekkel és a kir. Curia teljes-ülési döntvényeivel. Szerző igen hasznos munkát végzett, mert művében minden bűncselekménynél utalás van a hatáskörre (kivételül az elsőbíró, mind a második- és harmadbíró). A 30 ivre terjedő igen kezelhető munkát Singer és Wolfner adta ki.

— **A bűnügyi nyomozás kézi könyvét** írta meg dr. Grosz János, gráci egyetemi tanár műve nyomán *Endrődy Géza*. Singer és Wolfner kiadása.

— **A jogi szakoktatás szervezéséről** a II. országos tanügyi kongresszuson tartott előadását külön lenyomatban adta ki *Móricz Károly*, kecskeméti jogakadémiai tanár.

— **Az újrafelvétel alakszerűsége a járásbíró elöltti büntető eljárásban.** A budapesti kir. ítélő tábla 1897. évi január hó 27-én a 12,626/96. B. szám alatt kimondta: «A kir. ítélő tábla az elsőbírósnak 1896. évi december hó 1-én 49,439. sz. a. hozott ítéletét hivatalból megsemmisíti s a kir. járásbírósnak szabályszerű új határozat hozatalára utasítja. Indokok: A jelen ügyben a fentebbi számú és keletű ítélet újrafelvétel alapján hozatott, és pedig lényegére nézve az alapperben hozott ítélettel egyezően. Ily esetben az elj. szab. rend. 105. §-ának 2. tétele értelmében az előbbi (alapperbeli) ítélet kifejezetten hatályában fentartandó, ezen rendelkezés hiányában, illetve az újrafelvételre s az alapperbeli ítéletre való utalás nélkül ugyanazon egy ügyben két külön ítélet állana fenn, mi az elj. szab. rend. 105. §-ának második tétele rendelkezésével nyilvános ellentétben áll. Minthogy tehát a kir. járásbíró az alapperbeli határozatával egyező új ítéletében nem adott kifejezést annak, hogy az előbbi ítéletet tartja fenn hatályában, de még csak indoklásában az újrafelvételről meg sem emlékszik, s e szerint utóbbi ítéletét egészen önállóan szerkesztette, eme szabálytalan eljárása által oly perjogi sérelemre szolgáltatott alkalmat, a melynélfogva a sérelmes ítéletet hivatalból megsemmisíteni s a kir. járásbírósnak újabb, szabályszerű határozat hozatalára kellett utasítani. Miről egyuttal azzal az utasítással értesítették a kir. járásbírósnak, hogy jövőre nézve ítélethirdetési záradékaiban tüzetesen vegye fel azt, hogy különösen az egyuttal sértettként is szereplő vádlott mely irányban tartja sérelmesnek az elsőbírósnak ítéletét.»

— **Hagyatéki eljárás során felmerülő díjak és költségek.** (A belügyminiszternek 29,357/98. sz. a. D. város árvászekéhez intézett rendelete.) Néhai B. Mária hagyatéki ügyében az egyik ismeretlen helyen tartózkodó örökös H. Dávidné részére 6075/97. sz. végzésével az 1894: XVI. tcz. 54. §-a értelmében gondnokot nevezett ki, s a gondnok részére a 7249/97. sz. végzésben a hagyaték terhére 25 frt díjat állapított meg. A d-i kir. járásbírósnak azon az alapon, hogy a hagyatéki eljárás során felmerülő gondnoki és ügygondnoki díjak megállapítása az 1894: XVI. tcz. 123. §-a értelmében feltétlenül a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik, 35,653/97. számú végzésében a gondnok díját, — tekintettel a tiszta hagyaték csekély voltára, — 8 frtban állapította meg. Ezen végzés az árvászeknek megküldtén, az árvászek 493/98. sz. a. kelt végzésében kijelentette, hogy a kir. járásbírósnak 35,653/97. számú végzésének a gondnoki díj megállapítására vonatkozó részét figyelmen kívül hagyja; mert az 1894: XVI. tcz. 123. §-a csak azon esetekre vonatkozik, a mikor az ügygondnokot a hagyatéki bíróság rendeli ki, a jelen esetben azonban a gondnok a gyámhatóság által rendeltetvén ki, a gondnoki díj megállapítása a gyámhatóság joga és kötelessége. Ezen előzmények után a d-i kir. járásbírósnak az igazságügyminiszter urhoz jelentést tett, a melyben intézkedést kér az iránt, hogy 35,653/97. számú végzésének érvény szereztesse. Az igazságügyminiszter ural egyetértve kijelentem, hogy a szóban levő ügyben a gondnok díjának megállapítása a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik. Mert az 1894: XVI. tcz. 123. §-a s különösen ezen

szakasz 4. bekezdése nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy a hagyatéki eljárás során felmerülő összes díjak és költségek megállapítása a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik, tehát oly gondnok díjának megállapítása is, a kit a gyámhatóság rendelt ki; amint hogy a születendő végrendeleti utóörökösök gondnokságának elrendelését és a gondnok kirendelését az idézett törvény 128. §-a a gyámhatóság hatáskörébe utalja, s ennek dacára az ily gondnok díjának megállapítása a 123. §. 3. és 4. bekezdésében foglalt világos rendelkezések értelmében a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik.

— **A tolvajkirály halála.** Anglia egy a maga nemében híres embert vesztett: *Fred*, az u. n. tolvajkirály meghalt. Fénykorában egy felette elegáns, mindig új keztyűvel ellátott gentleman jelmezében dolgozott. Ruházatának köszönhetette sikereinek egy részét, valamint büntetlenségét is, mert áldozatai mindig vonakodtak ily kifogástalan gentlemant gyanúsítani és épen a kételkedés ezen pillanata tette reá nézve lehetségessé, hogy eltűnjék. Vakmerő eljárása folytán nagy hírnévre tett szert. Epsomban érte el legnagyobb sikereit, t. i. Galles herczeg zsebéből kilopta ennek pénztárczáját. Ez egy fogadás következménye volt, mely Fred és barátai között történt. Fred célta ért a felette kedvezőtlen körülmények dacára. A herczeg azonban észrevette a lopást és mivel a művész nevét ismerte, valamint a fogadásról is tudott, ez okból megakadályozta annak üldöztetését. Fred pályája eléggé sajtószérű módon lett megszakitva. Még egyszer akarta vakmerő csinyeinek egyikét Epsomban, működésének kedvencz színhelyén, elkövetni; korának legnagyobb tőkepenzeseinek egyikéhez, K. báróhoz közeledett, hogy ennek pénztárczáját elloplja. A báró, aki látásból már ismerte Fredet, gyorsan megfordult és azt mondta neki: «Ön nagyon későn jön. Épen most vesztettem el egész pénzemet a fogadásnál. Tiszteljen meg figyelmével más alkalommal és a futtatás előtt». Fred nyugodtan köszönt és visszavonult. Azóta azonban abbahagyta további működését és teljesen visszavonult az üzlettől. Elhagyatva és letörve fejezte be életét; kétségbeesetten, mert a lopás utáni kiolthatatlan vágyának áldozata lett, mely őt nagyon emésztette. Δ

A Magyar Jogászegylet f. hó 5-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) közgyűlést tart, melynek tárgya: Egy alelnök, két titkár és egy választmányi tag választása.

A jelen számhoz a rendes melléklet helyett a kodifikációs jegyzőkönyvek 28. évi köteté van csatolva.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Junius 7-ikétől junius 14-éig): *Jun. 10.: Czeisel Julia* e. a zombori tsz. (78.) — *Berger Arnold* e. a z.egerszegi tsz. (88.) — *Jun. 11.: Mátrai László* e. a szolnoki tsz. (74.) — *Ungár Jenő* e. a nagyváradai tsz. (105.) — *Nádas Ignác* e. a nagyváradai tsz. (105.) — *Pollák E.* e. a nagyváradai tsz. (106.) — *Jun. 13.: Heinselman Herman* e. a soproni tsz. (94.) — *Mittner István* e. a szt.-németi tsz. (108.) — *Krausz Irma* e. a nagykanizsai tsz. (109.) — *Jun. 14.: Muskáth M.* e. a budapesti kereskedelmi és vtsz. (114.)

Csődök: *Rosenfeld I.* szatmári keresk. e. a szt.-németi tsz.; csb. Dezső Kálmán, t. Schönpflug Jenő, bh. jun. 27., felsz. t. jul. 11. (121.) — *Özv. Valentin Mária* fiumei keresk. e. e tsz.; csb. Lucich Kelemen, t. Bellen András; bh. márcz. 1., felsz. t. jul. 22. (121.) — *Tyrnauer L.* fia eperjesi keresk. e. e tsz.; csb. Körtvélyessy Dezső, t. Zahler Dezső; bh. jul. 15., felsz. t. jul. 28. (122.) — *Jung András* t.-kubini keresk. e. a fehértemplomi tsz.; csb. Horváth Géza, t. Kunz Jenő; bh. jun. 25., felsz. t. jul. 7. (123.) — *F. Groszmann* ungvári keresk. e. a beregszászi tsz.; csb. Szűk Lajos, t. Iváncsi László; bh. jun. 29., felsz. t. jul. 27. (125.)

Pályázatok: A temesvári kir. ügyészségnél alügyész; bh. jun. 11. a szegedi főügyészhez. (121.) — A vaáli bírósnál albiró; bh. jun. 11. a székesfehérvári tsz. elnökéhez. (121.) — A szászvárosi bírósnál albiró; bh. jun. 12. a dévai tsz. elnökéhez. (122.) — A pécsi kir. táblánál bíró; bh. jun. 12. e tábla elnökéhez. (122.) — A hajduböszörményi bírósnál aljegyző; bh. jun. 12. a debreczeni tsz. elnökéhez. (122.) — A zilahi bírósnál albiró; bh. jun. 15. e tsz. elnökéhez. (123.) — A nagyszébeni tsz. aljegyző; bh. jun. 15. e tsz. elnökéhez. (123.) — A vespérméi tsz. aljegyző; bh. jun. 16. e tsz. elnökéhez. (124.) — A rimaszombati tsz. aljegyző; bh. jun. 16. e tsz. elnökéhez. (124.) — A szombathelyi tsz. aljegyző; bh. jun. 16. e tsz. elnökéhez. (124.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre -- -- 6 frt
negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Főtárgyalás az esküdtbíróóság előtt. *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A jogi természet telekkönyvi feljegyzésének kérdéséhez. *Y.* — Szemle az igazságügy terén. *Lengyel Imre* h.-szoboszlói kir. járásbírótól. — Btk. 278., 279. vagy 281. §. ? *Dr. Bálint Zsigmond* budapesti kir. büntetőtörvényszéki aljegyzőtől. — Különlék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Főtárgyalás az esküdtbíróóság előtt.*

Az új *BP.*-ban az esküdtzéki eljárás a rendes eljárási nemek egyike lett; és pedig az, a melyik az egyéni szabadság biztosítékaival leginkább van körülbástyázva, s ennél fogva a többi eljárási nemek számára mintegy mintaképül, a bíróra nézve pedig iskolául szolgál.

Iskolául különösen azért, mivel az eljárás ezen nemében nyilatkozik leginkább a reformált bünvádi pernek azon axiomája, hogy a vád és védelem közti formális egyenlőség még nem létesíti az egyensúlyt, s hogy bizonyos fokig a vádlottat előnyben kell részesítenünk, mert ő nem egyenlő helyzetben van a másik féllel.

Az a bíróság pedig, a ki esküdtzéki eljárásban dolgozik, önkénytelenül átviszi az itt uralkodó szellemet a többi eljárási fajokba is, a hol a törvény ugyanazt a célt tüzi ugyan ki, mint amott, de a szervezet tökéletlenebb voltánál fogva inkább csak jelzi, mint megállapítja a szabályokat, parancsok helyett óhajokat fejez ki.

I. Az esküdtzéki bíróság előtt tartandó főtárgyalás előkészítése.

Az előkészítő eljárás garanciáinak az esküdtzéki ügyekben való fokozását már tárgyaltuk.** A mi a főtárgyalást illeti, amennyiben külön intézkedés nincs, a törvényszéki eljárásra nézve felállított rendelkezések az esküdtbíróóság előtt folytatott eljárásnál megfelelően alkalmazandók.

Az esküdtbíróóság elnöke mindegyik esküdtbíróági ülészakra a szolgálati lajstromban elősorolva levő *harmincz* esküdtet oly időben idézi meg, hogy az idéző-levél az esküdteknek legalább nyolcz nappal a főtárgyalás határnapja előtt kézbesítve legyen. Az 1867-iki sajtóeljárási Szabályzat 36 esküdt berendelését hagyja meg; a recusatio jogának tehát szélesebb tért enged, mint az új eljárás. Az 1844-iki javaslat értelmében 30 esküdtet hívnak be s rendszerint a közvádlo 6, a vádlott 10 esküdtet vethet vissza.*** A franczia, az osztrák és a német bünvádi eljárások is tesznek engedményeket a szám tekintetében s távolról sem oly merevek, mint az 1867-iki magyar szabályzat. A harminczas számot veszik a normálisnak és innen mennek szükség esetére többé-kevésbé lefelé.

Egy időben az esküdtek megidézésével a szolgálati lajstromban megnevezve levő tíz *helyettes* esküdt értesítendő, hogy az ülészak alatt a főtárgyalások idejében lehetőleg lakásukon tartózkodjanak.

A helyettes esküdtek intézménye lényegesen fogja

* Mutatvány dr. Fayer László bünvádi eljárási Vezérfonalának sajtó alatt levő második füzetéből.

** L. 114. és 125. l.

*** Az 1843-iki javaslat szakbírói eljárásába beillesztett visszavetési jogról és az ez ellen beadott különvéleményről l. fent a történeti bevezetésben 39. és köv. l.

tökéletesíteni esküdtzéki eljárásunkat. Az eddigi sajtó-eljárás szerint a kiegészítés iránt nem volt előre intézkedés téve s csak egyszerűen behívták azon esküdtképes polgárokat, akik épen a bíróság keze-ügyébe jutottak. Így könnyen befolyást nyertek az ügyre oly elemek is, amelyek nem az igazság erősítésére voltak hajlandók a bíraskodást gyakorolni. Ezentul a helyettesítés biztos szabályok szerint megy végbe.

Az esküdtbíróóság rendes ülészakában a hatáskörébe tartozó ügyek közül mindazok elbírálandók, melyekben a vádhatározat az ülészak első napja előtt már meghozva, vagy a főtárgyalás elrendelve volt.

Ha a vádhatározatot vagy a főtárgyalást elrendelő határozatot csak az esküdtbíróági ülészak alatt hozzák meg, az illető ügyben az esküdtbíróóság főtárgyalásának a folyó ülészakban való megtartását a bíróság csak a vádlott beleegyezésével és a vádló meghallgatása után rendelheti el. E határozat ellen felfolyamodásnak nincs helye. A tilalomnak kétségkívül az az oka, hogy a bíróság a meglepetés útján ne hozhassa a vádlottat kedvezőtlenebb helyzetbe, mint a milyenbe a szabályok pontos megtartása mellett jutna.

Az esküdtbíróóság *bírói* tagjainak és a berendelt *esküdteknek* névjegyzéke legalább *három* nappal a főtárgyalás megkezdése előtt a fogva levő vádlottnak kézbesítendő, a szabad lábon levő vádlott részére pedig megtekinthetés végett a törvényszék kiadó-hivatalába adandó.

Épen nem érték nélküli a közlési kötelezettség abbéli kiterjesztése, hogy a bírói tagok névjegyzékét is előzetesen tudomására kell hozni a vádlottnak. Gyakorlati jelentősége ugyan ritkán lesz, de mégis mutatja, hogy az esküdtzéki eljárás a szakbírói tanácsnak elfogulatlan bírákból való összeállítására is nagyobb súlyt helyez, mint maga a tiszta szakbírói eljárás, mely az ily előzetes közlést nem ismeri. A német bünvádi eljárás mellőzi ezt a közlési kötelezettséget. A német eljárás különben az esküdtek névjegyzékét is csak egy nappal a tárgyalás előtt közölteti a letartóztatott vádlottal. A magyar *BP.* határozmányát az osztrák *BP.* 303. §-ából vették által.

II. Az esküdtzék megalakítása.

A főtárgyalásnak megnyitása és a vádlottnak személyes viszonyaira való kihallgatása *után* a felek és képviselőik jelenlétében mindig *nyilvános* ülésben és *rendszerint* minden ügyre nézve *külön* meg kell alakítani az esküdtzék.

Mind a három tétel figyelemre méltó. Az első annyiban, hogy ezentul a vádlott személyes viszonyainak megállapítása megelőzi az esküdtzék megalakítását; a második, hogy az esküdtzék megalakítása nyilvános actus marad ezentul is, eltérőleg az osztrák bünvádi eljárástól, mely az eshetőleg visszautasított esküdtek érzékenységre való tekintettel a titkos ülésben való megalakítást hagyja meg; a harmadik pedig, hogy csak rendszerint alakíttatik meg minden ügy számára az esküdtzék, s így azon esetekben, midőn valamely ügy az előbbi esküdtzék elé kerül, a felek elvesztik a visszautasítás jogát.

A mi különösen a legutóbbi pontot illeti, mi azt hiszszük, hogy a más ügy számára megalakított esküdtzék csak a felek beleegyezésével ruházható fel a bírói

functióval. Ha pedig kétely lehet az iránt, hogy a később tárgyalandó esetben érdekelt felek elfogadják-e majdan a megalakított esküdszéket, úgy valamennyi 30, illetőleg 26 esküdtet együtt kell tartani az azon napra kitűzött utolsó ügy tárgyalásának kezdetéig.

A kizárás.

Ha az utólagos berendelés folytán vagy a nélkül legalább huszonhat esküdt jelen van, az elnök semmiség terhe alatt köteles kérdést intézni a felekhez, a magánfélhez és az esküdtekhez az iránt: nincs-e az utóbbiak közt olyan: 1. a kire nézve a törvényben felsorolt kizáró okoknak valamelyike forog fen; (a lajstromok egybeállítása óta ugyanis merülhettek fel kizáró okok; vagy az egybeállításkor is fordulhattak elő tévedések); 2. a ki a vádlottnak elítéltetése vagy felmentése esetében hasznot remél vagy kártól tart; 3. a kit az ügyben tanu vagy szakértő gyanánt már kihallgattak, illetőleg a főtárgyalásra megidéztek; 4. a ki az ügyben mint esküdt, vádló, védő vagy a sértettnek képviselője működött; 5. a ki az állam hivatalos nyelvét nem érti; 6. a ki testi vagy szellemi fogyatkozása miatt, vagy azért, mert ellene bünvádi eljárás van folyamatban, vagy csőd vagy gondnokság alá helyezés van elrendelve, az esküdtek jegyzékébe nem lett volna felvehető, vagy a kire nézve eme körülmények később merültek fel.

Ha a megjelentek közül annyian volnának kizárandók, hogy az esküdtek száma huszonnégynél kevesebb lenne: az esküdszék megalakításához csak abban az esetben lehet fogni, ha abba a visszautasításra jogosult felek beleegyeznek s legalább annyi esküdt maradt fen, amennyi az esküdszék megalakításához szükséges. Ellenkező esetben az esküdtek olyképen egészítendő ki, hogy legalább huszonnégyn legyenek.

Ezek szerint a törvény végső szükség esetében megelégszik azzal is, ha csak 12 esküdt jelent meg. Ilyenkor azonban tárgyalás csak úgy tartható, ha a felek a visszautasítás jogáról teljesen lemondanak.

Kétségkívül azért fogadja el a törvény szükség esetére az ily szegényes esküdszéket is, mivel a törvényhozó attól tartott, hogy némely városban az esküdtképes egyének nem lesznek kellő számban megtalálhatók.

A visszautasítás. (Recusatio.)

Ha az esküdszék megalakításához lehet fogni, az elnök által kijelölt bíró mindegyik nem kifogásolt esküdtnak külön papírszeletre irt nevét felolvassa és a bíró asztalán levő urnába helyezi.

A nem kifogásolt esküdtek közül a felek annyit utasíthatnak vissza, a hánynyal tizenkettőnél, illetőleg — amennyiben az elnök pótesküdtet alkalmazását rendelte el — ezek számánál is több név van az urnában.

A visszautasítható esküdteknek felét a vádló, másik felét a vádlott utasíthatja vissza. Ha e szám páratlan, a vádlott egygyel több esküdtet utasíthat vissza. (Ez ismét a vádlott előnye a vádló felett.)

Több vádlott a visszautasítás jogát együttesen, ha pedig nem jutnak egyetértő megállapodásra, váltakozva, abban a sorrendben gyakorolja, amelyben nevök a vádiratban előfordul.

E szabályok értelmében kimondja az elnök, hogy a felek hány esküdtet és mily sorban utasíthatnak vissza.

A visszautasítás jogának gyakorlását a vádlott védőjére, a magánvádló pedig képviselőjére bízhatja.

Az elnök az urnában levő papírszeleteket egyenkint kihuzza és mindenik papírszeletnek kihuzása és a rajta levő névnek felolvasása után kérdést intéz a felekhez, hogy az illető esküdtet elfogadják-e?

Erre a vádló és utána a vádlott «elfogadom» vagy «visszautasítom» szóval tartoznak nyilatkozni. Nyilatkozatuk-

nak okát adni nem szabad. Ebben is különbözik a visszautasítás a kizárástól, mely utóbbit indokolni kell.

Hogy a visszautasítást indokolni nem szabad, az abból következik, hogy a törvényhozó nem akar alapot nyújtani a sértő gyanúsításokra, melyek ily körülmények közt, midőn nem konkrét kifogásokról van szó, felszínre kerülhetnének.

Hogy a vádló előbb köteles nyilatkozni, az kétségkívül kedvező a vádlottra, mert meglehet, hogy bizonyos esküdtet ő is visszautasított volna, s így ha ezt a vádló teszi meg, ő ellene számít, a vádlott ellen pedig nem. Analog ezen határozmány azzal, amelyről a jogorvoslat bejelentésének kérdésénél szoltunk. Itt is, ott is a vádló nyilatkozik előbb, mivel az ellenkező a vádlottra nézve hátrányt képezne.

Mihelyt az elnök további nevet huzott ki vagy a kisorsolást befejezettnek jelentette ki, a felek nem változtathatják meg nyilatkozatukat.

Ha az elnök tizenkét oly esküdt nevét huzta ki, akiket egyik fél sem utasított vissza, vagy ha a felek visszautasító jogának kimerülte után a tizenkettőből hiányzó esküdtek neveit kihuzta: az esküdszéket megalakítottak mondja ki.

A visszautasítás az esküdszéki eljárásban meghonosult ünnepélyes aktusok elseje. Mindezek az ünnepélyességek kétségkívül lényegesen hozzájárulnak ahhoz, hogy az esküdszéki bíráskodás kifelé annyira képes imponálni.

A functionáló esküdtek száma a régi angol és a francia tradíciók nyomán állapított meg tizenkettőben. A bírósági tagok ezen nagyobb száma a szabad mérlegelés subjectiv elemeit telhetőleg objectivisálni van hivatva. Újabb időben a külföldön kísérleteket tettek e számnak még további emelésére, másutt leszállítására. De az illetékes tényezők ellene nyilatkoztak mindakettőnek. A tizenkettes számnak némiképp sacramentális jellege van az esküdszéki eljárásban és nagy előnyök nyérése nélkül igazán nem tanácsos azt megbolygatni.

Pótesküdtet alkalmazása.

Ha előre látható, hogy a főtárgyalás hosszabb időre fog terjedni, az elnök egy vagy több pótesküdtnek alkalmazását rendelheti el és e célból tizenkettőnél több esküdtet sorolhat ki.

Pótesküdtet azok lesznek, akiknek nevét az elnök utóljára huzta ki az urnából.

Hogy hány pótesküdtre lesz szükség, annak megítélését a törvény az elnökre bizza.

III. Az esküdtek esküje.

A francia esküforma, melyet visszatükröz az 1867-iki Szabályzat esküszövege, a *conviction intime* fogalmán alapul; a *BP.* esküje pedig iparkodik megközelíteni a *conviction raisonnée* fogalmát. A különbség a két szöveg közt leginkább az, hogy az előbbi a bizonyítékokról nem is beszél és egyedül a belső meggyőződést veszi alapul, az utóbbi pedig a bizonyítékok mérlegeléséből meritett meggyőződést és a törvényt tekinti a verdikt alapjának.

Az esküdszék megalakulása után az elnök az esküdteket és a pótesküdteteket a *vádlott jelenlétében* nyilvános ülésben, semmiség terhe alatt megesketi.

Miután mindnyájan felálltak, az elnök a következő felhívást intézi hozzájuk:

«Esküdjének önök a mindentudó és mindenható Istenre, hogy az N. N. ellen folytatott ügyben az esküdtek kötelességeit hiven teljesítik, a *törvényt megtartják*, a tárgyalás egész menetét gondos figyelemmel kísérik, a tárgyalás alatt álló ügyről határozatuk kimondásáig mással, mint esküdtársaikkal, nem értekeznek és, félretéve minden kedvezést, félelmet és személyes tekinteteket, mind a vádlott ellen, mind a mellette felhozott bizonyítékokat egyenlő gondossággal és pártatlan lelkiismeretességgel mérlegelik, és ebből meritett meggyőződésük szerint, igazságosan és a *törvény értelmében* határoznak.»

Erre az esküdtek, — az elnök által sorban nevükön szólíttatván, — jobb kezüket szívükre téve, egyenkint válasszolják:

«Esküszöm, Isten engem úgy segítjen».*

Az az esküdt, aki azt állítja, hogy az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, eskü helyett fogadást tesz. E fogadás így szól: «Becsületesemre és lelkiismeretemre fogadom.»

Figyelemre méltó, hogy míg az 1867-iki Szabályzat az esküben a törvényt egyáltalán nem említi, az új eskü a törvény megtartását kétszer is meghagyja.

Azzal pedig, hogy a vádlottnak az esküdtek esküjénél jelen kell lennie, az eljárás bizalmát kíván kelteni a vádlottban, hogy a vádbeli cselekmény lelkiismeretes és igazságos megítélésben fog részesülni.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A jogi természet telekkönyvi feljegyzésének kérdéséhez.

Közlöttük 20. számunkban azt a nagyfontosságú táblai határozatot, mely nemcsak a jelzálogüzlettel foglalkozó intézeteket, s ezek közül különösen azokat érdekli, melyek zálogleveleket bocsátanak forgalomba, hanem méltán figyelmet kelthet jogász körökben is.

A szolnoki kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság az «Erdélyrészi magyar jelzálog hitelbank»-nak egy jelzálogos követelésére vonatkozó s a záloglevél-törvény (1876. évi XXXVI. tcz.) 17. §-án alapuló jogi természet feljegyzését egyszerűen kiterjesztette az időközben a «Magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja»-ra cedált követelésre.

A budapesti kir. ítélő tábla a végzést megváltoztatván, elrendelte:

1. az erdélyrészi intézet javára feljegyzett jogi természet törlését;
2. fenti kiterjesztés törlését, és
3. a jogi természetnek az engedményes «Központi jelzálogbank» javára való külön feljegyzését.

A táblai végzés nagy horderejét annak indokolásában találjuk meg.

Mely szerint a záloglevelek biztosításáról rendelkező 1876. évi XXXVI. tcz. 17. §-a értelmében a záloglevelek kibocsátására jogosított jelzálogintézeteknek jelzálogilag biztosított kölcsönkövetelései a jelzálogintézetek által kibocsátott záloglevelek összességének biztosítására szolgálnak ugyan, de a következő 18. §. rendelkezése szerint a jelzálogintézet igazgatóságának kötelessége gondoskodni arról, hogy a jelzálo-

* Az 1867-iki Szabályzat esküformája így hangzik: «Esküszöm az élő Istenre, hogy a tárgyalás egész folyamára lelkiismeretesen figyelmezek és félretétlen minden kedvezést, félelmet, gyűlölséget és minden személyes tekinteteket, egyedül az előadandó vád és védelem egymáshoz mért erősségei és okai nyomán, saját belső meggyőződéseim szerint, igazán, szabadon és becsületesen ítélek. Isten engem úgy segítjen.»

Az 1844-iki javaslat szerint a következő esküformát tették volna le az esküdtek: «Én N. N. esküszöm az élő Istenre, stb., hogy a pörnek egész folyamára lelkiismeretesen figyelmezek, s félretétlen kedvezést, félelmet, gyűlölséget és minden személyes tekinteteket, egyedül az előadandó vád és védelem összességének erősségei és okai nyomán, Istennek igazsága és saját belső meggyőződéseim szerint igazán, szabadon és becsületesen ítélek. Isten úgy segítjen engemet is.» (A két szöveg abban tér el, hogy Isten igazságára is hivatkozik az utóbbi.)

A francia 1808-iki bünvádi eljárás esküformája így szól: «Vous jurez et promettez devant Dieu et devant les hommes d'examiner avec l'attention la plus scrupuleuse les charges qui seront portées contre N.; de ne trahir ni les intérêts de l'accusé, ni ceux de la société qui l'accuse; de ne communiquer avec personne jusqu'après votre déclaration, de n'écouter ni la haine ou la méchanceté, ni la crainte ou l'affection; de vous décider d'après les charges et les moyens de la défense, suivant votre conscience et votre intime conviction, avec l'impartialité et la fermeté qui conviennent à un homme probe et libre.»

gilag biztosított kölcsönköveteléseknek ez a különös jogi természete telekkönyvi feljegyzés által biztosíttassék.

A törvénynek ebből az utóbbi rendelkezéséből, továbbá abból, hogy a záloglevelek biztosítására külön alap is rendeltetett, és a jelzálogintézetek igazgatóságai a 32. §-ban meghatározott súlyos következmények terhe alatt arra köteleztettek, hogy a zálogleveleket abban az arányban, melyben a jelzálogilag biztosított követelések mennyisége akár a kölcsön visszafizetése folytán, akár más okból csökkent, a forgalomból visszavonják, valamint abból is, hogy a törvény nem tartalmaz semmi olyan rendelkezést, a mely a jelzálogilag biztosított kölcsönkövetelésekre nézve a jelzálogintézet rendelkezési jogát megszorítaná, vagy pedig a záloglevelek tulajdonosainak a kölcsönügyletek lebonyolítását illetőleg közvetlen beavatkozási jogot biztosítana, azt kell következtetni, hogy a jelzálogintézetek kölcsönkövetelései felett azok különös jogi minősége mellett is szabadon rendelkezhetnek, a zálogjogok részben, vagy egészben való kitörölését megengedhetik, és a zálogjog átruházása tekintetében is saját hatáskörükben érvényes jogügyleteket köthetnek, és hogy a jelzálogilag biztosított kölcsönköveteléseknek a törvény 17. §-ában meghatározott különös jogi természete a záloglevelek tulajdonosainak érdekében csak arra nyújt biztosítékot, hogy azokra a követelésekre csődeljáráson kívül harmadik személyek addig nem szerezhetnek jogot, amíg azok, mint a zálogleveleket kibocsátó jelzálogintézetet cselekvőleg illető követelések fenállanak, s mint ilyenek tényleg a hitelező intézet által kibocsátott és a forgalomból még vissza nem vont záloglevelek biztosítására szolgálnak.

Ezen telekkönyvileg fogantatott érvényes jogügyletnek az a következménye, hogy a kérdéses jelzálogilag biztosított követelés most már átalakult annyiban, amennyiben az az engedményes jelzálogintézet által kibocsátott zálogleveleknek képezi biztosítékát, és így nem tagadható meg az érdekelt jelzálogintézetek ama kérelmének teljesítése, melylyel a kérdéses követelés átruházása következtében annak jogi természetében beállott változás helyes feljegyzésének kieszközlése czéloztatott.

Igy az indokolás.

Lássuk már most egyenként, miben állanak azon garanciák, melyeket a törvény a záloglevél-tulajdonosok részére biztosít?

Csak a jelzálogos ingatlan értékének fele részéig terjedő kölcsönt nyújthat. (13. §.)

A forgalomban levő záloglevelek összege nem haladhatja meg a fedezetül szolgáló jelzálogos követelések összegét. (12. §.)

Vagyis az elsőnek az utolsóval párhuzamos alakban kell haladnia.

A jelzálogos követelések a záloglevelek összességének biztosítására szolgálnak. (17. §.)

A kibocsátó intézet külön biztosítéki alapot köteles alkotni. (4., 5. §.)

Csőd esetén a záloglevél-követelések a 4., 5. és 17. §-szerinti, egyenesen e célra alkotott vagyonból minden más követelés előtt elégitendők ki.

Az elősorolt törvényes dispositiók további kommentár nélkül is elegendő világot vetnek arra, hogyan szabályozta a törvény a záloglevélhitelezők és a jelzálogos követelés tulajdonosai között fenálló jogviszonyt.

Törvényes korláthoz nem szabja, tehát megadja és biztosítja a jelzálogos követelések tulajdonosa, vagyis a zálogleveleket kibocsátó intézetnek saját közvetlen felelősségére az egyéni tulajdonnal járó szabad rendelkezés jogát minden irányban.

Viszont teljes mértékben honorálja a záloglevél-tulajdonosok vitális érdekeit is, s ezek részére hasonlóképpen gondoskodik mindazon garanciák felől, melyek a záloglevélhitelezőknek a törvényes oltalmat biztosítják.

A záloglevél helyesen értelmezett jogi fogalma olyan magyarázatot meg nem tűr, mintha a záloglevélhitelezőnek magához a kibocsátó intézet által szerzett zálogjoghoz bármi tekintetben közvetlen köze volna. Nem pedig azért, mert a záloglevél-tulajdonosok érdekeiről a törvény más uton gondoskodik.

De ebből egyáltalán nem szabad azt a konsequentiát levonni, mintha a kibocsátó intézet által szerzett zálogjog akár közvetve, akár közvetlenül a záloglevél-tulajdonost illetné.

Az ilyen magyarázat absolute ellenkezik a törvény intenciójával, kifejezett rendelkezéseivel. Mert a záloglevélbirtokos magához a jelzálogos követeléshez sem zálogjoggal, sem semmi néven nevezhető közvetlen jogokkal nem bír.

A kibocsátó intézet mindaddig, míg p. o. csődbejutás által szabad rendelkezési jogát el nem veszti, saját vagyonának s ezek közül jelzálogos követeléseinek is korlátlan ura.

Természetesen mindig fentartva, hogy a fentebb taxative elősorolt, s a záloglevél-tulajdonosokat, mint ilyeneket, külön megillető törvényes dispositiók, valamint a csődtörvény 26—30. §-ai korlátaik belül és sérelme nélkül.

Nincs törvény, mely ez elébe és ilyen fentartással akár-mely oldalról gátat vetne.

A kibocsátó intézetnek mindenkor jogában áll jelzálogos követeléseit átruházni, rangsorozatot átengedni, időelőtti visszafizetéseket részben vagy egészben elfogadni, nyilvánkönyvi bejegyzésekre, azok kitörlésére, átváltoztatására engedélyt adni, stb.

Es általában mindazon, törvénnyel nem ellentétes jogcselekményeket szabadon gyakorolni, melyek őt, mint a követelés és a szerzett zálogjog birtokosát a tulajdon magánjogi elvei szerint megilletik.

S mindezt anélkül, hogy a záloglevélhitelezők jogosult sérelemlről panaszkodhatnának.

Hiszen, hogy egyebekre ne hivatkozzunk, eclatans példát szolgáltat e mellett legközelebbiről a jelzálogos kölcsönök conversiója.

Napirenden van, hogy a zálogleveleket kibocsátó intézetek kölcsöneiket convertálják.

Avagy köti-e a törvény az egyes intézetek cselekvési szabadságát ezen a téren bármiféle elvi korláthoz, szemben a záloglevélhitelezőkkel?

Köztudomás szerint: nem.

Sőt tovább megy.

Egyenesen és kifejezetten elősegíti, kivételes előjogokban, kedvezményekben részesíti a conversionális ügyleteket.

Kiváltságokat ad a kibocsátó intézetnek, anélkül, hogy a lebonyolítást a záloglevél-tulajdonosok érdekei szempontjából a már felsoroltakon kívül különleges feltételektől, bármely irányú megszorításoktól tenné függővé.

De az általános gyakorlat is támogatja ez álláspont helyességét.

Ismert dolog, hogy p. o. a «Magyar földhitelintézet» 5%-os zálogleveleit annak idején intern convertálta.

Fenálló jelzálogos követelése alapján, melyek addig az 5%-os záloglevelek fedezetét képezték, kisebb kamatozású újabb zálogleveleket emittált, és ezek ellenértékét a forgalomban levő 5%-os záloglevelek sorsolás utján bevonására fordította.

De ettől a gyakorlattól eltekintve, mely egyébként ilyen eljárással más intézeteknél is effectuáltatott, napirenden van a pénzintézetek életében, hogy az adós kölcsönét kisebb kamatozásúvá alakítja át.

Az intézet pedig új adóslevél alapján megfelelő kamatozású új zálogleveleket bocsát ki, ezek ellenértékét a régibb tartozás kiegyenlítésére fordítja, s ezen visszafizetés alapján a forgalomban levő magasabb kamatozású zálogleveleket ki-sorsolás által a forgalomból visszavonja.

És semmit sem változtat a záloglevél-tulajdonos anyagi

fedezetén, ha az adós ezt a műveletet az eredeti hitelezőnél viszi keresztül, avagy egyik intézetnél fenálló kölcsönét másik intézet által nyújtott kölcsönrel convertálja.

Az eljárás ugyanaz, de: oly eltéréssel, hogy a későbbi hitelező az új kölcsön értékét az eredeti hitelező részére annak nyugtája és törlési engedélye ellenében számolja át.

Itt pedig a forgalomban levő záloglevelek fedezetét azok kisorsolásáig, mely csak bizonyos időközökben történik, az új kölcsön készpénz értéke helyettesíti.

Egyformán jogosult tehát az adós eljárása, ha a conversiót akár eredeti hitelezőjénél, akár más intézetnél eszközli.

Ila már most az itt körvonalozott irányelveket per analogiam a szóban forgó kérdésre alkalmazzuk, helyes következtetés szerint csak jogát gyakorolta az «Erdélyrészi magyar jelzáloghitelbank», ha a kölcsönoperációt a «Magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja mint részvénytársaság»-nál hajtotta végre s annak ellenértékét kinn levő záloglevelei successiv bevonására fordította.

Viszont épen olyan törvényes téren áll az utóbbi intézet, midőn a megszerzett jelzálogkövetelések alapján saját zálogleveleit in optima forma kibocsátja, mely eljárásnak első és legfőbb feltételét képezi, hogy a jogi természetnek az átruházás által egészen tárgyaltanná vált eredeti telekkönyvi feljegyzése töröltessék s egyszersmind ugyancsak a létrejött engedményezési jogügylet kapcsán annak bekebelezésével együttesen újból feljegyeztessék.

Hiszen a cessio ténye által az «Erdélyrészi magyar jelzáloghitelbank» záloglevelek kibocsátására alkalmas követelése épen úgy megszűnik, mintha azt az adós fizette volna vissza s a jogi természetnek ezen intézet zálogleveleivel kapcsolatos feljegyzése ipso facto tárgyaltanná válik.

Viszont ezen így megszűnt jogviszony helyén új jogviszony jön létre, melynek erejénél fogva a «Központi jelzálogbank» jogosultságot nyert zálogleveleket kibocsátani s ezen jogosultság épen a jogi természetnek alak szerinti feljegyzése által jut az 1876: XXXVI. tcz. szövegének és szellemének megfelelő kifejezésre.

Minden kétségen kívül áll, hogy a törvény a záloglevél-tulajdonosokat a kibocsátó intézet hitelezői gyanánt tekinti.

Ennélfogva a jelzálogos követelések távolról sem a záloglevélhitelezők, hanem minden körülmények között a kibocsátó intézet kizárólagos tulajdonát képezik és ennek vagyonához tartoznak.

(Bef. köv.)

Y.

Szemle az igazságügy terén.

Kötelesek a járásbírók minden év elején az elmúlt évről az újabb törvények és rendeletek kihatásáról és a nevezetesebb törvénykezési jelenségekről indokolt jelentést tenni.

Ezen jelentésem (1897-ről) kivonatát itt közlöm, s bizonyára nem lenne kárba vett munka, ha mások is hasonlóan cselekednének.

Először is azon tisztességtelen és erkölcstelen üzelmekre akarok reámutatni, a melyeknek lépten-nyomon tanui vagyunk, ha az utazó kereskedelmi ügynökök eljárását szemügyre vesszük. És míg a jogászvilág a kereskedelmi ügynökök jogi állásáról vitatkozik; míg töprengenek azon, hogy az ügynök kereskedelmi meghatalmazottnak tekintessék-e, vagy közvetítőnek: addig a nagy közönség csak úgy nyög a visszaélések sulya alatt és oktalanul a bírót kárhoztatja, nem tudván azt, hogy a törvényhozásban van a hiba, a honnan nem adnak megfelelő fegyvert a bíró kezébe. Végtelen igazságtalanságok keletkeznek abból, hogy ezekért az eke-, kasza-, gép-, butor-, kép- stb. ügynökökért, meg azokért a mindenféle biztosító ügynökökért nem lehet

felelősségre vonni a meghatalmazót, mint p. o. Németországban, pedig bizony ezek a meghatalmazók jól tudják, hogy milyen furfanggal kiesztelt módon csábitják ezek a közvetítők, tulajdonképpen pedig az ő meghatalmazottjaik — a népet. Ezek az ügynökök, kik még a tanyákat is elárasztották, kiknek visszaélései előttünk naponként megfordulnak, a bíróság iránt népünkben keletkezett bizalmat és tiszteletet is — nagy veszélyére a közérdeknek — megingatják, mert midőn ezzel a becsületes jó néppel a ravasz ügynök — a kik közt még olyan is akadt, hogy a gazda kívánatára kód ellen is biztosított, tényleg azonban jégbiztosítást vett fel — mindenféle szerződést vagy váltót (ő mindig másnak nevezi) aláírat és a szegény, jogban járatlan ember bajba kerül, igen természetesen hozzánk fordul és kérdsünk rendszerint még azt sem tudja megmondani, hogy mi a neve az ügynöknek és hol lakik. Ha pedig a meghatalmazó ellen fordul, az mindig azt a kifogást szokta — fájdalom, nálunk sikerrel — emelni, hogy az ügynök vezette félre a felet, ő nem hatalmazta meg.

Itt tehát erős és gyors orvoslásra van szükség!

Az 1894 november hó 1-én életbe lépett 1893. évi XVIII. és XIX. tczikkekről az ügyforgalmi adatokat a kimutatások tárgyazzák, melyekből kitűnik:

1. A sommás perek száma — mint 1895-ben előre jeleztem — apadt.

2. Az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-ának 2. és 3. pontjában említett perek itt az idén is annyira nem fordultak elő, hogy a 2. pontban jelzett perek közül egyetlen eset sem volt, a 3. pont alatti örökösödési per pedig csak — egy.

A törvény ezen új intézkedése még most sem ment át a nép ismeretkörébe, még most is azon tudatban vannak, hogy a birtok-, tulajdon és örökösödési perek valamennyien a törvényszék hatáskörébe tartoznak, ide pedig eddig is, a nagy költség miatt nem fordultak.

3. A felebbvitelék száma ismét apadt, a mi a jogszolgáltatás határozott javulásának és a törvény 64., 95., 96. §-aiban megállapított új rendszernek következménye. Ezek az intézmények, helyesen kezelve, rendkívüli előnnyel bírnak a régebbi állapotok felett. Érdekes, hogy a felek a felebbezésben mindig kijelentették, hogy felebbezésüket szóbeli tárgyalás nélkül kívánják elintéztetni s így 1897-ben itt lefolytatott perben a felebbezési bíróságnál szóbeli tárgyalás nem volt, pedig Debreczen ide az első vasuti állomás és naponként hatszor lehet bemenni és ugyanannyiszor visszajönni.

4. A törvény 20. §-ában körülírt idézés nélküli megjelenést épen nem veszik igénybe, egyetlen eset sem fordult elő. A törvényt megállapítása (21. §.) tehát értéktelen — legalább Szoboszlón.

5. Az egyezségi ügy apadt. Az egyezségi eljárás bevált, mert az egyezségi kísérleteknek $\frac{1}{10}$ részében létrejött az egyezés, a mi ez intézmény életképességét és hasznosságát fényesen bizonyítja.

6. Fizetési meghagyás (1893: XIX. tcz.) kevesebb volt és majdnem felenyire apadt, mint tavaly. Ellenmondással az esetek $\frac{1}{4}$ részében éltek, tehát ritkábban, mint a múlt évben. Ügyvédek ezt a törvényt nem igen veszik igénybe.

Az 1894. évi XXVI. tcz. 30. §-ának azt az új intézkedését, mely a bírót pénzügyőrre teszi, most is tulszigorúnak és a bírói állás méltóságával összeegyeztethetetlennek tartom. Ez az intézkedés még a bírói függetlenséget is sérti, a miért is én ez ellen ott, a hol lehet, mindig felelelem szavamat. Különben e törvényben megszabott bélyegek és illetékek magassága ellen panaszkodnak.

Az 1894. évi XXXIII. tcz. 75. és 76. §-aiban körvonalozott anyakönyvi kiigazítás most előfordult néhány esetben, de a 80. §-ban megállapított kihágási esetek közül egyetlen egy sem. Az állami anyakönyvekről szóló törvény is a legcsekélyebb rázkódás nélkül, gyorsan ment át az életbe.

Itt nincsenek, de nem is lehetnek ezen törvény ellen bujtogatók, (itt kinevetnék őket) és így az összes, ugynevezett egyházpolitikai törvények feltétlen helyeslésben és tiszteletben részesülnek. Olyan természetesnek találja a mi népünk a polgári házasságot, mintha ez százados intézmény lenne. De azért nem mulasztja el házasságára az egyházi áldást kérni — e nélkül még nem volt itt polgári házasság.

A telekkönyvi újabb törvények és rendeletekről az a tapasztalatom van, hogy az 1888. évi 675. I. M. E. számú rendelet kedvezményeit egyáltalában nem veszik igénybe, a minek legfőbb oka, hogy e rendeletet kevesen ismerik. Én magam a 2. §. alapján az észrevett szabálytalanságok közül hivatalból sokat megigazítottam.

A tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzéséről szóló, 1893. évi szeptember 1-én életbe lépett 1892: XXIX. tcz. 2. §-ának 2. pontjában adott kedvezményt ebben az évben már igen sokan vették igénybe és így ezen törvény ismerete rohamosan kezd átmenni a köztudatba, a mi által sok forgalmon kívül álló ingatlan adatik át a forgalomnak, mi által az állam jövedelme is gyarapszik, de a mi a lényeg, a birtokviszonyok rendeződnek.

Az 1896 január 1-én életbe lépett 1894: XVI. tcz., mint előre látható volt, a múlt évben az örökösödési ügyek számát erősen megszorította, elannyira, hogy ez a szám megháromszorozódott. A minek természetes oka, hogy ha az örökösödési eljárást kérelemre meg nem indítják, meg kell indítani hivatalból. Ebben az évben azonban az örökösödési ügyek száma csökkent és most már a normális helyzetet érte el, a mennyiben a múlt évi nagy szaporodás az új törvény természetes kihatása volt.

Örökösödési bizonyítvány kiadását mindinkább többen kéri, de hagyományi bizonyítvány egy sem fordult elő.

Haláleset-felvevő közegeink most már pontosan működnek, az egyetlen kényelmes ilyen közeg ellen alkalmas orvos-szer volt a törvény 20. §-a és a rendbirságolás száma apadt. A rendbirság itt a havi kimutatások (rend. 3. §.) alapján szabatik ki.

Az előjáróságok kifogástalan szorgalommal beküldik a hónap 15. napjáig a havi kimutatásokat. Itt nagy községek lévén, nem fordulhat elő azon eset, hogy az anyakönyvvezető olyan jelentést tegyen, miszerint egy hónap alatt senki sem halt meg.

Szóval az örökösödési eljárásról szóló törvény egyike a jó törvényeknek s a mi legfőbb érdeme, birtokviszonyaink rendezettségét nagyban előmozdítja.

A bűnyegyeket illetőleg, a vétségek és kihágások száma ismét apadt és erre hatalmas befolyással volt az 1894. évi november hó 1-én életbe lépett mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894: XII. tcz., mert minden kis kerti gyümölcslopás vagy bármily bekerített helyről való gazdasági terménylopás, 60 koronán alól nem kerül kriminális eljárás alá.

A bűnvizsgálatok száma növekedett. Ís itt megjegyzem, hogy az igazságügyminiszter 1893. évi 462. I. M. számú rendeletében jelzett azon remény, hogy a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozó bűnyegyekben az egész vizsgálatnak foganatosítása a jövőben kevesebbszer fog a járásbírókára bízni, ez évben sem valósult meg. Pedig a vizsgálat sikere ügyész távollétében igen könnyen eredménytelen maradhat és az ügyész távolléte az eljárást rendkívül nehézkessé teszi, mert rövid út érintkezés, a mire gyakran nélkülözhetlen szükség lenne — nem történhetik meg.

Általában tehát, ez évben is, az összes újabb törvények és rendeletek kihatásai a jogszolgáltatást, e bíróság területkörében, kedvező színben tüntetik fel. Az új törvények és rendeletek határozott és nagy haladást mutatnak már csak azért is, mert észrevehető rázkódást semmiféle irányban nem okoztak.

Számos, ugynevezett anyagi törvények (tökéletlen elnevezés, de jobb nem akad) teljes hiánya, sok akadályt gördít elénk, de ezek megalkotása, akkor midőn nálunk a költségvetést hónapokig tárgyalják és ezerszer ismételnék rég megtörtént dolgokat — nehezen történhetik meg. Azonban az igazságügyi igazgatást egyszerűsíteni kellene és rövid idő alatt lehetne is. Mert bizony annak az anyagszámadásnak, nyomtatvány-számadásnak, fogyasztási jegyzéknek stb. lelkiismeretes elkészítése, értékét felülmúló sok fáradságot és időt igényel. A kimutatások számát és alakját is nem kiterjeszteni, de megszorítani volna célirányos és nem minden darab irónért és más csekélységért a felelősséget a bíróság vezetőjének nyakába akasztani, akkor az annyira szükséges önképzésre is több idő maradna.

Minden osztálynál, kivéve a telekkönyvit, apadás észlelhető. Iliába, közgazdasági és különösen mezőgazdasági viszonyaink szomorú állapotban vannak. Mindenütt érezhető a hatás. A rossz termés forgalmunkon is meglátszik. A hol nincsen jólét, nem lehet virágzó forgalom.

Lengyel Imre

h.-szoboszlói kir. jbiró.

Btk. 278., 279. vagy 281. §.?

Egy a közelmúltban lejátszódott szerelmi tragédia elbírálása alkalmával felvetődött a kérdés, hogy miként értelmezendő a Btk. 281. §-ának ezen kitétele: «rögtön végre is hajtatott» s a felsőbbbíróóságok ellentétesen oldották meg a kérdést.

Az eset a következő volt: H. J., egy a vidékről felkerült cselédleány megismerkedett G. J. urasági inassal, ki vele egy házban szolgált s köztük bensőbb szerelmi viszony keletkezett. G. J. azonban lassankint reáunt kedvesére, elhidegült iránta s másoknak tette a szépet; midőn ez a leánynak tudomására jutott, eleinte kérlelte, rimánkodott neki, hogy ne forduljon el tőle, G. J. azonban gorombán visszautasította. A leány még mindig nem hagyott fel a reménnyel s más alkalommal újból esedezett neki, hogy hagyjon fel újabb viszonyaival s maradjon meg mellette, G. J. azonban pofonveréssel válaszolt. Ez eset tudomására jutott a házbeli cselédségnek s a leány elhatározta szégyenletében, hogy kedvesét s magát is megöli. Ki is választotta egy üzletben a revolvért, de meg mást gondolt s nem vette meg, hanem egy végső kísérletre határozta el magát. Újból találkozott G. J.-vel s újból kérlelte, fenyegette, hogy megöli őt is, magát is, G. J. azonban nevetéssel válaszolt s a fakép-nél hagyta. Ez a végsőig keserítette a leányt, most már megvétette a revolvért, de mielőtt tervét végrehajtotta volna, még egyszer megkísérelte visszahódítani kedvesét, de ez ismét nem sikerült s az eredmény újabb megveretés lett. Ezen újabb meggyaláztatása azután végleg elkeserítette az amugy is szivbajos, ingerlékeny leányt, kiállt a folyosóra s megleste az ezen jelenet után mintegy félóra múlva hazaérkező kedvesét, ki megérkezvén, füttyszóval adott jelt a házbeli leánycselédeknek, mire azok gyertyával mentek elébe világítani s ekkor megvárta, míg közelébe ért s mintegy két lépésnyiről mellbe lötte. G. J. a szenvedett sérülésébe belehalt.

Megemlítem még, hogy a leánynak ezen lelki harcza, vívódása önmagával s végső elhatározása három napig tartott.

A kir. ügyészség épen ez alapon az előre megfontolást látta fenforogni és gyilkosság miatt emelt vádat. A budapesti kir. büntetőtörvényszék azonban a Btk. 279. §-ába ütköző szándékos emberölésnek minősítette az esetet; mert — az ítélet vonatkozó indokolása szerint — minden kétségen felül áll az, hogy vádlottat G. J. már április 30-án tettleg bántalmazta, őt többször felpofozta s hogy a házbeli cselédség közt

ennek hite menvén, a szégyenérzet vádlottat oly lelki izgatottságba hozta, hogy ha mindjárt szeretőjének megölését már ekkor elhatározta volna is, elhatározásában hiányzott ama nyugodt megfontolás, mint a milyen megfontolás a Btk. 278. §-ában meghatározott gyilkosság büntetnének elengedhetetlen feltétele.

De vádlottnak a végtárgyaláson tett vallomásából s az általa szeretőjéhez irt levél tartalmából az tűnik ki, hogy elsőizbeni elhatározásától csütörtökön, azaz május hó 2-án ellátott s csak később, május 3-án hajnalban, midőn szüleinek irt levelet, érlelődött meg benne ama elhatározás, hogy szeretőjét is meg fogja ölni, mely elhatározását az nap este végre is hajtotta.

A védelem a többszöri és súlyos, meggyalázó bántalmazás alapján a 281. §. 2. pontjának fenforogását vitatta. Erre nézve azonban következőleg nyilatkozott a törvényszék: «Nem tehette magáévá a kir. törvényszék a védőügyvédnek a Btk. 281. §-ára alapított álláspontját; mert a Btk. 281. §. 1. és 2. bekezdése szerint minősülő szándékos emberölés büntette csak akkor állapítható meg, ha az emberölési szándék akár erős felindulásban, akár jogtalan és súlyos bántalmazásból eredő felindulásban keletkezett s az rögtön végre is hajtatott; jelen esetben pedig a jogtalan és súlyos bántalmazás legalábbis egy félórával előbb történt, mint a megölés; így, ha még a szándék ezen bántalmazás folytatni erős felindulásban keletkezett is, az rögtön végre nem hajtatott.

Amint tehát látjuk, az elsőbíróóság a törvény szigorú, betűszerinti értelmezéséhez ragaszkodott: «... és az emberölés ezen felindulásban rögtön végre is hajtatott».

A kir. ítélő tábla azonban megváltoztatta a törvényszék ezen minősítését s vádlott cselekményét a 281. §. 2. pontja szerint minősítette s vádlottat 1 évi és 10 havi börtönre ítélte (a törvényszék 3 évi fegyházat szabott ki).

Az idevonatkozó igen tanulságos indokolás következőleg szól: «... vádlottban a cselekmény elhatározása és elkövetése idején a Btk. 281. §-ában megjelölt erős felindulásnak mind a két alapja, a harag és a fájdalom, nagy mértékben megvolt. G. J. már hosszabb idő óta a legkegyetlenebb bánásmódban részesítette vádlottat. Nem is szólva a régebbi bántalmazásokról, 1895. évi április hó 30-án, tehát három nappal a cselekmény elkövetése előtt, a sértett öt-hatszor felpofozta és összekurvázta vádlottat, csupán azon okból, mert kétségtelen hűtlensége miatt szemrehányásokkal illette. A cselekmény elkövetése napján az őt rimánkodva kérlelő vádlottat háromszor is megverte és a jégszekrényhez csapta.

Hogy e tények alkalmasak voltak vádlott erős felindulásának felkeltésére, lélektanilag kétségtelen; de ez a 21. sz. orvosszakértői véleményével tanúsított nagyobb fokú ingerlékenységénél fogva is igazoltnak jelentkezik. Az eljárás adatai szerint kétségtelen az is, hogy vádlottnak 1895. évi április 30-ika és május 3-ika között jelentkező és ismételve változott elhatározásai (öngyilkosság, mindkettőjük megölése, sértettnek a kérése sikertelensége esetén való megölése, végre a feltétlen ölési szándék) mindannyiszor ily felindulásban keletkeztek. A Btk. 281. §-ának az a feltétele tehát, hogy a szándék erős felindulásban keletkezett legyen, jelen esetben megállapított.

Lássuk most már az ítélet indokolásának azon nem kevésbé tanulságos s igen eredeti fejtegetését, melyben azt mutatja ki, hogy az idézett §. alkalmazásának másik feltétele, a «rögtön» végrehajtás szintén fenforog. Így szól erre nézve a kir. ítélő tábla: «A törvénynek e kifejezése «rögtön» nem magyarázható kizárólag időbeli értelemben, úgy, hogy a szándék keletkezése és a végrehajtás között semmi idő el ne mult legyen. Két esemény között természet szerint mindig időköz van, legyen az bármily rövid; miből következik, hogy a törvény szövege («e felindulásban rögtön») nem jelenthet

mást, mint hogy a 281. §. értelmének hangsulya a felindulás folytonosságán fekszik. A rögtön végrehajtott cselekmény is csak úgy esik e §. sulya alá, ha a kivitelkor a felindulás még tartott; de másrészt a törvény, midőn a felindulást a végrehajtással ily válthatatlan kapcsolatba hozta, maga utal arra, hogy a végrehajtást mindaddig rögtönösnek tekintti, amíg a felindulás tart.

Ilyképen vádlottnak igazolt felindulásában megfogamzott szándéka és a végrehajtás között lefolyt mintegy félórai időköz egymagában nem lehet döntő a rögtönösség kérdésének megítélésénél; irányadó az lesz, hogy a szándék keletkezése és a végrehajtás között helyreállt-e vádlott lelkiületében az egyensúly annyira, hogy a lövés nem a 281. §-ban megjelölt impetusban, hanem a 279. §-ban előrelátott affectusban elkövetettnek tekinthető.

A kir. ítélő tábla ezután mesterileg csoportosítja a bizonyítékokat, melyek alapján végül «azon következtetésre jutott, hogy vádlott a terhére rótt cselekményt... a felindulásnak folyton tartó hatása alatt, vagyis a törvény értelmében rögtön hajtotta végre».

A kir. Curia azonban nem fogadta el a másodbiróság ezen érvelését, s az elsőbiróság ítéletét állította vissza, meghagyva az abban kiszabott büntetést is. Érvelése a következő: «Habár az, hogy vádlott szándéka cselekményének elkövetésére nézve erős felindulásban keletkezett. a kir. ítélő tábla ítéletében erre nézve felhozottakkal kétségtelenül meg volt állapítandó;

habár az is bizonyított tény, hogy vádlottat sértett G. J. sulyosan bántalmazta, a Btk. 281. §-ának rendelkezése nem alkalmazható ez esetben azért, mert D. I.-né és E. S. tanuknak vallomása, de vádlottnak beismerése szerint is, mintegy félóra mult el abban, hogy G. J. a korcsmában volt és onnan visszatért s mikor a vádbeli cselekmény elkövetett és még ezt megelőzőleg lett vádlott G. J. által bántalmazva, így a Btk. 281. §-a alkalmazhatásának ama ismérve, hogy a bántalmazás által létesült erős felindulásban a cselekmény rögtön végre is hajtott, fen nem forog».

Látjuk tehát, hogy a kir. Curia is elfogadta azon álláspontot, hogy vádlott elhatározása erős felindulásban keletkezett s csupán azon következtetés helyességét nem ismerte el, hogy a tett ezen felindulás hatása alatt rögtön vitetett végbe. A törvény betüzerinti értelmezése mindenestre odavezet, hogy itt időbeli meghatározással állunk szemben s így kizárva az enyhébb beszámítás alól mindazon esetek, melyeknél a cselekmény véghezvitele s ennek szülőoka — az erős felindulás — között bizonyos időköz folyt le; másrésről azonban az is bizonyos, hogy vannak jellemek, véralkatok, melyeknél a szenvedett sértés előidézte felháborodást, felindulást egy bizonyos csekélyebb tartamu időköz el nem osztatja, s a lelki egyensúlyt helyre nem állítja, hanem hosszabb időköznek kell lefolynia, míg a teljes kedélynyugodtság helyreáll. Lehetséges, hogy a felkorbácsolt szenvedély az első pillanatban oly hatással van az egyénre, hogy őt minden gondolkozási s cselekvési képességétől megfosztja; az első pillanatokban, a szenvedett sértés első impulzusa alatt tisztán csak érzi a sértést, anélkül, hogy a reakcióra, a szenvedett sértés azonnali megtorlására gondolni csak képes lenne is s csak bizonyos idő multával — de amikor a felindulás még szintoly intensív — gondol a visszatorlásra s csak ekkor viszi véghez a cselekményt. Az ily egyéneket azután, csupán azon külsőleges ok miatt, mert nem azonnal, hanem talán egynegyed vagy félóra mulva torolják meg a sértést, a törvény kedvezményétől megfosztani igazságtalanság lenne. Hiszen épen ezeknél nyilvánul a legekleatásabban a sértés okozta felindulás; ezek mutatják a legfényesebb példáját, hogy mily megbénítólag, mily rombolólag hatott a felindulás öntudatukra s elhatározási képességükre! És lehetnek esetek, midőn a sértés egészen váratlanul jön s a meg-

sértett azonnal visszatorolná ugyan, de nem tudja, mert nincs mivel, kard, pisztoly, kés, stb. nincs kezeügyében s így tehetetlenül áll dühében; de utóbb fegyver kerül a kezébe s lelövi az illetőt. S vajon megvonhatjuk-e ettől a törvény kedvezményét csupán azon ok miatt, mert nem azonnal, hanem később — de még a felindulás folyton tartó hatása alatt — követte el a cselekményt? Lelőtte volna ő azonnal bántalmazóját, de nem volt mivel. Ilyen esetlegességtől tehát nem lehet függővé tenni a dolgot. A fő és egyedüli döntő kriterium a szenvedély, a felindulás folytonossága.

Akkor talán még volna alapja a «rögtön» szó időbeli értelmezésének, ha azt mondhatnók, hogy a felindulás közvetlenül a sértés bekövetkezte után áll tetőpontján s eo ipso rögtön reakcióra kész; de nem áll ily mereven kimondva. Sok függ a véralkattól, a temperamentumtól. Vannak egyének, kiknél csak utóbb mutatkozik teljes egészében a sértés hatása, előbb fékezik, gyötrik magukat, belül évdnek s ennen keblöket marcangolja a néma düh; míg végre szétfeszítve korlátait, elementáris erővel zudul kifelé s tör, zuz, rombol szerteszét.

Vajon nem fokozott mérvben kellett-e felgyuladnia vádlott szenvedélyének, felindulásának akkor, midőn neki, az egykor becézett s most eltasztott kedvesnek hallania kellett, hogy sértett, kit ő annyit kérlelt, kinek annyira rimázkodott s kit még most is szeretett, mint adja tudtára füttyszóval vetélytársnőinek hazaérkeztét?

Teljesen egyetértek tehát a kir. ítélő táblával abban, hogy a törvény eme kedvezményének alkalmazásánál a felindulás «folytonossága» a döntő momentum; az vizsgálendő tehát, hogy az egyén physikumát, véralkatát, természetét tekintve olyan foku volt-e a felindulás, hogy az még a cselekmény elkövetésének időpontjában is fenforgott.

A törvény 281. §-ában biztosított kedvezmény ugyanis abban találja magyarázatát, hogy a physikai vagy erkölcsi behatások előidézte felhevülés, szenvedély az öntudatot megbénítja, elhomályosítja s így az akaratszabadságot korlátozza; ha pedig ez képezi a kedvezménynek alapját — már pedig ez képezi — úgy ez alap mindaddig fenforog, míg a felkorbácsolt szenvedély tart s hatása mutatkozik. Igen helyesen érvel tehát nézetem szerint a kir. ítélő tábla, midőn a döntő kriteriumot a felindulás folytonosságában látja s azt tartja vizsgálándónak, hogy a szándék keletkezése és a végrehajtás között helyreállt-e a lelki egyensúly. Nézetem szerint ez a magyarázat inkább megfelel a törvény szellemének, mint ha a «rögtön» szót pusztán időbeli meghatározásnak tekintjük.

Dr. Bálint Zsigmond.

bpesti kir. büntető tszéki aljegyző.

Különfélék.

— A csalárd vagyonátruházások tárgyában a budapesti hitelezői védegylet feliratot intézett a budapesti kir. főügyészhez, melyre a következő választ nyerte:

Megnyugtathatom a t. védegyletet a felől, hogy a budapesti kir. ügyészség a hazai kereskedelem és hitelviszonyok megrontására vezető ily üzelmek ellen úgy általában kötelességéhez képest, mint külön utasításom folytán is, mindig teljes szigorral és erélylyel fog eljárni s a büntető törvénykönyvnek több okból sürgetett novelláris pótlásakor a hitelezési csalásokra vonatkozó szakaszok szigorítása iránt is állást fogok foglalni. *Hammersberg* kir. főügyész. (1898 ápr. 4. 2359. sz. a.)

— A kir. Curiahoz május hóban érkezett 2176, ez évben összesen 10,131, elintézendő volt 17649 ügy: Elintéztetett 10,846, hátralékban maradt 6803 ügydarab. A mult év megfelelő szakához képest 63-mal több érkezett, kevesebb elintézendő volt 1582-vel, kevesebb intéztetett el 41-gyel, kisebb a hátralék 1541-gyel.

— **A Magyar Jogászegylet rendkívüli közgyűlésének lefolyását részletesen megírták a napilapok.** Az elnökség és a titkárság, a rendkívüli közgyűlés választásával kiegészítve, most már következőleg alakult meg. Elnök: Vavrik Béla; alelnökök: Beck Hugo, Vécsey Tamás, Környey Ede. Titkárok: Fayer László, Illés Károly, Szladits Károly.

— **Vizsgálóbírói és ítélőbírói functio összeférhetlensége.** *A m. kir. Curia:* Sulyos testi sértés vétségével vádolt Spák János és halált okozott sulyos testi sértés büntette miatt vádolt Letanovszky Mihály elleni bűnügyben végzett: Mindkét alsófoku bíróság ítélete a megelőzőtt végtárgyalással együtt mindkét vádlottra nézve hivatalból megsemmisítetik és az elsőfokban eljáró kir. törvényszék a Letanovszky Mária által beadott s az 1897 december 24-én 5828. sz. a. kelt jelentésével utólagosan felterjesztett s e helyütt az iratokhoz csatolt kérvényének figyelembevétele mellett is további szabályszerű eljárásra és új határozat hozatalára utasítatik.

Indokok: V. Gy. kir. törvényszéki bíró ezen bűnügyben vizsgálóbírói teendőket végzett és ugyanez a bíró a végtárgyalási tanácsban mint ítélőbíró is részt vett. Minthogy pedig a fenálló bírói gyakorlat szerint, mely a büntetőbírói ügyviteli szabályok 18. §. 2. bekezdésében határozott kifejezést is nyert, a vizsgálóbíró azoknak az ügyeknek tanácsban vagy végtárgyaláson való elintézésénél közre nem működhetik, amelyekben azelőtt mint vizsgálóbíró járt el: ezeknél fogva mindkét alsófoku bíróság ítéletét a megelőzőtt végtárgyalással együtt mindkét vádlottra nézve hivatalból meg kellett semmisíteni és tekintettel Letanovszky Máriának utólagosan felterjesztett kérvényére is, a kir. törvényszék a rendelkező részben kijelölt szabályszerű eljárásra utasítani. (1898. évi márczius hó 18. 11,612/97. sz. a.)

— **A biztos gyógyítás ígérete és ennek elmaradása miatt csalással terhelte egy panaszos az őt kezelő orvost a budapesti büntető törvényszék előtt,** ahol azonban ezen feljelentés a következő indokolással félretételt: «X. Y. azért emelt panaszt dr. Y. Z. orvos ellen, mert ez állítólag megígérte a panaszosnak, hogy idegbajából hat hét alatt biztosan kigyógyítja, előre felvette az azért kikötött 150 frtnyi honoráriumot, a panaszt azonban bajából ki nem gyógyította. A panaszolt eljárás nem állapítja meg a Btk. 379. §-ába ütköző csalás tényálladékat, mert a panaszos nem állítja azt, hogy a terhelt őt nem gyógykezelte, a gyógyulás bekövetkezte vagy elmaradása pedig az orvostól nem függő külső természeti okoktól függ.»

— **Ügyvéd mint pénzügyi vezérigazgató.** *A m. kir. Curia:* L. Sz. ügyvéd elleni fegyelmi ügyben végzett: Tekintve, hogy egy pénzügyi vezérigazgatói állás az ügyvédi állás tekintélyével teljesen összefér és az azzal járó elfoglaltság az ügyvédet ügyvédi hivatása és kötelességei pontos teljesítésében sem akadályozza: az elsőbíróságnak a fegyelmi eljárást megszüntető határozata helybenhagyatik. (1897 október 23. 444. sz. a.)

— **Jogorvoslat fegyelmi ügyben.** *A m. kir. Curia:* M. M. ügyvéd elleni fegyelmi ügyben határozott: A felebezés hivatalból visszautasítatik. Mert az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának az ügyvédek az ügyvédség gyakorlatától való felfüggesztését elrendelő jogerős határozatnak foganatbavétele tárgyában hozott végzése nem tartozik ama határozatok közé, melyek ellen az 1874: XXXIV. tcz. s illetve a jelen esetre nézve az 1877. évi XXVIII. tcz. értelmében felebezésnek helye van. (1897 november 27. 573. sz. a.)

— **A m. kir. közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.** Természetbeni lakásra, illetőleg lakbér-illetményre, pusztán állásából kifolyólag csupán a törvény által rendszeresített községi jegyzőnek van igénye, a másodjegyzőnek vagy egyéb segéderőnek ellenben nincsen. (1897. évi 1750. K. sz.)

Vármegyei tisztviselőnek a szervezési szabályrendelet alapján élvezett törzsfizetéshez, míg szolgálati ideje tart, vagy a míg törzsfizetését fegyelmi vagy büntető ítélet alapján el nem veszti, oly szerzett joga van, melytől őt sem a főispán, sem a közgyűlés egyszerű határozattal, vagy — az élvezett illetményénél, illetőleg törzsfizetésénél kisebb illetménnyel egybekötött állásra — saját kérelmén kívül történő áthelyezés útján meg nem foszthatja. (1897. évi 1801. K. sz. a.)

— **Téli időben a kis gyermekeknek a hideg elleni megvédése az anyára nézve végszükséget képezhet.** A budapesti kir. büntető törvényszék egy a Btk. 359. §-a alapján felelősségre vont vádlottat a következő indokolással

mentette fel: «Felmentendő volt Z. Agostonné, mert a zár alá vétel után férje arról, hogy tüzelő anyaggal házát és családját ellássa, nem gondoskodván — miután téli idő volt és Z. Agostonnének négy gyermeke s ezek közt kis gyermekek is vannak, a kik tüzelőszer hiányában megbetegedésnek s ez uton életveszélynek is voltak kitéve, — Z. Agostonné mint anya ezen kötelességéből kifolyólag *végszükségben* követte el a cselekményt, s ennél fogva a Btk. 80. §-a értelmében nem büntethető.» (A budapesti kir. büntető törvényszéknek 19,620/96. sz. ítélete. Ezen ítéletet úgy a budapesti kir. ítélő tábla 4566/96. B. sz. ítéletében, valamint a magyar kir. Curia is 3790/97. B. sz. ítéletében helybenhagyta.)

— **A valószínűségekre fektetett ítélet.** «Minthogy valószínűségekre az ítélet nem fektethető s arra sincs semmi adat, hogy vádlott a lopásokat üzletszerűen gyakorolja, a kir. ítélő tábla a kir. járásbíróság ítélete indoklásából az ide vonatkozó súlyosító körülményeket mellőzi» stb. (A budapesti kir. ítélő tábla 5829/89. B. számú ítéletéből.)

— **Mikor az akta eltéved.** A budapesti VI. ker. kir. járásbírósághoz 1897 december 17-én benyújtott keresetre 1898 január 24-ére tüzetven tárgyalás, akkor a kézbesítési vétiv beérkezettől feltételezetten kért felperes ítéletet, mire a járásbíróság 1898 május 14-én arról értesítette felperest, hogy a deési kir. járásbíróság a 109,944/97. sz. sommás kereset II. példányának alperes részére eszközölt kézbesítését igazoló kézbesítési vétiv megküldése iránt intézett megkeresésre azt válaszolta, hogy az oda meg nem érkezett.

Nemzetközi Szemle.

— **Büntethető-e a köteles részről való lemondás eladósodás esetében?** A bozeni kerületi törvényszék bűnösöknek mondta W. József és Mihály testvéreket az 1883. évi május hó 25-ről kelt törvény 1. §-a értelmében, mivel előbbi oly célból, hogy megakadályozza a bekövetkező bírói végrehajtásnál S. nevű hitelezőjének 300 frtnyi követelésének kielégítését, beleegyezett abba, hogy kizárassék W. Jakab nevű atyjának vagyonából, mivel atyjának végrendeletét, mely őt ily értelemben hallgatag mellőzte, ennek halála után meg nem támadta és lemondott az őt illető köteles rész igényéről, minek fejében W. Mihály a megjelölt büntetőtörvényellenes célból arra kötelezte magát, hogy életfogytiglan élmezzi W. Józsefet vagy esetleg ennek tetszése szerint őt 800 frtal kielégíti. Ezen ítélet ellen csakis W. Mihály élt semmiségi panasszal. Ebben kifejti, hogy nem lehet állítani, miszerint W. József, mint örökös valamely vagyonrészről lemondott volna, mivel a hallgatag kitagadás folytán örökség nem is szállott reá tulajdonképen és ennek következtében nem is lehet szó valamely jogról való lemondásról. A bécsi semmitőszék azonban 1897. évi május hó 7-én 3255. sz. a. hozott határozatában elvetette a semmiségi panaszt és határozatának indoklásában kimondja egyebek között, hogy határozott lemondás az ex lege a szükségörökösöt illető követelési jogról a vagyoni alkatrész elidegenítésének és nem csupán valamely jog használatának abban hagyásának tekintendő.

— **A német kriminalisták egy évtizede agítálnak a Btk. azon §-ának kihagyása iránt,** mely a Grober Unfug-ról szól. A parlamentben indítvány tétetett a kihagyásra, de a kormánynak ismét sikerült az ominosus §. megtartását biztosítani egy időre.

— **Jogirodalom.** *Liszt* büntetőjogi kézikönyvének *nyolcadik* kiadása és *Krafft-Ebing* psychopathia sexualis című művéből a *tizedik* kiadás jelent meg minap.

— **A párisi Revue pénitenciaire** negyedik számában az esküdtzéseknek Magyarországon való behozatalát ismerteti olvasóival Gruber Lajosnak egy a Gerichtsaaiban megjelent hasontárgyu közleménye alapján.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 11-én szombaton délután 6 órakor ülést tart az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) Az ülés tárgyai: Az őrszi munkaprogramm megállapítása. Taggyűjtés iránti indítványok. Folyó ügyek. Felkéretnek az igazgató-választmány t. tagjai, hogy a tárgyak fontosságára való tekintettel, az ülésre minél nagyobb számban megjelenni méltóztassanak.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Balesetek. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédől. — Főtárgyalás az esküdtbíróóság előtt. *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanártól. — *Fogirodalom:* A bünvádi perrendtartás magyarázata. Írták dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz. *Dr. Sánta Elemér* budapesti kir. büntető-törvényszéki bírótól. — A járásbíróóságok ügyvitele. *Irta Lányi Bertalan. M. — Törvénykezési Szemle:* Ragályos betegség és a végrehajtás. *Éder Kálmán* kir. albirótól. — Az eperjesi ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Balesetek.

Csodálatos az a könnyelműség, amelylyel az építkezési, közlekedési és iparvállalatok munkásaiknak és a nagy közönségnek biztonságát elhanyagolják, semmibe sem veszik. Bámulatra méltó az a közöny, melylyel eddig adminisztrációnk ezek fölött a folyton megismétlődő balesetek fölött napirendre tért.

Most végre, hogy már nagyon gyakorivá lett az elgázolás, egész megszokottá az épület állványok vagy épülő házak összeomlása: a közvéleménynek a napi sajtóban megnyilvánult felháborodása végre elérte azt az eredményt, hogy miniszteri rendelet kötelezte a műszaki közegeket az ellenőrzés hatályos keresztülvitelére.

Rendelet tehát már van. Kérdés, komolyan fogják-e fel az illetékes hatóságok a miniszteri meghagyást, végrehajtják-e az alsóbb közegek, és ellenőrzik-e a végrehajtást a felügyelő hatóságok.

De sajnos, ma már a nagyarányu, meg-meg ismétlődő balesetekkel szemben nem segít egyedül a hatályosabb felügyelet; a balesetek okozta károk megtérítésére és a bűnösök megbüntetésére is gondolnunk kell.

Hiába mondotta ki 1889. évben a jogászgűlés, hogy a munkások baleset elleni biztosítása törvényhozási uton szabályozandó, megjelölván egyszersmind a keresztülvitel általános elveit: az 1893: XXVIII. tcz., mely az ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni védelméről szól, csak a praeventiv intézkedéseket írja elő, kihágásként büntetvén a szabályok megsértését. E törvény nem szól a munkások biztosításáról, sem a kártérítés kérdését részletes szabályozás tárgyává nem teszi, aminthogy az 1874: XVIII. tcz. is a materiának csak egy részét öleli fel.

Addig is, míg munkásvédelmi törvényhozásunk teljesen kiépül, — reméljük, hogy a tanulságokon okulva, ez mielőbb bekövetkezik — bíróságainkra hárul a feladat a tételes jog keretén belül a szerencsétlenségek nyomorék áldozatai, vagy halálos végű baleseteknél özvegyei, árvái jogos igényeinek érvényesítésénél lehetőleg gyors és kielégítő segínyt nyújtani.

A hol a bíró azt látja, hogy a balesetnek oka valakinek feltűnő hanyagsága, ott nem szabad késni az erélyes represzióknak és a teljes kártérítésnek.

Nem egy esetben látjuk, hogy emberek halálának, családok szerencsétlenségének oka semmi egyéb, mint a vállalkozó krajczároskodása.

Hogy aránylag csekélyke megtakarítást érjen el, az építési vállalkozó, silány kötelet használ, korhadt fából emeli az állványt, kevesebb szálából próbál kijönni, vékonyabbra építi a falat.

Ilyen okokra vezethető leggyakrabban vissza számos emberélet pusztulása.

Nem elég itt pár száz forint pénzbüntetés vagy legfőlebb pár heti szabadságvesztés-büntetés kiszabása.

A törvény módot ad a bírónak a legteljesebb represszióra; alkalmazza a bíróságok a Btk. 290., 291., 292., 310. és 311. szakaszait mindig úgy, a hogyan az a törvényhozó intenczióinak és a dolog természetének megfelel.

Azért határozza meg a törvény a három évig terjedhető fogházbüntetést és 2000 frtig terjedhető pénzbüntetést, hogy a bíró alkalmazza is.

Nem lehet meglegednünk azzal, hogy a bűnös szabadul az 50—200 frt pénzbüntetéssel.

Aki vagyoni előnyökért kockáztat emberéletet, azt szigoruan kell büntetni, úgy, hogy meg is érezze.

Alkalmazni kell a 291. §. második bekezdését is, mely szerint a bíróság a bűnösnek talált személyt hivatása vagy foglalkozása gyakorlatától végképen vagy határozott időtartamra eltilthatja és a gyakorlat ismétli megengedését újabb vizsgától vagy a kellő képzettség megszerzését igazoló más bizonyítéktól teheti függővé.

Kárpótolni kell a rendszerint teljesen szegény özvegyet, a hátrahagyott árvákat, megfelelő mérvben, hogy megélhetésük biztosítva legyen.

Az a pár garas, amit bíróságaink ilyen esetekben megítélni szoktak, alig elég száraz kenyérre, holott a családfőtől megfosztottak — ha már veszteségük nem kárpótolható — annyit legalábbis megérdemelnek, hogy kenyéradójukat az pótolja, ki oka volt pusztulásának.

Kárpótolni kell a vagyoni veszteséget, ami azonban nem történik meg, ha egy más, hasonlóképen földhöz ragadt szegény embert marasztalnak el kártérítésben.

«Ma, ha már elítélnék valakit, csak a legalsó fokozaton alkalmazottakat ítélik el, azokat a szegény ördögöket, kik néha ép úgy Strohmannjai a vállalatoknak, mint némely lapszerkesztőségnél a kályhafűtő.»*

Nemcsak azt kell büntetni, aki végrehajtója volt a baleset előidéző cselekménynek vagy közvetlen okozója a mulasztásnak, de büntetni kell a munkaadót, a vállalkozót is, aki fukarságában nem bocsátott megfelelő vagy elegendő eszközöket a munkások rendelkezésére, aki elmulasztotta a szükséges óvó intézkedések megtételét, akinek hibás tervei okozták a balesetet, aki elnézte a munka helytelen végzését, végül, aki munkásainak megválasztásában gondatlanságot vagy hanyagságot tanusított.

Nem szükséges erre a büntetőtörvény módosítása, felesleges külön kodifikálni a büntetőjogi culpa in eligendo-t,** mert ez a culpa is culpa és a bíró, ha okozati összefüggést lát a szakértelmet nélkülöző, hasznavehetetlen, megbízhatatlan munkás alkalmazása és a bekövetkezett eredmény között, ma is kimondhatja a bűnöst a baleset tulajdonképeni okozójára, a szolgálatadóra.

Vajon melyikünk mentené fel azt a vállalkozót, aki elmebeteg vagy állandóan részeges gépészre bizza a gyár-

* I. *Jogl. Közl.* 1897. évf. 404. l.

** I. a fentidézett cikket.

telep motorjainak dirigálását, aki építkezésben járatlan pallért alkalmaz az építkezés vezetésére, aki villamos kocsit vezetésével olyan embert biz meg, ki rossz szeme miatt képtelen feladatát betölteni?

A bíróságok repressiója lesz a legjobb praeventio a jövőre nézve a gyakori balesetek ellen. *Dr. Balog Arnold.*

Főtárgyalás az esküdtbíróság előtt.*

IV. Bizonyító eljárás. — Megszüntetés, felmentés az esküdtek meghallgatása nélkül.

Az eskü letévése után az esküdtek elfoglalják a vádlott helyével szemközt levő üléseiket. Ezután következik az ügy tárgyalása.

Az elnök köteles gondoskodni arról, hogy a bírák és az esküdtek a bizonyító eljárás alatt tett nyilatkozatokat és felolvasott okiratokat megértsék. Bizonyítékul szolgáló okiratnak, a vádlott és a tanúk vallomásának és a szakértők nyilatkozatának az esküdtek által értett nyelvre való fordítását csak *megesketett* tolmács végezheti. A tolmácsolás ügye eddig nálunk nagyon el van hanyagolva. Bírósági szolgák és egyéb oly alkalmazottak végzik e teendőket, kik sem az illető nyelvet nem értik kellőleg, sem feladatuk fontosságáról nem bírnak tudattal. Remélhető, hogy az esküdtszéki eljárás, mely minden tekintetben a formák megtartására szoktat, ez irányban is javulásra visz.

Az esküdtek a tanukhoz és a szakértőkhöz oly módon intézhetnek kérdéseket, mint a bíróság bírói tagjai. Jogukban áll a bizonyító eljárás kiegészítése iránt is indítványt tenni, a mi felett a bíróság határoz. Az esküdtek azonban e jogaikkal nem igen szoktak élni sehol, és előreláthatólag a mi esküdteink sem fogják nagyobb mérvben igénybe venni a kérdezés és indítványtétel jogát. A *bíró* azon fogalmának, mely leginkább Angolországban fejlődött ki, a tárgyalás alatti passivitás tényleg teljesen megfelel.

A vádlott elhalálozása vagy a vád elejtése esetében a bíróság az esküdtek meghallgatása nélkül *végzéssel* megszünteti az eljárást. Hogy az osztrák bünvádi eljárás a vád elejtése esetében felmentést mondhat ki a bírósággal, s miért: arról már szóltunk.

Ha a főtárgyalás alatt kiderül, hogy a vád törvényes emeléséhez szükséges felhatalmazás, kívánság vagy indítvány hiányzik, vagy hogy a magánindítványra jogosult kellő időben visszavonta indítványát; hogy a vád tárgyává tett bűncselekményre vonatkozólag korábban már jogerős ítéletet hoztak; hogy a bünvádi eljárás királyi kegyelem vagy elévülés következtében nem folytatható; vagy végre, hogy a vádlott a vád tárgyává tett bűncselekmény elkövetésekor életének *tizenkettedik* évét még nem töltötte be: a bíróság, a felek meghallgatása után, azonban az esküdtek meghallgatása nélkül, *felmentő* ítéletet hoz. Ily esetekben az esküdtszék votuma feleslegessé válik, mivel nem kerül bizonyításra a bűnügy. Az esküdtszék főképp a tények megállapítására szolgáló, és másrészt az egyéni szabadságot oltalmazó közeg lévén: mindazon esetekben, a hol a jogi alap elegendő a felmentésre, az esküdtek közreműködése felesleges.

A mi különben azon pontot illeti, mely a 12. évét be nem töltött gyermekekről szól, ez a Btk.-vel nincs összhangban. A Btk. azokat veszi ki, a kik a 12. évet *meg nem haladták*, ez pedig más, mint a mit a *BP.* mond.

V. A kérdések feltevése.

Altalában. — Ügyési kérdéstevés. — A kérdéstevés időpontja.

A szakbíráknak meg van tiltva, hogy az esküdtekkel a tárgyalás idejében értekezzenek, nehogy eshetőleg az esküd-

teket bármely irányban informálják. Ez a tilalom az esküdteket ismét mint a polgári szabadság őreit tünteti fel a hatalmi tényezőkkel szemben. Jelentősséggel leginkább politikai perekben bír.

Sőt még a nyilvános érintkezés is formákhoz van kötve; és ebben egyik legnagyobb előnye mutatkozik az esküdtszéknek az u. n. Schöffengericht felett, mely szintén a polgári elem részvételének elvén alapul, de miután ezen intézménynél a polgárok a szakbírákkal közös tanácsot képeznek, az utóbbiak elhatalmaskodásának nincs gát vetve. (Ugyanez a veszély van meg a tiszta szakbírói ítéleteknél is. Itt meg az elnöknek, vagy néha egy praepotens tanácsagnak hatalmi tulsulya, mely a zárt tanácskozáson könnyen érvényesül, veszélyezteti a többi tag függetlenségét.)

A *BP.* értelmében az esküdtszék előtti bizonyító eljárás befejezése után a *kir. ügyész* illetőleg a *magánvádló* hozza javaslatba az esküdtekhez intézendő kérdéseket.

Ezek írásba foglalása végett az elnök az ülést rövid időre félbeszakíthatja.

Az elnök köteles a javaslatba hozott kérdéseket semmiség terhe alatt felolvastatni. A vádlottnak és az esküdteknek azokat másolatban kiadhatja, kifejezett kívánságukra pedig köteles kiadni.

A vádlottnak, védőjének vagy az esküdtek valamelyikének indítványára a főtárgyalás a kérdések megfontolása végett félbeszakítandó.

A vádlott, védője és minden esküdt kifogásolhatja a javasolt kérdéseket, figyelmeztethet hiányaikra és indítványt tehet kiigazításuk vagy megváltoztatásuk, vagy újabb kérdések feltevése iránt.

A javaslatba hozott kérdések elfogadása, kiegészítése vagy helyesbitése tárgyában a bíróság határoz.

A megállapított kérdések felolvasandók.

A kérdéseket úgy kell feltenni, hogy azokra az esküdtek csupán *igen* vagy *nem* szóval felelhessenek.

Ha több vádlott van, vagy több bűncselekmény forog fenn, a kérdéseket a vádlottak és a bűncselekmények mindegyikére nézve *külön* csoportban kell feltenni.

Ha valamely következő kérdésre csak abban az esetben adandó felelet, ha egy megelőző kérdés már bizonyos irányban el van döntve, ezt külön meg kell jegyezni. *Eventuális* vagy *segédkérdés* az, amely a főkérdés negatív eldöntése esetére tétetik fel; *mellékkérdés*, amely a főkérdés pozitív eldöntése esetére szolgál.

Figyelemre méltó, hogy a *BP.* már a kérdések feltevéseinek időpontja tekintetében is eltér az 1867-iki Szabályzattól, mely a francia bünvádi eljárást követve, az elnöki resumé megtartása után állapíttatja meg a kérdéseket. A *BP.* a német és az osztrák minta szerint a bizonyítási eljárás és a perbeszéd közé illeszti a pernek ezen részletét. A célzat egyrészt az, hogy a kérdések tartalma keretül szolgáljon a vitában, másrészt, hogy a kérdések körüli vita ne zavarja meg az összhangot, melyet az elnöki záró előadás van hivatva létesíteni.

Másik eltérés abban áll, hogy az ügyész, illetőleg a magánvádló hozza javaslatba a kérdéseket, nem pedig az elnök, mint nálunk eddig történt, és mint minden törvényhozás, még a német és az osztrák is, megállapítja.*

A védelvnek ugyan formailag ez az ujtás jobban megfelel,** de a mely functio itt a támadó fél körébe megy át, az hatalmi többletet is képvisel. Az ügyész a feltett kérdésekben kétségtelenül a saját álláspontját támogatja s egy megállapított egybevágó kérdéssorozaton mindig nehéz változtatni; sőt a kérdések megbírálására adott csekély időben

* Az osztrák törvényt illetőleg megjegyzendő, hogy nem maga az elnök, hanem a bíróság állapítja meg a kérdéseket.

** L. erről *Ullmann* 505. l.

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

a kérdések rejtett kelepcei nem is minden esetben ismerhetők fel, különösen, ha a védő kevésbé jártas a materiában, mint a kizárólag csak bűnügyekkel foglalkozó ügyész. A bíróság tagjai sem képesek a tárgyalás közben vagy a rövid szünet alatt kellő nyugalommal és körültekintéssel megbírálni az ügyészi kérdéseket.

Minthogy továbbá az esküdszéki eljárásban arra is nagy súlyt kell helyezni, hogy az esküdtek bizalommal legyenek a pervitel módozata iránt, nem mondható czélszerű elrendezésnek, hogy az esküdtek az ügyész által feltett kérdésekre legyenek kötelesek felelni. Mi azt hisszük, hogy inkább hajlandók az esküdtek a bűnösséget kimondani, ha a bíróság intézi hozzájuk a kérdést; az ügyészben a laikus a megtestesült üldözést látja. Az angol példa itt nem talál. Angliában a támadó fél tételei képezik ugyan az alapját az esküdszéki verdiktnek, de ott nincs ügyészség oly értelemben, mint a kontinensen.

Eddig azt vallottuk, hogy a kérdések feltevésével a bíróság a bűnösség kérdésének eldöntésére egy bizonyos irányító lefolyást gyakorol. Ezentul ezt a tételt oda kell módosítanunk, hogy ez a hatalom legnagyobb részét átmegy az ügyészség kezébe.

Ezek után pár szóval vissza kell térnünk a kérdéstevés időpontjára.

A kérdéstevésnek a tárgyalás korai stádiumába való helyezése ugyanis aggályos.

Fel kell vetnünk azt a kételyt, vajon a vitázat előtt eléggé tisztázottan áll-e az ügy a felekre nézve és vajon nem lett volna-e helyesebb a kérdéstevést a vitázat és az elnöki előadás közé ékelni. A vád és védelem közti egyensúly szempontjából ez mindenestre kedvezőbb megoldás, mert itt a védő máris tüzetesen ismeri az ügyész haditervét és inkább hárihatja el a kérdéstevés egyoldalúságait.

S a *BP.* által behozott ügyészi formulázás mellett ennek az áthelyezésnek még több jogosultsága volna, mint mikor a bíróság formulázza a kérdéseket, mert a meginduló vitázat keretét az ügyész igazán nincs hivatva előre megállapítani.

S végül ebből folyólag a későbbi megállapítás mellett szól az, hogy nem helyes a védőt már a védbeszéd előterjesztése előtt kényszeríteni, hogy jelezze védelmi álláspontját; ezzel eshetőleg kénytelen feladni oly védelmi positiót, melyet érvényesíthetett volna.

Megemlítjük még, hogy maga a kodifikátor is érezhette, hogy a vitázat után a kérdések változtatást igényelhetnek, mert a módosíthatásról kifejezetten gondoskodik. De ha e szerint a vitázat után különben is vissza kell térni a kérdésekre, bátran az egész actus át lett volna helyezhető.

(Folyt. köv.)

Jogirodalom.

A bűnvádi perrendtartás magyarázata Irták: dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz.

A múlt évben beszámoltunk a jogi irodalom terén elsőrangú helyet foglaló egy nagyobb munkának közzétett kötetéről.*

Most a munkának egy újabb kötete került ki a sajtó alól.

Ez a munka «A bűnvádi perrendtartás magyarázata», melyet dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz együttesen írnak.

A most megjelent kötet a kommentár első kötete.

A második kötet a megjelenésben megelőzte az első kötetet, mert ez utóbbi a benne tárgyalt anyag nagy terjedelménél és az életbeléptetési munkálatokkal való összefüggésénél fogva csak most volt kiadható.

Az előttünk fekvő kötet terjedelmes, nagy kötet, 587 lappal.

* L. a *Jogt. Közl.* 1897. évi 11. számában a «Jogirodalom» rovatot.

Az első alkalommal kiadott kötet ismertetése alkalmával azt irtuk, hogy az 1896. évi XXXIII. tcz.-nek, a bűnvádi perrendtartásról szóló törvénynek magyarázatát adni szövetkezett a magyar büntető jogtudomány három jelese; kiemeltük, hogy ez egy szerencsésen alakult triumviratus, mely az elvállalt feladatot, a maga elé tűzött czélt, a leghivatottabban képes megoldani.

Amit mondtunk, fentartjuk és ismételjük, azzal a hozzáadással, hogy az újabb kiadott kötet újból meggyőződött Balogh-Illés-Vargha kommentárjának jelességéről.

A munkán meglátszik a szerzők ambíciója.

A rendszer és a tárgyalási mód azokra a jogászokra vall, kikben az elmélet és gyakorlat szerencsés egyensúlyban van meg.

Visszatükröződik ez a szerzők könyvében, mely kiváló értékét, tudományos becsét és gyakorlati hasznát elsősorban éppen ennek köszönheti.

Hogy a bűnvádi perrendtartásról szóló törvény egyike azoknak, melynek megtanulása, átértése fáradságos és komoly munkát igénylő, már egyszer elmondtuk. Ezt a kijelentésünket most szerzők is megerősítik, midőn könyvük előszavában azt írják, hogy «az 1896. évi XXXIII. tczikkbe iktatott bűnvádi perrendtartás legnagyobb terjedelmű és legnehezebb törvényeink közé tartozik. Aki e törvényt részleteiben és ezek összefüggésében teljesen átérteni akarja: annak nem csupán a közel hatszáz §-t kitevő nagy anyagot kell elsajátítania, hanem ismerni kell a perjog és az alkotmány jog tudománya megállapította igazságokat, továbbá az évezredes jogtörténeti evolúciónak lényegét, valamint az abból meríthető sokoldalú tanulságokat s a nemzeti jogfejlődésen felül az e tárgyban annyira fontos összehasonlító joganyagot is; szóval az egész történeti és dogmatikai alapot, melyen törvényünknek rendszere és egyes rendelkezései felépítve vannak».

Ezeket szerzők figyelembe véve, a kommentár megírásánál nem szorítkoztak a kommentárok szokásos rendszerére.

A munka első kötetén mind a három szerző dolgozott.

Az első kötet két főrésze oszlik; az első rész a bevezetés, a második a tulajdonképeni kommentár.

A bevezetés 208 oldalra terjed. Ebben az egyik rész a «Jogtörténeti előzmények» címet viseli; a másik pedig «A bűnvádi eljárási jog alapvető kérdései és a hazai irodalom» címet. Amazt dr. Edvi Illés Károly, emezt dr. Balogh Jenő irta.

A kötet második főrésze «A bűnvádi perrendtartás és az életbeléptetési törvénynek a büntetőbíróági hatáskört tárgyzó rendelkezései» címfelírás alatt tartalmazza az 1896. évi XXXIII. tczikknek 1—82. §-ai és az 1897. évi XXXIV. tczikknek 15—19. §-ai magyarázatát, vagyis a b) pont első hét fejezetét az életbeléptető törvénynek a hatáskörre vonatkozó rendelkezéseinek beillesztésével.

A törvény I., III., V. fejezeteihez dr. Edvi Illés Károly, a IV. fejezethez dr. Balogh Jenő, a VI., VII. fejezethez Vargha Ferencz és a II. fejezethez az első kettő közösen irták a magyarázatot.

Habár a bevezető rész 208 oldalra terjed is, az az eredeti tervtől eltérőleg lényegesen kisebb lőn, mivel a büntetőbíróági szervezet kérdéseit tárgyzó rész kihagyatott.

Ez a csonkítás nem érinti ugyan a tulajdonképeni kommentár értékét, azonban mégis sajnáljuk, hogy annak hivatott tollal feldolgozását nem élvezhetjük.

A munka tartalmának közelebbi ismertetéseként különben álljanak itt a következők:

A «Bevezetés»-nek a «Jogtörténeti előzmények» című részében a magyar bűnvádi eljárás történeti fejlődése, a bíráskodás és eljárás, továbbá a magyar bűnvádi eljárás forrásai a fejlődés utolsó stádiumában, végre a kodifikáció vannak nagy vonásokban röviden ismertetve.

A «Bevezetés»-nek második része valóságos monographia. (23—208. l. A bünvádi eljárási jog alapvető kérdései és irodalma című rész két címletre oszlik; az elsőnek felirata: «Vezérelvek», a másodiké: «Hazai jogforrások, törvényelőkészítő munkálatok és irodalom».

Az első cím alatt bevezetésül igen bő irodalmi utalás után dr. Balogh Jenő reá mutat a büntető jogszolgáltatásnak történelmileg kifejlett vezérelveire, melyeket a vádrendszer, a nyomozó rendszer és a vegyes rendszer elnevezés alatt ismerünk.

A büntető per jog vezérelveinek jelentősége az, hogy a bünygyi eljárás garanciáit képezik.

Nagyon messze mennénk azonban és átlépnők az ismertető részére megszabott korlátokat, ha a munka idevonatkozó részeit fejezetenként kimerítőbben szándékoznánk leírni. Azért csak arra szorítkozunk, hogy az egyes fejezetek címzeire és a kidolgozásra általánosságban utalunk.

A vádrendszer című fejezetben történeti bevezetéssel találkozunk a bünvádi eljárási jog irányairól a legrégibb időktől kezdve. A röviden megírt e részben érdekesen mutat a szerző arra, hogy a büntető jogszolgáltatás első megjelenési formája a vádrendszer összes alkatelemeit magában foglalja.

Ez után a vádrendszert illetőleg szerző az idevágó kérdéseket a következő címek alatt tárgyalja: A közvád képviselésének legfőbb alakjai (33—67. l.). A vádelv és folyamánnyai (67—95. l.). A terhelt és a védelem jogköre a vádrendszerben. A vádrendszernek alkotmányjogi következményei (95—105. l.). A közvád fajtái. Az államügyészség vádmonopoliuma és ennek correctivumai; a népvád és a sértett magánvádja (105—134. l.).

Követi ezt a nyomozó rendszert tárgyaló rész.

A bevezető pont után ezekkel a címekkel találkozunk: A hatósági beavatkozásnak kezdetleges alakjai és a nyomozó rendszer kifejlődése (136—151. l.). A nyomozó elv lényege és következményei a bünvádi eljárás szerkezetére, valamint a terhelt helyzetére (151—155. l.). A nyomozó rendszerrel kapcsolatos intézmények és eljárási elvek s ezek tarthatlanságának okai (155—160. l.).

A vegyes rendszert tárgyaló részben a bevezető rész után az egyes címek ekként sorakoznak: Századunk kontinentális vegyes rendszerének kifejlődése (162—167. l.). A hivatalból való eljárás, kapcsolatban az anyagi igazság elvével s mindkettőnek per jogi folyamánnyai (176—193. l.). A vádló, a terhelt és a bíróság jogköre és a vezérelvek keresztülvitele BP.-unkban (194—196. l.).

A 197—208. lapokon a hazai jogforrások kimerítő gyűjteménye van összeállítva.

Szerző az egyes kérdéseket történeti kifejlődésük feltüntetésével tárgyalja, de a súlypont nem a historikumon fekszik, hanem az egyes kérdések jelentőségén.

A tárgyalási mód azt célozza, hogy az irányeszmék és az eszmék tartalma kidomboríttassanak és azokból a tanulságok levonhatók legyenek.

Természetes, hogy ez egyrészt feltételezi azt, miként a kérdések elméletileg és gyakorlatilag bonczoltassanak, másrészt, hogy figyelem fordíttassék az összehasonlító jogra.

Dr. Balogh Jenő mindennek tudtával írta meg azt a dolgozatot, mely a nagy munka bevezető részébe illesztetett.

Lelkiismeretes részletezés a munka célja által megengedett keretben, világos előadás, kiválóan bő irodalmi utalás teszik nagybecsűvé a munka ezen részét.

És nemcsak az anyag kimerítése volt a cél, hanem a kérdések kritikája is és az eredmények levonása. Szerző nem tért ki az elől, hogy kritikai méltatást adjon és a tanulságokat szembe tüntesse és hogy saját felfogását, álláspontját kidomborítsa.

A bel- és külföldi (német, francia, angol, olasz, stb.) irodalom teljes felhasználása és idézése szintén elárulják a

szerző alapos tudását és lelkiismeretes voltát. A tulajdonképeni kommentár a kötet 211—562. lapjait foglalja el.

Szerzők azt a rendszert követték, melyet a már előbb megjelent II. kötet is követett.

Az egyes fejezetekhez bevezetéseket írtak, azonkívül a törvény egyes szakaszaihoz is — melyeknek rendelkezése a doctrina, a történeti fejlődés, az összehasonlító jog vagy az eddigi joggyakorlat szempontjából kiválóbb fontosságú — külön vezetik be a szakaszok szerinti magyarázatokat.

Ezek a bevezetések egy-egy kis önálló értekezés értékével bírnak és annyival becsebbek, mivel a bünvádi eljárási jog hazai irodalmának terén a szerzők munkája uttörő.

Minden egyes fejezetnél és a törvény egyes szakaszainál is szerzők felhasználták a törvényjavaslat indokolását és ezt a szükséges terjedelemben szószerint idézik.

Az I. fejezet keretében — mely az általános rendelkezéseket tartalmazza — a b) pont 5. és 7. §-aihoz írt külön bevezetésekkel találkozunk.

A törvénynek a birói hatáskör és illetékesség című II. fejezetének bevezetése (283—317. l.) tárgyalja a bírósági szervezetnek alkotmányjogi jelentőségét; a birói függetlenség és elfogulatlanság biztosítékait, mint igazságszolgáltatási és alkotmányjogi garanciákat; ez utóbbiaknak a hazai törvényhozásban érvényesülését, büntetőbíróságaink szervezetét, a külföldi (francia, belga, olasz, német, stb.) büntetőbíróságok szervezetét, a büntető joghatóságot, a hatáskör és illetékesség jelentőségét, a külföldi bíróságok hatáskörét, az illetékességi okokat a külföldi jogban, a mentességet a rendes büntetőbíróági hatásköre alól.

A b) pont 14. §-ának magyarázata után az 1897. évi XXXIV. tcz. 15—19. §-ai következnek.

A b) p. 16—30. §-aihoz szintén tanulságosan írott bevezetést olvashatunk, hasonlóan külön a b) p. 18—22. §-aihoz.

A törvény III. fejezetének címe: A kir. ügyészség. A bevezetés reámutat arra, hogy a kir. ügyészség intézménye, amint azt 1871. évben nálunk szervezték, francia eredetű. A francia, olasz, német és osztrák ügyészségi szervezetnek főbb vonásokban ismertetése után dr. Edvi Illés Károly a hazaira tér át, kiemelve az 1871: XXXIII. tcz. és az 1891: XVII. tcz. lényeges intézkedéseit.

A IV. fejezetben (A magánvádló és a magánfél) dr. Balogh Jenő bevezetésül a sértettnek per jogi hatásköréről írt a bünvádi eljárási jognak különböző fejlődési fokozatain. Az idetartozó fejtegetések igen tanulságosak, mert amint szerző nagyon jól fejezi ki: «sok érdekeset és tanulságosat, de egyuttal sok ellentmondást és egy sarkalatos hibát: a sértett fél indítványának és a magánvád fogalmának összekeverését tünteti fel bírósági gyakorlatunknak e kérdésre vonatkozó része».

A fő- és pótmagánvád intézményeinek kérdéseit kimerítő fejtegetések és magyarázatok világítják meg.

A törvény V. fejezete a «védelem» jogát szabályozza, t. i. a formális védelmet. A bevezetés utal arra, hogy a régi törvények a védelemnek — a Carolinát kivéve — nem kedveznek. Csak a vádelv fokozatos kifejlesztésével nyert a védelem is tért, de jóformán csak a pernek az ítélkezés előtti szakára. A kötelező védelem is lassan fejlődött. Érdekesekek a hazai jogfejlődés adatai.

A bíróság és ügyészség tagjainak kizárásáról és mellőzéséről intézkedő VI. fejezet bevezetésében elmondja szerző (Vargha Ferencz), hogy régi jogunk ismerte az érdekeltségi okokat. Ez okok kétfélék: olyanok, mik kizárják a köztisztviselő fungálását és olyanok, melyek a mellőzésre adnak alapot.

A törvény VII. fejezete a birói határozatok fajtait és azt szabályozza, hogy a határozatok közlése miként történik. Az e fejezethez írt bevezető sorokban foglaltakból utalunk azon

fejtegetésre, mely szerint a kir. ügyészség és a rendőrség határozatai is indokolandók.

Eme rövidre vont ismertetések mutatják, hogy a szerzők munkája lelkiismeretesen készített kommentár, sőt annál jóval több.

A t. olvasók méltán elvárhatták volna, hogy a fentiek után még a törvény egyes szakaszaihoz irt magyarázatok ismertetéseül közöljünk egyet-mást.

Ez azonban az anyag nagy terjedelménél fogva lehetetlen; de céltalan is lenne, mivel néhány kiszakított idézéssel a munka valódi belértéke úgy sem volna méltatható.

Befejezésül megemlítjük, hogy a kötet elején a munka I. kötetének rendszeres tartalommutatója, a kötet végén pedig az I. és II. kötetre kiterjedő betűsoros név- és tárgymutató (ez utóbbi 25 lapra terjed) egészítik ki a könyvet és emelik könnyű kezelését.

Dr. Sánta Elemér,
budapesti kir. büntető-tszéki bíró.

A járásbiróságok ügyvitele. Irta Lányi Bertalan.

Néhány évvel ezelőtt indult meg a Grill-féle könyvkereskedő cég kiadásában az a vállalat, melynek «Utmutatás az újabb eljárési szabályok gyakorlati alkalmazására» cím alatt a sommás eljárás és a fizetési meghagyásokról, valamint az örökösödési eljárásról szóló törvények gyakorlati alkalmazását tárgyzó kötetek közkezen forognak és melynek most megjelent III. kötete a járásbiróságok új ügyviteli szabályairól szól.

Lányi Bertalan, az említett munkák szerzője, már azon magas állásnál fogva is, melyet az igazságügyminiszteriumban elfoglal és melyben úgy a törvények és általános jellegű rendeletek előkészítésében, mint ezek helyes végrehajtásának ellenőrzésében előkelő szerepe van, kétségtelenül leghivatottabb arra, hogy az eljárési szabályok alkalmazása tekintetében olyan utmutatásokat adjon, melyek a szabályok intenciójának nemcsak teljesen megfelelnek, de amelyek a szabályok hiteles értelmezésének is tekinthetők.

Az ügyviteli szabályok a legszorósabb összefüggésben állanak a perjogi intézményekkel és a perrendtartási eljárési szabályok akadálytalan keresztülvitele, tehát a gyors igazságszolgáltatás épen attól függ, hogy az ügyvitelben megállapított alaki szabályok az eljárást minden felesleges formalizmus mellőzésével vigyék előre. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy a szabatosan meghatározott kezelési szabályok helyes alkalmazásában fekszik biztosítéka annak is, hogy a törvénykezési eljárési szabályok a törvénynek megfelelően a kellő hatályossággal érvényesülhessenek.

Ezek a szempontok indokolják az új ügyvitel szabályok gyakorlati alkalmazására készült utmutatás kiadását. És ha ezt a könyvet átlapozzuk, meg fogunk győződni arról is, hogy mennyi körültekintő gondossággal kellett egy-egy példaképen felvett ügynek minden perjogi mozzanatát figyelemmel kísérni, és hogy milyen mindenre kiterjedő gondnal vannak az abban bemutatott példák és iratminták szemünk elé állítva.

A munka a járásbiróságok ügyvitelének szabályait is a szemléltető módszer útján, tehát ugyanabban az alakban ismerteti, melyben a korábban megjelent kötetek a sommás eljárást és az örökösödési eljárást ismertették.

Az első és második fejezet különböző példák bemutatásával azokat a teendőket tárgyalja, melyek a járásbiróság ügybeosztása és az irodák megalakítása tekintetében a járásbiróság vezetőjének feladatát képezik. Ezután következik a harmadik fejezetben egy sommás per egész menete a kereset beadásától a végrehajtás elrendeléséig, a melyben a per folyamán előfordulható minden kezelési teendő világos példákban és mintákban van szemléltetve. A negyedik fejezet ezenfelül külön ismerteti a kezelési könyveket és jegyzékeket, melyekbe a sommás per folyamán bejegyzések

történhetnek, míg az ötödik fejezet az ügyek más csoportjaiban előforduló kezelési teendőket tárgyalja.

Ebben a fejezetben szerettük volna, hogy a ritkábban előforduló egyezségi és fizetési meghagyásos ügyek terjedelmes tárgyalása helyett inkább a nagyobb fontosságú büntető és vizsgálóbírói ügyek számára szentelt volna szerző nagyobb helyet, mert tudomásunk szerint épen ez utóbbi ügyek azok, amelyek kezelése körül felmerült és megoldásra szoruló nehézségek részletesebb tájékoztatást igényeltek volna. Másrészt azonban az utóbb említett ügyek rövidebb tárgyalását indokolni látszik az a körülmény, hogy az új büntető perrendtartás életbeléptetése alkalmával a járásbirósági büntető eljárás és ügyvitel alapján meg fog változni.

Végül a hatodik fejezet az ügyforgalmi és tevékenységi kimutatás szerkesztését mutatja be részletes tájékoztató megjegyzésekkel, a hetedik fejezet pedig az átmeneti intézkedéseket sorolja fel.

A bírónak, kinek az új ügyviteli szabályok szerint hivatása lesz a kezelőt egy az eddiginél magasabb munkakör betöltésére is képesíteni, mindenesetre meg fogja könnyíteni ez a munka ebbeli kötelességét, mert abban nemcsak minden felmerülhető kérdésre választ talál, de e mellett számos esetben figyelmessé tétetik a szabályok oly tágabb körű alkalmazására is, mely nem egy, már beállott nehézségnek a jövőben megszüntetésére alkalmas.

Az utmutatás pl. az ügyvit. szab. 6. §-a keretében megoldja azt a kérdést, hogy miként lehet módját ejteni annak, hogy egyes ügyek a beálló szükséghez képest az ügybeosztástól eltérőleg egy másik bíró ellátása alá adassanak; ugyanezen szakasz alapján pedig a kötelező betűszerinti ügybeosztás folytán netán tulterhelt bírótól miként lehet a munkateher egy részét egy más, kevésbé megterhelt bíróra hártani. (12. lap.)

Nagy fontossággal bír továbbá az ügyviteli szabályoknak a munka 17. és 29. §-ában kifejtett az az értelmezése, mely szerint a járásbiróságnak a saját határozata alapján kiadott végrehajtást elrendelő végzése még a pernek vagy egyezségi ügynek keretébe tartozik, és csak a végrehajtás elrendelése után kezdődik a végrehajtási ügy mint ilyen, a mely esetleg csak a végrehajtás foganatosítása iránt megkeresett járásbiróságnál kerül a végrehajtási ügyek lajstromába.

Igen nagy gyakorlati értékkel bír a munkának az elnöki ügyekről szóló 26. §-a is. Az elnöki ügyekről ugyanis az ügyviteli szabályzat csak néhány szóval említi meg, hogy azokat a tárgy vagy személy szerint egy ügyként kell kezelni. Ennek a rövid szabálynak az alapján építi fel az utmutatás az elnöki ügyek kezelésének felettebb áttekinthető és egyszerű rendszerét.

De igen messzire vezetne, ha fel akarnók sorolni a munkának mindazt a helyes gyakorlati érzékre valló utmutatásait, melyek a kezelés egyszerűsítését és gyorsítását célozzák. Ezek az utmutatások kétségtelenül nagy mértékben hozzá fognak járulni ahhoz, hogy az új eljárési szabályok egyöntetű alkalmazásban és mihamarabb át fognak menni a gyakorlatba.

M.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ragályos betegség és a végrehajtás.

A n.-szebeni általános takarékpénztár felperesnek, M. I. honvédszázas alperes elleni, bérletfelmondás érvényességének megállapítása és járulékai iránti perében jogerős bírói ítéletben kimondatott, hogy alperes végrehajtás terhe mellett köteles ... házban bérelt lakásból 1898 április 24. napjának d. u. 5 órájáig kiköltözködni. Azonban alperes eme kötele-

zetségének eleget nem tett. Felperes kérelmére a gyulai kir. járásbiróság a jogerős ítélet alapján az 1894. évi 4873. sz. I. M. rendelet 9. §-a értelmében (ugyanis ezen rendelet szerint folytatott le a per) a bérlemény visszabocsátása iránt elrendelte a végrehajtást, azt felperes kérelmére hivatalból foganatosítani rendelte azzal, hogy a bérlettárgy azonnal kiürítendő.

A végrehajtó a végrehajtás foganatosítása végett alperesnek a bérlemény tárgyául szolgáló házban levő lakására elmenvén, az utcai ajtó bejáratánál a következő tartalmu veres czédulát találta: «E háznál ragályos beteg van, idegeneknek tilos a bemenet.» Az alperes a kiküldöttnek elő is adta, hogy ő hajlandó és kész kiköltözködni, azonban 12 éves rokona április hó 24-én kanyaróba esett, minek következtében lakása zár alá vétetett s neki meghagyatott, hogy idegent be ne bocsásson. Ekkor a kiküldött végrehajtó, mint elsőfoku közegészségügyi hatósághoz, Gyula város polgármesteréhez ment, aki neki kijelentette, hogy alperes előadása való s közegészségügyi szempontból alperes lakásául szolgáló házba sem idegeneknek bemenni, sem a lakást kiüríteni további hatósági intézkedésig nem szabad. S midőn az eljárás folytatása végett a kiküldött alperes lakásához ment, a bejáratnál a polgármester intézkedése folytán egy városi rendőrt talált felállítva, aki őt ismételt felhívásra sem bocsátotta be.

Ezen tényállásról a kiküldött jegyzőkönyvet vett fel s további intézkedés végett a kiküldő bíróságnak azt bemutatta. Quid nunc? Egyrészt egy jogerős bírói ítélet, másrészt a közegészségügyi hatóság, amely a végrehajtásnak ellenszegül, azt karhatalommal is kész meggátolni. Sem törvény, sem rendelet ily esetre intézkedést nem tartalmazván, figyelemmel mindig arra, hogy bírói ítélet végrehajtásáról van szó, az általános elveket kell szem előtt tartani. Ily általános elv, hogy publica privata praecedunt, tehát a köz- és magánérdek összeütközése esetén, mindig a közérdeknek kell érvényesülni, de a gyakorlati alkalmazásban, amennyiben ez csak lehetséges, kerülni kell a közérdek merev érvényesítését.

A második kérdés pedig az, hogy jogában áll-e a közegészségügyi hatóság fejének meggátolni a bírói ítélet végrehajtását, annak formálisan ellenszegülni.

A közegészségügy rendezéséről szóló 1876: XIV. tcz. 81. §-ának rendelkezése szerint a törvényhatóságnak a járvány elfojtása, illetőleg terjedésének meggátolásáról kell gondoskodnia. E végből a többek közt intézkedik a betegeknek az egészségesektől való elkülönítése keresztülviteléről, a fertőtlenítés foganatosításáról, ugyszintén a járvány terjedését előmozdító hatányok lehető megszüntetéséről.

Ez a szem előtt tartandó és érvényesítendő közérdek. Mig az ítélet végrehajtása, a konkrét esetben a lakás kiürítése s felperes rendelkezésére bocsátása, ez az érvényesítendő magánérdek. Hogyan egyeztetjük tehát össze mind a kettőt?

Annyi kétségtelen, hogy a kanyaró (veres himlő, morbilli) heveny ragályos betegség, mely többnyire járványosan szokott fellépni, s mint ilyen, a ragályos kórok bejelentése tárgyában 1894. évi 91,954. sz. a. kibocsátott B. M. rendelet értelmében a bejelentendő fertőző betegségek közt fel van sorolva. Azonban nincs olyan törvény, sem rendelet, mely szerint azon házat vagy lakást, melyben kanyaró megbetegedés fordult elő, valamely feltűnő, s így vörös avagy pedig bármely czédulával meg kellene jelölni, valamint, hogy az ily házba vagy lakásba az odatartozó egyének, orvosok és betegápolók kivételével belépni valakinek sem volna szabad.

Mindezek alapján pedig nyilvánvaló, hogy bármely hatóság, ha a bírói végrehajtásnak ellenszegül, hatáskörét túllépi; a bírói ítélet végrehajtását mereven meggátolni jogában nem áll. Mert a közegészségügyi hatóságnak csak az a kötelessége, hogy a járvány tovaterjedését meggátolja. S ezt

a czélt eléri az által, ha a végrehajtásnak oly módoni foganatosítását teszi lehetővé, hogy mind a közegészségügyi törvény és rendeleteknek, mind pedig a jogos magánérdeknek elég tétessék.

Ily esetben tehát a hatóságnak a végből kell interveniálnia, hogy a bírósággal s a kiküldöttel egyetértőleg határozza meg a végrehajtás módozatait; rendeljen ki a helyszínére egy hatósági orvost, gondoskodjék a betegnek elszállíttatásáról, ha másként nem lehetséges, mert az ítélet végrehajtandó s summum jus, summa injuria, gondoskodjék végül a hatósági orvos felügyelete alatt szigorúan foganatosítandó fertőtlenítésről, amelynek megtörténte után az ingóságok a közegészségnek minden veszélyeztetése nélkül tova vihetők.

A gyulai járásbiróságnál felmerült esetben alperes hat szobából és mellékhelyiségből álló házban lakott, s annak ellenére, hogy sem törvény, sem rendelet elő nem írja, a polgármester az érintett tartalmu veres czédulát ragasztatta ki a házra s ez által elzárta az egész nagy házat, holott a gyulai járványbizottság azt határozta, hogy nagyobb lakásoknál csak az illető lakrészt zárja el az idegenek elől. Az ily házba való bemenetelt semmiféle rendelet nem tiltja, ha a kiküldött oda bement volna s a végrehajtást fent előadottak szerint foganatosította volna, a járvány tovább nem terjesztetett volna, hisz ez utóbbit ugyis elvégzik a beteg hozzátartozói, akik szabadon járnak-kelnek az utcán.

A kifejtettek alapján tehát megállapítható, hogy semmiféle hatóságnak sem áll jogában a bírói ítélet végrehajtását megakadályozni, annak ellenszegülni, hanem mivel a törvény szerint is a hatóságok kölcsönösen segíteni kötelesek egymást, az ítéletnek akadálytalan végrehajtását kötelesek előmozdítani. Kötelessége ez a közegészségügyi hatóságnak is; kötelessége pedig oly irányban, hogy a közjó érdekében hozott közegészségügyi törvény és rendeleteknek a végrehajtás foganatosításánál érvény szereztessék. És megfontolandó kérdés, hogy ha a hatóság mereven ellenszegül a bírói ítélet végrehajtásának, az így intézkedő közhivatalnok nem követ-e el büntetendő cselekményt.

A gyulai kir. járásbiróság az előtte felmerült esetben nem alkalmazott hatósági erőszakot a hatósági erőszak ellen, hanem a kiküldött jelentésére végzést hozott, melyben a végrehajtás megakadályozásáért és ellenszegülésért a polgármestert tette felelőssé, akit egyben megkeresett a végett, hogy a kiürítendő lakáson fekvő beteget a hatósági és kezelő-orvosokkal vizsgáltassa meg s azoknak véleményét felelősség terhe mellett vegye ki az iránt, hogy a beteg mikor gyógyul fel és a lakás kiürítése, tekintettel arra, hogy az ingóságok fertőtleníthetők, mikor eszközölhető. Végül megkereste a polgármestert az iránt is, hogy intézkedéseinek jogalapját közölje, azonban erre nézve ez a felelettel adós maradt.

Ez ügyből kifolyólag kártérítési perek lesznek, mert a kiürítettet rendelt házat a tulajdonos eladta s ez április 24-én az új lakónak szerződészerűleg átadni nem tudta, aki egy hétig vendéglőben volt kénytelen lakni.

Éder Kálmán,
kir. albiró.

Az eperjesi ügyvédi kamara évi jelentéséből.

Mult évi jelentésünkben felhívtuk Nagyméltóságod figyelmét arra, miszerint a sommás eljárásról szóló törvény rendelkezéseitől eltérőleg, az 50 frton felüli ügyekben a felülvizsgálatnak feltétlenül hely volna adandó akkor, ha a II. bírósági ítélet az elsőbírósági ítélettel egybe nem vág.

Minthogy a lefolyt évben is alkalmunk volt újból meggyőződést szerezni arról, miszerint a sommás eljárásnak ama rendelkezései a jogbiztonságra kártékonyan hatnak, újból

bátorkodunk Nagyméltóságod figyelmét ezen körülményre felhívni, kérve ezen törvényszakaszok olykénti módosítását, miszerint az 50 frttól 200 frtnyi értékig terjedő ügyekben a II. foku revíziónak feltétlenül hely adassék akkor, ha a II. bírósági ítélet az I. bírósági ítélettel nem egybehangzó.

Szintugy újból felhívjuk Nagyméltóságod figyelmét arra, miszerint — az általunk előbbi jelentésünkben felhozott okokból — kívánatos, hogy azon örökösödési és birtokperekben, amelyekben I. fokulag a kir. járásbírók járnak el, a kir. táblákhoz való felülvizsgálatnak feltétlenül helye legyen.

Nem mulaszthatjuk el továbbá hangsúlyozni újból azt, miszerint a fizetési meghagyásokról szóló törvény a gyakorlati életben be nem vált. A 20 frton alóli követelések — melyeknek minél könnyebben való behajtását különösen a kereskedők és iparosok vitális érdeke követeli — most — midőn a Curia a sommás eljárás idevágó szakaszának téves magyarázatával — kimondta, miszerint ezen követelések a sommás eljárás alól kivételnek, — hogy tehát ezen ügyekben — ha ezek a járásbírók elé kerülnek is — ügyvédi képviseleti költség meg nem ítéltető, — most legnagyobb-részt behajthatlanok.

Áll az most annyival inkább, mert a fizetési meghagyásokról szóló törvény értelmében ezen követelések tekintetében rendszerint alperes illetékes bíróságánál lévén a fizetési meghagyás iránti kérvény beadandó, az ellentmondási jog tulságos kiterjesztése miatt, ezen ügyeknek több mint 80%-a válik peressé, mely esetekben — felperes — különösen, ha lak-helyétől távol eső bíróság elé kerül ügye — két alternatíva előtt áll:

1. vagy elengedi követelését,

2. vagy — feltétlenül saját költségére ügyvédet vallva, követelésére pernyertesség esetén is — reá fizet. Az előbbi eset a rosszhiszemű alperesnek előnyt nyújt felperes kárára, a másik esetben pedig a mellett, hogy a hitelező kárt szenved, erkölcsi kárt szenved a képviselő ügyvéd is az által, hogy ügyfele követelését összegében felülhaladó költség-számlával kénytelen előállni.

Újból kérjük tehát Nagyméltóságodat, kegyeskedjék törvényhozási uton intézkedni oly irányban, hogy a 20 frton alóli ügyek is a sommás bírói utra tereltesse, hogy mód nyujtassék a kis hitelezőknek követeléseiket behajthatni a nélkül, hogy erre reá kellene fizetniük.

Az ügyvédi kar súlyos helyzetének részbeni javítását az új ügyvédi rendtartás és az általános perrendtartástól várjuk. A nagy ügyvédi létszám csökkentésének egyik módja volna az, ha Nagyméltóságod — elődje példáját követve — a bírák egy részét az ügyvédi karból nevezetné ki, mi által most — midőn bírákban hiány mutatkozik — a bírói kar megerősítésének és felfrissítésének kiváló igazságügyi műve is előbbre vitetnék. Mert nem hiszszük, miszerint Nagyméltóságod nem lenne annak élénk tudatában, miszerint az ily kinevezések első sorban nem az illető ügyvédek, de az igazságszolgáltatás javára válnának. Nagyméltóságod ugyan, egyik múlt évi képviselőházi beszédében annak adott kifejezést, miszerint ügyvédek bírói állásokra csak szórványosan jelentkeznek. Minthogy azonban — tapasztalásból tudjuk, miszerint kamaránk egyik kiválóan képzett, öt évi ügyvéd-gyakorlattal bíró, semmi néven nevezhető kifogás alá nem esett tagja, csak több mint 50 pályázati kérvény beadása után lett kinevezve albírónak és akkor is csak azért, mert ő volt az egyedüli pályázó, — és minthogy számos ügyvéd pályázati balsikeréről tudomásunk van, — az ellenkezőről, vagyis arról, hogy könnyen módjában állana Nagyméltóságodnak számos ügyvéd kineveztetését ajánlatba hozni, — pozitív tudomásunk van. Már pedig a mindinkább lábrakapó bürokratizmus ellensúlyozásának hathatós eszközét képeznék az ügyvédi gyakorlatban megizmosodott elemeknek a bíróságokba való belevonása.

A múlt év folyamán kamaránk választmánya a szabad jogvédelem garanciáinak fokozása tárgyában felterjesztést intézett Nagyméltóságodhoz, mely felterjesztésünkre most is van szerencsénk Nagyméltóságod figyelmét felhívni.

A bíráskodás általán véve kétségtelenül gyorsabb. A kir. táblák hátralékai megfogytak. A kassai kir. ítélő táblánál az ügymenet példás gyorsasága.

Tény, hogy bíróságaink erkölcsi színvonala emelkedett, nem így azonban a jogszolgáltatás jósága is.

A kir. tábláknál a judikatura megbízhatósága gyöngült és kártékonyan hat a jogbiztonságra az, hogy a kir. Curia a múlt évben mindössze négy ízben hozott teljes-ülési döntvényt, holott a táblák egy és ugyanazon ügyben hozott ellentmondó határozatai mind sürűbben merülnek fel. Hátrányosan hat a jogbiztonságra az is, hogy bizonyos ügyekben a kir. törvényszékek végérvényesen ítélnék.

Az új járásbírói ügyviteli szabályok csak f. év május hó 1-ével léptetvén életbe, csak jövő évi jelentésünkben leszünk ama helyzetben, megemlékezhetni arról, miképen fognak ezen új intézkedések a gyakorlati életben beválni. Már most is hangsúlyozzuk azonban azt, miszerint ezen ügyvitel bevéltetésének elengedhetlen előfeltételét nemcsak elegendő, de képzett és minden irányban megbízható irodai személyzet képezi.

Különfélék.

— A budapesti kir. ügyészség vezetője a következő két ukázt bocsátotta ki:

1. Az egyes bűnügyekben érdekeltségüket igazoló feleknek és képviselőiknek értesítése csakis a részükről tudakolt beadvány vagy bűnügy iktató és lajstrom számának, elintézetlen vagy elintézett voltának s utóbbi esetben az iratokat vett bíróság vagy hatóság megnevezésének közlésére szorítkozhatik. Tilos az előadó nevének s az elintézés módjának közlése. Amennyiben iratok megtekintése — azoknak egészben vagy kivonatolva lemásolása helyt foghat, úgy erre csakis az ügyészség mindenkor vezetője adhat engedélyt.

2. Figyelmeztetem a bűnügyekben érdekelt feleket, valamint ezek képviselőit, hogy a kir. alügyész urak tudakozódásokkal, sürgetésekkel és megbeszélésekkel (információk) egyáltalában nem terhelhetők, s azok ilyeneket magánügyeiktől elfogadni nem tartoznak. Kinek ily irányú közölni valója vagy bármilyen panasza lenne, forduljon azzal közvetlenül a kir. ügyészség mindenkor vezetőjéhez.

Ebből a két rendeletből látjuk, hogy a budapesti kir. ügyészség vezetője nagy reformer. Megakadályozza azt az érintkezést, amely eddig az ügyészség tagjainak elismerésére méltó előzékenysége folytán az ügyészség és az ügyvédség, illetőleg a jogkereső közönség közt még meg volt és amely az ügymenetnek soha kárára nem szolgált.

Egyetlen hivatal ügyvitele sem tartalmaz oly bürokratikus, furcsa szabályokat, amilyeneket most promulgált a főügyészi helyettes ur.

Még értenék ezt az idegességet, ha visszaélések fordultak volna elő, vagy ha a sürgetésre, információra szükség nem volna. De ahol 3—4 hónapos restancziák hevernek, ott a sürgetést eltüntetni épen nem indokolt.

Szabadlábra helyezés kérése, sürgős panasz tétele, terhelő vagy mentő körülmények közlése pedig eléggé indokolják sok esetben az információ szükségességét.

A budapesti kir. főügyészhez appellálunk a főügyészi helyettes ur intézkedései ellenében.

— Albíróból végrehajtó. Jellemző a mai állapotokra az a kinevezés, mely a hivatalos lap 135. számában látott napvilágot. A budapesti V. ker. kir. járásbíróshoz végrehajtóvá kineveztetett egy vidéki *aljárásbíró*. A végrehajtói állás kvalifikációja a bírói minősítéshez képest csekély, míg az albírói fizetés elenyésző ahhoz a jövedelemhez képest, amellyel a budapesti végrehajtók dicsekedhetnek. Ideje volna már

a végrehajtók állásának rendszeres államhivatalnoki állásokként való szervezésére gondolni, ami az államnak semmi megterhelésével sem járna.

— **Valahára.** A tizenegyedik Magyar Jogászegyület által 1896 szept. 29-én választott állandó bizottság 1898 június 20-án alakuló ülést tart. Napirenden áll az alakuláson kívül a kérdések kitűzése tárgyában albizottságok kiküldése.

— **'A pactum reservati dominii.** A budapesti kir. büntető törvényszék 72,127/97. B. számú végzésével megszüntette az eljárást a sikkasztás vétségével terhelt F. Dezsóné és társa elleni bűnügyben a következő indokokból: «A Singer varrógép-társaság képviselője feljelentést tett F.-né és férje ellen, mert ezek m. évi január elején egy 80 frtos varrógépet 5 frtos havi részletre vévén, noha terheltek a szerződésben beismerték, hogy a gép tulajdonukba csak a vételár teljes lefizetése esetén megy át s addig az eladó tulajdonjoga fennmarad, e gépet mégis eladták, a melyre 6 frt előlegén kívül mit se fizettek s ez összeget is az ügyletet közvetítő ügynök G. Salamon előlegezé nekik. Megállapítá a vizsgálat, hogy e gépet 15 frton nyomorból F. Dezsóné eladta K. Karolinának. Ezen esetben azért nem forog fen a sikkasztás vétsége, mert terheltek a gép megvétele után annak tulajdonába léptek legott, így a birtokukba jutott gép reájuk idegennek tekinthető nem lévén, annak az őket arra megillető és hazai jogunkban a jelzett fentartástól nem korlátozható tulajdonjogból kiindulva, minden esetre jogosult időközi eladása velük szemben jogtalan eltulajdonítást nem képez. Ide vonatkozólag a felek közt létrejött szerződésbeli megállapodás nem változtathatja meg az adásvételi ügylet jogi természetét és nem lehet irányadó ép oly kevéssé, mint a szerződésnek ama pontja sem, melynek értelmében a gépnek a teljes vételár teljes kifizetése előtt történendő eladása büntetendő cselekménynek tekintetik. Ezen adásvételi ügyletből származó és a gép hátralékos vételára követelésére irányuló igény pedig nem tartozik a büntető bíróság hatáskörébe.» Ezen végzés ellen a Singer varrógépek részvénytársaság magyarországi képviselősege felelkezéssel élt, a budapesti kir. ítélő tábla azonban f. évi április hó 19-én 2035 98. szám alatt hozott végzésében az elsőbíróság végzését felhozott indokainál fogva helybenhagyta. Δ

— **A Magyar Jogászegyület igazgató választmánya** az utóbbi ülésben főleg az őszi munkaprogramm megállapításával foglalkozott. A munka súlypontja a magánjogra fog helyeztetni, s kilátás van arra, hogy maguk a kodifikáló bizottság tagjai fogják az illető kérdések feletti vitát bevezetni. Az új bűnvádi eljárásról egy előadási ciklus van tervbe véve, melyben az eljárás elveit és szerkezetét kiváló szakemberek mutatnák be. Felkértek egyelőre Székely Ferencz, Baumgarten Izidor, Vargha Ferencz és Balogh Jenő. A Btk. novellájáról Fayer László fog felolvasni különösen azon szempontból, hogy kiterjeszkedjék-e a kodifikáció a Btk. revisiójára. Dr. Schächter Miksa magántanár előadást jelentett be az orvosszakértőhöz intézendő kérdésekről. A közjogi és az ezzel rokon szakmákat illetőleg Concha, Kmety, Polner és Ferdinandy tanárokhöz megy felszólítás. — Felmerült a választmányban az az indítvány is, hogy a külföldi törvények fordítása, mely megkezdett, de néhány év óta abban maradt, ismét folytattassék. Szó volt a könyvkiadó vállalatról is. Minderre nézve az elnökség és a titkárság bizott meg javaslatlétellel.

— **Csemegi Károly** dolgozatot ír a mentelmi jogról. A Jogászegyület választmánya részéről levél ment az egylet tiszteletbeli elnökéhez, hogy a dolgozatot a Jogászegyületben olvasná fel.

— **Fegyelmi ügy áttétele a büntető bírósághoz.** A m. kir. Curia: Dr. — ügyvéd elleni fegyelmi ügyben határozott: Tekintettel arra, hogy a kir. ügyészség 1807/98. sz. a. közölt és 100.98. fegy. sz. a. beiktatott felelkezésében a fegyelmi ügyre vonatkozó iratokat a panaszlott ügyvéd cselekményeiben észlelt sikkasztás jelenségeinek felforgása okából a büntető bírósághoz áttétetni kérte; és tekintve, hogy e kérelem illetékes vádhatóságtól ered és mint ilyennek alapos vagy alaptalan volta felől csakis a büntető bíróság van hivatva dönten, és ennek eszközlése előtt a fegyelmi eljárás megindításának ez időszert még

vitás kérdésében érdemileg nem lehet határozni: az első fokú fegyelmi bíróságnak 644/97. sz. a. fegyelmi eljárást megszüntető határozata hatályon kívül helyeztetik, és az említett bíróság arra utasítatik, hogy az iratokat az illetékes büntető bírósághoz áttegye. (1898 márcz. 26. 117. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Adalék a szállodatulajdonos szavatosságának kérdéséhez.** A bécsi legfelsőbb törvényszék kimondta, hogy egy kerékpárnak a szálloda lepcsőházában való elhelyezése és a szállodai vendégnek a szálloda portásához intézett azon megjegyzése, hogy a kerékpárt ott hagyja, nem tekinthető a kerékpár a portás kezeihez megőrzés céljából történt átadásának. (1897. évi február hó 18-án 1366. szám alatt kelt határozat.) Δ

— **Berlinben** a vizsgálati foglyok közül azokat, akik erre hajlandók, munkával foglalkoztatják és — úgy, amint ez a budapesti törvényszéki fogházban is divik — rossz magaviselet esetében büntetés gyanánt ott is megvonják a fogolytól az önként választott munkához való jogot.

— **Esmein** jogtörténeti kézikönyvének harmadik kiadása jelent meg. Ez a legjobb francia iskolai jogtörténet, mely a jogi tanintézetekben mindenütt használatos. A tisztán tudományos kérdéseket mellőzi és inkább a lucidus előadásra és az áttekintés nyújtására helyezi a súlyt. Mindazáltal több mint tankönyv. A szakember is talál benne érdekes és tanulságos megjegyzéseket.

— **Belgiumban** hosszas küzdelmek után kimondatott a flamand nyelvnek a francia nyelvvel való egyenjogúsága. A parlament az új törvény alapján két nyelvűvé válik; a törvények is két nyelven adatnak ki. A flamandok azt is kiküzdötték maguknak, hogy kétely esetében nem a francia szöveg lesz irányadónak tekintendő, hanem a kétely mind a két szöveg értelmének tekintetbe vételével állapittatik meg.

— **A tolvaj felmentése és a panaszos elzárása.** Ilyesm is csak Angliában történhetik. Legutóbb egy szegény ördög állott a londoni bíróság előtt, ki azzal volt vádolva, hogy éhségből egy darab kenyeret lopott azon idő alatt, amíg a pék egy pillanatra elhagyta a boltját. A bíró *felmentette* a vádlottat. Miután a bíró kihirdette a felmentő ítéletet, felhívta a péket és a következő szavakat intézte hozzá: «Ön nem rettegett vissza attól, hogy egy szerencsétlen embert elcsukasson, aki csekély értékű kenyeret lopott öntől. Ön azon veszélynek tette őt ki, hogy tolvaj gyanánt elítéltesse és ezzel mindenkorra becstelenítessék. És ön, egy jól táplált kövér ember, tette ezt, mert ön azt hitte, hogy ehhez joga van. A jog persze, az ön oldalán volt, azonban nem az igazság és nem az emberiség. Mindennek dacára én elnézéssel viseltettem volna ön iránt, ha nem láttam volna, hogy, amidőn épen most egy kalap keringett, amelybe könyörödományokat gyűjtöttek a szerencsétlen számára, ön mit sem dobott a kalapba. Ön nem könyörült az éhes emberen, ennek következtében én sem irgalmazok önnek. Egy még Erzsébet királynő uralkodása idejéből való törvény azt rendeli, hogy azon pék, aki felügyelet nélkül hagyja a boltját, egy napi fogházzal büntetendő, mivel ez által kísértésbe viszi az éheseket. Ezen törvényt alkalmazom önre és ezennel egy napi fogházra és a költségek viselésére ítélem önt.» (Ez ismét egy adalék arra, hogy miképp fogják fel az angolok az agent provocateur büntethetőségét.)

— **A hasonnevű ügyvédek** számára történő kézbesítések tárgyában a budapesti ügyvédi kamara átiratot intézett a területén működő hatóságokhoz és bíróságokhoz, hogy a kézbesítendő ügydarabon pontosan tegyék ki az ügyvéd lakását is, mert csak úgy lehet elejét venni a tévedéseknek. A budapesti IV. ker. kir. járásbíróság vezetője felelt a kamara ezen átiratára és azt az életre való megjegyzést teszi, hogy épen az elérendő célból azok az ügyvédek, kik a tárgyaláson a jegyzőkönyvhöz csatolják a meghatalmazást, ne mulasszák el ebben lakásaikat szintén pontosan kitüntetni, mert különben a tárgyaló bíró nem tudhatja, hogy melyik jelent meg a hasonnevű ügyvédek közül és másrészt a bíró egyéb gondoljai és elfoglaltsága közt nem gondolhat arra, hogy az ügyvéd lakása iránt tudakozódjék és azt a jegyzőkönyvbe, vagy meghatalmazásba bevezesse. A kamara tehát felhívja a hasonnevű ügyvédek, hogy lakásaikat az ügyvédi meghatalmazásokban saját érdekükben, mindenkor pontosan tüntessék ki.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 lrt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A 75. számú döntvényhez. (Btk. 336. §. 3. p.) *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* A jogi természet telekkönyvi feljegyzésének kérdéséhez. *Y.* — A hitelezőkésedelem hatása a készfizetői kezességre. *Dr. Meszer Arturtól.* — A budapesti ügyvédi kamarának a polgári perrendtartás tervezetéről kidolgozott véleményes jelentéséből. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A 75. számú döntvényhez.

(Btk. 336. §. 3. pont.)

A mint osztatlan helyesléssel kell fogadni a m. kir. Curianak a Btk. 338. §-ára vonatkozó 74. sz. döntvényét, — még oly kevésbé érthetünk egyet a 75. sz. döntvényvel. A törvénynek e döntvényben elfogadott értelmezése a szóban forgó minősítésnek oly kiterjesztésére vezet, a mely sem a törvény szellemének, sem a törvény szövegének meg nem felel. A döntvénynek tárgya a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készületnek, rövidebben mondva, a tartálynak feltörésével járó lopás.

Ez a lopás három különböző esetet foglal magában, az m. m. a) a tartálynak a lopás színhelyét képező épületben vagy bekerített helyen történt feltörését. Például: a tolvaj feltöri a szobámban levő íróasztalt s kiüríti annak tartalmát; b) az elvett tartálynak a lopás színhelyét képező épületen vagy bekerített helyen kívül történt feltörését. Például: a tolvaj a szobámból ellopja a zárt bőröndöt s otthon töri fel; c) nyílt helyen levő bezárt tartálynak a lopás színhelyén vagy másutt történt feltörését. Például: a tolvaj kocsiról ellopja a zárt bőröndöt s otthon töri fel.

A döntvény mind három esetet egyaránt a 336. §. 3. pontja szerint minősíti.

Ezzel szemben az én nézetem az, hogy:

de lege ferenda: a két első esetnek egyazon minősítés és büntetési tétel alá vonása teljesen jogos és indokolt; ugyanannak a minősítésnek a harmadik esetre is kiterjesztése ellenben a büntetésekben megkövetelt arányosságnak flagrns megsértése;

de lege lata: a két első eset egyaránt a Btk. 336. §. 3. pontja alá esik; a harmadik eset ellenben e pont alá nem vonható. A minősítésnek erre az esetre is alkalmazását nemcsak a törvénynek szelleme, de annak szövegezése is lehetővé teszi és feltétlenül kizárja.

De lege ferenda nézetemnek indoka az, hogy az első két esetben a tényálladékok között sem tárgyi, sem alanyi tekintetben számbavehető különbség nincs. Ha a tulajdonos épületben vagy bekerített helyen őrzi tartályait, a minősítés szempontjából teljesen mindegy, a lopás színhelyén vagy azonkívül történt-e a tartálynak feltörése. Ha a tolvaj a tartályt is ellopja, ez a lopott értéknek emelkedését vonja maga után, és azért az érték, de nem a feltörésben fekvő minősítés szempontjából birhat jogi jelentőséggel. Ettől az esettől eltekintve, a tolvaj egyik vagy másik irányban leginkább a szerint határozta el magát, amint vagy megfogva el nem viheti. Ezek mind oly mozzanatok, amelyek a feltörés minősítését nem érintik. A harmadik esetről ellenben úgy tárgyi mint alanyi tekintetben lényegesen enyhébb

tényálladékkal állunk szemben; a harmadik esetben lényegesen enyhébb a büntetettnek úgy physikai, mint erkölcsi objectiv ereje; lényegesen enyhébb tehát úgy a közvetlen, mint a közvetett kár. Ezt az esetet azért az első két esettel egy kalap alá vonni, egyenlően minősíteni, a büntetési tételben equiparálni jog és igazság szerint nem lehet és nem szabad.

A lényeges súlykülönbség, mely szemben az első két esettel észlelhető, abban találja alapját, hogy: először: épületbe, bekerített helyre történt behatolás esetében a tolvaj rendszerint magánlaksértést is követ el; másodsor: hogy jelentékenyen fokozottabb magánvédelem bizonyul elégtelennek akkor, ha a tolvaj épületben vagy bekerített helyen őrzött tartályhoz nyúl, mint a milyen magánvédelem bizonyul elégtelennek akkor, ha a tolvaj merénylete bárki által hozzá férhető nyílt helyen hagyott tartály ellen irányul.

A büntetőjognak egyik általánosan elismert axiomája pedig az, hogy ceteris paribus a büntetésben rejlő társadalmi védelemnek mérvét a magánvédelemnek elégtelensége szabályozza.

Hogy az épületből vagy bekerített helyről történt lopás mindig s feltétlenül súlyosabb, mint a nyílt helyen elkövetett lopás, mely utóbbinál nem forog fen a hozzáférhetőség ellen emelt nagyobb mérvű akadálynak legyőzése; s hogy azért egyebekben egyenlő körülmények között, az utóbbi eset sohasem birhat az előbbi esettel azonos büntetőjogi jelentőséggel, az annyira világos és kézzelfogható, hogy bizonyítást sem igényel.

Nem hozható fel ellenérvül az, hogy hiszen a második esetben is bezárt tartályról, tartályfeltörésről van szó. Nem hozható fel ez az ellenérv két oknál fogva. Először azért nem, mert az első két esetben is bezárt tartályt s tartályfeltörést tételezünk fel. Az esetek között fenforgó különbség mérlegelésénél tehát nem szabad abból kiindulni, a miben az esetek egymással egyeznek, hanem abból kell kiindulni, amiben az esetek egymástól különböznek. Másodsor azért nem, mert mit ér az, hogy a tartály zárva van, de maga a tartály akadály nélkül hozzáférhető? s mert nyílt helyen levő tartálynál mindenesetre hiányzik a hozzáférhetőségnek az a jelentékeny akadály, melyet a tartálynak épületben vagy bekerített helyen őrzése képez.

De lege lata:

A magyar Btk. 336. §. 3. pontja a német Btk. 243. §. 2. pontjának mintájára készült, s nem is egyéb, mint annak fordítása. A német törvénynek vonatkozó rendelkezése így szólt:

«Wenn aus einem Gebäude oder umschlossenen Räume mittels Einbruchs, Einsteigens oder Erbrechens von Behältnissen gestohlen wird.»

A német kriminalisták és kommentátorok kivétel nélkül elismerik, hogy tartály feltörés esetében a minősítés akkor is fenforog, ha a tolvaj az épületbe vagy bekerített helyre betörés vagy bemászás nélkül jutott. Hogy ez a magyar Btk. szerint is így áll, az a törvény szövegezése szerint kétségtelen, annak bővebb bizonyításától azért annyival inkább eltekinthetünk, minthogy joggyakorlatunkban ez iránt kétség soha fel nem merült. Ebből a szempontból tehát elég lehet annak megállapítása, hogy:

között különbséget kell tenni. Hogy az utcán felszedett bármily utitáska vagy pléhpersely vagy a postára feladás végett átvett lepecsételt levélnek feltörése ugyanazzal a büntetéssel sújtassék, amelyet a törvény a különösen veszélyes lopásra, a betörő és bemászó tolvajokra megállapít: abban az egészséges jogérzület megnyugodni sohasem fog; az ily megtorlás egyenesen ellenkezik a joggal, mert nem szükséges; a büntetés pedig csak annyiban jogos, amennyiben a társadalmi jogrend érdekében szükséges.

Elismerem, hogy vannak esetek, amelyekben a nyílt helyen levő tartályoknak ellopása és feltörése súlyos büntetést érdemel. De az eseteket meg kell válogatni. Az olasz Btk. 404. §-ának 4. pontja is ismeri ezt a minősítést, de a minősítéshez «a személy vagy a tulajdon védelmére rendelt, szilárd anyagból készült védkészületeket» követel, «riparidi solida materia, posti a tutela della persone o della proprietà». Ez alá a fogalom alá kézi táskákat, pléhperselyeket, bepecsételt leveleket sorolni nem lehet.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A jogi természet telekkönyvi feljegyzésének kérdéséhez.*

Csőd esetében a záloglevelek birtokosai kiváltságos kielégítésben részesülnek ugyan, de azért maguk a jelzálogos követelésekhez, melyek erre alapul szolgálnak, tulajdonjoggal nem bírnak.

És a kibocsátó intézet mindaddig, míg csődbe nem jutott, erről is szabadon disponál, épen úgy, mint egyéb vagyonáról s csakis arról köteles gondoskodni, hogy az általa elidegenített, vagy bármi okból megszünt jelzálogos követelésnek megfelelő értékű záloglevél a forgalomból kivonassék (1876. évi XXXVI. tcz. 14. és 32. §§. 2. pontja).

Az intézet igazgatósága pedig elsősorban az intézet s illetve jelzálogos követelések tulajdonosának érdekeit van hivatva képviselni. Szabad kézzel bír tehát minden olyan ügylet megkötésére, mely nem jogtalan és nem törvénybe ütköző.

Korlátlan rendelkezési joga csak akkor szűnik meg, ha csőd alá kerül és itt is csak azon jelzálogkövetelések erejéig áll obligo alatt, melyek alapján záloglevelek bocsátattak ki.

És más oldalról, melyekért az ellenértéket az emittáló intézet még vissza nem kapta.

De semmi szín alatt az olyan követelésekre, melyeket az adósfél vagy akár az engedményes magához váltott.

A záloglevélhitelezőknek azon jelzálogos követelések szolgálnak biztosítékul a külön biztosító alappal együtt, melyekkel az átruházó intézet a csődkiütés időpontján tényleg birt.

Helyes interpretatio szerint a törvény azon rendelkezése, hogy harmadik személyek jogokat nem szereshetnek, igenis tiltja jogok szerzését harmadik személyekre nézve, de csakis addig, míg az illető jelzálogi követelés a zálogleveleket kibocsátó intézet tulajdonában tényleg fenáll, s ez intézet forgalomban lévő zálogleveleinek ellenértékét képezi.

Amint azonban az illető jelzálogi követelés bármi okból megszűnik, amint az a hitelező intézet zálogleveleinek ellenértékét többé nem képezi, amint az adós s az intézet között fenállott egész jogviszony megszűnik, a 17. §-ban foglalt korlátozásnak is eo ipso hatályát kell veszítenie.

Már pedig az adós és a záloglevélkibocsátó intézet közötti jogviszony megszűnhetik úgy az adós által eszközölt

visszafizetés, mint a hitelező részéről foganatosított cessio által. Az 1876. évi XXXVI. tcz.-nek sem szövegéből, sem szelleméből nem következik, hogy a hitelező intézet követelését az idézett törvény 12. §-ának figyelembe tartása mellett el nem idegenítheti.

Azt a vélelmet, hogy harmadik személyek jogokat nem szereshetnek, nem csak nem támogatják, sőt nyilván megczafolják a fenálló törvényes rendelkezések.

Már a dolog természetéből következik, hogy ha egyszer jogosítva vannak jelzálogos kölcsöneik, mint kizárólagos vagyónuk felett szabadon disponálni, ha korlátlan szabadságukban áll a jelzálogkölcsönökkel kapcsolatos ügyleteket kötni, azokat felbontani, megszüntetni, átalakításokat, a fedezetet érintő jelzálog- és egyéb változásokat létrehozni; általán véve a tulajdonnal járó, törvény által nem tiltott jogcselekményeket önállóan, a záloglevél tulajdonosok hozzájárulása nélkül végrehajtani; szóval, ha joguk van a többhöz: ennek el nem vitatható természetes folyománya gyanánt joguk van a kevesebbhez is, mely abban nyer kifejezést, hogy szabad cselekvésüket a nyilvánkönyvi jogok, feljegyzések szervezésére, megszüntetésére, átalakítására, bejegyzésére vagy kitörlésére, stb. a záloglevélbirtokosok jogainak sérelme nélkül bizvást kiterjeszthessék.

A jogi természetre vonatkozó feljegyzés különben is el nem választható nexusban áll magával a jelzálogos követeléssel. Sőt egyenesen ennek sorsát követi.

Addig, és nem tovább marad hatályban, amíg a jelzálogos követelés fenáll.

Amint a hitelező akár közvetlenül az adóstól, akár a követelés engedményezése által vagy végrehajtási eladás után kielégítést nyert, a jogi természetfeljegyzés eo ipso tárgytalanná válik, önmagától elveszti minden érvényességét.

Mert hasonló esetekben itt is előáll a kibocsátó intézet törvény által megszabott kötelezettsége, melynek értelmében gondoskodni tartozik, hogy záloglevelei forgalma a jelzálogos követelések apadásának aránya szerint és a törvény által előírt módon restringáltassék.

Aminthogy ezen, tulajdonképen administratív természetű, de lényegében igen nagy fontosságú feladat szoros betartásaért, respective azért, hogy a befolyó értékek tényleg a törvény által megjelölt célra, t. i. megfelelő értékű záloglevelek párhuzamos bevonására fordíttassanak, a szavatosság mindenféle törvényes következményeivel együtt az emittáló intézetet terheli.

Vegyük számba mindezekhez, hogy a kibocsátó intézetnek különben is a nagy nyilvánosság előtt álló működését minden ágazataiban már a törvény a legszigorubb felügyelet és ellenőrzés alá helyezte.

És ez az ellenőrzés nem csupán az ügykezelés, könyvitel-berendezés, stb. alaki mikéntjére szorítkozik, hanem felöleli az adminisztrációt teljes mivoltában. Különösen kiterjed és állandóan tényleg gyakoroltatik az egész jelzálogállapot és ezzel szoros kapcsolatban álló záloglevélüzlet mikénti kezelésére is.

Ezen a téren is gondoskodott tehát a törvényhozás arról, hogy mindazon biztosítékok de facto kéznél legyenek, melyeket a záloglevél tulajdonosok érdeke megkíván.

A 17. §. szerinti «harmadik személyek jogokat nem szereshetnek» féle korlátozás kizárólag arra irányul, hogy a záloglevél tulajdonosok érdekei kellőképen fedezve legyenek oly esetre, ha a záloglevél kibocsátására jogosult intézet vagyoni zavarba jutna.

Az 1876. évi XXXVI. tcz. 5., 12., 14., 18., 22., 23., 24. és 32. §-ainak összefüggő egybevetése kézzelfoghatólag igazolja, hogy a kibocsátó intézet a köteleesség mellett jogokkal is rendelkezik.

Amennyiben pedig működése által a törvényt megszegné, kriminális alá is kerül.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 23. számban.

Az idézett §§-okból még csak vonatkoztatással sem lehet olyan értelmezést felállítani, mintha az emittáló intézet saját követelését át nem ruházhatná.

Átruházás esetén a követelés megszűnik, s köteles a kibocsátó saját záloglevelei bevonásáról gondoskodni.

Ennek megtörténtével pedig megszűnt a törvény által adott biztosítás szükségessége is.

Mihez képest az erre vonatkozó feljegyzést is hasonlóképen törölni kell.

Hogy eddigi fejtegetéseinkkel egészen helyes uton járunk, amellet bizvást hivatkozunk a képviselőház igazságügyi bizottságának ama indoklására, melylyel annak idején a záloglevéltörvényt a ház elébe terjesztette és amely út kifejezett álláspontunkat mindenekben megerősíti.

Az elsőbírósági végzés azon része, mely a jogi természet eredeti feljegyzésének hatályát az engedményes javára is kiterjesztette, helytállónak semmiképen el nem ismerhető.

Mert a jogi természetre vonatkozó feljegyzés ekkénti átalakítását, — jobban mondva megosztását — a törvény egyáltalán nem ismeri.

Feltétlenül kizárja, hogy azontul is fentartassék, mikor maga a jelzálogos követelés, melyhez kötve volt, harmadik személy tulajdonába ment át.

De már annál fogva sem, mert amint az átruházás megtörtént, a záloglevélhitelezőknek ehhez a követeléshez többé semmi közük nincsen.

Velük szemközt az eredeti jogi természet feljegyzése mindenkorra hatályát veszítette.

Azt a közbejött átruházás mellett sem eredeti alakjában fentartani, sem annak hatályát az átruházás által tulajdonossá vált jogutód javára kiterjeszteni nem lehet.

Azon egyszerű okból, mivel az átruházott jelzálogos követelés kizárólag az engedményes hitelező zálogleveleinek szolgál biztosítására.

Egyébként is a jogi természetet csak feljegyezni vagy törölni lehet. De mindig a maga teljes egészében.

Ez a sajátos tulajdonsággal bíró kiváltság semmiféle más irányu telekkönyvi elbánást meg nem tűr.

És akár természetét, akár jogi jelentőségét tekintjük, arra épen nem alkalmas, hogy tagokra osztassék, vagy kiterjesztés tárgyát képezhesse.

A törvény értelmében a jelzálogintézet igazgatóságának feladata ugyan, hogy a jogi természet telekkönyvi feljegyzéséről is gondoskodjék, de kiválóan hangsúlyoznunk kell, hogy a rendelkezésről való gondoskodást nem a bíróság kötelességévé teszi.

Nem azt mondja, hogy a jogi természetet már hivatalból kell feljegyezni, akár kéri azt a záloglevelek kibocsátására jogosult jelzálogos hitelező akár nem. Hanem egyenesen a jelzálogintézet konkrét kérelméhez köti, mint feltételhez.

Vagyis oda konkludál, hogy ha ezt a jelzálogos hitelező kifejezetten kéri, jegyezze fel a telekkönyvi hatóság.

De ha az erre vonatkozó kérelem elmaradt, a telekkönyvi hatóságnak nem képezi törvényszerű feladatát, hogy a feljegyzés dolgával hivatalból foglalkoznék.

Önként következik ebből, hogy ilyen eset beálltával a felelősség egész terhét a jelzálogintézet igazgatósága viseli.

A törvény ezen dispositiója újabb bizonyság a mellett, hogy a törvényhozás szabad kezét hagyott a jelzálogos követelések tulajdonosai részére saját egyéni felelősségük mindenféle súlyával és terhes következményeivel.

Nem szorítja szűkebb korlátok közé még ott sem, ahol a záloglevél tulajdonosokat ennyire közlelő kérdésekről van szó.

De e mellett hasonló mértékben respectálja a záloglevélhitelezők érdekeit is.

Külön kijelöli, egyenként meghatározza a törvényes garantiákat.

A jelzálogos hitelező részére tüzetesen körvonalazza a nehéz felelősséggel kapcsolatos kötelezettségeket, melyek alkalmasak arra, hogy a záloglevélhitelezők részére, minden eshetőség ellen már a törvény által biztosított garantiákat megadják.

No hát ha a törvény a jelzálogintézet szabad mozgását hasonló súlyos felelősség feltételéhez kötötte, alig szükséges rámutatnunk, hogy ez a helyzet kétségtelenül jogokat is foglal magában.

Más szóval a törvény nyilván jogosultságot adott neki ahhoz, hogy a jogi természet feljegyzését kérelmezze, vagy saját felelősségének terhe alatt mellőzze, bizonyára korlátlanul megilleti az a jog is, hogy az eredeti feljegyzés kitörlését, vagy a közbeeső átruházással alakult új helyzet nyomán az ennek megfelelő s az eredetitől egészen független feljegyzést is eszközölhesse.

Y.

A hitelező-késedelem hatása a készfizetői kezességre.

A kir. Curiának legutóbb alkalma nyílt e kérdésben kétszer dönteni: 1897 december 21-én (I. G. 375. sz. a.) és f. évi márczius 31-én (I. G. 25. sz. a.). Döntött pedig első alkalommal úgy, hogy a készfizető kezes nem védekezhetik azzal, hogy a hitelező késedelme folytán a követelés a főadósnaál behajthatlanná vált; második esetben úgy, hogy a kifogás a kezes javára szolgál. Az ellentétes döntések igazolják a kérdésnek e hasábokon való felvetését.

Bármiként is dőljön el a megoldás, a kereskedelmi törvény 270. §. 3. bekezdése folytán az fontosságot csak nem kereskedelmi ügyletekből eredő kötelezettségeikért vállalt és nem kereskedelmi ügyletet képező kezesség esetén kap, minthogy az idézett §. a maga körében a beneficium excussionis kizárja; már pedig, ha a hitelező egyáltalán nem tartozik a főadós ellen fordulni a kezes megtámadása előtt, eo minus tartozik idején érvényesíteni követelését a főadóssal szemben. Kétségtelen az is, hogyha a főadós csődbe kerül, ismeretlen helyre távozik — azon feltétel mellett, hogy a hitelező késedelembe nincs — a beneficium excussionis a kezest meg nem illeti (osztr. polg. törvk. 1356. §. és ehhez tökéletesen csatlakozó judikaturánk).

A mi álláspontunk már most abban a kérdésben, vajon a készfizető kezes, kinek általában e beneficiuma nincs meg, a hitelező behajtási késedelme esetén arra jogot nyer-e, a kezességi szerződés jogi természetén épül fel. A kezességvállalás a hitelező és kezes közt jó létre: a főadós akarata közömbös (l. 30. D. de fidej. 46. l., német polg. törvk. 765. §. 1. bek.). A szerződésből magából folyó következmények a hitelező és kezes közt állnak be. Más szóval: a kellő gondosságra a kezes és a hitelező vannak kötelezve. Ennek a «kellő» jelzőnek a tartalmát természetszerűleg a kezességi ügylet joghatása adja meg olyformán, hogy a hitelező köteles a kezest mindazon jogok érvényesítésére képesíteni, amelyeket a felek akarata vagy a törvény a kezességi szerződésből kifolyólag a kezesnek biztosít. E jogok közt a készfizető kezesre nézve nincs benn a beneficium excussionis, legalább a maga korlátlanságában; de benne van az u. n. beneficium cedendarum actionum (osztr. polg. törvk. 1358. §., sőt több annál, mert a hitelezővel szemben az igény engedményezésére irányul a kezes joga, — a tartozás kifizetésével a követelés már de lege cedálva van — hanem minden meglevő jogvédek, biztosítékok kiszolgáltatására. A kezességi szerződés más szóval mindkét fél részéről terhes (onerosus) szerződés, melynél a tartozás kifizetésével, mint szolgáltatással szemben áll ellenszolgáltatáskép az, mit az imént idézőjel közé fogtam. De még ennél is több az ellenszolgáltatás. Egész generális szabály ma már, — ami a római jogban a bonæ fidei con-

tractusokra volt szorítva — hogy amire valaki kötelezve van, azt a gondos családapa gondosságával tartozik teljesíteni s a hitelező is így van kötelezve arra, hogy ezen «jogvéd»-eket a kezesnek kiszolgáltassa, (amennyiben léteznek) illetőleg mindazt teljesítse, amit a bona fides a kezessel szemben a hitelezőtől megkövetelhet. Ha e kötelezettségét nem teljesíti: dolus vagy culpa róható fel neki. Igaz, hogy szükségkép nem kell, hogy a bona fidesben benne legyen a kellő időben való behajtás kötelezettsége, mert a főadósnak visszkéréssettel való utolérhetése szoros értelemben se nem «jogvéd», se nem «biztosíték». Csakhogy: ha a követelés a kifizetés folytán átmegy a kezesre (cessio de lege); ha ennél fogva a főadós a kezes visszkéréssettel szemben mindazon kifogásokat érvényesítheti, melyek őt a hitelezővel szemben megillették, tehát azt a kifogást is, hogy a hitelezőt a behajtásban késedelem terhelte (például az áru, melyet szolgáltatnia kellett, mora accipiendi alatt tönkrement): akkor az exceptio dolit meg nem engedni s ezzel a hátrányt okozójára nem hárítani annak ellenvethetése végett, hogy a hitelező késedelmeskedvén a behajtással, ezzel eljátszotta azt a jogát, hogy a bár készfizető kezeset beperelhesse, a bona fides kétségtelen megsértése volna. Hiszen a cedens a cessionariusnak nemcsak gondosság szerint, hanem attól függetlenül is felel a követelés behajthatóságáért; s nincs jogszabály, mely a de lege cessióra nézve e tétel alkalmazhatóságát kizárná. Igaz, hogy a szavatosságnak az átruházó ügyletkötés tényállása az előfeltétele s épen azért annyira menni, hogy a hitelező szavatol azért, hogy a kezes követelését behajthatja, a dolgokat fejük tetejére állítaná; de az exceptio doli ugyis oly korlátokat állít önmagának, melyek, mint láttuk, épen a kezességi ügylet természetében gyökereznek. Feltételez ugyanis valóságos dolust vagy culpát, azaz míg a hitelező valóságos (vétkes) késedelemben nincs, az exceptio a kezeset nem fedezi; ily késedelemben pedig a hitelező csak akkor van, ha rendes gondossággal tudomást szerezhetvén a főadós viszonyairól, dacára annak, hogy a behajtást gátló körülményről tudott vagy tudhatott, követelését érvényesíteni elmulasztotta. Megjegyzem: vétkesség itt egyedül és kizárólag a kezessel szemben létezik; mert a főadós irányában a késedelem az elévülési határidőn belül, sőt azon túl sincs, legalább itélet után.

Eredmény: a kezes bona fide követelhetvén mindazt, quidquid ob eam rem dare facere oportet, nem tartozik túrni a hitelező oly mulasztását, melyet kellő gondossággal az elkerülhetett volna, s mely neki kárt okoz, illetőleg őt az ügyletből eredő jogai gyakorlásában akadályozza.

Az osztr. polg. törvk., mely nálunk e tekintetben általában irányadó, nem kevésbé támogatja ez álláspontot, mert az 1353. §. szerint a kezesség tovább nem terjesztethetik, mint a kezes magát világosan kinyilatkoztatta; a készfizető kezes pedig csak annyit mond, hogy: te hitelező rajtam behajthatod mindjárt egész követelésedet s nem kell előbb a főadóssal megszólalkoznod (1347. §.); s a hitelező csak annak személyét, illetőleg választhat, hogy kitől igényelje a követelést (1357. §.), de a gondosság tekintetében az általános szabályok alatt áll (1347. §. ut. mond.). A törvénykönyvben egy szóval az a tétel, hogy «a készfizető kezes egyetemleges adóstárs» csak annyit jelent, mint pl. az a másik, hogy a keresetindítás után a jóhiszemű birtokos rosszhiszeművé válik. Annyi igaz, hogy egyetemlegesen felel, mint az adóstárs. De több nem. Különben a Gemeines-Recht a kezesnek nemcsak exceptiót, hanem kereseti jogot is adott, mely a l. 28. D. de fidej. 46. 1. kiterjesztésén alapult és arra irányult, hogy a bíró által kitűzött záros határidőn belül köteles legyen a hitelező a főadóst perelni (Vanger: Pand. §. 578., Windscheid Pand. §. 481., Baron Pand. §. 260.). A Civilprozessordnung azt mellőzte. Maga a kereseti jog azonban most is megvan. A német polgári törvénykönyv kissé casuisticus (776., 777. §§.), de azért felismerhető a

tendentia: az exceptiót a legflagransabb esetekre korlátozni. Nem terjeszkedünk ki rá bővebben: az ellenvetések világosak az eddigiekből, kivált megfontolva, hogy a cessio de lege itt is megvan minden consequentiájával (774. §.). Már pedig, ha megvan engedve a hitelező személyéből eredő kifogás a kezes ellen, láttuk, mily igazságtalan a kezeset védtelenül hagyni. Neminem lødere!

Dr. Meszer Artur.

A budapesti ügyvédi kamarának a polgári perrendtartás tervezetéről kidolgozott véleményes jelentéséből.

Bírói illetékesség.

A 32. §-nál bátrak vagyunk kiemelni, hogy felesleges annak distinguálása, «vajon a vagyon ingatlan, avagy ingó vagyon-e?»; nem áll az, hogy az ingatlan vagyon nagyobb értéket képvisel, mint az ingó vagyon; sokszor ép megfordítva áll a dolog.

Méltánytalan és indokolatlan lenne egyuttal a felperest, a kinek tudomása van arról, hogy a külföldön tartózkodó adósának a belföldön ingó vagyona van, a per megindítása előtt arra kényszeríteni, hogy kutatásokat eszközöljön, vajon nincs-e valahol egy talpalatnyi ingatlana is, avagy kitenni annak az anomáliának, hogy alperes pergátló kifogással élhessen, még pedig sikerrel pl. a budapesti bíróság illetékessége ellen, a hol alperesnek nagy üzlete van, csak azért, mert az ország eldugott részében egy kis ingatlannal bír.

Sokszor vitás is lehet még az a kérdés is, vajon az illető vagyon ingó-e avagy ingatlan.

Kimondandónak véljük tehát hogy:

«vagyonjogi perekben oly személyek ellen, kiknek belföldön lakhelyük nincs, az a bíróság illetékes, melynek területén vagyonuk van.»

A 33. §-ban «a jószág feje» kitétel helyett bátrak vagyunk indítványozni «a gazdaság» kitételét. E két fogalom nem fedi egymást. Az vitás lehet a konkrét esetekben, hogy a jószág fejének hol van a helye, ellenben az, hogy mi a gazdaság helye, és az hol van, egy gazdaságnál sohasem tehető vitássá.

A tervezet mellőzi az 1868. évi LIV. tcz. 35. §-ának azon intézkedését, mely szerint könyvkivonati és számlakövetelések bizonyos időn belül, azon hely bírósága előtt perelhetők, a hol a könyvek vitetnek.

Ezen illetékességi ok elejtését a tervezet nem tudja azonban, nézetünk szerint, kellőképpen indokolni.

Azt hozza fel, hogy ezen különös illetékességi ok csak azon az alapon állhat meg, hogy azon hely, a hol a könyv vezetettik, mintegy a szerződés létrejötté helyének volt tekintendő; minthogy a szerződés létrejötté illetékességét, mint különös illetékességi okot a tervezet elejti, a könyvek vitele helyének illetékessége szintén elvetendő, annyiival is inkább, mert a kereskedelmi törvény 324. §-a következtében a könyvek vitele helyének illetékessége elvesztette nagy részben jelentőségét.

A bizottság azon nézetben van, hogy a kereskedelmi törvény 324. §-a egy okkal több arra nézve, hogy a könyvek vitele helyének illetékessége megállapíttassék, mert ezen szakasz szerint csak bizonyos és nem minden esetben teljesítési hely a hitelező telepének a helye.

A törvényhozásnak a kereskedelem és ipar érdekeit is szem előtt kell tartania, már pedig a forgalmi élet biztonsága parancsolólag követeli a hitel érdekében, hogy a könyv vitele helyének illetékességét el ne ejtsük. Ugy a nagyközönség, mint a bírák és ügyvédek egyaránt már évek óta megszokták a könyvkivonatoknak különös illetékességét. A kereskedelmi világban mintegy köztudattá vált ezen illetékességi ok, és alkalmazása ellen számbavehető kifogások nem merültek fel.

Ezen illetékességi ok elejtésével a közönség nem fog megóvatni esetleges visszaélések ellen, míg a forgalmi élet jogos igényei csorbát szenvednének.

Az új osztrák perrendtartás 88. §-ának tárgyalásánál nyíltan rámutattak azon ~~socialistikus~~ okokra, a melyek miatt a «forum contractus» korlátozandó. A szegény vidéki népet akarták megóvni a lelketlen kufárok ellen, a kik szerződés-ellenes portékával árasztják el a vevő közönséget s aztán nem fizetés esetén a szegény vevőt saját telepük helyén, mint forum contractus helyén perlik be, ahol a vevő a nagy költségek miatt rendszerint meg sem jelenik, és nem védekezik.

Ezen intenciók dacára az új osztrák perrend kereskedőkkel szemben, ha kifogás nélkül elfogadták a facturát az áru átvétele előtt, vagy azzal egyidejűleg, s ha a facturára reá van vezetve fizetendő és perelhető pl. Bécsben, ismeri a forum contractusnak egy esetét.

Ezen okoknál fogva azt kívánjuk, hogy:

«a könyvkivonati és számlakövetelések különös illetékessége fentartassék oly módon, hogy ezen követelések a könyvvitel helyén kereskedők ellenében az utolsó bejegyzés keltétől számított tíz éven belül, nem kereskedővel szemben két éven belül, legyenek perelhetők.»

A 36. szakasz első bekezdését változatlanul elfogadjuk, ellenben a második bekezdést így formuláznók: «ha a vagyonekezelés bírói felügyelet alatt történik, a bíróság, mely a felügyeletet gyakorolja, kizárólag illetékes».

A felügyeletet gyakorló bíróság leginkább van azon helyzetben, hogy helyesen intézkedhessék ezen ügyekben, mert legjobban ismeri a viszonyokat és körülményeket. Ezen oknál fogva koncedálnunk kell azon esetleges kivételes állapotot is, hogy a járásbíró hatáskörét netán meghaladó ügy is, nem a felügyelő-bíróság székhelyén levő törvényszék elé, de a felügyeletet gyakorló járásbíró elé fog tartozni.

A 42. szakaszban hangsúlyozandónak tartjuk azt, hogy a főper bírósága csupán a bíróilag meg nem állapított perkoltségekre vonatkozhatik, mert azt hisszük, hogy a tervezet csakis ezen bíróilag még meg nem állapított költségekről akar intézkedni és korántsem érinti azon eseteket, a midőn az ügyvéd a ma fenálló ügyvédi rendtartás szerint saját személyes bírósága előtt perelhet.

E szakasznál nem mulaszthatjuk el ujjal felhívni Nagyméltóságod figyelmét az ügyvédi díjak mielőbbi, törvényhozási uton való szabályozására. Ezzel nemcsak az ügyvédeknek, de a jogkereső nagyközönségnek is jogos érdekei kielégítést nyernének.

A viszontkereset megengedhetőségének előfeltételei a tervezet szerint akkor forognak fenn, ha a viszontkereset, felperes keresetével összefügg, vagy az ellen védelemként is érvényesíthető (pl. beszámítási kifogások).

A német perrend 33. §-a szerint a viszontkeresetileg érvényesített igénynek összefüggésben kell állani a kereseti igényvel vagy pedig a kereseti igény ellen felhozott védelemmel. A különbség a tervezet és a német perrend között abban van tehát, hogy míg a tervezet a viszontkereseti igény compensabilitására fekteti a fősúlyt, azaz azt kívánja, hogy a viszontkereseti igény, mint ilyen, védelemként felhozassék, addig a német perrend szerint a viszontkereseti igény akkor is érvényesíthető, ha ezen igény nem használtatik fel védelemként a kereseti igény ellen, de pusztán összefüggésben van a kereseti igény ellen felhozott védelemmel. A német törvény e tekintetben tágabb körű, ezt ajánljuk tehát mi is, mert a helyes jogpolitika azt kívánja, hogy egy eljárásban több pernek egyesítése megkönnyíttessék.

Indítványozzuk tehát, hogy a 43. szakasz első bekezdésének végpontja így szövegeztessék.... «viszontkeresetet indíthat, ha ez felperes keresetével, vagy a kereseti igény elleni védelemmel összefügg.» Ezen szakasz első bekezdésének második pontját kihagyandónak tartjuk.

A második bekezdést változatlanul elfogadjuk.

Különfélék.

— A Magyar Jogászegyülés állandó bizottsága f. hó 20-án alakuló ülést tartott s megválasztotta elnöké Győry Elek, titkárrá Siegmund Vilmost.

Ezután megalakította az albizottságokat, melyek feladata lesz a kitűzendő kérdések iránt javaslatokat tenni. A bizottságok tagjai ezek. *Magánjog*: Vavrik Béla elnökle alatt Enyiczkey Gábor, Jellinek Arthur, Imling Konrád, Lányi Bertalan, Sággy Gyula, Schwarz Gusztáv, Thirring Lajos. *Váltó- és kereskedelmi jog*: Nagy Ferencz elnökle alatt Barna Ignác, Beck Hugo, Fabinyi Ferencz, Környey Ede, Wittmann Mór. *Büntetőjog*: Székács Ferencz elnökle alatt Balogh Jenő, Baumgarten Izidor, Chorin Ferencz, Fayer László, Friedmann Bernát, Heil Fausztin, Illés Károly, Vargha Ferencz. *Perrendtartás és szervezet*: Lányi Bertalan elnökle alatt Concha Győző, Nagy Dezső, Králik Lajos, Pap József, Pollner Ödön, Szántó Mihály. Ezenkívül az állandó bizottság

fel fogja szólni a Jogászegyületet és az Ügyvédi Kört, hogy amennyiben némely kérdéseket a Jogászegyületen tárgyalatni ohajtanának, ez iránti javaslataikat az állandó bizottsággal közölnék. Az albizottságoknak utasításul adatott, hogy október végére javaslataikat terjeszszék be. A Jogászegyülés tartására, minthogy az idei Jogászegyülés előkészítésére már rövid az idő, a jövő évi szeptember van kilátásba véve.

— Az országos ügyvédgyűlés központi bizottsága a napokban ülést tartott. Még a vidékről is feljött több tag a gyűlésre. A határozat az lett, hogy az idén nem lesz ügyvédgyűlés.

— Nemzetközi gyermekvédő kongresszus lesz a jövő évben, szeptember havában Budapesten. Az 1896-ban Firenzében tartott kongresszus határozta el ezt Budapest székesfőváros hatóságának meghívására s a magyar székesfővárosban a gyermekvédelem ügyével foglalkozó negyvenkét egyesület és társulat nagyobb részének kiküldötteiből alakult előkészítő-bizottság megtette a szükséges előmunkálatokat. A tagsági díj a részvételre egyénekenként 5 forint.

— A Magyar Jogászegyület igazgató-választmányának múlt heti üléséből megemlítendő még, hogy a választmány felszólíttatni határozta dr. Barna Ignácot, hogy a biztosítási jog reformjáról tartana előadást a Jogászegyületben. Dr. Barna a felszólításnak eleget fog tenni és az ősz elején azon nagyobb tanulmányt, melyet a kérdéssről készít, bemutatja.

Ujabbán dr. Kenedi Géza jelentett be előadást a sajtójogról s a jeles publicista előadása kétségkívül nagy figyelmet fog kelteni a jogi és politikai körökben.

— A magánjogi kodifikationális bizottság még szombaton tart egy ülést, s azután szeptemberig az ülésezesek szünetelni fognak.

— Kimutatás az 1897/98. tanévben beiratkozott egyetemi hallgatókról.

I. félév.

Tanszak	A hallgatók száma		Vallásukra nézve								Születésükre nézve				
	Rendes	Rendkívüli	Róm. kath.	Gör. kath.	Görög keleti	Ágost. hitv.	Helv. hitv.	Unitárius	Felek. nélk.	Izraelita	Magyarorsz.	Horvát-szlavon-országi	A monar. többi tartományai	Más államokból	Összesen
Hittudom. kar	86	5	68	23	—	—	—	—	—	—	87	4	—	—	91
Jog- s áll.-t.	3206	259	1596	83	133	298	406	19	—	1020	3438	13	9	5	3465
Orvostud.	697	18	194	14	29	61	55	—	—	362	701	2	11	1	715
Bölcs.-t.	598	54	330	14	14	91	91	1	—	111	647	1	4	—	652
Összesen	4587	336	3098	134	176	450	552	20	—	1439	4873	20	24	6	4923
Gyógysz. hallgatók	I	—	62	28	2	—	7	7	—	18	61	—	1	—	62
	II	—	63	40	—	1	3	8	—	11	62	1	—	—	63
Mindössze															5048

A kimutatott rendes hallgatók között ujjonnan beiktatva lett: hittanhallgató 27, joghallgató 1172, orvostanhallgató 156, bölcsészettanhallgató 241, összesen 1596.

II. félév.

Tanszak	A hallgatók száma		Vallásukra nézve								Születésükre nézve				
	Rendes	Rendkívüli	Róm. kath.	Gör. kath.	Görög keleti	Ágost. hitv.	Helv. hitv.	Unitárius	Felek. nélk.	Izraelita	Magyarorsz.	Horvát-szlavon-országi	A monar. többi tartományai	Más államokból	Összesen
Hittudom. kar	85	4	65	24	—	—	—	—	—	—	84	5	—	—	89
Jog- s áll.-t.	2857	212	1298	80	125	276	389	17	—	884	3044	12	8	5	3069
Orvostud.	667	7	189	11	30	57	55	—	—	332	661	2	10	1	674
Bölcs.-t.	586	43	324	12	12	89	88	1	—	103	624	1	4	—	629
Összesen	4165	266	2866	126	165	422	526	18	—	1308	4383	20	22	6	4431
Gyógysz. hallgatók	I	—	66	31	2	—	7	8	—	18	65	—	1	—	66
	II	—	61	38	—	1	3	9	—	10	60	1	—	—	61
Mindössze															4588

A kimutatott rendes hallgatók között ujjonnan beiktatva lett: hittanhallgató 1, joghallgató 197, orvostanhallgató 12, bölcsészettanhallgató 38, összesen 248.

— Egyetemeink autonomiájáról röpiratot adott ki dr. Schächter Miksa egyetemi magántanár. Conclusiója az, hogy törvény által kellene az autonomiát szabályozni.

— A bűnjelek visszaadásáról — nagyjában fentartva eddigi rossz gyakorlatunkat — remekül rendelkezik az osztrák perrend 376. §. mintájára készült büntető perrendtartásunk 488. §-a, t. i. olyképen, hogy azok *csak az ítélet jogerőre emelkedése után*, ha pedig a terhelt beleegyez és a tárgy bizonyítékul nem szolgál, előbb is a sértettnek visszaadassék. A vizsgálóbíró és a vádtanács elnöke is visszaadhatja a sértettnek a birtokából jogtalanul elvont dolgot, ha a *felek* (értsd a 13. §. értelmében a tolvajt, esetleg az egész bandát is) ez iránt megegyeznek és a tárgyra bizonyíték gyanánt nincs szükség. Alkalmazva e törvényt a gyakorlati életben, mondom remek jelenség tárul elénk. Egy vidéki órásnál még a mult nyáron betöréses lopás követtetett el, egész óráraktára elvitetvén. Rövid idő múlva sikerült ugyan a fővárosi rendőrségnek az egyedileg és számszerűleg pontosan eleve mindjárt a lopás elkövetése után megjelölt órákat — és az egyik tettezt kézrekeríteni, — de mi haszna — a szegény órás, miután a tettestársat eddig is nyomozzák, óráit a budapesti kir. büntető-törvényszéktől még mai napig sem kaphatta vissza, — kénytelen tönkremenni, hogy aztán inductive tudhassa meg, melyike az elméleteknek a helyesebb: «fiat justitia pereat mundus» vagy «fiat justitia ne pereat mundus».

Dr. H—r Gy—a.

— Pénzfelvétel megkísérlése lopott postatakarék-pénztári sorrendi számmal. A budapesti kir. büntető-törvényszéknél tárgyalatott minap egy bűnügy, amelyben a vádbeli cselekmény minősítése bir érdekel. A 29,927/98. B. számú ítéletben megállapított tényállás a következő:

Midőn Klein József 1894 július 9-én a «Schlichter és Smolka» cég megbízásából egy 755 frt 39 krról szóló cheque alapján a pénzt a budapesti Széchenyi-utcai postatakarék-pénztárnál fel akarta venni és a chequet beadván, a neki kiosztott sorrendi számmal várta, míg rákerül a sor, Vogl Ödön ezt a számot oly módon lopta el tőle, hogy megtekintésre elkérvén tőle, megtartotta magának és e helyett egy más rossz számot nyomott neki vissza a kabátja zsebébe, egyuttal pedig Kleintől megkérdezte és megtudta azt is, hogy kié a pénz és mennyi az.

Ezen számot Vogl Ödön egy közeli korcsmában átadta Reitzernak és Gerbernek, megmondván neki, hogy melyik az a kérdéses cég és mennyi a felvehető pénzösszeg.

A számot magukhoz véve, Reitzer és Gerber a korcsmából elindulva, hozzájuk csatlakozott Schächter Arnold. Most pedig Reitzer elválván tőlük, Schächter és Gerber a számot azon megbízással adták át Máté Sándor hordárnak, hogy a pénzt vegye fel és vigye el nekik a kávéházba, ahol őt várni fogják, egyuttal Schächter a bűnjelül becsatolt borítékra felírván a cég nevét és a pénzösszeget, a számot ezzel együtt adták át neki.

Máté Sándor a pénzt fel akarván venni, a postatakarék-pénztárnál elutasított, mivel Klein József időközben ott már bejelentette, hogy számát ellopták.

E közben Vogl és Gerber bérkocsin utána mentek a hordárnak, de utközben panaszossal találkozván, panaszos rögtön felismerte Voglt, ki a kocsiból kiugrott és elmenekülni igyekezett, de panaszos őt elfogta és letartóztatta. Gerber is rögtön elhagyván a kocsit, más irányban elszaladtak és tényleg elmenekültek.

A törvényszék ez esetben a lopás büntettének kísérletét látta fenforogni és a lopás tényálladékát az ítélet következőképen konstruálja:

«Tekintve, hogy az ilyen számjegy nem egyéb, mint eszköz a pénzfelvételre, amennyiben a postatakarék-pénztári átirat szerint a felvevő nevének és az összegnek a megnevezése mellett a számjegy felmutatása teljesen elegendő igazolás, tekintve, hogy ezen eszköznek a birtokostól való elvételével a pénz birtokba vételére irányuló ténykedés megkezdett és a hordár kiküldésével folytatott, ellenben a vádlottak akaratán kívül álló körülmény folytán be nem fejeztetett, ennek folytán a törvényszék úgy Vogl Ödönnek, mint Gerber és Schächternek cselekményeiben a lopás kísérletének tényálladékát ismerte fel, mely az értéknél fogva a 334. §. szerint minősül büntetett».

— Fegyelmi eljárásban nincs vádelv. A m. kir. Curia: B—K— ügyvéd elleni fegyelmi ügyben ítélt: Annak megjegyzése mellett, hogy a fegyelmi bíróság a büntetés nemének meghatározásánál a vádhatóság által ez irányban tett indítványhoz kötve nincsen és e szerint a törvény által megállapított büntetési nemeket az ügyészi indítványtól függetlenül saját belátása szerint a vétkesség fokához mérten szabadon alkalmazhatja: a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete indokainál fogva, helybenhagyatik. (1898 ápril 16. 515 sz. a.)

— A gabonaügynökök üzelmei ellen. A földmívelésügyi miniszter 3713/98. eln. szám alatt következő rendeletet bocsátotta ki: Némely vidéken oly ügynökök és helybeli üzérkedők működnek, kik a kisebb gazdákat otthonukban keresik fel, s azok tájékozatlanságát felhasználva, a termést gyakran olcsó áron előre megveszik, a megállapított vételár egy részét kifizetik, s az előleg és a szállítandó termény értéke erejéig váltót vesznek, vagy a kisgazdával általa nem értett okiratot állíttatnak ki. Ezek az üzelmek igen sok keserűség okai, sőt nem ritka esetben egyes kisgazdák tönkrementését is eredményezik. Ezen visszaélések meggátlása céljából kívánatosnak tartom, hogy az egyesület a rendelkezésre álló eszközökkel az érdekkörébe tartozó gazdaközönség figyelmét e visszaélésekre hívja fel; — világosítsa fel azt az ügyleteknél használt szokásos és ismert fogásokról s figyelmeztesse az érdekelteket arra, hogy ha a vételügylet az uzsora-kölcsön elpalástolására használtatik fel, az uzsoravétség miatt a kir. bíróságnál feljelentést tegyenek. Egyben ajánlom az egyesületnek: hogy az 1883: XXV. tcz. 10. §-a szerint a közigazgatási bizottság felterjesztésére az igazságügyminiszter elrendelheti, hogy az uzsora-vétség miatt az eljárás hivatalból indíttassék meg. Ha tehát valamely vidéken az uzsora-vétség gyakori elkövetésének jelenségei mutatkoznak: helyesen fog az egyesület eljárni, ha a közigazgatási bizottságnál kezdeményező lépést tesz, az igazságügyminiszter intézkedésének kikérése iránt. Kelt Budapesten, 1898. évi május 6-án.

Nemzetközi Szemle.

— A francia közigazgatás és a pénzügyi törvényhozás Ducrocq-féle kézikönyve most jelent meg *hetedik* kiadásban. Rengeteg munka rejlik ebben a hat kötetben s Franciaország valóban büszke lehet arra, hogy ily nagyszabású s amellet összefoglaló munkákkal mintákat szolgáltat egy állam közviszonyainak mikénti feltüntetésére. A munka teljes címe ez: Cours de droit administratif et de législation française des finances. Avec introduction de droit constitutionnel et les principes du droit public. Par Th. Ducrocq.

— A francia senátus törvényjavaslatot fogadott el a felségsértésről és a kémkérdésről s a javaslat egyik határozománya az, hogy ezen ügyekben a védelem megszorítandó lesz. Attól tartanak, hogy az államtitkok a védő tudomására jutnak. A jogászok nyomban tiltakoztak, de a senátus dacára ennek elfogadta a retrograd határozmányt.

— Mommsen, Marquardt és Krüger nagy munkái a rómaiakról 16 kötetben megjelentek francia nyelven. A tudomány egyesít. A francziák szívesen elismerik, hogy a római archeologia és a római jog terén a németek az első és most sorra fordítják le a német idevágó munkákat. A fordítás címe ez: Manuel des Antiquités Romaines. Par Théodore Mommsen, Joachim Marquardt et Paul Krüger. A fordítást vezette Humbert volt igazságügyminiszter, most toulousi tanár.

— Biztosítási szótár indul meg Párisban számos francia és belga szakember közreműködésével. A munka 50 füzetből fog állani. Címe: Encyclopédie des Assurances. Répertoire raisonné des questions de doctrine, de jurisprudence, de législation, de science en matière d'assurances en général. Publié sous la direction de Eugène Baumgartner.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 Ft negyedévre ... 3 Ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogászközönség részvétele a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének előkészítésében. — *Törvénykezési Szemle:* A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához. *Dr. Raffay Ferencz* győri albirótól. — A 75. sz. döntvény. *M. I.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogászközönség részvétele a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének előkészítésében.

Az igazságügyminiszter a magyar polgári törvénykönyv nagy művének megalkotásához — a kodifikáló bizottság teljesüléseit megnyitó beszédében — meghívta az ország jogászközönségét.

E felhívás fogamatossága érdekében a miniszter a kodifikáló bizottság kiadványait megküldötte a kir. bíróságoknak, a kir. közjegyzői és ügyvédi kamaráknak, még pedig a bíróságoknak oly hozzáadással, hogy kívánatosnak tartja, hogy a bíróságok tagjai közül azok, a kik ahhoz hivatottságot éreznek, a szerkesztés folyamán felmerült kérdéseket tanulmányozás tárgyává téve, azokhoz akár a szakirodalomban, akár közvetlenül a bizottság vezető tagjához Lányi Bertalan miniszteri tanácsoshoz beküldött dolgozatokban hozzászóljanak. A miniszter hozzátette, hogy a bírói karnak ezen a téren kifejtendő működését a legnagyobb figyelemmel fogja kísérni és gondja lesz rá, hogy a bírói körökből nyert megnyilatkozások a szerkesztés folyamán kellő méltatásban részesüljenek. Ugyancsak a kiadványok tanulmányozására és azok tekintetében való véleményadásra kérte fel a miniszter a közjegyzői és ügyvédi kamarákat is.

Lányi Bertalan, a kodifikáló bizottság vezető tagja, a bizottsági jegyzőkönyvek közrebocsátása alkalmával a Jogt. Közl. 1897. évi 46. számában megjelent cikkében hangsúlyozva annak szükségességét, hogy az irodalom előre foglalkozzék a kodifikacionális mű során megoldandó kérdésekkel, szintén kifejezést adott a jegyzőkönyvek közzétételéhez fűzött annak a várákozásnak, hogy a szakközönség azon lesz, hogy az irodalomnak termékenyítő hatása legyen a kodex megalkotására.

A felhívásoknak már eddig is meg volt a sikerök. Ha nem is a kívánatos mértékben, de mégis eléggé élénken nyilatkozott meg a közönség a bizottság eddigi munkálkodása során felmerült kérdésekkel szemben. Már 52-re megy azoknak a dolgozatoknak a száma, a melyek 1897. évi május hó 1-től mostanig részint a szaklapokban jelentek meg, részint a bizottsághoz közvetlenül beküldettek.

A kodifikáló bizottság vezetősége e dolgozatokról és azok tartalmáról rendszeres összeállítást készített, mely időről-időre ki fog egészíttetni az ujonnan megjelenő dolgozatokkal.

Ez az összeállítás az illető dolgozatokkal együtt a miniszter elé terjesztetett, aki ily módon a szakköröknek szóban forgó tevékenységéről tüzetes tájékoztatást szerezve, a szerkesztőbizottságnak június hó 24-én tartott (a szünet előtt utolsó) ülésében az egybegyűjtött anyagot — az egyes dolgozatok szerzőjének és tartalmának jelzésével — a bizottság tudomására hozta. Együttal felhívta a szerkesztő tagokat, hogy a reájuk bízott részekre vonatkozó dolgozatokat a szerkesztés folyamán figyelembe vegyék.

A szaklapokban 1897. évi május 1-től mostanig megjelent cikkek és a szerkesztő-bizottság vezetőségéhez beküldött vélemények jegyzéke a következő:

I. A kodifikációról általában.

Spengel Sándor aranyosmaróthi törvényszéki bíró: A bírói kar közreműködése a törvényelőkészítés terén (J. 1898. 1.). — Kunfalvy István nyiregyházai törvényszéki bíró: Scribler bírák (Jogt. Közl. 1898. 1.). — Eiserth István löcsei kir. ügyész: Haladunk (J. 1898. 5.). — Dr. Kéri Miklós törvényszéki bíró: Egy életrevaló indítványról (Jogt. Közl. 1898. 5.). — Ladányi Béla kassai törvényszéki jegyző: Anyaggyűjtés a magánjog kodifikációjához (J. 1898. 3.). — U. a. A magánjogi törvénytervezet nyelvezete és terminológiája (J. 1898. 5., 8.). — Dr. Szokolay István budapesti ügyvéd: Egység a kodifikációban (Ü. L. 1897. 18., 20.). — U. a. Nemzeti géniusz a kodifikációban (J. 1898. 4.). — Dr. Raffay Ferencz győri törvényszéki albiró: A magyar polgári törvénykönyv (J. 1898. 7.). — Magyar polgári törvénykönyv (ismertetés Ü. L. 1897. 31.). — R. A törvénytámasztás (Ü. L. 1897. 34.). — □ Kodifikáció (Ü. L. 1898. 5.) Celsus: Kodifikáció (válasz az előbbi cikkekre Jogt. Közl. 1898. 5.). Paracelsus (válasz Celsusnak Ü. L. 1898. 7.).

II. Személyjog.

Dr. Csaplaky Lipót ungvári albiró: A személyjog első címének feliratául elfogadott «egyes személy» megnevezés bírálata (beküldetett).

III. Házassági vagyoni jog.

Magyar kereskedelmi csarnok: A pénzhozomány biztosítása (elterjesztés az igazságügyminiszterhez). — Dr. Kolozsváry Bálint az igazságügyminiszteriumba beosztott törvényszéki aljegyző: Ismeretes volt-e a hozomány a magyar jogban? (Jogt. Közl. 1897. 31.). — Dr. Mayer József budapesti ügyvéd: Tulajdonjog-e a közszerzeményi jog? (Ü. L. 1897. 37.). — Dr. Rósa Ferencz budapesti ügyvéd: Közszerzemény-tulajdonközösség (U. L. 1897. 40.). — Dr. Szladits Károly miniszteri fogalmazó: A közszerzeményről (Magy. Jogászegyleti előadás kivonata Jogt. Közl. 1897. 47.). — Dr. Plopu György felsővissói járásbíró: Közszerzemény (J. 1898. 19—23.).

IV. Dologi jog.

A dolgok fogalmához: Dr. Heil Fausztin közigazgatási bíró: Villamos erő lopása (Jogt. Közl. 1897. 31.); u. e. dr. Weisz Ödön budapesti ügyvéd: A hasznosított természeti erők védelméről (Jogt. Közl. 1898. 2—4.). — Dr. Csaplaky Lipót: A birtokállapot védelme a tulajdonjoggal szemben (J. 1897. 18.); u. e. Hubert Otto huszti albiró (u. o.). — Göldner Károly brassói törvényszéki bíró: Szolgálat a sommás visszahelyezési perben (J. 1897. 35.). — Dr. Angyal Lajos vágújhelyi ügyvéd: Észrevételek a sommás visszahelyezéshez (Jogt. Közl. 1897. 41.). — Dr. Borsitzky Imre sásdi járásbíró: A határjárás és meggyeigazításról (Jogt. Közl. 1897. 48.). — Dr. Imling Konrád táblai tanácselnök: Birtokkereset (Jogt. Közl. 1898. 1.). — Dr. Meszer Artur budapesti ügyvédjelölt: Juris quasi possessio a kodifikáló bizottságban (Jogt. Közl. 1897. 49.). — Dr. Szladits Károly: Az elővásárlási jog (Jogt. Közl. 1898. 3., 6.). — Ujpest község telektulajdonosai: A taksás-viszony rendezése-

ről (kérvény az igazságügyminiszterhez). — Dr. Hexner Gyula lipótó-szt-miklósi ügyvéd: Kodifikációnk irányelve és a telek- és járadékadósság Jogt. Közl. 1898. 9.).

V. Kötelmi jog.

Dr. Blum Béla pécsi kir. közjegyző: Általános polgári törvénykönyvünk és a megelőző jogvédelem. (A pécsi kir. közjegyzői kamara emlékirata az általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottságához. Pécs, 1898. Kiterjed a polgári törvénykönyv minden részére, főleg azonban a kötelmi jog általános részével foglalkozik.) Ugyanezt ismerteti az Ü. L. 1898. 25. sz.

VI. Öröklési jog.

Dr. Schwarz Gusztávnak «Az ági öröklés kérdése» cz. emlékiratát ismertetik: Dr. J. F. (Jogt. Közl. 1892. 2.); névtelenül az Ü. L. 1898. 3.; dr. Barna Ignác budapesti kereskedelmi akadémiai tanár (jogászegyleti előadás, Jogt. Közl. 1898. 8.); dr. Raffay Ferencz (Ü. L. 1898. 11.). — Spengel Sándor: Észrevételek dr. Schwarz Gusztáv memorandumára (beküldetett). — Csenkey Géza veszprémi törvényszéki elnök: Az ági öröklésről (beküldetett). — Schiller Kálmán budapesti joggyakornok: Az özvegy helyzete az ági örökösökkel szemben (beküldetett). — Fényes Vincze borosjenői albiró: Az ági és közöröklés kérdéséhez (beküldetett). — Dr. Plopu György: Öröklött és szerzeményi vagyon. Törvényes örökösödés (J. 1898. 3—7.). — Dr. Barna Ignác: Az öröklési jog reformkérdései (jogászegyleti előadás konklúziói, Jogt. Közl. 1897. 48., 50.). — Dr. Enyiczkey Gábor budapesti ügyvéd: Az ági öröklés kérdése (jogászegyleti előadás, Jogt. Közl. 1898. 7.). — Tóth Gáspár budapesti ügyvéd: Az ági örökösödés a bírósági gyakorlatban (Ü. L. 1898. 11., 12.). — Dr. Almási Antal: Özvegyi jog és ági vagyon (Jogt. Közl. 1897. 29.); u. a.: Özvegyi jog, leszálló örökség és végrendelet (Jogt. Közl. 1897. 46.). — Dr. Menyhárth Gáspár kolozsvári ügyvéd: Özvegyi jog az ajándékozashoz való viszonyában (Jogt. Közl. 1897. 38.). — Takács János tőke-terebesi tanító: Az özvegyi jog megszorításáról (beküldetett). — Dr. Borsitzky Imre: Az örökös és az özvegy felelőssége a hagyatéki hitelezővel szemben (Jogt. Közl. 1898. 10.). — Dr. Almási Antal: Az örökös felelőssége (Jogt. Közl. 1898. 21.). — Dr. Szokolay István: Az örökjogi kodifikációhoz (collatio, Ü. L. 1897. 42., 43.).

A Magyar Jogászegyletnek az elmúlt tél folyamán hét teljes-ülése foglalkozott a kodifikáció körébe vágó kérdésekkel. A fent említett előadásokon kívül dr. Kégl János tartott előadást az ági öröklésről és dr. Márkus Dezső a házasságon kívül született gyermekek jogállásáról.

Ezenkívül — mint a bizottsági jegyzőkönyvek I. füzetének 56. lapján már említve lett — Gottl Ágoston curiai bíró a bizottság rendelkezésére bocsátott egy általa szerkesztett s annak idején Pauler Tivadar igazságügyminiszternek benyújtott teljes polgári törvénykönyv-tervezetet.

Mindezekből látható, hogy a közönség megnyilatkozásai illetékes helyen teljes méltánylásban részesülnek s ezért remélhető, hogy a közönség érdeklődése és közreműködése a jövőben sem fog csökkenni, sőt az eddiginél fokozottabb mértékben nyilvánulni.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A házassági jogról intézkedő törvény 77. §-ához.

Mikor a szaksajtó a házassági eljárás egyes kérdéseit tárgyalás alá veszi, nézetem szerint abból a szempontból kell ezt tennie, hogy a gyakorlat egyöntetűségét lehetőleg elősegítse s a judikatura megállapodott helyes eredményeit feltétlenül vegye figyelembe. Mert házassági perrendtartás

hiányában kapva kell kapnunk minden olyan ítéleten, amely jó irányba segíti terelni a gyakorlatot s nem kellene a szaksajtóban felvetni olyan szempontokat, amelyeket régen túlhaladott a judikatura. Ezzel ugyanis azokat, akik különösen a Curia ítélkezését nem kísérik kellő figyelemmel a házassági perekben, könnyen meg lehet tévesztetni.

Ezért tartom szükségesnek a *Jogt. Közl.* folyó évi 21. számában Haller Gábor tollából fenti címen megjelent cikkekre válaszolni és kimutatni, hogy az én nézetem, amelyet a 18. számban megjelent cikk fejtett ki, a bírói gyakorlaton alapul és a judikatura e tekintetben már végleg megállapodott.

Arról van ugyanis szó, hogy a perenkívüli eljárásnál valószínűsítendő-e, hogy az elhagyás szándékos és jogtalan volt és hogy a különélés tartamát elég-e valószínűsíteni vagy pedig ez utóbbit közokirattal bizonyítani kell-e?

Hogy a kérdésre helyes választ adhassunk, distinguálni kell. A perenkívüli eljárásnál ugyanis bontó okról még szó sincs, s bontó okká a hűtlen elhagyás csak akkor lesz, ha a bírói felhívásnak a távollevő fél nem felel meg. A perenkívüli és peres eljárás feltételei pedig nem azonosak. A perenkívüli eljárás megindításához csak a különélés ténye kell és az, hogy ez a különélés legalább fél, illetve egy éve tartson már. A peres eljárás feltételei pedig: a különélés ténye, és az a tény, hogy a bírói felhívásnak a távollevő fél nem tett eleget, végül, hogy az elhagyás szándékos és jogtalan legyen.

A bírói felhívás kibocsátásához ez az utóbbi feltétel egyáltalán nem kell. A kérvényben meg sem kell említeni, hogy miért hagyta ott a távollevő fél a folyamodót, csak a száraz tényre, a különélés tényére kell hivatkozni és ezt kell bebizonyítani. A gyakorlat elfogadta bizonyítéknak erre nézve a községi bizonyítványt, amit legkönnyebb produkálni, mert azt is két tanu vallomása alapján állítják ki. Azonban mi sem áll útjában annak, hogy szabályszerű magánokirattal vagy tanuvallomással bizonyíthassa a folyamodó a különélés tényét és tartamát; de mégis csak jobb a legegyszerűbb bizonyíték mellett maradni.

Megállapodott a gyakorlat arra nézve is, hogy a különélés tartamát valószínűsíteni nem elég, azt bizonyítani kell. E felett felesleges is hosszasan vitatkozni, hisz a törvényben kifejezetten benne van, hogy hat hó, illetve egy év eltelte után lehet csak bírói határozattal kötelezni a távollevő felet az életközösség visszaállítására. Ezt a törvényes követelményt pedig okvetlenül be kell bizonyítani s enélkül nem lehet a félnek kérvényezési jogosultsága.

Nem dönti meg ezen felfogás helyességét az az állítás sem, hogy alperes a perben is kimutathatja, hogy a különélés nem tartott hat hóig, illetve egy évig, vagy hogy téves a községi bizonyítvány; de az már egyáltalán nem fogadható el, hogy a perenkívüli eljárás során hozott határozat ellen jogorvoslat, vagyis felfolyamodás nincs. Ellenkezőleg áll ugyanis a dolog, s ha a felhívást nem bocsátja ki a törvényszék, a folyamodó élhet ellene jogorvoslattal, ha pedig kibocsátja a felhívást, a felhívott támadhatja meg azt felfolyamodással, azon az alapon, hogy nem élnek külön, vagy hogy a törvényben meghatározott idő nem telt még le. *Tóth Gáspár* is ezen nézet helyességét vitatja,* sőt van is már praecedens reá. A győri kir. törvényszék egy esetben ugyanis, illetéktelenség indokából, megtagadta a felhívás kibocsátását (23/1897. p.) s a kérvényező felfolyamodása következtében a győri kir. ítélő tábla megváltoztatta az elsőbíróóság végzését (516/1897. p.) s a törvényszéket felhívás kibocsátására utasította.**

Hogy az elhagyás körülményei a perenkívüli eljárásnál fel se hozandók, nem is valószínűsítendőők, legjobban kitűnik

* Tóth Gáspár: Magyar házassági jog 182. l.

** L. részletesebben ezt az esetet: Dr. Raffay Ferencznek A hűtlen elhagyás, mint házasságbontható ok.

a Curianak 290. és 1624/1897. sz. határozataiból és a pécsi kir. ítélő táblának 1741/1897. sz. végzéséből, mely szerint: «a házassági életközösség visszaállítása iránti bírói felhívás kibocsátását az a házasság is kérheti, aki a másik házastársat maga hagyta el, mert az a kérdés, vajon az elhagyás képez-e a házasság felbontására elfogadható okot, a köteléki perben képezi csak elbírálás tárgyát». A bíróságok ugyan eleinte következetesen visszautasították úgy a perenkívüli eljárás megindításáért beadott kérvényt, mint a keresetet, ha kitünt, hogy az elhagyó fél indította. A törvény szigorú magyarázata mellett ez nem is lehetne másképpen. A házasság felbontását ugyanis a 77. §. szerint csak «az a házasság kérheti, akit házastársa elhagyott». Ilyen világos rendelkezés mellett az elhagyó fél kereseti jogát csak a legszabadelvűbb törvény-magyarázat állapíthatja meg. Tagadhatatlan azonban, hogy ha az elhagyott fél bontó pert indít és alperes a tárgyaláson bizonyítja, hogy jogosan hagyta el felperest s egyúttal viszontkeresetbe veszi, felperes vétkessége alapján, a házasság felbontását, ezen viszontkereset folytán fel kell bontani a házasságot. Ebből lehet aztán azt a további következtetést levonni, hogy az elhagyó fél is megindíthatja az eljárást.

A hűtlen elhagyásnak, mint bontó oknak, a többi bontó októl elütő természete alapján kimondta nem egyszer a Curia, hogy a 77. §. alapján indított bontó perben házasságvédő kirendelésének helye nincs s összes bíróságaink ma már mellőzik is annak kirendelését. Ezt rendeli a házassági eljárásról szóló javaslat is. Ilyen körülmények arról vitázni, hogy mégis kellene házasságvédő, felesleges.

Kétségtelen végül az is, hogy a 77. §. b) pontja alapján indított bontó perben békéltetést nem kell tartani, mert ez illogikus volna.

Dr. Raffay Ferencz.

A 75. sz. döntvény.

A kir. Curia büntető szakosztályai f. év április 29-én teljes-ülést tartottak három vitás kérdés eldöntése végett. E kérdések közül kettő a lopásra vonatkozik. A 74. számú határozat a visszaesési lopásnál az első és második delictum közti időtartamról, a 75. sz. a Btk. 336. §. 3. pontja szerint minősülő lopásról intézkedik.

Bár jogpolitikai szempontból az első kérdésre hozott határozat szigorúsága ellen is több rendbeli észrevételt tehetnénk, nem kívánunk jelen alkalommal annak tárgyalásába bocsátkozni, részben, mert e kérdés nagyon sok másikkal van szoros összefüggésben s lehetetlen volna kitűzött tárgyaknál megmaradni, részben, mert a visszaesés szabályozása büntetőtörvényünkben olyannyira el van hibázva, hogy ily apró tévelygések — sajnos — már sem nem ronthatnak, sem nem javíthatnak rajta.

Am a másik kérdés már provokálja a kritikát, annál is inkább, mert régóta kontroversia tárgya és úgy az irodalom, mint a Curia hosszú időközön keresztül hol ide, hol meg amoda fordult. Most létrejött a határozat, mely irányadóul fog szolgálni. Ez a határozat pedig ellenkezik úgy a törvény szellemével, mint a jogi és célszerűségi állásponttal.

A 75. sz. döntvény szerint:

A Btk. 336. §-ának 3. pontja alá esik a lopás, ha a lopás céljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készülék nem az elvétel színhelyén töretett fel.

A Btk. 336. §-ának 3. pontja: (Tekintet nélkül a dolog értékére büntetett képez a lopás ha:) «épületben, bekerített helyen vagy hajón követetik el, hova a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésére szolgáló egyéb készülék feltörtetett».

A minősítés alapját kétségtelenül az képezi, hogy a tolvajnak célja elérése végett nagyobb akadályt kell legyőznie. Az első esetben betöri az ajtót, a második esetben feltöri a rajta levő zárt. Lényegileg tehát különbség nincs,

amit a törvény azzal is kimutat, hogy egy pont alá foglalja a kettőt. Lege non distinguente, nec nobis est distinguere. De a Curia distinguál. A határozat indokolása szerint ugyanis «eltér a két módozat abban, hogy míg az első helyhez van kötve, az utóbbi nincs». Hogy miért «nincs», azt a Curia nem említi, talán azért, mert a törvény nem mondja ismételtén expressis verbis, hogy az «épületben vagy bekerített helyen stb.» töretett fel. Ezt a törvényhozó nem tartotta szükségesnek, mert józan logikájával nem gondolhatott arra az esetre, hogy egy *befejezett delictumot utólag minősíteni lehessen*.

A Btk. 333. §-a szerint a lopás be van fejezve az elvétellel. Elismerjük, hogy az apprehensio merev alkalmazása visszasságokat szülhet s egyedül azt véden irányadóul, oly kezdetleges állapotban mondhatjuk ki a befejezést, mikor még alig hogy a kísérletet lehet konstruálni. De az irodalomban a legmesszebb menő irányzat is megelégszik az *elvitellel*, mely amannál jelentékenyen több s valóban teljessé teszi a delictumot. Helyezkedjünk tehát az ablatio álláspontjára — s ime még mindig nyomába sem érünk a Curianak. A tolvaj elvisz egy casettát, melyben néhány ezüst kanál van. Ez a casetta a kanalakkal együtt a lopás szempontjából egy dolog, a tolvaj egyaránt akarta a diszes tartályt és a benlevő kanalakat. Elkövette a lopás vétségét (50 frton alóli értéket vevén fel). De ha holmi játékszernek beváló zár is volt rajta s ő azt zsebkésével eltávolította, vagyis a «tartályt feltörte», büntetnben fog elítéltetni. Ha ellenben legyőzi kíváncsiságát s lezártan eladja, úgy, hogy a *vevő* (károsodás elkerülése végett az ő jelenlétében) nyitja fel — lopás vétségét követte el. Tehát neki, mikor már elvégezte a lopást, még jócskán marad ideje, hogy a megtörtént delictumot miként alakítsa.

A minősítés alapját képező nagyobb akadály — melyet a 75. sz. határozat is hangoztat — így illusoriussá válik. Mert a tapasztalat is igazolja, hogy azoknál a tárgyaknál, melyek a tolvaj által könnyűszerrel el is vihetők, alig lehet komoly akadályról beszélni a felnyitásnál. De a «feltöréses lopás»-nál sem a törvény, sem az irodalom, sem a laikus nem azon esetekre gondol, mikor a dolog elvitetett, hanem mikor helyben kellett az akadályt legyőzni. Azon esetekre, mikor az ajtó be van csukva, vagy mikor az almáriumot, ládát, asztaliókot töri fel a tolvaj, mely tárgyakon levő zár vagy lakat már valóban megfelel annak a fogalomnak, mit a «bezárás»-hoz fűzünk s az erőművi hatás annak, amit «feltörés» alatt értünk. Így értelmezi ezt a 43-iki javaslat is (mely avultsága dacára «modernebb» sok mai törvénytől): «Veszélyes a tolvajság, ha valamely *szekrénynek, ládának vagy más effélének* feltörésével követtetett el (299. §. 7. pont). Így az irodalom* és így maga a Curia is több ízben. De különösen érdekes és jellemző a Curia egyik (a halmazatról szóló) idevágó határozata: A feltörés által elkövetett és az egyszerű lopás szükségszerűleg két külön elhatározást és két külön külső cselekvőséget tételezven fel és egyik a másikba mint annak alkatrésze foglalható nem lévén: *mindkét cselekmény külön-külön bevégezett lopást állapít meg* (Dtár XXV. 35. sz.). Tehát a mi tolvajunk, ki a casetta ellopásával elkövette a delictumot, otthon azt feltörvén, «külön cselekvőséget» létesített, s így már nem is egy minősített lopást, hanem egy egyszerűet és egy minősített követett el — ugyanazon egy cselekménnyel.

Ide vezet a határozat következetes alkalmazása, ide a lehetetlenségek világába.

* Fayer: Btjog II. 352. l. Feltörés torog fen, midőn a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készülék feltörtetett. Például: láda, szekrény, fiók feltörése. — Illés: III. sz. 50. l. (A feltöréses lopás első feltétele, hogy oly helyiség vagy zár stb. törezzék fel, mely nem esik az épület, bekerített hely vagy hajó fogalma alá. (Tehát nem is gondol más helyen való feltörésre).

A döntvény indokolásában figyelemreméltó okoskodás az is, «hogy a fent érintett két körülmény (betörés és zár feltörése, egymásra kiható viszonyban nem áll, kitűnik a törvény vagylagos rendelkezéséből». Szerintünk a törvény rendelkezéséből inkább az egymásra való hatás tűnik ki, hiszen csak egy csoportban is 10 pontban tárgyalja a törvény a minősítést, talán nem idegenkedett volna egy 11. ponttól, ha a viszony közösségét nem akarta volna épen az egy pontba foglalással is szembevetővé tenni. A «vagy» szó pedig nem az ellentétbe helyezés, hanem a felsorolás kedvéért van ott.

A novellajavaslat külön kiemeli a minősítésnél, hogy a feltörésnek a helyszínén kell elkövetetnie, s ezzel pótolja a törvény hézagát, szellemének megfelelőleg. Hálátlan munkát végzett a Curia, mikor a kiterjesztő magyarázat veszélyes útjára lépve, a törvény, a jog s a czélszerűség kívánalmával ellenkező irányban döntött.

M. I.

Különfélék.

— **A pozsonyi és a pécsi jogakadémián** megüresedett a büntetőjog tanszéke. Figyelmeztetjük erre a jogászok fiatal nemzedékét, kik közt sokan előszeretettel foglalkoznak a büntetőjoggal.

— **Magyar Jogászegylet.** Még e héten megküldetik a tagoknak azon füzet, mely Vavrik Béla elnöknek a jelen évi rendes közgyűlést megnyitó előadását foglalja magában. Pár nappal később jelen meg dr. Horváth János kir. alügyész előadása a pragmatika sanctióról.

— **Hogy milyen kapósak a joggyakornokok,** mutatja a hivatalos lap 146. száma, mely egyszerre közli, hogy Csizsár Sándor végzett joghallgatót a szegedi, debreczeni és győri kir. ítélő táblák elnökei díjas joggyakornokká nevezték ki.

— **A miskolci ügyvédi kamara évi jelentéséből.** Az ügyvédség terén tett tapasztalatainkról csak a legnagyobb szomorúsággal és elkeseredéssel emlékezhethetünk meg. Ugyanis évenkénti jelentéseinkben ismételtelen előterjesztett sürgetéseink dacára, sem abbeli kérelmünk, hogy a) az ügyvédi rendtartás iránti törvényjavaslat törvényerőre emeltessék s ennek keretében a zugírászat, különösen a törvényhatóságok szabályrendeletével pártfogolt községi jegyzők által üzött zugírászat kiirtassék s az ügyvédi díjszabály megalkottassék, sem abbeli kérelmünk, hogy b) a birói, a közigazgatás terén birói functiót teljesítő tisztviselői és az ügyvédi képesítés egységesíttessék; sem azon kérelmünk, hogy c) a birói s ezek közt a magasabb birói és kir. közjegyzői állások betöltésénél az ügyvédi kar tagjai az eddigénél nagyobb számban alkalmazzassanak; sem azon kérelmünk, hogy d) a birói, közigazgatási birói, illetve tisztviselői állásokra kinevezendő, illetve megválasztandó ügyvédek nyugdíj jogosultságánál azon idő, melyet a kinevezett, illetve megválasztott ügyvédi foglalkozásban töltött el, szolgálati idejébe beszámíttassék; sem azon kérelmünk, e) hogy az 1874. évi XXXV. tcz. 55. §-a eltörültesse s f) az 1893. XVIII. tcz.-nek a felek képviselést tárgyozó része olykép módosíttassék, hogy a felek képviseltetés esetén magukat csakis ügyvéd által képviselthessék; sem végül abbeli kérelmünk, hogy g) az elagott és munkaképtelenné vált ügyvédeknek, özvegyeiknek nyugdíjaztatása s árvaiknak tartási és neveltetési járulékból részesítése iránt az igazságügyi kormány részéről kezdeményezőleg intézkedés tétessék, nemcsak meghallgatásra nem talált, de sőt eltérőleg Nagyméltóságodnak az 1896. évi országos ügyvédgyűlésen tett ígéretétől, mely szerint az ügyvédi hivatás fontosságát átérzve és méltányolva, az ügyvédség emelésére és gyarapításra szükséges intézkedéseket tanulmány tárgyává teendő, s melynek folytán bizvást reméljük, hogy Nagyméltóságod meglevő bajainkat orvosolandja; csak mély sajnálkozással és megütközéssel olvashattuk Nagyméltóságodnak az országgyűlés színe előtt a múlt évi igazságügyi költségvetési vita alkalmával tett abbeli téves, igaztalan s az ügyvédi kar tagjaira súlyos vádként neheztelő azon kijelentését, miszerint a birósági tulságos nagy ügyforgalomnak specifikus oka részben abban található fel, hogy az országban igen nagy az ügyvédek száma s ennek következtében az ügyvédek szaporítják a pereket, holott a perek szaporodásának okai a tételes törvények hiánya folytán létező jog-

bizonytalanságban, az üzleti forgalom emelkedésében, a telekkönyvek rendezetlenségében s a jogviszonyokat létesítő okiratoknak legnagyobb részben jogban járatlan, tudatlan s lelkiismeretlen zugírások által szerkesztésében keresendő s találhatók fel.

— **A nagybecskereki m. kir. pénzügyigazgatóság aktáiból.** Betűhíven közöljük minden kommentár nélkül a nagybecskereki pénzügyigazgatóság 151,978/VIII. 1897. sz. határozatának indokolását: «A telekkönyvi iratok tanusítása szerint egy cséplőgép vétele felett tehát ingósági szerződés kötött még pedig 1897. június 14-én a vételi szerződésben egyszersmint 5700 ft és 300 ft, egyezt 6000 ft erejéig biztosítás képeni zálogjogi bekebelezés engedtetett hol a visszteher nélkül szóba hozott haszonélvezeti jogot megelőző elsőbbségi bekebelezésiránt tett s különben is kir. táblai ítélettel elutasított nyilatkozat figyelembe nem jövetvén a 0,7/10% bekebelezési ille téken az az 42 frton felüli kiszabás szóba sem jöhet, miután az ingósági szerződés után a 37 ft 50 kr. III. fok sz. é. inti bélyeg az eredeti okiratot le róvatott: ezen indokból a helytelenül II-ik díjfókozat után kiszabott 20 ft mint alap nélküli törlendő volt.»

— **A késedelem oka.** A csikszentmártoni kir. járábiróság késedelmes eljárásáról emlékeztünk meg lapunk egy utóbbi számában. Az illető ügyvéd panaszára a m.-vásárhelyi kir. ítélő tábla elnöke következőkben válaszolt:

Folyó évi május 23-án 1522. eln. sz. a. érkezett panaszára értesitem ügyvéd urat, hogy R. Zsigmondnak ifj. B. György elleni végrehajtási ügyének a csikszentmártoni kir. járásbiróságnál késedelmesebb elintézése onnan származott, hogy az említett járásbiróságnál a járásbirónak más bírósághoz történt áthelyeztetése s egy albirónak működésében való akadályoztatása miatt huzamosabb időn keresztül két bíró a működéstől elvonva volt. Ez volt az oka a késedelmes eljárásnak. Minthogy azonban most a birói létszám teljes, remélhető, hogy ily feltűnő szabálytalanság többé előfordulni nem fog. Csathó kir. táblai elnök.

— **Ügyvéd nem lehet községi bíró.** A m. kir. Curia: A kassai ügyvédi kamara fegyelmi biróságának határozata megváltoztatik, a fenforgó összeférhetlenség miatt S. József ügyvéd ellen a fegyelmi eljárás elrendeltetik és ehhez képest az ügyvédi kamara fegyelmi birósága további szabályszerű eljárásra utasíttatik.

Indokok: A vizsgálat eddigi adataiból kétségtelenül megállapítható, hogy S. József gálszécsi lakos és ügyvéd, egyuttal Gálszécs község választott bírása és miután a birói foglalkozás az ügyvédi hivatással e két álláshoz kötött jogok és kötelességek természeténél fogva össze nem egyeztetethető: a czélból, hogy a fenforgó összeférhetlenség elhárítható legyen, az ügyvédi kamara fegyelmi birósága határozatának megváltoztatásával nevezett ügyvéd ellen a fegyelmi eljárást a kamarai ügyész indítványának megfelelőleg az ügyvédi rendtartás 7. §-a alapján elrendelni kellett és mert az a körülmény, hogy nevezett ügyvéd mint választott községi bíró díjazásban nem részesül, az összeférhetlenség megállapítására befolyással nem bír. (1898. május 7-én 199. sz. a.)

— **A Budapesten megjelenő jogi szaklapok alulírt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz július 1-től augusztus 27-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.**

A rendes terjedelemnek e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetesen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fentiek megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1898. július 1-én.

Németh Péter s. k.

Dr. Stiller Mór s. k.

a «Büntető Jog Tára» szerkesztője

Dr. Fayer László s. k.

Dr. Révai Lajos s. k.

a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztője

a «Jog» szerkesztője

Dr. Wolf Vilmos s. k.

az «Ügyvédek Lapja» szerkesztője.

Mi a jelen évfolyam első negyedében 9 ivnyi, a második negyedben 28 ivnyi kodifikationális anyagot mellékelünk és a jelen év folyamán előreláthatólag még egy füzetet küldünk meg olvasóinknak. Erre való tekintettel a nyári két hónap alatt egy a mellékletet, mint a főlapot felére redukáljuk.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor

(Döbrentey utca 16.)

Felelős szerkesztő:

Dr. Fayer László

(Zöldfa-utca 31.)

Lapkiadó-tulajdonos:

Franklin-Társulat

(Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 lrt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Hivatalvizsgálat. B. — Főtárgyalás az esküdtbírók előtt.
Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:*
Blanquetta-ügyletek. *Dr. Almási Antal*tól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Hivatalvizsgálat.

Ezen czim alatt olvashattuk az összes napilapokban, hogy Budapest polgármestere megvizsgálván a városi segédhivatalokat, azt találta, hogy a legöregebb restantia június 21-iki keletű, tehát a hivatalvizsgálat alkalmával tizenkét napos volt. Egy-két ilyen tíz-tizenkét napos aktán kívül a legtöbb ügyirat két-három napig van expeditio alatt. A polgármester felszólította ez alkalommal a kiadó-hivatal vezetőjét, intézkedjék, hogy a kiadó-hivatalban minden aktát azonnal elintézzenek.

Ez a hivatalvizsgálat eszünkbe juttatja a bírósági hivatalvizsgálatokat, amely alkalmakkor a törvényszéki elnökök rendszerint kifejezik a legnagyobb meglepetésüket a tapasztalt rend felett. Ugyanez történik a kir. táblai elnöki vizsgálatok alkalmával is.

Mert a kimutatások rovatai jól ki vannak töltve, a statisztika pontosan vezetve, a letétnapló kifogástalan rendben van, az irodai átalányból még megtakarításokat is eszközölt a bíróság vezetője.

Ezek nem egy hivatali főnök előtt a legfőbb, a legfontosabb dolgok egy bíróság adminisztrációjában.

E mellett napról-napra látjuk a bírósági irodákban a hátralékok felhalmozódását.

A budapesti bíróságoknál — a kereskedelmi és váltótörvényszék váltó-ügydarabjainak kivételével — a legközönségesebb sürgős végrehajtási kérvények expeditioja legalább is annyi ideig tart, mint a rosszul adminisztrált főváros legkésedelmesebb ügyiratainak kiadása.

A büntetőtörvényszéknél ép úgy, mint a polgárinál, hetekbe kerül, amíg a fél a meghozott ítéletet az irodából megkaphatja.

Szóljunk-e a telekkönyvi hatóság hátralékairól, avagy arról, hogy a fővárosi járásbírók előtt a sürgősen elintéztet ügydarabok is elhevernek kiadásra várva egy-két hétig?

De még a budapesti viszonyok türethetők némely vidéki bíróságnál uralkodó hallatlan állapotokhoz képest.

A szaklapokban és az ügyvédi kamarák évi jelentéseiben felhangzó panaszok alig-alig változtatnak a némely bíróságnál uralkodó botrányos hanyagság okozta türethetetlen állapotokon.

Nem is heteken, hanem hónapon át hever kiadatlanul egy-egy elintéztet telekkönyvi, végrehajtási, büntető határozat, tekintet nélkül az ügy sürgősségére és az érdek nagyságára.

Nem akarjuk eme sűrűn felhangzó panaszok közreadásával azt mondani, hogy általán a hivatalnokok kényelemszeretete, a hivatali főnökök erélytelensége és a felügyelő hatóságok elnézése okozza minde visszásságot, bár kétségtelen, hogy nem egy bíróságnál ez is hozzájárul a vigasztalan állapotok állandósulásához.

Nem egy helyen úgy a hivatali főnök, mint a felügyeletet teljesítő törvényszéki vagy kir. táblai elnök a baj észlelése nyomán meg is teszik a megfelelő lépéseket a helyzet javítására, de siker nélkül, mivel a miniszterium nem bocsáthatja a szükséges munkaerőket a bírósági irodák rendelkezésére.

Egyes budapesti járásbírók előtt az irodai hivatalnokok

kora reggeltől késő estig a hivatalban dolgoznak, szűk, sötét, kényelmetlen helyiségekben, anélkül, hogy legyőznék a restantiákat s anélkül, hogy a szükséges 4—5 díjokkal a létszám kiegészítettnek.

Az állam nem kívánhatja hivatalnokaitól, hogy a munkában magukat tönkretégyék, de viszont a jogkereső közönség méltán követelheti, hogy az állam ilyen dologban ne krajczároskodjon, midőn aránylag rendkívül kis anyagi többlettel — néhány díjnak alkalmazásával — nagy eredmény érhető el.

A bíróságok vezetőit kívánjuk támogatni helyes és méltányos törekvésükben, midőn az irodai személyszaporítás érdekében felszólalunk.

Késedelmes és rossz irodai kezelés rendkívül sokat árt a legjobb igazságszolgáltatásnak is és a legczélszerűbb igazságügyi reformok jó hatását is lerontja. B.

Főtárgyalás az esküdtbírók előtt.*

A főkérdés.

Az esküdtzéki intézmény ellenei leginkább e ponton támadnak. Azt érvényesítik, hogy a formalismus annyira kérdésessé teszi a két tényező közti kölcsönös megérthetést és mindenesetre oly jogi iskolázottságot feltételező nehéz feladatot ró az esküdtekre: hogy egy bűnvádi eljárás, mely itt nem képes egyszerűsítéseket létesíteni, tarthatatlan a maga egészében. Sok igazság van ebben az ellenvetésben. De egyrészt némi correctivumokat már is keresztülvittek a törvényhozások, mint azt az alábbiakban látni fogjuk; másrészt pedig a polgári és a szakbírói elemnek egymástól való különválasztottsága oly nagy közjogi és processuális jelentőséggel bír, hogy ennek biztosításáért a részletek technikailag tökéletes és összevágó functionálásáról le kell mondanunk.

A főkérdés arra irányul, hogy bűnös-e a vádlott a vád tárgyává tett bűncselekményben.

Ennélfogva a főkérdésben a vád alapjául szolgáló tett nemcsak a megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek, hanem a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával is körülírandó. Nem elég azt kérdezni, hogy a vádlott meggyilkolt-e egy embert, hanem meg kell nevezni az embert, akit meggyilkolt, továbbá az időt és a helyet; vagyis individualisálni kell a cselekményt. Ha ugyanazon vádlott egyéb bűncselekményeitől kell megkülönböztetni a vádbeli bűncselekményt, úgy még inkább fog a részletekre kiterjeszkedni a körülírás. A részességnél is ki kell terjeszkedni a részesezés módjára, a kísérletnél a kísérletnek mint ilyennek és a véghezvitt részletnek megjelölésére.**

Ez az u. n. szélesebb értelmű ténykérdés.

A kérdésnek azzal kell kezdődnie, hogy bűnös-e a vádlott...? E nélkül az ellenmondásokra, melyek eddig mutatkoztak, ismét tér adhatnánk. Tagadhatatlan, hogy sok esetben nagyon tömör és nehézkes lesz a főkérdés, de ez az ily összesítő rendszer mellett kikerülhetetlen.

* Az előbbi közl. I. a 23. és 24. számban.

** V. ö. Ullmann 512. l. — Birkmeyer 652. l.

A BP. életbeléptetésével a sajtóügyekben is át kell majd alakítani a kérdések feltevési módozatát. A főkérdésben a vádbeli bűncselekmény megkülönböztetésére szolgáló tény-körülmény gyanánt, a vád alapjául szolgáló sajtóközlemény, annak a vádiratban megjelölt szavaira való utalással és az, hogy a vádlott milyen minőségben (szerző, kiadó, nyomdatulajdonos, stb.) felelős, kifejezetten megemlítendő. (BP. 574. §.) Az ellenmondásos válaszok tehát előreláthatólag ezentul el fognak maradni; de a fokozatos felelősség elvének elfogadásánál fogva a formulázás kényes feladat. A bűnös-ség t. i. nem a cselekményen, hanem olykor a szerkesztésen vagy a nyomdatulajdonosságon alapulván, a két heterogen fogalom összeolvasztása nehézségeket okozhat. Némely eset-ben nem lesz tehát lehetséges a főkérdést másképp formulálni, mint a *terjesztés* alapul vételével; s ez esetben legalább a Btk. szerkezetének meg fog felelni a szöveg.¹

A főkérdés ama tényállás és törvény szerint szerkesztendő, melyen a vádhatározat, ennek hiányában a vádirat, amennyiben pedig a vádló a vádját a főtárgyaláson megváltoztatta volna, ennek újabb tartalma alapszik.

Ha valamely alkotó elem fenforgása tekintetében a felek eltérő indítványokat tettek: a vád alapjául szolgáló tett körülírásába a vitás kérdés eldöntésére alkalmas tény-körülmény is felveendő.

Ha a bizonyító eljárás alatt a tényállás olyképen változott meg, hogy a vádlott más bűncselekményben mutatkozik bűnösnek, mint amelylyel a vádhatározat, illetőleg a vádló indítványa szerint terhelve volt, vagy hogy a bevégzett öüntettel vagy vétséggel vádolt csak e bűncselekmény kísérletével, vagy a tettes gyanánt vádolt csak részességgel látszik terheltnek, vagy megfordítva: erre nézve az esküdtekhez külön kérdést kell intézni.

Összefoglalva a fő kérdések anyagát, ez egyrészt a vádiratból, illetőleg a vádhatározatból, másrészt a főtárgyalás újabb adataiból alakul.

Külön főkérdést kell feltenni akkor is, ha a vádlott ellen a bizonyító eljárás alatt a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelölt bűncselekményen *kivül* még más, a Btk. 96. §-ának alkalmazására alapul szolgáló bűncselekmény tény-álladéka merült fel.

Ez a kérdés azonban csak a vádlott beleegyezésével tehető fel. Ha ebbe a vádlott nem egyezett bele, az újabban felmerült önálló bűncselekményre nézve az eljárásnak külön-választása rendelendő el.

Az indok ugyanaz, mint a védelemnél. T. i. a vádlottnak időt kell adni, hogy eshetőleg ellensúlyozhassa az alaptalan támadást.

Csak a vádlott beleegyezésével tehető fel az olyan kérdés is, melynél fogva a vádlott terhére rótt bűncselekmény *súlyosabb* minősítés alá esik, mint aminőn a vádhatározat,

illetőleg a vádirat alapszik, mely esetben a kérdés a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban foglalt minősítésnek megfelelő kérdés elé helyezendő.

Ha ebbe a vádlott bele nem egyezett, vagy ha a vádlott terhére rótt bűncselekmény oly minősítés alá esik, mely a védelemnek új irányban való előkészítését teszi szükségessé, a főtárgyalás elnapolandó.

A *complex* és az *alternativ* kérdések felvetését kerülni tanácsos, mivel megnehezítik az esküdtek tájékozódását.

A beszámíthatóságot kizáró okok (Btk. 76., 77., 79., 80. és 82. §§.), ha azokat a felek érvényesítették, vagy jelenségeiket a bíróságnak vagy az esküdtszéknek valamelyik tagja felhozta, a főkérdésbe lehetőleg akként foglalandók, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja fenforgásukat.

Ha azonban a befoglalás a főkérdést igen terjedelmessé vagy nehezen érthetővé tenné: a beszámítást kizáró ok külön kérdésbe is foglalható. A német BP. a külön kérdés feltevést nem igen támogatja. Ilykép azonban a főkérdésre adott tagadó válasz kétséget hagy a tekintetben, hogy miért mentették fel az esküdtek a vádlottat. Az osztrák BP. 319. §-a meghagyja a külön kérdés feltételét azon esetre, ha állítatott, hogy oly állapot forog fen vagy oly tény állott elő, mely a büntethetőséget kizárja vagy megszünteti. Szigorúan véve, a német törvényhozó álláspontja nem mondható helytelennek, mert egyedül az egyesítés zárja ki teljesen a válaszok tekintetében az ellenmondásokat.

A kérdéseket akkor is fel kell tenni, ha a vádlott beismerésben van, mert a beismerés maga még nem képez bizonyítékot.

A főkérdésnek ezen a törvénybe foglalt és gondosan körülírt szerkezete mutatja leginkább, mily súlyt helyezett a törvényhozó az esküdtszéki eljárás e részletére és mutatja azt is, hogy mily nagyjelentőségű funkciót juttatott a BP. az ügyész-ség kezébe.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Blanquette-ügyletek.

Szokatlan elnevezés, de gyakori fogalom. Érték alatta kereskedelmi ügyleteket, melyek bizonyos, meg nem határozott számú esetekre előre készült szabálycsoportra való utalással köttetnek, melyek tehát csak abban különböznek más ügyletektől, hogy a reájuk vonatkozó lex contractust egy hivatkozott, de különben nem kötelező és már előre fixirozott szabályzat tartalmazza. Ilyenek a vasutal kötött fuvarozási ügyletek, a biztosítási, a közraktári ügyletek, melyeknél világos utalás történik az illető vállalat külön üzlet-szabályaira. De ilyenek ugyanezen ügyletek akkor is, ha a felek hallgatóság megegyeznek abban, hogy az üzletszabályzat bele vonatik a szerződésbe, sőt hiszen ez lesz a gyakoribb eset is.

Az eddigi két fokozat még szorosan az ügyleti tény-álladékon belül mozog. A felek azt akarják, hogy az üzlet-szabályzat benne legyen az ügylet feltételei között, tehát az benne is foglaltatik, akkor is, ha kifejezetten akarják, akkor is, ha hallgatag, csak akarják egyáltalán. Igen, de, ha a hallgató fél azt akarja bizonyítani vagy vitatni, hogy az ő hallgatása nem azt jelentette, miszerint az üzletszabályokba beleegyezik, sőt ő azokról nem is tudott, vagy pláne azokat ki akarta zárni? Első pillanatra is világos, hogy a vasutat, a közraktári vagy biztosítási vállalatot nem lehet kitenni annak, hogy minden egyes utazó, vagy ügyletkötő fél utólag bizonyitgassa az ő hallgatásának értelmét. Nem lehet annál kevésbé, mert mindezen, igen gyakran kötött ügyletekre teljesen kifejlődött szokás az, hogy a hallgatás a blanquette-szabálycsoport belevonását foglalja magában, akár akarta ezt

¹ Tudvalevőleg a Btk. a német Btk.-ból átvette a *terjesztés* kifejezést, habár ez a fokozatos felelősség elvének nem igen felel meg.

² A főkérdés összevonását egy ízben már megkísérelte a budapesti kir. törvényszék. Az 1887. évi márczius hó 31-én tárgyalt sajtóügyben *Székhács Ferencz* törvényszéki elnök következőleg tette fel a kérdéseket:

„Megvannak-e az esküdtszék tagjai az itt előadottak után lelki-ismeretükben győződve arról, vajon

I. a »Budapesti Hírlap« című napilap 1886. évi május hó 8-án kiadott 127. számában »A bécsi katona-szabadítók« felirással megjelent tudósítás sajtói közzétételét vádlott Balogh Pál eszközölte-e vagy sem? vajon

II. az első kérdésben körülírt hírlapi közleménynek a vádlelben kiemelt pontjainak sajtói közzététele által a m. kir. honvédség ellen való, a Btk. 258. §-ába ütköző és a 259. §. szerint büntetendő rágamazás sajtóvétségében a vádlott Balogh Pál vétke-e vagy nem?»

A válaszokat az esküdtek teljesen korrekten adták meg:

Az I. kérdésre 12 igen,

II. „ 9 „ 3 nem.

A Curia megsemmisítette az ítéletet azon alapon, hogy a kérdések feltevése e gyakorlat által meghonosított rendszertől eltér.

a fél, akár nem. A kérdés csupán az, vajon ezen szokás törvényes-e vagy sem, hiszen, ha ez tényleges szokás, akkor miért áll fen a fél akarata ellenére is; ismét, ha szokásjogi tétel, akkor sem állhat meg azon esetben, ha a hivatkozott szabálycsoport a kereskedelmi törvénynek — akár csak dispositiv — tételeivel ellenkezik, vagyis practice sohasem?

Részemről azt hiszem, hogy ezen tétel tulajdonképpen tényleges szokás, melyet a kereskedelmi törvény törvényerejűvé avat 267. §-ában. E §. ugyanis azt mondja, hogy «a mulasztások joghatályának megítélésénél tekintettel kell lenni a kereskedelmi forgalomban elfogadott szokásokra és gyakorlatokra» — vulgo a tényleges szokásokra. «Mulasztás» alatt értendő hallgatás is.* Ha tehát a szokás azt mondja, a hallgatás következménye a blanquette szabály, mint lex contractus, ezt a kereskedelmi törvény 267. §-a jognak fogadja el. Jogszabály ez akkor is, ha a fél a hallgatáshoz nem akarta ezen következményt fűzni, illetőleg, ha a szokás szerint a hallgatáshoz mindenesetre fűződik az említett consequentia. Ezt nem csupán azért szükséges mondanunk, mert a kereskedelmi törvény 267. §-a nem különböztet a között, vajon akarják-e a felek a joghatályt vagy sem, hanem azért is, mert, hiszen, ha a 267. §. csak azt akarja mondani, hogy a felek a szokást belevihetik a szerződésbe, akkor ugyan feleslegest mond, hisz ez olyan önmagától értetődő tétel, mely kifejezésre nem szorul.

Annál inkább lehetséges, sőt szükséges az adott esetekre a 267. §-t említett értelmében alkalmaznunk, mert az ügyletkötő fél valóságos culpa in contrahendot követ el, ha ezen tényleges szokásról tudomással nem bír, hiszen a kereskedelmi törvény 434. §-a a közraktári, a törvényerejű vasuti üzletszabályzat 7. §-a a vasutak, végre a kereskedelmi törvény 454. §-a a biztosítási vállalatoknak kötelességévé teszi az üzletszabályok vagy legalább is azok legfontosabb és a szerződésben leginkább tekintetbe veendő részének közzétételét. Ez azonban nem csupán közzétételi, hanem tudomásvételi kötelezettséget is involvál és ennek csupán következményeit mondja ki a kereskedelmi törvény 267. §-a, akkor, midőn a hallgatáshoz a szokásszerű következményt hozzáfűzi, akár akarta ezt a fél, akár sem, mindaddig, míg az ellenkezőt világosan ki nem kötötték. A blanquette-ügyleteknél tehát két jelenséget látunk: 1. azok rendszerint a blanquette-szabályra való világos vagy hallgatag utalással köttetnek; 2. ha hallgatag köttetnek a kereskedelmi törvény 267. §-a alapján fenálló jogtétel, illetőleg védelem az, hogy a hallgatás a blanquette-szabályok belevonását tartalmazza, akár akarta a fél, akár nem. E védelem ugyan csak praesumptio juris, de minősített védelem, amelylyel szemben csak világos ellenkező megállapodás áll meg, megdöntése szempontjából hasonló tehát a kereskedelmi törvény 264. §-ában foglalthoz.

Teljesen az előzők alapján bírálандók el a tőzsdei ügyletek is. A tőzsdeszokás tényleges szokás, az alábbiak szerint kétség tárgya nem lehet. Hogy blanquette-ügylet, bizonyítja a tőzsdei szokások 1. és 2. §-a, melyek a fentvázolt következményeket kimondják. Hogy a világosan a tőzsdei szokásokra való utalás csak a lex contractus egyik külön meghatározási módja, azt Curiánk csak a minap mondotta ki.** A tőzsdén hallgatag kötött ügyletek elbírálása azonban rendesen olyképen szokta kérdés tárgyát képezni, vajon a tőzsdeszokások tényleges szokások vagy pedig jogszokások-e?

A kérdésnek, így feltéve óriási praktikus jelentősége van, mert körülbelül azt jelenti, vajon a rendes bíróság előtt allegálhatjuk-e a tőzsdei szokásokat vagy sem? Érdekes itt csak az, hogy az esetben, ha a tőzsdei szokásokat jogszokásnak vesszük, akkor azoknak praktikus jelentősége nulla. Mindig a hallgatólág kötött ügyletből indulnak ki, keres-

kedelmi jogszokás volna tehát az, hogy a tőzsdén hallgatólág kötött ügylet tőzsdei szokás szerint ítéltetik meg és jogszokások volnának ez usanceok minden egyes tételei is. A kereskedelmi jogszokások erejét már mostan megszabja a kereskedelmi törvény 1. §-a, melynek nyomán Nagy Ferencz* helyesen azt fejt ki, hogy a jogszokás világos kikötés nélkül már ott sem állhat meg, hol a kereskedelmi törvény csak dispositiv szabályokat állít fel. Tehát, ha a kereskedelmi törvény 311. §-a azt mondja, hogy az ügylet érvényessége független az alakszerűségtől, a tőzsdeszokás 4. §-a ellenben elállást enged, ha a fél nem akarja az ügyletet írásba foglalni; ha a keresk. törv. 364. §. 2. bek. a megtekintésre szóló vételnél a visszalépésre 3 napot enged, a tőzsdeszokás 23. §-a ellenben ezt 2 nap alatt kívánja meg; ha a kereskedelmi törvény 345. §-a «azonnali átvételt» szó szerint vesz, ellenben a tőzsdeszokás 35. §-a erre 2 hétköznapot enged és ha már igen sok és a legfontosabb szabályokban a keresk. törv. mást mond, mint az usance, akkor hiába minősítjük a tőzsdeszokást szokásjognak, az bizony csak olyan jog volna, amely sohasem kerül alkalmazásba. Arról e helyen nem is beszélek, hogy a bíróra milyen alkalmatlan és ugyszólván milyen kivihetetlen annak megvizsgálása, vajon a tőzsdeszokások minden egyes rendelkezése mögött nem lappang-e az orgyilkos, dispositiv kereskedelmi törvény. Azt ellenben igenis ki kell emelnünk, hogy ily felfogás szerint két ellentétes jogtétel állana egymással szemközt a tőzsdén hallgatag kötött ügyletekre nézve. Az egyik — tőzsdeszokás 1. §. — azt mondja: «a hallgatólág kötött ügylet a keresk. törv.-re való minden tekintet nélkül a tőzsdeszokások szerint ítéendő meg», a másik — kereskedelmi törvény 1. §. — erre azzal replikál: «de csak annyiban, amennyiben e jogszabályok a kereskedelmi törvényben nem szabályzott dolgokról szólnak», vagyis sohasem. Minthogy pedig a források e konkurrentiájában a kereskedelmi törvény volna az erősebb, a tőzsdeszokás a hallgatólág kötött tőzsdei ügyleteknél az alkalmazásból tényleg ki volna zárva, odajutnánk tehát, hogy a tőzsdeszokás szokásjog ugyan, de annak belső tartalma mégsem jog.

Azonban ép oly visszás következményekre jutunk, ha teljesen elfogadjuk az elméletnek és nevezetesen Nagy Ferencznek azon nézetét, hogy mindaz, ami a tőzsdei szokásra vonatkozik, csak tényleges szokás s így csupán azon esetben alkalmazandó, ha a felek magukat azoknak kifejezetten vagy hallgatag alávetik.** Hiszen, ha ez igaz volna, illetőleg, ha csak ez volna igaz, akkor minden egyes felmerülő esetben ki kellene mutatnia felperesnek, hogy a hallgatólágos ügyletkötés a tőzsdei szokásokat involválja és még ezen esetben is azzal állhatna elő alperes, hogy az ő hallgatása a jelen esetben mást jelent, vagyis megint odajutnánk, hogy a sommás vagy rendes bíró előtt a tőzsdén hallgatólág kötött ügyletek nem a tőzsdei szokások szerint bíráltnának el, mi enyhén szólva legalább is méltánytalanság.

Dtár uj f. XXXIII. 39. l. kategorikusan kijelenti, hogy «a tőzsdeszokások külön kikötés nélkül is kereskedelmi szokásjognak tekintendők oly felek között, kik egymással hosszabb idő óta tőzsdei ügyleteket kötnek és mint ilyenek a kereskedelmi törvény 1. §-a értelmében mindenesetre irányadóknak tekintendők». Ebből ugyan nem lehet biztosat következtetni. Vagy áll az, hogy az usanceok szokásjogot képeznek, akkor miért kívántatik meg a hosszabb ügyletkötési idő, vagy tényleges szokásról van szó, de akkor mit keres az ítéletben az 1. §.? Azonkívül, ha az usance szokásjog, akkor hogy leszünk az érintett nehézségekkel?

Már fentebb érintettem ezzel szemben azt, hogy a tőzsdeszokások ugyan tényleges szokások, de hogy azokra nézve a kereskedelmi törvény 267. §-a megállapítja, hogy a hallgató-

* Nagy Ferencz: Ker. jog III. 44. l. 8 j

** *Jogl. Közl.* 24. sz., Curia 1898 május 18. G. 94. sz. a.

* Ker. jog 3. kiad. I. 40. l.

** Ker. jog 3. kiad. I. 43. l. 14. j.

lag a tőzsdén kötött ügyletekhez a tőzsdeszokások intézkedései fűződnek, mint interpretativ lex contractus. Az ezt kimondó tőzsde-usanceok 1. §-a oly jogszabály, melyet a kereskedelmi törvény 267. §-a ruház fel kötelező erővel. Az usanceok minden egyes pontja tehát tényleges szokás, 1. §-a, illetőleg annak tartalma törvény. Közvetítést képez ezen álláspont a gyakorlat szerint vallott azon elv között, hogy az usance szokásjog és Nagy Ferencz ez álláspontja közt, ki a tőzsdeszokásokat tisztán tényleges szokásoknak fogja fel, azaz, hogy a mondottak tulajdonképen csak kiegészítést teszik annak, mit Nagy Ferencz mond. Az ugyanis kétségtelen tény, hogy az usanceok tényleges szokások s így a fent citált 4., 23., 35., stb. §-ai igenis megállhatnak még a kereskedelmi törvény dispositiv szabályaival szemben is. Ez azonban nem ad teljes képet az usanceokról, minthogy mint fentebb láttuk, igenis fenáll azokra nézve egy jogelv, mely kieszkül, hogy alkalmaztassanak még akkor is, ha a fél nem akarta ugyan alkalmazásukat, de ezen mellőzési szándékát világosan ki nem fejezte, mindig feltéven, hogy az ügylet a tőzsdén jött létre.

Látjuk, a tőzsdei ügyletek teljesen ugyanazon szabályok alá esnek, mint a vasuti, fuvarozási, a biztosítási és közraktári ügyletek, hogy a tőzsde-usanceok csak oly blanquette-szabályok, mint a fent körülírt üzletszabályok és hogy azon körülmény, hogy az usanceok tényleges szokások, a felvetett kérdés más megoldását nem teszi szükségessé.

Dr. Almási Antal.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** a folyó év első felében beérkezett 12,385, elintézendő volt a mult évi hátralékkal együtt összesen 19,903 ügy. Elintéztetett 13,229, hátralékban maradt 6674 ügydarab. A mult év első feléhez képest több érkezett be 345-el, kevesebb elintézendő volt 1300-al, kevesebb intéztetett el 44-el, kisebb a hátralék 1256-al. Szaporodott a polgári, váltó és sommás felülvizsgálati ügyek bejövetele, míg büntető és fegyelmi ügy kevesebb érkezett fel, mint tavaly.

— **A m. kir. Curia teljes-ülési döntvényei és az alsóbíróságok.** Közveszélyű cselekmény vétségével vádolt Frindt András és társai ügyében, a budapesti büntető-törvényszék vádlottakat elítélte, a hivatalból való elmozdítást azonban mellőzte, indokul a következőket hozván fel: A kir. törvényszék abból indulván ki, hogy a kir. Curia teljes-ülési megállapodásai az elsőbíróságokra nézve irányadók ugyan, de nem kötelezők és hogy az 1890. évi XXV. tcz. 13. §-a szerint is, mely különben a kir. Curiának oly kérdésekben hozott teljes-ülési megállapodásaira vonatkozik, amelyekben előzőleg az egyes kir. ítélő táblák ellentétes elvi jelentőségű megállapodásra jutottak, a királyi Curia ezen teljes-ülési megállapodásai csakis a királyi ítélő táblákra mondatnak ki kötelezőknek, a viselt hivatalból való elmozdítás, mint mellék-büntetés mellőzését a királyi Curia 42. számú döntvényével szemben is kimondhatónak vélte, stb. A budapesti kir. ítélő tábla a törvényszék ítéletét részben megváltoztatta akként, hogy vádlottakat a Btk. 442. §-a alapján a m. kir. államvasutaknál viselt szolgálatuktól és hivataluktól való elmozdításra is ítélte. *Indokok:* A Btk. 442. §-ában foglalt hivatalból és szolgálatból való elmozdítás mint mellékbüntetés nem azonosítható a Btk. 54. §-ában említett hivatalvesztés mellékbüntetéssel, mely utóbbi törvényes intézkedés csak a Btk. 55. és 56. §-ainak általános rendelkezéseire vonatkozik és nem egyszersmind a törvény különös részében meghatározott azon egyes esetekre is, melyekben a vádlott által, hivatalos eljárásban elkövetett kötelességszegésből származott a büntendő cselekmény. A Btk. 54. §-ában jelzett hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére tehát a Btk. 54. §. 2. bekezdése szerint mellőzhető ugyan, de nem mellőzhető a Btk. 442. §-ában foglalt mellékbüntetés, szemben ezen szakasz imperativ rendelkezésével és mert a vádlottak hivataluk és illetve szolgálatuk hatáskörében követték el a vádbeli bűncselekményt. Mindezeknél fogva a kir. törvényszék ítéletének részben való megváltoztatásával, a vádlottak viselt hivataluktól és illetve szolgálatuktól való elmozdításra

is ítélandók voltak; egyebekben ugyanazon ítélet felhozott indokai alapján hagyatott helyben. Miről a kir. büntető-törvényszék az iratok visszaküldése mellett értesítettik azzal, hogy nem hagyhatja megjegyzés nélkül a kir. ítélő tábla a kir. fenyítő törvényszéknek azon kijelentését, mely szerint a kir. Curiának teljes-ülési megállapodásai, döntvényei csakis a kir. ítélő táblákra volnának kötelezők s hogy azok az elsőfoku bíróságokat nem köteleznék, amennyiben a felső- és alsóbíróságok között fenálló viszonynál és a dolog természeténél fogva is a judikatura terén a felsőbíróságokra kötelező bármely törvényes intézkedés az alsóbíróságokat is kötelezi, habár az kifejezetten az illető törvényben vagy törvényen alapuló rendeletben nem is foglaltatnék, mert ellenesetben a törvényhozás által az 1890: XXV. tcz.-ben foglalt rendelkezésekkel elérni szándékolt, a felsőbíróságok, de különösen a kir. Curia által elérni óhajtott egyöntetű eljárást, az igazságkereső felek kárára elérhető nem volna és az alsóbíróságoknak netán sürűbben előforduló hasonló irányú intézkedései az igazságszolgáltatást megnehezítenék és késelmessé tennék. (1898 június 15. 5746. sz.)

— Volt javító-intézeti növendékek tolvajszövetsége.

Az általunk már említett bűnügyben a budapesti kir. büntető-törvényszék folyó évi június 25-én 48,913. sz. a. a következő ítéletet hozta: A 21 éves Baross János, aki 2 évig volt az aszódi javító-intézetben, 26 lopás büntette és 1 lopás vétsége miatt 3 évi fegyházra; a 19 éves Bauer Árpád, aki 4½ évig volt az aszódi javító-intézetben, 28 lopás büntette és 1 lopás vétsége miatt 3 évi fegyházra; a 22 éves Berg Antal, aki 4½ évig volt az aszódi javító-intézetben, 17 lopás büntette és 1 lopás vétsége miatt 3 évi fegyházra; a 18 éves Németh Gyula, aki 2 évig volt az aszódi javító-intézetben, 20 lopás büntette, 1 orgazdaság büntette és közbiztonság elleni kihágás miatt 4 évi fegyházra; a 22 éves Varga Ferencz, aki 7½ évig volt az aszódi javító-intézetben, 2 orgazdaság büntette, 2 lopás büntette és 1 lopás büntetének kísérlete miatt 1 évi börtönre ítéltetett és a 19 éves Riprich József, aki 2¼ évig volt az aszódi javító-intézetben, 7 lopás büntette miatt köröztetni rendeltetett.

— **A pozsonyi kir. akadémián** a most lefolyt 1897/98. tanévben 170 joghallgató volt beírva, ösztöndíjt élvezett 16 hallgató 2620 frt 10 krnyi összegben, és 25 darab aranyban. Az igazgatón kívül működött 11 rendes, 3 magántanár. Megtartatott 70 első alapvizsgálat, 56 második alapvizsgálat, 14 jogtudományi és 20 államtudományi államvizsgálat. Az akadémiai könyvtár könyvtárolmánya a tanév végén 15,450 kötetből állott. Az akadémián fenálló jogász-segélyző-egylet alaptőkéje 21,900 frtnyi értéket képviselt.

Nemzetközi Szemle.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület németországi osztálya** a napokban Münchenben gyűlést tartott és többek közt kimondotta, hogy a büntetőjog tanítására az eddiginél nagyobb súlyt kell fektetni. A büntetőjogi gyakorlatokat ép úgy kötelezőkké kell tenni, mint kötelezőkké tettek a magánjogiakat; a referendáriusok számára büntetőjogi tanulmányok tartandók; végül a börtönügyet kell a tanításnál jobban előtérbe helyezni a fogalmak egyszerűen dogmatikus kifejtése és elemzése helyett.

— **A német szaklapokban** most megbeszélés tárgyát képezi a bírói incompatibilitás kérdése. A parlament egyik tagja, t. i. dr. Spahut, a legfőbb birodalmi törvényszék bírájává nevezték ki és felmerült a kérdés, hogy megtarthatja-e mandátumát. A legtöbb lap nem talál benne összeférhetlenséget és felhoznak eseteket annak támogatására, hogy más alkalommal szintén ez volt a felfogás.

— **A francia jogtörténet Esmein-féle kézi könyvéről** szoltunk egyik utóbbi számunkban. Legújabbban Brissaud toulouse-i jogtanár adott ki egy jogtörténeti kézi könyvet, mely abban különbözik az előbb említettől, hogy leginkább a német tudomány kutatásait értékesíti. Címe a következő: Manuel d'histoire du droit francais. (Sousces — droit public — droit privé) A l'usage des étudiants en licence et en doctorat.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 krt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Két kir. ügyészégi rendelet. *Hammersberg Jenő* budapesti kir. főügyésztől. — Főbírály az esküdtbírók előtt. *Dr. Fayer László* egyet. rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle*: Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért. *Monsieur Couteautól*. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Két kir. ügyészégi rendelet.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Több helybeli hirlap foglalkozik a budapesti kir. ügyészség vezetőjének azzal az intézkedésével, amelylyel a kir. ügyészségnél feldolgozás alatt levő bűnügyek ügyészégi előadóinak megnevezését, az ügyészégi elintézés módjának közlését és az ügyeket feldolgozó alügyészeknek tudakozódásokkal és információkkal való zaklatását eltiltotta.

A hirlapi cikkek általában kedvezőtlen megítélésben részesítik ezt az intézkedést, elmondván azt bureaukratikusan, jogtalanak, feleslegesnek, értelemnélkülinek, stb.

Becsés lapja f. évi 24. számában egyenesen «appellálván» én hozzám a főügyész-helyettes rendelkezése ellen, én ez elől — indítatva az elismerés által, melylyel a *Jagt. Közl.* komoly tudományos irányát és közérdekű működését kísérem — nem térek ki s készséggel közlöm a kérdésben forgó intézkedés indító okait és célját, melyeket ismerve, hitem szerint úgy Szerkesztő Ur, mint minden elfogulatlanul ítélő jogász helyeslendi az intézkedést s legfeljebb azok tarthatják fen ellene kifogásaikat, akik előtt lapjaik olvasó közönségének szenzációs friss hírekkel való ellátása fontosabb a közérdeknél, fontosabb érdek a bűnvizsgálatok sikerénél s az egyéni becsület kiméleténél.

Előre bocsátom, hogy a kérdéses rendelkezés egyenesen tőlem ered; én adtam azt a budapesti kir. ügyészség élén álló kir. főügyész-helyettesnek utasításul; őt tehát ezért semmiféle, akár jogosult, akár jogosulatlan gáncs nem érheti.

Rendelkezésemnek egyik indító oka az volt, hogy a budapesti kir. ügyészségnél a bűnügyeket feldolgozó alügyészek, akik köztudomás szerint nagyonis tul vannak munkával terhelve, a felek, képviselőik, sőt ezektől egészen különálló kíváncsi egyének által is folytonosan s annyira zaklattattak, hogy a rendes hivatalos órák alatt alig dolgozhattak valamit s kénytelenek voltak ügyeiket a hivatalos órákon kívül, sokszor éjszakákat is munkával töltve, feldolgozni.

Másik oka: a minduntalan előfordult indiskrecziók, melyekkel egyes bűnügyek oly stádiumban vitettek a hirlapolvasó közönség elé, amelyben még nem értek meg a nyilvánosságra. Nyilvánosság elé vitettek az ügyészség belkezelési ügyei, közöltettek a lapokban az ügyészséghez érkezett feljelentések, az ügyészségnek még csak szándékban vagy készülöben levő indítványai, az ügyészséghez intézett bizalmas természetű felsőbb rendeletek, megnevezettek az indítványt készítő alügyészek, szóval nem egy esetben megsértettek a hivatali titoktartás legelemibb követelményei. Az ilyen esetekben tartott vizsgálatok pedig sohasem vezettek eredményre, mert szabad bejárása lévén mindenkinek az ügyészség minden alkalmazottjához, nem volt kideríthető, hogy az indiskreczio kitől eredt

Azt hiszem, nem lehet jogos kifogás azon nézetem ellen,

hogy az egyes bűnügyek nyilvánosságra hozatalának csak akkor lehet helye, a mikor azok már az ítélő bíróság előtt tárgyalatnak. Megelőzően a feljelentés, a vizsgálat és a vádindítványozás stádiumában, a melyben az ügyek az ügyészségnél megfordulnak, még nem szabad azokat a közönség elé vinni.

Nem egy esetben az időelőtti közzétételel megghiusithatja a vizsgálat sikerét; de ami ennél is fontosabb és kényesebb pont: helyrehozhatlan csorbát ejthet az egyéni becsületen. A vizsgálat, az indítványozás stádiumában még nincs bűnös, csak terhelt van; a bíró elégtételt szolgáltathat ítéletével az alaptalanul terheltnek; de a hirlapok nem képesek a bennök alaptalanul meghurczolt egyén becsületét teljesen helyreállítani. Semper aliquid haeret.

De azt sem tartom fair dolognak, ha egyes ügyészégi tagok nevei a lapokban a feldolgozásukra bizott ügyekkel kapcsolatban sűrűn emlegettetnek, mert ez az illető megnevezett sokak előtt a reklámkeresés színezetében tüntetheti fel, a mi pedig komoly foglalkozású köztisztviselőhöz kevésbé méltó módja a közfigyelem magára vonásának.

Egyfelől az ügyészség munkaképességének a közérdek és szükség parancsolta fokozása, másfelől a mindsűrűbben előfordult káros hatású indiscrezióknak elkerülése volt tehát kifogásolt rendelkezésemnek célja.

Nincs ezáltal semmi jogos érdek csorbitva; nincs senki elzárva attól, hogy ügyének elintézését az ügyészségnél sürgethesse, kérelmeit előterjeszthesse, terhelő vagy mentő körülményeket közölhesse.

Nyitva van erre az út: az ügyészség mindenkor vezetője köteles mindenkit fogadni, a jogos kívánságoknak megfelelni, a szükséges intézkedéseket megtenni. A kir. ügyészi intézmény szervezeténél fogva a hivatalfőnök felelős úgy az ügyészség egész ügymeneteért, mint minden egyes ügy elintézéséért, az ő utasításainak megfelelően tartoznak az ügyészség tagjai a nekik általa kiosztott minden ügyet feldolgozni, csak ő adhat halasztást a büntetés megkezdésére is. A kérelmek és információk, tehát a dolog természeténél fogva is mindig a hivatalfőnök elé terjesztendők; ellenben az alügyészek információkkal és tudakozódásokkal való zaklatásának nincs sem értelme, sem jogosultsága.

Nem volt eddig előttem panasz a budapesti kir. ügyészség vezetőjének eljárása s a hozzáfutókkal szemben követett magatartása ellen s hiszem, hogy a jövőben sem fog arra alapos ok felmerülni; de ha megtörténnék: mindig készen talál engem mindenki, netaláni alapos sérelmének orvoslására.

Abban a meggyőződésben, hogy kifogásolt rendelkezésem a közérdeknek és a kir. ügyészégi ügyvitel követelményeinek teljesen megfelel: bátran és nyugodtan viselem érte a felelősséget.

Fogadja Szerkesztő Ur őszinte nagyrabecsülésem kifejezését, melylyel maradok

Budapecsten, 1898 július 6-án.

tisztelő hiva
Hammersberg Jenő,
budapesti kir. főügyész.

A kir. főügyész ur levelében igen sok igazságot olvashatunk.

Teljesen igaz van abban, hogy sok indiscrezio történik

a feljelentések és vizsgálatok közlése által, ami egyrészt a vizsgálat sikerét veszélyezteti, másrészt helyrehozhatlan csorbát ejt az egyéni becsületen.

Igen helyes érzékkel emeli ki a főügyész ur, hogy a vizsgálat alá vont egyének a hírlapokban való meghurcoltatásukért teljes elégtételt sohasem nyerhetnek.

Azt is kerülni kell, hogy a kir. ügyészség úgy tűnjön fel, mint reklámra szoruló vagy erre vadászó intézmény (bár ily irányu törekvést nem volt alkalmunk eddig tapasztalni).

Amit ezen irányban mond a válasz, mindazt szóról-szóra aláírjuk.

De vajon szükséges volt-e eme visszasságokkal szemben olyan rendeletek kibocsátása, aminőket a budapesti kir. ügyészség vezetője közzétett?

Az indiscreciók ellen akar védekezni a főügyész ur, meg akarja akadályozni a reklámhajászatnak még látszatát is?

Ám jó. Adjon ki a főügyész ur oly értelmű rendelkezést, hogy a kir. ügyészségnél a hivatal vezetőjén kívül mindenkinek tilos az elintézés alatt levő ügyekben az ügy érdeméről bárkivel bármit is közölni.

Ezzel a rendelkezéssel minden visszaélésnek utja leszen vágva, anélkül, hogy sérelemről szó lehetne.

Ez az intézkedés legalább nem lő tul a célon, mint a kir. főügyész ur megbízásából kiadott két rendelet, melyek egyenesen megtiltják az ügyészség tagjainak a felekkel való érintkezést és *zaklatásnak* nevezik azt, ha a felek és ügyvédek ügyüket sürgetik, ügyükben informálnak.

Egy kalap alá veszi a főügyész ur itt azokat, akiknek indiscreciójától kell félni és akik a konkrét ügyekben érdekelve semmiképen sincsenek, azokkal, akik saját ügyükben járnak, saját vitális érdekeik megóvására vagy érvényesítésére törekednek.

Azonosítja a főügyész ur a kíváncsi riportert, a kötelességet teljesítő ügyvéddel, zaklatásnak minősítve egyformán mindkettőnek eljárását.

A főügyész ur rendeletei szerint az ügyvéd, aki akár mint panaszos, akár mint védő, a hónapokig hevertetett ügyben tiszteletteljesen kéri a gyorsabb elintézt, aki sürgős intézkedést kér halasztást nem tűrő esetben, aki új bizonyítékot szolgáltat akár a vád, akár a védelem javára, aki a bünperben eddig ki nem fejthetett jogi álláspontot kívánja az ügyészt informálni: az *zaklat*, ép úgy *zaklat*, mint az, aki őt közvetlenül nem érdeklő ügyben kér felvilágosítást és az, aki a hivatalos titok után fürkészik.

A legtitkosabb adminisztráció megengedi az információ *meghallgatását*, az elintézés *sürgetését*.

A minisztériumokban, a közigazgatási és pénzügyi hatóságoknál épen úgy elfogadják az információt — sok helyen szívesen is veszik — mint felsőbiróságainknál, pedig e helyeken sem annál informál a fél vagy ügyvédje, aki az ügyet *eldönti*.

Azt mondja a válasz: forduljon mindenki a maga dolgával az ügyészség vezetőjéhez, ő a felelős főnök, s az ügyészség tagjai csak az ő utasítása szerint járhatnak el.

A bíróságoknál sem az előadó ítélkezik, egyéb hatóságoknál sem a referens dönt és mégis odamegy mindenki, nem pedig a hivatalfőnökhöz, mert a főnök az ügyet csak akkor ismeri meg, mikor neki az alsóbb forum referál, tehát a főnöknek való információ addig merőben kilátás nélküli.

Ugyis azt állítja a főügyész ur, hogy az ügyeket fel dolgozó alügyészek — amit mi el nem képzelhetünk s amely irányban panaszt sem hallottunk — az információk miatt alig dolgozhatnak; — mi történnék akkor, ha mindenki az ügyészség vezetőjéhez menne, aki az illető ügyet nem is ismerheti, aki az acták nélkül különben sem tehet semmit?

Akkor meg ő nem győzné az eddig sokfelé decentralizált munkát.

Végül teljes tisztelettel a kir. főügyész ur jó intenciói iránt, hivatkozunk a közmeggyőződésre, hogy az információ és sürgetés általán hasznos, gyakran szükséges, sőt nem egy esetben mellőzhetlen.

Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt.*

Mentő, sulyosító és enyhítő körülmények iránti kérdések.

Az olyan okra nézve, mely a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében a büntethetőséget megszünteti, vagy sulyosabb, illetőleg enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után, külön kérdést kell feltenni.

Sulyosító és enyhítő körülmények fenforgása (Btk. 90., 91. és 92. §.) tekintetében azonban és az iránt, hogy volt-e már a vádlott megbüntetve, az esküdtekhez kérdés nem intézhető.

Abban, hogy az enyhítő körülmények iránt nem tehető fel kérdés, a *BP.* eltér a francia, a német és egyáltalán valamennyi törvényhozástól. Követi pedig e pontban azon magyar gyakorlatot, mely, mint kimutattuk, egyik főoka volt annak, hogy nálunk az esküdtek mindig idegenkedést éreztek a bűnösség kimondásától. Tartani lehet attól, hogy ezentul is úgy lesz. Ha az esküdtnak semmi tájékoztató támpontja sincs arra, hogy fél év és 15 év között milyen büntetésben fog a bíróság megállapodni, akkor sok esetben el fogja engedni a büntetést, mert attól tart, hogy jóval szigorubb büntetést mond ki a bíróság, mint amilyet ő (az esküdt) egyáltalán megengedhetőknek vél. A közönséges bűncselekményeknél is zavarólag fog hatni ez a tilalom, de kiválólag a politikai és sajtóvétségeknél éreztetheti magát. Félő, hogy úgy mint Franciaországban a század második és harmadik tizedében történt, ez a kérdés nálunk is keserű megpróbáltatásoknak fogja kitenni a bűnügyi igazságszolgáltatást.**

Tagadhatatlan ugyan, hogy az enyhítő körülmények fenforgásának kérdése a büntetés körébe vág, tehát egy régi elmélet szerint a szakbíró számára tartandó fen, de az esküdtzéki organismusban az aprioristikus határvonalak vajmi kevés jelentőséggel bírnak. Itt arra kell első sorban tekinteni, hogy az egyes tényezők működése harmonikusan folyjon egybe; s amely elhatárolás ezt akadályozza, az hibás elhatárolás.

Különben maga a *BP.* is tért enged, hogy a kodifikált enyhítő körülmények iránt nyilatkozzanak az esküdtek. (Btk. 281., 282. és 307. §§.) Ezek a nem kodifikáltaktól csak formailag különböznek s ha itt be lehetett bocsátani az esküdteket a büntetés mérvének megjelölésébe: a fenforgó igen nyomatékos jogpolitikai tekintetknél fogva a többinél ugyanezt meg kellett volna tenni.

Még az iránt sem lesz külön kérdés felállítható: fenforog-e a Btk. 92. §-ának esete.

A francia törvény semmi korlátot nem szab annak, hogy az enyhítő körülmények iránt kérdés tétessék. Az osztrák *BP.* 322. §-a megengedi a kérdés feltevését, ha az enyhítő körülmények fenforgása a büntetési tétel vagy a büntetés nem megváltoztatását vonja maga után. A német *BP.* 297. §-a szintén megengedi, ha a törvény az enyhítő körülmények fenforgása esetére kisebb büntetést szab.

Elismerjük, hogy a francia és az osztrák törvények nem nélkülözhetik a külön kérdést, mivel anyagi kodexök tul-szigoru; de a német büntető-törvénykönyv minimumai tudva-levőleg nagyon alacsonyok, és mégis helyt ad e kérdésnek azon esetekben, ahol a magyar Btk. 92. §-ának módjára alternative enyhébb büntetési nemet vagy kisebb büntetést állapít meg.

* Az előbbi közl. 1. a 23. 24. és 27. számban.

** A kérdés franciaországi fejleményeiről l. *Fayer: A büntetőjog kézikönyve* II. 204. l.

A magyar Btk., ami a rendes minimumok magasságát illeti, közelebb áll a két előbbihez, mint az utóbbihoz; a külön kérdés feltevése tehát ezen szempontból is nagyon indokoltnak mutatkozik.

A képviselőház jogügyi bizottsága súlyt helyezett azon tilalomnak a törvénybe való felvételére, miszerint nem szabad kérdést intézni az iránt, hogy volt-e már a vádlott büntetve, (amely tilalomra különben szükség alig volt, mert ezen körülményt a bíróság rendszerint az előiratokból állapítja meg). Hálásabb lett volna ugyanazon §. másik tételét gondosabban latolni s ekkor a jelentésébe bizonyára nem jött volna be azon tétel, hogy: «az esküdtek határozata nemcsak a rendkívüli enyhítő körülményekkel nem foglalkozhatik, hanem az általános enyhítő vagy súlyosító körülményekkel sem, melyek az esküdttörvényszék tagjainak mérlegelése alá még inkább tartoznak, mint a rendkívüli enyhítő körülmények».

Egyéb járulékos kérdések.

Ha a vádlott a bűnösségét megállapító bűncselekménynek elkövetésekor életének tizenhatodik évét még nem töltötte be, külön kérdés teendő fel arra nézve, hogy az elkövetés idejében meg volt-e a bűncselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátása. Némely külföldi bünvádi eljárás a 16 évet meg nem haladott egyéneket egyáltalán nem állítja az esküdtszék elé. Egyrészt a személyes szabadsági tekintetek itt kevésbé jöhetnek számba, másrészt a kiszabható büntetés is csekélyebb sulyu, mintsem hogy ily nagy apparátus mozgásba hozatnék.

Ha a vádlott siketnéma, a belátásra vonatkozó kérdés a főkérdésbe belefoglalandó.

Külön kérdésnek feltevése, vagy a beszámítást kizáró körülményre irányuló kérdésnek a főkérdésbe való befoglalása iránt előterjesztett indítvány csak a törvényből meritett ok alapján utasítható el. A bíróság nem mérlegelheti a célszerűséget és a szükségességet, hanem csakis azt, vajon a törvény megtiltja-e a kérdés feltevését. A törvényhozó nem akarta megszorítani a különböző eshetőségeknek és variánsoknak az esküdtek elé terjesztését, nehogy valamelyik eshetőség kizárásával megszoríttassék egyszersmind az esküdtek jogköre.

A perbeszédék. — A kérdések végleges megállapítása.

A kérdések megállapítása után következnek a feleknek a bűnösség kérdésére vonatkozó előterjesztései és indítványai.

A beszédeket az esküdtekhez és a törvényszékhez kell intézni, mivel a bűnösség kérdését elsősorban az esküdtek döntenek el.* Vannak országok, hol a vád- és védbeszédeket csak az esküdtekhez intézik s az esküdtszéki intézmény tradíciójának tulajdonképp ez felel meg. Az együttes megszólítás azon újabb felfogást tükrözi vissza, mely a bíróság részére mind nagyobb tért akar hódítani a bűnösség kérdésének területén.

Ezután az elnök az esetleg újra vagy módosítva megállapított kérdéseket aláírja és semmiség terhe alatt ismét felolvastatja. A kérdések végleges megállapítása tehát mint már kifejtettük, csak a perbeszédék után történik, vagyis a kérdéseket némely esetben kétszer fogják tárgyalni.

Az ügyészség a vádat a kérdések végleges megállapításáig ejtheti el. Az esküdtszéki eljárás az ügyészség jogát némiképp megszorítja, a mennyiben a nem-esküdtszéki eljárásban az ítélethozatal céljából tartott zárt ülés kezdetéig illeti meg az ügyészséget ez a jog. Az osztrák BP. ugyanazon megszorítást foglalja magában, mint a magyar.

(Folyt. köv.)

* Az ilyen megszólítás, (mint gyakran olvashatni a lapokban): «Méltóságos Elnök ur! Tekintetes királyi törvényszék! Mélyen tisztelt esküdttársaim!» amellet, hogy komikus, nem is felel meg a hatalmak azon szétosztottságának, mely az esküdtszéki intézménynél honos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért.

Tudjuk, hogy a konkrét eset végérvényes eldöntésénél alperes, aki köteles, nem nagyon hallgatja végig, még kevésbé olvassa végig, hogy miért köteles? De ebből nem következik, hogy a bíróságok ítéleteiket rosszul indokolják meg, mint a bíróságok az 1898. évi május hó 17. 373. sz. a. (lapunk jelen számának mellékletén 264. sz. a.) esetben tették.

A pécsi kir. ítélő tábla ugyanis úgy találja, hogy az, hogy valaki elmezavarban követett el kárt okozó cselekményt, még nem szolgálhat okul arra, hogy lemossa róla az eredendő bünt: tehát..... köteles..... fizetni a keresetbe vett kárt.

A kir. tábla, és helybenhagyása után a kir. Curia, azt vallják, hogy az elmezavarban, illetőleg az akaratelhatározás hiányában elkövetett cselekmények veszélyét az elkövető viseli.

Ha tehát engem az utcán meglöknék és én elcsuszván, egy kirakat drága ablaküvegét betöröm: megfizetem; ha egy örült felgyújtja a házamat, ha egy öt éves gyermek (notabene: a kellő custodia daczára) lelövi parittyájával a kutyámat, ha veszélyes fenyegetéssel arra kényszerítenek téged, hogy valakin sulyos testi sértést ejts: felelős a meglökött, az örült, a gyermek, a kényszerített, tekintve, hogy nem létezik oly ténykörülmény, «melynél fogva a kárt okozó cselekmény bekövetkezte kizárólag a megölt (általánosítva: károsult) terhére volna visszahárítható». Így a kir. tábla.

Pedig kell-e magyarázni, hogy a dolog megfordítva áll? Kell-e kifejteni, hogy az az objectív tény, miszerint valaki károsodott, még senkit kártérítésre nem kötelez? Hogy tehát a kárnak a károsult terhére való visszahárítására valamilyen különös ténykörülmény beigazolása nem kell? Igaz, mindinkább szaporodik azon esetek száma, melyekben nem épen dolus vagy culpa, hanem más ténykörülmények is megállapítják a kártérítési felelősséget (obligationes ex lege). De azoknak a törvényben taxative megjelölt «más ténykörülmények»-nek fen kell forogniok, s csak ezek fenforgása esetén merülhet fel az a kérdés, vajon egymagában azon körülmény, hogy a felelősségre vonható személy elmebeteg, gyermek, kényszer alatt álló, stb., — felmenti-e, vagy nem. Így pl. azon lehet vitatkozni, vajon az elmebeteg korcsmásos felelős-e de recepto, az elmebeteg fuvarozó a kereskedelmi törvény értelmében; s magam is azt hiszem, hogy felel, amennyiben a dolus és culpa kérdése közömbös, tehát felel a kt. 398., 402., de nem a 400. §. értelmében. A jelen döntvény azonban maga is arra fekteti marasztalását, hogy tiltott cselekmény követtetett el. S ez épen az absurdum. A törvény nem tilthatja, hogy valaki meghaljon; nem tilthatja, hogy valaki az Ortler tetejéről lezuhanjon; nem tilthatja, hogy mikor a katonai gyakorlótér mellett elsétálok, egy ostoba golyóba beleüssöm a fejemet; hogy tilthatná, hogy valaki öljön, aki nem tehet róla?! S e három szóban van összefoglalva az egész kártérítési sanctio elmélete. Amiről nem tehetek, azért nem vagyok felelős, mert amiről én nem tehetek, arról vagy senki sem tehet (véletlen), vagy más tehet, amikor is az igya meg a levét. Szóval: a törvény nem tiltja, mert nem tilthatja a hatást, az eredményt, hanem az azt előidéző tevékenységet, magatartást; de kell-e magyarázni, hogy tiltja csak a szándékos, vagy tágabban: a vétkes magatartást; megszűnván a tilalom célja, ha az mechanikus, kényszerű módon a tilalom daczára is okvetlenül előáll. A Curia a törvénynek itt Xerxes eljárását imputálja, aki megostoroztatta a tengert, mert háborogni mert.

Monsieur Couleau.

Különfélék.

— **Fejezetek kötelmi jogunk köréből.** *Zsögöd Benő* ily című művének «második és harmadik füzet» jelent meg. A 32 ivre terjedő két füzettel befejezést nyert a munkának 823 oldalra terjedő első kötete. Ez az első kötet hat fejezetre oszlik, u. m.: *Telekkönyvi szolgáltatás. Fajlagos kötelelem. Kártérítés. Szolgáltatási hely. Szolgáltatási idő. A szolgáltatás némely módjairól.* Minden fejezetet és szakaszt a vezérszöveg nyitja meg, amely a tulajdonképeni jogelvek foglalatja. Ennek a vezérszövegnek értelmezésére azután bőszeges jegyzetek vannak. Egy-egy fejezet monographiaszerűen tárgyalja a czimbéli tárgyat, de nemcsak ezt, hanem a magánjog egész területéről megérintett minden kérdést. Egy kérdés kapcsán szerző az ezzel összefüggő összes kérdéseket kifejti, nemcsak amugy érintve, odavetve, hanem mélyrehatón és teljesen. Eminens érdeme a könyvnek, hogy nem zárkózik be a rideg dogmatika falai közé, hanem kiváló gondot fordít a felvetett kérdések gyakorlati megoldásaira. A teljes magyar joggyakorlatot és irodalmat feldolgozva találjuk a műben. Eredetiség, kritikai él, fegyelmezett logika, erős judicium jellemzik Zsögödnek e művét is, melyből tanulni fog jogász ifjuságunk, s melyet tekintélyként idéz a gyakorlat embere. A legnagyobb érdeklődéssel nézünk a folytatás elé.

— **A budapesti kir. táblához** a folyó év első felében beérkezett 15,376, elintézendő volt 18,194, elintéztetett 15,712, hátralékban maradt 2432 ügy. A hátralék január elseje óta körülbelül 400-al apadt.

— **A kir. járásbírók ügyvitelének időszaki megvizsgálásáról, tekintettel az új ügyviteli szabályokra.** A kir. igazságügyminiszternek volt alkalma kijelenteni, hogy a kir. járásbírók ügyvitelének időszaki megvizsgálása tárgyában 810/1892. I. M. sz. a. kiadott utasítás helyett újabbat csak később szándékozik kibocsátani, amikor az ügykezelési rendellenességek újabb s gyakoribb alakjai ismertek lesznek, s amikor a felügyeleti vizsgálat czélszerű módoszatai a S. Ü. Sz. gyakorlati alkalmazása körül felmerülő tapasztalatok alapján meg lesznek határozhatók. Ez okból a kir. járásbírók megvizsgálása a folyó évben a 810/1892. I. M. sz. rendelet (Igazs. Közl. I. évf. 47. l.) utmutatása szerint lesz eszközözendő, természetesen olyképp, hogy a S. Ü. Sz. által hatályon kívül helyezett szabályok helyett a S. Ü. Sz. megfelelő rendelkezései vétessenek irányadókul. A főszűly a felügyeleti vizsgálatnál a folyó évben arra fektetendő, hogy a kir. járásbírók az új ügyviteli szabályok alkalmazása körül helyesen járjanak el. Ezen czél érdekében kívánatos, hogy ne csak a törvényszéki elnökök figyeljék meg közvetlenül a S. Ü. Sz. alkalmazását, hanem odahassanak, hogy a kir. járásbíróknál a polgári és büntetőszakban alkalmazott bírák mindenike gondos figyelemmel kísérje a saját ügykörébe tartozó ügydarabok kezelését és szükség esetén a bírák a jegyzői iroda személyzetét a megfelelő utbaigazítással ellátni el ne mulasztják. (15,185/1898. I. M. sz. a.)

— **A Gerichtsaaal** legutóbbi számában dr. *Doleschall Alfréd* ismertette 74 oldalon a magyar bünvádi eljárás törvényét, valamint az ennek életbeléptetéséről és az esküdtbírósról szóló törvényt. Az ismertetés különlenyomatban is megjelent.

— **Általános polgári törvénykönyvünk és a megelőző jogvédelem.** A pécsi kir. közjegyzői kamara a polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottságához emlékiratot intézett az okirattal való kötelező bizonyítás kiterjesztése tárgyában. Az emlékirat szerzője dr. *Blum Béla*, pécsi kir. közjegyző.

— **Posta- és távirdai alkalmazott ellen sértő nyilatkozat.** (A m. kir. minisztertanácsnak 1898 május hó 11-én hozott határozata.) A m. kir. miniszterium K. A. m—i lakos ellen hivatalos eljárásban levő posta- és távirdatiszt megsértése miatt folyamatba tett ügyben a m—i kir. járásbíró és M. város rendőri kapitánysága között felmerült hatásköri összeütközési esetet megvizsgálván, következőleg határozott: A minisztertanács a jelen ügyben az eljárást a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozónak mondja ki. *Indokok:* A m—i m. kir. postahivatal által tett feljelentés szerint K. A. m—i lakos, midőn kérelmére a szolgálatot teljesítő posta- és távirda-segédtszjtjelölt azonnal nem állított ki díjnyugtát az előzőleg feladott táviratról, a pár percnyi késedelem feletti nehez-

telésének a következő szavakkal adott kifejezést: «Ez már mégis csak disznóság, hogy egy sz. . táviratért ennyi sokáig kell várni.» Minthogy ezen nyilatkozat sértő, de nem egyuttal meggyalázó jellegű: jelen esetben csak a Kbt. 46. §-ának alkalmazása foroghat szóban. Tekintve másrészt, hogy az 1880. évi XXXVII. tcz. 41. §-ának 2. pontja értelmében az említett kihágások, ha azok közigazgatási hatóság, hivatalnok vagy közeg ellen követtetnek el, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartoznak: a jelen ügy elbírálását annál inkább kellett a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalni, mert a posta- és távirdahivatalok az állami igazgatás egyik ágát képező teendőket végezvén, az azoknál alkalmazott tisztviselők — bírósági gyakorlatunknak több ízben kifejezett felfogása szerint — «közhivatalnokoknak», még pedig — tekintettel arra, hogy a Btk. 164. §-a értelmében «közigazgatási hatóság» elnevezése alatt: a bíróságok kivételével, minden állami, törvényhatósági és községi hatóság értendő — «közigazgatási hivatalnokoknak» tekintendők. (1840/98. B. M. kih. sz. a.)

— **A balázsfalvi kir. járásbíró aktáiból.** Hogy mennyire igaz az, amit mult számunkban a bírósági kezelő-személyzet szaporításáról mondtunk, tanúsítja a balázsfalvi kir. járásbíró következő végzése: Jelentése Thát György bírói végrehajtónak, melylyel a C. I.-nek T. B. elleni 50 frtos ügyében kiadott iratokat, miután árverést az ügyben tulterhelése folytán az 1881: LX. tcz. 103. §-a rendelkezéséhez mérten kitűzni nem képes, egy más bírói megbízott kiküldetése végett visszatérteszti. *Végzés.* A csekély járásbírói személyzet is munkával tulhalmozva lévén, a végrehajtási iratok Thát György bírói végrehajtónak oly utasítással adatnak vissza, hogy az árverést a megbízás sorrendjében a lehető közelebbi határidőre, mely még le nem foglaltatott, tűzze ki. Miről végrehajtató képviselője is felzetten értesítettik. A kir. járásbíróstól. Balázsfalván, 1898 május 24. A kir. járásbíró. (1898/90. sz. a.)

— **A budapesti végrehajtók ellen sok minden panasz merül fel.** Így a t. végrehajtó urak jövedelmük szaporítása végett az olyan végrehajtatók részére is kézbesítenek árverési hirdetmény-példányt, akinek zálogjoga már régen törölve lett, valamint az is megtörténik, hogy olyan ügyvéd is kap hirdetményt, aki sohasem volt érdekelve az illető ügyben. (*Ügyvédi körökből.*)

— **Becstelen cselekménynek tekintendő-e a párbaj megtagadása?** Bécsben egy végzett orvosnövendék egy kereskedőhöz, a ki tartalékos katonai accessista, több sértő katonai levelet intézett, a melyekre a czimzett nem reagált. Az orvosnövendék erre egy beadványt intézett a felettes katonai hatósághoz, amelyben azt a kereskedőhöz intézett leveleiről értesíti és egyidejűleg azt is közölte, hogy a kereskedő nyugodtan fogadta a hozzá intézett leveleket. A felettes katonai hatóság utasítása folytán már most a kereskedő a járásbírósnál becsületsértés miatt tett panaszt az orvosnövendék ellen, amely azzal végződött, hogy a vádlottat *felmentették*; a felmentés azzal indokoltatott, hogy a panaszban nem a sértő levelek inkrimináltak, hanem csupán a katonai hatósághoz intézett beadvány, amely egy becstelen cselekmény elkövetésének vádjával illeti a panaszost, aminőnek a katonai törvények szerint a párbaj megtagadása tekintendő. Ezen vádat azonban a fenforgó esetben nem lehet hamisnak tartani, mivel a panaszos maga is beismeri, hogy a hozzá intézett sértő levelekre nem is hederített. Felebbezés folytán a törvényszék azonban *megváltoztatta* az elsőbíró ítéletét, a vádlottat *bűnösnek* mondta ki a becsületsértésben és ezért őt *egy havi* elzárásra ítélte azon indokból, mert a vádlott ama védekezése, hogy a leveleknek a katonai hatósággal való közlése részéről nem történt sértő szándékkal, tartahatatlannal, mivel céljának elérése végett azon ténynek közlése, hogy a panaszos sértésekre nem reagál, elegendő lett volna és e czélból nem volt szükséges az aljas és meggyalázó tartalmu leveleket is közölni. A büntetés kiszabásánál a bíróság az alatomosságon, valamint a becsületsértés szándékos előkészítésén kívül még a vádlott vastag hálátlanságát is figyelembe vette, ki a panaszosnak egy 50 frtnyi kölcsön visszafizetésére irányuló felszólítására az inkriminált levelekkel és a katonai hatósághoz intézett sértő beadvánnyal válaszolt.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre .. 6 ft
negyedévre .. 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kodifikacionális kérdések. I. A teljeskorúság. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtl. — *Fogirodalom:* Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. A m. t. Akadémia megbízásából szerkeszti Fayer László. *Dr. Tarnai János* kir. ítélő táblai bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* A kezes kifogásai a hitelezői késedelem esetében. *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvédtl. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kodifikacionális kérdések.

I. A teljeskorúság.

A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztőbizottsága folyó évi április hó 1-én tartott ülésében azon kérdéssel foglalkozott, vajon leszállittassék-e a teljeskor ma fenálló időhatára? A bizottság abban állapodott meg, hogy a 24. életévet a teljeskorúság bekövetkezésének időpontja gyanánt továbbra is fen kell tartani.

A kérdés fontossága szükségessé teszi, hogy a bizottság megállapodásával, de a bizottsági tárgyalás alkalmával érvényesült nézetekkel is foglalkozzunk. A közzétett jegyzőkönyvekből dr. Sipőcz László előadó véleményével és azonfelül mindössze két ép olyan ellentétes, mint röviden jelzett nézettel ismerkedünk meg. Ez a sommás tárgyalás aggályokat kelthet az iránt, hogy a kérdés jelentősége igazi dimenzióban jelent-e meg a bizottság előtt?

De vegyük előbb szemügyre dr. Sipőcz argumentációját. Mindenekelőtt utal arra, hogy Francia-, Német-, Olasz-, Angolországban és Schweizban a 21. életév van elfogadva a teljeskorúság beállításának időpontjául és hogy a természetes értelmi és fizikai fejlettség dolgában a mi alsóbb osztályaink sem maradnak az idegen nemzetbeliek mögött. Utalt továbbá arra, hogy a gyámsági törvény megalkotása óta népnevelésünk sokat haladott, hogy a nagykorúsítások rendkívüli gyakoriak, hogy a saját keresetükre utalt 21 éves kiskorúakkal szemben a szülői és gyámi felügyelet amugy is csak névleges és hogy legalábbis visszatetsző, hogy a 16 éves feleség nagykoru, a 23 éves férj, a család fentartója pedig kiskorú legyen. Mindezek felsorolása után előadó amellett foglalt állást, hogy a 24 évet továbbra is fentartsuk.

Kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy a következtetlenség vádját a később felhozott argumentumok közül egyetlenegy sem enyhítheti. A 24 év fentartása mellett azt hozza fel az előadó ur, hogy «ez az állapot minálunk már századok óta így van». Ha két egyenlő értékű törvény közt kell választanunk, kétségtelen, hogy a százados mult erős támasza lesz az uralkodó jognak. De ha az egyik törvény reformra szorul, mivel elavult, mivel az átalakult életviszonyok közt elvesztette természetes szabályozó erejét és mint idegen test csak rombolólag hat az egészséges organismusra, akkor a százados mult felköltheti történeti érdeklődésünket, de éppen nem szolgáltathat okot arra, hogy a rossz törvényt fentartsuk.

Még fokozottabban gyöngé bázisra helyezkedik az előadó ur, amikor az 1877: XX. tcz.-re és az osztrák polgári törvénykönyvre hivatkozik. Az 1877-iki törvény a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezésével foglalkozik és így csak helyeselni lehetett, hogy nem érintette azt a jogállapotot, mely a gyámsági és gondnoksági ügyek határain kívül feküdt. Éppen az a felfogás téves, mely a teljeskorúság kérdését a

gyámi ügyek technikai kezelésének szempontja alá tolja és nem veszi észre azt, hogy a kérdésnek sociális elemei döntők. Amin tehát a gyámi törvény nem változtathatott, az egész jogéletünk revisiója alkalmával még nem vehető fel a meglévő értékes jogelvek inventáriumába. És mit mondjunk az osztrák polgári törvénykönyvre történt utalásra? Eme, a század elején törvényerőre emelkedett kodex csak nem szabályozhatja azt a kérdést, mely éppen a mai társadalmi és gazdasági helyzetből fakad! Attól tartunk, hogy a szomszédos Ausztriára «és az egyöntetűségekre való tekintetek» voltak itt mérvadók.

Egyenes ellentétben egyik korábbi fentidézett kijelentésével, hivatkozik azután az előadó ur arra, hogy a 21 éves korban a fizikai fejlettség sem kielégítő, amit a katonai kötelezettség kezdetének a 21 éves korra történt átvitele is igazol. Ez mindenekelőtt csak azt bizonyíthatná, hogy a 21. életév előtt hiányzik a fizikai fejlettség, de semmiesetre sem azt, hogy a fizikai fejlettség csak a 24. évben következik be. De azután mennyiben következne abból, hogy valakinek fizikai ereje a rendkívüli terhes katonai szolgálatra nem elégséges, hogy most már az illetőnek fizikai és értelmi fejlettsége egy önálló gazdasági existenciának megállapítására sem elégséges?

A müindokok közt a katonai kötelezettség is szerepel, mely a vagyon feletti rendelkezésnek útjában állana. Ha erre az osztrák polgári törvénykönyv készültkor tekintettel lettek volna, ugy a teljeskorúság beálltát a 30. életévre kellett volna kitolni. A katonai szolgálatra és a hosszú tanulmányidőre való utalásnál önkénytelenül kérdezzük, vajon Francia-, Német- és Olaszországban nem létezik-e szintén tanulmány és katonai szolgálat?

A tévedésekre azonban igazi világot csak az vet, amit az előadó ur fiatalságunk erkölcsi kvalitásáról mond. Azt állítja, hogy fiatalságunkban nagy a hajlam a könnyelműségekre és emiatt sok vagyon menne veszendőbe, ha a nagykorúság már a 21. életévben bekövetkeznék. A lányok tekintetében pedig elégségesnek tartja ráutalni, hogy mily nagy a megesett s a ledér életet keresetképen üző hajadonok száma. Nagyon is meddő dolog volna disputációt folytatni afelett, vajon fiatalságunk tényleg megérdemli-e ezt a rossz osztályzatot az erkölcsökből és vajon e tekintetben nálunk tényleg rosszabbak-e az állapotok, mint a külföldön? De azt már semmiesetre sem acceptálhatjuk, hogy a kiskorúság erkölcsnemesítő hatással járna és még kevésbé bírjuk felfogni, hogy mennyiben akadályozhatná meg a kiskorúság a lányok bukását? Ha e tekintetben megjavítani akarjuk a létező állapotokat, ugy gondoskodnunk kellene arról, hogy a bűnre való csábítás ne csak a leányra, hanem a csábítóra nézve is végzetessé váljék. A német polgári törvénykönyv 825. §-a, mely kártérítési kötelezettséget állapít meg annak terhére, aki a függőségi viszonyon visszaélve egy nőszemélyt házasságon kívüli közösülésre rábir, több védelmet fog nyújtani, mint a kiskorúság bármely mesterséges meghosszabbítása. Aki ismeri azokat az erkölcsi elveket, melyekkel egy akármilyen minőségben szolgálni kényszerülő nőszemélynek küzdenie kell, az a nő bukásának okát nem fogja a teljeskorúság beálltának időpontjában keresni.

Ami az előadói véleményből residuumképen megmarad, az a meglevő vagyon fentartására irányuló törekvés. Legyen szabad azonban megtudni, hogy tulajdonképen kinek számára készül a polgári törvénykönyv? A népnek azon elenyészően csekély töredéke számára, mely árvaszéki kezelésre alkalmas vagyonnal bir, avagy a nép összességének számára? Ha a gazdag fiatalság könnyelmű, ezért a mi egészséges, törekvő fiatalságunk összességére lánczokat rakjunk? Nézzen körül az előadó ur a gyárakban, műhelyekben, irodákban és üzletekben, látni fogja azt a fiatalságot, melyet törvényeink éretlennek deklarálnak és látni fogja, hogy gyáros és bankár oly vagyont, oly ügykört biz eme fiatalságra, amilyent törvényeink még az árvaszékekre sem biznak. És ez a fiatalság szenvedjen amiatt, mert bizonyos társadalmi rétegben a vagyonnak megvan az a tendenciája, hogy a fiatalság kezében pusztul?!

A kiskorúság a cselekvési képesség korlátozását jelenti. Aki tehát kiskoru, a benne rejlő gazdasági erő szabad érvényesítésében akadályozva van. Helyes és józan lehet-e tehát oly törvény, mely a népesség egy bizonyos részére nézve megnehezíti a szabad gazdasági érvényesülést? De a nép nevelésének szempontjából is végzetes oly embereket függőségi viszonyban tartani, akik érettek a szabadságra. Az önállóság tudatában nagy erkölcsi erő rejlik és rosz politikus, aki ezt az erkölcsi erőt elnyomja. És milyen törvényhozási szellem az, mely a fiatalságra egy bizonyos korban nyugodtan rá bizza a haza védelmét, mely ebben a korban már elvárja tőle, hogy az állami és társadalmi rendet respektálni tudja és azután remegve gondol arra, hogy néhány forintját nem jól fogja kezelni.

Pedig ami a kezelést illeti, nincs oly 21 éves fiatalság, mely az árvaszékeknél a vagyont jobban nem kezelné. Készpénz gyümölcsözőbben van elhelyezve a bankban, mint az árvaszékeknél, hogy pedig birtokot vagy házakat árvaszéki iktató, scontró és jelentések, de még 1, 2, 5 és 10 százalékos gyámi és gondnoki jutalmak nélkül is lehet kezelni, ezt bizonyítani talán felesleges is. Én tehát eltérőleg az előadó ur nézetétől, nem tekinthetek oly borzalommal arra az eshetőségre, ha a 21 éves férfi tanulmányai közepette kénytelen volna pénzét az árvaszéktől átvenni és a bankba helyezni, vagy pedig házát és gazdaságát a gyámnál olcsóbb kezelőre bízni.

Mindez különben jelentéktelen, mert hisz a törvény azoknak, akik üvegházakért rajongnak, megadja a kiskorúság meghosszabbításának eszközét. De azért, mert néhány ezer kiskorúnak vagyona van, vagy azért, mert a fiatalság egy kis töredéke 21 éves korában tanulmányait be nem fejezte, az ország egész fiatalságát 24. életéveig gyámság alatt tartani igaztalan volna. Itt tehát csak az lehet mérvadó, hogy fiatalságunk átlaga 21 éves korában érett-e az önállóságra és hogy bölcs törvény-e az, mely az önállóságra irányuló törekvést megnehezíti?

Dr. Imling Konrád szerint a 24 éves teljességkorúság fentartandó, mert a megélhetés feltételei nem hogy könnyebültek volna, hanem ellenkezően megnehezedtek, úgy, hogy az emberek átlag sokkal később juthatnak önállóságra. Tehát mert a megélhetés, az önállóság elérése nehezebb lett, a törvénynek a megélhetést, az önállóságra juthatást még inkább meg kell nehezítenie! Ha azonban dr. Imling álláspontja azt jelenti, hogy az önállóság úgy sem érhető el, minek tehát a teljességkorúság, úgy tudnunk kellene, hogy mit ért ő tulajdonképen önállóság alatt. Én az önálló gazdasági existencia alatt nemcsak azt értem, ha valakinek üzlete vagy birtoka van. Ami pedig a megélhetést illeti, úgy én azt hiszem, hogy a kiskorúság bilincse épen a szegényeket, vagyis azokat nyomja legjobban, akik munkájuk után élni kényeszerülnek.

A bizottságban helyes elvi álláspontra csakis dr. Vavrik

helyezkedett, midőn a korleszállítás mellett szólalt fel, de sajnáljuk, hogy a 22. és nem a 21. életévet ajánlotta és hogy ezen kérdésnél az ő széles látkörű felfogását behatóbban nem indokolta.

Dr. König Vilmos.

Jogirodalom.

Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. A m. t. Akadémia megbízásából szerkesztte Fayer László. II. kötet. Budapest. 1898.

Alig másfél esztendeje, hogy a fenti munka első kötetének megjelenését jeleztem e lap olvasóinak (1896. 51. sz.) és ime, már a második terjedelmes kötet is a könyvpiacra van. Fayer tanár ur valóban nagy munkát végzett azóta; elismeréssel tartozunk neki nemcsak azért, hogy a tanulságos anyag folytatását oly gyorsan kezeinkbe juttatta, hanem az anyag megválogatása és elrendezése miatt is.

Már a bevezetésben (IX. és köv. ll.) egy érdekes felfedezést közöl velünk: az országos albizottság tervezetét az anyagi büntetőtörvényről, mely az országos levéltárban található nem lévén, a nádori titkos levéltárból tétetik közzé. Fayer ur gondosan kijegyzi a tervezetnek a végleges javaslattól való eltéréseit s így a törvényhozási eszmék fejlődésének kutatója hasznos tanulmányokat tehet a két szöveg körül.

Különös figyelmet érdemel a javaslatnak a végleges szövegből kimaradt XLVII. fejezete, mely három §-ban (436., 437., 438.) egy régi sui generis magyar delictumot kívánt fentartani. A dolog ez:

Régi gravamen volt, hogy a kormány, a törvényhozás ellenkezését megkerülendő, az országgyűléstől meg nem szavazott adókat vagy a megszavazottaknál nagyobb összegeket, sőt meg nem szavazott ujonczokat is ajánlatot fel magának a megyék részéről. Az alkotmány elveinek e megsértése erkölcstelen kegyhajhászatra is nyújtott módot és ismételve tilalmaztatott (1504: I., 1715: VIII., 1790: XII.); utoljára az 1825/27: IV. tcz. újította meg a tilalmat. Már az 1504-iki törvény büntetés alá vonta valami névtelen delictum czímén, s az albizottság zsarolással, illetve emberrablással terhelte a törvényhatóság azon tagjait, kik a jogellenes határozat hozatalában részt vettek és azon tisztviselőket, kik a végrehajtásnál közreműködtek. A propositiót — mint már említők — a nagybizottság mellőzte.

A jelen kötet jó nagy részét (mintegy 220 oldalt) bűnügyi statisztika foglalja el, mely az ország kriminalisztikai képét tárja elénk az 1831-től 1840-ig terjedő időszakban. Bármily érdekes e kimutatás kulturpolitikai szempontból, mégis igen bajos annak belső értékéről véleményt mondani. Kétségtelen, hogy maga az összeírás sem történt tudományos szabályok szerint; még kétségtelenebb, hogy a rovatokban előforduló delictum-elnevezések nem voltak sem határozottak, sem országszerte ugyanazon értelemben elfogadottak. Van ott pl. egy rovat, melynek czime ez: «történetes gyilkosok és verekedők». Mit kell e kifejezések alatt értenünk? A mai törvény 306. §-a szerinti halált okozott súlyos testi sértést, vagy a 308. §. szerinti tömeges bántalmazás közben okozott halált, vagy a 281. §. szerinti impetust, vagy általában u. n. «alkalmi bűnözést», vagy épen culposus emberölést? Ki merné ezt a statisztikai felvételt rendelő utasítás ismerete nélkül eldönteni? Különben az összeírás tisztán a felállítandó börtönök számának és helyének megállapítása czéljából történt s így lehetett annak relativ értéke, bár maga a bizottság elismeri (510. és köv. ll.), hogy hézagosak, mert több törvényhatóság absolute nem volt reá birható az adatok beküldésére.

Az előttünk fekvő kötet legfontosabb részének mi az országos választmány ülési jegyzőkönyveit tartjuk. A börtönrendszer főelveiről folytatott vita még ma is tanulságos. A kor nagy börtönügyi kérdései (magány- vagy hallgató

rendszer?) két táborra osztotta a magyar törvényhozókat is. Tudvalevőleg a magányrendszer győzött, de voltak közvetítő indítványok is, amelyek ma már nem igen ismeretesek. Az egyik párt mindkét rendszerrel kísérletet kívánt tenni és próbaképen egy magány- és egy hallgató büntető-intézetet akart felállítani; a másik egyazon intézetben akarta próbaképen létesíteni mindkét rendszert, a hallgatót a kisebb, a magányosat a nagy bűnösök számára.

Ujabbkori kodifikációink előzményei jutottak eszembe, mikor olvastam az országos bizottság vitáit a bűnvádi eljárás alapelveiről, különösen az esküdtzékről (350—382. ll.) A kérdés szervezeti fontosságánál fogva ezt tárgyalták legelőbb.

Az esküdtzék körüli eszmecsere tudvalevőleg megújult, mikor vagy tizenöt évvel ezelőtt a most már törvénynyé lett büntető perrendtartás első tervezete volt discussio alatt. Szembeötlő a különbség az akkori és a napjainkban divó vitázati módszer között. A bizottság vitatkozása tárgyilagossá, szenvedély nélküli volt, némelyik argumentum (pl. a nemzeti-ségi) egyáltalában nem szerepelt. Óvatosan kerültek az u. n. politikai szempontok érvényesítését s majdnem kizárólag justitiális tekintetek uralkodtak a vitában. Érdekesnek tartom a szakbiróságot pártoló kisebbség véleményében a többség azon tévedésének helyreigazítását (364. l.), mintha az esküdtzéki bíráskodás szükségképen a szabad bizonyítékok rendszerével járna. Helyesen utal a kisebbség Anglia példájára, hol a törvényes bizonyítékok az esküdteket is kötelezik. «Erkölcseleg», mondja a kisebbség; de hát van-e gyakorlatilag más kötelelem a bíráskodásban?

Az eljárásra vonatkozó bizottsági jegyzőkönyvek nemcsak most jelzett tartalmuknál fogva érdekesek, hanem elégtételt szolgáltatnak a politizáló magyar embernek is. Örömmel fogja látni, hogy azon eszmék, amelyek akkoriban mint radikális követelmények szerepeltek, ma nagyrészt törvény nélkül, az önkéntes jogfejlődés útján megvannak valósítva Magyarországon. A törvény előtti egyenlőség, a vádely, a nyilvánosság és a védelem követelményei 1872 óta gyakorlatilag bevitettek a büntető törvénykezésbe; az 1896. évi XXXIII. tcz. e részt már teljesen kész alapon fog életbe lépni és csak technikai szabályozásukkal kellett foglalkoznia. Mily nehézségekkel járt volna ezen intézmények meghonosítása a 40-es években!

Az országos bizottság jegyzőkönyveinek az anyagi büntető-jogra vonatkozó részeiről (382—393. ll.) kevés a mondani valónk. E munkálat aránylag sokkal ismertebb, mint az eljárási és a börtönügyi javaslat. Van azonban egy nagy terjedelemben tárgyalt kérdés, amelyet még ma sem sorozhatunk a véglegesen megoldottak közé. A halálbüntetés problémája közelebb vagy távolabb jövőben ismét foglalkoztatni fogja a magyar törvényhozást. Jó lesz tehát elolvasni a bizottságban pro et contra felmerült véleményeket. Csak annyit jegyzünk meg, hogy mindkét párt az utilitárius álláspontból érvelt, amint hogy legislatorius célokból nem is lehet másként.

Dr. Tarnai János,
kir. ítélő táblai bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kezes kifogásai a hitelezői késedelem esetében.

Feltűnést keltett úgy jogászai, mint kereskedői körökben a *Jogl. Közl.* f. évi 20. számú mellékletén 137. l. közzétett I. G. 25. számú curiai felülvizsgálati határozat, amelynek értelmében a készfizető kezes is szabadul kötelezettsége alul, ha a hitelező a közvetlen adós ellen a követelés behajtása körül annyira késedelmes volt, hogy az ellen a visszkereseti igény sikerrel többé nem érvényesíthető. A feltűnés annyival inkább érthető, mert a három hónappal előbb hozott I. G. 375/97. sz. felülvizsgálati határozat az ellenkező elvet monddta ki.

Ha ezen határozatnak a megbirálására vállalkozunk, úgy vizsgálnunk kell mindenekelőtt azt a különbséget, amely a közönséges kezes és a készfizető kezes között létezik, és másod-sorban azt a körülményt, hogy egyáltalán helyesen adjuk-e a kezesnek a kezébe azt a kifogást, amelynek értelmében megszűnik kötelezettsége, ha a hitelező az egyenes adós ellenében a behajtás körül késedelmeskedik.

I. Ugy magánjogi, mint kereskedelmi jogi szabályaink értelmében — a keresk. törvény 270. §-a — készfizető kezes olyan kezes, aki nem követelheti az egyenes adósnak előzetes beperelését. A kezesség ugyanis subsidárius kötelezettség, amely feltételezi a főadósságnak a fenállását és azzal együtt megszűnik maga is. A kezes jótáll a hitelezőnek, hogy a követelése az egyenes adóson meg lesz vehető, ellene tehát rendszerint csak annak kimutatásával fordulhat a hitelező, hogy az egyenes adóstól nem volt képes a követelést behajtani. Ennek a kimutatását a készfizető kezes elengedi és jogot ad a hitelezőnek arra, hogy a követeléssel egyenesen ő ellene fordulhason. Ez a tényleges különbség a kétféle kezesség között, de abban ismét egyeznek, hogy mindkettő csak kezesség, csak járulékos természetű.

A hitelező késedelmének jogkövetkezményeképpen a kezességi kötelezettség megszűnését azért szokták levonni, mert az egyenes adós helyett fizető kezest visszkereseti jog illeti meg az egyenes adós ellen, ha tehát a hitelező az okozója annak, hogy ez a visszkereseti jog elértéktelenedett, úgy ő nem követelhet a kezestől fizetést, mert hiszen megkárosította őt a fizetendő összeg erejéig.

Ez a visszkereseti jog megilleti az adós ellen ép úgy, mint a közönséges kezest, a készfizető kezest is. Az előbb ismertetett kifogásnak a rációja tehát kihat a készfizető kezességre is és nem forog fen elvi ok ama felfogás mellett, hogy megtagadjuk ezt a kifogást a készfizető kezestől, de megadjuk a közönséges kezesnek.

Csak az képezheti tehát a kérdés tárgyát: megállhat-e ezen kifogás annak dacára, hogy a készfizető kezes lemondott az egyenes adós előzetes beperelésének a követelhetőségéről, hogy tehát a hitelező őt egyenesen megperelheti és ő egyetemleg szavatol az egyenes adóssal a hitelezővel szemben? Hiszen itt a hitelező nem tartozott az egyenes adós ellen fordulni, hanem érvényesíthette a követelését egyenesen a kezes ellen, a kezesnek mindig készen kellett a fizetéssel állnia, lehet-e ennek dacára azt mondani, hogy ez a kezes kifogást merithet abból, ha a hitelező késedelmes volt az egyenes adós ellenében?

Igaz: a hitelező nem is tartozott ezen követelését az egyenes adós ellen érvényesíteni és a fizetést egyenesen a kezestől követelhetette. De a kezesnek ismertetett kifogása nem ezen momentumhoz fűződik, hanem az egyenes adós elleni visszkereseti jophoz, amely a mindkét nemű kezest csak a fizetés után illeti meg: a készfizető kezes is csak annak az összegnek a visszafizetését követelheti az egyenes adóstól, amelyet neki a kezesség alapján fizetnie kellett. Ha a hitelező késedelmeskedik, a fizetést későn követeli s követelését annyira elkéssetten érvényesíti, hogy az egyenes adós-nak időközben történt tönkrejutása miatt a készfizető kezes igényét az egyenes adós ellen sikerrel már nem érvényesítheti: úgy tőle sem lehet megvonni azt a jogvédelmet, amelyet megadtunk a közönséges kezesnek. Ismétlem: ez a kifogás a kezest azért illeti meg, mert a hitelezőnek késedelmé miatt visszkereseti joga elértéktelenedett és e tekintetben a kétféle kezes közt különbséget tenni nem lehet.

Véleményem ezek szerint az idézett határozat felfogásával egyezik annyiban, hogyha ezen kifogást megadjuk a közönséges kezesnek, úgy azt a készfizető kezestől sem lehet megvonni.

Az eddigi joggyakorlat tett e tekintetben némi különbséget a kétféle kezes között, nevezetesen 8110/90. sz. a. kimondta a Curia — Márkus I. 421., — hogy «a készfizető kezes egyetemleges adós-nak lévén tekintendő, a hitelező és a főadós között a fizetés idejére vonatkozólag létrejött újabb megállapodás kötelezettségén mit sem változtat».

Egy előfordult esetben a budapesti kir. tábla váltótanácsa a következőket mondotta ki: «Figyelmén kívül hagyandó alperesnek azon védekezése, hogy miután felperes a főadóssal szemben a neki járó értékek követelése tekintetében mulasztást követett el, alperesnek kezességi nyilatkozata hatályát veszítette, mert az alperest a kereskedelmi törvény 268., 269. és 270. §-ai értelmében terhelő egyetemleges kötelezettségéből folyólag felperes jogosítva van a kötelezettség teljesítését — tekintet nélkül arra, hogy a követelés a

főadós ellen behajtható-e vagy sem — egyenesen és közvetlenül alperestől követelni és ennél fogva sem az egyenes adós vagyoni állapota, sem a hitelezőnek ezzel szemben követett eljárása alperes egyetemlegesen kötelezett fél kötelezettségére befolyással nem bír». Ezzel szemben a Curia: «A másodbíróság indokaiban kifejezést nyert ama jogelv, hogy a kereskedelmi ügyletből eredő vagy kereskedelmi ügyletet képező kezesség eseteiben a hitelezőnek a főadóssal szemben követett eljárása a kezes, mint egyetemleges adós, kötelezettségére befolyással feltétlenül nem bír, ily általánosságban a kereskedelmi törvény 268—270. §-aiban foglalt rendelkezésekből le nem vonható, mert ezek szerint a kereskedelmi kezes egyetemleges kötelezettségében áll ugyan a főadóssal és sem a követelés felosztását, sem a főadós előzetes beperelését nem követelheti és csakis a 270. §. első bekezdésében körvonalozott kifogásokkal élhet, egyéb tekintetben azonban és különösen a hitelező vétkességének következményeire nézve a köztörvényi jogelvek szolgálnak irányul».

A Curia ebben az utóbbi esetben — amint látjuk — azon, általam helyesnek vitatott álláspontra helyezkedett, hogy a hitelező késedelmének következményei tekintetében a közönséges és a készfizető kezes között különbséget tenni nem lehet.

A fentidézett I. G. 375/97. számú felülvizsgálati curiai határozat az ellenkező álláspontot azzal okolja meg, hogy «a készfizető kezes a főadós kötelezettségéért, ennek lejártával, egyetemleges adóstársnak tekintetvén, a hitelező abból a célból, hogy a készfizető kezessel szemben fenálló jogát érvényesíthesse, a követelésnek a főadóstól határozott idő alatt leendő behajtására nincs kötelezve és a behajtást az elévülési időn belül a főadós avagy a készfizető kezes ellenében tetszés szerinti időben eszközölheti».

(Bef. köv.)

Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **A Btk. szigora.** Minap egy aggastyán, hét gyermek atyja, lopás miatt vonatott kérdőre a budapesti büntető-törvényszék egyik ítélő tanácsa által. A vádlott két forint értékű vasdarabokat lopott. Megelőzőleg már két ízben hasonló csekély értékű vasdarabok lopása miatt volt büntetve. A vádlott azzal védekezett, hogy nem volt munkája és éhező gyermekei számára nem birt kenyeret keresni. Az elnöklő bíró a hat havi börtönbüntetést megállapító ítélet kihirdetésekor kijelentette a vádlott előtt, hogy a törvény korlátot szab a bírói kegyelem gyakorlásának és hogy nincs bíró az egész országban, aki a kiszabott büntetésnél kisebbet volna jogosítva kimérni. A vádlott kétségbeesetten hallgatta végig a bíró kijelentését, igen nagyot sóhajtott, az ég felé fordította tekintetét és felebbezést jelentett be az ítélet ellen, melyben a közvádoló megnyugodott. Az összes jelenlevők tanúi voltak annak, hogy a valóban mélyen megindult bíróság mennyire szeretett volna az igazán szerencsétlen emberen segíteni, ha a törvény kérlelhetetlen korlátot nem szabna még ez idő szerint a bírói enyhítési jog gyakorlásának. A gyakorlatban gyakran oly életviszonyok tárnak az ítélkező bíró elé, amelyeknél — még a 338. §-nak fenforgása esetében is — a hat havi minimális börtönbüntetés (a 92. §. esetében), mint tulzott szigor jelentkezik. △

— **A bírósági kézbesítések körül tapasztalt szabálytalanságok megszüntetése tárgyában** a belügyminiszter 66,673/98. sz. a. következő rendeletet bocsátotta ki:

Az igazságügyi miniszter urnak folyó évi július 17-én 8247. szám alatt kelt átiratából arról értesültem, hogy az egyes törvényszékek és járásbíróságoknál feltűnően számos oly kézbesítői jelentés lett iktatva, melynek tárgya az volt, hogy a kézbesítés nem sikerült.

Az észlelt esetek nagy száma arra enged következtetni, hogy a kézbesítésekkel megbízott közegek ezen feladatuk teljesítésében nem a kellő lelkiismeretességgel járnak el.

Minthogy a kézbesítések körüli gyakori fenakadások, amellet, hogy az iratok visszaküldözgetése a bíróságoknak felesleges teendőt okoz, az igazságszolgáltatás egész menetére káros visszahatással vannak, a közigazgatási hatóságok eljárását hátrányos színben feltüntető szóban levő visszasságok kiküszöbölése céljából, utalással az 1888. évi július hó 1-én

40,004. szám alatt kiadott itteni körrendeletre, felhívom a törvényhatóságot, hogy a kézbesítésekkel az 1875: X. tcz. rendelkezései alapján megbízott közegeknek szigorú fegyelmi megtorlás terhe alatt köteleességükkel tegye, hogy a kézbesítések teljesítésénél az illető egyén személyazonosságáról mindannyiszor alaposan győződjenek meg, lakásváltoztatás esetén a fél új tartózkodási helyét alaposan kutassák, s e részben a bíróságoknak pontos, megbízható adatokat szolgáltatassanak. Továbbá felhívom a törvényhatóságot, hogy intézkedjék az iránt is, hogy a községekben a kézbesítéseket a községi vagy körjegyzők lehetőleg személyesen teljesítsék, amennyiben pedig külön kézbesítők vannak alkalmazva, azokat teendőik iránt alaposan kioktassák és a kézbesítések pontos teljesítése körül szorosan ellenőrizzék.

Végül felhívom a törvényhatóságot, hogy egyszersmind szigorúan rendelkezék az iránt is, hogy a kézbesítők ellen egyes konkrét esetekben emelt panaszok mindig azonnal soron kívül intéztessenek el, s minden egyes felmerült esetben a visszasságok megszüntetése és a szabálytalan eljárások megtorlása iránt tett intézkedésekről a feljelentést vagy panaszt tevő kir. bíróság közvetlenül értesíttessék.

Elvárom a törvényhatóságtól, hogy a kívánt cél elérése érdekében minden irányban azonnal a kellő eréllyel intézkedjék és az eszközöltekről hozzám kimerítő jelentést tegyen.

Budapesten, 1898 június 30-án.

— **«Az anyakönyvvezetők kézikönyvét»** adta ki dr. Gaár Vilmos miniszteri segédtitkár. Az állami anyakönyvvezetésről megjelent munkák közül e munka kiválik az által, hogy nem csupán az illető törvények, rendeletek és határozatoknak gyűjteményes összeállítása, hanem egyszersmind minden fontosabb kérdésben megfelelő magyarázatot nyújt, utmutatással szolgál. Így pl. a házassági akadályok aluli felmentések tárgyában, a külföldinek Magyarországon kötendő házasságáról. A magyar házassági jognak Horvát-Szlavonországokkal való viszonya külön fejezetben részletesen van tárgyalva, a külföldi házassági jogokról gyakorlati jelentőségű áttekintés foglaltatik a munkában; a bírói kiigazítás kérdése elméleti és gyakorlati alapon teljesen ki van dolgozva. Ehhez járul még, hogy a műben az igazságügy-miniszteriumnak azok az elvi jelentőségű határozatai is közölve, melyek eddig sehol sem jelentek meg. (Kiadja Grill Károly.)

— **Az indítvány előterjesztése határidejének számítása.** A budapesti kir. büntető törvényszék 9103/98. B. számú végzésében félretett egy hamis vád miatt előterjesztett feljelentést, mert a törvényszéki végzés, amelynek kézbesítése napjától volt a három havi indítvány előterjesztési idő számítandó, H. Sándornak 1897. évi október hó 25-én kézbesítettett, feljelentését H. Pál ellen hamis vád miatt azonban csak 1898. évi január hó 25-én, vagyis a 92-dik napon adta be és ez okból az mint elkéssetten beadott, nem jöhetett figyelembe a Btk. 112. és 3. §-ai alapján. A budapesti kir. ítélő tábla azonban f. évi március 5-én 3676/98. B. sz. a. hozott végzésében megváltoztatta az elsőbíróság végzését és H. Pál terhelt ellen a Btk. 229. §-ába ütköző hamis vád vétsége miatt az előnyomozást elrendelte. *Indokok:* «H. Pál mostani terhelt H. Sándor mostani panaszos ellen a budapesti m. kir. államrendőrségnél 1897 július 25-én 35,226. sz. a. család miatt tett bünvádi feljelentést. Ennek folytán az államrendőrség H. Sándort kihallgatás végett megidézte ugyan, ez azonban személyesen nem jelent meg, hanem maga helyett W. Károly nevű segédjét küldte, aki ki is lett hallgatva; ez után pedig H. feljelentését visszavonta. Így történt, hogy a budapesti kir. büntető-törvényszék 69,416/97. B. sz. végzéssel H. feljelentését visszavonás okából félretette és a végzés H.-nak 1898. évi október hó 25-én kézbesítettett. Ezek szerint a most panaszolt cselekmény valódisága esetén a Btk. 229. §-ába ütköző hamis vád vétségét képezné, melyért sértett H. Sándor az idézett 229. §. és a büntető-törvénykönyv 112. §-a értelmében három hónap alatt kereshet büntetőjogi megtorlást. Ennek a három hónapnak utolsó napja a már előadottak szerint 1898 január 25-diki, vagyis épen a feljelentés beadásának napja volt. Ezek szerint a feljelentés elkéssettnak tekinthető nem lévén, az eljárás folyamatba tételét el kellett rendelni.» △

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Egy libaczomb miatt. B. — Főtárgyalás az esküdtbiróságok előtt. Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A kezes kifogásai a hitelezői késelem esetében. Dr. Gold Simon budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egy libaczomb miatt.

Igenis, cikkünk egy libaczombról fog szólni, egy sült libaczombról, mely mozgásba hozta bírói testületek teljes apparátusait és komolyan foglalkoztatta a jogászi elméket.

Egy kis pestmegyei faluban libát loptak.

A csendőrség kinyomozta a tetteseket, akik beismerték a cselekmény elkövetését, azt is bevallották, hogy a lopott libát megsütötték és nagyrészt megették.

A maradékot, egy bögre zsirt és egy libaczombot a csendőrök elkobozták és ideiglenesen a községházánál letéteményezték, ahol is a községi bíró és esküdt vették a corpus delictit őrizet alá.

A pecsenyeillat addig csiklandozta a bíró és az esküdt étvágát, amíg a libaczombot kettétörve, abból az élvezhető részt leették, míg a maradékot, mely már megpenészedett, a csonton hagyták.

Amikor a csendőrök beakarták szállítani a tettesekkel együtt a «bünjelet» is a bírósághoz, látták, hogy a libaczomb husának legnagyobb része le van a csontról rágva. Buzgó és pontos hivatalnokokhoz képest jelentésükben nem feledkeztek meg erről a körülményről sem, sőt az előnyomozatot a «fenforogni látszó» ujjabb bűncselekmény kiderítése végett a tényállásnak e részére is kiterjesztették.

A bűnvizsgálat megejtése után egyszerre arra ébredt a községi bíró, hogy a pestvidéki kir. törvényszék a betöréses lopással vádolt cigány mellett őt is vád alá helyezte a Btk. 462. §-ába ütköző hivatali sikkasztás büntette miatt, míg az esküdt csak orgazdaság vétsége címén került a vádlottak padjára.

És megtartatott az operettbe illő végtárgyalás.

A szegény bíró eleinte tagadta a terhére rótt rettenetes bűncselekményt, majd vádlottársra és a tanuk vallomásának hatása alatt szégyenkezve vallotta be, hogy a «közvagyont» így megrövidítette.

A kir. ügyészség képviselője kifejtette, hogy itt hivatali sikkasztás forog fen, amelyet — tekintettel arra, hogy az elsikkasztott tárgy értéke az ezer frtot nem haladja túl — a büntetőtörvény két évtől öt évig terjedhető börtönnel, valamint hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével büntet. Rámutatott a közvád képviselője a fenforgó enyhítő körülményekre is, amelyeknek figyelembe vétele mellett a 92. §. alkalmazását proponálta.

A védő jogi fejtegetései természetesen felmentésre irányultak.

A bíróság felmentette a vádlottakat az ellenük emelt vád alól, a Btk. 75. §-a alapján, mivel cselekményük nem birt jogsértő szándékkal, — azonban az iratokat a fenforogni látszó fegyelmi vétség megtorlása végett az illetékes közigazgatási hatósághoz rendelte áttenni.

A kir. ügyész — és ez ismét természetes — az ítélet ellen felelbezett.

Nem komikus oldalai miatt ismertettük ez esetet, mert van annak komoly tanulsága is.

Képe ez az eset annak, mint lehet egy nevetségesen csekély horderejű, jelentőség nélküli dolgot felfujni, miként eshetik meg az, hogy egy értéktelen tárgy miatt mozgósíttatik csendőrség, járásbírói és központi vizsgálóbíró, vádtanács, ítélő tanács, ügyész, védő.

Ezzel a mikroszkopikus csekélységű ügygyel az állam órákon át volt kénytelen foglalkoztatni bírait, elvonva őket komoly és magas hivatásuktól.

Példája ez ügy a hivatali tulbuzgalomnak, mely mindenütt bünt kutat és mely nagyképű fontoskodással főhivatásának tartja a vádlottak statisztikájának szaporítását.

De elszomorító ezen esetnek tanulsága abban az irányban is, hogy minő könnyen vád alá kerülhet nálunk a polgár, súlyos, megbélyegző cselekmény címén; hogy egy gyerekes, pajkos, incorrect, de kis jelentőségű botlás kiteszi a börtönné, a hivatalvesztésnek és örök szégyennek.

A hivatali sikkasztás miatt emelt vád és vádhatározat jellemzően illusztrálja, mily rendkívüli, fokozott védelemben részesül minálunk a — libaczomb. B.

Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt.*

A resumé és a kitanítás.

A kérdések felolvasását követi az elnöknek az esküdtekhez intézett fejtegetése.

A legvitásabb kérdés az esküdtszéki eljárásban az, vajon elnöki záró előadás szükséges-e és ha igen, mi legyen tartalma. Az angol bíró az esküdteknek a bizonyítás szabályait magyarázza meg és kifejti azok alkalmazását a fenforgó esetre. A francia bűnvádi eljárás pártatlan resumé adatott elő az elnökkel, mely összefoglalta az eset összes mozzanatait; célja leginkább az volt, hogy támogassa az esküdtek emlékező tehetségét. Ezen resumé találjuk meg a mi 1867-iki Szabályzatunkban, mely kimondja, hogy az összefoglalás feladata abban áll, hogy az esküdtek előtt minél nagyobb világosságba helyezze a vád és védelem erősségeit, hogy az ügyet egyszerű alkatrészeire visszavezesse s hogy különválasszon tőle minden idegenszerűt, mi az esküdtek figyelmét másfelé térítvén, őket tévedésbe hozhatná. A francia törvényhozás a resumét 1881-ben, némelyek szerint, mivel az elnökök nem voltak képesek pártatlanságukat fentartani, mások szerint mivel az egész előadás még ha nem káros is, felesleges: egyszerűen megszüntette.** Belgiumban már sokkal előbb szintén eltörölték. Az osztrák bűnvádi eljárás összeegyezteti az angol és a régi francia rendszert; az elnök resumét is, kitanítást is ad elő. A kitanításban azonban nem a bizonyítási szabályokról szól, hanem megmagyarázza az esküdteknek az alkalmazandó törvényt, a

* Az előbbi közl. I. a 23. 24. és 27. számban.

** Sőt szükségesnek tartotta a francia törvényhozás valósággal megtiltani a resumét. Az új 336. §. így szól: Le président, après la clôture des débats, ne pourra, à peine de nullité, résumer les moyens de l'accusation et de la défense. II. rappellera aux jurés les fonctions qu'ils auront à remplir.

büntetendő cselekmény ismérveit és a törvényes fogalmak értelmét. A német bünvádi eljárás még közelebb megy az angol felfogáshoz, a mennyiben a resumét elejti s az elnök, a nélkül, hogy a bizonyítékok mérlegelésébe bocsátkoznék, az esküdteket kitanítja azon jogi szempontok tekintetében, melyeket a számukra kitűzött feladat megoldásánál szem előtt kell tartaniok. A német bünvádi eljárás 1896-iki novellajavaslatát ezt az elnöki előadást elégtelennek deklarálja és behozza a kitanítás mellé a francia resumét is.*

A magyar *BP.* elejti az 1867-iki Szabályzatban foglalt resumét és a német törvénykönyv álláspontjára helyezkedik, mely szerint elegendő a jogi kitanítás. Vajon nem fogja-e a gyakorlat megérlelni ugyanazon meggyőződést, melyet megérlelt Németországban, hogy t. i. a resumé visszaállítása szükséges?

A törvény határozmányai ezek:

Az elnök utmutatást ad az esküdteknek feladatukról és működésök köréről, megmagyarázza nekik az általuk megoldandó jogi kérdéseket, az alkalmazandó törvényeket, ezeknek a vád tárgyává tett bűncselekményre való alkalmazásánál irányadó szempontokat, végül a feltett kérdéseket. Fejtegetésében nem szabad véleményt nyilvánítani sem a bizonyítás eredményéről, sem a bizonyítékok mérlegelése tekintetében.

Az elnök fejtegetését senki sem szakíthatja félbe és nem is teheti felszólalás tárgyává.

A felek bármelyikének kívánatára az elnök fejtegetésének a jogi kérdésekre vonatkozó része a jegyzőkönyvbe felveendő. Szükséges ez különösen a miatt, hogy eshetőleg a semmisségi panasz a jegyzőkönyvre támaszkodhassék.

Kötelező-e az elnök jogi oktatása az esküdtekre nézve? Angliában az esküdtek lelkiismeretét a bíró oktatása igenis kötelezi és amely esküdt megszegi ezt, esküszegést követ el. A kontinensen azonban a bíróság tagjainak nincs meg az a kiváló állása, hogy jogi sanctio nélkül ily kötelesség kimondásának értéke volna. Ezért a törvények, habár alapul van véve a kötelezés, hallgatnak a kérdéstről. Az esküdtek minden esetben jól teszik, ha az elnök utmutatásait, ha csak épen különös aggályuk nincs azok törvényessége iránt, alapul veszik a verdikttnél.

A klausura.

A klausura az esküdtzéki intézmény fogalmával szoros összeköttetésben van. Legmesszebb megy e tekintetben a kontinensen a mi eddigi Szabályzatunk, mely a 47. §-ban kimondja, hogy megnyitvatván a tárgyalás, ez minden megszakitás s a külvilággal minden közlekedés nélkül mindaddig folytatandó, míg az esküdtek határozatot hoztak a vétesség kérdésében; az elnök csak annyi időre függesztheti fel a tárgyalást, mennyi a bírák, esküdtek, tanúk, vádlottak kipiherésére szükséges. Ezt a szabványt olyképp magyarázza a gyakorlat, hogy éjszakára sem bocsáthatók haza az esküdtek. Az oly tárgyalások, melyek másnap reggelig tartanak, nálunk tudvalevőleg nem ritkák.

Egyéb államokban a hosszabb tárgyalások alkalmával az esküdteket éjjelre elbocsátják. Nehogy pedig befolyásoknak

* Az indokolás ezt mondja; «Die Strafprozessordnung hat das sogenannte Resumé des Schwurgerichtsvorsitzenden beseitigt und an seine Stelle eine blosse Rechtsbelehrung gesetzt. Der hiemit gemachte Versuch muss für misslungen erachtet werden. Die Klagen der Gerichte und Staatsanwaltschaften über die zunehmende Zahl von Fehlsprüchen der Geschwornen sind zum Theil darauf zurückzuführen, dass der Vorsitzende in seinem Schlusswort auf die Erörterung der Rechtsfragen beschränkt ist. Die Erfahrung hat gezeigt, dass eine solche Rechtsbelehrung vielfach missverstanden wird und dass eine Darlegung der Ergebnisse der Hauptverhandlung nicht entbehrt werden kann, wenn die Geschwornen in genügender Weise über die Bedeutung des ihrer Beurtheilung unterbreiteten Stoffes aufgeklärt werden sollen». A javaslat szerzője azonban úgy látszik, nem tudta, hogy Franciaországban már megszüntették a resumét. Az indokolás mellékletében u. i. a régi francia szövegre utal és szóval sem említi, hogy az nincs többé érvényben.

legyenek kitéve, az esküformába befoglaltatik az, hogy a felforgó ügyről mással, mint esküdtársukkal nem értekezhetnek. Ezt a tilalmat a minden áron informálni akarók kijátszhatják azzal, hogy a sajtó útján befolyásolják az esküdteket.

A *BP.* is feladta az abszolút klausurát és azon álláspontra helyezkedik, amelyen ez a kérdés a legtöbb európai törvényben meg van oldva.

Az esküdtek tanácskozása.

Az elnök befejezván fejtegetését, átadja a legidősebb esküdtnak a kérdéseket, a tárgyalás folyamán felolvasott okiratokat és a felmutatott bűnjeleket, továbbá a kisorsolás sorrendjét feltűntető jegyzéket.

Erre az esküdtek visszavonulnak a számukra kijelölt tanácskozó-terembe.

Az elnök intézkedik, hogy a vádlott az ülésteremből távozzék, az esküdtek pedig határozatuknak meghozása előtt tanácskozó-terméket el ne hagyják s az elnöknek írásbeli engedelme nélkül másokkal ne érintkezzenek.

A bíróság azt az esküdtet, aki e szabály ellen vét, kétszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetheti; az ellen pedig, ki az esküdttel az elnöknek írásbeli engedelme nélkül érintkezik, huszonnégy óráig terjedhető elzárást mondhat ki.

Az esküdtek tanácskozó termében a *BP.* megfelelő §-ait magában foglaló kivonat több példányban az esküdtek rendelkezésére bocsátandó.

Büntető-törvénykönyvet nem kapnak az esküdtek, mivel — mint az Indokolás mondja — «azt laikusok értelmezése alá bocsátani nem tanácsos». De hátha valamelyik esküdt a zsebében visz magával Btk.-et? Vajon ezt szabálytalanságnak fogják deklarálni? Mi határozottan szükségesnek tartjuk, hogy az esküdtek szobájában kéznél legyen egy Btk.* Az esküdtzéki intézménye az *universalitás* eszméjén alapul és nem egyeztethető össze a kasztbeli zárkózottsággal és az elbizakodottsággal. Az Indokolás idézett szavait úgy látszik olyanféle érzelem inspirálta.

Az esküdtek, tanácskozás végett történt visszavonulásuk után, a köztök legidősebbnek elnöklelte alatt, szóbeli szavazással és egyszerű szavazattöbbséggel megválasztják főnöküket, ki az esküdtek elé terjesztett kérdéseket felolvassa s a további tanácskozást és a szavazást vezeti.

A tanácskozás a szokásos szabályok szerint megy végbe. Magától értetik, hogy a főnök feladata lesz, egyik vagy másik esküdt jogosulatlan praeponderantiájának érvényesülését megakadályozni. Minthogy az esküdtek a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből jönnek együvé, s ez épen ereje az intézménynek: különösen fontos, hogy az egyensúly fel ne forgattassék.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kezes kifogásai a hitelezői késelem esetében.**

II. Fejtegetésem további tárgyát a kifejtettek szerint csak az a kérdés képezheti, hogy egyáltalán megilleti-e a kérdéses kifogás a kezeset. Mert ha érvényesítheti a közönséges, a köztörvényi kezes, úgy nem lehet a készfizető, a kereskedelmi kezesről sem megvonni.

A mi joggyakorlatunk ezt a kifogást következetesen megadja a kezesnek. A kir. Curia 5937/90. sz. a. — Márkus I. 421. l. —: «A folytonos joggyakorlatban és a Curiának több, különösen 6695/74., 5123/84., 4792/88. és 9003/88. sz. ítéleteiben is kifejezést nyert azon elv, hogy a kezes felelős-

* Ugyanezt mondja Ullmann 622. l. «Und zwar schon aus dem Grunde, um den Geschwornen deutlich zum Bewusstsein zu bringen, dass sie zur Anwendung des Gesetzes berufen sind.» Ugyanígy Kries.

** Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a múlt heti számban

sége megszűnik, ha a hitelező az egyenes adós ellen követelésének behajtása körül oly késedelmes volt, hogy a kezes az egyenes adós ellen az őt megillető visszkéretet sikerrel többé nem érvényesítheti, de a joggyakorlat felmenti a kezeset akkor is, ha ez a határozatlan időre vállalt kezességet kellő határidő kitűzése mellett felmondja és a hitelező ezen határidő alatt az egyenes adós ellen a behajtást nem eszközöli, holott az utóbbtól a követelés akkor még behajtható volt». Curia — Márkus I. 423. l. —: «A kezes felelőssége megszűnik, ha a hitelező az egyenes adós elleni behajtásban oly késedelmes volt, hogy a kezes az adós ellen őt megillető visszkéretet többé már nem érvényesítheti». Curia 5975/81. sz. a. — Márkus u. o. —: «Az, hogy a kereseti követelés az egyenes adós irányában behajthatatlanná vált, felperes önkényes és hátrányos eljárásának lévén tulajdonítható, ő a kezesek elleni keresetével elutasítandó». Curia 2778/97. sz. — Márkus VII. 12,746. sz. —: «A másodbiróság ítéletét helyben kellett hagyni, főleg azért, mert felperest a főadós ellen fenálló követelésének biztosítása és behajtása körül olyan mulasztás és késedelmesség terheli, mely alkalmasnak találhatott arra nézve, hogy alperesnek a főadós elleni visszkéretét meghiusítsa és ebből folyóan alperesnek kezességi kötelezettségét megszüntesse».

Más árnyalatuk van a következő curiai határozatoknak: 3436/93. sz. — Márkus V. 1521. sz. —: «Ha az egyenes adós a lejárt követelést a hitelezőnek meg nem fizeti, a kezesnek jogában áll az egyenes adóstól — esetleg per útján is — biztosítást szerezni, vagy a hitelezőtől követelni, hogy amennyiben őt a kezesség alól fel nem menti, a követelés megfizetését jogainak átengedése mellett tőle elfogadja. Felperes mint kezes ily joggal nem élt. Különben is a hitelező a kezesnek csak annyiban felelős, amennyiben az adósság behajtása körüli késedelmesség által a kezesnek megtérítési visszkéretében kárt okozott. Minthogy azonban az egyenes adósnak az előbbi vagyona most is megvan, felperes mivel sem bizonyította, hogy az egyenes adós elleni viszonzkeresi jogával alperes mulasztása folytán már nem élhet».

131/88. sz. — Márkus I. 423. l. —: «Ha a hitelező az egyenes adós elleni követelésnek behajtása körül mulasztást követ el, a késedelmezésével okozott kárért a kezesnek felelős ugyan, de azon mulasztás a kezes elleni követelés elengedését maga után nem vonja. Felperes tehát jogosítva lehet alperes ellen kártérítési keresetet indítani, de végrehajtás megszüntetése iránti keresettel nem élhet».

I. G. 257/96. sz. — Fabiny II. 83. l. —: «Alapítván az a panasz, amely az adós részére a fizetési időhaladéknak a felperes mint hitelező részéről történt engedélyezése folytán, az adósnak időközben beállott vagyontalansága miatt a követelésnek az adóstól a hitelező mulasztása által okozott be nem hajthatóságára van alapítva, mert az adóslevélben fizetési határidő meghatározva nem lévén, felperes az adóshoz intézett felhívással nem fizetési időhaladékat nyújtott, hanem fizetési időtartamot határozott meg, amihez kétségtelenül joga volt. E szerint nem képezhet lényeges kérdést az, hogy a követelés az adóstól ennek ezen két évi időtartamon át bekövetkezett vagyontalansága folytán vált-e behajthatatlanná».

4989/87. sz. — Márkus II. 418. l. —: «Alperes a kezességet határidőhöz és feltételhez nem kötve, korlátlanul elvállalt kötelezettsége mindaddig fenállónak tekintendő, míg a főadós kötelezettsége meg nem szűnt, és ez alól az a körülmény, hogy felperes a főadósnak fizetési haladékat nyújtott, annál is kevésbé menti fel, mert alperes az ellen kifogással nem élt és felperest nem szolgáltatta fel arra, hogy a követelés behajtása körül intézkedjék».

Mindezen határozatokon végig vonul az az elv, hogy a hitelező a behajtási késedelem esetén szavatol a kezesnek. Egynek kivételével valamennyi esetben ki van mondva, hogy

a behajtási késedelem esetében a kezes kötelezettsége megszűnik; csak egy eset foglalja el azt az álláspontot, hogy a következmény csak kártérítési kötelezettség, nem pedig a kezes elleni követelésnek az elenyészése. A kezes részére hármas jogot állapítanak meg ezen határozatok: a tartozást a hitelezőnek kifizetheti s követelheti a hitelezőtől jogainak átengedését; az egyenes adóstól biztosítást követelhet, per útján is; végül joga van a hitelezőt arra felhívni, hogy záros határidőn belül érvényesítse a követelését.

Ezekben vázoltam az e kérdésekben nálunk létező, a bírói gyakorlat által kifejlesztett jogállapotot. A teljesség kedvéért felemlitem, hogy mindezen esetek olyanok, amelyekben a kezes nem korlátozta határozott időre a szavatosságát, hanem kezességet vállalt minden időhatár nélkül. Nem is találtam esetet arra, hogy bíróságaink a meghatározott időtartamra vállalt kezességgel foglalkoztak volna.

Az idézett bírói határozatok ebbeli tartalmának a bírálataival és de lege ferenda azon kérdéssel akarok foglalkozni, hogy helyes-e a kezesnek kifogást biztosítani abból a tényből kifolyóan, hogy a hitelező nem érvényesíti a követelését mindjárt az esedékessége után, vagyis — amint mondani szokás — hogy a hitelező késedelmes a behajtás körül.

Bíróságaink előtt ezen kérdések elintézése körül az osztrák polgári törvénykönyvnek az álláspontja lebegett. Ennek 1363. §-a szerint, ha a kezes bizonyos időre korlátozta a kötelezettségét, úgy csak ezen időn belül szavatol. Az 1364. §. szerint, ha az adós lejáratkor nem fizet, a kezes tőle — ha beleegyezésével vállalt kezességet — biztosítást követelhet, és a hitelező is szavatol neki annyiban, amennyiben a behajtás körüli késedelmessége miatt visszkéreteti igényeiben kárt szenved.

Az a kérdés, hogy szavatol-e a hitelező a culpa in exigendo esetében a kezesnek, úgy a törvényhozások, valamint a doctrina terén nagyon vitás. Én azokkal tartok, akik nemlegesen oldják meg a kérdést és nagyon kíváncsiak tartanak, hogy a megalkotandó magánjogi törvénykönyvünk is erre az álláspontra helyezkedjék.

A kezességi szerződés ugyanis nem az adós és a hitelező, hanem a kezes és a hitelező között létesül. A kezessel szemben a hitelező csak jogot akar szerezni és nem akar kötelezettséget elvállalni, míg ellenkezőleg a kezes csak kötelezettséget vállal a hitelezővel szemben és a maga részére tőle mi jogot sem biztosít. A hitelező feltétlen jogot szerez a kezes ellen; amely jog nem függ a hitelezőnek a viselkedésétől és amely jognak a megtartása végett a hitelező fogalmilag semmi különös diligentiára nincs kötelezve.

Ez a behajtási kötelezettség nem folyik a köztörvényi kezesség fogalmához tartozó abból a körülményből, hogy a kezes követelheti az egyenes adósnak előzetes beperelését. Ebből a hitelező részére csak az a kötelesség folyik, hogy igényével előbb az egyenes adós ellen forduljon és az eljárást ellene addig folytassa, amíg az ő vagyonibeli képtelensége ki nem tűnik. Mihelyt azonban ez utóbbit a hitelező kimutatja, a kezeset kifogás meg nem illetheti akkor sem, ha a hitelező előbb történt perlés és végrehajtás esetében találhatott volna kellő fedezetet. Hiszen a hitelező csak arra vállalt kötelezettséget, hogy az egyenes adóst előbb perli, mint a kezeset, de nem arra is, hogy az adóst lejárat után azonnal perli, vagy hogy perelni mikor legyen köteles.

A vitatott kötelezettség a hitelező terhére nem állapítható meg a kezesség lényegéhez tartozó ama körülményből kifolyólag sem, hogy a fizetést teljesítő kezes a kielégített hitelezőnek a jogaiba lép. Ebből csak az folyik, hogy a kezes a hitelezőnek ama jogait szerzi meg, amelyek a hitelezőt az adós ellenében a kielégítés idejében illetik meg, de ezzel nem jár együtt az a kötelezettség, hogy oly követelést kell a kezesnek átadnia, amelyre az adósnál kellő fedezet jut.

A kezeset feltétlenül megilleti a jog a kezességvállalás

időpontjától kezdve, hogy kifizetheti a hitelezőt és ezzel megszerzi annak a jogait az az adós ellen. Ha a kezes ezzel a joggal nem él és utóbb az adósnek a viszonyai rosszabbodtak, úgy ez a következmény nagyobb joggal sújtja őt, mint a hitelezőt, aki az érvényesítés időpontja tekintetében kötelezettséget nem vállalt. E mellett meg kell a kezesnek azt a jogot is adni, hogy az adós késedelme esetére tőle biztosítást követelhesen. A két jog együtt elegendőképpen megóvjá a kezesnek a jogos érdekeit.

Ha a hitelezőre reáőrjuk a kezes érdekében az adós elleni diligentia-kötelezettséget és a behajtás körüli késedelemért felelőssé teszszük — mint teszi a drezdai tervezetnek 948. §-a is — akkor sokat elveszünk a kezesség értékéből, esetleg oktan szigorra szoritjuk a hitelezőt, és a gyakorlatba nagyon sok vitát ültetünk, amelyeknek az elbírálása annál nehezebb, mert a hitelező eme köteletségének kellő meghatározása és elhatárolása egészen lehetetlen.

Azért nem adja meg ezt a kifogást a kezesnek az újabb törvényeknek és tervezeteknek tulnyomó része: a zürichi törvény 1802. §.; schweizi törvény 508. §.; hesseni javaslat 611. §.; bajor javaslat 802. §. és nem adja meg az új német polgári törvénykönyv sem, amely ezen álláspontját a Motive II. 678., stb. lapjain terjedelmesen megokolja.

A mi bírói gyakorlatunkkal egyezően a porosz Allgemeines Landrecht 316—319. §-ai, a schweizi törvény 503. §-a, a szász törvény 1468. §-a is jogot adnak a köztörvényi kezesnek arra, hogy felhívhatja a hitelezőt követelésének záros határidőn belül való érvényesítésére azzal a sanctióval, hogy ellenesetben az ő kötelezettsége megszűnik. Én ezt nem tartom követendő példának, mert elvben nem tartom a hitelezőt ama kötelezettséggel megterhelhetőnek és a kezeset arra feljogosíthatónak, hogy az időhatár nélkül elvállalt kezesség esetében utóbb időhatárt kitűzhessen. A kezesnek jogi oltalmat megérdemlő igényeit eléggé megóvjá a már ismertett két joga: hogy fizethet a hitelezőnek és biztosítást igényelhet az adóstól.

Nagyon vitás az a kérdés is, hogyha a hitelező fizetési halasztást engedélyez az egyenes adósnek, fenforog-e részéről a culpa in exigendo? A helyes felfogás szerint rendszerint nem, és csak akkor igen, ha a konkrét esetben fenforognak oly különös körülmények, amelyeknél fogva minden nyomozási köteletség nélkül a hitelező könnyen előreláthatta, hogy ezen időn belül az adós tönkremegy. Ez a Code civile 2039. §., a szász törvény 1466. §., a hesseni javaslat 613. §., a német Reichs-Oberhandelsgericht V. 79., 88. és Windscheidnak álláspontja.

Arra az esetre, ha a kezes határozott időre korlátozta köteletségét, helyesnek tartom az új német polgári törvénykönyv 777. §-ának az intézkedéseit, amelyek értelmében a kezes felszabadul, ha a hitelező késedelem nélkül meg nem teszi a behajtási lépéseket és az eljárás befejezése után a kezessel haladéktalanul nem közli, hogy őt igénybe veszi. A készfizető kezes pedig szabadul, ha a hitelező a kiszabott idő eltelte után neki ily értesítést nem küld.

Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Ismét hat havi börtön.** A budapesti büntetőtörvényszéknél minap egy 17 éves suhancot a Btk. 338. §-a alapján hat havi börtönre ítélték azért, mert az utcán éhségből egy kocsiról egy darab kenyeret lopott. A keservesen siránkozó fiú semmiképpen nem volt képes megérteni azt, hogy a bíróság még kegyelmet is gyakorol vele szemben egy ekkora büntetési tétel megállapítása által. △

— **A közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.** Törvényhatósági legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállításakor az igazoló-választmány előtti jelentkezés kötelezettsége csupán az adó kétszeres beszámítására nézve

áll fen; ellenben a törvényben meghatározott egyéb kedvezményekre a jelentkezési kötelezettség nem vonatkozik. (1897. évi 187. K. sz.)

Az a vitás kérdés, hogy a községi körjegyző fizetését megállapító szabályzat megváltoztatásával a körjegyző illetménye jövőre az addiginál magasabbra emeltessék-e? A közigazgatási bíróság hatáskörébe nem tartozik. (1898. évi 26. K. sz.)

Az 1886: XXI. tcz. 23. §. h) pontjának azt a rendelkezését, hogy a törvényhatósági bizottsági tag általában nem lehet, ki a nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt jogerejüleg elítélve volt, az elítélés óta lefolyt időtartamra való tekintet nélkül kell alkalmazni.

— **A sorsjegytársaságokra is alkalmazható-e a részletügyleteket szabályozó törvény?** A budapesti kir. büntető járásbíró részletügyleti kihágás miatt vádolt X. Y. elleni bűnügyben 1898. B. IX. 502. sz. a. ítélt: Vádolt X. Y. az 1883. évi XXXI. tcz.-re alapított részletügyleti kihágás vádja alól felmentetik. *Indokok:* X. Y. a mai napon különben visszavont panaszában előadja, hogy a mellékelt sorsjegy-könyvecske tanúsága szerint az X. Y. által alakított 25 résztvevőből álló alkalmi egyesülésbe belépett oly célból, hogy az egyesülés tagjai 44 havi 6 frtos részletek befizetése után a felsorolt 125 drb sorsjegyet megszerezzék. Feljelentő maga sem panaszkodik arról, hogy tényleg megkárosítottat volna, csak azt panaszolja, hogy az 1883. évi XXXI. tcz. határozmányai ezen ügyleteknél betartva nem lettek. Vádolt azon elvi álláspontra helyezkedik, hogy a sorsjegy-könyvecske kiadása, illetve az alkalmi egyesülés nem esik a hivatkozott törvény fogalma alá. Tény az, hogy a részletügyleti törvény ezen intézményt, a sorsjegyek csoportjainak illetéknénti eladását nem szabályozza. A vádolt és a 25 egyénből álló csoport között szerződésen alapuló és a kereskedelmi törvény 62. §-ában meghatározott «alkalmi egyesülés» jött létre. Így lett eldöntve azon kérdés a kir. ügyészség indítványára ezen kir. járásbíró 55/91. sz. a. kelt végzésével s így jelen analog esetben is büntetendő cselekmény hiányában vádolt a vád alól fel volt mentendő.

— **Nemzetközi jogsegély.** Dr. Benyovits Lajos, az igazságügyminiszterumba beosztott kir. albiró száz oldalra terjedő füzetben tárgyalja hazai bíróságunknak a külföldi bíróságokkal való érintkezését, külföldi bíróságok ítéleteinek belföldön és belföldi bíróságok ítéleteinek külföldön való végrehajtását. Huszonkilencz állammal való viszonyunkat tünteti fel szerző, áttekinthetőn, könnyen érthetőn. Bíróságok és ügyvédek részére igen hasznos vezérfonalul szolgál e munka. Ára 1 frt.

— **A nemzetközi jog bölcselétének alapelvei** czim alatt Somló Bódog érdekes tanulmányt tesz közzé. Az öt ivre terjedő füzet nagy részét a nemzetközi jog fejlődéséről alkotott elméletek kritikája foglalja el.

Nemzetközi Szemle.

— **A német polgári törvénykönyv** irodalma rohamosan fejlődik. Rövid idő alatt ismét 16 mű jelent meg. Egy része praktikus kézi kiadás, több rendszeres mű és néhány olyan könyv, melynek célja a törvény ismeretét népszerűsíteni.

— **A német egyetemek közt** ez előtt a lipcsei volt a legnépesebb. Ujabban Lipcse a harmadik helyre került. Megelőzte Berlin és München. Azonban ami a jogi kart illeti, mégis a lipcsei egyetemet kell a legjobbnak mondani. A tanárok a legjelesebbek, s ez magával hozza, hogy az előadásokat is sokkal jobban látogatják, mint másutt.

— **A berlini egyetemen** 150 női hallgató van beírva, ezek közül 36 a jogi fakultásba. A férfi hallgatók épen nem rokonszenveznek velök. Kivették, hogy a nőknek ép ugy kalap nélkül kell a tanterembe bemenniük, mint nekik. A legnagyobb harc azonban a *parfum* ellen folyt. A deákok nem nyugodtak mindaddig, amíg az egyetemi hatóság meg nem tiltotta, hogy a nők parfümözve jelenjenek meg a tanteremben.

— **Franciaországnak** van egy gyűjteményes vállalata, melyben Európa és Amerika minden magánjogi törvénykönyve megjelen franczia fordításban. Legújabbban Venezuela és Brazília kodexeit bocsátották közre. A német polgári törvénykönyvet a francziák már több kiadásban adták ki s mind-egyikhez szövegmagyarázatot csatolnak.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre ... 6 Hrt
negyed évre ... 3 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az önálló vámterület jogi lehetősége. *Sugár Ignác* miskolczi ipar- és kereskedelmi kamarai titkártól. — Főtárgyalás az esküdtbírósgok előtt. *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért. *Dr. Schwartz Izidortól*, fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az önálló vámterület jogi lehetősége.

Osztrák részről a vám- és kereskedelmi szövetség megújításának tizenkettedik órájában, egy bár nem ismeretlen, de kissé ócska fegyverhez nyulnak. Firtatják a magyar vám-vonal «jogi lehetőségét».*

Mivel a magyar állam önrendelkezési joga épen Ausztriával szemben tételes jogunk egész sorozata által is (p. o. 1867: XII. tcz. 58. és 68. §§.) teljesen, világosan és határozottan rendezve van, s így ehhez semmi kétely avagy szó sem férhet, más horgot keresnek, amelyhez a szerfelett ingó alapot hozzá kötni lehessen. Ez pedig az «osztrák-magyar monarchia» által más államokkal kötött és érvényben álló kereskedelmi és vámszerződések volnának.

A külföld ma már jobban ismeri közjogi helyzetünket, semmint az osztrákok. Ennek jellemzéseül csak egy tekintélyes forrást idézzünk. Oncken épen a kereskedelmi szerződésekről szólva (*Handwörterbuch der Staatswissenschaften* IV. 347.) mondja Ausztria és Magyarország viszonyáról: «Bei den auswärtigen Handelsverträgen treten daher die beiden Staaten nicht wie bei den politischen Verträgen als ein einziges Gesamtindividuum, sondern als zwei getrennte Persönlichkeiten mit selbstständiger Beschliessungskraft auf». S ha épen sophismákkal akarnánk élni, tényleg mondhatnánk, hogy a külállamok ismerték a dualistikus viszony gazdasági részét s tudták — helyes jogi magyarázattal fel kell tenni — tudniok kellett, mert hisz nagy közgazdasági jelentőséggel bír, hogy a vám- és kereskedelmi szövetség tíz évről tíz évre köttetik s a legutóbbi 1897. évi december hó 31-én lejár.

Az osztrák felfogásnak az a kiindulási pontja, hogy a kereskedelmi szerződések a közös vámterület alapján jöttek létre, ennél fogva bármily államjogi vagy közgazdasági szervezeti változás következzen is be a közös vámterülette egyesült két állam között: a közös vámterületnek a szerződések érvényességi tartamáig meg kell maradni; ellenkezvén az önálló rendelkezés a szerződések természetével s beleütközik azok alapjaiba. S aztán, mint gyakorlati érvet hozzák fel, hogy az esetleges önálló vámterület felállítása után a szerződéses államokból hazánkön át Ausztriába vagy megfordítva szállítandó áru kettős vámvizsgálat alá veendő, t. i. előbb a magyar, aztán az osztrák határon, mely eljárás szerződés-ellenes, mivel csak egységes terület, tehát egyszeres vám-eljárás van kikötve.

E felfogás nyilvánvalólag téves. A vám- és kereskedelmi szerződések célja a szerződéses államok egymásközt való forgalmát előmozdítani s lebonyolítását kölcsönösen bizto-

sítani. A szerződésbeli kötelezettségek merőben erre vonatkoznak. Államjog, szervezet, rendszer változhatnak, e kötelezettségeknek azonban meg kell felelni. A szerződések érvényére, hatályára tehát a dualistikus szervezet gazdasági részének új alapra való fektetése nincs befolyással, hisz az elfogadott nézet szerint a szerződéses államok hadviselése sem helyezi hatályon kívül a kereskedelmi szerződéseket. Nem változhatnak tehát az önálló vámterület létesítésével sem. Mivel az érvényben álló kereskedelmi s vámszerződések Magyarország nevében, hozzájárulásával kötöttek s azok corpus jurisunkban becikkelyezvék, kötelezve van a magyar állam a szerződés végrehajtására, tekintet nélkül arra, hogy mily gazdaságpolitikai rendszerre van fektetve a két állam viszonya s tekintet nélkül tehát arra, hogy közös, avagy önálló vámterület alapján állott-e az ország a szerződések megkötése időpontjában.

E kötelezettség a magyar állam szempontjából arra terjed, hogy a szerződésben kikötött feltételeknek, megállapodásoknak, könnyítéseknek s kedvezményeknek eleget tegyen, viszont nekünk is igényünk van erre, mert az osztrák felfogás logikailag tovább vezetve arra jutna, hogy a szerződő államok — változván Ausztriával való gazdasági viszonyunk — maguk részéről a szerződésbeli kötelezettségek teljesítését megtagadhatnák, ami természetesen homlokegyenest beleütköznék a nemzetközi jog elveibe, melyek — az újabb időben divó felfogás szerint — enyhébb mértékkel mérik a kereskedelmi politikai suverenitást, mint a politikaiét s suverenitással tulajdonkép nem is bíró államokkal közvetlen kötnek kereskedelmi szerződéseket. (Bulgária, angolgyarmatok.)

Érvényben álló szerződéseink alapján nem követelhetnek a magyar államtól mást és ez sincs többre kötelezve, mint a szerződések correct betartását, azok oly gyakorlati végrehajtására és kezelésére, ami a szerződés céljának is megfeleljen. S ha a magyar állam mindezeknek megfelel, jogi szempontból nem is vonható kérdésbe a magyar vám-vonal felállítása, mert ez a magyar állam suverenitásának természetes folyománya. S utalunk arra, hogy bár van közös vámterületünk, de nincs közös vámhivatalunk, hanem a suveren magyar állam határain magyar királyi vámhivatalok működnek, holott a tarthatatlan osztrák felfogás szerint közös cs. és kir. vámhivataloknak kellene lenniök, holott az 1867. évi XVI. törvénycikkbe foglalt vám- és kereskedelmi szövetség V. cikke kimondja: «A vámok szedése és kezelése a két fél kormányainak egyaránt fentartatik az alájok rendelt államterületek határai között» és ennél fogva a közös vámterület vámtarifájában meghatározott vámdíjakat ma is a suveren magyar állam szedi be saját m. kir. vámhivatalai útján s nekünk — bár közös célra szolgálnak a vámbevételek — jogilag mi közösségünk sincs a vámhivatalokra nézve és ezek, mint a suveren magyar állam szervei járnak el ma is, nem pedig közös osztrák-magyar hatóságokként nem úgy mint p. o. konzulságok, közös hadsereg, stb.).

S legyen szabad még egyre utalni. Ha az osztrák felfogás indokolt volna, úgy nem lett volna jogilag megengedhető a szövetségben közöseknek deklarált ügyek megváltoztatása sem. Pedig ott van a szövetségnek a szabadalmakra vonatkozó XVI. cikke, mely közössé tette a sza-

* Die rechtliche Zulässigkeit einer ungarischen Zolllinie. A Neue Freie Presse f. é. 12,182. és 12,185. számában dr. Tetzner fejtegetése.

badalmi ügyet. Amde az 1893: XLI. törvényekkel a közönség meg lön szüntette (az új kereskedelmi szerződések életbe lépte után!) s a magyar állam ez 1895: XXXVII. törvényekkel szabadalmi ügyét teljesen önállólag rendezte s ma a külföldi allattalónak — bár közös szerződésünk van — mindkét államban külön kell szabadalmi jogát kieszközölni, pedig p. o. az az 1892: IV. tcz.-be foglalt szerződés (a német birodalommal szabadalmi oltalom tárgyában) előbb jött létre.

Az önálló magyar vámvonallal kereskedelmi szerződéseink szempontjából jogilag két okból volna kifogásolható: 1. ha Magyarország az őt is kötelező szerződések rendelkezéseit nem teljesítené; 2. ha intézkedései a szerződéssel elérni kívánt czélt és alapot olyképp alterálná, hogy a szerződés, bár formailag nem, de tényleg hatálytalaníttatnék.

Az első esetről szó sincs és nem is lehet. A második eset sem volna eléggé szabatos netáni jogi kifogásokra, mert ama minden szerződésbe felvenni szokott u. n. legtöbb kedvezményi kikötés már önmagában is biztosítja az államokat a megfelelő elbánásról. De a magyar vámvonallal felállítás a szerződési czélt s alapot épenséggel nem alterálná, mert általa a gazdasági helyzet számukra nem rosszabbá, de kedvezőbbé tétetnék, tehát eljárásunk nemcsak a szerződések betűjét, de még azok szellemét sem sértene.

S ha p. o. a német birodalommal kötött szerződés (1892: III. tcz.) 23. cikke biztosítja a szerződő felek számára azt, hogy annak hatálya a «jelenleg vámegyesült vagy jövőben vámegyesülendő országokra vagy országrészekre is kiterjed», akkor talán nincs kizárva azon lehetőség sem, hogy különválás is történhetik, jogkövetelmény mindig az lévén, hogy a szerződésbeli jogok tiszteletben tartassanak s ne változtattassék azon gazdasági alap, mely képezte épen a szerződés célját. Már pedig, hogy az önálló vámterület esetén egy vámvonallal létesítése miben alterálhatná mindezt, mi képezné a sérelmet, mi tehát az, ami egy magyar vámvonallal «jogi lehetőségét» nem engedné, arról osztrák részről nem szólnak, de ilyet nem is mondhatnak.

De igen! Megvan a nagy jogi sérelem. Az t. i., hogy ma ki van kötve az áruknak egyik szerződő fél területén át való szabad vitele, tilos átviteli illetéket szedni, stb. (1892. évi III. tcz. 4., 7., 18. cikke). Ha tehát — mondja az osztrák okoskodás — p. o. a német áru Magyarországon át vitetnék be Ausztriába avagy megfordítva, ez esetben a német áru kettős vámvizsgálatnak volna alávetve (a magyar; majd az osztrák vámterületbe való belépéssel), pedig a szerződés — így okoskodnak — közös vámterület alapján jöven létre, csak egyszeri vámvizsgálat feltevésében köttetett.

Valóban kicsiny ok egy állam suveren jogának érintéséhez. Mondjuk, hogy van igazság abban, miszerint kellend — önálló vámterület esetén — gondoskodás a vámdíjak biztosítására s a csempészet akadályozására. De hát a vámjáráshelyes berendezése mellett ez legfeljebb az átmenet időszakában okozhat, nem jogi, de gyakorlati nehézséget. De utalunk arra, hogy a vámjárásnak ma is alá van vetve p. o. azon áru, mely a német birodalomból hazánkban át Romániába megy. Mi sérelem volna tehát, ha jövőben a Magyarországon át Ausztriába szállított áruknál is azonos eljárás követetnék? Hisz Ausztria is köteles respektálni a szerződéseket s talán csak nem volnának odaát azon feltevésben, hogy hamis vámkormányokkal akarjuk Ausztriát károsítani.

Hogy vajon a német kereskedő kifogásolná-e egy egyszerű, ma is divó vámformaság betartását, attól ne fájjon senki feje. Ez nem jogi, hanem merőben czélszerűségi kérdés, az t. i., volna-e hátránya ebből a német kereskedőnek, s így korlátozva volna-e azon jogokban, melyeket számára a szerződés biztosít? Bizonyára nem, mert — bár nem tartozik ide az önálló vámterület előnyeinek vagy hátrányainak fejtegetése — az új rend, említők, a szerződésbeli államok számára a helyzetet nemcsak nem alterálná, hanem javítaná. Már pedig a

kereskedelmi s vámszerződéseknel ez a főszempont, melyből a jogkérdések megítélendők. Az egyenlő elbánás alapelve, mely a kereskedelmi szerződések igazi s fő jogalapja — a magyar vámvonallal által nem sértetnék s így a közös vámterület időleges tényéből jogi érveket kovácsolni egy magyar vámvonallal «jogi lehetősége» ellen, szerfelett hálátlan feladat s nem igen fog a szerződéses államok békéjét lángbaborító casus belli-re okul szolgálni.

Sugár Ignác.

Főtárgyalás az esküdtbírók előtt.*

Az esküdtek újabb kitanitása.

A kérdéstevés formalizmusának enyhítésére szolgál a törvény következő határozománya:

Ha az esküdtek többsége azt hiszi, hogy bármely jogi kérdésben bővebb felvilágosításra van szükség, ezt az elnök az ülésterembe visszatért esküdteknek az ülés megnyitása után, a felek jelenlétében, nyomban megadja.

A felek bármelyikének kívánságára ez a jogi fejtegetés is jegyzőkönyvbe veendő.

Ha az esküdtek többsége a kérdések megváltoztatását vagy kiegészítését, esetleg új kérdés feltevését tartja szükségesnek: ez indítványra a feleket meg kell hallgatni és határozatot kell hozni.

A felvilágosítás, illetőleg a határozat után az esküdtek, tanácskozásuk folytatása végett, ismét visszavonulnak termökbe.

Látható ezekből, hogy itt is szult helyez a törvény arra, hogy az érintkezés a bíróság két eleme közt csak a *nyilvánosság előtt* történhessen. A törvény nem fogadta el azt a sok oldalról ajánlott és néhol alkalmazásba is vett módozatot,** hogy az elnök szükség esetére bemegy az esküdtek szobájába és ott adja meg a felvilágosítást.

A Schöffék intézményét Magyarországon különösen az a körülmény diskreditálta, hogy a felvilágosítás adásának ürügye alatt a szakbíró visszaélhet hatalmával a polgárbírákkal szemben.

A szavazás. — A szavazati arány.

Az esküdtek tanácskozásának befejezése után főnökük a kérdéseket a feltevés sorrendjében szavazás alá bocsátja és mindegyik esküdtet, abban a sorrendben, a melyben nevüket kihúzták, szavazatának élőszóval kijelentésére szólítja fel, végül saját szavazatát is kijelenti. Ha az esküdtek egyike kívánja, a szavazás titkos.

A törvény itt az 1867-iki Szabályzatot követi, szemben a miniszteri javaslattal, mely a nyílt szavazást követelte azon elfogadhatatlan indokolással, hogy «az olyan gyenge meggyőződés, mely még a zárt tanácskozási teremben is ovakodik nyíltabban fellépni, az ítéletnek csak ingatag alapot szolgáltathat».

A szavazás az egész kérdésre csak «igen» vagy «nem» szóval történik; azonban a kérdésnek valamely tüzetesen megjelölt részére igennel, többi részére nemmel is lehet szavazni.

A szavazásnál az esküdteken kívül, semmiség terhe alatt, más nem lehet jelen.

A főnök a szavazás eredményét, annak megjegyzésével, hogy a határozatot hány szavazattal hozták, mindegyik kérdés mellé írja és aláírja. Feljegyzésében vakarásnak nem szabad előfordulni. Az esetleg szükséges törléseket, széljegyzéseket vagy beszúrákat aláírásával ellátott jegyzetben kell saját igazításainak elismernie.

* Az előbbi közl. I. a 23., 24., 27. és 30. számban.

** Osztrák BP. 237. §.: Entstehen bei den Geschwornen Zweifel über das von ihnen zu beobachtende Verfahren, oder über den Sinn der gestellten Fragen, oder über die Fassung einer Antwort, so begibt sich auf schriftliches Ansuchen des Obmannes der Vorsitzende unter Zuziehung des Protokollführers, dann des Anklägers und des Vertheidigers zu den Geschwornen; stb.

Ha az esküdtek elhagyták tanácskozó termöket, többé egyikök sem változtathatja meg szavazatát.

Az esküdtek a szavazás lefolyását és az egyes szavazatok arányát kötelesek titokban tartani.

A bűnvádi eljárás sajátossága leginkább a szavazatok arányának kérdésénél jön előtérbe. Angliában egyhangúságot követelnek meg, mivel ott az a felfogás uralkodik, hogy a tizenkét független polgár nem egyéb, mint megannyi erkölcsi tanu, ha tehát ezek nem tudnak megegyezni a bűnösségben, akkor az kétesnek mondható.* Midőn az angol intézményt átvitték Franciaországba, t. i. a múlt század végén, itt a *többség* uralmának eszméje volt előtérben és ezért kimondták, hogy az esküdtszéknél is a többség dönt. Németországban az angol intézmény alaposabb tanulmányozása után arra a meggyőződésre jutottak, hogy a bűnösségi kérdésnek egyszerű többséggel való eldöntése nem adja meg a kellő megnyugvást s az esküdtszéknél két harmad többséget követelnek a bűnösséghez. Ugyanezt mondja ki az osztrák bűnvádi eljárás.** A magyar 1867-iki Szabályzat, mint mindenben, úgy itt is, a francziát követi, a *B.P.* pedig a németet.

E szerint nálunk ezentul nemcsak hat bűnösségi szavazat hat ellen jelent felmentést, de hét bűnösségi szavazat öt ellen is.

Az esküdteknek ama határozatához, amely a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében súlyosabb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazását vonja maga után, legalább *nyolcz* igenlő szavazat szükséges.

Minden más esetben egyszerű szótöbbség dönt. Ha azonban a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az válik határozattá, ami a vádlottra nézve kedvezőbb.

Azok az esküdtek, akik a főkérdésre nemmel szavaztak, a további kérdéseknél a szavazástól tartózkodhatnak és szavazatuk a vádlottra nézve kedvezőbb szavazatokhoz számítandó.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért.

A *Jogt. Közl.* f. év 28. számának mellékletén 264. sz. a. közölt határozatban a pécsi kir. tábla és a kir. Curia azt vallják, hogy az elmezavarban elkövetett cselekmények veszélyét az elkövető viseli.

Ezen határozat alapgondolata nem oly absurd és irracionális, mint a milyennek azt Monsieur Couteau a *Jogt. Közl.* idézett számában fentebbi cím alatt irt cikkében feltüntetni iparkodik.

A kérdés már az osztrák polgári törvénykönyv szerkesztőbizottságában vita tárgya volt. Zeiller előadó Monsieur Couteau, azaz a római jog álláspontját védte. L. 5. §. 2. D. ad leg. Aquil. 9, 2 (Ulp.): «Et ideo quærimus, si funosus damnum

* Az egyhangúság megkövetelése Angliában tagadhatatlanul igen sok nehézséget hoz magával. Csakis olyképp lehetséges az esküdteket a szavazatok összesítésére reá venni, hogy mindaddig, míg az egyhangúság létre nem jön, az esküdteket rendszerint elzárva tartják. Megtörténik olykor, hogy egy-egy esküdt semmi szín alatt nem enged; az ilyen renitens esküdtre azonban az angol felfogás azt az elővételemet állítja fel, hogy a vádlott megvesztegette őt s a «megvesztegetett» esküdttel a társadalmi összeköttetést mindenki megszünteti.

**A szakbírói tanácsban a német bűnvádi eljárás 262. §-a szintén nem elégszik meg az egyszerű szótöbbséggel. Az *ötös* tanácsban ugyanis a bűnösséghez kétharmad többséget, vagyis négy igenlő szavazatot követel; tehát három bűnösségi szavazat kettő ellenében még felmentést jelent. Az osztrák bűnvádi eljárás a *négyes* tanácsban az elítéléshez három igenlő szavazatot követel.

dederit, an legis Aquiliæ actio sit? et Pegasus negavit: quæ enim in eo culpa sit, cum suæ mentis non sit? et hoc est verissimum. Cessabit igitur Aquiliæ actio, quemadmodum, si quadpes damnum dederit, Aquilia cessat, aut si tegula ceciderit. Sed et si infans damnum dederit, idem erit dicendum».

Négy bizottsági tag azonban (Ehrenberg, Lyro, Scheppel és Haan) az előadó álláspontja ellen nyilatkozott következő érveléssel: Nicht nur dem Naturrechte, wie selbst Referent anerkenne, sondern auch dem positiven Rechte und den Ansichten der Billigkeit sei es angemessen, dass der durch Kinder oder Wahnsinnige Beschädigte, und hieran doch immer am meisten unschuldige Theil entschädigt werde. Wenn man diesen auch nicht Freiheit und Willkür ihrer Handlungen beimessen, mithin ihnen dieselben eigentlich nicht zurechnen kann, so sei es doch immer gewiss, dass *sie Ursache des Schadens* sind und dass den hieran ganz unschuldigen Theil doch noch weniger als sie die Folgen ihres Zustandes treffen sollen. Noch auffallender stelle sich diese Behauptung dar, wenn man sich den Beschädigten wohlhabend, den Beschädigten arm, oft nur von seiner Handarbeit sich nährend denkt, wozu ihn Ersterer, der ihn sogar verstümmelt hat, nun ganz unfähig macht! Nicht zu widersprechen sei das Recht der Vertheidigung gegen jede von diesen angedrochte Beleidigung oder Beschädigung, und dieses Recht erstrecke sich, wenn sich die Sicherheit absolut nicht anders denken lässt, bis zur Tödtung des angreifenden Theiles, — und nun solle sie auf der anderen Seite denselben nicht einmal zu einer Verminderung seines Vermögens... verbinden!» (Pfaff: Gutachten über die beantragte Revision des 30. Hauptstückes im II. Theile des a. b. Gesetzbuches. Bécs 1880, p. 54—59.)

Ime a pécsi kir. tábla és a kir. Curia döntvényének helyes indokolása!

Az osztrák polgári törvénykönyv szerkesztő bizottságának többsége azonban nem akart ezen végletig menni. A vita eredménye azon compromissum volt, melyet Monsieur Couteau megtalálhat a porosz Landrechtben (I. r. 6. cz. 41—44. §§.) és az osztrák polgári törvénykönyv 1306—1310. §-aiban.

Hogy az osztrák polgári törvénykönyv említett paragraphusaiban foglalt jogi szabályoknak legislativ értékük van, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a későbbi codificációk története.

«Dieser Gedanke treibt aber, einmal gefasst, mit innerer Nothwendigkeit weiter. Warum soll die Haftung für verursachten Schaden ungeachtet mangelnder Zurechnungsfähigkeit auf Wahnsinnige und Kinder beschränkt bleiben? Warum soll nicht auch derjenige ersatzpflichtig sein, der in einem Zustande plötzlicher Geistesstörung oder momentaner Sinnesverwirrung Schaden anrichtet?»

Ezen további lépést megtette a zürichi polgári törvénykönyv (1835. §. 2. szak.), a bajor javaslat (II. r. 1. k. 65. §.), a schweizi szövetséges törvény a kötelmi jogról (58. §.) és Bähr (Gegenentwurf 793. §.).

«Aber auch hiermit ist dieser Gedanke noch nicht zu Ende gedacht. Wenn unzurechnungsfähige Personen den von ihnen verursachten Schaden ersetzen müssen, so ist hiermit ausgesprochen, dass die Pflicht zur Entschädigung unabhängig ist von Zurechnung zur Schuld. Ist dies aber der Fall, so kann es nicht darauf ankommen, dass die Zurechnung zur Schuld gerade durch Unzurechnungsfähigkeit ausgeschlossen ist. Es muss vielmehr consequenter Weise dasselbe gelten, wenn bei vorhandener Zurechnungsfähigkeit die Zurechenbarkeit im gegebenen Falle deshalb ausgeschlossen ist, weil nach Lage der Dinge den Urheber kein Vorwurf trifft, indem ihm weder Dolus noch Culpa zur Last fällt. Z. B. wenn jemand an einem windstillen Tage ohne Übertretung eines polizeilichen Verbots) Feuer im Walde macht und ein plötzlicher Windstoss Funken auf die Hütte des Nachbars trägt, oder

wenn ein Reiter stürzt und Personen oder Sachen beschädigt, oder wenn durch Ungefahr ein Gewehr auf der Jagd losgeht und jemanden verwundet u. dgl. m.»

«Diesen letzten Schritt hat nun der *zweite deutsche Entwurf* § 752 gemacht und hiermit die volle Consequenz jenes Gedankens in einer Weise gezogen, welche nach meiner jetzigen Überzeugung Anerkennung und Billigung verdient» (Unger: Handeln auf eigene Gefahr. 2. kiad. Jena 1893, p. 137).

Unger, a hirneves civilista, helyesli a pécsi kir. ítélő tábla és a kir. Curia döntvényében kifejezésre jutott gondolatot. Mit szól ehhez Monsieur Couteau?

De mi a szóban forgó magánjogi felelősség valódi oka, rációja? Ezt is igen szépen fejti ki idézett művében Unger p. 140):

«Der wahre innere Rechtfertigungsgrund besteht in einem objektiven sozialen Moment. Die Ratio für die in Rede stehende Vertheilung der Schadenlast liegt in der Rücksicht auf das Verhältniss des beiderseitigen Vermögensstandes: demjenigen wird der beiderseits unverschuldete Schaden aufgebürdet, welcher ihn nach seiner Vermögenslage leichter tragen kann. Es kömmt auf die *ökonomische Tragfähigkeit* an: wie *Bluntschli* es treffend bezeichnet hat, handelt es sich hier um objektive Ausgleichung. Allerdings werden dadurch Reichthum und Armuth gewissermassen zu Rechtskategorien. Aber dies entspricht dem humanen Zug der modernen Zeit, welche es als eine Aufgabe des Staates erkennt, dem wirthschaftlich Schwächeren nach Kräften zu helfen und auch auf dem Gebiete des Privatrechts, soweit es eben angeht und passend erscheint, den Grundsatz zu verwirklichen: *richesse oblige*».

Dr. Schwartz Izidor

fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában.

Különfélék.

— A csalárd vagyonátruházások ellen. Biróságaink kezdik látni, mily veszedelmes dolog az, ha a joggyakorlat elzárkózik az élettől. A hitelezők megkárosítására irányuló csalárd vagyonátruházások ellenében eddig nem védett meg sem a polgári, sem a büntetőjog. Most a végrehajtási bíróságok kezdik megadni az eddig megtagadott jogsegélyt. Ennek kiválóan fontos példája a budapesti kir. táblának itt közölt határozata:

A budapesti kir. tábla következőleg végzett: A budapesti kir. tábla Sch. et Co. cégnek, Szczy Zsigmond ellen folytatott végrehajtási ügyében az elsőbíróság végzését megváltoztatja, végrehajtató előterjesztésének helyet ad, a végrehajtást Szczy Zsigmond és társa cég alatt levő üzletben található ingókra foganatosítandónak kimondja és az elsőbíróságot a további megfelelő intézkedésre utasítja, mert a Szczy Zsigmond és társa társas cég rövid idővel a foglalat megelőzően jegyeztetett be a végrehajtás foganatosításakor is rendelkezőként Szczy Zsigmond találtatott; ezekkel a körülményekkel pedig valószínűsítve van, hogy az üzletben levő ingók a végrehajtást szenvedő Szczy Zsigmond tulajdonai s amennyiben ezek az ingók netán mégis már a társas cég által szereztettek volna, azoknak a foglalat által való feloldását a társas cégnek módjában áll igényper útján kieszközölni. (1898. jun. 23. 4016.)

— Egy «rossz szokás» ellen. A m.-radnai kir. járásbíró vezetője a következő körözlényt bocsátotta ki: Megütközéssel tapasztaltam rövid itt létem alatt, hogy a járásomban lakó népesség közt az a rossz szokás van elterjedve, hogy a peres felek a tárgyalások előtt a járásbírói alkalmazottak lakására ajándékokat visznek.

E cselekmény magában véve büntetendő, de azonkívül morális szempontból a leghatározottabban elítélendő.

Elhatározott akaratom, hogy a vezetésem alatti bíróságnál minden szabályellenességet kiküszöböljek, tehát főleg legnagyobb gondom lesz a fentebb vázolt határozottan rossz szokást teljesen megszüntetni.

E végből komolyan felkérem és felhivom a községi előjáróságot, hogy községében a legkiterjedtebb módon többször közhírré tegye a lakosság közt, hogy a bíróságnál egyáltalán senki senkitől semmi szin alatt bármily értékű tárgyakat hivatalos eljárásai fejében egyáltalában el nem fogadhat, és hogy ezen tilalom ellen cselekvők a megvesztegetés büntetést követvén el, esetleg a büntető eljárás következményének teszik ki magukat.

— A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény magyarázata jelent meg Nagy Ferencz egyetemi tanártól. Nagy Ferencz, ugyis mint az 1898. évi XXIII. tcz. alaptervezetének szerzője a legkompetensebb e fontos törvény magyarázatára. A törvény keletkezésének, valamint általános jellemzésének előrebocsátása után szerző a törvény szövegét követve, a szó szoros értelmében magyarázatot ad, mindenütt utalással a kereskedelmi törvény intézkedéseire. Nagy Ferencz e művét is világos, könnyen érthető irány jellemzi. A 10 éves kötetet Grill Károly adta ki.

— A végrehajtási törvény magyarázatának harmadik javított és bővített kiadását bocsátotta közre Imling Konrád. A régi jó könyv, az új anyaggal bővítve. Az 1893. évi XVIII. tcziket és az újabb joggyakorlatot szerző gondosan dolgozta fel művének e kiadásában. Kiadja a Franklin-Társulat.

— Az állami anyakönyvvezetés összes szabályainak rendszeres gyűjteménye. Összeállította, jegyzetekkel, mintákkal és példákkal ellátta dr. Kampis János, m. kir. belügyminiszteri s.-titkár, a budapesti kerület h. állami anyakönyvi felügyelője. A mű öt részre oszlik, melyek az általános határozatokat, a születési anyakönyvre, a házasságkötésre és a házassági anyakönyvre, a halotti anyakönyvre vonatkozó szabályokat és végül az e csoportok egyikébe sem sorolható egyes határozatokat tartalmazzák. Minden bekezdés alatt ott van a szükséghez képest a «Jegyzet» és a «Példa» is. A nagyobb terjedelmű minták és példák a könyv végén levő, «Minta és Példatár»-ban vannak összegyűjtve s az egyes minták vagy példák a szövegben hivatkozott római számok alatt találhatók fel.

— Az ügyvédi díj megállapításához. A kiskőrösi kir. járásbíró a végrehajtató ügyvédje részére egy 8000 frtos ügyben 5 frt közbenjárási díjat állapított meg 4146/98. tkvi számú végzéssel egy ingatlan-zárlat foganatosításért, ahol a bíróság székhelyétől kocsin három órányira fekvő pusztára kellett kikocsikázni és onnan visszakocsikázni.

— A kassai kir. jogakadémián az 1897/98. tanévben 135 joghallgató volt beírva. Ösztöndíjas volt 5. Ösztöndíjak összege 690 frtot teszen. Az igazgatóval együtt működött 8 ny. rendes és 3 magántanár. A könyvtár állománya 21,869 db volt. Az intézetnek e tanévben «Mensa academica»-ja is volt. A segélyegylet s a Mensa vagyona a tanév végén volt 16,017 frt 88 kr.

— Lopás vagy jogtalan elsajátítás? S. I. vádlott 1896 június hó 26-án az Andrássy-ut és a Nagymező-utca sarkán elfogott egy kanári madarat és azt megtartotta magának. A budapesti kir. büntető járásbíró az esetben a Btk. 365. §-ába ütköző vétségét látta fenforogni és vádlottat egy forint pénzbüntetésre, mint fő- és egy forint pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítélte 1897 december hó 22-én 57,983. sz. a. hozott ítéletében, mely ítéletet a budapesti kir. ítélő tábla 1898 márczius 29-én 1493/98. B. szám alatt hozott ítéletében helybenhagyta. △

— Az illoyális konkurrencziáról szóló német törvényt ki akarják egészíteni némely határozmánnyal, mely lehetlenné tenné az északnémet sörgyáraknak, hogy sörüket mint münchenit és pilsenit hozzák forgalomba. Csak azt lesz szabad feltüntetniök az üvegen, hogy müncheni vagy pilseni módon van készítve a sör.

— Boroszlóban egy-egy márka pénzbüntetésre ítélték a választási falragaszok kihordóit, mivel a nyomda nem volt megnevezve a falragaszon. Rőndnek muszáj lönni.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A XXIV. német jogászgűlés. x. — *Jogirodalom:* Die ungarische Verfassung geschichtlich dargestellt von Dr. S. Radó-Rothfeld. Dr. Balogh Arthur egyetemi magántanártól. — Főtárgyalás az esküdtbíróságok előtt. Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A XXIV. német jogászgűlés.

Szeptember 12-én ül össze a huszonnegyedik német jogászgűlés Posen városában, hogy letárgyalja a következő programot:

1. Ajánlatos-e az építő iparosok védelme céljából, az építési engedélynek a vállalkozó részére való megadását biztosítóktól függővé tenni? Előadók: Dr. Brunner (Berlin) és Wilke (Berlin). 2. Mi legyen a jogi helyzetük a létesítendő biztosítási törvényben a kölcsönösségen alapuló biztosító társaságoknak? Véleményező: Dr. Ehrenberg (Göttinga). 3. Milyen helyi jog szerint ítélendők meg a nemzetközi magánjog alapján a szerződési kötelek? Előadók: Dr. Enneccerus (Marburg) és dr. Mitteis (Bécs). 4. Megengedhető-e a polgári törvénykönyv szabályai szerint a dologi jognak érvényesítése a közvetett birtokos irányában is? Előadók: Dr. Strohall (Lipcse) és dr. Meisner (Bozen). 5. Kivánatos-e a háztűzhely mentesség jogának (Heimstättenrecht) létesítése különösen a kisbirtokos védelme szempontjából? Előadó: Meyer (Bromberg). 6. Megfelelőbb-e a makacssági ítélet szempontjából, az egyik félnek az utolsó határnapon való meg nem jelenése esetén a német birodalmi polgári perrendtartás 296. §-a mint az osztrák polgári perrendtartás 399. §-a? Előadó: Dr. Schwarz Kristóf (Berlin). 7. Kivánatos-e az ingatlan- és jelzálog ügynökök iparának törvényes szabályozása? Előadók: Dr. Goldschmidt (Berlin) és dr. Fult L. (Mainz). 8. A dolus eventualis elbírálása a büntetőjogban illetőleg a bünvádi eljárásban. Előadó: Olshausen (Lipcse). 9. Ajánlatos-e a gyarmatokba való deportálás mint büntetés? és ajánlatos-e a feltételes megkegyelmezés javaslatba hozatala, kivándorlás esetére? Előadó: Dr. Bruck (Boroszló) és dr. Korn (Berlin). 10. Elegendőnek tekintessék-e a bünvádi üldözés elévülésére, egy törvényileg meghatározott idő pusztá eltelte a bűncselekedet elkövetése óta, vagy kötéssék-e ezen elévülés még más feltételekhez is? Előadó: Hamm (Lipcse). 11. Kivánatos-e a jelzálogbank ügynek és az adóssági kötvény-birtokosok közös jogainak birodalmi törvényben való szabályozása? Előadó: Dr. Riesser (Berlin). 12. Érintetnek-e a polgári törvénykönyv által a tartományi jogok szabályai, a nemesi nevek átszállására és viselésére vonatkozólag? Előadó: Dr. Gierke (Berlin).

Az utolsó német jogászgűlés óta a német igazságügy képe teljesen megváltozott.

Általános polgári törvénykönyv, revideált kereskedelmi törvény, új telekkönyvi rendtartás, végrehajtási eljárás alkotott; e nagyszabású reformokhoz képest lényegesen módosult a perjog, a csődjog és számos egyéb jogi jelentőségű törvény is.

A német jogászgűlés büszkén tekinthet eme alkotásokra, mert nagy része van a reformok megteremtésében és külön-

nösen az egységes magánjog törvénybeiktatásában. Ontudatos működésével szorgalmasan hordta össze a becses anyagot, tolmácsolta és képviselte a jogász közvéleményt. Hogy a német jogászgűlés működésének és enunciatóinak sulya volt, azt a vezetők és résztvevők egyéniségén kívül kétségen kívülé teszi a jogászgűlés által felvetett eszmék egész sorának megvalósítása.

A legújabb nagyszabású kodifikatórius alkotások sem szüntették meg a hangyaszorgalmu német jogászgűlés létjogosultságát.

A törvényhozásban beállott nagy cæsura nem is indokolná a pihenőt, midőn a jognak még számos vidéke vár rendezésre, kiépítésre.

Tovább dolgozik ezen irányban is, aminthogy a poseni gűlés több fontos függő legislatorius kérdéssel foglalkozik.

Mint a fent ismertetett tárgysorozat mutatja, most már az egységes német magánjognak az életbe való átvitelét is felvette a jogászgűlés programjába.

Nem ok és cél nélkül ismertettük a XXIV. német jogászgűlés munkaelőirányzatát.

A magyar jogászgűlés kellett, hogy eszünkbe jusson, mely utóbbi időben huzamos pihentetés után jön csak össze, bár egybehívását mi sem akadályozza.

Igaz, hogy a múlt évre tervezett német jogászgűlés is elmaradt, az összejövetel helyéül designált Grác városban történt politikai zavargások miatt. Ezen kívül még egy esetben halasztották el a német jogászgűlést 1892-ben, mikor Hamburgban a kolerajárvány akadályozta a megtartást.

Nálunk a halasztás a rend, a pontosság kivétel.

Pedig nekünk nincs általános magánjogi törvénykönyvünk. A jog egyéb részei is sok reformra szorulnak. Jogéletünk minden ága átalakulóban van.

Nagyon üdvös, szinte nélkülözhetetlen oly organum működése, mely foglalkozik a felmerülő nagy elvi kérdésekkel és mely egyesítvén magában az elmélet erőit a gyakorlat kiválóságaival, a kodifikációban érvényre juttatná a közmeggyőződést.

Megragadjuk ezt az alkalmat is, hogy a XII. magyar jogászgűlés egybehívását megsürgessük. X.

Jogirodalom.

Die ungarische Verfassung geschichtlich dargestellt von dr. S. Radó-Rothfeld. Berlin. Puttkammer & Mühlbrecht, Buchhandlung für Staats- und Rechtswissenschaft. 1898. VII + 211.

Egy német nyelven kiadott, államszervezetünknek legalább lényeges vonásait a német tudományos körökkel megismertető jó államjogi kézikönyv fontosságát felesleges is bővebben kifejtenuk. A német tudományos körök csak az államjogunk ellen különböző oldalokról eszközölt támadásokat ismerhették meg, olvashatták Lustkandl ismeretes műveit, Pliveric-nek a magyar-horvát közjogi viszonyt elferditő munkáját. De a tudomány színvonalán álló, mai államjogi viszonyainknak megfelelő művet nyelvükön nem olvashattak. Azok az államjogi munkák, melyek német nyelven jelentek meg (Schuler-Libloy, Virozsil, stb. rég elavultak; ezek mellett még csak egyes részletkérdések találtak német nyelven, a

német tudományosságnak hozzáférhetőleg taglalásra. Nem is akarjuk emliteni azokat az »osztrák-magyar« közjogokat, melyek épen az óhajtott czéllal, azzal: hogy államjogi viszonyaink helyes világításban mutattassanak be az illető külföldi köröknek, homlokegyenest ellenkezőre törek s így megjelenésüket a szigorú, objectív tudományosság és nemzeti érdekeink szempontjából egyaránt csak sajnálhatjuk.

Érthető érdeklődéssel kell fogadnunk ily körülmények közt mindenesetre, ha egy államjogunkat német nyelven tárgyaló mű megjelenik. Persze az érdeklődést ama várakozással kell összekötnünk, hogy az céljának csakugyan meg fog felelni, hogy szabatos képét állítja elénk állam-szervezetünknek, rámutat államjogunk sajátlagos vonásaira, kifejti fejlődésének specifikus jellegét. Mert államjogi kézikönyvet írni olyformán, hogy jól-rosszul előadjuk az állam-szervezet alapvonásait, utóvégre nem nehéz feladat. De kifejteni a fentebb vázolt értelemben a magyar államjog rendszerét, az már valóban komoly, nagy munka, mely vállalkozójában nem közönséges tehetséget tételez fel.

Az előttünk fekvő mű szerzőjének, mint ezt az előszóban bevallja, célja volt a magyar alkotmányjognak átnézetét adni. Előszavának további folyamából, valamint művének címéből kivehetjük, hogy a történeti fejlődés folyamán igyekszik e céljának megfelelni. Mert az államjogot, mint ő is mondja, csak a történeti fejlődés figyelemmel kísérése mellett lehet megértetni. És itt mindjárt ki kell jelentenünk, hogy szerző ama feladatának: a magyar alkotmányjognak egészen kifogástalan, a kitűzött célnak megfelelő átnézetét adni, épen az általa választott rendszer miatt nem tudott egészen megfelelni. A történeti előzményekre szükség van, ez kétségtelen; de nem lett volna-e helyesebb államjogunk rendszerét intézményenként, a maga szerves egészében ismertetni, mindig előrebocsátva a történeti előzményeket? Mert amit szerzőnél találunk, az tulajdonképen alkotmánytörténet, vagy épen politikai történet, amit ily terjedelemben beleszőni az előadásba, nem lehet egy bevallottan államjogot tárgyzó munkának feladata. Államjogi műben mégis csak a nemzeti életnek, amennyiben az országgló uralma alapintézményeiben előttünk áll, fejlődésére kell tekintettel lenni és a politikai, külső történet, a politikai küzdelmek, mint általában a köztörténet mozzanatai, csakis annyiban vehetők figyelembe, amennyiben az intézmények fejlődésének megértése követeli. Persze a nehézség épen a két szempont kellő összeegyeztetésében rejlik. Mert hiszen a ma érvényes alkotmányjog ismerete (vagy legalább olyanféle átnézet, aminőre szerző gondolni látszott) nem nagy bajjal kivonatolható törvényeink gyűjteményéből; a külső történetet is készen, egybefoglalva adják idevágó műveink. De az intézményeket s azoknak fejlődéséből egész államjogunk specifikus jellegét az alkotmánytörténelem világításában kidomborítani, ekként megértetni, az már nehezebb feladat.

Ezért valóban csak akkor engedhetjük meg, hogy szerző műve a magyar alkotmányjogot »történelmileg előadva« állítja elénk, ha ehhez elégséges volna egyes időszakokat mintegy bevezetésképen nagy vonásokkal történelmileg jellemezni.

Egy német nyelven megjelenő magyar államjogi mű főcélja mindenesetre az, hogy állami önállóságunkat, állami szuverenitásunk csorbitatlanságát az osztrák örökös tartományokkal fenálló kapcsolatunk mellett is szükségkép szabatosan, tudományos biztonsággal kimutassa. Szerettük volna, ha szerző ezt präcizebben, eklatansabban állítja elénk. Nem elég itt az 1867-iki u. n. kiegyezési törvényre hivatkozni, vagy azt függelékként lenyomatni. Hiszen az érdekelt német köröknek eddig is módjukban állt annak határozmányaiával nyelvükön megismerkedni, a nélkül mégis, hogy ez által ama téves nézetek, melyek a két állam kapcsolatára nézve fenforognak, megigazítottak volna.

Hasznosabb munkát végzett volna mindenesetre szerző, ha a fentérintett irányelvet tartja szem előtt, a helyett, hogy a politikai történet bőséges átnézetét adja. Felfogására e részben eléggé jellemző, hogy pl. a legújabb fejlődés során ő a zágrábi czimerügyet, tiszaszlári esetet, Janszky-affért egyaránt az állam-, illetve alkotmányfejlődés mozzanataiként vesz fel. Pedig ily mozzanatoknak államjogi kézikönyvben nem lehet helye.

Azt, a mi a magyar államjogban és alkotmányfejlődésben, sajátlagos, nemzeti vonás, szerző nem gondolta kiemelendőnek. Az államnak az egyesektől különletét oly szépen kifejező magyar szent korona tana, melyhez mint Kölcseynek 1832. évi márczius 1-ei beszédében mondá, a szabad nemzet egy testbe foglalásának gondolatát fűzték, a szuverén állami hatalomnak a király (koronázott király) és az országgyűlés közti egyenlő megosztottsága, melynél fogva ugyanis a törvényhozás hazánkban a királyt és országgyűlést együtt és közösen illeti és a király nemcsak az országgyűlés meghallgatásával (»mit Zustimmung der beiden Häuser des Reichsrathes«, mint az osztrák formula mondja), nemcsak annak közreműködésével (»Mitwirkung der Stände«, mint az 1820 május 15-ki bécsi Schlusssakte és annak nyomán, szellemében a század elei német alkotmányok kifejezték) hozza a törvényt, hanem király és parlament együttesen, a koronázásnak, mint a magyar királyi hatalom teljének átszállítását eszközlő, nagy jelentőségű közjogi aktusnak kiváló szerepe, a reservált, nem az országgyűléssel együtt gyakorolt királyi felségjogok értelme, s hogy többet ne is emlitsünk, a magyar-horvát közjogi viszony, másrészt az osztrák állammal fenálló kapcsolatunk csak futólag, kellőképp ki nem fejtve, nem bonczolva állítatnak elénk. Ilyen szerzőnek az a merész állítása, hogy a kísérlet, a király főkegyuri jogát mint személyesen gyakorlandó, reservált felségjogot feltüntetni, a magyar államjoggal világos ellentétben áll (13. old.). Már pedig épen a szerző eme nyilatkozatára mondhatjuk, hogy az egyenes ellentétben áll a magyar közjogi felfogással. Ilyen állítás az is, hogy az 1868: XXX. tcz. a magyar-horvát közjogi viszony szabályozásáról szerződés Magyarország és Horvátország között (114. old.), a mivel természetesen a Pliveric-féle tan malmára hajtja a vizet.

Ha mindezek folyán nem is tekinthetjük a művet olyan-
nak, mely a rég érzett hiányon: szigoruan tudományos magyar államjogi művet német nyelven nyújtani a szakköröknek, gyökeresen segíteni alkalmas legyen, még sem lehet attól a méltánylást megtagadni, amennyiben alkotmányfejlődésünk és államjogunk főbb részeinek átnézetét a kívánt célnak (nem rendszeres államjogot, csak történeti fejlődésében az alkotmány főelveit ismertetni) megfelelően adja elő. Azért azt hisszük, jó szolgálatot fog tenni a magyar államjog ismerete ügyének a német közönség körében.

Dr. Balogh Arthur,
egyetemi m. tanár.

Főtárgyalás az esküdttbírótság előtt.*

A verdit kihirdetése.

A szavazás befejezésével az esküdtek visszatérnek a tárgyaló-terembe és elfoglalják helyöket.

Az esküdttbírótság elnöke az ülést újra megnyitván, felhívására az esküdtek főnöke a vádlott távollétében e bevezető szavak után:

»Becsületekre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt bizonyitom,** hogy az esküdtek határozata a követ-

* Az előbbi közl. 1. a 23., 24., 27., 30. és 31. számban.

** Az esküdtek főnöke itt már másodszor teszi le a hitet. Daczára ennek, a német legfőbb törvényszék ezen formula elhagyását lényeges »Verstoss«-nak jelentette ki.

kező» ... semmiség terhe alatt, az esküdtek jelenlétében felolvassa a kérdéseket a reájok adott válaszokkal együtt.

Ha az esküdtek határozata bűnösséget vagy olyan okot állapít meg, mely a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében súlyosabb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazását vonja maga után, e határozatok mindegyikénél a főnök kijelenti, hogy az esküdtszék ezt a határozatot «hétnél több» szavazattal hozta. A szavazatok arányát más módon, illetőleg a vádlottra kedvező határozatoknál egyáltalán nem szabad megjelölnie. Az a kijelentés pl., hogy az esküdtek *egyhangulag* nemmel vagy igennel szavaztak, nincs megengedve. Az ok kétségtől az, hogy a törvényhozó nem akar sem a fenmaradó gyanunak tért adni az által, hogy a bűnösség melletti minoritás nagysága közzététetik; másrészt az egyhangu felmentésben rejlő elégtételadást sem tartja a bűnügyi igazságszolgáltatás lényegével megegyeztetetőknek; az elítélés egyhangúságának közlése pedig gyengíteni erejében a többi elítélést, mely csak a törvényes többséggel jött létre.

Szólnunk kell még arról, hogy a kihirdetés a vádlott távollétében történik.

Számos íróval egyetértőleg, helytelennek tartjuk, hogy a verdikt kihirdetésénél a vádlott nem lehet jelen. Az eltolítás okául azt szokták felhozni, hogy a vádlottat kimélni kell s ennél fogva czélszerűbb, hogy vele csak az eshetőleg már helyesbített, tehát végleges verdikt közöltessék. Azonban a kiméletben rejlő érzelmi momentum nem lehet irányadó akkor, midőn ez éppen a verdikt helyesbítése tekintetében a vádlottat megfosztja az őt megillető befolyástól. Hozzájárul, hogy a bűnös vádlottra sokkal inkább van hatással az, ha maga hallja az esküdtek főnökének szájából, hogy polgártársai őt bűnösnek mondták ki, mint hogyha ezt a bíróság jegyzője olvassa fel neki; az ártatlan vádlottra pedig a *tagadó-verdikt* esküdtszéki kihirdetése valóságos lelki vigasz és elégtétel értékével bír.

És itt meg kell még különböztetnünk azon eseteket, melyekben a vádlottnak védője van, azoktól, amelyekben csak maga védi magát. Az előző esetekben a vádlott távollétében a helyesbítő eljárásnál eshetőleg a védő érvényesítheti a vádlott jogait; az utóbbi esetekben a vádlott valósággal meg van fosztva attól, hogy a helyesbítő eljárásra, bármily szükséges és jogos volna is, befolyást gyakorolhasson.

Sajtó- és a politikai perekben nem ritkaság az, hogy vádlott csak maga védi magát. Vagyis éppen a legkényesebb természetű perekben jelentkezik a mondott határozmány, mint lényeges jogfosztás.

Mi különben azt tartjuk, hogy a tilalom valódi célzata nem is a közönségesen felhozott indokból indul ki, hanem abból, hogy amikor a bíróság két tényezője egymással tárgyal és a szakbíróság az esküdtszék verdiktjét kritizálja és kijavíttatja: ne legyen jelen a vádlott, mint aki természetesen duobus litigantibus gaudet. De ha ezen szempontból vizsgáljuk is a tilalmat, nem tarthatjuk azt indokoltnak, mivel a per szerkezete eshetőleg gyengül a vádlott távolléte folytán s ezen tekintet lényegesebb minden egyébnél.

Az 1867-iki Szabályzat nem ismeri a tilalmat. Az osztrák és a német bünvádi eljárások ismerik. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az 1867-iki Szabályzatból a helyesbítő eljárásnak az újabb törvényekben kifejlődött rendszere szintén hiányzik; csakis azon helyesbítő eljárásról szól, mely a fődologban való tévedésre vonatkozik.

VI. A további eljárás és az ítélelhozás.

A helyesbítő eljárás.

A fent tárgyalt esetben arról volt szó, mikor az esküdtek nem értik meg jól a bíróságot, emitt pedig a bíróság fedez fel hiányt a verdiktben.

Ha tehát a bíróság abban a nézetben van, hogy az esküdtszék határozata alakjára nézve nem szabályszerű, vagy valamely kérdésnek lényegére nézve homályos, hézagos vagy önmagának ellenmondó: a kérdések megváltoztatása vagy kiegészítése mellett, vagy e nélkül is felhívhatja az esküdteket, hogy határozatukat javítsák vagy egészítsék ki, illetőleg adjanak feleletet a megváltoztatott vagy kiegészített kérdésekre.

Alaki hiány pl. az, ha elfeledték a főnök aláírását; anyagi, ha a vádlott hátrányára szóló verdikt nem említi a szavazatok arányát, vagy ha az esküdtek válasza nem eléggé világos, vagy ha nem terjeszkedik ki valamennyi kérdésre, melyre felelnie kellett volna.

Ezt a helyesbítő eljárást kell elrendelni akkor is, ha egyes esküdtek azt állítják, hogy a kihirdetett határozat nem hiven tünteti fel az esküdtszék határozatát.

A helyesbítő eljárás mindaddig elrendelhető, míg a bíróság ítéletet nem hozott.

A bíróságnak ilyen felhívására az esküdtek tanácskozás végett újra visszavonulnak. Ezt megelőzőleg az elnök az esküdteket, ha határozatuk csak alaki tekintetben esik kifogás alá, arra figyelmezteti, hogy csak a hiányokat javíthatják ki; ha pedig az ügy érdemében tévedtek, felvilágosítja őket arról, hogy előbbi határozatuktól egészen eltérhetnek.

Az új határozatot akként kell a kérdések mellé írni, hogy az előbbi olvasható maradjon.

Ha az esküdtek ragaszkodnak ahhoz a határozatukhoz, melyet a bíróság homályosnak, hézagosnak vagy önmagának ellenmondónak jelentett ki, az ügy az esküdtbíróságnak következő ülészakára utasítandó. A felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

Azt tartjuk, hogy a bíróságnak nagyon tartózkodóan kell élnie a verdikt kijavíttatásának jogával. Minthogy ugyanis azon esetek is ide tartoznak, melyekben a hiány a vádlott előnyére irányul, a bíróság a kijavítási eljárás örve alatt kíséreltet tehetne a verdikt hátrányosabbá tételére és ez nagyon könnyen diskreditálhatná az esküdtszéki eljárást.

Az 1867-iki Szabályzat a bíróságnak ezt a jogát nem ismeri.

Az 1844-iki javaslat 369. §-ában azonban megtaláljuk. Mi azt hisszük, hogy a bíróságnak, mint a tárgyalás vezetőjének, ezen joga oly természetes, hogy — betartva a kellő határokat — eddig is élhetett volna véle. Csak üldözési eszközzé nem szabad az ilyent tenni.

A német és az osztrák bünvádi eljárásokban a helyesbítő eljárás, némi eltéréssel szintén megvan.

(Bef. köv.)

Külföldi judikatura.

724. Az a kereskedő, aki üzletét a vevőközönségével együtt eladta, de nyomban utána a szomszédságban hasonló üzletet nyitott, az okozott kárért szavatol a vevőnek minden külön ebbeli megállapodás hiányában is. (*Párisi semmitőszék.*) (A semmitőszék ezt az elvet szabálynak itt először mondotta ki. Eddig az volt az álláspontja, hogy ez a szerződő felek szándékától függő ténykérdés, amelynek végleges megállapítása a felelbezési bíróságoknak képezi feladatát és jogkörét.)

725. Ha van is joga az orvosnak az általa kezelt embernek nejjével a betegség okát és természetét levélben tudatni, az ilyen levelet közzétenni még akkor sem szabad, ha a közzétételt úgy a levél írója, mint a címzett megengedik. Ez a szabály nem tűr kivételt és abban az esetben is alkalmazandó, ha a válopert folytatónő a perben ezt a levelet bizonyítékkul akarná felhasználni, mert az olyan bizalmas közleményeket, amelyeket csak a betegnek az érdeke igazolhat, semmiféle ürügygel nem szabad ellenében felhasználni. (*Párisi semmitőszék.*)

726. A levéltitok sérthetlenségének az elve nem oly abszolút, hogy kivételt alóla tenni nem lehetne válopert esetében. A bíróság feladata latolni, hogy az ilyen leveleket bizonyítékképp fel lehet-e használni, s főleg tekintetbe venni

azon körülményeket, amelyek között a bizonyítani akaró fél azon levelek birtokába jutott. A levelek felhasználását megengedni csak akkor lehet, ha azok nem valami mesterkedés, csalás, illoyális ténykedés vagy visszaélés folytán jutottak hozzá, amely körülmények fenforgását az ellenfélnek kell bizonyítania. (*Párisi semmitlenség.*)

727. Tüzkárért felelős a biztosító, ha a biztosított drágagyöngy, mely papírba volt göngyölve, vigyázatlanság miatt a kályhába esett vagy dobatott. A tüzkár fogalmához ugyanis nem szükséges az, hogy oly égésből eredjen, amely továbbterjedésre alkalmas volt, hanem elegendő, ha a tűz véletlenségből érintkezésbe jutott a biztosított tárggyal és ilykép gyakorolta romboló hatását. Az sem oldja fel a biztosított kötelezettsége alól, ha a kár a biztosítottnak vagy szolgájának vigyázatlanságából eredt, mert a biztosításnak a célja a biztosítottat nem csupán a magasabb erőhatalomnak, hanem a maga és emberei vigyázatlanságának következményei ellen is megóvni. Csakis a szándékos károsítás esete van kizárva a biztosítás alól. (*Párisi felelősségi bíróság.*)

728. Valaki tüzkár ellen biztosítva volt és ajánlatában bevallotta, hogy volt már nála egy tüzeset. Három hónappal utóbb újabban biztosított ugyanannál a társaságnál, de ekkor az ajánlat úgy szólt, hogy nem szenvedett még tüzkárt. Újabb kár esetében a társaság megtagadta a fizetést, mert az utóbbi ajánlatban fontos körülményt elhallgatott. A bíróság azonban kötelezte a fizetésre, mert a társaság az előbbi ajánlatból ismerhette a való tényállást és az elhallgatott tény, az elhallgatás tehát nem volt alkalmas a társaság megtévesztésére, sem arra, hogy nézetét a kockázatot viselés tekintetében befolyásolja. (*Párisi felelősségi bíróság.*)

729. Semmis az olyan megállapodás, hogy a bankár nem felelős hamis checknek beváltása esetében, mert nem lehet azt érvényesen kikötni, hogy valaki súlyos gondatlanságának következményeiért ne szavatoljon. (*Párisi felelősségi bíróság.*)

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— A kir. Curiához július hóban 2225, ez évben összesen 14,610 ügy érkezett. A múlt évi hátralékkal együtt elintézendő volt 22,128 ügydarab, elintéztetett 13,454, hátralékban maradt 8674. Az 1897-iki év megfelelő szakához képest több érkezett be 431-el, kevesebb elintéztetett el 204-el, kevesebb elintézendő volt 204-el, kevesebb a hátralék 1010-el.

— A rendőrségi letartóztatás ideje a büntetésbe szintén beszámítandó. M. Gyulát a rendőrség múlt évi július hó 21-én tartóztatta le és a vizsgáló bíró múlt évi július 27-én rendelte el ellene a vizsgálati fogságot, mely augusztus 31-ig tartott, amely napon a vádlott szabad lábra helyeztetett. A budapesti kir. ítélő tábla f. é. február hó 9-én 421. sz. a. hozott ítéletében a vádlott szabadságvesztésbüntetéséből az 1897 július 21-től ugyanaz évi augusztus hó 31-ig tartott vizsgálati fogság által egy hónapot és tíz napot kitöltöttnek vett. Ezen rendelkezését a kir. tábla azzal indokolta, hogy: «vádlottat a rendőrség 1897 július 21-én tartóztatta le s az egész fogságot be kellett számítani, mert vádlott fogházbüntetésre van elítélve». — (Fegyház- és börtönbüntetésnél nem foglal az ily egész beszámítás helyét.)

— A kir. közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Addig, míg az 1883: I. tcz. 23. §-ában előírt gyakorlati közigazgatási vizsga tényleg életbe léptetve nincs, senkit sem lehet a törvényben megkívánt gyakorlati képzettség, vagy a 31. illetőleg 34. és 35. §-okban megállapított valamely kivételes vagy átmeneti kedvezmény bírásának igazolására kötelezni. (1898. évi 112. K. sz.)

A m. kir. államvasutak alkalmazottai sem köztisztviselőnek, sem állami tisztviselőnek, altiszteknek vagy szolgáknak nem lévén tekinthetők: az 1893: IV. tcz. 15. §-ában biztosított adómentesség rájuk nem vonatkozik. (1898. évi 120. K. sz.)

Az alispán hatásköre a községi vadászterület bérbeadásánál nem csupán az eljárás alakszerűségének, hanem annak vizsgálatára is kiterjed, vajon a bérszerződés a községre nézve előnyös-e? (1898. évi 180. K. sz.)

A községi illetőség elismerése tekintetében a községnek ezen elismerése a mérvadó s nem az, hogy a község azt miként indokolta; az egyszer elismert illetőséget tehát tagadásba venni nem lehet. (1898. évi 204. K. sz.)

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a kör-közgyámi és a községi bírói állások egy személyben egyesülhetnek-e vagy sem, a közigazgatási bíróság hatáskörébe nem tartozik. (1898. évi 252. K. sz.)

— Elfogadmányval ellátott, de egyébként kitöltetlen váltóblanketták jogtalan elvitele nem képez lopást. «A lopás büntette miatt folyamatba tett eljárás megszüntetendő volt, mert az elfogadmányval ellátott, de egyébként kitöltetlen váltóblanketták vagyoni értéket képviselő ingó dolgoknak nem tekinthetők, vádlottnak ama ténye pedig, hogy ezeket kitöltötte s felhasználta, magánokirat-hamisítást képez s különben is panaszos a lopás miatt emelt vádját visszavonta». (Budapesti büntető törvényszék 30,400/98. B. sz. végzése.)

— Kérdés? A Btk. 353. §-ának 1. pontja szerint büntettet képez a zsarolás és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a zsaroló gyilkossággal, súlyos testi sértéssel, stb. fenyeget. Kérdés már most, vajon akkor is alkalmazható-e a fentebbi §., ha a zsaroló nem gyilkossággal, hanem csak szándékos emberöléssel fenyeget? (*Bírói körökből.*)

— A magyar államgazdaság tankönyvét írta meg dr. Bartha Béla debreczeni jogtanár. Jelenleg a munka első füzetét jelent meg. Célja elsősorban: hogy tankönyvvül szolgáljon, de egyszersmind a gyakorlat igényeit is kielégítse.

— Megjelent: A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898. évi XXXIII. tcz., mely e hó 11-én nyert szentesítést, zsebkiadásban a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) kiadásában. Ára 30 kr.

— A berettyóújfalui kir. járásbíróság egy május hó elején foganatosított biztosítási végrehajtás foganatosítását május 21-én hagyta jóvá és a jóváhagyó végzés felperesnek július 12-én kézbesített.

Nemzetközi Szemle.

— A francia bünvádi eljárás előkészítő részének azon legújabb reformja, melyről többször megemlékeztünk, kézzelfoghatóan mutatja már hatását az Eszterházy és Piquard elleni bűnperekben. A védők mindig jelen vannak a kihallgatásnál és a közönség a vizsgálatnak ugyszólván minden mozzanatáról értesül. Ha a vizsgálat ily irányban fejlődik, úgy a titkos vizsgálati eljárásnak utolsó órája ütt Francziaországban. Ezzel ismét egy nagy lépéssel közelebb jut a bűnper ahhoz a rendszerhez, melyet Angolországban találunk. Ha pedig Francziaország reformálja az elővizsgálatot, nem hosszú idő múlva utánna fognak menni más államok is.

— A biztosítás történetéről adott ki egy hatalmas munkát Hamon párisi tanár. A jelen század kulturális haladását talán semmi sem bizonyítja oly kézzel foghatólag, mint a biztosítás elterjedése s ez a jelen munkában mesterien van feltüntetve. A munka címe: Histoire générale de l'assurance en France et à l'étranger. Ára 40 frank.

— Az ügyvédség Schweizban. Zürich kantonban eddig az ügyvédség gyakorlása szabad foglalkozás volt, melyhez képesítés sem kellett. Ujabbán a rendkívül sok visszaélés folytán törvény rendelte el, hogy csak azon állampolgárok foglalkozhatnak ügyvédkedéssel, akik az államvizsgát leteszik. Egy másik törvény megengedte a nőknek az ügyvédkedést.

— Oroszországban a szenátus a polgári házasság behozatalának előkészítésével foglalkozik.

— A Magyar Jogi Lexikon szerkesztősége a következő kérelmet teszi közzé: A készülő «Magyar Jogi Lexikon» bibliographiai részének teljessége és feltétlen megbízhatósága érdekében felkérem azokat az urakat, akik a magyar jogi irodalmat önálló művekkel, vagy pedig szaklapokban, avagy hírlapokban közzétett szakbeli dolgozatokkal gazdagították, hogy munkáiknak teljes jegyzékét, a cím, ugyszintén a közzététel helyének és idejének pontos megjelölésével augusztus hó végéig hozzám (Budapesten, V. Lipót-körut 18. szám) juttatni sziveskedjenek. Dr. Márkus Dezső kir. törvényszéki bíró.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre 3 „

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az özvegyi jog kodifikációja. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Jogosult-e a gazda a cseléd-könyvben a cseléd lopását feltüntetni. *Dr. Gruber Lajos* budapesti kir. alügyésztől. — Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért. *Monsieur Couteautól.* — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az özvegyi jog kodifikációja.

Kettős a hitvestársi haszonélvezetnek előnye az állagban való örökösödéssel szemben: az egyik positiv, a másik negativ. Positiv előnye az, hogy a haszonélvezet többnyire kielégítőbb ellátási formája az özvegynek, mint a hagyaték egy hányadának öröklése. Tökeszegény országban, milyen a mienk, a többnyire kicsi hagyaték egy-egy törtrészének tulajdona nem elegendő arra, hogy az özvegy annak jövedelméből megélhessen. Pedig a pusztá megélhetés nem is elegendő. Mert az eszmény, mely után a hitvestársi öröklés rendezésében törekedni kell, abban áll, hogy az özvegy férjének halála után lehetőleg ugyanazt az életmódot folytathassa, megtarthassa lehetőleg ugyanazt a standard of lifeot, melyet a házasság tartama alatt fentartott és megszokott. E cél pedig el nem érhető, ha az özvegyet a hagyatékra csak valamely törtrészére szorítjuk, ha mindjárt tulajdonul adjuk is neki e törtrészt. Mert a fogyasztási alap, az, amiből az özvegy háztartását ellátja, nem a tőkeállag, hanem annak évi jövedelme. Ezért az egész hagyaték haszonélvezete rendszerint többet ér az özvegynek, mintha a hagyaték felét, vagy éppen negyedét vagy még kisebb részét tulajdonul adjuk. Ha mellőzzük a kivételesen nagy vagyonokat, melyek — éppen azért, mert kivételesek — e kérdés általános rendezésénél nem dönthetnek: rendszerint az egész hagyaték jövedelme rámegegy arra és szükséges is arra, hogy az özvegy magát, gyermekét, háztartását az életmód azon magaslatán tarthassa, melyet a családfő életében megszoktak. Még ott is, hol a családfő addig, amíg élt, a tőke kamatait egészben vagy részben félretette: halálával a munkakeresmény megszűnik és a tőkejövedelem képezi a házfentartás egyedüli alapját. Ettől a jövedelemtől az özvegyet, hacsak társadalmilag lefokozni, sőt többnyire inségbe is juttatni nem akarjuk, megfosztanunk nem szabad.

Negativ előnye a hitvestársi haszonélvezetnek pedig abban áll, hogy a vagyon állagát el nem idegeníti az örök-hagyó családjától. Ennyiben az özvegyi jog szükségszerű kiegészítője az ági öröklésnek. Bármilyen csekély tulajdoni quotában állapítjuk is meg az özvegy öröklését: a hagyaték egy részét ezzel elvonjuk az örökhagyó rokonaitól és tőle idegen családok — t. i. a tulélő hitvestárs családjá — kezeire juttatjuk. Már pedig mindenki tiszteli, szereti a maga feleségét és kötelességének érzi, hogy rangszerű megélhetését biztosítsa a maga halála után is; de hogy az, mit életünk munkájával szereztünk, vagy ami apánk örökségeként reánk száll, gyermekeink elől sógorságunkra jusson, ez senkinek sem óhaja. Pedig ezt így cselekszi minden törvény, mely az özvegynek gyermekekkel vagy ági örökösökkel szemben is állagörökjogot ad.

Ebben a két pontban látom az özvegyi jognak jogpolitikai alapját és jogosultságát és ezért vélem azt továbbra

is fentartandónak. Nagy elégtételünkre szolgálhat e tekintetben, hogy a német javaslat bírálata is nagy részben ezt az álláspontot foglalta el és hibáztatta, hogy a német törvény a hitvestársi öröklést quota-tulajdonban, nem pedig haszonélvezetben állapította meg. Sőt tulzás nélkül mondható, hogy éppen a legszámbavehetőbb bírálók voltak azok, — *Gierke* (Das BGB. und der deutsche Reichstag 36. l.), *Bähr* (Gegenentwurf 348. l.), *Bernhöft* (Zur Reform d. Erbr. 78. l.), *Strohal* (Das deutsche Erbrecht, stb. 15. l.), — kik ily irányban nyilatkoztak. *Bähr* ellenjavaslatá ez (§ 1585): «Der überlebende Ehegatte des Erblassers ist, wenn Kinder den Verstorbenen beerben, auf lebenslänglichen Bezug der Nutzungen von der Hälfte des gesamten Ehevermögens berechtigt. ... Wird der verstorbene Ehegatte von Verwandten zweiter Ordnung beerbt, so erweitert sich das Recht des Überlebenden auf die Nutzungen von drei Viertheilen des Ehevermögens. Entfernteren Erben gegenüber verbleibt der überlebende Ehegatte im Niessbrauch des Gesamten von dem Verstorbenen hinterlassenen Vermögens.» A *Huber*-féle schweizi javaslat 407. § a ezt rendeli: «Hinterlässt der Erblasser einen Ehegatten, so erhält dieser nach den Bestimmungen des Familienrechtes neben Nachkommen die ganze Erbschaft zu Nutzniessung und neben Erben des elterlichen Stammes die eine Hälfte zu Nutzniessung und die andere zu Eigenthum.» Más formában, de lényegileg ugyanazt a gondolatot fejezi ki az *Anonymus* (Arch. f. bürgerl. Recht) javaslatá is, melynek 1710. §-a szerint: «Hat der Erblasser neben erbberechtigten Verwandten einen Ehegatten hinterlassen, so geht die Erbschaft zunächst auf diesen über. Das Verhältniss des Ehegatten zu den Verwandten ist das des Vorerben zu Nacherben. Die Nacherbfolge tritt ein mit dem Tode des überlebenden Ehegatten, wenn aber dieser eine neue Ehe eingeht, mit seiner Wiederverheirathung. Hat der Erblasser keinen erbberechtigten Verwandten hinterlassen, so ist der überlebende Ehegatte Alleinerbe.» Minde javaslatok, mint látható, a hitvestársi haszonélvezet alapján állanak és nincs ok, amiért hazai jogunk ezen alapgondolatát elejtenők.

Sőt többet mondok: az özvegyi jog el sem ejthető, ha az ági öröklést fentartjuk, mert az özvegyi jog — mint már említettem — az ági öröklés szükségszerű komplementuma. Ha ugyanis az ági vagyont kizárólag az ági örökösöknek juttatjuk: olyankor, midőn a hagyaték legnagyobb részben vagy kirekesztőleg ági vagyonból áll, az özvegy teljes koldusan maradna. Arra tehát, hogy az ági vagyont az ági atyafiaknak biztosítsuk, de másrésről az özvegyről se felejtkezzünk meg, csak egy mód van: a hitvestársi haszonélvezet, mert ez a vagyon substantiáját a szerző családjánál hagyja, annak jövedelmeit pedig az özvegynek juttatja.

Míg azonban az özvegyi jog elvi fentartása iránt örvedetes egyetértés van a kodifikáló-bizottság többségében, lényeges eltérés van ezen jognak közelebbi meghatározása és kiépítése iránt. Míg a többség csak az illő tartásban látja az özvegyi jog tartalmát és célját, én többet látok benne. Nem bocsátkozom az ismeretes vitakérdésbe, vajon mai jogunk szerint az özvegyi jog családjogi vagy örökjogi intézménynek minősítendő-e helyesen? De lege ferenda kétségtelennek tartom, hogy az özvegyi jogot az özvegy örökjogaként kell

kiépitennünk. Nem lehet kétség az iránt, hogy az özvegynek oly *örökjogot* kell adnunk, mely a modern családban elfoglalt állásának megfelel; e célra pedig a «tartás» szempontja ki nem elégítő. Nincs következetesség abban, hogy az özvegynek olyankor, amikor gyermek nincsen, az egész szerzeményi vagyont tulajdonul adjuk (ami egyenesen példátlan bőkezűség az összes külföldi törvényhozással szemben), ellenben ha gyermek van, csakis a «tartásra» szorítsuk; nincs következetesség abban, hogy gyermektelen házasság esetében az özvegynek, ha a hagyaték szerzeményi, az egész hagyatékot adjuk, ha pedig ági, csak «tartást» ítéljünk meg. Helyesen cselekedett azért az országbirói értekezlet, midőn a felmenők és oldalrokonok korlátozó jogát az özvegygyel szemben eltörölte. Ezzel az özvegy állandó és kielégítő örökjogot nyert a konkurráló ági örökösökkel szemben. Az országbirói értekezlet e rendelkezése szerintem megmutatja az irányt, melyben az özvegyi jog továbbfejlesztésének történnie kell: igaz törvényes örökjogot kell belőle alakítani, mely nemcsak az inség ellen biztosítsa az özvegyet, mint a római jog quarta mulieris indotatæ-ja, hanem mely megfelel a hitvestársi szeretetnek és azon állásnak, melyet a hitvestárs a mai családban elfoglal. Ily szempontból indul ki az én javaslatom, mely a mai állapottal szemben két irányban fejleszti tovább az özvegyi jogot: megszünteti a leszármazók korlátozási jogát és kiterjeszti az özvegyi jogot «hitvestársi haszonélvezet» név alatt az özvegyen maradt férjre is. E két újítást a nyilvánult ellenvetésekkel szemben legyen szabad röviden megvilágosítanom.

Az özvegyi jog terjedelme tekintetében két kérdést kell megkülönböztetnünk: 1. mire terjedjen az özvegyi jog a törvény dispositív rendelkezésénél fogva, azaz oly esetben és addig, amidőn és ameddig az érdekeltek azt meg nem szorítják? 2. ki szoríthassa meg az özvegyi jogot és mennyiben?

Az első kérdésre mai jogunk azt feleli, hogy az özvegyet mindaddig, míg joga meg nem szoríttatik, az egész hagyaték haszonélvezete illeti és ezt a szabályt fentartja javaslatom is. Oly esetben tehát, midőn az özvegyi jog korlátozását nem kéri vagy nem kérhetik, valamint akkor is, ha kéri, mindaddig, míg a korlátozó ítélet jogerőre nem emelkedett: mai jogunk ugyanazon eredményre vezet, mint javaslatom. E tekintetben tehát újítást jelentenek a hazai joggal szemben mindazok a vélemények, melyek az özvegyet már törvénynél fogva is a priori, vagyis tekintet nélkül az örökösök korlátozó kérelmeire, a hagyatékra csak bizonyos *részére* kívánják szorítani: így egyesek a hagyaték felére, mások a gyermekek számától függően más-más hányadra kívánták szorítani az özvegy haszonélvezetét. Ily újításra nem látok okot. Az indítványozók attól tartanak, hogy az egész hagyaték haszonélvezete tulságos jó módba helyezi az özvegyet. De ne gondoljunk mindig a milliós hagyatékokra. Midőn egy intézménynek törvényes rendszeréről van szó, az átlagos, rendszerinti eseteket kell szem előtt tartanunk, az átlagos, rendszerinti hagyatékok pedig oly kicsik, hogy teljes haszonélvezetéből az özvegy szükséges tartása is alig futja ki. Ily körülmények közt nem látom miért szorítanók az özvegyet pl. az ági vagyon felerészének jövedelmeire csak azért, hogy az elhunynak távoli ági rokonai kapják a másik felét. Egy 1000—2000 frt értékű ági vagyon haszonélvezetének ily kettéosztása az özvegyet a betéví falattól fosztaná meg az ági várományosok kedvéért, pedig az ági öröklés célja nem az, hogy az ági rokonok a vagyon jövedelmeiben részesüljenek, hanem hogy a vagyon tőkéjét nekik konserváljuk. Másként áll a dolog akkor, midőn az özvegy lemenő örökösökkel konkurrál; ez esetben nincs nagyon lényeges különbség ezen indítvány és javaslatom, illetve a mai jogállapot közt. Mert az özvegy akkor, ha az övé az egész hagyaték haszonélvezete, a jövedelmekből gyermekeit is

köteles tartani; viszont ha a fele haszonélvezetre szorítjuk, ugyancsak ő fogja a másik felerész hasznait is — mint t. és t. gyám — huzni. Az eredmény tehát többnyire egyre megy. Persze nem minden esetben: pl. ha nevezett gyám van, ha az özvegy gyámi hatalmát elvesztette, stb. Ily esetben én is azt tartom, hogy a gyermek fél örökrészének az özvegyi haszonélvezet alól mentesnek kell maradnia.

Dr. Schwarz Gusztáv.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jogosult-e a gazda a cselédkönyvben a cseléd lopását feltüntetni?

Ugy a nagy közönség, valamint a jogászok körében is általában az a nézet van elterjedve, hogy a gazda nincs jogosítva cselédjének szolgálati könyvében azon körülményt feltüntetni, hogy cselédje szolgálati idejének tartama alatt gazdája kárára valamely büntetendő cselekményt követett el. Ezen nézet azonban teljesen alaptalan és a törvény téves értelmezésének kifolyása. Ellenkezőleg a cselédtörvény arra kötelezi a gazdát, hogy a cseléd kilépésekor a szolgálati könyv egyes rovatait «lelkiismeretesen, az igazságnak teljesen megfelelőleg kitöltse». (1876: XIII. tcz. 75. §.). Ha a cseléd a gazda által beirt minősítés által magát alaposan sértve érzi, jogában áll hatósági vizsgálatot kérni, mely meg nem tagadható s melynek eredménye szerint a minősítés hatóságilag kiigazítandó s e körülmény a könyvbe bejegyzendő. Ebből kitűnik, hogy a törvény kizárólag csakis az alaptalan és a valónak épenséggel meg nem felelő minősítés ellen kívánja azt a cselédet biztosítani, aki semminemű okot nem szolgáltatott arra nézve, hogy könyvébe oly rosszakaratu minősítés vezetessék be, amely őt megélhetésében megakadályozni képes. Azonban a gazda nemcsak, hogy nincs eltiltva attól, hogy a tolvaj cselédet ilyennek be is írja a könyvébe, hanem erre egyenesen kötelezve is van. Mert ha a tolvaj cselédet becsületesnek jegyzi be, akkor a gazda vét a cselédtörvény 76. §-a ellen, mely azt írja elő, hogy «a gazda, ki tudva valótlan minősítést ad, az abból eredő kárért felelős s ezenfelül 50 frtig terjedhető bírsággal fenytendő, a mennyiben az eset körülményei bünvádi eljárást nem igényelnek». Most az a gyakorlat divik, hogy a cselédek közül azok, akik a lopásra adják magukat, ezt háborítatlanul megtehetik. Mert rendszerint az előkelőbb társadalmi állású gazda megunja a sok futkosást a bírósághoz és örül azon, hogy jogában áll a végtárgyalásról, minden további zaklatás nélkül, elmaradni. Ennek pedig az a következménye, hogy a cseléd ellen megszüntetik az eljárást, és mivel a gazda a lopást a könyvbe bejegyezni nem meri, a cseléd újból szolgálatba lép, ismét meglopja ujabbi gazdáját és esetleg a fentebb említett okból megint szabadul a büntetéstől. Amíg a cseléd végre igaz mesterére talál és büntetés alá kerül, addig már egy csomó gazdát lopott meg, akik közül senki nem sejtette, hogy a cseléd személyében veszélyes tolvajt fogadott a házához. A cseléd szolgálatba való lépésével a gazda, illetőleg családja «háznépének tagjává válik» (1876: XIII. tcz. 2. §.) és ezen bizalmi viszonyban rejlik annak oka is, hogy a cselédlopást a törvény, a lopott dolog értékére való tekintet nélkül, büntetné minősíti. (Btk. 336. §. 7. pontja és 336. §. 8. pontja.)

A gyakorlat azonban egyáltalában nem gondoskodik arról, hogy a gazdák meg legyenek óva a tolvaj cselédektől. Elsősorban tehát [a nagy közönséget fel kellene arról világosítani, hogy a cselédkönyv rovatait tényleg az igazságnak teljesen megfelelőleg töltsék ki. Továbbá gondoskodni kellene arról, hogy azon esetben, ha a cseléd nyereségvágyból eredő büntetendő cselekményt követ, akkor az ítéletnek büns-

seget megállapító része a bíróság által jegyeztessék be a könyvbe oly célból, hogy a tolvaj cseléd ezentul ne lehessen más gazda «háznépének tagjává». Ezzel ki nem szolgáltatjuk őt még az éhhalálnak, mert a szolgálatba lépésen kívül még számtalan egyéb megélhetési mód is létezik. Végül szükségesnek tartanám, hogy az ily büntetésről úgy a szolgálati hely hatósága, valamint azon helynek közigazgatási hatósága is értesíttessék, ahol a szolgálati könyv kiállított. Ezen értesítést azért tartom szükségesnek, hogy a hatóságok eltiltassanak attól, miszerint egy tolvajnak bizonyult cseléd részére, vagy egyáltalán lopás miatt korábban elítélt egyénnek szolgálati könyvet állítsanak ki. Ha a rovott előélet más foglalkozási ágaknál a foglalkozás üzésének akadályául szolgál, akkor sokkal nagyobb mértékben áll ez a cselédnél, aki a legnagyobb bizalmat igényli a gazda részéről.

Az e téren divó visszaélések megelőzése végett azonban még egy ujtás behozatalára lenne szükség. És ezt abban látom, hogy a szolgálati könyvek a cseléd fényképével is látassanak el. A gyakorlatban ugyanis számtalanszor fordulnak elő esetek, amidőn a cseléd valamely talált, lopott, kölcsönkért vagy vásárolt, más részére kiállított szolgálati könyvvel lép szolgálatba. Minap ítétek csak el a budapesti büntető törvényszéknél egy helyszerzőnőt, aki egy általa ajánlt cselédnek egy más részére kiállított szolgálati könyvet adott át, amelylyel a cseléd szolgálatba is lépett és gazdáját meglopva megszökött. Igen könnyen megeshet, hogy egy teljesen ártatlan egyént köröztet esetleg a bíróság csak azért, mert a tolvaj azon egyén nevére kiállított könyvvel lépett szolgálatba. Azon esetben, ha a szolgálati könyvek fényképpel lennének ellátva, az ily módon történő visszaélések száma tetemesen csökkenne. Jelenleg azonban könnyen megtörténhetett, hogy a fentebb említett helyszerzőnő azt a tanácsot adta a szöke tolvajnőnek, hogy estefelé lépjen szolgálatba a hamis könyvvel, mely a személyleírás szerint egy barnahajú leány részére volt kiállítva.

Fontos annak megfigyelése is, vajon a szolgálati könyvben a be- és kilépési időpontok között nincs-e valamely feltűnő «folytonossági hiány», mert ilyenek is gyakran az által idéztetnek elő, hogy a cseléd a hiányzó idő alatt valamely le tartóztatási intézetben kisebb-nagyobb büntetést állott ki. Ennek elpalástolása végett is szokták a cselédek a szolgálati könyvben a be- és kilépési keleteket megelőző kivakarás után megfelelőleg kiigazítani. A beírások épsége tehát fontoságánál fogva szintén nagy figyelmet érdemel.

Dr. Gruber Lajos.

Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért.

Dr. Schwartz Izidor a *Jogt. Közl.* f. évi 31. számában azt kérdi tőlem: mit szólok hozzá, hogy «Unger, a hirneves civilista, helyesli a pécsi kir. ítélő tábla és a kir. Curia döntvényében (1898 május 17. 373., *Jogt. Közl.* 28. szám 264. jogeset) kifejezésre jutott gondolatot». Nos, erre azt válaszolom, hogy Unger nem helyesli ezt a gondolatot. Unger, amint az a t. cikkíró utolsó idézetéből kitűnik, a szociális momentumon alapuló azt a gondolatot helyesli, hogy «richesse oblige», azt a gondolatot, melyet az osztrák polgári törvénykönyvet szerkesztő-bizottságnak a cikkíró idézte négy tagja is képviselt — bár igen alapos kifogások alá eső érveléssel — azt a gondolatot, mely a bírói iudicium helyébe a bírói arbitriumot akarja léptetni, s melynek legislatorice igazolt vagy nem igazolt voltát sem most nem kívánom, sem az e kérdést felvetett cikkemben (*Jogt. Közl.* 28. sz.) nem kívántam feszegetni.

Szó sincs róla: e kérdés a kötelmi jog legnehezebb részének, a kártérítés jogának, legislativ szempontból legnehezebb darabja, s égő kívánsággal nézek magam is a

kodifikáció azon stádiuma elé, melyben ez a nyilvánosság előtt felszínre kerül: most, a lex lata parancsát tekintve, akkor sem adhatnék igazat a vitás döntvénynek, ha Unger azt a döntvények mintaképeül tekintené. Mert azt állítom, hogy a mi kártérítési jogunk nem az Unger álláspontján, nem a Zeiller-bizottság négy különvéleményes tagja álláspontján, hanem az osztrák törvény és a római jog álláspontján áll, mely előbbi minden inkább, mint «közvetítő», amennyiben alaptétele, hogy a kártérítési felelősségnek csak arra nézve van tere, amiről alperes «tehet», kivéve a törvény egyenkint kiemelt eseteit (pl. «de recepto», stb.). Ha tehát Unger a mi döntvényünket helyesli, akkor a mi jogunk nem helyesli Ungert. De ez a «ha» nem áll. A döntvény ugyanis nem az Unger-pártolta arbitriumot hozza meg: hanem apriori bennrekedőnek véve a felelősségben azt, aki a véletlen játéka vak eszköze, úgy indokol, hogy az elmezavar őt a felelősségből ki nem rántja. Unger szerint akkor lehetne rátiója az ő felelősségének, ha ő gazdag, a károsult meg szegény (ebből is látszik, mennyire világos volt Unger előtt, hogy mindez még csak forrongó, fejlődő, hig materia, melyet a jog érczüstjeinek majdan formába kell önteniök, de amely de lege lata nem létezik. Egyáltalán Ungernek genialis könyve: «Handeln auf eigene Gefahr» a *bíró* kezében méreg; mit annak, aki *végigolvasta*, nem kell magyaráznom, csak ép úgy cum grano lehetvén azt alkalmazni, mint például a «Motive»-ket, a létező jogra nézve). A mi döntvényünk ilyesmiről nem beszél. Hanem kimondja azt az absurdumot, hogy *tiltott cselekmény* az, ha valaki elmezavarban öl, hogy tehát a kártérítési kötelezettség ez esetben obligatio ex delicto. Ezt Unger nem helyesli, hanem azon legislativ szempontot, hogy a *véletlen* folytán beállt kárt a két fél közül lehetőleg az viselje, aki könnyebben elviselheti, mihez persze én is szívvél-lélekkel csatlakozom!

Mérhetetlen a különbség, mely a német polgári törvénykönyvbe is — bár korlátoltan — átmént Unger-féle álláspont és a mi döntvényünk közt fenforog. Itt van mindenekelőtt az ezen fejezetet (25-ik) karakterizáló 823. §.:

«Wer *vorsätzlich* oder *fahrlässig* das Leben, den Körper etc. ... widerrechtlich verletzt, ist dem Andern... verpflichtet».

§ 827: «Wer im Zustande der Bewusstlosigkeit oder in einem die freie Willensbestimmung ausschliessenden Zustande krankhafter Störung der Geistesthätigkeit einem Andern Schaden zufügt, ist für den Schaden *nicht* verantwortlich».

§ 829. Wer in einem der in den §§ 823 bis 826 bezeichneten Fälle für einen von ihm verursachten Schaden auf Grund der §§ 827, 828 nicht verantwortlich ist, hat gleichwohl, sofern der Ersatz des Schadens nicht von einem aufsichtspflichtigen Dritten erlangt werden kann, den Schaden insoweit zu ersetzen, als die Billigkeit nach den Umständen, insbesondere nach den Verhältnissen der Beteiligten, eine Schadloshaltung erfordert und ihm nicht die Mittel entzogen werden, deren er zum standesmäßigen Unterhalte sowie zur Erfüllung seiner gesetzlichen Unterhaltungspflichten bedarf».

Ime, ily alakot öltött e kérdés megoldása a legmesteribb magánjogi alkotás keretében. S tényleg, ez a legmesszebb menő concessio az Unger-féle kívánalmak számára, s mégis mily távol áll az a cikkíró idézte állásponttól! Ahhoz, hogy az örült fizetni tartozzék, szükséges, hogy mást felelősségre vonni ne lehessen (kötelve tehát csak *subsidiarius*), hogy azt a *causa cognitio* méltányosnak találja, hogy rangszerű ellátása ne csorbítottassék és hogy tartási kötelezettségeit ne befolyásolja e megtérítés s még ez esetre is hangsúlyozva van, hogy e felelősség nem ex delicto felelősség, az fen sem áll addig, míg azt a bírói ítélet meg nem állapította. Tessék e gondolatmenetet összevetni a szóban forgó döntvényével!

A jogfejlesztés körül minden ugrás salto mortale. Bírói gyakorlatunk nem tehet rosszabb szolgálatot a fejlődés ügyének, mint az által, hogy jogunk alapelveit sutba dobja. Épen az

öntudatos fejlődés kívánja a gyökerekhez való szívós oda-
tapadást s csak az ártalmas vadhajítások nyesegetését. Gyö-
nyörű példája ez igazság bölcs alkalmazásának a német tör-
vény jelzett helye.

A tisztelt cikkíró azt talán bebizonyította, hogy de lege
ferenda sokszor igazságtalan a magyar jog jelen álláspontja,
ha azt kérlelhetetlenül keresztülviszszük; ezt első cikkem-
ben már én is dokumentáltam és ezt mindnyájan tudjuk.
Nem czáfolta meg azon nézetemet, hogy a mai jogállapot
szerint sem úgy dönteni, sem úgy indokolni, amint a citált
határozat teszi, nem lehet.

Monsieur Couteau.

Különfélék.

— **A bírósági összlétszám.** Az igazságügyminiszterium
legutóbbi összeállítása szerint az igazságügy szolgálatában mű-
ködik: 8 curiai tanácselnök, 11 kir. táblai elnök, 66 curiai bíró,
21 kir. táblai tanácselnök, 5 kir. főügyész, 220 kir. táblai bíró, 5 fő-
ügyészi helyettes, 13 curiai bírói ranggal bíró törvényszéki
elnök, 63 törvényszéki elnök, a központi telekkönyvi hivatal
főnöke, 116 kir. táblai bírói, illetőleg főügyészi helyettesi
címmel és jelleggel felruházott törvényszéki és járásbíró,
illetőleg ügyész; 138 ügyész, illetőleg törvényszéki és járás-
bíró a VII., 922 a VIII. fizetési fokozatban; 1098 albíró
és alügyész, 1 curiai, 11 kir. táblai elnöki titkár, 8 curiai
tanácsjegyző, 6 kir. táblai fogalmazó és fordító, 80 törvény-
széki jegyző, 696 aljegyző, 173 telekkönyvvezető, 337 segéd-
telekkönyvvezető, 3 segédhivatali főigazgató, 83 irodaigazgató,
149 irodatiszt, 2138 irlók.

— **Egy rossz szokás.** Ily című közleményünk élénk
megbeszélés tárgyát képezte a napi sajtóban is. Róth Nándor
kir. táblai bíró a máriaradnai járásbírósg vezetője ezen ügy-
ben a következő nyilatkozatot tette közzé:

A f. é. július hó 29. napján kibocsátott körrendeletem,
melyet a vezetésem alatt álló m.-radnai járás összes elől-
járóihoz azon czélból intéztem, hogy a járásnak lakosságát
figyelmeztessék, miszerint a járásbírósgai alkalmazottaknak
ajándékokat ne vigyenek, úgy látszik, hogy nemcsak a közön-
ség, de úgy a fővárosi, mint a helyi hírlapi körökben is
tévesen értelmeztetett.

Az önzetlen osztó igazság érdekében, mint igazságszerető
ember, tartozó kötelességemnek ismerem, hogy ezen téves
értelmezéssel szemben kijelentsem azt, hogy a körrendelet-
ben említett tapasztalatom egyáltalában nem vonatkoztatható
egyik mellettem működő bírótársamra, illetve albiráimra sem;
kijelentem azt, hogy azoknak tiszta bírói lelkiismeretét még
csak érinteni sem volt szándékom.

A kibocsátott körrendelet, annak rövidsége miatt, tévesen
magyaráztatott. Annak előrebocsátása mellett, hogy körrende-
letemnek célja nem az volt, hogy azt szerte az országban
szellőztesem, hanem azzal csupán azon szűk térre akartam
hatni, a hol a baj van; most már abban a kényszerhelyzet-
ben vagyok a téves értelmezés folytán, hogy ezen körren-
deletemnek az előzményét is közölnöm kell.

Én f. é. július hó 7. napja óta vagyok a m.-radnai kir.
járásbírósg vezetője és július hó 29. napjára volt az első
tárgyalási határnapom kitűzve. A tárgyalási napot megelőző-
leg egy mondorlaki peres földmives fél, itteni több előkelő
egyénektől lakásomnak előzetes megkérdezése után, ajándékot
hozott hozzám.

Ennek az eredménye az volt, hogy az illetőt tanuk
előtt történt megdorgálás mellett kiutasítottam lakásom-
ból és felindulásomban, nehogy az más alkalommal akár
velem, akár bármely alkalmazottammal megtörténjék, legjobb-
nak találtam a körrendeletet kiadni.

Mert csak két expediens állott előttem, vagy az, hogy
ezen emberrel rögtön jegyzőkönyvet vegyek fel, vagy pedig
az, hogy körrendelet alapján azonnal intézkedjem.

Az első, miután az illető az értelmiség alacsony fokán
állott, azért nem tettem, mert azt véltem, hogy jobban javítok
ugy rajta, ha magam figyelmeztetem és intem meg rossz
eljárásáért, semha a szerencsétlent egyenesen tömlöczbe
kergetem.

Igy történt meg, hogy körrendelet után intézkedtem és
oktatólag kívántam hatni a közönségre.

Miután tehát ez a kísérlet velem rövid ittlétem alatt
történt meg, tehát a körrendeletnek első részében felhozott
körülményt, mely tévesen értelmeztetett, magamon tapasztal-
tam és az ellen volt irányulva a szerintem elég szigorú, de
a mellett humanus körrendelet tartalma.

Kérem ennél fogva mindazon hírlapi köröket, a kik előző
körrendeletemet közölték, jelen magyarázó nyilatkozatomat
is becses lapjaikban közölni szíveskedjenek.

— **A rabkórházban töltött betegség ideje beszámí-
tandó-e a szabadságvesztés-büntetésbe?** A járásbíró-
sgok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben
követendő eljárást szabályozó igazságügyminiszteri rendelet
60. §-a értelmében: «büntetést megállapító ítélet esetén az
előzetes letartóztatás ideje az ítélet által kiszabott szabadság-
vesztés-büntetésbe mindig beszámítandó». A budapesti rend-
őrség 1897 december 14-én tartóztatta le Sz. L. terheltet,
aki 1897. évi december 24-éig a rendőrségi rabkórházban
ápolgatott és ugyanezen napon a főkapitánysághoz vissza-
kísértetett. A budapesti kir. büntető járásbírósg 1897. évi
december hó 29. én 59,140. sz. a. hozott ítéletében a fogva
levő vádlottat tizennégy napi fogházra ítélte és azt 1897. évi
december hó 24-étől, mint az előzetes letartóztatás napjától
rendelte számítani. Ezen ítélet ellen a kir. ügyészség a
vádlott érdekében felebbezést jelentett be, mert azon idő,
amely alatt az elítelt a rabkórházban szabadságától szintén
meg volt fosztva, t. i. december 14-étől december 24-éig,
az ítéletben szintén az elítelt javára lett volna beszámítandó,
mert ezen idő is beleesik az Elj. Rend. 60. §-a szerint
beszámítandó előzetes letartóztatás idejébe. A budapesti kir.
ítélő tábla 1898 április 27-én 1825/98. B. sz. a. következően
ítélte: «a kir. itélő tábla a kir. járásbírósg ítéletének...
felebbezett részét a felhozott indokok alapján helybenhagyja
azzal a kiegészítéssel, hogy a tényállás nem bizonyítottnak
látszik, hanem bizonyítottnak fogadtatott el».

A budapesti kir. büntetőtörvényszék egyik itélő tanácsa
minap egy 16 éven alóli kiskorú vádlottat a Btk. 85. §-ának
3. pontja alapján két napi fogházra ítélte és ezen büntetést
a Btk. 94. §-a alapján az előzetes letartóztatás ideje által
teljesen kitöltöttnek vette. Megjegyzendő azonban, hogy az
elítelt tényleg nem volt vizsgálati fogságban, hanem egy
napig volt csak a rendőrségnél letartóztatva és a következő
napon máris a rendőrségi rabkórházba került.

A budapesti kir. büntetőtörvényszéknél nem volt külön-
ben még eset arra nézve, hogy a vizsgálati fogság beszámí-
tásánál az elítelt terhére levonták volna azon időt, amelyet
a vizsgálati fogoly a rabkórházban töltött. Δ

— **Botrányos késedelmesség.** A lengyeltóti kir. járás-
bírósg 1897 augusztus 21-én benyújtott zálogjog bekebelezési
kérvény elintézését 1898 augusztus hó 16-án kézbesítette.
Ugyan rendben talált-e mindent ennél a járásbírósgnál a
hivatalvizsgálat? (*Ügyvédi körökből.*)

— **Következetesség.** A következő sorokat vettük: Gyak-
ran vagyok abban a helyzetben, hogy rendelvénnyel letiltott
követeléseket bírói letétbe helyezzek. A végrehajtási törvény
82. §-ának második bekezdése értelmében a letételért való
költség részemre a letett összegből visszautalványozandó.
Ez meg is történik rendszeren; igaz néha oly formában, hogy
szinte lehetetlen hozzájutnom a visszautalványozott költségek-
hez. De nem erről akarok beszélni. Hanem arról, hogy mikor
vehetem fel visszautalványozott költségeimet. Mert e körül
bámulatosan sokféle a praxis. Az egyik letéti végzés azt
mondja, hogy a visszautalt költség azonnal kifizetendő, jelen
végzés jogerősségére való tekintet nélkül. A másik az összeget
a jogerő után való időre utalja ki. A harmadik bíró csak a
jogerősség beálltával állapítja meg és utalja ki a letéti költ-
séget. Sőt van olyan végzés is, mely a letett összeg tárgya-
ban megtartandó sorrendi tárgyalás utánra halasztja vagy a
költség megállapítását vagy legalább kiutalványozását. Nem
nagy dolog az egész, de mégis bosszantó ez a bámulatos
következetesség.

P.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre .. 6 ft
negyedévre .. 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Patriarchális jogszolgáltatás. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd. — Az özvegyi jog kodifikációja. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért. *Dr. Schwarz Izidortól*, fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Patriarchális jogszolgáltatás.

Az 1867. évet követő átalakulás egyik rendkívül becses eredménye volt a bíraskodásnak elválasztása a közigazgatástól.

Nagyszabású viták, erős tusák előzték meg az 1869. évi IV. tcz. törvénybe iktatását.

A vármegyék autonomiájuk megsértését panaszolták, az ellenzék a centralisatíóban rejlő politikai hatalomtól féltette a közszabadságot.

Az agitáció ellenére is kimondatott a bíraskodás államosítása és a lefolyt közel harmincz esztendő kitűnően igazolta Horváth Boldizsár programjának helyességét és szükségességét.

Ámde — sajnos — az 1869. IV. tcz. 1. §-a ma sincs egész teljességében megvalósítva. E szakasz kategorice kimondja, hogy: «sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak».

És mit látunk?

Megalkottatik a szerencsétlen 1877. XXII. tcz. a kisebb polgári peres ügyekbeni eljárásról.

A magánjogi bíraskodásnak igen jelentékeny mennyiségét rábizta a törvényhozás a jobbára törvénytudatlan, jogban járatlan közigazgatási tisztviselőkre.

Nem akadt jogászember, aki ezt a jóakarattal teli, de rossz törvényt védelmébe vette volna, mert laikus és jogtudó egyaránt látja, mily tökéletlen.

A kereskedő keserűséggel emlékezik meg róla, mert csaknem lehetetlenné teszi jogos követelésének érvényesítését; az ügyvéd, mert ok nélkül elvonja jövedelmi forrásának nem kis részét; a nagyközönség pedig, mert jól tudja, hogy a községi bíróság nem egyéb, mint békéltető forum, amelyet elmellőzni, átugorni nem lehet, amely nem bírja a felek bizalmát s amelyet komolyan csak az vesz, akinek egy-egy oktalán ítéletével komoly bajt okozott.

És most, ime, hivatalosan is elismerik azt, amit mindannyian jól tudtunk eddig is, hogy ez a bíraskodás milyen qualitätsú!

A belügyminiszter 76,105/98. sz. rendeletéből a következőket tudjuk meg:

Árva vármegye közigazgatási bizottsága évi jelentésében abbéli észleletét hozta szönyegre, hogy gyakori eset, miszerint a községi bíraskodást a községi bíró passiv assistentiája mellett legtöbbszörre tényleg a körjegyző gyakorolja, sőt még az is megtörtént, hogy a körjegyző egyuttal az egyik vagy másik peres fél érdekét is képviselte.

«Miután a községi bíraskodás körüli eljárás az 1877. évi XXII. tcz. 5. §-ának b) és c) pontjaiban, — ugyszintén a 17—25. §-okban és az ezen törvény végrehajtása tárgyában kibocsátott bel- és igazságügyminiszteri rendelet 3., 4. és 8—18. §-okban határozottan megvan állapítva; miután a

körjegyző ügyfeleket sem közvetve, sem közvetlenül, akár tagja a községi bíróságnak, akár nem, semmi szín alatt nem képviselhet és attól eltérésnek egyáltalában helye nincs; — miután továbbá az említett végrehajtási utasítás 7. §-a szerint a községi bíróságok feletti felügyelet a közigazgatási bizottságot illeti és ennél fogva a kisebb polgári peres ügyekben előforduló visszasságok megszüntetése iránti intézkedések elsősorban a közigazgatási bizottság feladatát képezik»: felhívta a belügyminiszter a közigazgatási bizottságot, hogy a hatósága területén működő községi bíróságok eljárását szoros figyelemmel kísérje és amennyiben az észleltekhöz hasonló visszasságok előfordulnának, azok megtorlása iránt szigoruan intézkedjék.

Megdöbbsentő valóság.

A bíraskodást nem a bíró gyakorolja, hanem a jegyző. A jegyző ugyanazon ügyben bíró, jegyző és perbeli képviselő.

A községi bíró, kire a törvény a fontos hatáskört bízta, «passiv assistentiá»-val járul hozzá az igazságszolgáltatás csuffátételéhez, a bíraskodás tekintélyének lealacsonyításához és a nép bizalmatlanságának felkeltéséhez.

Hivatalosan is tudomást vesznek tehát már róla, hogy milyen az igazságszolgáltatásnak az a része, amely megmaradt a közigazgatási hatóságok kezében.

Pedig a miniszteri rendelet csak egy igen-igen vékony sugarat bocsátott be abba a nagy sötétségbe, mely a közigazgatási justitiát beborítja.

Hivatalosan nem foglalkoztak eddig az iparhatóságok és ipartestületi békéltető bizottságok ítélkezésével, amelyet az ipartörvény alapján gyakorolnak.

És főleg hivatalosan nem igen szeretnek beszélni arról a «judikaturáról», melyet a kihágási ügyekben ítélkező rendőri és egyéb közigazgatási hatóságok fejlesztenek.

A büntetőtörvények életbeléptetéséről szóló 1880. évi XXXVII. tcz., valamint számos egyéb törvényünk a büntetendő cselekmények zömét, a kihágások legnagyobb részét közigazgatási hatóságok elé utalja.

Kihágást pedig az 1879. XL. tcz. értelmében mindazon cselekmények képeznek, amelyeket a törvények, miniszteri rendeletek, vagy törvényhatósági (illetőleg városi) szabályrendeletek annak nyilvánítanak. Ezenfelül az 1881. XXI. tcz. 8. §-a meghonosította a «rendőri tilalmak áthágását» is, úgy, hogy kötettszámra megy azon törvények, miniszteri rendeletek, szabályrendeletek és rendőri tilalmak száma, amelyeknek megszegése miatt a polgár ellen a közigazgatási hatóság büntető eljárást indíthat.

És pedig minő eljárást?

A belügyminiszter fent idézett rendelete elmondja, hogyan szokásos a közigazgatási hatóságoknál ítélkezni polgári ügyekben.

Mindjárt általánosíthatta volna a rendelet ezt a módszert, mert a bűnügyekben szakasztott olyan az eljárás.

Hiszen még a fővárosban sem az arra egyedül illetékes rendőri közeg tárgyal, még itt is díjnokok és írkokok veszik fel az elibük kerülő szegény panaszlottal a szükséavú, sovány jegyzőkönyvet, melybe mindent felvesznek, csak azt nem, ami a vádlottnak hátrányára van.

Hiszen még Budapesten sem respektálja a rendőri bíróság az ügyvédi képviselőt, nyilván azért, mivel ha a felek gyakran folyamodnának ügyvédi jogsegélyhez, vége volna a kényelmes eljárásnak, a szinte statariális ítélkezésnek.

Épen az alsóbb néposztályok ügyei azok, melyek ily mostoha elbánásban részesülnek és épen ezen ügyekben van a jogorvoslat rendkívüli módon megszorítva.

Kettősen fontos ok ez arra, hogy az ügyek eme nagy csoportja gondos, szakszerű és törvényes ellátásban részesüljön, mivel a jó igazságszolgáltatás lényegesen terjeszti és emeli a megelégedést és a törvények iránti tiszteletet, míg ha a nép látja, hogy igazságot nem kap, hogy jogait nem respektálják, igen könnyen odaszegődik az elégedetlenek táborába, amely tábor emberei ellenesei a társadalmi rendnek és a közbékének.

A belügyminiszter rendelete után azt kívánjuk épen eme szempontokból is, hogy a helyzet felismerését kövesse mihamarabb az 1869: IV. tcz.-nek az egész igazságszolgáltatásban való érvényre emelése, hogy bírói hatóságot kivétel nélkül csakis független, elmozdithatlan, felelős állami bírák gyakorolhassanak.

Dr. Balog Arnold.

Az özvegyi jog kodifikációja.*

Ami a megszorítás jogát illeti: elejtendőnek vélem. Ez kétségtelenül ujtás a jelen jogállapottal szemben. De ujtást jelent azok indítványa is, kik, mint Zsögöd a maga örökjogi tervezetében, vagy mint a kodifikáló bizottság főbb tagja, a megszorító jogot az ági örökösnek is meg akarják adni, mely jogot az országbírói értekezlet eltörölte. Kérdés tehát csak az, hogy a két ujtás közül melyik a jogosultabb? Attól tartok, hogy a megszorító jognak az ági rokonokra való kiterjesztése erős visszalépés volna a mai állapottal szemben. A hitvestárs szeretet dolgában megelőzi az ági rokont, ezért rendben való, ha megelőzi az örökségben is. Az ági öröklésről szóló előterjesztésemben kifejtettem, hogy az ági öröklés felfogásom szerint manap már csak akkor jogosult, mikor az elhunythoz közelebb álló családtag nem maradt hátra az örökhagyó után. Ezen elvhez képest a hitvestársat illeti az elsőbbség az ági örökösrel szemben és csak a vagyon substantiája az, melyet az ági örökösök számára konserválni kell. Bármi nagy legyen is az ági vagyon jövedelme: teljesen igazságosnak tartom, hogy azt, ha már gyermek nem maradt az örökhagyó után, az élvezze, ki életében gyermekei után legközelebb állt hozzá. Hozzájárul, hogy a megszorítási jogot az oldalági rokonok rendszerint sokkal gyakrabban és kiméletlenebbül fognák gyakorolni, mint a gyermekek, kiket a gyermeki szeretet fog többnyire a legdurvább visszaéléstől megóvni. A megszorítás iránti perek tehát, amíg egyrészt kevésbé indokoltak — mint alább még ki fog tűnni — másrészt gyakoribbak és mérgesebbek lennének, mint a gyermekek részéről indított hasonló perek. Amit később az utóbbiak megszorító joga ellen mondani fogok, hatványozva áll tehát az ági rokonok ilyen joga ellen. Az egész vagyon hasznélvezetét fix örökjogképen adja a hitvestársnak — mint fentebb láttuk — az Anonymus javaslata is, a nagyszülői csoportbeli örökös mellett a Bähr javaslata is, sőt a Huber-féle javaslat szülők mellett felében hasznélvezetűl, másik felében pedig tulajdonul juttatja a hitvestársnak a hagyatékot, a nagyszülői csoportot pedig teljesen kizárja a hitvestárs az örökléstől; ezen legújabb törvényhozási kísérletek tehát részben még tulmennek az én javaslatomra. Érdekes megemlékezni arról is, hogy *Teleszky* is, ki pedig eredeti javaslatában a hitvestársi hasznélvezet ellenzője volt és tulajdonhányadban állapította meg a hitvestárs örökjogát a felmenő és oldalági örökösökkel szemben: a javaslatról folyt értekezleten ez állás-

ponttal felhagyott és legalább facultative hasznélvezetet — még pedig életfogytiglani hasznélvezetet — kívánt adni az özvegynek az egész hagyatékra. A javasolt §. így hangzik: «Az örökhagyó özvegy nője jogosítva van a 33. §. szerint őt megillető örökösödési rész helyett az egész hagyatékot holtiglani hasznélvezetűl választani». Megszorításról itt sincs szó. Ez is tehát lényegileg álláspontommal megegyezik.

Még egy pontra kell figyelmeztetnem. Ha az ági öröklés igazán csak a szülői csoportban tartatnék fen — amint a szerkesztő-bizottság 37. ülésének utasítása szól — akkor az özvegyi jog javasolt kiterjesztése egyenesen kikerülhetetlen. Mert könnyű belátni, hogy e határozat a mai, ugynevezett «hitvestársi öröklés» megszorítására vezetne, ha pedig ez megcsorbul, akkor multhatatlanul kell, hogy a hitvestársat az özvegyi jog formájában kárpótoljuk. Az okoskodás igen egyszerű. Mai jogunk szerint az özvegy, ha férje gyermek nélkül halt el, a szerzeményt öröklí, az ági vagyon pedig az ági rokonságra száll. Ha már most a szülői csoporton túl ági vagyont nem ismerünk el: olyankor, midőn az örökhagyó után se gyermek, sem szülői csoportbeli rokon nem maradt, az özvegy vinné el mint «szerzeményt» az egész hagyatékot, azon részében is, mely nagyszülői eredetű. Ez nyilván túrhetetlen. Mit kellene tehát tenni? Nem maradna más mód, mint állagostály az özvegy és a nagyszülői csoport közt; tehát ki kellene pl. mondani, hogy olyankor, midőn az öröklésben a nagyszülői csoport és az özvegy konkurál: ők bizonyos hányadban osztoznak, például a hagyaték fele az özvegyé, a másik fele pedig a szülői csoporté. Ámde ily rendezés szükségkép visszahatna az özvegynek a szülői csoporttal konkuráló örökjogára is. Mert elvitázhatatlan elv, hogy az özvegynek annál nagyobb örökrészt kell adni, mennél távolabbi rokonok konkurálnak vele. Az utóbb említett rendezés mellett pedig megtörténnék, hogy az özvegy, ha a hagyaték tisztán szerzemény, a szülői csoporttal konkurálva az egész hagyatékot kapná (mert hiszen e csoportban a «szerzeményi», «ági» közti distinctio fenmaradna), a nagyszülői csoporttal konkurálva pedig csak a fél hagyatékot kapná, ami képtelenség. Ennek kikerülése céljából tehát meg kellene nyirbálni az özvegy örökjogát oly esetben is, midőn a szülői csoporttal konkurál, vagyis az ugynevezett «hitvestársi öröklést», mely ma az egész szerzeményi vagyonra terjed, annak csak bizonyos részére, például felére kellene szorítani. Az eredmény ekkor így nézne ki: a hitvestárs, ha szülői csoportbeli örökösrel konkurál, a fele szerzeményt öröklí, ha nagyszülői csoportbeli örökösrel konkurál, a fele (akár szerzeményi, akár ági eredetű) hagyatékot öröklí. Így megvolna a szükséges climax, de a hitvestársi öröklés a mai állapottal szemben tetemesen megnyirbálódna. Ezért csak az özvegyi jog javasolt kiterjesztésével lehetne kárpótolni. Az elv ez lenne: a hitvestárs hasznélvezetűl kapja a hagyatékot mindazt a részét, melyet tulajdonul nem kap. Tehát: 1. ha gyermekkel konkurál: az egész hagyatékot hasznélvezetűl kapja; 2. ha a szülői csoporttal konkurál: a fele szerzeményt tulajdonul, a hagyaték többi részét hasznélvezetűl; 3. ha a nagyszülői csoporttal konkurál: a fele hagyatékot tulajdonul, a másik felét hasznélvezetűl; 4. ha távolabbi rokonokkal konkurál: az egész hagyatékot tulajdonul. Így lehetne, és szerintem csakis így lehetne megvalósítani a 37. szerkesztő-bizottsági ülés azon utasítását, hogy «az ági öröklés kérdése a hitvestársi örökléssel kapcsolatosan oldandó meg, úgy hogy az ági öröklés a szülői csoporton belől fentartassék». Nem mondom, hogy az illetén rendezés mellett lelkesedni tudnék, épen nem. Én az ági öröklésnek és a hitvestársi öröklésnek ilyen nagymérvű átalakításától idegenkedem és épen ezért az ági öröklést a nagyszülői csoportban is elvileg fentartandónak vélem. Amit ez alkalommal ki akartam mutatni, csak abban állott, hogy: ha az ági öröklést csak a szülői csoportban tartjuk fen, akkor a

* Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

felmenő és oldalági örökösöknek még kevésbé adhatjuk meg az özvegyi jog megszorítását, mint eddigelé

Indokoltabb a megszorítási jog a *gyermek*ek kezében, amelyet hiszen az országbírói értekezlet is megtartott. Indokoltabbnak mondom azért, mert míg a többi rokonság távolabb áll az örökhagyótól, mint a hitvestárs: a gyermek legközelebb áll hozzá, nem felelhet tehát meg az örökhagyó szándékának, hogy a gyermekek koplaljanak, míg az özvegy duslakodik. Mindazonáltal a gyermekeknek sem vélem megadhatni a megszorítási jogot. Arról, hogy a gyermekek az özvegy mellett megfelelő ellátásban részesüljenek, persze gondoskodni kell. Hanem e célra nem kell a megszorító jog. E célra ott van először az özvegynek mint anyának kötelessége, hogy kiskoru gyermekeit kellő nevelésben, tartásban, ellátásban részesítse, az özvegyi haszonélvezet tehát közvetve a kiskoru gyermekek javára is szolgál. Amikor ime az özvegy mellett csakis saját kiskoru édes gyermekei az örökösök, a megszorító jogra nincs szükség. Sőt ha ily joguk lenne is, nem volna foganatja. Mert minthogy az anya édes gyermekeinek vagyonát számadás nélkül kezeli (1877. évi XX. tcz. 35. §.): hiába korlátoznók az özvegy jogát, mert amit az özvegytől özvegyi jog czimén elvonnánk, visszakapná szülői haszonélvezet czimén. Tudtommal ezért praxisunkban nem is igen fordul elő, hogy az özvegy özvegyi jogát saját édes kiskoru gyermekei korlátoznák, sőt *Jancsó* a megszorító jogot ily esetben — bár szerintem nem egészen meggyőző érvelései — egyenesen kizártnak tartja. (*Jancsó*: Özvegyi jog 72. l.: «Az özvegyi jog akkor sem változik, vagyis kiterjed az egész hagyatékra, ha az elhunyt férj után maradt örökösök édes leszármazók ugyan, de még *kiskorúak*. Az id. törv. szab. 16. §-a ugyan nem különböztet és a leszármazóknak általánosságban adja meg a korlátozó jogot. Azt hiszszük azonban, hogy eme általános rendelkezés megszorítóan magyarázandó és a korlátozó jog *csak a teljeskorú leszármazókat illeti meg*»). Ami pedig a nagykorú és a mostoha gyermekeket illeti: az özvegyi jogot nem esetről-esetre a bíró által, hanem egyszersmindenkorra a törvény által tartom korlátoolandónak. Ezért javaslatom szerint: az özvegyi jog a nagykorú és a mostoha gyermek örökségének csak *felelőssége* terjed ki, úgy hogy a másik fele az özvegyi jogi haszonélvezettől *már törvénytől fogva* mentes marad.

(Bef. köv.)

Dr. Schwarz Gusztáv.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért.

Nagy meglepéssel konstátálom a Monsieur Couteau s közöttem e kérdésben eddig folyt vitának sikeres voltát. Monsieur Couteau első cikkében (*Jogt. Közl.* 28. sz.) a római jog rideg álláspontjára helyezkedett, mely szerint sine culpa non est damnum; legutóbbi cikkében (*Jogt. Közl.* 33. sz.) azonban már helyesli azon legislatív szempontot, hogy a *véletlen* folytán beállt kárt a két fél közül lehetőleg az viselje, aki könnyebben elviselheti.

Ez azon gondolat, mely rést ütött a római jog vétke-ségi teoriáján s kisebb-nagyobb korlátok között öt törvényerőre emelkedett kodifikációban győzedelmeskedett a római jog felett. Ezen kodifikációk: a porosz Landrecht (I., 6. §§ 41—44), az osztrák polgári törvénykönyv (1310. §.), a zürichi polgári törvénykönyv (1035. §.), a schweizi szövetséges törvény a kötelmi jogról (58. cikk és a német polgári törvénykönyv (829. §.).

És ez azon gondolat, mely kifejezésre jutott a vitánk alapját képező döntvényben (*Jogt. Közl.* 28. sz. 264. jogeset).

A pécsi kir. tábla s a Curia korántsem mondja ki azt az abszurdumot, — ez Monsieur Couteau félreértése — hogy *tiltott cselekmény* az, ha valaki elmezavarban öl, hogy tehát a kártérítési kötelezettség ez esetben obligatio ex delicto. Erről az idézett döntvényben egy árva szó sem áll! Hanem a pécsi kir. tábla és a kir. Curia igen helyesen azt mondja: «miszerint az a körülmény, hogy valamely tiltott cselekmény akaratának szabad elhatározásával nem bíró egyén követ el, ez őt a cselekményéből eredő magánjogi felelősség terhe alól fel nem menti; amiből következik az, hogy a büntető bíróságnak oly határozata, melylyel a büntető eljárás a büntethető cselekmény bebizonyítása daczára a Btk. 76. §-ának alkalmazásával szüntettetik meg, nem zárja ki azt, hogy a tiltott cselekmény elkövetője ellen vagyoni jogi követelések érvényesíttethessenek».

Az indokolás ezen szószerinti idézete elég világosan bizonyítja, hogy a pécsi kir. tábla és a kir. Curia nem mondja ki azon abszurdumot, hogy *tiltott cselekmény* az, ha valaki elmezavarban öl, hanem csakis azon igazságot, hogy a büntetőjogi imputatio hiánya nem szünteti meg a magánjogi felelősséget. S ha a pécsi kir. tábla s a kir. Curia a konkrét esetben a kártérítési keresetnek helyt adtak, úgy nem tettek mást, mint alkalmazták az osztrák polgári törvénykönyv 1310. §-át. «Der Richter soll mit Erwägung des Umstandes, ob dem Beschädiger, ungeachtet er gewöhnlich seines Verstandes nicht mächtig ist, in dem bestimmten Falle nicht dennoch ein Verschulden zur Last liege; oder, ob der Beschädigte aus Schonung des Beschädigers die Vertheidigung unterlassen habe; oder endlich mit Rücksicht auf das Vermögen des Beschädigers und des Beschädigten, auf den ganzen Ersatz oder doch einen billigen Theil desselben erkennen».

Unger pedig nemcsak hogy helyesli az osztrák polgári törvénykönyv idézett, a pécsi kir. tábla és a kir. Curia által alkalmazott 1310. §-át, hanem még tovább akar menni, amint azt alantabb látni fogjuk.

Az említett öt codificatióknak ugyanis az a hibája és hiánya, hogy kártérítést culpa non axistente csak oly esetekben statuálnak kisebb nagyobb mértékben, ha a kárt gyermekek, örültek, vagy beszámíthatatlan állapotban lévő egyének okozták, míg a második német Entwurf (§ 752) még tovább megy s beszámítható állapotban lévő egyének által sine culpa okozott kár megtérítését is statuálta. Ez álláspontot igen helyesen indokolja Unger (Handeln auf eigene Gefahr p. 137): «Wenn unzurechnungsfähige Personen den von ihnen verursachten Schaden ersetzen müssen, so ist hiermit ausgesprochen, dass die Pflicht zur Entschädigung unabhängig ist von Zurechnung zur Schuld. Ist dies aber der Fall, so kann es nicht darauf ankommen, dass die Zurechnung zur Schuld gerade durch Unzurechnungsfähigkeit ausgeschlossen ist. Es muss vielmehr consequenter Weise dasselbe gelten, wenn bei vorhandener Zurechnungsfähigkeit die Zurechenbarkeit im gegebenen Falle deshalb ausgeschlossen ist, weil nach Lage der Dinge den Urheber kein Vorwurf trifft, indem ihm weder Dolus noch Culpa zur Last fällt. Z. B. wenn jemand an einem windstillen Tage (ohne Übertretung eines polizeilichen Verbots) Feuer in Walde macht, und ein plötzlicher Windstoss Funken auf die Hütte des Nachbarn trägt, oder wenn ein Reiter stürzt und Personen oder Sachen beschädigt, oder wenn durch Ungefahr ein Gewehr auf der Jagd losgeht und jemanden verwundet und dgl. m.»

A kötelmi jogról szóló schweizi szövetséges törvény szerkesztésénél is felmerült azon indítvány, «dass die Bestimmung des Art. 58 auf jeden Schaden ausgedehnt werde, welcher gestiftet worden, ohne, dass die That zur Schuld angerechnet werden könnte, z. B. auf den Fall, wenn ein Millionär einen armen Familienvater rein zufällig tödtet». De a bizottság nem

akart tovább menni, mint a zürichi polgári törvénykönyv (1835. §.) ment volt (Schneider Kommentár a schweizi kötelmi joghoz, ad 58. cikk 2. sz.).

A magyar polgári törvénykönyv szerkesztőbizottsága csak helyes dolgot művelne, ha ezen álláspontot kodifikálná.

Dr. Schwartz Izidor,
fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos
kormány igazságügyi osztályában.

Különfélék.

— A rabsegélyző-egylet igazgatóságához azon kérelemmel fordulunk, hogy gondoskodjék arról, hogy a letartóztatottak a fogházból való elbocsátásuk alkalmával kitaníttassanak arra nézve, hogy az egyletnek Kőbányán menhelye van, hol esetleg elhelyezést találhat az elbocsátott rab. Szükséges ez azért, mert a gyakorlatban számos eset fordul elő, a midőn a végtárgyalásnál kitűnt, hogy az elbocsátott rab kizárólag csakis éhségből és munkahiány folytán lett visszaeső és ezen már többször büntetett egyének még soha életükben mit sem hallottak arról, hogy egy kizárólag az ő számukra rendelt intézmény is létezik. Azért nagyobb propagandát kérünk e tekintetben. Δ

— A m. kir. közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Az időleges állami házadó-mentességben részesülő háztulajdonos e czímen nem igényelhet egyéb oly köz- vagy községi terhektől való mentességet, melyeket a háztulajdonos épülete után törvény szerint viselni tartozik. (1898. évi 296. K. sz.)

Községi állatorvos és ellenőr a községi képviselőtestületi közgyűlésen szavazati joggal nem birnak. (1898. évi 667. K. sz.)

A legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagok névjegyzékének megállapításánál csak oly állami adók vehetők számításba, melyeket az illetők saját személyükben és nevük alatt, saját vagyonuk vagy jövedelmük után fizetnek, illetőleg melyekre az 1886. évi XXI. tczikk 26. §-ának kedvezménye kiterjed. (1897. évi 1823. K. sz.)

A községi törvény (1886. évi XXII. tcz.) 34. §-ában felsorolt szigorubb kizárási okok csupán a községi képviselőtestület választás alá nem eső tagjaira vonatkoznak, míg a választott tagokra nézve fenálló kizárási eseteket illetőleg a törvény 40. és 37. §-a mérvadó. (1897. évi 1826. K. sz.)

Cselédberhátralék törlesztésére a hatósági visszavezetés által felmerült és a gazda által előlegezett költség beszámítható. A közigazgatási bíróság hatáskörébe cselédügyekben csupán a gazda és cseléd, továbbá a gazda s a gazdasági munkások között szerződésükből kifolyólag az 1876. évi XIII. tcz. 115. §-a alapján felmerülő vitás ügyek tartoznak, ellenben cselédügyi kihágási, büntető és rendészeti ügyek a bíróság hatáskörébe utalva nincsenek. (1897. évi 1853. K. sz.)

— A talált uratlan dolgok körüli eljárás szabályai. A belügyminiszter 33,836/98. sz. alatt következő rendeletet bocsátotta ki: Gy. vármegye alispánjának felterjesztésére, melyben a vármegye egyik községének határában talált 40 kgram só, illetőleg az annak elárverezéséből befolyt összeg, s általában a talált uratlan dolgok körüli eljárásra nézve tájékoztatást kér, a következőkről értesitem a vármegye közönségét:

Kivéve a talált kincs fogalma alá tartozó ingó tárgyakat, melyekre nézve az 1872. évi 14,136. számú belügyminiszteri rendelet, és az állami egyedáruság tárgyát képező talált uratlan ingó dolgokat, melyekre mint pl. a sóra nézve, az 1873: 33,075. számú pénzügyminiszteri körrendelet intézkedik, — a közforgalom tárgyát képező minden más talált ingó dolog közül egyedül a talált (bitang) állatokra vonatkozólag rendelkezik az 1894: XII. tcz. és az azon törvény végrehajtása iránt kiadott 48,000/94. sz. földmivelésügyi miniszteri rendelet; — ezen egyedül kivételtől eltekintve, azt a kérdést: hogy a talált ingók miként kezelendők? s kit illetnek? — sem törvényeink, sem kormányhatósági rendeletek nem szabályozzák. A kérdéses dolgokkal való elbánásra nézve tehát egyedül a kifejlődött gyakorlat irányadó. Ez a gyakorlat az általános magánjogi elvek alapján keletkezett, melyek szerint a közforgalom tárgyát képező talált ingó dolog tulajdona birtokba vétel által szereztetik meg, melynek folytán a találó jogot nyer a talált ingó dolog birtoklására és használatára. Ez a jogos és jóhiszemű birtok pedig, a mennyiben a

talált dolog tulajdonosa a törvényes elbirtoklási idő alatt nem jelentkezik, tulajdonná válik.

Ehhez képest a gyakorlat rendszerint az, hogy a városi vagy megyei illetékes rendőrhatalóság (rendőrkapitány, szolgabíró) a talált dolgot őrizetébe veszi, s ha egy évi határidő lefolyása alatt tulajdonosa nem jelentkezik, avagy ahhoz való jogosultságát elfogadhatólag nem igazolja, a rendőrhatalóság a talált dolgot arra az esetre, ha a találó a talált dolog átadását igényli, azt, vagy esetleg annak készpénzzé tett értékét a találónak kiadja, azzal az általános magánjogból folyó fentartással, hogy ha a tulajdonos a törvényes elévülési idő alatt netalán jelentkezne, s tulajdoni jogát igazolja, ennek visszaadni köteles. Ha pedig a találó sem támaszt igényt a talált dologra, avagy arra igénytel nem bir, (pl. ha a találó rendőrhatalósági közeg), ebben az esetben, a mennyiben a talált dolog készpénzből vagy értékpapirokból áll, a rendőrhatalóság azt a kerületébe eső kir. adóhivatalhoz beszolgáltatja, s erről egyidejűleg a kincstári jogügyi igazgatóságot értesíti. A kir. adóhivatal pedig a beszolgáltatott készpénzt vagy értékpapirokat az 1887. január 10-én 16,601. sz. a. kelt pénzügyminiszteri rendelet értelmében, illetékes elszámolás végett, a budapesti állampénztárba (vámpalota) beszállítja. Hogyha azonban a talált dolog nem készpénzből, vagy nem értékpapirból, hanem közforgalomból ki nem vett s ezen eljárás alá tartozó másnemű ingóságból áll, ebben az esetben a rendőrhatalóság a talált dolgot, ha az romlásnak van kitéve és nyilvánvaló értékcsökkenés nélkül tovább nem tartható, haladéknélkül, ha pedig eltartható, egy évi határidő letelte után, nyilvános árverés útján értékesíti, s a befolyt összeget a kerületébe eső kir. adóhivatalhoz beszolgáltatja s erről egyidejűleg — az iratok közlése mellett — a kincstári jogügyi igazgatóságot értesíti.

Ebben a részben szabályozott s a legtöbb esetben alkalmazásba vett eljárásban benne foglaltatik a vármegye alispánja által kért utasítás az iránt: hogy a talált tárgyak minő eljárásban részesüljenek, tekintettel el, vagy el nem tarthatóságukra és az eljárásra hivatott hatósági közegek megjelölésére nézve. A talált urahagyott ingó dolgok tekintetében a fentiekben körülírt eljárás folyamán szerkesztett iratok; tekintve, hogy ily ügyekben hivatalból kell eljárni, az árverési jegyzőkönyv kivételével bélyegmentesek. A vármegye alispánja által felemlített speciális esetre vonatkozólag meg kell még jegyezni, hogy a talált 40 kgr. só azonnal a vármegyei pénzügyigazgatóság rendelkezésére lett volna bocsátandó, mely hivatva lett volna megállapítani, vajon a só nem képezte-e a sójövédéki szabályok IV. fejezetében felsorolt jövédéki kihágások valamelyikének tárgyát. Igenlő esetben az 1873. szeptember 20-án 33,075. sz. a. kiadott, a «Pénzügyi Közlöny» 1875. évi folyamának 57. számában körülírt eljárásnak lett volna helye; ellenkező esetben pedig a talált és szabad forgalomba már átment só oly elbánás alá esik, mint az egyéb uratlan tárgyak és így amennyiben a vármegye alispánjának jelentése szerint a talált só nyilvános árverés után eladatott és ekkép már meg nem állapítható, vajon jövédéki kihágás forog-e fenn vagy sem, az árverés útján befolyt és a közigazgatási letétpénztárban elhelyezett összeg tekintetében a fentiekben részletezett eljárás teendő folyamatba.

— Jogtalan elsajátítás vagy tulajdon elleni kihágás? A budapesti kir. ítélő tábla 1898. évi január hó 18-án 12,297/1898. B. szám alatt hozott végzésében: «A magánosok birtokában levő vadász-területen található vad mindaddig, a mig azon a területen van, eme terület birtokosának tulajdonát képezi. Ebből következik, hogy vádlottnak az a cselekménye, miszerint idegen vadászterületen talált nyulat eltulajdonítási szándékkal birtokba vett, nem a Btk. 367., hanem a Kbt. 126-dik 8. §-a ütköző cselekményt képez». stb. Δ

— A Magyar Jogi Lexikon szerkesztősége a következő kérelmet teszi közzé: A készülő «Magyar Jogi Lexikon» bibliographiai részének teljessége és feltétlen megbízhatósága érdekében felkérem azokat az urakat, akik a magyar jogi irodalmat önálló művekkel, vagy pedig szaklapokban, avagy hírlapokban közzétett szakbeli dolgozatokkal gazdagították, hogy munkáiknak teljes jegyzékét, a czim, ugyszintén a közzététel helyének és idejének pontos megjelölésével augusztus hó végéig hozzám (Budapest, V. Lipót-kört 18. szám) juttatni sziveskedjenek. Dr. Márkus Dezső kir. törvényszéki bíró.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A baksis. x. — Az özvegyi jog kodifikációja. Dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanártól. — Főtárgyalás az esküdtbírók előtt. Dr. Fayer László egyetemi rk. tanártól. — Törvénykezési Szemle: Felhívás és felmondás. Dr. Stassik Ferencz nagybecskereki ügyvéd-től. — Gyámhatósági jóváhagyás. Dr. Almási Antaltól. — Külön-félék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1898. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A baksis.

Ismét visszatérünk a mária-radnai járásbíróság vezetőjének több ízben megbeszélte köriratára.

Nem kifigurázni akarjuk e rendeletet, mint azt mások ették, mert a jó szándékot megszegyeníteni nem tartjuk helyes dolognak.

Az ominosus rendelet története az volt, hogy a mária-radnai járásbíróság új vezetőt kapott, aki meglepetve, mondhatni megdöbbenve észlelte a köznépnél elterjedt azt a «rossz szokást», hogy némi természetbeni szolgáltatásokkal iparkodtak megnyerni az igazságszolgáltatás jóindulatát, hajlandóságát.

Megdöbbenve tapasztalta ezt az új hivatalfőnök, aki a helyi viszonyokkal eladdig nem volt ismerős és aki nem tudta, hogy ez a «rossz szokás» bizony mélyen inveterált szokás, melyet mindenha táplált azoknak a magatartása, akik a baksist elfogadták.

Bíróságaink tagjairól természetesen nem szólunk, mivel mindannyian jól tudjuk, hogy a magyar bírói kar e tekintetben mily magasan fölötte áll minden gyanunak.

A közigazgatás, a kedélyes és épen nem mindig pártatlan közigazgatás már nem tart oly sokat a reputációra, mert a községi jegyző, bíró, esküdt, és egyéb közigazgatási kiskirály nem oly idegen ettől a «rossz szokástól». A jó szívvvel adott aprójószágot, malacot, tojást, szalonnát nem is illenék visszautasítani és a megyei autonóm közigazgatási rendszernek jószívü szervei békén élvezik hatalmuknak emez anyagi előnyeit is.

Az igazságszolgáltatásnak némely administrationális közegei sem idegenkednek — sajnos — a baksistól.

Hogy alatt kezdjük a rovást, mindannyian ismerjük a bírósági kézbesítő közegek botrányos visszaéléseit. Hanyag-ság, rendetlenség a kézbesítések körül mindennapos panaszainkat képezik.

Jól tudjuk, miért nem lehet kézbesíteni bizonyos közismeretű állandó alpereseknek a sommás végzést, miért jelentik a kézbesítők, hogy «alperes lakása zárva, háznépe nincs», «alperes ismeretlen helyre költözött», olyan esetekben is, midőn biztos tudomásunk van arról, hogy a jelentés valótlan.

Arról nem is szólunk, hogy a budapesti bírósági szolgák azért a szolgálatuk jobban mondva kötelességük teljesítéséért, hogy megmondják, hogy alperes lakást változtatott, minden egyes esetben kinéznek az ügyvéd zsebéből pár hatost.

Itt emlékezünk meg a budapesti pertárak specialitásáról, a szolgák írószer-kölcsönző intézeteiről, a melyek hivatalos protectio alatt két-három krajczárért adnak kölcsön rövid pár perczre egy-egy íróttal.

Jól tudjuk azt is, hogy a kezelőszemélyzetnél, a kiadóban, az irattárban, a bírósági irodákban mily kedvesen látott vendég az, aki aláveti magát a szivar-adónak; azt is tudja minden praktikus ügyvéd, az ezüst forintosok mennyire siettetik a leírást, az expeditiót, olyan esetekben is, a mikor a törvény nem rendel sürgősséget, kivételt. Hadd heverjenek a többi ügyek, még ha sürgős végrehajtási kérvények is, csak a baksis protectiója mellett sürgött darabok legyenek készen.

Igy történik azután, hogy némely ügyet az elintézés napján leírnak, aláíratnak, kiadmányoznak, kézbesíttetnek, míg mások hetekig elfeküsznek a kiadóhivatalban.

Akik a viszonyokat ismerik, nem tartják tulzottnak a helyzet ama képét, melyet imént vázoltunk s amelyen csakis erélyes felügyelet képes változtatni.

Rosszfizetésű kishivatalnokaink nincsenek eléggé fegyelmezve ahhoz, hogy ellentálni tudnának a baksis kísértéseinek.

Mi épen ezért nem veszszük rossz néven a mária-radnai járásbíró figyelmeztető köriratát, mely a kísértést akarja megszüntetni, hogy így megszűnjenek a visszaélések is. x.

Az özvegyi jog kodifikációja.*

Javaslatomnak mult cikkemben vázolt eme utolsó pontja erős támadásra talált. Hivatkoztak a létező jogállapothoz; továbbá az esetről-esetre való korlátozás méltányosabb voltára. Ám ami a fenálló joggyakorlatot illeti: a gyermekek korlátozó joga a gyakorlatban épenséggel nincs oly széles keretben elismerve, mint ahogyan az ember az id. törv. szab. I. 16. §-a szerint hinné. A *kiskoru édes* gyermekek kezében ugyanis a jog — mint kifejtettem — illusorius és a gyakorlatban fen sem áll. *Mostoha gyermekek* létezése esetében pedig az özvegyi jog már mai gyakorlatunk szerint — mely az 1840: VIII. tcz. 18. §-án indul — csakis egy gyermekrészt haszonélvezetére korlátozható; az özvegyi jog ez esetben tehát egy változhatatlan *fix tételből* áll. A bírói szabad arbitriumnak tehát már mai jogunk szerint is csak akkor van helye, ha az özvegy kizárólag saját *édes nagykoru* gyermekeivel konkurrál és ezek közül valamelyik kéri a megszorítást. A «leszármazó egyenes örökösök» megszorító joga — melyről az id. törv. szab. 16. §-a szól — tehát csak cum grano salis értendő.

Kérdésünk tehát — a mai jogállapotot szem előtt tartva — erre redukálódik: nagykoru gyermekek öröklése esetében jobb-e, hogy ő reájuk bizzuk, hogy az özvegynek haszonélvezeti jogát esetről-esetre perrel megszorítsák, vagy jobb-e, hogy a megszorítást egyszersmindenkorra a törvényhozó végzi? Javaslatom ez utóbbi felfogást követi. Az egész hagyatéki haszonélvezetét adja az özvegynek addig, míg a gyermekek kiskoruak, a felét amikor nagykoruak (vagy mostohák). Oka ezen felosztásnak: mert az özvegy addig, míg a gyermekek kiskoruak, őket nevelni, tartani köteles; e teher alól pedig nagykorúságukkal szabadul. Nem terheli e kötelezettség a mostoha gyermekekkel szemben sem; ezért itt is hasonló osztály van indokolva. Így határozott egy

* Az előbbi közl. I. a 33. és 34. számban.

konkrét esetben a legfelsőbb ítélőszék (*Dtár* XII. 122.) is: az özvegynek addig, míg a hátrahagyott leánygyermek kiskoru, a nevelés és tartás kötelezettsége mellett az egész hagyaték-
nak, a gyermek nagykorúságától vagy férjhezmenetelétől fogva pedig felének hasznélvezetét ítélte meg. Ez a döntés az, mit javaslatom, mint az esetek generális típusának megfelelő általánosít. A nagykoru vagy mostoha gyermekekkel szemben tehát az özvegyi hasznélvezet már törvénynél fogva felére «szorul meg».

Ez ellen áll az ellenvetés, hogy az ilyen rendezés tulságosan «merek». A fél vagyon hasznélvezete — azt mondják — hol sok, hol kevés. Sok, ha a vagyon nagy, ha az özvegy különben is jó sorsban maradt hátra, kevés, ha fordítva áll az eset. Ezért itt csak esetről-esetre való individualizálás segíthet. Ezt a felfogást az 1840: VIII. tcz. 16. §. kodifikálta is: «A tartásnak mennyiségét, ha iránta egyezség nem eszközöltetik, az özvegynek sorsára, a vagyonnak mennyiségére és arra is, amit az özvegy közszerzeménynek és hitvestársi viszonyos örökösödésnek fejében, mint tulajdont megtartott, figyelmeztve, az illető bíróság határozza meg». És hasonló állást foglal *Zsögöd* törvénytervezete is: «Lemenő örökösök e jognak megszorítását követelhetik, *rendszerint* olyképen, hogy az özvegynek hasznélvezetre ne több a vagyon *egy negyedénél* jusson. (8. §.) Ha azonban az arány az özvegyi tartásra kevés, avagy tulságos sok lenne, az a bíróság által, figyelmeztve az özvegy sorsára, továbbá arra, amit közszerzemény vagy egyéb czimen a házasságból úgy is kap és egyáltalában az érdekelték viszonyaira, *felemelhető* vagy *leszállítható* (9. §.).»

Már most kétségtelen, az ilyen «individuális» rendezés — ha bölcs, igazságos, jóakaratu bíró által történik — in concreto igazságosabb *lehet* bármely törvényi egyszersmindenkorra való rendezésnél. Ámde hova vezet ez az okoskodás? Nemcsak az özvegyi jognak, hanem az egész örökjognak, sőt elvileg az egész magánjogi rendezésnek «individuális» ellátására. Semmi kétség: vannak esetek, amikor az özvegynek saját nagy vagyona van, férje élete az ő javára biztosítva volt, vagy nyugdíjban részes stb., stb.: ilyenkor méltánytalan lehet, hogy elvonja a hagyaték felének a gyümölcsseit a gyermekek elől, kik nagy számmal vannak, teljesen vagyontalanok stb., — és hasonlóan variálható az eset számtalanféleképen, hol javára, hol ellenére az özvegynek. De éppen az özvegyi jognak sajátosságával van-e itt dolgunk? Hát nem hasonló méltánytalanságra vezethet bármely más törvényes öröklés is? A legvilágosabb, szinte magától értetődő örökjogi szabály a gyermek öröklése: a vagyon annyi részre oszlik, ahány a gyermek. Igazságos-e ez in abstracto? Igazságos, mert in abstracto egyik gyermek olyan, mint a másik. Méltányos-e in concreto? Esete válogatja. Ha nagy a hagyaték és a gyermekek egyenlő vagyoni helyzetben vannak: nincs ok, amiért az egyenlő osztálytól eltérjünk. Ha kicsi a hagyaték, az egyik gyermek dusgazdag, kinek kezében az örökség számba se jön, a másik szerencsétlen koldus, kit az örökség lábra állíthatna — itt méltányos talán az olyan rendezés, mely kétszer annyit ad a szegénynek, mint a gazdagnak. Ha esze, szíve van az apának, így is fog tenni végrendeletében. A bölcs végrendelező intézkedése: ez a concret eset «individualitása» által sugalt «méltányos» rendezés a törvény «abstract» és ezért szükségképp «merek» rendezésével szemben. De hát ha nem maradt végrendelet? Miért nem utasítja ilyenkor a törvény a bírót, hogy «individualizáljon»? A gyermekek között de lege eső egyenlő osztálylál szemben, miért nem jogosítja fel a bírót, hogy ha az arány egyik-másik gyermek tekintetében kevés avagy tulságos sok lenne, azt, figyelmeztve a gyermek sorsára és egyáltalában az érdekelték viszonyaira, *felemelje* vagy *leszállítsa*?» (*Zsögöd* idézett §-a.) Miért nem ad «korlátoló jogot az egyik gyermeknek a másikkal szemben? Talán azért, mert a fejszerinti osztályrész «felemelését vagy leszállítását»

a concret esetben «figyelmeztve a gyermek sorsára és az érdekelték viszonyaira» méltánytalanul tartja? Ez nem lehet, mert hiszen ekkor nem engedné meg ezt a «felemelést vagy leszállítást» végrendeleti intézkedés formájában sem. Pedig megengedjük, sőt bátran mondhatni: megkívánjuk, hogy minden apa, kinek különböző sorsu gyermekei vannak, «figyelmeztve azok sorsára és az érdekelték viszonyaira» ossza fel köztük hagyatékát. Ez érzésünknek annyira megfelel, hogy sok modern jogász *csakis* a szülő intézkedésére akarja bízni az örökség felosztását és a szülői rendeléssel szemben *kötelesrész* sem akar elismerni — ez, tudvalevőleg az angol-amerikai jog álláspontja, melyet Francia-, Olasz-, Németországban, sőt nálunk is (Dell'Adami) neves jogászok képviselnek. Az «individualizálás» tehát a gyermekek örökjogi tekintetében is kívánatos, és a végrendelezés formájában (akár korlátlanul, mint az angol-amerikai jog területén, akár a kötelesrész korlátaiban belül) meg is van engedve mindenütt. De ezt az individualizálást a törvény mindenütt az *örökhagyóra* bizza, nem a *bíróra*; a *végrendeletre*, nem az örökösök közti *perre*. Miért? Csak el kell képzelni, hogy hová jutnánk az ellenkező eljárás mellett, hogy megkapjuk a feleletet. Ahány örökség, annyi perpatvar a legszűkebb család ölénben? És ahány bírói ítélet, annyi tévedés veszélye! A bellum omnium contra omnes, melynek kikerülésének céljára sokan az egész örökjog filozófiáját vezetik vissza, valóra válnék minden szülő szemének behunyásával: a gyermekek gyászja nyomában a testvérek villongása járna; és évek pergyűlölsége után az ítélet vajmi ritkán hozná meg a megnyugvást! Mert a gyermek megnyugszik az apa végső akaratában akkor is, ha fájós; de ha az állami hivatalnok lép a családi tüzhely elé, hogy kényszerítővel csináljon rendet a testvérek között, ez többnyire csak elkeserít és megörökíti a gyűlölséget, melynek véget volt vetendő. A baj tehát, melyet az ilyen konkretizáló jogrendezés okozna, felemésztene a vele járható hasznót. Ezért nem ismer a modern örökjog a végrendeleti és a törvényes öröklés mellett külön «bírói» öröklést is.

Ám ily «bírói öröklés» és semmi más az, amire a korlátoló jog fentartása vezet. Az özvegynek lakásra, tartásra, kiházásításra joga van — de e jog miből áll, mennyiből áll: ezt a bíró fogja megmondani. Miből, azaz: természetben való használatot (usus, habitatio), illetve hasznélvezetet fog-e kapni, avagy pénz- vagy terménybeli járadékkövetelést, stb.? És mennyiből, azaz: az egész hagyatékból, vagy annak fele, negyede vagy milyen más részéből és természetbeli vagy eszmei részéből, stb.? Mindaz, amit a gyermekek örökjogának ily bírói «konkretizálása» ellen mondtunk, reáillik az ilyen határozatlan tartalmu özvegyi jogra is. A «méltányosság», melyre hivatkozni szoktak, nem hangosabban szól a fix nagyságú özvegyi, mint a fix nagyságú gyermeki öröklés ellen; a baj pedig, melylyel az ellenkező módszer jár, mindkét esetben ugyanegy. És csakugyan, ki ne ismerné e bajokat a gyakorlatból? «A korlátoló perek» a legszomorubb perek közé tartoznak. Gyermek, ki perrel «szorítja meg» özvegy édesanyját, hogy kisebb legyen az évi jövedelme! Anya, ki a megszokott tüzhelyhez ragaszkodik, melyből fia ki akarja kergetni! Mennyi kényes számítás, csunya felbecslés, önző ujhuzás — és mindez a «magasabb családvilági ethika», melyből ez intézményünk állítólag fakadt! Igaz, a per csak ultima ratio, előtte ott van a «barátságos egyezség» eszköze, amelyre hiszen az 1840: VIII. tcz. 16. §-a is elsősorban utal («a tartásnak mennyiségét, ha iránta egyezség nem eszközöltetik, ... az illető bíróság határozza meg»). Ámde mennyi «barátság» van sokszor az ilyen «egyezségben»? Mennyi czivakodás folyik gyakran a családban hónapokon, éveken keresztül, míg az ilyen egyezség sikerül? Nincs statisztika rendelkezésünkre, mely a korlátoló perek számát mutatná. De enélkül is mondhatjuk: elég nagy számmal vannak, pedig minden efféle pernek kétszeresen kellene számítania

mert a legcsunyább, legviisszatartóbb perek fejtéséből való. De a perek száma nem is mértékadó. Mert egy-egy perre, melyben a családi viszály szabad lángra lobbant, százával jut a titkon tartott, hamu alatt parázsló házi gyűlölködés, melyet ez a «korlátoló jog» szít és éleszt. Mert jól mondja egyik írónk, hogy a korlátozás kérdése ritkábban jön a bíró elé, mert az özvegynek azon jogában, hogy a korlátozás szabályozásáig a birtokban bennmaradhat, oly erős presszionális eszköze van, mely az örökösöket, amíg csak mód van benne, egyezsége fogja birni. De micsoda fogvicsorító «barátság» az azután, amely az ily pressio-szülte egyezségben megbékül! Per vagy egyezés után intéződjék tehát el az érdekellentét az özvegy és gyermekei között, egyre megy. A hiba megvan, mihelyt a törvényhozó ez ellentét elintézését a felekre hagyja, ahelyett, hogy maga rendezné. Törvényes szabályozás kell ide, nem bírói vagy egyezségi.

(Bef. *köv.)

Dr. Schwarz Gusztáv.

Főtárgyalás az esküdttbíróóság előtt.*

Az esküdtek tévedése a vádlott hátrányára.

Itt már minden esetben érdemleges tévedésről van szó. De a bíróságnak csak úgy adja meg a törvény a közbelépés jogát, ha a tagok *egyhangulag* meg vannak győződve, hogy tévedés forog fen az esküdtek részéről, és ha a tévedés a vádlott hátrányára történt.

Ila t. i. az esküdtszék a vádlottat bűnösnek mondta ki és a bíróságnak valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, a bíróság a további eljárást felfüggeszti és az ügyet, indokolás nélkül hozandó határozattal, a legközelebbi ülés szak esküdttbíróósága elé utasítja.**

Ily határozat csak hivatalból és csak az ítélet kihirdetéseig hozható. A feleknek nincs joguk azt indítványozni. Illene perorvoslatnak nincs helye.

Ha az eljárás több önálló bűncselekmény miatt vagy több vádlott ellen foly, az új esküdttbíróóság elé csak az a bűncselekmény, illetőleg az a vádlott utasítható, melyre nézve, vagy a kinek sérelmére az esküdtszék a bíróság nézete szerint tévedett.

Ilyen határozat alapján a következő ülésszakra, sürgős esetekben a folyó ülésszak végére, új esküdttbíróági tárgyalás tüzendő ki. Ennél az eljárás esküdttbíróóságnak esküdt-tagjai nem vehetnek részt.

Az új esküdtszék határozata alapján a bíróság köteles ítéletet hozni s ennél az új esküdtszék határozatát venni alapul, de a vádlottra nem állapíthat meg súlyosabb büntetést annál, mely a korábbi esküdtszék határozata alapján megállapítható lett volna.***

A korlátoló szabvány a képviselőház jogügyi bizottságától származik és célja az, hogy a vádlott érdekében megindult új tárgyalás ne üssön ki a vádlott hátrányára. Ezt a garantiát minden európai törvények közt csak a magyar *BP.* adja meg.

A helyesbítési és a felfüggesztési eljárás azt hozza magukkal, hogy a verdiktért nem csak az esküdtszék, hanem a bíróság is felelős. A bíróságnak valósággal vezető állást ad a bünvádi eljárás és ha a verdiktbe hiba férkőzik, a felelősség közös. A bíróság tapintatától függ megállapítani a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 23., 24., 27., 30. és 31. számban.

** L. Vargha: A bíróság befolyása a bűnösséget megállapító verdiktre. *Jogt. Közl.* 1897. 51. sz.

*** Érdekes cikket irt Vargha Ferencz e cím alatt: *Perjogi korrekionalisatio enyhítő körülmény nélkül az esküdtszéki eljárásban.* Kimutatja, hogy a második tárgyaláson a bíróság eshetőleg kénytelen lesz fegyház vagy börtön helyett fogházat szabni ki csak azért, mivel az első esküdtszék oly bűncselekményt látott fenforogni, mely fogházzal büntetendő. (*Jogt. Közl.* 1898. 5. sz.)

határvonalt a közbelépés szüksége tekintetében. Semmi esetre sem jogosult az a szokásos kritika, mely a tévedések miatt egyedül az esküdtek ellen fordul.

Mert ha az esküdtek tulbuzgalma vagy elfogultsága fenyegetné a személyes szabadságot, a szakbíróásra megy át az oltalom kötelessége. Vagyis a két tényező egymást ellenőrzi és a kirohanásoktól visszatartja. Egyik sem hárit-hatja el magáról a felelősséget, habár a sérelmes cselekményt nem ő, hanem a másik követte el.

A hatáskörök szétválasztása pedig, mint ezen pontból is kitetszik, nem szigorúan tárgyi szempontok szerint történt, hanem irányadó egyedül az, hogy az illető helyzetben és az eljárás bizonyos stádiumában melyik tényezőre kell bízni a cselekvést és melyikre az ellenőrzést.

Az ítélet.

Az esküdttbíróóság elnöke behivatja a vádlottat és előtte az esküdtek határozatát a jegyzővel felolvastatja.

Ha az esküdtek a vádlottat *nem bűnösnek* mondták ki, vagy ha a beszámítást kizáró ok fenforgása iránt tett kérdésre igenlő választ adtak, a bíróság a vádlottat azonnal ítélettel felmenti. Az 1867-iki Szabályzat szerint ehhez nem is szükséges a bíróság; maga az elnöklő bíró mondja ki a felmentést.

Akár az egyik, akár a másik módszert tekintjük, minden körülmények közt új alakban és rendeltetésben mutatkozik itt az esküdtszék. Többé nincs compromissum, a hatáskörök többé nem folynak össze; az esküdtszék itt már az egyéni szabadság védőbástyája. Ha egyszer a nem-bűnös a polgárok részéről a korrekt alakban ki van mondva, a szakbíró köteles a vádlottat nyomban felmenteni. Ez a régi angol felfogás, mely a francia kodifikáció útján átment a kontinentális államokba. És ez tulajdonképp az a pont, mely az esküdtszéki bíróiséget a szakbeli bíráskodástól *lényegében* megkülönbözteti. A bünvádi eljárásba belényul a közjog a maga kérlelhetlen rendelkezésével. És ha Szalay László azt írta, hogy a bünvádi eljárás a közjogba szögellik, ez csak látszólag ellenkezik azzal, amit mi mondunk. Valóságban mindakét tétel azt fejezi ki, hogy a bünvádi eljárás nem ignorálhatja a közjognak, a személyes szabadságnak a hatalmi tényezők elleni alapkövetelményeit.

Ila az esküdtek határozata a vádlottat *bűnösnek* nyilvánította, első sorban a vádló terjeszti elő indítványát az alkalmazandó büntetési tétel tárgyában, azután a sértett nyilatkozhatik magánjogi igénye tekintetében, és végül a vádlott és védője egy ízben felszólalhatnak. Az esküdtek határozatát nem szabad bírálat tárgyává tenniök.

Ezután a bíróság az ítélet hozása végett visszavonul.

Ha a törvény ama tette, melyet a vádlott az esküdtek kijelentése szerint elkövetett, nem állapít meg büntetést, vagy ha az esküdtek olyan okot fogadtak el valónak, a mely a büntethetőséget kizárja, illetőleg megszünteti, a bíróság a vádlottat erre irányzott indítvány nélkül is felmenti.

Ellenkező esetben a vádlott ellen még akkor is büntető ítéletet hoz, ha bűncselekménye az esküdtek határozata szerint nem tartoznék az esküdt bíróóság hatásköréhez.

Az esküdtek határozata a bíróságot a büntetés kiszabásánál csak annyiban korlátozza, hogy a törvény által egyes bűncselekményekre nézve külön megállapított minősítő, illetőleg súlyosító okokat — azokat kivéve, melyek a vádlottnak megelőző megbüntetésére vonatkoznak, — a bíróság csak az esküdtek határozata alapján alkalmazhatja. Az ítélet hozása és kihirdetése az esküdttbíróági eljárásban nem halasztható el.

Az ítélet rendelkező részének az esküdtekhez intézett kérdéseket és azoknak feleleteit is tartalmaznia kell; az indokolásnak pedig az esküdtek részéről eldöntött kérdésekben ezek határozatának tartalmára kell támaszkodnia.

Dr. Fayer László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felhívás és felmondás.

Az igazságügyminiszter az 1893: XVIII. tcz. 233. §-ában nyert meghatalmazás alapján, 1894. évi december hó 23-án 4873. sz. a. kibocsátotta rendeletét, a lakbérfelmondás és lakáskiürítés iránti ügyekben követendő eljárás szabályozása tárgyában és e rendelet 1895 márczius 1-én életbelépett. Ez a rendelet megkülönbözteti az oly bérleti viszonyra vonatkozó eljárást, amelyben a bérleti szerződés felmondás mellett szűnik meg, az olyan bérleti viszonyra vonatkozó eljárástól, amelyben a bérleti szerződés a kikötött idő letelte után felmondás nélkül szűnik meg: amarra nézve 1—7. §-aiban *felmondást*, emerre nézve 8. §-ában *felhívást* állapítván meg.

Egy alant elmondandó és a szegedi kir. ítélő tábla mint felülvizsgálati bíróság által végérvényesen eldöntött jogesettel bizonyítani fogom, hogy az igazságügyminiszteri rendeletnek ama világos megkülönböztetése, sőt a bérleti jog természete és a bérszerződésnek felmondásához kötött lejárata, valamint a fix határidőre kötött bérszerződésnek a bérleti időtartamon belül felmondhatatlansága tekintetében nálunk még fogalomzavar uralkodik, amely — ha befészkelődne — a bérlőre nézve gyakran végzetessé válnék és neki pótolhatatlan kár okoztatnék. Ez a fogalomzavar készlet arra, hogy a bérleti jogra vonatkozó elemi fogalmakkal foglalkozzam, amennyire az épen tárgyamra tartozik.

A bérleti szerződésnél fogva a bérbeadó, a bérlőnek, valamely dolog használatát, ellenérték — bér — mellett átengedni köteles. Vagy megvan határozva a bérleti időtartam, vagy nincs: ha megvan határozva, akkor a bérbeadó köteles a bérlőnek, a bérbeadott dolog szerződésszerű használatát, a bérleti idő egész tartama alatt, megengedni. Ha a bérleti szerződés a nyilvánkönyvbe bevezettetett, ezzel a bérlő absolut, azaz a dolog minden későbbi tulajdonosa irányában, a bérlett dolognak, a bérleti időtartam alatt való használatára jogot szerzett. Szerződésileg meghatározott bérleti időtartamon belül a felmondás fogalmilag ki van zárva: mert a bérleti viszony csupán a kikötött bérleti idő elteltével szűnik meg: felmondásnak tehát egyedül ott van helye, ahol a bérleti időtartam nincs megállapítva, sőt még abban az esetben is, ha a bérleti szerződés bizonyos időre kötött és a bérlő, annak leteltével, a bérleti viszonyt, a bérbeadó tudta és beleegyezése mellett tovább folytatja, a bérszerződés, felmondásig, meghosszabbítottnak tekintetik. Természetesen, eltekintek itt olyan esetektől, amelyekben a bérbeadó vagy a bérlő a bérleti viszonyt egyoldalulag felbonthatja, eltekintek a szerződésellenes használat esetétől, amikor a szerződés felbontásának van helye, végül eltekintek a végrehajtási árverés és a csőd esetétől. A bérleti idő letelte után a bérlő a dolog használatát visszaszabcsátani tartozik. (L. Zlinszky: Magyar magánjog VI. kiadás 568. és köv. ll.; osztr. polg. törvénykönyv 1090. és következő §§.; német birod. törv. terv. 528. és köv. §§.; magyar kötelmi jog terv. kül. rész 471. és köv. §§.; 1881: LX. tcz. 181. §.; 1881: XVII. tcz. 22. §.)

A fent idézett igazságügyminiszteri rendelet jogpoliciális szabályokat állapított meg a lakásfelmondás és lakáskiürítés tárgyában: és ennél, külön eljárásról provideált — mint mondtam — azokra az esetekre nézve, amelyekben a bérleti időtartam szerződésileg fix lejárati időhöz van kötve, és külön eljárásról azokra, amelyekben a «dies cessit» meghatározva nincsen. Ezen eljárási módok megjelölésénél az id. min. rend. a fenti anyagi jogszabályokból indult ki és távol állott tőle az, hogy oly esetben, amidőn a bérleti idő szerződésileg kikötött, felmondásnak engedne helyet: ellenkezőleg ily esetben, azon célból, hogy a bérlet tárgyának a kikötött

idő letelte után való akadálytalan visszaszabcsátása biztosítottassék, a felhívás intézményét honosította meg, 8. §-ában kimondván, hogy: «ha a bérleti szerződés a kikötött idő letelte után felmondás nélkül szűnik meg, ... úgy a bérbeadó, mint a bérlő, ... felhívhatja ellenfelét, hogy a kikötött idő leteltével, a bérlet tárgyát bocsássa vissza, illetőleg vegye át. Ha a bérleti idő hat hónapnál hosszabb időre terjed, a felhívás csak a bérleti idő *utolsó hat hónapján belül* terjesztendő elő».

Ha most már valaki, pl. az alant elbeszélendő esetben S. O. szerződésileg 1899 augusztus 1-ig bérbevette J. M.-tól a lakást és bolthelyiségeket, ha a szerződésében a bérleti időtartam alatti felmondás — bármily ürügy miatt is — teljesen ki van zárva, ha bérleti joga be van keblezve: akkor a bérbeadónak nem áll jogában 1897 május 1-re *felmondani*, hanem csupán ahhoz van joga, hogy a bérleti időtartam utolsó félévén belül, azaz 1899 február 1-je és július 31-ike közt, a visszaszabcsátás biztossága és a bérlet tárgyával, a bérleti idő leteltén, szabad rendelkezése biztossítása végett, *felhívja* a bérlőt, hogy az a bérlet tárgyát 1899 augusztus hó 1-én bocsássa neki át.

Ha pedig a bérbeadó J. M. a szerződés daczára, jogtalanul, mégis felmondotta a lakást és boltot 1898 május 1-ére, akkor e felmondásnak joghatálya még úgy sem lehet, ha a bérlő S. O., a felmondást közlő bírósági határozat ellen az id. rend. 4. §-a szerinti kifogást nyolcz napon belül nem nyújtotta be: sőt az ily jogtalan felmondásnak joghatálya akkor sem lehet, ha a bérlő elmulasztotta a felmondás érvénytelenítése iránti keresetét a hivatkozott rendelet 17. §-ában e részben fentartott (?) lakbérleti szabályok által szabott határidőben beadni.

Hogy az ily jogtalan felmondásnak, az ellene beadható kifogás elmulasztásának, de meg annak, hogy a felmondás érvénytelenítése iránti kereset nem nyújtatott be a lakbérleti szabály előirta határidőn belül, épenséggel nem lehet befolyása a *fix időre kötött* és még tetejében be is keblezett bérszerződés immunitására, az már kitűnik abból, hogy a bérbeadó által *felmondás* alkalmaztatott olyan esetben, *midőn arra joga absolute nem volt*, és midőn csak arra volt joga, hogy megfelelő időben *felhívással* éljen, — kitűnik abból, hogy a felhívás illetén alakban új intézmény, melyről a miniszterileg jóváhagyott lakbérleti szabályok egyike sem intézkedik, kitűnik abból, hogy az idézett miniszteri rendelet 8. §-a a felhívásra csak az eljárásra vonatkozó 1—5., illetőleg 7. §-ában foglalt szabályokat mondja megfelelően alkalmazandóknak, kitűnik az az id. rend. 18. §-ából is, amely arra, hogy a jelen rendelettel szabott eljárásban jogsérelmet szenvedett fél keresetét a törvény *rendes útján* mennyi idő alatt érvényesítheti, *praeclusiv terminust nem szab*. De meg képtelenség is volna az, hogy a majd annak idején felhívást használni jogosított fél jogtalan felmondásának érvénytelenítése iránti kereset csupán *ugyanazon* határidő alatt lehessen beadható, mint amennyi idő alatt a kifogás beadandó volt volna! Hiszen a m. kir. Curia mint felülvizsgálati bíróság kimondotta azt, 1897. évi január hó 8-án 370. sz. a., hogy magában véve azon körülmény, miszerint a bérlő a felmondásra *nem nyilatkozott*, nem tekinthető az ő részéről a bérleti viszony megszüntetésébe való *beleegyezésnek*! (L. Fabiny Ferencz gyűjteménye. II. köt. 159. l.)

Ezeknek előrebocsátása után lássuk most már a szegedi kir. ítélő tábla által eldöntött jogesetet.

J. M. bérbeadta a n—i 2088. számú telekjegyzőkönyvben 2104. ö. szám alatt jegyzett házban levő boltot, a hozzá tartozó lakással együtt, 1894 augusztus 1-től 1899 augusztus 1-ig terjedő öt évre évi 450 frt bérért S. O.-nak akkép, hogy sem az egyik, sem a másik félnek nem áll jogában a szerződést felbontani, sem pedig egymásnak felmondani, sőt még eladás esetén is az ingatlan a bérleti joggal együt

megy át a vevőre. E szerződés alapján a bérleti jog bekebelezetett. J. M. különféle, akár való, akár valótlan ürügyek miatt, az nem határoz, annak elhallgatásával, hogy neki ama szerződése van, felmondási kérvényt nyújtott be az illetékes járásbíróshoz, minek következtében a felmondás azzal a figyelmeztetéssel közöltetett S. O.-val, hogy ha az ellen kifogása van, azt a felmondás kézbesítésétől számított nyolcz nap alatt a bíróságnál terjeszsze elő, mert különben a min. rend. 9. §-a értelmében végrehajtásnak lesz helye. E felmondás ellen S. O. özvegye és általa képviselt kiskoru gyermekei nem adtak be kifogást, hanem a nyolcz nap letelte után keresetet, amelyben felmutatva a szerződést és kifejtve a felmondás jogtalan voltát, azt kéri, hogy a felmondás érvénytelennek nyilváníttassék, hatályon kívül helyezzessék és a bérlet 1899 augusztus 1-ig fenállónak kimondassék. Az elsőbíróság S. O.-t keresetével elutasította a következő indoklással: «Minthogy N. város lakbérleti szabályainak 15. §-a szerint a felmondás érvénytelenítése iránt a felmondást követő nyolcz nap alatt kell pert indítani, mert különben a felmondás elfogadottnak (?) tekintetik, minthogy továbbá a felmondást szabályozó igazságügyminiszteri rendelet 17. §-ának utolsó bekezdése a lakbérleti szabályoknak említett intézkedését érvényben hagyta: ennél fogva felperes keresetét, mint elkésett, el kellett utasítani». Ezen ítélet megfélebbesztvén, a törvényszék azt megváltoztatta, a felmondást hatályon kívül helyezte, a bérletet pedig a szerződésben meghatározott idő tartamára fentartotta. Eltekintve egyebektől, indokolta ezt következően: 1. Az igazságügyminiszteri rendelet szerint való kivételes eljárásnak, e rendelet 1. §-ához képest, csak akkor van helye, ha a bérlet felmondása a bérleti szerződés megszüntetése végett szükséges. A fenforgó esetben a bérleti idő lejártá előtt a bérletnek felmondás útján való megszüntetése szerződésileg ki lévén zárva, ezt a kivételes perutat alperes, J. M., jogszerűen igénybe sem vehette volna. 2. A városi lakbérleti szabályok csak azon viszonyok és azon kérdések eldöntésénél mérvadók, melyeket a felek szerződéssel, kölcsönös megállapodással nem rendeztek. 3. A hiv. rend. szerint lefolyt kivételes eljárásban hozott határozatok nem tekintendők olyanoknak, melyek a lakfelmondás kérdését «res judicata» erejével végleg eldönténék, ép azért tartja fen annak 18. §-a az ezen rendelettel megállapított eljárásban sérelmet szenvedő fél részére azon jogot, hogy igényét a törvény rendes útján érvényesíthesse. Ettől a jogától nem esik el az a fél sem, aki a felmondás elleni kifogást elmulasztja. A mulasztást csak azon következmény éri, hogy a miniszteri rendelet szerinti kiváltságos eljárás keretében nem védheti többé igazát s ezáltal ekkép kiteszi magát annak, hogy a bérleti ügyletből közvetlenül folyó jogai gyakorolhatóságának lehetőségét az idő meghaladja és azoktól physice elesvén, csakis kártérítési igénye marad fen. A kifogások megtételének elmulasztására s a per késedelmes megindítására fektetett első bírói indokok tehát a kereset elutasítására tarthatatlanoknak találtatván, a vitatott bérleti viszonyt a szerződésben meghatározott időre annál is inkább fentartandónak kellett kinyilatkoztatni, mivel a felmondás csupán özvegy S. O.-né ellenében érvényesített, holott a kérdéses jogok S. O. örököseire, S. O. kiskoru gyermekeire is átháramlottak.

Alperes felülvizsgálati kérelme következtében, a szegedi kir. ítélő tábla következőleg ítél: Alperes felülvizsgálati kérelmének hely adatik, a felebbezési bíróság ítélete megváltoztatik, felperes keresetével elutasítatik és perköltségben marasztaltatik. *Indokok*: Alperes felülvizsgálati kérelmét arra alapítja, hogy a felebbezési bíróság jogszabályt sértett az által, hogy a felperes keresetösségi jogát megállapította, mert a min. rend. értelmében bíróság útján eszközölt felmondás érvényessége csak az ebben a rendeletben megállapított

módon, vagyis kellő időben beadott kifogás útján vitatható: ennek elmulasztása esetében pedig a felmondás érvényessége *külön pernek a tárgyat nem képezheti*. Ez a panasz alapos.

A felebbezési bíróság ítéletéből kitűnik, hogy alperes a tőle felperes által kibérelt bolt- és lakhelyiségekre vonatkozó bérletet a min. rend. értelmében, az illetékes járásbíróság útján felperesnek felmondotta, ez pedig a felmondás kézhezvételétől számított 8 nap alatt kifogásait elő nem terjesztette. A min. rend. 10. §-a értelmében a felmondás ellen *csak* kifogásnak van helye. Ennek a rendelkezésnek következményeit pedig a rendelet egyfelől abban állapítja meg, hogy a 11-dik §-a értelmében az elkésett kifogás hivatalból visszautasítandó és a kifogás elmulasztása miatt igazolást meg nem enged, másfelől pedig abban, hogy 4-dik §-a értelmében amennyiben a felmondás ellen annak kézbesítésétől számítandó 8 nap alatt kifogás elő nem terjesztetik, a felmondás alapján végrehajtásnak van helye. Eszerint a kifogás elmulasztásának ugyanazon következményei vannak, amelyeket az említett rendelet 12. és 14. §-aiban arra az esetre megállapít, amelyben a felmondás ellen beadott kifogást ítéletileg mondja ki érvényesnek. Azonban a felhívott rendelet 18. §-a értelmében az azzal szabályzott eljárás alá tartozó ügyekben perujításnak és semmiségi keresetnek, tehát további jogorvoslatnak nincs helye: következően a felmondás érvényessége az említett rendelet keretén kívül más jogorvoslattal, *tehát olyan újabb eljárással, mely a felhívott rendelettel nincs szabályozva, akkor sem támadható meg*, ha az és annak hatálya a felmondás elleni kifogás elmulasztásából állott be. Ebből folyóan, az említett rendelet értelmében eszközölt felmondásnak érvényessége *csak* az e rendeletben erre vonatkozóan megállapított időn belül, és *csak* az abban megállapított módon, azaz kifogás folytán támadható meg, s az az említett rendeletben nem szabályzott *külön pernek a tárgyat nem képezi*. A felebbezési bíróságnak ellenkező felfogása az említett rendelet 18. §-ának azzal a rendelkezésével sem indokolható, a mely szerint: «az a fél, aki a rendelettel megállapított eljárásban jogsérelmet szenvedett, igényeit a törvény rendes útján érvényesítheti», nem pedig azért, mert a rendelet 12. §-a értelmében a felmondásból, illetve kifogásból folyamatba tett eljárás során hozott ítélet tárgya egyedül a felmondás érvényességének, vagy érvénytelenségének a megállapítására van korlátozva, azzal azonban a *bérleti viszonyból eredhet egyéb jogok és kötelezettségek rendezve és eldöntve nincsenek*. Amidőn tehát az említett rendelet 18. §-a a külön perutnak igénybe vételét biztosítja, ez a dolog természetéből folyóan, csak azoknak az igényeknek az érvényesíthetésére szolgálhat, amelyek a rendelettel szabályzott eljárás folyamán a rendelet 12. §-ában foglalt korlátozás folytán rendezve nem lettek, illetve nem is lehettek. Ezek szerint *jogszabályt sértett a felebbezési bíróság az által, hogy a felperes keresetösségi jogát megállapította s ennek folytán az alperes által az említett rendelet értelmében eszközölt felmondás érvényességének bírálatába bocsátkozott*, ennél fogva a felülvizsgálati kérelemnek helyt adni s a felebbezési bíróság ítéletének megváltoztatásával felperest elutasítani kellett.

Nagyon természetes, hogy S. O., illetőleg jogutódjai, ezen végérvényes ítélet következtében, a bérlet tárgyát J. M.-nak visszabocsátani kénytelenek. De most aztán az a kérdés, mit használ S. O.-éknak a bérlet tárgyának visszaadása után az 1899. évi augusztus 1-ig kikötött és bekebelezett bérleti jog? mit használna ennek *rendes* kereset útján érvényesítése, amikor a bérlet szerződés szerint 1899. évi aug. 1-én amugy is véget érne? Mit használna S. O.-éknak a netáni kártérítési kereset, amikor nekik az volna főérdeklők, hogy jó posícióval bíró üzletük megmaradhasson azon a helyen, amelyet kibéreltek? És vajon e bíróságoknak a

kártérítési judikatura terén következetesen nyilvánuló érzéketlensége nem riaszt-e el a kártérítési perek indításától?

Legjobb talán fölhagyni az Ihering parasztjának «Kampf ums Recht»-jével, és bele törödni abba, hogy: «Summum jus, summa injuria»!?

Dr. Stassik Ferencz,
ügyvéd.

Gyámhatósági jóváhagyás.

Gyámi törvényünk 113. §-a kétféle jogügyletet különböztet meg: olyanokat, melyek a gyámhatóság jóváhagyása nélkül érvénytelenek és olyanokat, melyek amellet is azok. Maga a törvény ugyancsak azt mondja, hogy az utóbbiak a kiskorura «nem kötelezők», de hogy tényleg érvénytelenséggel van dolgunk itt is, az kétségtelen már abból is, hogy a 113. §. utolsó bekezdése csupán olyan ügyletekről szól, melyek érvényességük esetében kizárólag mint kötelező jogcselekvények jelentkeznek. Az említett §. a szóban forgó jogügyletek két csoportját ugyancsak úgy tünteti fel, mint a gyám vagy gondnok hatáskörének fokozódó megszorításait, tényleg ezek azonban úgy is mutatkoznak, mint a kiskoru cselekvőképességének lépcsőzetes korlátozásai. Ha ugyanis a kiskoru cselekvőképességének korlátját képezi az, — ez pedig általánosan elfogadott felfogás, — hogy bizonyos ügyletekhez a gyám jóváhagyása szükséges, akkor még sokkal nagyobb mértékben szorítja meg a törvény a kiskoru cselekvőképességét azáltal, hogy az ő saját akaratához a gyámen kívül még egy harmadik akaratot is tart szükségesnek, vagy pláne, ha ez sem elégséges. Igaz, ezen eset már veszedelmesen közel jár a jogképeség megvonásához, mert hiszen első pillanatra úgy látszik, mintha a kiskoru egyáltalában nem ajándékozhatja (kisebb alkalmi ajándéktól eltekintve), nem vállalhatja kezességet, vagy idegen kötelezettségeket, sem saját, sem bárminő személy cselekvénye által. Ha pedig ez igaz, akkor, minthogy helyesen minden ügyletfajra létezik mintegy külön «képeség»,* az említett ügyletekre a kiskoru nem birna jogképeséggel sem. Olyan tünemény nyel volna tehát dolgunk, melyben a legfelsőbb fok (gyámtörvény 113. §. utolsó bekezdés) jogképeségi hiány, az alsóbbak ellenben (gyámtörvény 113. §. előző esetei) cselekvőképességi korlátok.

Nem is állana ezen jelenség a jogvilágban teljesen elszigetelten, mert cselekvőképesség és jogképeség csak teljes elvontságban szemlélve jelentkeznek mint ellentétek, tényleg azok sokszor fokozatok. Ez azért okozhat nehézségeket, mert a cselekvőképesség hiányai utólagos ratihabitio által orvosolhatók, míg a jogképeség fogyatkozását az egyszer kötött ügyletekre vonatkozólag legfeljebb az újabb törvény visszaható ereje orvosolhatja.

A jogképeség és cselekvőképesség közti ezen különbség sokszor épen irányt ad arra nézve, vajon a törvény, mit is akart statuálni: cselekvőképességi vagy jogképeségi fogyatkozást? Így a házassági törvény 6. és 126. §§. látszólag jogképeséget tárgyznak, hisz a cselekvőképtelent teljesen elzárják a házasságkötéstől, mégis a házassági törvény 44. §. 2. bek. alapján náluk helyesen csakis cselekvőképességről szólhatunk. A cselekvőképesség és jogképeség közötti határvonal megvonása különösen nehéz u. n. personális ügyleteknél, melyeknél t. i. a jogosult vagy kötelezett fél személyes közreműködése az ügylet tényálladékanak elengedhetetlen alkatrésze. Ilyenek a tiszta családjogi ügyletek: házasság, örökbefogadás és az örökjogiak közt kivált a végrendelkezés. Ha ugyanis ezeknél bizonyos egyén el van rekesztve attól, hogy az ügyletet személyesen köthesse, akkor általában sem állhat a kérdéses jogviszonyban, vagyis, aki rájuk vonatkozólag általában nem bir cselekvőképességgel, annak logice nincsen az illető terrenumon jogképesége sem.

A gyámtörvény 113. §-ánál ugyanily finomabb szálakra nem kell ügyelnünk, mégis felmerül a kérdés, vajon e §. utolsó bekezdése cselekvőképességi korlát, vagy jogképeségi hiány? Felmerül két okból. Először is az utólagos ratihabitio szempontjából, mely teljesen ki van zárva még a kiskoru teljeskorúsága után is, ha jogképeségi hiánynyal van dolgunk e szakasz utolsó bekezdésében, másodszor azon szempontból, melyet a czégvezetőre nézve Zsögöd is kifejt,* de amely általánosítható, t. i. azért, mert lehetséges, hogy külön törvények meghatalmazottak hatáskörét cogens módon szabályozzák, a kiskoru meghatalmazottjairól azonban külön nem szólnak, vajon ezen az uton megkerülhető a gyámtörvény 113. §-ának utolsó bekezdése vagy sem?

Zsögöd szerint igen s tényleg ez a helyes álláspont, azért, mert e §. csak cselekvőképességi korlátokat állít fel, ezek pedig még a fél által orvosolhatók, esetleg hallgatag is, ha pl. a fiu tud már előbb az átiratásról, de 24. éve után sem kér törlést, eo magis orvosolhatók a törvénynek, — bár hallgatólagos — rendelkezése által.

Igy nézve a dolgot, persze a gyámtörvény 114. §-ának azon kitétele, hogy a 113. §. ellenére kötött ügylet «érvénytelen», még az említett legszigorubb esetre sem jelent feltétlen, jóvá nem hagyható semmiséget, hanem bizonyos relativ, a nagykoruvá lett tetszésétől függőt, vagyis itt is tulajdonképen negotium clandestinussal van dolgunk, mely csak abban különbözik a többiektől, hogy a kiskoru kiskorúsága alatt senki által, azután pedig csakis ő általa ratihabeálható. Hogy a többi esetekben is csak negotium clandestinust jelent az «érvénytelen», azt elméletünk úgy is tartja,** de részemről itt is nagy igazságtalanságnak fogom fel, ha a kérdésben levő esetre másként döntenénk, amely esetben t. i. a czégvezető által adott ujévi remunerációkra is rá kellene sütnünk az érvénytelenséget, mert ha a 113. §. utolsó bekezdése irreparabilis semmiséget foglal magában, akkor a törvényeknek igenis világos kitételére van szükségünk, ha ennek daczára érvényességet vitatunk s így épenséggel nem volna elégséges kereskedelmi törvényünk 38. §-ának hallgatása. Annál kevésbé volna ez elégséges, mert hiszen e §. szerint a czégvezetői meghatalmazás csak «pótolja» az egyéb meghatalmazásokat, de nem rontja le azokat, mert továbbá a házassági törvénynek 39. §-a nyilván csak olyan korlátozásokra gondol, melyeket a felek, nem pedig, melyeket más törvény állít fel.

Tagadhatatlan, hogy a gyámtörvény 114. §-ának fentjelzett szövegezése nagy pontatlanság, amennyiben az embernek előbb valóságos deductiókhoz kell folyamodnia, míg megtudja, mit is rejt magában és bizonyos az is, hogy kodexünk gyámsági része, mely szerencsére kipróbált kezekben van, sokkal praecisebb szövegezéssel kell, hogy ilyesfajta kételyeknek elejét vegye. Pedig ez a 113. §-al kapcsolatos kérdéseknek csak apróbb része. A nagyját Zsögöd nyújtja munkájában, mely a kodexek valóságos anyaggyűjteménye lehetne, de azt hiszem, hogy alábbiak is joggal róhatók fel a gyámtörvény szövegezése bűneiként. E szövegezés szerint ugyanis a fent említett ügyletcsoportok fokozatos sanctióit: az egyszerű és a minősített «érvénytelenséget» csakis a gyámság és gondnokság alatt állóra mondja ki, a gyámtörvény 20. §-a ellenben de lege sanctio nélkül maradt. Zsögöd*** ugyan «nyilván» kiterjesztendőnek véli a 114. §-t a 20. §. körére is és kétségtelen, hogy a kiterjesztés okvetlenül szükséges, mert lehetetlen azt mondanunk, hogy az apa «köteles» ugyan a gyámhatóság jóváhagyását kikérni, de az ügylet anélkül is teljesen érvényes. Hiszen, ha a 20. §-t nem úgy értjük, akkor az egész intézkedésnek nincsen semmi

* Zsögöd: Fejezetek I. 31. l. 36. j.

* Fejezetek I. 20. l. 25. j.

** Zsögöd: Fej. I. 108. j.

*** Fej. I. 15. l. 21. j.

rátíója. Minden egyébtől eltekintve nem is volna igazságos, hogyha a gyám ad el ingatlant, akkor a bekebelezést a gyámhatóság megtámadhatná a törvény 148. stb. alapján, ha az apa veszi, akkor nem, hisz a kiskoru érdekeit meg kell védeni az apjával szemben is. Már hogy a gyámtörvény 114. §-a «nyilván» értendő e 20. §-ra is, az kétségesebb. Elsősorban az ügyletek semmiségét vagy általában érvénytelenségét következtetés útján megállapítanunk, az erre vonatkozó jogtétel oly flagrans megsértése, mintha a büntetőjogban per analogiam csinálnánk büntetteket és ha e nyilvánvaló jogsértésre a gyámtörvény 20. §-ának pongyolasága kényszerít is, remélhetőleg a kodex ezen hiányt alaposan be fogja majd tölni és minden usualis extensiv interpretatio helyett, melyet itt kénytelenek vagyunk construálni, világosan ki fogja mondani, hogy a gyámhatósági jóváhagyás hiánya mikor érvénytelenségi ok és ha az, milyen érvénytelenséget eredményez. Azonban nemcsak ezen elméleti tétel az, mely az érvénytelenség kimondását a 20. §. körében erőszakoltta teszi, hanem maga a gyámi törvény is, mely egyrészt az apa hatáskörét sokkal liberálisabban szabályozza, mint a gyámét és ezáltal nagyon is alapot szolgáltat azon gyanura, mintha a 20. §. hallgatása szándékos lenne, mely továbbá másrészt 26. §-ában közvetve ugyan, de elég felismerhetően kifejezi, hogy a 114. §. az apára nem vonatkozhatik.

E szakasz ugyanis taxative sorolja fel a gyámi törvény V. fejezetének azon intézkedéseit, melyek változatlanul avagy «megfelelően alkalmazandók» az apára is, ezek között pedig a kérdéses 114. §-nak intézkedése nincs. Ez határozottan az ellenkező magyarázatra utalna és ha a célszerűség és az élet kényszere mégis a Zsögöd által vitatott nézethez hajt, ez nem képezheti akadályát annak, hogy e kényszert igenis belássuk.

Addig különben, míg a ratio legis legalább világos, valahogyan csak boldogulunk. Hogy vagyunk azonban a gyámtörvény 130. §-ának eseteiben, nevezetesen annak a) pontjában, mely azon ügyleteket tárgyalja, hol az apa és gyermeke érdeke ellentét? («Gondnokrendelésnek van helye», tehát az apának nem is «kötelessége» ezt kikérni. Hogy lehessen ebből kiolvasnunk, vajon quid juris, ha az apa nem kért ily gondnokot és «in sich» megkötötte az ügyletet? A döntésekben ugyanis ilyenkor bő választékunk van. Mondhatjuk, hogy az ügylet, ha nem szorul gyámhatósági jóváhagyásra, érvényes, vagy azt, hogy ilyen esetben minden oly ügylet, melynél az «érdekek... összeütköznek», szorul gyámhatósági jóváhagyásra, vagy végre, hogy az utólag esetleg máskülönben is kikérendő gyámhatósági jóváhagyás pótolja a gondnokkirendelést, akár szóltak róla, akár nem. Hogy mit akar itt a gyámtörvény, azt nem igen tudhatni. Bizonyos, hogy az utólagos jóváhagyás sanálja azt, amit sanálhat, de vajon szükséges-e ez? Ha meggondoljuk, hogy tagadó döntés esetében — hisz ez nálunk a kiskoruak pénzénél most nem is oly szokatlan — sans gene bezsebelheti a kiskoru sorsjegyein nyert pénzeket, azzal, hogy ő azt «in sich» becsérélte egy másikkal, vagy megtízette huzás előtt, akkor itt is «érvénytelenségre» bukkannánk. De hát lehet-e ily érvénytelenségeket ezerszámra gyámi törvényből kiráznunk? Ismét, ha nem tesszük, akkor az apának egyszerűen kisajátítási jogosultságot adunk. Nincs is kizárólag az apáról szó, hanem a gyámról meg a gondnokokról is (gyámtörvény 30. §. a) p.).

Azon kérdés előtt is állunk, vajon miféle érdekösszeütközésre gondol a gyámtörvény 30. §-a, jogira vagy pedig gazdaságira, avagy talán mindkettőre? Ha jogira, akkor az előző kérdések minden kétoldalú szerződésnél állanak, mert hisz in abstracto a vevő érdeke mindig összeütközik az eladóval, ha ellenben gazdasági érdekösszeütközésre kell a 30. §-nál gondolnunk, akkor mind az említett szempontok nem csupán

az ügyletfaj, hanem az ügyletspecies gazdasági eredménye szerint igazodnak.

A kérdések eldöntésénél de lege lata mégis a 30. §. a) pontjával is úgy bánnék, mint a 20. §-al; de lege ferenda égető szükség, hogy ez gyámhatósági jóváhagyás meg a gondnok rendelés kötelezettségének befolyása az ügyletek érvényességére, vagyis azok sanctiója a kodexben kifejezetten és praecise szabályoztassék, mert a családjog terén bizony nem lesz kívánatos, ha a bizottság a gyámtörvény álláspontjára helyezkedik, legalább a mi a szövegezést illeti. Hát hiszen hála az égnek erre nincs nagy veszély.

Dr. Almási Antal.

Különfélék.

— A házassági perrendtartásról jókora füzetet adott ki Raffay Ferencz győri albiró, ki a jogirodalomnak egyik ismert munkása. A munka kétség kívül hézagot pótol, mivel a házassági perrendtartást a törvényhozás elmulasztotta rendszeresen szabályozni és ennél fogva csak különböző forrásokból állítható össze az anyag. Raffay iparkodott egészszé alakítani a sokféle eredetű materiát. A munka ára 1 frt 20 kr. Megjelent Politzer Zsigmondnál.

— A magyar szabadalmi jog rendszere cím alatt dr. Lévy Béla ügyvéd, szabadalmi törvényünk jogi tartalmát dolgozza fel. Rendszeresen tárgyalja az anyagot, mert törvényünk rendszerét alkalmatlannak tartja. A külföldi joggal szemben azt az elvet követi, hogy azon kérdéseket, melyeket a gyakorlat és az irodalom felvetett, a mi törvényünk alapján felveti és megoldani iparkodik. A könyv ára 1 frt 70 kr. Kiadja Politzer Zsigmond.

— Magyar Jogászegylet. Sajtó alól kikerült dr. Horváth János kir. alügyésznek májusban felolvasott értekezése a pragmatica sanctióról. A füzet terjedelme 8 iv. A napokban küldetik meg az egylet tagjainak. — Rövid időközökben most már meg fognak jelenni az ági öröklésről folytatott viták is, melyek eddig technikai akadályok miatt késtek.

— Sikkasztás vagy csalás? T. V. terhelt P. Gy. panaszos mézárosmesternél mint segéd volt alkalmazva és ezen minőségében gazdája megbízása folytán rendesen vette fel a vevőktől a magával hozott és a husvételt bizonyító könyvecske alapján a husért járó összegeket. Mult évi szeptember hó 28-án T. V.-nak a panaszos október 2-ára felmondta a szolgálatot és mult évi október hó 2-án délben a terhelt tényleg kilépett a panaszos szolgálatából és munkakönyvét is elkérte, azt megelőzőleg azonban — két órával előbb, vagyis október hó 2-án délelőtti 10 óra tájban — tehát szolgálati idejének tartama alatt a panaszostól nyert régi megbízás alapján, panaszosnak tudta és beleegyezése nélkül megjelent a m. kir. koronaórság kezelő bizottságának hivatalos helyiségében és ott M. K. honvéddhadnagy kezelőtisztől a husnemüekért esedékes 76 frt 50 krt gazdája részére felvette, ezen összeget azonban gazdájának át nem adta, hanem azzal, miután gazdájától munkakönyvét és fizetését kikapta, megszökött. A budapesti kir. büntető törvényszék a jelen esetben sikkasztást látott fenforogni és azt 1662/98. B. számú végzésében következőképen indokolta: «...kétséget sem szenved, hogy terhelt a koronaórság tévedésben tartására ravasz fondorlatot nem használt és ezért a koronaórság kárára elkövetett csalás fen nem forog. A kir. törvényszék terhelt cselekményében a sikkasztás vétségének tényálladékát látja megállapíthatónak, mert terhelt a gazdája részére beszedett 76 frt 50 krt igaz, hogy panaszos tudta nélkül vette fel, azonban nem kifejezett tilalma ellenére, hanem a régi megbízás alapján és így terheltre nem mondható, hogy jogtalan uton jutott az idegen vagyon birtokába; a jogtalanság ott kezdődik, hogy a birtokába átvett összeget panaszosnak át nem adta, hanem a jogosított akarata ellenére saját céljaira fordította, mi által a sikkasztás vétségét követte el» stb. A budapesti kir. ítélő tábla 1898 márcz. 30-án 3377/1897. B. sz. a. hozott végzésében a kir. törvényszék végzését indokainál fogva helybenhagyta. Δ

— Gyors eljárás. A kolozsvári városi járásbírósnak egy kielégítési végrehajtást elrendelő és június 12-én kelt végzése augusztus 26-án kézbesített.

Aki utazási költség fejében pénzt átvesz, azonban el nem utazik és a pénzt kiadja, sikkasztást követ el.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék 1897. szept. 25-én 62,961. sz. a. hozott végzésében: Ezen ügyben a további eljárás megszüntetettik. *Indokok:* A «hirlapterjesztő-vállalat» azt a panaszt emelte B. Ármin ellen, hogy őt alkalmazásba vette és 5 frtot adott át neki azzal, hogy azon Veszprémbe utazhasson, hol a társulat érdekében működnie kellett volna. Panaszlott azonban még napok mulva is itt volt a fővárosban, nem utazott el s a pénzt saját céljaira fordította. Panaszlott ezt maga is beismeri s azt adja elő, hogy dolgai tartóztatták a fővárosban, a pénzt pedig vissza fogja szolgáltatni. Panaszlott cselekményében azonban a kir. törvényszék sem a sikkasztást, sem más bűncselekményt nem lát felforgni. Az utiköltségre adott 5 frt ugyanis panaszlott használatára adatott, rendeltetése az volt, hogy azt felhasználja. Azon körülmény pedig, hogy ennek a használatnak a neme is meg volt határozva, nem tette a pénz rendeltetését olyaná, melynek folytán az panaszos cég tulajdona maradt volna és így panaszlottra vonatkozólag idegen dolgot képezett volna. A Btk. 355. és 356. §-ai alá eső sikkasztás pedig csak idegen dolgon lévén elkövethető, annak vádlott cselekménye a fenti okoknál fogva nem volt minősíthető.

A budapesti kir. ítélő tábla 1897. november hó 30-án 11,875. sz. a. hozott végzésében: A kir. ítélő tábla megváltoztatja a kir. törvényszék végzését és vádlott B. Ármin a Btk. 355. §-ába ütköző s a 356. §. szerint minősülő sikkasztás vétsége miatt közvetlen végtárgyalásra idéztetni rendeli s utasítja a kir. törvényszéket, az ennek megfelelő további eljárásra. *Indokok:* Vádlott B. Ármin beismeri, hogy f. évi július elején avégből alkalmazta őt a «hirlapterjesztő-vállalat», hogy részére Veszprémbe újságot árusítsa, hogy az odautazás költségeire 5 frtot vett át a vállalkozótól és hogy oda el nem utazott, a megbízásban el nem járt, az 5 frtot azonban saját céljaira használta fel. Minthogy vádlott az említett összeget a megbízó vállalatától annak érdekében leendő utazás költségeire, tehát meghatározott rendeltetéssel vette át; minthogy ennek folytán kétségtelen, hogy az 5 frt mindaddig a vádlottra bízott idegen ingó dolog, míg az utazást a vett utasításhoz képest meg nem teszi, annál fogva tekintve azt, hogy vádlott beismeri az utat meg nem tette, a nyert megbízásban el nem járt, az átvett pénzzel mégis mint sajátjával rendelkezett s így ellenében a Btk. 355. §-ába ütköző sikkasztás vétségének tényálladéka bizonyíthatónak mutatkozik, a kir. büntetőtörvényszék végzésének megváltoztatásával B. Ármin vádlottnak a Btk. 355. §-ába ütköző s a 356. §. szerint minősülő sikkasztás vétsége miatt közvetlen végtárgyalásra való idézését elrendelni s a kir. törvényszéket további szabályszerű eljárásra utasítani kellett. Δ

— Az úgynevezett csendes társ lehet-e a bukás alanya? A törvény megjelölése szerint a csalárd, illetve a vétkes bukás alanya csak a vagyombukott, vagyis az, ki ellen a csőd jogérvényesen kimondatott, lehet. — Ebből folyólag, minthogy D. Károly vádlott ellenében csőd elrendelve nem volt, ő a vádbeli cselekményben, mint tettéstárs bűnösnek nem mondható ki, minthogy azonban a nevezett vádlott K. Árminnak és pedig annak egyéni cége alatt jegyzett mind a két üzletében mint csendes társ volt részes, s mint ilyen az ügy adatai szerint az üzlet vezetésébe tényleg befollyt, kétségtelen, hogy azokat a cselekedeteket, amelyek alapján K. Ármin a vétkes bukás vétségében tettesként vált bűnössé, szándékosan előmozdította és könnyítette, miért őt, mint a Btk. 69. §. 2. pontja szerinti bűnsegédet kellett a 416. §. 1., 3. és 4. pontjaiba ütköző vétkes bukás vétségében bűnösnek kimondani. (Budapesti kir. ítélő tábla az 1897. évi december 7-én 7864/1897. B. szám alatt hozott ítéletében.) Δ

— Könnyelműség az üzlet alapítása és vezetése körül tanúsítva, mint a bukás benső alkatelemét képező körülmény, már a vádbeli cselekmény minősítésénél vétetvén figyelembe, az külön súlyosító körülményül nem szolgálhat. (Budapesti kir. ítélő tábla az 1897. december 7-én 7864/1897. B. sz. a. hozott ítéletében.) Δ

Nemzetközi Szemle.

— Az esküdtszéki rendszernek kétségkívül legnehezebb része az esküdtekhez intézett kérdések megfelelő szövegében áll. Minthogy ezen feladattal már legközelebb a mi bíráinknak is meg kell majd küzdeniök, figyelmeztetünk itt egy munkára, mely a problémát tüzetesen tárgyalja.

A könyv szerzője *Dalcke*, az ismert német író, aki *Fragestellung und Verdict* című munkájában, különösen a gyakorlati szükségleteket szem előtt tartva, feldolgozza a német legfőbb bíróság kasuistikáját. Röviddel ezelőtt második kiadásban jelent meg.

— Strassburgban legújabb jogászegylet alakult azon czéllal, hogy az elmélet és a gyakorlat közti szükséges kapcsolatot helyreállítsa előmozdítottassék.

— Rendkívül érdekes ítéletet hozott a napokban a párisi törvényszék. Egy cocotte reá vett egy mellbeteg fiatal embert, hogy vagyonát végrendeletileg reahagyja. A rokonok megtámadták a végrendeletet és a bíróság helyt adott azon indokolással, hogy machinatiók forogtak fen. A lapok sokat foglalkoznak az ítélettel, mely a szabad mérlegelés végső határáig megy el. A Gazette des Tribunaux augusztus 21-iki száma részletesen közli az esetet.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Szept. 7-ikétől szept. 14-ig): *Szept. 7.:* Guth Herman e. a kaposvári tsz. (172). — Otmarich József e. a fumei tsz. (179). — *Szept. 9.:* Wächter Gyula e. a s.-a.-ujhelyi tsz. (170). — Egri Béla e. a debreczeni tsz. (186). — *Szept. 10.:* Günther Lajos e. a sz.-udvarhelyi tsz. (155). — Reich Ignác e. a nagykanizsai tsz. (172). — Zaharia Popovits Sohn e. a karánsebesi tsz. (180). — *Szept. 14.:* Weiszberg József e. a m.-szigeti tsz. (149).

Csődök: Wolf József temesvárgyárvárosi lakos e. a temesvári tsz.; csb. Rosenfeld Béla, t. Szenes Emil; bh. nov. 7., felsz. t. nov. 22. (195). — Horn József jolsvai keresk. e. a rimaszombati tsz.; csb. Kovács Géza, t. Cibur Imre; bh. okt. 31., felsz. t. nov. 21. (195). — Friedländer Jakab lugosi keresk. e. e. tsz.; csb. Havas Antal, t. Dobrin György; bh. szept. 30., felsz. t. okt. 31. (196). — Sárkevecs Ida abrudbányai keresk. e. a gyulafehérvári tsz.; csb. Veres Jenő, t. Draija Eneas; bh. okt. 31., felsz. t. nov. 25. (196). — Gogolák Mátyás borosjenői keresk. e. az aradi tsz.; csb. Scharner Sándor, t. Fejér György; bh. okt. 2., felsz. t. okt. 25. (198). — Zipser Ignác krompachi keresk. e. a lőcsei tsz.; csb. Putz Mátyás, t. Nagy Árpád; bh. szept. 30., felsz. t. okt. 25. (198).

Csődmegszüntetések: Fuchs László e. a debreczeni tsz. (196). — Facini György e. a pozsonyi tsz. (197). — Rosenbaum I. és társa e. a gyulai tsz. (195). — Handel Kálmán e. a bpesti keresk. és vtsz. (195). — Fürst és Schlesinger e. a győri tsz. (196). — Krausz Soma e. a nagykanizsai tsz. (198).

Pályázatok: A sz.-németi tsz. elnöke; bh. szept. 10. e. tsz. elnökéhez (196). — A szabadkai jbságnál albiró; bh. szept. 10. e. tsz. elnökéhez (194). — A váci jbságnál albiró; bh. szept. 10. a pestvidéki tsz. elnökéhez (194). — A beregszászi tsz. elnöke; bh. szept. 10. e. tsz. elnökéhez (194). — Az apatini jbságnál aljegyző; bh. szept. 10. a zombori tsz. elnökéhez (194). — A lőcsei jbságnál jbiró; bh. szept. 10. e. tsz. elnökéhez (194). — A füleki jbságnál albiró; bh. szept. 11. a b.-gyarmati tsz. elnökéhez (195). — A nagyatádi jbságnál jegyző; bh. szept. 13. a kaposvári tsz. elnökéhez (196). — A székesfehérvári jbságnál albiró; bh. szept. 13. e. tsz. elnökéhez (196). — A kaposvári tsz. elnöke; bh. szept. 13. e. tsz. elnökéhez (196). — Az oklándi jbságnál albiró; bh. szept. 14. a székelyudvarhelyi tsz. elnökéhez (197). — A szolnoki tsz. elnöke; bh. szept. 14. e. tsz. elnökéhez (197). — A szabadkai tsz. elnöke; bh. szept. 15. e. tsz. elnökéhez (198). — A fehértemplomi tsz. elnöke; bh. szept. 16. e. tsz. elnökéhez (199). — A k.-vásárhelyi tsz. elnöke; bh. szept. 16. e. tsz. elnökéhez (199).

Vidéki kir. közjegyző helyett vagy oly jelöltet keres, ki az 1886. évi VII. tcz. 4. §. 2. bekezdésében foglalt qualificatióval bír; a tót nyelvben való jártasság szükséges. Czim a kiadóhivatalban. 7800

Dr. Issekutz Győző ügyvéd irodájában Erzsébetvárosban ügyvédjelölt azonnal alkalmazást talál.

Fizetés havi 60 frt. — Kiküldetéseknél 3 frt illetőleg 5 frt napidij.

Román és német nyelv ismerete előnyös. Ajánlatok Erzsébetváros (Kis-Küküllő megye) czimzendők.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre — 6 frt
negyedre — 3 „

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Egy cigaretta miatt. B. — Az özvegyi jog kodifikációja. Dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanártól. — Jogirodalom: A magyar szabadalmi jog rendszere. Irta dr. Lévy Béla ügyvéd. Dr. Szűcs Miklóstól. — Törvénykezési Szemle: A fél eskü alatti kihallgatása igazolás kérdésében. Dr. Zachár Kálmántól. — Magánjogi felelősség elme/avarban elkövetett cselekményért. Monsieur Couteautól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egy cigaretta miatt.

Hol komoly, szakbeli tárgyaknak, tudományos fejtegetéseknek van tere, e szaklap első hasábjait egy idő óta sulyos panaszok töltik be, nem ritkán olyanok, melyeknek nevetni szeretne az ember, ha nem volna sötét a hátterük.

Pár héttel ennek előtte egy libaczmbról szólt az ének, egy libaczmbról, melyből falatozott a falusi kisbíró, meg az esküdt, akiket eme főbenjáró bűnükért vád alá helyezett a törvényszék.

Most meg ismét hasonlóan sulyos delictum védelmére kellett összeülni a nagytekintetű bíróságnak, mert veszélyben forgott a jogrend, védelemért esdekelte a társadalom, szigorú büntetést kívánt az osztó igazság.

A sulyos esetet így beszéli el a *Szegedi Jogászlapok* című szaklap:

Valamelyik vidéki börtön szabóműhelyében dolgoztatott egy lopás miatt már több ízben elítélt rab, amikor nagy örömmel vesz észre az ugyanott foglalatostkodó gázgyári munkásnak a fogason függő felöltője zsebében egy szivartárczát. A rab odasompolygott a felöltőhöz, kihuzta annak zsebéből a tárczát és kivévén ebből egy félkrajczáros cigarettát, a tárczát a fenmaradt két darab cigarettával együtt visszadugta. Ebben a pillanatban észrevették a hallatlan merényletet és a börtönigazgató, kinek a börtönbüntetések végrehajtása tárgyában kibocsátott utasítás 79. §-a értelmében a megintéstől a kényszeröltöny és lelánczolásig a fegyelmi büntetések egész skálája áll rendelkezésére, e bűn megtorlására nem érezte magát hivatottnak, hanem a félkrajczáros cigaretta vakmerő eltulajdonítóját feljelentette a kir. ügyészségnél. A kir. ügyész vizsgálatot indítványozott, melynek befejezése után a rab ellen a Btk. 338. §-ába ütköző lopás büntette miatt emelt vádat, mely a 340. §. szerint 5 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. A törvényszék kitűzi a végtárgyalás határnapját. Az ügyhöz méltó komoly ünnepélyességgel gyűlnek össze a bíróság tagjai, a kir. ügyész és a hivatalból kirendelt védő. A tárgyalást vezető elnök az iratok átvizsgálása után jelenti, hogy a koronatanu, kinek tárczájából a rab a cigarettát kivette, időközben elköltözvén, nem volt megidézhető, miért is újabb tárgyalási napot fog a bíróság kitűzni, melyre a tanu újból megidézi. A második végtárgyalást ekkor sem lehetett megtartani, mert a most már megidézett tanu maga helyett levelet küldött, melyben kijelenti, hogy az utiköltséget nem hajlandó a saját zsebéből fedezni. A törvényszék határozatot hoz, melylyel új határnapot tűz ki és a tanunak 15 frt utiköltséget küld. Végre elérkezett a harmadik végtárgyalási határnap, melyre eljött a tanu is. A kir. ügyész rendületlenül vádol, a védő elég vakmerő felmentést kérni. A törvényszék hosszú tanácskozás

után kihirdeti — a felmentő ítéletet. Ennek főindoka az ellenállhatatlan kényszer, melynek hatása alól a dohányos rab nem volt képes szabadulni.

A bűn elleni védekezés, mint a libaczmomb és a cigaretta eseteiből látszik, Magyarországon felette hatályos.

Példát statuálunk a libaczmomb sikkasztó és a cigaretta tolvajok ellenében, mert e jogtárgyak a fokozott védelemre érdemesek, mert mindaz, aki eme fontos és értékes jogtárgyak ellen vét, gonosz, börtönbe való, megrögzött büntetett.

Sajnosan látjuk az ilyen esetekből, mily kevés érzéke van jogszolgáltatásunk némely tényezőinek a törvénykezés komoly feladatai iránt, mennyire félreismerik a bíró és ügyész hivatását azok, kik ily semmiségek miatt a vádlottak padjára hurczolják az embereket, s a kik mozgásba tesznek nagy bírói apparátusokat, ilyenekre tékozolván az állam idejét, vagyonát és — tekintélyét.

Különösen a királyi ügyészségek azok, amelyek eltérnek attól a hivatástól, melyet az 1871. évi XXXIII. tcz. elébük irt, mondván: «a királyi ügyészség az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeit képviseli».

Botrányosan kevés érzéke van a közérdek iránt annak a kir. ügyésznek, aki ilyen apró ügyekben az eljárás megindítását indítványozza, aki a tényállás felderülte után is a vádat képviseli, ítéletet provokál, sőt jogorvoslattal él.

A bíróságok a köztudomásra jutott eme két esetben vád alá helyezték ugyan az elébük állított «gonosztevőket», de a tényálladék teljes felderítése nyomán felmentő ítéletet hoztak, bár erőltetett, furcsa indokolással.

Mutatja e két eset ismét, hogy a jó igazságszolgáltatás nem egyedül a jó törvényektől, de igen gyakran a törvényeket alkalmazó szervek józan felfogásától függ. B.

Az özvegyi jog kodifikációja.*

Mély és nehéz törvényhozás-bölcséleti probléma az, hogy az abstract jogrendezésnek mik a határai és mit kénytelen átengedni a törvényhozó az esetről-esetre való (konkrét) bírói szabályozásnak. A törvényhozás évezredes története jórészen ezen határvetés kísérleteinek története és a fejlődés itt is, mint az emberi törekvések történetében általában, ellentétekben halad. Esetszerű jogdöntésekkel kezdődik amennyire az őskorból maradt emlékekből következtethetünk — minden jogélet (*Maine-Pulsky* A jog őskora 2—4 l.). Az első törvényhozások mindenütt azon iparkodás szüleményei, hogy az eset- és egyénszerű igazságszolgáltatásnak véget vessenek és átható törvény által határt szabjanak a bírói önkénynek. Innen a tizenkéttáblás törvénynek pontos számtételei a legkisebb részletekben: hány fontnak kell lenni az adós bilincének, miből kell állani az élelmezésének, hány napig kell fogvatartani stb. A bíró szabad belátásának nincs tér engedve. Az ügyleti jog terén csakis az ítéhető meg, amit a felek szóról-szóra a törvényszakaszhoz alkalmazott ügyleti rituáléban kijelentettek; a kártérítés terén a törvényben megállapított duplum, triplum, quadruplum ítéhető csak meg — az eset egyéni körülményei tekintetbe

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 33., 34. és 35. számban

nem jöhetnek. A praetori jog korszaka ellenhatást jelent e törvényi rigorismus ellen: a «bonum et æquum» jelszava alatt a bíró a konkrét eset egyéni igazságát segíti ismét elő a törvény általános és ezért merev szabályával szemben. A bíró most ismét «individualizálja» az esetet. Hogy a jogügylet alapján mi ítélhető meg, arra többé nem a törvényből átvett formula szóhangzata irányadó, hanem az, hogy a bíró, mint bonus vir, milyennek értelmezi a felek szándékát; a kártérítést nem a törvényben foglalt fix skála, hanem azon egyéni «érdek» szerint ítéli meg, melynek fenforgásáról esetről-esetre meggyőződik. A császárság ismét a «kodifikatio» felé törekszik: felülről való ellenhatás az a bírói individualizáló jogrendezés ellen, úgy mint a tizenkéttábla alulról való ellenhatása volt. Hadrianus edictuma óta a praetor eseti jogszabályozása megszűnik: az esetről-esetre szült rendeletek «állandó» törvénynyé (edictum *perpetuum*) válnak. Diocletianus, amint hires rendeletében a piacz áruai számára általános törvényes árszabást adott ki, úgy több mint 2000 rescriptumában általánosítani és állandósítani akarta a császári «törvényt» is, és e törekvés: biztos, kimerítő, a bíró szabad belátására nem szoruló, sőt meg sem engedő *törvényt* állítani fel a jogrendezés egyedüli mértékéül, meg sem szűnik, míg Justinianus a munkát be nem fejezi. És ez a fejlődés tovább tart a középkorban. Hogy a german jogokban a formalismus mily döntő szerepet játszott, úgy a magán- mint a büntetőjogban, eléggé ismeretes. A german népjogok hosszú katalógusai, melyekben a vétségek és a megfelelő birságok jó előre a komikumig menő részletességgel fixirozva vannak; a german perjog formalis bizonyítási rendszere, a magánjogban a szórituale és az előirt jogsymbolismus kizárólagos uralma és a benső akarat kutatásának elhanyagolása, a kártérítésnek változhatatlan sablonok szerinti kimérése stb. itt még sokkal merevebb jogélet képét mutatják, mint a kezdetleges római jogban. És midőn a formalis pert a maga formális igazságával az inquisitionalis per, a germán népjogok formalismusát, a megrögzött solemnitásokat és symbolumokat a római bona fides joga, a festucát és az arrhát a nudum pactum joga váltotta fel százados küzdelem után: ismét századok multak, amikor ismét formalis «garantiákat» kerestek a «tudós bírónak» szabad jogalkalmazása ellen. E reactiót a mult század érlelte. Mentül kimerítőbb törvényes rendezés, mentül kevesebbet reábizni a bíróra: ez sugallatja a századunk hajnalán létesült három törvénykönyvnek. Két módszer kínálkozott e célra. Az egyik az átható, messzelátó tételekben való szabályozás, a másik a részletes kazuisztika: amaz lehetetlenné akarja tenni a bírói kazuisztikát, emez feleslegessé. Amaz a franczia, emez a porosz törvénykönyv módszere. Bentham ennek a törvényhozási mindenszabályozásnak utolsó nagy képviselője. Azóta kiábrándultunk a törvényhozói mindenhatóságból. A «bírói szabad belátás» jelszava kerekedik ismét felül századunk második felében. A perjog terén a legalis bizonyítás százados uralma után a «szabad bírói mérlegelés» korszaka állott be; a büntetőjogban a régi absolut büntetések helyébe hovatovább oly büntetési nemek és tételek lépnek, melyek a bíró mérlegelésének tág tért engedtek, sőt ujabban az u. n. «minimum» elejtése által «lefelé» teljesen szabad kezdet engednek neki; a magánjogi törvényhozás hovatovább az elvek kijelentésére szorítkozik azzal a bevallott tendenciával, hogy a részletesebb kifejtést a «praxisra és a tudományra» bizza. Az ügyleti jog terén a törvényhozás a bírót mind-sűrűbben a «dolog természetére» az «ügylet természetére» az «eset körülményeire» a «felek szándékára» utalja; a kártérítés terén pedig jellemző erre az irányzatra a svajczi kötelmi törvény, mely a kár létezésének, nagyságának és a kártérítési kötelezettség fenforgásának megállapítását teljesen a bíró belátásától teszi függővé.

Ennek az iránynak szülöttje a német birodalmi törvény-

könyv is. A századvégi skepzis munkája ez, mely önön erejébe nem tulságosan bizik, az elvek lerakásával beéri és konkrét kiépítésüket a «praxisra és a tudományra» hagyja. Soha még magánjogi törvénykönyv értve a sokféle törvénynyé nem vált javaslatot is — oly szabad kezdet nem engedett a bírónak, soha annyi tudatos hézagot nem hagyott szabályozásában, mint ez. Hogy száz vitás kérdés közül kettőt-hármat érintsek: a szokásjog hatályáról, a cselekvőképtelenek kártérítési kötelezettségéről, a harmadik javára szóló szerződésről — hol teljesen hallgat, hol kifejezetten a bíróra bizza a megoldást.

Ime, a kérdés: mi tartozik az abstract törvénytétel és mi a bírói szabad cognitio rendezése alá, elvileg máig is problema és időnkénti tételes megoldásában a kor ösztöneinek, a politikai hatalmi tulsulynak és hasonló külső erőknél nagyobb szerepük jut mint az elméleti belátásnak. Annyi azonban bizonyos, hogy minden törvény, amint technice könnyebben kezelhető és ezért megbízhatóbb mint az iratlan jog, úgy tartalmilag szükségkép mögötte áll az eszményileg kezelt bírói cognitió. Képzeljünk egy tökéletes törvényhozót és egy tökéletes bírót; mindkettőt olyat, hogy ideálját képviselje annak, mit a törvényhozói és a bírói bölcsesség emberben létrehozhat; és kérdezzük: melyik fogja nekünk igazságosabban osztani az igazságot? A felelet szerintem nem lehet kétes: a tökéletes bíró. Mert a törvényhozó a milliók igazát keresi, a bíró az egyesét. A törvényhozó azt állítja fel szabálynak, a mi ezer esetben aránylag legtöbbször és átlagosan leginkább megfelel, és éppen azért, mert az ezer eset között az *átlagos* igazságot keresi, nem adja meg *teljes* egyéni igazságát egyiknek sem. A törvénytől nem feszélyezett bírónak mindig csakis ezzel az egy konkrét esettel van dolga. Ő neki nem kell kérdenie: melyik rendezés volna egyszersmindenkorra jó? hanem: melyik rendezés jó a jelen esetben? És mert ezer esetben ezerszer keresi éppen csak ennek az egy esetnek igazságát, azért megadhatja teljesen mind az ezernél. Salamon igazságosabb lehet mint Lykurgus. Mert a törvény mindig compromissum: ezer egyéni igazság helyébe állítja az ezeregyediket, mely bizonyos fokig mind az ezer esetre talál, de éppen ezért bizonyos fokon tul egyre sem. És mégis, ha azt kérdezzük: melyik országban szeretnénk jobban élni, ott-e ahol a törvény, vagy ott a hol a bírói szabad belátás az ur? — a felelet ismét kétségtelen: az előbbiben. Mert a törvény, ha kevésbé igazságos is, de biztos; a bírói bölcsesség, ha igazságosabb lehet is, de bizonytalan. Milyen a törvény, mely szerint meg fognak itélni, azt előre tudom; milyen lesz a bíró, azt nem tudhatom. Bölcs törvényhozó csak egy kell és hosszú időszakonként csak egyszer kell; bölcs bíró azonban, aki az ezrek igazait egyenként keresse, ezer kell és mindennap ezerszer kell; egy bölcslet pedig egyszer találni könnyebb mint ezret ezerszer. És ebből egy a tanulság: hogy a «merevség» mely minden törvényi szabályozásnak gyengeségét képezi, képezi egyuttal erejét is.

Mi következik mindebből az özvegyi jogra? Az, hogy a kérdés, mely itt foglalkoztat, általános természetű és az özvegyi jog rendezésénél nem vethető fel több joggal, mint legtöbb másnál. Igenis, a törvény «merev», de nemcsak az özvegyi, hanem bármely más öröklés rendezésében is. Egész haszonélvezet, fél haszonélvezet — az efféle szabályban mindig van valami külsőleges, indokolatlan, be nem bizonyítható. De vajjon abban, hogy a kötelesrész a törvényes résznek fele, vagy negyede, vagy harmada — több-e a belső igazság? És hogy az örökjogon kívülről vegyünk példát: abban, hogy az elévülési idő éppen 32 év, és a nagykorúság ideje éppen 24 év — több-e a belső igazság? Nem «igazságosabb» volt-e a régi jog gyakorlata, mely azt, hogy egy ember a jogi forgalomra érett-e, a konkrét «habitus corporis, ut generari possit» kérdésétől, vagy, mint a középkorban, a

fegyverforgatásra való képességnek meglététől tette függővé? Általában minden számhatározás a jogban igazságtalan. «A bölcsélet eszközeivel be nem bizonyítható — mondja elmésen Hegel — hogy a bűnös mandarin miért kapjon épen harmincz bambusütést és miért nem harminczegyét?» És mégis harminczat mér reá a törvény, mert bármely szám jobb semmi számnál.

Néha, persze, megfordítva áll a dolog: néha semmi szám jobb bármely számnál. Kártérítés czimén mennyit kell fizetni, illő tartás czimén mennyi jár — ez minden esetben különböző, minden fixum itt igazságtalanság volna. El tudom képzelni, hogy valaki az öröklést is ilyenformán rendezze. Így Bernhöft «Zur Reform des Erbrechts» czimű munkájában a hagyatékot nem fix örökrészek szerint osztja fel, hanem a hagyatékából mindenekelőtt bizonyos, esetről-esetre meghatározandó nagyságu, praecipuumokat von le: a még fel nem nevelt gyermekek kiképzésére, a még férjhez nem adott leánygyermekek kiházásítására stb. és csak a mi ezután fennmarad, osztja fel a divó öröklés szabályai szerint. Ez igazságosabb felosztás lehet, de nem practicabilis. Az ilyen örökjogi rendszerbe beleillenek a «korlátozható» özvegyi jog is. A fix hányadokra alapított örökjogi rendszerekben — és ilyen ma minden ismeretes örökjog — az ilyen határozatlan tartalmu özvegyi jog indokolatlan önmeghasonlás.

A fix tartalmu özvegyi jog utáni törekvés nem is valami új dolog. Már Werbőczy szerint is az özvegyi jog fix valami: a korlátlan özvegyi jog kiterjed a férj összes (ingatlan?) hagyatékára, a korlátolt pedig a törvényes hitbér értékére (I. 98. §. 3.). Az 1791-iki projectum legum civilium az «özvegyi jog» czimében «az illő tartás iránti kételyek megszüntetésére» a következő fix kulcs szerint rendeli az özvegyi tartás évi összegét megállapítani: ha a hagyaték évi jövedelme 6000—2400 frt, az özvegy ennek $\frac{1}{4}$ részét kapja, ha a jövedelem nagyobb, az özvegyi jog évi 1200 frt, ha a jövedelem kisebb, évi 500 frt stb. Fix hányadban állapítja meg az özvegynek járandóságát azon javaslat is, mely az 1843-iki kerületi választmány megbízásából az «ösiség eltörlése» tárgyában készült: az özvegy, gyermek létében egy gyermekrészt, különben az egész hagyatékot kapja (tulajdonul). Vavrik a 3. jogászygyűlés elé terjesztett véleményében úgy nyilatkozik, hogy az özvegyi jog «szabályként, de egyszersmind maximum gyanánt az örökség felében volna kiszabandó», még pedig oly kicsi hagyaték esetében is, midőn «annak csak összes hasznai lennének elegendők az illő ellátásra;» kiskoru gyermekek esetében azonban a «hazai jogunkban eddig szokásos szabály szintén fentartandó volna, hogy t. i. a szüle kiskoru gyermekének vagyonát haszonélvezhesse.» Fennálló jogunk sem idegen ez elvtől. Nem szólok a jászkunok particuláris jogáról, mely a megszorítás jogát egyáltalában nem ismeri és mely szerint ezért — helyesen értelmezve a statutumot — az egész hagyaték haszonélvezete illeti az özvegyet. De ott van a fix özvegyi jog — egy gyermekrészt haszonélvezete — ha mostoha gyermek konkurrál az özvegygyel, az 1840. évi VIII. tcz. alapján; úgy hogy mai jogunk szerint a mostoha anya ha nagy a hagyaték és kevés a gyermek) esetleg sokkal többet kap özvegyi jog czimén, mint az édes anya! Nincs helye a megszorító jognak az özvegyre átszálló azon gyógszertári, nyugdíji, italmérési stb. jogositványokkal szemben sem, melyeket újabb íróink (Zsögöd, Jancsó szintén az özvegyi jog szempontja alá fognak, úgy hogy az efféle jövedelem, bármilyen nagy legyen is, korlátozhatatlan fixumképen illeti az özvegyet. Nem ismeri a korlátozó jogot, mint láttuk, Teleszky javaslata sem, mely szintén fix tulajdon- illetve haszonélvezeti) hányadban határozta meg az özvegy örökrészt; és nem ismeri amit persze sokan különösen csattanós érvül fognak felhasználni a korlátozó jog fentartása mellett) egy külföldi törvény sem.

Az örökjogi «individualizálás» illetékes eszközének fent

az örökhagyó végrendeletét mondtam; és ezért az özvegyi jognak eddig körülírt rendezése csak azon esetre áll, ha az örökhagyó másképen nem intézkedett. Hogy ez intézkedési szabadságnak a rokonok és illetve magának az özvegynek köteles részi jogában akarunk-e és mennyiben határt szabni — ez a kérdés a köteles rész fejezetében egységesen oldandó meg és oda tartozik az indoklás is. Itt csak az eredményre szorítkozom. Mai jogunkban azt lehet mondani, hogy a lakás és «illő tartás» képezi az özvegy köteles részét, melytől a férj öt végrendeletileg sem foszthatja meg. A köteles rész tehát époly arbiträr megítélés tárgya, mint az özvegyi jog ab intestato. Az efféle rendezés méltányossága mellett itt is sokat lehet felhozni. Csak az ilyen köteles rész biztosítja legalább a létminimumot az özvegy számára, holott ha a köteles részt — a római jog és azt követő modern törvénykönyvek mintájára — a törvényes örökrész valamely fix hányadában állapítjuk meg: ez a minimum sem kerül ki, ha kicsi a hagyaték. Ámde ismétlem: valami sajátsága ez épen az özvegyi jognak? A gyermekek köteles része mai jogunk szerint a törvényes örökrész fele. De méltányos-e ez a rendezés az olyan csekély hagyatékok esetében, ahol már az egész törvényes örökrész sem elegendő a gyermek legszükségesebb eltartására? Egy tékozló apa, ki a reámaradt nagy vagyont majdnem teljesen elprédálta, lelkiismeretlenségét azzal tetézi, hogy a csekély maradéknak is felét szeretőjére hagyja és ártatlan gyermekeit kötelesrészükre szorítja: méltányos-e a törvény, mely ezt engedi? Régi jogunk ezt különben rendezte. Régi jogunkban a gyermekek kötelesrésze (hogy e megrögzött kifejezéssel éljek) az ősi vagy-n. Nem hogy mi maradt az örökhagyó után, hanem hogy mi maradt az örökhagyóra: ez volt a kérdés e kötelesrészt megállapításánál. Sem a gyermek, sem az özvegy köteles joga a hagyaték hányadrészeiben nem állott, hanem állott a gyermeké az ősi, az özvegyé a lakásban, tartásban. Az osztrák polg. törvénykönyv óta a római köteles részzel ismerkedtünk meg és az országbirói értekezlet óta ez hazai élő jog. El akarjuk-e ejteni ezt a köteles részi jogot az alkotandó törvénykönyvben? Ez bonyolult és messzevágó kérdés, melybe ez alkalommal bele nem foghatunk. De ha nem ejtjük el — és azt hiszem, hogy minden hiányai mellett nem fogjuk elejteni, mert tulnyomó okok mégis fentartása mellett szólnak — akkor összhangba kell hozni ezzel a kötelesrészi rendszerrel az özvegy köteles részét is. Ha a gyermek kötelesrésze nem többé az ősi vagyon, hanem a — bármilyen eredetű — összes hagyaték bizonyos hányadrésze; és ha ez a hányadrész másfelől az ő törvényes örökrészének része; ha az özvegynek törvényes (haszonélvezeti) öröklésének tárgyát is a hagyaték, illetve annak bizonyos hányada képezi: akkor következetesen ezen törvényes öröklés bizonyos hányadában kell kifejeznünk az özvegy köteles részét is. A kötelesrészt szabályképen a törvényes örökrész felében vélem megállapítandónak. És eszerint az özvegyi jogi kötelesrész — a szerint, amint kiskoru, vagy nagykoru, illetve mostoha gyermekkel konkurrál — a hagyaték felének, vagy egy negyedének haszonélvezete; ha pedig ági rokonnal konkurrál, az ági vagyon felének haszonélvezete. Ez volna az egyetlen fennmaradó esete az özvegyi jog «korlátozásának».

Újabb és idegenszerűbb, mint a fix hányad, az özvegyi jognak az özvegy férjre való kiterjesztése. De először is: valamilyen az özvegyi jog — mint fentebb neveztem — általában komplementuma az ági öröklésnek, úgy nélkülözhetetlen kiegészítője a férji haszonélvezet az ági öröklés azon formájának, melyet javaslatomban előterjesztettem. Az elv az — mint kifejtettem — hogy a távolabb álló örökös a közelebbi elől az ági vagyont el ne vigye. A hitvestárs pedig (akár férj, akár feleség) közelebb áll az örökhagyóhoz, mint a testvér, nagybátya vagy unokatestvér; ezért őt üres kézzel nem hagyhatjuk. Így áll a dolog, amikor a férj ági rokonok-

kal konkurrál. De nem maradhat minden örökjog nélkül akkor sem, amikor gyermekekkel konkurrál. Hitves és gyermek képezik a mai családot a szó legszűkebb értelmében: az asszony családját úgy, mint a férjét. Ez a legszűkebb család a legközelebb álló, ugyszólván legtermészetesebb örökösünk. A család évezredes fejlődésének történetében az a legjellemzőbb vonás, hogy a vérrokonság (nemzetség) távolabbi csoportjai iránt való érzés lazul, a hitves állása pedig ugyanabban a mértékben erősödik. A római jog még nem ismer «hitvest» a családban; a feleség csak azáltal nyer állást a családban, hogy «*filiae loco*» «hatalmába» adja magát a családfőnek. E nélkül a feleség is nem férje és gyermekei, hanem szülői családjához tartozik. A praetor is csak az összes örököképes vérrokonok után ismeri el a «hitvestárs» örökjogát. De már Justinianus minden rokon mellett, jelesül gyermekek mellett is megadja az özvegy hitvesnek (még pedig eredetileg az özvegy férjnek is, nov. 53. c. 6.; csak a 117. nov. c. 5. szorította meg az özvegy nőre) a tiszta hagyaték $\frac{1}{4}$ részét (gyermekek mellett haszonélvezetül, más rokonok mellett tulajdonul). A modern jogoknak pedig szembevetendő tendenciája, hogy a hitvestárs örökjogát a közeli rokonok mellett és a távoli rokonok előtt mind erősebben kiterjeszse. Hazai jogunk e tekintetben, ha gyermek nincs, tovább megy bármi külföldi jognál: a szerzeményt egészen a hitvestársnak adja, minden rokonok kizárásával. És ha gyermek van? Már fentebb keveseltem és következtetlenségnek neveztem, hogy az özvegy asszony ilyenkor csak «tartást» kapjon; még türehtetlenebbnek kell tehát mondanom, hogy az özvegy férj meg éppen *semmit se* kapjon. Nincs is modern törvényhozás, mely ily mostohán bánnék el az özvegy férjjel. Az osztrák törvény, melynek pedig éppen szűkmarku hitvestársi öröklése képezi a legtöbb kifogás tárgyát, gyermekek mellett a hagyaték $\frac{1}{4}$ -ét, illetve egy gyermekrészét adja haszonélvezetül, mások egyharmadot, ismét mások felét adnak, hol tulajdonul, hol haszonélvezetül. De oly törvény, mely csak az özvegy nőnek adná az örökjogot és teljesen kizárná belőle a férjet, egy sincs. A hitvestárs ezen mai állásának kívánok eleget tenni, midőn gyermekek mellett a hagyaték haszonélvezetét reá is kiterjesztem.

Ezzel szemben arra történt hivatkozás, hogy nem fér össze a férjnek a családban elfoglalt állásával, hogy ő «illő tartást» kérjen a neje vagyonából. A férj kötelessége, — így szól az ellenvetés — hogy nejét eltartsa és e kötelesség halála után az «özvegyi jog» alakját ölti; de a nő nem köteles férje tartására, ezért indokolatlan, de nem is méltó, hogy az özvegyi jogot reá is kiterjesszük. Ez áll, amennyiben áll, a «tartásra»; de az özvegyi jog nem «tartás», mint már fentebb hangsúlyoztam. A tartás több is, kevesebb is mint az özvegyi jog. Több: tartás élők közt is jár, özvegyi jog csak halál esetére; tartás a (nem vétkes) elvált feleségnek is jár, özvegyi jog ennek nem jár; a tartásra jogosult *hitelező*, az özvegy törvényes *hagyományos*; minthogy pedig ez utóbbi haszonélvezete erejéig a hagyaték adósságaiért felelős: az özvegy csak azt tartja meg haszonélvezetül, ami az első házasságbeli (vétlenül elvált) nő tartásán *felül* még fenmarad. De a tartása *kevesebb* is: mert az özvegyi jog de lege (mindaddig míg nem korlátoltatik, ha pedig a korlátozás előfeltételei hiányoznak: végképen) az *egész* hagyaték haszonélvezetére terjed, tartalmilag tehát a tartáson messze tulmegy. Ha pedig a korlátozó jogot egészen elejtjük és ez által igaz *örökjogot* csinálunk az özvegyi jogból, ezen érvelés utolsó támaszát is veszti. Aki az özvegyi jogot «tartásnak» minősíti, ugyanazt a hibát követi el, mint régi íróink, kik az elvált asszonynak (tartási jog helyett) férje életében «özvegyi jogot» véltek adhatni.* Ugyanazt a hibát,

mint kik a gyermekek és szülők kölcsönös kötelesrészi jogát a «tartási» kötelességre vezetik vissza. Valójában a két jog nem egymásból, hanem mindkettő egy közös harmadik valamiből foly: t. i. a közel családi kapcsolatból, amelyben e személyek egymáshoz állanak. És ugyanaz áll az özvegyi jogra. A különbség özvegyi jog és tartás között nagyjában olyan, mint a házassági szerződések terén az osztrák polg. törvénykönyv «Wittwengehalt»-ja (1242. §.) és «Advitalitätsvertrag»-ja (1255. §.) között; vagy — hogy a törvényes örökség terén maradjak — annak 757. §-a (hitvestársi haszonélvezet mint hitvestársi «öröklés») és 796. §-a («illő tartás») között.

A házastársak öröklése terén már igen régi és szakadatlan hazai jogunkban az a törekvés, hogy ez örökjogot viszonyossá tegyék. A «hitvestársi öröklés», mint ismeretes, Verböczynél még csak a nőt illeti (Trip. I. 98. pr.; 99. §. 3.; 100.), az 1687: XI. tcz. terjesztette ki a férjre is. E kiterjesztés még csak nemesekre szólt; a birói gyakorlat későbbben általánossá tette. Ezt a kiterjesztést *Frank* (közig. törv. I. 521 l.) azzal indokolja, hogy «a házasságban egyenlő mérték kívánatos». Nem áll-e ez az indokolás az özvegyi jogra is? A közszerzeményi jog is nyilván eleinte csak a nő joga volt (Werböczy: III. 29. §. 2. p.: «Nam *uxor* in rebus *per maritum suum* ...conquisitis, semper perticeps... efficitur, ita, quod *viro* intestato decedente, ad *eam* universa bona sua *per ipsum* ...conquisita, devolventur») és csak a későbbi praxis terjesztette ki a férjre is. Az «özvegyi öröklés» is fenálló jogunkban csak az özvegy nőt illeti. De azok, kik ezen intézménynek (átalakított alakban) való fentartása mellett nyilatkoztak, átvisszik azt a férjre is. Így *Herczegh* (Az ági öröklés fentartása, Jogászegyl. értekezés 1882, 14. l.); így *Zsögöd* is, ki «törvénytervezetében» az «özvegyi és férji öröklés» czime alatt a régi özvegyi öröklés gondolatát «viszonyosság okából terjeszti ki a férjre» (Magy. Igazs. 24. köt. 332 l.). Ami magát az özvegyi jogot illeti, hazai íróink közül annak a férjre is kiterjesztését követeli *Jancsó* (Özvegyi jog 22 l.): «Semmi sem akadályoz és magunk is óhajtjuk, hogy az özvegyi jogot kölcsönössé tegyék. A tulélő férj éppen úgy rászorulhat a meghalt felesége hagyatékának haszonélvezetére, mint ez az övére.» És a kölcsönösség hiánya volt egyik főkifogás, melyet *Teleszky* javaslatának indokolásában ez intézmény mai alakja ellen emelt: «Nem tarthatók fen általánosságban régi jogunknak azon intézkedései sem, melyek az özvegyi jogot szabályozzák. A hitvestársi örökösödésnek mintegy kiegészítő részét képező ezen intézkedések a kölcsönösség követelményébe ütköznek, mennyiben a férj hagyatékában a nőnek oly jogokat biztosítanak, melyekkel viszont a férj a nő hagyatékára vonatkozólag nem bir.» (Ind. 34 l.)

Hazai jogunk ezen történeti fejlődésével és az újabb kodifikacionális kísérletek ezen tendenciájával szemben az özvegyi jognak a férjre is kiterjesztése jogosult. Hozzájárul, hogy az esetben, ha az ági öröklés csak az első parentálában tartatnék fen, mint egyelőre tervben van, a hitvestársi öröklés — mint fentebb kimutattam — a mai állapottal szemben tetemesen megcsorbulna; a hitvestársi haszonélvezet tehát a férjnek ezért való kárpótlásul is szolgál.

Dr. Schwarz Gusztáv,
egyet. tanár.

Jogirodalom.

A magyar szabadalmi jog rendszere. Írta dr. Lévy Béla ügyvéd. Budapest, 1898. Politzer Zsigmond kiadása. 144 l. Ára 1 frt 60 kr.

Hogy e munka megírásának nehézségeivel tisztában legyünk, elég arra a körülményre fordítani figyelmünket, miszerint szerző művében köszöntjük az első rendszeres (systematikus) feldolgozást, melyben szabadalmi törvényünk részesült.

A mű alaki kitünősége abban rejlik, hogy korlátolt

* *Közy*: «*jus viduale ante mortem mariti non habet locum, nisi culpa mariti divortium factum sit, quia tunc jura vidualia vivente marito excindi debent*» (161 l.) *Kelemen* Inst. III. 205 l.

terjedelme daczára nem mellőzi a vitás kérdéseket, de azoknál nem is időzik kelletén tul. A szabadalmi jog terén járatlan jogász sehol sem veszi el ennek folytán a munka fonalát; a járatos olvasónak pedig alkalma nyílik minden lapon meggyőződni arról, hogy szerző a külföldi irodalmat alaposan áttanulmányozta és helyes kritikával feldolgozta. Szerző minden vitás kérdésben határozott állást foglal el, e mellett azonban az ellennézetekről is referál az olvasónak.

A bevezetés után, mely a szabadalmi jog történeti fejlődését és a szabadalmak jogi természetét tárgyalja, ismerteti a szabadalmi hatóságok szervezetét a törvény és végrehajtási rendelet kapcsán. A szervezeti ismertetést követi a szabadalmazás előfeltételeinek tárgyalása. E fejezetben az ipari értékesíthetőség, az ujság, továbbá a feltaláló és jogutódai jogi helyzetének kérdései képezik a fejtegetés tárgyát. Az olvasó figyelmét magára vonja e helyütt az «ipari» és «iparszerű» értékesíthetőség között vont finom distinctio, a szabadalmi lajstromba történő bejegyzések jogi hatásának és a feltaláló védelmének sikerült taglalásai.

A szabadalom megszerzéséről szóló fejezet után két fejezetben tárgyalja szerző a szabadalmak jogi tartalmát, az azok által adott jogokat, a rájuk vonatkozó jogviszonyokat (jelesül a licenciával összefüggő kérdéseket), a szabadalmak megsértését s a szabadalom sértések folytán felmerülő pereket, nevezetesen a semmisségi, megállapítási, bitorlási és kártérítési pereket. Mindkét fejezet alapos magán- és perjogi készségről tesz tanúságot. Ad oculos demonstratur, mennyire megtermékenyíthető talaj a speciáljog, ha általános jogi disciplinákkal összeköttetésbe hozzuk.

A megállapítási pereknél helyesen utal szerző azon sajátosságra, hogy a positiv (t. i. a szabadalomtulajdonos által a szabadalom léte és terjedelme tekintetében indított) megállapítási per más hatóság által bíraltatik el, mint a negatív megállapítási per, melyben a szabadalommal szemben álló kívánja a szabadalomtulajdonos jogának határait megvonni. Ott a bíróság, itt a szabadalmi hivatal elé kerül ugyanaz a kérdés; megeshetik, hogy a döntés más lesz az egyik és más a másik hatóság előtt.

A gyakorlati jogász a perekről szóló fejezetben a támadási és védelmi eszközök áttekinthető felsorolását nyeri.

A mű a szabadalmi törvény területi s időbeli határait tárgyzó fejezetekkel végződik. A nemzetközi részben szerző kissé röviden bánt az 1883. évi egyezmény ismertetésével. Monarchiánk nem csatlakozott bár mindeddig a conventiós államokhoz, mindazonáltal jelentősége ránk is kihat és behatőbb méltatást érdemelt volna.

A könyv egyik főérdeme, hogy a törvény indokolásával, az eddigi irodalommal és gyakorlattal szemben minden kérdésben határozott állást foglal el. Bizonyára nem egy kérdésben az ellenkező nézetűek meg fogják támadni szerzőt (s ez kívánatos is az eszmék tisztázásának szempontjából), de azt senki sem tagadhatja, hogy saját álláspontját szerző alaposan megindokolja.

A védjegy, ipari minták és mustrák oltalmára vonatkozó intézményeink systematikus méltatásban irodalmunkban mindeddig nem részesültek. Jelen mű indokolja abbéli óhajunkat, hogy szerző a szabadalmi joggal rokon, eme jogvidékre is kiterjeszteni tanulmányait.

Dr. Szűcs Miklós.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A fél eskü alatti kihallgatása igazolás kérdésében.

A perrendtartási novella 64. §-a szerint igazolás kérdésében eskü általi bizonyításnak nincs helye. Ezen szakasz rendelkezése a sommás eljárási törvény 57. §-a által hatályában fentartatott s így az igazolást kérő a törvény kifeje-

zett rendelkezése folytán vétlen mulasztását — ha tanui vagy egyéb bizonyítékai nincsenek — esküjével nem igazolhatja. Kérdés azonban, hogy az igazolást kérő eskü alatti kihallgatása után nem-e valószínűsíthető a vétlen mulasztás?

A bíróságok — amennyire én tudom — a fél eskü alatti kihallgatását mellőzik az igazolás kérdésében, bár tudok egy esetről, midőn egyik budapesti járásbíróság a fél vallomása alapján eskü kivétel mellőzésével adott helyet az igazolásnak, a jelenlevő jogászközönség nem kis csodálkozására. Sajnos azonban, hogy ez a kétes kérdés — miután a bíró helyet adott az igazolási kérelemnek — a perrendtartási novella 66. §-a folytán felsőbb bírói döntés alá nem kerülhetett. Azóta többször volt esetem, midőn a fél eskü alatti kihallgatásával kívántam valószínűsíteni az igazolást kérő vétlen mulasztását, a bíróságok azonban a perrendtartási novella 64., illetve a sommás eljárási törvény 57. §-a alapján kérelmemet mindannyiszor elutasították.

E kétes kérdést akarom megvilágítani jelen sorokban, miután a felsőbb bíróságok döntése alá nem került eddig azonos eset s így nem ismerjük azoknak sem az álláspontját.

Szerintem a járásbíróságok helytelenül tagadják meg a fél eskü alatti kihallgatását az igazolási kérdésben, mert az a sommás eljárási törvény elvei s az eskü alatti kihallgatás jogi természetének kellő mérlegelése mellett az igazolás kérdésében is kétségtelenül helyet foglalhat.

Álláspontom helyességének kimutatásánál a kiindulási pont az, hogy az igazolás kérdésében a vétlen mulasztást nem kell bizonyítani, hanem teljesen elég valószínűsíteni. A valószínűsítésre pedig alkalmas bizonyítási eszköz a fél eskü alatti kihallgatása, ami eskü által való bizonyításnak nem tekinthető. Következik ez abból, hogy a félnek pusztán eskü alatti kihallgatása és az eskü alatt kihallgatott fél letett esküje nemcsak hogy nem azonos értékű bizonyíték, de nem is azonos minőségű bizonyítási eszköz. A kettő közötti lényeges különbség kitűnik a sommás eljárási törvény 96. és 221. §-ából.

A 96. §-ból kitűnőleg az eskü alatt kihallgatott fél által le is tett eskü egy tökéletes bizonyíték, míg az eskü alatti kihallgatás egymagában ilyennek nem tekinthető. Az eskü alatti kihallgatással állításait csak valószínűsítik a felek, a 99. §. szerint esküre bocsátott fél letett esküje által azonban már bizonyítja. Az eskü alatti kihallgatásra főképen a bírónak van szüksége, — bár a sommás eljárási törvény 38. §-a szerint egyébként is joga van a féltől felvilágosítást kívánni, de ez inkább csak saját információjának kiegészítésére szorítkozhatik, — hogy megállapíthassa, melyik fél vallomása nyújt nagyobb valószínűséget s így esküre melyik felet bocsássa, bizonyítékot azonban nem képez, csak alapot nyújt a bírói mérlegelésre s ekkép az esküre bocsátásra.

Ha azonban esküt nem tesz az eskü alatt kihallgatott fél, vallomása csak valószínűségre nyújt alapot. Valami ereje tehát mégis van. Innen a sommás eljárási törvény 221. §-ában foglalt kriminális sanctio, nehogy visszaéljen vele a felek. E szakasz is fentebbi fejtegetéseimet igazolja, óvatosságból rendelve, hogy az eskü alatt kihallgatott félnek hamis vallomására a büntetőtörvényben a hamis tanúzásra nézve megállapított szabályok alkalmazandók. Világos tehát a különbség a fél eskü alatti kihallgatása és az ekkép kihallgatott fél esküje között, nyilvánvaló lévén az is, hogy az eskü alatt kihallgatott fél — hamis esküje miatt — nem mint hamis tanu, hanem mint hamisan esküvő büntetendő.

A sommás eljárási törvény értelmében esetleg mindkét fél kihallgatható eskü alatt, de esküre — ugyanazon perben s ugyanazon bíróság előtt (perújítás esetétől eltekintve) csak egyik bocsátható. A különbség ebből is kétségtelenül kitűnik,

valamint az is, hogy a fél kihallgatása eskü kivétele nélkül voltaképpen nem más, mint a félnek önmaga mellett tett tanuvallomása valószínűsítés hatályával.

Végül azért sem tekinthető eskü általi bizonyításnak a fél eskü alatti kihallgatása, mert itt a fél esküt tényleg nem is tesz, nem esküje, hanem «vallomása» (221. §.) által bizonyít, helyesebben valószínűsít. A valószínűsítés pedig, — hozzáadva a bíró szabadon mérlegelési jogát — a legtöbb esetben az igazolás megadására vezetne.

A sommás eljárási törvény liberális szellemének s rendelkezéseinek megfelelőleg járnának tehát el bíróságaink, ha a fél eskü alatti kihallgatását — legalább olyankor, midőn az igazolást kérő vétlen mulasztása némileg következtethető pl. abból, hogy pár perczzel későbbben megjelenik, stb. — alkalmazásba vennék a vétlen mulasztás valószínűsítésére. Számos esetben megmentené ez az igazolást kérőt a perújítás hátrányaitól, midőn perfekt bizonyítékai hiányában ehhez kénytelen folyamodni. Illusoriussá a mulasztás vétlenségének valószínűsítése ezáltal nem válnék, mert a sommás eljárási törvény 221. §-a alapján a hamis vallomást tevő fél hamis tanuzás miatt felelősségre volna vonható.

Dr. Zachár Kálmán.

Magánjogi felelősség elmezavarban elkövetett cselekményért.

Fájdalom, vitánk dr. Schwartz Izidor értelmében eddig nem «sikeres». S ez egy pont a sok közül, melyben elejétől fogva eltértünk. A téma maga érdekesebb, mintsem hogy az amugy is szűkre mért teret azon magában értéktelen vitával töltssem: vajon én közeledtem dr. Schwartz Izidorhoz, vagy a hegy Mohamedhez?

At kívánok esni előbb azokon az ellentéteken, melyekből «re ipsa» kiviláglik a cikkíró álláspontjának hibás volta, ha ez álláspont abban kulminál, az általam a *Jogt. Közl.* 28. számában mondottakat, melyek pedig jogunk rég megállapodott alapelveit alkalmazzák, rosszul alkalmazottakképp feltüntetni.

Ilyen par excellence az az állítás, hogy a vitás döntvény (264. számú jogeset e lapok mellékletén) «korántsem mondja ki azt az abszurdumot, hogy tiltott cselekmény az, ha valaki elmezavarban öl». De nyomban utána citálja az indokolás szövegét, amely citátum megczáfolja a cikkíró saját tételét, ugyszólván az írás: «az a körülmény, hogy valamely *tiltott* cselekményt akarátának szabad elhatározásával nem bíró egyén követ el, az őt e cselekményéből eredő magánjogi felelősség terhe alól fel nem menti». Mely cselekményért való felelősségről van itt szó? A *tiltott* cselekményértírl. Ki követi ezt el a döntvény alapjául fekvő tényállás szerint? Az akarattal nem bíró egyén. Ez az egyén tehát e tiltott cselekményért tétetik magánjogilag felelőssé — jól megjegyezd: sine ullo discrimine, akár gazdag, akár szegény, tehát az Unger-féle gazdasági momentum mellőzésével. A tiltott cselekményért magánjogilag felelősnek lenni, annyi — ez csak kifejezés dolga — mint ez a parancs: «neked ezen és ezen cselekvést elkövetned nem szabad, *különben* kártérítéssel tartozol», a konkrét esetben: «neked ölnöd elmezavarban sem szabad, *különben* ...». Quod erat demonstrandum. Kevésbé naiv nyelven e tétel ama megszokott és általam is alapul vett elv, hogy az imputatiót az akaratképtelenség kizárja. Kizárja a magánjogi imputatiót is, azaz kizárja az ex delicto felelősséget. Feltéve tehát, — bár éppen ellenkezőképp áll, — hogy a jelen konkrét esetben a kártévő kártérítésre köteles volna: nem lenne köteles azért, mert *tiltott* cselekvést követett el (pedig expressis verbis ezt mondja a döntvény), hanem azért, mert megvalósított egy tényállást, amelyhez a jog a kártérítési hatást éppen függetlenül az imputatiótól és tekintet nélkül arra, fűzi.

Ez nem szörszálhasogatás, nyájas olvasó, aminek talán bélyegzed, ha jogász vagy. A helyes érzékű laikus — s ez az a normál-ember, akinek a mértékén a jogot szabják — egyszeriben felfogja a kettő közt az éles határvonalat: a törvény *tiltja*, amit az akarat elkerülhet; superflua loqueretur, ha tiltaná, ami a tilalom daczára is ép úgy bekövetkezik.

A mi bíróságaink nem szeretnek általános igazságokat proklamálni ítéleteikben: merész feltevés ezért a cikkíróé, hogy a döntvény csak annyit akart mondani, hogy «a büntetőjogi imputatio hiánya nem szünteti meg a magánjogi felelősséget» s ehhez is az a szerény megjegyzésem, hogy e hiány a magánjogi felelősséget, ha már meg van, meg nem szünteti, de ha még nincs meg, meg nem állapítja. Ám «a látni vágyó napba nem tekint»: forduljunk vissza legfőbb bíróságunk *vakító* fénye elől a mi apró kérdéseink, földi bajaink felé.

Az osztrák polgári törvénykönyv 1310. §-a, ha dült betűkkel azt nyomatom, ami benne egyedül fontos, kész czáfolat a cikkíróval szemben, s egyenes kifolyása az eddig kifejtett összes elveknek.

Mond ugyanis kettőt. Az a rész, melyet a cikkíró nyomat dültén, akként rendelkezik, hogy a bíró vegye figyelembe a vagyoni viszonyokat: ez az Unger-eszme kifejezésrejutásaképp fogható fel.* Megjegyzem, hogy döntvénytárunk szorgos átkutatása daczára e rendelkezés alkalmazását nálunk nem fedezhettem fel; azt kell tehát mondanom, hogy a szokásjog ezt eddig nem recipiálta, és egy rangba van helyezve azzal az esettel, ha a károsult kiméletből nem védekezett. De ha a bíróságok csak a vagyoni alakulás következtében marasztaltak, miért nem említik ezt az indoklásban? És vajon rossz néven vehetik-e attól, aki inkább hiszi el, hogy rosszul ítélték és indokoltak, mint hogy jól ítélték, jól is indokoltak, csak nem mondták meg épen azt, amit mondani akartak, ha ez a malitiosus ember e «félreértés»-éhez a cikkíró felvilágosító, de nem megnyugtató válasza után is ragaszkodik?

De mond ez a §. még egyet, ami sokkal fontosabb: teljes szigorral viszi keresztül azt az elvet, hogy ex delicto csak az felel, aki arról tehet. A szakasz eleje ugyanis elrendeli, hogy a bíró figyelje meg, vajon az általában akaratképtelent a konkrét esetben nem-e terheli mégis mulasztás s csak ha *mulasztás terheli* («Verschulden»: ezt nyomatom én dült betűkkel), akkor marasztalandó. Ha nem terheli culpa, nem kötelezhető e szakasz alapján, noha a károsult kiméletből nem védekezett (ez az első «oder» esete), mihez, remélem, a kétely árnyéka sem fér; miért jelentene a második «oder» olyan rengeteg sokkal többet, daczára annak, hogy ép úgy kiegészítendő a főmonddal: «Der Richter soll erkennen», mint amaz, de ép oly kevésbé egészítendő ki azzal a merőben elszigetelten álló interpolációval: ungeachtet, stb.? Sőt mi több: az első «oder» közelebb áll az akaratképtelenséget tárgyazó rendelkezéshez, mert arra vonatkozik a főmondat azon része is: «mit Erwägung des Umstandes» (minthogy az is «ob»-bal kezdődik); míg a ferdén nyomott rendelkezés a maga egészében így hangzik: «Der Richter soll mit Rücksicht auf das Vermögen, stb. erkennen». Ez az imputatio szükséges voltának megtagadásától oly távol áll, mint a föld északi sarka a délitől; sőt épen hallgatásával amellett bizonyít.

És Unger vonatkozó helyét (Handeln auf eigene Gefahr 137. l.) a cikkíró már citálta (*Jogt. Közl.* 31. sz. 223. l., alulról 14. s. köv. sorok) — ne bis in idem.

A vitát részemről befejeztem.

Monsieur Couteau.

* Erőltetett magyarázat utján. Összefüggéséből ki nem szakítva, e mondat nem jelenthet többet, minthogy a károsító szegénysége esetén, még ha vétkes is, a károsszegnek méltányos részét ítéleti meg a bíró az egész helyett.

Különfélék.

— **Concha Győzőnek** Gneist Rudolfról szóló akadémiai emlékbeszéde tetemesen bővítve megjelent az Akadémia kiadásában. A tanulmány felkarolja Gneist sokirányú egész működését és részletesen kimutatja hatását a magyar közvélemény fejlődésére is.

— **A budapesti rabsegélyző-egylet menedékháza.** A következő sorokat vettük:

Tisztelt szerkesztő ur!

Becses lapjának augusztus 26-iki számában a Budapesti Rabsegélyző-Egylet igazgató-választmányához intézett ama kérelem következtében, hogy gondoskodjék a szabadulónak az iránti kitanításáról, miszerint az egyletnek Kőbányán menedékháza van, hol esetleg elhelyezést találhatnak, tiszteletteljesen értesitem, hogy egyletünk a kívánt kitanítást mindenkor elsőrendű kötelességei közé számítja; és hogy eme kötelességét teljesíti is, arról egyebek közt kezeskedik az, hogy az egyletünk területén működő kir. ügyészségek és járásbíróságok vezetői, valamint az azon létező összes letartóztató intézetek igazgatói az igazgató-választmánynak tagjai, s hogy ezenfelül egyletünk törekvéseit a kir. ügyészségnek többi tagjai és a fogházfelügyelők is, mint egyletünknek rendes tagjai és külön megbízottai, támogatják; valamint tanuskodik arról az a körülmény, hogy menedékházunkat 15 évi fenállása alatt 1755 szabaduló 88,655 napon át vette igénybe, és ez egyletünknek a múlt év végéig 70,147 frt 45 krjába került.

Ily körülmények között alig hihető, hogy Budapesten többször büntetett egyének a menedékház létéről tudomással ne bírnának; ellenben tény az, hogy a szabadulók egy része (a munkakerülők és iszákos hajlamuk) oda bemenni és további megélhetését kitaró munka által biztosítani az egylet hívásának dacára sem hajlandó, és így valószínűbb, hogy ama többször büntetett egyéneknek egyletünk ellen fordított állítása nem egyéb kopasz mentségnél.

Egyébiránt fogadja tisztelt szerkesztő ur őszinte köszönetemet jóakaratu figyelmeztetéseért, melylyel egyletünk reputációjának fentartására alkalmat szolgáltatott; és legyen meggyőződve, hogy a jövőben is mindent elkövetünk terhes feladatunk kifogástalan teljesítésére.

Budapesten, 1898 szeptember 2-án.

Kiváló tisztelettel
Dr. Székely Ferencz,

kir. curiai bíró,
mint a budapesti rabsegélyző-egylet elnöke.

Midőn a fenti sorokat közöljük, nem mulaszthatjuk el annak hangsúlyozását, hogy a rabsegélyző-egyletnek intézett kérelmünk épen nem akart az egylet ellen intézett támadás lenni. Azonban a hatékony és állandó propaganda elkerülhetetlenül szükséges, mert oly fiatal szabadulók, kik sem a »munkakerülők«, sem az »iszákos hajlamuk« közé nem számíthatók, nem bírtak tudomással a menedékház létéről és nyilvános kijelentéseik minden tekintetben a teljes szavahihetőség benyomását gyakorolták.

— **Deák Ferencz mint kriminalista.** Ily czim alatt irt Bleuer Samu egy nagyobb tanulmányt a Budapesti Szemle utolsó számába. Átvesszük belőle a következő részletet:

Előttünk, a kik egy forrongó társadalom átalakulásának zavarai között állunk, legfigyelemreméltóbb az a belső összefüggés, a mely a Deák-féle kodifikációban nyilvánul, s a mely a 40-es évek jogi munkásságának minden alkotását egy célra egyesíti. Nem olyan hevenyészett törvénycsinálás az, mint a forradalmak kodifikációja, nincsenek benne declariók és abolitiók, hanem a régi jog kiegyenlítése az új társadalom igényeivel, s az állam közjogi szervezetének határozott és egyöntetű kifejtése úgy a közjogi, mint a magánjogi, mint a büntetőjogi törvényalkotásban. Ez az egyöntetűség, ez a céltudó jogfejlesztés jellemzi a Deák törvényalkotását,

és tegyük hozzá: ez emeli azt a mi mostani törvénygyárunk fölé. Széchenyiről annyiszor megírták, hogy ő az állandó hidat, a Tiszaszabályozást, casinót, lóversenyt, az alföldi vasutakat, a főváros emelését egyetlen nagy politikai és közgazdasági cél szolgálatában tervezte. Deákról elmondhatjuk, hogy ő meg az ország jogrendszerének átalakítását egységesen, kapcsolatosan vette munkába, és az urbériség, az ősiség, a váltótörvény, a büntetőtörvények szerkesztésében ez egyetlen célra tört. Innen az egység, innen a harmonia.

— **A budapesti tudomány-egyetem jogi fakultásának** tanrende az 1898/99. tanév első felére: Magyar közjog. (Alkotmányjog). Lechner Ágoston. — Repetitorium és colloquium a magyar közjogból Ugyanazon tanár. — Egyetemes európai jogtörténet. Hajnik Imre. — Magyar büntetőjog (általános rész); Schnierer Aladár. — Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (Bíróági szervezet. Ügyfelek. Sommás, rendes és örökösödési eljárás) Herczegh Mihály. — Magyar magánjog. (Általános rész. Dologbeli jogok). Ugyanazon tanár. — Ausztriai általános magánjog. Sághy Gyula. — A pandecták általános részéből. Ugyanazon tanár. — Római jog. (Bevezetés a jogi tanulmányokba. Források. Általános tanok az Institutiókból). Vécsey Tamás. — A római jog forrásainak exegetikus olvasása a seminariumban. Ugyanazon tanár. — Magyarország statisztikája. (I. Rész. Népeségi statisztika.) Láng Lajos. — Nemzetközi kereskedelmi politika a XIX. században. Ugyanazon tanár. — Egyházjog. Antal Gyula. — Osztrák öröklési jog. Ugyanazon tanár. — Egyházi jog. Kovács Gyula. — A bevett protestáns és görögkeleti egyházak szervezetei. Ugyanazon tanár. — Államszámviteltan (gazdasági számtartás) tekintettel a törvényhatóságok és községek háztartására. Bochkor Károly. — Nemzetgazdaságban (elméleti rész). Földes Béla. — Nemzetgazdasági és statisztikai seminarium. Ugyanazon tanár. — Magyar magánjog (általános rész.) Zsögöd Benő. — Kereskedelmi és váltójog. Nagy Ferencz. — Magyar alkotmány és jogtörténet. Timon Ákos. — Magyar pénzügyi jog. Mariska Vilmos. — A közlekedési politika főelvei. Ugyanazon tanár. — Politika. (Bevezetés. Kormányzat és közigazgatás). Concha Győző. — Államtudományi seminarium. Ugyanazon tanár. — Római jog. (Institutiók). Schwarz Gusztáv. — Közegészségügy. Fodor József. — Római jog. (Az Institutiók általános része a perjoggal). Szentmiklósi Márton. — Büntetőjog. (Általános rész). Fayer László. — Bünvádi eljárás, az új bünvádi eljárás alapul vételével. Ugyanazon tanár. — Büntetőjogi seminarium. Ugyanazon tanár. — Egyetemes európai jogtörténet. Király János. — Középkori magyar büntetőjog. Ugyanazon tanár. — Jogbölcsélet: a jog keletkezésének és fejlődésének törvényei és visszavezetésük elemi okokra. Pikler Gyula. — Jogbölcséleti és összehasonlító jogtudományi seminarium. Ugyanazon tanár. — Tételes nemzetközi jog. Csarada János. — Észjogi előadások. Ugyanazon tanár. — Nemzetközi magánjog. (Általános rész). Ugyanazon tanár. — Magyar közigazgatási jog. Kmety Károly. — Válogatott helyek a magyar közigazgatási jogból. Ugyanazon tanár. — Telekkönyvi rendtartás magyarázata. Csillag Gyula. — A gazdasági és ipari szövetkezetekről. Neumann Ármán. — Morálistisztika (különös tekintettel a bűnügyek eseteire). Dobránszky Péter. — Törvénytörvényi orvostan (különös tekintettel a jogászok szükségleteire). Csátery Lajos. — Egyházi büntető hatalom. Melichár Kálmán. — Az egyházjog forrásai. Ugyanazon tanár. — Törvénytörvényi elmekörtan. Babarcsi-Schwartz Ottó. — Bünvádi perrendtartásunk vezérelvei. Balogh Jenő. — Közigazdaságtan. Kovács Gyula. — Egyházjog. Reiner János. — A római jog alapjai. Hoffman József. — Közigazdaságtan. Gazdaságtörténeti bevezetés. Népesedéstan. Irodalomtörténet. A fogyasztás elmélete. Mandelló Gyula. — Magyar parlamenti jog. Polner Ödön. — A ministeri felelőség. Ferdinandy Géza. — A törvényhozó-hatalom politikája, parlamenti reformkérdések. Balogh Arthur. — A politika történetének áttekintése. Ugyanazon tanár.

— **Méltó elkeseredésből** támadt kifakadás nem képez zsarolást. A m. kir. Curia folyó évi május 6-án 763/98. sz. a. a következő végzést hozta: »A másodbíróág végzésének megváltoztatásával a budapesti kir. büntetőtörvénytörvény végzése hagyaték helyben. Mert az eljárás eredményeként a következő tényállás mutatkozik megállapíthatónak: A panaszos ügyvédjelölt) saját lakásán 1896 december havában két

izben is estélyt rendezett. Mind a két alkalommal éjfél után az italog elfogyván, a panaszos maga ment le K. Gyula kereskedő üzletébe, hol a vádlott az időben üzletvezető volt s ezt álmából felkeltve, összesen 72 frt 15 kr. ára bort és pezsgőt vásárolt hitelben. A vádlott főnöke azonban a hitelezést nem hagyta jóvá, hanem az engedélye nélkül üzletéből kiszolgáltató italog árát a vádlott terhére írta, a behajtás eredménytelensége miatt a fizetést tőle követelte, sőt ellene végrehajtást is vezetett. Ennek folytán vádlott az italog árát több izben kérte, míg végre 1897 február hó 3-án egy kereskedő-segéd társát véve magához, a panaszos lakásán ismét felkeresve, panaszos azzal a kijelentéssel: «nincs pénzem; pereljen be!» annak daczára, hogy vádlott előtte a (meg nem czáfolt előadása szerint) főnökének eljárását könnyezve panasolta, még részletfizetésre tett ajánlatát is visszautasította. A panaszos ezzel az eljárásával a vádlottat annyira felbőszítette, hogy ez a panaszos lakásán nagy lármát csapott s többek közt A. Mária és B. Róza tanuk vallomásainak egybevetése által megállapítható bizonyítás szerint úgy nyilatkozott: «három nap mulva eljövök és ha nem fizet, úgy lelövöm magát és magamat is». Minthogy pedig ily körülmények közt azt a nyilatkozatot, «ha nem fizet, úgy lelövöm magát és magamat is», méltó elkeseredésből támadt kifakadásnál egyébnek tekinteni nem lehet: a zsarolás miatt folyamatba tett eljárást az elsőbíróság helyesen szüntette meg, stb.»

A budapesti kir. ítélő tábla — a budapesti kir. büntető-törvényssék 1897. évi 63,754. B. számú megszüntető végzésének megváltoztatásával — 12,063/97. B. számú végzésével a Btk. 350. §-ába ütköző s a 353. §. 1. pontja és a 65. §. szerint minősülő zsarolás kísérletének büntette alapján vád alá helyezte a terheltet. *Indokok:* «Az elsőbíróági végzésben helyesen előadott tényállás szerint K. Ignác lelövással fenyegette ifj. K. . . Kálmán sértettet abban az esetben, ha ez a tartozását ki nem fizeti. Ez a fenyegetés oly természetű, minő a Btk. 353. §-ának 1. pontjában jeleztetik. Minthogy pedig zsarolást képezhet oly szolgáltatás jogtalan kicsikarása is, melyre a kényszerített személy a zsarolóval szemben jogilag kötelezve van, s a zsarolás tényálladához nem az kívántatik, hogy a vagyoni haszon legyen jogtalan, hanem hogy az jogtalanul szereztessék, minthogy az sem változtat a tényálladékon, hogy a tettes nyomban vagy pedig csak jövőben bekövetkezendő veszedelemmel fenyeget és ennél fogva tekintettel arra, hogy az egybegyűjtött adatok a vád alá helyezésre elegendők, K. Ignácot a rendelkező rész szerint vád alá kellett helyezni».

— **Sebes hajtás által gondatlanságból okozott könnyü testi sértés.** A m. kir. miniszterium a Sz. Károly m—i lakos ellen sebes hajtás által okozott könnyü testi sértés miatt folyamatba tett ügyben a szentesi kir. járásbíróság és Cs. vármegye tisztántuli járásának főszolgabírája között felmerült hatásköri összeütközési esetet megvizsgálván, következőleg határozott:

A minisztertanács jelen ügyben az eljárást a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozónak mondja ki.

Indokok: A feljelentés szerint Sz. Károly m—i lakos, 1897 szeptember 14-én a m—i majoros uton sebesen hajtva, a kocsiján keresztbe tett deszka végével elütötte panaszoszt, és rajta ennek következtében, a csatolt orvosi látélet szerint, nyolcz napon belül gyógyuló testi sérülést ejtett. Ez a cselekmény a Kbt. 120. §-ában meghatározott és az 1880: XXXVII. tcz. 41. §-ának 1. pontja értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt testi épség elleni kihágás ismérveit látszik feltüntetni. Az a körülmény, hogy a szóban forgó esetben nyolcz napon belül gyógyuló, tehát könnyü testi sértés is okoztatott, tekintve, hogy a feljelentés szerint ezen eredmény nem a tettes szándékára vezethető vissza, az ügynek a bíróságok hatáskörébe való utalására okul azért nem szolgálhatott, mert a gondatlanságból okozott könnyü testi sértés, mint önálló cselekmény nem büntethető, hanem a Kbt. 120. §-ában meghatározott kihágás elbírálásánál mint súlyosító körülmény jöhet csak figyelembe. (1936/98. B. M. kih. sz.)

— **Az eperjesi jogakadémia** jelen félévi specialkollégiumai: Bölcsészettörténet, Szlavik Mátyás. — A jog- és állambölcselet irodalma, Horváth Ödön. — Közjegyzői rendtartás, Körtvélyessy Dezső. — Magyarország és Ausztria egymáshoz való viszonya, Meliorisz Béla. — Szemelvények a magyar közjogból, Meliorisz Béla. — Közigazgatási hatóságok elvi jelentőségű határozatai, Mariássy Béla.

Nemzetközi Szemle.

— **Ausztriában** épúgy mint nálunk, a jogász-ifjuság csak kis számban megy a bírói pályára és e miatt a bírói szolgálatban ott is nagy zavarok támadnak. Az osztrák igazságügyminiszter legújabb rendeletet bocsátott ki, melynek csábító intézkedéseitől azt várják, hogy a fiatal nemzedék tagjai nagyobb számban fognak a bírói pályára lépni. A jogi lapok követelik, hogy a bírói testület az ügyvédi karból egészítsék ki.

— **Németország bírói köreiből** erős agitatio folyik a törvénykezési szünet ellen. A mozgalom vezetői azt hangsúlyozzák, hogy úgy az ügymenetre, mint a bíróság tagjaira nézve alkalmasabb volna, a bírakat megillető szabadságot az egész évre szétosztani. Ausztriában pedig ez évben lépett először életbe a szünet s a jogi lapok cikkekben üdvözlötk az új intézményt.

— **Frank** giesseni tanár a német Btk. kommentárját adta ki és azt, hogy miért választotta a kommentár és nem az u. n. tankönyv alakját, következőleg indokolja meg az előszóban: Als ich der Ausarbeitung dieses Kommentars vor annähernd vier Jahren näher trat, war meine Absicht darauf gerichtet, den Studierenden zu quellenmässiger Behandlung des Strafrechtes anzuleiten. So bestimmt ich der Überzeugung war und bin, dass volle Beherrschung des Rechtsstoffes nur durch die systematische Behandlung garantiert wird, so zweifellos ist es mir, dass bei ausschliesslicher Betonung der Systematik der junge Jurist nicht zu wissenschaftlicher Selbstständigkeit gelangt. Den Grund für die Vernachlässigung der Quellen glaube ich in der Methode finden zu sollen, in der das Privatrecht seither dargestellt werden musste. Auffallend aber ist die mangelnde Quellenmässigkeit des Rechtsunterrichts um so mehr, als in anderen Geisteswissenschaften das Zurückgehen auf die Quellen von Jahr zu Jahr schärfer betont wird.» Frank itt ugyanazt mondja, amit e helyütt és másutt is több izben kifejtettünk. Meg vagyunk győződve, hogy Németországban a tankönyv azon alakja, mely most honos, el fog tűnni és helyébe lép nem ugyan az, amit ma kommentárnak neveznek, hanem a joganyagnak a törvényre és annak rendszerére alapított átfoglaló tárgyalása. — Frank könyvét már is több egyetemen elfogadták. Hozzájárul ezen kedvező fogadtatáshoz kétségkívül az, hogy a munka igen tüzetes és amellet aránylag kis terjedelmű.

— **Franciaország**, mint az utóbbi napok ismét mutatják, az okmányhamisítások és a könnyen hívóság országa. Ez alkalomból érdekes lesz megemlíteni, hogy 1869-ben a francia akadémiát ültették fel hamis okmányokkal, melyek hivatása lett volna bizonyítani, hogy a nehézkesség törvényét nem az angol Newton, hanem a francia Pascal fedezte fel. Itt is a francia nemzet hiúsága volt ingerelve és habár evidens módon kimutatták több oldalról, hogy az okmányok hamisítványok, az akadémia hosszú ideig exponálta magát az okmányok valódisága mellett. Később kiderítették az egész okmánygyárt és ekkor a mese összedőlt.

— **A párisi felebbezési bíróság** az államot 100,000 franc kártérítésre ítélte egy perben, melyet valaki azon czímen indított az állam ellen, hogy atyja bent égett egy színházban, mely az állam tulajdona. A színház ugyan bérbe volt adva, de az állam magának tartotta fen a tűzbiztonság szempontjából szükséges átalakításokat és ép a mulasztás állapítja meg kötelezettségét. Mikor vagy 20 évvel ezelőtt Bécsben leégett a Komische Oper, kiderült, hogy a bérlő többször javasolta a színháznak a tűzbiztonság szempontjából való átalakítását, de a tulajdonos hatóság — Stadterweiterungsfond — feleslegesnek tartotta ezt; s midőn a bent égettek gyermekei kártérítési pert indítottak, az osztrák bíróságok a kártérítési kötelezettséget fenforgónak nem ismerték el.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre -- 6 frt
negyedévre -- 3 ,

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

ERZSÉBET.

Erzsébet királyné ravatalánál gyászba borulva áll az egész magyar nemzet.

Hivatás-, vallás-, osztály-, rangkülönbség elenyészik ma. Mindannyiunknak szíve egyformán vérzik a rettentő csapás súlya alatt.

A jog harcosait kettősen áthatja Erzsébet királyné halála fölött a fájdalom, mert a jognak ily hallatlan megsértése nem találhat sehol oly reactióra, mint azoknál, kik jogot szolgáltatnak, jogot védenek, kiknek hivatása a jogrend fentartásához van kapcsolva.

A brutális, ok és cél nélküli merénylet bennünk nemcsak az embert sujtotta, de mélyen sértett bennünket mint az igazságért küzdő, a jogért lelkesedő testület tagjait.

Avagy lehet-e igazságtalanabb, jogtalanabb, elvetemültebb cselekedetet képzelni, mint azt, mely kioltotta egy ártatlan nő életét, ki mint királyné és mint asszony ellensége volt a rossznak, a kegyetlennek, védője az ártatlannak, a nemesnek.

Aki oltalmazója volt a védteleneknek, támogatója a szegénynek, szószólója az üldözötteknek, azt érte a gyilkos!

A királyi ház tagjainak személye ellen külföldön elkövetett bűncselekmények.

Luccheni bestiális gaztettének oly szomorú alkalmából lapozgatva hazai büntetőkodexünkben, ismét egy csomó hézagra és ellenmondásra bukkanunk benne.

1. Külföldi által külföldön elkövetett bűncselekmény esetében a Btk. 12. §-a szerint hazai törvényünk nem nyerhet alkalmazást, ha a külföldi törvény *enyhébb* hazai törvényünkénél. Kivételt ez alól a Btk. 7. §-ának 2. pontja szerint csak a törvény második részének I., III., IV. és XI. fejezetei, vagyis csak a felségsértés, a hűtlenség, a lázadás és a pénzhamisítás bűncselekményei képeznek. Ellenben a törvény második részének II. fejezetében foglalt bűncselekmények: a király vagy a királyi ház tagjainak bántalmazása s a király megsértése a Btk. 12. §-ának szabálya alól nincsenek kivéve; valamint nincsenek kivéve alóla a királyi ház tagjainak személye ellen elkövetett egyéb, súlyosabb beszámítási bűncselekmények sem. Tehát: a királyi ház valamelyik tagja ellen (ide tartozván a királynő személye is, nem pedig a második rész felségsértési I. fejezete alá, amely csakis a királyra magára vonatkozik) elkövetett tetteles bántalmazás, de sőt az ellene elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés vagy halálos testi sértés esetében is, mindannyiszor a netán enyhébb külföldi törvény alkalmazandó.

2. Magyar honos által külföldön elkövetett bűncselekmény esetében a Btk. 12. §-a szerint ugyancsak a netán enyhébb külföldi törvény nyer rendszerinti alkalmazást. Ez alól kivételt képez ugyan már a törvény második részének II. fejezete (a király vagy a királyi ház tagjainak bántalmazása s a király megsértése) is, de a királyi ház valamelyik tagja ellen elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés vagy halálos testi sértés még itt sincsenek excipiálva, mert a kivett II. fejezet vonatkozó 141. §-a csak akkor jöhet szóba, ha a tetteles bántalmazás «súlyosabb beszámítás alá nem esik». Tehát: ha a magyar honos a királyi ház valamelyik tagját külföldön *meggyilkolja*, mindannyiszor csak a netán *enyhébb* külföldi törvény szerint büntetendő; míg — difficile est satyram non scribere! — ha a királyi ház valamelyik tagját külföldön csak *tetteles bántalmazza*, mégis feltétlenül a *szigorúbb* hazai törvény szerint leszen büntetendő.

Az 1. alatti szerint kodexünk nyilvánvaló hézagot, a 2. alatti szerint nyilvánvaló absurdumot tüntet fel.

A Btk. küszöbön álló novelláris revisiójánál tehát mindenestre szükséges lesz törvényünket kettős irányban reparálni:

1. a 7. §. 2. pontja kiterjesztendő lesz, ha nem is a második rész II. fejezetének (tetteles bántalmazás) összes eseteire, de *legalább* a királyi ház valamelyik tagja ellen elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés vagy halálos testi sértés esetére;

2. a 7. §. 1. pontja pedig ugyancsak kiterjesztendő lesz, nemcsak a második rész II. fejezetének (tetteles bántalmazás) eseteire, hanem — természetesen *még inkább* — a súlyosabb beszámítási esetekre is, vagyis egyáltalán a királyi ház tagjainak *személye* ellen elkövetett minden bűncselekményre.

Dr. Barna Ignác,
keresk. akad. jogtanár.

Az adósságvállalás a német polgári törvénykönyvben.*

A német törvény a «Schuldübernahme» fejezetében két különböző ügyletet tárgyal. Az első a hitelező és az átvállaló között végbemenő tulajdonképeni «adósságvállalás»:

«§ 414. Eine Schuld kann von einem Dritten durch Vertrag mit dem Gläubiger in der Weise übernommen

werden, dass der Dritte an die Stelle des bisherigen Schuldners tritt».

E § bírálatát már egy előbbi cikkünkben adtuk. A másik ügyletet a 415. §. szabályozza, mely így hangzik:

«Wird die Schuldübernahme von dem Dritten mit dem Schuldner vereinbart, so hängt ihre Wirksamkeit von der Genehmigung des Gläubigers ab. Die Genehmigung kann erst erfolgen, wenn der Schuldner oder der Dritte dem Gläubiger die Schuldübernahme mitgeteilt hat. Bis zur Genehmigung können die Parteien den Vertrag ändern, oder aufheben.

Wird die Genehmigung verweigert, so gilt die Schuldübernahme als nicht erfolgt. Fordert der Schuldner oder der Dritte den Gläubiger unter Bestimmung einer Frist zur Erklärung über die Genehmigung auf, so kann die Genehmigung nur bis zum Ablauf der Frist erklärt werden; wird sie nicht erklärt, so gilt sie als verweigert.

Solange nicht der Gläubiger die Genehmigung erteilt hat, ist im Zweifel der Übernehmer dem Schuldner gegenüber verpflichtet, den Gläubiger rechtzeitig zu befriedigen. Das Gleiche gilt, wenn der Gläubiger die Genehmigung verweigert.»

Elemelve e §-t, jöjjünk tisztába először is *tényállása*, azután pedig *joghatása* tekintetében. *Tényállását* a §. így írja körül: «Wird die Schuldübernahme von dem Dritten mit dem Schuldner vereinbart». A tényállás tehát abban áll, hogy az adós és a «harmadik»* megállapodnak abban, hogy adósságvállalás történjék. Ez magában véve kétféle lehet: vagy azt, hogy megállapodnak, hogy a harmadik az adósságot (a hitelezővel kötendő ügylettel 414. §. szerint) át *fogja* vállalni; vagy azt, hogy megállapodnak abban, hogy az adósságtörlesztést *már most végbemegy*. E kettő közül melyik a 415. §. tényállása? Az *utóbbi*. Ezt mutatja a) a «Schuldübernahme» szó használata. Minthogy ugyanis azt a szót használja a 414. §. tényállásának jelölésére is, ugyanaz a szó pedig különböző két tényállást nem jelenthet; mint-hogy továbbá a 414. §-ban a «Schuld übernehmen» kifejezés nyilván nem kötelmi szerződést (pactum de succedendo) hanem nyomban realizálódó (u. n. «dologi») utódlási szerződést (pactum successorium) jelent: ennél fogva ugyanily tartalomnak kell lenni a 415. §. esetében végbemenő megállapodásnak is. Ezt mutatja b) az is, hogy e megállapodás érvényességéhez a hitelező beleegyezése («jóváhagyása») kivántatik, holott a harmadik részéről történő *kötelemvállaláshoz* nyilván senkinek jóváhagyására szükség nincs.

A tényállás tehát, melyet a 415. §. feltesz, az, hogy az adós és a harmadik megegyeznek: nem abban, hogy a harmadik magát valamire *kötelezi*, hanem abban, hogy *mostantól fogva az adós nem többé adós, hanem helyette adós a harmadik*.

Már most *ilyen* tényállás, *ilyen* tartalmu megegyezés ugyszólván sohasem fordul elő a felek közt; és ezért, ha szorosan akarnók venni a 415. §. feltételezte tényállást: e §-t ugyszólván sohasem lehetne alkalmazni. Józan emberek sem nem kívánnak egymástól, sem nem ígérnek egymásnak olyat, amiről tudják, hogy nem adhatják. Már pedig az adós is tudja, a harmadik is tudja, hogy ők egymás között az adóscserét el nem végezhetik. Ezért, amiben a felek az «adósságvállalás» neve alatt megegyeznek, nem a «nyomban végbemenő» adóscserében szokott állani. Hanem megegyezésük értelme az szokott lenni, a) hogy az adós tartozását harmadik *fogja* rendezni és b) hogy ezt előkészítőleg a tartozást közvetlenül a hitelezővel szemben át *fogja* vállalni. A harmadik tehát csakugyan *kötelezettséget* vállal és az adós ezt a *kötelezettségvállalást* fogadja el; maga az *utódlás* mint «dologi» ügylet nem az adós és a harmadik, hanem a harmadik és a hitelező között megy végbe.

* V. ö. a cikket a *Jogt. Közl.* mult évi 27., 28., 33. 34. számaiban megjelent cikkekkkel,

* «Harmadik» alatt a német codex a fenálló jogviszonyon kívül álló személyt érti: v. ö. 122., 123.,² 167., 171. §§-ok.

Hogy imhol van az igaz tényállás; hogy ez az, mi a felek szokásos szándékának megfelel: teljesen a német törvényhozó sem ismerte félre. A 415. §. 3. bekezdése szerint ugyanis: az adós és a harmadik között végbemenő adósságátvállalásban benne van annak átvállalása is «hogy a harmadik az adós hitelezőjét ki fogja elégiteni». Honnan vette ezt a törvényhozó? Nyilván a felek szándékából, melyet ez a szabály csak megértelmez. A kifejtettük valódi tényállás a) alatti részét fenforgónak látja tehát a német törvény is. Ami pedig a fent b)-vel jelölt tényállást illeti: a törvény, bár a tényállás ezen részét másképp nézi, mint mi, a jogkövetkezményeket (mint látni fogjuk) mégis több tekintetben úgy szabja, mintha a tényállás ezen részét is a mi szemüvegünkön keresztül nézte volna. Ez a körülmény, valamint az, hogy a tényállás a 415. §-ban nincs tüzetesen körülírva, hanem e kétértelmű kifejezéssel «wird die Schuldübernahme vereinbart» eltakarva, gyakorlatilag némileg ellensúlyozzák a tényállásbeli tévedést. A gyakorlat ugyanis előreláthatólag nem igen fogja kutatni: «dologi» szerződést akartak-e a felek vagy kötelmit, hanem alkalmazni fogják a törvényt, mihelyt a felek adósságátvállalásban «megegyeztek». De azért a tényállás ferde szemlélete hatással volt mégis a jogkövetkezmények szabályozására is. Ez átvezet a 415. §-ban szabályozott jogkövetkezmények elemzésére.

1. «Wird die Schuldübernahme von dem Dritten mit dem Schuldner vereinbart, so hängt ihre Wirksamkeit von der Genehmigung des Gläubigers ab.» Minthogy a harmadik — a törvény felfogása szerint — nem kötelezi magát az adósságátvállalására, hanem azt nyomban átvállalja, és minthogy az adós nem felszabadítást követel a harmadiktól, hanem legott maga-magát szabadítja: az ügylet a hitelező beleegyezése nélkül érvényesen meg nem történhetik. Az ügylet tehát csak úgy érvényes (hatályos), ha a hitelező «jóváhagyja»; ha nem hagyja jóvá, akkor érvénytelen (hatálytalan).*

Ez ellen két ellenvetés van. Egy az, hogy az adósságátvállalási szerződés, még ha nem is jön meg a «jóváhagyás», nem hatálytalan. Mert ez esetben is megmarad az a hatálya, melyet a § 3. bekezdése körülír: hogy a harmadik hitelezőt kielégíteni köteles.

Sőt egy másik feltétlen hatását is kellene elismerni véleményem szerint ez ügyletnek. A hitelező többnyire csak úgy lesz hajlandó az adóst az obligóból kiengedni, ha az átvállaló az átvállalást közvetlenül vele szemben elismeri (és látni fogjuk, hogy ezt igen okosan teszi). Ami jelzőlogintézetünk például — igen helyesen — csak úgy enged ki a jelzőlogadóst az adósságból, hogyha az új tulajdonos egy külön «átvállalási nyilatkozatot» ír alá. Köteles-e az átvállaló ezt aláírni? A német 415. §. szóhangzata szerint erre nem köteles. A hitelező e §. szerint vagy «jóváhagyja» az adós és átvállaló közt kötött szerződést, vagy nem hagyja jóvá — feltételek szabására sem a hitelező nincs jogosítva, sem teljesítésére az átvállaló nem köteles. Nem tudom, ily mereven fogja-e értelmezni a gyakorlat e §-t; de ha így értelmezné, megsínylené a gyakorlati élet. Mert az adósságátvállalási szerződésre is áll, amit a 157. §. mindennemű szerződés főértelmezési szabályául felállit: «Verträge sind so auszulegen, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern.» Már pedig forgalmi szokás — és mint látni fogjuk, igen értelmes szokás — hogy a hitelező azt követeli, hogy a harmadik közvetlenül vele szemben ismerje el az adósságátvállalását. Más szóval: a harmadik köteles arra, hogy a hitelező kívánságára vele a 414. §. szerinti adósság-

átvállalást megkösse. Ezzel a harmadik új terhet nem vállal magára, szóra érdemes fárassztásával nem jár, megtagadása merő ujjhuzás volna az átvállaló részéről. Ez is tehát az adósságátvállalási szerződésből folyó feltétlen kötelezettség, mely a hitelező «jóváhagyásától» független. E szerződésnek tehát vannak *inter partes feltétlen* hatásai és ennyiben a jelennél pontosabb volt az első javaslat szövege (315. §.): «Ein solcher Vertrag wird für und gegen den Gläubiger erst mit dessen Genehmigung wirksam».

Második ellenvetésem: ez az u. n. «jóváhagyás» nem jóváhagyás. A jóváhagyás tisztán egyoldalú jogügylet, amelynek meg- vagy meg nem adása proprio motu történik: a jelen §. «jóváhagyása» csak akkor történhetik érvényesen, ha a felek valamelyike a hitelezőt erre *felszólította*. Ha valamely ügylet, melynek érvénye más valakinek jóváhagyásától függ, megkötött, akkor a felek mindaddig, míg a jóváhagyás kérdése el nem dől, kötve vannak: * a jelen §. esetében a felek a szerződést megváltoztathatják vagy megszüntethetik. Ennyiben a törvény, érezve, hogy a «jóváhagyás» kategóriája itt gyakorlatilag ki nem elégitő következményekre vezet, tényleg más szabályokat alkalmazott és jóváhagyásnak *nevezett* olyasmit, ami nem az. Amennyiben pedig — más tekintetben — komolyan alkalmazta a «jóváhagyás» szabályait: gyakorlatilag elvetette a sulykot, mint látni fogjuk.

2. «Die Genehmigung kann erst erfolgen, wenn der Schuldner oder der Dritte dem Gläubiger die Schuldübernahme mitgeteilt hat.»

Amit az imént az előbbi pont végén mondtunk, mindjárt e helyütt válik meg. Ha a «jóváhagyás» kategóriáját komolyan akarták volna alkalmazni, meg kellett volna adni a hitelezőnek a jogot, hogy bármikor, bárhol értesül az adós és a harmadik közt létrejött szerződésről: jóváhagyását kijelentse és ez által «hatályossá» tegye az adósságba való utódlást. Így tanítják is Windscheid és követői, mint láttuk.** A német törvény ezt nem követte és helyesen, mert ez a gyakorlatban türhetetlen volna. Mi köze is van a hitelezőnek ahhoz, amit az adós és a harmadik egymás között kicsinálnak? Mi joga szegezne őket oda a négy szem közt megállapított szóhoz? Hiszen, amiben megegyeztek, azzal saját érdeküket kívánták szolgálni, nem pedig a hitelezőét; és ha később — sőt talán nyomban a kötés után — másban látják érdeküket: igazságos-e, hogy amaz megakaszthassa?

Ezt megfontolva, e §. csak akkor adja a hitelezőnek a jóváhagyás jogát, ha az adós vagy a harmadik őt az adósságátvállalásról értesítette. Amennyiben az értesítés az átvállaló részéről történik, csak a kifejezés ellen van kifogásom, mert az «értesítés» valóságban nem értesítés, hanem *ajánlat*, ép úgy mint a hitelező «helybenhagyása» nem helybenhagyás, hanem *elfogadás*. De hogy az «értesítés» jogát megadta az adósnak is, gyakorlati hibának tartom. Mert ennek mi lesz a következése? Az, hogy az adós, kinek hiszen eminens érdekében van, hogy a hitelezőnek «jóváhagyása» által adóssága alól szabaduljon, «értesíteni» fogja őt a harmadikkal kötött átvállaló szerződésről, a hitelező jóvá fogja hagyni és csak később — talán hónapok vagy évek múlva — midőn a hitelező a harmadik ellen fordul, sül ki, hogy a szerződés valami hibában szenvedett, megtámadatik, stb., a hitelező pedig, ki az értesítésére adott adósságátvállalás folytán az adóst a kötelemből kiengedte, két szék között a földön ül. A jogbizonytalanság, amelybe a hitelező ily esetben jut, oly szembeszökő, hogy el se képzelhetem, hogy értelmes hitelező az adós «értesítésével» beérje. Hiszen, bármi hiteles alakban mutassa is be az adós az átvállalóval kötött szerződést: a hitelező sohasem tudhatja, meg volt-e a harmadikban

* A német codex nem különböztet «érvényesség» és «hatályosság» közt. A mit az első javaslat még «Ungültig»-nek nevezett (§. 108—114.), az a törvényben «Unwirksam»-má lett (pl. 111., 174., 319., 779., 925., 1831. §§.) A 122. és 308. §-ban olvasható «Gültigkeit» nyilván csak feledekből maradt meg; az is helyesen a törvény nyelvén: «Wirksamkeit». Endemann Einführung 3. kiad. I. köt. 317 l.

* Fr. 23 (24.) de neg. gest. 3. §.; Windscheid: Pand. I. § 74. 4a jegyz.

** Windscheid: Pand. II. § 338, 7. jegyz.

a cselekvőképesség, tévedés, csalás, kényszer nem játszott-e közbe, a felek utóbb nem léptek-e vissza a szerződésből, stb., pedig világos, hogy ha a törvény szerint az átvállalás *alapjában* fekvő jogviszonyból nem is kovácsolhatni kifogást (417. §. 2. bek.): magának az *átvállalási ügyletnek* hibái a hitelezővel szemben is fel *kell* hogy hozathassanak. A gyakorlatban ezért tudtommal elő sem fordul, hogy a hitelező tisztán az adós értesítésére kiengedje őt a kötelemből, hanem a hitelező, mielőtt ilyet tenne, közvetlenül az *átvállalóval* szokta magát érintkezésbe tenni és, mint látjuk: okosan. Ezt a praxist fogja követni, alighanem, a német üzleti élet ezentul is, az adós «értesítése» pedig papírosjog fog maradni.

Másban is hibintottak a «jóváhagyás» szóval. A «jóváhagyás» csak utólagosan adható; de hátha a hitelező már *előzetesen* vagy a főszerződéssel *egyidejűleg* egyezik az adósságátvállalásba? Bármilyen hihetetlen is: a német kodex szerint az ilyen adósságátvállalás érvénytelen. A törvénykönyv ugyanis két nemét különbözteti meg a beleegyezésnek: az előzetest (*Einwilligung* § 183) és az utólagosat (*Genehmigung* §. 184); mindkettőt közös névvel *Zustimmungnak* nevezi: § 183: «Die vorherige Zustimmung (Einwilligung)», §. 184: «Die nachträgliche Zustimmung (Genehmigung)». Már most a 415. §. első mondata szerint az adós és a harmadik között megállapított adósságátvállalás érvénye a hitelezőnek nem «Zustimmung»-jától, hanem «Genehmigung»-jától függ, és ez a «Genehmigung» — mint jelen tételünkben olvassuk — a megkötött szerződésről való értesítés *előtt* érvényesen meg sem adható; tehát *kétszer* is meg van mondva, hogy a hitelező beleegyezése csak *utólag* történhetik. Még kétségtelenebb lesz a dolog, ha összevetjük a 182. §-t:

§ 182: «Hängt die Wirksamkeit eines Vertrags von der Zustimmung eines Dritten ab (so kann die Ertheilung sowie die Verweigerung der Zustimmung sowohl dem einen als dem anderen Theile gegenüber erklärt werden)».

a 415. §-al: «... So hängt ihre Wirksamkeit von der Genehmigung (= nachträgliche Zustimmung § 184) des Gläubigers ab».

Amilyen kétségtelennek látom ez eredményt, oly kevésbé hihetem, hogy a szerkesztők ezt így *szándékoltdk*. Mi oka és mi célja is lehetne annak, hogy a hitelező csak *utólagosan* járulhasson az adósságátvállaláshoz? Óvatos emberek nem kötnek feltételes ügyletet, ha feltétlenül is köthetik. Az óvatos vevő ezért a vétel megkötése *előtt* fogja megkérdezni a hitelezőt, hajlandó-e őt az eladó helyett adósának elfogadni? Ha pontos ember, talán levelet is fog magának adatni, melyben a hitelező kijelenti, hogy az esetre, ha a címzett ennyianyi idő alatt azt a bizonyos házat megveszi, a bekeblezett x forint erejéig őt a jelen adós helyett személyes adósul elfogadja, stb. És az ilyen levél hatás nélkül való legyen? Mire való volna ilyenkor utólag *még egyszer* kérni a hitelező beleegyezését? Itt, úgy látszik, szerkesztési hiba esett és a §. *első* mondatában a «Genehmigung» helyett «Zustimmung»-ot kellett volna írni.

További baja a «jóváhagyásnak», hogy a hitelező a «jóváhagyást» nem köteles *azon féllel szemben* kijelenteni, ki őt az adósságátvállalásról «értesítette». E szerint: az átvállaló levélben értesíti a hitelezőt az adósságátvállalásról és kéri, hogy azt «legkésőbb 14 nap alatt» jóváhagyni sziveskedjék. A 14 nap elmúlik, válasz nem jön. A törvény szerint a jóváhagyás, ha az értesítő fél által tűzött határidőben meg nem adatik, megtagadottnak veendő. Utóbb kisül, hogy a hitelező a 14 napon belül az *eladónak* megmondta, hogy a dolgot jóváhagyja. Megfelel ez a forgalomban megkívántató jóhiszeműnek és szabad-e a törvénynek az ilyet szentesíteni? Ez is, azt hiszem, szándékolatlan következménye annak, hogy a törvényszerkesztők a «jóváhagyás» kategóriájával operáltak. Mikor ugyanis a «jóváhagyás és beleegyezés» fejezetét (182—185. §§.) kidolgozták, azt a rendszerinti esetet

tartották szem előtt, amidőn a jóváhagyás önként, felszólítás nélkül, történik; ilyenkor persze a szerződés jóváhagyása bármely szerződő féllel szemben történhetik (182. §.) — hisz semmi ok sincsen, miért hogy éppen csak az egyik vagy a másik irányában? Az adósságátvállalásnál azonban az értesítés (eltérőleg a jóváhagyás többi eseteitől) *szükséges* előfeltétele a jóváhagyásnak; ide azért a 182. §. szabálya már nem illik, de minthogy a törvény «jóváhagyásról» szól, ennek általános következményeként meghagyták.

3. «Bis zu Genehmigung können die Parteien den Vertrag ändern oder aufheben.»

A törvény nem követte azok tanítását, kik — mint Windscheid és Regelsberger (Arch. f. civ. Pr. 67. k. 36. l.) — a hitelezőnek nyomban az adós és a harmadik közti szerződés megkötése után megadják a jóváhagyás jogát, úgy hogy a szerződéstől, mielőtt azt megkötötték, a hitelező beleegyezése nélkül sem vissza nem léphetnek sem rajta nem változtathatnak. Ezt a tant, mondom, a törvény nem követte, még pedig, mint láttuk, helyesen. De a fenti tétellel az ellenkező hibába esett. A törvény szerint a felek nemcsak az értesítések *előtt* nincsenek a hitelezővel szemben kötve a szerződéshez (ami helyes), de nincsenek kötve az értesítés *után* sem mindaddig, míg a jóváhagyás meg nem érkezik. De akkor mire való az egész «értesítés»? Az «értesítés» követelménye azon megfontoláson alapszik, hogy az adós és a harmadik azzal, a mit *egymás közt* kicsinálnak, kezüket a *hitelezővel* szemben nem akarják megkötni; hogy méltánytalan volna, ha a hitelező jogot akarna formálni olyan ügyletből, a melyet amazok *egymás közt*, nem pedig a *hitelezővel* szemben, a *saját* érdekükben, nem pedig a *hitelező* érdekében kívántak kötni. De az «értesítés»-sel a helyzet változik. A szerződés most többé nem magánügye a két szerződő félnek. Az értesítő fél belevonta az ügybe a hitelezőt is azzal, hogy a szerződést «hagyja jóvá». A hitelező itt méltán kívánhatja, hogy az ilyen értesítésbe bizhassék is és ha az ügy megfontolása után azt közli az értesítővel, hogy a szerződést «jóváhagyja», ez ne vághasson vissza azzal, hogy a szerződést időközben visszazívták.

Ha az átvállaló a 414. §. értelmében átvállalási *ajánlatot* tesz közvetlenül a hitelezőnek, akkor az ajánlattevő ajánlatához kötve marad (§ 145.). Már pedig az «értesítés» is — mint kifejtettem — igazában *ajánlat* és tényleg: a kötöttség itt gyakorlatilag époly méltányos és époly szükséges mint minden ajánlat esetében. Hiszen a kettő a gyakorlatban meg sem lesz különböztethető. Vegyük a következő esetet:

Egy a csőd küszöbén álló adós, X-nek hitelezője a következő körözüvényt kapja: «Tisztelettel értesitem, hogy X. rokonom adósságait rendezendő, vele ma Y. közjegyző előtt ... szám alatt szerződést kötöttem, mely szerint A....i gyárának átvétele ellenében köteleztem magamat, hogy összes üzleti adósságainak 75%-ját mint egyedüli személyes adós kifizessem, azon feltétel alatt, hogy az összes hitelezők beleegyeznek abba, hogy ezen 75% erejéig engem kizárólagos adósul elfogadnak, a hátralékos 25%-ot elengedik és X-et eddigi kötelezettségéből végképen kibocsátják. Midőn megjegyezném, hogy uraságod követelése az üzleti könyvek szerint 1000 frtot teszen, tisztelettel kérem, hogy a fenti megállapodáshoz hozzájárulni és elfogadó nyilatkozatát 8 nap alatt hozzám juttatni sziveskedjék. Tisztelettel Z.» A hitelező kellő időben elküldi igenlő válaszát, mire a második levelet veszi: «Becsés levelére értesitem, hogy a benne foglalt nyilatkozatát tudomásul nem vehetem, minthogy az előbbi levelemben foglalt megállapodástól a körözüvény szétküldését követő napon visszaléptünk.»

Érvényes ez a visszalépés? Ha *ajánlatnak* minősítjük az első levelet, akkor érvénytelen (145., 148. §§.); ha *értesítésnek*, akkor hatályos (415. §.). Pedig melyik a kettő közül? — ezt önkény nélkül eldönteni nem lehet. A levél *szavai* persze

nem határoznak, különben is olyanok, hogy mindkét értelmezésre nyújtanak támaszt («*értesitem*» — «*elfogadó* nyilatkozatát»). Az alapul fekvő közjegyzői okirat sem segíthet az értelmezésen. Mert mellőzve azt, hogy ez okirat a hitelezővel nem közöltetvén, vele szemben csakis a hozzá intézett levél tartalma mértékadó: a levél annyiban is független a közjegyzői szerződéstől, hogy bárminek értelmezzük is az utóbbit (a 415. §. szerinti «dologi» adósságátvállalásnak a német törvény értelmében, vagy csak a 414. §. szerinti ügyletre kötelező szerződésnek) — az «*ajánlat*» mindkét esetben egyformán lehetséges. Ha pedig a levélíró «intentióját» keressük, az a 416. §. szerinti «értésítés» és a 414. §. szerinti «ajánlat» esetében ugyanegy: ő tudja, hogy ha a hitelező a levél tartalmába «beleegyezik» (vagy «tudomásul veszi» vagy «elfogadja» vagy «helybenhagyja» vagy «jóváhagyja» s a többi — a kifejezés nem határoz), akkor az adóscsere megtörtént, ha megtagadja, akkor nem történt és tudja továbbá, hogy ezt a lehetőséget saját elhatározásából ő adja oda a hitelezőnek: ebben pedig benne van minden kriteriuma az ajánlatnak. Ezért bárminek minősítjük a törvény terminológiája szerint a fenti első levelet, a visszalépésnek szerintem hatálytalannak kell lennie.

Míg a fenti tétel, imígyen szemlélve, igazságtalan a hitelezővel szemben, kit a felek ingatagságának tesz ki: addig másfelől igazságtalan az «értésítő» féllel szemben is, amennyiben a hitelező «jóváhagyását» *időhöz nem köti*. A mi felfogásunk szerint az «értésítés» csak mint ajánlat kötelező, és ezért csak addig köti az értesítőt, mint minden más ajánlat. Ís ez igazságos is. Ha a hitelezőnek megengedjük, hogy hallgatása által az adósságátvállalás hatályát neki tetsző ideig függőben tartsa, akkor az értesítésre egyszerűen hallgatni fog és ez által eléri, hogy in infinitum választhat az adós és az átvállaló között, más szóval: eléri végeredményben majdnem ugyanazt, mintha a felek *cumulative* akarták volna az adósságátvállalást, nem pedig *privative*. Így előállhat az az eset, sőt ez az ingatlan forgalomban igen gyakori, hogy pl. egy ház öt-hat vevő kezén megy keresztül egymás után, a vevők egymás után átveszik a vételár fejében a betáblázott adósságot és erről módja-rendje szerint értesítik a hitelezőt, a hitelező pedig egyiknek sem felel, hanem nyugodtan őrzi az értesítő leveleket, hogy azután, a mikor a követelés behajtására kerül a dolog, azt válaszsza ki az öt-hat adós-jelölt közül, aki jobban tetszik. Pedig ezt nyilván nem így gondolták a felek; ők nem a hitelező helyzetén akartak javítani, hanem a magukén.

(Folyt. köv.)

Dr. Schwarz Gusztáv,
egyet. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Birtokvédelem főbérletnél.

Az a látszólagos ellentmondás, mely az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 4. pontja és ugyane szakasz 5. pontjának d) alpontja között fenforog, a kir. Curia felülvizsgálati tanácsának állandó gyakorlata folytán dülöre jutott és mi kétség sincs többé aziránt, hogy a bérleti viszonyból felmerülő praëjudiciális keresetek az értékhatárra való tekintet nélkül a sommás peruttra tartoznak.

Az ellenmondás onnan származott, hogy amíg az 1. §. 4. pontja a praëjudiciális kereseteket csakis az értékhatáron alól tereli sommás utra, addig az 5. pont d) alpontja a bérleti viszonyból felmerülő minden keresetet idetartozónak jelöl meg.

Az «ubi lex non distinguit nec judici distinguere licet» elv, mely pontra alkalmaztassék már most, ez volt a vitás kérdés. De az a határozott ellentét, mely az 5. pont alpont-

jaiban foglaltatik, hogy t. i. a haszonbérleti perkérdéseknek csak bizonyos esetei, a bérletre nézve ellenben minden kereset sommás peruttra utaltatott, csakhamar eldöntötte a kérdést és nem lehetett e döntés más, mint az, hogy: a bérletből származó megállapítási kereset is sommás utra tartozik még akkor is, ha az értékhatár az 500 frtot meghaladja.

Igy határozott a Curia felülvizsgálati bírósága 1896. évi december 9-én 51. sz. a., ugyanigy határozott lapunk mai számában 313. sz. a. közölt esetben is, melyben a törvénytörvényszéknek az illetékességet megállapító határozata ellen a felülvizsgálatot kizárja.

Az illetékességet megállapító e végzéssel kapcsolatban dönti el a kir. Curia az e cikk élén megpendített kérdést az élet való követelményeinek megfelelő alakban, megadván a birtokvédelmet a bérlet minden esetében nemcsak a szabad kézből való vételnél, hanem az árverési vételnél is, nemcsak a bekebelezett, hanem a be nem kebelezett bérlet eseteiben is, végül nemcsak a bérletben bent lakó tényleges bérlőnek, hanem a bérleti ingatlan minden főbérelőjének is, kinek jogán a tényleges albérlő birtokban van.

A bérleti objectum elárverezése ezek szerint a Kauf bricht Miethe elv daczára nem képezi a bérleti szerződés azonnali megszüntetésének törvényes okát és az árverési vevő is köteles a bérlőnek előzőleg a helyi szokásnak megfelelő módon és időre felmondani, még pedig nem is az ingatlanban lakó albérlőknek, hanem az ingatlant egészben bérlő főbérelőnek. A kérdést akut jelentőségűvé a telekkönyvi rendtartás, illetve a végrehajtási törvény 180. §-a tette.

E szakasz feljogosítja az árverési vevőt az árverés jogerőre emelkedésével nyomban a telekkönyvi hatóság által magát birtokba vezettetni.

Miért ne venné igénybe e jogot az oly ingatlan árverési vevője, ki tudja, hogy az egészében bérbeadott ingatlant annak főbérelője albérbe adta és így a rendesen több jövedelmet hajtó albérleti összegek beszédhetése útján az árverési vevő egyszerre a főbérelő által fizetendő bérnél jóval magasabb bérjövödelemhez jutna.

Ezt az igyekezetet csak táplálta a végrehajtási törvény 181. §-a, mely kissé homályos szövegezésével arra engedett következtetni, hogy a bérlők az árverési vevőnek az ingatlan használati jogát átbecsátani tartoznak és hogy e szakasz kifejezetten a lakbérlőkről szól, ami egész ház bérleténél, látszólag a lakbérlőt jelentené, nem pedig az ingatlan bérlőjét, vagyis a főbérletet.

A kir. Curia e kérdés eldöntésénél egész helyesen a birtok jogi fogalmát és annak védelmét vette irányadoul.

Az egészében bérbeadott ingatlan bírói árverésen eladatván — az azt bérlő főbérlet — birtokban levőnek tekintetik, civilis jogviszonyban áll albérlőivel és így az árverési vevő e tényleges főbérlet figyelmen kívül hagyásával nem juthat jogviszonyba — pusztán az árverési vétel által — az albérlőkkel.

Fontos ez elv azért, mert a telekkönyvi hatóságok, különösen itt a fővárosban, hol az egész ingatlanoknak főbérletbeadása és az egyes lakásoknak a főbérlet általi albérbeadása divik, a telekkönyvi zárlatok foganatosításánál valóságos jogbizonytalanságot teremtettek. Letilthatta a telekkönyvi hatóság szerint a be nem kebelezett bérleteknél a jelzőlagos hitelező a tulajdonosnak a ház főbérletjéről járó bért, ép úgy mint a főbérletnek albérletitől járó bért, avagy akár mindkettőt is. A telekkönyvi hatóság mindenkor jóváhagyta a letiltást, zárgondnokot rendelt a főbérlet ellen, ép úgy mint az albérlet ellen, beszédte a főbérletitől a tulajdonosnak járó bért, ép úgy mint az albérletitől a főbérletnek járó bért, s midőn ily módon a civilis perek egész áradatát idézte elő, azután kegyeskedett csak a hosszú hercze-hurcza után a bírói letétből a főbérletnek visszaulványozni a neki járó és a háztulajdonos tartozásaiért le sem tiltható pénzeket.

Ennek a helyzetnek vet véget a hivatkozott curiai döntés, melyet úgy a végrehajtatók, mint a végrehajtók figyelmébe ajánlunk, s melynek csak folyománya volt az, hogy az oly ingatlannak árverési vevője, melynél úgy a főbérletől, mint az albérletől járó bérösszeg a telekkönyvi zárlat alatt volt, magát birtokba helyeztetvén a telekkönyvi hatóság által a főbérlet — az ezt megillető védelem, vagyis felmondás mellőzésével a birtokból, a bérletből nyomban kitette. Az itt közölt esetben a főbérlet a birtokbাহelyezés folytán indított keresetet az árverési vevő ellen, mondja ki a bíróság, hogy az árverési vevő nincs jogosítva előleges törvényes felmondás nélkül a főbérletet megszüntetni.

Dr. Erőss Samu,
budapesti ügyvéd.

A telekkönyvi intézményről.

Az 1898. évi igazságügyi tárcza tárgyalása alkalmával az igazságügyminiszter márczius 1-én a képviselőházban elmondott beszédéből két meglepő dologról vettünk tudomást: «a telekkönyvek rendezetlenségéről» és a «betétszerkesztés lassu haladásáról»; jóllehet, hogy előbbiről konstataulta, hogy a telekkönyvek helyesbitése fokozatosan halad a javulás felé, de az utóbbiról be kellett ismerni, hogy «a betétszerkesztés tekintetében az egész országban igen hosszú ideig rendbe nem jöhetünk». Kijelentette továbbá a miniszter, hogy tanácskozás tárgyává is tette már azt, mikép «nem volna-e czélszerű a telekkönyvi betétszerkesztés felfüggesztésével a rendelkezésre álló munkaerőt a telekkönyvek kiigazítására fordítani, míg a mai rendszernek megfelelőleg telekkönyveink rendbejöhettek és ha majd a kataszter elkészül, a betétszerkesztéssel is rendbe jöhetünk».

Mind a két irányu kijelentés nemcsak meglepő, de telekkönyvi intézményünkre nézve szomorú is, mert eltekintve attól, hogy a miniszter míg egyfelől konstataulta, hogy a rendezetlen telekkönyvek helyesbitése az egész vonalon gyakorlatban van; mégis aggodalomba ejti a szaköröket, amennyiben úgy látszik, hogy a telekkönyvi betétszerkesztés lassu menetét a rendezetlen telekkönyvi állapotoknak tulajdonítják és talán ez vonná maga után a betétszerkesztés felfüggesztését és pedig hosszú időre, mennyiben a tovább folytatására be kellene várni, míg a kataszteri felmérés az egész országban elkészül.

Miután nem bírok oly adatokkal, melyekből ismerném az országos földfelmérés mibenállását és egyáltalában nem tudom, hogy Magyarország a «Nemzetközi földfelmérési egyesületben» minő helyet foglal el, mert csakis az 1893—1895. évi eredményből tudom, hogy hazánk területén 148 község határaiként 587,460 hold területe lett felmérve és hiába viszonyitnám ehhez az utóbbi 1896—1898. évi felmérés eredményét, még sem volnék képes azt véleményezni, hogy a kataszteri felmérés hiánya akadályozná és késleltetné a betétek szerkesztését; mert az 1886. évi XXIX. tcz. 24. §-a értelmében az eljárás csakis azokban a községekben rendelhető el, melyekben az állandó kataszteri részletes felmérés az utóbbi években befejeztetett, vagy a korábbi felmérés a tényleges állapotnak megfelelőleg kiigazított.

Mely körülmények gátolják tehát a betétek szerkesztésének gyorsabb menetét? A kataszteri új adó-földkönyv elkészítése, vagy a telekkönyvek rendezetlensége? Avagy mind a kettő? mennyiben az új adó-földkönyvből kell átvenni a kataszteri helyrajzi számokat a betétekbe foglalt ingatlan részletek jelzésére, melyeknek azonosítása egyike az eljárás legfontosabb részének.

Merem állítani, hogy a rendezetlen telekkönyvi állapotok nem állanak útjában a betétek szerkesztésének, mert a törvényhozás útján és miniszteri rendeletek által oly fon-

tos gondoskodás tétetett a telekkönyvek helyesbitésére, nevezetesen: az 1888. évi 675. I. M. rendelet és az 1892. évi XXIX. tcz. s az erre vonatkozó 24,366/1893. I. M. sz. a. kiadott rendelet által, hogy azok gyakorlati alkalmazásával a telekkönyveket teljesen rendbe lehet hozni, úgy, hogy a betétszerkesztésre minden akadály nélkül alkalmasak lehetnek. Másfelől a tagosítás alkalmával szükséges telekkönyvi átalakítási eljárással, a tényleges birtoklás alapján eszközözendő bejegyzések által és épen a betétek szerkesztése által is a zavaros viszonyokat meg lehet szüntetni, mert a törvény világosan rendeli, hogy a betétek szerkesztésénél a régi telekkönyvekből csakis a fenálló bejegyzési tételek véteszenek át.

Mindezeknek beható számba vételével nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy mennyire megfontolandó annak elhatározása, hogy a tíz év óta folyamatban lévő betétszerkesztési működés felfüggesztessék. E sorok intenciója csupán abban nyilvánul, hogy ráterelje a szakkörök figyelmét arra, hogy miután a betétszerkesztési törvények és rendeletekben a telekkönyv és kataszter összhangzása egyik alapvetése a betétek szerkesztésének, ez a körülmény okozta az eljárás nehézségeit és ez teszi kívánatosá — nem a betétek szerkesztésének felfüggesztését, — hanem annak nagyobb áldozat árán is több munkaerővel való előmozdítását. Mert a mai kor előrehaladt rendszere követeli a két intézmény egyesítését. Ha a betétszerkesztéssel az új telekkönyvekben a tényleges birtokosok tulajdonjoga bejegyeztetik és a birtokállási lapokon az ingatlanok kataszteri tiszta jövedelme nyilvántartatik, a további telekkönyvezés és változások nyilvántartása a telekkönyvet és katasztert annyira közel hozta egymáshoz, hogy azoknak egyesítése ki nem kerülhet. És vajon nem ez lesz-e megoldása azon kérdésnek, hogy mi módon lehetne a betétek szerkesztését gyorsabban végeztetni? Mert a két intézmény az összhangzásba hozatala céljából annyira egymásra van utalva, hogy az egyesítés nemcsak kívánatos, de az egyesítés által az is remélhető, hogy úgy a kataszter elkészítése, mint a betétek szerkesztése kapcsolatos munkával czélszerűbben és gyorsabban lenne eszközölhető.

Harmath Domokos,
kir. ílkvvezető.

Néhány szó az 1894. évi XXXI. tczikk 99. §-ához.

Két és fél éve immár, hogy a házassági jogról intézkedő 1894. évi XXXI. tcz. életbelépett, s így a törvény hatálybalépte után indított válóperek egy része bíróságaink előtt már részben teljes befejezést nyert, részben a befejezés stádiumában áll, tehát a joganyag az összegyűjtött részletek és adatokkal kellően kidomborítva van.

Kétségtelen, hogy a sok viszontagságon keresztülment reform-törvény tervezése és megalkotásakor úgy a tervezőnek, mint a törvényhozónak egy igen lényeges, mondhatni legszükségesebb támpontja jórésben hiányzott, a joggyakorlat. Szükségtelen talán utalnunk arra, hogy a törvény életbeléptét megelőzően minő volt igazságszolgáltatásunk keretében a házassági perek sorsa.

Ma már, mint említők, e téren két és fél év joggyakorlata áll előttünk, mely ugyan kétségtelenül még kevés idő ahhoz, hogy teljesen megállapodott gyakorlatról szólhassunk, de az is bizonyos, hogy már sok tekintetben levonhatjuk a consequentiákat arra nézve, mennyiben felel meg az új törvény a gyakorlati élet követelményeinek.

E sorok írója pár ekletáns eset folytán arra a meggyőződésre jutott, hogy nem a legszerencsésebb intézkedése a házassági törvénynek az, hogy 99. §-a szerint az ágytól és asztaltól való különélést a 80. §. eseteiben feltétlenül elrendelőnek mondja ki, míg a többi bontó okokra alapított pereknél ezt a bíróság belátására bizza, kimondván, «hogy

a különélés elrendelése mellőzhető, ha a házastársak kibékülése egyáltalán nem remélhető.»

Lehet, abból indult ki a törvényhozás, hogy a 80. §. négy esetében, melyek első látszatra nem involváltnak ugyan magukban súlyosabb horderejű bontó okot, — a kibékülés inkább remélhető, mint a többi esetben, — tehát okvetlen megkísérlendő a különélés kimondása által, hogy ugyyszólván megkóstolják a felek a felbontás után bekövetkezendő állapotot s így választhassanak a felbontás vagy az együttélés között. Ám ez a gyakorlati életben másként van.

Erre nézve felmerült már egy érdekes eset, álljon itt példa gyanánt.

N. J. felperes indított keresetet S. V. alperes neje ellen, előadva, hogy őt neje ezelőtt 18 évvel elhagyta, s azután vadházasságra lépett egy harmadikkal, kitől négy gyermeke is származott. Eleinte megpróbálta nejét visszatérésre bírni, mikor azonban botrányos életmódjáról értesült, megundorodott tőle, s azután, bár néhány év múlva hozzá visszatérni akart, őt többé vissza nem fogadta, s minthogy a fenálló kötelék miatt érvényes házasságot nem köthetett, ő is törvénytelen viszonyban él 7 év óta egy nővel, kitől három gyermeke született.

Most gyermekeit törvényesíteni óhajtván, első házasságát kérte felbontani, s nem volt számára más jogalap, mint a 80. §., mert neje az együttélés alatt házasságtörést nem követett el. Hűtlen elhagyás nem forog fen, mivel az asszony időközben teljesen tönkre jutván, most már hajlandó visszatérni, amit épen felperes nem akar. A 78., 79. §. esetei szintén nem forognak fen. Nem maradt hátra más, mint a 80. §. meglehetősen elastikus a) és c) alpontjaira alapított keresettel kérni a már teljesen felbomlott és erkölcsileg régen megsemmisült házasság felbontásának bírói kimondását.

A bíróság a befejezett per során meggyőződött arról, hogy a házassági viszony jelen esetben annyira fel van durva, hogy az többé vissza nem állítható, s hogy itt az előbbi házasság fentartását védeni absurdum volna, azonban, tekintve, hogy a 80. §. eseteiben az ágy- és asztaltól különélés mindenkor elrendelendő, egyelőre 6 hónapra a házasságot ágy- és asztaltól elkülönítette. Hát ehhez minden kommentár felesleges. Akik 18 éve külön élnek, s külön külön vadházasságból 3—4 gyermeket nemzettek, azok nem fogják nem 6 hónap, de 6 év alatt sem visszaállítani az életközösséget, s a jelen konkrét esetben tényleg kissé furcsa hatást kelthetett a bíróság ítéletének képtelen, de törvényszerű rendelkezése a peres felekben.

Ugy véljük, hogy ebben az esetben — s még sok más esetben is, inkább volna helye a törvény szavainak: «hogy — a különélés elrendelését mellőzni lehet, ha a házastársak kibékülése egyáltalán nem remélhető». *Dr. Szász Gerő,*

gyulafehérvári tszéki aljegyző

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara rendkívüli választmányi ülésben dr. György Elek elnök a mély részvét hangján emlékezett meg Erzsébet királyné haláláról.

A kamara választmánya *elnök* indítványára elhatározta, hogy Erzsébet királyné emlékét jegyzőkönyvbe iktatja, továbbá:

Ő Felsége szeretett királyunk lesújtó fájdalomát és setét gyászát a hűséges ragaszkodás érzelmeivel környezve, mélyen érzett részvétét nyilvánítja.

A kamara ezen érzelmeinek Ő császári és apostoli királyi Felségéhez intézendő feliratban is kifejezést ad s a felirat szerkesztésével s a miniszterelnök ur útján leendő felterjesztésével megbizsa az elnökséget.

Tudomásul veszi az elnök azon intézkedését, hogy a gyász-zászló a kamara épületén 30 napon át legyen kitűzve;

30 napig fekete pecsétet használ és Erzsébet királynénak az ország fővárosában emelendő *szobrára* a kamarai tagok körében gyűjtést rendez.

Amennyiben a kamarai küldöttség részére a temetési szertartásnál hely nyílik, a kamara képviselte iránt való intézkedéssel a kamara elnökségét megbizsa.

Tudomásul veszi, hogy a választmány a gyász-szertartások befejeztéig nem fog ülést tartani.

— **Előfizetési felhívás** Dr. Finkey Ferencz sárospataki jogakadémiai tanárnak «A magyar büntető eljárás tankönyve» című művére. — A «Bűnvádi Perrendtartás»-ról, az «Esküdbíróságokról» és ezek «Életbeléptetéséről» szóló törvényekkel (1896: XXXIII., 1897: XXXIII. és XXXIV. tczikkek) a magyar törvényhozás befejezte a büntetőjog kodifikációját. E három új törvény, mely a büntetőjog alaki részét tartalmazza, méltó társa leendő az anyagi büntető-törvénykönyveknek és sokáig büszkeségét fogja képezni a magyar Corpus Jurisnak. Az új alaki büntető-kodex a maig tisztán a bírói gyakorlatra támaszkodó büntető eljárásunkon számos és nevezetes javítást és újítást fog eszközölni. Elég csak arra rámutatnom, hogy az esküdtzéki intézmény, «a polgári erények ezen iskolája» (Tocqueville), melyért Deák Ferencz, Kossuth Lajos, báró Eötvös József, Szalay László a negyvenes években annyit küzdöttek, ezen új törvények által lesz hazánkba valójában behozva, amennyiben ezek szerint nemcsak sajtóvétségek, hanem a közönséges bűncselekmények és épen a legsúlyosabbak felett az esküdt-bíróságok fognak dönteni, a mi által alkotmányunk egy új szabadelvű intézményt, egy új alkotmány-biztosítékot nyer. Elég megemlítenem a szóbeliség teljes behozatalát, a per-orvoslati rendszer gyökeres átalakítását s a mai szégyenletes jogszakadozottság megszüntetését, hogy e három törvényt jogéletünkben korszakot alkotónak nevezhessük. E három nevezetes törvény a legközelebbi jövőben lép életbe. Az «Esküdbíróságokról» szóló már 1899 január 1-én, a másik kettő, tehát maga az egész új perrendtartás pedig 1900. évi január 1-én Jogtanuló ifjúságunknak, a gyakorlati jogi pályára készülőknek, vagy már azon levőknek e szerint itt a legutolsó idő, hogy az új törvényeket s az új rendszert megismerjék és előkészüljenek az azok által előidézendő átmeneti állapot nehézségeinek leküzdésére. E czélból irtam én «A magyar büntető eljárás tankönyve» című munkámat, mely a joghallgató ifjúságnak, a bírói és ügyvédi pályák jelöltjeinek s esetleg a bírói és ügyvédi karnak is, biztos utmutató akar lenni az eddigi és a leendő új állapot közti változások megértéséhez s az új büntető eljárás részletes megismeréséhez. Munkám nem kommentár, hanem rendszeres tankönyv lesz, mely felöleli az egész büntető eljárást s tanító modorban ismerteti meg annak intézményeit, azok lényegét, jelentőségét és részleteit. Főszínt fektettem az intézmények szellemének megvilágítására s a ma még fenálló és a jövő új állapot közti különbségek feltűntetésére. Az új törvények szövege — habár nem a §-ok sorrendjében — bele lesz szöve a könyvbe, hogy a tanulmányozó észrevétlenül ismerje meg a törvények szavát s így munkáját a gyakorlati jogász-közönség is használhassa. Tankönyvem 1899 január elején fog megjelenni. Terjedelme 28—30 nyomtatott iv leendő. Előfizetési ára 4 frt, mely összeg felét (2 frt) kérem lehetőleg folyó évi október 1-ig nevemre (Sárospatak, Zemplén-megye) beküldeni, fele pedig a könyv átvételekor lesz fizetendő. Miután munkám kiadására kellő anyagi erővel nem rendelkezem, az csak azon esetben jelenhet meg, ha kellő számú előfizetőt nyerhetek. Nagyon kérem azért azokat, akik könyvem megjelenését óhajtják s e végből engem kegyesen támogatni hajlandók, szíveskedjenek ezen felhívást körükben terjeszteni s gyűjtésük eredményéről engemet október 1-ig biztosan értesíteni.

Sárospatak, 1898 szeptember 7. *Dr. Finkey Ferencz,*
egyetemi magántanár, ügyvéd a
sárospataki jogakadémián a büntetőjog
eljárás tanára.

Szerző munkáját melegen ajánljuk a szakközönség figyelmébe. Finkey Ferencz a büntetőjog és a bűnvádi eljárás egyik leghivatottabb művelője Magyarországon

— **Végszó.** Monsieur Couteau a *Jogl. Közl.* 36. számában megjelent válaszára még egy megjegyzésem van.

Monsieur Couteau azt állítja, hogy ha az általában akaratképtelen nem terheli culpa, nem kötelezhető az osztrák polgári törvénykönyv 1310. §. alapján, noha a károsult

kiméletből nem védekezett, mihez — így szól Monsieur Couteau — a kétely árnyéka sem fér.

Ezzel szemben kijelentem, hogy Monsieur Couteau ezen állításának épen az ellenkezője igaz az osztrák polgári törvénykönyv szempontjából. Monsieur Couteau ezen állításával csak azt bizonyítja, hogy az osztrák polgári törvénykönyv idézett szakaszának keletkezési történetét nem ismeri, a miért is becses figyelmébe ajánlom Pfaff bécsi tanárnak az osztrák magánjogi irodalomban korszakalkotó művét «Zur Lehre vom Schadenersatz und Genugthuung nach österreichischem Recht. Ein Gutachten dem österreichischen Advokatenstage erstattet» Bécs, 1880. VI. fejezet «Von dem Schaden aus einer *schuldlosen* oder *unwillkürlichen* Handlung».

Monsieur Couteau többi érveiről már előző cikkeimben szólottam. Ne bis in idem.

Dr. Schwartz Izidor,
fogalmazó a bosnyák-hercegovinai országos
kormány igazságügyi osztályában.

— **Minő cselekményt képez egy hurokban levő nyulnak jogtalan elvitele?** A budapesti büntető kir. járás-bíróság jogtalan elsajátítás vétségével vádolt F. A. elleni bűnügyben 46915/97. B. sz. a. következően ítélt: Vádlott F. A. stb. bűnös a Btk. 367. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétségében és ezért a Btk. 367. §-a alapján, mindazonáltal a büntető-törvénykönyv 92. §-ának alkalmazása mellett 4 frt pénzbüntetésre ítéltetik, stb. *Indokok:* B. O. mint a budapesti vadásztársulat vadász mestere feljelentette vádlottat a miatt, mert 1896 december 30-án a kamara erdőben (I. ker.) drót hurokkal egy nyulat fogott és azt el akarta vinni, amiben őt csak F. L. fővárosi erdőőr akadályozta meg. A rendőrség az ügyet mint saját hatáskörébe nem tartozót ezen kir. járás-bíróshoz áttette. A tárgyalás során kitűnően, hogy vádlott nem a vadászati törvénybe (1883: XX. tcz. 27. §.) ütköző tiltott vadászatot követte el, amennyiben határozottan tagadta, hogy ő állította volna fel a hurokot, a kir. járásbíróság saját hatáskörét megállapítván, vádlottat a jogtalan elsajátítás vétségében (367. §.) mondotta ki bűnösnek, mert vádlott beismerte, hogy a kamara erdőben levő és tulajdonát képező galyfát a vevőnek E. A.-nak megmutatni akarván, véletlenül rá akadt a hurokban levő élettelen nyulra, melyet felvevén, haza akart vinni, de az erdőszélén az erdőőr vele találkozván, azt tőle elvette. A jogtalan elsajátítás be volt fejezve, mert vádlott a nyulat már egy darabig vitte, és pedig azon szándékkal, hogy eltulajdonítsa; találásnak (Btk. 365. §.) nem volt minősíthető az eset, mert vádlott tudta, hogy a vadászterület ki van bérelve, tehát a nyulnak tulajdonosa van, — lopásnak pedig azért nem volt minősíthető, mert a nyul a vadállatokhoz tartozván, nem volt még a vadász-társaság birtokában, és így annak birtokából el sem vétetett stb. Ezen ítélet ellen a kir. ügyészség részéről felelbezés adatott be. Δ

— **Régi csődügy.** A Budapesti Közlöny f. évi 202. számában a m.-szigeti törvényszék közlése, hogy a Fisch Mózes volt m.-szigeti kereskedő ellen a szigeti kir. kamarai és kincstári uradalom uriszéke által 1816 május 6-án nyitott csőd, vagyon feloszlása folytán, 1898 június 18-án megszüntetett.

— **Ügyvédek létszáma.** Budapesten 1857-ben 388, 1870-ben 555, 1881-ben 619, 1891-ben 1145 ügyvéd volt a fővárosi statisztikai hivatal adatai szerint. Minden 10,000 lakosra esett 1870-ben 28, 1881-ben 22, 1891-ben 29 ügyvéd.

— **A pécsi kir. közjegyzői kamara közgyűlése.** A pécsi kir. közjegyzői kamara évi rendes közgyűlésén az elnök évi jelentésében tudatta a közgyűléssel, hogy az igazságügyminiszter, valamint az általános polgári törvénykönyv szerkesztésével megbízott bizottság elismerő köszönetét fejezi ki a kamarának azért a terjedelmes, az általános polgári törvénykönyv szerkesztésére vonatkozó emlékiratért, a melyet a nevezett bizottsághoz ez év május havában felterjesztett. A közgyűlés dr. Blum Béla kir. közjegyzőnek, az emlékirat szerkesztőjének, jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

— **A külföldi jogi lapokban** mostanában igen sok dolgozat jelen meg Magyarország jogi viszonyairól. Ily módon lassankint mégis jobban meg fogják ismerni törvényeinket és azok szellemét. Legújabbán a bécsi Juristische Blätter kezd egy dolgozatot közölni a magyar végrendeleti öröklésről. Szerzője a dolgozatnak dr. Schwarz Izidor, ki már a múlt évben is közölt egy dolgozatot ugyanazon lapban a magyar törvényes öröklésről.

Nemzetközi Szemle.

— **Jogászegyletek** Németországban most mindenütt alakulnak. A múlt számban említettük a strassburgi új egyletet; azóta több városból jött ily hír. Mi ezen jelenséget egyrészt az új törvényeknek tulajdonítjuk, melyek az egyesített munkára viszik a jogászokat; de másrészt azt hisszük, hogy a jogászság különböző osztályait kezdi áthatni az összetartozás tudata. Németországban a bírói és ügyvédi kar közti viszony épen nem szívélyes és előreláthatólag az egyletekben akarják megtalálni a közös munkálkodás terét. (Mi tudunk Németországban bíróságokat, még felsőfokot is, a hova jobb nevű ügyvéd eddig nem ment tárgyalni, mivel nem részesült megfelelő bánásmódban és figyelembe vételben. Sok a panasz e tekintetben a lipcsei legfőbb bíróság egyik-másik tanácsának tagjai ellen is.)

— **A kártérítési joghoz.** Az ingatlan mellett elvonuló utat mélyebbre tették s e czimen az ingatlan tulajdonosa kártérítést követelt. A német legfőbb bíróság elutasította, mivel az ingatlan tulajdonosa mindazon változtatásokat tartozik elfogadni, melyek szükségességek arra, hogy az ut a maga rendeltetésének a legjobban megfelelhessen. A kérdésről értekezés jelent meg (*Bering: Die Rechte der Anlieger an einer Strasse*), mely élesen bírálja a legfőbb törvényszék ítéletét. Szerző szerint az ut első sorban az odaépített házak számára szolgál közlekedési eszközül és a házak tulajdonosainak dologi joguk van megfelelő összeköttetésre az uttal és e miatt úgy a kisajátítás, valamint az utrendőri változtatások esetére kártérítési joggal bír a házhoz való hozzáférhetőség eshetőlegesen megnehezülte czimén.

— **Liszt Ferencz**, ki eddig tudvalevőleg a büntetőjog terén visz vezérszerepet, nemzetközjogi tankönyvet adott ki, melynek czélzata: a Rivier-féle tankönyvvel szemben a fejlettebb álláspontoknak érvényt szerezni.

— **Rivier**, a nemzetközjog nagyíró művelője, Brüsszelben meghalt. Az ő könyve, mely francia és német nyelven jelent meg, eddig az irányadó munka e szakmában.

— **A belga magánjogot** kimerítően tárgyalja hat kötetben *Wachsweller* törvényszéki bíró. (La vie civil). A munka utolsó kötete most jelent meg. A szerző francia módszert követ és élvezetes könnyed stílusban ír. Még a laikus is olvashatja és eligazodik benne. Figyelembe veszi szerző a francia jogot, az utóbbi kötetekben ezenkívül a német magánjogot. Kiterjeszkedik különben a polgári eljárásra és a közzogra is.

— **Joly**, a párisi egyetem tanára beutazta Európát és minden országban a büntetőjogi és börtönügyi intézményeket tanulmányozta. Észleleteit most egy vaskos kötetben adja ki e czim alatt: *A travers l'Europe. Enquêtes et notes de voyage*. Különös figyelmet fordít a fiatalok büntetésekre. Részletesen és összehasonlító alapon tárgyalja fű-gyarmatokat, a mint azok a különböző országokban fejlődtek. Kimutatja szellemdusan, hogy a fogházügy és a patronage-ügy minden országban hű tükrö a politikai és a társadalmi viszonyoknak és bizonyos nemzeti életnézetnek. — Joly másik munkája: *Le combat contre le crime*, mely annak idején nagy feltűnést keltett s a kriminologikus irodalomban előkelő helyet foglal el.

— **A Girard-féle római-jogi kézikönyv** (*Manuel élémentaire de droit romain*), melyről már megemlékeztünk, az első kiadás közrebocsátása után azonnal második kiadásban jelent meg. Ez csak megerősíti azt a felfogást, hogy e könyv a maga nemében a legjobb a mai francia jogi irodalomban.

Tartalom: Erzsébet királyné. — A királyi ház tagjainak személye ellen külföldön elkövetett bűncselekmények. *Dr. Barna Ignác* kereskedelmi akadémiai jogtanártól. — Az adósságtólvallás a német polgári törvénykönyvben. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Birtokvédelem főbérletnél. *Dr. Erőss Samu* budapesti ügyvédtől. — A telekkönyvi intézményről. *Harmath Domokos* tordai telekkönyvvezetőtől. — Néhány szó az 1894. évi XXXI. tczikk 99. §-ához. *Dr. Szász Gerő* gyulafehérvári törvényszéki aljegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre -- 6 ft
negyedévre -- 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A francia perujtási törvény. F. — A jogok. Dr. Reiner János egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A részvényfelpénz megadóztatása. Dr. Böszörményi Oszkár budapesti ügyvéd-től. — Az ügyészség pénzkészítéséről. B—r J—ő. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A francia perujtási törvény.

A mult században a régi francia jog uralma alatt a perujtást a királytól kérték és minthogy a korona hatalma korlátlan volt, épen nem mutatkozott nehézség a perujtás megindítását kieszközölni. Hozzájárult, hogy a legális bizonyítási rendszer mellett a bíróságok elítéltek olykor a nélkül is, hogy a vádlott bűnösségéről meggyőződve lettek volna s így gyakran tényleg felmerült szüksége a bírói ítélet korrekturájának.

A *lettres de révision* valósággal a felháborodás tárgyai lettek az egész országban.

A perujtással való visszaélések szülték meg a forradalom idejében a tulzott ellenhatást. Azt a tételt állították fel, hogy az esküdtszékek ítéletei változtathatlanok legyenek. Ugy látszott, hogy a szóbeli eljárás, a nyilvánosság és a bíróságnak az a joga, hogy az esküdtszéki verdiktet visszautasíthatja s az esküdteket új tanácskozással utalhatja: kizárják a tévedés lehetőségét. A bíróságokat és különösen az esküdteket a csalhatatlansággal ruházták fel.

Azonban ez a bizalom csak nagyon rövid ideig tartott. Az esküdtszéki eljárásban téves elítélések fordultak elő csaknem oly gyakran, mint a régi rendszer alatt. Igen nagy meglepetést idézett elő egy büneset, midőn két egyént ítélték el kényszermunkára egy lopásban, melyet csak egyik követhetett el.

A Convent ezek folytán 1893-ban újra behozta a revíziót; de csak azon egy eset számára, ha két ítélet összeegyeztethetlen.

Az 1808-iki büntető-törvénykönyv ezt az esetet megtoldotta kettővel: ha gyilkosság miatti elítélés esetében kimutatható, hogy az állítólagos áldozat él, és ha egy az alapproben kihallgatott tanu utólag hamis tanúzásban mondatik bűnösnek. A revisio csak *büntettre* nézve foglalhatott helyt.

Pár év múlva ismét kitűnt, hogy a keret még mindig tul-szűk. Az első és a harmadik esetben t. i. a törvény szerint nem volt lehetséges a revíziót megindítani a valódi büntetett vagy a tévesen elítélt vádlott halála után. Mindazonáltal a kibovítási kísérletek, melyeket az 1822., 1836. és 1851. években tettek, nem vezettek célra. Majd 1864-ben Jules Favre indítványozta a törvényhozó testületben, hogy az ártatlanul elítélt és ki is végzett Lesurque családjának pénzbeli kárpótlás adassék s egyszersmind hogy a revisionális törvény-szakasz módosíttassék. Ez a javaslat sikerre vitt és 1867-ben kiterjesztették a revíziót a súlyosabb vétségekre, s ezenkívül megadták a megindíthatás jogát az igazságügyminiszternek, a kérelem, illetőleg az indítványozás jogát a vádlott halála után feleségének, gyermekeinek, stb. (Megjegyzendő, hogy habár a Lesurque-eset indította meg a mozgalmat, rokonai még sem értek célra, mivel utólag a semmitörvénnyel kimondta, hogy a két ítélet nem összeegyeztethetlen.)

Ezután 20 évig a kérdés nyugodott. Majd 1887 óta ismét napirendre került.

Ezen évben egy Borras nevű egyént elítéltek életfogytig tartó kényszermunkára gyilkosság miatt, melyben ártatlannak mondotta magát; ugyanazon időtájban Spanyolországban elítéltek egy Rosell nevű egyént, aki azt vallotta, hogy ő követte el a Borras-nak tulajdonított gyilkosságot is. Rosell kiadatását Franciaország nem volt képes kieszközölni, mivel ez spanyol állampolgár volt. Ennek következtében a per revíziója elmaradt s megelégedtek azzal, hogy Borras-t megkegyelmezték.

Egy másik eset is nagyon foglalkoztatta a francia közvéleményt. Egy Vaux nevű egyént elítéltek gyújtogatás miatt és ez ugyanakkor halt meg Cayenne-ban, midőn elfogták ellenségét, aki őt bevádolta, s a kire ugyanaz a bűncselekmény reábizonyult.

Ezen és más analog esetek benyomása alatt a parlamentben folyton tettek javaslatokat az ártatlanul elítéltek kárpótlása és a perujtás iránt. Hat ilyen képviselői iniciatív javaslat feküdt a ház asztalán (1890—91) és ezekből, valamint a törvény határozományaiból állította össze egy bizottság a francia bűnvádi eljárás 443—446. §-ának azon szerkezetét, mely ma érvényben van és mely felkarolja az ártatlanul elítélteknek adandó anyagi és erkölcsi kárpótlás kérdését is.

A perujtási esetek most már egy negyedikkal vannak megtoldva, és ez abban áll: ha az elítélés után valamely oly tény történik vagy derül ki, vagy addig ismeretlen oly okmányokat mutatnak be, melyek alkalmasak az elítélt ártatlanságát megállapítani. E pontot akkoron a parlamentben ilykép jellemezték: «assez générale pour comprendre toutes les hypothèses d'erreurs possibles, et cependant assez restreinte pour n'autoriser la révision que quand elle sera commandée par la certitude de l'erreur.»

Érdekes, hogy mind a két törvény, mely a Dreyfus-ügyben a revíziót megindította, Dreyfus elítéltetése utáni időből való. Arra már utaltunk, hogy 1897-ben egy törvény az elővizsgálat reformját vitte keresztül s hogy ez lényegesen előmozdította a revisio ügyét; magát a revisionális eljárást pedig, amint az most megindult, csak a fent vázolt 1895-iki törvény tette lehetővé. A történelem talán meg fogja állapíthatni, hogy épúgy mint a Calas-eset, a Dreyfus-eset is siettetta a francia, és indirecte az európai bűnvádi eljárás reformját.

Az ártatlanul elítéltek erkölcsi elégtételéül az új törvény (446. §.) a következőket állapítja meg:

L'arrêt ou jugement de révision d'où résulte l'innocence d'un condamné sera affiché dans la ville où a été prononcée la condamnation, dans celle où siège la juridiction de révision, dans la commune du lieu où le crime ou le délit aura été commis, dans celle du domicile des demandeurs en révision et du dernier domicile de la victime de l'erreur judiciaire, si elle est décédée. Il sera inséré d'office au *Journal officiel* et sa publication dans cinq journaux, au choix du demandeur, sera en outre ordonnée, s'il le requiert. Les frais de la publicité ci-dessus prévue seront à la charge du Trésor.

A jogok.¹

A magánjogok különböző nemei és azok osztályozása.

A régebbi jogtudomány, a hazai² és külföldi irodalom,³ valamint a régebbi törvénykönyvek,⁴ a római jogi Institutióknak personæ, res et actiones alapján álló felosztása után — a jogérvényesítés eszközeire, a keresetekre vonatkozó részen kívül — a magánjogokat személyi és vagyonjogokra osztotta; az előbbieket körébe foglalta az egyes természeti és jogi személynek u. n. individuális jogositványait és a családjogot, viszont a vagyonjogot a dologbani és dologhozi, másként dologi és kötelmi jogokra osztotta; ezen felosztás körén belül azután a dologi jogok részenként tárgyalja az örökjogot.

Ezen rendszerbeli felosztást a pandekta irodalom és az újabb törvénykönyvek elvetették, a külön személyiségi jogok létét tagadva, a személyiséggel kapcsolatos általános jogszabályokat külön általános részben foglalják össze, amely a magánjogok többi részeire vonatkozó általános jogszabályokat is felöleli; a magánjogok önálló csoportjaiként pedig felállítja a dologi, kötelmi, családi és örökjogot.⁵

Legújabbban a külföldi irodalomban ismét kísérletek történnek arra nézve, hogy a magánjogok, a személyiségi és vagyonjogok csoportjára osztassanak fel,⁶ és ezen alapon történt is megállapodás a magyar polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő szerkesztő-bizottságban arra nézve, hogy a szokásos általános résznek elhagyásával, a rendszer alapjául a személyiségi jogok külön csoportja vétessék; ezt azután közvetlenül a családjog, majd a dologi, kötelmi és öröklési jog kövesse.⁷

Ezen állásponttal szemben és a magánjogok egyes eltérő természetű nemeinek helyes megkülönböztetése és osztályozása céljából a következőket kell figyelembe venni:

Minden magánjognak központja, célja és alanya, amelyért létezik, a személy, még pedig úgy individuális minőségben, mint a szociális s államéletben létező kapcsolatokban fenálló viszonyaiban.

Maga a személyiség, mint ilyen is védelemben részesül — még pedig úgy a büntető-, közigazgatási, mint a magánjogi védelem formáiban, — azonban csak mint előfeltétele és

subjectív eleme minden jogositványnak és jogviszonynak; azonban maga a személyiség nem lehet tárgya a jogositványnak, illetőleg a saját személyiségen nem állhat fenn semmiféle jog.

Ebből következik, hogy minden jogositvány alapfeltétele a személyiség, illetőleg az ezzel összeeső lehetőség lévén arra nézve, hogy valakit a konkrét jogositvány megillessen, ebből folyólag bármely jogositvány, pl. a tulajdonjognak megsértésével tulajdonképpen személyiségi jog is sértetnék meg, úgy, hogy minden ily esetben kettős védelem szüksége és lehetősége állana elő.¹

Azonban a személyiség, mint jogalanyiség, éppen ezen, a jog minden körére és viszonyaira kiterjedő általánosságánál fogva nem alkalmas arra, hogy külön személyiségi, vagy individuális jogként szerepeljen, hanem mint minden jogositvány közös előfeltétele jelentkezik és veendő figyelembe.

Igen természetes, hogy csakis ily szempontból jöhetnek tekintetbe azon különböző állapotok, amelyek, mint az állampolgárság, vallás, nem és hasonló állapotok s személyi tulajdonságok, a személyiség módosulásai és minőségi különbségeiként jelentkeznak, s amelyek jogi következményekkel vannak ugyan összekapcsolva, amennyiben a jogok szerzésének s bírásának lehetősége módosul azok szerint, azonban nem képeznek külön személyiségi jogokat.²

A jog érvényesítése és védelme szempontjából is csak mindig valamely konkrét jogositvánnyal lehet szó, amelynek a személyiség és annak szóban levő állapotai előfeltételét képezik csak, s éppen azért ezen állapotok valamelyike fenforogásának megállapítása is csak ezen védelem céljából s annak megállapítása végett történhetik magánjogi uton, hogy fenforog-e valamely más konkrét jogositványnak szükséges előfeltétele? pl. ha oly állam polgára támaszt örökösödési igényt, amely állammal szemben retorsio gyakoroltatik, s ezen alapon örökösödési jog érvényesítése ki van zárva, akkor az állampolgári minőség csak mint olyan jöhet szóba, hogy meg van-e az illető személyben az öröklési képesség szükséges előzménye és előfeltétele, az állampolgárság?³

Ettől eltekintve, és ha az ily állapotok és személyi minőségek valamely magánjogi jogviszonytól elkülönítve, s önállóan merülnek fel, pl. a vallás, az állampolgárság, akkor ezek felett nem a magánjogok bírása, hanem a közigazgatási, illetőleg egyházi hatóság határoz.

Az egészében vett személyiség, illetőleg jogalanyiségtől, és ennek most érintett minőségi különbségeitől különváltan, önálló személyiségi, s másként u. n. individuális jogokként felhozhatnak: 1. a személyiség létfeltételei, milyenek az élet, testi és szellemi épség, szabadság, becsület, hitel, sőt még a tulajdonhoz való jogot is szokták ide sorozni; 2. az individualitás megjelölései, még pedig a név különböző nemei, a közönséges, a kereskedelmi, stb. név, a czimer s hasonló megjelölési eszközök és módok; 3. a materiális és immate-

¹ Mutatvány a Zlinszky-Reiner-féle magánjognak legközelebb megjelenő új kiadásából.

² Georch i. m. I. k. 23. s. köv. 1. szerint a magánjognak három része van: személyek, vagyon s ügyek. Kelemen hasonló rendszert követ: Quare Institutiones nostras in tres libros ita tribuimus, ut primus Personarum; secundus Rerum jura; tertius denique doctrinam Actionum complectatur i. m. 174. l. Ugyanigy Csepicsányi i. m. 10. l. Kövy szintén a dologbani és dologhozi jogok felosztását fogadja el. Frank i. m. 97. l. szintén rendszerének alapjává a személyiségi jogokat és a vagyont, még pedig az ingó és ingatlan birtokokat és a mások elleni követeléseket teszi. Ellenben már újabb íróink, Suhayda, Knorr, Wenzel és Herczegh nem követelik e felosztást; azonban Suhayda a kötelmi jogot nem sorozza a vagyonjogok közé. A régi felosztás ellen Daempf S. i. m. A magánjog és tárgya; Suhayda János i. m. Tanulmányok a polg. magánjogi kodifikáció terén.

³ L. pl. Regelsbergernél i. m. 198. l. 4. jegyz. említett írókat.

⁴ Így az osztr. polg. törvénykönyv; a porosz Allg. Landr.; a francia Code Civil; a zürichi polg. törvénykönyv, amelyek ismertetésére nézve l. Daempf vagy Suhaydának előbbi jegyzetében i. m. Kiemelendő azonban, hogy az egyes részek elhelyezése azért nem ugyanaz ezen törvénykönyvekben.

⁵ E részben is l. a Regelsberger idézett helyén említett írókat, pl. Savigny, Unger, Labandot. A német polg. törvénykönyv első könyve az 1—240. §-ig az általános részt foglalja magában, amelyet a kötelmi jog, majd a dologi, család és örökjog követ.

⁶ Így Regelsberger i. m. 50. §.; Gierke i. m. 13. §. s főleg Gierke der Entwurf i. m. 82. s. köv. 1.; még Fr. Liszt is Die Grenzgebiete zwischen Privatrecht u. Strafrecht. Berlin u. Leipzig, 1889. 5. s. köv. 1.

⁷ L. jegyzőkönyvek i. m. I. füz. 42. s. 54 l. ezen megállapodásokhoz l. 14. s. köv. s 52. s. köv. 1. Schwarz G. előterjesztését teljesen a német irodalom s főleg Gierke alapján; ezzel szemben l. Vavrik Béla 40. s. köv. 1. általános résznek fentartása mellett; s Lányi 41. l. ez ellen.

¹ Így Regelsberger i. m. 199. l. s. 9. jegyz. felemlítve, hogy egyúttal járhat a római jog szerint az actio depositi és injuriarum; az actio ad exhibendum és actio injuriarum.

² L. Unger i. m. V. kiad. I. 223. s. köv. 1.

³ A személyiség maga, s annak kiegészítő részeit képező, inhæreáló tulajdonságai egyáltalában nem korlátozhatók s nem szüntethetők meg magánjogi uton, s a személyiséggel adva vannak, azért nem lehet itt értelme az actio negatoriának sem, a mely pl. Gierke szerint — i. m. 81. §. — a személyiségi jogok védelmére mindig rendelkezésre áll, s bárki ellen érvényesíthető oly értelemben, hogy az a kérdéses személyiségi jog elismerésére s arra köteleztessék, hogy a jogot jövőben ne sértse; azonban mindenesetre sajátságos lenne megállapítani magánjogi uton, actio negatoriával, hogy valamely személynek joga van pl. a szabadsághoz, ez még pl. a magyar jogterületre lépett rabszolgára nézve is képzelhetlen lenne, miután a szabadság a személyiséggel szükségképpen adva van és velejár, a megszorítása csak közjogi természetű, pl. büntetőjogi uton lehetséges, amelylyel szemben viszont magánjogi védelemnek nem lehet tere.

riális javak élvezetének joga, amelynek körébe tartoznak a szerzői jogok¹

Itt első tekintetre feltűnik, hogy lényeges különbség van a személyiség létfeltételei név alatt említett ugynevezett személyiségi jogok és a többi jogosítvány jogi természete között.

Ugyanis az előbbieket a személyiség benrejlő tulajdonságai, részei, amelyek a személyiséggel járnak, s annak tényleg létfeltételeit képezik; ezzel szemben pedig a másik két csoportban foglalt jogosítványok mind a személyiségtől különvált, annak tulajdonképeni részét nem képező tárgyra vonatkozó jogosítványok, mert vagy a szociális és államélet által megalkotott oly jelről, jegyről van ezekben szó, amely a személy részére biztosítatik, s amely felett azután a személy hatalommal bírhat, a felett rendelkezhetik pl. az örökbe-fogadás esetén eszközölt névát ruházásnál, czégladásnál, stb.; vagy pedig szó van a személy oly konkrét alkotásáról, mely különvált a személyiségtől, s amelyeknek részben materiális, vagy legalább gazdaságilag értékesíthető immateriális tárgyai is vannak.²

Azonban azért a személyiség létfeltételeit képező s külön jogosítványokként említett élet, testi és szellemi épség, szabadság, becsület csak mint a személyiség része jöhet tekintetbe, amely ugyan abszolút védelemben részesül mindenkivel szemben, azonban nem enged azokra nézve sem magának, az épen szóban levő személynek, sem másnak jogi hatalmat s nem képezheti jogviszonyoknak, magánjogi rendelkezésnek tárgyát.³

A védelem, amely a személyiségnek, s ebben az annak létfeltételeit képező tulajdonságok bármelyikének nyújtatik, nemcsak közjogi, pl. büntetőjogi, hanem egyuttal magánjogi is, azonban sohasem teszi szükségessé annak megállapítását, hogy megilleti-e a sértett személyt azon u. n. jogosítványok valamelyike vagy sem? mert a személyiséggel adva van, mint abban benrejlő inharens ezen létfeltételek mindenike, amelyek felett csak közjogi rendelkezés, korlátozás s esetleg elvonás is lehetséges; a magánjogi védelem pedig azért kapcsolódik a személyiség ezen oldalaihoz és tevékenységi irányaihoz, mivel épen létfeltételeit képezik a személyiségnek, a jogalanyiságnak, s ezzel minden magánjognak és jogviszonynak alapját és szükséges előfeltételét is képezik.

Ez adja annak magyarázatát, hogy a személyiség ezen — a fejlődés és felfogások változása szerint szintén változó — külső oldalai és nyilvánulási irányai, a szerint nyernek magánjogi védelmet, amint azok a jogalanyiség részét képezik, vagy sem; s ezen alapul ma is az ezek megsértéséért megállapított felelősség, mint önálló kötelem.

Hogy nem valamely személy individuális, saját személyén fenálló jogosítványáról van itt szó, azt legjobban illusztrálja épen azon kötelmi felelősség, mely valamely személyiség megsemmisítése következtében, harmadik személyek javára áll be.

Mindezekből az következik, hogy a személyiség, mint minden magánjognak általános és közös alapja és előfeltétele szerepel és bír jelentőséggel a jogrendszerben, s annak azon külső oldalai és tevékenységi irányai, amelyeket külön és konkrétan is ki szoktak emelni és formulázni, önmagukban véve nem képeznek különös tartalommal bíró magánjogi

jogosítványokat, amelyekre nézve különös szabályokat kellene felállítani; amennyiben benne vannak a személyiségben, mint minden magánjogi jogosítvány lényeges alapjában, annak részeiként; megsértésük pedig külön kötelmi felelősséget állapít meg.

Ezeknek figyelembe vétele után nem lehet az sem kétséges, hogy a családi kapcsolatból folyó jogok sem képeznek személyiségi jogokat, mert a házasság, s általában a családi kapcsolat, amelyen az objectív jog által meghatározott családi jogosítványok alapulnak, különös állandó állapotot és életviszonyt képeznek; s maguk a jogosítványok a házastársak, s az egyes családtagok részére egymás irányában, majd többféle vagyoni jogi viszonyokra vonatkozólag állapítanak meg jogi uralmat és hatalmat.

Itt tehát a házasság és a családi kapcsolat képezi ezen jogosítványok előfeltételét, s nem a személyiségnek részei és kifolyásai azok, — bár szintén feltételezik, mint lényeges alapot a személyiséget, a jogalanyt, — hanem kifolyásai azon eredetileg természeti és erkölcsi viszonyoknak, mely mint a szociális és állami rend egyik eleme, s alapintézménye, az objectív jog által meghatározott speciális tartalmat nyer.

Ezen tartalom azonban, — úgy a családi kapcsolatban álló személyeknek egymás közötti, mint a vagyoni jogviszonyokra vonatkozó jogosítványait tekintve, — oly magasabb és összetettebb természetű jogviszonyokat ölel fel, amelyek szükségképen feltételezik a dologi és kötelmi jog alapintézményeinek ismeretét; s illetőleg valamely törvény rendszerében azoknak megelőző szabályozását; pl. a hozomány, vagy a közszerzeménnyel kapcsolatos kérdéseket, a tulajdonjog, a tulajdoni igény, s a haszonélvezet intézményeinek ismerete nélkül megérteni lehetetlen.⁴

Minden jogrendszerben helyesen ezen dologi és kötelmi jog körébe foglalt jogintézmények képezik az alapintézményeket, mert ezek ölelik fel és szabályozzák az emberi szükségletek kielégítésének, a személyiség konkrét alkotásai értékesítésének és a személyiségnek a szociális, állami s gazdasági életben való érvényesülése jogi formáit.

A dologi jogoknak — amelyeknek körét ma az u. n. eszmei javakon való jogok, vagy az immateriális vagyoni jog fogalmával és megjelölésével egészítik ki — lényege abban áll, hogy azoknak közvetlen tárgyát valamely materiális dolog, vagy immateriális tárgy képezi; erre vonatkozik s e felett érvényesítettnek azon jogosítványok, felhatalmazások, amelyek a dologi jogok tartalmát képezik.

Vagyis a határozó az, hogy a materiális dolog, vagy az immateriális tárgy felett, a meghatározott körű jogosítványok közvetlenül érvényesíthetők; s ezen jogkörnek pedig azon tilalom felel meg, amely a jogosítottól különböző minden mást kizár ugyanazon hatalom gyakorlásából és érvényesítéséből.⁵

Azonban azért nem a dolog feletti tényleges reális hatalom tölti ki a dologi jogok tartalmát, mert akkor

¹ Nem helyes azért Schwarz Gusztáv azon kiindulási pontja a magyar polg. törvénykönyv kodifikáló bizottságában, Jegyzőkönyvek i. h. 53. l., hogy a családjog a helyes átmenetet közvetlenül a tiszta személyjogról, a tiszta vagyonjogra; mert számos igen komplikált dologi és kötelmi jogi természetű jogviszonyon és jogintézményen át kellene így eljutni a priushoz, az alsóbb és alapfogalmak ismeretéhez. — Más megítélés alá esik Menger, aki Das bürgerliche Recht und die besitzlosen Volksklassen. Tübingen, 1890. 36. s. köv. l. a polg. törvénykönyv élére a családjog személyi részét kívánja helyezni s ez után sorozná a vagyoni jogot; csak-hogy itt legalább azon — különben elfogadhatlan — alap gondolat van alapul véve, hogy ezen családi jogintézmények a birtokos és nem birtokos néposztályoknak azokban való részesedését egyenlő mértékben teszik lehetővé; míg a vagyoni jogok e részbeni ellentétet állapítják meg.

² Azonban a dologi jog lényege nem fekszik abban, — mint pl. Schwarz Gusztáv l. Jegyzőkönyvek i. m. l. füz. 115. l. mondja, — hogy a dologra vonatkozólag használati jogot — Sachgebrauch — nyujtanak; ellenkező esetre a bérlet, haszonbérlet szintén dologi jogok lennének, a mire utal Fuchs i. m. 14. l.

¹ Regelsberger i. m. 197. l. ezekben csoportosítja az u. n. személyiségi jogokat.

² L. Reiner János: A névhez való jog i. ért. s alant: Az eszmei javakon való jogok cz. fejezetet.

³ Regelsberger i. m. 198. l. 4. jekyz. azzal akarja Savigny azon érvét lerontani, hogy a személyiségi jogok elismerésével az öngyilkossághoz való jog is elismertetnék, hogy a magánjog körének megvan a maga határa, azonban arra nézve még sem hoz fel bizonyítékot, hogy mily körben és irányban képzelhető a személyiség létfeltételei czim alatt felsorolt személyiségi jogokra nézve, a személynek magánjogi rendelkezési joga?

tulajdonképen csak a birtoklás s illetőleg a birtok képezne ily jogot; sem pedig a dolog és a jogosult közötti viszony nem képez jogviszonyt, miután a dolog, vagy az immateriális tárgy nem szerepelhet kötelezettként a jogosulttal, s annak ezen dolog, vagy immateriális tárgy feletti felhatalmazásaival, s hatalmi körével szemben, mert nem ezen dolog, illetőleg eszmei tárgy köteles tünni, hogy elidegeníttessék, megterheljessék, vagy zálogba adassék, hanem semmi más személy nem akadályozhatja meg a jogosultat ezen jogosítványok gyakorlásában; a dologi jog megsértése éppen ezen hatalmi körnek bármely harmadik személy általi megsértésében — a dologi jogviszony, pl. a megvett dolog átadása, pedig abban áll, hogy a jogosultnak közvetlen lehetőséget nyújt arra nézve, hogy a dologi jog tárgya felett, minden másnak kizárásával gyakorolja, azon meghatározott jogkörbe tartozó felhatalmazásokat.

Mivel pedig a dologi jogi jogosítvány, a jogosulton kívül álló minden más személyt kizár a dolog feletti hatalomból, azért az ily jog megsértése — eredeti lényege szerint — mindenki ellen — contra quemcumque — ad is védelmet, vagyis a dologi jogok eredeti lényege szerint, az abszolút védelem is kiegészíti azoknak fogalmát.¹

Csak hogy azért a forgalmi szükségletek s más okok is azon változást, illetőleg módosítást eredményezték, hogy bizonyos körben, valóságos dologi jogoktól is megvonatik az abszolút védelem, pl. szolgálhatnak a kereskedelmi üzlet körében eladott, vagy elzálogosított és átadott áruk és más ingók, vagy — ezen korlátozás nélkül is általában — eladott, vagy elzálogosított és átadott bemutatóra szóló és forgatható értékpapírok, amelyekre nézve a jóhiszemű szerzővel szemben az esetleg fenállott és megsértett korábbi dologi jogok nem érvényesíthetők;² másfelől viszont némely kötelmi jognak megadatik az abszolút védelem, ilyenek a telekkönyvben bejegyzett némely kötelmi jogok, pl. az elővételi vagy bérleti s haszonbérleti jog; ezért nem lehet ma már az abszolút és relatív védelmet a dologi és kötelmi jogokat megkülönböztető lényeges ismertető vonásként felfogni, habár kétségtelen, hogy az abszolút védelem lényegileg mégis a dologi jogok természetéhez tartozik, s az abszolút védelmet nyert kötelmi jogok ez által éppen csak dologi hatályt nyernek.³

¹ L. különösen Fuchs: Dinglichkeit i. m. 3. §.; Katona: A dologi jogok fogalma. *Jogt. Közl.* 1895. évi 15. sz., új irányként közli ezen felfogást, a mi felett Zsögöd: Fejezetek i. m. 305. l. §§. jegyz. csodálkozását fejezi ki; l. különben e részben is még Zsögöd i. m. 304. s köv. l., a hol a tulajdonjogról, mint a dologi jogok ezen legteljesebb intézményéről említi, hogy itt jogviszonyról beszélnek a jogosult és a dolog között, mintha az ember és a dolog között tenne törvényt, holott a jogosult és a többi emberek között tesz törvényt. — Regelsberger i. m. 200. l. 12. jegyz. Fuchssal szemben nem tartja képtelenségnek, szemléltetés céljából, a jogosult és a dolog közötti viszonyról beszélni.

² 1875: XXXVII. tcz. 299. s 300. §§., a melyek azonban nemcsak azt mondják ki, hogy nincs kereseti joga a tulajdonosnak a jóhiszemű szerző ellen, hanem azt is kimondják, hogy a jóhiszemű vevővel szemben a tulajdonosnak tulajdonjoga megszűnik. L. e részben Nagy i. m. II. k. 118. s köv. l.; valóságban azonban az eladóval szemben, ha ez nem jóhiszemű szerző, nem szűnik meg ezen jog, s ha a dolog véletlenül visszakérül hozzá, vindikálható is lenne. L. különben Sággy i. m. 53. s köv. l.; Zsögöd i. m. 141. s köv. l. — Ugyanigy az osztr. polg. törvénykönyv 367. §., mely nem ad rei vindicatiót a jóhiszemű szerző ellen; így a mi joggyakorlatunk.

³ Így Vavrik Béla a magyar polg. törvénykönyv kodifikáló bizottságában az elővételi jogra nézve egyezőleg Imling előterjesztésével; Jegyzőkönyvek i. m. I. füz. 112., 114. s 116. s köv. l.; ellenkezőleg Lányi u. o. 113. l. — Hasenöhr i. m. 17. s köv. l. belső és lényegbe vágó ellentmondást lát az abszolút védelem és a kötelmi jog között, azért neki is dologi jog a bejegyzett elővételi jog, holott a dologi jogok intézményei és ezen, vagy pl. a haszonbérlet természete közötti különbség azonnal szembetűnő, s az nincs kizárva, hogy a dologi jog a vele járó védelmet kölcsönözhesse bizonyos körülmények és feltételek között valamely kötelmi jogi intézménynek, mely azért lényegében nem változtatja meg kötelmi jellegét; azért nem lehet oly nagy súlyt fektetni azon rég tisztázott tényre, mint pl. Szladits Károly. Dologi és kötelmi jog.

Mert a kötelmi jognak lényege éppen abban áll, hogy a jogosított személy, meghatározott egy, vagy több személylyel áll oly jogviszonyban, amelynek alapján az utóbbiak a jogosított részére, vagy reá való tekintettel valamely szolgáltatásra vannak kötelezve; vagyis míg a dologi jogoknál a jogosított személyen kívül álló minden más személy részére azon negatív kötelezettség áll fen, hogy a jogosultat jogának gyakorlásában ne akadályozza, addig itt közvetlenül, vagy közvetve meghatározott személyek részére áll fen a kötelezettség arra nézve, hogy valamit tegyenek, vagy ne tegyenek.

(Bef. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A részvényfelpénz megadóztatása.

Pénzügyeink köreiben nagy örömmel fogadták a legfőbb pénzügyi birói hatóságnak váratlan nézetváltoztatását, melyet a részvénytársasági alaptőkefelemeléseknél előforduló felpénzbevételek megadóztatásának kérdésében tanusított és melyet a közigazgatási bíróság 1. számú döntvényében (pénzügyi osztály) juttatott kifejezésre.

E döntvény azon kérdésre, hogy a részvénytársaságok új részvényeinek kibocsátásánál névértéken felül befolyt és tartalékalapba helyezett összeg a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója alá vonható-e, teljes-ülési határozattal tagadólag válaszol és ezen döntésével súlyos adóteherrel mentesítette az alaptőkéjüket felemelő részvénytársaságokat.

Váratlan a közigazgatási bíróság határozata, mert ellenkezik a pénzügyi közigazgatási bíróságnak az 1874. évi XXIV. tcz. életbeléptetése óta állandóan követett, többször kifejezésre juttatott és 1886. év óta ugyancsak teljes-ülési határozaton (30. számú döntvény) nyugvó gyakorlatával és egyszersmind ellentétes az adókövető, valamint az adófelszólamlási bizottságok végzéseivel, vagyis oly adóforumok intézkedéseivel, kiknek nem vetik szemükre, hogy a kiméletlen fiskalizmus követelményeit az igazságosságnak és méltányosságnak fölébe helyezik.

A részvénytőkéjüket felemelő részvénytársaságok a felpénznek a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adójával — röviden vállalati adóval — való megrovását nyugodtan elviselték, dacára annak, hogy a 10%-os adótétel a jövedelmi és más pótdadókval együtt a felpénz bevételeknek majdnem $\frac{1}{5}$ részét (Budapesten 18%-át) felémésztette.

A pénzügyi közeg nagy előszeretettel, sőt mondhatnám kizárólagosan a töfelemelésnek a felpénzes új részvények kibocsátásával járó módját választották, noha más eljárással az egész tökefelemelési műveletet a vállalati adó alól teljesen kivonhatták volna.

Az illetékes pénzügyi közegek állandó gyakorlata azt eredményezte, hogy a kérdés nagy vagyoni hordereje dacára már meg sem felebbezték az adófelszólamlási bizottság idevonatkozó végzését és még a csekély számú felebbezőket is inkább az adóügyi eljárás költségmentessége, mint a kedvező eredmény reménye biztatta.

Az 1. számú döntvény gazdasági és financiaipolitikai szempontból feltétlenül káros és jogi megokolásában is helytelen nézetet juttatott érvényre és végét vetette az eddigi helyes gyakorlatnak.

A kérdés különben nem új. A közelmúltban nagy eszmeharcot keltett Németországban, mely alkalommal a

Jogt. Közl. 1895. évi 42. sz., hogy az abszolút védelem nem található kizárólag csak a dologi jogoknál, miután van a dologi és kötelmi jogok között még más megkülönböztető vonás is.

kereskedelmi jogtudósok igen eltérő nézeteket vallottak, ami könnyen érthetővé válik, ha megfontoljuk, hogy a kérdés jogász érdekeségét még felülmúlja annak gyakorlati jelentősége. Minden egyes eldöntendő esetben nagy összegek forogtak kockán.

A vita eldőlt annak megfejtésével, vajon az új részvény-névértékekkel együtt befizetett felpénzösszeg üzleti jövedelmet képez-e vagy sem. Ha igenlően oldjuk meg a kérdést, a vállalati adó az 1874. évi XXIV. tcz. 1. §-a értelmében kivetendő, míg tagadó válasz esetén a felpénz adómentes-sége logikailag következik.

A közigazgatási bíróság ezen utóbbi irányban történt döntését a következőkben kísérti megindokolni:

A kereskedelmi törvény 150. §. 5. pontja és a 156. §. egyaránt betétnek tekintti a részvényesek által a társaság vagyonába bocsátott értékeket, tekintet nélkül arra, vajon ezen érték az alaptőke nagyobbitására fordított-e vagy a tartalékalapba helyeztetik. A tartalékalap és alaptőke azonos jogi elbírálását bizonyítja továbbá azon körülmény, hogy a tartalékalap az alaptőkéhez hasonlóan a tartozási rovatban könyveltetik; a társaság feloszlásakor ugyancsak az alaptőke sorsára jut, miután a részvényesek között egyenlően felosztandó. A részvénytársaság a kereskedelmi törvény 147. §-ának imperativ rendelkezése folytán csakis egyenértékű részvényekkel birhat és így az új részvények is csak oly névértékűek lehetnek, mint a régiek. Ha pedig a régi részvény névértékénél többet ér, ezen többletérték az új részvénytől csak a felpénzzel helyettesíthető. Ennek folytán a felpénz befizetés csak olyan befizetés, mint az alaptőke befizetése. A felpénz pedig nem egyéb, mint egyenértékű amaz érték-többletnek, mely a részvény névleges és tényleges értéke között mutatkozik.

Ez érvek czáfolatukat önmagukban rejtik.

A kereskedelmi törvény 150. §-ának 5. pontja és a 156. §-a még említésbe sem kerülhet.

E törvényszakaszokban nem az új részvénykibocsátások esete szabályoztatik, hanem bennük intézkedések foglaltatnak azon részvénytársasági alakulásokra, midőn a részvényesek egy része az alaptőkéhez nem készpénzbeli betéttel (egy gyárral, egy üzlettel vagy más ingatlannal) járul, mely esetekben is a nem készpénzbeli betét pénzértéke megállapítandó, a betevőknek pedig a betét ellenértékéül névértékben részvények adandók.

Az ilyen vagyonátengedés betéti jellegét senkisé megtagadja. Azonban érthetetlen, hogy lehet a felpénz jogi természetét megvilágítani oly intézményekkel, melyek vele semmi vonatkozásban nem állanak.

De ha már minden áron analogiát keresünk a kereskedelmi törvény 150. §-ának 5. pontjában szabályozott nem készpénzbeli betét és az agióval kiadott új részvények esetei között, úgy az ebből levont következtetések is az 1. számú döntvénynek ellene szólnak.

Mert hasonlatosság a két eset között csak akkor mutatkozik, ha a nem készpénzbeli betét értéke a készpénzre átszámított és részvények ellenében átengedett értéket felülhaladja, vagyis, midőn a nem készpénzbeli érték alacsonyan becsültetett meg. Az átvételi értékkel szemben mutatkozó többletérték hasonló a felpénzben kifejezett új részvény többletértékéhez.

Ezen értékszorodás a nem készpénzbeli vagyonbetét-nél, pl. egy ingatlannál, ennek továbbadásakor tűnik ki; de mutatkozhatik oly uton is, hogy az ingatlan által nyújtott hozadék az előre várt hozadéknál nagyobb, ami az ingatlan értékére visszahat és azt megnagyobbitja.

Az ily módon előálló értéktöbblet adóköteles üzleti jövedelmet képez, dacára annak, hogy már megvolt azon időpontban, midőn az ingatlan a részvénytársaság tulajdonába átment. Az adómegállapítás szempontjából közömbös,

hogy a többletérték a tartalékalapba helyeztetett-e vagy pedig a részvényesek között felosztásra került-e.

Ha pedig az ingatlan a remélnél nagyobb hozadékot nyújt, az ingatlan becsértéke eo ipso feljebb száll és reális üzletkezelés mellett a mérlegbe felemelt becsérték veendő. Ily módon is az üzleti nyereség megnagyobbodik és természeténél fogva adóköteles.

A közigazgatási bíróság által álláspontjának igazolására felemlített körülmény, hogy a tartalékalap, hasonlóan az alaptőkéhez, a tartozási rovatban könyveltetik, sem bizonyítja azt, hogy a tartalékalapba helyezett felpénzösszegek nem képeznek üzleti jövedelmet. Hiszen az évi nyereséget is a tartozik rovatban kell előtüntetni, a tartalékalap pedig törvényi rendelkezésnél fogva szerepel a tartozások között. Mindez azonban könyvelési művelet és nem nyújt tájékoztatást a tartalékalap miséjére vonatkozólag. Valamint nem lehet bizonyítékul felhozni azt sem, hogy a társaság feloszlásakor a tartalékalap az összes társasági vagyonnal, tehát az alaptőkével együtt osztatik fel, amint hogy ugyanez történik az utolsó évi üzleti nyereséggel is.

A közigazgatási bíróság is emez érvt különben ugy látszik csak azért említi, hogy reá mutasson a pénzügyi közigazgatási bíróság 1886. évi 30. számú döntvényének e pontban kétségtelenül elhibázott indokolására.

E döntvény indokolásának egyik pontja az, hogy a felpénznek jövedelmi és nem üzleti tőkejellege kitűnik abból is, hogy a felpénzre az új részvények vásárlói igényt nem tarthatnak, miután befektetett tőkepénz gyanánt csupán csak a részvények névszerinti értéke erejéig befizetett összeg szerepel.

Kétségtelen, hogy a részvényes a társaság feloszlásakor a felpénzképen befizetett összeget, amennyiben ez még a társaság vagyonában megvan, épügy követelheti, mint az alaptőkét. Ezen jogszabály azonban ép oly kevésbé bizonyítja a felpénz jövedelmi természetét, mint annak ellenkezőjét.

Közelebb járnak a tárgyhoz az ezután felhozott érvek, noha azok határozatlan formulázása folytán a lényeg bennök csak elburkoltan jelentkezik.

Azon részvényes, ki új betétjével az alaptőke felemeléséhez járul, egy új részvényt kap. Az új részvény birtoka ép annyi jogot ad és a társasági vagyonból és jövedelemből ugyanannyi részesedést nyújt, mint a régi részvény. Ha pedig a régi részvény értéke a részvénytársasági jó üzletmenet vagy pedig a társasági vagyon szaporodásánál fogva a névértékét felülhaladja, akkor az új részvény értéke is a régi részvény forgalmi és nem annak névértékével lesz egyenlő. Ámde a kereskedelmi törvény 147. §-a folytán, mely a részvények egyenlő névértékét írja elő, az új részvényeknek is a régiek névértékével kell birniok. A létező többlet-értéket a társaság felpénzben fizetteti be magának. Ilyenképen az új részvényekre való befizetés elszámolási művelettel két részre osztatik, a névérték összegéig való befizetések az alaptőke gyarapítására szolgálnak, míg a többlet, vagyis a felpénz, a tartalékalapba tétetik.

E különbség azonban csak az elkönyvelésben mutatkozik. A felpénz a részvényes részéről ép oly czállal és rendeltetéssel fizettetik be, mint az alaptőke gyarapítására szánt összeg. Különben is a tartalékalap az alaptőkéhez hasonlóan kezeltetik és gyümölcsöztetik és az üzletkezelés szempontjából az alaptőkével rendszerint azonos rendeltetésű.

Helytelen tehát, mondják a felpénz adómentességének pártolói, ezen tartalékalapba helyezett összeget, mely semmi-ben sem különbözik az alaptőke növelésére fordított befizetésektől, vállalati adó alá vonni. Hiszen ezen összegeket a részvényesek csak az imént fizették be, ezen összegek az üzletkezelés céljaira nem fordítottak és sem a társaságnak közvetlenül, sem a részvényeseknek közvetve egy árva fillér hasznát sem hajtottak. E felpénz nem a vállalat céljait

képező üzleti működés eredménye, hanem a részvényesek által betétfelemelési célzattal befizetett összeg.

A pénzügyi hatóságok régi gyakorlatának igaztalanságát azon körülménnyel is megkísérelték bizonyítani, hogy fel-említik, miszerint az üzleti világ általános felfogása sem tekinti az ilyen felpénzbevételeket üzleti jövedelmeknek. Egy részvénytársasági igazgatóság sem vont le a felpénzbevételekből ön maga részére tantiemeket, daczára annak, hogy a jövedelemből százalékos jutalék megilleti. Az üzleti világ is csak azon értéki többleteket tekinti üzleti jövedelemnek, melyeket a rendes üzem a költségek és veszteségek levonása után nyújt.

De akik így érvelnek, teljesen félreismerik a részvénytársaság jogi helyzetét és megfelelkeznek azon jogi különbségről, melyet a kereskedelmi jog a kereskedelmi társaságok között megteremt és mely a közkereseti társaságot a részvénytársaságtól élesen elválasztja.

A kereskedelmi törvény 147. §-a egész határozottsággal kimondja, hogy a részvénytársaság azon társaság, mely... részvényekből álló alaptőkével alakul. A részvénytársaság alanya tehát az alaptőke, a társaság az alaptőkében él. A részvényesek physikai személye a társaság megalakulása-kor megszűnik; helyettük új jogi személy alakul. Az új jogi személy pedig nem a részvényesek összege többé, hanem a betétek összegében, az alaptőkében jelenik meg.

Ezt kell alapul venni a felpénz jogi természetének elbírálásánál és tekintettel arra, hogy a vállalati adó nem a részvényes, hanem a vállalat üzleti jövedelmét terheli, a részvénytársaság és nem a részvényes szempontjából kell kiindulni.

A részvényes álláspontjából kiindulva tényleg nincs is különbség az új részvény névértékéig befizetett összeg és a felpénz között. A részvényes mindkét összeget egyaránt a társaságnak fizeti és ezen új betétjével a társasági vagyont nem a részvény névleges értékei összegével, hanem azok tényleges értékével akarja megnagyobbítani.

Azonban a felpénz sajátos természete nyomban feltűnik, ha a tőkefelemelés műveletét a társaság szempontjából vizsgáljuk. Alaptőkéje felemelésével teljesen azonos műveletet végez a társaság, ha egy új fióktársaságot alapít, melynek alaptőkéje annyi volna, mint amennyivel saját alaptőkéjét felemelni akarná.

Nagyobb pénzintézeteink egyik legjövedelmezőbb üzletágát képezi új részvénytársaságok alakítása oly céllal, hogy az új vállalat részvényeit névértéken felül bocsáthassák piacra és a többletet, vagyis a felpénzt üzleti nyereségként megtarthassák. Teljesen azonos, akár saját új részvényeit, akár pedig egy általa alakított társaság részvényeit bocsátja a részvénytársaság felpénzzel áruba. A tőkefelemelés ép oly üzleti vállalkozás, mint az új vállalat alakítása és mindkettőnél eredményességük a felpénz nagyságában jut kifejezésre.

Az alapításoknál az anyatársaság jövedelmét fogja a felpénzbevétel képezni, mely tehát az alapítási művelet nyújtotta jövedelem; míg a tőkefelemeléseknél a tőkefelemelési művelet jövedelme a felpénzbevétel. A tőkefelemelés üzleti működés, az általa eredményezett haszon üzleti haszon lesz.

Teljesen megfelel ezen nézet a kereskedelmi törvény álláspontjának, mely a részvénytársaságot az alaptőkében látja megtestesítve és mindazt üzleti jövedelemnek tekinti, ami a társaság vagyonában az alaptőkét meghaladóan megvan. Az egész tartalékalap, bárhogyan keletkezett legyen is, üzleti jövedelemből keletkezett.

Álláspontom igazolására felemlitem, hogy a német kereskedelmi törvény 185. b) §. (2.) a felpénzbevételt határozottan jövedelemnek (Gewinn) nevezi.

Az agióbevételek megadóztatását a közzgazdasági szempont még a jogászinál is fokozottabb mérvben követeli.

A felpénzben, tekintessék ez üzleti jövedelemnek vagy

sem, minden esetben gazdasági vagyonerő jut kifejezésre. Felpénzzel csak gazdaságilag jól prosperáló társaság bocsáthatja ki új részvényeit. Az agio melletti részvénykibocsátás az illető társaság adóképeségének külső jele. Előfordul ugyan az is, hogy az agiotage a spekuláció következménye és hogy a nagy felpénzbevétel a közönség csalárd félrevezetésének eredménye. Markans példákat látunk erre az 1873. évi tőzsdekrisist megelőző alapításoknál, ahol kizárólag a spekuláció folytán sikerült nagy felpénz mellett értéktelen részvényeket vásárra vinni. Ily esetben a felpénz merőben játékszerű haszon lévén, megadóztatása kettőzött mértékben kívánatos.

Most, midőn gazdasági életünk általános pangása daczára nagyobb pénzintézeteink folytonos fellendülését látjuk, indokoltan őket kivételes adókedvezményekben részesíteni.

De nemcsak gazdaságilag helytelen, jogászilag tarthatatlan az 1. számú döntvény, hanem egyenesen törvényellenes, mert az 1874. évi XXIV. tcz. 4. §-a taxative felsorolja azon összegeket, melyek a megadóztatás előtt a nyers jövedelemből levonandók és határozottan megjelöli azon, a tartalékalapba helyezendő összegeket, melyek adómentesek; a felpénzbevételekből önkéntessen alakított tartalékalapot az idézett törvényszakasz pedig nem említi.

Az 1. számú döntvény nagy jövedelemtől fosztja meg az államkincstárt, mely különösen a gazdasági fellendülés korában válik majd érezhetővé. (Csak egy budapesti bankintézet javára ezen döntvény folytán 150,000 forint adót irtak le.)

Az egyenes adók közeli reformjánál majd alkalom nyílik e döntvény káros hatását megszüntetni.

Dr. Böszörményi Oszkár,
budapesti ügyvéd.

Az ügyészség pénzkezeléséről.

Tudatában vagyok annak, hogy a bíróság és ügyészség kezelését illető mindennemű újítás meglehetősen ellenszenves. Ezen nem lehet csodálkozni, hisz a kezelés tekintetében a bíróságok szervezése óta már annyi kísérletezés történt, hogy nem szívesen hagyjuk el a megszokott régít, habár annak hiányairól egyben-másban meg is győződünk. De ha valakinek alkalma volt a kir. ügyészségek gazdasági, helyesebben pénzkezelését végig élvezni, az bizonyára igazat fog adni jelen felszólalásomnak, mert a jelenlegi kezelési rendszer mellett, az ügyész napi tevékenységének legalább is egyharmad része, pénzkezelés, elnaplózás, számadások, uti naplók felülvizsgálata, és több hasonló, magasabb képzettséget éppen nem igénylő munkára pazaroltatik el.

Nem akarok a pénzkezeléssel járó mindenféle kellemetlenségekről beszélni. Aki valaha hivatalos pénzt kezel, az tudja jól, hogy mennyi bajjal és gonddal jár ez, de felszólalásom indokolása céljából vegyük vizsgálat alá, hányféle pénzt kezel a kir. ügyész. Kezel bűnvádi, iroda, utazási és szolgáruha-átalányt, kezeli a pénzbüntetést, a rab-munka keresményt, — hogy a többi apróságokról ne is beszéljek, — kezel tehát hatféle pénzt, vezet hatféle számadást! Igaz ugyan, hogy ezen számadások vezetésénél segítségére van a fogházfelügyelő, esetleg az irnok, de a teljes erkölcsi és vagyoni felelősség mégis csak őt terheli.

De vajon feltétlenül szükséges-e, hogy az ügyész, aki amugy is rendkívüli felelősséggel járó hivatást teljesít, idejét pénzkezelésre és számadások vezetésére pazarolja?

Szerény nézetem szerint ezen igen könnyen lehetne segíteni, s a mellett megszűnnék azon visszás állapot is, hogy az ügyész a maga sáfarkodásáról csak félvényként számol, és hogy a netaláni tévedések és hiányok csak félév múlva vétetnek észre.

Minden ügyészségnél van fogházfelügyelő, van irnok,

és altiszti ranggal bíró őrmester. Bizassék tehát meg a pénzkezeléssel a fogházfelügyelő, s ellenőrként adassék melléje az altiszti ranggal bíró őrmester, esetleg az irnokok egyike. Hogy pedig az ellenőrzés könnyebben keresztül vihető legyen, köteleztessenek a kezelők, a számadásaikról vezetett naplókat a vonatkozó okmányokkal együtt, az adóhivataloknak megfelelően, minden hónapban a miniszteri számvevőséghez felküldeni. Ezzel szemben tétessék az ügyész kötelességévé a felügyeleti jog, nevezetesen a pénztárnak havonkénti rovincsolása, így a pénzkezelés szímbavehető megterhelhetésével nem járna, amellet az erkölcsi és vagyoni felelősség csakis másodsorban, felügyeleti jogának elmulasztásából kifolyólag terhelhetné, másrészt pedig azon időt, melyet eddig a kezelésre pazarolt, hivatásának megfelelő munka végzésére fordíthatná. Ezen mód mellett a pénzkezelés biztonsága sem lesz veszélyeztetve, sőt a havonként történő számadás által, az esetleges hiányok és tévedések sokkal előbb megoldást nyernének.

A felvetett eszme keresztül vezethetősége céljából szükségesnek vélném, hogy a pénzkezelést eszközölő fogházfelügyelők, és az ellenőri szerepet játszó altiszt fogház-őrmesterek, esetleg irnokok, az adótiszteknek megfelelően, fizetésük kétharmadáig terjedő tisztí biztositékot tegyenek, annak elérésére pedig, hogy minden tekintetben megbízható fogházfelügyelőkre tegyen szert az igazságszolgáltatás, alkalmas eszköznek látszik az, miszerint a fogházfelügyelők összlétszámának fele a X. fizetési osztályba soroztassák, az ellenőrködő őrmesterek pedig a megfelelő szolgálati pótlékban részesíttessenek. Ezen ujtás az államnak oly csekély mérvű megterhelhetésével járna, hogy az, az ügyészeknek nagyobb mérvű szakszerű munkálkodásában bőségesen meghozná a maga kamatait.

Ami az altiszteknek ellenőrként való alkalmaztatását illeti, ez sem képezne ujtást. Ugy a fogyasztási adóhivataloknál, mint az állami hidak jövedelmei kezelésénél minden napos altiszteknek, nem ellenőr, de pénzkezelőkénti alkalmazása, pedig azok nagyobb összegeket kezelnek, mint amilyen az ügyészségnél megfordul, hol az átalányok csak részletekben vétetnek fel, egyéb pénzekre vonatkozólag pedig az adóhivatalba való beszállítás kötelezőleg el van rendelve.

Lehetnek mindenesetre aggályok a terv keresztül vihetősege és a kellő ellenőrizés szempontjából, de véleményem szerint, ha az arra hivatott tényezők megfontolás tárgyává teszik az általam szönyegre hozott tervet, úgy bizonyára módot fognak találni az esetleges aggályok eloszlatására is.

B-r J-d.

Különfélék.

— A telekkönyvi betétszerkesztési munkálatoknak kiterjedtebb mérvben történt folyamatba tétele, valamint a telekkönyvi átalakítási munkák gyorsítása 1899-ben a telekkönyvi szakdíjnokoknak nagyobb mérvben való alkalmazását teszi szükségessé, ami 39,404 frt több kiadást okoz a folyó év előirányzatához képest. A telekkönyvi átalány összesen 55,000 frttal emeltetett az 1899-iki költségvetésben.

— Helyi előléptetés. 1899-re hat törvényszéki bírónak kir. táblai bírói cím és jelleggel való felruházása van a költségvetésbe felvéve. 21 bíró a VIII. fizetési osztályból a VII-ikbe fog előlépni.

— Előfizetési felhívás. «A magyar büntetőjog kézikönyve» cím alatt legközelebb megjelenendő műre, melyet nemcsak a tanuló ifjuság, hanem a gyakorlat emberei is — mint hiszem — haszonnal lapozgathatnak. A mű már sajtó alatt van és egy kötetben körülbelül 50 iv terjedelmű (közép 8-adrét) lesz; az 1878. évi V. tcz. egész anyagát átfoglalja; jóval nagyobb felét a műnek az egyes bűncselekmények tényálladékanak tudományos és gyakorlati kifejtése képezi. A függelékben közölve lesz maga az 1878: V. tcz. is szó szerinti szövegben s egész terjedelemben. A mű előfizetési

ára 5 frt 50 kr., a bolti ár magasabb lesz. Az igen t. előfizetők, illetőleg ivtartók kéretnek az előfizetési ívet a pénzzel együtt alulírottaknál mielőbb, de legkésőbb október hó végéig beküldeni. Különös kívánságra a mű postai utánvét mellett is elküldetik.

Dr. Werner E. R.

ny. r. jogtanár a kolozsvári m. kir. egyetemén

A szakközönség kétségkívül örömmel fogadja a büntetőjog régi munkásának kézikönyvét. Az új nemzedék kevésbé ismeri működését. De a ki a szaklapok hetvenes és nyolcvanas évfolyamait lapozza, az Werner Rezső számos igen jeles dolgozatával találkozik.

— A ki jogtalanul homokot bányász, az nem mezőrendőri kihágást, hanem a Btk. 421. §-ába ütköző vétséget követ el. A budapesti VI. kerületi előjáróság mint elsőfoku mezőrendőri hatóság mezőrendőri kihágással vádolt B. Lajos ügyében 1895. évi szeptember hó 17-én 3789. szám alatt hozott ítéletében B. Lajos az 1897: XII. tcz. 94. §-ának d) pontjába ütköző kihágás miatt ugyanezen tcz. és §. alapján 50 frt pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetén pedig öt napi elzárással büntetetik stb. Köteles egyuttal marasztalt az okozott 7 frtnyi kárt is 15 napon belül különben végrehajtás terhe alatt megfizetni; köteles továbbá vádlott a VI. ker. kisiparos-telep 135. sz. előtt jogtalanul ásott gödröt szintén 15 napon belül jó minőségű földdel feltölteni. *Indokok:* Vádlott tagadásával szemben két tanu hitelt érdemlőleg beigazolta, hogy a kisiparos-telep 135. számú ház előtti uton a gödröt tényleg vádlott ásatta s onnét a homokot az általa épített házhoz felhasználta, ennél fogva vádlott a fenti ítéletben marasztalando volt.

Budapest székesfőváros közigazgatási bizottsága 1895. évi december hó 9-én 194. számú alatt hozott határozatában:

A VI. ker. előjáróságnak ... ítéletét ... felülvizsgálat alá vevén, azt indokainál fogva másodfokban helybenhagyja és erről a VI. ker. előjáróságot ... további törvényszerű eljárás végett értesíteni rendeli.

A földmívelésügyi m. kir. miniszter 1897. évi november hó 12-én 59,890 szám alatt az igazságügyminiszterrel egyetértőleg hozott ítéletében az alsóbbfoku ítéleteket hatáskör hiánya miatt megsemmisítette és elrendelte, hogy az iratok a fenforogni látszó s az 1878. évi V. tcz. 431. §-ába ütköző vétség elbírálása végett az illetékes kir. járásbíróshoz áttétessenek. *Indokok:* Az iratok tanúsága szerint B. Lajos budapesti lakos azzal van terhelve, hogy a székesfőváros egy névtelen utcáján homokot bányászott s azt saját céljaira felhasználta s ez által a panaszos székesfővárosnak 7 frt értékű kárt okozott.

Ezen cselekmény az 1894. évi XII. tcz. 94. §-ának d) pontjába ütköző és a «mezei közös dülő-utak» megrongálása által elkövetett mezőrendőri kihágásnak nem minősíthető, de nem minősíthető az 1890. évi I. tcz. 125. §-ába ütköző utrendőri kihágásnak sem, mert a főváros területén előforduló utrendőri kihágásokra nézve az 1890. évi I. tcz. 158. §-a alapján alkotandó szabályrendelet még megalkotva és életbe léptetve nem lett és mert ezen törvény 125. §-a a főváros utcáira a 156. §. második pontja által sem lett hatályba léptetve.

Ellenben a panaszott cselekmény a Btk. 421. §-ába ütköző vagyronrongálás ismerveivel bír, mely törvényszakas szerint az, aki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja és ezáltal 5 frtot meghaladó kárt okoz, az említett tulajdon elleni vétséget elköveti.

Mint hogy pedig a «másnak ingatlan vagyona» alatt nemcsak a magántulajdonban levő, hanem a közhasználatban álló és valamely hatóság vagy állam tulajdonát képező utak és utcák is értendők, ennél fogva az, aki a székesfőváros valamely utcai területén jogtalanul gödröt ás és az ásott gödrből a homokanyagot használatra elviszi, tehát a főváros tulajdonát képező ingatlant megrongálja, annak cselekménye, ha az okozott kár az 5 frtot meghaladja, a Btk. 421. §-ába ütköző vétséget, ha pedig az okozott kár az 5 frtot felül nem mulja, a Btk. 127. §-ába ütköző kihágást követi el, mely cselekmények az 1880. évi XXXVII. tcz. 40. §-ának 1. és 5. pontja értelmében a kir. járásbíróshoz hatáskörébe utaltattak, mindezeknél fogva az alsóbb foku ítéleteket megsemmisíteni és elrendelni kellett, hogy az ügyiratok az illetékes kir. járásbíróshoz áttétessenek. Δ

— Bünvádi eljárás alatt állott elmebetegkel bocsátásánál követendő eljárás tárgyában a belügyminiszter a következő rendeletet bocsátotta ki: A bünvádi eljárás

alatt állott elmebetegeknek elmeegógyintézetekben való tartása tárgyában, mult évi 94,293. szám alatt kelt rendeletem kapcsán, értesitem a törvényhatóságot, hogy a szóban levő elmebetegeknek elbocsátását, azon esetben, ha állapotuk a közveszélyesség jellegét elvesztette, vagy kétségtelen biztosíték nyújtatik arra nézve, hogy továbbápoltatásuk a közbiztonsági szabályok szigorú betartása és kellő orvosi ellenőrzés mellett keresztülvihető, lehetővé tenni óhajtom már csak azon szempontból is, hogy az elmebetegek jogvédelme semmi tekintetben korlátozást ne szenvedjen és ez okból elhatároztam, hogy valahányszor ily elmebeteg elbocsátásának kérdése merült fel, a helyszínen egy ezen célra kirendelt állandó bizottság, az illető elmebeteg tényleges megvizsgálása mellett határozzon és azon esetben, ha egyértelmű határozat hozható nem volna, az összes iratok döntés végett hozzám terjesztendők fel. Ennélfogva felhívom a törvényhatóságot, hogy valahányszor a törvényhatósága területén létező kórházak valamelyikéből ily elmebetegnek elbocsátása szándékoltatik, ezen körülményt a bizottság kirendelése céljából ide előzetesen jelentse fel. Budapesten, 1898 augusztus hó 5-én.

— **A Btk. 353. §-ához.** A *Jogt. Közl.* 32. számában felvetett azon kérdésre, vajon a Btk. 353. §-ának 1. pontja alkalmazható-e, ha a zsaroló nem gyilkossággal vagy súlyos testi sértéssel, hanem szándékos emberöléssel fenyeget, válaszom az, hogy szándékos emberöléssel — nézetem szerint — fenyegetni nem lehet. A ki zsarolási célzattal valakit élete kioltásával fenyeget és e tettet azután végre is hajtja, az a gyilkosság és nem a szándékos emberölés bűntettében lesz bűnös, mert feltételezendő, hogy ölési szándékát előre megfontolta és így e bűncselekmény elkövetésével való fenyegetése csak gyilkossággal való fenyegetés lehetett. Csupán ez lehet oka annak, a miért nem említi a Btk. fenti szakaszában a szándékos emberöléssel való fenyegetést is. Támogatja e véleményemet a Kbt. 41. §-a, mely a közcsend elleni kihágásoknál a szándékos emberöléssel való fenyegetésről szintén nem tesz említést. *Dr. W. L.*

— **120% kamat.** Egyik járásbiróságunk 1873-ban 710 frt kölcsöntökének 1871 január 1-től járó 120% kikötött kamatoknak és perköltségnek 8 nap alatti megfizetésére kötelezi alperest. Felperes ezen makacssági ítéletet 25 év múlva (f. é. augusztus havában) kézbesíteti alperesnek, kinek tartozása 23,714 frtot tenne ki, mire alperes felebbezéssel él.

Egyik olvasónk közli ez esetet, felvetvén a kérdést, vajon ezen ítélet elleni jogorvoslat esetén mely törvényt alkalmazza a felsőbiróság? Elévült-e a kamat 1871-dik év óta?

— **A m. kir. közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.** Kiskoruak gyámjának és gondnokoltak gondnokának a legtöbb adót fizető községi képviselő-testületi tagok névjegyzékének összeállításánál nincsen joga ahhoz, hogy javára a kiskoruak, illetőleg gondnokoltak adója együttesen beszámíttassék; hanem a kiskoruak, illetőleg gondnokoltak mindegyikére külön-külön eső adóösszeg vehető csak figyelembe a gyám, illetőleg gondnok virilis jogának elbírálásánál. (1898. évi 613. K. sz.)

Ha az állami adó, melynek arányában a községi adó ki-vetettik, helyesbítettett, vagy egészben leiratott, a községi adó is helyesbítendő avagy leirandó, illetőleg visszatérítendő. A tényleg és az állami adó törlesztésének bejelentéseig jog-szerűen kivetett és előírva volt községi adó visszafizetésénél kamatfizetés általi kártalanítás, valamint az annak idején esetleg felmerült behajtási költségek megtérítése sem követel-hető. (1898. évi 670. K. sz.)

Bányamunkások gazdai hatalom alatt állóknak nem lévén tekinthetők, a községi választók névjegyzékébe felvehetők. (1898. évi 729. K. sz.)

— **A telekkönyv pótlásának forrásául még a betét-szerkesztési munkát, illetve a szerkesztés tárgyát képezett vonatkozó betéttervek is szolgálhatnak.** Az igazságügyminiszter egy adott eset alkalmából kijelentette, hogy az 1880. évi XLVI. tcz. 1. §-ának pontja értelmében a telekkönyvek pótlásának forrásául az 1880 június 26-áról kelt 18,058. számú I. M. rendelet 3. §-ában 1—5. alatt felsoroltakon felül — ha az illető községben betétszerkesztés volt — még a betétszerkesztési munkát, illetve a szerkesztés tárgyát képezett vonatkozó betéttervek is szolgálhatnak. (40,399/1898. I. M. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **A szóbeliség meghonosodása** Ausztriában sok nehézséggel jár. A jogi lapok panaszkodnak, hogy a bírák nem engedik meg az ügyvédeknek, hogy a jogi kérdésekre kiterjeszkedjenek és tisztán a bizonyítási kérdésekre szorítják a plaidoyert. Másrészt hozzák a szaklapok azt a panaszt is, hogy a napilapok részleges közléseket hoznak az egyes perekről, melyek a jogkérdés diskussióját éppen nem mozdítják elő, ellenben indiskrétiót képeznek a felekkel szemben. Ezzel kapcsolatban a szaklapok felszólítják az ügyvédeket, hogy ne adjanak senkinek közléseket a tárgyalás előtt. Látható ezekből, hogy az állapotok sok tekintetben analógiát mutatnak a mi állapotainkkal.

— **A német jogászyűlés** a napokban Posenben tartotta összejevetelét. Daczára, hogy e város nagyon távol keletre esik és vidéke kietlen: a jogászyűlés mégis jól sikerült. A német jogászok egy kis politikai hódító utat tettek a németesedő lengyelek közé. A jogászyűlés tárgyalásaira visszatérünk. Már most megemlítjük, hogy a határozatok nagyon conservatív jellegűek. Az állandó bizottság több reformkérdést vetett fel; a válaszok pedig többnyire negatív irányban ütöttek ki. Hogy csak hármat emeljünk ki: kérdezte az állandó bizottság, hogy behozandó-e a deportatio és hogy reformálandó-e az elévülés? Mindkettőre *nemmel* felelt a gyűlés; az eventualis dolust pedig úgy írták körül, hogy meg lehet vele elégedve a porosz kormány és a Reichsgericht.

— **Az építési iparosok jogainak biztosításáról** törvényjavaslatot tett közzé a német kormány s ezzel a polgári törvénykönyvet még életbeléptetése előtt módosítani szándékozik. A közvélemény nem éppen kedvezően fogadja a javaslatot. Sokan abban a véleményben vannak, hogy az új törvény a kisebb vállalkozókat el fogja riasztani az építési szaktól, mert ezek nem lesznek képesek eladni az ingatlant, mely meg van terhelve az iparosok követeléseivel. Előállana tehát az új törvény folytán az a helyzet, hogy csak a nagy tőke volna képes az építési ipart vinni, mivel csak ez fizeti az iparost készpénzzel. A kérdésnek Németországban már igen nagy irodalma van. Kiemeljük *Schneider, Munk* és *Freese* műveit. (Cím: Der Schutz der Bauhandwerker.)

— **Aschrott**, az angol viszonyok gondos ismertetője, az angol szegényügyről adott ki ismét egy munkát, mely kiegészíti a már 10 évvel ezelőtt ugyanezen tárgyról írt munkáját. Először is arról szól, hogy előbbi dolgozatának megjelenése óta mily fejlődést tett az angol szegényügy. A második részben a detail-kivitelt tárgyalja és különösen fejtegeti a most annyira felkarolt fiatalok kérdését, továbbá a betegápolást. Végül statisztikai uton kimutatja, hogy az utóbbi évben Angliában hány ember részesült nyilvános támogatásban.

— **Reminiscentiák.** A Calas-perből közöltünk az év elején, a Dreyfus-ügy alkalmából, reminiscentiákat. Most, hogy a revisionális eljárás megindult, feljuttunk pár adatot arra vonatkozólag, hogy Voltaire kezdeményezését mivel viszonzották a párisiak. Voltaire iratait nyilvánosan megégették, a könyvkereskedőkre, akiknél Voltaire bizonyos üldözött művei találhatók voltak, a bíróságok a legsúlyosabb büntetéseket szabták ki. (Ez azonban csak kíváncsiabbá tette a közönséget s volt eset, hogy egy-egy füzetért hat Louis-t fizettek.) Voltaire ellen kiadatott az elfogatási parancs is, de egy barátja, ki a bíróság tagja volt, figyelmeztette őt s Voltaire elhagyta Franciaországot. Ezentúl a schweizi Ferneyben lakott és innen vitte tovább az agitációt egész haláláig. Mikor a fordulat beállott, diadalmenet élén hozták haza holttestét, elhelyezték a Pantheonban és ezt vették koporsójára: Voltaire, qui défendait Calas.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt, negyedévre 3 frt. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az igazságügyi budget. — Az adósságtólvallás a német polgári törvénykönyvben. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — A jogok. *Dr. Reiner János* egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a Btk. 280. §-ához. *K. E.* — A francia perújítási törvény. Fordította: *Dr. K. J.* — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Holló József.* — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az igazságügyi budget.

Az igazságügyminiszterium 1899. évi költségvetése a következőképpen van előirányozva:

Rendes kiadások 18.995,910 frt (1898-ban 18.426,356 frt), rendkívüli kiadások 1.075,000 frt (1898-ra 303,785 frt). A kiadások főösszege 20.070,910 frt, vagyis 1.340,769 frttal több, mint 1898. évben.

Ezzel szemben előirányoztatik 1.683,956 frt bevétel, vagyis 887,993 frttal több, mint a folyó évré.

A bevételek és kiadások egybevetése után a jelen évi költségelőirányzat az 1898. évre megállapított költségvetést 452,776 frttal haladja meg.

A központi igazgatás, a kir. Curia, kir. táblák és kir. főügyészségek budgetjében a folyó év előirányzatához képest az 1899-iki költségvetés lényeges változást nem mutat.

Az 1900. évi január hó 1-én életbeléptetendő új bűnvádi eljárási törvényben felállított koronaügyészség helyiségének felszerelése 5000 frtot igényel.

Ezzel kapcsolatban a felállítandó hat új kir. főügyészség felszerelésére 6000 frt van előirányozva.

A kir. törvényszékek és kir. járásbíróságok budgetjében a szükséglet emelkedik 304,744 frttal, mit a költségvetés következő indokolással kísér:

Az új büntető eljárási szabályok lehető akadálytalan életbeléptetésének érdekében kívánatos, hogy a bíróságoknál folyamatban levő és a még jelenleg hatályban levő bűnvádi eljárás alá tartozó bűnügyek az új perrend életbelépte előtt befejeztessenek. Ennek megtörténte pedig csak abban az esetben várható, ha a mostani, a tulterheltséggel határos helyzetben levő bírói személyzet megfelelő kiegészítést nyer. De az említett új törvény életbelépte előtt szükséges előmunkálatok is mellőzhetetlenné teszik, hogy a bírói szervezet kerete a törvény életbelépte előtt meg legyen alkotva, oly módon, hogy az új eljárási szabályok alkalmazását a bíróságok megfelelő száma és kellőleg elkészült személyzettel kezdihessék meg.

De ezenkívül számításba kellett venni az évről-évre emelkedő ügyforgalmat is, amelyet az örökösödési eljárás és a sommás polgári eljárás nagyobb jogbiztonságot nyújtó előnyeinek kihasználása, a telekkönyvi betétszerkesztési munkálatok kiterjesztésének szüksége, a telekkönyvek helyesbítése iránti törvényeink előnyeinek igénybevétele és kiterjesztése, valamint a közgazdasági élet fokozatos fejlődése is indokol, és amely ügyforgalmi emelkedés nemcsak a bírói, hanem a segéd-, a kezelő-, a telekkönyvvezetői és a bírói határozatok kézbesítését teljesítő szolgaszemélyzet létszámának emelését teszi szükségessé.

A létszám emelésénél tehát a költségvetés felvett 55 új bírói, 8 alügyészi, 40 aljegyzői, 15 telekkönyvvezetői, 15 segédtelekkönyvvezetői, 50 őrnyi és 50 hivatalszolgai állást.

Az elsőfolyamodású bíróságoknál alkalmazásban levő ítélő bírák tized-, tizenötöd-, huszad- és huszonötödéves fizetésemelkedése fejében 39,175 frttal kevesebb van felvéve, mint 1898-ra. E csökkenés részben a halálozások és nyugdíjazások folytán történő személyváltozásokon kívül abban találja indokolását, hogy a fizetésemelkedéshez való jogosultság előléptetés esetén a törvény értelmében megszűnik.

A hivatali és irodai költségekre megszavazott hitel terhére alkalmazott díjnokok illetményei 1898-ra 819,002 frt 86 krt, a telekkönyvi átalakítási és betétszerkesztési munkálatoknál a telekkönyvi átalányok terhére alkalmazott díjnokoké pedig 140,930 frtot vettek igénybe; az összes szükséglet ezek szerint 959,932 frt 80 kr. volt. Az 1899. évi költségvetés csak 900,000 frtot irányoz elő, azon reményben, hogy a jelen év folyamán életbeléptetett új járásbírói ügyviteli szabályok rendelkezései már a jövő évben annyira éreztetni fogják hatásukat, hogy ideiglenes díjnokoknak nagyobb számban való alkalmazása a jelenlegi állapottal szemben mellőzhető lesz s így a szükségletek az előirányzott összeggel fedezhetők lesznek.

Rendkívüli (átmeneti) kiadások czime alatt 70,000 frt van előirányozva. E tétel a következőkben találja indokolását:

Az erdélyi részek s a volt partium rendezetlen birtokviszonyainak javítása érdekében már évekkel ezelőtt egy állami előleg-alap létesített, amelynek célja az, hogy abból a birtokrendezési munkálatok költségeire 4%-os kamatozás mellett a költségek viselésére kötelezetteknek megfelelő előleg nyújtván, a munkálatok oly helyeken is fogantathatók legyenek, ahol ezek különben az érdekeltek lényeges kárával a szükséges fedezet hiánya miatt eszközölhetők nem lennének.

Ezen birtokrendezési alap céljaira 1891. és 1892. évre 50,000—50,000 frt szavaztatott meg, az 1893. s következő évekre azonban már mi sem irányoztatott elő, mivel a rendelkezésre állt 100,000 frt nagy része akkor még igénybe nem vétetett.

Ennek daczára azonban az 1893. évi költségvetési indokolásban már jeleztetett, hogy amennyiben az állami előlegek nagyobb mérvben vétetnének igénybe, a következő évek költségvetésében gondoskodni kellend az alap növeléséről. Ennek szüksége most állott be, mivel az alap legnagyobb része már igénybe vétetett és még mindig sűrűn adatnak be előleg engedélyezése iránti kérvények, úgy hogy az említett alap gyarapítása nélkül azok nem lennének teljesíthetők s így a munkálatok fenakadást szenvednének.

Ámbár a pénzügyminiszterrel 1891. évben létrejött megállapodáshoz képest az előleg-alap még 100,000 frttal 200,000 forint-ra lenne felemelhető, ezuttal e célra csak 30,000 frt irányoztatik elő, azon reményben, hogy ezen hitel, valamint az eddigi előlegek s kamatainak visszatérítése befolyó összegek az 1899. évi szükséglet legnagyobb részét fedezendik.

A 2. rovat alatt, vagyis a felszerelésekre és bebutorításra felvett 40,000 frtot a bűnvádi perrendtartás és az esküdtbíróságokról szóló törvények életbeléptetésére való tekintettel van előirányozva, mivel már a jövő év folyamán

kell gondoskodni, hogy az esküdszéki termék és mellék-helyiségek kellő időre teljesen felszerelve és bebutorozva rendelkezésre álljanak.

Uj építkezésre 151,500 frt van előirányozva, melyből Abrudbányán és Jászapátiban új járásbírószági épületek emel-tetnek, Bácsalmáson, Buziáson, Mezőturon és Szilágysomlyón a járásbírószági épületek lényegesen átalakíttatnak.

Ezenkívül 24 kisebb-nagyobb építkezés van tervbe véve a következő évekre.

Bűnügyi költségekre a jövő évre 52,450 frttal több irányoztatik elő, mivel egyrészt a bűnügyek száma emelkedőben van, másrészt okozza a nagyobb szükségletet a bíróságoknál az utóbbi években meghonosodott azon gyakorlat, hogy az emberélet ellen elkövetett büntetendő cselekmények legtöbb esetében elrendelik a terhelteknek elmebeli megvizsgálását, továbbá, hogy a végtárgyalásoknál akkor is alkalmaznak tolmácsokat, ha a végtárgyalást vezető elnök vagy a tanács egyik tagja a felek vagy tanúk nyelvét érti és a tolmács helyét pótolni képes lenne is; valamint azon körülmény is, hogy a törvényszéki hatáskörbe tartozó bűnvizsgálatok a korábbi gyakorlattól eltérőleg mindinkább a központi vizsgáló bírákhoz vonatnak be s nem a járásbírószágok útján teljesíttetnek; ide járul, hogy a kir. járásbírószágok az általuk teljesített vizsgálatoknál a tanudíjakat méltányosabban és rendszerebben állapítják meg az újabb időben, mint a korábbi években; végül, hogy a hivatali kiküldetések tárgyában kiadott s az utóbbi időben hatályba lépett szabályrendelet szerint a napidíjak és fuvar költségek lényegesen emelkedtek. Átmenetileg pedig még az is okozza a bűnügyi költségek emelkedését, hogy egyrészt a bíróságok a korábbi évek hátralékait fokozottabb tevékenységgel iparkodnak apasztani, másrészt, hogy az utóbbi időben a sajtó-ügyek, uzsora- és szocialistikus mozgalmakból eredő bűnperek nagy számban merültek fel.

Az adósságtólvállalás a német polgári törvény-könyvben.¹

4. «Wird die Genehmigung verweigert, so gilt die Schuldübernahme als nicht erfolgt.» Ha ajánlatnak fogjuk fel az értesítést és elfogadásnak a jóváhagyást, akkor e tételre szükség nincsen, mert minden ajánlat — a német kodex 146. §-a szerint — hatályát veszti, ha kellő időben el nem fogadtatik vagy ha visszautasíttatik. A német törvénykönyv konstrukciója szerint persze e tétel szükséges; mert abból, hogy a jogosult fél a «jóváhagyást» egy ízben megtagadja, még nem következik, hogy azt másod ízben ne pótolhassa; sőt az első javaslat (315. §. 2. bek.) az egyszer megtagadott jóváhagyás utólagos pótlását kifejezetten megengedte. A helytelen constructio tehát itt oly tétel felállítását tette szükségessé, mely helyes constructio mellett magától volt érthető. Egyébiránt ez a fictio «so gilt die Schuldübernahme als nicht erfolgt» elnagyolja a dolgot. Valóságban a jóváhagyás megtagadásának csak az a következménye, hogy a «Schuldübernahme» a hitelezővel szemben nem áll be, helyesebben, hogy adóscsere nem áll be; de a szerződő felek közt a «Schuldübernahme» (helyesebben a «Schuldübernahmevertrag») a 415. §. 3. bekezdésében jelölt hatással *érvényben marad*. Hogy a szerződő felek között a jóvá nem hagyott adósságtólvállalási szerződés is «adósságtólvállalási szerződés» marad, mutatja e §. 3. bekezdése, ahol az átvállaló a jóváhagyás megtagadása után is «átvállaló»-nak (Übernehmer) nevezetik.

5. «Fordert der Schuldner oder der Dritte den Gläubiger unter Bestimmung einer Frist zur Erklärung über die Genehmigung auf, so kann die Genehmigung nur bis zum

Ablaufe der Frist erklärt werden; wird sie nicht erklärt, so gilt sie als verweigert.»

Helyes constructio (ajánlat, elfogadás) mellett e tétel is elmaradhatott volna, minthogy nem egyéb, mint ismétlése annak, mit a 148. §. az ajánlatra kimond: «Hat der Antrage für die Annahme des Antrags eine Frist bestimmt, so kann die Annahme nur innerhalb der Frist erfolgen.» Egyébiránt itt is visszásságra vezethet, hogy az értesítés joga nemcsak az átvállalónak, hanem az adósnak is adva van. Mert mi történik akkor, ha mindketten élnek e joggal és a hitelező az egyikkel szemben jóváhagyja, a másikkal szemben nem? Vagy ha ketten különböző időhatárt szabtak a jóváhagyásra és a hitelező az egyik, kinek határideje hamarabb jár le, válasz nélkül hagyja, a másikkal pedig (igenlőleg) felel? Melyik értesítés és melyik határidő lesz itt a döntő? A törvény erre nem felel és a praxis így kezdettől fogva egy «érdekes» vitakérdéssel lesz gazdagabb. Szövegezés szempontjából a kettős fictio halmozása is figyelemre méltó e bekezdésben: «wird (die Genehmigung) nicht erklärt, so gilt sie als verweigert; wird sie verweigert, so gilt die Schuldübernahme als nicht erfolgt».

6. «Solange nicht der Gläubiger die Genehmigung erteilt hat, ist im Zweifel der Übernehmer dem Schuldner gegenüber verpflichtet, den Gläubiger rechtzeitig zu befriedigen. Das Gleiche gilt, wenn der Gläubiger die Genehmigung verweigert.»

Például: A. elad egy ingatlant B.-nek, a vételár fejében B. átveszi az ingatlanra betáblázott követelést, mely 3 hó múlva esedékes. Erről A. a hitelezőt értesíti, 3 hónapig nem jő válasz. Az esedékesség előtti napon B. elmegy a hitelezőhöz, megegyezik az adósságtólvállalás feltételei iránt és aláír neki egy «adósságtólvállalási nyilatkozatot», miről a hitelező az adóst értesíti. (Vagy: A. értesítésére a hitelező előbb megtagadta a jóváhagyást; az esedékesség előtti napon azonban B. elment a hitelező stb. úgy mint az iménti példában.) Most A. pert indít B. ellen szerződésteljesítés iránt: B. köteles volt — ugymond — a hitelezőt «kielégíteni» («befriedigen»), a 414. §. szerinti átvállalás pedig nem kielégítés.

Ezt a keresetet nyilván el kellene utasítani; de a törvény alapján nem látok reá módot.

Bárhogy feszegessük is a «befriedigen» kifejezést, ez csak teljesítést vagy teljesítési surrogatumot (datio in solutum, novatio stb.) jelent. De ha a hitelező beleegyezett abba, hogy eddigi adósa helyett új adós álljon be a kötelemben, akkor a hitelező a maga követelésére nézve még nincs «kielégítve». Hogy ez így felel meg a német törvény szóhasználatának is, mutatja a § 329. is: «Verpflichtet sich in einem Vertrage der eine Theil zur Befriedigung eines Gläubigers des andern Theils, ohne die Schuld zu übernehmen...» amiből világos, hogy az «adósságtólvállalás» nincs benne a «Befriedigung» fogalmában. Mégis: kételkedtünk-e benne, hogy a fenti két példaesetben B. eleget tett kötelességének, mihielyt az adósságtólvállalási nyilatkozatot aláírta? Mit akart A. midőn B.-nek eladta az ingatlant? Szabadulni akart a tartozásától. És hogy e tartozásától megszabadítsa: erre kötelezte magát B. Hogy miképen szabadítja meg: fizetés, ujtás, datio in solutum által, az A.-nak teljesen mindegy lehet. És ezért, ha B. kieszközli a hitelezőnél, hogy ez A.-nak a tartozást elengedi: noha ez sem «kielégítése» a hitelezőnek, B. mégis eleget tett kötelességének. Annál inkább eleget tett tehát a jelen esetben, amidőn egyenesen azt tette, amit a felek kifejezetten első sorban kívántak: átvállalta A. tartozását. A különbség a között, amit a felek — a törvény felfogása szerint — kikötöttek és ami igazában történt, csak az ügylet formájára vonatkozik: a felek az adósságtólvállalást a hitelező pusztán «jóváhagyása» által kívánták létrehozni, holott B. azt valójában külön szerződés útján hozta létre. De ez a forma nem határozhat

¹ Az előbbi közl. I. a 37. számban.

B. megszabadította, még pedig érvényes adósságátvállalás útján megszabadította *A.*-t tartozásától, nincs tehát *A.*-nak többé mit követelnie.

Nem így a német törvény itt szóban forgó tétele szerint. A «jóváhagyás» meg nem jött, sőt (a második példaesetben) megtagadtatott. Ily esetben pedig, a törvény szerint *A.* a hitelező «kielégítését» követelheti és *B.* mindaddig nem teljesítette kötelességét *A.* irányában, míg a hitelezőt ki nem «elégítette». Tehát ha a hitelező a mi fenti példánkban évekig prolongálja az átvállalt tartozást: *A.*, noha már évek óta ki van bocsátva a kötelemből és a most *B.* és a hitelező között fenálló követelésben többé egyáltalában érdekelve nincsen, évek után is keresetileg fel fog léphetni *B.* ellen az iránt, hogy az átvállalt követelést *kifizesse!* Ehhez nem kell kommentár.

A hiba itt is onnan eredt, hogy a törvény különbséget tesz a «jóváhagyás» és az «elfogadás» által létrejövő adósságátvállalás között. Nem attól, hogy a «jóváhagyás» létrejött-e, hanem attól, hogy (bármilyen formában) az «adósságátvállalás» létrejött-e: ettől függ, hogy van-e még *A.*-nak valami keresni valója *B.* irányában. Ha létrejött (akár az értesítésre) azt mondta a hitelező, hogy «jóváhagyom», akár az «ajánlatra» azt mondta, hogy «elfogadom», akkor nincs mit keresnie. Ha nem jött létre, akkor van mit keresnie. De mit? Ismét nem azt, amit a törvény mond: hogy a hitelezőt «kielégítse», hanem csak azt, hogy *A.*-t *bármilyen módon* adósságától megszabadítsa (exnexusálja). *Bármilyen módon*: tehát akár kielégítés, akár elengedés. Ha tehát pl. *B.* a hitelezővel oly szerződést köt, hogy *cumulative* mint adóstårs lép az eredeti adós *mellé* (nem *helyébe*), később pedig reábirja a hitelezőt, hogy *A.*-t a kötelemből kiengedje (pactum de non petendo in personam): sem a törvény értelmében való «adósságátvállalás», sem «kielégítés» nem történt, és *B.* mégis eleget tett annak, amit elvállalt.

A fenti tüzetes elemzés után mármint kipontozhatjuk a viszonyt a mi felfogásunk és a német törvény felfogása között.

Midőn *A.* és *B.* (többnyire valamely egyébtartalmu szerződés kíséreteképen), abban állapodnak meg, hogy *B.* *A.*-nak valamely adósságát átvállalja: én ebben *obligatorius* szerződést látok, mely *B.*-t *kötelezi* arra, hogy a hitelezőnek az adósságátvállalást felajánlja, amennyiben pedig a hitelező ez ajánlatot el nem fogadná, *A.*-t más módon exnexusálja. Maga az adóscsere nem az *A.* és *B.*, hanem a *B.* és a hitelező közti szerződésben megy végbe.

Ily *obligatorius* szerződés *lehetőségét* persze a német törvény sem tagadja, mert noha kifejezetten nem tesz róla említést, a szerződési szabadság elvénél fogva, melyet a törvény elismer, az ilyen tartalmu szerződés is érvényes. De a törvény in dubio *másképen* értelmezi a szerződés tartalmát. Ugy értelmezi, hogy általa a felek — az értesítéstől és jóváhagyástól feltételezetten — magát az adóscserét hozzák létre.

Hogy ez értelmezés a felek tapasztalatszerű szándékának nem felel meg, azt már kimutattam. De most nézzük, hogy az ezen értelmezésen épült törvényes rendezésnek mik a gyakorlati előnyei az általunk elfogadott állásponttal szemben?

Szerintünk: akár saját jószántából vállalta át a hitelezővel szemben *B.* az *A.* tartozását, akár pedig az *A.*-val előzetesen kötött *obligatorius* szerződés következtében: maga az átvállalási szerződés mindkét esetben ugyanaz, és egyféle szabályok szerint bírálendő el.

A német törvény két fajtát ismeri az adósságátvállalási szerződésnek: az egyiket, mely közvetlenül az átvállaló és a hitelező közt, a másikat, mely az átvállaló és az adós közt megy végbe. Maga az adóscsere az első esetben az ajánlat és elfogadás, a másik esetben az értesítés és jóváhagyás

szabályai szerint megy végbe. Minthogy pedig a gyakorlatban az ajánlat akárhányszor az «értesítés» formájában, az elfogadás pedig a «jóváhagyás» formájában történik és viszont: ugyanaz a tényállás a legkülönbözőbb elbírálás alá esik, a szerint amint — hajszányi finomságu distinctiók alapján, melyekre az élet nem szokott tekintettel lenni — az első vagy a második szerződés alá fogjuk.

Ennek a második szerződésnek, mint *sui generis* adósságátvállalási szerződésnek az elismerése tehát bonyolultabbá és az alkalmazásban nehezebbé és bizonytalanabbá tette a törvényt. És most nézzük: Szükség volt-e ezen külön szerződésre? Elismerésével kinek használt a törvény?

A *hitelezőnek* nem használt. Mert az értelmes hitelező ezentul is csak akkor fogja «jóváhagyni» az adósságátvállalást, ha az erről való értesítést az *átvállalótól* veszi — ez pedig lényegileg a hitelező és átvállaló közti szerződésre megy ki. Sőt az által, hogy az értesítés daczára a szerződő két félnek a visszalépést vagy módosítást fenhagyja, a hitelezőt gyengébb helyzetbe hozza, mint amilyet neki az átvállaló «ajánlata» nyújtana.

Az *adósnak* sem használt. Mert — mint kifejtettük — az adós egyoldalú «értesítése» (és hiszen ez az egyetlen előny, amit ez a szerződési forma neki nyújt) nem fogja rábírní az értelmes hitelezőt, hogy a szerződést jóváhagyja és ez által az eddigi adóst a kötelemből kibocsássa. Sőt, ha a bíróságok nagyon a törvény szavaihoz tartanak magukat, féltő, hogy a 415. §. alapján még annyit sem fog elérhetni, mint nála nélkül. Példa: *A.* (adós) és *B.* (átvállaló) közt létrejön a 415. §. szerinti adósságátvállalás, erről *A.* a hitelezőt értesíti. A hitelező azt válaszolja, hogy nincs kifogása az adóscsere ellen, kívánja azonban, hogy e célból *B.* közvetlenül a hitelezővel szemben írásban vállalja át a tartozást. *B.*, kivel *A.* a hitelező ezen feltételét közli, megtagadja teljesítését. Mit csináljon most *A.*? Ha a 415. §. nem volna, világos, hogy *A.* most *B.*-t perelhetné arra, hogy az adósságátvállalási szerződést (414. §.) a hitelezővel megkösse, azaz a hitelezőtől követelt okmányt aláírja, sőt a keresetet részemről megadandónak vélem neki, mint fentebb kifejtettem, még a 415. §. daczára is. De hátha *B.* így védekezik: Én nem *obligatorius* szerződést kötöttem, amelyben magam az adósságátvállalásra *köteleztem*, hanem «dologi» átvállalási szerződést, melyet a hitelező jogosítva volt az adós értesítésére jóváhagyni vagy jóvá nem hagyni — minthogy pedig a kínált formában jóvá nem hagyta, én a 415. §. 3. bek. szerint most már csak arra vagyok köteles, hogy a hitelezőt «kellő időben *kielégítem*». Más szóval: ha a tartozás csak tíz év múlva esedékes, *A.* tíz évig marad obligóban és ezen idő alatt semmit sem tehet *B.* ellen! Már fentebb mondtam: nem tudom, mennyire fogná magát a bíróság ily érveléssel szemben a törvény szava alól emancipálni, de a törvény ily érvelés *mellett* szól. És ha így alkalmaznák: akkor vesztére lenne az adósnak, akin segíteni akart.

Végül, hogy a 415. §. szerinti ügylet igen veszélyes a maga következményeiben az *átvállalóra* nézve, azt még később, a 417. §. megbeszélésénél fogom kimutatni.

A törvény indokolása és a tanácskozási jegyzőkönyvek a 415. §. szerinti ügylet előnyeit abban látják, hogy az átvállaló már az adóssal kötött szerződés által «kötvé van», úgy hogy azontul az ő közreműködése nélkül, tisztán az adós és a hitelező között mehet végbe az adóscsere véglegesítése. Hát hiszen ez előny is, szó sincs róla. De e célra nem kellett a 415. §. szerinti külön ügylet, elérhető e cél a mi *obligatorius* szerződésünk útján is, sőt biztosabban és igazságosabban. Az adós, kivel szemben a harmadik az adósság átvállalására kötelezkedett, ezen szerződésbeli követelését a hitelezőre *engedményezheti*: a hitelező ezen alapon a harmadiktól az adósság átvállalási ügylet megkötését (414. §.), vagy ha ezt nem akarja, a maga kielégítését fogja követelhetni. Biztosabb

ez az ut az adósra nézve, mert erre az engedményre a hitelező érthető okokból könnyebben fog reá állani, mint a jóváhagyásra. És igazságosabb ez az ut: mert ez átvállalónak meghagyja az alapul fekvő ügyletből folyó kifogásokat, melyektől a 415. §. szerinti ügylet őt, mint látni fogjuk, *igazságtalanul* megfosztja.

A 415. §. szerinti ügylet elismerése tehát felesleges, sőt veszedelmes. Ezzel azonban nem mondtam — és ezt félreértés kikerülése céljából jó lesz hangsúlyozni — hogy az adóscsere *csakis* a 414. §. szerinti ügylet útján érhető el. Az adóscsere céljához több ut képzelhető. Képzelhető, hogy a harmadik *cumulative*, mint egyetemleges *adóstårs* lép a fenálló kötelemben és hogy a hitelező utólagosan *kiengedi* az eredeti adóst; ez által is in effectu adóscsere áll elő. Ha az ilyen szerződés a harmadik és a hitelező közt köttetik, akkor a római adstipulatioval van dolgunk. A német törvény e szerződést (mely az újabb elméletben «cumulative Schuldübernahme» néven ismeretes) nem említi ugyan, de érvényesnek nyilván az ilyen is érvényes, mert a törvény nem tiltja. Hogy az ilyen «hozzáállalás» (így lehetne az ilyet nevezni az «átvállalással» szemben) az eredeti adós beleegyezése nélkül történhetik, szerintem, noha a törvény egyenesen ki nem mondja, a 267. és 414. §-okból per argumentum a majori ad minus következik. Az eredeti adós *kiengedése* persze ennek beleegyezése nélkül nem történhetik (397. §).¹

Ily hozzáállalási szerződés létrejöhet az adós és a harmadik közt is, és erről már a törvény is említést tesz (miért erről igen, amarról nem?) a 329. §-ban. Képzelhető az is, hogy az adós és a harmadik között létrejött átvállalási szerződésben a harmadik felhatalmazza az adóst, hogy a 414. §. szerinti szerződés ajánlatot e harmadik nevében közölje a hitelezővel — itt az adós mint a harmadik képviselője maga-magát expromittálná. Képzelhető az is, hogy az adós és a harmadik az átvállalási szerződésben kijelentik, hogy a hitelező azon *feltétel* alatt, ha az eredeti adóst a kötelemből kiengedi, már a jelen szerződés alapján és minden további jogi actus (értesítés, hozzájárulás stb.) nélkül tekinthesse magát az átvállaló hitelezőjének — ez volna az igazi «Anwachsungstheorie» szerinti «harmadik javára szóló szerződés»; és ha a felek így állapodnak meg, ez is érvényes a német törvény szerint is (328. §). Az adóscserének tehát több útja van, és ez utakat nem kívánom elzárni, valamint nem zárja el a német törvény sem. De amit vitatok és mit eddigi fejtegetésem kimutatni iparkodott, abban van, hogy: amikor a felek nem úgy állapodnak meg határozottan, amint azt ime körülírtuk; amikor ők egyszerűen abban egyeznek meg, hogy ezennel B. (többnyire valamely alapul fekvő szerződés ellenértékeképen) A.-nak bizonyos X irányában való adósságát «átvállalja»: a felek rendszerint sem «hozzáállalást», sem expromissióra való felhatalmazást, sem feltételes «Anwachsung»-ot nem akarnak, sem pedig azt a «jóváhagyásos» mixtum compositumot nem akarják, mit a német 415. §. kodificál. A felek az efféle szerződésben rendszerint csak a magok belső viszonyát rendezik; a hitelező az ilyen tényállás esetében csak akkor nyer jogot a harmadik ellenében, ha ez az adósságot közvetlenül *vele szemben* elvállalja.

Dr. Schwarz Gusztáv,
egyet. tanár.

(Folyt. köv.)

¹ Mi az oka annak, hogy a német törvény az *egyoldalú* elengedést nem ismeri el, hanem ehhez elengedési «szerződést» kíván (397. §.) — nem egészen világos. Gyakorlatilag e §-t a 414. §. paralyzálja: ha az adós az «elengedésbe» beleegyezni nem akar, a hitelező a maga inasával «átvállaltatja» a tartozást a 414. §. szerint, nyomban reá pedig *ezzel* köti a 397. §. szerinti «elengedési szerződést». És így mégis csak eléri, hogy az adósnak tartozása ennek akarata ellenére is megszűnt! E két §, Shakespeare szavával élve, nem egyazon napon született.

A jogok.¹

A dologi és kötelmi jog közötti különbség főleg ott lép előtérbe, ahol a kötelem tartalmát valamely dolog szolgáltatása képezi, pl. az adás-vételnél.²

Ezen alapintézmények szükségképi rendszerbeli előzményét képezik a családi és örökjognak, amelyek önálló jellegüket és különös jogintézményi minőségüket s voltukat megadó természetük mellett, ezen alapintézményekkel vannak áthatva.

Azonban éppen azért képeznek későbbi fokozatokat a rendszerben, mivel a dologi és kötelmi jogviszonyok itt komplikáltabb formákban jelentkeznek, amelyek feltételezik ezen alapintézmények előremenetelét és ismeretét; másfelől viszont ezen magasabb fokozatu jogviszonyok speciális jellege is áthatja azokat.

Igy van ez főleg a családjogban, amelynek több intézménye a természeti s erkölcsi viszonyból lett jogintézménnyé emelve; s amely kapcsolatból folyó jogok és kötelességek legnagyobb része nem szolgál az egyes családtagok szabad rendelkezése alá eső egyéni érdeket, hanem a családnak s a családi életnek közös érdekeit; s e mellett itt az állami közérdek erősebben érvényesül, mint a magánjog más területein; éppen azért a kötelmi jogviszonyhoz hasonló személyi kapcsolatok és jogviszonyok, ezen hasonlóság dacára nem tekinthetők egyszerűen a kötelmi jog szempontjából.³

Végre az örökjog a meglevő dologi és kötelmi jogokat feltételezve, az elhalt személy vagyonának az élő, illetőleg létező személyekre való elszállását szabályozza.

Ezen munka rendszerének főfelosztása megfelel az előre bocsátott elveknek, amennyiben szintén a dologi, kötelmi, család- és örökjogra van osztva, azonban a dologi és kötelmi jog a vagyonjog közös elnevezése alá van összefoglalva.

A magánjogoknak — az eddigiekben tárgyalt, s a rendszerbeli felosztásoknak is alapját képező — különbségein kívül, léteznek még oly különbségei, amelyek nem bírnak ily összefoglaló általános jelentőséggel; ezen különbségekre való tekintettel megkülönböztethetők:⁴

1. A közvetlenül és közvetve meghatározott jogalanynyal bíró jogok. Az előbbieknél a jogosított személy egyénileg van meghatározva,⁵ míg az utóbbiaknál a jogosult bizonyos tények, körülmények, vagy oly általános tulajdonságok által van megjelölve, melylyel több személy is bírhat, akik közül az lesz a jogosított, aki a jogérvényesítés alkalmával a megkivánt tulajdonság birtokában van, vagy akire nézve a meghatározott feltételek fenállanak, pl. így van közvetve meghatározva a bemutatóra szóló papir birtokosa. Ide tartoznak még különösen az u. n. gyökösített — reál — jogok, amelyeknél a jog valamely ingatlannal akként van egybekapcsolva, hogy az mindig az illető ingatlan tulajdonosát illeti meg;

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

² Frank i. m. 545. I. szerint a tartozás tárgya (obligationis materia) szorosan szólva mindig az, hogy az adós hitelezője hasznára tegyen, vagy ne tegyen. A jószág pedig, melyet adósunk adni tartozik, annál fogva még nem sajátunk, hanem követelhetjük; nem is akárkitől, hanem csak attól, aki magát irántunk lekötöztette. A fő különbségekre nézve a dologi és kötelmi jogok között I. Hasenöhl i. m. 15. s köv. I.; Sággy i. m. 45. s köv. I. — Ily különbség pl. hogy a dologi jog mások közbenjövete nélkül, sőt azok kizárásával érvényesíthetik, míg a kötelmi jogban meghatározott személy, vagy személyek szolgáltatása képezi a jog tartalmát; a dologi jogot bárki megsértheti, a kötelmi jogot közvetlenül csak a kötelezett személy stb.

³ A családjogoknak összehasonlítását a kötelmi jogokkal I. Regelsbergernél i. m. 202. s köv. I.; vagy I. Hasenöhrl i. m. 13. s köv. I.

⁴ L. pl. Regelsberger i. m. 51. §., ahol még a pozitív és negatív, valamint az osztható és oszthatlan jogok közötti különbség is fel van véve.

⁵ Pl. a házasság megkötésénél a jogosított személy mindig közvetlenül meg van nevezve.

ilyenek pl. a multból még fenmaradt — de jövőben már nem engedélyezhető — gyökös gyógyszerári jogok, stb.¹

2. Az átruházható és a legszemélyesebb jogok. Az előbbiek egyik jogalanyról a másikra átvihetők, míg az utóbbiak kizárólag valamely meghatározott személyt illetnek meg, akiről másra át nem vihetők, s akinek megszűntével szintén megszűnnek; ilyenek pl. a családi jogositványok, a lakás használati szolgálat.²

3. Absolut és relativ magánjogok. Az előbbiek a jogosított személyen kívül minden más személyre nézve bizonyos kötelezettséget, vagy korlátozást állapítanak meg, s ennek megfelelőleg a jogosultnak absolut védelmet is biztosítanak, amivel szemben a relativ magánjogok csak meghatározott személyek tekintetében állapítanak meg jogokat és kötelezettségeket, amelyek követlenül csak ezek által sérthetők meg.³ Az absolut jogok közé tartoznak — mint már elő lett adva — a dologi jogok — némely positive megállapított kivétellel, — az absolut védelemmel különösen felruházott némely kötelmi jog; az immateriális javakra vonatkozó jogok; némely családi jogositványok, így a házasságból folyó pozitív jogositványok; az örökség megszerzésére, vagyis az általános utódlásra vonatkozó jog.

4. Önálló és mellékjogok. Az előbbiek önmagukban s minden más jogtól függetlenül keletkezhetnek s létezhetnek; míg az utóbbiak akár keletkezésük, akár pedig fenállásuk szempontjából feltételeznek valamely más jogot, amelynek járulékát képezik, vagy amelynek biztosítására s kiterjesztésére szolgálnak; ide tartoznak a kamatkövetelések, a zálog, a kezesség.

Vagyis ezen mellékjogok járulékos természete abban jut kifejezésre, hogy nem keletkezhetnek és nem állhatnak fen valamely más, u. n. főjogra való tekintet nélkül; például a kamatkövetelés tőke,⁴ a zálog és kezesség oly főkövetelés nélkül, amelynek biztosítására szolgálnak.

¹ L. ezekről bővebben Unger i. m. I. 559. s köv. l.; Stobbe i. m. I. 456. s köv. l. — 1876: XIV. tcz. 130—133. §§.

² L. Regelsberger i. m. 208. l. s részletesebben Gierke i. m. 263. s köv. l. L. C. máj. 29. 8480/890. sz. Márkus I. 173. l. a csődtömeg nem veheti igénybe a közadós részére biztosított személyes lakás használati szolgálat; 1889. jan. 9. 10171. sz.; 1889. jun. 10222. sz.; 1885 szept. 17. 4508. sz. Márkus I. k. 173. s köv. l. az másra nem ruházható át s arra zálogjog nem szereshető s végrehajtás nem vezethető.

³ L. pl. Franken i. m. 13. §. — Zsögöd. Fejezetek i. m. 307. s köv. l. az u. n. kizárólagossági jogok, melynek a rév-, halászáti-, italmérési-, szerzői-, gyógyszerári-, s a névhez való jog tekintetében azon nézetben van, hogy ezeknél az absolut minőség csak bevett jelzési módja annak, a mi a valóságban relativitás. Ez megfelel Zsögöd azon általános álláspontjának, a mely szerint a dologi jogok, a dologjogviszony nem egyéb, mint sürített kötelelem, a melynél a jogosulttal szemben áll minden más személy negatív szolgáltatása. Ezzel szemben nem szabad feledni, hogy a valóságban épen azért kell különbséget tenni az absolut és relativ minőség között, mivel az előbbi minőséggel felruházott jogoknál az egy jogosulttal, s annak jogával szemben minden más nem jogosultat helyezi, a kívül szemben absolut módon védi meg annak jogát; míg a relativ jogoknál meghatározott személyek közötti jogviszonnyal operál; különben is az absolut dologi s immateriális jogok — ide nem véve az absolut minőséggel felruházott kötelmi jogokat — önálló természetű jogviszonyokat képeznek, a melyeket nem kell előbb még fictiv kötelemekre szétbontani és sürített kötelemmé tenni: mert hisz maga Zsögöd is kiemeli i. h., hogy a dologi jogoknál és speciell a tulajdonjognál a jogositványok valamely dologra koncentrálódnak, az a felett gyakorolható jogkörben, uralomban állanak, míg az u. n. kizárólagossági jogoknál csak másként van tárgyilag meghatározva azon cselekvéskor, a mely a jog tartalmát képezi, s melyre Zsögöd negatív constructiója s illetőleg a tilalmi-elmélet szerint jogosult személyen kívül álló személyeket terhelő tilalom vonatkozik. Tehát mindezen jogok a kötelemtől eltérő természettel s tartalommal bírnak s épen az absolut minőség, mint önálló jelentőségű vonás az, a melyben a más személyekhez való viszony kifejezésre jut.

⁴ L. pl. C. 1885 ápr. 8. 7931/1883. Márkus I. 268. l. A kamat járulékos természetéből következik, hogy ha a kamat nem érvényesítettet a tőkével együtt, vagy legalább nem kellő módon s a tőke magában lett megítélve, a kamat iránti követeléssel utóbb nem lehet fellépni.

Ez képezi az önálló és mellékjogok közötti ellentét lényegéből folyó szabályt, amely azonban a telekkönyvi intézmény természetéből folyólag és a forgalom szükségleteire való tekintettel oly módosítást és kivételt ismer, amelynél fogva valamely mellékjog, pl. a zálogjog, a főjogtól függetlenül, s annak megszűnése után is képezheti jogviszonyok tárgyát, például a ki nem törült jelzálogjog lehet alzálogjog tárgya,¹ vagy pedig a kereskedelmi forgalomban valamely megszűnt követelés biztosítására szolgáló zálogtárgy a követelés nélkül átruházható.²

E mellett kiemelendő még, hogy az ily mellékjog — járulékos természete dacára — is állhat a főjogtól különböző jogviszonyokban; pl. lehetséges, hogy valaki a kamatokért vállal kezességet, vagy azok biztosítására ad zálogot a tőkekövetelésre való tekintet nélkül; sőt önállóan is érvényesíthetők — a főkövetelésnek mint előzménynek és főjognak feltételezésével; például a kamatok érvényesíttetnek; vagy a készfizető kezes vétetik igénybe.

Különben ezen mellékjogok — a jelzett értelemben és terjedelemben veendő járulékos minőségükön kívül — nem bírnak oly közös szabályokkal, amelyek azok bármelyikére egyformán alkalmazhatók lennének.³

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a Btk. 280. §-ához.

A m. kir. Curia 3086/98. szám alatt hozott ítéletében⁴ a Btk. 279. §-ába ütköző, a 65. §. szerint minősülő, a 66. §. és a 280. §. szerint büntetendő szándékos emberölés bünteténél kísérlésében mondotta ki bűnösnek azon vádlottat, ki azzal a szándékkal lőtt tö ényes nejére, hogy azt életétől megfoszssa és kinek lövése nejjén kívül közvetlen közelben levő fiát is találván, ezen testi sértést okozott.

A 280. §. a szándékos emberölés bünteténél (279. §.) öt súlyosabb esetet emeli ki és ezekre fokozottabb büntetést (10—15 évi fegyház helyett életfogytig tartó fegyházat) állapít meg. A fenti esetben kettős minősítésről lehet szó: vádlott törvényes házastársát ölte meg, illetőleg akarta megölni: házastárson elkövetett szándékos emberölés; és egyuttal nejjén kívül fia is «testi sértést szenvedett»: több emberen elkövetett szándékos emberölés. Az első minősítéshez természetesen szó sem fér, a másodikról azonban a következőkben akarunk egyet-mást megjegyezni.

Annak bizonyosságául, hogy nem folytatunk szélmalom-harczot, konstatálnunk kell, hogy a legfőbb bíróság a második minősítést (is?) látta fenforogni; mit igazol először is az indokolás következő passusa: «az ölésre irányult egy cselekménynek kettős következménye halmazatban külön azért nem minősíthető, mert a halmazat szabályainak alkalmazását a Btk. 280. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az ily esetekben egy büntetési tételt állapít meg, kizárja», másodszor pedig azon körülmény, hogy a fiun elkövetett testi sértést egyszerűen elengedte volna a kir. Curia, ha ezt legalább is minősítési elemnek nem veszi, mint a legfelsőbb forumról feltenni nem lehet.

A 280. §-nak egyik, a hozzátartozókon⁵ elkövetett

¹ Telekkönyvi rendt. 79. §. — Zsögöd i. m. 307. l. ² jegyz. az ezzel kapcsolatos C. 1895 ápr. 19. 61. sz. t. ü. h. indokolásával szemben arra utal, hogy az alzálogjogra való tekintet nélkül kifizetett jelzálogos követelés a törvényes fictio erejénél fogva létező követelés.

³ 1875: XXXVII. tcz. 299. §. —

⁴ Regelsberger i. m. 207. l., a ki a épen ezért megtagadja a mellékjog fogalmának dogmatikai értékét

⁵ L. Curiai Határozatok 22—23. sz. 1898.

⁶ Nem a 78. §. értelmében vett hozzátartozókon.

szándékos emberölések közzé ékelt esete: a több emberen elkövetett szándékos emberölés. Bármily világos a törvény formulázása, tekintve, hogy még a Curia is félreértette, fel kell vetnünk a kérdést: mit értsünk a 280. §. ezen esete alatt? Kétségtelenül: a halmazatban elkövetett szándékos emberöléseket (legalább kettőt). Akár egy, akár több alkalomkor; akár egy, akár különböző helyen: akár egy, akár több cselekménnyel követett el valaki szándékos emberölést több emberen: mindig a 280. §. alkalmazandó. Mindezen esetben halmazatot fogunk találni, rendesen anyagit, esetleg alaki halmazatot, helyesebben szándékos emberölések halmazatát. De csakis a 279. §-ban megállapított szándékos emberölések halmazatáról lehet szó, csakis ezen szándékos emberölésnek önmagával való concurrentiájáról. Mással mint önmagával e delictum (279. §.), hogy a 280. §. szerint minősülhessen, nem concurrálhat; így nevezetesen: sem a gyilkossággal (278. §.), sem a gondatlanságból okozott emberöléssel (290. §.), sem az impetusban vagy impetus ex justo dolore-ben elkövetett szándékos emberöléssel (281. §.). A 280. §-ban foglalt intézkedés ugyanis semmi más, mint a Btk. általános rész VIII. fejezetében foglalt általános halmazati szabályok alóli kivétel, miért is a lehető legszorosabban magyarázandó.

Erre főleg azért kell nagy súlyt helyeznünk, mert míg rendes halmazati esetben (a gyilkossági esettől eltekintve) a vádlott büntetése a 100. §. értelmében maximum 15 évi fegyház (azaz: nem több mint a 279. §-ban foglalt delictum maximuma), addig a kivételes halmazati intézkedés segítségével: életfogytig tartó fegyház; ezen utóbbi büntetési nem kiszélesítését pedig senki sem fogja ohajtani.

A mi esetünkben a «többszörös» minősítés azért nem alkalmazható, mert nem forog fen több szándékos emberölés.¹ A Curia azt vélte bebizonyítottnak, hogy vádlott azzal a szándékkal lőtt az egyik sértettre, hogy ezt életétől megfosssa és hogy lövése ezenkívül közvetlen közelben levő fiát is találta. A szándék tehát csak az egyikkel szemben forgott fen, a fiut szándék nélkül találta. Vádlott ez utóbbi ténykedése ép ezért szándékos emberölésnek nem minősíthető.

Ha véletlen (casus) forgott fen, úgy egyáltalán nincs delictum; ha, mint valószínű, culpa, úgy előáll a gondatlan emberölés vétsége (290. §.), mely «közönséges» halmazatban áll az elsőn elkövetett szándékos emberöléssel; alkalmazandó lesz tehát a 279., 290. és a megfelelő halmazati §§-ok (maximális büntetés: 15 évi fegyház), és nem a 280. §. (melynek büntetése: életfogytig tartó fegyház). Így, ha mindkét delictum befejeződött, kétségtelen, hogy nem lehet másképp, ha e delictumok nem jutottak el a befejezéshez. Ez esetben t. i. előáll a szándékos emberölés kísérlete az egyik sértetten, a 310. §-ba ütköző gondatlan súlyos testi sértés a fiun, mely delictumok egymással alaki halmazatban állanak.

Hogy a kir. Curia ezen esetről más eredményre jutott, az nézetünk szerint két körülménynek tulajdonítható: egyrészt a 60. számú T. Ü. H.-ban kifejezett, az aberratio ictus kérdésében elfoglalt álláspontjának,² másrészt az esetünkben közreműködő azon körülménynek, hogy az egyik sértett vádlottnak házastársa és így ugyis a 280. §. alkalmazandó; az igaz, nem egyedül, mint a Curia tette, hanem halmazatban a 310. §-ba ütköző gondatlan súlyos testi sértéssel.

K. E.

¹ Egyelőre úgy vesszük az esetet, mintha mind a két sértett belehalt volna sebébe és egyuttal ok nélküli komplikációk elkerülése céljából, ignorálni fogjuk a «házastársi» minősítést.

² Az illető T. Ü. H. szerint ugyanis vádlott, ha neje helyett lőtte volna agyon fiát: szándékos emberölésben lenne bűnös; ép ezért látszólag consequens, hogy ha nejét is találta, megmarad szándékosnak a fiu megölése.

A francia perujtási törvény

teljes szövege így szól.¹

443. §. Büntető törvényszék vagy esküdtszék előtt lefolyt ügynek újra felvétele, bármely bíróság ítelt is, s bármely büntetést szabott is ki, akkor kérhető:

1. ha gyilkosság miatt való elítélés után oly adatok merülnek fel, amelyek alkalmasak elegendő bizonyítékot szolgáltatni a gyilkosság állítólagos áldozatának életben léteire;

2. ha valamely vétségben vagy büntetben való vétesség kimondása után új végzés vagy ítélet más terheltet vagy vádlottat mond ki vétkesnek ugyanazon cselekményben és e két elítélő határozat nem egyeztethető össze, s így a köztük fenforgó ellentét bizonyítja, hogy az egyik vagy a másik elítelt ártatlan;

3. ha a kihallgatott tanúk egyike a vétesség kimondását követőleg a terhelt vagy a vádlott ellen elkövetett hamis tanuzás miatt vád alá helyeztetik és elítéltetik; az ekként elítelt tanu nem hallgatható ki az új tárgyalásokon;

4. ha a bűnösség kimondása után valamely oly esemény következik be, vagy derül ki, vagy a tárgyalások idejében nem ismert adatok merülnek fel, amelyek természete megállapítja az elítelt ártatlanságát.

444. §. Az újra felvétel kérésének joga 1. az igazságügy-minisztert, 2. az elítéltet, vagy ha nem cselekvőképes, törvényes képviselőjét, 3. az elítelt halála vagy igazolt távolléte esetén hitvesét, gyermekeit, szüleit, egyetemes örököseit, és azokat illeti meg, akiket az elítelt kifejezetten megbízott.

A negyedik esetben csakis az igazságügy-minisztert illeti meg, aki ez irányban a miniszterium főhivatalnokaiból (directeurs) és a semmitőszék bírái közül választott három tagból álló bizottság véleményének kikérése után intézkedik. A semmitőszék tagjai nem vehetők a bünygyi osztályból.

Az államügyész a semmitőszék büntető osztályánál az igazságügy-miniszter által akár hivatalból, akár a feleknek az első három eset egyikének fenforgására figyelmeztető felszólalása következtében kiadott rendeletre tesz indítványt.

A kérelem nem teljesíthető, ha attól a naptól számított egy éven belül, amelyen a felek tudomást szereztek az ügy újra felvételére alkalmas tényről, a kérelem nem iktatott be az igazságügy-miniszteriumban, vagy nem terjesztett elő a felek kérelmére az igazságügy-miniszter által.

Ha a vétességet kimondó végzés vagy ítélet még nem hajtott végre, végrehajtása a kérelemnek az igazságügy-miniszter által a semmitőszékhez való juttatásától kezdve teljes joghatályában felfüggesztendő.

Ha az elítelt le van tartóztatva, ez esetben a végrehajtást, addig míg a semmitőszék nem határoz, az igazságügy-miniszter rendelettel, ezután pedig, ha helyén valónak látja, a semmitőszék a kérelem teljesítése tárgyában hozott határozatával felfüggesztheti.

445. §. Ha a kérelemnek hely adatik, de az ügy még nincsen kellőleg előkészítve, a semmitőszék vagy közvetlenül vagy megkeresésekkel maga teljesíti az ügy egész lényegében szembesítés, az azonosság megállapítása, kihallgatások és az igazság kiderítésére alkalmas egyéb eszközök útján, a vizsgálatot.

Ha az ügy kellően elő van készítve, és a semmitőszék úgy találja, hogy az alkalmas az új contradictorius tárgyalásra, megsemmisíti a végzést vagy az ítéletet és a lefolyt eljárásnak mindazt a részét, amely az újrafelvételt gátolhatja, megállapítja az eldöntendő kérdéseket, és a terheltet vagy a vádlottat az ügy minősége szerint vagy más esküdtszék vagy más törvényszék elé utasítja, mint amely előtt az ügy először tárgyalott.

Azokban az ügyekben, amelyek az esküdtszék elé tartoznak, a törvényszék ügyésze, amelyhez az ügy leküldetett, új indítványt tesz a vád alá helyezés iránt.

¹ A törvény előzményeiről l. a múlt heti számot.

Ha a szóbeli eljárás nem folytatható újból az összes felekkel szemben, különösen halál, makacsság, vagy több elítelt meg nem jelenése, büntetőjogi beszámíthatatlanság vagy kimenthetőség (excusabilité) következtében, a cselekmény büntethetőségének vagy a büntetésnek elévülése esetében, a semmitőszék ennek a körülménynek kifejezetten való constataciója után előzetes megsemmisítés és új tárgyalásra való utasítás nélkül, s ha vannak a perben magánfelek, ezeknek, valamint az általa a halottak mindegyikének emlékeztére kirendelt gondnokoknak jelenlétében érdemben határoz; ebben az esetben a végzést vagy ítéletet csakis a vétkességet igazságtalanul kimondó részében semmisíti meg, és ha helyén valónak látja, a halottak emlékét tisztának mondja ki.

Ha a végzésnek egy élő személylyel szemben való megsemmisítése minden oly tény fenforgását kizárja, amely vétségnek vagy büntettségnek minősíthető, a semmitőszék nem utasítja az ügyet újabb tárgyalásra.

446. §. Az újra felvétel következtében hozott végzés vagy ítélet, mely az elítelt ártatlanságát kimondja, ennek kérelmére kártérítésre való igényét is megállapíthatja azon kár arányában, amelyet neki az elítélés okozott.

Ha a bírói tévedés áldozata elhunyt, a kártérítésre ugyanazon feltételek mellett hitvesének, felmenőinek vagy lemenőinek van joguk.

Az egy iznél távolabb álló rokonoknak csak annyiban van erre joguk, amennyiben igazolják, hogy az elítélésből rájuk anyagi kár hármlott.

A kártérítés iránt való kérelem az ügy újra felvételének bármely szakában előterjeszthető.

A megállapított kár megtérítése az államot terheli, fennmaradván visszakereseti joga a magánfél, a feljelentő vagy a hamis tanu ellen, a kiknek hibájából a vétkesség kimondott. A kárösszeg mint a büntető igazságszolgáltatás költsége fog kifizetettetni.

Az újra felvétel költségét a kérelem teljesítésének eldöntéséig az újrafelvételt kérő, az ezen döntés után felmerülő költséget a kincstár tartozik előlegezni.

Ha az újrafelvétel következtében hozott végleges ítélet a vétkességet kimondja, az elítelt kötelezendő, ha ennek helye van, a költséget az államnak és a magánfeleknek megtéríteni.

Az újra felvételt kérő, aki kérelmével elutasítatik, az összes költség megfizetésére kötelezendő.

Az új végzés vagy ítélet, amely az elítelt ártatlanságát megállapítja, abban a városban, amelyben a vétkesség kimondatott volt, abban, amelyben a vétség vagy büntett elkövettetett, az újra felvételt kérők lakóhelyén és ha a bírói tévedés áldozata elhunyt, ennek utolsó lakóhelyén falakon felragasztva közhírré bocsátandó. Egyszersmind hivatalból közölteendő a hivatalos lapban; s ha a perújítást kérő kívánja, az általa megjelölt öt hirlapban való közzététel is elrendelendő. A közzététel költsége a kincstárt terheli.

Minden esetben, amelyben a feleknek az elítélésről, vagy az újra felvételre feljogosító tényekről való tudomása a jelen törvényt megelőzi, a kérelem előterjesztésére meghatározott határidő jelen törvény kihirdetésétől folyik.

Dr. K. J.

Külföldi judikatura.

730. A szerzői jogról szóló törvény értelmében egy modern művészeti kiállításról egybeállított katalógus írói művet képez. (*A velencei felebbviteli bíróság 1897 december 15.*)

731. Nők nem bocsáthatók az ügyvédség gyakorlására. (*Párisi felebbviteli bíróság 1897 november 30.*)

732. A vasuti igazgatóság felel azon károkért, amelyek az utasnak az által okozottak, hogy a vonatok előírt csatlako-

zása az igazgatóság hiányos rendelkezése folytán elmaradt. (*A catanzaroi felebbviteli bíróság 1897 június 22.*)

733. Az esküdtszék határozata csak akkor tekintendő véglegesnek, midőn az esküdtek a tárgyaló terembe visszatérve a határozatot főnökük kijelenti. Addig, míg az esküdtek tanácskozó termükben vannak, hozott határozataikat változtathatják és a szavazattal már eldöntött kérdésekben újból szavazhatnak. Semmiséget képez tehát az, ha az elnök, az esküdtek által az ügyre vonatkozó felvilágosítások adása végett tanácskozó termükbe hivatva kijelenti, hogy a törvény tiltja a rendesen, szavazás útján hozott határozatok megváltoztatását. (*Római semmitőszék 1898 február 2.*)

Közli: Dr. Holló József.

Különfélék.

— A kereskedelmi tárcza költségvetésének tárgyalása alkalmából a képviselőház pénzügyi bizottságában figyelemre méltó felszólalások történtek a kereskedelmi törvény revisiója érdekében.

Neményi Ambrus kérdést intéz a miniszterhez, miben van a többször megígért biztosítási törvény és mikor szándékozik azt a kormány előterjeszteni? Tömegesen jönnek be az országba új biztosító társaságok oly biztosító ágakkal, melyeket más országokból kitiltottak és a népek éppen legszegényebb rétegeit veszik igénybe. Hasonló anarchia, mint Magyarországon, ezen a téren az egész világon nincs. Ezzel kapcsolatosan kérdést intéz a miniszterhez az ügynökök és a részletfizetési üzlet tárgyában. E tekintetben is nap-nap után hallatlan visszaélések történnek országszerte. Ugyancsak sok és súlyos visszaélés történik az által, hogy a vállalatok, melyek Ausztriában nem kapnak engedélyt részvénytársaságok alakítására, ide jönnek és Magyarországon, ahol egyáltalában semmi birtokuk nincs, megalakulnak az osztrák törvények kijátszásával. Mindezeket a kérdéseket egybefoglalva kérde: foglalkozik-e a kereskedelemügyi miniszter kereskedelmi törvényünk revisiójának előkészítésével?

Emmer Kornél megjegyzi, hogy Neményi beszéde felidézte benne azoknak az éveknek emlékét, mikor a Curián a kereskedelmi ügyekkel foglalkozott. A kereskedelmi törvény valóságos kelepce az emberre nézve, nincs az a szakasz, melylyel szemben homlokegyenest ellenkező határozatokat ne állított volna fel a judikatura. Szerinte bűn és mulasztás minden nap, melyet elmulni hagyunk anélkül, hogy a kereskedelmi törvény revisiójához fogunk.

Matlekovits éppen ellenkezőleg, mint az előtte szólók, nem tartja a kereskedelmi törvényt revisióra megérettnek. Nem helyesli az állami gyámkodás kiterjesztését. A teljes szabadság alapján áll az, az állam nem vigyáz senkire, mindenki saját magára vigyázzon. A biztosítási ügy reformját azonban ő is szükségesnek tartja.

Komjáthy Béla csatlakozik Neményi és Emmer előadásához és a kereskedelmi törvény revisióját sürgeti, különösen az ügynöki kérdést kell rendezni.

Teleky Sándor gróf is a gyakorlatból tudja, hogy az ügynökök mai felelősség nélküli állása alkalmat ad számos visszaélésre, sokszor a hazugságot és a népek becsapását nagy mértékben üzik és lerontják az alsóbb osztályok tiszteletét az értelmes osztályok iránt. Első sorban a biztosítási törvény reformját sürgeti.

Dániel Ernő báró Neményinek a biztosítási ügyre vonatkozó kérdésére kijelenti, hogy a kormány a jelenlegi állapotot fenttarthatónak nem tartja és a biztosítási ügy reformjára nézve közelebb fog előterjesztést tenni. Az ügynökök kérdése az ipartörvénybe tartozik, és e tekintetben maga is intézkedéseket tart szükségeseknek. Az ipartörvény átalakítására már szintén megtörténtek az előkészületek.

A magunk részéről örvendünk azon, hogy ezen égető gyakorlati kérdésekkel a pénzügyi bizottság foglalkozik, azonban véleményünk szerint mindeme szorosan a jogi szakba vágó kérdések a kereskedelmi tárcza keretébe nem tartoznak. Reméljük, a kereskedelmi törvény revisióját és a biztosítási jog reformját nem a kereskedelmi miniszterium fogja előkészíteni.

A magyar jogászegyleti előadások ez évi cyclusát október hó közepén *Lányi Bertalan* miniszteri tanácsos, a törvényelőkészítő osztály vezetője fogja megnyitni a magánjogi kodifikáció köréből vett kérdés előadásával. Utána *Imling Konrád* kir. táblai tanácselnök olvas szintén magánjogi kérdésről.

— **Uj telekkönyvi bíróságok.** A következő 11 járásbíróságnak telekkönyvi ügyekben birói hatáskörrel leendő felruházása iránt vannak tárgyalások folyamatban, u. m. az antalfalvi, bácsalmási, buziási, igali, marosillyei, mezőkászonyi, nagykaposi, tárkányi, szvidniki, szelistyei és uje gyházi járásbíróságok. A folyó évben eddig felruházott telekkönyvi birói hatáskörrel a csaczai, marosvári és kécskesi járásbíróság.

— **Az alábbi előfizetési felhívásra** különösen felhívjuk a szakközönség figyelmét. Valósággal országos érdek az, hogy ezen nagyszabású vállalkozás, mely hivatva van magánjogi irodalmunk gócpontjává lenni, sikerre vezessen.

Magyar Magánjog. szerkeszti: dr. Fodor Ármin, kir. törvényszéki bíró. Irják: dr. Bozóky Alajos, jogakadémiai igazgató; dr. Fodor Ármin, kir. törvényszéki bíró; dr. Gaár Vilmos, igazságügyminiszteri segédtitkár; dr. Imling Konrád, ítélőtáblai tanácselnök; dr. Jancsó György, egyetemi ny. r. tanár; dr. Katona Mór, jogakadémiai tanár; dr. Kiss Mór, egyetemi ny. r. tanár; dr. Kolosváry Sándor, egyetemi ny. r. tanár; Lányi Bertalan, igazságügyminiszteri tanácsos; dr. Reiner János, egyetemi m. tanár; dr. Sipőcz László, fővárosi árvaszéki elnök és más szakférfiak.

Jogunk egyik legnagyobb és legfontosabb ága, a magánjog, nagy mértékben el van hanyagolva és az irodalomban kevés művelőt mutathat fel.

Tudományosan feldolgozott magánjog hiányában birói gyakorlatunk a jogesetek ötleyszerű eldöntésére szorítkozik, a szilárd alapot nélkülözvén, folytonosan ingadozik és félve tartózkodik a konkrét eset elbírálásán tulmenő elvi kijelentésektől.

De nemcsak a bírónak kell e miatt nagy nehézségekkel küzdenie, az ügyvédnek is nehéz gondokat okoz a magánjogi munka hiánya. A magyar ügyvédnek magának kell nagy fáradsággal kikutatni, összehordani, kiselejtezni és ellentéteiben összeegyeztetni a konkrét eseteire vonatkozó azt a joganyagot, amelyet más nemzetek jogászai készen találnak meg magánjogi munkáikban.

A feladat, melyet a jelen munkában magunk elé tűztünk, hogy az egész magyar magánjog rendszerét a tudomány és gyakorlat igényeinek megfelelően, kimerítően kifejtjük, nem csekély. Válvetve, egyesült erővel indultunk e feladat megoldásának, hogy azt a hézagot, melyet egy ily munkának hiánya okozott, legjobb erőkhöz képest kitöltsük.

A munkát a lehető legszelebb alapra fektettük, miután szűkebb keretben az anyag nem lett volna olyképp feldolgozható, hogy a kitűzött cél elérhettük volna.

A szempontok, melyek a munka kidolgozásánál irányadók voltak a következők:

A munka főfeladata a hatályban levő magyar magánjog összeállítás hazai kutforrások alapján. Az összes törvényekből minden magánjogi anyagot ki kell szedni, a birói határozatokból pedig a jogelveket le kell vonni. Az összes jogforrásokból az anyagot a lehető legnagyobb teljességgel össze kell gyűjteni.

A magánjog hazai történetét kapcsolatosan az intézményekkel röviden elő fogjuk adni.

Kiváló sulyt fog a munka fektetni a magyar jogirodalmra és különösen régebbi vezériróinkra, mint Huszty, Kelemen, Frank, stb.

A fontosabb kérdéseknél és intézményeknél és ott, ahol a hazai jogforrások nyomán nem lehet eredményre jutni, a külföldi törvénykönyvek intézkedéseit is fogjuk ismertetni és a külföldi irodalomra is annyiban figyelemmel leszünk, amennyiben az a tudomány legujabb álláspontjának ismeretére szükséges.

Némelyek talán azt fogják találni, hogy munkánk ma, a magánjogi kodifikáció előestéjén, elkésett. Évtizedek óta várjuk már a magánjogi törvénykönyvet. Legujabban az előkészítés oly stádiumba jutott, hogy többé nem kell tartanunk attól, ami eddigelé történt, t. i.: hogy az előkészítés munkája megakad és ujjalag éveken át szünetelni fog. Azonban a legjobb körülmények között és a legkedvezőbb

esetben is több mint egy évtized fog még elmúlni, míg magánjogi törvénykönyvünk megalkotva lesz és hatályba lép.

Ezen decennium alatt igazi áldás lesz a munka a jogi életünk minden tényezőjére, eltekintve attól, hogy a polgári törvénykönyv megalkotása után sem válik feleslegessé. A tudományos czélok, melyeket a munka a gyakorlati irány mellett követni fog, e művet még kodifikált magánjog mellett is becses és hasznos forrássá teendik minden jogászra nézve.

A munka öt kötetben fog megjelenni, u. m.: 1. Általános tanok és személyjog; 1. Dologjog; 3. Kötelmi jog; 4. Családjog és végül 5. Örökösödési jog.

Mindegyik rész több szerző munkája. Minden egyes egy szerző által kidolgozott rész önálló egész, szerzőjének önálló egyéni munkája, amelyért szerzője felelős. A szerkesztés feladata a teljesség és az egyöntetűség létrehozása az egyes részek között.

Olyan munkát kívánunk a magyar jogászvilágnak a kezébe adni, mely tudományos tekintetben a legmagasabb kritikát kiállja és amellet pontos és megbízható tanácsadó legyen minden praktikus kérdésben.

A munka harmadik kötete: Kötelmi Jog f. é. november elején fog megjelenni, a további kötetek eleve meg nem állapítható sorrendben, de gyors egymásutánban fognak következni. A teljes mű ára fűzve 32.50 frt, kötve 38 frt.

A munka megrendelhető: Singer és Wolfner könyvkiadóhivatalánál.

— **A közoktatási miniszter** 1000—1000 frt ösztöndíjat utalványozott dr. Messer Arthurnak és dr. Almási Antalnak, hogy egy-egy semestert a berlini és párisi egyetemen tölthessenek.

— **A pozsonyi jogakadémián** megüresedett büntetőjogi tanszékre a pályázatot a napokban közölte a hivatalos lap.

— **A budapesti központi fogháznál** alkalmazott fogházfelügyelő fogházgondnokká fog az 1899-iki költségvetés előirányzata szerint előlépni. E tételt a költségvetés következőképen indokolja:

Megszüntetni kívánom e fogháznál a fogházfelügyelői állást és helyette magasabb javadalmazással ellátott gondnoki állást szándékozom rendszeresíteni, mert a budapesti törvényszéki központi fogháznál — hol csaknem kizárólag vizsgálati foglyok képezik a letartóztatottak létszámát, s ahol ezek személyének folytonos változása és hullámzásánál fogva aránytalanul nagyobb a fogház vezetőjének munkaköre és felelőssége, mint más fogházaknál, — indokolt, hogy a fogház vezetője működése terhének és fontosságának megfelelőbb fizetési osztályba és javadalmazásba léphessen, ami annál méltányosabb, mert amíg más fogházak legnagyobb részénél az iparüzleti jövedelem bizonyos százalékában részesül a fogházfelügyelő, ezen fogháznál a vizsgálati foglyok ipari munkára kényszeríthetők nem lévén, a fogházfelügyelő munkajövedelmi jutalékhoz sem juthat.

— **A mellékleten** egy bűnügyi esetet közlünk, mely a bizonyítási nehézségek tekintetében ritkítja párját. A kir. tábla elítél, a Curia felment. Azt hisszük, tíz évvel ezelőtt ép ellenkező lett volna az eredmény. Azon időben t. i. a budapesti kir. tábla bizonyítási szabályokhoz tartotta magát, a Curia pedig szabadon mérlegelte a bizonyítékokat. S ennél az esetről éppen ezen fordul meg a conclusio.

Október első felében a kodifikáczióális jegyzőkönyvek negyedik füzetét mellékeljük a laphoz. — Ezen füzet a következő kérdésekre vonatkozó tárgyalásokat tartalmazza: a hitbér és az özvegyi jog teljes-ülési tárgyalásait és az ezekre vonatkozó miniszteri kijelentéseket; a személyjog köréből: a házasságkötés befolyása a teljeskorúságra; a gondnokság alá helyezés esetei; a családjog köréből: szülők és gyermekek egymáshoz való viszonya; szülői haszonélvezet; a kötelmi jog köréből: szerződési képesség; szerződések megkötése (ajánlat, távollevők közti szerződéskötés); szerződéskötés hiányai (tévedés, kényszer, csalás) kérdéseire vonatkozó szerkesztő-bizottsági tárgyalásokat.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévire ... 6 lrt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országgyűlés tagjainak tanuzási kötelezettsége. xy. — A hatályban lévő özvegyi jog alapelve. *Dr. Hexner Gyula* líptószentmiklósi ügyvédttől. — *Törvénykezési Szemle:* Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához. V. A büntető parancs. *Dr. Waldapfel Leó* vágbesztercei ügyvédttől. — A lajstromrendszer. *Dr. Nitsche Győző* hatvani albirótól. — Sched us Lajos. *Dr. Balogh Jenő* miniszteri osztálytanácsostól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országgyűlés tagjainak tanuzási kötelezettsége.

A bünvádi eljárás miniszteri törvényjavaslata szabályozta a képviselőház és a főrendiház tagjainak mentelmi jogát (32. §.) és egyszersmind azt a kérdést is, vajon az országgyűlés tagjai, ha mint tanuk idéztetnek meg és nem jelennek meg, elővezethetők-e és eshetőleg büntethetők-e. A 199. §. kimondotta, hogy az országgyűlés tagjai tanuk gyanánt közvetlenül idézhetők, ha azonban szabályszerű idézés daczára sem jelentek meg, vagy a vallomást vagy eskütételt megtagadták, elővezetés vagy elzárás ellenök az országgyűlés tanácskozásainak és működésének tartama alatt csak az illető ház előleges engedelmeivel alkalmazható. A képviselőház igazságügyi bizottsága a mentelmi jogról szóló 32. §-t kihagyta azon indoklással, hogy a mentelmi jog tartalma felett a képviselőház, illetve a főrendiház minden korláttól menten önállóan rendelkezik s ezen jogállapotnak megváltoztatása s a mentelmi jog határainak megvonása a bünvádi eljárásban nem mutatkozik czélszerűnek; a 199. §. törlését ugyanezen indokkal támogatta s egyszersmind kijelenté, hogy a két ház tagjainak tanuk gyanánt való megidézése s a meg nem jelenés megtagadása esetében alkalmazható kényszerítési intézkedésekre nézve az e részben jelenleg fenálló gyakorlat ezentul is hatályban fog maradni. Ilykép jutott be a mentelmi jogra vonatkozólag a BP. 32. §-ába szóról-szóra ugyanazon negatív kijelentés, mely a Btk. 19. §-ban foglaltatik, hogy t. i. az országgyűlés, ugyszintén a közügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjainak mentelmi jogát a jelen törvény nem érinti.

Minthogy e szerint az új bünvádi eljárás nem szól az országgyűlés tagjainak tanuzási kötelezettségéről, nem lesz felesleges e kérdés jelenlegi állását fixirozni.

A képviselőház az 1868 márczius 11-iki ülésben megadta az engedélyt, hogy Hrabovszky Zsigmond képviselő a jászkunkerületi fenyítő törvényszék előtt tanuként kihallgatassék. Majd 1879-ben Csávolszky Lajos esetével kapcsolatban elismertetett, hogy a bíróság a képviselőt pénzbírság terhe alatt megidézheti, de a kényszer útján eszközözendő elővezettetés feltételezi, hogy az illető képviselő mentelmi joga e czélból felfüggesztessék. Hasonlólag történt Szalay Imre esetében. Végül 1889 ápril 28-án a képviselőház azon határozatot hozta, hogy országgyűlési képviselőnek tanuságtétel végetti megidéztetéséhez a képviselőház engedélye nem szükséges; midőn azonban törvényszerűleg annak elodázhatlan szüksége forog fen, hogy az országgyűlés tanácskozásainak és működésének tartama alatt akár polgári, akár bűnügyekben tanuként megidézett országgyűlési képviselő ellen személyes szabadságát korlátozó kényszer-eszközök alkalmaztassanak, ezek foganatosítására a képviselőház bele-

egyezése, illetve a képviselő mentelmi jogának felfüggesztése kérendő. (L. ez eseteket részletesen *Jellinek Arthur*: A mentelmi jog. 1890. 353. és köv. l.) Ugyanezt foglalja magában az 1889. évi 18,050. sz. a. l. M. R. (L. *Marschalko*: IV. 79. l.)

Nagy Ernő «Magyarország Közjoga» című munkájában részletesen megindokolja a mentelmi jogot (284. l.), de kifejtése csak az országgyűlési tagjok elleni bűnperekre vonatkozik. A sulyt arra helyezi, hogy a mentelmi jog nem privilegium, mert alkalmazása nem függ az illető akaratától és nem mondhat le róla.

A francia parlament magának követeli a döntést. Lásd *Pierre*: Traité de droit politique électoral et parlementaire. 1072. és köv. ll. Többek közt ezt írja: Il a été reconnu dans la discussion qu'un député peut être cité comme témoin pour déposer, dans une affaire criminelle ou correctionnelle, sur les faits dont il a connaissance. Cependant, un sénateur ou un député, cité comme témoin, au cour d'une session, peut s'abstenir de comparaître en excipant de sa qualité; il est d'usage que les excuses fondées sur la nécessité de ne pas abandonner les travaux parlementaires soient agréées par la Cour ou par le Tribunal. En 1861., M. le baron Laugier de Chartrouse, député, avait été cité à comparaître comme témoin dans une affaire criminelle instruite contre un sieur Carrière et soumise à la Cour d'assises de Nîmes; le Corps législatif était en session; M. le baron Laugier de Chartrouse invoqua sa qualité de député pour s'abstenir de comparaître; ses excuses furent agréées par la Cour.

A német BP. 49. §-a kimondja, hogy a birodalmi gyűlés vagy az országgyűlések tagjait mint tanukat az ülésszak idejében az illető törvényhozó testület székhelyén kell kihallgatni, ha a képviselő ott tartózkodik; eltérés ettől csakis az illető törvényhozó testület helybenhagyásával van megengedve. Ugyanezt rendeli a német polgári eljárás 382. §-a a polgári eljárást illetőleg.

Látható mindezekből, hogy itt nem mentelmi jogról van szó. A mentelmi jogról a képviselő nem mondhat le; csakis a ház adhatja meg az engedélyt a bünvádi eljárás megindítására. A tanuzási kötelezettségnél azonban a képviselő lemondhat a privilegiumról és csak ha a meg nem jelenés miatt elítéli a bíróság, akkor van joga, — de talán még akkor sem köteles a ház határozatát provokálni. Vagyis, ha akarja, lefzeti a pénzbüntetést, eltüri az elővezettetést.

Tehát mentesség forog fen a tanuzási köteleesség alól, feltételeken. Analog a lelkes, a védő és a közhivatalnok mentességével. A különbség leginkább csak az, hogy ott a mentesség tárgyi, emitt pedig személyi. A közjog egyrészt a törvényhozó testület tagjának méltóságát akarja óvni, másrészt nem engedi meg, hogy a legtávolabbról is fenforogjon akadály az ellenében, hogy a törvényhozás tagjai a maguk functióikban zavartalanul eljárhassanak.

Félreértések és összeütközések kikerülése végett igen kívánatos volna a bünvádi eljárás életbeléptetésével egyidejűleg részletesen szabályozni a kérdést: hogy a bíróságok tudhatnák, hogy mihez tartásuk magukat.

xy.

A hatályban lévő özvegyi jog alapelve.

A hatályban lévő és a kodifikálandó özvegyi jog egymás közötti viszonya csak kétféle lehet, vagy jogfolytonossági vagy szakítási. Ez utóbbit minden kondifikátor csak akkor választja, ha az eddigi jog fejlesztésre egyáltalában képtelen. Jelenlegi vizsgálatunk ugyancsak ez irányban fog mozogni, talán sikerül kimutatnunk, hogy a szakítás a multtal sem nem szükséges, sem nem célszerű.

A magyar özvegyi jog írásba foglalt forrása, a Hármaskönyv I. 67: 2. §-a nézetem szerint a legszilárdabb alapot raká le, amelyen szükség esetére az intézményt a legmodernebb felfogásban tovább építeni lehetne.

«És ha a meghalt Testvérnek Felesége's Leányai maradvánának, a jószágok pedig Leányágot nem illetnének oly formán, Tudniillik: hogy azelőtt a meghalt testvérnek életébe vagy öseinek is idejébe azon jószágoknak birtokába valamely leány nem lett volna, akkor az életben lévő testvér a leányokat férjhez menetelők erejéig, a feleséget vagyis özvegyet pedig mindaddig miglen meghalt ura vagyis férje nevét viselendi, s özvegyi állapotba maradand a józágnak mennyiségéhez képest szinte a szerint *amint a meghalt testvér cselekedett volna*, étellel, ruházattal és az életre minden megkívántatókkal tisztességesen tartani (ha akarand) szinte férjhez adni, és azonfelül az özvegyi jutalmat (Dos) és az özvegynek mennyasszonyi ajándékát kiadni, törvény szerint tartozik.»

E szakasz azon szavaiban: «a szerint amint az elhalt testvér cselekedett volna» találjuk egyrészt a magyar özvegyi jog tartalmát, de másrészt az alapját is. Ez alap az örökhagyó akarata. A halál ne veszélyeztesse a hitves anyagi létét, maradjon továbbra is azon anyagi viszonyok közepette, milyenekben férje életében is lenne.

Kérdés, megfelel-e ezen irányelv egyrészt az igazságnak, másrészt a közfelfogásnak, vagy az, hogy férje halála után az édes és mostoha gyerekek éhinségnek legyenek kitéve, az asszony pedig — dőzsölhessen.

E kettő között a választás kikerülhetlen, de azt hiszem, hogy a magyar jog «mintha a meghalt testvér cselekedett volna» elve ellen, sem sociális, sem pedig igazság szempontjából alapos kifogást emelni alig lehet, de inkább kifogásolandó, hogy a férj halála az özvegy anyagi helyzetének javítására szolgáljon, a köz szempontjából már azért is, mert ez az új férjhez-menetelek számára apasztólag hat.

Napról-napra van alkalmunk tapasztalni, hogy kell a mostoha gyermekeknek, de az édeseknek is életök legszebb korában gazdasági erejük teljében, nyomorogniok, idejüket tétlenül tölteniök, annak következtében, hogy örökhagyó apjuk fiatal második feleséget vett.

A Hármaskönyv I: 98. cikkely 1. §-a szerint a fenti elvből kifolyólag rendelkezik: Kit is (az özvegyet) miglen özvegyi állapotban a férje nevét viseli, s máshoz férjhez nem menend, a férje jószágából s birtokos-jussából ugyszinte a férje házából s nemesi udvarából (hacsak nem Vár vagyis erősség) kizárni nem lehet. «Kizárni» nem lehet, — de hogy ő ezeknek kizárólagos haszonélvezője legyen, — erre a magyar jogban támpont nem található. Ellenkezőleg «az özvegy nő korlátozása végetti pör» nem jött ritkaság számba a magyar törvénykezésben, és indított a férj igényes örökösei vagy oldalrokonai által, ha a jószág sokkal többet hoz be mint kívántatik az özvegy tartására, a férj rangjához képest, vagy a hitbér becslését sokkal felülhaladja. Azon javakat — így tanítja Fogarasi — melyek az özvegy nőnél hagyatnak, nem kell a hitbér nagyságától mérni, hanem a jószágok sokaságától és férj rangjától.

Az országbirói értekezlet tudvalevőleg az osztrák polg. törvénykönyv szűkmarku rendelkezéseivel szemben, az özvegyi jog tekintetében a magyar törvények rendeleteit újra ha-

tályba léptette, azonban e jog megszorítását, a férj örököseinek vagy oldalrokonainak köre helyébe, csak a leszármazó egyenes örökösök körére szorította, úgy, hogy a tripartitum fent idézett rendelkezései értelmében, az özvegyi jog tartalmának törvényes terjedelme jelenleg is csak a férj rangjához képesti tartás.

Indokolt-e ezen megszorítás, a felett lehetne vitatkozni. Egyéni nézetünk szerint, miután mint hangsúlyoztuk, a magyar jognak az az alapelve, hogy az özvegy nő csak úgy legyen anyagilag ellátva, amint a meghalt ura cselekedett volna, a megszorítást indokolatlannak tartjuk, amint ezt dr. Vavrik Béla (Jegyzőkönyvek II. 90.) is hangsúlyozta.

Most jön a kodifikáló bizottság és ezen évszázadokon át élő jogintézményen egyet ránczigálni óhajt, azt a közszerzőmennyel és hitvestársi örökléssel, ági vagyonnal és tudj Isten mivel összeboltygatni akarván.

E tárgyban és általában is Buckle következő szavait intéznők a t. bizottsághoz:

«First alter the opinion, and then you may alter the law.»

Előbb változtassák meg uraim a köznézetet, és csak azután változtathatják a törvényt.

Hogy az özvegyi jog terjedelme arbitrius jellegű és egyszersmindenkorra törvényhozásilag nem fixirozható, ugyancsak következik azon alapelvből «mint a meghalt ura cselekedett volna».

Mert, ha az özvegy nő akár a leszármazó, akár az oldalági örökösrel szemben, legyen a saját külön, legyen a szerzőmennyi vagyont kiválasztja, természetes, hogy ezen körülmény is, az özvegyi jog terjedelmére ezen elv alapján kell hogy kisebb-nagyobb korlátozó hatálylyal is birjon, és bármit mondjanak új kodifikátoraink, itt a körülmények annyifélek, hogy azokat skálaszerűleg a törvényben igazságosan elintézni nem lehet. Nagy tévedés az özvegyi jog terjedelmének megállapítását «individuális rendezésnek» tekinteni, mert ha rendezés kellene, akkor épen arra való a törvény, de itt az özvegynek «ellátásáról» van szó, mérve «amint azt meghalt férje cselekedett volna», ez pedig természetszerűleg olyannyira individuális, hogy a törvényszerű eleve megállapítást, egyáltalában kizárja.

Ha az özvegyi jog eddigi fent vázolt alapelvén változtatnak, és külföldről mást hoznak, akkor természetes, hogy terjedelmének megállapítása is más lehet, de a magyar alapelv másféle rendezést fogalmilag el nem visel.

Dr. Hexner Gyula,
líptószentmiklósi ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához.

V. A büntető parancs.

Az 1896. évi XXXIII. tczikkal megalkotott bünvádi perrendtartásunk egyik érdekes ujdonsága a büntető parancs. Bünvádi eljárásunkban eddig egészen ismeretlen és annak vezető elvével, a szóbeliséggel és közvetlenséggel is ellenkező ezen intézménynek behatóbb megvilágítása gyakorlati szempontból, illetve a törvény reá vonatkozó rendelkezéseinek rendszeres összeállítása az esetleges hézagokra vagy kétes helyekre való rámutatással — talán nem felesleges munka.

A bünvádi perrendtartás 532. §-a felhatalmazza a büntető bírót arra, hogy bizonyos esetekben előzetes vizsgálat és a terhelt meghallgatása nélkül u. n. büntetőparancsot bocsásson ki, melyben meghagyja a terheltnek, hogy az általa

elkövetett s a parancsban megjelölt bűncselekmény miatt bizonyos büntetést elszenvedjen.

Természetes, hogy midőn a törvény ily kivételes intézkedésnek helyt ad, a legrészletesebben írja körül azon feltételeket, melyek mellett ily büntető parancs kibocsátható.

Ila a személyt tekintjük, ki részéről a feljelentésnek történnie kellett, konstatálhatjuk rögtön, hogy a feljelentő magánegyén ép úgy lehet, mint hatóság vagy annak közege. A különbség e tekintetben csak az, hogy míg a hatóság vagy annak közege a hivatalos eljárása közben szerzett tapasztalata alapján tett feljelentésében a panasztott cselekményt minden bizonyítás kötelezettsége nélkül épen csak panaszolja, addig a magánegyén feljelentése büntető parancssal csak akkor intézhető el, ha a terhelt bűnösségét köz- vagy magánokirattal, vagy egyéb bizonyítékkal valószínűvé tette. A feljelentés adatai, illetve a bizonyítékok mindkét esetben bírói szabad mérlegelés tárgyát képezik. Az eljáró bíró tehát még a hatóság, vagy annak közege feljelentésében, s illetve az annak alapján előterjesztett ügyészi indítványban foglalt tényállást sem köteles valónak elfogadni. Ezért mondja a törvény, hogy a büntető parancs kibocsátható, ha a hatóság részéről tett feljelentés «valósága ellen nem merül fel aggodalom», a magánegyén feljelentésére vonatkozólag pedig még præcisebben, ha «a bíró meg van győződve a vád alaposságáról».

Tudva már most, hogy a feljelentő ki lehet, vizsgáljuk meg, hogy ki lehet alanya azon bűncselekménynek, mely miatt büntető parancs kibocsátható. Az 1896: XXXIII. tcz. ez irányban csak egy kifejezett rendelkezést tartalmaz, mondván, hogy a bíró büntető parancsot csak «szabadlábbon levő terhelt» ellen bocsáthat ki. Bármilyen előzetesen letartóztatott terhelt, esetleg vizsgálati fogságban levő vádlott, vagy azon elítélt ellen, ki szabadságvesztésbüntetését szenvedti el, e büntetés tartama alatt büntető parancsnak egyáltalán nincs helye. A német bünvádi eljárástól e tekintetben eltérő ezen intézkedés megállapításánál tisztán cél-szerűségi szempontok vezérelték a törvényhozót. «A fogva levő terheltet amugy is ki kell a tárgyalás előtt hallgatni és az őt terhelő adatokat megállapítani, így tehát a büntető parancs mellett egyébként elmaradó teendők nagy része mégis csak teljesítendő» — mondja a javaslat miniszteri indokolása. És valóban, ha figyelembe vesszük, hogy bíróságaink teendőinek tulhalmozottsága mellett a büntető parancs meghonosításának legfőbb oka a munkamegtakarítás és a rövidebb bünvádi eljárás, feltétlenül igazat kell adnunk a törvény szóban forgó rendelkezésének, mert nem tekintve a fenti indokot, alig tételezhető fel, hogy a fogva levő egyén a büntető parancs ellen kifogással nem élne, mely esetben pedig a bíróság munkája nem hogy kevesbedett volna, de sőt egy határozat hozatalával, t. i. magának a büntető parancsnak kibocsátásával szaporodott.

Más utmutatást az irányban, hogy ki ellen lehessen büntető parancsot kibocsátani, a bünvádi perrendtartás nem tartalmazván, kétségtelen, hogy e kérdés egyébkénti eldöntésénél a fenálló jogszabályok lehetnek csak irányadók. Így tehát a Btk. 83. §-a értelmében a büntett vagy vétség elkövetésekor életkorának tizenkettedik évét még meg nem haladott egyén egyáltalán nem lévén bünvád alá vonható, természetes, hogy ily koru személy ellen büntető parancsot sem lehet kibocsátani.

Vita tárgyát képezheti azonban, vajon kibocsátható-e a büntető parancs az ellen, ki a büntetendő cselekmény elkövetésekor tizenkettedik évét már túlhaladta, de tizenhatodik évét még be nem töltötte. A Btk. 84. §-a ugyanis ahhoz, hogy ily korban levő személy büntetés alá vehető lehessen, megköveteli, hogy az cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással birt légyen. E belátási képesség fen- vagy fen nem forgása bírói cognitio tárgyát képezi és

azt a dolog természete szerint csak úgy állapíthatja meg, ha e fiatalokor egyént személyesen megfigyelheti és saját észlelete alapján győződik meg arról, vajon az illetőben az oktatás hiánya, vagy esetleg természeti akadály nem késleltette-e az értelmi erőnek oly fokú fejlődését, melynél fogva különben már e korban is cselekménye bűnös voltát felismernie kellett volna. Helyes lenne tehát, ha a törvényhozó ez ifjúkori bűnösökkel szemben is kivételt alkotott volna és expressis verbis megtiltotta volna, hogy ezek ellen büntető parancs kibocsáttassék. Minthogy azonban a törvény ily tilalmat nem állít fel, el kell ismernünk, hogy az egyéb feltételek fenforgása esetén a bíró a tizenkettedik és tizenhatodik életév közt levők ellen is bocsáthat ki büntető parancsot, természetes azonban, hogy ily ügyben kettőzött figyelemmel kell mérlegelnie a körülményeket és nagyon helyesen fogja tenni, ha rendszerint nem és csak akkor bocsát ki büntető parancsot, ha a tett körülményei, vagy a tettes életviszonyai már egymagukban is meggyőzik őt arról, hogy a Btk. 84. §-a daczára a konkrét esetben büntetés kimérhető. Így lehet, hogy az illető ugyanily cselekmény miatt már egyszer büntetve volt, vagy talán az egyén addigi neveltetése is megbízható utmutatást nyújt a kérdéses irányban.

E helyütt tartjuk még megemlítendőnek, hogy ismeretlen helyen távollevő s illetve szökevény ellen büntető parancsot kibocsátani egyáltalán nem lehet. Nem pedig egyszerűen azért, mivel a bünvádi perrendtartás 534. §-a értelmében a büntető parancsot a kézbesítő mindig a terhelt saját kezéhez köteles adni. Hirdetményi idézés, nyomozó levél, vagy elfogatási parancs kibocsátásának a büntetőparancs kiadását megelőzőleg helye egyáltalán nem lévén, az ismeretlenek és távollevők ellen a bünvádi perrendtartás e fejezetében szabályozott eljárás itt sohasem nyerhet alkalmazást.

Ezek után az ügyek minőségét tekintve, melyekben büntető parancsnak helye van, általánosságban mondhatjuk, hogy csak járásbíróság hatásköre alá tartozó ügyekben bocsátható ki büntető parancs. De ezeknek is csak szűk körére szorítja a büntető parancs kibocsáthatását a bünvádi perrendtartás 532. §-a. Ennek értelmében ugyanis büntető parancs kibocsátható, ha a feljelentés tárgya kihágás, vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség és a bíró 200 koronát meg nem haladó pénzbüntetést talál kiszabandónak.

Mindjárt hangsúlyozhatjuk tehát, hogy a büntető parancs szabadságvesztésbüntetést egyáltalán nem és pénzbüntetést is csak legfeljebb 200 koronáig szabhat ki. Ez a legfontosabb különbség a mi büntető parancsunk és az osztrák s német Strafbefehl között. Az 1873. évi osztrák bünvádi perrendtartás 460. §-a ugyancsak bizonyos kihágások miatt engedi meg a büntető parancs kibocsátását — e tekintetben tehát szűkebbkörű, mint a miénk, — azonban a bíró ott három napnál nem hosszabb elzárást is szabhat ki a büntető parancsban; az 1877. évi német bünvádi perrendtartás 447. §-a pedig még sokkal nagyobb tért enged a büntető parancsnak, mert a szerint a bíró kihágások és egyes vétségek miatt nemcsak 150 márkányi pénzbüntetést, de sőt egészen hat heti szabadságvesztésig is terjedhető büntetést állapíthat meg. A magyar bünvádi perrendtartás javaslatának miniszteri indokolása a büntető parancssal kiszabható büntetés alacsony mérvét népünk műveltségi fokával indokolja.

Mindig szem előtt tartva tehát azt, hogy 200 koronánál nagyobb pénzbüntetést a magyar bíró büntető parancsban soha meg nem állapíthat, külön hangsúlyozni kívánjuk, hogy a büntető parancs tárgyát valamennyi kihágás, tehát a törvény és miniszteri rendelet által alkotott kihágás épugy, mint a törvényhatósági szabályrendeletben megállapított kihágás is képezheti, amennyiben ugyanis ezek elbírálása járásbíróság hatásköre alá egyáltalán tartozik.

Mint hogy a törvény a büntető parancsban megengedhető büntetés maximumát előírja, ebből a következő következtetéseket vonhatjuk le és pedig:

Kétszáz korona pénzbüntetésnél nagyobb büntetést a büntető parancs anyagi halmazatnál sem szabhat ki,

eszméi bünhalmazatnál, ha a súlyosabb büntetési nemet megállapító törvény alkalmazása ezen eljárás alá nem tartozik, büntető parancs kibocsátása mellőzendő,

a pénzbüntetés be nem hajthatásának esetére a büntető parancsban meghatározott, illetve átváltoztatott szabadságvesztésbüntetés vétség miatt legfeljebb 100 napi fogház lehet számítva a legsúlyosabb esetet: 1 frt helyett 1 napot, Btk. 53. §-a, kihágásnál pedig az átváltoztatás az 1879. évi XL. tcz. 16. és 22. §-ainak alapul vétele mellett számítatik ki, és

oly büntető parancs, mely a törvényben megjelölt maximumot túlhaladó büntetést szab ki, semmis.

A büntető parancs kibocsáthatásának a már elősoroltakon kívül még egy előfeltételét írja elő a törvény és ez az, hogy a közvádlnak írásbelileg indokoltan indítványoznia kell a büntető parancs kibocsátását. A közvádlo indítványa ellenére tehát, azaz ha a közvádlo a tárgyalás kitűzését, vagy az eljárás megszüntetését kéri, a bíró soha sincs jogosítva büntető parancsot kibocsátani, még ha egyébként annak alkalmazhatóságáról meggyőződve lenne is. Természetesen megfordítani a tételt nem lehet, mert a bíró kötelezve soha sincs, hanem csak jogosítva van büntető parancs kibocsátására a törvényben előírt feltételek mellett.

Azon intézkedést, hogy a büntető parancs kibocsátását a közvádlnak indítványoznia kell, indokoltá teszi az egész intézmény kivételes volta, mely mellett a törvényhozó mennél több garantiát keresett arra nézve, hogy tévedés lehetőleg kikerültesse (lásd minisztr. indok). A tett minősítése és a büntetés mérve tekintetében azonban a bíró a büntető parancs kibocsátásánál ép oly kevésbé van kötve a közvádlo indítványához, mint a törvényszék ítélethozatalakor (325. §.)

Ezek után áttérhetünk a büntető parancs kibocsátása körüli eljárásra.

Azt már megemlítettük, hogy saját iniciatívájából sohasem bocsáthat ki a bíró büntető parancsot, hanem csak a közvádlo indokolt írásbeli indítványára. Az eljáró bíró ezen indítványt és annak tartalmát szabadon mérlegeli. Vizsgálata tárgyává teszi az indítványban felsorolt bizonyítékokat és illetve az azzal együtt hozzá áttett feljelentést és annak bizonyítékait s tisztán ezek alapján köteles határozatát meghozni. Nyomozást vagy bizonyítási eljárást nem rendelhet el a bíró, mert erre csak akkor lehet szüksége, ha a feljelentés valósága ellen aggályai merülnek fel s illetve ha a vád alaposságáról nincs meggyőződve, már pedig ily esetben — miként már kifejtettük — büntető parancs kibocsátásának egyáltalán nincs helye.

Ha az eljáró bíró a büntető parancs kibocsátására irányuló indítványt nem fogadja el, azaz nem bocsát ki büntető parancsot, három eset lehetséges: az eljárást egészen vagy részben megszünteti, továbbá elrendelheti az iratoknak más bírósághoz való áttételét, vagy végül a terhelt meghallgatásával tárgyalást rendelhet.

A kérdés immár az, vajon ezen esetekben a közvádlo és a sértett élhet-e felebbviteli jogorvoslattal a bíró ily határozata ellen? A bünvádi perrendtartás ez irányban határozott rendelkezést nem tartalmaz és a kérdést csak per analogiam (l. egyébként 521. §-t) és a legis ratio figyelembe vételével dönthetjük el.

A közvádlnak büntető parancs kibocsátására irányuló indítványa ugyanis nyilván a törvényszék előtti eljárás vádiratát pótolja. E szerint a bünvádi perrendtartásnak a vádiratra hozott határozat ellen megengedett perorvoslatra vonat-

kozó intézkedései itt megfelelően alkalmazandók. A 269. §. értelmében «a vádtanácsnak... végzései közül a kir. ügyészség és a sértett csak az eljárást részben vagy egészben megszüntető vagy felfüggesztő, vagy áttételt rendelhető végzés ellen élhetnek felfolyamodással».

Ehhez képest, midőn a bíró azért, mivel a terheltet bünösnek nem találja, vagy mivel egyéb okokból, p. o. beszámíthatatlanság, kellő indítvány hiánya, vagy elévülés indokából a bünvádi eljárást egészen vagy részben megszünteti, vagy ha a bíró azért, mivel az ügyet járásbírósg hatásköre alá tartozónak egyáltalán nem tartja, az iratoknak az illetékes törvényszékhez való áttételét rendeli el (527. §.), a közvádlnak és a sértettnek egyfoku felfolyamodási joga van. Ezen felfolyamodást az a törvényszék vizsgálja felül, melynek területén az eljáró járásbírósgnak székhelye van (545., 546. §§.). Ellenben, ha a bíró büntető parancs kibocsátása ellen bármily aggályt táplál és ezért a szóbeliség és közvetlenség elvét mellőzhetőnek nem találva tárgyalást tűz ki, ezen határozat ellen felfolyamodásnak vagy perorvoslatnak egyáltalán nincs helye. Következik ez a törvény intentiójából, mert a bünös mielőbbi megbüntetését s az eljárás lehető rövidségét célzó elv ily felfolyamodás által csak kárt vallana.

Ha a közvádlo vagy sértett az előbbiek szerint megengedhető felfolyamodással élt, a felebbezési bíróság, tehát az illetékes törvényszék sohasem utasíthatja az eljárást járásbírósgot büntető parancs kibocsátására, mert hiszen ezzel nyilván arra kényszerítené a bírót, hogy meggyőződése ellenére hozzon büntető határozatot, hanem az esetre, ha a büntető parancs kibocsáthatásának összes feltételeit fenforgóknak találja, a büntető parancsot a felfolyamodás folytán maga a törvényszék bocsátja ki. Nem alterálja a törvényszék ebbeli jogát azon körülmény, hogy a bünvádi perrendtartás szerint a büntető parancs kibocsátása a járásbírósg hatáskörébe tartozik, mert hiszen felebbezés, illetve felfolyamodás folytán az alsófoku bíróság jogköre a felebbezési bíróságra utaltatik át és ez mindazon teendőket végezheti, melyeket a felebbviteli perorvoslattal megtámadott határozatot hozó alsófoku bíróság végezni jogosított. Így tehát a törvényszék maga is kibocsáthat büntető parancsot, melyet a járásbírósg kézbesített. Ha a terhelt a törvényszék által kibocsátott büntető parancs ellen él az alább tárgyalandó hallgatag vagy kifejezett kifogással, a járásbírósg maga elé tűzi ki az ügy tárgyalását. Ha a törvényszék a büntető parancs kibocsátásának helyét nem látja, de az eljárás megszüntetésére sem talál elegendő okot és a járásbírósg hatáskörét megállapítja, utasítja az eljárást járásbírósgot, hogy az ügy tárgyalására határidőt kitűzzön és a kifejlendőkhöz képest új határozatot hozzon.

A terheltnek a most tárgyalat azon határozatok, melyekkel a bünvádi eljárás megszüntetetik vagy az ügy áttétele elrendeltetik, nem kézbesítenek és a terheltet e határozatok ellen semmiféle perorvoslat sem illeti meg.

Magának a büntető parancsnak alaki kellékeit az 533. §. második bekezdése részletesen sorolja fel. Ennek értelmében a büntető parancsnak tartalmaznia kell:

1. A terhelt nevét és állását vagy foglalkozását. A többi személyes körülményeket a büntető parancsban körülírni nem szükséges, mert a terhelt azonosságának konstatálására szolgáló adatok, u. m. életkor, születési hely, vallás s előélet nyomozás, vagy legalább a terhelt kihallgatása nélkül alig állapíthatók meg. «Nem követ el azonban hibát a bíró, — mondja a javaslat miniszteri indokolása, — ha a terheltnek más személyes körülményeit is, amennyiben azok ismervék és névcseré elkerülésére szolgálhatnak, a büntető parancsba felveszi».

2. A vád tárgyává tett bünccselekmény pontos megnevezését. Ugy arra való tekintettel, hogy a terhelt csak a büntető parancs által nyer tudomást a vád tárgyról, valamint

azon okból is, miszerint a büntető parancs az esetleg megtartandó szóbeli tárgyalást szinte előkészíti, szükséges, hogy a bűncselekmény a tárgy és az elkövetés helye és ideje szerint pontosan körülírással és ki kell tennie a törvény tárgyi tényelemének is, melynek megsértése által a terhelt az illető bűncselekményt elkövette.

3. A feljelentő, illetőleg a vádindítványt tevő nevét. E kellék is a tett azonosítására szolgál.

Tartalmaznia kell még a büntető parancsnak:

4. Azon bizonyító adatok felsorolását, melyek a terhelt ellen a büntető parancs kibocsátásához szükséges súlyos gyanút keltették. E bizonyító adatok is lehetőleg részletesen veendők fel, mivel feltételezhető, hogy a terhelt, aki már a büntető parancsból látja, hogy a cselekmény bizonyítást nyert, nem fogja alaptalan kifogással az egész intézmény célját meg-hiusítani és mert különben is, ha a vád alaptalan, mennél több mód nyújtandó a terheltnek az esetleges szóbeli tárgyaláson előterjesztendő védelme előkészítéséhez.

5. A pénzbüntetés összegének meghatározását és az annak kiszabása alapjául szolgáló törvény vagy rendelet szakasz szerint való idézését, valamint a pénzbüntetés összegének — be nem hajthatás esetére — mily nemű és tartamu szabadságvesztés-büntetésre (elzárás vagy fogház) való átváltoztatását.

6. Azon utasítást, hogy a terhelt a pénzbüntetést 15 nap alatt a járásbírósnál fizesse le és hogy a kiszabott pénzbüntetés lefizetésére halasztást vagy részletfizetés megengedését is kérheti.

7. Végül azon figyelmeztetést, hogy a bíróság a pénzbüntetés lefizetésének elmulasztása esetében a fizetésre kitűzött határidő lejárta után, kifogás esetén pedig, tehát a terheltnek, házastársának vagy törvényes képviselőjének kérelmére azonnal szabályszerű tárgyalást fog kitűzni.*

E két utóbbi kelléknek a törvény által kifejezetten történt előírását az intézmény szokatlan voltánál fogva méltányossági és célszerűségi szempontok indokolják.

Az 533. §-nak a fenti 7. pontba foglalt határozmányai azonban nem meritik ki mindazon alaki kellékeket, melyeket a büntető parancsnak tartalmaznia kell. Így ha bűnügyi költségek felmerültek, azok a büntető parancsban is meghatározandók (479. §.) és egyuttal megjelölendő azon terhelt is, aki e költségeket viselni tartozik. Ellenben magánjogi igények megállapítása a büntető parancsban helyt nem foghat, mivel ezek contradictorius eljárás nélkül helyesen meg sem ítéltetők. Magától értetődik, hogy a járásbírósnak a büntető parancs keltét is pontosan kitenni tartozik. E kellék nevezetesen az elévülés félbeszakítására vonatkozó kérdés elbírálásánál lehet döntő fontosságú.

Külön kiemelendő, hogy a büntető parancsban a terhelt bűnösségét kimondani nem szabad. A büntető parancs csak feltételes hatálylyal bír és ha annak kibocsátása büntetéssel sujt is, nem lenne helyes a terheltet előre is kifejezetten bűnösnek bélyegezni, nehogy az intézmény kivételes volta által különben is felkeltett aggodalom a bíró és törvény elleni ellenszenvvé, vagy talán elkeseredéssé váljék.

Súlyt helyez a bűnvádi perrendtartás a büntető parancs szabályszerű kézbesítésére is. E tekintetben nagyjából a fizetési meghagyásokról szóló 1893. évi XIX. tcz. 7. §-ában foglalt szabályok irányadók itt is. A kézbesítést tehát mindig hatósági közegnek, illetve községi vagy körjegyzőnek kell és pedig csakis a terhelt saját kezéhez eszközölnie. Posta útján a büntető parancs nem kézbesíthető, nem különösen azért, mivel a kézbesítő a büntető parancsot a terheltnek felolvasni és tartalmát megmagyarázni köteles. Ennek meg-

* Természetes, hogy a kért és nyert fizetési haladék lejárta vagy részletfizetés be nem tartása esetén, tárgyalás már nem fog kitűzteni, mert hisz e kedvezményeket a terhelt csak akkor kérhette, ha a büntető-parancsba belenyugodott.

történte a kézbesítő-iven bizonyítandó. Ha a vétivből a bíró arról győződik meg, hogy a kézbesítés nem szabályszerűen történt, új büntető parancsot köteles kibocsátani, de a szabálytalanul kézbesítettnek hatálya semmi irányban nincsen.

A szabályszerűen kézbesített és a törvényes kellékeknek mindenben megfelelő büntető parancs hatálya ipso facto megszűnik, ha az a terhelt részéről hallgatagon vagy kifejezett kifogással, melyet itt is ellentmondásnak lehetne nevezni, megtámadtatik.

Ha a terhelt a büntető parancsban reá kirótt pénzbüntetést a kitűzött határidőben lefizette, vagy ami hatály tekintetében ezzel egyenlő, ha a fizetésre halasztást vagy részletfizetési kedvezményt kért, úgy ezáltal a büntető parancsba belenyugodott. Megfordítva: ha a pénzbüntetés összegét le nem fizette, sem annak lefizetése végett halasztást vagy részletfizetési kedvezményt nem kért, természetesen feltételezhető, hogy a terhelt magát bűnösnek nem találja és a büntető parancs hatályának minél könnyebb megdönthetése végett a törvény már ily esetben is rendeli, hogy a bíró az ügy tárgyalására határidőt kitűzzön. A büntető parancs meghagyásának való nem engedelmeskedést nevezhetjük tehát a büntető parancs elleni hallgatag kifogásnak.

Kifejezetten emel kifogást a terhelt a büntető parancs ellen az által, hogy az ügy tárgyalását kéri. A büntető parancs elleni e kifogás semmiféle alaki kellékhez nincs kötve. A terhelt sem azt, hogy kifogást emel, sem azt, hogy mi miatt mond ellent, bejelenteni nem köteles, hanem a tárgyalásnak akár szóbelileg, akár írásbelileg való kérése már egymagában hatálytalanítja a büntető parancsot. Helyesen fogja tenni azonban a terhelt, ha esetleges bizonyítékait már a tárgyalás kérése alkalmával terjeszti elő, hogy ekkép pl. tanui rögtön az első tárgyalásra beidézhetők legyenek és az ügy mielőbb befejezést nyerhessen. A tárgyalást nemcsak maga a terhelt, hanem annak házastársa vagy törvényes képviselője is kérheti. Törvényes képviselő alatt itt az ügyvéd is értendő, aki azonban meghatalmazását egyidejűleg bemutatni tartozik. A meghatalmazás bemutatásának elmulasztása a tárgyalás kérésének alkalmával természetesen nem egyenlő a kifogás hatályának elvesztésével, mert habár a nem legitimált képviselő által emelt kifogás figyelembe nem vehető, a bíró mégis tárgyalást lesz köteles kitűzni a terheltnek fentebb említett hallgatag kifogása folytán.

Kérdés tárgyát képezhetné, vajon az esetre, ha a terhelt, illetve képviselője a tárgyalást expressis verbis csak azért kérné, mivel a büntetés mérvét találja súlyosnak, a bíró e kifogást figyelembe venni tartozik-e? Nézetünk szerint a tárgyalás kitűzése ez esetben sem tagadható meg, mert kétségtelen, hogy a contradictorius eljárás és a bizonyítékok előterjesztése a szóbeli tárgyaláson oly tényeket is deríthet ki, melyek a feljelentésben foglalt tényállástól eltérve, a büntetés enyhítését indokolják. Ellenben a közvádli nem kérheti a tárgyalást a büntetés súlyosbitása végett, mivel a büntető parancs kifogásolásának jogát a törvény csak a terheltnek adja meg.

Abból, hogy a büntető parancs elleni kifogás alaki kellékekhez kötve nincs, önként folyik, hogy a terhelt részéről benyújtott és tévesen „felebbezés”, „felfolyamodás” vagy akár „semmisségi panasz”-nak nevezett ellentmondás szabályszerű kifogásnak tekintendő, mely természetesen ekkor sem bír átszármaztató hatálylyal, hanem egyszerűen a tárgyalás kitűzését eredményezi.

Vitás lehet, vajon a büntető parancsban kiszabott büntetés súlyosbitása végett megilleti-e a közvádli felebbeviteli perorvoslat joga? * E kérdés elbírálásánál figyelembe veendő mindenekelőtt, hogy a törvény a büntető parancs elleni

* Hogy a sértett fél nem bír e joggal, az a magánvádli és magánfél általános jogköréből kétségtelenül következik.

perorvoslat gyanánt egyedül a most tárgyalat hallgató, vagy kifejezett kifogást említi. Nem lehet tehát az ellen való felfolyamodás jogát a közvédlőnek sem megadni. Ehhez járul még, hogy a büntető parancs, melybe a terhelt bele-nyugodott, végrehajtható és így igazságügyi politikai okokból is helyes azt jogerős ítélet hatályával bírónak tekinteni, miből önként folyik, hogy az felebbviteli perorvoslattal a közvédlő részéről sem támadható meg.

A hallgató vagy kifejezett kifogás folytán kitűzött tárgyalásra a terhelt és az általa esetleg már bejelentett tanúk, a sértett fél és a közvédlő (ügyészégi megbízott) megidézendők, a terhelt azon figyelmeztetéssel, hogy amennyiben a tárgyalás órájára sem ő, sem védője, illetőleg házastársa, vagy törvényes képviselője meg nem jelennek és az elmaradást elfogadható módon ki nem mentené, a bíróság a büntető parancsot tárgyalás nélkül végrehajthatónak fogja kimondani. Ehhez képest, ha a tárgyalási határidőben a terhelt részéről senkiségi jelenik meg (igazolatlanul), a bíró végzéssel mondja ki a büntető parancsnak hatályában való fentartását, illetve végrehajthatóságát. Ebből, figyelemmel a bünvádi perrendtartás 540. §-a utolsó bekezdésére, következik egyúttal, hogy ily tárgyalás elmulasztása miatt igazoláshoz nincs helye.

Ha a felek a kitűzött tárgyalási órára megjelennek, a tárgyalás a járásbíró elöltti tárgyalás szabályai szerint (bünvádi perrendtartás 339—544.) megtartandó és az annak eredményeképp hozott bírói határozatok ellen a felek mindazon perorvoslatokkal élhetnek, melyek az 545—557. §§-okban a járásbíró elöltti eljárásra nézve szabályozvák.

A törvény a kifogás folytán tartott tárgyalásra vonatkozólag még csak azt rendeli, hogy a büntető parancs a bíróságot a határozathozatalnál semmi irányban sem köti. A bíró tehát tisztán a tárgyalás adatai alapján hozza meg ítéletét.

Igyekeztem a fentiekben a büntető parancsra vonatkozó eljárás szabályait részletesen ismertetni. Természetes, hogy az intézmény új voltánál fogva nem terjeszkedhettem ki mindazon kérdésekre, melyek a praxisban esetleg felmerülhetnek. A judikatura feladata a törvény netáni hézagait pótolni és állandó egyöntetű eljárást létesíteni ott, hol a bünvádi perrendtartás világosan nem intézkedik.

Dr. Waldapfel Leó
ügyvéd.

A lajstromrendszer.

Alig néhány hónapja, hogy a járásbírói új ügyvitel életbe lépett s mennyi támadás, mennyi panasz!

Pedig ha átértjük az egész szabályzat alapelvét, úgy hiszem, nem igen akad praktikus jogász, ki áldását észre nem veszi. Mert az a sok panasz, az a sok támadás mind-megannyi az alapelv félreértésén alapszik.

De a félreértés könnyen érthető. Egy félszázad vagy hosszabb idő óta annyira beleéltük magunkat a külön léttel bíró segédhivatalok fogalmába, hogy erről a lajstromrendszerrel szemben sem tudunk letenni. Pedig a tévedés innen ered. Nincs már többé külön segédhivatal, a jegyzői iroda teendője a bírói funkciónak kiegészítő s el nem választott részét képezi.

Ha ez elvet tartjuk szemünk előtt, lehetetlen, hogy a lajstromrendszert a szóbeliség correlatumaként ne tekintsük; lehetetlen, hogy annak könnyed rendszerét az iktató fölé ne helyezzük.

Az által, hogy a bírónak befolyást enged a kezelésre, nem degradálja kezelővé, ellenkezőleg a kezelőt emeli fel úgy, hogy a bírónak igazán segítségére válhatik. Ott a hol eddig vármegyei morosus irnokokat találtunk, a rideg számok szálnalmas alakjai helyett lassan-lassan emberi formát

öltő kezelőt találunk. Ha félre nem értik, ha el nem magyarázzák, az egész új ügyvitel legfontosabb kihatása, hogy a kezelőket teljes emberekké teszi lelketlen gép helyett, gondolkodásra és közreműködésre kényszeríti, egyszóval kihasználja annak emberi voltát. S ha valakinek van oka örömmel üdvözölni az új rendet, úgy bizonyára az eddig csak a leletezés sötét műhelyéből ismert kezelők osztálya az.

Kár volna ezt bővebben fejtegetni annak, aki abból indul ki, hogy az iktató mit végzett egykor, s mi a teendője most; ez alapon soha sem fogjuk megérteni egymást. A különbség körülbelül olyan, mint a zongora és az öntöző kanna közt. Ez nagyon könnyen utánozhatja azt a járásbíró, aki elrendelte, hogy az iratborítékot az »irodában« tartás, a darabokat pedig régi szokás szerint kiosztási jegyzék mellett a bírónak átadják. Ily felfogás mellett a lajstromrendszer természetesen nehézkes, komplikált, drága stb.

Nagy bombasztal kérdik, hogy vajon a bírónak nincs-e nemesebb hivatása, mint a kezelésben segédkezni? De egyről megfedkeznek, hogy a segédkezés azelőtt tényleg megvolt, most pedig legfeljebb *szóbeli* utbaigazításból áll. Én a magam részéről egész összeférhetőnek találom ezt a segédkezést a bírói hivatással. Miként azelőtt az iktatás után, most az iratborítékba való bevezetés előtt áttekintem a kiosztást, a sürgős darabokat kiválasztom, *szóval* megmondom a kezelőnek, hogy azonnal vezesse be a borítékba, egy perc múlva megkapom, elintézem, s ismét csak szóval mondom meg: »ezt tessék azonnal expedálni« vagy »ebben három ügydarab van kiadni való« s eddig egyetlen egyszer sem esett meg, hogy sürgős darab elkésztett vagy egyáltalán kiadatlan maradt volna, ami pedig az iktatói rendszerénél nem egyszer megtörtént.

De épen, mert az új rend a holt számok helyébe a bíró és kezelő élő lelkét léptette, őrizkedjünk, hogy azt csak legtávolabbról is a hivatalnoki bureaukratismus bilincseibe verjük. Tudjuk mindnyájan, hogy voltak esetek, a mikor a hagyatéki bíróság a per bíróságával formális levelezést váltott. Nos, ha folyton szemünk előtt nem lebeg az új szabályzat czélzata, nagyon könnyen beleeshetünk abba az anomáliába, hogy az Sp. lajstrom megkeresést intéz a V. lajstromhoz, végzést tesz át az Ö. lajstrom a V. vagy Sp. lajstromhoz s akkor a rend meglesz ugyan, az igaz, de milyen áron.

Határozottan félhetni ettől az ügyv. szab. 39. §-ához adott válasz folytán, amely — valószínűleg a fővárosi járásbírók ügyeire való tekintettel — a végrehajtás elrendelését még a per lajstromában intézteti el, a végzés egy kiadmányát pedig átteszik a végrehajtási lajstromba. Ezt a választ csak úgy általánosíthatnók, ha a kérdést ismernők. Vidéki járásbíróknál ez a megoldás sok esetben teljesen keresztülvihetetlen.

Mindez azonban nem az ügyv. szab. hiánya; a gyakorlat, előbb utóbb meg fogja találni a kivezető utat. Hiszen ha a válaszokat és észrevételeket olvassuk, úgy találjuk, hogy azok legtöbbször lényegtelen, az eddigi bureaukratismus és a szokatlanság aggodalmától dictált apró-cseprő kérdésekre adnak feleletet, amelyet a praxis vagy a józan ész szintén megadott volna.

Bár talán nem oly kiterjedt, de mindenesetre intenzívebb hatással volna a telekkönyvi ügyvitel reformja.

Nem elég ki az örökös refrain, hogy a patens a telekkönyvi anyagi, alaki jogot és az ügyvitelt annyira összeforrasztotta, hogy egyiknek reformja a másik nélkül el sem képzelhető. Ez nem képez akadályt.

Ausztriában az 1871. évi telekkönyvi rendtartás dacára — mely patensünknek némileg javított kiadása — 1898 január 1-je óta szintén behozták az új ügyviteli szabályokat, a Registereket, s a Gerichtsinspectoroknak csodálatosképpen a telekkönyvi ügyvitel körül van legkevesebb

tennivalójuk. Bár a külföld telekkönyvi intézményének nyomába sem léphet, mégis rendkívül segített a bírák helyzetén. A sok haszontalan, lélekölő munka alól teljesen felmentették. Igaz, hogy a telekkönyvi törvény 31. §-a értelmében bekebelezés csak közjegyzői vagy legalább közjegyzőileg hitelesített okirat alapján engedélyezhető, minek eredménye, hogy 99%-a a kérvényeknek közjegyzői vagy ügyvédi irodából kerül ki, a közjegyzői és ügyvédi kamarákat pedig az igazságügyminiszter felkérte, hogy a kérvénybe a végzésnek teljes és szó szerinti szövegét vegyék fel. A bíró tehát ha a kérelmet teljesíthetőnek találja, ráírja a kérvény előlapjára, hogy «Bewilligt» s a többiről a telekkönyvvezető és a jegyzői irodák gondoskodnak. Nem is láttam a legnyomorultabb járásbírósnál sem egyetlen egy restantiát. Január 1-je óta ez ismeretlen fogalom Ausztriában, pedig ott sincs hatályon kívül helyezve a telekkönyvi törvény 98. és 102. §-a, mely a végzések szerkesztéséről intézkedik.

Nálunk mindenki dolgozik, mindenki ért a telekkönyvhöz, a zugirász ezen próbálja szárnyait, a telekkönyvet életében még nem látott falusi segédjegyzőig mindenki jogosítva van a bíróság helyzetének súlyosbításával a telekkönyvi rendtartást tisztán a praxisból megtanulni.

A legutóbbi időben világos a tendencia, szaporítani a közjegyzői állásokat, s azt hiszszük ezzel összefüggésben ki fogják mondani az okirati kényszert, ha mindjárt a közjegyzői törvény egy rövid novellájával, mely a közjegyzők kötelességévé teszi, járásuk valamennyi költségét havonta egyszer egy előre kitűzött s kihirdetett napon meglátogatni. S akkor bátran neki indulhatunk a telekkönyvi ügyvitel reformjának a bíróság kimondhatatlan megkönnyebbitésére, a felek előnyére, a nélkül, hogy a patens anyagi intézkedéseit egyelőre megengedjék.

De e reform ne legyen osztrák, mely végeredményben a burokratizmusnak csak palliatív szerepe, legyen az gyökere, a telekkönyvi intézmény szellemének megfelelő. Minden téren hódít a szóbeliség, vajon annyira absurdum volna a telekkönyvnél is bizonyos foku szóbeliséget elképzelni?

Dr. Nitsche Győző
albíró.

SCHEDIUS LAJOS.

Legfőbb bíróságunknak egyik igazi *disze* dőlt ki *Schedius Lajos*nak idő előtti, váratlan elhunytával, mely büntető kodifikációnknak további fejleményeire és a korszakot alkotó új szervezeti és eljárási reformoknak gyakorlati keresztvitelére is hosszú időn át pótolhatlan veszteség marad.

Csak azok a «névtelen hősök», akik a magában véve is súlyos *büntető bírói* hivatásnak legnyomasztóbb részét: a felsőbíróági írásbeli, referadális rendszer melletti szüntelen megfeszített munkát vele együtt évtizedeken át végezték, s kiknek ő mindenkor egyik legkitünőbbje volt;

s ezenfelül még néhányan, akik, a hogy a francia író mondja: a világ legnehezebb tennivalóján: jó, világos és gyakorlatilag üdvös törvény alkotásán vele együtt csendben munkálkodtak; csak ezek tudják és érzik: mily sokat vett *Schedius Lajos*ban a magyar igazságszolgáltatás ügye.

A szakbeli sajtó nemcsak a kegyelet, hanem az igazság ellen is vétene, ha halálát egyszerűen regisztrálná. Ki kell emelnie, hogy a megboldogult, aki már mint ügyvéd, kir. ügyész és törvényszéki elnök rendkívül széleskörű és alapos jogi tanultságra tett szert, aki beható képzettségét és ritka általános műveltségét az utóbbi évtizedekben is, mint a budapesti kir. ítélő táblának és a kir. Curiának bírójá, folyton gyarapította, egyike volt a magyar jogászvilág

legszelesebb látókörű és elméletileg is alapos jogtudósainak. A szakbeli sajtónak meg kell emlékeznie arról is, hogy *Schedius Lajos* egyike volt azoknak, akik az 1886—1888. években a büntető eljárás törvényjavaslatát kidolgozták, s nagy része van abban a nagybecsű indokolásban is, melynek kapcsán ez a javaslat az országgyűlés elé került.

Szilágyi Dezső igazságügyminisztersége alatt *Schedius Lajos* dolgozta ki az említett javaslatba beillesztett két új fejezetet az esküdtbíróóságok előtti főtárgyalásról és a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények eseteiben való eljárásról. Az 1893—1894. években az igazságügyminiszter akadályoztatása esetén *Schedius Lajos* vezette a bűnvádi perrendtartást szerkesztő bizottság tanácskozásait, s e mellett a tagok munkájából is magának tartotta az oroszlan részt, revideálta és átdolgozta az új szövegezést, valamint revideálta az igen nagy terjedelmű új indokolást, melynél a különböző szerzők fogalmazványainak összeegyeztetése s a perorvoslati rendszer új indokolásának elkészítése is az ő munkája. Mekkora és mily fontos feladatok vártak volna reá az ő vezetése alatt készült új jogforrás hatályának első éveiben!

Mikorra a bűnvádi perrendtartás törvényhozási tárgyalása elérkezett, *Schedius Lajos* — hiven az ő félrevonuló, csendes egyéniségéhez, — már a kir. Curián referálta a nagyobb fontosságú bűnügyeket s legutóbbi év alatt egyuttal a sajtópereket is.

Nem is említve kisebb munkálatait: mint a Btk. 1892. évi novelláját s ennek indokolását, valamint a büntetőbírói ügyviteli szabályokat, *Schedius Lajos* 1886-tól 1894-ig az igazságügyminiszterium igazgatási tennivalóiban is kiváló részt vett, mint véleményező azokban a legnehezebb és legbonyolultabb ügyekben, melyek az igazságügyi adminisztráció körében felmerültek.

Legyen az ő komoly és nemes egyénisége hosszú időn át követendő példa a magyar bírói kar tagjai előtt. Szerezzen ifjabb jogásznemzedékünk a jogéletnek minden terére kiterjedő s mindenben mélyreható ismereteket; legyen lelkiismeretes, alapos és művelt, s fel- és lefelé egyiránt, emelje mindenkor érvényre a független és pártatlan *objectivitást*, — épen úgy, mint *Schedius Lajos*!

A szakközönség és a jogi sajtó pedig fejezze ki most az ő maradandó és tisztelt *emlékével szemben* — az *egyetlen* alkalomkor, midőn a *bíró* hazájától és embertársaitól valamit elfogadhat, — a kegyeletteljes és hálás elismerést.

Balogh Jenő.

Különfélék.

— **Unger**, az ünnepelt jogtudós, a budapesti egyetem jogi karának üdvözlő iratára a következő levéllel válaszolt: Facultati juris et politicæ consultorum Universitatis litterarum Budapestiensis salutem.

Sincero gaudio litteris Vestris gratissimis affectus, quibus diem meum natalem septuagesimum celebraturi merita mea summa laude patriæ eloquentia cumulastis, debitam gratiam maximam et devotissimam Vobis ago.

In memoriam revocastis tempus illud mihi juventutis vigore dulcissimum, quo Hungariæ adolescentuli litterarum studio ducti scholas meas libenter frequentabant. Et maxime audire me juvavit, ex his juvenibus non paucos nunc in Vestra litterarum universitati juris præcepta tradere. Persuasionum enim mihi habeo, jurisprudentiam in Hungaria semper florituram ac patriæ Vestræ magnæ et pulchræ gloriæ atque decori semper futuram.

Datum Aussee, mense Septembri MDCCCXCVIII.

Josephus Unger.

A budapesti tudományegyetem jog- és államtudományi karának üdvözlömetem.

Öszinte örömmel töltött el kegyes leveletek, melyben

hetvenedik születésnapomat ünnepelve, érdemeimre ősi ékes-szólással halmoztatok a dicséretet, miért is fogadjátok tartozó nagy és alázatos köszönetemet.

Emlékezetembe hívtátok ifjúságom kedves napjait, midőn Magyarország tudományszomjas ifjai szívesen hallgatták előadásaimat. És különösen jól esett hallanom, hogy ez ifjak közül többen most magok is a jogot tanítják egyetemteken. Meg vagyok győződve, hogy a jogtudomány Magyarországon mindenkor virágozni fog és disze és dicsősége lesz nagy és szép hazátnak.

Aussee 1898 szeptember havában. *Unger József.*

— **Az igazságügyi budget tárgyalása** alkalmából az igazságügyminiszter a képviselőház pénzügyi bizottságának ülésében kifejtette munkaprogramját, melynek megvalósulását mindannyian a legélelénkebben óhajtjuk.

Nem is magával e programmal kívánunk ezuttal foglalkozni.

Megragadta figyelmünket a miniszter beszédében az a kijelentés, hogy ő az új bünvádi eljárási törvény életbeléptétől várja legfőbb bíróságunk teljes tehermentesítését.

Tartunk tőle, hogy ez hiu remény. Az új bünvádi eljárás jogorvoslati rendszere a kir. Curiaán az eddiginél is nagyobb torlódást fog okozni, mivel egyrészt az ügyek jelentékeny mennyisége fog ezentul is felvetni a legfőbb bírósághoz, másrészt pedig az ezen forumon életbelépő szóbeliség az tárgyalás lassabb folyamatát fogja eredményezni.

— **A tudomány-egyetem védelme.** Azokra a bíráló megjegyzésekre, melyek a pénzügyi bizottság minapi ülésén, valamint a sajtóban elhangzottak, válaszolt első előadásán a tudomány-egyetem jogi fakultásának dékánja, *dr. Nagy Ferencz.* Ilévvél kelt védelmére az egyetemnek, a tanári karnak s a jogászfűságnak. Beszédéből közöljük a tanárok irodalmi működését illető részt:

A legerősebb argumentum, amit a tanárok homlokának szegeznek, az egyetem tudományos színvonalának sülyedése. Ha összehasonlítjuk a mai tudomány álláspontját a husz-harmincz év előttivel, valamint a mostani irodalmi működést: merem mondani, hogy egyetemünk soha magasabb színvonalon nem állt, mint ma. Kivétel van, az emberek nem mind egyformák, de nem a jó a kivétel, a mint mondják, — az erősebb a szabály, a gyenge a kivétel. Ezelőtt 20—30 évvel — különösen a jogtudomány terén — senkisé nem nézett tul a német irodalmon, ma európai áttekintést és műveltséget követelnek a tudóstól. Ily körülmények között a tetemes emelkedést tagadásba venni mély igazságtalanság. Menjenek végig csak a mi jogi fakultásunk névsorán s az eredmény sikerében, felemelő voltában biztos vagyok.

Dolgozunk uraim, erősen; nézzék és méltányolják irodalmi működésünket s ami önöket különösen érdekli, a jogtanárok működését, fárasztó munkáját. Vállainkra nehezedik a tömérdék vizsga. Kifáradva hazamenni és tudományos munkát folytatni, könyvet írni, kodifikálni, ha hozzáveszszük, hogy nincs az a törvény, melynek megalkotása tanáraink közreműködése nélkül történik, mert hisz épen tanáraink univerzális ismereteire van szükség — mindezt nagyobb elismerést érdemelnénk, mint a milyent kapunk. De mindenütt csak a sülyedésről van szó, mikor a törvényalkotásban (hatalmas példa mindjárt, — a magánjogi polgári törvénykönyv) az enqueteiken s azokon kívül a munka oroszán része a miénk. Előadásaink színvonalára büszkék vagyunk, sehol a külföldön, sem Német-, sem Franciaországban nem akadnak önök soha olyan tartalmas és gonddal kidolgozott előadásra, mint a budapesti egyetemen. Szép dolog magyar embernek születni, büszké is vagyunk reá, de sajnos, Európában vajmi keveset számítunk. S mert nincs univerzális megértetési eszköz a tudós-világban, olyan, mint egykor a latin nyelv volt, az európai sajtó ignorál bennünket. Ez a kis nemzet hátránya. A nagy nemzetnek még közepes munkájára is nagyító-lencsén át tekintünk fel, az óriás pedig ránk kisebbitő-üvegen át pillant. A francia tudós nagy ember, ha tényleg nem is az, mig nálunk a nagy tudós is mindig csak kicsi marad, — amiről nem mi tehetünk. Olyan nagy irodalmat még nem produkálhattunk, mint a mekkorát a francia, német, angol stb. tudós-, főleg jogászvilág létrehozott, de hát amazok anyaga, melyet év-

századok munkája teremtett meg, feneketlen kincstár, melyen már generációk dolgoztak.

— **A kir. Curiaához** szeptember hóban érkezett 1547, ez évben összesen 17,894 ügy. Elintézendő volt a mult évi hátralékkal együtt 25,412, elintéztetett 16,109, hátralékban maradt 9303 ügydarab. A mult év megfelelő szakához képest 717-tel több érkezett be, 928-czal kevesebb volt elintézendő, 27-tel több intéztetett el, 455-tel kevesebb a hátralék.

— **Az ügyvédi kar gyászsa.** *Robitsek Józsefet* gyászolja az ügyvédi kar, mivel ő nemcsak diszes állásában, mint a budapesti kamara elnökhelyettese tett kiváló szolgálatokat kartársainak, de azért is, mert egy a magyar ügyvédségre nézve rendkívül fontos eszme: az ügyvédi nyugdíjkérdés szolgálatában működött.

— **Egy Amerikában kötött polgári házasság** érvénytelenítése iránti perben a kir. Curia legujabban kimondotta, hogy: 1. a házassági törvény 57. §-ában kitűzött záros határidő azokra az esetekre nem vonatkozik, midőn a házasság kizárólag a házasságkötés alaki kellékei miatt van megátadva; 2. a házassági törvény életbelépte előtt hatályban volt törvények, sem a birói gyakorlat sem rendelkeztek az iránt, hogy magyar honosok részéről külföldön kötött házasságok érvényének vizsgálatánál a házasságkötés alaki kellékei tekintetében a belföldön kötött házasságokra nézve kötelező törvények az irányadók.

Az érdekes esetet lapunk jövő számának mellékletén egész terjedelmében közöljük.

— **A jogi ismeretek terjesztését** tűzte ki czélul az a füzetes vállalat, mely *dr. Márkus Dezső* szerkesztése alatt a Grill-féle könyvkereskedés kiadásában megindult. Az előfizetési felhívás kiemeli, hogy minden törvényhozás azon állásponton van, hogy a törvény nem tudásával nem lehet védekezni, de azért alig nyílik az állampolgároknak módjuk jogi ismeretek elsajátítására.

A most meginduló vállalat jogászok tollából jogászok és nem jogászok számára dolgozza fel jogszabályainkat.

Eddig a következő füzetek jelentek meg: 1. Az esküdtek kézikönyve. Irta *Vargha Ferencz.* 2. Az örökbefogadásról. Irta *Gádr Vilmos.* 3. A házasságon kívül született gyermekek joga. Irta *Márkus Dezső.* 4. Az örökösödési eljárás. Irta *Marschalko János.* 5. Magyar házassági vagyongy. Irta *Kolosváry Bálint.*

A legélelénkebb örömmel üdvözljük a szó szoros értelmében *hözagpótló* vállalatot, melynek irányával teljesen egyetértünk. Az eddig megjelent füzetek valóban alkalmasak a jogi műveltség terjesztésére. Áruk 20 és 40 kr. közt váltakozik.

— **Dr. Fayer László** bünvádi eljárási vezérfonalának tiz ivre terjedő második füzte elhagyta a sajtót és a napokban megjelen. Ezen füzet az előkészítő eljárás második részét és a főtárgyalást foglalja magában, az esküdtszéki tárgyalást is beleértve. A harmadik füzet számára maradnak a jogorvoslatok tana és a bünvádi eljárás további részei.

— **A mellékleten** közöljük a Gárdos-ügyben hozott curiai ítéletet. Ezen ügyben a bizonyítás kérdése a legérdekesebb lélektani problémák közé tartozik. A jövő heti és az azutáni számban közölni fogjuk a két alsófoku ítéletet is, hogy az olvasó teljes képet alkothasson magának a pro és contra szóló körülményekről.

— **A magyar polgári bírósági ítéletek végrehajtásának kérdése Bulgáriában.** Ismételten előfordult, hogy magyar polgári bírósági ítéletek végrehajtása Bulgáriában nem teljesített, mert a végrehajtást szenvedő fél bulgár vagy szerb alattvaló volt. Ilyen esetekben ugyanis konsuli bíróságaink a végrehajtást nem foganatosíthatják, általában pedig a polgári ítéletek végrehajtására nézve Magyarország és Bulgária közt sem államszerződés, sem viszonszági gyakorlat nem áll fen. (33,138., 33,139/1898. I. M. sz. a.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
 Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
 Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 irt negyedévre ... 3 • A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az érvénytelenség és megtámadhatóság helytelenségei a magyar házassági törvényben. Dr. Katona Mór kassai jogakad. tanártól. — A polgári törvénykönyv némely irányelvéről. Alföldy Ede nagybecskereki kir. járásbírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az ügynök szerepe a biztosítási szerződés létrejötténél. Dr. Kovács Marczel budapesti albirótól. — Kir. táblai válóperi gyakorlatból. X. — Végre-hajtói panaszok. Gerő. — A huszonegyedik német jogászggyűlés. Posenben, 1898 szeptember hó 20-án. Monsieur Couteautól. — Az osztrák igazságügymin. szter rendelete a bíróságokhoz. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az érvénytelenség és megtámadhatóság helytelenségei a magyar házassági törvényben.

Mielőtt az 1894. évi XXXI. tcz. kritikájára áttérünk, az érvénytelenség és megtámadhatóságnak mai tudományos állásával kell tüzetesen megismerkednünk, aztán pedig a törvényben foglalt helytelen alkalmazást kimutatnunk.

I. A jogügylet érvénytelensége (negotium nullum) az, ha az ügyletnek valamely lényeges alkotó eleme hiányzik, mely miatt az ügylet meg nem állhat, jogi hatást nem szülhet. Ez az érvénytelenség két irányban jelentkezhetik: a) feltétlen semmiség (absolut nullitas) midőn az ügyletnek oly kardinalis, alapvető elemei hiányoznak, melyek miatt az semmi irányban nem képes még csak látszatát sem keltetni az ügyletnek; ilyen az eset, ha két férfi vagy két nő kötne házasságot vagy nem törvényes koru, akinek akarata nem számít, tekintetbe nem jön. Itt jellemző vonás, hogy nincs egyáltalán ügylet és a fogyatozást orvosolni semmikép nem lehet; b) relativ semmiség, viszonylagos (relativ nullitas), midőn a törvényszabta kellékek hiányából szintén nem állhat meg az ügylet, mert az ügylet berendezéséhez megkívánt feltételek, kívántatóságok nincsenek meg mind. Es is semmiség. A bíróság ezt is, mint az előbbi, nem létezőnek, nem érvényesülőnek fogja kimondani. A különbség mégis az, hogy itt a hiányt pótolni lehet, a fogyatozás orvosolható, a hiányzó kelléket még utólag be lehet illeszteni az ügylet keretébe, miáltal az érvényhez jut utólag, felépül, a hiánytól megszabadul, az ügylet testén levő seb orvoslást talál, és így teljes jogi hatályt ér el. Ezt a pótlást rendesen az ügyletet kötő személyek egyike eszközli, az távolítja el az érvénynek útját álló akadályt, vagy kiegészíti a hiányt a törvénykövetelte teljességre; de lehet egy harmadik, hatósági személy is, aki a fogyatozáson segít és az ügyletnek érvényét létre hozza. Ide azonban positiv tevés, cselekvés, activ működés kívántatik. Ha ez nem történik meg, az ügylet eredeti érvénytelenségében marad, nem jut erőhöz, a jogi hatást teljesen nélkülözi.

II. A megtámadhatóság, (neg. rescissibile) akkor forog fen, ha az ügylet érvényesen, a törvény követelményeinek, külsőleg legalább, mindenben megfelelően megalakul, de méhében hord oly belső fogyatozást, kellékhányt, melynek kimutatása, feltárása az ügyletet épugy megfosztja érvényétől, visszaszülyeszti a semmiségbe, mintha létre se jött volna: itt tehát érvényes az ügylet, mint ilyen teljes hatályhoz is jut, minden irányban oly bánásmód illeti, mint a normális kellékekkel felruházottat. De mivel belsejében fogyatek van, ez okon, amint ezt a felek egyike napfényre hozza, kideríti,

mint személyében fenforgót, ezzel utólag elvonhatja az ügylettől az érvényt, a kellékhány okával szétrobbanthatja azt, és az ügylet semmivé lesz, mert kiderült ama fogyatek, mely miatt a törvény az érvényt megtagadja tőle, mint nem törvényszerűen berendezettől.

Ha már most a relativ semmis, és megtámadható ügyleteket egymással szembeállítjuk, jelentkeznek bizonyos rokon vonások, az igaz, de méginkább felötlük a köztük mutatkozó különbség.

A rokon vonás elsőben is az a negativum, hogy egyik sem ép ügylet. Mindegyik fogyatekos; az első külsőleg hiányos, a másik belsőleg az.

A másik, miben egyeznek, hogy mindkettő végleges érvényhez juthat. Az első utólagos pótlás, a hiányzó kellék utólagos hozzáillesztése és így az érvényre jutásig terjedő kiegészítése által. A másik pedig a belső fogyatozás elhallgatása, fel nem tárása vagy eltakarása által.

A mily ellentét kettő közt az, hogy az egyik semmis, már most mint ilyen jogi foganattal nem bír, jogi kapcsolatot nem alkot, nem jogi kötés — a másik ellenben érvényes, megáll, jogi kötelék in optima forma — ha nem is teljesen kifogástalan. A lét és nem lét óriási üre választja szét őket.

További különbség még az, hogy az egyik csak positiv működéssel, activ magatartással, tehát határozott cselekvés által szerezheti meg az érvényt; nem tevés, nem mozdulás, tétlenség sorsán: a semmiségen nem segít; marad az, ami volt kezdetben, érvénytelen. Ellenben a megtámadható ügylet — ügylet érvényes, hatályos, jogi foganattja van minden irányban mindaddig, míg a megtámadásra jogosult télen, passive viseli magát, nem mozdul. Ha ez végleges, akkor az ügylet érvénye is az. Itt csak a reagálás, fellépés, actióba helyezkedés lesz képes az ügyletet érvényéből kiforgatni, ha sikerül ezzel a belső betegségét az ügyletnek kimutatni. Mig ellene nem fordulunk az ügyletnek, nem intézünk ellene támadást aggressive, — vagy ha intézünk is, de nem tudunk igazi törvényes fogyatozást legyőzni — addig az ügylet teljes hatályu. Mivel pedig az emberi természet inkább hajlik a tétlenségre mint positiv cselekvésre, ami orvosolhatná amott a bajt, azért a két ügylet esélyei az érvényesség szempontjából nagyon elütők lesznek. Itt érvény — ott érvénytelenség.

III. Már most vizsgáljuk, hogy házassági törvényünk az u. n. házassági akadályoknál mikép alkalmazza a semmiséget és megtámadhatóságot? Magától értetődik, hogy itt a házassági tilalmakkal, melyek nem akadályok igazában nem terjeszkedünk ki.

Első nagy fogyatozása a törvénynek, hogy nem különböztet absolut és relativ semmiség közt, mi oka annak, hogy kijelentései nem szabatosak, nem határozottak, mi a világos, könnyű megértésnek rovására van.

A törvény II. fejezetének 6. §-a kimondja, hogy cselekvőképtelen nem köthet házasságot. Itt mindenki arra gondol, hogy az ily házasság absolute semmis, hisz mint cselekvőképtelen, nincs akarata, legalább jogilag számbavehető nincs. A 44. §. maga kimondja, hogy a 6. §. ellenére kötött házasság semmis. Azonban siet hozzá tenni, hogy igenis

nem minden esetben, tehát csak relative semmis; ha ugyanis a cselekvésre képtelen cselekvésképpessé lesz, és ezen állapotában a házasságot helybenhagyja, úgy ezzel a házasság, mely érvénytelen, semmis volt, érvényhez jut. Mindjárt világos volna a kérdés, ha a törvény a relativ semmiség álláspontjára helyezkedik. Nem minden jogász tudja a különbséget az abszolút és relativ semmiség közt, de a törvényhozónak tudnia kell, és ha ezen természetes alap szerint különböztet az akadályok közt, úgy még a laikus is észreveszi, hogy itt orvosolható akadály forog csak fen.

De még szembetűnőbb a visszásság és helytelenség a jogi műszavak használatában a következő két akadálynál. A 7. §. azt mondja, fejletlen koru nem köthet házasságot férfi 18, nő 16. évének betöltésével éri el fejlett korát.). Ha ezt most összevetjük az 51. §-sal, melyben az áll: megtámadható a házasság, melyet valamelyik házasság a 7. §. ellenére köt, ez már megdőbbsen. Ha a fejletlen koru nem köthet házasságot, abból a jogász azt következtetheti, hogy az nem érvényes, semmis, hisz azért szabja meg a törvény a kort, mert nem akarja tűrni, hogy ezen koron alul házassági frigyre lépjenek. De utal erre a törvény is, mely az érvénytelenséget «nem köthet házasságot» szóval jelöli.

Ha már most erről az akadályról azt olvassuk, hogy az ily akadályu házasság «megtámadható», akkor össze kell zavarodnunk. Hisz mindenki, aki csak a jog elemeibe van beavatva, tudja azt, hogy megtámadni csak érvényesen alkotott jogi köteleket lehet, ami nem érvényes, azt legfőlebb bíróilag kell érvénytelennek kinyilvánítani. A bíró a törvényes semmiségi ok fenforgása alapján megállapítja az érvénytelenséget. (Somm. t. 1. §., 4. pont, praediciális kereset.) De az már óriási confusio, midőn az amugy is érvénytelen még külön «érvényétől» — ami nincs — kell megfosztani, érvényéből kiforgatni. A jogász embernek megáll az esze, és kételkedővé lesz, vajon jól tudja-e, mi a megtámadhatóság? vagy talán a törvény egészen elütő, — a tudományos életben megállapodott értelemről messze eltérő értelemben akarja használni e műszót. Ha a szó egy megállapodott gondolat megjelölésére van, akkor csak zavart, homályt, kételyt támaszt az, ha a törvényhozó egy határozott jelentésű szót egészen más gondolat megjelölésére használ. Ez megbocsáthatatlan, hisz a törvényes szabványnak első kelléke a világos és érthető beszéd. Teljes összekuszálása a már kiforrott jogi műszavak megszokott értelmének. Hogyan eshetett ilyen vastag műhiba annál a törvényalkotásnál meg, mely — úgy hallatszott annak idején — annyi javító kézen ment keresztül? Vagy talán épen e miatt? Ez érthetetlen egyszerűen. El kell előbb felejtenuk, hogy mi a megtámadhatóság és csak aztán foghatjuk fel a törvény igazát.

De ez se volna jól; mert a törvény az 53. és 54. §-okban, hol a házassági kényszerről és a tévedésről szól, a megtámadhatóságot egészen korrektül, a mai tudományos értelemben használja. De ez csak hatványozni képes a zavart, mert egy és ugyanazon törvény keretén belül csak nem használhat öntudatos törvényhozó egy fontos műszót két különböző értelemben. Mit tartanánk az ily törvényhozásról? Pedig a higgadt szemlélő a hivatkozott §§. összevetéséből rájön, hogy a 7. §-ban egy érvénytelen, semmis házasságot mond a törvény «megtámadható»-nak, az 53. és 54. §§-ban pedig egy érvényes házasságot szintén (és itt helyesen) megtámadhatónak.

Ha vizsgálódunk, hogy ez az inkongruenciája a szavak értelmének honnan ered, nem nehéz rájönni. Egy másik hiba szülte ez. Mert a törvény nem különböztet feltétlen semmis és feltételesen semmis házasság közt, azért az utóbbi megjelölésére nincs megfelelő szava; kimondja, hogy a fejletlen koru nem köthet házasságot. De ez azért érvényhez juthat, ha az illető, fejlett korának elérésével azt megerősíti,

helybenhagyja, vagy felmentést nyer. Az érvénytelenséget nem megtámadni, hanem csak bíróilag megállapítani kell, konstatálni azt, hogy a fejlett kor még nincs meg. Ha a törvény erről az akadályról azt mondja: ez relative semmitő akadály csak, úgy mindjárt elértjük, hogy még érvényhez juthat, nem áll rá az, ami a feltétlenül semmisre, hogy quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.

De hát a törvényhozás bölcsesége így is tud a «megtámadhatóság»-gal operálni. Pedig ha valahol, úgy ennél a fontos reformot létesítő törvénytől helyén lett volna kifogástalanul alkalmazni a szabatos műszavakat.

Abból már most, hogy a 7. §-ban foglalt fejletlen kor mint feltételesen semmis akadály «megtámadható»-nak van jelezve, hibásan, egy további visszásság ered, mely abból áll, hogy a megtámadás határideje az 57. §-ban egy évre van szabva.

Ezen év eltelte után a fejlett kortól számítva, még mindig érvénytelen a házasság, feltételesen, a 8. §. alapján, mely a 20 éven alóli férfi és nőre egyaránt megköveteli a szülők beleegyezését vagy ennek nem léteben a gyámhatóságét. Ha tehát eltelt az egy év, az illető férfi 19 éves lesz, többé a megtámadási joggal ő nem élhet, mert a kereset a záros határidő alatt megszűnt, noha a házasság azért mégis semmis és semmis marad, míg a hiánya a házassági kötésnek — a szülői beleegyezés — orvosolva nem lesz, hozzá nem járul, mint kiegészítés. Ily össze-vissza ennél a fontos intézménynél megbocsáthatatlan. Hisz ott vagyunk, ahol azelőtt voltunk, a vegyes házasságok idejében, amikor a házasság az is volt, meg nem is, a szerint, amint a kánonjog vagy a protestáns házassági jog álláspontjára helyezkedtünk. Itt a megtámadási kereset elévülése után azt kell mondanunk, hogy a házasság végérvényes, hisz a megtámadás ki van zárva, a házasság részéről legalább. A 8. §. alapján pedig azt kell vallanunk, hogy a házasság semmis, mert nincs szülői beleegyezés, ami akadályja világosan a házasság érvényének.

Amit egyébként a 7. §. akadályáról mondtunk, teljesen beválik a 8. §. akadályára ellen is. Noha eme §. ellen kötött házasság relative semmis, míg a szülői beleegyezés hiányzik, de mégis érvényhez juthat eme hiány pótlása által, mi teljessé teszi a házasság érvényét. Az 52. §. erről is azt mondja: Megtámadható a házasság, melyet valamelyik fél a 8. §-ban megkivánt beleegyezés, illetőleg jóváhagyás nélkül kötött. Pedig dehogy megtámadható! Érvénytelen ez, hisz a törvény megmondja a 8. §-ban: nem köthet... tehát helyesen érvénytelen. De nem feltétlenül. Ha ez a beleegyezés az érvénytelenség kimondása előtt pótolva lesz, akkor érvényhez jut végleg.

Ha nem egészítik ki az érvényt, akkor marad érvénytelennek, mely ellen nem a megtámadási, hanem érvénytelenségi keresetnek van helye, ha t. i. a «megtámadás» szót jogi értelemben vesszük, melyet amugy érvényesen alakult és megálló ügylet ellen szoktunk alkalmazni.

A törvény 11. §-ában foglalt rokonsági akadály az egyenes ágon és a testvérek közt abszolút akadály, valamint az egyenes sógorság is a 11. §. d) pontjában; ellenben a testvérnek testvére leszármazójával kötött házassága már csak relative semmis, mert a kötés után bekövetkező királyi felmentés orvosolja ezt a fogyatkozást. Noha ez is csak relativ semmiség, úgy mint a 7. és 8. §-okban foglaltak, azért még sem mondja a törvény róla sehol, hogy ez megtámadható, de azért érvényteleníthető marad mindaddig, míg a királyi dispensatio meg nem érkezik. Ez a korrekt felfogás, melynek a törvény is hódol; így kellett volna eljárni a többi akadálynál is, melyek csak relativ semmiséget állapítanak meg.

A törvény 12. és 13. §-aiban foglalt két akadály (az impedimentum ligaminis et criminis) feltétlenül semmis hatályu.

Még a formai kellékek terén is jelentkezik az abszolút és relativ semmisség. Így a 30. §. második bekezdése szerint az a házasságkötés, mely nem a polgári tisztviselő előtt megy végbe, semmi vonatkozásban nem házasság. Ha mégis a felek a polgári tisztviselő előtt kötik a házasságot, de tanuk nélkül, úgy ezt a formai hiányt jóváteszi egy éven át tartó együttélésük.

Az abszolút és relativ semmisség közti megkülönböztetés szükségéről és lényeges ismérveiről l. Dernburg Pandekten I. k. 120. §. A semmisség és megtámadhatóság közt fenforgó különbségről Arndts Pandekten 59. §. Zlinszky-Reiner 170. l., ahol jegyzetben a relativ semmisségre is történik utalás.

Katona Mór.

A polgári törvénykönyv némely irányelvéről.

Jó törvénykönyvnek egyik leglényegesebb kelléke az egyszerűség.

Az egyszerűség elve ellen vét, pl. az a törvénykönyv, melyben tulságosan sok a kivételes szabály, vagy a mely nagyon bonyolódott öröklési rendet állapít meg, továbbá ahol a határidők és mennyiségek, különös ok nélkül sokfélék és nagyon különbözők, ahelyett, hogy lehetőleg a mindenütt uralkodó tizedes rendszerhez alkalmazkodnák.

A bírói szervezet és a törvénykezési rendtartás megalkotásánál az egyszerűség elve nem részesült kellő méltánylásban. A jogkereső közönségre nézve már az elsőfoku bírói hatáskör iránt is nehéz az eligazodás, ami azonban a felebbviteli bíróságokat illeti, itt valóban összekuszált rendszerrel állunk szemben.

A határidők megállapításában sem lehet helyes rendszert felismerni. Vannak 1, 3, 5, 8, 14, 15 napos határidők. Ezeket nehéz emlékezetben tartani.

A jó törvénynek olyannak kell lenni, hogy minél könnyebben megtanulhassák, s hogy az emlékezőtehetséget tulságosan erős próbára ne tegye.

Hogy az általános polgári törvénykönyvnek üdvös hatása lehessen, ehhez továbbá szükséges, hogy szabályai a nép jogi érzékével összhangban álljanak.

A nép jogi érzéke, különösen nálunk, gyakran elüt a tételes jogszabályoktól.

Ennek érdekes következményei vannak. A tételes jogszabály dacára, a nép közt néha egészen ellenkező jogszokás fejlődik, s törvényellenes állapotokat teremt. Ezt az állapotot rendszerint semmi sem zavarja, mert a népnek sejtelve sincs arról, hogy az a törvénynyel ellenkezik. Akad azonban mégis olyan, aki véletlenül tudomást szerez a dologról, s per útján felforgatja a már meggyökeresedett rendet.

Nagy és szép jövője csak annak a törvénykönyvnek lehet, mely a szabadelvűséget teljes mértékben megvalósítja.

A történelem meggyőzött bennünket arról, hogy a szabadelvűség eszméi mindig diadalt arattak. Örökké úgy volt, hogy minden szabadelvű eszmének eleinte nagyon kevés a híve és igen sok az ellensége. Csak lassan hódít tért, s a legtöbb esetben csak forradalom útján jut uralomra, de azután mindenki őszintén hisz üdvös voltában.

A világ mégsem okult a példákon, s mindig akadályokat gördít az új szabadelvű eszmék érvényesülése elé, pedig még soha sem sikerült szabadelvű eszmét elnyomni, bármily képtelenségnek látszott eleinte.

A világot csak úgy lehet véres forradalmaktól megóvni, s rendfelforgató eszméknek csupán azáltal lehet elejét venni, ha a szabadelvűség kívánalmait megelőzni igyekezzünk.

A szocialisták követeléseai többnyire a szabadelvűség tanain alapszanak.

Ezekkel számolni kell, mert különben a törvénykönyv a kor igényeit ki nem elégítheti.

Különösen az öröklési jog szorult rá, hogy intézményeit új szellem lengje át, mert ezen a téren évszázadok óta alig történt haladás.

Itt nem elégedhetünk meg fokozatos fejlesztéssel és átmeneti intézkedésekkel, hanem elszántan nagy lépést kell tenni, mert különben a haladás szellemét nem érhetjük utól.

Az érvényben levő öröklési rendszerek teljesen elavultak, s azokat már sokáig megtűrni nem lehet.

Előbb-utóbb meg fog történni a közeledés Bentham és Stuart Mill öröklési elméletéhez.

● A leszármazók, felmenők és a hitvestárs öröklésén kívül, mások öröklési jogának alig van értelme.

Az erkölcsi szempont az első, melyet az öröklési jog megbirálásánál figyelembe kell venni.

Az öröklési jogot csak azokra szabad kiterjeszteni, akikben az örökhagyóhoz való szeretet nagyobb mint az öröklési vágy, mert különben az öröklési jog elveszti erkölcsi alapját.

Rendszerint csak a szülőben, gyermekben és hitvestársban lehet annyi szeretetet feltételezni, mely az öröklési vágyat leküzdeni képes.

Minél szélesebb körre terjesztjük az öröklési rendet, annál jobban növeljük azoknak a számát, akik embertársaik halálára lesnek.

Ez erkölcstelen érzés miatt nem lehet az illetőket annyira okolni, mint inkább a törvényt, mely őket ily borzasztó állapotba helyezte.

Az öröklési jog megszorítását az egyszerűség elve is javasolja. Mindenki tisztában volna az öröklési rend felől, s nem történhetnék meg az, ami most napirenden van, hogy sokan nem érvényesítik rejtélyes jogaikat, mert ezekről tudomásuk nincsen.

Ezenkívül az sem volna kicsinyelhető eredménye az öröklési rend egyszerűsítésének, hogy a sok bonyolódott öröklési per, mely sok embernek rabolja el idejét és sok örökösnek keseríti meg napjait, majdnem teljesen elfogyna.

Az öröklési jog gyökeres reformálása rázkódtatás nélkül mehetne át az életbe.

Az oldalrokonra nézve nem érzékeny veszteség az, ha más örököl, mert hiszen az örökhagyó életében sem volt az a vagyon támasza.

Az öröklésnek nem kell szélesebb körre terjednie, mint a meddig a vagyonnak az örökhagyó életében közvetlen hatása volt.

Ha a közöröklés nagyobb mérveket fog ölteni, ennek üdvös eredménye hamar elfeledteteti az oldalági örökösödés elavult intézményét.

Az általános polgári törvénykönyv tervezetének előkészítése alkalmából még csak egyet kívánok általánosságban megjegyezni.

A kodifikáló bizottság elvként kimondotta, hogy az elméleti jogtudomány körébe tartozó kijelentésektől tartózkodni kell. A tervezetben mégis fordulnak elő iskolakönyvre emlékeztető szabályok.

Ilyen pl. az ingatlan fogalmának meghatározása vagy annak nem egészen ismeretlen megállapítása, hogy vannak ingó és ingatlan dolgok, stb.

Ha annak akarunk kifejezést adni, hogy a ménes többé már nem ingatlan dolog, ezt a törvénynek abban a részében kell tennünk, mely az érvényben levő jogszabályok megszüntetéséről intézkedik.

Elméleti tantételeket nem szabad a jogtudomány kezelése alul kivonni, mert ott jó helyen vannak.

Az elméleti jogtudomány fejlődését akadályozzuk az által, ha odatartozó fogalommeghatározásokat és tanokat korlátok közé szorítva megrendszabályozunk.

Alföldy Ede,
kir. járásbíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ügynök szerepe a biztosítási szerződés létrejötténél.

— Két cikk. —

I.

A kereskedelmi törvény 468. §-a kapcsán az utolsó években kifejlődött bírósági gyakorlat, mely a fél és a biztosítási ügynök közt létrejött és bizonyított szóbeli megállapodások figyelmen kívül hagyásával, egyedül a biztosított által aláírt ajánlat s az ennek megfelelően kiállított kötvény alapján bírálja el a biztosítási szerződés létrejöttét és hatályosságát, jogászai, biztosítási és laikus körökben élénk ellentmondást keltett, mert a jog- és méltányossági érzetet teljesen ki nem elégíti. Talán sikerül kimutatnom, hogy ezen gyakorlat a kereskedelmi törvénynek nem szükségszerű folyománya, az általános jogelvekkel pedig ellenkezik.

A kereskedelmi törvény 468. §-a a biztosítási ügylet érvényességéhez írásbeli szerződést kíván.

A bírósági gyakorlat szerint:

«A biztosító-társaság ügynöke nem meghatalmazottja a társaságnak, hanem csupán az ajánlat közvetítésére van hivatva.»

«A biztosító-társaság ügynöke a társaság részéről neki kiadott ajánlati lapok tartalmától eltérő s a társaságot kötelező külön okiratok felvételére nem jogosult.»

«Az ügynökkel az írásbeli ajánlattól eltérően létesült szóbeli megállapodások nem mérvadók.»

«Ha a fél az ajánlatot kitöltetlenül aláírva, az utólagos kitöltést az ügynökre bizza, az a fél megbízottjának tekintendő.»

«A biztosító-társaság ügynökének jogköre a társaság külön felhatalmazása nélkül csak az ajánlatnak a biztosító-társaság igazgatóságához juttatására terjed ki, mihez képest az ügynök és az ajánlattevő között létrejött, de az írásbeli ajánlatba nem foglalt szóbeli megállapodások, az írásbli ajánlat mellett figyelembe nem jöhetnek, arról gondoskodni pedig, hogy az ajánlat az ajánlatot tevőnek akaratát kifejező módon töltsék ki, az ajánlatot tevőnek érdeke és kötelessége.»

«Az ajánlattal szemben nincs helye ama bizonyításnak, hogy az ügynökkel attól eltérő szóbeli megállapodás létesült és azt a biztosító elfogadta.»

Mindazon esetekben, melyekben fenti s hasonló ítéletek hoztak, a tényállás rendszerint egyformán a következő:

Az ügynök (más elnevezéssel üzletszerző, életbiztosítási felügyelő, oktató felügyelő), a társaságtól *kinevezési okmányt* kap, melylyel a társaság utasítja őt, hogy az életbiztosítási eszmét a helyi ügynökök közvetítésével a közönségnél terjeszse s utóbbiakat az üzletbe alaposan bevezesse s *felhatalmazza, hogy életbiztosításokat felvegyen s azokra foglalókat nyugta mellett átvegyen.* Ezzel szemben az ügynök kötelezi magát kizárólag a társaság részére működni, a biztosítások szerzésében a lehető szorgalmat és igyekezetet kifejezni, bizonyos főügynökséggel folytonos összeköttetésben állani, a társaság utasításait és szabályait szigorúan követni, a foglalókat és bevallásokat pontosan beküldeni. Fáradozásaiért az ügynök a szerzett biztosítások összegének arányában a társaságtól jutalékot, legtöbb esetben előleget, sőt némelyik a jutalékokkal elszámolandó s így előleg természetével bíró fix fizetést kap.

A társaság által kiküldött, ennek kinevezési okmányával, nyomtatott ajánlati lapjaival s táblázataival felszerelt ügynök felkeresi a biztosítandó egyént. Legtöbb esetben az ügynök tisztességes ember is egyuttal; tehát vagy sikerül, hamis előadások s ígéretek nélkül, a felet a biztosítási ajánlat

kiállítására rábírnia; vagy nem, s akkor máshol próbál szerencsét. Ezen esetek bíróság elé nem kerülnek, vagy ha igen, úgy nem az ügynök hibájából kerülnek oda.

Léteznek azonban — fájdalom — szélhámos ügynökök is, bár számarányuk a biztosítási ügynökök összességéhez s az egyes társaságokhoz viszonyítva még statisztikailag meg nem állapított. Ők jobban értenek az üzletszerzéshez. Ha a biztosítandónál az évi díjösszeg anyagi viszonyai arányában talán tulmagas, ha az életbiztosítás az illetőre nézve talán még nem aktuális szükség, vagy már más társaságnál biztosítva lenne is, emberünk rendszerint a biztosítási eszme terjesztésére irányuló feladatának magaslatán áll; a jutalék elérése a főczél, s ezért oly kedvezményes feltételeket ígér, melyeknek az egyszerű földmives vagy kisiparos, de gyakran az értelmiséghez tartozó egyének sem tudnak sikerrel ellentállani. A nagyhangu frázisokkal dobálódzó ügynök előadásában úgy tűnik fel a kérdéses intézet, hogy azzal más nem versenyezhet s így a hiszékeny áldozat abban a reményben, hogy biztosítás esetén addig nem élvezett személyi hitel nyílik meg részére, vagy hogy annyi nyereségjutalékot kap, hogy az ügylet majdnem ingyenessé válik, vagy a számtalan változatokban bővelkedő egyéb hazug ígéretek valamelyikében bizva, — olvasatlanul írja alá az ügynök által egészen másképen kitöltött vagy még kitöltetlen ajánlati nyomtatványt. S ha mégis tudja, hogy mit irt alá, de netalán aggályai volnának az iránt, hogy a szép ígéretek miért nincsenek az írásbeli ajánlatba foglalva, rendesen megnyugszik a «felügyelő»-től nyert ama felvilágosításban, hogy a kötvényben mindez benne lesz; s ha nem lesz benne, a kötvényt úgy sem köteles átvenni. Elhiheti ezt annál is inkább, mert a legtöbb biztosítási társaság szabályai azt a kikötést tartalmazzák, hogy a biztosítás hatálya csak a kötvény átvételével s az első díjrészlet megfizetésével kezdődik; arra nézve pedig, hogy ez a kikötés, mint a törvénnyel ellenkező, joghatálylallyal nem bír, a joggyakorlat korántsem mondható egyöntetűnek.

A társaság természetesen csak az ügynök által beterjesztett írásbeli ajánlattal ismerkedik meg, ennek alapján állítja ki a kötvényt. A fél a megbeszélésnek meg nem felelő kötvényt el nem fogadja; következik a per és a marasztalás.

A marasztalás indokai abból indulnak ki, hogy a biztosítási ügylet érvényességéhez írásbeli szerződés szükséges, tehát minden szóbeli megállapodás érvénytelen.

Mindenekelőtt nem magyarázhatom a törvény szavait akként, hogy a fél által az ajánlat csakis írásban volna érvényesen megtehető. A biztosítási szerződés a fél által tett s a társaság által elfogadott ajánlat alapján jön létre; de nem az ajánlat képezi az írásbeli szerződést, hanem a társaság által kiállított kötvény. Elegendő a szerződés létrejöttéhez, hogy a kötvény kiállított vagy az ajánlat a társaság könyveibe bevezettetett; s utóbbi is megtörténtnek tekintendő, ha az ajánlat annak vételétől számított 48 óra alatt vissza nem utasítatik.

Képzeltető tehát, — bár a gyakorlatban nem fordul elő, — hogy elmegyek a biztosító-társaság igazgatójához, kijelentem előtte, hogy halálesetre szóló biztosítást kötni kívánok; megállapodom vele a biztosítási összegre, a díjra s annak fizetési módoszataira, a kedvezményezett személyére nézve; megvizsgáltatom magam a társaság orvosa által, megfelelek az egészségi állapotomra vonatkozó szokásos kérdésekre, s mindezt csak élő szóval. Kiállítják a szóbeli ajánlatomnak teljesen megfelelő kötvényt. Ily tényállás mellett, talán vitás lehet, vajon a kötvény átvételére s az első díjrészlet megfizetésére kötelezhető vagyok-e? De ha ily előzmények után a kötvényt átvettem, s a díjat megfizettem, senki sem fogja kétségbe vonni, hogy a szerződés a társaságra nézve is kötelező hatálylallyal, érvényesen létrejött; s a

társaság a koczkázatot viseli és viselni köteles, bár írásbeli ajánlat nem tétetett.

Ila tehát az írásbafoglalás magának az ajánlatnak nem érvényességi kelléke, hogy állunk, írásbeli ajánlat létrejötté esetén, az élő szóval külön kikötött, írásba nem foglalt feltételekkel? Az írásbeli szerződést megelőzően, vagy azzal egyidejűleg, de vele ellentétben létrejött szóbeli megállapodások érvénytelenek; kevésbé egyöntetű a gyakorlat az írásbeli szerződéssel egyidejűleg, azzal nem ellentétes, hanem azt kiegészítő szóbeli megállapodások tekintetében; érvényesek azonban az írásbeli szerződés kötése után létrejött szóbeli megállapodások, még ha le is rontják az írásbeli szerződést. Alkalmazva ezt a biztosítási ügyletre, tegyük fel, hogy az írásbeli biztosítási ajánlat kiállítása s a társasághoz jutása után, de az ettől számított 48 órán belül, mielőtt az ajánlat a társaság könyveibe bevezettetett s a kötvény kiállított volna, megjelenik a fél a társaság igazgatójánál, s ujjabb, az írásbeli ajánlatba nem foglalt, azzal talán ellentétes, feltételeket hoz javaslatba. Az igazgató ezeket élő szóval, kifejezetten elfogadja, mégis a kötvényt, ezek mellőzésével, pusztán az írásbeli ajánlat alapján állíttatja ki! Nem képzelek bíróságot, mely ily tényállás mellett a biztosítottat a kötvény átvételére s a díj megfizetésére kötelezné; s viszont, a kötvénynek az utólagos szóbeli megállapodásoknak megfelelően történt kiállítása esetében egyik fél sem hivatkozhatnék sikerrel arra, hogy a kötvény nem felel meg az eredeti írásbeli ajánlatnak.

Akár létezik tehát írásbeli ajánlat, akár nem, mindkét esetben meg van a lehetősége annak, hogy a biztosítási szerződés szóbeli ajánlat alapján érvényesen létrejöhessen.

A megbeszélés tárgyát képező esetekben azonban a kérdéses szóbeli megállapodások nem a társaság igazgatójával, hanem annak ügynökével jöttek létre; helyesebben: a fél az írásbeli ajánlattal egyidejűleg, azt szóbelileg oly feltételekhez kötötte, melyek az írásbeli ajánlatba nem foglaltak, s ezen feltételeket ő nem a társaság képviselőjére jogosult igazgatóval, hanem csak az ügynökkel közölte. Itt sem mondhatjuk, hogy a szóval szabott feltétel mindenképpen érvénytelen, nem létező; hanem különbséget fogunk tenni a szerint, amint a szóbeli feltételek az írásbeli ajánlattal egyidejűleg, vagy legalább annak elfogadása előtt a társaságnak, azaz az azt képviselő igazgatóságnak tudomására jutottak vagy sem. Ila igen, ugy jogában áll a társaságnak a kötvényt az írásbeli és szóbeli ajánlatok együttes figyelembevételével kiállítani, amennyiben ezek egymás mellett megférnek; de köteles az ajánlatot visszautasítani, ha annak írásbeli és szóbeli elemei egymással ellentétben állanak, mert nem tudja, hogy melyik tartalmazza az ajánlattevő valódi akaratát. Ila tehát ebben az esetben mégis csak az írásbeli ajánlat alapján állítja ki a kötvényt, a fél a rosszhiszeműség kifogását sikerrel támaszthatja.

Dr. Kovács Marczel.

A kir. táblai valóperi gyakorlatból.

Mi mindenért lehet valóperi ítéleteket feloldani, arról szóljon az alábbi két eset.

I. A bontási per érdemi tárgyalása, a bizonyítási eljárás be van fejezve, az ágytól, asztaltól különélés is törvényszerűen elrendelve, érdemi ítélet következne tehát, amennyiben felperes a kiszabott 6 havi időtartam sikertelen leteltét kimutatva, három hónapon belül azt kéri egyszerűen, hogy a házasság most már végleg felbontassék. 1894. évi XXXI. tczikk 100. §.)

Felperes ennek mind megfelel, s ily értelmű kérésére megtörténik az utolsó békeltetés is törvényszéki tanácsülésben siker nélkül.

A bíróság a 3 év előtt megindított keresetre végítéletet hoz, mely szerint a perben bizonyított tényeket törvényes

alapul elfogadván a házasság felbontására, a kérelemnek helyet adott.

Felebbez tiszteből kifolyólag a házasságvédő.

Felold a kir. ítélő tábla! Miért?

Mert a végleges felbontást szorgalmazó utóbbi felperesi kérelemre, a megtartott békeltetési kísérlet sikertelensége folytán: e felett a kérelem s helyesen kereset (sic) felett a megbízott bíró érdemleges tárgyalást is kell még hogy tartson (de nincs nyoma, hogy e tárgyalás mi felett folyik s mi célja lenne!), ezt pedig mellőzván, a törvényszék érdemileg nem hozhatott volna ítéletet s így a tábla feloldja az ítéletet csak azért is, hogy a keresetnek minősített, végleges felbontást szorgalmazó kérelem az eljáró bíró előtt szabályszerűen tárgyalassék s a törvényszék ujjabbán ítéljen!

II. Még csattanóbb feloldási ok ez:

Hasonló eljárási retortákon hosszadalmas áthaladás után az elsőbíróság ítéletileg kimondja a házasság felbontását.

A kir. ítélő tábla határozata megint csak feloldó s uj ítélet hozatalát elrendelő.

Mert a gyermektelenséget igazoló állami anyakönyvvezetői bizonyítvány esetleg egy német ügykezelési nyelvű községből szereztetvén be a felperes részéről, ez a községi jegyző, egyuttal anyakönyvvezető német nyelvű megcsökönösödött praxisában, elvégre is szabályellenes módon, ugyanezen nyelven állított ki bizonyítványt arról, hogy gyermek nem született.

Az elsőbírói ítélet meghozatalánál a különben többféle nemzetiséglakta területű bíróságnál gyakorta és jogosultan használt másnemű községi bizonyítványok mellett ez a mindenestre szabályellenes bizonyítvány elkerülte a figyelmet.

De a kir. ítélő tábla ezt is, mint feloldási esetet szemléli, az ítéletet érdemi felülbírlás nélkül hagyja, mert az anyakönyvvezetői bizonyítvány az állam hivatalos nyelvén lett volna bemutatandó, s annak hiányában nemcsak uj, magyar nyelvű bizonyítvány beszerzését, hanem uj elsőfoku ítélet hozatalának elrendelését is indokoltak találta.

A feloldás itt is tulhajtott s a felekre sérelmes! Utoljára is, ha a német nyelvű anyakönyvvezetői bizonyítványt az anyakönyvekről intézkedő törvény szempontjából formailag helytelennek és semmisnek is lehetett tekinteni, ez az anyakönyvvezetői szabálytalanság kiigazítására nem az ítélet feloldása és uj ítélet hozatalának elrendelése volt a helyes és a felekre nézve méltányos eljárási mód, hanem rendelvénnyel lehetett és kellett volna az iratokat egyszerűen az elsőbírósághoz visszaküldeni szabályszerű anyakönyvvezetői bizonyítvány beszerzése végett s ha talán, ami előre is kizártnak látszott, más értelmű s gyermek születését igazoló anyakönyvi bizonyítvány került volna a kir. ítélő tábla elébe, akkor, de csakis akkor rendelhetne volna el az eljárás kiegészítését és ujjabbí ítélet hozatalát.

Ilanem amint látszik — s ez a felekre nézve elég szomorú — az ő érdekeiknek felesleges sérelmekből való kímélése, nem oly elsőrangú tekintet a kir. ítélő tábla valóperi gyakorlatában, hogy ilyes minuciosításokkal törődő jogszolgáltatásra a kir. ítélő tábla kiméletet nem tekintő ítélkezése szerint számithatnának.

A.

Végrehajtói panaszok.

I.

Az a—i járásbíróság kiküldött végrehajtója az árverési vevőt a kiküldő végzésben megjelölt 300. helyrajzi számú ingatlan birtokába helyezvén, N. V. előterjesztéssel élő azt állította, hogy nem a 300., hanem a 301. helyrajzi számú ingatlan adatott át.

A járásbíróság a végrehajtó értesítése és meghallgatása nélkül a felek s felvett szakértőkkel kiszállott a helyszínére, s az eredmény az lett, hogy szakértők véleménye alapján

megállapított a tévedés s a végrehajtó az előterjesztéssel élőknek s vevőknek 120 frt költség megfizetésére köteleztetett. Én részemről a végrehajtó tévedését megbüntethetőnek nem tartom.

Mikor maguk az érdekeltek nem tudtak eligazodni, mikor a telekkönyvi hatóság sem az árverési végzésben, sem a vételi bizonyítványban az eladott ingatlant körülményesebben nem jelöli meg s nem is köteles azt tenni, hogy lehet a végrehajtót felelőssé tenni, ha csakugyan ily esetekben előterjesztésnek volna is helye.

II.

A m—i járásbíróság kiküldötte a végrehajtót az —i 100. számú teleknyezkönyvben foglalt ingatlanokra végrehajtást szenvedő javára bekeblezett haszonélvezeti jogának a végrehajtási törvény 208. §. szerint záralávétele s gondnoknak átadása végett. Végrehajtó az ingatlanon talált terményeket igaz hogy kalongyákba, bugjákba rakott búzát, lóherét) összeírta, illetőleg a jegyzőkönyvbe felírta részletesen, mit és mennyit talált.

L. nevű egyén előterjesztéssel élván, állította, hogy a termény az övé, mert a földeket a tulajdonos és haszonélvezőtől haszonbérbe tartja, s haszonbéri joga be is bekebleztetett a végrehajtató zálogjoga előtt.

A kiküldött a bérleti viszonyra a kiküldő végzésben figyelemztetve nem volt. A zárlat foganatosítása végrehajtató közbejöttével történt.

Az előterjesztés eredménye az lett, hogy végrehajtó az előterjesztőnek és végrehajtónak 25 frt költség megfizetésére marasztaltatott, mert a termények összeírása nem volt külön meghagyva.

Miben áll a végrehajtó szabálytalan eljárása ezen esetben?

A bírói végrehajtó ily védelemben részesítését valóban helytelennek tartom.

Célom ezek megírásával csakis az, hogy az elsőbíróságok az előterjesztéssel élést szorítsák a maga medrébe.

Gerő.

A huszonegyedik német jogászgűlés.

(Posenben, 1898 szeptember 20-án.)

A poseni jogászgűlés örömmel konstatalhatta, hogy a legutóbbi brémai jogászgűlés (1895) óhajai legnagyobbbrészt annak intentiói szerint nyertek megvalósítást. S csak örvedetes volna, ha e jogászgűlés resolútióinak is hasonló sorsa lenne, nemcsak odakűnn, hanem nálunk is, — annyira égetően aktuális és még el nem döntött kérdések azok, melyeket ott felvetettek és megoldottak.

Igy mindenekelőtt az: 1. vajon ajánlatos-e az építómunkások védelmére az építési engedély megadását a vállalkozó által leteendő biztosítéktól, esetleg jelzálog-bekeblezés-től függővé tenni? Az iránt elejétől fogva nem volt kétség, s ezt több terjedelmes írásbeli vélemény és Brunner tanár (Berlin) alapos referádája is pártolta, hogy határt kell vetni az építési szédelgéseknek, melyek valóságos rendszerré fejlődtek és hogy az építkezések hitelezőinek privilegisált védelemre van szükségük. A Wallbrecht-féle indítványt, mely szerint az építési vállalkozók megbízhatósága és fizetéképessége külön hatóság, a «Bauschöffenamt» által volna megbírálandó, s ezzel az iparszahadság megszorítandó, nem fogadták el, hanem majd egyhangulag elhatározták: «Új építkezéseket a hatóság csak az építkezés telekkönyvi feljegyzésének fel-tétele alatt engedélyezhet, mely feljegyzés kapcsolatos az építkezési követelések biztosításával. Ha a szerződések az építómunkásokkal és kézművesekkel nem maga a vállalkozó nevében, vagy nem annak számlájára kötöttek, akkor azok igényeik joghatályos bejelentése által felfogadójuk bejelentett építkezési követeléseinek zálogjogot szerezhetnek. Brunner elő-

adó azon sajátóságos indítványát, hogy cautio adandó a különbözet erejéig akkor, ha az építés feljegyzése előtt bejegyzett zálogterhek az ingatlanok a «Bauschöffenamt» által becsértékkép megjelölt értékét meghaladnák, a gűlés elvetette leginkább azért, mert a becslés ellen jogorvoslat nincs.

2. Minő hely joga szerint ítélendők meg a nemzetközi magánjog szempontjából a szerződésből keletkező kötelmek? Az előadók: Enneccerus marburgi és Mitteis bécsi tanárok annyiban ellentétes álláspontot foglaltak el, amennyiben arra az esetre, ha a felek nem egyeztek meg sem nyíltan, sem hallgatólag valamely forum illetékességében, előbbi a teljesítési hely, utóbbi az adós lakhelyének jogát kívánta alkalmazni. A gűlés többsége az első felfogás mellett volt, mely az uralkodó tudományos iránynyal egyezik.

3. A polgári törvénykönyv szabályai szerint a dologi jog közvetett birtokossal szemben is érvényesíthető-e? Wendt tanár írásbeli tagadó véleményével a referens, Strohal tanár (Lipcse) éleselmű fejtegetései álltak szemben. A polgári törvénykönyv szerint közvetett birtokos az, aki mással (a közvetlen birtokossal) szemben a dolog feletti hatalom gyakorlására jogosult, illetve kötelezett (pl. zálogbirtokos, bérló, haszonélvező). Az előkészítő-bizottsági tárgyalásokra és a törvénykönyv 991. §-ára való utalás mellett előadó a kérdést igennel dönti el, mihez a gűlés egyhangulag csatlakozott.

4. Ajánlatos-e a «homestead» behozatala, kivált a kisbirtokok a végrehajtás elleni oltalmára? Meyer kormánytanácsos (Bromberg) statisztikailag kimutatja, hogy a nagybirtok inkább el van adósodva, mint a kisbirtok; a parasztbirtokok fele egyáltalán tehermentes. A «homestead» a személyi hitelt okvetlenül igen érzékenyen sújtaná. A kérdés igenlő megoldását pártolta Gierke berlini professor. A gűlés megbizta az állandó választmányt, hogy a legközelebbi jogászgűlés napirendjére ismét kitűzze e kérdést.

5. A dolus eventualis kérdése. Előadó: Dr. Hamm birodalmi főügyész (Lipcse). A szándék kérdésében, ugymond, mérvadó nem az, hogy mi a tettes célja, hanem az, hogy minő cselekményt szándékol. Hosszas vita után a gűlés a következő tételeket fogadta el: a) oly cselekmény következménye, mely következményre a tettes szándéka közvetlenül ugyan nem irányult, melyet azonban a tettes lehetőknek felismert, a tettesnek mint szándékosan okozott számítandó be, ha a cselekvényt arra az esetre is szándékolta, ha ezen következménye lenne; b) ugyanigy számítandó be azon cselekmény, melynek tényállásához tartozó valamely kriterium fenforgását a tettes ugyan nem tudta, de lehetőknek tartotta.

6. A bűnvádi üldözés elévűlését illetőleg Felisch törvényszéki bíró (Berlin) módosított indítványa értelmében elhatározta a gűlés, hogy a büntetendő cselekmény elkövetésétől számított törvényes időfolyás minden egyéb feltétel nélkül elégséges, s hogy ajánlatos volna, megszakított elévűlési határidők számára valamilyen végső terminust szabni.

7. Ajánlatos-e a deportatio büntetésének megkisérlese? Wilke igazságügyi tanácsos (Berlin) és Korn ügyvéd gyarmatpolitikai alapon álltak szemben egymással, előbbi pártolván az igenlő, utóbbi a tagadó megoldást. Hamm főügyész a deportatiót a bűnügyi reform romlásának bélyegezte, mert a gonosztevőkkel való individuális elbánást lehetetlenné teszi. Mint a gyarmatok barátja, ugymond, nem képes azt mondani azon tisztességes, munkaszerető kívándorlóknak, kik gyarmatföld kiosztásáért és utazási segélyért folyamodnak: «Jó emberek, előbb kövessetek el valami büntényt, s akkor teljesül kívánságtok.» A nyomasztó többséggel hozott határozat tagadó volt. Ugyanez volt az eredmény azon javaslatra nézve, mely kívándorlás esetére szóló feltételes megkegyelmezésről szólt, Henglein elnök azon helyes megjegyzése alapján, hogy erre vonatkozó törvényhozási intézkedés a korona discretionárius hatalmát támadná meg.

Monsieur Couteau.

Az osztrák igazságügyminiszter rendelete a bíróságokhoz.

Az osztrák igazságügyminiszter ez év szeptember 30-iki kelettel a következő rendeletet intézte az országos felső törvényszékek elnökségeihez:

«Már jó ideje azt a sajnálatos tapasztalást kellett az igazságügyi kormányának tennie, hogy a bírói kar tagjai a politikai izgatásokban és a pártmozgalmakban oly módon vesznek részt, amely nagyon is alkalmas arra, hogy a kar tekintélyét aláássa és az igazságszolgáltatás tárgyilagosságába vetett hitet megrendítse.

Minő benyomását kelthet a népek higgadtan gondolkodó részében, midőn azt látja, hogy oly személyek, akiknek pályájuknál fogva a pártoktól távol kellene állaniok, pártmozgalmakban és pártharcokban élénken vesznek részt, s a népek ítéletre kevésbé képes és többnyire jelszavak után induló elemei szemében a radikális irányzatok igazolásának mennyire szolgálhat megerősítésére, hogy az ilyen mű törekvéseket éppen azon állami tisztviselők támogatják hathatósan, akiknek magasztos feladata az volna, hogy csupán a jogot juttassák diadalra és a törvénynek szerezzenek érvényt.

Remélhetőleg ez a figyelmeztetés elégséges arra, hogy az országos felső törvényszékek elnökségei észrevegyék a veszedelmet, amelynek a bírói személyzet illetően magatartásából tekintélyére nézve, sőt magára a jogszolgáltatásra nézve szükségkép támadnia kell. Mennél inkább és mennél élénkebben vesz részt a bíró a pártmozgalmakban, annál nagyobb a veszély, hogy ítéletei a részrehajlás látszatát öltik magukra, alakilag és anyagilag akármennyire jogosak és alaposak legyenek is különben.

De mennél inkább és mennél élénkebben vesz részt a bíró a pártmozgalmakban, annál nagyobb az a veszedelem is, hogy ítéletei, ha nem is a formára nézve, de lényegükben valósággal részrehajlók lesznek.

A bírói hivatásnak gyakorlására okvetetlenül szükséges részrehajlatlanságot, amely a rokonszenvet és az ellenszenvet egyaránt mellőzi, a bíró csak akkor képes megóvni, ha arra törekszik, hogy kizárólag hivatásának éljen, s ha még társadalmi érintkezéseiben is azt az óvatosságot tanusítja, amely egyedül teszi neki lehetővé, hogy ítéletet hozzon anélkül, hogy tekintettel kellene lennie oly megfontolásokra, amelyek hivatásbeli feladataira párt- vagy társadalmi szempontokból befolyást gyakorolhatnának.

A törvényhozás a bírói kart nagy értékű kiváltságokkal ruházta fel; tette ezt a minden tekintetben független jogszolgáltatás védelmének szüksége érdekében; ezzel azonban nem adott a bírói hivatalnoknak szabadságlevelet arra, hogy feltétlenül és következmények nélkül oly törekvésekhez csatlakozzék, amelyek hivatásával szemlátomást ellenkeznek.

Ausztria bírói kara nagy és jelentékeny reform korszakában él. Egyenesen példa nélkül való odaadással, s ezen odaadásnak majdnem megfelelő sikerrel vállalkozott az osztrák bírói kar egy nagy föladat megoldására. Általánosan elismerik ezt a népesség tág rétegeiben, a hol még rövid idővel ezelőtt a reform megvalósítására aggodalommal tekintettek. Általánosan elismerik, hogy ezzel a bírói kar oly állást vivott ki magának, a mely számára nemcsak a hivatásbeli rokonköröknek, hanem az igazságkereső közönségnek is teljes elismerését biztosítja.

Annál sajnálatosabb benyomást kellett azonban a rendeletem bevezetésében ecsetelt észleletnek keltenie, a melynek tényleges föltevése nagyon is alkalmas arra, hogy a bírói ítéletek tekintélyét gyengítse, s az állást, melyet a bírói kar az állam igazgatásában elfoglalni hivatva van, aláássa, s nem volnék méltó a reám bízott hivatalra, ha ezen észleletet hallgatással mellőzném, s ha elmulasztanám, hogy az elnökségeket az említett kényes tünetekre azzal az

egészen határozott és egyenes meghagyással figyelmeztessem, hogy azokkal a bírói kar jól fölfogott érdekében egész komolysággal és a legteljesebb szigorral szálljanak szembe.

Az országos felsőtörvényszékek elnökségeinek egész határozottsággal azon kell iparkodniok, hogy a bírói tisztviselő tartassék meg hivatásának, s hogy ovakodjék oly törekvésektől, a melyek oly áramlatok felé sodorják, hol nagyon is könnyen abba a veszedelembé kerül, hogy elveszítse azt, a mi állására nézve éppen olyan szükséges, mint a függetlenség fölfelé, t. i. függetlenségét lefelé.

Át vagyok hatva attól a meggyőződéstől, hogy sikerülnie kell az említett irányzatokkal eredményesen szembeszállani. Számítok ebben az osztrák bíróságok ama sok tagjára, akik hivatásuk teljes ismeretében önmaguk is arra törekednek, sőt segédkezet fognak nyújtani reá, hogy oly elemek, amelyek a bírói karnak nem válnak becsületére, az onnan való kiválásra szoríttassanak.

Számítok ebben az országos főtörvényszékeknek intencióimat minden bizonynyal megértő elnökségeire, s a habozástól és az erélytelenségtől egyiránt messzemaradó következetes és céltudatos eljárásukra.

Számítok végül ebben a cs. kir. főtörvényszékek elnökségeinek minden pártárnyéklattól befolyásolatlan igazságosságára az állások betöltésére vonatkozó előterjesztéseiknél, mint amelyeknek a viszonyokat és a pályázó egyéneket tartózkodás nélkül és kendőzetlenül feltűntető előadása nekem lehetővé fogja tenni, hogy levonjam az egyesek magatartásából a szükséges következtetéseket.

Kérem a cs. kir. felső törvényszékek elnökségeit, hogy ezen rendeletemet az összes hivatalnokoknak hozzák tudomásukra.

Mint örvendetes tényt konstataljuk, hogy nálunk ily rendelet kibocsátására semmi szükség nincs.

Különfélék.

— **Az új rendszer.** Az új sommás ügyviteli szabályok előírják, hogy a bírák az összes új kereseteket mindig lehetőleg a hét egy napjára tüzzék ki. A budapesti albirák egynémelyike ezt a szabályt oly mereven vitte keresztül, hogy a hozzájuk beérkezett minden kereset tárgyalására ugyanazon nap ugyanazon óráját tűzte ki, úgy hogy nem egyszer megesett, hogy pont kilencz órára százon felül tűzött tárgyalást, helyett, hogy a tárgyalásokat a délelőtt többi szakában felosztotta volna.

Nem egy felszólalás történt ez ellen, — sikertelenül. Hogy hova visz ez a rendszer, mutatja a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék következő ítélete: A kir. törvényszék az elsőbíróság végzését feloldja és az elsőbíróságot utasítja, hogy az igazolás kérdésében a bizonyítás elrendelése és megtartása után ujabban határozzon. Mert: Ha az alperes tanuival igazolja, hogy a bíróságnak az a helyisége, a hová idézése szólt, annyira túl volt zsufolva, hogy a felek egy része be se fért és többeknek künt a folyosón kellett állani és ha igaz az, hogy az alperes már a felhívás előtt a tárgyaló szoba ajtaja előtt várakozott, akkor csak a jelentkezésnél elkövetett mulasztását vétkesnek tekinteni nem lehet. Az elsőbíróság végzését tehát fel kellett oldani, mert az igazolás kérdésének helyes eldöntéséhez az alperes által ajánlott bizonyítás megtartása szükséges. 1898. évi szept. hó 19-én E. 240.)

— **Zlinszky magánjogának hetedik kiadása** jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában. Az új kiadás dr. Reiner János gyökeres átdolgozásában 74 ivre terjed. Már a hatodik kiadásban is lényeges átalakításokon mentek keresztül a mű egyes részei, a házassági jogot pedig dr. Reiner teljesen újra írta meg. A jelenlegi hetedik kiadásban az általános rész csaknem egészen új munka. E kiadásban az eddiginél is bővebben van feldolgozva a judikatura. Szerző mindenütt

figyelemmel kíséri az általános polgári törvénykönyv folyamatban levő kodifikációjának eddig közzétett anyagát, valamint a német polgári törvénykönyvet.

— **A magyar szabadalmi törvények magyarázata.** Ily című művet adott ki *dr. Kósa Zsigmond* szabadalmi bíró. Eddig parlagon heverő szabadalmi jogi irodalmunk az utóbbi időben örvendetes fellendülésnek kezd indulni. Dr. Kósa könyvét is szívesen üdvözljük, mivel a tételes jog magyarázatát nyújtja helyes rendszerben, világos előadásban. A mű különösen a gyakorlat igényeit kívánja szolgálni.

Az Országos kereskedelmi és iparcsarnok választmányi ülésén rámutattak a folyton gyarapodó esetekre, melyekben a család kereskedő hitelezői kijátszása céljából üzletét eladja, áruraktárát elpocsékolja vagy czéjét megváltoztatja, mely visszaélésekkel szemben sem a kereskedelmi, sem a büntetőtörvény a hitelezőt oltalomban nem részesíti. A felszólalók mindannyian kiemelték, hogy a jelenlegi állapotok orvoslása végett gyors intézkedésekre van szükség. A választmány a kérdést további megvitatás végett szűkebb bizottsághoz utasította.

— **Közjegyzői okiratok felvételénél írógép használata mellőzendő.** Felvetett kérdés folytán a kir. igazságügyminiszterium kijelentette, hogy az írógép használata a közjegyzői okiratok felvételénél mellőzendő. Az 1874. évi XXXV. tcz. nem tartalmaz ugyan rendelkezést a felől, hogy az írás milyen anyagból készült írószerez eszközlendő, de a dolog természetéből folyik, hogy a közjegyzői okiratnak oly anyaggal kell íratni, mely nemcsak a papirosra tapad, hanem a papirosba is behatol olyképp, hogy az írás feltűnés nélkül a papirosról ne legyen eltávolítható. Ezért, bár a törvény kifejezetten nem tiltja, írónnal sem engedhető meg a közjegyzői okirat felvétele. Az írógép alkalmazásánál is oly festőanyaggal eszközölte az írás, mely a papirosról könnyű szerrel, alig észrevehetőleg eltávolítható s alaposan lehet attól tartani, hogy ez okból a bíróság az írógéppel felvett közjegyzői okiratot nem fogja hitelesnek elismerni. Ehhez járul, hogy az írógép használatánál nagyon sok íráshiba fordul elő, melyeknek az 1874. évi XXXV. tcz. 65. §-ának második bekezdésében előírt módon való utólagos helyreigazítása annyi időt vesz igénybe, hogy közjegyzői okiratok felvételénél a gépirás alkalmazása időnyereséggel alig járna. (22,059/1898. I. M.)

Nemzetközi Szemle.

— **A párbajról** Németországban az ismert esetek folytán igen sok munka jelent meg újabban. *Hering* tanár (*Das Duell, eine Reformfrage*) becsületbíróságok behozatalát ajánlja; különben azon véleményben van, hogy a pozitív törvények a becsületet nem eléggé védik meg és itt kell keresni a párbaj kiirthatlanságának okát. *Below*, a történet tanára, leginkább a párbaj történetével foglalkozik (*Das Duell in Deutschland*) s azon eredményre jut, hogy a párbaj spanyol, olasz, francia betegség és a german becsületfogalomhoz semmi köze nincs. A mai párbajokért a katonatiszteket okolja leginkább és különösen azt a szabályt, hogy a katonatisztek és reservisták bizonyos esetekben kötelesek párbajozni. Két kiadásban jelent meg *Bogulawski* tábornok munkája. (*Die Ehre und das Duell*). Polemizál az előbbi ellen és németországi eredetűnek mondja a párbajt; származik a Fehde-ből és a bírósági párbajokból. A párbaj jogosultsága mellett érvel mérsékelt hangon és concessiókra hajolva. Ugyanazon szerző egy másik füzetben (*Der Ehrbegriff des Offizierstandes*) védi Brüsewitz hadnagy ismert eljárását azon feltevésben, hogy Spiemann őt provokálta. *Hanno Veranus* (*Duell oder Mord*) elbeszél 1808-ból egy érdekes angol esetet, melyben egy tiszt párbajban megölt egy polgár embert. A jury bűnösnek mondta a tiszte a gyilkosságban és daczára a rokonok utánjárásának, a halálbüntetés végrehajtatott. Megjegyzendő, hogy a párbaj szabálytalan volt. *Thesing* (*Duell—Ehre—Ernst*) különösen az egyetemi hallgatók párbajaival foglalkozik és ezeket ostorozza. *Dangelmaier* auditor (*Der Kampf um die Ehre*) védi a párbajt. *Reder* (*Zweikampf im Deutschen Reichstage*) közli a birodalmi gyűlés tárgyalásait és megjegyzésekkel látja el

azokat. Ellensége a párbajnak. *Bruno Meyer* (*Was nun?*) szintén a birodalmi gyűlés abbeli határozatával foglalkozik, hogy a szövetségtanács minden eszközzel ellene hasson a párbajoknak. De védi a párbajt.

— **A tortura történetéhez** érdekes adalékkal járul *Hubert* liege-i jogtanár munkája, mely a tortura körül a XVIII. században Belgiumban folyt küzdelmeket tárgyalja. (*La torture aux Pays-Bas Autrichiens pendant le XVIII. siècle*). Különösen tanulságos a könyvből az, hogy Belgiumban is a jogászok voltak a tortura megszüntetésének ellenzői, mint mindenütt. A reformot ott is az extraneusok küzdötték ki. Sajnos, ez a jelenség a mostani korszakot is ez jellemzi. A munkát a brüsseli akadémia pályadíjjal tüntette ki.

— **A kisajátítást** utóbbi időben több állam szabályozta és ez az oka, hogy összehasonlító alapon nem igen készült újabb munka. A hiányt pótolja egy francia dolgozat (*Weiss: De l'expropriation pour cause d'utilité publique. Étude de doctrine et de droit comparé*). A munka Schweizban (*Lausanne*) jelent meg. A rendszer, melyet követ, német. Előbb történeti bevezetést nyújt; utána a kérdés dogmatikáját tárgyalja, végül az összehasonlítást. Irálya azonban oly könnyed, mint a francia könyveké szokott lenni.

— **Az individualismus** melletti védíratnak mondható *Fabreguelle* francia semmitőszéki bíró két kötetes munkája a társadalmi rendről. (*Société, État, Patrie. Études historiques, politiques, philosophiques, sociales et juridiques*). Czafolja a kollektivismus tanait és oda konkludál, hogy a francia forradalom eszméit nem lerombolni, hanem tovább fejleszteni kell. A testvériség és az egyenlőség eszméje mellett a szabadság eszméjét nem szabad elhanyagolni.

— **A bemutatóra szóló értékpapirokról** hatalmas dolgozatot adott ki *Bruschettini* olasz ügyvéd. (*Trattato dei Titoli al Portatore. Torino, Fratelli Bocca. 10 lira.*) Eddig a kérdés leginkább a német irodalomban tárgyalatott; a francia irodalomban csak *Wahl* munkája emelkedik nagyobb jelentőségre. Most az olasz író áll elő, s mondhatni: figyelemre méltó eredményekkel. A kérdést úgy gazdasági alapon, mint történeti szempontból tárgyalja.

— **Pályázat.** A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt kezelő bizottság ezennel közhírré teszi, hogy a fentirt alapítványból ügyvédjelöltek számára 84 azaz nyolczvannégy osztrák értékű forintból álló egy ösztöndíj fog kiosztatni.

Ezen ösztöndíj az 1898/99. évre adatván meg, azon esetben, ha az ösztöndíjas az ügyvédi oklevelet elnyeri, az ösztöndíjat 84 frt al még egy évig leend jogosítva élvezni.

Az elnyerhetés feltételei:

1. hogy a folyamodó magyarországi születésű és az alapítónak végrendeletileg határozottan kifejezett akarata szerint ágostai hitvallású evangélikus legyen;

2. a magyar nyelvet tökéletesen ismerje, helyesen írja és beszélje, mely körülmény külön hiteles bizonyítványúval igazolandó;

3. legyen feddhetetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmu;

4. jogi tanulmányait elvégezte és az ügyvédi pályára készülve, mint bejegyzett ügyvédjelölt legalább másfél év óta joggyakorlaton lett legyen, ami hiteles bizonyítványúval igazolandó.

Ennélfogva felhívatnak mindazok, akik a fentebb részletezett minőségi feltételeknek megbírván felelni, ezen ösztöndíjat az 1898/99. évben élvezni óhajtják, hogy a fentirt kellékeknek kétségtelen beigazolására akár eredetiben, akár hitelesített másolatban melléklendő egyetemi és egyéb bizonyítványokkal ellátott sajátkezűleg írt és aláírt kérvényeiket, lakásuk megjelölése mellett f. évi december hó 31-ig (mely határidőnél később beérkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek) bérmentve és lepecsételve aláírt jegyzőhöz Budapest, V., Bálvány-utca 8. szám alá küldjék be.

Budapest, 1898. évi szeptember hó 20-án. A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt kezelő bizottság: Králik Lajos biz. elnök, s. k., dr. Zsigmondy Jenő biz. jegyző, s. k.

A jövő heti számhoz mellékeljük a kodifikacionális jegyzőkönyvek tizennégy éves negyedik füzetét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A közigazgatási bíróság 88. számú elvi jelentőségű határozata. *Dr. Concha Győző* budapesti egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A kiskoru cselekvési képessége. *Dr. Hattyuffy Dezső* főhermegyei árvaszéki elnöktől. — Az ügynök szerepe a biztosítási szerződés létrejötténél. *Dr. Kovács Marczel* budapesti albirótól. — Az új ezüst ötkoronások. *Mózes László* budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Holló József*. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A közigazgatási bíróság 88. számú elvi jelentőségű határozata.

Közigazgatási bíróságunk, habár a közjognak csak szűken kipécézett szigeteit illetőleg, döntő bírálatra hivatott a közigazgatási hatóságok, sőt miniszteriumok intézkedései felett.

Elvi kijelentései ennél fogva még a Curia ilyennemű határozatainál is magasabb érdekűek, mert ezek egyenesen főleg csak a magánosok viszonyait érintik, ellenben a közigazgatási bíróság határozatai egyenesen a nemzet közviszonyaival foglalkoznak s a legmagasabb alkotmányi elvek tekintetbe vételét igénylik.

A fentebbi döntvény egy nem egészen komolynak, mókaszerűnek látszó panasz következtében keletkezett. Mókaszerűnek látszik a panasz, mert a jogelv, melyet érvényre emelni akar, 15 év óta törvényhatóságaink választásainál érvényben levőnek sehol sem tekintetett s azok mindig abból a jogelvből indultak ki, amelyet a közigazgatási bíróság fentebbi határozatában, bár nézetünk szerint nem szabatosan formulázva, kijelent.

Lehet, hogy a panasznak ez a természete volt az ok, mely a közigazgatási bíróságot arra bírta, hogy azzal oly röviden végezzen s elvi kijelentésének megokolására gondot nem fordított.

Ámde ha ez okból menthető is eljárása, azt helyeselni nem lehet.

A bírónak felül kell állania azokon a tekinteteken, amelyek a peres feleket vezetik s különösen a Curiával rangban egyenlő, közjogilag nála elvileg fontosabb forumtól, aminő a közigazgatási bíróság, tulkövetelés nélkül meg lehet kívánni, hogy ha jogelveket kijelent és alkalmaz, állásfoglalását behatóan megokolja.

A fenti elvi határozat megokolása azonban felette rövid és ki nem elégítő, a közjogi érzés nélkül szűkölködik, a kérdésbe vágó alkotmányi elvek kimondásától annyira fél, hogy elemzésre és bírálatra érdemesnek tartottuk, bár magának a kijelentésnek gyakorlati jelentősége nincs, mert az ország jogi meggyőződése úgy is azt a jogtételt tartotta érvényben levőnek, amely a fenti határozatban kijelentetik.

De lássuk az esetet.

A köztisztviselők minősítéséről szóló 1883. évi I. tcz. 23. §-a úgy a miniszteriumok, mint a törvényhatóságok magasabb tisztviselőinek alkalmaztatását, az elméleti képzettségen kívül, a gyakorlati képzettség kimutatásától is függővé teszi.

E gyakorlati képzettség bebizonyítása végett a törvény külön gyakorlati közigazgatási vizsga létesítésének szándékát fejezi ki, de annak létesítését, nevezetesen tárgyainak szabályozását, a vizsgáló-bizottságok összeállítását a miniszteriumra bizza,

vagyis azt a gyakorlati vizsga tekintetében a továbbiakat illetőleg a törvényhozásra felhatalmazza.

A vizsgát szervező rendelet, tudjuk, máig sem jelent meg; de nem jelent meg a törvény 30. §-ában megkívánt törvényjavaslat sem, s a törvény sem. Fátyolt borított rá a minősítési törvény után három évre keletkezett törvényhatósági törvény (1886: XXI. tcz.), melynek 82. §-a hivatkozik az 1883: I. tcz.-re, de a gyakorlati vizsga életbeléptetésének elmaradását ignorálva, mondhatni hallgatag indemnyt foglal magában, a gyakorlati vizsgát életbeléptetni kellett rendelet ki nem adása s a törvényjavaslat be nem nyújtása miatt.

Az 1893: XXX. tcz. 5. §-a a fővárosi kerületi előjáróktól már kifejezetten csak az 1883. évi I. tcz. 1. és 3. §-aiban megszabott minősítést követeli.

A dolgok ily állásában a köztisztviselők minősítésére nézve 14 éven át az 1883: I. tcz.-nek csak azon szakaszai alkalmaztattak, melyeket a törvényhozó hatalom véglegesen megállapított.

Ellenben nem létezőknek vétettek azon szakaszai, amelyekkel a törvény csak kilátásba helyezte egy alapelveiben körvonalozott gyakorlati vizsga szervezését.

A mult év október 6-án U. vármegye törvényhatósági bizottságának közgyűlésén gróf L. Ádám főjegyzővé választván, T. Antal törvényhatósági bizottsági tag a közgyűlés határozata ellen panaszt tett a közigazgatási bíróságnál azon a jogalapon, hogy a megválasztott főjegyző sem az 1883. évi I. tcz. 23. §-ában megkívánt gyakorlati vizsgát le nem tette, sem a törvény 31., 34., 35. §-aiban nyújtott kivételes mentességre minősítés tekintetében igényt nem tarthat. A közigazgatási bíróság f. évi március hó 1-jei ítéletével a panaszt elutasította s ítéletét következőleg okolta meg: Gróf L. Ádám kimutatta a tárgyratokhoz mellékelt bizonyítványokkal, hogy a vármegyei főjegyzői álláshoz az 1883: I. tcz. 3. és 5. §-ai IV. pontja szerint megkívántató elméleti képzettséggel bír. Ezenfelül őt az ugyanazon törvény 23. §-ában előirt gyakorlati képzettség vagy a 31., illetőleg 34. és 35. §-okban megállapított valamely kivételes vagy átmeneti kedvezmény bírájának igazolására kötelezni, miként ezt panaszló panaszíratában kívánja, jog szerint nem lehet; mert amíg a szóban levő gyakorlati vizsgát tényleg életbeléptetve nincsen, addig egyrészt egyáltalában nem juthat senki a gyakorlati vizsga kiállításáról tanuskodó bizonyítványhoz, másrészt a törvény 31., illetőleg 34. és 35. §-ainak kivételes intézkedései sem vehetők nevezett gróf L. Ádám irányában alkalmazásba azon elvnel fogva, hogy valamely kivétel csak a tényleg életbeléptett szabálylyal szemben állhat meg, átmeneti kedvezményre pedig a törvényes elméleti képzettség mellett a gyakorlati vizsga tényleges behozataláig szükség nincsen. Minthogy pedig a panaszíratban szintén felvetett ama kérdés elbírálása, hogy a kormány a törvény 24. §-ában kitűzött záros határidő alatt miért nem léptette életbe a gyakorlati vizsgát, jelen ügy keretén és e bíróság hatáskörén kívül esik, a panaszt el kellett utasítani.

A fentebbi ítéletével egyidejűleg a közigazgatási bíróság a következő elvi kijelentést tette: (L. a m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai II. évfolyam 30. l.)

Addig míg az 1883: I. tcz. 23. §-ában előírt gyakorlati közigazgatási vizsga tényleg életbe léptetve nincs, senkit sem lehet az idézett §-ban megkívánt gyakorlati képzettség, vagy a 31., illetőleg 34. és 35. §§-ban megállapított valamely kivételes vagy átmeneti kedvezmény bírásának igazolására kötelezni.

A közigazgatási bíróság elutasító ítélete azt hisszük egyhangu helyesléssel találkozott.

Nem mondhatjuk ugyanezt sem az ítélet megokolására, sem az elvi kijelentésre, amely a vonatkozó jogtételt formulázza.

Nézzük először az utóbbit.

A jogtétel helyesen úgy állítatja fel, ha a törvényhez, melynek magyarázatából van levonva, alkalmazkodik.

A jelen esetben tehát a jogtételt ilyformán lehetett volna helyesen formulázni: Közhivatalok elnyerését, vagy közhivatalokra való választhatást nem lehet az 1883: I. tcz. 23. §-ában említett gyakorlati képzettség kimutatásától, vagy a 31., 34., 35. §-ban foglalt kivételes körülmények fenforgásától függővé tenni, amíg a törvény által tervezett gyakorlati vizsga szabályozva és életbe léptetve nincs.

A jogtételnek illetően formulázása mellett a bíróság nem terelte volna el a jogvitát tulajdonképi mezejéről, amely nem az állampolgárok kötelezettségeinek, hanem a köztisztviselők minősítésének körében van.

Ugyanis a konkrét esetben a jogvita nem a köztisztviselőkre pályázóknak nem tudom ki irányábani kötelezettségei körül forog. A pályázók oly kötelezettségeiről jogászilag nem is szólhatni, aminőket az elvi kijelentés felvesz. A bíróság furcsa helyzetbe jut vala, ha esetleg a perben elismeri gr. I. Á. kötelezettségeit, azzal a kérdéssel, hogyan szorítsa kötelezettségei teljesítésére. Jelen esetben a jogvita egy törvényhatósági tisztviselő választásának minősültség hiánya miatt megtámadott érvényével, vagyis a jogtételnek a minősültségre, nem pedig pályázóknak nem létező kötelezettségeire vonatkozó szabályt kellett volna kijelenteni.

A döntvény megokolására térve, az nem jogász, hanem egyszerű logikai megokolás. Azt mondja ugyanis: Amíg a gyakorlati vizsga életbe léptetve nincs, addig egyrészt nem juthat senki a gyakorlati vizsga kiállításáról tanuskodó bizonyítványhoz.

Ez bizonyára igen világos, logikai, mondhatnók magától értetődő megokolása egy ténynek, a gyakorlati közigazgatási vizsga kiállításáról tanuskodó bizonyítvány felmutatása lehetetlenségének, de nem e tény ama jogi következményének, amelyet a bíróság ítéletében bevont.

Az ítéletet nem okolja meg jogászilag a megtámadott választás érvényét, midőn maga elismeri, hogy a választottnak nincs meg a törvényes minősültsége, az pedig, hogy a pályázóknak lehetetlen a törvény kívánalmainak megfelelni, nem azt a következményt vonja maga után, hogy a választásuk érvényes, ellenkezőleg, hogy nem érvényes. A jogi megokolás az lenne, ha a bíróság megmondaná, miért rontja le a vizsga életbe nem léptetése, az 1883: I. tcz. 23. §-ának állítólagos kívánalmát.

A miniszterium nem adván ki a gyakorlati vizsga szabályzatát, s nem szervezván a vizsgáló bizottságokat, a pályázóknak lehetetlen a törvényes minősítést megszerezni. Ezen lehetetlenség következtében érvényesek a választások a törvényes minősítés nélkül is, ez a közigazgatási bíróság megokolásának jogászai nyelvre fordítása.

Tulajdonit-e a jog a lehetetlenségnek ily erőt? Fenállhatna-e a jogrend a közhatóságok alakulására vonatkozó ilyen elv alkalmazása mellett? Tények leronthatnak-e jogszabályokat?

A jog uralma alatt, ha a jog kívánta tények beállta lehetetlen, a jog czélozta hatások sem állhatnak be.

A jog uralma mellett, a jogszabályok ellenére keletkezett tényeknek jogi ereje nem lehet.

A közigazgatási bíróság pedig látszólag az ellenkező tételt szentesíti, midőn kimondja, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsga életbe nem lépése miatt, az 1883: I. tcz. 23. §-a ellenére történt választások is érvényesek, vagyis az a tény, hogy miniszterium a közigazgatási vizsgát nem szervezte, lerontja az 1883: I. tcz. 23. §-át, amely a magasabb törvényhatósági tisztségekre csak olyanokat minősít választhatóknak, akik gyakorlati képzettségüket igazolták.

Ez a megokolás nem megnyugtató, sőt a jogi érzéket sérti. A gyakorlati képzettség igazolása nélkül megválasztott törvényhatósági tisztviselők választása, ha egyébként törvényes minősültségük megvan, csakugyan érvényes, de nem azért, mert nekik lehetetlen volt a törvény által kívánt gyakorlati képzettséget kimutatni, hanem mert oly jogtétel, mely bizonyos törvényhatósági tisztségekre a gyakorlati képzettség kimutatását megkívánná, nem is létezik.

Jogtételnek ugyanis csak a törvényhozónak oly akaratnyilvánítását tekinthetni, amely ennek akaratát föltétlenül és végleg tartalmazza. A törvényhozó pusztá szándékának kijelentése, amíg konkrét alakban véglegesítve nincs, csak a törvényhozóra bir — erre is csak erkölcsi — kötelező erővel, de sem az alattvalókra, sem a hatóságokra.

A törvényhozó az 1883. évi I. tcz. 23. §-ában a gyakorlati vizsga létesítésének csak szándékát fejezte ki s szándékának ideiglenes megvalósítására a miniszteriumot hatalmazta föl, erre bizva a vizsga szabályozását s a vizsgáló-bizottságok felállítását.

A miniszterium nem élt a törvényhozási felhatalmazással, de a törvényhozó maga sem vette át a 30. §-ban kifejezett szándékához képest a vizsga végleges rendezését, szóval a vizsga a törvényhozó jámbor szándéka maradt, amely a közigazgatási és birói hatóságok működését nem irányozhatja. Hogy a gyakorlati vizsga a törvényhozónak valóban csak szándéka volt s nem elhatározott akarat, erre nézve legyen elég a megbeszélésem elején mondottakra hivatkozni. A törvény szövegének, ha nem törvényhozói meghatalmazást akart volna adni a miniszteriumnak, egészen másként kellene szerkesztve lenni.

A törvényhozás merő szándékai, elvi kijelentései nem szűnnek érvényesíthető jogokat. Az 1848. évi XX. tcz.-nek 3. §-ában kifejezett szándéka, hogy minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségai közállodalmi költségek által fedeztessenek, 50 esztendeig szándék maradt, melynek alapján bíróság konkrét jogokat és kötelezettségeket meg nem állapíthatott.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. tcz. 6. §-a reája nézve is fentartotta az 1869: IV. tcz. 19. §-ának rendelkezését, mely szerint a bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek, a törvényerejű szokás szerint ítél.

A bírónak nem feladata a maga teendőjét az államcélból a mutatkozó szükség szerint alanyi belátás szerint levezetni, sőt neki nem szabad az államcélból, a közjóból, a közszükségből ítélete irányzóját meríteni, ha arra jogszabály vagy jogi analogia fel nem hatalmazza, ha jogszabály az államcél, a közjót konkrété körül nem írja. A bírót csak a törvények, törvényes rendeletek, törvényerejű szokásban gyökerező jogszabály megállapította államcél, az ez által körvonalozott közjó és közszükség vezetheti ítéletében.

Esetünkben a bíró előtt azonban a köztisztviselőket illető államcél elérésére nézve nincs más zsinórmérték, mint az 1883. évi I. tcz.-nek végleges kifejezett rendelkezései, ellenben a gyakorlati vizsgára nézve nem létezik semminemű jogszabály, nem létezhetik hát legis ratio sem, amelyet ítélete alapjául vehetett volna.

Végül kijelenti a bíróság, hogy annak a kérdésnek az elbírálása, hogy a kormány a törvénynek 24. §-ában kitűzött záros határidő alatt miért nem léptette életbe a gyakorlati

vizsgálatot, jelen ügy keretén és e bíróság hatáskörén kívül esik.

A bíróság gondolatmenetében annak is helye lehetett volna, hogy az sem tartozik hozzá, miért nem terjesztett be a 30. §-ban kitűzött záros határidőben törvényjavaslatot.

Ha a bíróság kiinduló pontja helyes, úgy éppen ennek a kérdésnek elbírálása lett volna szükséges. Természetesen nem egészében, hanem csak a konkrét ügygyel való kapcsolatában, továbbá csak jogi szempontból, vagyis arra nézve jogositva volt-e a miniszterium a rendeletet ki nem adni, nem a tekintetben is, minő, a jogtól különböző egyéb okoknál fogva nem adta ki.

Ha ugyanis törvényhozási felhatalmazásról van szó a 24. §-ban, ha tehát ez esetben a miniszterium jogositva volt a rendeletet ki nem is adni, akkor a gyakorlati vizsgát illetőleg, a bíróságok és a polgárookra nézve nem létezik jogszabály, mert a törvényhozásra jogositott illet nem alkotott és a bíróság a törvényt a gyakorlati képzettségre vonatkozó részeinek mellőzésével alkalmazhatja csak, mert azok a részek föltételesek, a kiadandó miniszteri rendeletről függenek, a törvényhozónak meg nem valósított szándékai.

Ha ellenben a 24. §-ban nem törvényhozási felhatalmazásról van szó, hanem a miniszterium rendeletalkotó kötelességéről, amelynek teljesítése itt egy évi záros határidőhöz van kötve, amely a törvények záradékaiban, a jelen törvény 36. §-ában gyökerezik, melyért az 1848. III. tcz. 32. §-ának c) pontja értelmében (A miniszterek feleletre vonathatnak . . . a törvények végrehajtásában elkövetett mulasztásokért.) az országgyűlés által feleletre is vonathatnak, akkor a bíróság a választásokat érvényeseknek el nem ismerheti, mert a pályázóknak nincs meg a törvényhozó által egy év leforgása után föltétlenül megkívánt minősége, az pedig a bíróságra nem tartozik, kinek a hibájából lehetetlen e minőségnek a kimutatása.

Concha Győző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kiskoru cselekvési képessége.

A kiskorúak cselekvési képességét illetőleg, a gyámsági törvény 7. §-a következőleg intézkedik: «A kiskorúnak cselekvési képességére nézve fenálló jogszabályok, amennyiben a jelen törvény változást nem állapít meg, érvényben hagyatnak. A szenvedő váltóképessegre nézve az 1876. évi XXVII. tcz. 1. §-a érintetlenül hagyatván, azok, akik a jelen törvény 4., 5. és 6. §§-ai szerint válnak teljeskorúakká éltök 24. évének betöltése előtt is szenvedő váltóképesseggel bírnak.

A kiskorúak cselekvési képességére vonatkozó jogszabályok Magyarország területén kétfélék, ugyanis Erdélyre, úgy a polgárosított határőrvidékre és Fiuméra nézve az osztrák polgári törvénykönyv szabályai érvényesek, Magyarország egyéb területére nézve pedig a magyar jog szabályai bírnak érvénnyel.

A magyar jog szerint a kiskorúak közül a 12 éven alóliak a régi jogban említett serdületlenek, cselekvési képességgel nem bírnak, jogügyleteket nem köthetnek s jogilag minden cselekményük érvénytelen és semmis s már keletkezésükkor nem létezőknek tekintetnek. Az életük 12. évét betöltöttök — serdültek — régi jog szerint törvényes korú kiskorú ezen cselekvési képességgel bírnak s bizonyos jogügyleteket a törvények korlátai között köthetnek. Hogy a törvényes korú kiskorú ezen cselekvési képessége meddig terjedhet s mily határok között mozoghat ezuttal még egyes határozottan megállapított eseteket kivéve, általánosan elfogadott elveket felállítani nehéz, miután épügy törvényeink,

valamint joggyakorlatunk is e tekintetben nem mindenben világos és egyöntetű.

A kiskorúak a gyámsági törvény szerint terhes jogügyleteket csakis a gyámok közbenjöttével köthetnek, tehát ha ők ily jogügylet által kötelezettségeket vállalnak, az csak akkor érvényes, ha ahhoz a gyám hozzájárul s a gyámhatóság jóváhagyását adja. Az ily jogügyletek rendszerint a gyám által a kiskorúak képviselőjében kötendők meg, a törvény csak azt kívánja, hogy fontosabb ily ügyeiben a 14. évet betöltött kiskorú meghallgattassék, kivételnek az oly kiskorúak, kik életök 14. évét betöltötték s fentartásukról magok gondoskodnak, ezek arról a mit szolgálatuk s munkájuk által szereznek, szabadon rendelkeznek.

A gyámsági törvény szerint a kiskorúak visszteherrel járó jogügyleteihez — mint fentebb említettük — a gyám beleegyezése, illetve a gyámhatóság jóváhagyása kell s ezen álláspontot a bírói gyakorlat is elfogadta s kimondta, hogy a kiskorúak «terhes szerződésai, ha azok gyámhatósági jóváhagyást nem nyertek, önmagukban semmisek».¹ Sőt az ily jogügyletet, mely a kiskorúság alatt gyámhatósági jóváhagyás nélkül jött létre, a kiskorúnak időközben beállott nagykorúsága folytán visszavonni sem kell, «mert a kiskorúval alkotott ügylet az által, hogy a nagykorúság elérével vissza nem vonatott, érvényessé nem válhat, illetve a kiskorú az alapjában érvénytelen ügyletet visszavonni nem köteles».²

Azonban ha a kiskorú időközben nagykorúvá vált s nagykorúságának elérte után oly tényeket vitt végbe, melyek e jogügylet érvényének elismerésére engednek következtetni, akkor a kiskorúságban kötött jogügylet reá nézve érvényesnek tekintetik.³

A fentebb említett jogügyletek azonban gyámhatósági jóváhagyás nélkül csak a kiskorúra nézve tekintetnek semmisnek s nem egyszersmind a vele szemben szerződő önjogura nézve s az önjogu fél, ha a kiskorú nagykorúvá lett és a jogügyletbe ragaszkodik, azt fent tartja, azzal szemben a szerződés megszüntetése végett a kiskorúság kifogását, mint már említettük, nem hozhatja fel: mert az az érvényességi kellék, melyet az 1877. évi XX. tcz. rendelkezései és a kiskorúak ügyleteire vonatkozólag a gyámhatóság jóváhagyásában megállapítanak, nem oly természetű, hogy annak hiánya, illetve kieszközlése előtt a kiskorú részéről kötött ügylet már feltétlenül semmisnek volna tekintendő⁴ és pedig azért nem, mert a gyámhatósági jóváhagyás célja egyedül a szerződő kiskorú fél érdekeinek megóvása lévén, annak hiánya miatt a jogügylet érvényessége csakis a kiskorú szerződő fél érdekében támadható meg.⁵

Ha a gyámsági törvényben s imént hivatkozott bírói gyakorlatban kifejtett jogi elveket tanulmányozzuk, s azokat összegezzük, azon végeredményre jutunk, hogy a jelenlegi jogi és gyakorlati életben a kiskorú által kötendő visszerhes jogügyletekhez a gyámhatósági jóváhagyás okvetlen szükséges, továbbá a kiskorúságban létesített terhes jogügyletek gyámhatósági jóváhagyás nélkül érvényeseknek csak az esetben tekinthetők, ha a nagykorú a kiskorúságban tett kötelezettségének érvényét elismeri vagy az illető kiskorú nagykorúságának elérte után oly tényeket vitt végbe, melyek az említett terhes jogügyletek érvényének elismerésére engednek következtetést.⁶

¹ Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 684. jogeset.

² Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 683. jogeset.

³ Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 681., 682., 683. jogeset.

⁴ Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» VII. k. 12., 408. jogeset.

⁵ Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» VIII. k. 12., 405. jogeset.

⁶ Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 672. jogeset.

Ezek a törvény és gyakorlat által kifejlesztett érvényben levő jogszabályok a kiskorúak által kötendő visszsterhes jogügyletekre, de másként áll a dolog az oly jogügyleteknél, hol a kiskorú csupán terheket s kötelezettségeket vállal minden előny és viszontszolgálat nélkül. Ezen jogügyletekre nézve a törvény azoknak érvénytelenségét mondja ki minden körülmények között s e szerint a kiskorú oly jogügyleteket egyáltalán nem köthet, melyek által visszsterher nélkül köteleztetnék vagy jogokról visszsterher nélkül lemondana, továbbá a kezességvállalás, valamint általában ezen jogügyletek, melyek által a kiskorú idegen kötelezettséget vállalna el épugy az atyai hatalom alatt, valamint gyámság alatt álló kiskorúra nézve a gyámsági törvény szerint még gyámhatósági jóváhagyás esetében sem kötelezők.

Megoldatlan vitás kérdés az, hogy a kiskorú visszsterherrel nem járó jogügylet által jogokat szerezhethet és kötelezettségektől mentesülhet-e? Sipőcz László a «gyámsági törvény» című művében e kérdésre igenlőleg válaszol.

Igaz, a gyámsági törvény 20. §. c), és 113. §. 7. pontja szerint — mondja művében — az atya, illetve a gyám köteles a gyámhatóság jóváhagyását kikérni, ha a kiskorú részére ingatlant vagy tőkebefektetésül ingó vagyont bármi módon, tehát esetleg visszsterher nélkül szerezni kíván, miből következik, hogy ha a kiskorú atyja: vagy gyámja nem fogadhat el a gyámhatóság jóváhagyása nélkül ajándékot, annál kevésbé képes a kiskorú törvényes képviselője is a gyámhatóság jóváhagyása nélkül ajándék elfogadására. Mindazonáltal, hogy e szabály legfeljebb csak a kiskorú törvényes képviselője részére tekinthető kötelezőnek, kitűnik onnan, hogy habár ugyanezen szabály a 28. §. a), b) és c) pontja alapján gondnokság alá helyezett személyek gondnokaira is kötelező, maga a gyámi törvény 33. §-a kimondja, hogy az említett személyek visszsterherrel nem járó jogügylet által jogokat szerezhethetnek és kötelezettségektől mentesülhetnek. Miből következik, hogy a törvény azáltal, miszerint a kiskorúak és gondnokoltak törvényes képviselőit még visszsterherrel nem járó jogügyletekre nézve is a gyámhatóság jóváhagyásának kikérésére kötelezte, nem szándékozott a törvényes kiskorúak cselekvési képességét ez irányban korlátozni és pedig annál kevésbé, mert fel nem tételezhető, hogy az értelemben és akaratképességben szűkölködő elmebetegeket és magukat jelekkel megérteni nem tudó siketnémákat nagyobb cselekvési képességgel kívánta felruházni mint egy éves és 14 éves korában szerzeményei feletti szabad rendelkezéssel éppen e törvény által felruházott törvényes korát meghaladott kiskorút.* Ezen véleményt mi is osztjuk, azonban a törvény ez intézkedése kétségtelenül vitás, sőt különféle eltérő magyarázatokra ad alkalmat. Ugy látszik maga a belügyminiszterium is oly értelmezést ad a kiskorúra nézve visszsterher nélküli jogügyleteknek, hogy azok csak gyámhatósági jóváhagyás mellett érvényesek, mert az összes gyámhatóságokhoz 1881. évi december 28-án 58,579. sz. a. intézett rendeletében különösen felhívja az árvaszékek figyelmét arra, hogy az ajándékozási s a kiskorúra visszsterher nélkül járó jogügyletek jóváhagyása előtt a körülményeket szigorúan megvizsgálják, nehogy esetleg a kiskorúak kárt vagy rövidséget szenvedjenek.

Az előadottak szerint tehát kétségtelen az, hogy törvényes kiskorúak bizonyos jogügyleteket önállólag köthetnek, azonban azok csak gyámhatósági jóváhagyás mellett

* Sipőcz László: «Gyámsági törvény» 24. lap. Ugyanezen tárgyra vonatkozólag Németh Péter: «A gyámság és gondnokság» 7. lapján hasonlóan nyilatkozik. Szerinte a kiskorúak «visszsterher nélkül önállóan képviselőjük beleegyezése nélkül is szerezhethetnek jogokat és vagyont. De nem szerezhethet a kiskorú jogokat képviselőjének, akár apa, akár gyám, akár gondnok legyen az — akarata ellenére». Ugyancsak elfogadja ezt «A magyar magánjog mai érvényében.» Zlinszky Imre után átdolgozta Reiner János című munka 160. lapján.

lesznek érvényesek, de vajon ezen jogügyletek érvénye mely időtől kezdődik?

Mindenesetre ily dolgoknál első sorban az okmány szövege vagy a megállapodás döntő, azonban ha az érvényesség időpontját illetőleg különös megállapodás nincs, akkor a jogügylet a jóváhagyás folytán a megkötés napjától tekintetik érvényesnek. Ha azonban a jogügylet jóváhagyva nem lett s így érvénytelenné vált, akkor a másik önjogu szerződő fél a kiskorú vagyonából mindazt visszakövetelheti, amit esetleg előzőleg készpénzben vagy értékben adott vagy teljesített. Ezenkívül a kiskorú az okozott károkért ugyan felelős, de a károsított a kiskorú által okozott kár megtérítését csak a kiskorú vétkeisége esetén követelheti és ez esetben is csak úgy, ha őt is mulasztás nem terheli.*

A kiskorúak által a gyám, illetve gyámhatóság beleegyezése nélkül tett adósságok behajtására törvényeink rendszerint segédkezet ugyan nem nyújtanak, a törvény ezen intézkedése azonban nem terjedhet ki oly tartozásokra is, melyek a kiskorú által életfentartási szükségletek fejében csináltattak vagy ezen szükségletek kielégítésére fordítottak. Ilyenmü szükségletek közé tartozik a lakás, élelmi cikkek, legszükségesebb ruházat. Továbbá a bírói gyakorlat szerint a kiskorúak akkor is marasztaltatnak, ha a kiskorú részére átadott szükséges tárgyakkal a kiskorú vagyonilag gyarapodott.**

A korcsmai költelekezésből eredő követelés azonban bírói közbenjárással keresetileg érvényesíthető jogalapnak — gyakorlatunk szerint — nem tekinthető.***

A kiskorú perképességét a sommás eljárásban az 1893. évi XVIII. tcz. 7. §-a szabályozza, e szerint a kiskorúak, akik a per tárgyról perenkívül rendelkezhetnek, mint felperesek törvényes képviselőjük mellőzésével személyesen felléphetnek; továbbá személyesen megidézhetőek a kiskorúak az általuk bérbe vett lakásnak vagy üzlethelyiségnek visszabocsátása iránt indított sommás perekben.

A kiskorúak jogait s kötelezettségeit szabályozó törvények s gyakorlat mellett törvényhozásunk megemlékezett arról is, hogy tapasztalatlan s járatlan kiskorúakat bizonyos büntetőjogi védelembe vegye s amennyire lehet az életküzdelmei között könnyelműsége vagy szorultsága által előidézett helyzetében is lehetőleg megvédje. A büntető-törvénykönyv (1878: V. tcz.) 385. §-a ugyanis elrendeli, hogy aki valamely kiskorúnak vagy gondnokság alá helyezettnek tapasztalatlanságát, könnyelműségét vagy szorultságát saját vagy mások nyereszkedési céljaira felhasználja, oly módon, hogy őt valamely okirat aláírására bírja, melyben jelentékeny kárára vagyoni kötelezettséget vállal, valamely jogáról rendelkezik vagy pedig mást vagyoni kötelezettsége alól egészben vagy részben felment, csalást követ el s a törvény szerint meghatározott büntetéssel sujtandó.

Ugyancsak a büntető-törvénykönyv a beszámíthatóság szempontjából gondoskodott arról, hogy azon kiskorú, ki büntetendő cselekménye felfogására kellő szellemi képességgel nem bír, a bünvádi eljárás alól felmentessék s elrendelte, hogy a 12 éven alóli kiskorú bünvád alá nem vonható s a 12 éven felüli, de a 16 évet még be nem töltött kiskorú csak akkor büntethető, ha cselekménye bűnösségének felismerésére kellő belátással nem bír.

Végül megemlítjük, hogy a nők, ha nem életük 24 évének betöltése által válnak nagykorúkká, szenvedő váltóképességgel csak akkor bírnak, ha önálló ipart üzve, a gyámsági törvény 5. §-a értelmében lettek nagykorusítva.

(Bef. köv.)

Dr. Hattyuffy Dezső.

* Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 12,758. jogeset.

** Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 659., 660., VII. k. 12,406., 12,755. jogeset.

*** Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» I. k. 675. jogeset.

Az ügynök szerepe a biztosítási szerződés létrejötténél.

II.*

Térjünk át a gyakorlatban rendszeren előforduló, a kérdést élére állító esetre: A fél az ajánlati nyomtatványt kitölti, vagy kitöltetlen állapotban írja azt alá. E mellett az ügynök szóbeli ígéretet tesz, amelyhez a fél ajánlatát köti; de e szóbeli kikötésről a fél vagy az ügynök által kitöltött s a fél által aláírt írásbeli ajánlat hallgat. Az ügynök az írásbeli ajánlatot beterjeszti, a szóbeli kikötéseket a társasággal nem közli s így a kötvény az írásbeli ajánlat értelmében állíttatik ki.

Természetesen szó sem lehet arról, hogy az ügylet a szóbeli kikötések szerint létrejött volna; mert az ügynök nem képviseli a társaságot, annak nem kereskedelmi meghatalmazottja; az ügyletet nem ő köti a féllel, hanem a társaság igazgatósága; utóbbi pedig a szóbeli kikötésekről, helyesebben az ajánlat szóbeli feltételeiről tudomással nem bírván, azokat el sem fogadhatta.

De létrejött-e az ügylet úgy, ahogy az írásbeli ajánlat s az azt elfogadó kötvény szól?

Az állandó bírósági gyakorlat igennel felel, mert 1. nem a szóbeli kikötés, hanem csak az írásbeli ajánlat jöhet figyelembe; mert 2. az ügynök nem a társaságnak, hanem a félnek meghatalmazottja; tehát 3. a félnek a hibája, ha meghatalmazottja nem az ő valódi akaratát közölte a társasággal.

A három indok közül az elsővel már foglalkoztam; lássuk a többiekkel közelebbről.

A tényállás az, hogy az írásbeli ajánlat vagy egyáltalán nem, vagy csak a szóbeli megállapodásokkal kiegészítve — felel meg a fél valódi akaratának. Kétségtelen, hogy a jogügyletre irányuló akarat megítélésének alapja annak külső nyilvánulása, mert a másik félre nézve képezi az akarat megismerésének forrását, aki valódi akaratát önhibájából elhallgatva, mást jelent ki akarata gyanánt, mint amit tényleg akar, a jóhiszemű ellenféllel szemben «reservatio mentalis-át, vagy tévedését kifogásul fel nem hozhatja, hanem rendszerint a kijelentett akarat szerint lesz kötelezve. Aki a jogügylet kötésével valódi akaratát kívánja érvényesíteni, közölje azt a másik féllel a valóban megfelelően; s ha az akaratkijelentést nem személyesen, hanem megbízott útján eszközli, válaszszon oly meghatalmazottat, aki az ő akaratát hiven közli a másik féllel — az ellenkezőnek következményeit ő tartozik viselni.

De kétségtelen az is, hogy ha akár az ügyleti akarat keletkezésének indokát képező körülmények tekintetében az egyik fél a másikat tévedésbe ejti, vagy tudatosan tévedésben tartja, — akár pedig magának az akaratkijelentésnek a valódi akarattól való eltérését idézte elő az ellenfél dolusa, — az ügylet consensus hiányából érvényteleníthető. A kérdés tárgyát képező esetekben, a biztosítási díjköveteléssel szemben, az alperesi védelem lényegileg «doli exceptio», mely arra van alapítva, hogy a felperes megbízottja, az ügynök, az alperest megcsalta.

A kérdés veleje tehát első sorban az, megbízott-e az ügynök? s kinek a megbízottja?

A legtöbb határozat feltétlenül a biztosított meghatalmazottjának tekinti az ügynököt, mert ez közli a fél ajánlatát a társasággal. Más határozatok szerint az ügynök csak akkor megbízottja a félnek, ha ez őt az ajánlat kitöltésével bizta meg; míg a Curia 1397/1889. számú határozat szerint ily esetben is az ügynök mindkét félnek megbízottja.

Ezekkel szemben a Curia 1025. 1884., 618. 1885., 43/1886., 721/1884. számú határozatok azt mondják ki, hogy az ügynök csak a társaság megbízottja; hogy az általa felvett s a fél

által aláírt ajánlat tartalmának valótlanága a társaság irányában bizonyítható; hogy a homályosan szerkesztett biztosítási feltételek a biztosító-társulat terhére, s a biztosítottra nézve kedvezőbb értelemben magyarázandók.

Igaz, hogy a fél ajánlatát az ügynök közli a társasággal; igaz, hogy ez ajánlatot gyakran az ügynök tölti ki, sőt előfordul, hogy a fél kitöltetlenül írja azt alá; s igaz az is, hogy az ügynök a társaságnak nem kereskedelmi meghatalmazottja, ügyletkötésre nincs jogosítva.

De nem szabad szem elől téveszteni, hogy épen a társaság az, ki az ügynököt ajánlatok szerzésére s beszolgáltatására felhatalmazza, s hogy a kereskedelmi meghatalmazotti viszony a megbízás általános fogalmának csak egy kiváló alfaja. Ami pedig a főérvet, az ajánlat kitöltését illeti, mindennapi dolog, hogy jóhiszeműen, kitöltetlenül írja alá az adós a hitelező által eléje tett kötelezvényt, vagy a hitelező a fizető adós által hozott nyugtát; de ki fogja azért azt állítani, hogy az űrlapot aláíró fél s az űrlapot utólag kitöltő ellenfél közt a kitöltésre irányuló megbízási jogviszony jött létre, s hogy az aláíró fél az ellenféllel szemben a megállapodásellenes kitöltés kifogását fel nem hozhatja, mert az ellenfél azt az ő megbízásából cselekedte; választott volna jobb megbízottat! akik ezen álláspontra helyezkednek, szem elől tévesztik azt, hogy megbízási viszonynak leglényegesebb kelléke az «animus mandandi»; ez pedig a biztosítottban teljesen hiányzik, mert hiszen ő az ügynököt ügyleti ellenfelének, a biztosító-társaság képviselőjének tekinti; s az, hogy ő a társaság és az ügynök közti megbízási viszony terjedelme tekintetében tévedésben forog — nem teszi meg az ügynököt az ő megbízottjává.

Az ajánlattevő s az ügynök közti megbízási viszony tehát csak fictio, melynek megnyugtató indokolásával még egy ítéletben sem találkoztam; ellenben a társaság s az ügynök közti megbízási viszonyt komolyan tagadni nem lehet; mert az ügynököt a társaság fogadja olyannak; a társaság bizza meg ajánlatok szerzésével s átvételével; ő a társaság érdekében működik, attól nyeri díjazását, s a társaság megbízásából iratja alá a felekkel a társaság által szerkesztett ajánlati és bevallási űrlapokat; az ajánlattételre való felhívás, a félnek az ajánlat kitöltésében, a táblázat megválasztásában való kitanítása, s az ajánlat beküldése, — mindez a társaság megbízásából történik.

Az az egyén tehát, aki azt igéri, hogy az írásbeli ajánlatot a szóbeli megállapodásnak megfelelően fogja kiállítani, — vagy hogy az írásbeli ajánlatba nem foglalt szóbeli kikötéseket a társasággal közölni fogja, hogy ő a szóbeli ígérek tételére fel van hatalmazva, s a társaság azokat el fogja fogadni, hogy a társaság azokat elfogadni köteles, s el szokta fogadni, s hogy a kötvény átvétele a fél tetszésétől függ, — az a dolosus ügynök, aki ilyképen az ajánlattevőt ténybeli s jogi tévedésekbe ejti, az nem a félnek, hanem a társaságnak megbízott közege; ha tehát «culpa in eligendo»-ról szó lehet, az nem a felet, hanem a társaságot terheli.

Már pedig az ügylet előkészítése körüli dolosus eljárás annak részéről, akit az egyik fél az ügylet előkészítésével megbízott — magánjogi szempontból ugyanazzal a joghatállyal bír, mintha maga a megbízó fél forgott volna dolusban. Mert ha kétségtelen az, hogy a cseléd által, megbízása körében, vétkes gondatlanságból vagy szándékosan okozott károkért a gazda felelős, annál még sokkal közelebb fekszik az az elv, hogy a biztosítási társaság által üzletszerzőnek alkalmazott, de nem alkalmas, mert megbízhatatlan és csaló ügynöknek, megbízása teljesítése körül kifejtett dolosus eljárása folytán, a fél valódi akaratától eltérő akaratnyilvánításból, a félre nézve a társaság irányában érvényes kötelezettség nem jöhet létre, s az ügylet, consensus hiányából, vagy esetleg az indok tekintetében történt megtévesztés folytán érvénytelen.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

Sokkal kisebb horderejű volna ezen jogszabály kimondása, mint az, mely a gazda felelősségét állapítja meg a cseléd által okozott károkért; mert utóbbi a gazdára nézve gyakran a legsúlyosabb vagyoni kárral jár, míg a biztosító társaságra nézve csak a tényleg jogtalan díjkövetelés forog kockán.

S míg a társaság ezen álláspont mellett alig károsodnék, mert a fél a kötvényt visszautasítván, a társaság kockázatát csak igen rövid ideig viselt, ügynöki jutalék az érvényesen létre nem jött ügylet után nem jár, a felmerült orvosi s egyéb apró költségek pedig a társasággal elszámolási viszonyban álló ügynökön megvehetők, addig a becsapott alperes elmarasztaltatása esetén, reá nézve a megítélt díjrészlet tiszta veszteség, mert eszéágában sincs az általa nem kontemplált feltételeken alapuló biztosítást tovább fentartani, s ha az ügynökön keresi kárát, azt bajosan hajthatja be.

Ha talán nem is sikerült álláspontomat a döntő kérdés — az ügynök megbízotti minősége tekintetében eléggé hathatós érvekkel támogatnom — annyi mégis bizonyos, hogy a jelenleg uralkodó, s a fél és az ügynök közötti megbízási viszonyra alapított elmélethez szó fér. Ha pedig ezen álláspont vitás voltát el kell ismerni, be kell látni azt is, hogy a czélszerűség szempontjai is ellene szólnak, mert e gyakorlat a nem jogászközönség elfogulatlan részénél, mely az üzleti megbízhatóság érvényesülésére súlyt fektet s a szélhámosság diadalát perhorrescálja, az igazságszolgáltatás iránti bizalmat megrendíteni alkalmas; s mert azok a biztosító intézetek, melyek ily csunya ügynöki fogásokkal szerzett ügyletek érvényesítéséhez ragaszkodva, számtalan odiosus per indításától vissza nem riadnak — nem érdemlik meg, hogy a bíróság, fictiók árán, juttassa őket alaki igazsághoz!

Dr. Kovács Marcell.

Az új ezüst ötkoronások.

A valutarendezésre vonatkozó új törvényjavaslat, mely új ötkoronás pénznem kiveretését célozza, a képviselőházi bizottságok által immár a kormány által előterjesztett formában elfogadtatott. Ezen törvényjavaslat, mely a koronaértékről szóló 1892. évi törvénynek kiegészítő részét képezi, az ötkoronás új pénzt váltópénz jellegével ruházza fel.

Hogy ezen új pénznem a váltópénz jellegével fog birni, onnan is kiderül, hogy a forgalomban csak 250 koronát lesznek kötelesek e pénznemből elfogadni, míg az értékpénz (courans pénz) korlátlan forgalmi és fizetési képességgel bír, vagyis a courans pénzből bármily összeg fizetés gyanánt elfogadandó.

A koronaértékről szóló 1892. évi törvény tudvalevőleg az ezüst forintot ideiglenesen ugyan, de courans pénz jellegével ruházta fel, míg az ezüst korona a nevezett törvény szerint csak váltópénzt képez.

A büntető-törvénykönyv 203. §-a szerint hamis *értékpénz* készítése és ugyanezen törvény 206. §-a szerint ezen pénz forgalomba hozatala büntettet képez és öt évtől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel sújtatik. Ugyancsak a büntető-törvénykönyv 204. §-a szerint hamis *váltópénz* készítése vétséget képez és hat hónaptól három évig terjedhető fegyházzal büntetetik.

A büntetési tétel különbsége itt szembeeső; mert míg az első esetben a minimum öt évi fegyház, a második esetben csupán hat hónapi fegyház.

Az új ezüst koronák forgalomba hozatalának első idejében a budapesti büntető-törvényszék, mint a pénzhamisítások elbírálására hivatott egyedüli első foruma az országnak, az ezüst koronák hamisítását is a büntető-törvénykönyv 203. §-a szerint minősítette, azon téves szempontból indulván ki, hogy az ezüst korona mint jövődöbeli *pénzegység* értékpénz

számba megy, hamisítása tehát a Btk. 203. §-a alá eső bűncselekményt képez, míg egy konkrét esetben, melyben mint a vádlott védője szerepeltem, kimutatnom sikerült, hogy az ezüst korona a koronaértékről szóló törvény szerint csak váltópénzt képez és így ezen pénznem hamisítása nem a Btk. 203., hanem 204. §-a szerint minősítendő és büntetendő. E felfogásom a budapesti kir. ítélő tábla és a kir. Curia által is elfogadtatván, most már a budapesti kir. büntető-törvényszék állandó praxisa szerint is elfogadtatott.

Az ezüst forint — mint említettem — az 1892-iki korona értékről szóló törvény szerint is ideiglenesen courans pénz lévén, annak hamisítása a Btk. 203. §., ily hamis pénznem forgalomba hozatala pedig a Btk. 206. §-a szerint öt évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetetik.

Az új ötkoronás pénzek, melyek a valutarendezésre vonatkozó új törvényjavaslat szerint forgalomba lesznek hozva, e törvényjavaslat értelmében csak váltópénz gyanánt fognak tekintetni, és így ezen pénz hamisítása a Btk. 204. §. szerint fog büntetettetni. Erre az anomáliára rámutatni e soroknak egyedüli célja.

Én az új törvényjavaslatot figyelemmel átnéztem, de büntetőjogi sanctiót benne nem találtam. Ha már most elképzeljük, hogy azt, aki egy hamis ezüst forintot vagyis két koronát készít a Btk. 203. §-a szerint minime öt évi fegyházbüntetés éri, míg az új törvényjavaslat szerint — egy hamis ötkoronás — vagyis 2 frt 50 krnak hamisítása a Btk. 204. § a szerint minime csak hat hónapi fegyházbüntetéssel sújtatik, nem habozunk kijelenteni, hogy ez oly absurdum, mely okvetlenül megszüntetendő lesz. Még szembeszökőbb a különbség a Btk. 92. §-ának alkalmazása mellett. Az ezüst forint hamisítása a legkedvezőbb esetben hat havi börtönnel büntetetik, míg ha az új törvényjavaslat ez iránt nem fog intézkedni, a 2 frt 50 kros pénznek hamisítója csak egy napi fegyházbüntetést kaphat. Ez képtelenség, melyre rámutatni kötelességünk annál is inkább, mert az új törvényjavaslat szerint a forgalomban, illetve az osztrák-magyar bank pinczéiben levő ezüst forintokból csak 32 millió veretik egyelőre át ötkoronásokra, egy része az ezüst forintoknak, tehát az ötkoronások mellett is mint érték (courans) pénz megmarad a forgalomban. A forint hamisítását büntetnek, a 2 frt 50 krnak hamisítását pedig vétségnek minősíteni nem szabad. Ez által a hazánkban amugy is ijesztő mérvben elterjedt pénzhamisítóknak csáb nyújtatik, hogy veszélyes mesterségüket leginkább az új pénznemre terjeszték ki, mert ez esetben büntetésük tetemesen csekélyebb, mintha ezüst forintokat hamisítanának. Nem marad tehát egyéb hátra, minthogy vagy szüntessék be az ezüst forintok — mint courans pénz — forgalmát teljesen, vagy ha ezt egyelőre nem akarják, mondják ki az új törvényben, hogy azon naptól fogva, amelyen az ötkoronások forgalomba bocsáttatnak, ezen ötkoronások hamisítása vagy forgalomba hozatala a büntető-törvénykönyv 203., illetve 206. §-a alá eső bűncselekményt képez, és mint ilyen büntetetik.

Mózes László.

Külföldi judikatura.

734. Magánosok csak a befejezett vizsgálat után igényelhetnek a bűnügyi vizsgálati iratokból másolatokat. (*Római semmitűszék 1897 december 11.*)

735. Egyetlen külföldi szivar birtoka, melyet az illető személyes használatra egy barátjától jóhiszeműleg kapott, nem képez csempészetet. (*Római semmitűszék 1897. évi október 20.*)

736. A patria potestast gyakorló anya, aki kiskoru gyermeke nevében panaszt emel, azt visszavonhatja anélkül, hogy gyermekének felhatalmazására, vagy ha a gyermek

maga tette meg a panaszt, — beleegyezésére volna szüksége. (Római semmitűszék 1898 május 20.)

737. Az elévülés nyugszik azon idő alatt, melyen az elmebetegnek tartott vádlott bírósági intézkedés folytán elmeógyógyintézetben volt elzárva. (Római semmitűszék 1898 márczius 28.)

738. A szülő is emelhet panaszt a gyermekén elkövetett sértés miatt, ha ez már nem is kiskorú. A szoros köteléknél fogva iniuria facta uni alteri facta censetur. (Római semmitűszék 1898 április 21.)

739. Az elnök és a törvényszék a védelem részéről előterjesztett azt a kérelmet, hogy a vádlott szellemi gyengeségére nézve az esküdtekhez kérdés intéztessék, nem utasíthatja vissza. (Római semmitűszék 1897 december 15.)

740 Nem forog fen a végszükség esete, ha a törvényes házasságban élő anya attól való félelmében, hogy férje, amennyiben a szülésről tudomást szerez, őt meggyilkolja, — nem férjétől nemzett gyermekét megöli. (Római semmitűszék 1898 április 13.)

Közli: Dr. Holló József.

Különfélék.

— A királyi ház valamelyik elhunyt tagja ellen elkövetett sértés büntethető-e? A büntető-törvénykönyv 273. §-a értelmében a holtak ellen elkövetett rágalmozás és becsületsértés is a Btk. XVII. fejezetének szabályai szerint büntetendő. A bünvádi eljárás megindítása azonban csak a meghalt gyermekei, szülői, testvérei vagy házastársa által indítványozható. A Btk. 141. §-ának második pontja értelmében, aki a királyi ház valamelyik tagja ellen sértést követ el: vétség miatt egy évig terjedhető fogházzal, ha pedig a sértést irat, nyomtatvány stb. terjesztése vagy közszemlére kiállítása által követi el, két évig terjedhető államfogházzal büntetendő. Kérdés már most: vajon ezen §. csakis a királyi ház élő tagjai ellen elkövetett sértéseket kívánja-e megtorolni, avagy a királyi ház holt tagjai ellen büntetlenül követhető-e el rágalmozás és becsületsértés? Lapunk egyik munkatársától ezen kérdésre a következő megjegyzéseket vettük. Ha a Btk. 1. §-át összevetjük a 273. és a 141. §-okkal, akkor arra kellene következtetnünk, hogy a törvény csak a királyi ház élő tagja ellen elkövetett sértést kívánja büntetendő cselekménynek tekintetni, mert ellenkező esetben a 273. §-hoz hasonló szabályról gondoskodott volna a 141. §. szabályozásánál is. Ezen kiindulási pont azonban téves, mert a királyi ház tagjának sértése hivatalból üldözendő büntetendő cselekményt képez, ellenben a XVII. fejezetben meghatározott büntetendő cselekmények miatt csak a sértett fél indítványára indítható meg a bünvádi eljárás. Épen ez okból szükséges volt gondoskodni arról, hogy kit illet meg az indítványozás joga akkor, midőn a rágalmozás vagy becsületsértés holtak ellen követett el. A 141. §-nál ily rendelkezésnek a törvénybe való felvétele azonban szükségtelennek mutatkozott, mert a bünvádi eljárás megindítása nem az indítvány előterjesztésétől tetetett függővé...

— A Magyar Jogászegyletben a jövő szombaton, f. hó 29-én kezdődnek a felolvasások. — Az örökjogi vitát tartalmazó jogászegyleti füzetek (138., 139.) elhagyták a sajtót és legközelebb szétküldetnek a tagoknak. — Csemegi Károly arcképére eddig 400 frt gyűlt össze. A gyűjtés még folyamatban van. Legközelebb a választmány határozni fog a kép megfestetése iránt. — A választmány egyik utóbbi ülésében szóba hozatott, hogy a külföldi törvények magyar fordítását kellene ismét megindítani, amint az már egyszer megkezdett az egyet körében. Erre nézve legujabban az előkészületek már megtörténtek és eddig Nagy Dezső lefordította a francia divorce-törvényt, Berczeli Antal a bűnügyi elővizsgálat reformját tartalmazó új francia törvényt és az ehhez kiadott miniszteri utasítást, Barna Ignác pedig a német polg.

törvénykönyv általános részét. Legközelebb egy bizottság fogja megállapítani a sorozat megindításának módozatait.

— A rendőrségi letartóztatás beszámítása az érvényben levő eljárási gyakorlaton alapszik. A budapesti kir. ítélő tábla 1898. évi szeptember hó 7-én 7075/98. B. szám alatt hozott ítéletében kimondotta, hogy «a vádlottra kiszabott szabadságvesztésbüntetésből az előleges letartóztatás által három nap a Btk. 94. §-a alapján kitöltöttnek nyilváníttatik. Indokok: Az előleges letartóztatás az érvényben levő eljárási gyakorlat alapján a fent hivatkozott törvény értelmében az elítélt vádlottnak javára beszámítandó volt, mert a vádlott vétség miatt ítéltetett el».

— 120% kamat. A Jogt. Közl. ez évi 38. számában 120% kamat jelszó alatt felvetett kérdésre a következő választ vettük:

Az elsőbírósági ítélet helyben nem hagyható, s alperes 8%-nál magasabb kamatban nem marasztalható, mert ugy az 1877. évi VIII. tcz.-nek 4. §-a, valamint az 1883. évi XXV. tcz.-nek ezen §-t kiegészítő 21. §-a határozott tilalmat tartalmaznak abban az irányban, hogy 8%-nál magasabb kamatot a bíró meg nem ítéltet, annak biztosítása vagy behajtása végett végrehajtást el nem rendelhet és nem fogatosíthat. Ezen §-ok visszaható erővel vannak felruházva, vagyis ezen törvények időbeli uralma kiterjed az azok életbelépést megelőző időben keletkezett kamattartozásokra is, kivéve ha a 8%-nál magasabb kamat jogérvényes bírói ítéletben vagy peregyezségben állapítottatott volna meg. Igaz, hogy az 1877. évi VIII. tcz.-nek 8. §-a ezt csak a törvény életbelépésének idején (vagyis 1877 július 1-én) tul lejárandó kamatokra mondja ki, az 1883. évi XXV. tcz. 5. §-a azonban tovább megy, megállapítván, hogy «e törvény alkalmazandó azokra is, kik a jelen törvény hatályba lépte előtt keletkezett valamely uzorás követelést a jelen törvény hatályba lépte (vagyis 1883. évi május 2-ika) után a 4. §. korlátaín tul (vagyis 8%-nál magasabb kamat iránt) érvényesítenek, kivéve, ha az ily követelés iránt a törvény hatályba lépte előtt jogérvényes bírói határozat, vagy bírói egyezség keletkezett». Miután pedig a konkrét esetben ily határozat vagy egyezség nincs, s miután felperesnek azon ténye, hogy a 120% kamatfizetésre marasztaló ítéletet alperesnek most kézbesítette, véleményem szerint az 1883. évi XXV. tcz. most idézett 5. §-ának rendelkezései alá vonható: ugyanazért alperes a restitutio in integrumot is elérheti, ha panaszát illetékes helyen előterjeszti (1883. évi XXV. tcz. 8. és 12. §-ai).

Tisztán civilis téren maradván, azon további kérdés merül fel, vajon a 8% kamat mely naptól fogva ítélendő meg? Nézetem szerint csak három évi kamat ítéltet meg, mert a három évet megelőző kamatok az 1883. évi XXV. tcz. 19. §-a értelmében elévültek. A keresetindítás ugyan az elévülést megszakította, de az az elsőbírósági ítélet meghozatalának napján ujra kezdett folyni, mert csak a jogerős bírói ítéletben megítélt kamat nem évül el. Ha felperes az ítéletet alperesnek 25 éven át szabályszerűen nem kézbesítette, ezen mulasztásának következményeit viselni tartozik. Azt azonban készséggel elismerem, hogy ezen véleményemhez a perfüggőség hatályának szempontjából szó fér. Amit meg is kérek.

— A m. kir. közigazgatási híroság elvi jelentőségű határozatai. Az előleges havi részletekben kiszolgáltató s az illető hónapra jogosultan felvett fizetés sem a tisztviselőtől, sem annak jogutódaitól vissza nem követelhető. A halálozási évnegyedi illetmény, mindenkor teljes összegében kiszolgáltató, s abból sem az elhunyt tisztviselő által jogosultan előre felvett fizetésnek az elhalálozás napjától a hónap végeig eső összege, sem pedig az elhunyt személyes tartozásai, pl. törlesztetlen maradt fizetési előleg, le nem vonhatók. A belügyminiszter által kiutalványozandó halálozási évnegyedi illetmény kiszolgáltatója egymagában még nem ok arra nézve, hogy a törvényhatóság valamely ily célra felhasználható alaphól a haláleset által sujtott hátramaradt családtagok részére az 1883. évi XV. tcz. 15. §-a alapján szabályszerű módon segélyt ne engedélyezhessen. (1898. évi 440. K. sz.)

A törvényhatósági nyugdíjalap megalakításának és az ezen alap iránt való kötelezettségeknek kérdése a közigazgatási bíróság hatáskörébe nem tartozik. (1898. évi 474. K. sz.)

Az állandóan alkalmazott, rendszeres évi fizetéssel ellátott tisztviselőktől az általuk az esedékesség napján jog-

szerűleg felvett illetményt egészen vagy részben azon a czímen visszakövetelni nem lehet, hogy az illető tisztviselő időközben állásától megvált. (1898. évi 529. K. sz.)

— **Hatáskör 20 forintot meg nem haladó biztosítási díj iránt indított perben.** A m. kir. miniszterium következőleg határozott: A jelen ügyben az eljárás a kir. bíróság hatáskörébe tartozik.

Indokok: A „D. életbiztosító-társaság magyarországi fiókja” a budapesti V. ker. előljárásnál keresetet indított W. Alajos 19 frt 59 kr. biztosítási díjrészlet iránt.

Ezt a keresetet az előljárásság az 1877. évi XXII. tcz. 11. §-ának utolsó és 12. §. első bekezdésére hivatkozva, hatásköréből elutasította.

Felperes ennek folytán keresetét a budapesti V. ker. kir. járásbíróságnál nyújtotta be, mely azonban azt jogerőre emelkedett végzéssel hatáskör hiányából szintén visszautasította az okból, mert a 20 frton alóli biztosítási díj megfizetésére irányuló keresetek a kir. Curia 60. sz. polgárjogi döntvénye értelmében a községi bíróságok hatáskörébe tartoznak, s mert az 1877. évi XXII. tcz. 41. § a értelmében a kir. járásbíróság felfogása szerint a rendes bíróság azt az ügyet, melyet a községi bíróság mint hatáskörébe nem tartozót, elutasított, csakis akkor nincs jogosítva visszautasítani, ha a községi bíróság előzetes tárgyalás alapján mondotta ki, hogy az ügy nem tartozik a kisebb polgári peres eljárás alá, ami azonban a jelen esetben nem forog fen.

A kir. járásbíróság a jelen ügyben ekként hatásköri összeütközés esetét látván felmerülni, az iratokat a hatásköri kérdés eldöntése végett a kir. Curiahoz terjesztette fel, mely azonban a fenforgó hatásköri kérdés elbírálásába nem bocsátkozott, hanem az iratokat megfelelő intézkedés végett az igazságügyminiszteriumhoz tette át.

Mínthogy a jelen ügyben a kir. bíróság és a közigazgatási hatóság között merült fel a hatásköri összeütközés, azt az ügyet az 1869. évi IV. tcz. 25. §-a alapján a m. kir. minisztertanács vonta vizsgálat alá, s az eljárásra a kir. bíróság hatáskörét állapította meg a következő okokból:

A kir. Curia 60. sz. polgárjogi döntvényében kimondotta ugyan, hogy a 20 forintot meg nem haladó biztosítási díj megfizetésére irányuló kereset az 1877. évi XXII. tczikkben szabályozott községi bíráskodás körébe tartozik, s ez okból a községi bíróság a szóban forgó ügyet az 1877. évi XXII. tcz. 11. §-ának utolsó és 12. §-ának első bekezdésére való hivatkozással nem lett volna jogosítva hatásköréből elutasítani: mindazáltal a járásbíróságnak nem volt joga ebben az ügyben az eljárást magától elhárítani; mert az 1877. évi XXII. tcz. 41. §-a, mely az idézett tcz. 17. §-a szerint a községi bíróság előtti eljárásban is alkalmazandó, akként rendelkezik, hogy abban az esetben, ha a községi bíróság az előtte folyamatba tett eljárást megszünteti abból az okból, mert a kereset nézete szerint nem tartozik a kisebb polgári peres ügyekben való eljárás alá, felperes keresetét a rendes bíróság előtt feltétlenül megindíthatja, s a rendes bíróság azt az ügyet azon ok miatt, hogy az a kisebb polgári eljárás alá tartozik, el nem utasíthatja.

Ezen nem változtat az a körülmény, hogy a községi bíróság ebben az esetben nem az ügy tárgyalása után szüntette meg az eljárást, hanem az 1877. évi XXII. tcz. 29. §-ának második bekezdésében jelzett módon tárgyalás kitűzése nélkül visszautasító végzést hozott, mert a hatáskör hiányából való visszautasítás az eljárásnak hatáskör hiányából való megszüntetésével azonos eredményre vezet, s mínthogy az 1877. évi XXII. tcz. 41. §-a utolsó bekezdésében foglalt rendelkezésnek a czéja nyilván abban áll, hogy a szóbanforgó kisebb polgári peres ügyekben a községi bíróság és a szélesebb hatáskörrel bíró rendes bíróság között felmerülhető hatásköri összeütközések elkerültesse, az 1877. évi XXII. tcz. 41. §-ában megállapított szabály, alapgondolatának megfelelően, önként érthetőleg akkor is alkalmazandó, ha a községi bíróság előzetes tárgyalás nélkül mondotta ki, hogy az ügy nem tartozik hatósága alá.

Tekintettel tehát arra, hogy a szóban forgó ügyben az eljárásra mint rendes bíróság az 1893. XVIII. tcz. 2. §-a értelmében a kir. járásbíróság van hivatva, ennél fogva az eljárásra a kir. bíróság hatáskörét kellett megállapítani. (20,093/1898. I. M. sz. a.)

— **A kir. Curia** a felülvizsgálati ügyeket ezental két tanács fogja tárgyalni. Mind a két tanács a II. polgári tanács tagjaiból alakul. A judikatura egysége érdekében helyesnek tartanánk, ha a sommás kereskedelmi pereket a kir. Curia kereskedelmi tanácsa tárgyalná.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák rendelet miatt**, melyet utóbbi számunkban közöltünk, a birodalmi tanácsban interpellatiót intéztek a miniszterhez. A miniszter azt válaszolta, hogy a rendelet nem az egész bírói kart érinté, hanem csak azokat, akik okot adtak a rendelet kibocsátására. Hangsúlyozta, hogy a bírósági tisztviselőknek kötelességük kerülni mindent, ami a hivatalos működésükbe vetett bizalomnak és állásuknak kárára lehet. A politikai mozgalmakban való részvétel azonban alkalmas a tekintély és a tisztelet csorbitására. A lakosságnak joga van megkövetelni, hogy a bírói kar hozzáférhetetlen tekintélyű és kétségbevonhatatlan objectivitású legyen. Kijelenti, hogy felhívása nemcsak a lakosság körében, hanem a bírói kar tulnyomó többségénél is teljes helyesléssel találkozott. A miniszter el van tökéltve, hogy a rendeletet nem vonja vissza, sőt, hogy abban kifejezett intenczióit érvényre juttatja.

— **A német ügyvédegylet** elhatározta, hogy a nagyobb városokban előadási ciklusokat rendez az új polgári törvénykönyvről. Ezen előadásokat 1899-ben a törvénykezési szünet alatt fogják tartani. Az előadók többnyire egyetemi tanárok lesznek, de találunk a sorozatban ügyvédek és bírákat is. A hallgató egy ciklusért 30 márkát fizet; az előadó 1500 márkát kap. A birodalmi kormány tetemes összeggel támogatja az ügyvédi egylet kezdeményezését. Érdekes, hogy azon városok közt, amelyekben ily előadások fognak tartatni, több nevezetes fürdőhely is van, és így előreláthatólag a német jogászok a jövő nyáron fürdői szórakozásul magánjogi előadásokat fognak hallgatni.

— **A dogmatikai büntetőjog nagymestere, Berner**, tizennyolczadik kiadásban bocsátja közre tankönyvét. Ezen kiadáshoz is, mint az előbbi jubiláris kiadáshoz, a kilenczvenedik évében levő szerző arcsképe van mellékelve. Az előszóban újra kifejti szerző az alapvető kérdésekben elfoglalt elvi álláspontját. És megvalljuk, hogy mi az ő dogmatikáját productivnak tartjuk, ellenben a Binding és a Buri-féle dogmatikát a *kiszáradás* stádiumában levőnek. Egy állam életének fejlődését nem lehetséges megállítani, hogy az alkalmazkodjék egy-egy tudós theoremájához.

— **Garraud**-nak a lyoni egyetem nagyhirű tanárának két büntetőjogi munkája van; egyik az ötkötetes *Traité*, másik a *Précis*. Ezen utóbbinak most hatodik kiadása jelent meg. Leginkább iskolai használatra van szánva. Kiterjeszkedik az anyagi büntetőjogon kívül a bünvádi eljárásra is, (amint ezt a franczia büntetőjogi tankönyvek rendszerint teszik); az anyagi büntetőjogból pedig csak az általános részt karolja fel. A jogtanuló tehát, aki ezen munkából készül, a különös részből semmit sem tanul, s ez minden esetre hézagot mutat a franczia tanrendszerben. Egyébiránt a német tankönyvek a különös részt szintén redukálják, a tanárok pedig a különös részt alig adják elő. Mi a különös részt époly fontosnak tartjuk, mint az általános részt és szerintünk úgy a tankönyvnek mint az előadásnak is mindkettőre egyformán ki kell terjeszkednie. A munka teljes címe a következő: *Précis de droit criminel, contenant l'explication élémentaire de la partie générale du Code Pénal, du Code d'Instruction Criminelle et des lois qui ont modifié ces deux Codes*.

— **Az idegenek és különösen a németek jogi állását Franciaországban** egy jókora kötet tárgyalja, mely most jelent meg. (La condition légale des étrangers et particulièrement des allemands en France, par Ch. Lescœur, professeur a la faculté libre de droit de Paris.) Szerző munkája a pozitív törvények alapján nyugszik s figyelembe veszi a legújabb időig kiadott intézkedéseket.

A kodifikacionális jegyzőkönyvek szétküldését nyomdai akadályok folytán a jövő hétre kellett halasztanunk.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 Hrt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A parlamenti tagok sérthetlenségének határai. *Dr. Balogh Arthur* budapesti egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A házasság érvénytelensége az 1894. évi XXXI. tcz.-ben. *Dr. Mandel Sándor* szolnoki aljárásbírótól. — A kiskoru cselekvési képessége. *Dr. Hattyuffy Dezső* fehérmegyei írászéki elnöktől. — Büntető-törvénykönyveink módosításáról. — Különlélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság jegyzőkönyvei.

A parlamenti tagok sérthetlenségének határai.

A *Jogt. Közl.* folyó évi 40. számában az országgyűlés tagjainak tanuzás-kötelezettsége tétetett vizsgálódás tárgyává, kapcsolatban az új bünvádi eljárással, mely a képviselőház és a főrendiház tagjainak mentelmi jogát, illetőleg a javaslatban felvett rendelkezéseket mellőzte, indokolván ezt a képviselőház igazságügyi bizottsága azzal, hogy a mentelmi jog tartalma felett a képviselőház, illetve a főrendiház önállóan rendelkezik és nem mutatkozik czélszerűnek, hogy ezen jogállapot megváltoztattassék, illetve a bünvádi eljárásban e részben intézkedés történjék.

Ily formán a bünvádi eljárás 32. §-ába csak azon kijelentés vétetett fel, hogy az országgyűlés, ugyszintén a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjainak mentelmi jogát ezen törvény nem érinti.

Nem tartjuk érdektelennek, hogy a tanuzási kötelezettség tekintetében igen helyes megjegyzéseket tartalmazó, fent idézett cikk után is az országgyűlési tagok sérthetlenségét az alábbiakban röviden tárgyalás alá vegyük, illetve ezen kiváltság határait kijelölni igyekezzünk.

Tehetjük pedig ezt annnyival inkább, mert mig ama kiváltságok elseje, melyek együttvéve közönségesen a parlamenti tag mentelmi jogának neve alatt emlittetnek, t. i. a felelőtlenség, vagyis a törvényhozó ezen tagjának törvényhozói funkciója közben tanusított magatartásáért, szavazatáért, nyilatkozataiért mindennemű (tehát úgy bünvádi, mint esetleg, közhivatalnokról lévén szó, fegyelmi) üldözés alóli mentessége egészen tisztázottnak tekinthető ma már, a számtalan praecedens folytán az egyes államokban kifejlődött gyakorlat folytán is, addig a sérthetlenség tekintetében, annak egyes lehető esetei a maguk összességében alig szolgáltak még alkalmul megállapodott magyarázat kiképződésére.

Az állami souverain akarat egyes választott szervek, képviseleti tagok tanácskozó, vitató közreműködésével jő létre; szabadsága, ami a souverain elhatározásnak mellőzhetlen feltétele, az elhatározás helyessége egyaránt megkövetelik, hogy a képviseleti tagok a közjó kimunkálására irányuló tevékenységükben ugyanazon attributumokkal ruháztassanak fel, mint maga a souverain elhatározás.

De másrészt a törvényhozó szerv, a parlament működése zavartalanosságának, folytonosságának, e működési kör csorbitatlanságának is biztosítani kell, magára a törvényhozásra bízván annak meghatározása, hogy midőn egyes tagjai jogsértő tényeikért üldöztetni kívántatnak, nem szenved-e magának a parlamentnek önállósága, hatásköre nem veszélyeztetik-e.

A parlament tehát, midőn egyes tagjaira nézve kivált-

ságokat megállapít, lényegileg a közjó mennél tökéletesebb, szabadabb megvalósításának elérését kívánja lehetővé tenni, erre irányuló működését biztosítani. A törvényhozó szerv tagjaira megállapított kiváltságok ennél fogva, bár azok természetesen az egyes tag működésében, eljárásában jelenkeznek, ezek kísérei, még sem az egyes tagnak, hanem magának a parlamentnek, a testületnek, az állami szervnek kiváltságai, melyekkel az állami akarat helyes létrejöttét biztosítja, hatáskörét jogtalan beavatkozások ellenében védelmezi.

Nem akarunk a mentelmi jog egészére az alábbiakban kiterjeszkedni, de nem mellőzhetjük azon lényeges különbség kiemelését, mely annak két alakja, a feleletmentesség (szólaszabadság) és sérthetlenség közt fenforog. A feleletmentesség értelme az, hogy magukban különben jogsértő tények (melyek a becsületsértés, rágalmozás, hamis vád tényálladékát képeznek) nem jogsértőkké válnak akkor, ha a parlamenti tag részéről a souverain akaratkiképződés folyamán követtetnek el. A sérthetlenségnél fogva ellenben a magukban jogsértő tények épen nem válnak nem jogsértőkké, hanem csak feltételes büntethetőség következik be (ha t. i. a parlament u. n. üldözést lát fenforogni), vagy pedig a jogsértő tény büntetése elhalasztatik.

A sérthetlenségnél fogva ugyanis a parlamenti tag nem törvényhozói funkciója közben tett jogsértő tényeiért is csak a parlament előzetes engedélye mellett vonható felelősségre, elfogatása pedig a tettenérés, flagrants jogtalan tény esetét kivéve, szintén csak a törvényhozó szerv illető ágának felhatalmazása, engedélye után történhet, vagy ha az elfogatás már tettenérés miatt helyet foglalt, a parlament megkeresésére az ülőszak tartamára ez is felfüggesztendő.

A sérthetlenségi kiváltság határait csak ezen jog természetéből vezethetjük le és erre szolgáljanak a következők.

Az állami jogrend szabályait maga a törvényhozó szerv állapítja meg, sőt ezen jogrend fentartása is ellenőrzési funkciója körébe tartozik a miniszteriummal szemben. Nem lehet feladata, hogy saját tagjait jogtalan tények elkövetése esetén védelmébe fogadja, mert nem tagjait, hanem saját magát, hatalmi körét, működési szabadságát, souverain akaratelhatározási funkciójának háborítatlanságát védi, midőn tagjaira nézve magának ily kiváltságot megállapít.

Ugyanis a jogerejű elítélés a parlamenti tagok törvényhozói köztiszte megtartására teszi képtelenné, az elfogatás tényleg akadályozza ezen tisztének gyakorlásában és mindezek a végrehajtó hatalom jogtalan befolyásának lehetnek eredményei, a parlament működése van általuk érintve. Ezért méltán igényli a parlament, hogy mielőtt egyes tagjának közhatósági üldözése helyet foglal, maga meggyőződést szerezzen arról, vajon nem önkényűleg, működésének czélzatos befolyásolásával, korlátozásával, testületi egységének szándékos csorbitásával, az egyes parlamenti tag politikai magatartásának okából, köznyelven szólva: zaklatás céljából kívántatik-e az egyes tag közhatósági feleletrevonása.

A végrehajtó hatalomnak érdekében állhat az egyes parlamenti tag elvonása a törvényhozói funkciótól. A parlament tehát e kiváltságával védi hatáskörét a jogtalan befolyás ellen. Nem fegyverzi le a jogszolgáltatást a képviselővel

szemben, csak módot keres arra, hogy az egyes parlamenti tag közhatósági üldözésében saját hatalmi, működési körét ne lehessen megsérteni.

A parlament, midőn az egyes tag közhatósági feleletre vonhatása kéretik tőle, csak e szempontból vizsgálhatja az esetet, tehát a felmerült vádnak keresetre alkalmas voltát, a vádemelő hatóság erre való formai jogosultságát vizsgálhatja s mindezeket kell is vizsgálnia, mert ha pl. az üldöztetni kívánt cselekmény keresetre nem alkalmas, nincs ok, hogy a különben is felmentéssel végződő büntető eljárás a képviselőt elvonja törvényhozói funkciójától; arra azonban, hogy az előtte fekvő bizonyítékokból megállapítsa, hogy csakugyan követett-e el az illető jogsértő ténnyel, a parlament már ki nem terjedhet; mert ezzel a bíróság működési körébe vágná. Azt mondhatjuk tehát, hogy a parlament lényegileg a vád komolyságát fogja vizsgálat alá venni.

Hogy a kiváltság nem az egyes tag érdekében adatik, nem is az övé tulajdonképpen, hanem magáé a parlamenté, eléggé mutatja az általános alkotmányjogi elv, hogy a jogerejű elítélés elszenvedéséhez a parlament felhatalmazása nem kívántatik s megengedtetik a tettenérés esetében való elfogatás, mert amennyiben a jogsértő tény már ítéletileg hitelesen megállapítva van, amennyiben a jogsértés tettenérés folytán kétségtelen, nem lehet arról szó, hogy a közhatósági üldözéssel más cél, nem a jogrend védelme kívátnék elérni.

Azzal, hogy a tettenérés eseténi elfogatás is a parlament kívánságára felfüggesztetik, a parlament már tulajdonképpen tulmegy ama határon, hogy egyes tagjainak közhatósági üldözés alá vételét saját hatáskörének a végrehajtó hatalom részéről való önkényű befolyásolása, veszélyeztetése ellen védje. A sérthetlenségnek ily kiterjesztése, ámbár a büntetést egészben nem zárja ki, csak az ülésszak tartamára elhalasztja, azt a gondolatot ébreszti fel bennünk, hogy a választók akarata, melylyel az illetőt törvényhozói funkcióra küldik, erősebb, mint a törvény, amit nem lehetne elfogadni és a sérthetlenségnek ily kiterjesztése csakugyan egyedül annak figyelembevételével állhat meg, hogy a parlament egy különben őt kétségtelenül megillető jogot (ama jogát, hogy a fogságbantartás időleges megszüntetését követelheti) nem fog gyakorolni akkor, ha oly jogsértésről van szó, mely komolyan számottevő, melyre nézve az igazságszolgáltatás utjának akadályozása a jogrend fentartása érdekében meg nem engedhető.

A parlament még oly cselekményekért is, melyek büntető eljárásnak tárgyává nem tétettek, vagy formasierű elítélést nem vontak maguk után, megfoszthatja az egyes képviseleti tagot törvényhozói tisztétől, ha egyéni életének megítélése oly összeredményt ad, hogy ennek folytán méltatlannak mutatkozik a parlamenti tagságra. Annál kevésbé fog tehát magának visszakövetelni egy oly tagot, ki a közrenddel komoly összeütközésbe került.

A sérthetlenség a fenytő eljárás, bűnügyi vizsgálat s a letartóztatás eseteit foglalja magában, fenytő eljárás alatt értve a kihágásokat is. De mindig csak akkor, ha magának a képviselőnek jogsértő tényeiről van szó, amennyiben tehát a képviselőre az igazságszolgáltatásnak mások ügyében van szüksége, amennyiben a hatóság a képviselővel szemben nem a képviselő saját ügyében, hanem mások jogsértő tényei esetében kíván eljárni, a sérthetlenség fogalmából nem lehet azt megállapítani, hogy csak a parlament előzetes beleegyezése mellett van helye ily eljárásnak is, mert az a parlamenti tagot egészen a törvényen felül helyezné, a sérthetlenség személyes kiváltsággá válna, a mivé pedig nem tehető és pedig nemcsak az igazságszolgáltatás érdekei biztosítása szempontjából, hanem azért sem, mert ez magának a modern képviseletnek lényegével a legélesebben ellenkeznék.

A parlamenti tag a parlamentben souverain jellegű ténykedést végez, a souverainitás attributumait meg kell adni az egyesnek parlamenti ténykedésére, mert különben lehetetlen volna, hogy a parlament feladatának megfeleljen. Sőt közpolgári tényeikre nézve is vizsgálatnak van helye arra nézve, hogy vajon nem forog-e fen az az eset, hogy nem az az állam halalmának alávetett államtagot, hanem a parlamenti tagot kívánja a közhatóság üldözőbe venni. Ha azonban a közhatóságok eljárását a parlamenti taggal szemben minden esetben csak a parlament előzetes beleegyezése mellett engedjük meg, a közhatóságokat a parlamenti taggal szemben tehetetlenekké tesszük a sérthetlenség révén akkor is, midőn arról van szó, hogy az igazságszolgáltatás érdekeinek biztosítására a parlamenti taggal szemben is ugyanazon intézkedések vétessenek fogamatba egy, nem a képviselő jogsértő tényére vonatkozó ügyben, a minő intézkedések fogamatba vehetők más állampolgárokkal szemben, akkor a képviseleti tag a nemzettagok fölé emelt, a közjogrendből kivett privilegizált személylyé lesz. Ilyet teremthetett a lengyel államjog területi követeiben, mert itt a képviselet a nemzettagok részéről átruházott hatalmat gyakorlónak, e hatalom teljével minden egyes tag felruházottnak, a képviselő a nemzetnek egy területi része által kiküldött alkudozónak, közvetítőnek tekintetett, a kinek megsértésében az egész nemzet megsértését látják.

Hazai parlamenti jogunk is kelleténél szélesebb alapokra fektette tehát a képviselő sérthetlenségét, midőn az 1889. évi április 10-iki képviselőházi határozatban kimondatott, hogy «az országgyűlési képviselőnek tanuságtétel végett megidézteséhez a képviselőház engedélye nem szükséges; a tanuként megidézett képviselő ellen személyes szabadságát korlátozó kényszereszközök azonban csakis a mentelmi jog előzetes felfüggesztésének előzetes kieszközlése után alkalmazhatók».

A képviselőház e határozatánál nyilván azt tartotta szem előtt, hogy miután a képviselő személyes szabadsága saját jogsértő tényei esetében, tettenérés esetét kivéve, csak a parlament előzetes engedelmé mellett korlátozható, e személyes szabadság korlátozása minden, bármily esetben szükségképpen a sérthetlenség fogalmába ütközne tehát akkor is, ha nem a képviselő saját ügyéről van szó. Holott ez esetben a sérthetlenség indoka, az t. i., hogy a parlament hatásköre ne fenyegettesék, nem is foroghat kérdésben, hanem csak arról van szó, hogy egy általános kötelezettség, a tanuzási, a parlamenti tagra nézve is a maga egész terjedelmében fenálljon s amennyiben annak a parlamenti tag meg nem felel, arra csak úgy, mint bármely más állampolgár kényszeríthető legyen. Ha ezt csak a parlament beleegyezésétől tesszük függővé, miután itt nem a parlament hatáskörének védelmével állunk szemben, hanem az egyes parlamenti tagnak (mondjuk: az állás disze, méltósága érdekében), a közön-séges jogszabályok alóli kivételével, nem parlamenti kiváltság, hanem személyes privilegium van jelen, aminek a helyesen felfogott sérthetlenséghez fentiek szerint semmi köze.

Mindenesetre szükséges a parlamenti tag jogállásának ez egyes elemeit élesen megkülönböztetnünk, mert különben nem egy megengedhető eset úgy tűnhetik fel, mintha a parlamenti kiváltság csorbitása foglalna helyet.

Igy pl. nem vehető kizártnak, hogy a parlamenti tag a házban tett nyilatkozataival kapcsolatban is tanuként idéztessék s meg nem jelenés esetén büntetessék. A büntetés ugyanis nem a házban tett nyilatkozataiért éri, hanem egy önálló büntetendő cselekményért, hogy t. i. az idézés daczára meg nem jelent, tanuságtételi vonakodásáért.

Valami rendkívül távoli, halvány vonatkozást, igaz, feltehetünk a személyes szabadság korlátozásával járó tanuzásra való kényszerítésnél is a parlament jogkörének védelméhez. Üldözésről, u. n. zaklatásról itt nem lehet szó, de

igen arról, hogy elvégre nincs kizárva, hogy az egyes parlamenti tag azért kényszerítették a tanúzásra, mert a parlamenttől elvonása célzottatik. Ez azonban annyira háttérbe szoruló tekintet, hogy ebből igen bajos az ily esetet a sérthetlenséggel összefüggésbe hozni. El kell tehát fogadnunk inkább azt, amire a bevezető sorainkban idézett cikk is helyesen rámutatott, hogy itt nem a mentelmi jog egyik elemét képező sérthetlenséggel állunk szemben, hanem a közjog a törvényhozó testület tagjainak méltóságát kívánja védeni, általánosítva a személyes szabadság korlátozásának eredetileg a parlament szabadsága érdekében megadott kizárását e korlátozás más, nem a parlament szabadságát érintő esetre is.

Hazai positiv jogunk nem tartalmaz intézkedést arra nézve, hogy amennyiben nem a parlamenti tag ügyéről van szó, hanem mások jogsértő tényeivel szemben az igazságszolgáltatási eljárás folyamatba tétetik, ez eljárás során a képviseleti tag szintén külön jogállást foglal-e el, tehát lehet-e, nem a képviselő bűnügyében (amikor ezt természetesen a mentelmi jog felfüggesztése vagy fentartása dönti el) lakásán házkutatást tartani, nála bűnjeleket keresni, azokat lefoglalni, lehet-e magát a képviselőt megmotozni?

Mihelyt elismerjük, hogy a kiváltság a parlamenté, mely saját magának, nem az egyes parlamenti tagnak érinthetlenségét védi, melyet a parlament magának ad tagjaira nézve, mindezen eseteket, mint amelyeknél nem lehet szó arról, hogy a parlament működési szabadsága korlátoztassék, befolyásoltassék — meg kell engednünk.

A cél a souverain elhatározás szabadságát biztosítani, ezt megvédeni, de távolról sem az, pár száz törvény fölé helyezett, hogy úgy mondjuk személyükre souverain, érinthetlen egyént teremteni.

A parlamenti tag csak akkor foglal el kivételes jogállást, midőn a parlamenti elhatározás, tehát souverain jellegű tény részese, sőt ezenkívül is amennyiben parlamenten kívüli tényei esetleg ama souverain jellegű ténykedésében nyilatkozó magatartására való tekintettel kívánnak bíráló tárgyává tétetni, szóval magántényei révén köztisztviselői funkciója kívánnak érinteni.

Más államtagok jogsértő tényeinél, hol a parlament szabadsága, hatáskörének veszélyeztetése kérdésbe nem jöhet, hol a képviseleti tagnak a parlamentből való elvonatása helyet nem foglalhat, hol egyáltalán a sérthetlenség fogalmában levő elemek egyáltalán nem érintetnek, a képviseleti tag részére külön jogállás nem igényelhető s valóban csak a sérthetlenség szertelen kiterjesztésével lehet vindikálni idegen bűnügyben a lakhely sérthetlenségét, a képviselő privilégiumát, hogy magánál bűnjeleket elrejtessen, s ezáltal az igazságszolgáltatás céljait megfűszere.

Igen helyesen fejtette ki a sérthetlenség terjedelmét Odilon Barrot a francia képviselőház 1849 június hó 21-iki ülésében, mondván: «a személyi sérthetlenség azt foglalja magában, hogy a képviseleti tagot nem lehet elvonni képviselői funkciójától; azt, hogy folyton, teljes szabadsággal elláthatják e tisztet, míg csak maga a parlament meg nem vonja ezt; jelenti azt, hogy a szószékbe menni semmi külső hatalom nem akadályozhatja őket. ... E tiszt ellátása követelményeinek határai közt áll fen a kiváltság*.

Valóban e kiváltságok csak a képviselői tiszt elláthatása követelményeinek határai közt szabad fentartanunk. Már pedig az, hogy a képviselőnek külön jogállás adassék mások bűnügyeinél az igazságszolgáltatás menetével szemben, egyáltalán nem követelménye a parlamenti tisztség szabad ellátásának, hanem csak az igazságszolgáltatási érdekek érvényrejtésének szükségtelen meggátlása, hamis kiindulási pontból való károsítása.

Dr. Balogh Arthur,
egyetemi magántanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A házasság érvénytelensége az 1894. XXXI. tcz.-ben.

Dr. Katona Mór a *Jogt. Közl.* 41. számában azt fejtegeti, hogy az 1894. XXXI. tcz.-nek a házasság érvénytelenségéről szóló szakaszai közül némelyek nem szabatosak, s össze van kuszálva bennük az érvénytelenség és megtámadhatóság kiforrott tudományos értelme. Szerinte a törvény olvasásakor a jogász embernek megáll az esze, s kételkedővé lesz, vajon jól tudja-e, mi a megtámadhatóság?

A cikkíró ur kételkedése alapos. Mert a törvény szerint valóban egész más az értelme az érvénytelenségnek és megtámadhatóságnak, mint a mit a cikkíró ur, mint a mai tudomány elméletének eredményeit, cikkében felállít.

A törvény maga magyarázza magát. A házasság vagy érvényes, vagy érvénytelen. Az érvénytelen házasság — az erről szóló IV. fejezet első tekintetre észrevehető beosztása szerint — vagy semmis, matr. nullum, (41., 44., 45. §§.) vagy megtámadható, matr. rescissibile. (51—55. §§.)

Érvényes minden házasság, mely nem érvénytelen. Érvénytelen az a házasság, melynek olyan eleme hiányzik, hogy e hiány folytán a törvény a házasság rendes magánjogi hatását tőle megtagadja. De nem minden hatályt. A mi érvénytelen, nem teljesen hatálytalan. Sőt harmadik jöhiszemű személyek előnyére az érvénytelen házasság is az érvényes házasság teljes joghatályával bír (133. §.).

Az érvénytelen házasság tulajdonkép kezdettől fogva érvénytelen. E házassági viszony jellege és jelentősége azonban megkívánja, hogy a mig meg nem szűnt, ne lehessen valamely esetben érvényesnek, másik esetben érvénytelennek declarálva. Ebből következik, hogy az érvénytelenséget csak az erre irányuló érvénytelenítési per mondhatja ki, más perben mellékkérdésként az érvénytelenség el nem dönthető. Az érvénytelen házasság tehát, mely szigorúan véve ab ovo érvénytelen, csak attól az időtől kezdve tekinthető ilyennek, — de ettől kezdve aztán bármely előforduló esetben, — midőn érvénytelen volta a direct erre irányult kereset folytán kimondatott. Addig nem. Amiből az a kötelezettség hárul a törvényhozóra, hogy ez ideig — t. i. az érvénytelenség declarálásáig — az érvénytelen házasságot is quasi érvényes házasságnak tekintse, neki házasságszerű védelmet és hatályt adjon.

Más az eset, ha az érvénytelen házasság megszűnt. Egy már nem létező házassági viszonyt, mely érvénytelen volt, nincs, a miért a törvény ideiglenesen is védelemben részesítsen. Az ilyen viszony érvénytelensége külön per nélkül mellékkérdésként is eldönthető s így a megszűnt semmis házasság, érvénytelenítési ítélet nélkül, már megszűnésétől kezdve, a megtámadható házasság pedig a megtámadás pusztá bejelentésétől kezdve nem létezettnek, meg nem kötöttnek tekinthető. (46., 50., 67., 70. §§.)

Az érvénytelen házasságnak is tehát házasságszerű léte és hatálya van, de csak ideiglenesen. Az érvénytelenség declarálása vagy a házasság megszűnése után, mint ab ovo hatálytalanak tekintendő.

Az érvényes házasság ellenben érvényes volt és marad, hatálya nem ideiglenes és nem feltételes, s attól meg nem fosztható, bárha tiltó akadályba ütközött is.

Az érvénytelen házasság megtámadható, vagy semmis a szerint, amint oly eleme hiányzik, hogy e hiány megtámadási vagy semmiségi keresetnek alapját, megtámadási vagy semmiségi okot képez.

Fogalmilag nehéz a két okot különhatárolni. Ami az egyik törvény szerint megtámadási ok és megtámadható házasság, lehet a másik törvény szerint semmiségi ok és semmis házasság. A különbség a házasságnak — az érvény-

telensége daczára megadott ideiglenes és feltételes hatályánál nyilvánul. Az 1894: XXXI. tcz. IV. fejezetéből kitetszőleg semmiségi ok az olyan elem hiánya, melynél fogva a házasság hatálytalanítása, érvénytelenségének konstatálása *közérdeket* képez, s így arra bármely jogilag érdekelt fél, sőt közérdekből a kir. ügyész is bir keresetösségi joggal (47. §.). Megtámadási ok az olyan elem hiánya, melynek folytán e joggal — elvszerűleg mondhatni — csak az érdekeiben sértett házaspár bir (56., 69. §§.). A törvény amott a hiányosságot közérdekbe, itt csak a sértett házaspár érdekeibe ütközőnek tekintti.

Ennek eredménye az esetek tömegét tekintve, hogy semmis házasságnál az ideiglenes házasságszerű hatály fennmaradása, megtámadható házasságnál pedig e hatály megszűnése ritkább és valószínűtlen, mert e végből amannál a kir. ügyész s minden érdekelt fél határidőre való tekintet nélkül, emennél csak a házastárs és pedig egy éven belül léphet fel (57. §.).

A keresetösségi jog eme megosztásából folyó további különbség, hogy a megtámadási keresettel a megtámadási ok és jog elhasználtatott, ellenben a semmiségi kezelhetőségi jog a kereset visszavonása után is fenáll, s a semmis házasság megmarad semmisnek (68. §.).

Az érvényes és érvénytelen házassággal szemben áll a «nem házasság», olyan viszony, amely mint lehetőség sem vonható a házasság fogalma alá, a matr. non existens, melyet a törvény «semmi vonatkozásban sem tekint házasságnak» (30. §.), mely nem érvénytelen, mert nem házasság, de teljesen hatálytalan, s ebbeli minősége mellékkérdésként is bármely perben vitatható és eldönthető. Ilyen minden viszony, mely a 43. §-ban foglalt minimumnak sem felel meg. Így ha két férfi köt házasságot, ha eladok egy bárányt, vagy ha pap előtt kötök házasságot.

1. Érvényes, 2. érvénytelen házasság, mely a) semmis vagy b) megtámadható és 3. a mi nem házasság, e fogalmakat ismeri a törvény a házasság érvényessége szempontjából.

Ezzel szemben a czikkirő ur felosztásának alapja a házasság hiányának orvosolhatása és annak módja. Ha olyan elem hiányzik, hogy azt orvosolni semmi módon nem lehet, a házasság teljesen hatálytalan, absolute semmis; ha csak activ ténykedéssel (jóváhagyás, dispensatio) orvosolható, relative semmis. Ezek az érvénytelenség esetei, mikor a házasság tulajdonkép nem létezik. Érvényes, de megtámadható pedig az olyan házasság, mely minden irányban hatályos, míg valamely belső hibája folytán megtámadási perben constitutiv hatályu ítélettel érvénytelenné nem tétetik. Ez tehát negative, a meg nem támadással is orvosolva van.

Nem bocsátkozom e felosztás bírálatába, csak konstatálom, hogy kérdés tárgyává tehető ugyan, vajon a törvény alkotói a «jog elemeibe be voltak-e avatva», de tény, hogy a czikkirő ur kategoriáit, tudatosan mellőzték s azok a törvényben merőben ismeretlenek.

E ténnyel számolni kell, ha a törvényt értelmezni akarjuk, mert mindent csak a maga nyelvén lehet megérteni.

Az 1894: XXXI. tcz. szerint dispensatio adatik, tehát activ tevékenységet orvosol semmiségi ok (11. §.), megtámadási ok (7. §.), és az érvényesség kérdésében irrelevans egyszerű házassági tilalom esetére (20. §.). Másrészt, azért, mert a 6. §. és a 11. §. c) pont kivételével a semmiség egyáltalán nem orvosolható, a többi esetekben semmis házasságok nem «absolute» semmisek.

Az ugynevezett absolute semmis házasság a törvény szerint nem házasság, viszont a megtámadható házasság ép oly kevésbé érvényes, mint a hogy a semmis nem az. A törvény szerint csak érvénytelen házasságról konstatálhatja a bírő megtámadás folytán, hogy érvénytelen, nem pedig az érvényeset declarálja érvénytelenné. Az érvényes házasság csak tényleg megtámadható, jogilag nem.

A czikkirő ur által felsorolt visszasságokat, confusiót és vastag műhibákat a törvény által használt fogalmakkal ki-magyarázni annyira egyszerű feladat, hogy e helyütt felesleges. Csak mint a czikkirő ur helyesen mondja, el kell felejtetni a megtámadhatóságnak — általa felállított — fogalmát, s akkor foghatjuk fel a törvény igazát.

Akkor látjuk, hogy megvan a törvényben, amit czikkirő ur legelső követelményül felállít, a világosság és határozottság.

Akkor látjuk, hogy a «nem köthet» formula nem kizárólag semmiséget, hanem általában érvénytelenséget mutat s megfelelője a «tilos a házasságkötés» formulának, melylyel az érvényesség kérdésében irrelevans házassági akadályok vannak bevezetve.

Akkor látjuk, hogy a 6. §. ellenére kötött házasság tudatosan csak «semmis» s nem «relative semmis, hogy a 7. §. az 51-gyel, a 8. az 52-vel nem ellentétes, és hogy a 11. §. c) pontja elleni házasság tudatosan ép úgy nem relative semmis, mint a hogy az a), b), d) pont vagy a 6., 12. és 13. §§. elleniek nem absolute semmisek, hanem mind csak «semmisek». És, hogy a törvény emez intézkedései épen nem zavarosak vagy helytelenek; a mint hogy mindezt — hogy messzebb ne menjek — világosan és részletesen kifejti a czikkirő ur által is idézett Zlinszky-Reiner házasságjogi részében.

Dr. Mandel Sándor.

A kiskoru cselekvési képessége.*

A kiskoruak cselekvőképességét szabályozó törvényeket úgy joggyakorlatot tárgyalva, az előadottak összegezése végett a törvény és joggyakorlat alapján megkíséréljük összeállítani azon eseteket, melyekben a kiskoru saját belátása és elhatározása szerint önállólag eljárhat és intézkedhetik, megemlítve azt is, midőn e cselekvőképesség korlátoztatik.

A kiskoruak cselekvőképességére fenálló szabályok tehát összeállításunk szerint következők:

1. Az élte 12 évét betöltött kiskoru végrendeletet tehet, azonban 18 éves koráig csak közjegyző előtt. (1876. évi XVI. tcz. 21. §.)**

2. A 12 évét betöltött kiskoru visszteherrel járó jogügyleteket köthet, azonban azok érvényesek csak úgy lesznek, ha az atya vagy gyám azokat elfogadja, illetve a gyámhatóság az ügyletet jóváhagyja.

3. Visszteherrel nem járó jogügyletet szintén köthet a 12 évét betöltött kiskoru, pl. ajándékozást elfogadhat, vitás azonban, vajon ehhez kell-e jóváhagyás? A belügyminiszterium az ily szerződéseknek megvizsgálását és gyámhatósági jóváhagyását — különösen ingatlanokra nézve — elrendelte.

4. A 14 éven felüli kiskoruak arról, amit szolgálatuk és munkájuk által szereznek, ha életfentartásukról maguk gondoskodnak, szabadon rendelkeznek. (1877: XX. tcz. 3. §.)

5. A 14 évét betöltött gyámság alatt álló kiskoru személyi és vagyoni fontosabb ügyeinek rendezésénél meghallgató (u. a. 138. §.).

6. A 16 évét betöltött s atyai hatalom alatt álló kiskoruak az életpálya-választásnál, ha atyjukkal egyet nem értenek, előterjesztést tehetnek a gyámhatósághoz (u. a. 26. §.).

7. A 16 évét betöltött s gyámság alatt álló kiskoru, ha a kiképzés és keresetképeség iránya, módja és költségeire nézve a gyámjával megállapodásra nem jut — előterjesztést tehet a gyámhatósághoz.

8. Kiskoruak peres ügyekben tanuknak megidézhetők s így tanuságot is tehetnek, azonban az 1893. évi XVIII. tcz. 91. §-a szerint a tanu megesketése mellőzendő, ha a kiskoru élte 14. évét be nem töltötte.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

** L. a bírói gyakorlatot: Márkus Dezső: «Felsőbíróságaink elvi határozatai» II. k. 270. l.

9. A bűnvádi eljárásnál a kiskoru mint tanu megidézhető s tanuságot tehet, azonban ha 14. évét be nem töltötte, meg nem eskethető. (1896: XXXI. tcz. 221. §.)

10. A 16. évüket meghaladott kiskoruak — a rendes polgári eljárásnál — amennyiben az esküvel bizonyítandó tény történetkor 12. évüket betöltötték, esküt tehetnek. (1881. évi LIX. tcz. 11. §.)

11. A 18. évet betöltött kiskoru egyik vallásról más vallásra áttérhet vagy felekezet nélkülivé lehet. (1868. évi LIII. tcz. 2. §., 1894: XXXII., 1895: XLIII. tcz.)

12. A 16. évet már betöltött kiskoru a bűnvádi eljárás indítványozására jogosítva van, ha a büntett vagy vétség nem vagyon ellen irányult. (1877: V. tcz. 113. §.)

13. A 18. évet betöltött kiskoru végrendelet alkotásnál mint tanu szerepelhet. (1876: XVI. tcz. 2. §.)

14. A kiskoruak szabadon rendelkezhetnek arról, mit atyjuk vagy a gyám vagy más személy szabad rendelkezésükre adnak s annak erejéig magukat kötelezhetik.*

15. A házassági jogról szóló törvény (1894: XXXI. tcz.) szerint azon törvény alkalmazásában cselekvőképességgel bírnak a 12. évet betöltött kiskoruak, de házasságkötésre csak a fejlett koruak — férfi 18, nő 16 évének betöltésével — vannak jogosítva, az igazságügyminiszter azonban felmentést adhat. Általános szabály az, hogy a kiskoruak házasságot csakis törvényes képviselőjüknek, tehát az atyának, nagatyának, gyámnak vagy a gyámhatóságnak beleegyezésével köthetnek. Házassági semmiségi, megtámadási, felbontási és válóperben a kiskoru perképes.

16. Kiskoruak perképesség szempontjából törvényes képviselőjük mellőzésével személyesen felléphetnek mint felperek oly sommás perekben, melyek tárgyról peren kívül is rendelkezhetnek. (1893: XVIII. tcz. 7. §.)

17. Személyesen megidézhetőek a kiskoruak — tehát perképesek — az általuk bérbe vett lakásnak vagy üzlethelyiségnek visszaszolgáltatása iránt indított sommás perekben. (1893: XVIII. tcz. 7. §.)

18. Azon 14. évet betöltött kiskoru munkás részére, ki fentartásáról maga gondoskodik, munkás-igazolvány az atya vagy gyám meghallgatása nélkül kiadható a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1898: II. tcz. s a földmívelésügyi miniszter által kiadott rendelet szerint.

19. Kiskoru munkások, akik keresményükről maguk rendelkezhetnek, magánjogi igényeiket mint panaszosok törvényes képviselőjük mellőzésével érvényesíthetik. (Az 1898. évi II. tcz. s ezt végrehajtó miniszteri rendelet.)

20. Az atya vagy gyám engedélyével cselédképen szolgálatba lépett kiskoru szolgálati szerződést önmaga érvényesen köthet, s a szerződési viszonyból származó kérdésekben az illető hatóság előtt mint panaszos vagy mint bepanaszolt megjelenhetik, s önképviselettel bír. (1876: XIII. tcz. 6., 1877: XX. tcz. 94., 95. §§.)

21. Kiskoru kereskedő és iparos segédek, úgy gyári munkások munkaszerződést önállóan és érvényesen köthetnek. (1875: XXXVII., 1884: XVII. tcz.)

22. Élte 16. évét betöltött kiskoru — ha a házasságkötés cselekményét megérti — házasságkötésnél mint tanu megjelenhetik. (Igazságügyminiszteri rendelet 27,243/95. szám 1894: XXXI. tcz. 40. §.)

A cselekvőképességről elmondottak kiegészítéseképen még megjegyezzük, hogy oly ügyekben, melyekben a kiskorut a korlátlan cselekvőképesség megilleti, teljesen önállólag járhat el, s nem tartozik a törvényes képviselője közbenjárását kikérni vagy azt megbízni, a belügyminiszter ily ér-

telemben határozott, midőn kimondotta, hogy «a kiskoruak azon ügyeiben, melyekre a törvény a gyámoltat cselekvési képességgel felruházza, a gyámot annak egyébként a törvényben gyökerező képviseleti joga meg nem illeti, s a kiskoru az ily ügyekben, ha nem akar személyesen eljárni, őt megillető törvényes jogát meghatalmazott által is gyakorolhatja».*

Az imént előadottakban ismertettük a kiskoru cselekvési képességére vonatkozó szabályokat, amint azok törvényeinkben előfordulnak, vagy a gyakorlat által megállapítottak, jelezve azt is, hol vitás kérdések merülnek fel.

Miután azonban hazánk több részében az osztrák polgári törvénykönyv van érvényben, megemlítjük annak azon rendelkezéseit is, a kiskoru cselekvőképességét illetőleg, melyek még törvényeink által érvényben hagyottak, magától értve azon területeken, hol az osztrák törvénykönyv érvényes.

Az osztrák polgári törvénykönyv szerint azok, kik korhiány miatt ügyeikben maguk kellően eljárni nem képesek, a törvény különös oltalma alatt állanak, ide tartoznak a gyermekek, kik 7-ik; serdületlenek, kik a 14-ik; kiskoruak, kik a 24-ik életévet még tul nem haladták. (Osztrák polgári törvénykönyv 21. §.)

A 7. éven aluli gyermek nem képes ígéretet tenni, vagy azt elfogadni, tehát jogilag cselekvési képességgel nem bír. Ellenben más személyek (tehát 7. éven felüliek), kik atyától vagy gyámtól függnek, az ő javukra tett ígéretet elfogaghatják ugyan, azonban, ha azzal terhet vállalnak, vagy maguk ígérnek valamit, a szerződés érvényessége rendszerint a kiskoru atyja vagy gyámja beleegyezésétől s a gyámhatóság jóváhagyásától függ, s az által válik jogerőssé, míg ezen beleegyezés, illetve jóváhagyás elkövetkezik, a másik fél vissza nem léphet, de a nyilatkozásra illő határidőt kívánhat. (865. §.)

Ki szerződés kötésére magát képesnek lenni rávaszul szinleli s az által valakit, ki annak egykönnyen végére nem járhatott, megcsal, elégtétellel tartozik. (866. §.)

Arról, amit habár még kiskoru (14. évet betöltött), de szülői gondozáson kívül álló gyermek maga szorgalma által szerez, valamint azokról is, mik a gyermeknek felserdülte után használat végett átadottak, ez szabadon rendelkezhetik. (151. §.)

A kiskorunak joga van ugyan megengedett cselekvények által gyámja hozzájárulása nélkül magának valamit szerezni, de a gyámhatóság jóváhagyása nélkül sem a magából semmit el nem idegeníthet, sem kötelezettséget magára nem vállalhat. (244. §.)

Ila a kiskoru gyámjának beleegyezése nélkül szegődött is szolgálatba, a gyám őt fontos ok nélkül, a törvény vagy szerződésszerű idő alatt vissza nem hívhatja; amit ezen vagy más módon szorgalom által szerez, arról, valamint azon dolgok felett, melyek serdült (14. év betöltésével) korba lépte után adottak neki át használatára, szabadon rendelkezhetik és magát kötelezheti. (246. §.)

Azon kiskoru, ki huszadik évének meghaladása után valamely ügyletnél magát rávaszul teljes korúnak adja ki, minden kárért felelős, ha másik fél az ügylet megkötése előtt az előadás valósága iránt nem tudakozódhatott. Általában minden egyéb tiltott cselekvényekre s a hibája által okozott kárra nézve is mind személyével, mind vagyonával felelős. (248. §.)

Serdületlen koruak, azaz azok, kik életük 14. évét még be nem töltötték, végrendeletet nem tehetnek. Azok, kik 18. évet meg nem haladtak, csak bíróság előtt és szóval végrendelezhetnek. (569. §.)**

Az osztrák polgári törvénykönyvből a kiskoruak cselekvőképességét illetőleg tehát az imént előadott pontok érvénye-

* Részletesen szól erről s helyesen indokolja: Sipőcz: «Gyámsági törvény» 25. lapján d) alatt; ugyanerről szól Knor Alajos: «Gyámsági és gondnoksági ügyek kézikönyve» 7. l.

* Közigazgatási elvi határozatok egyetemes gyűjteménye II. k. 4. l.

** Ausztriai általános polgári törvénykönyv II. hiteles kiadás 1870.

sek — mégis annyiban csak, amennyiben az 1877: XX. tcz. rendelkezésével nem ellenkeznek, ez esetben azon módosítással értelmezendők, melyet a gyámsági törvény vagy más hazai törvény rendel.

Az előadottakban csak röviden kívántunk foglalkozni a kiskoru cselekvési képességére vonatkozó szabályokkal, egyes kérdések körül, mint jeleztük, már eddig is élénk viták folynak; e vitákra ezuttal részletesen nem térünk át, saját álláspontunkat azonban az illető kérdéseknél ismertettük.

A gyakorlat, mely jogunk terén már eddig is szép eredményeket hozott létre s számos elvi kérdésnek helyes magyarázatot adott, azt hisszük, jövőben is fejleszti s megvilágítja magánjogunk számos homályos részletét.

A küszöbön levő kodifikáció a kiskoru cselekvési képességére vonatkozó szabályokat mindenesetre teljes rendszerességgel fogja megállapítani.

Dr. Hatyuffy Dezső.

Büntető-törvénykönyveink módosításáról

a következő értesítést vettük:

Több mint egy évtized előtt felvetette az igazságügyi kormány a felsőbiróságokhoz, a budapesti ügyvédi kamarához és némely elsőfoku igazságügyi hatóság vezetőjéhez intézett felhívásában azt a kérdést, hogy a gyakorlati szükség a büntető-törvénykönyv és a kihágásokról szóló 1879. évi XL. tcz., mely rendelkezéseinek és mily irányban leendő megváltoztatását, esetleg kiegészítését teszi szükségessé?

Az e felhívás alapján beérkezett véleményeknek, valamint a szakirodalomnak figyelembe vételével Szilágyi Dezső igazságügyminiszter megbízásából Schedius Lajos kir. curiai bíró még az 1890. évben törvénytervezetet készített «a Btk. némely határozatainak módosításáról». Ezen előadói tervezet, mely a Btk.-nek 28. §-ában foglalt rendelkezéseket módosította, illetőleg új rendelkezésekkel kiegészítette, a kir. Curia másodelnökének: Daruváry Alajos elnökle alatt, a felsőbiróság és az egyetemi tanári kar több kiváló tagjának részvételével tartott szaktanácskozmánynak 16 ülésén az 1891. évben tüzetesen tárgyalva volt. Az enquete határozmányaihoz képest átdolgozott és jelentékenyen kibővített novelláris törvényjavaslatot Szilágyi Dezső igazságügyminiszter 1892. évi május hó 18-án nyújtotta be a képviselőházhoz.

Az egyházpolitikai epochális reformok előkészítése, a bűnvádi perrendtartás javaslatának tárgyalása és egyéb fontos tennivalók azonban háttérbe szorították a Btk. novellájának tárgyalását, mely a képviselőház igazságügyi bizottságában sem kezdetett meg.

Erdély Sándor igazságügyminiszter a Btk. novellájának szélesebb keretben való kidolgozását tartván szükségesnek, az 1892. évi törvényjavaslatot visszavonta és új előadói tervezet kidolgozásával dr. edvi Illés Károly budapesti ügyvédet, ny. kir. ügyészt, a Btk. ismert kommentátorát bízta meg. Dr. edvi Illés Károlynak e megbízás alapján készített tervezetét, amely a Btk.-ből több mint 100 §-nak módosítását tartalmazza, ezenfelül az 1892. évi törvényjavaslatnál sokkal szélesebb keretben szabályozza a fogház- és elzárásbüntetés feltételes felfüggesztésének intézményét, végül kiterjed a Kbtk. módosítására is. Erdély Sándor igazságügyminiszter elsősorban az igazságügyminiszteriumban alkalmazottak részvételével kívánja tárgyaltatni s újabb átdolgozás után nyilvánosságra hozza, véleményezés végett több szakférfiúval is közli és nagyobb tanácskozmány elé fogja terjeszteni.

Az e tárgyban folyó évi október hó 20-án Erdély Sándor igazságügyminiszter elnökle alatt megkezdett s a következő napokon folytatott tanácskozmányon részt vettek: dr. Plósz Sándor államtitkár; dr. Székely Ferencz kir. curiai bíró; dr. edvi Illés Károly ügyvéd, mint előadó; Psik Lajos orsz. képviselő; dr. Baumgarten Izidor igazságügyminiszteri osztálytanácsos; dr. Vargha Ferencz és Balogh Jenő kir.

ítelő táblai bírák. A tanácskozmány jegyzője: dr. Vámbéry Ruzstem kir. törvényszéki jegyző.

A tanácskozmány ez ideig a következő kérdéseket tárgyalta:

1. Megegyezhető-e a Btk. büntetési rendszerével és kívánatos-e a büntetések általános enyhítése céljából, hogy a fegyházbüntetés minimuma két évről egy évre, a börtönbüntetés minimuma pedig hat hónapról három hónapra szállíttassék le?

2. Tekintve törvénykezési viszonyainkat: tanácsos-e a társadalom jogbiztonsága szempontjából az ugynevezett feltételes elítélést mint jogintézményt törvénybe iktatni, avagy nem volna-e czélszerűbb egyelőre e helyett, mint Németországban történt, a gyakorlati szükség igényeinek a kegyelmezési jog keretében, rendeleti úton eleget tenni?

3. Amennyiben a feltételes elítélés hozatik be: az angol-amerikai vagy a francia-belga rendszert helyesebb-e az e tárgyban alkotandó törvény alapjául elfogadni?

4. Kiterjesztessék-e a büntetés feltételes elengedése az államfogházra is, avagy a szabadságbüntetések közül csupán a fogház és az elzárás feltételes elengedésére szoríttassék-e az?

5. Kiterjesztessék-e a büntetés feltételes elengedése a pénzbüntetésre is, s ha igen: csupán a fogház és elzárás mellékbüntetéseként szereplő vagy az önálló pénzbüntetésre is kiterjedjen-e az?

6. Annak meghatározásánál, hogy e büntetések minő mértéke engedhető el feltételesen: a törvényben meghatározott vagy a bíró által kiszabott bizonyos nagyságú büntetést helyesebb-e a szabályozás alapjául elfogadni?

7. Minő tartamu fogházbüntetést és minő tartamu elzárást szabadjon a bírónak feltételesen elengedni?

8. Csupán fiatalok egyének, avagy mások is részesítenek-e, életkorukra való tekintet nélkül, a feltételes elítélés kedvezményében?

9. Feltételekhez köthessék-e a büntetés feltételes elengedése,* s ha igen: melyek legyenek e feltételek?

10. Megengedtessek-e a büntetés feltételes elengedése akkor is, ha a fogház összbüntetésként állapított meg?

11. Részesíttessék-e a kedvezményben az, aki előzőleg csak elzárásra, vétség miatt államfogházra vagy pénzbüntetésre volt elítélve, továbbá az, aki ellen pénzbüntetést helyettesítő fogház hajtatott vagy hajtandó még végre?

12. Vádlott előző jogerejű elítéltetése vagy a reá kiszabott szabadságvesztés-büntetés kitöltése tekintessék-e oly ok gyanánt, amely az illetőt a kedvezményből kizárja?

13. Kizárassék-e a kedvezményből az, aki a cselekményt aljas indító okból követte el, vagy aki a tettéből származó kárt tehetsége szerint meg nem térítette?

14. A kedvezményes időt, melynek eltelte után a büntetés már végre nem hajtható, maga a törvény vagy a törvény által megvont határok között a bíróság határozza-e meg?

15. Miként kell letelni a kedvezményes időnek, vagyis minő feltételtől tételessék függővé az, hogy az elítélt a büntetéstől végleg szabaduljon?

16. Minő következményt állapítson meg a törvény arra az esetre, ha a kedvezményes idő eredményesen letelt, nevezetesen: az elítélés meg nem történtnek vagy a büntetés kiállottnak tekintessék-e ez esetben, vagy pedig az mondassék-e ki, hogy a kiszabott fogház-, illetőleg elzárásbüntetés végre nem hajtható?

17. Mi történjék akkor, ha a kedvezményes idő, a törvényben meghatározott feltétel be nem következése miatt, az elítélre nézve nem telt le eredményesen?

* Igazán kíváncsiak vagyunk tudni, mit kérdez ezen kérdés. Ha az elengedés feltételes, akkor talán felesleges kérdezni, hogy az feltételekhez köthessék-e.

18. Mi legyen a büntetés feltételes elengedésének hatálya?

19. Biztosítékhoz legyen-e köthető a büntetés feltételes elengedése, s ha igen: minő módozatok mellett?

20. Minő különbségek állapítandók meg a kihágási büntetés feltételes elengedése tekintetében, szemben a fogház feltételes elengedésével?

21. Mennyiben lehet és szükséges a Bp. általános szabályaitól eltérő külön eljárási szabályokat a büntetés feltételes elengedése tekintetében megállapítani?

* *

Meglátjuk, mi lesz belőle. Gyanus ugyan, hogy azon szakférfiak, akik a novellát és a feltételes elítéléseket az irodalom terén éveken át szívosán elleneztek, mindannyian együtt vannak a bizottságban; de ha most ők is őszintén elő akarják mozdítani a reformot: annál jobb.

Különfélék.

— **A m. kir. Curia** polgári szakosztálya 1898. évi november hó 11-én teljes-ülést tart. Tárgy: Megvitatása és eldöntése a kolozsvári ítélő tábla 9. számú és a pozsonyi kir. ítélő tábla 3. számú polgári teljes-ülési döntvényeiben észlelt ellentétes elvi álláspont folytán a következő polgárjogi vitás elvi kérdésnek: «Az elsőbíróságnak azon végzése ellen, melylyel a zárlat az 1881. LX. tcz. 237. §. a) pontja esetében a 239. §. szerint előlegesen az ellenfél meghallgatása nélkül rendeltetik el, és a felek meghallgatására egyidejűleg határnap tűzetik ki, az előleges zárlatot elrendelő végzés ellen, az ellenfél élhet-e felfolyamodással?» Előadó: *Mezey Albert*, a kir. Curia bírása.

— **A budapesti kir. táblához** szeptember hó végeig 21,235 ügy érkezett. A múlt évi hátralékkal együtt elintézendő volt 24,053, elintéztetett 19,577, hátralékban maradt 4476 ügy. *A múlt év vége óta a hátralékok 1658-al szaporodtak.*

— **Vécsey Tamás** tankönyve — A Római Jog Intitutiói — ötödik javított kiadásban jelent meg. Jórészt ezen tankönyvnek és szerzője tanítási rendszerének köszönhető, hogy a budapesti egyetemen évek hosszú sora óta a források közvetlen tanulmányozása útján sajátítja el az ifjuság a római jogot. A praktikum számára a szerző az új kiadásban ismét kibővítette a Corpus Juris érdekes jogeseteire utaló jegyzeteket, s a Függelék az exegetikum és praktikum czéljaira mind több és több szemelvényeket nyújt szintén a Corpus Jurisból.

— **A polgári törvénykönyv szerkesztése.** A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága folyó hó 21-én Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklésével tartott ülésében a dologi jog alapelvei közül azt a kérdést tárgyalta: elfogadtassék-e a dologi jogügyletek elvont természetének elve, vagy elvül tartassék, hogy a tulajdon vagy más dologi jog átruházásának és terhelésének jogalap az előfeltétele?

Dr. Imling Konrád előadó álláspontja e kérdésben, hogy a dologi jogügyletek ne legyenek elvont természetűek s hogy ebből folyólag a dologi jog átruházásához vagy terheléséhez érvényesen fenálló kötelmi jogalap kívántassék meg. Ezzel szemben Lányi Bertalan a kötelmi jogot alapító kötelmi jogügylet és a dologi jogváltozást eredményező dologi szerződés szigorú megkülönböztetésével abból az álláspontból indult ki, hogy e kétféle ügylet egy fenállásban, mint hatásában egymástól független s a dologi szerződés hatályosságához az előző kötelmi jogalap érvényes fenállása nem szükséges; ami azonban nem zárja ki, hogy a dologi jogügylet tartalma úgy állapíttassék meg, hogy abban a kötelmi jogalap meg legyen jelölve. Kiemelte továbbá, hogy bármelyik kiinduláspont elfogadása mellett is a részletekben az elvi álláspont következményeit egyik-másik irányban enyhíteni kell; még pedig az előadó által javasolt megoldás esetén a jóhiszemű jogszerzők védelmére; szóló álláspontjának elfogadása esetén pedig a jogi védelemnek rosszhiszemű harmadik személyek ellen való

kiterjesztése végett, de sőt végrehajtás és csőd esetében a szerződő felek közötti viszonyban is.

A bizottság beható tárgyalás után, melynek folyamán az előadó javaslatához dr. Vavrik Béla, dr. Schwarz Gusztáv és dr. Thirring Lajos, Lányi Bertalan álláspontjához pedig dr. Sipőcz László és dr. Zsögöd Benő csatlakoztak, arra a meggyőződésre jutott, hogy a kérdés elvi megoldása csak akkor lesz lehetséges, ha már a részletek is ki lesznek dolgozva: minek folytán az elnöklő miniszter arra utasította az előadót, hogy a szerkesztést az általa elfoglalt elvi alapon folytassa.

— **A Concordatumról** dr. Reiner János egyetemi magántanár hosszabb dolgozatot irt a Hittudományi Folyóiratban és ezen dolgozat most önálló füzetben is megjelent.

— **A kisajátítási törvény 35. §-ában említett egyéni értesítésről.** A kereskedelemügyi miniszterium 1898. évi július 4-én valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság közönségéhez (beleértve Budapest székesfővárost) a következő rendeletet bocsátotta ki: A kisajátításról szóló 1881. évi XLII. tcz. 35. §-ában foglalt rendelkezés értelmében, a kisajátítónak jogában áll kérni, miszerint a terv megállapítása végett kitűzött határnapról a telekkönyvi érdekelték, vagy azok közül némelyek, egyénileg külön is értesíttessenek. Miután pedig a hivatkozott törvénycikk idézett szakaszában említett egyéni értesítés, a fentebb hivatkozott törvénycikk rendelkezéseivel külalakjára nézve részletesen meg nem határozottatott, lényeges tartalmára vonatkozólag pedig csak általánosságban iratik körül, tekintettel azon fontos s az 1881. évi XLII. tcz. 36. §-ában meghatározott jogkövetkezményekre, melyekkel az egyénileg történt értesítés esetében a félnek a kisajátítási terv megállapítása érdekében tartandó tárgyalásról való elmaradása jár, — egyes felmerült eset alkalmából — a m. kir. igazságügyminiszterrel egyetértőleg utasítom a közönséget, hogy jövőben a kisajátítási terv megállapítása érdekében eljáró bizottság által foganatosítandó egyéni értesítés módozata és annak mikénti eszközése tekintetében az alábbiakban körvonalozott eljárás lesz követendő. Az egyéni értesítés, az 1881. évi XLII. tcz. 35. §-ában említett, a kisajátítási összeírásnak minden külön értesítendő telekkönyvileg érdekelt félre vonatkozó teljes kivonatán, kellően czimezve, a kisajátítási terv megállapítása érdekében eljáró bizottság elnöke által aláírva, oly szövegezéssel állítandó ki, hogy az értesítésben, az 1881. évi XLII. tcz. 36. §-ában körülírt jogkövetkezményekre utalás történjék. Az ekként kiállított egyéni értesítések, — ugy miként az eddig is gyakorlatban volt — a közigazgatási hatóság útján vétiv mellett, az egyénileg értesítendő telekkönyvi érdekeltéknek vagy törvényes képviselőiknek, saját kezeihez kézbesítendő. A kézbesítés megtörténtét igazoló vétiv a kisajátítási terv megállapítása érdekében eljáró bizottság elnökének adandó át, ki a kézbesítés szabályszerű megtörténtét, a kisajátítási terv megállapítása iránti tárgyalás előtt megállapítja. (42,631/1898. I. M. szám alatt.)

— **Nyílt kérdés.** Egy kir. közjegyző, az osztrák-magyar bank törlési engedélyén levő német nyelvű közjegyzői hitelesítésnek a telekkönyvi hatóság által a 947/88. sz. igazságügyminiszteri rendelet 11. §-ára hivatkozással elrendelt 8—10 sorra terjedő hiteles magyar fordításáért 2 forint fordítási díjat, 40 kr. írásdíjat és 50 kr. bélyeget számított fel.

Abbeli figyelmeztetésre, hogy a hivatkozott miniszteri rendelet értelmében a telekkönyvi használatra szükséges hiteles magyar fordítás bélyegmentes, s azért — ha egy lapnál többre nem terjed — csak 60 kr. munkadíjat számíthat fel, a közjegyző úgy nyilatkozott, ha reá nézve ez a rendelet nem vonatkozik, mert azt az igazságügyminiszter az 1886: XXIX. (a betétszerkesztésről szóló) tcz.-ben foglalt felhatalmazás alapján bocsátotta ki, az illető helyen pedig még a betétek megszerkesztve nincsenek, tehát ő, míg a betétek is el nem készülnek, továbbra is a közjegyzői díjszabásról szóló törvényhez tartja magát.

Kérdés, hogy az előbb hivatkozott rendelet kötelező-e az egész országban, vagy csak ott, ahol a betétek készen vannak.

Nemzetközi Szemle.

— **A színésznő házassága.** Egy bécsi színésznő szerződésének tartama alatt férjhez ment. Terhessége és betegsége alatt nem léphetvén fel, a színigazgató mint szerződéssegőt a bíróságnál beperelte és kérte a szerződés felbontásának és a szerződési kötbérnek megítélését. Az illetékes bécsi járásbíró a keresetnek helyt adott azon indokolással, hogy a színésznő nem volt kényszerítve a férjhezmenésre

és midőn ezt tette, tudatában volt annak a valószínűségnek, hogy a szinpadtól elvonatik, másrészt a szinigazgatónak joga van a szinészre működéséhez. Az Oberlandesgericht ellenkező jogi felfogásából kiindulva az elsőbírási ítéletét feloldotta, utasítván a járásbírást annak megállapítására, hogy megengedte-e az alperesre egészségi állapota a szerződésnek általa való teljesítését.

— **Az osztrák 14. paragraphusról** egy kötetet adott ki dr. Neisser Károly és összeállítja ezen kötetben a birodalmi tanácsnak a 14. §-ra vonatkozó tárgyalásait és a többi materiálét. Közli azon eseteket is, melyekben eddig ezen szükségbeli intézkedés tényleg igénybe vétetett.

— **«Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik»** ily cím alatt folyóiratot indít *Hanns Gross*, ismert gráci szakferfi, ki már több irodalmi munkával magára vonta a figyelmet.

— **A patronage-ügyről**, amint az egész Európában kifejlődött, áttekintést nyújt a badeni patronage-egyletek központi elnöke *Fuchs Adolf* egy nem rég megjelent műben *Die Gefangenen-Schutzthätigkeit und die Verbrecher-Phylaxie*. Menedékházak felállítását követeli, hol a börtönökből elbocsátottakat tartatnának addig, amíg foglalkozást képesek találni. A patronage-ügy gondozása alól az államot jórészt fel akarja oldani s a társadalmi tevékenységre apellál. Kiemeli a fiatakorúak kérdését és részletes javaslatokat tesz. Figyelemre méltó különösen az, hogy határozottan követeli az elítélt szűkölködő hozzátartozóinak támogatását a szabadságvesztésbüntetés tartama alatt.

Berner tankönyvről a múlt számban mondottakkal kapcsolatban feljegyezzük még, hogy ellentétben a többi dogmatikusokkal, elfogadja és melegen támogatja mindazon reformokat, melyeken a büntetőjog újabban keresztül megy. Így többek közt a feltételes szabadlábra helyezés kiterjesztését, a feltételes elítélést, a fiatakorúak cselekményeinek külön szabályok szerinti megítélését, stb. Jellemző előszavának záró verse, mely úgy hangzik, mint egy végrendelet, de amelyből kiérezhető az a fájdalom, melyet neki az orthodox dogmatikusok üldözései okoztak. «Klein sei dein Haus und eng die Schranke, Doch weit der Sinn und hoch sei der Gedanke.»

— **Dernburgnak** magánjogi tankönyvéből megjelent a dologi jog. A német szaklapok telve vannak dicséretével. Az elvek kristálytisztá kifejtése, rövid és legkevésbé sem doktrinális érvelés: ez jellemzi a munkát, amint jellemezte a nagynevű szerzőnek pandektáit is.

— **Az illoyális versenyről szóló német törvényt** számos munka tárgyalja. A törvény igen sok anyagot ad a kommentálásra s nem csoda, ha az egész irodalmat provokál. Az újabban megjelent művek szerzői a következők: *Curti, Schweiger, Meyer, Bachem, Roeren, Dalxosp, Christiani, Birkenbihl, Finger*.

— **A korcsmai reform kérdéséről** és különösen e kérdésnek Angolországban, Norvégiában és Svédországban való állásáról igen jó áttekintést nyújt azon füzet, melyet a frankfurti mértékletességi egyület felszólítására ezen egyület megbízottja *Bode* adott ki. Szerző beutazta tanulmányozás céljából a három országot és észleleteit tüzetesen adja elő. Azok számára, akik érdeklődnek a nagyfontosságú kérdés iránt, idegtatjuk a füzet címét: *Wirtshaus-Reform in England, Norwegen und Schweden*.

— **A schweizi büntetőjogi folyóirat** (*Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht* — *Revue pénale suisse*) most fejezte be tizedik évfolyamát. A tíz évfolyam a schweizi büntetőjog küzdelmeit és fejlődését tünteti fel. A folyóirat szerkesztője, *Stoos* tanár, az utóbbi évben elhagyta ugyan Schweizot és a bécsi egyetemre költözött, de a folyóirat mindaddig megtartotta speciális karakterét s hű tükrét képezi Schweizban a büntetőjog terén mutatkozó törekvéseknek.

— **A munkások oltalmát tárgyzó szavatossági törvénye** Franciaországnak nincs. Azt tehát, a mit Németországban speciális törvény állapít meg, a francziák kénytelenek az általános jogelvek szerint megállapítani. A Code Civil ugyanis semmi különös támpontot nem ad a munkás megvédésére és így minden egyes esetben attól függ a siker, hogy képes-e a sértett bebizonyítani a vállalkozó culpáját. Az irodalom betöltöni iparkodik a hézagot s ép erre törekszik legújabban *Saleilles* következő című munkája: *Les*

accidents de travail et la responsabilité civile. Essai d'une theorie objective de la responsabilité délictuelle.

— **Répertoire général alphabétique du droit français.**

Ezen nagyszabású encyklopediából most jelent meg a huszonhatodik kötet s eddig csak körülbelül fele van meg a munkának. Az egész ki fog tenni több mint ötven kötetet. Ajánlhatjuk mintául a magyar jogi lexikon munkatársainak.

— **Norvégiában** legújabban törvényt hoztak, melyben kimondják, hogy aki becsstelenítő büntetésre ítéltetett, becsületjogainak restitutiójáért folyamodhatik, ha bizonyos időn át jól viselte magát és az elkövetett cselekménnyel okozott kárt tehetsége szerint pótolta. Analog ezen törvény a francia rehabilitationális törvénnyel és mutatja, hogy a becsstelenítő büntetések ma már mindenütt korrekturát igényelnek.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 29-én (szombaton) d. u. 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Imling Konrád ily című előadása: Dologi jogi nyílt kérdések.

A jelen számhoz a rendes melléklet helyett a kodifikációs-jegyzőkönyvek 15 ivnyi füzeté van csatolva.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Nov. 7-ikétől nov. 13-áig): *Nov. 7.: Wolf József* e. a temesvári tsz. (195) — *Stern Izidor* e. a debreczeni tsz. (233). — *Nov. 8.: Fried Mór* e. a nyiregyházi tsz. (221). — *Schnee József* e. a zombori tsz. (231). — *Nov. 10.: Duhai gazdasági fogyaszt. és hitelszöv. e. a rózsahegy tsz. (226).* — *Nov. 12.: Fuchs Hermann* e. a nyitrai tsz. (214). — *Első tovarisovai segélyszövetkezet e. az újvidéki tsz. (226).*

Csődök: *Farkas Zsigmond* dévai keresk. e. e. tsz.; csb. *Biró Kálmán*, t. Leuthe Gusztáv; bh. decz. 15., felsz. t. jan. 14. (243). — *Alexander Popovits* kristyori keresk. e. a dévai tsz.; csb. *Biró Kálmán*, t. Baumgarten János; bh. nov. 15., felsz. t. decz. 7. (243). — *Ifj. Böhm Ignác* bpesti keresk. e. e. keresk. és vtsz.; csb. *Kozmutcza Henrik*, t. Stern Salamon; bh. nov. 17., felsz. t. decz. 17. (244). — *Özv. Neumann Sali* trstenai keresk. e. a rózsahegy tsz.; csb. *Vilcsék Alfonz*, t. Perlstein Sándor; bh. decz. 28., felsz. t. jan. 11. (245). — *Löwinger Lipót* bpesti szabó czég e. e. keresk. és vtsz.; csb. *Kozmutcza Henrik*, t. Bácskai Albert; bh. nov. 22., felsz. t. decz. 22. (246). — *Lázár Viktor* gy.-sz.-miklósi keresk. e. a csikszeredai tsz.; csb. *Jerzsák János*, t. Szentpéteri Kristóf; bh. decz. 25., felsz. t. jan. 16. (246). — *Löbl testvérek* bpesti czég e. e. keresk. és vtsz.; csb. *Szűts István*, t. Zsolnay Jenő; bh. nov. 28., felsz. t. decz. 27. (246). — *Rosenberg Vilmos* tovarisovai keresk. e. az újvidéki tsz.; csb. *Galamb Zoltán*, t. Milojevics Miloje; bh. nov. 20., felsz. t. decz. 6. (246). — *Adler Miksa* bazini keresk. e. a pozsonyi tsz.; csb. *Würtzler Ödön*, t. Stur Gyula; bh. nov. 30., felsz. t. decz. 15. (246). — *Glósz Béla* bpesti czég e. e. keresk. és vtsz.; csb. *Tomcsányi László*, t. Szlatényi Valér; bh. nov. 28., felsz. t. decz. 27. (247).

Csődmegszüntetések: *Fischer* testvérek e. a szegedi tsz. (243). — *Kiss Dezső* e. a sz.-németi tsz. (243). — *Weisz Izsák* e. a sz.-németi tsz. (243). — *Pfeiffer Zsigmond* e. a kaposvári tsz. (245). — *Adler és Feuer* e. a nagyvárad tsz. (245). — *Ifj. Tandlich Ármin* e. a besztercebányai tsz. (247).

Pályázatok: A szei tsznél jegyző és aljegyző; bh. nov. 5. e tsz. elnökéhez (242). — A szolnoki jbságnál aljegyző; bh. decz. 5. e tsz. elnökéhez (242). — A törökkanizsai jbságnál albiró; bh. nov. 6. a n.-kikindai tsz. elnökéhez (243). — A sümegi jbságnál aljegyző; bh. nov. 8. a zalaegerszegi tsz. elnökéhez (244). — A szegárdi tsznél aljegyző; bh. nov. 9. e tsz. elnökéhez (245). — A h.-bőszörményi jbságnál aljegyző; bh. nov. 9. a debreczeni tsz. elnökéhez (245). — A n.-szebeni jbságnál albiró; bh. nov. 9. e tsz. elnökéhez (245). — A gyulafehérvári ügyészségnél ügyész; bh. nov. 9. a kolozsvári főügyészhez (247). — A bpesti ügyészségnél ügyész; bh. nov. 11. e főügyészhez (247). — A gyulafehérvári tsznél aljegyző; bh. nov. 11. e tsz. elnökéhez (247). — A temesvári jbságnál albiró; bh. nov. 11. e tsz. elnökéhez (247).

Ügyvédjelölt, jogtudor kellő gyakorlattal állást keres. Czim a kiadóhivatalban.

7908

Ügyvédjelölt dr. juris, 3 évi a jogélet minden terére kiterjedő gyakorlattal, irodavezetői állást keres. Czim a kiadóhivatalban.

7897

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

televe	...	6	lt
negyedévre	...	3	

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Horváth Boldizsár. — Az esküdszék a magyar büntető eljárásban. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Felülvizsgálati kérelem az ítélet indokolása ellen. *Dr. Zachár Kálmántól.* — Tényleges birtoklás és elbirtoklás. *Dr. Harmath Jenő* betétszerkesztői kir. albirótól. — A büntető-törvénykönyv módosítása. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

HORVÁTH BOLDIZSÁR.

Egész mai igazságszolgáltatásunk azon az alapon nyugszik, amelyet Horváth Boldizsár nagyszabású conceptióval, szilárd öntudatossággal lerakott.

Ez az alap: az elmozdithatlan független, felelős bíró.

Horváth Boldizsár felismerte régi bírói szervezetünk óriási hiányait, tisztában volt azon hátrányokkal, melyek a megyei bíróságok működése nyomán nap-nap után érezhetőbbek valának.

Jogérzéke sugalta, tudományos műveltsége megerősítette, hogy jogállamban közigazgatásnak és igazságszolgáltatásnak közös szervekben való egyesítése lehetetlen és hogy e két fontos állami functio különválasztását a politikai és egyéni szabadság szempontjai egyformán elkerülhetlenné teszik.

Bölcs előrelátással képviselte abbeli meggyőződését, hogy ezen, az akkori viszonyokhoz képest radikális reform legyen előzmény a szervezeti ujtáshoz, anyagi és perjogi kodifikációhoz.

Horváth Boldizsárnak, Deák Ferencz ideális gondolkodásu tanítványának tehát, midőn súlyos viszonyok, évszázadokra kiható politikai események közepette elfoglalta az alkotmány helyreállítása után az első miniszteriumban az igazságügyminiszteri állást, legelső és legfőbb gondja, reformeszmékben gazdag programjának gerincze volt a bírásokodásnak államosítása.

Ma el sem tudjuk képzelni az igazságszolgáltatást másként, mint a közigazgatástól különváltan.

Szinte lehetetlennek tartjuk, hogy akadhaszon jogász avagy politikus, aki ne tartaná az alkotmány egyik fontos garanciájának, hogy a bírásokodást csakis független, feleletre vonható, elmozdithatlan bírák gyakorolják.

Ís azon időben mily nagy vihart, szenvedélyes ellenzést idézett elő az 1869: IV. tcz. javaslata, melynek ellenzéke vala a megyei életnek csaknem minden jelentős tényezője és a közjogi ellenzék számban és intelligentiában erős tábora.

Az eszme győzött. De hol volnánk Horváth Boldizsár öntudatos, állhatatos munkája nélkül.

A jogállam kiépítését tűzvéz célul maga elé, megalkotta az 1868: LIV. tczikket, mely szintén nagy lépéssel vitte előre a polgári peres eljárást, az akkori viszonyokhoz képest.

Mint tetőtől-talpig modern, szabadelvű államférfiu és jogász: munkaprogramjába felvette a büntető eljárás kodifikációját az esküdszéki szervezet alapján és lelkes híve és

szószólója volt mindenkoron a lelkiismereti szabadságnak és a kötelező polgári házasságnak.

Most, mikor küszöbén vagyunk a törvénybe iktatott új büntető eljárás életbeléptetésének, midőn a lelkiismereti szabadság nemcsak elvileg becikkelyezve, de minden consequentiával egyetemben megvalósítva is van: a legőszintébb csodálattal, a legtisztább kegyelettel állunk Horváth Boldizsár sirjánál, aki harmincz esztendővel ez előtt bátorsággal és erővel hirdette meggyőződését és aki a legelső előharczosa volt amaz eszméknek, melyek csak imént nyertek megvalósulást.

Áhitattal telve koszoruzza meg minden magyar jogász Horváth Boldizsár sirját az elismerés és hála virágaival és a magyar jog történelme mindenha büszkeséggel említi annak a férfinak nevét, akinek működése új korszakot nyitott a magyar igazságszolgáltatás fejlődésében.

Az esküdszék a magyar büntető eljárásban.*

A magyar büntető eljárásba az 1848. évi XVIII. tcz. hozza be először az esküdszéket. A nagy francia forradalom liberális eszméi a 40-es években hazánkat is ellenállhatlanul megragadták s e nagy eszmék megvalósításának egyik eszköze lett volna az 1844-iki büntető eljárási javaslatban behozni óhajtott jury. A nagyszabású javaslatból 1848-ban csak annyi lett törvénynyé, hogy kimondatott: miszerint «a sajtóvétségek felett nyilvános esküdszék ítél s a miniszterium felhatalmaztatik, hogy szorosan a büntető eljárásról szóló mult országgyűlési javaslatnak elvei szerint, esküdthíróságok alakítását rendelet által eszközölje, megjegyeztetvén a 39. §-ra, hogy esküdszéki képességre 200 frt évi jövedelem kívántatik meg, a VIII. fejezetre pedig, hogy a főigazítószerk hatóságával ideiglenesen a hétszemélyes tábla ruháztatik fel.» (17. §.)

Alkotmányos életünknek 17 évi szünetelése folytán, csak 1867-ben léphetett tényleg életbe az esküdszék intézménye s természetesen csak a sajtóvétségekre és ezekre azóta maig fen is áll. Az 1844-iki javaslatnak s így az 1848. és 1867-iki miniszteri rendeleteknek is a francia jury szolgált mintául, melynek hiányai és hibái a 30 éves gyakorlatban alaposan ki is tűntek. E hibák folytán s tekintve még azt, hogy az esküdszék csak a sajtóvétségekre, tehát a büntetendő cselekmények egy igen kis contingensére lett szorítva s az esetek csekély számának megfelelőleg 1867-ben 5, 1871-ben 10, majd 1875 óta 9 s végül 1892 óta 11 városban lett felállítva, a jury 30 éves fenállása daczára sem tudott nálunk valami nagy népszerűséghez jutni s még ma is a nagyközönség előtt meg lehetőszen idegen intézménynek tűnik fel. Az említett kettős ok megmagyarázza e jelenséget, mert igen találó e tekintetben a *Glaser* hasonlata, t. i. hogyha valahol csupán sajtóügyekre nézve van az esküdszék alkalmazásban, ez oly egyedül álló fához hasonlít, mely egy a viharok kitett pontra ültetettvén, nem képes egymagában az idő viszontagságainak ellentállani s elpusztul, holott a legzordonabb helyen is, ha több ily fa együtt van, az idő viszontagságainak daczára is

* Mutatvány dr. Finkey Ferencz sárospataki jogtanárnak «A magyar büntető eljárás tankönyve» című sajtó alatt levő munkájából.

nőnek és erősödnek.¹ A sajtóügyekre szorított jury — mint a Miniszteri Indokolás² is alaposan kimutatja — «inkább politikai, mint igazságügyi intézmény, mely a változékony közvélemény nyomása, káros befolyása alatt áll, amelynél tehát a jog ferde alapon működik, már pedig esetlen lesz a legszebb szobor is, ha ferde alapra helyezzük s bizonyos, hogy ily talapzatról nem bírálhatjuk meg helyesen.»

Az 1882., 1886. és 1888-iki büntető perrendtartási javaslatok egyenesen mellőzik a juryt s csak a sajtóvétségekre adnak annak helyet továbbra is. Csemegi ugyan, az első két javaslat szerzője, nem volt ellensége az esküdtszéknek, de hazánk nemzetiségi viszonyai miatt legyőzhetetlennek látta az esküdtszék akadályait.³ Ő ugyanis az 1880-iki népszámlálás adataiból meríti érveit, azt állítja, hogy hazánk annyira polyglott állam, a Felvidék, Erdély, a bánsági rész annyi különböző nyelvű nemzetiségekből áll, hogy lehetetlenség magyar nyelven ítélő esküdtszékeket összeállítani, vagy még ha azokat összeállítanók is, az esküdtek nem értenék meg a vádlott és a tanúk nyelvét s így legtöbb helyen az esküdtszéki tárgyalás tolmács segítségével történne, ami megsemmisítene a büntető eljárás egyik főelvét: a közvetlenséget.⁴ Az 1888-iki III. javaslat ugyanezen alapon áll s ugyanezen statisztikai adatokra építve még több *tényleges akadályt* lát a jury nagyobb mérvű behozatalára. Először is általános kulturális szempontból azt állítja, hogy az esküdti működéshez igénybe veendő alsó néposztályokban nincsenek meg hazánkban azon elemek, melyektől az esküdt hivatásához megkívánható műveltséget, higgadságot és elfogulatlanságot elvárni lehetne. Továbbá azt állítja, hogy Magyarország népe faji, nemzetiségi és vallási különbségek szerint úgy eloszlik, hogy a jury csak a nemzetiségi vagy vallási villongások élesztésére szolgálna s e mellett a többnyelvűség miatt nem lehetne azt megvalósítani. E *tényleges akadályok* mellett azonban az 1888-iki javaslat készítői *elvileg* is ellenségei a jurynek,⁵ midőn gondosan elősorolja azon hibákat és hiányokat, melyeket az esküdtszék történelme felmutathat s constataálja, hogy «erős áramlat van az esküdtszékek ellen, melynek oka főleg az intézménnyel tett kedvezőtlen tapasztalatokban keresendő».

A három első javaslat ezen juryellenes álláspontjával teljesen szakít a IV. javaslat, amidőn előbb elvileg tör lándzsát a jury mellett, kimondva, hogy a jogtörténet nem ismer intézményt, mely oly kevés idő alatt annyi országot hódított volna meg, mint a jury, amely Keletindianában épp úgy, mint Amerikában s immár majdnem egész Európában működik s ezzel életrealizálásának tagadhatatlan bizonyosságát adta. Kimutatja, hogy az előző javaslatok által emlegetett «juryellenes áramlat» Európában épen nem létezik, úgy Olaszország, mint Németország, megszokták már a juryt s a szakemberek legnagyobb és tekintélyesebb csoportja foglal állást a jury mellett s védi úgy az irodalomban, mint a törvényhozásban annak nélkülözhetetlen voltát. Angliában sem tudnak semmit a juryellenes áramlatról, sőt Belgium kitűnő büntetőjogásza *Prins*, kit a miniszterium a parlamenti bizottság ajánlatára küldött Angliába a bűnvádi eljárás tanulmányozására, tanuskodik arról, hogy a jury népszerű és be is válik. Épp úgy Ameri-

kában, Spanyolországban, Ausztriában a nép és a törvényhozás egyenlő szeretettel csügg a jury-n.*

Határozottan és tántoríthatatlanul foglal azután állást a javaslat a jurynek hazánkban való kiterjesztése mellett. A sajtóügyekre szorított jury nem elegendő, sőt helytelen. Hazánk törvényhozásnak le kell számolnia azon történelmi ténnyel, hogy Európa minden művelt állama, sőt más világ-részek nagy államai is az esküdtszéket, mint szabad államban nélkülözhetetlen intézményt tekintik s annak hatáskörét a legfontosabb bűncselekmények egész körére kiterjesztik s a legüdvösebb eredmény szól mindenütt a jury mellett. Mi vagyunk a legelmaradottabb ország a jury tekintetében, a kor kívánalma tehát, hogy új büntető perrendtartásunk az esküdtszék intézményére fektetessék. Az esküdtszék behozatala és annak kiterjedt alkalmazása különben is nemzeti kívánság nálunk, mely «1844-ben csak a főrendek ok nélkül való félénksége miatt, 1848-ban az idők viharos járása miatt nem volt kielégíthető». Nem lehet ez ellen felhozni azt sem, hogy népünk megszokta a felebbezéseket s így az esküdtek nem felebbezhető ítéleteit ellenszenvvel fogadná, mert a sajtóvétségekben eljáró jury ítéletei ellen 30 év alatt ugyanis megszokta, hogy felebbezni nem lehet, de meg nagy különbség van a 3 vagy 5 tagból álló szakkbiróság és a 12, illetve 15 tagból álló esküdtbiróság ítélete között. Mikor a vádlott látja, hogy 12 polgártársa mondta ki reá a vétkezt s a 3 tagu biróság ez alapon alkalmazza rá a büntetést, minden bizonynyal bele fog abba nyugodni; megfordítva az esküdtszék felmentő ítélete meg fogja nyugtathatni az ügyészt, hogy a nép nem óhajtja a vádlott büntetését.

Az 1890-iki statisztikai adatok alapján azután megdönt-hetetlen adatokkal és érvekkel mutatja ki a javaslat, hogy hazánkban sem ethnografiai, sem műveltségi viszonyai nem oly eljlesztők, hogy e miatt nemzetünket az esküdtszékre éretlennek vagy képtelennek lehetne mondanunk, sőt épen ellenkezőleg, az esküdtszék nálunk sokkal könnyebben és jobban szervezhető, mint sok más államban s különösen Ausztriában, hol pedig — a kirivóbb s áthidalhatatlanabb nemzetiségi és nyelvi nehézségek dacára — az esküdtszék 1873 óta virágzik.

Az 1890-iki népszámlálás adatai szerint, hazánk nemzetiségi közül a magyarság szaporodott legerősebben s ezenkívül a magyar nyelv ismerete a nem magyar ajku nemzetiségek körében is erősen terjedt, úgy hogy a magyar nyelvet Magyarország összes népességének több mint a fele, 55,71%-a beszéli. Holott Ausztriában, mikor a juryt felállították, a német nyelvet, a biróság hivatalos nyelvét az összes lakosságnak csak 36%-a beszélte. Az ország 63 vármegyéjének szintén több mint felében, 33 vármegyében határozott többségben van a magyar nemzetiség.**

Városaink népességének pedig 68%-a magyar anyanyelvű, a magyar nyelvet 79%-a beszéli s tekintve még, hogy városaink intelligensebb elemei, sőt alsóbb néposztályai is a vidék más nemzetiségű lakosainak nyelvét rendesen ismerik s tolmácsra az esküdtszéki tárgyalásoknál igen ritkán lesz szükség, tiszta önérzettel hivatkozhatott az indokolás arra, hogy az előző javaslatok által felhozott legfőbb akadály hazánkban többé nem áll útjában a jury behozatalának. Nincs rá példa — mondja a Miniszteri Indokolás — hogy valamely ország az esküdtszék intézményéről lemondott volna, a miatt, mert helyi-vel-közzel tolmács alkalmazására van szükség. S a közvetlenség még úgy sem semmisül meg, ha egy-két esküdt vagy bíró nem érti a vádlott nyelvét, mert az esküdtek és

¹ Friedmann B.: A népbírák és esküdtszékek intézménye. 113. l.

² Min. Ind. 61. l.

³ Csemegi: A magyar bűnvádi eljárás tervezetének indokai. 1882.

A M. Igazságügy 1882. januári melléklete. 49. l.

⁴ Az első javaslat álláspontját azonban az irodalomban sokan meg-támadták és statisztikai adatokkal igyekeztek kimutatni, hogy a nyelvi különbségek dacára a jury kiterjeszthető lenne a közönséges cselekményekre is. L. Fayer László: Bűnvádi eljárásunk reformjához. 1884., melyet a budapesti ügyvédi kamara megbízásából írt s melyben nemes hévvel kél a jury védelmére.

⁵ Kitűnik ez a III. jav. Indokaiból 136—141. l. s Wlassics Gy.: A bűnvádi eljárás alapelvei. 1885. 12. s köv. l.

* Az 1895-iki jav. min. indokolása 61. s köv. l.

** Lásd a részletes adatokat a Min. Indokolás 63—86. l. A legújabb ada okat pedig az E. B. T. indokolásában 12—38. l. hol a legvilágosabb adatokkal van kimutatva, hogy minden esküdtbirósági területen a kellő számu esküdtképes polgárok bőven találhatók.

birák látják a vallomástevőt, magatartását s taglejtéseit megfigyelhetik, szavait a tolmács megmagyarázza s így nem lehet mondani ily esetben már a közvetlenség elenyészett.

Másik fő kifogása volt az előző javaslatoknak a jury behozatala ellen az, hogy hazánk egyes és pedig sok vidékén nincs elegendő, az esküdtektől megkivánt műveltséggel bíró laikus elem. E kifogást is teljesen eloszlatja a Miniszteri Indokolás az 1890-iki népszámlálási adatok alapján.

Ez adatok szerint Magyarországon a férfi lakosságnak fele tud írni és olvasni (50·11%). Az írni-olvasni tudók száma és aránya 20 év óta megkétszereződött hazánkban, ami az elemi műveltség hatalmas terjedésére mutat. Különösen terjed pedig a magyar elem közt, amelynél az országos átlag 59%.

Mindezen adatok alapján törvényhozásunk egy értelemmel fogadta el a javaslat azon álláspontját, hogy az esküdszék a bünvádi eljárás rendes organuma gyanánt vétessék fel s az 1896: XXXIII. és 1897: XXXIII. és XXXIV. tcikkekkel megnyitotta a rendes eljárás sorompóit a jury előtt. Nagy dicsőség illeti érte törvényhozásunkat, hogy midőn büntető perrendtartását százados küzdelmek után először kodifikálta, azonnal felvette az új eljárásba s a megfelelő tekintélyes polczra ültette a nálunk jóformán még idegennek mondható esküdszéki intézményt. Dicsőségére válik törvényhozásunknak, hogy törvénykönyvébe iktatta a legszabadabbal s a mi alkotmányunkkal oly sok rokonságban álló államnak 600 éven át kipróbált intézményét, melyet immár valamennyi szabadelvű állam keblére fogadott s ezzel szorosabbra fűzte a rokonságot, mely állami intézményeink s a műveltebb külföld intézményei között van.

Az esküdszék szervezésénél törvényhozásunk az eredeti forrást, az angol juryt vette mintául, de nem szolgailag utánózta, hanem igyekezett azt a más művelt nemzeteknél s részben nálunk is felmutatható tapasztalatok alapján átdoimitani. Így mellőzte a vádjuryt, mely felesleges terhet róna a polgárookra. Mellőzte az esküdtek verdiktjének egyhangúságát, mely sokszor nehézzé tenné a juryre nézve a határozathozatalt s marasztaló verdikthez elegendőnek látta az osztrák perrendtartás szerint megkivánt nyolcz szavazatot. Nem tesz különbséget tény- és jogkérdés közt, az esküdtek nemcsak lelkiismeretük, hanem «a törvény értelmében» is tartoznak itélni s ezért a törvényszék elnöke köteles nekik a törvényt is megmagyarázni, az elnök új megfontolásra s újabb határozatra hívhatja fel az esküdteket. És így az angol esküdszék legtöbb előnye érvényesülhet a magyar esküdszékben s valószínű, hogy a közel jövő tapasztalatai fényesen igazolni fogják a törvényhozás bátor állásfoglalását s a jury nálunk is nemcsak politikai, de első sorban kitűnő igazságszolgáltatási intézménynyé fog válni.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felülvizsgálati kérelem az ítélet indokolása ellen.

A régibb joggyakorlattal ellentétben az új praxis határozottan azon felfogás felé hajlik, hogy az ítélet indokai felelősséggel megtámadhatók, miután — mint a kir. Curia egyik alább megemlített ítéletében mondja — «az indokok az ítéletnek összefüggő alkotó részét képezik». (Dlár u. f. II. 250.) Teljesen tisztázottnak azonban a kérdés — legalább polgári ügyekben — mai napig sem tekinthető, ámbár a sommás eljárási törvény hatálybalépte óta annak gyakorlati jelentősége — mint alább látható lesz — nevezetesen fokozódott.

A régibb joggyakorlat azon az alapon utasította vissza az ítélet indokai ellen intézett felelősséget, «mert az indokok nem határozatok, hanem csak támaszai azoknak, következés-

képen külön felelősségnek tárgyai egyáltalán nem lehetnek». (Legfőbb ítélőszék 5861/71.) Indokul szolgált még e határozatban a felelősség visszautasítására az is, hogy a neheztelt ítélet «sérlemes kimondásai azért, mert csak az indokolásban fordulnak elő, határozat jellegével nem bírnak s így felperesre hátrányos előítéletet nem képeznek».

Ezt a helytelen felfogást tarthatatlan indokolásával együtt — ha nem tévedek — a büntető joggyakorlatban keletkezett ellenkező felfogás hatása alatt változtatta meg a polgári törvénykezési joggyakorlat. Bünvádi ügyekben ugyanis a kir. Curia állandó gyakorlatának tekinthető, hogy az ítélet vagy határozat indokai ép úgy megfelelőbbséget, mint maga a rendelkező rész és pedig azért, mert «a határozat vagy ítélet s ennek indokai oly szoros összefüggésben állanak egymással, hogy az indokokban felhozott tények és körülmények az érdekeltre nézve még felmentés vagy beszüntetés esetén is sérelmesek lehetnek». (Curia 9537/81. büntető sz.) De helyt ad bünvádi ügyekben a kir. Curia az indokok elleni felelősségnek azért is, mert «az ítélet indokai ép úgy jogerőre emelkednek, mint annak rendelkező része». (Curia 7560/86. büntető sz.) Azonos határozatot hozott a szegedi kir. ítélő tábla is 3251/92. büntető sz. a. Ezen kérdést bünvádi ügyekben most már teljesen tisztázza az 1896. évi XXXIII. tcz., amely 382. §-ában világosan kimondja, hogy «a felelősség az ítéletnek rendelkező része és indokolása miatt is használható».

De valamint bünvádi ügyekben nem mindegy, sőt sérelmes is lehet az érdekeltre az indokolás tartalma, például ha azon indokolással mentik fel vagy szüntetik be ellene az eljárást, hogy bolondnak nyilvánítták, (budapesti kir. tábla 1891. június hó 23. 191/86. sz.) ép úgy polgári perekben is számos esetben az ítélet indokolása a jövőre is praedjudikál. Ennek megfontolása vezette a joggyakorlatot annak a helyes elvnek a kimondására, hogy polgári ügyekben is az ítéletnek nemcsak rendelkező része, de a jövőre befolyással bírható indokai ellen is lehet felelősséggel élni. (Curia 915/83. p. szám alatt.)

Mint kiválóan érdekeset felemlitem még itt a kir. Curia (Dlár u. f. II. 250. sz. a. közölve) egyik ítéletét, hol a kereseti összeg megfizetésére jogerős ítélettel kötelezett alperest a szerződés érvénytelenítése iránt indított keresetével azért utasította el, mert az ítélet indokaiban már érvényesnek lett kimondva a szerződés s így «ítélt dolog az, hogy az érvényteleníteni kívánt szerződés jogérvényes».

A fentebb vázolt joggyakorlat helyességéhez kétség nem fér. Ez ítélet rendelkező része — már elvileg is — csak úgy értékes, a per alapjául szolgáló vitás jogviszonyt az ítélet csak úgy rendezzi az anyagi igazságnak is megfelelően, ha a létező jogra van az felépítve s magát a tényeket, melyekre a jogszabályt alkalmazza, helyesen tünteti fel indokolásában. Gyakorlati szempontból pedig, eltekintve attól, hogy az ítélet indokolásában megállapított tények, mint az imént említett curiai ítéletben is ki van mondva — praedjudikálnak, sőt res judicatát képeznek a később indítandó perekben — a sommás eljárási törvény hatálybalépte óta ez a gyakorlati jelentősége az ítélet indokolásának, még jobban növekedett az által, hogy az ítélet ellen utolsó fokban használható felülvizsgálati kérelem elbírálásánál a felelősségi, esetleg a járásbírói ítéletben megállapított tényállás az irányadó, míg azelőtt — a rendes pereknél ma is — a felsőbb bíróság a felelősségi következtében mindig a tényállást is vizsgálat tárgyává tette s azt az alsóbb bíróságtól eltérően állapította meg, ami a sommás eljárás szerinti felülvizsgálatnál a 197. §. első bekezdése értelmében nem lehetséges. Látható tehát, hogy itt az ítélet indokolásában foglalt ténymegállapítások — miként azelőtt az újított pereknél — nemcsak praedjudiciális, de a felülvizsgálati kérelem mikénti elintézése szempontjából is döntő jelentőséggel bírnak s így az indo-

kolás s abban foglalt ténymegállapítás elleni jogorvoslat megengedése itt kétszeresen kívánatos.

A kir. Curia mint felülvizsgálati bíróság G. 212/97. sz. végzésében az előző joggyakorlatnak megfelelően szintén arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tények — ha a felülvizsgálati kérelemben kifejezetten meg nem támadtatnak — jogérvényesen megállapítottaknak tekintendők. G. 196/98. sz. ítéletében szintén jogérvényesen megállapítottaknak mondja ki a kir. Curia mint felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság ítéletének azt a ténymegállapítását, mely a felülvizsgálati kérelemben meg nem támadtatott. Világos tehát ebből, de a sommás eljárási törvény 197. §-ából is, hogy a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállás felülvizsgálati kérelemmel megtámadható, de csak azon az alapon, hogy az ítéletben valamely jogszabály megsértésével voltak tények megállapítva, figyelmen kívül hagyva vagy felhozottaknak tekintve, mi tekintetben csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei használhatók fel bizonyítékkul. Sőt új tények és bizonyítékok is felhozhatók az esetben, ha valamely eljárási szabály nem alkalmazása vagy nem helyes alkalmazása forog kérdésben.

Némi kételyre szolgálhat alapul e tekintetben a sommás eljárási törvény 190. §-ának 2. pontja, mely szerint a felülvizsgálati kérelemnek magában kell foglalnia annak kijelentését, hogy a fél az *ítéletet* mely alapon és egész terjedelmében támadja-e meg vagy melyik részében és hogy annak minő megváltoztatását kéri. Miután azonban az 1868. évi LIV. tcz. 246. és 247. §-ai értelmében az ítélet az indokolást is magában foglalja s a joggyakorlat az indokok megtámadhatóságát már régebben kimondotta, fenti szakasz rendelkezéséből okot meríteni az ellenkező felfogásra nem lehet. Semmi esetre sem lett volna azonban felesleges a sommás eljárási törvény 180. §-ában is oly világosan intézkedni e tekintetben, amint azt az új bünvádi eljárás 382. §-ában teszi.

Az ítélet indokainak felülvizsgálati kérelemmel való megtámadhatása különösen az esetben bir nagy jelentőséggel, midőn a fél a bíróság által helytelenül megállapított tényállás mellett lett pernyertes, azonban jól tudja azt, hogy az ítéletben helytelenül megállapított tényállás mellett az ellenfél felülvizsgálati kérelme folytán a felülvizsgálati bíróságnál okvetlenül pervesztes lesz, mert arra a tényállásra a jog épen az ellenkezőt rendeli, mint amit az ellenfél által megtámadott ítélet kimondott. Indokolt tehát, hogy jogában álljon pernyertessége daczára is az ítéletben megállapított tényállást neki is megtámadni, hogy a sommás eljárási törvény 240., illetve 212. §-ai alapján a tényállás helyes megállapítása céljából az ítélet feloldassék, mert ellenkező esetben — miután a helytelenül és pedig jogszabály megsértésével megállapított, figyelmen kívül hagyott vagy felhozottaknak tekintett tényekből jogilag egészen más következik, mint amit a megtámadott ítélet kimondott — okvetlenül pervesztesnek kell lennie.

Összevetve az előadottakat, kétségtelenül megállapítottnak vehetjük azt, hogy maga az ítéleti indokolás ugy a rendes, mint a sommás perekben megtámadható felebbezéssel, illetve felülvizsgálati kérelemmel. Utóbbi tekintetében vita csak egy esetben képzelhető el, midőn a sommás eljárási törvény 183. §-ának rendelkezése komplikálja némileg a kérdést.

A sommás eljárási törvény 183. §-a szerint ugyanis a másodbíróságnak az elsőbíróság ítéletét helybenhagyó része, illetőleg az ítéletnek helybenhagyó része ellen az a fél, ki az elsőbíróság ítéletét felebbezési kérelemmel vagy ellenkérelemmel meg nem támadta, felülvizsgálati kérelemmel nem élhet. Már most könnyen elképzelhető olyan eset, hogy például felperes az elsőbíróságnál helyesen megállapított tényállás mellett pernyertes s nem felebbez, a felebbezési bíróság azonban helytelenül állapítja meg a tényállást, de alperest mindennek daczára a jog helytelen alkalmazásával marasz-

talja. Felperes tehát ismét pernyertes lesz, de helytelenül megállapított tényállás mellett, úgy hogy ha ő ezt a tényállást meg nem támadhatja, bizonyos lehet benne, hogy a felülvizsgálati bíróságnál elveszti a pert, mert a helytelenül megállapított tényállásból jogilag egészen az ellenkező következik, mint amit a felebbezési bíróság kimondott. Miután azonban az elsőbíróság ítélete ellen — ahol a tényállás helyesen meg volt állapítva — nem felebbezett, kérdés, hogy a felebbezési bíróság ítéletét, mely helybenhagyja ugyan az elsőbíróságit, de a tényállás helytelen megállapítása mellett, felülvizsgálati kérelemmel, illetve ha alperes élt felülvizsgálattal, csatlakozási kérelemmel megtámadhatja-e felperes? Nem az ítélet rendelkező részét, de az indokolásban foglalt ténymegállapítást.

A kérdésen mindenesetre sokat lehetne vitatkozni, mert a sommás eljárási törvény 183. §-a nem rendelkezik minden kételyt kizáróan. Annyi bizonyos, hogy a tényállás megtámadására csakis a felülvizsgálati vagy csatlakozási kérelem alkalmas s a válasziratban csatlakozási kérelem nélkül előterjesztett ily irányú kérelmet a felülvizsgálati bíróság nem veheti figyelembe. Ha azonban figyelembe vesszük a polgári törvénykezés terén immár elfogadottaknak tekinthető s fentebb vázolt azt az irányzatot, hogy jogorvoslattal az ítélet indokolása is megtámadható, ha elfogadjuk a kir. Curia azt az álláspontját, hogy az ítélet indokolása az ítélet lényeges alkatrészének tekintendő, ha mindehhez hozzávesszük még azt, hogy a sommás eljárási törvény szelleme, különösen pedig 197. §-a az ítélet indokolásának a tényállás megállapítása tekintetében felülvizsgálati kérelemmel való megtámadását a felebbezési, illetve a járásbíróság előtt pert nyerő fél részéről is egyenesen megengedi: a magunk részéről azt a felfogást tartjuk helyesnek, mely a sommás eljárási törvény 183. §-ának fentebb tárgyalt esetében is elfogadhatónak tartja a felülvizsgálati, illetve csatlakozási kérelemmel élést, az előadottakon kívül azért is, mert a sommás eljárási törvény 183. §-a ezt az esetet ki nem zárja s ha az indokolást az ítélet alkatrészének tekintjük, úgy a tárgyalt esetben nem lehet szó arról, hogy a felebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét egész terjedelmében hagyta helyben, mert az elsőbíróság által megállapított tényállást, az indokolást s így az elsőbíróság ítéletét részben megváltoztatta. Ekkor pedig az ítéletnek megváltoztató része ellen lehet felülvizsgálati kérelemmel élni a sommás eljárási törvény 183. §-a szerint is.

Dr. Zachár Kálmán.

Tényleges birtoklás és elbirtoklás.

(1886: XXIX., 1889: XXXVIII. és 1891: XVI. törvénycikkek.)

A czimben irt mind a három törvény arra szolgál, hogy a telekkönyvi és tényleges állapot közt bármi okból megzavart összhang helyreálltassék és hogy a jogszerű tényleges birtokos tulajdonjogát lehető könnyű szerrel és olcsón bejegyeztethesse.

A közvagyonosodás előmozdításának és megrongált közhitelünk megszilárdításának magasabb szempontjából nagyon fontos igazságügyi, helyesebben nemzeti érdek e célok megvalósítása, melyre az országszerte működő betétszerkesztőbizottságok vannak hivatva.

Képesek-e megfelelni hivatásuknak? Nem feladatom bírálni, de elismert tény az, hogy igen sokszor nemcsak a jogai érvényesítésében hanyag és érdekei megóvásával nem sokat törődő köznép indolentiájával, hanem e három törvény s az arra vonatkozó rendeletek tömkelegében létező akadályokkal is meg kell küzdenie annak a betétszerkesztő birónak, aki nem ragaszkodik a törvény szövegének betűjéhez, hanem beleéli magát a törvény szellemébe s a rideg formalismus mellőzésével mindig a törvény magasabb intencióit tekintve

de azért annak korlátain belül akarja megoldani a gyakran igen bonyolult birtokkérdéseket.

Sokszor azonban még az ilyen bíró is megakad.

Lássunk egy konkrét esetet.

Nagy Péter telekkönyvi tulajdonos eredeti felvétel alapján.

Tóth Pál tényleges birtokos.

Tóth Pál megjelenvén a betétszerkesztő-bizottság előtt, előadja, hogy a szóbanforgó ingatlant már 30 év óta bírja s kéri tulajdonjogának bejegyzését.

Megkérdezzük tőle, hogy szerezte az ingatlant?

Felelet: Örökölte az apjától Tóth Andrástól.

Hagyaték-átadó végzése azonban nincs, mert atyja hagyatékát nem tárgyalatott és ha tárgyalatott is, nem valószínű, hogy a Nagy Péter nevén álló ingatlan abban előfordulna.

További kérdésünk az, hogy hát Tóth András hogyan és kitől szerezte a fenti ingatlant?

Tóth Pál ezt nem tudja, mert apja elhalálózásakor még gyerek volt.

Elkérjük tőle iratait, hátha azok között akadunk valami bekebleztetlenül maradt szerződésre, pontozatra vagy vétel-árról szóló nyugtára?

Nincs.

Fordulunk a bizalmi férfiakhoz, kik azonban csak annyit tudnak mondani, hogy a mióta ők emlékeznek, a kérdéses ingatlant mindig Tóth András, illetve örököse Tóth Pál bírta, de hogyan és mikép szereztek, nem tudják.

Megyünk a községi előjárásához, itt is csak a tényleges birtoklást tudják igazolni és még azt, hogy a fenti ingatlanért az adót mindig Tóthék fizették.

A tárgyalás folyamán kiderül, hogy Nagy Péter telekkönyvi tulajdonos elhalt. Kinyomozzuk és megidézzük örököseit.

Az örökösök kijelentik, hogy ők ugyan a kérdéses ingatlanhoz „just nem formálnak», de arról sincs semmi tudomásuk, hogy Nagy Péter azt valaha Tóth Andrásnak ajándékozta, hagyományozta vagy eladta volna és ez nem tűnik ki a Nagy Péter irataiból sem.

Szóval a tényleges birtokos meg van akadva, mellette harczol 30, sőt jogelődével együtt még több éves tényleges, békés birtok és tulajdonjogát még sem képes bejegyeztetni, mert a bíró hasztalan forgatja a törvénykönyv lapjait, nem talál ez esetre §-t.

A hiba bizonyára a helyszínelésnél történt, ezt a hivatalos nyomozás is valószínűsíti: tehát ki kell igazítani a hibát az 1889: XXXVIII. tcz. 7. §-a alapján.

E szakasz így szól: „A tényleges birtokos tulajdonjoga bejegyzésének helye van telekkönyvi kiigazítás czimén is a betétszerkesztő-bizottság előtt előterjesztett kérelem alapján, ha a telekkönyvi tulajdonos vagy igazolt örököse, vagy hagyományosa (1886. évi XXIX. tczikk 15. és 1889. évi XXXVIII. tcz. 5. §§.) a kiigazításba beleegyezik és a tényleges birtoklás szabályszerű igazolásán felül az előterjesztett adatok kapcsán a betétszerkesztő-bizottság által eszközölt hivatalos nyomozás útján az is valószínűvé tétetik, hogy a helyszínelésnél hiba követtetett el».

Tehát „ha a telekkönyvi tulajdonos vagy igazolt örököse a kiigazításba beleegyezik».

A telekkönyvi tulajdonos elhalt, örökösei jelen vannak, de vajon igazolt örökösek-e?

A betétszerkesztési eljárás során kétféleképpen lehet az örököseket igazoltnak tekinteni:

a) ha jogerős hagyatéki bírósági átadó végzés őket örökösöknek deklarálja;

b) vagy az 1889: XXXVIII. tcz. 5. §. 3. és 2. bekezdése szerint, ha a 3 év előtt elhalt telekkönyvi tulajdonosnak törvényes örökösödésre hivatott leszármazói vannak és lelkeszi, valamint helyhatósági bizonyítvány igazolja, hogy az örökhagyó végrendeletet nem hagyott hátra.

Jelen esetben Nagy Péter telekkönyvi tulajdonos ezelőtt 2 évvel halt el, leszármazó örökösei nem maradtak, sőt ingóságait végrendeletileg hagyományozta a jelenlevő oldalági örökösöknek, anélkül azonban, hogy valaha hagyatéki eljárás még csak folyamatba is lett volna téve.

Szóval a fenforgó esetben a tényleges birtokos mit sem ér az örökösök beleegyezésével, mert nincsenek igazolva. Nézzük az 1886: XXIX. tcz. 18. §-át. Itt nem szükséges az örökösök beleegyezése.

Ezt rá lehetne huzni a fenti esetre, ha a helyhatóságnak nem „egy vagy több átruházást» kellene igazolnia.

Mi az átruházás?

Akarat és cselekmény, mely által valaki valamely dolgot valakinek átenged, aki ezt elfogadja. Szóval jogügylet.

A fenti esetben lehetetlen erről beszélni, mert a tényleges birtokos, mint örökös, a törvény erejénél fogva (ipso jure) foglalta el az ingatlant.

Szóval a bíró kénytelen a felet elutasítani, illetve a jegyzőkönyv felvételét mellőzni.

Annyit azonban tehet, hogy vagy utasítja a felet tulajdoni per indítására, vagy figyelemmel az 1894: XVI. tcz. 2. §-ának 5. pontjára, utasítja a községi közeget Nagy Péter telekkönyvi tulajdonos halálesetének felvételére, hogy ennek következtében a bíróság hivatalból hagyatéki eljárást indíthasson s az örökösök majd a hagyatékot tárgyaló közjegyző előtt tehessék meg a tényleges birtokos javára lemondó nyilatkozatukat.

Mindkét eljárás azonban hosszadalmas és drága, mert tulajdoni per esetén az örökösök ismét csak beismerésben lennének s így mint pervesztesek még perköltséget is fizetnének, a felperes tényleges birtokos ügyvéd közbenjárását venné igénybe, akinek szintén fizetni kell; a közjegyzői tárgyalás költségei, az idézések folytán való utazgatás, időmúlásztás ugy a tényleges birtokosnak, mint a telekkönyvi tulajdonos örököseinek tetemes költséget okoznának, amelyek főképp az örököseket jogtalanul és méltánytalanul terhelnék, csupán azért, mert a helyszínelésnél hiba történt.

A törvény e hiányán segíteni kellene, mert kétségtelen, hogy az 1886: XXIX. tcz. 18. §-ának szövegében e szavak után „...tudomással bír azon egy vagy több átruházásról», kimaradt e két szó: „eredetileg öröklésről».

Ha tényleg kimaradt, illetékes helyről lehetne kiterjesztőleg olyképen interpretálni, hogy az átruházás alatt az öröklés is érthető legyen.

Szerény nézetem szerint leghelyesebb volna a tényleges birtokosnak törvényhozás útján még több alkalmat és módot nyújtani arra, hogy tulajdonjogát bejegyeztethesse, nevezetesen pedig adassék hely a tényleges birtokos tulajdonjoga bejegyzésének akkor is, ha — mint jelen esetben — a tényleges birtokos az ingatlant elbirtokolta. Csak röviden indokolom javaslatomat.

Az elbirtoklás sem egyéb, mint tényleges birtoklás alapján való jogszerzés.

Az 1886: XXIX. tcz. 19. §-a és az 1889: XXXVIII. tcz. 9. §-a értelmében tényleges birtokosnak az tekintetik, ki az ingatlant élők közötti jogügylettel vagy öröklés folytán megszerezte, vagy kinek az ingatlan jogerős ítélettel oda ítéltetett vagy jogerős hagyatéki bírósági végzéssel átadatott és azt, mint sajátját birtokában tartja, de tulajdonjoga telekkönyvileg „bejegyezve» helyesebben bekeblezve vagy előjegyezve nincs.

Az elbirtoklásnak — amint azt az Orsz. Bírói Értekezlet 145. és 156. §-ai által hatályában fentartott osztrák polgári törvénykönyv 1460. §-a előírja első lényeges kelte a megszerzendő dolognak vagy jognak valóságos birtoka, melynek ezenkívül jogszerűnek, jóhiszeműnek, valódinak és a törvényben 1468. §. meghatározott egész idő alatt 30 év) szakadatlanul folytatottnak kell lennie.

Az 1477. §. kivételes helyzetet biztosít annak, aki az elbirtoklást 30 vagy 40 évi időszakra alapítja, amennyiben ez esetben a jogszerű cím kimutatását nem kívánja, sőt hazai joggyakorlatunk tovább ment, mert «emlékezetet meghaladó birtok esetében nemcsak a jogcím kimutatását, hanem a jóhiszeműség igazolását sem tartotta szükségesnek». (Dár u. f. XIV. 96.)

Miután az 1498. és 1500. §-ok értelmében az elbirtoklónak jogában áll elbirtokolt jogát per után bekebleztetni, miután semmi szükség a perre akkor, ha az alperesként perbevonandó személy a felperes jogát már a perindítás előtt, más szóval peren kívül elismerte: mi akadályozza sincs annak, hogy a tényleges birtokosnak, ki jogát az elbirtoklásra alapítja, módot és alkalmat nyújtson a törvény joga érvényesítésére a betétszerkesztő-bizottságok előtt.

Mi célja volna ítéletileg a tulajdonjog bekeblezésének tüzésére kötelezni az alpereseket (jelen esetben Nagy Péter örököseit) akkor, midőn ezek a betétszerkesztő-bizottság előtt, tehát egy kir. bíró vezetése alatt álló bizottság előtt már készek voltak tenni a bekeblezést minden per nélkül.

Igazságos volna-e őket alperességre kárhoztatni, s az ezzel járó herce-hurczának kitenni csupán azért, mert a helyszínelésnél hiba történt?

Azt hiszem nem.

Mennyivel gyorsabb, könnyebb, biztosabb és olcsóbb eljárás volna, ha a tényleges birtokos a betétszerkesztő-bizottság előtt megjelenve elbirtoklás alapján kérhetné tulajdonjoga bejegyzését.

A betétszerkesztő bíró hivatalból nyomozná, hogy az elbirtoklás kellékei fenforognak-e?

Erre nézve meghallgatná a bizalmi férfiakat, esetleg a szomszédos birtokosokat vagy a községi előljárókat.

Ha mindezek igazolnák, hogy az elbirtoklás kellékei fenforognak: megidézné a telekkönyvi tulajdonost, ha esetleg meghalt, lelkész és helyhatóság által igazolt örököseit azzal a figyelmeztetéssel, hogy a meg nem jelenő ellen a tényleges birtokost perre fogja utasítani.

Ha a telekkönyvi tulajdonos vagy esetleg örökösei beleegyeznek abba, hogy a tulajdonjog a kérelmező nevére bekebleztessék, akár mindjárt kérvényt pótló jegyzőkönyvet vehetne fel a betétszerkesztő-bizottság, melyet aztán a telekkönyvi hatóság soron kívül elintézne.

Ha pedig a telekkönyvi tulajdonos vagy örökösei ebbe bele nem egyeznének: a bizottság a tényleges birtokost a telekkönyvi tulajdonosokkal szemben perre utasítaná s a jegyzőkönyv felvételét mellőzné.

Ily eljárás mellett csirájában meg lehetne ölni számtalan pert, könnyű szerrel ki lehetne küszöbölni a telekkönyvből igen sok tévesen felvett és többnyire elhalt telekkönyvi tulajdonost, el lehetne kerülni igen sok régi hagyatéknak póttárgyalását, összhangot lehetne létesíteni telekkönyvi és tényleges állapot között s nem kerülne szegény Tóth Páléknak többé az egész 75 kr-nál (25 kr. a helyhatósági bizonyítványért — 73,736/90. belügymin. rend. — és 50 kr. a lelkész aláírásáért).

Ennyi előny azt hiszem elegendő arra, hogy az illetékes körök gondolkozásra érdemesnek tartsák annál is inkább, mert Tóth Pálék nagyon szegények és nagyon sokan vannak.

Harmath Jenő,
betétszerkesztői kir. albiró.

A büntető-törvénykönyv módosítása

tárgyában összehívott szaktanácskozmány folyó évi október hó 24-én, 27-én és 28-án Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöke alatt tartott ülésein folytatólag tárgyalta:

I. A fogház- és elzárásbüntetés végrehajtásának felfüggesztése tekintetében megállapítandó különleges eljárási sza-

bályokra és II. a pénzbüntetés reformjára vonatkozó következő kérdéseket:

I.

a) a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztését csak az elsőfoku vagy az összes felsőbb foku bíróságok és közigazgatási hatóságok is kimondhassák-e?

b) a büntetés felfüggesztése csak a felek kérelmére vagy hivatalból is elrendelhető legyen-e?

c) a felfüggesztés az ügy érdemét eldöntő ítéletben vagy külön határozatban legyen-e kimondandó?

d) a felfüggesztést kimondó határozat ellen kik, minő határidő alatt és minő perorvoslással élhetnek?

e) minő intézkedések teendők arra nézve, hogy a bíróságok és a közigazgatási hatóságok a felfüggesztést kimondott hatóságot értesítsék az illető elítéltnak a kedvezményes idő alatt elkövetett újabb bűncselekményéről?

f) a felfüggesztő határozatnak későbbi elítélés következtében hatálytalanná nyilvánítása iránt, valamint a kedvezményes idő lejártá után a szabadságvesztés-büntetés végrehajthatatlanságának kimondása tárgyában külön határozatot kell-e hozni, s ha igen, legyen-e az ilyen elsőfoku határozat ellen perorvoslat használható?

g) az f) pontban felvetett kérdésnek igenlő megoldása esetében, a szóbanforgó alkalommal a terheltet meg kell-e idézni s vele új tárgyalást kell-e tartani?

h) ha a büntetés végrehajtását felfüggesztő határozat az illetőnek későbbi elítéltetése következtében hatálytalannak mondatott ki, minő hatóság intézkedjék a felfüggesztett büntetésnek végrehajtása iránt?

II.

A pénzbüntetés.

1. Kimondassék-e a törvényben, hogy a pénzbüntetés megállapításánál figyelembe kell venni az elítélt vagyoni helyzetét, jövedelmét és keresetképességét is? (53. §. 2. bek.)

2. Kivánatos-e a törvénybe oly intézkedést felvenni, amely lehetővé teszi, hogy az ugyanazon vádlott ellen, ugyanazon ítéletben, de különböző címen kiszabott pénzbüntetéseket a bíró csak egyféle szabadságvesztés-büntetésre változtassa át? (53. §. 5. bek.)

3. Kivánatos-e, hogy a pénzbüntetés könnyebb lefizetése végett az elítéltnak erre két havi határidő engedjék, továbbá hogy azt részletekben is lefizethesse? (53. a) §. 1. és 2. bek.)

4. Megengedjék-e az elítéltnak, hogy a reá kiszabott pénzbüntetést az állam, a törvényhatóság vagy a község részére teljesítendő közmunkával is leróhassa? (53. a) §. 3. bek.)

5. Csak a főbüntetésként kiszabott vagy a mellékbüntetésként megállapított pénzbüntetés ledolgozása is megengedjék-e?

6. Mennyi idő alatt és hol köteles az elítélt a végett jelentkezni, hogy a pénzbüntetést munkával akarja leróni?

7. A helyettesítő fogház egy napja hány napi közmunkával vétessék egyenlő értékűnek?

8. Mit mondjon ki a törvény arra az esetre, ha az elítélt törvényes határidő alatt közmunkára nem jelentkezik és a pénzbüntetést sem fizeti le? (53. a) §. 4. bek.)

9. Kell-e külön intézkedés a mellékbüntetésként kiszabott pénzbüntetés behajtása iránt? (53. a) §. 5. bek.)

10. Szükséges-e kimondani, hogy a megkezdett szabadságvesztés-büntetést a pénzbüntetés lefizetésével meg lehet szüntetni? (53. a) §. 6. bek.)

11. Behajtható-e a pénzbüntetés az elítélt hagyatékából? (53. a) §. 7. bek.)

Különfélék.

— A Magyar Jogászegylet első felolvasó ülését Vavrik Béla elnök a következő beszéddel nyitotta meg:

Van szerencsém a teljes-ülést megnyitni és mint a tisztelt Jogászegyletnek elnöke ebben a minőségben először lévén alkalmam a t. teljes-ülés felolvasásain elnökölni, ebben a tisztemben van szerencsém üdvözölni a t. teljes-ülést és kívánni jó sikert további működéséhez.

Sajnos, hogy elnökölésemet egy szomorú kötelesség teljesítésével kell megkezdenem, t. i. annak közlésével — amit különben is méltóztatnak már tudni — hogy hazánk alkotmányos ujjaszületési korszakának első igazságügyminisztere, Horváth Boldizsár, a ravatalon fekszik. Nem szükséges önök előtt jellemezni Horváth Boldizsár nagyságát, mint jogásznak, mint politikusnak, és általában mint a közügyek terén működő vezérferfiúnak; hisz jól tudjuk mindannyian, hogy ő a magyar jogászvilágnak, valamint parlamenti életünknek egyik kitünősége, egyik dicsősége volt.

Azok az érdekek, amelyeket ő az igazságszolgáltatás terén, mint igazságügyminiszter szerzett, örökké elévülhetetlenek lesznek a magyar igazságszolgáltatás történetében. Ő róla el lehet mondani, hogy egyénisége a jog és az igazság eszméjének ugy a köz- mint a magánéletben mintegy megtestesítője volt. Az ő nemes lelkülete és fenkölt gondolkozása annyira összeforrott a jog és igazság eszméjével, hogy az ő nagy tehetségének és munkabírájának egész erejét a jog és igazság felkeresésében és érvényesítésében összpontosítva látjuk. El lehet róla mondani, hogy az igazságnak és jognak a diadala volt az ő főbüszkesége, de egyszersmind a nehéz és küzdelmes munkásság közepette az ő dicsősége is.

Bennünket jogászokat leginkább érdekel az ő működése azon a téren, amelyen legnagyobb alkotásait létesítette, amidőn alapköveit lerakta azon hatalmas erősségnek, mely ma is igazságszolgáltatásunk védőbástyáit képezi; mindenki tudni fogja, hogy ez alatt értem az igazságszolgáltatásnak elkülönítését a közigazgatástól, mi által a bírói hatalom függetlenített a végrehajtó hatalomtól és felruházván a bírakat az önállóság és az elmozdithatatlanság attribútumaival, de egyszersmind szabályozván, rendszeresítvén a bírói felelősség nagy elvét.

Régen visszavonult csöndes magányába a nagy jogász, régen elnémult a nagy parlamenti szónok is; de végső lehelletéig hű maradt fenkölt idealismusához minden szépért és nemesért rajongó lelke.

Ezek után van szerencsém a t. teljes-ülésnek kötelességszerűen bejelenteni, hogy az elnökség erkölcsi kötelességnek tartotta, hogy a Magyar Jogászegylet is lerójjá a kegyelet adóját a nagy halott iránt s hogy ravatalára a Jogászegylet nevében koszorút tett le a következő felirattal: «A nagy úttörőnek — a Magyar Jogász-Egylet.» (Általános helyeslés.)

Mielőtt még a mai felolvasásra rátérnénk, van szerencsém jelenteni, hogy a beköszöntő idényt kedvező auspiciumok mellett nyithatjuk meg, részint abból a szempontból, mert jelentékeny számmal jelentkeztek felvételre új tagok, részint pedig — és kiválóan, mert — jeles szakférfiak ígérteit bírom, hogy gazdagítani fogják becses előadásikkal a Jogászegylet eddigi szép eredményeit és ennél fogva joggal remélhető, hogy a bekövetkező idény sem fog jelentőségében és mértékében távol maradni az eddigiektől.

Engedje meg tehát a t. teljes-ülés, hogy a felolvasás előtt már bejelentsem felvételre azokat a tagokat, akik részint nálam, részint a titkárságnál jelentkeztek. És pedig első sorban kell itt kiemelnem ő nagyméltósága Erdély Sándor igazságügyminiszter urat. (Lelkes éljenzés.) Nem hallgathatom el ennél a névnél azt a lekötő, valóban hálára indító előzékenységet, amelyet ő nagyméltósága Erdély Sándor igaz-

ságügyminiszter ur a Magyar Jogászegylet irányában tanusított. Az igazságügyminiszter ur az egyleti kiadványok eddig megjelent tizenöt kötetét az összes törvényszékek és ügyészségek számára szíves volt megrendelni és azonfelül a bíróságokat és ügyészségeket az egyletbe való belépésre és működésének támogatására buzdítja. (Éljenzés.) Remélhető, hogy a szép és magas példa követőkre fog találni...

— Dr. Imling Konrád jogászegyleti előadásából közöljük a bevezető részt és a felvetett kérdéseket:

Mai felolvasásommal kiválóan és közvetlenül gyakorlati czélunk akarok szolgálni.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete tudvalevőleg készülöben van és ha nem is osztozom azoknak vérmes reményében, akik a tervezetet mint javaslatot két-három év multán törvényhozási uton már tárgyalhatónak vélik, meggyőződésem mégis az, hogy a jelenlegi munkálatokat a több ízben történt előkészületekkel, tervezetekkel és tárgyalásokkal egybevetve, még sohasem állottunk a magyar magánjogi kodex valóságos megalkotásához oly közel, mint ma.

A tervezet készítésére vonatkozó előmunkálatok a legnagyobb publicitással folynak és az igazságügyminiszter több ízben meghívta a nagy mű megalkotásához az ország egész jogászközönségét és kijelentette, hogy az alapos vélemény, a tárgyilagos bírálat, bárhonnan és bárkitől ered, kellő figyelemben fog részesülni.

A Magyar Jogászegylet bizonyára az a testület, amely első sorban van hivatva arra, hogy a kodifikacionális előmunkálatokat tudományos erejével, bölcsességével és gyakorlati tapasztalataival elősegítse.

Nem épen csupán ebből, de leginkább ebből a szempontból, és hogy a tisztelt közgyűlés kebelében eszmecserét és véleménynyilvánítást idézzek elő, akarok a dologjog köréből, a magánjognak abból a részéből, melynek kodifikacionális feldolgozásával meg vagyok bízva, néhány kérdést megbeszélés és esetleg megvitatás tárgyává tenni.

Előre is jelzem, hogy ezek a kérdések korántsem lesznek mind olyanok, amelyeknek eldöntésétől függ az alapelvek megállapítása, vagy amelyek egyébként elsőrendű fontossággal bírnak.

Hogy kevésbé fontos kérdéseket is választottam előadásom tárgyául, ez onnan van, mert az elvi s a nagyfontosságú kérdések egy részét itt és más illetékes helyen tárgyalták már. Így a Magyar Jogászegylet alaposan megvitatta: hogy az ingatlanok tulajdonának átruházását tárgyzó szerződés érvényéhez okirat legyen-e szükséges; hogy ingatlant a telekkönyv tartalmával ellentétben el lehessen-e birtokolni; és megvitatta a traditio kérdését. A Magyar Jogászegylet alaposan tárgyalta a pactum reservati dominii kérdését; a polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság pedig megvitatta a dologi természetű elővásárlási jog és a superficies kérdéseit.

Ezek bármelyikét is nem volna helyén ezuttal feleleveníteni. Helyesebbnek láttam az oly kérdések előterjesztését, amelyeknek fontossága másodrendű ugyan, de amelyek minálunk eddig discussio tárgyául nem szolgáltak.

I. Elfogadjuk-e a «dologi szerződésnek» és «a dologjogi ügyletek elvont természetének» elvét; vagy elvül tartjuk, hogy a tulajdon vagy más dologi jog átruházásának és terhelésének jogalap az előfeltétele?

II. Figyelembe vegyük-e a jó- vagy rosszhiszeműséget az egyesítés, vegyítés, feldolgozás által való tulajdon-szerzés kérdésében?

III. Kit illessen feldolgozás esetében rendszerint az új dolog tulajdona, a feldolgozót-e vagy az anyag tulajdonosát?

— A budapesti egyetem legfiatalabb magántanára, dr. Balogh Arthur, monographiával lepte meg a szakközönséget a törvényhozó hatalomról. Lapunk olvasói ismerik a szerző irmodorát, mely czéltudatosan eleméz és bonczol és

lépésről-lépésre közelebb jut a kitűzött tételhez. Különösen felhívjuk a figyelmet a könyv függelékére, mely a politikáról mint tudományról értekezvén, kétségtelül szélesebb körök érdeklődését fel fogja kelteni. A könyv Concha Győzőnek van ajánlva.

— A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő bizottsága folyó évi október 30-án d. e. 11 órakor Lányi Bertalan, miniszteri tanácsos elnöklésével ülést tartott, melyen a dologi jog alapvető kérdései közül tárgyalás alá vette a mult ülésben dr. Schwarz Gusztáv által felvetett azt a kérdést: vajon elegendő-e a szerződő felek közötti viszonyban (inter partes) a tulajdonjognak megszerzésére a telekkönyvezett ingatlanok tulajdonátruházási szándékkal történt egyszerű átadása, avagy megkívántassék-e minden esetben a telekkönyvi bejegyzés?

Dr. Imling Konrád előadónak álláspontja szerint a kérdés igenlő eldöntése alkalmas volna a telekkönyvekbe vetett bizalom megingatására, s azzal a veszélylyel járna, hogy a tulajdonjogi bejegyzések elhanyagolása ezután a törvényben is mintegy tápot nyerne. Vannak ugyan a telekkönyvön kívüli dologi jogszerzésre egyes kivételes esetek (kisajátítás, elbirtoklás, végrehajtási árverés stb.), itt azonban állandó s nem ideiglenes jellegű szabályozás céloztatik, milyenre pedig egyetlen törvényhozásban sincsen példa.

Ezzel szemben dr. Schwarz Gusztáv azt hangsúlyozta, hogy különösen az ingatlan kétszeri eladása esetében azzal a féllel szemben, aki a telekkönyvi tulajdonjogot magának megszerezte, habár tudomással is birt az ingatlanok már egyszer eladott voltáról: szükséges az első vevőnek hatható-sabb védelmet biztosítani, mint a milyen jelenlegi jogunk szerint a kötelmi jog keretében őt megilleti. E végből jogot kellene neki adni arra, hogy a rosszhiszeműen szerzett telekkönyvi tulajdonjogot telekkönyvi törlési perrel közvetlenül megtámadhassa, azaz, hogy az első vevő tulajdonjoga, már az ingatlan kezeibe történt átbocsátásával, megszerzettnek legyen tekintendő.

A bizottság hosszabb eszmecsere után megállapodott abban, hogy a tulajdon megszerzése kérdésében, kiindulási pontul az a szabály szolgáljon, mely szerint a tulajdonjog csak a telekkönyvi bejegyzéssel szerezhető meg. Megállapodott abban is, hogy az, akire az ingatlan — a tulajdonjog bejegyzésének elmulasztásával — csupán csak a tényleges átadás által ruháztatott át: az eddiginél nagyobb, s harmadik személyekkel szemben is kiható védelemben részesíttessék. Ezt a védelmet a bizottság — dr. Schwarz Gusztáv kivételével — inkább a kötelmi jog körében kívánja megadni; a kivétel módozatát azonban függővé teszi attól a kérdéstől: milyen hatálya legyen a sértett kötelemben a rosszhiszemű harmadikkal szemben.

— Az ovadékösszeg erejéig elkövetett sikkasztás büntethető-e? Minap a budapesti kir. büntető törvényszéknél egy bűnügyet tárgyaltak, amelyben egy magánhivatalnok azzal volt vádolva, hogy a gazdája részére beszédett pénzekből 100 frton alóli összeget jogtalanul saját céljaira felhasznált. Megbizója azonban nem károsodott, mert nála volt a vádlott által kezeihez lefizetett ovadékpénz és ebből a panaszos követelése teljesen fedeztetett. A fő-tárgyalásnál a közvádló elejtette a vádat és a törvényszék felmentette a vádlottat, mely ítélet ellen a panaszos felebezést jelentett be. Tudvalevőleg a Btk. 464. §-a értelmében az elsikkasztott összeg nagyságára való minden tekintet nélkül vétséget képez a hivatali sikkasztás, ha az elsikkasztott tárgy értéke a sikkasztónak ovadékpénzből fedezhető volt. Ezen rendelkezés értelmét a Miniszteri Indokolás a következőképen fejti ki: A 464. §-nál egy kérdés igényel külön felemlítést és megfigyelt. Azon eset, ha az elsikkasztott pénz vagy dolog értéke fedezhető: a közhivatalnoknak hivatalos kezelése alatti értékek elsikkasztására vonatkozólag, mint lényegesen enyhítő körülmény, magában a törvényben megállapított; míg ha az enyhítésnek objective ugyanaz esete a magánember kezelésére bízott érték jogtalan felhasználásánál fordul elő: e körülmény a (sikkasztásról szóló) XXVII. fejezetben, mint az enyhítésnek speciális tényezője, nem említették. Pedig kereskedőknél stb. is megtörténhetik, hogy a segéd stb. ovadékpénzt tesz le megbízója részére a kezeihez jutandó értékek hű kezelésének biztosítékául, és megtörténhetnek, hogy annak ellenére is jogtalanul saját céljaira használja fel megbízójának reábizott tulajdonát, habár ennek értéke a lefizetett ovadékpénzt nem haladja felül, s ebből teljesen fedezhető. Büntetett képez-e a magán-

ember e cselekménye, ha az érték 100 frtot fölülhalad; holott a sikkasztásnak hivatali visszaélést képező ezen esete csak vétséget állapít meg. Eltérés igen is van a közönséges és a hivatali sikkasztásnak azon esetei között, melyekben a sikkasztott érték a sikkasztó ovadékpénzében találja fedezetét: de ezen eltérés nem abban nyilvánul, hogy a hivatali sikkasztás enyhébben büntetettnek, mint a közönséges sikkasztás ugyanazon esete, hanem ellenkezőleg abban, hogy az említett két eset közül csakis a hivatali sikkasztás képez büntetendő cselekményt. Ellenben a tulajdonos értékének magánmegbízott által saját céljaira fordítása, ha ezen érték az utóbbinak ovadékpénzével fedezve van, egyáltalán nem képez sikkasztást, s nem is büntetendő. A közhivatali utasításokban világosan ki van mondva az általános szabály, hogy a közhivatalnok kezelése vagy őrzete alá bízott pénz más célra, mint mely az utasításban foglaltatik, egyáltalán nem fordítható. A közhivatalnok tehát akkor, midőn a hivatalánál fogva és a hivatali szabályokban kifejezett utasítás megszegésével tulajdonává teszi a kezelése alatt levő állami pénzt: minden esetre a tulajdonosnak, a közhatalmi instrukcióban kifejezett akarata ellen, tehát «invito domino» cselekszik, és ennél fogva sikkasztást követ el. A tulajdonos akarata képezvén az elhatározó súlypontot, igen egyszerű és igen természetes, hogy azon esetben, melyben a tulajdonnátétel a tulajdonos akarataival történt: nincs sikkasztás; ellenben, ha ez a tulajdonos akarata ellen történik: ez esetben a sikkasztásnak mindenik eleme fenforogván, a tettes sikkasztást követ el. A magánmegbízottra vagy kezelőre nézve az első eset tényelemei állanak fen, s ezek adják meg a cselekmény jellegét; ellenben a közhivatalnok általi eltulajdonítás a második szempont szerint ítélendő meg. Az előbbi a felhozott esetben nem sikkaszt, tehát egyáltalán nem büntethető, ellenben az utóbbira nézve a sikkasztás valamennyi ismérve ki vannak merítve, ez tehát a törvény értelmében a sikkasztás fogalom meghatározása szerint a sikkasztás alól nem menthető fel. Δ

Nemzetközi Szemle.

— **Kerékpározók hanyagsága.** Egyik bécsi járásbíróság elítélte egy kerékpározót, testi épség ellen elkövetett kihágás miatt, amiért ez csupán lábával hajtotta és irányította kerékpárját, a kezével nem is nyulva a géphez. A kerékpáros azzal védekezett, hogy ő mester a kerékpározásban és így is kitűnően tudja gépét vezetni. E védekezést a bíróság nem vette figyelembe.

— **A német rabsegélyező-egyesületek szövetsége** Münchenben tartott nagy gyűlésén kimondotta, hogy a feltételeken szabadlábra helyezettek fölött való felügyeletet kívánatos volna s rabsegélyező-egyletre bízni, amely esetben elesnék a rendőrségnek ellenőrző és nem ritkán feleslegesen zaklató felügyelete. A nagygyűlés azt is kimondotta, hogy érintkezésbe lép a francia és belga egyleti szövetségekkel az elítélések és szabadonbocsátások idején való közlése és a szélesebb körű felügyelet lehetővé tétele érdekében.

— **Rentrée-beszédet** tartott Furby főügyési helyettes azon 1897-iki törvényről, mely a francia elővizsgálatot reformálta s melyről többször megemlékeztünk. Előadó annyira hive az elővizsgálat contradiktórius szerkezetének és nyilvánosságának, hogy azon törvényt, mely az ügyvédnek megengedi a vádlott kihallgatásánál való jelenlétét, csak részletfizetésnek tekinti. Hogy az ügyvédek visszaélnének az új törvény által adott jogosultsággal, arról egy szót sem szól. Ellenben felhossa, hogy nagyon népszerűtlen a törvény az ügyvédek közt, mert igen sok idejüket elrabolja. Kénytelenek ugyanis jelen lenni hosszú kihallgatásoknál, melyekben tevékeny részt nem igen vesznek. Az előadó különösen azt hangsúlyozta, hogy a vizsgáló-bíróra nézve megbecsülhetetlen e törvény, mert biztosítja neki a bizalmat.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 5-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Imling Konrád ily című előadása: Dologi jogi nyílt kérdések. (Második ciklus.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Országgyűlési tagok tanuzási kötelezettsége. V. S. — Meg lehessen-e támadni a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzést annak alapján, hogy a szerző a bejegyzését kieszközlésekor tudta, hogy a saját szerzési címének keletkezését megelőzően, az ingatlan volt tulajdonosa a tulajdont már más valakire ruházta át. *Dr. Impling Konrád* kir. táblai tanácselnöktől. — *Törvénykezési Szemle:* A királyi ház valamelyik elhunyt tagja ellen elkövetett sértésekről. — Ki viseli a veszélyt? *Dr. R. S.* — A büntető-törvénykönyv módosítása. — Külön-félék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Országgyűlési tagok tanuzási kötelezettsége.

I.

A *Jogt. Közl.* közelebbi számai az új bünvádi eljárással kapcsolatban az országgyűlési képviselők tanuként való idézésének kérdését fejtegették a mentelmi jog szempontjából. Ismerve a szétágazó nézeteket, melyek e pontban kifejezésre találtak, tagadhatatlan, hogy még mindig tág tere nyílik a vitának arra nézve, hogy vajon a tanuzási kényszer kiterjesztendő-e a törvényhozás tagjaira, tekintet nélkül a mentelmi jog korlátaira, jobban mondva a tanuskodási kényszerre kiterjed-e az immunitás védelme.

Oly nissus, mely a mentelmi jog köre szűkebbre vonása mellett igyekszik hangulatot csinálni, nem új nálunk, sőt bizonyos fokig talán a jogosultság színében is tűnhetik fel az általános törvény előtti egyenlőség és a demokrácia mai korában. Az a kivételesség, mely az államélet bizonyos funkciójában eljáró közmegbizottakat, hivatásuk természeténél fogva illeti meg, könnyen a kiváltságosság látszatát öltheti magára. Legtöbbször azok közül, kik a mentelmi jog lényegét kutatták, csakugyan abból a téves hitből indultak ki, mintha az egy *exempt* állást, egy tényleges kiváltságot ruházna élvezőjére, mely a polgári jogok és kötelességek, a közterhek és közszabadságok szellemével alig fér össze. Ez a felfogás szülte meg a tudományos eszmekörben is a törvényhozói sérthetetlenség, a törvényhozói souverainitás hamis dogmáit, melyek aztán alkalmasoknak bizonyultak arra, hogy a nagy közönség, de sőt még a hivatásszerű jogászok és politikusok köreiben is némi bizalmatlanságot, sőt ellen-szenvet támaszszanak az immunitási jog legfontosabb garanciái ellen.

Mindkét irányzat messze eltér az igazságtól. A mentelmi jog forrásait ma már nem lehet, de nem is szabad üres alkotmánypolitikai fictiókból levezetni, amilyen a parlamenti testületek souverainitásának átruházása az egyes képviselőkre. Az élet és az intézmények szelleme annak reális és concret tartalmat adott ma már, s ezen fejlődés nyomai élesen kimutathatók a mentelmi jog gyakorlatában is.

Legelőször is a mentelmi jog lényegét illető felfogások ezen fokozatos átalakulásának első symptomája az a tény, hogy azon jogositványok, melyek a mentelmi jog tartalmát képezik, lassanként a souverain testületek hatalmi attribútuma köréből átszármaztak azok egyes alkotó elemeire, ugyyszólván konkretizálódtak, de ugyanakkor subjectiv jellegüket is elvesztették, s mindinkább tárgyi és külső momentumok szerint nyertek meghatározást. A régi felfogás szerint a ház minden tagját ért sérelem magának a háznak sérelme volt, s mint

ilyen ítéltetett meg. Ez az álláspont a törvényhozói hatalom minden más alkotmányos tényezőnek, magának a birói hatalomnak is fölébe helyezéséből, a hatalmi körök tökéletlen megosztásából keletkezett, melyben a legislativa minden más állami érdeket absorbeált s az állami élet teljességét, a legfőbb imperiumot jelentette. Ez a rendi állam álláspontja, melyből a jogállamra, a törvényhozói és birói hatalom coordinációjára való átmenet jelzi a fordulatot a mentelmi jog modernebb felfogására is.

Lássuk, miben nyilvánul hazai gyakorlatunk rendszerében ez az átmenet. Hogy egész a legújabb időkig az immunitás a törvényhozói test összeségét illette meg s az egyest csak közvetve fedezte, az kitűnik abból is, hogy 1867 óta az eljárás tárgyát hosszú időn át nem is a mentelmi jog felfüggesztése képezte, hanem a fenytető eljárás megindítására kért engedélyadás. (Lásd Berzenczey-féle mentelmi ügy 1869-ben, Rákóczy, Miletics, Román Sándor stb. ügyek ugyanakkor.) Már pedig míg a mentelmi jog felfüggesztése tisztán negatív és formai okoktól feltételezett cselekmény, addig az engedélyadás egyenesen pozitív felhatalmazás, tehát érdemleges intézkedés, a melylyel a ház mintegy a birói üldözés egyik előkészítő cselekményét teljesítette, részt vett a per instructiójában, közreműködött az igazságszolgáltatás feladataiban.

Világos azonban, hogy ez nem történhetett volna, ha a mentelmi jog nem mint egységes és osztatlan jog értelmezetik, mely a törvényhozást a maga ideális egészében illeti meg, hanem mint oly jog, mely minden egyes mandátum birlalójának személyenkénti s a maga teljességében csorbítatlan tulajdona, ugyde épen ezt zárta ki a rendi állam egész szelleme. A politikai állam azon arisztokratikus szervezete, mely a rendi országgyűléseken testesült meg, kizárta azt a theoriát, mely a megbízó levélben a népsouverainitás közvetlen átruházását látja a mandátum birtokosára, magának a választásnak a ténye alapján. A tiszta demokrácia ezen elve ellenkezett a mi historiai fejlődésünkkel, ugyannyira, hogy a pozsonyi diétán a Ráday-féle ügyben az immunitás sérelmét elháríthatónak vélte az országgyűlés azzal, ha Rádayt a követség letételére bírja rá.

A mentelmi jog ily felfogásának tulajdoníthatjuk azt is, hogy csak hosszú küzdelem után törhetett utat nálunk az az elv, hogy a mentelmi jog tulajdonképpen nem az igazolástól, de a választástól keltezendő. Igaz, hogy ennek a magyarázatnak kedvezett az az analogia, mely az ország bírálaira vonatkozó régi törvényeink szerint ezeket is csak «in officione functionum actualiter et legitime procedentium» vélték a «retentor»-ok, «vulnerator»-ok és «verberator»-ok ellen. De teljesen összhangzott, mint látjuk, a hermeneutika ezen módja országgyűléseink azon álláspontjával is, mely az immunitás védelmét a ház hatalmi teljéből származtatta és vezette le, ahelyett, hogy az egyes képviselők autonóm jogaiból konstruálta volna. Az 1878-iki országgyűlés heves vitáira volt szükség, a Lukács Béla és Verhovay Gyula mentelmi ügyeivel kapcsolatban, hogy elfogadtassák a házzal és a bíróságokkal azt a tételt, hogy a mentelmi jog a megválasztott képviselőt megválasztása percétől illeti meg.

Ily előzményekből fejtett ki a mentelmi jog mai theoriája,

mely, ismételjük, a bírói és törvényhozói hatalom teljes coordinatióján épül s azon a gondolaton, hogy valamint a bírói függetlenség minden politikai befolyás ellen megóvandó, épügy a törvényhozó szabadságát is teljes garancia illeti meg minden, még esetleg a bírói hatalom eszközül hívása mellett megkísérélhető politikai zaklatás ellen is. A kettő nem zárja ki egymást, sőt egyenesen kiegészíti, mert ahol a törvényhozói tekintély, a törvényhozói hatalom függetlensége meginog, ott a reactio kész utat lel, hogy beférközzék az igazságszolgáltatás pártatlanságába is, s független bírói öntudat független politikai öntudat nélkül el sem is képzelhető. Megmagyarázhatlan összezavarása tehát a fogalomnak a törvényhozói immunitást merő törvényhozói kiváltságnak fogni fel s csak az alkotmányos és parlamentáris érzék oly általános decadentiája teszi érthetővé, a melynek symptomatikus jelenségeivel utóbbi időben sűrűn találkozunk.

Igazán szabad, igazán demokratikus államban nem is merülhetne fel kétség eziránt. Ha az amerikai alkotmányos életben, az állami functiók egyensúlyának azon bámulatos rendszerében, mely a «system of checks and balances» neve alatt ismeretes, a bírói döntést megilleti még az alkotott törvények jogszerűsége felett is a nyilatkozat, amennyiben azok jogos magánérdekeket vagy alkotmányt sértenének s ha méltán tekintünk úgy az amerikai jogélet ez institutiójára, mint a jogállam kiépítésének büszke betetőzésére: vajon mi egyéb a törvényhozói sérthetlenség is, mint correlativuma ennek az eszmének? Amint ott a bírói jog zsinórmértékéül szolgál egy előzetes kérdés negatív eldöntésének, hogy nem ellenkezik-e egy hozott törvény az alkotmány parancsaival, úgy itt a bírói határozat vagy megkeresés mindenekelőtt a törvényhozói függetlenség szempontjából abban a negatív irányban nyer előzetes elbíráltat: nem foglal-e magában politikai zaklatást? Ugy itt mint ott, a bírói és törvényhozói hatalom egymás ellenőrzésére hivatott jogositványa talál kifejezést annak vizsgálatában, hogy nem lépte át egyik is, másik is a maga hatáskörét? Sem egyik, sem másik tény nem állapít meg semmi idegen beavatkozást, csak saját hatáskörét védelmezi a netaláni beavatkozástól a maga autonomiájában, azzal a nyilvánvaló célzattal, hogy semmi absolut hatalom nem létezhetik az államban, még maga a bírói hatalom sem, mert hisz az is csak az egységes törvényhozói souverain akarat differentiálódása, igaz, hogy saját létkörrel, igaz, hogy függetlensége összes garanciaival felruházva — de alapjában mégis csak a legfőbb állami akarat szerve, önkontrolja.

Egy állam jogéletének összes momentumait tehát még korántsem meríti ki az igazságszolgáltatás functiója. Az igazságszolgáltatás szerepe csak ott kezdődik, ahol a jogélet valamely konkrét jelensége szervezeten jelentkezik. Ez a szervezkedés bizonyos külső folyamathoz van kötve, s a bírói hatalomban testesül meg. De lényege nem tévesztendő össze megjelenése külső formáival. Hogy a jog uralma az államélet minden vonalán megvalósíttassék, szükséges azt azon eszközökkel felruházni, melyek céljai elérését lehetővé teszik. Ebből a szempontból nézve tökéletesen igaz, hogy jogkényszer nélkül nem létezik jogrend s az ezen jogkényszer effectuálására hivatott szervezett bírói hatalom minden cselekménye a jogszolgáltatás magas eszményei szempontjából ítélendő meg. De azért a kényszer eszméje még sem belső, még sem lényeges eleme a jognak, mert különben az önként, kényszer nélkül kiszolgáltatót jog többé nem volna jog. Mi több, a jogkényszer ezen külső megvalósítására berendezett bírói hatalom maga is csak az állam politikai hatalmi teljességének egy megosztott, átruházott factora, melylyel szemben ezt a maga souverainitásban a hatalom mikénti gyakorlásának ellenőrzése joggal megilleti.

Nem a jog föltétlen kötelező ereje tehát, csak a jogszolgáltatás külső ténye, a bírói hatalom, ütközik természetes

korlátaiba a törvényhozói immunitásban. Nem az igazságszolgáltatás végcéljai, hanem az azzal kapcsolatos előzetes cselekmények felett gyakorolja bíráló és ellenőrző tisztét a törvényhozás, amennyiben e cselekmények tárgya ő maga.
V. S.

Meg lehessen-e támadni a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzését annak alapján, hogy a szerző a bejegyzés kieszközlésekor tudta, hogy a saját szerzési címének keletkezését megelőzően, az ingatlan volt tulajdonosa a tulajdont már más valakire ruházta át.*

javaslatomnak abba a fejezetébe, amely az ingatlanokon lévő jogok általános szabályozását tárgyalja, azt a két tételt akarom felvenni: hogy ha a telekkönyv tartalma valamely jog bekeklezése tekintetében a valóságos anyagi jogállásnak meg nem felel, a bekeklezés kitörlését csak az követelhesse, akinek telekkönyvileg bejegyzett jogát a bekeklezés sérti; és hogy harmadik személyeknek a részökre történt bejegyzés körüli rosszhiszeműségét egyedül az a körülmény állapítsa meg, hogy a telekkönyv tartalmának helytelenségéről volt tudomásuk. Tehát ott, ahol a kitörlés lehetősége a harmadik személy rosszhiszeműségétől függ, a rosszhiszeműség szorosan ily értelemben vétessék.

Én tehát a feltett kérdésre határozott nemmel felelek. Sőt abban, hogy miután valaki az ingatlan tulajdonának megszerzése végett jogalapra tett szert, ezt a valakit más valaki tudva később szerzett jogalapon a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésében megelőzte, a bekeklezés megtámadhatóságának szempontjából még rosszhiszeműséget sem látok.

Javaslatom ezáltal mai jogunkkal határozott ellentétbe helyezkedik; mert bírói gyakorlatunk ritka következetességgel azt tartja: hogy a telekkönyvi tulajdonos rosszhiszeműségét megállapítja az a körülmény, hogy ő a saját maga szerzte ingatlan tulajdonának már előbb harmadik személyre történt átruházásáról tudomással birt; hogy «a telekkönyvi bejegyzés csupán a jóhiszeműleg szerzett jogokat védi»; és hogy ezért az ilykép «rosszhiszeműleg» kieszközölt tulajdonjogi bekeklezés megtámadható, és a telekkönyvi tulajdonosnak nemcsak tulajdoni keresete nincs az ellen, mint birtokos ellen, akire a volt tulajdonos az ingatlan tulajdonát korábban ruházta át, mint ő reá, hanem ő akár kereset, akár viszonykereset következtében annak tüzésére is kötelezhető, hogy a tulajdonjog a birtokos javára kebeleztessék be.** Sőt a kir. Curia ebben az irányban annak kijelentéseig ment, hogy «nem azon körülmény magában véve, hogy felperes tudomással birt arról, miszerint a kereseti birtokrészletet alperes már előbb megszerezte, teszi a birtokszerzést rosszhiszeművé, hanem indokolja felperes elutasítását főleg az, hogy felperes fogadott fia az előbbi telekkönyvi tulajdonosnak, és így nem tartozván azon harmadik személyekhez, kiket fedez a telekkönyvbe vetett jogszerű bizalom, a fenálló családi viszonynál fogva birtokadó jogelődének cselekményeit épségben tartani köteles»***.

Az ily elvéte előforduló kijelentésekre nem akarok súlyt fektetni, valamint az a közötti megkülönböztetésre sem, hogy az az igény, melyről a telekkönyvi tulajdonosnak a szerzési ügylet megkötésekor tudomása volt, «csak pusztán személyes igény s követelési jog volt-e, amelynek alapján a

* Részlet dr. Imling Konrád jogászegyleti előadásából.

** Curia: 1877. évi 13,681.; 1886. évi 924. és 3109.; 1888. évi 6593. és 7059.; 1889. évi 555., 4857., 9868.; 1893. évi 638. és 10,697.; 1894. évi 395. sz., stb.

*** 1882. évi 4796. sz. Igazán tullaikus elbánás a rosszhiszeműség, a tulajdon, a birtok, a jogviszonyban álló s a harmadik személy, a tulajdon-szerzés, a birtokszerzés, a jogelőd és jogutód fogalmaival!

jogosult még csak követelhetette esetleg a tulajdonjog elismerését és megállapítását, avagy abban meg volt adva a lehetőség és felhatalmazás is a telekkönyvi bejegyzés igénybevételére, vagyis a tulajdonjog teljesen át lett ruházva úgy, hogy éppen csak a telekkönyvi bejegyzés hiányzott.* A megkülönböztetésnek csupán az eljárás, a bizonyítás és a telekkönyvi alaki jog terén van alapja. Az anyagi jog szempontjából teljesen átruházott és nem teljesen átruházott tulajdonjog nincsen, s a szerzési cím, a jogalap mindig egy, akár teljesen és okirattal van igazolva úgy, hogy közvetlenül a tulajdonjog bekebelezését lehet kieszközölni, akár csak előjegyzésnek vagy éppen csak megállapítási határozatnak szolgálhat alapjául.

Ezekre — mondom — sulyt nem fektetek. De azokkal a tételekkel, melyeket az előadottak szerint az általános birói gyakorlat megállapított, mint tényleg fenálló joggal számolni kell.

A kérdés az ausztriai polgári törvénykönyv 440. §-án és a kapcsolatos 430. §-on fordul meg, melyeket többen** csakugyan mai birói gyakorlatunk értelmében magyaráznak, míg mások*** az ellenkezőt vitatják, azt, hogy a későbbi szerzőnek a már előbb szerzett igényéről (de nem tulajdonról) való tudomása a tulajdonjog megtámadására s az előbb szerzett igény érvényesítésére alapul nem szolgál.

Amikor magyar általános polgári törvénykönyv alkotásáról van szó, az ausztriai polgári törvénykönyv szempontjából a magyar birói gyakorlat helyessége mellett és helyessége ellen felhozható érvek alig jöhetnek figyelembe. Döntő csak az lehet, hogy a magyar gyakorlat megegyezik-e a magánjog mellőzhetlen sarkalatos tételeivel? egyezik-e a telekkönyv közhitelének és a jogbiztonságnak igényeivel? gyakorlatilag oly eredményekre vezet-e, amelyek a jogállapot megszilárdítására alkalmasak? és ezért arra való-e, hogy az általános polgári törvénykönyvbe átültessük?

Mind e kérdésekre pedig határozott nemmel felelek.

Ila a törvénykönyv azt az elvet állítja fel, hogy a telekkönyvezett ingatlan tulajdonának megszerzéséhez a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzése szükséges; és ha a telekkönyvi bejegyzések, tehát az ingatlanokon szerzett jogok rangsora azon időrend szerint alakul, amelyben a bejegyzést célzó egyes beadványok a telekkönyvi hatósághoz érkeztek: akkor csak ezzel a két elvvel a legélesebb ellentétben, az elvek megdöntésével lehet megengedni, hogy a törvény értelmében megszerzett tulajdon és a szerzés pusztá jogalapja közötti harcban az utóbbi győzzön; és hogy az, aki a törvénynek a tulajdonszerzésre vonatkozó imperatív rendelkezését semmibe sem vette, a rangsorban mégis eléje kerüljön annak, aki a tulajdon szerzésének valamennyi törvényes előfeltételét teljesítette. A törvényhozásnak színt kell vallania; vagy a telekkönyvi bejegyzésnek és a bejegyzendő jogok a bejegyzések sorrendje szerint alakuló rangsorának elvét kell alkalmaznia és a telekkönyvben nem érvényesülő jogcselekményeket nem szabad figyelembe vennie; vagy figyelembe veszi ezeket, és ekkor a bejegyzési és a prioritási elvről le kell mondania.

A telekkönyvi intézmény ingatag szerkezetté válik, és a telekkönyv közhitelében vetett bizalom megrendül, ha a törvény vagy a birói gyakorlat a telekkönyvi bejegyzés mellett a dologi jogok szerzésének egy másik módját is respektálja s érvényre emelkedését megengedi; ha egyrészt kimondja, hogy a tulajdonjog szerzéséhez telekkönyvi bejegyzés szükséges, másrészt azonban be nem jegyzett tulajdont is elismer, nem csak, hanem ennek elsőbbséget is enged a bejegyzett tulajdonnal szemben.

* Zlinszky-Reiner: Magyar magánjog 6. kiad. 295. l.

** Burckhard, Schuster, Nippel, Fügér v. Rechtsborn, Halmosy, Herczegh.

*** Winiwarter, Stubenrauch, Kirchstätter, Unger, Pratobevera, Hoffmann, Exner, Strohal.

És a közönség a telekkönyvi intézmény jelentőségét sohasem fogja teljesen felfogni; a dologi jogok szerzésénél, átruházásánál, megváltoztatásánál sohasem fog a telekkönyvi bejegyeztetés elmulasztásától eléggé okakodni; és azért sohasem fogunk az ingatlanok tekintetében rendezett jogállapotokra szert tenni: ha a törvény vagy a birói gyakorlat a telekkönyvi intézmény alapelveinek kifejtésénél és alkalmazásánál szigorú következetesség helyett mindig csak elnézéssel és engedékenységgel jár el.

Ez az engedékenység helyén lehetett eleinte, amíg a telekkönyvi intézmény a gyakorlatban kellően még ki nem fejlett, amíg célja és jelentősége a köztudatba át nem ment. De nincs helyén később, és nem lesz helyén a magyar általános polgári törvénykönyv életbeléptekor, amikor majd a telekkönyvek szerkesztése óta valószínűleg már egy fél-századot fogunk — vagy fognak számítani.

De hát a rosszhiszeműség! «A telekkönyvi bejegyzés csak a jóhiszeműleg szerzett jogokat védi.» Pedig nem mondhatni, hogy jóhiszeműleg járt el az, aki valamely ingatlan tulajdonának az ő javára történt telekkönyvi bejegyzésekor, vagy a tulajdon szerzésére célzó szerződés megkötésekor tudta, hogy a volt tulajdonos az ingatlant tulajdonilag korábban már más valakire ruházta át.

Az ily ellenvetés a telekkönyvi jogban figyelembe vehető rosszhiszeműség (mert csak ez, és nem a jóhiszeműség játszik itt szerepet) teljes félreértésen alapszik.

A telekkönyvet mindenki megtekintheti. Ez a telekkönyvi publicitás alapelveinek egyik folyománya. És mert mindenki megtekintheti, azért senki sem érvényesítheti a maga javára azt, hogy a telekkönyv tartalmát nem ismerte.

Ez a szabály ismét egy szükségszerű következménnyel jár. Ha a törvény joghátránnyal fenyegeti azt, aki — noha érdekében lett volna — a telekkönyvet meg nem tekintette: akkor kell, hogy a megtekintés, tehát a telekkönyv tartalmának ismerése, a megtekintés elmulasztásával, a nem-ismeréssel szemben előnnyel járjon.

Ez az előny csakugyan megvan és abból áll, hogy aki ismeri a telekkönyv tartalmát, az ismeri a valóságos anyagi jogállást; mert a vélelem a mellett szól, hogy a bejegyzett jog megilleti azt, akit a telekkönyv jogosultnak feltüntet.

Tehát a telekkönyvi bejegyzéseket mindenki olyanoknak tekintheti, amelyek a valóságos jogállást tüntetik fel; jogcselekményeit a szerint rendezheti be, a telekkönyv közhitelének védelme alatt arra a jogállásra alapíthatja, és ezen az alapon dologi jogokat szerezhet, anélkül, hogy joghátrány érhetné őt abból eredőleg, hogy a telekkönyv még sem felel meg a valóságos jogállásnak, és a bejegyzett jog nem illeti meg azt, akit a telekkönyv jogosultnak tüntet fel. Szóval: annak javára, aki jogügylet által ingatlanon jogot szerez, a telekkönyv tartalmát helyesnek kell tekinteni.

Kivétel ezen szabály alól: ha a szerzőnek a telekkönyv tartalmának helytelenségéről tudomása volt, ha a saját jogának bejegyzése iránti kérvény beadásakor tudta, hogy azt, akinek ellenében ő a telekkönyvi álláshoz képest jogot akar szerezni, a bejegyzett jog nem illeti meg, és ha saját jogát eme jobb tudomásának ellenére szerezte.

És ez azután a rosszhiszeműség, amelyenél fogva a telekkönyvi bejegyzés érvényét harmadik jogszerzővel szemben is meg lehet támadni.

A rosszhiszeműséget egyedül a telekkönyvi állás helytelenségének ismerése alapíthatja meg. Már pedig szó sem lehet a telekkönyv tartalmának helytelenségéről, amikor az ingatlan valakinek tulajdonául van bejegyezve, aki az ingatlant harmadik személyre átruházta, anélkül azonban, hogy a tulajdonjognak eme harmadik személy javára való bejegyzése iránt valamely intézkedés történt volna.

Ez a valaki valójában most is tulajdonos, tulajdonos az anyagi jog értelmében is; a telekkönyv tartalmának hely-

telenségéről tehát nem lehet szó, és e szerint egyáltalában nincs lehetősége a rosszhiszeműségnek, mely a telekkönyvi bejegyzés megtámadhatóságával járna.

A telekkönyvön kívül fekvő, azzal kapcsolatban nem álló ténykörülményekről való tudomásnak nem szabad befolyást engedni a telekkönyvi bejegyzések hatályára. Ha ily befolyást engedünk, akkor aláassuk a telekkönyv közhitelét. «A forgalom biztonsága parancsolóan követeli, hogy a törvény a dologi és kötelmi jogok saját maga felállította fogalmaihoz hű maradjon, és ne engedje magát azoktól eltántorítani az erkölcsiség látszata által.» (Unger.)

Sok esetben még alattomos eljárással sem lehet vádolni azt, aki tudva az előzetes átruházást, a tulajdonjogot a maga javára bejegyeztette. Mert aki az ingatlan reá történt átruházásának dacára a tulajdonjognak részére leendő bejegyzésével nem gondol, arról fel lehet tenni, hogy a tulajdonjogot nem akarja megszerezni.

Ha a pusztá jogczimról való tudomásnak befolyást engedünk a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének megtámadhatóságára, akkor vagy nagyfoku és ki nem menthető következtelésbe esünk, ami a dologi jogok fogalmának összebonyolításával is jár, vagy oly ösvényre lépünk, amely a telekkönyvi intézmény hitelének teljes lerontására vezet.

Kérdem: miért mondjuk csupán a tulajdonjogi bejegyzést megtámadhatónak azon az alapon, hogy az, akinek javára a bejegyzés történt, a tulajdonnak előzetesen másnak javára történt átruházásáról birt tudomással? Miért szorítkozunk a tulajdonjog megtámadhatására, és miért a tulajdonjog átruházására, mint a megtámadás alapjára? Miért nem terjesztjük ki a szabályt az egyik és a másik irányban más dologi jogokra, különösen a jelzálogjogra?

Az indokok, amelyek a telekkönyvi bejegyzés megtámadhatása mellett, és amelyek ellene szólnak, valamenyny dologi jogra vonatkozólag teljesen azonosak.

Judikaturánk szerint megtámadható a vevő telekkönyvileg bejegyzett tulajdonjoga, ha a vételkor tudta, hogy a tulajdonos előbb már másnak adta el az ingatlant, aki azonban tulajdonjogának bejegyeztetését elmulasztotta. Megtámadható pedig azért, mert a második vevő az első vevő kötelmi jogának meghiusítására irányzott szándékkal oly rosszhiszeműen járt el, hogy a telekkönyvi jogvédelemre érdemtelenné tette magát.

Vegyünk most három analog esetet:

1. A vevő a vételkor tudta, hogy a tulajdonos pár nappal előbb kölcsönt vett fel és ennek biztosítására az ingatlant jelzálogul kötötte le. A hitelező azonban késett a jelzálogjog telekkönyvi bejegyzésének kieszközlésével, a vevő megelőzi őt a tulajdonjog bejegyeztetésével, és ez által lehetetlenné teszi a jelzálogjog bejegyzését.

2. A hitelező bekebleztette a jelzálogjogot a saját javára, habár a kölcsönadás alkalmával tudta, hogy az adós pár nappal előbb eladta az ingatlant. Bekebleztette a jelzálogjogot, mivel a vevő a tulajdonjognak haladéktalan telekkönyvi bejegyzése iránt nem intézkedett; és a jelzálogjog bekeblezése által nem tette ugyan lehetetlenné a tulajdonjog bejegyzését, de igenis meghiusította a tehermentes bejegyzést, a mi az eredményben majdnem egy, ha a kölcsönösszeg az ingatlan értékével felér vagy nagyon megközelíti az értéket.

3. Az egyik hitelező bekeblezteti a jelzálogjogot a saját javára, habár a kölcsönadáskor tudta, hogy egy másik hitelező ugyanarra az ingatlanra már ő előtte kölcsönt adott, de jelzálogjogát telekkönyvileg még be nem jegyeztette. Ez által megelőzi a másik hitelezőt a telekkönyvi bejegyzések sorrendjében, és ezen hitelező követelésének az ingatlanból való behajtását, esetleg egészben vagy legalább részben meghiusítja.

Judikaturánk jelenlegi állása mellett nincs semmi elfogad-

ható jogi ok, a mely miatt a bekeblezés hatálytalanítása mind a három esetre ki ne terjesztessék. A birói gyakorlat mindamellett ki nem terjeszti, mert a bíróságok érzik, hogy ily kiterjesztés következtében, a megtámadhatóság ily általánosítása esetén a telekkönyvi intézmény alul teljesen elveszne az alap, az egész intézmény összedőlne s tartalom és cél nélküli szabályok tömkelegévé válnék.

Birói gyakorlatunkban körülbelül az a vélemény jut kifejezésre, hogy a telekkönyvi intézmény a bekeblezés általános megtámadhatóságát (a telekkönyvön kívüli körülmények tudatából konstruált rosszhiszeműség alapján) el nem bírná, de elbirja annak egy részét — és ezzel bizvást meg lehet terhelni.

Ha pedig a megtámadhatóságot általánosítani nem lehet, akkor az a következmény, amelyet a mostani birói gyakorlat a megelőző átruházás tudásához mint ugynevezett rosszhiszeműséghez köt, nem eléggé hathatós szer a csalárd eljárások meggátlására. Ha az, aki a korábbi vevő jogát a tulajdonossal egyetértve ki akarja játszani, tudja, hogy az ennek a vevőnek megelőzésével az ő javára kieszközlendő tulajdonjogi bekeblezés megtámadható: akkor az ingatlanra jelzálogjogot fog bejegyeztetni minél nagyobb összeg erejéig, és a követelés megvételére irányzott végrehajtás útján fogja a korábbi vevő jogának érvényesítését meghiusítani.

Javaslatom egyébiránt korántsem akar arra az álláspontra helyezkedni, hogy a másnak rovására jogos alap nélkül történt vagyonszerzés, más jogának csalárd meghiusítása megtorlást nem érdemel. Csakhogy ezt a megtorlást nem akarom megengedni a törvényes módon szerzett dologi jog hatálytalanításának után, hanem azt akarom, hogy a megtorlás gazdagodási, esetleg pedig kártérítési kereset útján történjék.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A királyi ház valamelyik elhunyt tagja ellen elkövetett sértésekről.

Aki a királyi ház valamelyik tagja ellen sértést követ el: a Btk. 141. §-ának második pontja értelmében egy évig terjedhető fogházzal büntetendő. Holtak ellen elkövetett rágalmozás és becsületsértés a Btk. 273. §-a értelmében — a rágalmozásról és becsületsértésről rendelkező XVII. fejezet szabályai szerint — büntetendő. A holt ellen elkövetett becsületsértés tehát 500 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. (261. §.) A bűnvádi eljárás megindítása azonban csak a meghalt gyermekei, szülői, testvérei vagy házastársa által indítványozható.

Kérdés már most, vajon az, aki a királyi ház valamelyik elhunyt tagja ellen sértést követ el, egyáltalában büntethető-e? Igenlő esetben: a Btk. 141. vagy annak 273. §-a alkalmazható-e ily esetre, avagy ezen cselekmény a jelenleg érvényes Btk. alapján nem büntethető-e?

Az 1880: XXXVII. tcz. 39. §-ának utolsó pontja alapján a budapesti és marosvásárhelyi kir. törvényszékek kivételes illetősége alá tartoznak egyebek között a Btk. II. része II. fejezeteiben foglalt büntettek és vétségek is, tehát a bennünket érdeklő és megbeszélésünk tárgyát képező delictumok. A bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről intézkedő 1897: XXXIV. tcz. 17. §-ának utolsóelőtti pontja értelmében ezen delictumok jövőre a királyi ítélő táblák székhelyén levő összes királyi törvényszékeknek kivételes hatáskörébe fognak tartozni. A jelenlegi jogállapot szerint a marosvásárhelyi kir. törvényszéknek ítélkezését e tárgyban nem ismerem. A budapesti kir. törvényszéknek judikaturájából két eset jutott tudomásomra. Az egyik végig járta az

összes bírói fórumokat, a másik csak a budapesti kir. ítélő tábláig jutott fel. Az említett bűnügyek a következők:

Ifj. W. J. újbányai lakos azon feljelentést tette, hogy 1889 február hó 1-én megjelent K. K. újbányai kereskedő üzletében Cs. A. kereskedősegéd és cigarettát akarván vásárolni, az akkor meghalt Rudolf trónörökösről tiszteletlenül nyilatkozott. A budapesti kir. törvényszék büntető osztálya az 1889. évi május hó 15-én 17,444/1889. B. szám alatt hozott ítéletével a vádlottat a Btk. 141. §-ának második bekezdése alapján két havi fogházra ítélte. Az indokolás egész laconice kifejti, «minthogy a végtárgyalás folyamán hit alatt kihallgatott... tanuk teljesen egybehangzólag vallották, hogy vádlott a feljelentésben foglalt ama szavakat... valóban előttük mondotta, s miután e kifejezés tényleg sértő is, vádlott... vétkesnek volt kimondandó». A budapesti kir. ítélő tábla az 1890. évi január hó 20-án 29,451/1889. B. sz. a. hozott ítéletével helybenhagyta az elsőbíróság ítéletét indokolásánál fogva, és azért, «mert a Btk. 141. §-ának második bekezdésében meghatározott vétség tényálladéka a királyi ház tagjai iránt tartozó tisztelet megsértésében áll, mely tiszteletet vádlott tényleg megsértette, és mely megsértésnek büntethetősége a jelen eset körülményei folytán nem szűnt meg». Ezen ítélet a m. kir. Curianak 1890 december 10-én 5927/90. B. szám alatt hozott ítéletével «indokainál fogva helybenhagyott».

A második esetben a vádlott a 141. §. alapján a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának 1890. évi január 10-én 1894/90. B. szám alatt hozott ítéletével 14 napi fogházra ítéltetett.

Az első esethez felemlitendőnek tartom még, hogy a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának 1889. évi április 16-án 8190/89. B. sz. a. hozott közvetlen tárgyalást rendelő végzésében a megokolás egyebek között a következő érdekes kijelentést is tartalmazza: «... tekintettel arra, hogy a Btk. 141. §-ába ütköző büntetendő cselekmény tényálladékhhoz csakis általános sértő, nem pedig becsületsértő kifejezés szándékos használata feltételeztetik», stb.

A bíróságok kisiklottak a megbeszélésünk tárgyát képező vitás kérdés éle alól és a helyett, hogy a kérdést megoldották volna, kikerülték azt.

Némelyek nézete szerint a királyi ház valamelyik elhunyt tagja ellen elkövetett sértés nem a Btk. 141. §-a, hanem annak 273. §-a szerint bírálandó el. Ezen nézethez csatlakozik Illés Károly is, ki a 273. §. magyarázatánál azt mondja «A Btk. Magyarázata» című művében, hogy «a «holtak» itt minden további korlátozás nélkül említettven: ebből kifolyólag az elhalt uralkodó vagy az uralkodó ház tagjainak emléke ellen elkövetett rágalmozás és becsületsértés is, noha az ily cselekmény különben a 140. és 141. §-ok alá tartoznék, a jelen fejezet (t. i. a rágalmozás és becsületsértés fejezete) szerint ítéendő meg». (L. id. m. II. köt. 358. l. 2. kiadás.)

Ausztriában az absolut kormány igen kurtán bánt el ezen kérdéssel. Az osztrák igazságügyminiszter 1854. évi június 10-én 5887. szám alatt hozott rendeletében ugyanis kimondta, hogy az osztrák Btk. 64. §-a «Beleidigungen der Mitglieder des kaiserlichen Hauses» a császári ház elhunyt tagjainak sértése esetében is alkalmazandó.

A német Btk. 97. §-a szerint: «Wer ein Mitglied des landesherrlichen Hauses, seines Staats oder den Regenten seines Staats oder während seines Aufenthalts in einem Bundesstaate ein Mitglied des landesherrlichen Hauses dieses Staats oder den Regenten dieses Staats beleidigt, wird mit Gefängnis von einem Monat bis zu drei Jahren oder mit Festungshaft von gleicher Dauer bestraft». A 189. §. szerint: «Wer das Andenken eines Verstorbenen dadurch beschimpft, dass er wider besseres Wissen eine unwahre Thatsache behauptet oder verbreitet, welche denselben bei seinen Lebzeiten verächtlich zu machen oder in der öffentlichen

Meinung herabzuwürdigen geeignet gewesen wäre, wird mit Gefängnis bis zu sechs Monaten bestraft. Sind mildernde Umstände vorhanden, so kann auf Geldstrafe bis zu neunhundert Mark erkannt werden. Die Verfolgung tritt nur auf Antrag der Eltern, der Kinder oder des Ehegatten des Verstorbenen ein».

A német Btk. 97. §-ának szövegezéséből kétségtelenül kitűnik, hogy a II. fejezetben körülírt büntetendő cselekmények «Beleidigung des Landesherrn» csakis az élő uralkodó, valamint az uralkodó ház élő tagjai ellen követhetők el. Gondoljunk csak a §. azon kitételére «während seines Aufenthalts». A törvény eme hiányán azonban a gyakorlat úgy segít magán, hogy mivel az uralkodó ház valamely elhunyt tagja ellen elkövetett sértés esetében a cselekményt nem lehet a 97. §. szerint megítélni, tehát szükségből a 189. §-hoz folyamodnak, mely a holtak ellen elkövetett «Beleidigung»-ról intézkedik. Csakhogy ez sem igen segít, mert a 189. §. alkalmazhatóságának feltétele abban áll, hogy a tettes «eine unwahre Thatsache behauptet oder verbreitet», e szerint tehát ama számtalan meggyalázó, sértő és tiszteletlenséget tanúsító nyilatkozatok, amelyek nem tartalmaznak valamely tényt (Thatsache), épenséggel nem büntethetők.

Olshausen is kénytelen bevallani, hogy «das verstorbene Staatsoberhaupt kann nicht Gegenstand eines Vergehens aus § 95 * sein; bei Beschimpfung seines Andenkens kann § 189 Anwendung finden, ohne dass jedoch der Gesichtspunkt der Majestätsbeleidigung dabei geltend zu machen ist.» (Lásd Kommentár 3. kiad. I. köt. 446. l. 1.)

Végül Liszt is azt mondja, hogy «Verletzung der Familienehre durch Beleidigung verstorbener Herrscher ist nur nach StGB. §. 189 strafbar. Ob sich die Beleidigung auf Regierungshandlungen des Herrschers oder auf Handlungen seines Privatlebens bezieht, ist gleichgültig.» (L. Strafrecht 4. kiad. 566. l.)

A római jog azon megállapítását, hogy «semper enim heredis interest defuncti existimationem reparare», minden művelt nemzet magáévá tette oly módon, hogy a holtak ellen elkövetett becsületsértéseket is a Btk.-ek büntetendő cselekményeknek nyilvánították. Ezen szempont, de még a jogérzet sugallata is vezérelhetette bíróságainkat, midőn ezek a fentebb említett két bűnügyben a vádlottakat elítélték. Én helytelennek tartom azonban ezen ítéleteket. Mert a Btk. 141. §-a csakis a királyi ház élő tagjait oltalmazza a tettleges bántalmazások, továbbá a verbális vagy jelképies injuriák ellen. A holt a történeté. Ha a királyi ház elhunyt tagjai ellen elkövetett sértéseknél is a 141. §. alkalmaztatnának, akkor nem tudom elképzelni, hogy hány évszázadig mennek vissza ezen álláspont védői a büntetőjogi sanctio nyújtása terén. Ez esetben a logika és a következetesség szempontjából meg kell engedniök, hogy a 141. §. egész a királyi ház megalapítójáig visszamenőleg alkalmaztathassék. Ez esetben azonban bajos elképzelni, hogy hol végződik a sértés hatása és hol kezdődik majd a történész jogos ítéletének birodalma. Ugyanazért minden bővebb és hosszú további fejtegetés mellőzésével egyszerűen hivatkozom e tekintetben Lisztre, ki azt tanítja: «Träger des Rechtsgutes der Ehre kann nur der lebende Mensch sein. Der Verstorbene ist nicht mehr Rechtssubjekt». (Id. m. 353. l. A Miniszteri Indokolásból is kitűnik egyébiránt, hogy a Btk. II. részének II. fejezetében meghatározott büntetendő cselekményekben a király és háza tagjainak személye, sérthetlenségének megtámadása képezi a büntett alapeszméjét.

Ez okból helytelen azon judikatura, mely azon §-t, mely a királyi ház élő tagjai ellen elkövetett sértések megtorlá-

* § 95.: «Wer den Kaiser stb. beleidigt, wird mit Gefängnis nicht unter zwei Monaten oder mit Festungshaft von zwei Monaten bis zu fünf Jahren bestraft.»

sáról intézkedik, alkalmazza ezen ház elhunyt tagjai ellen elkövetett sértéseknél is.

Ily esetek számára azonban a 273. §. sem alkalmazható. Mert ezen §. a holtak ellen elkövetett becsületsértésről szól. A sértés azonban nem azonos fogalom a becsületsértéssel Fayer: II. k. 16. l., és így számos sértő, de nem becsületsértő cselekményt nem lehetne megtorolni. De nem alkalmazható a 273. §. azért sem, mert ezen felfogás szerint pl. a király, az ítélkezés kutforrása, egyszerű féllé, sértett féllé degradáltatnék, aki a 3 havi határidőhöz lenne kötve indítványának előterjesztésénél. Ezen felfogás ellenkezik a királynak a magyar közjog szerinti állásával. Azért sem alkalmazható a 273. §. ily esetekben, mert ezen felfogás mellett az elhunytnak becsülete sokkal gyengébb oltalomban részesülne, mint az élőé. A 273. §. alkalmazásának esetében a bíró a holt ellen elkövetett becsületsértést csak 500 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntethetné, holott ugyanaz élő ellen elkövetve egy évig terjedhető fogházzal büntetné. Az eddigiekből is meggyőződhetett az olvasó, hogy ez időszert a törvény erőszakos alkalmazása nélkül a királyi ház elhunyt tagja ellen elkövetett sértést Magyarországon büntetni nem lehet. E téren hézag van a Btk.-ben, melynek kitöltéséről az erre hivatottak bizonyára gondoskodni fognak.

△

Ki viseli a veszélyt?

Nem fogok az egyes jogviszonyokra, jogügyletekre nézve e kérdés taglalásába bocsátkozni, egész általánosságban fogom kifejteni, mikor mondhatjuk, hogy *A.*, *B.* vagy *X.* «viseli a veszélyt»?

Ezen kérdésre: ki viseli a veszélyt, a rendszerinti felelet az: «casus nocet domino». A veszélyt tehát a tulajdonos viselné. Ezen tételt azután megtámadják: «Hamis az teljesen», mert hisz ki mondhatja előre, ki viseli a kárt? Pl. a villám elhamvasztja a házat, mely tul van terhelve, vagy mely *A.*-nak egyedüli vagyontárgya; nem-e *A.*-nak sok hitelezője, a hitelezőnek hitelezője esetleg viseli a kárt. Gondolkodásom körébe vonom még a következő situációt: A római jog szerint, jogunk szerint is (I. keresk. törv. 344. §., osztr. polg. törvénykönyv (?) 429. §. és Nagy F. keresk. j. 3. kiad. II. köt. 148. §. 10. jegyz.) előfordulhat, hogy a vevő viseli a megvett dolog veszélyét és még sem ő a tulajdonosa. Ha már most a dolog *A.* ex casu (szerintem minden esemény, mely absolute: «sine dolo et culpa») vagy *B.* egy az obligatióon kívül álló személy (mondjuk *X.*-nek) dolusa, culpája következtében megsemmisül, azt mondjuk a vevő érzi a kárt, holott lehetséges, hogy az eladó a vevőtől nem hajthatja be a vételárösszeget: az eladónak se áruja, se vételára! Ha pedig az áru a *B.* a. esemény áldozata, ugyan-csak azt állítjuk: a vevő viseli a veszélyt, a vételárt fizetni tartozik, pedig megtörténhetik, hogy a dolosus *X.*-től lehet a kárösszeget behajtani. (Mellékesen megjegyzem, a konstrukció többféle lehet: a vevő csak az *X.* elleni kártérítési kereset cedálása ellenében tartozik vételárt fizetni; cessio ex lege, cessio necessaria, stb.)

A casus nocet domino elve tartalmaz egy csöpp igazságot. Ami az embernek a situációból úgy prima vista feltűnik, van benne kifejezve. Külsőség. Világos, hogy a legtöbb tárgy valamely jogkörbe tartozik, tulajdonban áll és hogy nem lehet közömbös a tulajdonosra nézve, hogy jogának tárgya megsemmisül vagy silányabbá válik. Tisztán külsőségek után indulnak azonban azok is, kik a «casus nocet domino»-t azon alapon igyekeznek lefegyverezni, hogy sohasem lehet tudni, cui nocet in ultima linea. Szerintem az viseli a veszélyt, kire *ex lege*, nem mondom *ex casu*, hanem a veszély fogalma alá eső események bármelyikéből (*A.* vagy *B.*) obligatio háramlik a kár jóvátételére. Még

csak két megjegyzést. A dologi jogoknál is lehet szó «veszélyről», sőt a kérdés, ki viseli a veszélyt, itt is releváns lehet. Pl. az örült gyújt fel egy házat; osztr. polg. törvénykönyv 1310. §-a, a modern jogi felfogás általában az örültre hárítja a kárt. Ezen casus-nál már ember (az örült) szerepet játszik, megvan a lehetőség, hogy a jog azt obligatióval terhelheti. Bár ugyanezen ratio alapján a falu lakóira lehetne repartírozni a villám gyújtása által az egyik lakónak okozott kárt. És a repartitio lesz is a jövő elve a «veszély» terén. A másik megjegyzésem ime ez: azt állítják, a vevő azért viseli a veszélyt, — a római jogban perfecta emtione, nálunk más időponttól, — mert ex contractu a vételár megfizetésére kötelezve marad, habár az áru megsemmisült. Ez helytelen. Hivatkozom csak a keresk. törv. 335. §-ára (v. ö. még 345. §-ának 2. bekezdését is.). Az eladó itt sem nem teljesített, sem nem kész a teljesítésre («kész» azon helyzetben lenni); e feltételeit a 395. §-nak sohasem teljesítheti: a vevő tehát sohasem kötelezhető — ex contractu. Ha a vevő köteles, köteles *ex lege*!

Dr. R. S.

A büntető-törvénykönyv módosítása

tárgyában összehívott szaktanácskozmány f. évi október hó 28-án és 31-én Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklése alatt tartott ülésein tárgyalta a fiatakoru egyének beszámítási képességére, valamint megbüntetésére, az ellenük megállapított szabadságvesztésbüntetés végrehajtására s a javító-intézeti ügy reformjára vonatkozó alábbi kérdéseket. (Btk. 84—87. §§.)

1. Nem kellene-e a Btk. 84. §-ának e szavait: «ha cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem birt» akként megváltoztatni, hogy ne csak az értelmi fejletlenség, hanem az erkölcsi érzék hiánya is alapul szolgálhasson e §. alkalmazásának?

2. Szükséges-e a 85. §. kiegészítésül a bűnhalmazat büntetésére vonatkozó külön rendelkezést felvenni? (85. §. 2. bek.)

3. Indokolt és szükséges-e a 12—16 éves korhatárt 14—18. évre felemelni, vagy az életkoruk 16. évét meghaladott, de 18. évüket még be nem töltött egyénekre nézve, a 85. §-ban meghatározott büntetések mintájára, aránylag súlyosabb, a törvény rendes büntetéseinél azonban enyhébb büntetéseket megállapítani? (85. a) §.)

4. Amennyiben ily közbeneső büntetési fokozat felállítatnék: helyes-e ezekkel szemben a bűnhalmazat büntetésére vonatkozó 97., 98. és 99. §-okat megszorítás nélkül alkalmazni? (85. a) §. 2. bek.)

5. Behozassék-e a fiatakoru bűntevők büntetésül a birói megdorgálás, s ha igen: minő esetekben és minő feltételek alatt? (86. §. 1. bek.)

6. Kimondassék-e, hogy a birói megdorgálás a visszaesésnél figyelembe nem vehető?

7. Kivánatos-e, hogy ne csak a fogházra (Btk. 42. §.), hanem a börtönre ítélt fiatakoru bűntevő is javító-intézetbe helyezhető legyen?

8. Fentartandó-e a Btk. ama rendelkezése, hogy a 20-ik évüket tul nem haladott egyének, tehát esetleg 19-ik évüket meghaladottak is, «magánelzárás helyett» javító-intézetbe szállíttassanak (42. §. 2. bek.), avagy helyesebb-e a javító-intézetben való elhelyezést kisebb korhatárhoz, pl. a be-töltött 16. vagy 18. évhez kötni, s a magánelzárástól teljesen függetleníteni?

9. Oly esetben, midőn a fiatal büntettes kényszernevelése szükséges: meg kell-e adni a birónak azt a jogot, hogy a 85. és a 85. a) §-okban meghatározott büntetések helyett, tekintet nélkül ezek nemére és tartamára, javító-intézetben való elhelyezésre ítélhesse az illetőt? (86. §. 2. bek.)

10. Amennyiben ez kívánatos: a következő két rendszer közül melyik alkalmaztassék:

a) a határozatlan büntetések rendszerének megfelelő oly rendelkezés-e, a mely megengedi a bírónak, hogy az időtartam meghatározása nélkül, csupán javító-intézetben való elhelyezésre ítélje vádlottat, ahol az bizonyos életkoráig a felügyelő hatóság által visszatartható? (1892. évi novella 42. §. 2. bek.) avagy

b) a viszonylag határozott büntetések rendszerének megfelelő oly rendelkezés-e, hogy a bíró bizonyos maximum és minimum határai között maga állapítsa meg a javító-intézetben töltendő időt? (tervezet 86. §. 2. bek.)

11. Bármelyik megoldás fogadtassék el: minő korhatárig tartható az ekként elítelt kiskoru a javító-intézetben?

12. Amennyiben a 10. kérdésben b) alatt jelzett megoldás fogadtatnék el: feljogosíttassék-e az igazságügyminiszter, hogy az ekként elítelt kiskorut, büntetése bizonyos hányadrészára kitöltése után, feltételesen szabadon bocsássa? (86. §. 3. bek.)

13. Mi történjék abban az esetben, ha az igazságügyminiszter a feltételes szabadságot visszavonta? (86. §. 4. bek.)

14. Nem volna-e célszerűbb a feltételes szabadonbocsátás helyett azt a jogot megadni az igazságügyminiszternek, hogy az elíteltet minden korlátozás nélkül akkor bocsássa szabadon, mikor javulásának biztos jeleit adta? (vagyilagosan javasolt 86. §. 3. bek.)

15. Amennyiben a bíróságnak megadatik a 86. §. 2. bek. szerint javasolt jog: van-e szükség e mellett a Btk. 42. §-ából átvett ama további rendelkezésre, hogy az igazságügyminiszter akkor is elrendelhesse a javító-intézetbe való szállítást, ha ezt a bíróság nem tette, de a javítás érdekében célszerűnek mutatkozik? (86. §. 5. bek.)

16. Mi történjék azzal, a ki büntetésének tartama alatt a javító-intézetből megszökött? (86. §. 6. bek.)

17. Mennyiben rendelje el a törvény, hogy a 85. és 85. a) §-ok alapján kiszabott büntetések magánelzárásban töltendők ki? (86. a) §. 1. és 2. bek.)

18. Miként hajtassék végre a kiskoruak ellen megállapított szabadságvesztésbüntetés, ha azt nem magánelzárásban hajtják végre? (86. a) §. 3. bek.)

19. Kíváncos-e, hogy a kiskoruak ellen kiszabott börtönbüntetés külön e célra felállított helyiségekben hajtassék végre? (86. a) §. 4. bek.)

20. Félreértések eloszlátása végett célszerű-e kimondani a törvényben, hogy a huszadik évét túl nem haladott büntetett, halál és életfogytig tartó fegyházbüntetés helyett 10—15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő? (87. §.)

Különfélék.

— A Btk. módosítása tárgyában tartott értekezletekről a napilapok és a szaklapok útján közzétételnek azon kérdőpontok, amelyek az igazságügyminiszteriumban ülésező tanácskozmány elé terjesztetnek. Arról azonban, hogy minő határozatok hozatnak ezen kérdések folytán, minő nézetek és ellenvetések merülnek fel, minő álláspontra helyezkednek az értekezlet tagjai: mi sem hallatszik. Mi ez utóbbit sokkal fontosabbnak és szükségesebbnek tartjuk, mint a kérdőpontok közzétételét. Ha a közvélemény érdeklődését felkeltik a communiqué útján, akkor óhajtanók azt is megtudni, hogy minő sorsban részesülnek a feltett kérdések illetékes helyen. A büntetőjogi reformkérdések iránt élénken érdeklődő jogász-közönség az értekezleti *határozatok közzétételét* várja feszült figyelemmel.

— Egy külföldi bíróság az ott folyamatban levő per fonalán megkereste egyik budapesti járásbírókat, hallgatná ki Zsögöd Benő egyetemi tanárt mint szakértőt az alábbi kérdésekben. A kérdések és az azokra adott válaszok a következők:

1. vajon az általános osztrák polgári törvénykönyv

Magyarországban mint segéd jogforrás használtatik-e, 2. vajon kiskoru magyar honos, ki a 20. évet meghaladta, azon tárgyak és pénzüsszegek tekintetében, melyek szabad rendelkezésére bocsájtattak, jogkötelezetten lekötheti-e magát? Ezen pontnál a szakértő ur felkérendő lenne, hogy a törvény azon részeit, melyekre nézetét alapítja, pontosan idézni sziveskedjék?

A bíróság előtt fekvő jogeset a következő: Az alperesnő, ki 1873 november 11-én született és kinek az anya részéről havonként 30—300 ft bocsájtatik rendelkezésére, mi bizonyítás alá fog kerülni, 1896-ban a felperest végrendelet szerkesztésével bizta meg és megígérte neki, hogy az esedékes költségeket meg fogja fizetni. A felperes munkadíjban 120 ftot igényel és ezen összeg képezi a per tárgyát.

A nevezetten áll kimutatni, hogy az alperesnő a fenforgó körülmények között a magyar törvények értelmében jogkötelezetten leköthette magát.

Szakértői nyilatkozat:

Ad 1. Az osztrák ált. polg. törvénykönyvre mint jogforrásra Magyarországnak azon részében, melyre az Ország-bírói Értekezlet határozmányainak a hatálya kiterjed, egyáltalán nem lehet hivatkozni, kivéven azon a telekkönyvi intézménnyel összefüggő intézkedéseket, amelyek az Ország-bírói Értekezlet által ideiglenes érvényökben meghagyattak. Igaz azonban, hogy a magyar bírói gyakorlat azon jogintézmények körében, amelyeknek alapgondolata az osztrák polg. törvénykönyvtől nem épen eltérő, jogunk hézagainak betöltésében első sorban az osztrák polg. törvénykönyvet szokta az idegen codexek közül consultálni.

Ad 2. Nincs tudomásom hazai törvényről, mely ezen kérdésben különösen intézkednék. Azt, hogy az ilyen hajadon az említett dolgok vagy összegek terhére (azokból végrehajtásilag kielégíthetőleg, cum viribus; illetőleg: azoknak felszámítandó mennyiségén belől a kiskoru bármely vagyonából) kielégíthetőleg, pro viribus korlátlanul kötelezettséget vállalhatna: jogunkban gyökerező tételül nem merném állítani. — Vonatkozással az esetre, nézetem az, hogy miután a törvény a 12. életévét meghaladott kiskorúnak a végrendeletet szabad tetszésére bizza, s ezzel őt törvényes képviselőjétől teljesen független, szabad elhatározásu egyénnek ösmeri el nemcsak a tekintetben, hogy miképen végrendelezze, hanem a tekintetben is, vajon egyáltalán végrendelezze-e, a végrendelet készítése pedig költséggel jár, ennél fogva a kiskoru az általa tényleg igénybevett végrendelet-szerkesztési szolgálatok költsége iránt egész vagyonával épenugy felelős, mint az elfogyasztott élelmi cikkek ára iránt (ex lege); értve e szolgálatoknak nem kikötött, hanem megbecsülés szerinti díját.

— A katolikus egyeteméről könyvet irt dr. Mihályfy Ákos a ciszterci tanárképző tanára és ismerteti benne a katolikus főiskolák szervezetét. Ezek: a löweni egyetem Belgiumban, a franczia kath. főiskolák, a freiburgi katolikus egyetem Schweizban, és végül a washingtoni katolikus egyetem.

— Az állatokat védő törvényeket gyűjtötte össze egy kis füzetben K. Nagy Sándor pestvidéki kir. törvényszéki bíró. Első sorban az állatvédőknek van hivatva szolgálni a munka, de a jogász is hasznát veheti alkalomadtán, mivel összegyűjtve találja benne az egész törvénybeli és rendeleti anyagot, mely az állatok egészségügyére és védelmére kiadatott. A füzetet az állatvédő egyesület támogatásával Grimm Gusztáv adta ki.

— Válasz a tényleges birtoklás és elbirtoklásra. Harmath Jenő albiró ur cikkére a következő sorokat vettük:

Nem lehet semmit sem csudálkozni, hogyha a telekkönyvi bíró nagyon sok esetben megakad, miután több 200-nál azon törvények és rendeletek száma, amelyet egy telekkönyvi bírónak kitűnően kell tudni, különben nehézkessé lesz a működése; az igen tisztelt kollega ur azon akadt fönt, hogy abban az esetben, ha az eredeti fölvétel alkalmával történt a hiba, a tényleges birtokos tulajdonjogát csak azon esetben képes magára bejegyeztetni, hogy ha a telekkönyvi tulajdonos igazolt örökösei ebbe beleegyeznek, és így új törvényt

kellene alkotni, hogy ily esetben is az eljárás olcsón és hamar keresztülvitethető legyen; holott nézetem szerint erre törvényt alkotni felesleges, miután a telekkönyvi rendtartás 25. §-ában foglalt intézkedés teljesen megfelel a célnak, mivel a gyakorlatból tudom, hogy nagyon olcsó és hamar bevégezhető; mert: ehhez nem kíváztatik más, mint kérvény és amennyiben, egyezség nem jönne létre, a folyamodó perre utasítandó, s a telekkönyvi hatóság rendszerint az első tárgyaláson tisztába hozhatja az ügyét és ezzel a nem sokba kerülő eljárás befejeztetett.

Diénes István
kir. aljbíró.

— **A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő bizottsága** folyó év november 4-én Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklésével tartott ülésében azt a két kérdést tárgyalta:

1. Ingatlanok tulajdonának szerződés után való átruházásánál felállíttassék-e a közjegyzői vagy az okirati kényszer?
2. Megengedtessek-e a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonos ellenében az elbirtoklás?

Elnöklő igazságügyminiszter a tanácskozás megkezdése előtt utalt az első kérdésnek messze menő gyakorlati horderejére, és az azzal kapcsolatos rendkívül fontos szempontokra és érdekekre, melyeknek a kérdés megoldásánál szükségyszerűen latba kell esniök, és melyek szükségessé teszik, hogy a bizottság ezzel a kérdéssel a lehető legbehatóbban, minden részletre kiterjedő gondnal foglalkozzék. Az ezzel a kérdéssel kapcsolatos érdekek egyik legfontosabbika a telekkönyvek rendezettségének érdeke abban az értelemben, hogy a telekkönyv által feltüntetett jogállás a tényleges viszonyoknak megfelelően, az összhang telekkönyv és ténylegeség között meg legyen. Rámutatott azokra a nagy áldozatokra, melyekkel a telekkönyvi intézmény létesítése, annak az idők folyamán beállott változások folytán szükségessé vált rekonstrukciója (betétszerkesztés) járt és jár ma is; valamint arra a tapasztalati tényre, hogy eddig még nem sikerült teljesen telekkönyveink rendezettségét biztosítani, úgy hogy azok az ingatlanokra vonatkozó jogváltozásoknak biztos alapját képezzék. Oka ennek pedig az, hogy népünk az esetek tulnyomó többségében elmulasztja az ingatlanok tekintetében célbavett tulajdonátruházásnak telekkönyvi bekebelezését kieszközölni; minek következménye az, hogy az ingatlan gyakran már harmadik, negyedik kézen van, holott a telekkönyv még mindig az első telekkönyvön kívüli átruházót tünteti fel tulajdonosnak.

Ujabban az örökösödési eljárás körében nevezetes lépés történt a szóban forgó baj megszüntetésére, de nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a tényleg bekövetkezett jogváltozások igen sok esetben azért nem jutnak be a telekkönyvbe, mert az ingatlan tulajdonának átruházására irányuló ügyletet szóbeli szerződéssel is lehet megkötöni, és mert a telekkönyvi bejegyzéshez okirat szükséges, a felek pedig részint közönyből részint az okirat készítésével járó költség kimeléséből elmulasztják a létrejött ügylet írásba foglalását és a telekkönyvi bejegyzés kieszközölését.

Másik szempont a jogbiztonság érdeke, melyet a telekkönyvi bejegyzések kieszközölésének elmulasztása nagy mértékben veszélyeztet.

Végre nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény, hogy e téren a formszabadság elve számos és kétes kimenetelű perre ad okot.

Nagyon is megfontolandó azért, nem volna-e célszerű már az ingatlanok tulajdonának átruházását célzó kötelmi ügylet érvényét az okirati, esetleg közokirati formához kötni; amivel kapcsolatban arról is lehetne gondoskodni, hogy az, aki a közokiratot felvette, közvetlenül intézkedjék az iránt, hogy a telekkönyvi bejegyzés megtörténjék.

A kérdés felett megindult tanácskozás során méltatva lettek a közjegyzők országos egyletének, valamint a pécsi kir. közjegyzői kamarának Blum Béla kir. közjegyző által készített emlékiratai. A részletes és beható eszmecserének az volt a sulypontja, vajon az okirati, illetve közokirati forma az ingatlan tulajdonának átruházását célzó kötelmi szerződés érvényességi kellékét, vagy csupán a telekkönyvi bejegyzés előfeltételét képezze-e?

A kérdés a bizottság teljesülésében is fog közelebb tárgyalatni.

A mi a második kérdést illeti, vajon megengedtessek-e a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonos ellenében az elbirtoklást? a bizottság előadó és a jelenlegi jog álláspontjával egyezően megállapodott abban, hogy az elbirtoklásnak a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonos ellenében is helyt kell adni.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** Horváth Boldizsár elhalálózása alkalmából a következő részvét-
iratot intézte az elhunynak fiához, Horváth Jenő kir. táblai tanácselnökhöz:

Méltóságos Úr! Horváth Boldizsár, a magyar jogászság büszkesége elköltözött az élők sorából. Nagyméltóságod bánata, ki az elhunytban a jó apát vesztette el; e bánat azonban a miénk is, mert az elhunyt nagy férfiú tagja volt egykoron karunknak, e kar kebelében kezdte meg közpályáját s majd midőn az ország igazságügyi kormányának éléről eltávozott, habár rövid időre is, ismét visszatért az ügyvédi karba, melynek 1875 márczius 1-től 1875 augusztus 21-ig kamaránk-nak bejegyzett tagja volt. Megmutatta e tényével, hogy a miniszteri széket minden előítélet nélkül fel lehet cserélni az ügyvédi tollal és szószékkel. Emelkedett szelleme azt a szabad pályát látta az ügyvédi hivatásban, mely méltó arra, hogy a legkiválóbb szellemek, a közpályán legmagasabb polcot elértek férfiak foglaljanak helyet kebelében. Megmutatta ezen tényével, hogy mily magasra helyezte az ügyvédi hivatást, amelyen oly ideálismussal működött, amelynek fejlesztése eszményi törekvéseinek egyik legfőbb célját képezte.

A budapesti ügyvédi kamara első sorban a nagy ügyvédet gyászolja Horváth Boldizsárban.

De az elhunyt férfiúban az új korszak egyik legnagyobb jogását vesztette el. Ő rakta le Magyarország modern igazságszolgáltatásának alapköveit. S tette ezt bátran, szembe nézve az előítéletekkel, azokat leküzdve. Nagy és nehéz munkát végzett, melyben legfőbb fegyvere az ideálokért való nemes lelkesedése volt. Nemzetét örök hálára kötelezte.

Nagy az ügyvédi kar hálája, mert az igazságügyi szabad-
elvű intézmények megalkotásánál új tért nyitott a magyar ügyvédség fejlődésének. Mi az ő hagyományait gondosan fogjuk őrizni, tántoríthatatlanul ragaszkodunk az ő szabad-
elvű eszméihez. Emléke itt fog élni köztünk és törekvésünk, hogy az az utódoknál is tovább éljen. Az ügyvédi kar mindenkor büszkeséggel fog hivatkozni Horváth Boldizsárra, a nagy ügyvédre, a nagy jogászra és államférfiúra.

Fogadjá Méltóságod őszinté igaz részvétünk nyilvánítását a nagy veszteség felett, amelyben Méltóságodnak osztályos társai vagyunk.

— **A kolozsvár városi járásbiróság**hoz letéti ügyben kérvényt intéztem f. év május 23-án. Az elintéztet meg-
sürgtettem bélyeges kérvénnyel f. év szeptember 10-én. Eddig egyik kérvényem elintéztetését sem vettem kézhez.
(*Ügyvédi körökből.*)

Nemzetközi Szemle.

— **Oszták cheque-törvény.** Az oszták igazságügy-
miniszteriumban teljesen új indoklás készül az 1896. év óta harmadszor benyújtott cheque-törvény javaslatához. A javaslat maga is módosításokon megy keresztül.

— **Az ügyészi megbizottak administratív teendői-**
ről füzetet adott ki Götze államügyész. (Die Bureauverwaltung der Amtsanwälte). Nálunk is gyakorlativá lesz az új bünvádi eljárás behozatalával: a midőn az ügyészi megbizottak intéz-
ménye a járásbiróságoknál életbe lép.

— **A schweizi jogállapot** összefoglalt anyagát nyújtja a *Schweizerisches Rechtsbuch* című gyűjteményes munka, melyet legújabbán dr. Wolf adott ki két kötetben. Benne vannak a gyakorlati jelentőségű törvények, rendeletek és szövetségtanácsi határozatok. A munka a szövetségtanács megbízásából készült.

— **Határidő-naptár.** A «Franklin-Társulat» kiadásában megjelent az 1899. évre szóló «Határidő-Naptár» ügyvédek, bírák, jegyzők, tisztviselők számára.

Helyreigazítás. Lapunk múlt számában a «Tényleges birtoklás és elbirtoklás» című cikkben a 313. oldal második hasábján a tizedik bekezdés utolsó sorában «eredetileg öröklésről» helyett «esetleg öröklés» olvasandó.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 12-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Baumgarten Izidor ily című előadása: A felebbvitelről a ténykérdésben.

A Magyar Jogászegylet azon helybeli tagjai, akik a meghívókat netalán nem kapják rendesen, szíveskedjenek reklamálni a Franklin-Társulatnál.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A szeretetház. Szóts Andrásról, a fővárosi Szeretetház igazgatójától. — Országgyűlési tagok tanzási kötelezettsége. V. S. — Felelvtel ténykérdésben. Dr. Baumgarten Izidor igazságügyminiszteri osztálytanácsostól. — Törvénykezési Szemle: «A superficies» a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. Dr. Angyal Lajostól. — A büntető-törvénykönyv módosítása. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A szeretetház.

Erkölcslleg elzüllésnek indult csavargó gyermekek, tolvajcsemeték, fiatal gonosztevők megmentése és rendszeres nevelés által leendő megnyerése, nemzeti erőnk gyarapítására, élénk óhaját képezi társadalmunk jobbainak napjainkban is.

E célnak szolgálatában áll a szeretetház.

Hazánkban először a 40-es években állították fel a zeleméri és nyitrai intézeteket, ezeket azonban a 48-iki viharok csakhamar elsodorták.

Néhai Molnár Aladár dicsőségéhez fűződik a ma is nemes feladatot teljesítő balatonfüredi szeretetház.

Az ő önzetlen, nemes lelke fel tudta fogni a főváros utczáin csavargó, koldusgyermekek szánalmat gerjesztő helyzetét s addig töprengett azok kinos nyomorának enyhítésén, míg Schweizban tett fáradságos tanulmányozás után, nemes szívéhez ölelvén a szerencsétlen kisdedeket, saját kis házikójában 1870. évben Balaton-Füreden megnyitotta a szeretetházat.

Az ő anyagi ereje azonban nem volt elégséges ahhoz, hogy ilyen intézetet fentarthasson; a nemzethez fordult segítségért. Kiáltó szava, hogy: állítsunk szeretetházat, a fogékony magyar nemzet lelkiületében visszhangra talált. Az adományok lehetővé tették, hogy ez intézet alapvetője legyen hazánk s áldozatkész nemzetünk intentióinak az elhagyatott gyermekek megmentése és felnevelése körüli nemes törekvésében.

Akkori közoktatásügyünk lánglelkű minisztere, a nagy Eötvös, ez annyira fontos nemzeti ügyben is, az első volt az adakozók között. Az ország első szeretetháza az ideiglenes, szerény kis hajlékból csakhamar, alig pár hó alatt, saját kényelmes és tágas mai helyiségébe költözhetett át.

Boldog emlékü miniszterünk nemes példája magával ragadta a nemzet áldozatkésztségét, mely megértette, felfogta kulturvezetőinek szándékát: Mentsük meg embertársainkat önmagunknak, s a magyar nemzetnek.

Ez a lelkesülés a nemzet lelki tulajdonságainál szokásos hévvel jutott el a szalmaöldes kunyhókba is. A füredi szeretetház nem annyira a nagyobb adományok, mint inkább a sokoldalú, számos forrásnak természetszerű összefolyásából nőtt ki.

A magyar néptanítók itt is tiszteletreméltó módon követték nagy mesterüket. Szerény fizetésükből soknak jutott a szeretetházra.

A nemzet áldozatkészségébe helyezett bizalom nem tévesztette el útját. Várakozásukat, ha nem is csodás, de elég fényes siker koronázta arra, hogy vezérembereink már is több szeretetház létesítéséről gondolkozzanak.

Jól tudták ők, hogy a legnemesebb emberi intézmény

is csak az esetben felelhet meg a hozzá kötött várakozásnak, ha annak munkálása ahhoz értő, arra alkalmas emberek gondjaira van bízva.

Ezért hozta Molnár Aladár magával Wéber Edét Schweizból. Ott ő különös és kedvencz tanulmány tárgyává tette a szeretetházakat. A schlireni szeretetház derék igazgatója, Tsudi Péter, a legnagyobb elragadtatással beszélt nekünk 1883-ban Brocskó Lajos kartársammal tett tanulmányutunk alkalmával Molnár Aladár fáradhatatlanságáról s az ügy iránti lelkesüléséről.

Ott tanulta ő meg, hogy az ezen intézetekbe kerülő, többnyire lelki betegségekben sanyilódó, az elhagyatottság következtében elzüllött gyermekek megjavításához korántsem elégséges eszköz a pusztá elméleti iskolai tanítás, hanem az csak az arra alkalmas, észszerű nevelői ráhatás s ehhez alkalmazkodó életmód és munkálkodás által érhető el.

Az első szeretetház létesítése után legégetőbb szükség volt tehát egy olyan képző-intézetre, hol a később létesítendő intézetek vezetői nyerjenek szakszerű, alkalmas kiképzést. E célból nyitották meg 1872. év elején ugyancsak Balaton-Füreden a szeretetházzal kapcsolatban a Szegény nevelői képző-intézetet.

Az intézet céljának, életmódjának és hivatásának tüzetes leírásával felhívást intéztek a hazai összes tanítóképző-intézetekhez, hogy ezek azon tanulóik közül, kiket hajlamukhoz képest ez életmódra s egyéni tulajdonaiknál fogva e hivatásra alkalmasnak találnak s arra vállalkoznak is, hozzanak javaslatba a szegény nevelői képzőbe való felvételre. Akkor még így válogatták az embereket!

Ilyen előzmények után 10 képző-intézeti tanulóval nyílt meg a szép reményekre jogosító intézet. Telve lelkesültséggel igazi örömmel, nemes elszántsággal fogtunk a munkához.

Tíz felállítandó szeretetháznak a kész terve várt reánk!...

Eötvösünk nyugodni tért, Molnár Aladár magára maradt. Nyomasztó közöny borult a szeretetházak tervére. A képző-intézet még 1873-ban megszűnt.

1877-ben nyílt meg a fővárosban a mai Klotild-szeretetház Molnár Aladár, György Aladár és Weisz B. Ferencz kezdeményezésére. Budapest székesfőváros törvényhatósága 1888-ban létesítette a fővárosi községi szeretetházat.

A háromszékmegyei árvaifü szeretetházat a buzgó székely főispán, a derék Pótsa József, létesítette s 1893-ban nyitották meg a megye székhelyén, Sepsí-Szt-Györgyön.

E négy szeretetháza van ma hazánkban, hol a végtelen számú csavargó s az elhagyatottság folytán elzüllésnek indult gyermekek közül mintegy 200 nyer oltalmat és javító nevelést.

A kiskoru büntetéseket javítását célzó intézkedések alapját nálunk az 1878. évi V. tcz. vetette meg.

Ezen törvény szelleme azt rendeli, hogy a fiatalok elítelt gyermekek fogház helyett javító-intézetekbe vétesenek fel.

E rendelkezésnek céljából létesült 1884-ben Aszódon az első javító-intézet, később a kolozsvári, utóbb a székesfehérvári fiúk s a rákospalotai leánygyermekek részére. Van még egy leányjavító-intézetünk Ó-Budán «a jó pásztorhoz» című,

de ez nem állami s nem a fent idézett törvény rendelkezése alatt áll.

Az 1878: V. tcz. kimondja, hogy nemcsak a fiatalok büntettes, a bíróság elítél, hanem a kiskorú csavargó, koldus, elzúllásnak indult, elhagyatott s az erkölcsi elromlás veszélyének kitett gyermekek is felvétessenek a javító-intézetekbe.

Kétségkívül nemes, nagy horderejű intézkedés ugy a humanitás, mint nemzeti erőnk gyarapítása szempontjából. De lássuk csak, hogy állunk vele eredmény dolgában.

Konstatálva van, hogy a fiatalok büntetéseinek száma nálunk évről-évre ijesztő módon növekedik.

Ez idő szerint 10,000 ilyen ifjú csemetéből alig 300 nyer elhelyezést javító-intézeteinkben. Valóban kétségbeejtő szomorú valóság.

Nem megdöbbenő állapota-e ez a mi kulturánknak; kivált, ha azokra a szerencsétlen csavargó koldus s a bűntanyáiban fetrengő gyermekek légióira gondolunk, kiket a rendőrség tetten nem ér, a bíróság el nem ítél vagy el nem ítélhet?

Nem lehet ezt az állapotot kicsinyelni, nem szabad e felett napirendre térni! Hiszen ezen szerencsétlenek népesítik be középületeink között a legnagyobbakat — a börtönhelyiségeket.

Hová vezet ez? Van-e intéző és vezető köreinkben, ki erre gondolni tudna s e nyomasztó semmittevés közben szavát felemelné az áldásos munkára, hogy lelkesülten kövessük őt a nemzetünk jólétére vezető uton.

Minden halogatás kiszámíthatatlan anyagi és erkölcsi veszteséggel jár, kipótíthatatlan mulasztást von maga után. Ideje, hogy felébredjünk s meglássuk azt az észrevétlenül működő betegséget, mely az elhagyatott gyermekek seregével, a nemzet testén feltartóztatatlanul pusztít.

Én bizom a magyar nemzetben, hogy akad, ki vétót kiált a molochnak s mi megértjük tüzes szavát, hogy segítsünk megsemmisíteni hazánk kulturájának e megszégyenítő szennyfoltját.

Ugy a napilapok, mint a szaklapok naponként szemünk elé tárják ez igazán piritó állapotot.

Legyen elég már!

Fogjunk munkához!

Aki ezt a zászlót kezébe veszi, hazánkban üdvösebb munkát végez bármely politikánál s példa bizonyítja, hogy hatalmasabb sereg követi bármely hadseregnél. E seregnek építés és felépítés a feladata a szó legszorosabb, legintenzívebb értelmében: felépíteni lélektani alapon, individualiter, az emberi formához hasonló alakban, az Isten képmására teremtet embert.

E munkához a helyes eszközök megválasztása, azok célszerű alkalmazása feltétlenül szükséges kellék.

Hogy a javító-intézetek szervezeténél és létesítésénél mennyiben voltak, vagy nem voltak tekintettel e szükséges kellék megállapítására, nem vitatom. Eléggé megvilágosítja e kérdés eldöntését maga a javító-intézetek története, nemkülönben időközönként a lapok hasábjain a javító-intézetek működéséhez kötött várakozásban való csalatkozás élénk ecsetelése.

«Az aszódai javító-intézetnél több mint 13 éves fenállása óta a nevelési rendszer csupán kísérletezésből állott. Az utóbbi kísérletezés szintén nem érte el az óhajtott eredményt. Ez ok vezethette az igazságügyminisztert arra, hogy felhívja a működő tanfőnököket, miszerint a jelenleg fenálló javító-nevelési rendszerről nézeteiket előadják s főleg kifejtsék azon eljárási módot, miképen lenne a javító-nevelés vezethető, hogy a családfőnevelő eljárásában az individuális nevelési rendszer kifejezésre jusson?»

E tények a mellett a feltevés mellett törnek lándzsát, mintha ezen intézetek már keletkezésükben eltévesztett lépést

árulnának el, melynek természetesen a most működő s valóban nemes és nagy feladatot teljesítő egyének egy cseppet sem lehetnek okai.

Nem, mert az a szellem, legyen az jó, vagy rossz, mely bármelyik intézetben meghonosodott, nem egy könnyen küszöbölhető ki.

És én itt beigazolvam látom akkori tanügyi vezetőinknek, az aszódai javító-intézethez kinevezendő egyén feladata és egyéni tulajdonairól szólván, azt a jóslatszerű véleményét, hogy ez az ügy nem személyi ügy, hanem országos érdek, amennyiben ezen intézet sikeres működésének eredményétől fog függni a többi hasonló intézetek felállítása.

Köztudomású dolog azonban, hogy a kultuszminiszteri javaslat kikérése és figyelmen kívül hagyása mellett az első igazgató egy váci fegyintézeti tanító lett. Mint ember, vihetett-e ez más szellemet Aszódra, mint a melyet Vácson látott?

Mult év január és február havában a Magyar Jogászegylet értekezéseinek magas színvonalon álló, tudományos eszmecsere folyt a javító-intézetekről és az ifjúkorú bűnösökről.

Ez értekezések alkalmával különösen két figyelemreméltó óhajlás nyert kifejezést az egyes felszólalók részéről.

Az egyik az, hogy az elzúllásnak indult, csavargó gyermekek felnevelése érdekében szükség van mentől több praeventív nevelő-intézetre.

A másik, hogy szaporíttassanak a bíróság elítél ifjú bűnösök befogadására szánt intézetek. Ez értekezleten szerencsém volt kifejtetni, hogy ez a praeventív természetű intézet nálunk a szeretetház, s ugy ebben, mint a javító-intézetben kizárólag csak nevelői ténykedésről lehet szó, csak a lélektani alapon épülő pädagogiai eljárás vezethet célra. A törvény intentiója szerint a javító-intézetek is oly köznevelő-intézetek célzatával létesíttettek, melyek hivatva vannak a törvénybe ütköző cselekményt elkövetett ifjú vétkesek erkölcsi megjavítását eszközölni. Tehát ezek az intézetek első sorban nevelő-, nem pedig letartóztatási intézetek. A nevelő-intézetre kell bízni annak elbírálását, hogy az oda utalt ifjú mikor mutat oly erkölcsi javulást, melyben a társadalomnak ismét visszaadható.

A magas kormány támogatása és helyes irányítása káros következmények nélkül ép ugy nem vonható el e munkától, mint a hogy a kormány nem nélkülözheti az ez irányú egyesületi tevékenységet. Állam és társadalom, hatóságok és egyesek összhangu munkásságára van elodázhatatlan szüksége a gyermekvédelemnek.

Az államkormány jól szervezett mintaintézeteivel példát szolgáltat az egyesületi intézeteknek, szakfelügyelet gyakorlásával ébren tartja s élénkíti a társadalom érdeklődését és működését, méltánylásával és elismerésével fokozza a társadalom áldozatkészségét s jótékony befolyást gyakorol tanúsított érdeklődésével a társadalom tevékenységére. Talán a közel jövő felébreszti jobbjaiknak ez irányú tevékenységét s meghozza a várt munka üdvös áldását.

Örömmel iktatom ide, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1896. évi október 31-én kelt magas leiratában a következőket mondja:

«Ami ezen intézetek (szeretetházak) szakfelügyeletét illeti, teljes készséggel fogadom azt a vezetésem alatt álló miniszterium ügykörébe, amint a megfelelő szakférfiak kiképzéséről is hajlandó vagyok gondoskodni.»

Hinni merjük, hogy a miniszter ur nem marad meg pusztá ígéreténél.

Hangsúlyoztam, hogy ezek az intézetek nem letartóztatási, hanem nevelő-intézetek, miért is indítványozni bátorodom, hogy a javító-intézetek is, valamint a szeretetházak és árvaházak, mint nevelő-intézetek a kultuszminiszterium ügykezelése alá helyeztessenek, a hol ezen intézetek nem

mint iskolák, hanem mint speciális szegény nevelésügygyel foglalkozó intézetek ügyeinek ellátása és gondozása céljából szerveztessék és mielőbb állíttassék fel a szegénynevelési ügyosztály.

Szűts András,

a fővárosi szeretetház igazgatója.

Országgyűlési tagok tanuzási kötelezettsége.*

II.

A mentelmi jog természetének ily felfogása mellett önként és nehézség nélkül oldódik meg az a kérdés is: mily határig terjeszthető ki a mentelmi jog mellett a törvényhozás tagjainak tanuzási kötelezettsége. Kétséget sem tűr, hogy a tanuzás kötelezettsége oly kötelezettség, mely minden polgárt egyenlően terhel a büntető igazságszolgáltatás magasztos céljaival szemben. E tekintetben nincs is eltérés a mentelmi jog fenálló gyakorlata és a büntető igazságszolgáltatás elvei között. Sohasem vitatta senki, hogy a mentelmi jog tanuzási mentességet biztosítana élvezőinek az általok tudvalevő s a bünper anyagára nézve fontos körülményekre vonatkozólag. Ha ez így volna, akkor a törvényhozás tagjai a Btk. 230. §-ában körülírt vétséget, — a negligentia általi hamis vádat, el sem követhetnék. Már pedig ezt senki sem állítja, dacára annak, hogy büntető codexünkben — eltérőleg más büntetőrendszerektől, melyek az ily cselekményt a hamis tanuzás és hamis eskü analogiája szerint tárgyalják — az elhallgatás egyenesen hamis vádat állapít meg, tehát elkövethető már az által, ha valaki az idézésre való meg nem jelenése folytán hallgatja el a valót, a melytől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése vagy elítéltek kiszabadítása függ.

De egészen másképp áll a kérdés, ha a tanuzásra való idézést azon kényszerrendszabályok szempontjából mérlegeljük, melyekről az új bünvádi rendtartás egyenesen drákoilag gondoskodik. Ezek mint tisztán a birói hatalmi attributumból folyó sanctiók nem nyújtják azokat az objectiv garanciákat, a politikai üldözés lehetősége kizárására nézve, a melyekkel a törvényhozói sérthetlenséget és felelőtlenséget körülvenni a közszabadság biztosításának elsőrendű követelménye. Ide tartozik az elővezetettéssel való fenyegetés is, mely bizonyos körülmények közt alkalmas lehet a megfélemlítésre, a terrorizálásra s a törvényhozó akaratának a szabad elhatározásban való korlátozására. Ezek tehát, mint nem tisztán jogi, de hatalmi eszközök, oly előzetes intézkedések, melyek nem tekinthetők tisztán a birói funkcióból eredőknek, hanem kivételes rendszabályok és sok tekintetben a retorsió, a büntetés nyomban való végrehajtása jellegével bírnak, úgy hogy azoknak a megelőző mentelmi eljárás nélkül való alkalmazása helyrehozhatlan sérelmet ejthetne nem egyszer a törvényhozó, sőt maga a törvényhozás méltóságán is, a melynek erkölcsi prestige-ét pedig nem szabad és nem célszerű egyes tagjai magánügyeiben kompromittálni.

Ezek a szempontok azok, melyek az országgyűlési tagok tanuul idézése körül kifejtett gyakorlatban az immunitás tekintetében eddig irányadólag érvényesültek. Nézetem szerint tökéletesen helyesen, mert ez felel meg leginkább a törvényhozói és birói hatalom azon coordinatioja követelményének, a melyből fejtegetésünkben kiindultunk.

Logikai fallacia a tanuzási kötelezettséget bármely vonatkozásban szigorubban fogni fel, mint a társadalmi és jogélet egyéb polgári kötelességeit a törvényhozói immunitással szemben. Vagy van ezen immunitásnak értelme s akkor különbség nincs a között, a törvény előtti egyenlőség szempontjából, hogy vajjon oly viszonyaiban fedezi-e ez az immunitás a törvényhozó testületek tagjait, a melyekben mint vádlottak, vagy pedig a melyekben csak mint tanuk

vannak érdekelve, mert egyik esetben sem a közjogi állás kivételessége, hanem csak az eljárás kivételessége képezi tartalmát a mentelmi jognak. Vagy nincs értelme egyáltalán és akkor egyformán eltörölendő úgy a bünvádi felelősségre vonás, mint a tanuként való idézés eseteiben. Különbséget a kettő között tenni nem lehet, csak abban a téves felfogásban, hogy itt valami érdemleges kiváltságról van szó, mely a törvényhozót mintegy a törvény fölébe helyezi. Hogy pedig ez nem áll, azt talán az eddigiekben sikerült elég meggyőzőleg kimutatni.

Meg kell végül említenem, hogy a francia parlamenti gyakorlat is ezt az álláspontot tette magáévá, habár némi eltéréssel, nem annyira a politikai zaklatás elleni védekezésre fektetve a fősúlyt, mint inkább a törvényhozónak hivatalos ténykedése közben minden megzavarás elleni biztosítására. 1830 nov. 10-én Lameth képviselő egy sajtóvétség ügyében hozzá tanuként intézett idézést jelentett be a kamarának, mely sajtóvétséget ő maga hozta volt szóba egy beszédében, mint olyat, mely nem vont maga után üldözést az államügyészség részéről. A kamarának bejelentett eset bizottság elé utasítván, tekintve, hogy az eljárás indító okát Lameth beszéde képezte, annak előadója, Vatimesnil javaslatára a ház helyeslőleg vette tudomásul, hogy a nevezett képviselő az idézésre meg nem jelent. Érdekes, hogy a bizottsághoz intézett jelentésében maga az államügyész is elismerte, hogy «egy képviselői funkciót végző polgár megidézhető ugyan tanuként, hogy ezen funkciójával össze nem függő s neki tudomására jutott ténykörülmények felől kihallgattassék, azonban semminemű kényszer vele szemben nem alkalmazható oly célból, hogy tanuvallomásra bírassék... s ha meg nem jelennek, a vádhatóság nem indítványozhatja vele szemben a kamara előleges felhatalmazása nélkül azon kényszereszközök igénybevételét, a melyekre a törvény más polgárokkal szemben feljogosítja».

Ugyanilyen eset 1861-ben is előfordult a francia kamarában, a midőn Laugier de Chartrouse valami büntető ügyben tanuként hivatván meg, képviselői állására hivatkozva megtagadta a megjelenést s a bíróság méltányolta a kifogást, jöllehet mindezekben az esetekben szó sem volt elővezetetről vagy más kényszerrendszabályok alkalmazásáról.

Sem e lapok tisztelt szerkesztőjének sem dr. Balogh Arthurnak jeles fejtegetései nem győzhettek meg tehát a mentelmi jog megszorításának indokoltságáról és szükségéről, nem csak azért, mert a jelenlegi gyakorlat mellett a szabad- elvüebb felfogás szól, de azért is, mert mint igyekeztem bebizonyítani, egyedül ez felel meg a parlamentarismus alapelveinek s a judikatura gyakorlati céljaira nézve sem bírna semmi különös jelentőséggel a mentelmi jog fontos garanciáin ütött rés.

V. S.

Felebbvitel ténykérdésben.

— Dr. Baumgarten Izidor jogászegyleti előadásának bevezető része. —

Mióta büntető ügyekkel foglalkozom, a jogorvoslatok rendezése a büntető perben és első sorban a ténykérdés felülvizsgálata különösen lekötötte figyelmemet. A bünvádi eljárás reformja összeesik a közvetlenség érvényesülésével az ítélő bíró előtt. Amit még a század első felében az alaposság követelményeivel össze nem egyeztethetőnek tartottak; ami ellen első sorban küzdött az akták világában könnyebben lélegző és az élet izgalmaitól nyugalmát féltő bíró kényelemérzete: az sarkköve és kiindulási pontja lett az újabb procesuális alkotásoknak.

Minden átalakulás megalkuvásnak eredménye és mint-hogy nehezebb hódítani, mint megtartani, a konservatív áramlat ritkán engedi magát teljesen kiszoríttatni és ha bizonyos ponton meghátrál is, a legfontosabb positiót megtartja. Külső-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

ségekben engedni és a lényeghez ragaszkodni: ebben állott mindig az idősebb és ennél fogva az alku fortélyaiiban és az uralkodás művészetében is jártasabb pártnak ügyessége. A bíró a közvetlen észlelés alapján és az összbenyomás hatása alatt ítéljen, azt megengedték; ne legyen korlátozva meggyőződésének alkotásában, az ítélet tartalma ne legyen feltételezve a bizonyítékoknak általánosan és előre meghatározott minősége vagy mennyiségétől — de ezzel már elérte a visszavonulás határát. Eddig és nem tovább! A büntető törvénykezés által érintett érdekek oltalma nem engedi, hogy egy bírói tanács véglegesen döntsön a bűnösség tényleges előfeltételei felett.

Ezen felfogásban a helyes és helytelen okoskodás benső vegyüléke jelentkezik. Tény az, hogy a modern állami élet egyik tényezője sem nyulik be oly mélyen a polgári élet alakulásába, mint a büntető bíró. A mivelődés előrehaladásával a büntetések eltörpülnek ugyan, de bármennyivel enyhüljön is a büntetés szigora, ugyanannyira emelkedik erkölcsi hatása. Ugyanazon irányzat, mely a büntetés sulyán könnyít, a társadalom érzékenységét is fokozza. Eltörülhetjük az inhumánus büntetési nemeket, leszállíthatjuk a büntetési tételeket, névlegessé változtathatjuk vagy fenyegetéssé alakíthatjuk magát a büntetést: de azért az elítélés ténye bonyolult és az állam egyre növekedő gyámkodása alá kerülő társadalmi viszonyaink között gyakran kedvezőtlenebbül befolyásolja az elítélt sorsát, mint egy letűnt korszaknak kiméletlenebb büntetési rendszere. Az elítélés nyilvántartása, a rendőri felügyelet s más efféle intézkedések, melyekhez a modern államnak a visszaesők elleni harczban kell folyamodnia, ugyanakkor, midőn nehezebbé teszik a bűnismétlést, kihatásában és folyományaiban sulyosítják az első elítélést akkor is, ha függőben tartjuk annak végrehajtását. Bármily tagadhatatlan tehát a bűnösség megállapításának végzettszerű hatása, ép oly hibás az abból vont következtetés. Aki nincs azon helyzetben, hogy egy világszerte ismert szaktekinélyt szólítson a beteg ágyához, mindenesetre okosabban cselekszik, ha a rendelő orvos belátásának és lelkiismeretességének aláveti magát, semhogy talán ügyesebb, de *távollevő* specialistának hiányos kórrajz alapján javasolt kezelési rendszeréhez folyamodjék. Ha már számolunk az emberi tévedések lehetőségével, nem szabad szemet hunynunk az emberi természet, s így tehát a bírák egyéb gyarlóságai előtt sem. Ugyanazon bíró másképp ítél, ha az utolsó és másképp, ha az utolsóelőtti szó az övé. A nagy hatalomnak legjobb correctivuma volt mindig — az egyéni felelősség — nem a törvényes, hanem az erkölcsi.

A felelősség megengedésével a fél és a bíró közötti viszonyt megzavarja az első bírónak viszonya a felső bíróhoz. Mindannyian, kik alsóbb fórumnál szolgáltunk — ha egyébként nem tudnók — önkéntelenül éreztük, hogy a felsőbb bíró nem annyira az ügy, mint az ítélet felett ítél és az ítélet bírálata nem választható el a bíró minősítésétől.

A bíró óhajtja, hogy ítélete megálljon és ezen kívánság hatása alatt, mindazon kétes esetekben, hol a közvetlen érintkezés a törvénykezési dráma összes szereplőivel a tényállást más színben tünteti fel, mint a jegyzőkönyvek tanulmányozása, inkább öntudatlanul, mint akarva feláldozza egyéni, de a tárgyalásban részt nem vett felső bíró előtt teljes mértékben nem is indokolható meggyőződését a felső bíró eldöntése alá bocsátott ítélete kedvező sorsának és ilykép jogerőre emelkedik egy döntés, melynek ellenkezőjét talán a közvetlen benyomás előnyeit respektáló felső bíró érvényre juttatott volna. A ténykérdésben való felelősség mellett a bíró nem önmagának és saját lelkiismeretének megnyugtatóra dolgozik, hanem e mellett és azon kívül egy felső bíró helyeslését akarja kivívni és a kölcsönös félreértések játékból gyakran oly sententia születik, mely mindegyikük meggyőződésével ellenkezik.

Mindezen ellenvetések a felelősséggel szemben érvényesülnének akkor is, ha valóban a másodfoku bíróság jobban volna minősítve a ténykérdés megoldására, mint az első foku — ami nem áll — és tisztább forrásból meritene, mint az utóbbi — aminek ellenkezője igaz.

Vége ellentétben áll a ténykérdés felülvizsgálata a büntetési nemek gyökeres reformjára irányuló reformtörekvésekkel az anyagi jog terén. Hovatovább megkívánják, hogy a büntető bíró a tettes egyéniségével behatódottan foglalkozzék és a tett minősége mellett a tettes személyiségét is figyelembe részesítse. Mindezen reformtörekvések megvalósítása a bíró discretionárius hatalmának gyarapítása nélkül nem is gondolható. A törvény ezentul — úgy képzeli — általános irányelvek felállítására fog szorítkozni és a bíró ugyanazon büntetést egyelőre függőben tartott enyhe szabadságvesztés-büntetéssel vagy több évi fegyházzal fogja sujtani, a szerint, amint egy pillanatnyi botlásnak vagy henyélő életmód, csavargás, iszákosság, játék és egyéb kicsapongások által előidézett megélhetési nehézségeknek kifolyása.

A bírónak engedett rendkívüli hatalom azonban feltételezi — ez iránt valamennyien egyetértenek — a perrendtartás gyökeres átalakítását és a közvetlenség minden segédeszközével rendelkező, élettapasztalat és lelkiismeretesség dolgában kiváló és az angol esküdtszéki elnökök kimagasló állásának betöltésére minősített bírói functionáriusok működését az első folyamodású bíróságoknál. A büntetési rendszer korszerű reformja a régi felelősség fentartásával össze nem egyeztethető.

Már több mint két éve annak, hogy ezen és hasonló aggályaimról a bűnvádi perrendtartási javaslat elvi álláspontjával szemben beakartam számolni a Magyar Jogászegyletnek, mely a «vádhatározatról» tartott felolvasásomat oly kitüntető figyelembe részesítette. Az igazságügyminiszter erélye azonban megelőzött és mielőtt alkalmam volt hozzászólni, törvénynyé lett a javaslat s dolgozatom elvesztette azon csekély értéket is, melyet a kérdés aktualitása neki kölcsönzött volna. Ha mind a mellett az évekkel ezelőtt félretett tanulmányt jelenleg felelevenitem, az erkölcsi felelősség ezen lépésért első sorban a Magyar Jogászegylet választmányát terheli, mely a felelősséggel tárgyazó felolvasás megtartására felszólított, és melynek elnöke hathatós szavával különös nyomtatékot kölcsönzött a választmány felette megtisztelő határozatának. Ily hízogó rábeszélésnek engedve, a tisztelt teljesülés elé bocsátom a felelősség kérdéséről szerkesztett véleményemet és pedig változatlan alakban. Ha tehát ezen felszólalásommal némileg elkéstem is, de vigasztal azon tudat, hogy egy új szerves törvény életbeléptetése küszöbén annak beható ismertetése az irodalomnak nem épen legcsekélyebb jelentőségű feladatát képezi. Legjobban pedig megismerkedünk azzal, amit több oldalról mutatnak be nekünk. Ha lesznek olyanok, akik — és pedig teljes jogosultsággal — reá mutatnak azon gondosságra és körültekintésre, melyet a javaslat szerzői a felelősségi rendszer minden részletének kidolgozására fordítottak: ugyanazon cél szolgálatában — a törvény lehető legteljesebb ismertetése végett — reá lehet mutatni azon intézkedésekre, melyeket egy hibás alapelv folyományainak elhárítására szükségeseknek tartottak. A szempont különböző, de az eredmény ugyanaz. Mindenesetre azon bíró, — szolgáljon akár alsó, akár felső fórumnál, — ki a ténykérdésnek egy alkalommal és akkor végleges eldöntése mellett szóló érveket kellőképpen csoportosítva és megvilágosítva látja lelki szeme előtt, legkönnyebben fogja elkerülhetni minden felelősségi rendszer szerves hibájából és elvi tarthatatlanságából származó veszélyeket, melyek az igazságszolgáltatás helyességét és megbízhatóságát különösen a törvénykezési formák sablonszerű kezelése mellett fenyegetik.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A «superficies» a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.

A «felület joga» polgári törvénykönyvünk előkészítő bizottságának tanácskozásaiban egyikét képezte a legvitásabb kérdéseknek, és nemcsak jogi természetének szakszerű megállapítása tekintetében tértek el lényegesen kodifikátoraink véleményei, hanem e jogviszony «létfajára» nézve sem voltak képesek egységes megállapodásra jönni, hanem csak ismételt tanácskozások és beható viták után hozták meg szótöbbséggel azon véleményes határozatot, hogy a «superficies» mint önálló jogviszony nyerjen polgári törvénykönyvünkben szabályozást.

Ez utóbbi kérdés tekintetében a tárgy előadója: dr. Imling Konrád, azon véleményen volt, hogy nem forog fen szükség e jogképletnek a polgári törvénykönyvben való önálló szabályozására és e jogviszonynak kodifikationális befogadására és habár a bizottsági tagok véleményének többsége az előadói nézettel szemben e kérdést ellenkező értelemben döntötte el, nem habozom kimondani, hogy az előadói vélemény felelt meg jobban a mi különleges jogviszonyainknak és hazai jogfejlődésünk szellemének.

Ezen két szempontból tekintve ugyanis e kérdést, hazánk az osztott tulajdonnak mondhatni klasszikus földje volt, mert a földbirtokviszonyok azon egész sora, amely nem a szorosan vett urbéri elbánás alatt állott, lényegileg a superficies féle jogviszonyt tüntette fel.

Ilyenek voltak a majorsági vagy curiális zsellérbirtokok, a taksás házak, a telepítvények és némikép a szőlők és bérföldek is.

A majorsági vagy curiális zsellérek tudvalevőleg azok, akik szerződés mellett majorsági házhelyet stb. oly kikötés mellett nyertek használatul, hogy azon saját költségükön épületet emelhessenek s a használat fejében évi szolgáltatást teljesítettek.

A szerződések, amelyek mellett a zsellérek részére eme majorsági telkek átadattak, vagy határozott, vagy határozatlan, vagy örökidőkre szóltak, az utóbbi megállapodás mellett létesített curiális zsellérségek tehát teljesen megfeleltek a superficies jogfogalmának.

A taksás házak a fentiekkel azonos módon jöven létre, azonos jogviszonyt alapítottak meg.

A telepítvények is oly majorsági földek, amelyeket a tulajdonosok szerződésileg és évi szolgáltatások mellett többeknek adtak használatul és amely földeken egész községek alakultak.

Ila a szerződés itt is örök időre szólt, a föld a telepítő tulajdona maradt ugyan, de az épületek a telepítvényesek tulajdonát képezték.

Előállott tehát itt is az osztrák polgári törvénykönyv 357. §-ában körülírt «osztott birtok», vagy a német polgári törvénykönyvben konstruált «Erbbaurecht».

Hasonlóképp tudjuk a szőlőbirtokról, hogy kivéve azokat, amelyek, mint az urbéri telkek alkatrészei, a telki állományhoz számítottak vagy egyéb urbéri és ezzel rokon természetű földekben földesuri engedély mellett ültetve lettek, a többi és tulajdonképp nagyobb szőlők oly területek, amelyek eredetileg földesuri magánföldbirtokok és írott szerződésekkel szabályozott szolgálmányok mellett határozott vagy határozatlan időre lettek kiültetés végett átengedve akképp, hogy a földesur magának a talaj tulajdonjogát mindenkor megtartotta.

Ezen majorsági természetű szőlőknél tehát, ha örök időkre lettek átengedve, magok a tőkék a birtokost, a talaj a földesurat illetvén meg, lényegileg osztott tulajdont képeztek

és a telekkönyvi helyszínelés alkalmával az érintett birtokok akképp is lettek telekkönyvezeve, hogy a felülepítmény (superædificat) vagy haszonélvezet (a szőlőknél) a birtokos, a talaj a volt földesur tulajdonaképp lett az A. lapra bevezetve.

Meg volt tehát nálunk kiterjedt mérvben a superficiarius jogviszony és az 1848 óta nagy lendületet nyert jogfejlődésnek bő tere és alkalma volt ezen jogviszonyt élő jogga befogadni. Azonban épen az ellenkező történt.

Az 1853. évi márczius hó 2-án kibocsátott urbéri nyiltparancs 9. §-ának I. d) pontja azon irtás földek tekintetében, amelyek a birtokosoknak örök időkre földbér, természetbeni adózások vagy szolgáltatások mellett szerződésileg adattak át (amelyeken tehát a birtokosok épületeket is emelhettek) kimondja, hogy ezek a birtokosok kezei között maradnak és a rajtok levő tartozások a birtokosok által megváltandók; a 19. §. akképp intézkedik, hogy azon földek tekintetében, amelyek sem az urbéri telki állományhoz nem tartoznak, sem irtványt, közös legelőt, erdőt, nádlást, szőlőt vagy irtványt nem képeznek, azonban az urbér behozatalakor már, vagy később benépesítették vagy a jobbágyoknak különbeni művelés, beültetés vagy másnemű haszonvétel végett írásbeli vagy szóbeli egyezkedés által évenkénti természetbeni szolgáltatások adózások vagy bér (census) mellett örök időkre vagy a család avagy a férfiág kihaltáig átengedettek, tehát a fentjelzett majorsági birtokok, telepítvények censuális házak tekintetében — az akkori állapot fentartandó ugyan, azonban az ilyen területeken fekvő tartozások megválthatók.

Az országbirói értekezlet VI. 1. §-a szerint: az urbéri szabályozások minden nemére kiterjedő legfelsőbb szabályok az 1848. évi viszonyokkal összeütközésben nem lévén, azok a legközelebbi törvényhozásig fentartandóknak javasoltatnak.

Állami önállóságunk kivívása után pedig egymásután keletkeztek a törvények, a melyek e superficiarius birtokviszonyokat a megkezdett irányban szabályozták.

Az 1868: XXIX. tcz. a szőlőbirtok után járó tartozások megváltásáról, 1. §-ában akképp intézkedik, hogy mindazon tartozások, amelyeket a szőlőbirtokosok szőlőiktől azok aljától és feljétől a föld tulajdonosának szerződés vagy gyakorlat szerint adni kötelesek, megváltás mellett megszűnnek; az 1871: L. IV. tcz. az irtványok megválthatását decretálja az urbéri nyiltparancs fentidézett 9. §-ának alapul vétele mellett, a meg nem váltható irtványokra pedig kimondja, hogy azok a volt földesur által a birtokosok kártalanítása mellett visszavehetők; az 1873: XXII. tcz. a telepítvényeket szabályozza akképp, hogy ezeket részben a telepítvényesek által megválthatóknak, részben a tulajdonos által visszaválthatóknak mondja ki; végül megalkottatott az 1896. évi XXV. tcz. a majorsági vagy curiális zsellérbirtokok, taksás házak, bérföldek stb., szóval az urbéri jogviszonyon alapuló, de eddig rendezést nem nyert birtokviszonyok jogi szabályozásáról, kimondván e törvény 2. §-ában, miszerint az ezen birtokterületeken lévő szolgálmányokat a jelenlegi birtokos megválthatja, ha igazolja, hogy a birtokterületet ő vagy jogelőde az 1848 évi január hó 1-je előtt már birtokolta és a volt földesur ennek ellenében ki nem mutatja, hogy az átengedés határozott időre vagy határozatlan időre ugyan, de a visszavétel jogának fentartása mellett történt, vagy hogy az 1848. év előtt átengedett birtokra 1848 január 1-je után határozott időre vagy a visszavétel jogának fentartásával határozatlan időre szóló újabb szerződés kötött; a 4. §. pedig elrendelte, hogy azon birtokok, amelyeknél a 2. §-ban kifejtett előfeltétel fen nem forog, a volt tulajdonos tulajdonai maradnak.

Mindezen szabályok és törvényekből pedig azon jogfejlődési irány tűnik elő: a meglevő osztott tulajdonokat megszüntetni, és azok tárgyait, vagy a fő, vagy a haszonélvező tulajdonos kizárólagos rendelkezése alá terelni.

Tagadhatlan, hogy az «osztott tulajdon» jogalakja, akár

a római jogbeli superficies, akár az osztrák polgári törvénykönyv 357. §-ában körülírt «unvollständiges Eigenthumsrecht», akár a német polgári törvénykönyv 1012. §-ában konstruált «Erbbaurecht» fogalmi meghatározása szerint tekintjük, nehézkés és mesterkéltséggel jogviszony, amely azon elvénél fogva, hogy az osztott tulajdonosok mindegyikének kizárólagos és egymás irányában feltétlenül érvényesíthető joga van s hogy egyik tulajdonosnak sincs joga a másikat a kapcsolatos viszony megszüntetésére szorítani, nagyon erőltetett jogállapotot teremt az érdekelt tulajdonosokra nézve.

Nehézkés és komplikált jogszabályokat alkotni, illetve befogadni csak parancsoló szükség esetén indokolt, ily parancsoló szükség azonban a mi birtokviszonyaink nem mutatnak, mert a mi népességi viszonyainkat arányba állítva a földterülettel, a gyakorlati életben alig áll elő, vagy a belátható jövőben alig fog előállni oly eset, hogy telket építésre vagy földet haszonvételre tulajdonul megszerezni rendes körülmények között vagy arányos áron ne lehessen.

Nem lehet tehát alaposnak elfogadni azon ellenérvet, hogy állhatnak elő esetek, például, hogy egy vállalkozó valamely hitbizományon gyártelepet akár létesíteni, de a telek tulajdonjogát a hitbizomány jogi természeténél fogva nem szerezhetvén meg, a superficiarius jogviszony segíthet az akadályon, vagy hogy valaki házat ohajt építeni, de a telektulajdonos nem hajlandó a telek tulajdonától végleg megválni, hanem annak névleges megtartása mellett az építést megengedi stb. Nem alapos pedig ezen érvelés azért, mert a mi bőséges földterületi viszonyaink mellett, ha valamely speciális oknál fogva egyik nem akarja vagy nem akarná telkét eladni, akad más helyette, aki ezt készséggel megteszi. Ötven éve annak, hogy nálunk a birtokviszonyokat teljesen átfogó urbéri jogrendszer megdőlt és helyette a magánjog általános alapelvei jutottak érvényre, de ezen ötven év alatt alig keletkezett szerződés, amely osztott tulajdont teremtett volna; telekkönyveinkben legalább csak azon osztott tulajdonok vannak bejegyezve, amelyeket a helyszínelő bizottságok az 1854. évi július hó 23-iki rendelet 56. §-ához képest nagyrészt az urbéri kapcsolat téves értelmezése folytán ilyeneknek vettek fel, vagy pedig néhány nyugati határvárosban, az osztrák jog mintájára keletkezett osztott polgári házakkép találtak; ötven év pedig egy nemzet jogi életében elegendő időköz arra, hogy jogi szükségleteit legalább nagy vonásokban felszínre hozza.

Azon esetekben, amidőn magasabb nemzetgazdasági, stratégiai s közhasznú érdekek a tulajdon korlátozását tették szükségessé (vasutak, csatornák, táviró, stb. építése), a kérdés a kisajátítás jogelve alapján lett szabályozva, amelyet a gyakorlati jogélet már meg is szokott, és ez alapon nyerhetnek ezen kérdések a polgári törvénykönyvben is rendezést.

Azon ritkább esetekben, ahol csupán magánjogérdek forogván fenn, a kisajátítás nem nyerhet alkalmazást, a «szerződés»-ek jogszabályai elegendő módot nyújtanak a viszony szabályozására.

Az «osztott tulajdon» végül a telekkönyvi nyilvántartás tekintetében is tetemes hátránnyal van egybekötve, mert ugyanazon egy telekkönyvi jószágtestre vonatkozólag a fő és haszonélvező tulajdonjog minden változásai és korlátozásai önálló külön bejegyzés tárgyát képezvén, ha esetleg mindkét részről több jogalany fordul elő, rövid egy emberöltőn át a telekkönyvek birtokváltozási és teherlapbeli bejegyzései a jószágtest oly kuszált viszonyait tárják elő, hogy a szakember nagy nehezen, a laikus egyáltalában nem képes eligazodni az egymást keresztező bejegyzések tömkelegében.

Ez utóbbi szempont nem birhat ugyan súlylyal valamely jogszabály természetének érdemleges mérlegelésénél, de tekintve a telekkönyvek áttekinthetőségének a közhitel szempontjából való igazságügyi fontosságát, ezen szempont teljesen figyelmen kívül nem hagyható.

Már Bluntschli mondja, (Staats-Lexikon I. kötet) hogy a törvénykönyv nem elvont jogelvek gyűjteménye, hanem egy állam jogéletének a gyakorlati szükség szempontjából való szabályozása, amely gyakorlati jogszabályok megalkotásánál azonban figyelembe veendő az illető állam jogfejlődésének jellege is; és ha igaz ezen tétel: akkor a superficies jogintézménye, amely ellen már az általános jogelmélet szempontjából is súlyos aggályok támaszthatók, amelyről egy német jogtudós úgy nyilatkozik, hogy «juristisch unklare Institut der Superficies», amelyre a zürichi polgári törvénykönyv, bár felvette jogszabályai közé, azt rendeli, hogy «die Landschreiber sollen indessen bei Fertigungen von Rechtsgeschäften derartige Spaltungen des Grundstückes möglichst zu verhüten trachten», amely nem áll nemzeti jogfejlődésünk alapján és amelyet gyakorlati szükség nem indokol: polgári törvénykönyvünkbe fel nem veendő. Dr. Angyal Lajos.

A büntető-törvénykönyv módosítása tárgyában

összehívott tanácskozmány f. évi november 3-án és következő napjain Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklete alatt tartott üléseiben tüzetesen tárgyalta a Btk.-nek a sértett fél indítványára büntetendő cselekményeket szabályozó általános rendelkezéseit (110—116. §§.), továbbá az egyes magánindítványi büncselekményeket egyenként. Ezután a tanácskozmány megkezdte a novelláris tervezet különös részének tárgyalását. A 110—116. §-ok revisiójának kérdésében a tanácskozás főleg a következő kérdések keretében mozgott:

1. Átvitessék-e a büntető-törvénykönyvbe is az a megkülönböztetés, melyet a bünvádi perrendtartás a magánindítványra és magánvádra üldözendő cselekmények (Antrags-Delikte és Privatanklage-Delikte) között tesz?

2. Szükséges-e a 110—116. §-okban ismételve előforduló ily kifejezéseket «magánfél», «sértett fél», stb., a bünvádi perrendtartás 13. §-ában előforduló következő megjelöléssel: «magánindítványra jogosult» helyettesíteni?

3. Célszerű-e a Btk. 112. §-ába oly rendelkezést felvenni, amely tüzetesen meghatározná, hogy mely naptól kezdődik az indítványozási határidő abban az esetben, ha a bünvádi eljárást hivatalból indították meg, később azonban kitünik, hogy annak csak a magánindítványra jogosult indítványára van helye?

4. Helyes újítás-e az, hogy a 16-ik évüket meg nem haladott egyéneknek kívül csak azok zárassanak ki az indítványozás jogából, akik elmebetegség, gyenge elméjűség vagy siketnémaság miatt gondnokság alatt állanak?

5. Kívánatos-e, hogy e személyek helyett ne csak törvényes képviselőjük, hanem gondozójuk is felruháztassék az indítványozás jogával?

6. Helyes-e, hogy a 16-ik évét meghaladott kiskorú s a pazarlás, távollét vagy szabadságvesztés-büntetés szenvedése miatt gondnokság alatt levő személyek az indítványozási jog tekintetében ugyanazon szempont alá helyeztessenek, nevezetesen: hogy mind e személyek érdekében ő maguk s törvényes képviselőjük is előterjeszthessék a magánindítványt?

7. Kívánatos-e, hogy az indítványozás joga az elhalt sértett fél szülőire, gyermekeire, testvéreire és házastársára, vagyon elleni büntetendő cselekményeknél pedig örököseire is átszálljon?

8. Amennyiben ez szabályként megengedtetik: kell-e ez alól némely esetre nézve a törvény különös részében kivételt megállapítani?

9. Mely naptól számítandó ez esetben a három havi határidő?

10. Kívánatos-e eltérni a 116. §. ama rendelkezésétől, hogy a magánindítvány az ítélet kihirdetéséig visszavonható?

11. Minő hatás tulajdonítható a magánindítvány visszavonásának, ha ez csak az egyik közreműködőre történt, a többi közreműködők tekintetében?

Különfélék.

— Erdély Sándor igazságügyminiszter a következő rendeletet intézte az összes kir. ítélő táblák elnökeihez:

Most, a midőn az általános polgári törvénykönyv megalkotásának előkészítő munkái fokozott mérvben haladnak előre, midőn a büntető perrendtartás s az esküdtbirósági intézmény életbeléptetése küszöbön áll és midőn nincs messze az idő, hogy a szóbeliség s közvetlenség alapelvein nyugvó peres eljárás a rendes perekre is kiterjesztetik: hasznos szolgálatokat fognak tehetni a Magyar Jogászegylet kiadványai, amelyek a jog- s államtudományok minden ágára kiterjeszkedve, különösen az említett jogi reformokra nézve sok becses és hasznos anyagot foglalnak magukban, amelyeknek tanulmányozása alkalmas lesz arra, hogy az igazságügyi hatóságok tagjai a reformok részleteivel is behatóbban megismerkedve, szerzett ismereteiket annak idején a gyakorlati alkalmazás terén is érvényesíthessék.

Ezek indítottak arra, hogy az egylet kiadványainak eddig megjelent 15 kötetét valamennyi kir. törvényszék és kir. ügyészség számára megrendeljem. A kötetek legközelebb fognak a nevezett hatóságoknak közvetlenül e helyről megküldetni.

Felkérem Méltóságodat, hogy mindezekről a felügyelete alatt álló kir. törvényszékek elnökeit, sziveskedjék értesíteni.

Nem mulaszthatom el ezuttal a bírói és ügyészi kar figyelmét a Magyar Jogászegylet működésére irányítani.

A cél, amelyet a nevezett egylet kitűzött: a magasabb jogászai műveltség terjesztése, a vitás jogi kérdéseknek tisztázása és pedig tudományos alapon folytatott viták útján, a jogfejlődés állandó figyelemben tartása, a jogi reformkérdések tárgyalása, stb.

E cél annál nagyobb mérvben lesz — a magyar jogfejlődésnek és a magyar jogtudománynak nagy előnyére — megvalósítható, minél többen vesznek részt, és minél többen támogatják a nevezett egyletet üdvös működésében.

Sziveskedjék Méltóságod ezeket a felügyelete alatt álló igazságügyi hatóságok tagjainak is szives figyelmébe ajánlani.

Budapesten, 1898 október 25.

— **A polgári törvénykönyv szerkesztése.** A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága e hó 11-én Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklésével, ülést tartott, amelyben Lányi Bertalan miniszteri tanácsos, a hitbizományi jog szerkesztője, megkezdte a *családi hitbizományok törvényhozási alapelveinek* előadását. Előadó a családi hitbizományok rendezése kérdésében kettős álláspontból indul ki: az egyik az, hogy a törvényhozásnak a családi hitbizományok intézményével foglalkoznia kell; másik az, hogy célba kell venni a családi hitbizományok reformját s a reformot oly módon kell keresztülvinni, hogy a családi hitbizomány intézménye a mai társadalom jogrendjébe és gazdasági szervezetébe beillesztessék. Nézete szerint, minthogy a családi hitbizományok intézményének behozatala óta megváltozott a tulajdon rendje és megváltoztak az ország politikai, társadalmi és gazdasági viszonyai: módosulnia kell az álláspontnak, melyet a törvényhozás a hitbizományokkal szemben elfoglat. Ezen alapszik a reform szüksége. Abban a kérdésben, vajon a törvényhozás gyökeresen bányék-e el a hitbizományokkal, azaz úgy, hogy az intézményt eltörölje avagy abban keresse a feladat megoldását, hogy elfogadja a hitbizományt, mint egy létező intézményt a változott viszonyokhoz idomítva; az utóbbi eljárást tartja helyesnek és célravezetőnek. A cél az, hogy fenntartatva a családi hitbizományok intézménye, az a mai viszonyoknak és az ezek által létrehozott szükségletnek megfelelően újraszabályozást nyerjen oly szervezettel, mely lehetővé teszi, hogy egyrészt érvényre jussanak azok az előnyök, amelyeket az intézmény megővni kíván, másrészt pedig ellensúlyoztassanak azok a jogi, társadalmi, gazdasági és egyéb hátrányok, melyeket a hitbizományok jelenleg okoznak. Az eszmemenet, mely a célbavett reformmunkának irányt ad, végigvezet a hitbizomány létrejöttének, fenállásának és megszűnésének valamennyi stádiumán. A vezéreszme mindenütt a magánérdek összhangzásba hozatala a köz érdekével. Kölcsönhatás létesítése és annak folytonos műkö-

désbentartása az egyén, a család, a társadalom és az állam érdeksphærája közt. Első sorban figyelembe jön a hitbizomány létesítésének kérdése, a megoldásnak azzal a tendenciájával, hogy a hitbizományalapítás cselekményében a magánakarat mellett teljes érvényre jusson a köznek az akarata. Ezzel kapcsolatos a hitbizományi kötelék *megvalósítása*, melyre nézve az a törekvés jelzi a megoldás irányát, hogy akkor is, ha a hitbizomány létesítése már a köznek akaratával is találkozott, más szóval, ha az alapítás a közérdek szempontjából már sanctionáltatott, ne szenvedjen sérelmet a jogos magánérdek, még pedig sem az alapítónak később ellentétes rendelkezései, sem harmadik személyeknek hasonló irányu magánjogai tekintetében. Ezután következik a hitbizomány belső szerkezete, főleg a hitbizományban való utódlás rendje, melyet imperativ és az intézmény kivételes jellegének megfelelően szorosan magyarazandó rendelkezésekkel kell meghatározni. Nevezetes területe a célba vett reformnak a jog- és érdekkörök alakulása a hitbizomány fenállása alatt. Az idevágó szabályozásnak kettős a vonatkozása. Az egyik vonatkozásban tulnyomóak a *jogi* momentumok, a másikban tulsúlyban vannak a *gazdasági* szempontok. Az egyik érinti a hitbizományi vagyon tekintetében érdekelt személyek jogviszonyait: nevezetesen a hitbizományi birtokos jogi állását, a várományosok jogi állását, az egyes családtagok vagyoni igényeit és a hitbizományi hitelezők jogait általában véve, annak a tendenciának felszínre hozatalával, hogy a hitbizományi vagyont megkötő elidegenítési tilalom rugalmasabbá tétessék. Ami pedig a gazdasági szempont alá eső szabályozást illeti, ennek sulypontja és irányeszméje az, hogy a hitbizományi vagyon kezelésének egy oly kötelező rendszere legyen, mely a helyi viszonyok tekintetbevételével, megfelelő hatósági felügyelet mellett alkalmazva lehetővé tegye, hogy a vagyonmegosztásnak a hitbizomány megkötöttségében rejlő akadályából származó gazdasági és társadalmi hátrányok lehetőleg ellensúlyozva legyenek. Végül jön a hitbizomány megszűnésének kérdése, melynek megoldását az az irányeszme dominálja, hogy a hitbizomány ne álljon fen többé akkor, ha célját veszítette, vagy ha célját többé megvalósítani nem képes, és hogy a hitbizományi kötelék megszűnése kérdésében megnyilatkozhassanak és kellő érvényre jussanak mindazok az érdekek, amelyek a hitbizomány létesítésekor szem előtt tartattak. Ez után előadó áttér az egyes kérdések tekintetében irányadó szempontok körvonalozására. Ami a hitbizomány létesítésének kérdését illeti, azt a kérdést veti fel: „Szükséges-e, hogy a hitbizomány alapítását célzó magánrendelkezés hatálya az állami jóváhagyástól tétessék függővé, és ha igen, miben álljon ez a jóváhagyás?” Ezután előadja, hogy a jóváhagyás jogi természetét különbözőképpen lehet felfogni ahhoz képest, amint azt a törvényhozó hatalom, a bírói hatalom vagy a végrehajtó hatalom tényének minősítjük. Saját álláspontját pedig abban foglalja össze, hogy a hitbizomány alapításának állami jóváhagyása a hitbizomány intézményének szabályozása tárgyában hozott törvény konkrét alkalmazása körébe tartozó határozat, mely a hitbizomány létesítése által érintett érdekek nagy fontosságánál fogva a törvényhozás tényezőire bízandó.

A bizottság a kérdések tárgyalását a jövő ülésen folytatja.

— **Fogház helyett pénzbüntetés.** Mindinkább szaporodnak azon ítéletek, amelyekben a bíróságok szabadságvesztés-büntetések helyett pénzbüntetéseket állapítanak meg. Legutóbb a budapesti kir. büntető törvényszéknél a következő esetekben mellőzte a bíróság a szabadságvesztés-büntetés alkalmazását: Egy tizenhat éves fiu egy csekély értékű ezüst órafüggelékkel talált és azt atyja ágyasának átadta. A bíróság ezért a 365. §. alapján egy frt fő- és egy frt mellékbüntetésre esetleg 1—1 napi fogházra ítélte őt. — Valaki megbízott egy hordár, hogy ez egy kerékpárt adjon el. A hordár el is adta azt 25 frtéért, a panaszosnak azonban csak 20 frtot küldött azzal, hogy lehetetlen volt ennél nagyobb árt elérnie és öt frtot megtartott magának. A panaszos kijelentette, hogy — ámbár csak 2—3 frtot ígért a hordárnak fázadozási díj fejében — mégis megadta volna neki az öt frtot is és nem kívánta a vádlott büntetését. A bíróság a vádlottat a 355. §. alapján egy frt pénzbüntetésre esetleg egy napi fogházra ítélte. — Egy vádlott az őrizetére bízott 22 frt értékű ruhát két frtéért elzalogosította, a ruhát azonban még az elzalogosítás napján ismét kiváltotta és a panaszosnak visszaadta. Ítélet: a 355. §. alapján egy frt pénzbüntetés, esetleg egy napi fogház. — Egy szegény napszámos az utcán megragadta a hitelezőjét, ütlegette őt és követelte

tőle, hogy 5 frt 80 kros követelését fizesse meg neki és kijelentette, hogy mindaddig ki nem bocsátja kezei közül a panaszt, amíg ez tartozását a vádlottnak ki nem fizeti. A hosszú idő múlva megtartott végtárgyalás alkalmával megállapított, hogy a panaszos még mindig nem adta meg a vádlottnak az ennek járó összeget, a panaszos különben nem kívánta a vádlott megbüntetését könnyű testi sértés vétsége miatt. Ítélet: zsarolás vétségének kísérletéért két frt, esetleg egy nap.

Kíváncsinos volna megtudni, hogy ez esetekben az illetők lefizették-e a pénzbüntetést, vagy pedig itt is az átválttatás szükségére állott be?

Szerk.

— **A porosz község, kör, tartomány és a közük ékelt közigazgatási kerületek szervezete** czimen *dr. Boér Elek* tollából tanulmány jelent meg, első részleteként egy nagyobb munkának, amelynek második részét a francia, harmadik részét az angol közigazgatási szervezet ismertetése fogja képezni s melynek utolsó részében szerző párhuzamot fog vonni a porosz, francia, angol és a magyar közigazgatások között, különösen a magyar közigazgatásnak külsőben álló reformja szempontjából. A munka ez utóbbi célzata önálló tudományos haszna mellett aktuális jelentőséget is ad neki és a magyar közigazgatás nagy reformjának tárgyalásakor bizonyosan igen széles körökben fogja keresetté tenni. Igen ajánlható e tanulmány tömör és világos előadásán kívül főleg azért, mert szerző Poroszországban személyesen végzett közigazgatási tanulmányainak eredményeit bocsátja benne közre. *Dr. Boér Elek* az akkor még életben volt *Gneist Rudolf* utbaigazításai és tanácsai, valamint *dr. Hübler* titkos tanácsos segítségével tanulmányozhatta a helyszínen a porosz közigazgatást, ami mindenesetre hozzájárul dolgozata érdekességének és megbízhatóságának emeléséhez. Személyes tapasztalatai mellett azonban az irodalmat sem hagyta figyelmen kívül. Szerző bevezetésül a porosz közigazgatás újabb történetét adja elő, majd a községek, városok, a porosz «kör» és a porosz tartományok szervezettel foglalkozik, megkülönböztetve mindegyikben az állami és az önkormányzati hatóságot; foglalkozik a porosz közigazgatási bírósággal és tárgyalja a közigazgatási elméleteket is.

Dr. S. B.

— **Magyar-német jogi szótárt** szerkesztettek *dr. Vámbéry Ruzsem* és *Kálmán Mihály*. Eme ügyesen és szakértelemmel szerkesztett munka megjelenése rég érzett szükségét pótol. Első helyen fordításkép azt a kifejezést adja, mely a fogalomnak a német birodalmi törvénykönyvben megfelel. A könyvet kiadja *Politzer Zsigmond*.

— **A fővárosi szeretetház igazgatójának felszólalását** melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Mi részünkről teljesen azonos alapon állunk a cikk írójával. Az itt hangoztatott emberbaráti tekintetekon kívül a jogászra még a büntetőjogi *praeventio* jól felfogott érdekei is irányítólag hatnak. Valósággal a feje tetejére van állítva mai büntetési rendszerünk, midőn az állam tudatosan bevárja, míg az elzúllásnak indult gyermekek teljesen elromlanak s a helyett, hogy kényszernevelésnek és kiképzésnek vetné őket alá, felnőtt korukban a fegyházban ad nekik állami ellátást. A kriminalitás kevesbitésének kulcsa nem a fegyház- és börtönbüntetés kiczirkalmazásában, hanem a fiatalok büntetések kérdésének mikénti megoldásában áll.

Nemzetközi Szemle.

— **Reminiscentiák.** Labori, Zola védője ellen fegyelmi feljelentést tettek és ez alkalomból a francia lapok felelevenítk a következő esetet:

Berryer 1815-ben, 27 éves korában atyjával és Dupin mesterrel együtt részt vett Ney tábornagy védelmezésében. Franciaország, mely akkor ép oly hamisan volt informálva, s ép oly izgalomban volt, mint ma, Neynek ítékezés nélkül való megbüntetését követelte. A közelkeseredés még a védők ellen is fordult. A sajtó megtámadta, a tömeg fenyegette és kartársaik elhagyták őket. Férfiak, kiknek társadalmi hivatásuk volt, hogy elvonják a hóhértól a legaljasabb gyilkosok fejét, megbotránkoztak arra a gondolatra, hogy vannak ügyvédek, akik Franciaország egyik legdicsőbb polgárát védik. A szemrehányások, fenyegetések, rágalmak és félemlítések ellenére úgy a két Berryer, mint Dupin törhetetlenül megmaradtak Ney ügye mellett. A reactio emberei azonban

néhány hónappal később Berryer Péterén megkísérelték boszujokat kitölteni.

Debelle és Cambronne tábornokok, akiket egymásután állítottak a hadbíró elé, a fiatal ügyvédet bízták meg a nehéz feladattal, hogy fejüket megmentse a szenvedélyektől, amelyek az elfogult bírának halálos ítéletet diktáltak. Berryer Pétert nemcsak nem tartotta vissza a támadások emléke, amelyeket Ney pöre alkalmával ellene és atyja ellen intéztek, hanem a legnagyobb bátorsággal szállott szembe a gyűlölettel, amelyet lovagias odaadásának ez új nyilvánulása fel támasztott.

Ha nem is érte el Debelle tábornok felmentését, (akinek a király megkegyelmezett), Cambronne kétszer felmentette. Ez a kétszeres siker, amelyet ékesszólásával és határozottságával vívott ki, elkeserítette a reactionáriusokat. Azzal vádolták Berryert, hogy a lázadás eszköze, a forradalom ügynöke, aki a haza ellenségeinek szolgálatában áll. Azonban a támadások fenkölt lelkét csak erősítették. Mit bánja a védő, kiáltott fel Cambronne-ért mondott második védőbeszédében, hogy nemeslelkű törekvését lázító apologiának tekintik. És felelve a sértésekre, amelyekkel bizonyos lapok elhalmozták, egy szóval jellemezte azokat az ujságírókat, kik a tömeg durva szenvedélyeinek hizelegtek: fizetett írók.

E vágása nagyon elevenére talált azoknak az íróknak, akikre sujtott. Nem elégedtek meg azzal, hogy ékesszólását, tárgyalása módját, jogi tudományát kigunyolták, gyalázatos gyanúsításokra ragadtatták magokat, azon erőlködtek, hogy jó hírétől megfoszszák, jóhiszeműségét és becsületességét kétség tárgyává tegyék, elhitessék, hogy bizonyos ügyeket csak azért vállalt el, mert értők szokatlanul magas tiszteletdíjat kapott.

Berryer, írta egy akkori lap, bizonyára megengedi, hogy sértéseit csak akkor vegyük magunkra, ha majd Cambronne kijelenti, hogy érdek nélkül védte. Berryer nem volt zavarban, hogy a meggyalázó állításra mit feleljen: pénzt nem kapott.

A sajtó tisztességtelen része folytatta a támadásokat, azt akarta, hogy az övé legyen az utolsó szó. Minthogy nem tudta becsületétől megfosztani, megfogadta, hogy elfojtja szavát. Egy feljelentés következtében az ügyész az ügyvédet a fegyelmi tanács elé állította. A tanács összeült s a Berryer ellen egyesült hírlapok nyomása ellenére az ügyvéd ellen az eljárást megszüntette anélkül, hogy csak meg is intette volna — a sajtó nagy fájdalomára, mely már örült tönkrejutásának.

És ugyanabban az igazságügyi palotában, amelyben Berryert elkeseredett vagy féltékeny kartársai gunyos és sértő szavakkal elhalmozták, a dicsőséges ügyvéd szobra példát mutat a fiatal nemzedékeknek. A jog és kötelesség, a tehetség és bátorság symbolumaként tanítja a fiatal ügyvédek odaadásra, nagylelkűsége, áldozatkészsége, az irigység és rágalmozás megvetésére.

Dr. K. J.

— **A parlament helyiségének jogvédelméről** ír a «Revue du droit public et de la science politique» f. évi július—augusztusi számában Orlando palermói egyetemi tanár a Pescetti-eset alkalmából. Pescetti socialista képviselő ellen az ez évben lezajlott olaszországi forrongások idején elfogatási parancsot adtak ki, mire ő a képviselőház épületébe menekülvén, onnan mindaddig nem távozott, míg ki nem mondatott, hogy az elfogatási parancs csak a ház engedélye után lesz végrehajtható. A kérdés tehát az, hogy a parlament helyiségeiben teljesítheti-e funkcióját az állam valamely hatósága a parlament beleegyezése nélkül? Az értekező az általános államjog álláspontjáról s a positiv olasz rendelkezésekből is azon eredményre jut, hogy a parlament egész helyiségén belül (tehát nemcsak az ülésteremben) a jurisdictiót az elnök gyakorolja s a ház engedelmé nélkül ott semmi más hatóság el nem járhat.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 19-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Lányi Bertalan ily című előadása: A családi hitbizományok reformjának jogászai szempontjai.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{12. évre} ... ³ ... ¹² ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országgyűlési tagjainak tanuskodási kötelezettsége. *Dr. Concha Győző* budapesti egyetemi tanártól. — A családi hitbizományok reformjának jogászai szempontjai. *Lányi Bertalan* miniszteri tanácsostól. — *Törvénykezési Szemle:* A hitelezők igényei részvény-társaságok egyesülése esetében. *Dr. Wittmann Mór* budapesti ügyvédől. — Adalék a Btk. 247. §-ának értelmezéséhez. — Az ügyleti indok relevanciája. *Dr. Fazekas Oszkár*tól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országgyűlés tagjainak tanuskodási kötelezettsége.

Nem lehet czélom a mentelmi jog elvi alapjainak fejtegetésébe mélyebben belé bocsátkoznom, csak annyit tartok szükségesnek előre bocsátani, midőn a fentebbi kérdéshez, mely e lapok hasábjain többszörös megbeszélés, és V. S. ur felszólalása által kontroversia tárgya lett, (l. a 40., 43., 45. és 46. számokat), hozzá szólok, hogy nézetem szerint a mentelmi jog a parlamentek kiváltságai közé, nem pedig rendes hatásköréhez tartozik, és hogy e kiváltságok czélja a parlament hatáskörét a többi államhatalmakkal szemben megvédeni. (L. Sz. Politika I. köt. 466—472. l.)

A parlamentek alkotmányos hatáskörébe eső hatalomnak kifejtése nyilván tagjainak a parlamentek működésében való háborítatlan részvételétől függ és mivel a parlamentek a királylyal egyenlő, a többi államhatalmakkal pedig magasabb szervei a nemzetnek, ebből vonatik a következtetés, hogy a többi államhatalmaknak nem szabad a parlamenti tagok működését zavarni, és a parlamentnek joga van ennek megakadályozására a többi államhatalmak irányában előzetes ellenőrzést kifejteni.

De mivel zavarhatják a többi államhatalmak a parlamentek működését? Erre az egyes államok mai alkotmányai igen különbözőleg felelnek, ami természetes, mert az egyes államok intézményeinek összeségéből vonhatni csak következtetést arra, mikor, honnan lehet félni a parlament tagjának működésében való zavartatásáról, hol van szüksége védelemre zaklatás ellen, vagy amint az angolok enyhébben kifejezik, hol kell az országgyűlési tagok szabadságát a molestálás ellen (freedom from... molestation) magának a parlamentnek védelmezni.

De azonagy állam alkotmánya is az idők folyamában lényegesen más körülményekben találta a molestálást s amiben előbb a parlamentek kiváltságának föltétlen megsértését látták, azt később a közönséges jog természetes következményének ismerték el.

Igy Angliában soká a parlament működésének zavartatását nemcsak a parlamenti tag, hanem hozzátartozói, cselédei ellen irányzott birói működésekben, sőt egyszerű polgári perekkel való megtámadásban is látták.* Ma mindez megváltozott s molestálásnak csak a parlamenti tag személye

* 1678-ban történt a híres eset, hogy az alsóház Wanklyn ezredet kizárta tagjai sorából, mivel ez egy gazdag ur részére bizonyítványt állított ki, hogy ez neki cselédje. Ennek a bizonyítványnak egyedüli czélja volt az illetőt a magánjogi végrehajtás ellen biztosítani, melyet ellene elvált neje folytatott, — parlamenti tag és annak cseléde ellen ki lévén zárva ily eljárás. (L. Palgrave. The House of Commons 7. l.)

ellen irányuló, a magánjogi alapon nyugvó, adósság miatti fogságra vetés tekintetik.

Viszont már 1429 óta áll a jogtétel, hogy senkit sem véd parlamenti tagsága a büntetett miatti jogszolgáltatásnak rendes menete ellen.

Angliában a parlamenti tag ellen akadálytalanul folyik a büntető eljárás, letartóztatható, vád alá helyezhető a parlament tudta nélkül. A parlament kiváltsága semmiféle mentelmet nem nyújt a parlament tagjának, mihelyt ellene büntény miatt (treason, felony, breach of the peace) folyik az eljárás, mert minden büntény (contra pacem domini regis) megzavarja a király békéjét, ez az angol okoskodás. (L. Blackstone I. köt. I. könyv, 2. fej.)

Homlokegyenest ellenkező a miénkel és más európai államokéval. Okát könnyű kitalálni. Mint fentebb megjegyzem, csak az egyes államok intézményeinek összeségéből vonhatni következtetést arra, mikor, honnan lehet félni a parlament tagjának molestálásától?

A letartóztatások ellen véd Angliában a Habeas Corpus parancs, az alaptalan vád és ítélet ellen a vád és ítélő esküdtszék, a büntető eljárás védelve stb.

Másrészt Angliában oly nagy a törvénytisztelet és a bizalom a birói intézmények helyes működésében, hogy a parlament szükségtelennek látta tagjai büntető ügyének előzetes vizsgálatába belemenni és mindössze annyit kíván a bíróságoktól, hogy tagjainak letartóztatásáról és elítéltetéséről utólag értesítsék. Van még egy nyomós ok. Ha a parlamentet valaki akár egészében, akár egyes tagjában megsérti, a parlament sem kénytelen a bíróságokhoz fordulni, hanem saját közegeivel elfogatja és megbünteti.

A parlament kiváltsága tagjainak bünvádi zaklatása tekintetében tehát a minimumra száll, minden esetre csak utólag nyújt e kiváltság arra módot, hogy a parlament a tagja személyében megtámadott hatalmának védelmére keljen, mire az angol jog nyújt is eszközöket.

Az angol jogérzet a büntető pereknek feltétlen folyását kívánja és amint egy híres esetben 1815-ben történt,* nem látta kiváltsága megsértését abban, hogy a bíróság (Kings bench) küldötte a parlament saját palotájából hurczolt el egy parlamenti tagot, mert még «a parlament saját falainak szentélye sem védheti a parlament tagját a büntető törvénykezés folyása ellen».

* A bíróság Lord Cochrane Tamást, az alsóház kiváló ellenzéki tagját, nagyhirű tengerészt hamis hírek terjesztésére való bünszövétség miatt, melynek czélja az illetőknek az állampapírok folyamának csökkentése által az állam kárán való gazdagodása volt, egy évi fogház, 1000 font pénzbüntetés és pellengérré állításra ítélte. Lord Cochrane Tamásnak sikerült a fogházból megszöknie, a parlamentházába menekült, az ülés megnyitása előtt a kormány padján helyet foglalt, de ott a bírósági végrehajtója által elfogott. Az angol alsóház nem látta a bírósági végrehajtó ezen tényében kiváltsági megsértését. Pedig a birói ítélet már akkor erős kétely és felháborodás tárgya volt s Cochrane Tamást egy tényes pálya után, melyet Dél-Afrikában és Görögországban folytatott, Viktoria királynő 1842. évben rehabilitálta, elítéltetésé tévedésnek bizonyulván, mire maga adott alkalmat, nem akarva a tulajdonképi bűnöst, közeli rokonát elárulni. Mint Anglia tengerenagya fejezte be életét. (L. az eset rövid említését May: Az angol parlament és eljárása. Ford. Barsi J. 1861. című kissé elavult s a fordítás nehézségeivel küzdő műben is.)

Ellenkezőleg az angol magánjogi per rendkívüli szigorúsága, abban a hivatásos bírák tulnyomó hatalma az esküdti elem felett, a hivatásos bírának a pervezetés tekintetében adott drákói eszközök magyarázzák egyrészt, hogy a parlament kiváltsága a magánjogi perek irányában sokkal tovább fennmaradt.

De a főmagyarázat talán mégis abban rejlik, hogy magánjogi sértések miatt nem szükséges a parlamenti tag személye ellen fordulni, őt törvényhozói működésében gátolni, hiszen javaiból is nyerhet a sértett fél kielégítést.

Angliában ma már csakugyan egyedül az adósság miatti fogság ellen védi a parlamenti tagot a parlamenti kiváltság, ellenben nem áll fen többé a parlamenti tag mentelmi joga sem a tanuzási kötelezettség tekintetében, sem a pervezető bíró rendbüntetői hatalma ellenében.

Az angol per bonyolult technikájának némi ismerete nélkül nehéz fogalmat alkotni az angol bíró pervezető rendbüntetői hatalmáról. Elég legyen e tekintetben kiemelni, hogy a bíró a Sub poena parancs kiadása által magánjogi perben is elmehet az illető személy elzárásáig, továbbá, hogy a pervezető bírói intézkedések figyelmen kívül hagyása az illetőt a bíróság megvetésének (Contempt of Court) vétségébe bonyolítja, és így a parlamenti tag polgári perben is ki van téve annak, hogy mint tanu Sub poena eljárás alá esik, vagy a bíróság megvetése miatt a pervezető bíró által elzáratik. Ez a két eljárás következményeiben hasonlít némileg a mi bíróságainknak adott hatalomhoz, melylyel a tanukat tanuskodásra kényszeríthetik.

Ezen okoknál fogva tartották fen soká a parlament kiváltságát a tanuzási kötelezettség, s ettől függetlenül a Sub poena eljárás s a bíróság megvetése tekintetében.

Ma azonban el van ismerve, hogy a parlamenti tag a ház engedelme nélkül tanuskodni köteles, «mert az igazságszolgáltatás fenakadhatna, ha valamely tanu elvonatnék a pertől» (May Treatise on the Law, Privilege... of Parliament. 1893. III. l.).

A parlamenti tagnak a Sub poena eljárás, valamint a bíróság megvetése (Contempt of Court) eseteiben bekövetkező elzárásáról azonban a parlament ép úgy értesítetik, mint bűnvádi alapon történt elfogatásáról, anélkül, hogy a bíróságnak az eljárás megindítását előzőleg be kellene jelentenie.

A különbség ezen két eset és a tanuzási kötelezettség tekintetében a parlament kiváltságára nézve abban áll, hogy tagjainak tanuzási kötelezettsége tekintetében teljesen feladta kiváltságát, ellenben ahol a Sub poena eljárás és a bíróság megvetése miatti eljárás a parlamenti tagnak nem tanuskodási kötelezettsége következtében vezet annak elzárására, ott fenáll ma is a parlament kiváltsága, hogy az ily elzárás ellen utólag, mint kiváltsága megsértése ellen fel lépjen s tagja kiszabadítására a kiváltságához tartozó eszközöket alkalmazza.

Nem lehet mindezeket megfontolva, nézetem szerint kétség, hogy a parlamenti kiváltság határai nagyon viszonylagosak és azokat csakis az egyes államok összes intézményeinek, a bennök uralkodó legfőbb elveknek tekintetbe vételével lehet helyesen megvonni.

Eredményként annyit azonban állíthatni, hogy a parlamenti kiváltság tulterjesztése, nevezetesen a bírói hatalom működésének kivétel nélküli előzetes parlamenti ellenőrzése, mihelyst az a parlament tagjaira vonatkozik, az államszervezet betegségének jele, akár legyen e betegség oka a parlament hatalmaskodási törekvése, akár a bírói hatalom megbízhatatlansága. Továbbá, hogy a parlament kiváltsága abban az arányban szorul természetes határai közé, amelyben az összes államhatalmak megfelelően végzik funkcióikat. A köz- és egyéni szabadság élvezetében élő, fejlődő államok parlamentjei sokkal kevesebb kiváltsággal bírnak, mint ahol a köz- vagy egyéni szabadságért elvi küzdelmek folynak.

A parlamenti tagok tanuskodási kötelezettségének konkrét kérdésére reá térve, teljesen egy nézetet vagyok X. Y.-nak és Balogh Arthurnak végkövetkeztetéseivel.

A parlamenti tagoknak az ellenök bűnvádi alapon indítandó eljárás tekintetébeni kiváltsága, azt hiszem bőven elég az országgyűlés «hatalmának, függetlenségének és méltóságának fentartására».

Ehhez a tanuskodási kötelezettség tekintetében is kiváltságot adni, egészen fölösleges.

Ugyanis a tanuskodási kötelezettség, mely az igazságszolgáltatás rendes folyásának érdekében általános polgári kötelezettség, az országgyűlés tagját szabadságában, jó hírnevében nem érinti úgy, mint a bűnvádi eljárás.

Ha az állam lemond az országgyűlés tagjaira nézve bűnvádi tartalmának feltétlen érvényesítéséről s annak megindítását az országgyűlés előzetes beleegyezésétől teszi függővé, illetőleg amennyiben az országgyűlési tagok parlamenti beszédeiről, és szavazatairól van szó, az országgyűlés fegyelmi hatalma körébe utalja, akkor a megalakult parlamentnek hatalma, függetlensége, méltósága eléggé körül van bástyázva.

A nagy kivétel, amelyet az európai szabad államok jogrendükben a parlamentek javára tesznek, csak akkor lenne tanuskodási kötelezettség alóli kiváltsággal megtoldható, ha ennek valamely különös okát lehetne adni.

A jogrendszerek ilyen kivételeinek mindig meg van a logikája. Így Angliában a parlament engedélye nélkül bűnvádi perbe fogni, annak folytán börtönre vetni szabad a parlamenti tagot, mert másrészt van a parlamentnek saját rendőri és büntető hatalma azok ellen, akik hatalmát, méltóságát megsértének s nem kénytelen ily sérelmek miatt a bíróságoktól kérni orvoslást.

De mi a logikája a parlamenti tagok kiváltságának, hogy a tanuskodási kötelezettség alól felmentessenek.

Az egyik ok, amelylyel e kivételt igazolni vélik s a tanuskodást az országgyűlés előzetes beleegyezésétől kívánják függővé tenni az, hogy az országgyűlés tagja, ha nem tanuskodnék, elzárathatik. Ámde megóvja-e ettől az országgyűlés előzetes engedelme? Van-e értelme ily előzetes engedelemnek a tanuskodás tekintetében? hacsak azt nem akarjuk követelni, hogy a tanu elleni összes bírói határozatokhoz a parlament engedélye szükséges, amit a bűnvádi eljárás egyes stádiumaira sem kíván semmi alkotmány.

A bűnvádi eljárás megindításának korlátozása a parlament előzetes engedélye által érhető, mert anélkül az országgyűlés tagját a bíróság, a rendőrség a saját belátása szerint, az országgyűlési tag magatartásától függetlenül, ugynevezett alapos gyanu, a szökés gyanuja stb. alapján letartóztathatja. Ellenben a tanuskodás miatti letartóztatás nem függ egyoldalulag a bíróságtól, hanem a parlamenti tagtól is. Ha a parlamenti tag tanuskodik, a bíró nem zárhatja el hivatalos hatalommal való visszaélés nélkül, ha nem tanuskodik, akkor igen, de ily esetekre nézve egészen mindegy, vajon az országgyűlés előzetes engedélyével, avagy anélkül kerül-e ily helyzetbe? Ha az országgyűlés megadja az engedélyt a tanuzásra, ezzel nem nyújt tagjának salvus conductust az esetre, ha tanuskodási kötelezettségének meg nem felelne.

Az első ok tehát nagyon is gyengén okolja meg a kiváltságot. A másik ok abban állana, hogy a parlamenti tag a tanuskodási kötelezettség által elvonatnék a parlamenti működéstől.

Egy híres amerikai közjogász, Story 1833-ban megjelent munkájában ekként magyarázza a tanuskodási és esküdti kötelezettségből való mentesség szükségét. «Az adóssági fogságtól való mentesség tehát minden más bírói eljárás ellen is védi őket, amely eljárás folyamán a fél engedetlensége személyének letartóztatásával járhat, aminő a Sub poena ad testificandum aut respondendum vagy az esküdti szolgálatra való idézés, és méltán, mert a parlamenti tagnak másutt

magasabb kötelességeket kell teljesítenie. Ha egy képviselőt bírói idézés elvonja törvényhozói székéből, a nép elveszti szavazatát a vitában és a szavazásnál. Ha egy szenátor vonatik el a senatusból, akkor egy egész állam szavazatának fele esik el.* A bajnak rengeteg egyenlőtlensége (t. i. a tanúzás elmaradása vagy a képviselő és szenator távolléte a parlamentből) oly nagy, hogy össze sem lehet hasonlítani.»

Az egész érvelésben egy igazság van, az amely a parlamenti tagoknak esküdti szolgálati kötelességére vonatkozik. Ezt az igazságot szentesítette is az alkotmányos államok joga, midőn a törvényhozó test tagjait az esküdti szolgálat alól felmentette.

Ellenben az érvelésnek az a része, amely a parlament minden egyes tagjának minden egyes ülésbeni jelenlétének szükségességéből van vonva, az összes alkotmányok rendelkezésében megtalálja a maga czáfolatát.

Az összes alkotmányok ugyanis határozatképesnek mondják a parlamenteket, midőn azok tagjainak tekintélyes része hiányzik, így az amerikai Unio alkotmánya a kongresszus mindkét házában a tagok felénél egygyel többnek jelenlétét kívánja. Angolországban a főrendiház 575, a képviselőház 670 tagból áll, az első 3 tag, az utóbbiban 40 tag, sőt bizonyos ügyekben kevesebb tag jelenlétében határozatképes.

Ki mondhatja az alkotmányok ily rendelkezése mellett, hogy egyik vagy másik képviselőnek tanuskodás miatti távolléte azok magasabb kötelességével ellenkezik? Ki beszélhet a két bajnak, a tanuskodás vagy a parlamentből elmaradás bajának hasonlíthatatlan egyenlőtlenségéről. Csak az, aki a parlamenteket egyes tagjaikból összetákolt gépezeteknek, nem pedig eleven testté egybeolvadt szellemi egészeknek nézi.

Különben maga Story érvel legjobban az ellen, hogy a parlamentet egyes tagjaiból ily gépiesen összerakott valaminek vegyük, midőn bölcsnek mondja az amerikai alkotmány határozmányát a határozatképességhez szükséges tagok számára nézve. Ha az alkotmány, így szól, a tagok felénél nagyobb számot kívánt volna a határozatképességhez, a kisebbséget tette volna igen sok esetben a helyzet urává.

Minden alkotmány előre abból a feltevésből indul ki, hogy a parlamentek tagjai mind nem lesznek jelen az összes ülésekben, ily föltevés mellett nem lehet komolynak venni azt az érvet sem, amely a tagok tanuskodása által a parlament működését látja megakasztva.

Az országgyűlési tagok tanuskodási kötelezettségét ezek szerint ami alkotmányunk keretében is fentartandónak vélem, annak egész occonomiájában sem látok okot ily kiváltságra, sőt ily kiváltságához való ragaszkodást csak a törvényhozó hatalom tultengésének, az igazságszolgáltatás nagy érdekei mellőzésének, a bíróságok lenézésének tekinthetem.

Igaz, akár fentartatik akár nem a tanuskodási kötelezettség a parlamenti tagokra nézve, egyik esetben a törvényhozó, a másikban a bírói hatalom működése szenvedhet esetleg zavart, de ez nem bizonyít a fenti állásfoglalás ellen, hanem, hogy a parlamenti tagok tanuskodási kötelezettségének elve, részletes szabályozást kíván, ilyenre példa a német perrendtartás, amely kimondja, hogy a parlamenti tagot, ha a parlamentben működik, csak ennek helyén, ha másutt tartózkodik, itt is ki lehet hallgatni. Szükséges-e még további szabályozás, p. o. hogy a parlamenti tag a tanuskodástól való távolmaradását parlamenti elfoglaltatásával igazolhatja, hogy tanuskodása ideje parlamenti elfoglaltatására való tekintettel állapíttassék meg, részletkérdések, melyekbe nem bocsátkozom, de az elv, a tanuskodási kötelesség, nemcsak a jogkeresők, nemcsak a jogszolgáltató állam érdeke, hanem egyszersmind a bírói kar iránti tiszteletnek követelménye, már pedig utóbbi nélkül amaz érdekek kielégítését sem várhatni.

Concha Győző.

* Tudvalevőleg minden amerikai államnak csak két szavazata van a szövetségi senatusban.

A családi hitbizományok reformjának jogásziszemponjtjai.

— Kivonat Lányi Bertalan jogászegyleti előadásából. —

A reform irányeszméi.

1. A hitbizomány létesítése.

A hitbizomány alapításának cselekményében a magánakarat mellett teljes érvényre jusson a köznek az akarata.

A hitbizomány létesítése kérdésében e szerint az az irányadó szempont: hogy az alapítást célzó magánrendelkezés hatálya *állami jóváhagyástól* tétetvén függővé, ez hatályos garanciát nyújtson abban a tekintetben, hogy hitbizományok csak kivételesen és a közérdek szempontjából döntő körülményeknek megfontolása után fognak létesíttetni. Erre szolgálhat esetleg az, hogy a jóváhagyás a törvényhozás tényezőire bízassék.

b) Megállapítandók az intézmény kivételes jellegének megfelelően azok a *kellékek*, amelyek fenforgása nélkül a hitbizomány alapítása államilag jóvá nem hagyható; ugyanazonban, hogy e kellékek fenforgása mellett is a jóváhagyás megadása még mindig discretionárius mérlegelésnek maradjon fentartva.

Az alapítás kellékei *alanyiak* vagy *tárgyiak*.

Az *alanyi kellékek* érintik egyrészt az alapító személyét, másrészt a hitbizományalapítás által kedvezményezett személyeket.

Az első vonatkozásban a kérdés az, vajon hitbizományt mindenki alapíthasson-e, avagy az intézmény kivételes jellegének megfelelően csak az, aki egy bizonyos társadalmi osztályhoz tartozik, avagy akinek bizonyos erkölcsi kvalitása (pl. személyes érdeme) van? Ehhez fűződik az a további kérdés, vajon az alapításra képesített személy hány hitbizományt alapíthat; a kivételes jellegre való tekintettel nem indokolt-e, hogy egy személy csak egy hitbizományt alapíthasson.

A második vonatkozásban a kérdés ismét az, indokolt-e az a megszorítás, hogy az alapító csak saját családjának tagjait jelölhesse ki a hitbizományban való jogutódlásra?

A *tárgyi kellékek* érintik: a hitbizományul szánt vagyont általában, a vagyon mennyiségét, a vagyon gazdasági minőségét és jogi kvalitását.

A kérdés itt az: mi lehet a hitbizomány tárgya (ingó, ingatlan)? megállapíttassék-e az értékmaximum, esetleg az értékminimum? meghatározassék-e a birtok gazdasági összeállítása (fundus instructus, gazdasági egység)? meghatározassék-e a lekötött terület viszonya az ország, illetőleg vidék le nem kötött területéhez?

A kellékek megállapítása nagyobb jelentőséggel bír akkor, ha az alapítás jóváhagyása a végrehajtó-hatalom körében marad meg; míg ha az a törvényhozásra bízatik, az előre megállapított kellékek jelentősége csökken.

2. A hitbizományi kötelék megvalósítása.

A megoldás iránya az, hogy akkor is, ha a hitbizomány létesítése már a köznek az akaratával találkozott, vagyis ha az alapítás már állami jóváhagyást nyert is, — ne szenvedjen sérelmet a jogos magánérdek, még pedig sem az alapítónak későbbi ellentétes rendelkezései, sem harmadik személyeknek hasonló irányu magánjogai tekintetében.

Ez annyit jelent, hogy az alapító a rendelkezést mindaddig visszavonhassa, míg mások annak alapján jogokat nem szereztek; másrészt, hogy ne legyen kizárva, hogy harmadik személyek a hitbizományalapítást tárgyazó magánrendelkezést magánjogi alapon a jóváhagyás után is megtámadhassák és korábban szerzett jogaikat a hitbizományi vagyonnal szemben érvényesíthessék. Mindezeknek érvényesítése végett a bíróság részéről felhívásnak és záros határidő kitűzésének legyen helye.

3. A hitbizomány belső szerkezete.

A hitbizomány belső szerkezete, vagyis a jogutódlási rend kötelező szilárd alapra fektetendő. Az alapító a törvényesen megállapított jogutódlási rendben nem változtathat; csak az első birtokost jelölheti meg szabadon. Ezután a jogutódlás a törvényben megállapított módon következik.

E célnak legjobban megfelelő az első szülöttségiági jogutódlás.

4. A jog- és érdekkörök alakulása a hitbizomány fenállása alatt.

E kérdés két vonatkozásban veendő tekintetbe. Az egyik tulajdonképpen jogi és érinti a hitbizományi birtokos s a várományosok jogállását, az egyes családtagok igényeit és a hitbizományi hitelezők jogait; a másik szempont a hitbizományi vagyon gazdasági kezelésére vonatkozik.

a) Az előbbi vonatkozásban az irányeszmé az, hogy a hitbizományi vagyont megkötő *elidegenítési tilalom rugalmasabbá tételéké*. E végből meg kell engedni a hitbizományi vagyontárgyak cseréjét és állagváltoztatásukat, a törzsérték épségben tartásával. Lehetővé kell tenni, hogy az állagváltoztatások ne csak akkor történjenek, ha az a hitbizományi birtokos érdekében fekszik, hanem akkor is, ha azt a közérdek kívánja. E végből a gazdasági felügyelő-hatóságnak (1. b) p.) meg lehet adni a jogot, hogy az állagváltoztatását a közérdek szempontjából hivatalból is elrendelhesse; főleg ha az ingatlanok megkötöttsége egyes vidékeken szembeszökő gazdasági hátrányokat okoz.

b) Ami a gazdasági szempont alá eső szabályozást illeti, ennek irányeszméje az, hogy a hitbizományi vagyon kezelésének oly kötelező rendszere legyen, mely a helyi viszonyok tekintetbe vételével, megfelelő hatósági felügyelet mellett lehetővé tegye, hogy a vagyonmegosztásnak a hitbizomány megkötöttségében rejlő akadályából származó gazdasági és társadalmi hátrányok lehetőleg ellensúlyozva legyenek.

5. A hitbizomány megszűnése.

A megszűnés tekintetében az irányeszmé az, hogy a megszűnés általános okain (vagyon megszűnése, család kihalása stb.) felül legyenek más megszűnési okok is.

A hitbizomány fenállásához vagy megszűnéséhez három konkurráló érdek fűződik: az életben lévő családtagok *egyéni* érdeke; a családnak az életben lévő és a születendő családtagokban megtestesülő *társadalmi* érdeke s végül az állami *közérdek*.

A szerint, a mint a hitbizomány rövidebb vagy hosszabb ideig áll fen, majd az egyik, majd a másik lép előtérbe.

Ehhez képest három stádiumot kell megkülönböztetni.

a) Az első stádium egy oly időtartam, mely alatt a viszonyok rendszerint nem szoktak lényegesen megváltozni, úgy hogy feltehető, hogy a család társadalmi érdeke *még mindig* kívánja a hitbizomány fentartását; itt az életben lévő családtagok egyéni érdekén kívül, meg kell óvni a család társadalmi érdekét.

b) A második stádium egy további időszak, az az egy oly időtartam, mely alatt a viszonyok rendszerint annyira meg szoktak változni, hogy feltehető, miszerint a család társadalmi érdeke *már nem* kívánja a hitbizomány fentartását. Itt már csak az életben lévő családtagok egyéni érdekét kell megóvni.

c) A harmadik stádium végül egy oly maximális időtartam, mely alatt a viszonyok rendszerint annyira meg szoktak változni, hogy feltehető, miszerint a hitbizomány további fentartása az állami közérdeket veszélyezteti. Itt csupán az állami közérdeket kell megóvni, s ezzel szemben az életben lévő családtagok egyéni érdeke háttérbe szorul.

Ehhez képest:

a) Az első időszakban a hitbizomány megszűnik, ha ez iránt az életben lévő családtagok megegyeznek és megegye-

zésüket a felhozott okoknak a család társadalmi érdeke szempontjából való mérlegelésével az állam jóváhagyja;

b) a második időszakban megszűnik a hitbizomány, ha ez iránt az életben lévő családtagok megegyeznek és az állami hatóság (bíró) úgy találja, hogy a nyilatkozatok valódiak és az életben lévő családtagok közül senkisésem mellőztetett;

c) végül a harmadik időszak leteltével a hitbizomány eo ipso megszűnik és legfeljebb csak a szerzett magánjogokat kell a magánjog szabályai szerint és ezek keretében megóvni.

Ezek felül megszüntethető a hitbizomány akkor is, ha a hitbizományi vagyon (esetleg egy bizonyos mértéken alul) megfogyatkozik, úgy hogy a létesítés alkalmával szem előtt tartott társadalmi cél megvalósítására elégtelenné vált.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hitelezők igényei részvénytársaságok egyesülése esetében.

Kereskedelmi törvényünk 208. §-a megállapítja a szabályokat, amelyek két vagy több részvénytársaság egyesülése esetében irányadók, de az egyesülés fogalmát nem határozza meg. Mit értsünk egyesülés alatt? Mikor létesült az egyesülés?

Az ált. ném. keresk. törv. 215. cikkének 2. bek. az egyesülés fogalmát akként határozza meg, hogy egyesülés létesül, ha a társaság, vagyonának és tartozásainak részvények ellenében más társaságra való átruházása mellett, feloszlik. Ezen intézkedés azonban kereskedelmi törvényeinkben hiányzik és így annak megállapítását, hogy mit értsünk «egyesülés» alatt, kereskedelmi törvényünkben nem találjuk.

Annak dacára azonban, hogy a törvény a fogalmat törvényileg meg nem határozza, a kereskedelmi törvény 208. §-ából következtethetőleg, valamint a fogalomnak a gyakorlatban elfogadott értelme alapján megállapítanunk kell a magyar törvény szempontjából is, hogy «egyesülés» létesül, ha a társaság akként oszlik fel, hogy vagyonát és tartozásait más társaságra ruházza át és a részvényesek a vagyonfelesleg ellenértékéül a beolvastó társaság részvényeit kapják meg.

A beolvadó társaság feloszlik, ezen feloslás pedig a részvényeseket tekintve, csak abban különbözik a felszámolás útján való feloslástól, hogy a beolvadó társaság részvényesei nem készpénzben, hanem a beolvastó társaság részvényei által elégittetnek ki. Az egyesülés tehát tulajdonképpen csak abban különbözik a felszámolás útján való feloslástól, hogy az egyesülésnél a társaság vagyona nem adásvétel, hanem csere útján értékesítettik. A vagyonért részvények adatnak cserébe. Az a körülmény, hogy a felszámolásnál rendszerint a társaság vagyonának egyes alkatrészei külön-külön adatnak el, az egyesülésnél azonban mint universitas bonorum megy át, a beolvadó társaságra megkülönböztetési mozzanatnak nem tekinthetem, mert hiszen képzelhető a liquidationak is akkénti foganatosítása, hogy a társaság vagyona nem egyenként, hanem az activák a passivákkal együtt összesen mint universitas bonorum adatik el és a pénz a részvényesek között osztatik fel.

Az egyesülés a beolvadó társaságra teljes feloslást jelent. A társaság megszűnik, czege töröltetik és vagyona épen úgy, amint a liquidatio után, a részvényesek között osztatik fel, nem készpénzben ugyan, de a beolvadó társaság részvényeinek alakjában. A hitelezők igényeinek megvédése tekintetében is a kereskedelmi törvény 208. §-a ugyanazokat az óvintézkedéseket szabja, a mint azok a törvény 202. és 204. §-aiban a liquidationra nézve megállapítva lettek és a különbség itt is csak abban áll, hogy a felszámolást, illetve a hitelezők kielégítését és a vagyonnak a részvényesek

között való felosztását nem a felszámolók, hanem a beolvastó társaság igazgatói végzik.

A hitelezők igényei a kereskedelmi törvény 208. §-a szerint az egyesülés esetére ugyanazokkal az intézkedésekkel védve lesznek, amint védve vannak a törvény 202., 204. §-ainak intézkedései által a felszámolás esetében, de ennél mivel sem jobban és nem másképen. Kérdés immár az, vajon felelős-e a beolvastó társaság a beolvadott társaság hitelezőinek saját vagyonával is?

Hogy a beolvastó társaság a beolvadott társaság azon tartozásaiért, amelyeket átvállalt, egyetemlegesen szavatol, kérdés tárgyát nem képezheti, mert felelős az átvállalási szerződésnél fogva s felelős közvetlenül a hitelezőnek a kereskedelmi törvény 20. §-a alapján. De vajon szavatol-e a beolvastó társaság a beolvadott társaság azon tartozásaiért, amelyeket át nem vállalt?

Ezen kérdésre jogirodalmunk, követve a német jogirodalmat, azzal válaszol, hogy át nem vállalt tartozás nem létezik, mert a beolvastó társaság átvette a beolvadott társaság összes vagyonát — *activis cum passivis*, — átvállalta tehát az összes tartozásokat. Mennyiben helyes ezen érvelés a német általános kereskedelmi törvény 215. cikkének szempontjából, azt itt fejtegetni nem akarjuk, a magyar törvény szempontjából azonban az adósságok átvállalása nem a törvényen, hanem az átvállalási szerződésen alapszik. Az átvállalási szerződés rendszerint *quæstio facti* ugyan, általában azonban azt mondhatjuk, hogy a beolvastó társaság a beolvadó társaságnak csak a kereskedelmi könyvekből vagy egyéb okmányokból ismert és a vele közölt tartozásokat vállalta el, az előtte ismeretlen tartozásokat azonban át nem vállalta és átvállalni nem is akarta, mert hiszen a beolvastó társaság, a midőn az egyesülési szerződést kötötte, számot ejtett a beolvadó társaság vagyonáról, annak *activuma* és *passivumáról* és ezen számadás alapján jutott azon megállapodáshoz, hogy átveszi a beolvadó társaság vagyonát, kifizeti a vele közölt tartozásokat, a fenmaradó felesleg fejében pedig saját részvényeit szolgáltatja. Létezhetnek pedig ismeretlen tartozások is, és e mellett gondolnunk nem kell még a beolvadó társaság üzletvezetőségének rosszhiszeműségére sem, mert létezhetnek olyan tartozások és igények, amelyekről még a beolvadó társaság üzletvezetőségének sem volt tudomása és a melyek természetöknél fogva a kereskedelmi könyvekbe be sem vezettethettek. Vegyük például a valami esély folytán keletkezett kártérítési igényeket, és hogy az üzletvezetőségnek az esélyről tudomása nincsen. Kérdés immár, vajon szavatol-e a beolvastó társaság az ilyen ismeretlen tartozásokért is, *saját külön* vagyonával is?

A kereskedelmi törvény 208. §-a felállítja a szabályt, hogy az ismeretlen hitelezők követeléseik bejelentésére hirdetményileg felhivandók, a hirdetményi határidő lejártáig pedig a beolvadott társaság vagyona ezen hitelezők érdekében külön kezelendő; magától értetődik tehát, hogy addig, míg ezen vagyon külön kezeletik, a jelentkezett ismeretlen hitelező is a külön kezelt vagyonból kielégítendő, illetve biztosítandó. De ha az ismeretlen hitelező a hirdetményi határidőn belül nem jelentkezik és az igazgatóság abban a véleményben, hogy [az összes hitelezők kielégítették, a vagyont beolvastja, és a beolvastott társaság részvényeseit is kielégíti, fenmarad-e még akkor is az ismeretlen hitelezőnek kereseti joga a beolvastó társaság ellen?

Törvényünk erről a kérdésről nem intézkedik; ha pedig az egyesülési szerződést tekintjük, akkor nem állíthatni, hogy a beolvastó társaság a beolvadó társaságnak ismeretlen tartozásait átvállalta vagy átvállalni akarhatta, mert hiszen ellenkezőleg számadását és a vagyon felosztását az üzleti könyvek és a közölt adatokból ismert és az előtte tudva volt tartozások alapján ejtette meg. Abban a véleményben vagyok tehát, hogy nem létezik indok vagy jogi alap,

amelynek alapján a beolvastó társaságot, a hirdetményi határidőn belül nem jelentkezett és a beolvadó társaság külön vagyonából tehát ki nem elégített tartozásoknak saját vagyonából való kifizetésére kötelezni lehetne.

Ellenben, a kereskedelmi törvény 20. §-ából következik, hogy a beolvastó társaság a ki nem elégített ismeretlen tartozásokért nem szavatol, minthogy a kereskedelmi üzlet átruházásánál, az átvevő cég csak az átvállalt kötelezettségeikért felelős. Ugyanarra az eredményre jutunk analogia útján is. Az egyesülés ugyanis, mint fent előadtam, egészben véve csak abban különbözik a felszámolás útján való felosztástól, hogy a beolvadó társaság részvényesei pénz helyett részvényeket kapnak és hogy a felosztási miveletet nem a felszámolók, hanem a beolvastó társaság igazgatói végzik. Csak a részvényesek jogai és igényei szenvednek változást, a hitelezők jogai és igényei ugyanazok maradnak, mint a felszámolásnál, a hitelezők ugyanabban a bánásmódban részesülnek és jogaik törvényileg egészen úgy védetnek meg, mintha a társaság felszámolás útján oszolnék fel. A hitelezők tekintetében az egyesülés ugyanaz, ami a felszámolás útján történt felosztás. Ha felszámolás esetében, az ismeretlen hitelező a hirdetményi határidőn belül nem jelentkezik és annak folytán a társaság vagyona a részvényesek közt felosztatik, a hitelező igényét legfeljebb csak a kielégítést nyert részvényesek ellen érvényesítheti; ugyanez kell, hogy álljon egyesülés esetében is.

Minthogy azonban a hirdetményi határidő nem elévülési idő és az ismeretlen hitelező követelése, azért, mert kellő időben nem jelentkezett, el nem évült, fenmarad ugyan a nem jelentkezett hitelezőnek még követelési joga, de csak a kielégítést kapott részvényesek ellenében a kielégítésképen kapott összeg, illetve a részvény névértéke erejéig.

Igaz, hogy a követelésnek a részvényesek ellenében való érvényesítése sok technikai nehézségekkel jár, ez azonban korántsem lehet ok arra, hogy a hitelezőnek az adósa helyett más valakit, aki nem tartozik, kötelezzünk.

Dr. Wittmann Mór.

Adalék a Btk. 247. §-ának értelmezéséhez.*

A Btk. 247. §-ának első bekezdése szerint csábítás bűntette miatt büntetendő: 1. azon szülő, aki nőgyermekét *mással* nemi közösülésre csábítja; 2. aki (fiu vagy leány)gyermekét *mással* nemi fajtalanság elkövetésére csábítja; 3. aki (fiu- vagy leány)gyermekét *mással* természetelleni fajtalanság elkövetésére csábítja. Ezen §. második bekezdése így hangzik: «Ugyanezen büntetéssel büntetendő az is, aki a gyámságára, nevelésére, tanítására vagy felügyeletére bízott személyt *ezen cselekményre* csábítja». A második bekezdés szövegezése homályos és ez okból annak értelmezése sok kételyre ad okot a gyakorlatban. Először is a bíró nem tudja, hogy a második bekezdésben említett «*ezen cselekmény*» az előtte való bekezdésben előforduló három különböző nemű cselekmény közül tulajdonképen melyikre is vonatkozik. A főnehézséget azonban azon kérdés eldöntése képezi, vajon a második bekezdésben felsorolt személyek csak akkor büntetendők-e, ha ők maguk a maguk számára csábítják a törvényileg védett személyt a büntetendő cselekményre, avagy az esetben, ha azt arra csábítják, hogy *mással* közösüljön, *mással* nemi fajtalanságot vagy *mással* természetelleni fajtalanságot kövessen el? Vagy pedig a második bekezdés szerint a gyám stb. akkor is büntetendők, ha a gyámoltat ő maga elcsábítja, valamint akkor is, ha azt más számára csábítja, vagyis ha kerít. Az e kérdésben kifejlett gyakorlatot a következő két bűnügy tünteti fel.

A m. kir. Curia az 1882 évi márczius hó 15-én 906. sz. a.

* Lásd a jelen számú melléklet 401. számú esetét.

hozott ítéletében özv. G. Józsefnét bűnösnek mondta ki a Btk. 247. §-a alá eső fajtalanságra csábítás büntetében és ezen ítéletet azzal indokolta, hogy «az idézett szakasz harmadik, a külön második bekezdésben meghatározott esete nem említi a *«mással»* való nemi közösülésre csábítást és nem említi a nőgyermeket sem, hanem egyenesen csak azt rendeli, hogy az első bekezdésben meghatározott büntetéssel büntetendő az is, aki a gyámságra s a felügyeletére bízott személyt ezen cselekményre csábítja. Ezen utóbbi rendelkezés nem szorítván a tényálladékokat a mással való nemi közösülésre csábításra, világosan a csábítóval való nemi közösülésre csábítást is átfoglalja és büntetési sanctiójával, az ifjuságnak a gyámok, felügyelők stb. általi megrontását egyáltalán sujtja.» (*Büntető Jog Tára* IV. köt. 96. lap.) — A m. kir. Curia az 1889. évi május hó 7-én 8822. sz. a. hozott ítéletével szintén csábítás miatt ítélte el egy 16 éves cselédet, aki szolgálatadójának 4—5 év közötti fiugyermekeit fajtalanság elkövetésére elcsábította. (*Büntető Jog Tára* XVIII. köt. 232. lap.) A mellékletben közölt esetben az elsőbíró az álláspontot foglalja el, hogy a jelenleg hatályban levő Btk. alapján a felügyelettel megbízott csábítóval való nemi közösülésre csábítást nem lehet sujtani, a másodbíró kijelentése szerint azonban a törvény a tényálladékokat a felügyelővel, illet. a nőcseléddel stb. szemben is átfoglalja. *Illés** ez utóbbi nézetet véli következtethetni; *Fayer*** szerint azonban a Btk. csak a törvényben felsorolt személyek minősített kerítését sujtja büntetéssel. Ugyanezen felfogás tükröződik vissza a Btk. javaslatának indokolásából is, ahol világosan ki van mondva, hogy «a lenocinium (t. i. a kerítés) a jelen törvényjavaslat szerint csakis a legsúlyosabb, a legbotrányosabb esetekre szoríttatik. A *«kerítés»* egyéb esetei mellőzendőknek tartattak»***.

A törvény tehát a gyámot, a nevelőt, a tanítót vagy felügyelőt csak az esetben akarja kemény büntetéssel sujtani, ha az oltalmazandó személylyel szemben más részére kerítést, csábítást követ el.

Ha az említett egyének maguk elcsábítják az oltalmazandó személyt, ez esetben őket a jelenlegi Btk. alapján a törvény erőszakos alkalmazása nélkül büntetni nem lehet. A Btk. revisiója alkalmával tehát ezen §-ra is figyelem fordítandó.

Végül felhivom a kodifikátorok figyelmét azon körülményre is, hogy a Btk. szerint nem lehet azon nőt büntetni, ki valamely serdületlen fiúval fajtalanságot követ el. Gondoljunk csak arra, hogy nálunk is előfordulhatnak oly esetek, a minőket *Tardieu* «Des attentats aux mœurs» című művében felemlít, mint olyanokat, melyeket ő maga tapasztalt. Tehát a legfertelmesebb delictumok, melyeket emberi méltóságukról teljesen megfélemedezett személyek elkövetnek, ez idő szerint még megtorlás nélkül maradnak. Tekintettel azon súlyos következményekre, melyeket a paráználkodás a serdületlenek testi és lelki épségére szül, szükségesnek mutatkozik a törvény eme hiányát a Btk. revisiója alkalmával minden esetre pótolni. E tekintetben is mintául szolgálhat az 1843-diki magyar büntetőtörvénykönyvi javaslat, mely 225. §-ában «egy évi rabságig» rendeli büntetni azt, «aki valamely tizenégy évesnél kisebbkorú fiú- vagy leánygyermekkel *bármilyen bujásági cselekvést* követ el». Δ

Az ügyleti indok relevanciája.

Az ügyletkötés indokában fenforgó tévedés nem érinti az ügylet hatályosságát; az «error in motivo» nem szolgáltat alapot az ügylet megdöntésére. Banális igazság ez, de ép oly kevésbé zárja ki a kivételt, mint a jogi arany szabályok hasonló elismerésben részesülő legtöbbje. Ha valaki azon

reményben, hogy a telekárak emelkedni fognak, telket vásárol s ezen reményének az eladó jelenlétében kifejezést is ad: nem fog elállhatni a vételtől, ha várakozásában utóbb csalódik; a lakbérlettől sem léphet vissza az, aki — szándékolt házassága meghiusulván — nem tud mit kezdeni a nagy lakással. De senkinek sem jut eszébe megítélni a diszfelvoulás alkalmára kibérelt ablaknak vagy tribünhelynek a bérét, ha a látványosság elmarad.

Miért?

Világos mindhárom esetben, hogy az ügyletkötő félnek kinyilvánított ügyleti indoka utólag egyaránt tévesnek bizonyul; miért szenved az első két esetben a tévedő fél a tévedés következményét, és miért nem az utolsó esetben is? Illeszen a másik fél ép oly kevésbé oka az ünnepély elmaradásának, mint az áremelkedés vagy házasság meghiusul-tának.

Ismerjük a feleletet, amelyet e kérdésre itt-ott adni fognak: azért, mert oly lényeges körülményt képez az ablak és tribün kibérlésénél a felvonulás bekövetkezése, azon felvonulása, amelynek végignézése egyedüli célja az ügyletnek, hogy annak elmaradását felbontó feltételnek kell tekinteni.

Ez a szokásos megoldás talán megnyugtathat egy pillanatra, de a mélyebb kritikát semmi esetre sem állja meg.

Nem állhatja meg a kritikát, mert tulajdonképen csak szavakat tartalmaz, nem gondolatot; nem ad elvet, irányvonalat számunkra, amely döntésre képesítene minden konkrét esetben. Vagy nyert talán valaki tájékozást e «megoldás»-ból arra nézve, hogy mikor «lényeges» annyira valamely körülmény, hogy azt conditio resolutivának lehet tekinteni? Hol a fokmérője annak a lényegességnek, amelynek mérvétől a kérdéses ügylet sorsa függ?

Tegyük fel, hogy a gyászoló rokon koporsót vesz az elhunytak egy ösmerős koporsókereskedőnél, kinek a gyász esetet el is panasolja, — a közlés szükséges, mert anélkül csak ritkán vélelmezhető akarati megállapodás, — s néhány órával később a halott tetszhalottnak bizonyul. Ámde a koporsóvételnek a lehető leglényegesebb, egyedüli indoka a haláleset volt: hasztalan, a kereskedő nem fog tartozni vevőjét kibocsátani az obligóból. Ép így át kell venni az ünnepélyre megrendelt diszöltönyt, bár maga az ünnepély elmarad s meg kell fizetni a színházi jegy árát, bár vevője az előadásra el nem mehet, pedig csakugyan nehéz a lényegességnek nagyobb fokát elképzelni, mint a milyennel mindez esetekben a meghiusult indokok az ügylet megkötése tekintetében bírnak.

Tán eléggé demonstrálja mindez, hogy az előbbi szabálynak nemcsak az a gyöngéje, hogy tájékozatlanságban hagy a felől, vajon mit kell lényegesnek tekinteni és mit nem, hanem egészben véve nem igaz, mert a leglényegesebb indokokban is eshetik tévedés, anélkül, hogy a «felbontó feltétel»-féle okoskodás előrántásának helye lehetne. Ezt az ellenkező oldalról is megvilágítja egy példa. Egy utazási iroda utasokat gyűjt a szokásos módon a Spitzbergákra teendő utazásra André felszállásának alkalmából és annak megtekintése végett. A felszállás elmarad. Mi azt hisszük, hogy a jelentkezők visszaléphetnek, pedig a Spitzbergákra való utazás utóvégre más okból is elképzelhető és semmi esetre sem annyira lényeges indok, mint a koporsóvételnek a haláleset.

Nem az indok lényegessége, hanem az ügyleti szolgáltatás természete adja a kulcsot kezünkbe. Mindezen esetekben az ügyleti szolgáltatás tulajdonképen csak része egy bizonyos eredménynek, amely az ügylettel céloztatik. Azon fél, a kinek szolgáltatnia kell, tudja, hogy ő az ünnepély végignézéséhez, André felszállásának megtekintéséhez, a halott eltemetéséhez stb. stb. járul hozzá. Tudomásvétel következtében a tulajdonképeni ügyleti szolgáltatás részévé lesz egy nagyobb eredménynek. Ezen eredmény az érintett esetekben elérhetetlenné válik, lehetetlenül s így a szolgáltatás is —

* Btk. magyarázata II. 259.

** Büntetőjog II. 111.

*** Anyaggyűjtemény II. 403.

nem ugyan magában, — de mint annak része, — szintén lehetetlenül. Szolgáltathat ugyan a fél ablakot, de nem az ünnepély megtekintését nyújtó ablakot, szolgáltathat koporsót, de nem a vélt halott eltemetésére használható. Szóval a kérdéses szolgáltatás minőségi hibában szenved és csupán nyelvi, nem fogalmi nehézségek akadályoznak abban, hogy «ünnepélyt nyújtó» ablakról «André felszállását láttató» hajózásról beszélhessünk, szóval, hogy a szolgáltatásnak bizonyos célba vett eredményt közvetítő természetét, mint minőségi kelléket fogjuk fel.

Nem az indok tehát az, ami figyelembe veendő, hanem a célbavett eredmény, mely a szolgáltatást minősíti. Az ügylettel célzott eredmény mindez esetekben elérhetetlenné válik, tehát maga a szolgáltatás is, — ha nem is önmagában, hanem mint ez eredménynek része, — szintén lehetetlenül. Impossibilium nulla obligatio; ha a szolgáltatás lehetetlenül: az ügylet megdől.

Miért nem dől hát meg akkor egyformán valamennyi esetekben? Mert e lehetetlenülések között nagymérvű és igen egyszerűen megállapítható különbség van. Mindazon esetben, midőn jogérzékünk azt parancsolja, hogy az ügyletet feloldjuk, a lehetetlenülés abszolút és objectív, az ellenkező esetben mindig subjectív. Ki nézheti végig André felszállását, az ünnepélyes felvonulást stb. — ha azok elmaradnak? senki. Ki nem használhatja a koporsót, ki nem veheti igénybe a színházjegyet? Csakis a szerződő fél.

Az abszolút lehetetlenülés feloldja az ügyletet, a subjectív nem oldja fel. Ez azon szabály, amely minden konkrét esetben bizton célra vezet.

E szabály egyszerű és elméletileg könnyen levezethető, de nem azért igaz, mert ezen tulajdonságokkal bír. Azon tekintélynek és erőnek, melyet egy elvnek az igazság kölcsönöz itt is mélyebb alapja van: a célszerűség.

A subjectív lehetetlenülés eseteiben a szolgáltatás minősítése az egyik fél kezében, vagy legalább oldalán van. A szolgáltató fél mindkét esetben kész a magáét megtenni, csak hogy a minősítést az abszolút lehetetlenülés eseteiben a hatalmunkon kívül álló semleges külvilág, a subjectív lehetetlenülés eseteiben maga a szolgáltatást elfogadó fél — legyen bár hibájából, vagy hibáján kívül. Kell, hogy így legyen, mert az ügylet hatálya tekintetében nem lehet egyik felet a másiknak kiszolgáltatni.

A jog gondolatmenete tehát az ügyleti indok relevanciájának tekintetében ez: ha az ügylettel elérni szándékolt és a másik féllel közölt eredmény elérhetetlenné válik, kibocsátom a tévedő felet, hacsak nem az ő oldalán történt a lehetetlenülés.

Dr. Fazekas Oszkár.

Különfélék.

— Ismét adalék a Btk. 336. §. büntetési rendszeréhez. Sajátságos, hogy 15 év óta fel van ismervé ezen §. tarthatatlan volta, és a novella még máig is csak az előadói javaslat stádiumáig tudott jutni. Ajánljuk az illetékes körök figyelmébe az alábbi esetet.

A gyulafehérvári kir. törvényszék lopás büntetével vádolt B. N. elleni bűnügyben ítélt. Vádlottat a R. P. kárára elkövetett, a Btk. 333. §. s a 336. §. 4. és 7. pontjai szerint minősülő lopás büntetében bűnösnek mondja ki, és ezért a 92. és 93. §-ok alkalmazásával a 340. §. alapján egy havi fogházra ítéli, a mellékbüntetést pedig az 54. §. értelmében mellözi. *Indokok:* Káros feladásával egyezően vádlott maga beismeri, hogy 1896 január 16-án, mikor ő még káros szolgálatában volt, mint annak gazdasszonya, egy az utcán megelőzőleg talált kulccsal a káros honn nem létében a pincze ajtót kinyitotta s a pinczéből egy fazékban egy kupa bort hozott fel, de az épen akkor hazaérkező káros öt tetten érte s tőle a bort s az álkulcsot is elvette. Ezek szerint a vádbeli lopás saját beismerésével bizonyítva lévén, vádlottat elítélni kellett. Tekintve azonban, hogy vádlott ellen semmi

súlyosító körülmény fel nem merült, míg a büntetlen előélet, a beismerés, a kár csekély volta tulnyomó enyhítő körülményt képeznek; figyelemmel vádlott 68 éves korára s testileg teljesen gyenge, beteges voltára, kit a törvényben a cselekményére megállapított büntetés legkisebb mértéke is igen súlyosan sújt, ez okból a Btk. 92. és 93. §-ai együttes alkalmazásával vádlottot enyhe büntetéssel kellett sújtani. (1897 május 21. 1668. sz. a.)

A kolozsvári kir. tábla ítélt: Az elsőbíróság ítélete részben megváltoztatik, a vádlott büntetése a Btk. 93. §-ára való hivatkozás mellőzésével hat havi börtönben állapítatik meg és három évi hivatalvesztésre is ítéltetik. *Indokok:* Az elsőbíróság által helyesen felsorolt enyhítő körülményeknél fogva a cselekményre a Btk. 340. §-ban meghatározott fegyházbüntetésnek legkisebb mértéke is tulszigoru lévén, a Btk. 92. §-át, jóllehet az, hogy a cselekmény kétszeresen is büntetett minősül, súlyosító körülményt képez, a kir. tábla is alkalmazandónak találta. Tekintve azonban, hogy a 92. §. alkalmazása esetén fegyház helyett csak börtönbüntetés állapítható meg; tekintve, hogy a 93. §. a 92. §-sal együttesen nem, hanem csak az utóbbi §. esetén kívül jöhet alkalmazásba és csak oly módon, hogy a fegyház helyett börtönbüntetés állapítandó meg; ez okoknál fogva a téves alapon kiszabott büntetés nemére és mértékére nézve az elsőbíróság ítéletét a rendelkező rész értelmében megváltoztatni kellett. (1897 november 9. 2586. sz. a.)

A kir. Curia ítélt: A kir. tábla ítélete az abban felhozott és az elsőbíróság ítéletéből elfogadott indokoknál fogva, mindazonáltal az elsőbíróság ítéletében előforduló «álkulcs» kifejezésnek a törvény szavainak megfelelő «hamis kulcs» kifejezésre helyesbítésével helybenhagyatik. (1898 szept. 7. 1449. sz. a.)

— A büntetőtörvény novelláját előkészítő bizottság a november hó 7-étől 19-ig terjedő időszakban hét ülést tartott Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklete alatt. Tárgyalás alá kerültek a büntetőtörvény különös részének következő fejezetei: a hatóság elleni erőszak, czimer- és zászlósértés, hamis tanúzás, hamis vád, szemérem elleni bűntettek, kettős házasság, családi állás elleni bűntettek, rágalmazás és becsületsértés, gyermekölés, magzat-elhajtás, gondatlan emberölés, testi sértés, közegészség elleni vétség, nőragadás, levéltitok megsértése, a titok tiltott felfedezése, magánlaksértés, lopás, zsarolás, jogtalan elsajátítás és tiltott önszegély. A tanácskozmány ez üléseken összesen 51 §. módosítását hozta javaslatba.

— A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága e hó 18-án Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklésével ülést tartott, melyben a családi hitbizományok reformjának megvitatását folytatta. Lányi Bertalan miniszteri tanácsos, a hitbizományi jog előadója már a múlt ülésen általánosságban jelezte a reform irányeszméit, amelyeknek mikénti megvalósítását minden egyes vonatkozásban konkrét megoldás és megvitatás tárgyává kell tenni. Ide tartozik mindennekelőtt a hitbizomány létesítés köréből az előadó által már a múlt ülésben felvetett az a kérdés: szükséges-e, hogy a hitbizomány alapítását célzó magánrendelkezés hatálya az állami jóváhagyástól tételesség függővé, és ha igen, miben álljon ez a jóváhagyás? A bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy a hitbizomány alapításához az állami jóváhagyás elengedhetetlen, s hogy ez a jóváhagyás — mint nem csupán jogi — hanem opportunítási tekintetek discretionarius mérlegelésének eredménye a bíróságokra nem bízható. Arra nézve, vajon az állami jóváhagyás joga a mai jogállapotnak megfelelően a végrehajtó hatalom körében hagyassék-e meg vagy a törvényhozásra bízassék, megoszoltak a vélemények, amennyiben dr. Vavrik Béla és dr. Zsögöd Benő az előbbi, dr. Imling Konrád, dr. Schwarz Gusztáv, dr. Sipőcz László és dr. Thirring Lajos az utóbbi megoldás mellett nyilatkoztak.

Az eddigi tárgyalások során ismételten kifejezést nyert az az álláspont, hogy a polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága a hitbizomány reformjának kérdését csupán ez intézménynek a magánjog általános rendszerével való sokszoros összefüggésénél fogva és korántsem azzal a célzattal tárgyalja, hogy az intézmény magában a polgári törvénykönyvben nyerjen szabályozást, s hogy az általános magánjognak rendes és azzal együtt hasonló maradandóságra szánt alkotó részévé tételesség. Az intézmény továbbra is kivételes jellegű marad és a reform csakis azt a merevséget kívánja enyhíteni, amely ezen intézmény és a mai gazdasági és jogi rendszer közti összhangot zavarja.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük:

A mai nap folyamán kézbesítették nekem az idecsatolt végzést; mely szerint a zentai járásbíróság 6008/86. sz. végzéssel 1886. évi július hó 12-ére kitűzött tárgyalásra az érdekelt feleket «törvényes következmények terhe alatt megidézi».

— **A Magyar Jogászegylet** utóbbi teljes-ülésén Lányi Bertalan hitbizományi előadásához, melyből fent kivonatot közlünk, hozzászólottak Schwarz Gusztáv, Székács Ferencz és Hammersberg Jenő. Az ülés végén az előadó reflektált némely ellenvetésekre.

— **A folytonos bűncselekmény fogalommeghatározásához.** A budapesti kir. büntető-törvényszék 1897. évi november hó 24-én 76,096. B. sz. a. a következő végzést hozta: ... Vádat emelt továbbá a kir. ügyészség ugyancsak I. S., valamint H. G. és S. G. ellen a Btk. 400. §. 1. pontjába ütköző közokirathamisítás büntette (helyesebben vétsége) miatt, az alapon, hogy nevezettek együttesen közreműködtek arra, hogy H. G. törvénytelen gyermekének anyakönyvezésével valótlan adatok kerüljenek az anyakönyvbe. Azonban ezen indítványt nem tette magáévá a kir. törvényszék; mert habár kétségtelen, hogy midőn nevezett terheltek együttes eljárással közreműködtek arra, miszerint H. G. törvénytelen gyermeke nem létező apa nevére, mint törvényes anyakönyveztesék, a Btk. 400. §. 1. pontjában meghatározott vétséget követték el; mégis, minthogy ezen vétség a valótlan adatok bevezetése által befejeztetett, nyilvánvaló, hogy az elévülés ezen időponttól veszi kezdetét; már pedig a bevezetés történt 1891. május 1-én s a bűnvizsgálat ezen ügyben megindított 1896. évi április havában, tehát a vétségekre megállapított három évi elévülési idő elteltével s így ezen cselekmény többé nem büntethető. A kir. ügyészség vádja csak az esetre állhatna meg, ha a jelen esetben folytonos bűncselekményről lenne szó, amelynél tehát az elévülés a jogellenes állapot megszűntétől volna számítandó; ámde folytonos bűncselekmény a jelen esetben fen nem forog; mert hiányzik ezen bűncselekmények legfőbb kriteriuma: a jogellenes állapot szakadatlan fentartása, mely a bűncselekmény tényálladékanak folytonos megvalósítását feltételezi, tehát csak oly esetekben lehetséges, hol a tettes magatartásától függ a jogellenes állapotnak végét vetni; már pedig a Btk. 400. §-ában meghatározott közokirathamisítás a valótlan adatoknak a közokiratba való bevezetése által megvalósítatván, befejeztetvén, a tettes minden további befolyásának a bűncselekményre vége szakad s a jogellenes állapotnak további fenmaradása tőle teljesen független s annak megszüntetése többé hatalmában nem áll. Ezeknél fogva nevezettek ellen a Btk. 400. §-ába ütköző közokirathamisítás miatt folyamatba tett bűnvádi eljárást megszüntetni kellett.

A budapesti kir. ítélő tábla 1898. márczius 8. 1891. B. sz. a. hozott végzésében az elsőbíróság végzését megváltoztatta akként, hogy a vádlottakat a Btk. 400. §-ának 1. pontjába ütköző közokirathamisítás vétsége miatt is vád alá helyezi. **Indokok:** ... ami a közokirathamisítás vádját illeti, tekintve, hogy az ügy adataiból kitűnőleg I. S., H. G. és S. G. vádlottak közös elhatározással és közös közreműködéssel anyakönyvezteték a k—i plébániánál I. S. és H. G.-nak 1891. évi május 1-én született Theodor nevű törvénytelen flugyermekeit, mint H. K. és H. G. törvényes gyermekét, s ekként szándékosan közreműködtek arra, hogy a kérdéses fiu családi és ebből folyó jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlan körülmények vezettessenek be a nyilvános könyvet képező anyakönyvbe; tekintve, hogy vádlottak ezen cselekményük miatt jogszerűen vádolhatók a Btk. 400. §. 1. pontjába ütköző közokirathamisítás vétségével. Tekintve másrésről, hogy az elsőbíróság által ezen bűncselekmény miatti büntető eljárás megszüntetését illetően indokolt felhozott elévülés fen nem forog, mert az 1891. május 1-én született s ma is élő gyermek családi és személyi viszonyain a fentebb körülírt anyakönyvvezetés által elkövetett jogsértés ez idő szerint is fen áll, a vádlottak terhére eső cselekmény tehát folytonos bűncselekményt képez, melyet illetőleg az elévülés, tekintettel a Curia 55. sz. döntvényében kifejezésre jutott joghasonlatosságra is, csak a jogsértés megszüntetésével veheti kezdetét, mihez képest az elévülés az által, hogy a büntető eljárás csak 1896. április havában tétetett folyamatba, be nem következett, ez okból vádlottak a Btk. 400. §. 1. pontja alapján vád alá voltak helyezendők.

— **A családi állás elleni büntett mellett nem lehet külön szó a 400. §-ról.** A m. kir. Curia 1898. június hó 1-én

5085/98. B. szám alatt hozott végzésében kimondotta, hogy: «A 254. §-ban: «más családba csempész», — «kicsérél», — «elsikkaszt», — «eltitkol», — «rendszerint járt helyre kitesz» szavakkal példaszerűen meghatározott elkövetési cselekedeteket a törvény megtoldotta akként, hogy a családi állás elleni büntettet követi el, aki valamely gyermeket «bármely más módon családi állásától megfoszt vagy ezen állását megváltoztatja». A 254. és 400. §§-okban foglalt rendelkezéseknek kivált a 95. §. irányadásával való összevetése folytán világos tehát, hogy a 254. §. mellett nem lehet külön szó a 400. §-ról, mert a 400. §-ban meghatározott cselekmény elkövetési cselekedete, egyszersmind egyik elkövetési cselekedete a súlyosabb büntetés alá eső családi állás elleni büntettnék. — Ezért nincs helye ebben az esetben egyik vádlott ellen sem a Btk. 400. §-a alapján vád alá helyezésnek». Δ

— **A pozsonyi jogakadémián** e félévben a következő specialkollegiumok tartatnak: Követségek és konszultások. Ekmayer Ágost. — Az örökség megszerzéséről és a hagyományokról római jog szerint. Rentmeister Antal. — Váltó- és kereskedelmi eljárás. Révffy László. — A közhivatalnokok joga. Kosutány Ignác. — Közigazgatási bíráskodás. Ugyanazon tanár. — Horvátország államjogi helyzete. Ifj. Vutkovich Sándor. — A miniszeri felelősség. Ugyanazon tanár. — Werbőczy Hármaskönyve államjogi szempontból. Ugyanazon tanár. — Harczjog. Ekmayer Ágost. — A delictumokról. Rentmeister Antal.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák birodalmi tanácsban** indítvány tétetett a képviselők közti sértéseknek elintézésére becsületbíróság útján. Fontosabb volna a kifelé irányuló sértések tekintetében hatályos remediumról gondoskodni.

— **A német szövetségtanács**hoz azon javaslat érkezett, hogy a polgári és bűnvádi eljárás novella útján olykép módosíttassék, hogy az előeskü helyett az utóeskü foglaljon helyet. Nálunk ez a reform már rég megvan. Csakis az esküdtszéki eljárásban esküdnek a tanúk a kihallgatás előtt. Ez is megszűnik az új bűnvádi eljárással.

— **Hans Gross, Kriminalpsychologie.** Szerző ugyanaz, akinek anthropologikus folyóiratáról többször megemlékeztünk. Jelen munkájában a bizonyítás lelki műveleteit tárgyalja. Kiterjeszkedik e tekintetben a bíróra, a vádlottra, a tanura és a szakértőre. Könyve a bizonyítás bölcsészetének mondható. Szerinte a bizonyításhoz segítségül kell venni különösen a természettudományokat és ezek segélyével biztosabb alapot helyezni az egész építménynek. Szerző azt tartja, hogy a bűnvádi eljárás a bizonyítás tekintetében csak empirikus tapogatózást mutat s már látja derengeni azt a korszakot, midőn a jogtudomány a természettudományoknak egyik ágazata lesz. A jogtételek tartalmának kutatását, amint ezt a jogtudomány ma feladatának tekinti, értéktelen munkának tartja.

— **A feltételes elítélést** eddig a következő törvényhozások léptették életbe: 1. 1878-ban Massachusetts; 2. 1885. évi június 1-én Uj-Seeland; 3. 1886. október 6-án Queensland; 4. 1887-ben Anglia; 5. 1887. november 16-án Dél-Ausztrália; 6. 1888. május 31-én Belgium; 7. 1889. márczius 20-án Kanada; 8. 1890. augusztus 1-én Viktoria; 9. 1891. évi február 12-én Neuchâtel; 10. 1891. márczius 26-án Franciaország; 11. 1892. febr. 1-én Nyugot-Ausztrália; 12. 1892. évi május 10-én Luxemburg; 13. 1892. október 29-én Genf; 14. 1893. július 6-án Portugália; 15. 1894. máj. 2-án Norvégia; 16. 1894. június 1-én Uj-Dél-Wales és végül 17. 1897. évi május 13-án Waadt kanton. Δ

— **Az amerikai lapok** most sokat foglalkoznak egy ottani bíró abbeli döntésével, hogy egy cégnek boykottolása mindaddig, míg az ellen, ki a cégnek vásárolni akar, erőszakot nem használnak, büntetendő cselekményt nem képez. Az osztrák legfőbb bíróság nem rég az ellenkező kijelentést tette.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 26-án (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Lányi Bertalan hitbizományi előadásának és az a felett megindult vitának folytatása.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 1.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kodifikacionális kérdések. (Gondnokság iszákosság miatt.) *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A váltótörvény 90. §-ára alapított gazdagodási kereset jogi természetéről. *Dr. Németh Rudolf* szegedi kir. törvényszéki albirótól. — Tényleges birtoklás és elbirtoklás. *Dr. Harmath Jenő* betétszerkesztői kir. albirótól. — A Btk. 247. §-ához. *Dr. Vámbéry Rusztem* törvényszéki jegyzőtől. — Az új német aggkor-biztosítási javaslat. (Novelle zur Invaliditäts- und Altersversicherung.) *M.+A.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kodifikacionális kérdések.*

Gondnokság iszákosság miatt.

A szerkesztő-bizottság folyó évi május hó 20-án tartott 43. ülésében azzal a fontos kérdéssel foglalkozott, vajon iszákosság vagy idegrontó szerek használata miatt megengedhető legyen-e a gondnokság alá helyezés? A német polgári törvénykönyv első tervezete tudvalevőleg e kérdésben még a negatio álláspontján volt, míg maga a törvénykönyv a jogászvilág óhajához képest következőleg intézkedik: § 6. Entmündigt kann werden: «Wer in folge von Trinksucht seine Angelegenheiten nicht zu besorgen vermag, oder sich, oder seine Familie der Gefahr des Nothstandes aussetzt, oder die Sicherheit Anderer gefährdet».

A szerkesztő-bizottság a gondnokság ezen esetét nem tartotta elfogadhatónak. Röviden kívánjuk csak reprodukálni a felhozott argumentumokat, amennyiben ezt a kérdés megvitatása szükségessé teszi.

Dr. Sipőcz előadó a jelenlegi jog álláspontján kíván maradni, eszerint pedig helye van a gondnokság alá helyezésnek, ha az iszákosság már delirium tremens idézett elő, vagy tékozlás címén, ha az iszákos szenvedélyének kielégítésére vagyonát pazarolja. Amennyiben az iszákos közveszélyes, úgy rendőri uton kell védekezni, a gondnokság alá helyezés már azért is értéktelen, mivel az iszákosság az alsóbb osztályokban van elterjedve, azt pedig, hogy valaki napszámát eligya, úgy sem lehet megakadályozni. Végre nem téveszthető szem elől, hogy vannak foglalkozások, melyekkel az iszákosság bizonyos foka ugyszólván együtt jár. — Dr. Schwarz Gusztáv az egyéni szabadság veszélyeztetésének szempontjából perhorrescálja a gondnokságot. — Dr. Vavrik Béla szerint kivihetetlen dolog minden korhelyt gondnokság alá helyezni. — Dr. Zsögöd Benő az előadó nézetéhez csatlakozva kiemeli, hogy a műveltebb körökben az iszákosság az utóbbi időben nem terjedt. Dr. Imling Konrád szerint a kérdés nem a magánjogi kodexbe való és csak dr. Thirring Lajos jelzi minden indokolás nélkül, hogy az iszákos személyére is kiterjedő gondnokságot kívánatosnak tart.

Ha a tárgyalásnak ezen tartalmát közelebbről nézzük, úgy azt találjuk, hogy az a kérdés tartalmát teljesen mellözi. Ennek illusztrálására saját praxisomból akarok egy esetet kiemelni. Egy a vagyonos osztályhoz tartozó férfi iszákos

lett, üldözte családját és válóperrel fenyegette meg feleségét. Félni kellett attól is, hogy lelketlen emberek állapotát kihasználva, vagyoni romlását előidéző intézkedésekre fogják rábírní, mindazonáltal ez ellen védekezni nem lehetett, a törvény útja el volt zárva, a gondnokságnak törvényes feltevélei hiányoztak. A szóban forgó egyén még nem volt elmebeteg, mert az orvosi tudomány az alkoholizmus chronikus kezdetleges stádiumát nem tekinti elmebetegnek, tékozlásra pedig azért nem lehetett hivatkozni, mert a szesz italokra költött összegek a vagyonhoz képest elenyészően csekélyek voltak. Ez állapot néhány évig tartott, amíg bekövetkezett az, aminek bekövetkezése előrelátható volt. Az iszákos kezességeket vállalt oly emberekért, akikhez semmiféle kötelék sem fűzte; ez ethikailag már defekt ember, hizelgő szavaknak és különösen bizonyos nők hizelgéseinek ellentállani nem tudott. Amikor a vagyoni romlás bekövetkezett, az elmebetegség is felismerhetővé vált, mert most már az észszerűtlen intézkedésekből lehetett következtetést vonni és a gondnokság el lett rendelve. Aki azt hiszi, hogy ez az eset kivételes eset, vagy hogy ritkaság számba megy, annak ajánlom, hogy a rendőség büntető osztályánál vagy a büntető bíróságnál tudakozódjék, hányszor évenként keres a közönség védelmet az iszákosság eme szokásos kizsákmányolása ellen.

Az előadó most már de lege ferenda azt mondja: várjuk csak be a delirium tremens. Hát miért nem a halált? Ez még hathatósabban megszünteti a bajok forrását. Már Mephisto is kedélyesen megnyugtatta Márta asszonyt, aki iszákos férjét átkozza: «Ja seht! Dafür ist er nun tot». Minek a gondnokság egy különben is muló léttel szemben, majd jön a halál! És ha az iszákos örületbe esett, azután pedig meghalt, a családja mehet koldulni. A kérdés az, mi módon védheti meg a törvény az iszákos embert és családját az iszákosság következményeivel szemben és a szerkesztő-bizottság azt válaszolja, védjük meg az elmebetegét és a tékozlót. Ez nem válasz vagy legalább is nem komoly válasz.

Az előadó abból látszik kiindulni, hogy a delirium tremens az iszákosságnak egy biztosan bekövetkező phasisa és így elég, ha a törvény ekkor közbelép. Az előadó ezen feltevése teljesen téves; a delirium tremens ép úgy, mint más pszichikai megbetegedések, következményei lehetnek az alkoholizmusnak, de szükségképeni következményeknek nem mondhatók. Ha már most az elmebetegség nem következik be, hol marad a védelem, vagy hol marad a védelem amíg a gondnokság alapjául megkívánt elmebaj tiszta kórképe előáll?

A mai jog ezen esetekben némán nézi a család vergődését, azonban egy komoly törvényhozási munka, mely az élet bonyodalmaait ismeri, az ilyen állapotokkal szemben nem fog helyeslőleg bólintani és nem fog lemondani a helyes megoldásról, bármennyi nehézségbe is ütközzék az.

Ha iszákosságról beszélünk, ez alatt oly bajt értünk, mely pszichikai gyengeséget előidézve az egyén intellectuális funkciót támadja meg. De miután az orvostudomány abstract megállapításával — hogy mikor forog fenn az iszákosságnak ily esete — nem operálhatunk, a törvény feladata volna meghatározni, hogy minő irányban minő tevékenységre kell

* Az előbbi közl. I. a 29. számban.

elég telennek lenni az iszákos intellectuális képességének, hogy emiatt a gondnokság elrendelhető legyen. Amidőn tehát az előadó napszamosokról és bizonyos foglalkozásokról beszél, melyekkel nagyobb mennyiségű szesz italok fogyasztása jár, vagy amidőn dr. Vavrik Béla azt mondja, hogy nem lehet minden korhelyt gondnokság alá helyezni, úgy kétségtelen, hogy a szerkesztő-bizottság nem foglalkozott az alkoholizmus chronikus különböző fokaival és annak az ember elméjére gyakorolt befolyásával. Azt, hogy az összes kefekötők gondnokság alatt legyenek, eddigelé még nem vitatta senki és azért az ideirányuló czáfolat nyílt ajtót döngtet.

Furcsa az az argumentum is, hogy az iszákosság csak az alsóbb, értsd vagyontalan és kevésbé a műveltebb, értsd vagyonosabb osztályban fordul elő. Hogy az iszákosság percentualiter nem egyformán szerepel a vagyonos és nem vagyonos osztálynál, ezt minden statisztika hiányában könnyű állítani és pedig annyival könnyebb, mivel az ugynevezett műveltebb körökben e betegséget sokszor palástolják. De nem is képzelhető, hogy a vagyon miért zárja ki az iszákosságot?

A vagyon ezen immunisáló hatása eddig ismeretlen volt és én ebben hinni nem is tudok. Ha azonban tényleg így volna, még ez sem képezhetne okot az iszákosság miatti gondnokság mellőzésére, mert hisz egyéb dolgok is léteznek, melyek védelmet érdemelnek, nemcsak a vagyon. Az iszákos gondnoksága szükséges már azért is, mivel a házasságot és a családot az iszákos örült támadásai ellen másképen megvédeni nem lehet és mivel különben kénytelenek vagyunk a törvény előtt az iszákos panaszával és igényével úgy foglalkozni, mintha az normális embertől eredne. De még a forgalom biztonságának szempontjából is szükséges, hogy az az iszákos, aki a beszámíthatóság legszükségesebb feltételének sem felelhet már meg, a gondnokság segítségével kirekesztve legyen azon egyének sorából, akiktől elvárhatjuk, hogy a felelősség jelentőségét felfogni és annak súlyát elviselni képesek. Ezen czélok szolgálatában a rendőrség mit sem tehet; közreműködhetik, ha arról van szó, hogy egy részeg ember ártalmatlanná tétessék, de az iszákosság által előidézett defektusokat nem korrigálhatja. Dr. Imling Konrád azt mondja, hogy ez nem tartozik a magánjogi kodexbe; hát ugyan hova tartoznék a gondnoksági ügy és azon kérdés elintézése, vajon a gondnokság nem-e a leghathatósabb védelmi eszköz az iszákosság bizonyos phasisában?

Dr. Schwarz Gusztáv azon tagadhatatlanul fontos motívumból vezeti le álláspontját, hogy az egyéni szabadság a gondnokság által veszélyeztetve lesz. De ezt a kiindulási pontot azért nem lehet acceptálni, mivel az iszákosság, melyről itt szó van, az elmebetegségekhez közel álló betegség, ilyen beteg embernek gondnokság alá helyezése pedig nem sértheti az egyén szabadságát. Az egyén szabadságát veszélyeztetheti a visszaélés, de a visszaélés lehetősége éppen úgy megvan az elmebetegségnél, mint a tékozlásnál és így ez nem képezhet okot egy máskülönben szükséges és üdvös törvényhozási intézkedés mellőzésére. A tékozlásra alapított eljárás sokkal homályosabb, ingadozóbb momentumoktól függ és itt az egyéni nézetnek sokkal nagyobb tér nyílik mint az iszákosságra alapított gondnoksági esetről, melynél orvosilag is ellenőrizhető tények és bizonyítékok szerint kell és lehet is eljárni.

A kérdés nagy jelentőségét fokozza még az is, hogy az iszákosokat jelenleg gyógyintézetekben internálni nem lehet és így a gondnokság a védelem kizárólagos eszköze marad. Ha most már összevetjük a kodifikáció nehézségeit és veszélyeit ama biztos bajokkal, melyeket a mai állapotok fentartása által provokálunk, úgy azt hiszem nem lesz nehéz a választás.

Dr. König Vilmos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A váltótörvény 90. §-ára alapított gazdagodási kereset jogi természetéről.

A régiebb theoriák szerint a váltó nem volt önálló kötelezettség, hanem accessoriuma, megerősítő eszköze az alapul fekvő jogügyletnek. Ennek folytán a váltó elévülésének csak éppen az az eredménye volt, hogy megszűnt az alaki rigor cambialis, azonban a váltó meg tartotta továbbra is accessorius jellegét.

Az önálló összefizetési ígéret elmélete azonban a váltót az alapul szolgáló jogügylettől függetlennek tekintti, mely nem, mint valamely más jogügylet kiegészítő részeként, hanem ilyenről teljesen függetlenül a forma erejénél fogva kötelez.

Igy azután a váltói kötelezettség is megszűnik, amint megszűnnek azon feltételek, amelyekhez a váltói ígéret kötött; ilyen feltétel az, hogy a váltói nyilatkozatot tevő csak a lejárat után törvényes időn belül és törvényben megszabott váltói cselekmények megtétele esetén kötelezhető fizetésre.

Ily időn túl s ily cselekmények meg nem tétele esetére a váltón tett ígéret többé nem kötelez.

Minthogy azonban a váltói kötelezettség vállalása sok esetben valamely, a magánjogba tartozó ügylet eredménye s így az elévült váltón levő ígéret megszüntének ezen magánjogi ügyletre is kihatása van, ezért az elmélet és legislatio több-kevesebb módosítással, mindenütt megadja a magyar váltótörvény 90. §-ában foglalthoz hasonló remediumot a váltóbirtokosnak.

Az 1840: váltótörvény I. r. 209. §-a nem ismerte ezen keresetet s a váltó elévülése esetében szerinte: «ez által csak a váltótörvénykezési jog enyészett el, azon szerződések mindazonáltal, melyekből a váltójog származott, a köztörvény előtt, mint magánálló jogcímek, tovább is fenállanak, ennél fogva, valamint egyéb tekintetben, úgy elenyésztekre nézve is a köztörvény szerint ítélendők».

Tehát az elévült váltó még csak nem is bizonyíték. Ennek megfelel az 1868: LIV. tcz. 170. §-a is.

Csak lassan tört magának utat a mai felfogás, az t. i. ami a váltótörvény 90. §-ában van megtestesítve, először csak abban az alakjában, hogy a váltó, ha elévült, közönséges adóslevélnek tekintendő, bár ez a felfogás ismét némiképp túllőtt a czélon.

Ezen, a magyar váltótörvény 90. §-ában és a német váltótörvény 83. §-ában engedett kereset jogi természetéről az egyes jogírók különböző véleményben vannak.

Némelyek* szerint ez a kereset az alapul fekvő magánjogi jogügyletnek residuum.

E nézet azonban helytelen. Különbséget kell ugyanis tennünk a között, hogy a váltó fizetés gyanánt, (an zahlungstatt) avagy fizetés végett (zahlungshalber) adatik. Utóbbi esetben a váltó adásával nem jött létre novatio, az alapul fekvő jogügylet tehát a váltótól függetlenül továbbra is fenáll és így, ha a váltó — bár a váltóbirtokos hibájából — elévül is, a váltóbirtokos az alapul fekvő jogügyletben őt illető jogait érvényesítheti, de sőt, addig, míg magánjogi követelése fenáll, addig nem is léphet fel a váltótörvény 90. §-ára alapított keresettel.** Ily esetben tehát a váltótörvény 90. §-ára alapított kereset nem lehet a magánjogi igény residuum.

Ha pedig a váltó fizetés gyanánt adatik, akkor novatio-

* Liebe: Allg. Deutsche W. O. mit Einleitung und Erörterung. — Swoboda: Arch. f. d. W. O. XIV. köt. 290. l. — Hartmann: II. Wechselrecht 140. §. 125. l.

** Grünhut: Wechselrecht II. köt. 559. l. 5. jegyzet.

val van dolgunk, s a váltóbirtokos az alapul fekvő jogügyletre többé vissza nem mehet, mert az a váltó adásával megszűnt. Ez esetben tehát épen azért nem tekinthető a váltótörvény 90. §-ára alapított kereset a magánjogi igény residuumának, mert ez a magánjogi igény a váltó adásával ipso facto megszűnt.

Végül, kérdelem, hogyan volna ily magánjogi igény residuumának tekinthető ez a kereset akkor, a mikor a váltó adását semmiféle magánjogi ügylet meg nem előzte, annak alapját, okát nem képezte? Hogyan akkor, ha a váltót valaki, mint árut, készpénzen vette, vagy csak egyszerűen leszámította?

Szóval az a tétel, hogy a váltói gazdagodási kereset az alapul fekvő jogügylet, illetve magánjogi igény residuum, helyesnek el nem fogadható.

Mások* a keresetet a váltójog, illetve a váltóigény residuumának tekintik. A váltótörvény 90. §-ának egyenes rendelkezése folytán kétségtelen, hogy e kereset nem szoros értelemben vett váltókereset.

A törvény világosan megmondja, hogy ha a váltójogi kötelezettség, azaz a váltóból eredő felelősség az elévülés, vagy praediciálás következtében megszűnik, nemcsak a kereseti jog, hanem maga az igény is megsemmisül. Azzal, hogy a törvény úgy fejezi ki magát, hogy a kibocsátó és elfogadó kötelezve «maradnak» a gazdagodás esetére, nincs még kimondva, hogy ez a kötelezettség váltói, az ennek érvényesítéséhez való igény, váltói igény, sőt ezen §. szerkezetéből az tűnik ki, hogy semmi esetre sem akarhatta a törvényhozó a váltótörvény 90. §-ára alapított keresetet a váltóigény residuumának tekinteni, mert épen ezen kereset «csak» a váltóbirtokos kárára történt gazdagodás esetére szorítottatott.

Igaz, hogy ezen kereset alapja csak egy minden kellékel ellátott váltó lehet, de azért a kereset nem a váltóigéretből emelt kereset, a törvény e kereset megadásánál épen az alapul fekvő magánjogi viszonyra volt tekintettel, a fedezeti és valuta viszonyra. Ez a kereset tehát magánjogi jellegű kereset, de mert megindításához olyan kellékeket szab a törvény, amelyek más gazdagodási keresethez vagy nem szükségesek, vagy nem elégségesek, azért mondhatjuk, hogy épen nem azonos a közönséges magánjogi gazdagodási keresettel. Ha azonos volna, úgy a váltótörvény 90. §-a jelen szövegezésében teljesen felesleges volna.

Azok a magánjogi gazdagodási keresetek, melyeket a római jogi actio de in rem verso névvel jelölünk,** a váltói gazdagodási keresetnél tekintetbe nem jöhetnek, mert ha tovább lett is forgatva a váltó, még akkor is a forgató saját nevében és érdekében, nem pedig az elfogadó vagy kibocsátó nevében és érdekében — ki később gazdagodik — járt el.

A mai felfogás szerint jogtalanul gazdagodik az, aki valamit másnak szolgáltatása folytán nyer a nélkül, hogy erre jogos ok forogna fen, avagy annak daczára, hogy a jogos ok már megszűnt (condictio sine causa), továbbá az, aki valamit másnak szolgáltatása folytán nyer, holott a jogügylet természetétől megkivánt ellenszolgáltatás nem teljesített (condictio causa data causa non secuta).***

Azonban a váltói gazdagodási kereset nem tekinthető condictio causa data, causa non secuta-féle keresetnek, mert hiszen a kibocsátó, elfogadó a valutáért váltót kapott; ha pedig a váltó tovább lett forgatva, akkor meg épen semmiféle jogügyletet nem kötött a váltóbirtokos a kibocsátóval vagy elfogadóval.

Ha pedig az ellenszolgáltatást (causa futura) abban találjuk, hogy a váltó beváltassék, úgy a condictio causa

data causa non secuta szerint a beváltás elmulasztásának a kibocsátó vagy elfogadó akaratától, vétkességétől kellene függnie avagy a véletlentől, nem pedig magának a váltóbirtokosnak mulasztásától. Ugyanezért nem tekinthető a váltói gazdagodási kereset kártérítési keresetnek sem.

De condictio sine causá-nak sem nevezhető a váltói gazdagodási kereset, mert ahhoz, hogy a kibocsátó, elfogadó valutát kapjanak, meg volt a jogos ok a váltó adásában és azzal, hogy a váltó elévült, vagy mulasztásos lett, még nincs kimondva az, hogy ez által maga a valutának felvétele nem birt jogcimmal. Erre visszamenni már nem lehet.*

Az egyetlen momentum, a miben a váltótörvény 90. §-ára alapított kereset a most említettekkel azonos, az, hogy mindegyik valamely jogtalan gazdagodás meggátlására irányul, azonban a gazdagodás oka és lényege egészen más a condictióknál, mint a váltói gazdagodási keresetnél.

Ezekből következik, hogy a váltói gazdagodási kereset sem nem az alapul fekvő magánjogi ügyletnek, sem a váltóigénynek residuum, sem nem azonos az eddigi magánjogi gazdagodási keresetekkel, hanem a váltótörvény következtében szükségessé vált, a positiv jog által létesített, az általános magánjog kiegészítésére szolgáló kereset.**

Ezért nagyon helyesen mondta ki a győri kir. ítélő tábla (1893. febr. 1. 7830/92.): A váltótörvény 90. §-án alapuló kereset nem tartozik a magánjogban ismert gazdagodási keresetek (condictiók) közé, de nem tartozik a váltónak alapul szolgáló jogügyletből indítható keresetek közé sem, amennyiben ezen keresetek mindegyikénél a jogalap (causa debendi) a váltótörvény 90. §-ában adott jogalaptól teljesen különbözik. A magánjogban ismert gazdagodási kereset ugyanis az általános jogi alapelvek által meghatározott tárgyi alappal bír, míg a 90. §-on alapuló kereset a váltóbirtokos és a kibocsátó vagy elfogadó között fenálló azon subjectiv és speciális vonatkozás állapítja meg, melyet a váltói jogviszony közöttük létrehoz. De különbözik a váltónak alapul szolgált jogügyletből támasztható keresettől is és pedig nemcsak a causa debendi tekintetében, hanem a kereset tárgyára nézve is, mert a 90. §-on alapuló kereset tárgyát nem az alap és esetleg a váltóösszeg, hanem csak az a nyereség képezi, a mely a kibocsátót vagy elfogadót az anyagi jog szerint meg nem illelné és a mely intézvényezett váltónál rendszerint az intézvényes által megtakarított és kezén maradt váltófödözetben, saját váltónál pedig rendszerint a váltó keletkezésére okul szolgált ellenértékben fejezhető ki. A váltótörvény 90. §-án alapuló kereset tehát, mint az előrebocsátottakból kivehető, teljesen önálló és speciális jogi természettel bír, a melyet elsősorban az állapít meg, hogy a követelő fél, mint váltójogi váltóbirtokos, a váltó kibocsátójával vagy elfogadójával váltói viszonyban volt és másodsorban az, hogy ezen váltói viszony következtében a váltóviszonynak alapul szolgált ügyletből kivehetőleg oly érték maradt a kibocsátó vagy elfogadó alperes birtokában, mely érték megtartására az anyagi jog szerint jogcimmal nem bír s a melylyel az a váltótulajdonos kárával jogtalanul gazdagodnék...*

Már most lássuk közelebbről, mi az a nyereség, a mi a kibocsátót vagy elfogadót az anyagi jog szerint meg nem illeti, vagyis a mivel jogtalanul gazdagodik.

A gazdagodási kereset alapjául a váltóbirtokosnak a valuta és fedezeti viszonyt kell felderítenie (l. Curia 181/1893. szám alatt 1894 márczius 2., ami mindenestre nehéz feladat, mert sok esetben nincs is módjában ezt körülményesen megtudni.***

* Gruchot: Beitr. XXVI. köt. 825. l. — Dr. W. Endemann: Handbuch d. d. H. S. W. R. IV. köt. II. rész 326. l. — H. Rehbein: Allg. d. W. O. 111. l. — Nálunk Plósz: Váltójog. 451. l.

** Windscheid: Pandekten II. köt. 483. §. 5. jegyz.

*** Német ált. polg. tvkv. 812. §.

* Koch: Arch. f. D. W. R. II. köt. 32. l. — W. R. 324. l.

** Weidert: Erörterungen über die rechtl. Natur der Klage aus Art. 83 der A. D. W. O.

*** Plósz: i. m. 452. l. — Thöl. i. m. II. 102. §. — Borchardt Zusatz 810. — Lehmann: Wechselrecht 58. l. — Ellenkező nézetben vannak:

Ezt a gazdagodást Thöl* a megtakarított fedezetben látja. Szerinte ugyanis három eset állhat elő: 1. A váltót lejáratkor az elfogadó kifizeti; ez esetben a kibocsátónak kell fedezetről gondoskodnia, ő pedig megtartja a kapott valutát; ezen valuta és fedezet közti különbözet képezi az ő nyereségét vagy veszteségét.

2. A váltó lejáratkor nem fizettetik ki s a viszkereseti jog egész terjedelmében fenáll; ez esetben a kibocsátó nem tartozik fedezetről gondoskodni, de fizeti a viszkereseti összeget; a valutát a kibocsátó ez esetben is megtartja s a valuta és a viszkereseti összeg közötti különbözet képezi a kibocsátó nyereségét vagy veszteségét.

3. A váltó lejáratkor nem fizettetik ki s a viszkereseti jog sem áll fen (elévült, elmulasztattak a váltói cselekmények). Ez esetben a kibocsátó sem fedezetet nem ad, sem a viszkereseti összeget meg nem fizeti és megtartja a valutát; abban áll nyeresége, hogy kapott valutát és megtakarította a fedezetet is, meg a viszkereseti összeget is. A gazdagodás nem a valuta megtartása, mert ezt a váltó ellenében kapta, sem a viszkereseti összeg megtakarítása, mert hiszen akkor viszkereset és gazdagodási kereset között nem volna különbség, hanem gazdagodás az a megtakarított fedezet, amelyhez a kibocsátó a váltóbirtokos mulasztása következtében jut.

Ebből Thöl azon következtetésre jut, hogy a váltóbirtokos csak a fedezeti viszony mibenlétét tartozik a gazdagodási kereset alapjául kimutatni, holott azt is ki kell a váltóbirtokosnak mutatnia, hogy a kibocsátó, ha nem is épen tőle, de valutát is kapott s azt is, hogy más uton, mint a kibocsátó elleni gazdagodási keresettel, a váltó értékéhez nem juthat. Mert addig, míg az elfogadó ellen a váltó honorálása iránt felléphet, (pl. három éven belül, de a viszkereseti időn már túl), addig a váltótörvény 90. §-a a váltóbirtokos ellen csak subsidiarius jellegű.

Ebből következik, hogy ha a kibocsátó az adott fedezetet azon elfogadótól, ki a váltót ki nem fizette s ki ellen a váltóbirtokos váltókeresete elévült, egész összegében visszakaphatja, akkor a kibocsátó gazdagodása annyi, a mennyi volt a valuta. De, ha valamely véletlen következtében, pl. a váltó elfogadó elszegényedése miatt, a váltókibocsátó a fedezetet az elfogadótól többé egész összegében vissza nem kaphatná, akkor gazdagodása annival kevesebb, amennyivel kevesebbet kap vissza az adott fedezetből. A váltóbirtokos gazdagodási keresetének összege tehát már nem lesz a valutával egyenlő. Ugyanez az eset akkor is, ha az elfogadó időközben csődbe jut; ez esetben a váltói gazdagodási kereset összege azon hányad lesz, ami a fedezeti igényből a kibocsátóra, mint csődhitelezőre jut.

Thöl** ki csak a fedezeti viszonyból indul ki, azt mondja, hogy a kibocsátó a fedezet megtakarításával akkor is gazdagszik, ha a váltót a forgatónak ajándékol adta. Thöl ezen állítása arra vezethető vissza, hogy ilyenkor a kibocsátó a fedezetet sine causa tartja meg. De — eltekintve attól, hogy fentebb kimutattuk, miszerint a sine causa értékmegtartás nem képezheti, úgy, mint a közönséges magánjogi keresetknél, a váltói gazdagodási kereset alapját — itt a lényeg nem abban keresendő, hogy a kibocsátó a váltó elévülése folytán a fedezetet sine causa tartja-e vissza vagy sem, hanem abban, hogy valutát nem kapott és így a fedezet megtartásával vagyontömege nagyobb nem lett. Thöl felfogása szerint már a váltó ajándékozásakor kevesebb lett a kibocsátó

vagyontömege, csak hogy nála maradt a megfelelő érték a fedezet adásáig s ez a kötelezettsége, hogy fedezetet adjon a lejáratkor, már a váltó ajándékozásakor beállott, miért is a váltó elévülése folytán a fedezet sine causa gyarapítja a kibocsátó vagyontömeget. Ha azonban a kapott valuta és a fedezet közti viszonyból konstruáljuk a gazdagodás fogalmát, úgy be kell látnunk, hogy Thöl konklúziója nem helyes és hogy a sine causa értékmegtartás a váltói gazdagodási kereset emeléséhez még nem elégséges.*

Tehát, ha a kibocsátó valutát nem kapott, még ha nem is adott fedezetet vagy azt még visszakövetelheti, akkor nem is tekinthető gazdagodottnak.

Kérdés, gazdagodik-e a kibocsátó akkor, ha a fedezetül elküldött áru, mielőtt az elfogadóhoz ér, utközben megsemmisül? Az tény, hogy az esetben, ha az elfogadó a váltót lejáratkor honorálja, akkor a kibocsátó köteles az elfogadónak újabb fedezetet küldeni. Ha azonban az elfogadó a váltót nem honorálta s a váltó elévült, vagy elmulasztattak a kibocsátó elleni váltókereset fentartásához szükséges cselekmények, úgy a kibocsátó nem köteles az elfogadónak újra fedezetet küldeni, de a valutát megtartja s a viszkereset alól is szabadult, gazdagodik-e már most a kibocsátó? Mint-hogy a kibocsátó a valuta ellenében fedezetet tényleg küldött, nem mondhatjuk, hogy a második — megtakarított — fedezettel gyarapodott. Ez esetben tehát gazdagodási keresetnek a kibocsátó ellen helye nincsen.** Ez eset ismét egy példa arra, hogy nem elégséges a váltói gazdagodási kereset alapjához az, hogy a kibocsátó a fedezetet sine causa tartja vissza.

A közönséges magánjogi gazdagodási kereset indításához a mostanival analog eset volna a következő: X. (fenti esetben a váltóbirtokos) pénzt ad Y.-nak (előbbi esetben a kibocsátó), azért, hogy árut küldjön A.-nak (fenti esetben az elfogadó); helykülönbség melletti vételről van szó; az áru az uton megsemmisül. X. ez esetben az adott pénzt Y.-tól visszakövetelhetné, mert a kibocsátó viselvén a veszélyt, a kapott valutát sine causa tartaná meg. Ez volna az analog eset, ha nem váltóról volna szó.

Az elfogadó elleni gazdagodási kereset már legtöbbnyire a sine causa értékmegtartás alapján indítható gazdagodási keresettel határos, de szabadul az elfogadó a gazdagodási kereset alól mindaddig, míg a kibocsátónak joga van az adott fedezetet a váltót nem honoráló elfogadótól visszakövetelni, mert ezen idő alatt a kibocsátó tekinthető gazdagodottnak, mivel megtartotta a valutát, szabadult a viszkereset alól és követelése van az elfogadó ellen az adott fedezet erejéig. Ez különösen akkor áll elő, ha az intézvénnyezett a váltót nem fizetés gyanánt, hanem fizetés végett fogadja el s köztörvényileg adósa a kibocsátónak, a mikor is a váltókereset elévülése dacára fenáll az elfogadónak a kibocsátóval szembeni tartozása, ami egyuttal a váltó honorálása esetén a fedezetet képezte volna.

Dr. Németh Rudolf
szegedi kir. törvényszéki albiró.

Tényleges birtoklás és elbirtoklás.

A «Tényleges birtoklás és elbirtoklás» című czikkben egy gyakorlati eset alakjában azt a kérdést vettem fel, hogy az esetben, ha a tényleges birtokos jogcímet igazolni nem tud, de elbirtoklás alapján tulajdonjoga van: a betétszerkesztési eljárás folyamán — tehát peren kívül — tulajdonjogát bejegyeztetheti-e vagy nem?

Szerény nézetem az volt, hogy a betétszerkesztési törvények alapján nem. Épen ezért javaslatom arra irányult, hogy adassék alkalom a tényleges birtokosnak tulajdonjoga

Schwarz Gusztáv magánjogi fejtegetések 200. l. — Pfersche: Zeitschrift f. Priv. und öff. R. 11. köt. 277. l. — A bizonyítási terhet alperesre róják a következő törvények: a francia, art. 170; a hollandi, art. 108. 109.; a belga, art. 61.; a spanyol, art. 460.; a chili, art. 651.; az argentiniai, art. 621.

* Handelsrecht II. 102. §. 12. jegyz.

** I. m. II. 102. §. 12. jegyz.

* Lehmann: Wechselrecht 143. §.

** Grünhut: Wechselrecht 141. §.

bejegyeztetésére a bejegyzett tulajdonos ellen elbirtoklás alapján peren kívül is az esetben, ha ebbe a telekkönyvi tulajdonos vagy igazolt örökösei beleegyeznek. Az általam javasolt eljárás természetesen feltételezte azt is, hogy a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonos ellenében az elbirtoklás megengedhető.

Örömmel olvastam a *Jögt. Közl.* 45. számában — épen Dienes László albiró ur válaszával egyidejűleg — hogy a magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága november 4-én tartott ülésében e kérdésre igenlően felelt és így erre törvényt alkotni nem feleslegesnek, de szükségesnek véleményezte.

Nem kétlem, hogy a közelebbi módzatok alapos és szakavatott megvitatásban fognak részesülni, de az is elvitáztatlan, hogy a bejegyzett tulajdonos ellen intézett elbirtoklásra alapított bejegyzési kérelemnek mikénti elbírálására nézve a «Tényleges birtoklás és elbirtoklásról» írott cikk lehet gyarló, de konkrét javaslatot tartalmazott.

A Dienes István kir. albiró ur válasza tehát nem megoldása a kérdésnek, mert az általam említett esetben a tényleges birtokos jogcizmet igazolni nem tud. («... atyja hagyatéka nem tárgyalatott», «... a községi előjáróság is csak a tényleges birtoklást tudja igazolni» *Jögt. Közl.* 44. sz. 313. oldal.) Mindenki mondhatja, hogy ezt vagy amaszt az ingatlant apjától örökölte, de az osztrák polgári törvénykönyv 147. §-a jelen esetben a jogszerű cím kimutatását nem kívánja s így az én tényleges birtokosom nem a telekkönyvi rendtartás 25. §-a, hanem csak az elbirtoklás ténye segít, mert tulajdonjogot ad.

Hiszen ha a telekkönyvi rendtartás 25. §-a alkalmaztatnék jelen esetre: a tényleges birtokosnak azt is igazolnia kellene, hogy joga vagy jogcíme a helyszínelés, illetve a hitelesítés előtt keletkezett.

Még az is kérdés tárgyát képezi, hogy vajon a helyszínelés alkalmával felvett tulajdonos örökösei nem tekinthetők-e oly harmadik személyeknek, kik ellen telekkönyvi kiigazításnak egyszerű kérvény folytán helye nem lehet, mert kétségtelen ugyan, hogy a telekkönyvi kiigazítás az örökösök ellen is helyt foghat, mert azok a hagyaték tárgyai nézve harmadik személyek irányában az örökhagyóval egy személynek tekintendők s harmadik személyek ellenük mindazon jogokat érvényesíthetik, melyeket az örökhagyó ellen érvényesíteni jogosítva voltak, de épen a telekkönyvi rendtartás 25. §-a értelmében kitűzendő tárgyaláson, melyre mindazok megidézendők, kik a telekkönyv tartalma szerint jogilag érdekelvők, merül fel ama, — mondjuk formális nehézség — hogy — mint a jelen esetben — a telekkönyvi tulajdonos elhalt s hagyatéka nem tárgyalatván, igazolt örökösei nincsenek.

Nem tudom, ily esetben a gyakorlat mily uton halad, mert, habár a bíróság az érdekelt felek beidézése felől hivatalból tartozik gondoskodni, kérdés, hogy igazolt örökösöknek fogja-e tekinteni azokat, kiket a kiigazítást kérő ilyenekül megjelöl, esetleg az előjáróság igazol, ha azok örökösök mivolta bírósággal igazolva nincs vagy szükségét fogja érezni a netalán ismeretlen örökösök védelméről gondoskodni. Ezt ügygondnok rendelése által fogja-e tenni kollega ur, vagy ami sokkal megnyugtatóbb, az 1894. évi XVI. tcz. 2. §-a értelmében a hagyatékknak hivatalból való tárgyalását rendeli el s ily módon igazolt örökösök lévén: ezeket idézi meg a kiigazítási tárgyalásra?

Kérdem már most, hogy akár az ügygondnok díjai és költségei, akár a hagyaték tárgyalásával felmerült közjegyzői díjak nem a kiigazítást kérő felet fogják-e terhelni? És ha igen, vajon csakugyan olyan olcsó és egyszerű-e az eljárás, amint azt cikkíró ur kontemplálja?

Ha még hozzáveszünk, hogy az általam közölt esetben a kiigazítást a jogosított jogutódának kellene kérnie, kinek

ebbeli minősége is kétségen kívül igazolandó lenne: azt hiszem meg fogja engedni az igen tisztelt kollega ur, hogy az adott esetben a tényleges birtokos legbiztosabban és gyorsan az elbirtoklás alapján éri el azt a célját, hogy a telekkönyvbe bejegyeztessék.

Kénytelen vagyok azt is kétségbe vonni, hogy a kérvénnyel és tárgyalással olcsóbb lenne az eljárás, mert a kiigazítás iránti kérvényért ügyvédnek, jegyzőnek fizetni kell és még az is megtörténhetik, hogy a tényállás a felek előadása alapján tisztába nem hozható, amidőn tehát célszerűségi szempontból helyszíni tárgyalás szüksége merül fel. (Telekkönyvi rendtartás 26. §.)

Bizony ennek költségeit is a szegény Tóth Pálók viselik.

Végül még csak annyit — habár a tárgyhöz nem tartozik, — hogy nem állítottam, mikép «csudálkozni lehet azon, ha a bíró fenakad»; elhiszem, hogy «a telekkönyvi törvények és rendeletek száma 200», nem vontam kétségbe, hogy «mindezt a telekkönyvi bírónak kitűnően kell tudnia», még kevésbé, hogy «ellenesetben eljárása nehézkes lesz», de ha az igen tisztelt cikkíró ur megtisztelt azzal, hogy cikkem elolvasta, bizonyára látta, hogy a főczim alatt az «1886. évi XXIX., 1889: XXXVIII. és 1891. évi XVI. tcz. cikkek» alcím is volt és ha a harmadik bekezdést is elolvasta («... e három törvény és az arra vonatkozó rendeletek tömkelegében stb.») meg fogja nekem engedni, hogy én egyáltalán nem a telekkönyvi rendtartás 25. §-ában foglalt telekkönyvi kiigazítással, hanem az 1886. évi XXIX. tcz. 18. §-ának hézagossága miatt és az 1889: XXXVIII. tcz. 7. §-ában irt kiigazítással felmerülhető akadályokról irtam s így tévedés volt azt hinnie, hogy «fenakadtam».

Harmath Jenő,
kir. albiró.

A Btk. 247. §-ához.

A *Jögt. Közl.* 47. számában a Δ -gel jelölt cikk a Btk. czimbéli szakaszának egy hiányára tereli a Btk. novelláját előkészítő-bizottság figyelmét. A kérdés, melyet felvet, nem új és másodrendű fontossága nem is érdemelné meg, hogy e tárgyban még egy cikkel terheljük a lap olvasóit. Ha mégis tesszük, úgy ez csak azért történik, mert a novelláris módosítás terjedelmére kívánunk némi világot vetni. Hogy a revisio és novella közt hol fekszik a határvonal, azt elvont számtani pontossággal megállapítani alig lehet, azonban annyi bizonyos, hogy novelláris módosítás csak valódi, a gyakorlat által egyértelműleg felismert hiányokat orvosolhat, de nem lehet célja az, hogy törvényalkalmazási utmutatóul szolgáljon.

A kir. Curiának a cikkben közölt két ítélete és a kir. tábla végzése legjobban bizonyítja, hogy a gyakorlat helyes nyomon halad, midőn a 247. §-ban bűnösnek mondta a gyámot, illetve gazdát, aki a 247. §. első bekezdésében körülírt cselekményt maga követte el gyámoltjával, illetve cselédjével. A törvény a második bekezdésében az első bekezdésre vonatkozva használja az «ezen cselekmény» kifejezést, amiből solis luce clarior következik, hogy a «cselekmény» az első bekezdésben említett nemi közöszlést, nemi vagy természet elleni fajtalanságot jelenti. A szakasz indokolása — melyet Δ ur is relevánsnak ismer el — azt mondja: ha azok, kik a természet kötelekeinél vagy a törvény, illetőleg a hatóság bizalmánál fogva tartoznak a rájuk bízott kiskorúak erkölcsiségének őrei lenni, maguk korrumpálják ezek erkölcsét, stb. Ha e kijelentést fogadjuk el iránytűként, akkor bizonyára nem fogjuk a második bekezdés utalását az első bekezdés «mással» kifejezésére is vonatkoztatni. A «cselekmény» szó megszorító magyarázata mellett szól különösen két ok: 1. egy alaki körülmény, hogy a törvényhozónak, ha a második bekezdést az első bekezdés egész tényálladéka

akarta volna vonatkoztatni, nem kellett volna ezt külön bekezdésben tennie, hanem a gyámot, gondnokot, stb. egyszerűen a szülő mellé állithatta volna; 2. egy logikai motívum. Hogy ez miben áll, az kitűnik pl. a Btk. 222. §-ából, mely így szól: «Aki mást bűnvádi ügyben hamis tanúzásra vagy a 217. vagy a 219. §-okban meghatározott valamely cselekményre reábirni törekszik», stb., (második bekezdés) «aki e cselekményt polgári ügyben követi el», stb.

Nézzük már most, mi történnék, ha a Δ ur által állított magyarázati rendszert fogadjuk el és a 222. §. második bekezdésében foglalt «cselekmény» szót a 222. §. első bekezdésének minden esetére vonatkoztatjuk. *Először* is az történnék, hogy az, aki a szakértőt polgári ügyben hamis véleményadására reábirni igyekszik, három évig terjedhető börtönnel lenne büntethető, mert a hivatkozott 217. §. a szakértőnek «akár büntető, akár polgári» perben adott hamis véleményére vonatkozik, *másodszor* pedig, ha a második bekezdésben foglalt e «cselekmény» szót a már jelzett grammatikus értelemben magyarázzuk, úgy a második bekezdés tényálladáka, stb. így hangzanék: aki «másnak bűnvádi ügyben hamis tanúzásra való reábirását» (= e cselekményt) polgári ügyben követi el, stb. — ez pedig bizonyára Δ ur véleménye szerint is a legképtelenebb nonsens.

De minek szaporítani a szót. Ha a translatív utalás magyarázata *ratione legis* történik, úgy a törvény olyan félreértése, melybe a budapesti kir. törvényszék és Δ ur estek, elő nem fordulhat. A 247. §. második bekezdése világosan beszél és kétségtől nemcsak a «mással» való csábításra vonatkozik. Hogy miért, az sem kétséges. Már *Illés* konstatálja (Kommentár II. 259. l.), hogy a gyámra és gondnokra nézve nincs oly szakasza a törvénynek, mint a szülőkre nézve a vérfertőztetésről szóló 243. §.

Miután ilykép a törvény világos és tiszta értelmét megállapítanom — talán — sikerült, bátor vagyok a kérdést felvetni, hogy ha úgy is állna a dolog, mint Δ ur mondja, igazán oly nagy hiánya volna-e a Btk.-nek az, ha az a gondnok, gyám, stb. a 14 éven túli gyámoltját (a 14 éven alulit védik a 232., 236. §§.) nemi közösülésre csábítja, büntetlen marad. Ha valaki egy reá nézve teljesen idegen, 14. évét betöltött leányt elcsábít, úgy a Btk. szerint *nem követ el* büntetendő cselekményt. Kérdés: igazán oly annyira súlyosító-e az, ha ugyane cselekményt a gyám, gondnok, nevelő, tanító követi el, hogy *öt évig* terjedhető *fegyház* legyen a különbség ára? A kérdésre adandó feleletnél vegyük csak figyelembe, 1. hogy a gondozási viszony, melyben pl. a nevelő áll növendékével, nemcsak köteleességeket ró reá, de alkalmat is nyújt; 2. hogy a Btk. 236. §-a szerint (mely nem különbözteti meg a gyámot, stb., tehát *ezeket is befoglalja* a delictum tettesei közé) csak a 14. életévét be nem töltött *tisztességes* leánynyal való közösülés büntetettik, míg a 247. §. nem különböztet tisztességes és feslett erkölcsű közt. Ha tehát a tanító 13 éves, de köztudomásulag romlott, tanítványaival közösül, nem lesz büntethető, ellenben, ha a leány már meghaladta a 14. évét, a 247. §-ban körülírt büntetés éri, ami kétségtől anomalia. A német birodalmi Btk. 181. §-a nem is bünteti, mert Kuppelei-t csak az követ el, «welcher durch seine Vermittelung oder durch Gewährung oder Verschaffung von Gelegenheit der Unzucht *Vorschub* leistet» (Olshausen I. 724.). Az e tekintetben famosus finn Btk. (20. fej. 6. §.) és a bolgár Btk.-ön (222. §. csak akkor, ha a leány 21. évét be nem töltötte) kívül nincs újabb európai törvény vagy javaslat, mely e cselekményt kriminalizálná.

A gyakorlati szükség nem a 247. §. második bekezdésénél merült fel, hanem az üzletszerű kerítésnél. A Btk. novellájának 1892-iki bizottsági tárgyalása alkalmával *Fayer*, a Btk. lacunáinak legszorgalmasabb kutatója, nem a 247. §. módosítását sürgette, hanem a megszügyenítő leány-export

szigorú repressióját. Ugyanő akkor valóságos Pall-Mall Gazette-szerű leleplezéseket közölt az enquête-tel, többek közt pl. azt a szégyenletes tényt, hogy Argentínában a kéjnént «hungara»-nak nevezik. *Fayer* javaslatához Daruváry, Székács, Sárkány és Schédius is hozzájárultak, s így jött létre az 1892-iki tervezet 247. a) §-a, mely az új novellában is bizonyára polgárjogot fog szerezni. A 247. §. módosítása azonban éppen nem égető szükség. Az angol bíró a törvény értelmezésénél mindig abból indul ki, hogy az angol jogban mindenestre van cadentia, csak ki kell belőle olvasni; a mi juris-táink azonban néha még a kaka tövének sima részén is keresik a csomót.

Dr. Vámbéry Ruzstem.

Az új német aggkor-biztosítási javaslat. (Novelle zur Invaliditäts- und Altersversicherung.)

Németország tökéletesíteni készül már amugy is kifejtett biztosítási törvényhozását, melynek mi még a legkezdeten sem vagyunk. A kötelező biztosítás eszméje eddig a következő alkotásokban nyert igen tág teret: 1. Unfallsversicherungs-Gesetz vom 6. Juli 1884, RGBl. S. 69; 2. Gesetz über die Ausdehnung der Unfalls- und Krankenversicherung vom 28. Mai 1885, RGBl. S. 159; 3. Krankenversicherungs-Gesetz vom 15. Juli 1883 (RGBl. S. 73) in der Fassung der Novelle vom 16. April 1892 (RGBl. S. 379); végre 4. Gesetz betreffend die Invaliditäts- und Altersversicherung (RGBl. No. 13. S. 97—144). Ez utóbbi törvényt akarja módosítani a szóban forgó novella, mely jelenleg a Bundesrat előtt fekszik.

A reform szükséges voltát leginkább azon anomalia tette érezhetővé, melyet az egyes biztosító-társaságok vagyoni állapotának aránytalansága okozott. Biztosítási kényszer alatt állanak ugyanis az id. törvény szerint: 1. befejezett 16. életévüktől mindazok, kik mint munkások, segédek, inasok, tanoncok vagy cselédek bér vagy fizetés ellenében alkalmazva vannak; 2. gyári alkalmazottak, kereskedősegédek és tanoncok, kik fizetést vagy bért huznak, ha ez évenként 2000 márkánál kisebb; s 3. német tengeri és belvízi hajók személyzete (legutóbb id. 1889 június 22-iki törvény 1. §.). A Bundesrat e személyek sorát megtoldhatja (2. §.). A biztosítást biztosító-intézetek eszközlik, melyek politikai területek szerint (járás, Bundesstaat) alakultak. Ezen biztosítási intézetek (törv. 41. s köv. §§.) számát és beosztását minden egyes szövetséges állam külön törvényhozása szabja meg. Mindazonáltal nem közintézetek, hanem önálló testületek saját személyiséggel, saját szervekkel, saját szervezettel és saját vagyonkezeléssel. A biztosított igényt nyer járadéokra, mely vagy rokkantjáradék vagy aggkorjáradék (törv. 9. §.). E járadékokra szükséges pénzösszeget részben a birodalom, részben a munkaadók, részben a biztosítottak, ez utóbbi kettő járulékaikkal, állítják elő (törv. 19. §.). Az állam az évenként tényleg fizetett járadékokhoz bizonyos pótlékkal járul (u. o.). A biztosítás folytán kifizetendő járadékösszegek különbözők, a szerint, amint a biztosított a felállított (törv. 22. §.) négy fizetési osztály egyikébe vagy másikába tartozik. És éppen ezen hibás kulcsban rejlik a fent megjelölt anomalia oka. A fizetési osztályok alapja ugyanis a fizetés; a biztosító-intézetek által évenként fizetendő járadékok összege azonban természetszerűleg az igénylők száma szerint igazodik; ezen szám pedig egyenlő az elaggottak és munkaképtelenek számával. Míg tehát a munkaképtelenek valószínű száma korosztályok és esetleg foglalkozások szerint statisztikailag előre megállapítható, addig az, hogy ugyanazon fizetési osztályban mennyi egyén lesz munkaképtelenné, meg nem állapítható azért, mert egy fizetési osztályba a legkülönbözőbb korú és foglalkozású emberek tartoznak. Minthogy ezek következtében az egyik biztosító-intézet területén ugyanazon fizetési osztályban igen sokan válhatnak munkaképtelenné, egy másiknak területén pedig igen kevesen, ugyanazon fizetés

osztályban az egyik biztosító-intézetnek igen sok, a másiknak igen kevés kiadása van. Ezen hátrányokat kiemelve a novellajavaslat indokolása, a következő remediumot ajánlja: Minden biztosító-intézet vagyonának és a jövőben befolyandó járulékoknak $\frac{2}{5}$ -ét könyvszerűleg mint közös vagyont különválasztja, mely közös vagyon az évjáradékok fedezésére fordíttatik. A többi $\frac{3}{5}$ megmarad külön vagyonnak, melyből a járulékvisszatérítések, a praeventiv betegápolás költségei és egyéb költségek fedezendőek.

A reform második főpontja a nagyobb decentralisatio keresztülvitele. A régi törvény szerint (43. §.) ugyanis a szövetséges kormányokra volt bízva a biztosító-intézet székhelyének meghatározása s ezek igen kevés ily székhelyet alkottak, úgy hogy azok legnagyobbbrészt az állami székhelyekkel estek egybe. A javaslat vidéki központokat kontemplál, melyek a munkaadók és biztosítottak sorából vett ülnökökkel kiegészítve a járadékkövetelések felett döntenének. Az igénylők és a biztosító-intézet a kerületi választott bírósághoz (törv. 70—74. §§.) felelkeznek. Innen a felülvizsgálat a Reichsversicherungsamthoz megy és e jogorvoslat a novellajavaslat értelmében akkor is érvényesen van bejelentve, ha a bejelentés nem az illetékes helyen történt. Az indoklás a bejelentők rendszerinti jogi járatlanságát hangsúlyozza. A bejelentés határideje a javaslat szerint egy hó, a régi törvény szerint négy hét (törv. 122. §.).

A biztosítási kényszer gyári alkalmazottakra, egyéb hasonló hivatalnokokra, tanítókra, nevelőkre is kiterjesztetik, amennyiben ezeknek nyugdíjigényük nincsen. Az ideiglenesen alkalmazottak mentességét a javaslat még inkább kiterjeszti.

A várakozási idő, vagyis az, melynek letelte előtt a biztosítottak járadékra igénye nincs, a régi törvény szerint rokkantbiztosításnál 5, aggkorbiztosításnál 30 fizetési év volt, egy-egy évre 47 fizetési hetet számítva. A járulékok naptári hetenként fizetendőek, egyenlő arányban a munkaadók és biztosítottak által, de csak akkor, ha ezen héten a biztosított a biztosítási kényszert megalapító szolgálati vagy munkaviszonyban állt (törv. 17., 116. §§.). A javaslat a rokkantbiztosításra nézve 200 hetet, az aggkorbiztosításra nézve 1200 hetet állapít meg; muló keresetképtelenség esetére a törvény 52, a javaslat 26 hetet.

A praeventiv betegápolás köre, mely eddig csak a fent idézett Krankenversicherungs-Gesetz korlátai közt és egyéb feltételek mellett volt megengedve (törv. 12. §.), kiterjesztetik a rokkantak keresetképtelenségének visszaállítására is. A javaslat megengedi a rokkantnak a biztosító-intézet költségén való felvételét valamely rokkantak házába.

A régi törvény négy fizetési osztályt alkotott volt; a javaslat ehhez egy ötödiket ad, ezáltal a IV. osztály járadékösszegének felemelését lehetővé téven és általában a járadékoknak a biztosítottak részére való előnyösebb számítását eredményezvén. A járadék normálösszegét a javaslat egyöntetűen a rokkantbiztosítási normálösszeg szerint szabja meg. Vélelmet állít fel a mellett, hogy a befizetett járulékok fenálló biztosítási viszony alapján fizetettek, ha azon fizetési bélyegjegyek, melyekkel már a régi törvény szerint is a biztosítottak fizetéseiket eszközölték, szabályszerűen használtattak fel. A befizetés t. i. úgy történik, hogy a fizető a bélyegjegyek eladására jogosítottól megfelelő mennyiségű bélyegyet vesz és azokat a «Quittungskarte»-nak nevezett jegyre ragasztja, mely ha megtelt, becséréltetik.

A biztosítási kötelezettségnek az is eleget tesz, aki bizonyos feltételek betartása mellett valamely nyilvánjogi segélyző pénztárintézetbe lép (törv. 5. §.).

A leírt biztosítási intézetekbe való belépésre jogosultak (törv. 8. §.) eddig csak a második fizetési osztályba juthattak. A javaslat időbeli határt állít: a köteles biztosítási idő utolsó naptári évében engedi csak meg a járulékok további önkéntes fizetését. Bizonyos, fizetés mellett alkalmazott, de különös

okokból biztosítási kényszer alatt nem álló egyéneknek is megengedi a javaslat az önkéntes biztosítást, megadván nekik is a visszatérítési jogot a munkaadóval szemben.

A járulékok befizetése körül felmerült jogvitáknál a javaslat szerint költségfelszámításnak nincs helye. *Condictio sine causa*-ja van annak, aki tévedésből — akár mert azt hitte, hogy biztosításból eredő kötelezettséget vállalt, akár hogy önkéntes biztosításra nyert jogot — járulékot fizetett.

A javaslat mellőzi a törvényben foglalt büntető határozatokat a «Quittungskarte»-kba (1. fent) történt jogosulatlan beragasztások és bejegyzések megtorlására, továbbá mellőzi a bizalmi férfiak, felügyelő-bizottság (törv. 51. §.) és kormánybiztos (Staatscommissär: törv. 63. §.) intézményeit. *M.+A.*

Különfélék.

— A horvát bíróságok ellen folyton merülnek fel panaszok, hogy a magyar bíróságok megkereséseit épen nem, vagy szándékosan oly hanyagul teljesítik, mi csaknem egyenlő a jogsegély megtagadásával. A legutóbbi évi jelentésben, most már ismételtén, panaszt tett e tárgyban a budapesti ügyvédi kamara az igazságügyi kormánytól és kérte a baj orvoslását. Az igazságügyminiszter a kamara évi jelentésében hangoztatott panaszok folytán segíteni kíván e bajon, amely czélból felhívta a kamarát, hogy amennyiben egyes konkrét esetek tudomására jutnak, ezekről tegyen a miniszternek jelentést. A budapesti ügyvédi kamara tehát felhívja tagjait, hogy a gyakorlatukban felmerülő hasonló egyes eseteket szíveskedjenek a kamara titkári hivatalánál bejelenteni.

— A budapesti tőzsdebírószág ügykezelése nemrég ment «gyökeres» reformon keresztül, amikor is hivatalosan irták, hogy a hosszú terminusoknak meg a folytonos halasztásoknak vége lesz. Sajnosan kell azonban tapasztalnunk, hogy a tőzsdebírószág határidői ma is épen olyanok, mint voltak ennek előtte és a hivatalbóli halasztások csak úgy napirenden vannak, mint a reformot megelőzőleg.

— A magyar polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága f. hó 25-én Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöklése mellett ülést tartott, melyen a családi hitbizományok reformjának megvitatását folytatta. A tanácskozás tárgyát ezuttal a hitbizomány alapításának kellékei képezték.

Lányi Bertalan előadó előterjesztése nyomán a bizottság megállapodott abban, hogy a kellékek az intézmény kivételes jellegének szem előtt tartásával a törvényben szabatosan megállapítandó; úgy azonban, hogy e kellékek fenforgása mellett is a jóváhagyás megadása még mindig discretionárius mérlegelésnek maradjon fentartva.

Ez után áttért a bizottság az alapítás alanyi kellékeire. E részben is az intézmény kivételes jellege fog irányadásul szolgálni. E szerint hitbizományt csak az alapíthat, kinek vagy magának, vagy családjának a közügyek terén érdemei vannak; továbbá a hitbizományban való utódlásra az alapító családjának tagjai jelölendők ki, s egy személy csak egy hitbizományt alapíthat.

Az alapítás tárgyi kellékeit a bizottság a jövő ülésben fogja tárgyalni.

Legujabb praxis. A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék eddig elfogadta a váltókereseteket, melyeknek váltómásolatain a törölt hátíratok nem voltak szószerint lemásolva, hanem csupán mint «törölt hátíratok» voltak jelezve. Ujabbán — úgy látszik — más a praxis, mert a törvényszék hiánypótlás végett visszaadott egy keresetet, mivel a kereseti II. példányhoz csatolt másolat az eredeti váltón olvasható törölt hátíratokat egész terjedelmében nem tartalmazta.

— Botrányos késedelmesség. A nagybecskereki kir. törvényszékhez október 20-án benyújtott sommás váltókereset november 14-én intéztetett el és a sommás végzés nov. 28-án kézbesítettett felperesnek.

— A budapesti ügyvédi kör évi jelentéséből... Ami a nyugdíjügyet illeti, minthogy a nyugdíjintézmény létesítése feltétlenül szükséges, minthogy ezt mindannyian érezzük: nem marad más hátra, mint azt az utat választani, amely erre a fenálló törvények keretében módot nyújt.

Ez pedig nem más, mint a kamarai önkényes megadóztatás és az ekként bizonyos idő alatt összegyűjtendő tőke kamatainak és a későbbi járulékok egy részének akként leendő felhasználása, hogy azok jótéteményeiben ne mindenki, hanem elsősorban azok részesedjenek, akik rászorulnak.

Ezen szempontokból kiindulva, felkértük a budapesti ügyvédi kamara választmányát, hogy a budapesti ügyvédi kamara kebelében alkotandó nyugdíjintézet ügyét karolja fel és felajánlottuk közreműködésünket.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya 1898. évi február 11-én 498. sz. a. kelt átiratában közölte velünk, hogy a kamara elnöke és titkára az előmunkálatokat már régebben folyamatba tették és rövid időn oly munkálat fog előterjesztetni, amelynek alapul vétele mellett akár az országos, akár a kamarai nyugdíjintézet szervezhető lesz.

A jövő évben szándékozunk folytatólag foglalkozni «az ügyvédi díjak szabályozásával», amely kérdés kiinduló pontját Altmann Ignác tagtársunknak a körben tartott értekezése képezi.

Két körülmény az, mely itt megfontolásra szorul. Az egyik, vajon szükséges-e az ügyvédi munkálatok egy bizonyos csoportjára, amelyek nagyobb szellemi munka kifejtését nem igénylik, egy általános díjszabályzatnak törvényes megállapítása, a másik pedig, vajon méltányos-e, hogy az ügyvitelénél szükségszerűleg felmerülő perenkívüli levelezési és értekezési költségek, valamint a perelőkészítés kiadásai a pernyertes felet terheljék, avagy nem lenne-e helyes, ha a bíróság ezeket felszámítás és igazolás esetén a pervesztes fél terhére állapítaná meg?

Foglalkoztunk az elmúlt évben a tőzsdebíróság hatáskörének megszorításával, amely kérdés dr. Balog Arnold tagtársunknak «A tőzsdei szokásokról» tartott felolvasása által került napirendre. A szakosztályban, majd a választmányban élénk és tartalmas vita indult meg, amelynek eredménye az volt, hogy nem a tőzsdei szokásokban rejlik a kérdés magva, hanem a tőzsdebíróság kiterjedt hatáskörében.

A közgazdasági viszonyokra ugyanis kétségtelenül sorvasztó hatással bír a differenciális ügyleteknek, a tőzsdén való játéknak elharapódzása.

És míg a legális tőzsdei ügyletek a közgazdasági élet egyik szükséges szervét képezik, addig a hivatlan elemeknek a tőzsdén való megjelenése csakis káros következményeket von maga után.

A tőzsdének szüksége van szokásaira, autonom bíraskodására, mert gyors lebonyolítást igénylő ügyletei másként meg nem állhatnak.

De épen a tőzsde érdekében szükséges a hivatlan elemek távoltartása, ami eredménytelenség akként érhető el, ha az általuk kötött ügyletektől megvonatik a végrehajtás sanctioja.

A rendes bíróságok által állandóan követett gyakorlat szerint a nyereszkes játékokra irányult különbözeti ügyleteken alapuló követelések meg nem ítéltetnek, és így csakis a tőzsdebíróság előtt érvényesíthetők.

Ha már most megszüntetjük a tőzsdebírósnak ezen ügyletek elbírására létező hatáskörét, úgy elvágjuk ezen ügyletek életerét és megakadályozzuk azok megkötésének lehetőségét.

Ily értelemben feliratot intéztünk az igazságügyi és kereskedelmi miniszterekhez és a polgári perrendtartás küszöbén álló reformja alkalmából akként kértük a tőzsdebíróság hatáskörét megállapítani, hogy odatartozzanak:

a) a tőzsdetagoknak a tőzsdén kötött ügyletei;

b) kikötés esetében oly ügyletekből származó peres kérdések, amely ügyleteket kereskedők kötnék tőzsdei forgalom tárgyát képező áruk tekintetében, feltéve, hogy az ügylet mindkét fél kereskedelmi ügyletnek folytatásához tartozik;

c) a tőzsdei forgalom tárgyát képező áruk minőségének megállapítása, ha az ügylet a tőzsdén kötött, avagy ha a felek — és pedig ez esetben tekintet nélkül a felek foglalkozására — a tőzsdebíróság illetékességét ez iránt kikötötték. A tőzsdebírósnak ekként létrejött minőség megállapításai a feleket kötelezik és a rendes bíróságok előtt folyamatba teendő perekben nem kifogásolhatók.

— Az ügyvédi nyugdíj-, illetőleg segély-alap javára a budapesti ügyvédi kamara kebelében 1896-ban egy nagyobb szabású gyűjtés indult meg, amely alkalommal több tagtárs gyűjtő-íveket vett magához. Felkéretnek az ivartók, hogy ivateiket és gyűjtéseiket legyenek szívesek a kamara pénztárnokához *Novák Sándor* ügyvéd urhoz (VIII., Fhg. Sándor-utca 2. sz.) haladéktalanul elküldeni.

Nemzetközi Szemle.

— **Bismarck** megjelenőben levő emlékiratainak első fejezetében arról az időről is szól, amikor gyakornok volt a berlini polgári törvényszéknél. Prætorius nevű bíróhoz osztották be, aki a válóperek bírója volt. A bíró a tárgyalásokon meg sem jelent, s a döntéseket egészen a fiatal gyakornokokra bízta. Egy ilyen esetről Bismarck a következőket írja: «Egy alkalommal Prætoriusnak elmondottam, hogy zavarban vagyok, mert husz éves és néhány hónapos koromban nem hiszem magamat rátermettnék arra, hogy egy izgatott állapotban levő házaspárral szemben megkísérlejem a békéltető eljárást, amelyhez, felfogásom szerint, bizonyos vallási és erkölcsi nimbus kell, ennek pedig az én lelki hangulatom nem felel meg. Prætorius kedvetlennek találtam, mint amikor valamely öreg urat álmából felébresztenek. E mellett megvolt benne némely régi bureaukrata ellenszenve a nemesi osztályhoz tartozó fiatal emberek iránt. Kicsinylő mosolylyal így szólt hozzám: «Baj, gyakornok ur, ha az ember magán csak egy kicsinyt sem segíthet; majd megmutatom önnek, hogyan kell ezt csinálni.» Elmentünk a tárgyaló terembe. Az eset az volt, hogy a férj el akart válni; felesége ellenben nem, a férj a házasságtörés vádjával állt elő, a nő meg könyeket hullatva, ártatlanságát hangoztatta és férjét, annak ellenére, hogy tettleg bántalmazta, nem akarta elhagyni. Prætorius így szólította meg a nőt: «De asszony, ne legyen olyan buta, ugyan mit ér el vele. Ha innen haza megy, férje csunyául elveri, úgy hogy ki nem bírja. Egyezzek bele a válásba, s akkor megszabadul ettől az iszákos embertől.» Mire az asszony sirva és kiabálva: «Tisztességes asszony vagyok, ki nem viselhetném el a szégyent, és ezért nem akarok elválni.» Ilyen hangon váltott több válasz és viszonzás után Prætorius ezen szavakkal fordult hozzám: «Mivel az asszony nem akar észre térni, tehát írjon gyakornok ur.» S ezzel tollba mondotta nekem a következőket, a miket a nagy benyomásnál fogva, amelyet reám tettek, még ma is fejből tudok: «Minthogy a békéltető kísérletek és az ezek érdekében az erkölcs és a vallás tanáiból meritett érvek sikertelenek maradtak, folytatott a tárgyalás, amint következik.» S ezzel feljebbvalóm székéből felemelkedve, így szólott hozzám: «Már most jegyezze meg magának, hogyan kell az ilyesmit csinálni és jövőre hagyjon engem az ilyenekkel békében.» Elkísértem az ajtóig és ezután folytattam a tárgyalást.»

— **Ügyvédek a gyermekvédelemért.** A gyermekkorban levőknek állandóan fokozódó tulnag aránya folytán *Le Jeune* volt belga igazságügyminiszter kezdeményezésére Verriers, Brüssel, Liège és Anvers ügyvédei bizottságokat alkottak a gyermek-vádoltak védelmére. Amint egy 16 éven alóli gyermek ellen bünvádi eljárás indul meg, a kir. ügyész közli ezt a bâtonnier-val, aki az illető bizottsághoz teszi át az értesítést. E bizottság, mely Brüsszelben 25 tagból áll, a gyermek védőjéül ügyvédet jelöl ki. A védő kinyomozza a vádlottnak és családjának sociális és ethikai viszonyait. Ezen, a bíróság és a rendőrség segélye nélkül lefolytatott vizsgálat eredménye közöltetik a bizottsággal, mely minden esetben megvitatja a tényállást, esetleg utasítást ad a védőnek. A védő kötelessége odahatni, hogy a gyermek fogházra ne ítéltessék el, hanem vagy a szülői házhoz kerüljön vissza, vagy kényszernevelő-intézetbe utaltassék. Az ítélet meghozatala után is felügyel a védő védelemére. A nevelő-intézetben időről-időre meglátogatja a gyermeket és referál a bizottságnak. Brüsszelben magában négy esztendő alatt 300 gyermek felett tartott a bizottság felügyeletet. A belga mintára Turinban, Haag-ban és Amsterdamban is alakultak ily bizottságok, melyekbe nem csupán kizárólag ügyvédek tartoznak. (Jaspar jelentése az antverpeni gyermekvédő kongressushoz.)

A Magyar Jogászegylet folyó hó 3-án (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Schächter Miksa előadása: Az orvos-szakértőkhöz intézendő kérdésekről. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

Franklin Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

lelve	6	frt
negyedévre	3	

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magyar jogi lexikon. — Az adósságátvállalás a német polgári törvénykönyvben. Dr. Schwarz Gusztáv budapesti egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A férj özvegyi joga. Dr. Pászár Zoltán kir. albirótól. — A hitelezők igényei részvénytársaságok egyesülése esetében. Dr. Lévy Béla budapesti ügyvédtől. — A részesség beszámítása az olasz büntető-törvénykönyvben. Dr. Holló József budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magyar jogi lexikon

Jogi irodalmunk fejlettségéről és a jogi szakműveltség terjedéséről tesz tanuságot a *Pallas* legújabb vállalata, a *Magyar jogi lexikon*, mely érdemes arra, hogy e helyen melegen üdvözzöljük.

Dr. Márkus Dezső igazán nagy szolgálatot tett jogéltünknek ezzel a monumentális munkával.

A kiadó vállalkozása mutatja, hogy van elegendő közönségünk, mely e nagyszabású mű kiadását anyagilag lehetővé teszi.

A szerkesztés pedig élénk tanuságot tesz arról, hogy a magyar jogtudomány elég erős egy ily nehéz mű megalkotására.

Bizonyságául szolgál ez az irodalmi esemény annak, hogy a jogi műveltség terjed és azok, kiknek hivatása a jogi szak körébe vág, nem elégesznek ma már meg a szorosan szakjukba vágó, szűkebbkörű ismeretekkel, nem állanak meg a gyakorlati életben elkerülhetetlenül szükséges tétel-jogi ismeretekkel, hanem komolyabb szakműveltségre törekcszenek.

E mellett az is büszkeséggel tölt el bennünket, hogy jogi irodalmunk képes volt ezt a munkát produkálni.

Nem fordítást kap az olvasó, hanem önálló, magyar lexikont, mely minden részében a legnagyobb súlyt helyezi a hazai jogra és jogfejlődésre.

Már a most megjelent, 800 oldalra terjedő első kötetből is láthatólag a lexikon a hazai jog minden részleténél utal a fontosabb külföldi jogok megfelelő rendelkezéseire; önálló cikkekben tárgyalja a nálunk meg nem honosult fontosabb külföldi jogintézményeket. Különös figyelemmel van hazánk különböző jogterületeire és ezek közt a társországok jogára.

Ezen első kötet közel 1500 czim-szót tartalmaz.

Feltalálható e munkában a válasz a jogtudomány bármely ágában felmerülhető minden kérdésre, nem pusztá szótárszerűen, hanem a kérdés fontosságához mért terjedelemben.

Az actiók különböző fajait Vécsey Tamás és Farkas Lajos, az alkotmányról és az alaptörvényről Nagy Ernő és Schwarz Gyula ir, az alkuszt Mutschenbacher Viktor és König Vilmos együttesen tárgyalják és még sok olyan tárgy van, melyről ketten és többen is irtak.

Kiemeljük az érdekes közlemények tömegéből még a következő nagyobb cikkeket:

Katona Mór: Ajánlat, alanyi jog, becsár, becsérték, becsü, becsület. *Kiss Mór:* Adásvételi ügylet, bemutatóra szóló papír, bérleti szerződés. *Kolosvdy Sándor:* Adományrendszer, approbatæ constitutiones. *Schwarz Gyula:* Alap-

jogok, aristokratia. *Dárday Sándor:* Alapok. *Schwarz Gusztáv:* Ági öröklés. *Fodor Ármin:* Alanyi kereskedelmi ügyletek. *Imling Konrád:* Árverés, átadás, átvétel, becslés, becső eskü. *Beck Hugó:* Balesetbiztosítás. *Gruber Lajos:* Becsületsértés. *Sipos Árpád:* Bányajog. *Reichard Zsigmond:* Berni egyezmény. *Horovitz Simon:* Büntetőjogi beszámítás. *Mutschenbacher Viktor:* Betéti társaság. *Török Emil:* Belvizhajózás. *Polner Odön:* Állampolgárság, államszerződés, appropriatio. *Balogh Arthur:* Államnyelv.

A szerkesztő számos cikke közül kiemeljük ezeket: Adóssági fogság, államadósság, Ausztria.

Csak néhány közleményt soroltunk fel a lexikon első kötetének tartalmából, mert az összes behatóbb fejtegetéseket ismertetni nincs terünk.

Becsületére válik e munka a szerkesztőnek, a munkatársaknak, becsületére válik a magyar jogi irodalomnak.

Az adósságátvállalás a német polgári törvénykönyvben.*

Az adósságátvállalásnak különösen gyakori és fontos esete az, midőn valamely *ingatlan vevője* a reá bejegyzett *jelzálogtartozást a vételár fejében* (in partam pretii) *átveszi*. A német törvény az esetről a 416. §-ban külön intézkedik. Célja e §-nak, hogy az eladónak a kötelemből való kilépést megkönnyítse és a személyes és a dologi tartozást (actio hypotecaria in rem) lehetőleg egy kézben egyesítse. E célra vélelmet állít fel, hogy a hitelező a vele tudatott adósságátvállalásba, hacsak az ellenkezőt nem jelenti ki, *beleegyezik*. E vélelem a jelzálogforgalomban észlelhető tapasztalatnak nagyjában meg is felel. A jelzálogos hitelező, *ha jó helyen van bekeblezve*, rendszerint inkább a jelzálogot nézi, mint az adós személyét, az adóscserébe ezért itt könnyebben is szokott egyezni. Elég-e azonban ez az észlelet arra, hogy általánosságban minden «jelzálogos hitelező» terhére vélelmezzük a beleegyezést? A jelzálogintézetek, melyek csakis *első helyre* adnak pénzt, elbírják ezt a vélelmet; de a második helyen levő hitelezőnél a dolog már bajosabb, és hol van még a hatodik és a hetedik! Ennyiben már az elv maga nem aggálytalan. A kivített azonban épen szerencsétlennek tartom, amint a következő elemzés mutatja.

* § 416. Übernimmt der Erwerber eines Grundstücks durch Vertrag mit dem Veräußerer eine Schuld des Veräußerers, für die eine Hypothek an dem Grundstück besteht, so kann der Gläubiger die Schuldübernahme nur genehmigen, wenn der Veräußerer sie ihm mittheilt. Sind seit dem Empfange der Mittheilung sechs Monate verstrichen, so gilt die Genehmigung als ertheilt, wenn nicht der Gläubiger sie dem Veräußerer gegenüber vorher verweigert hat; die Vorschrift des § 415, Absatz 2, Satz 2 findet keine Anwendung.

Die Mittheilung des Veräußerers kann erst erfolgen, wenn der Erwerber als Eigenthümer im Grundbuch eingetragen ist. Sie muss schriftlich geschehen und den Hinweis enthalten, dass der Übernehmer an die Stelle des bisherigen Schuldners tritt, wenn nicht der Gläubiger die Verweigerung innerhalb der sechs Monate erklärt.

* L. az előbbi közl. 37. és 39. számban.

Der Veräußerer hat auf Verlangen des Erwerbers dem Gläubiger die Schuldübernahme mitzuthemen. Sobald die Ertheilung oder Verweigerung der Genehmigung feststeht, hat der Veräußerer den Erwerber zu benachrichtigen».

Tehát:

1. A jóváhagyás csak akkor kérhető és adható, midőn a tulajdonjog *már át van írva a vevőre*. A baj, melyet már a 415. §-nál kimutattam, itt hatványozódik. Láttuk, hogy a 415. §. szóhangzata szerint («so hängt ihre Wirksamkeit von der Genehmigung... ab») a hitelező előzetes vagy egyidejű beleegyezése nem teszi érvényessé az adósságtvállalást. Ha jelzálogos követelésről van szó — mint most látjuk — még az *utólagos* beleegyezés sem feltétlenül elegendő, hanem kell hogy már az *átírás is megtörtént legyen*. Miért? erre nincs felelet. Itt is alighanem a fogalmazásban történt botlás. Az eredeti szöveg ugyanis, úgy mint azt a kodifikáló bizottságban indítványozták (Prot. I. 413. l.), csak annyit mondott, hogy a *beleegyezés vélelmének* praediciumát csak oly értesítés vonja maga után, mely a telekkönyvi átírás után történik — és ennek okát még érthetem.* Nem tudom, mikor és hol nyerte a §. jelen alakját. De úgy, amint most hangzik, azt mondja, hogy a telekkönyvi átírás előtti jóváhagyás érvénytelen. (V. ö.: «so kann der Gläubiger die Schuldübernahme nur genehmigen, wenn der Veräußerer sie ihm mittheilt... Die Mittheilung... kann erst erfolgen, wenn der Erwerber eingetragen ist»). Az ingatlan tulajdonosa tehát, ki azt (nagyon érthetően) csak azon esetben kívánja eladni, ha a jelzálogtartozás alól mint személyes adós is szabadulhat, hiába szerezte be a hitelező előzetes beleegyezését, hiába hagyta jóvá a szerződést annak megkötése után: eladhatja-e nyugodtan az ingatlant, csak akkor tudhatja meg igazán, amikor már — át is írták! Ha ekkor a hitelező a jóváhagyást megtagadja, a felek ismét *felbonthatják* a szerződést és *törölhetik* a vevő tulajdonjogát! És mindezt az ingatlan forgalom «könnyebbitése» céljából!

2. Az «*értesítés*» csak az *eladó részéről történhetik*. Már fentebb kimutattam, hogy az adós «*értesítés*» joga aggályos és hogy óvatos hitelező az ilyen értesítésre nem igen fogja megadhatni a «jóváhagyást». Midőn tehát e §. az adós értesítési jogát *kizárólagossá* teszi, ismét tetézi a bajt. És mi az oka e kizárólagosságnak? Az értekezleti jegyzőkönyvek okul felhosszák: hogy a jóváhagyás főleg az eladónak van érdekében és hogy azért kell, hogy biztosan megtudhassa, megadatik-e a jóváhagyás vagy sem? Ezt pedig csak úgy tudhatja meg biztosan, ha a kérdés joga csakis neki adatik és a felelet kötelezettsége csakis ő irányában állapittatik meg. (Prot. I. 415. l.) Ebből annyi igaz, hogy a jóváhagyás elnyerése elsősorban az adósnak (eladónak) van érdekében. De ezzel szemben igaz az is, hogy e jóváhagyás elnyerésére az adós értesítése igen kevésbé kilátásos eszköz. Továbbá a vevőnek sem közömbös megtudni, áll-e az átvállalás vagy sem? Hogy ezt megtudhassa, legegyszerűbb utnak fogja gondolni, hogy kérdést tegyen a hitelezőnél, beleegyezik-e az átvállalásba? Nem, mondja a német törvény, ez az ut nem vezet célhoz; hanem a vevőnek *fel kell hívnia az eladót*, hogy ez kérje ki a jóváhagyást! Nem túrhetetlen formalismus ez? Annyira túrhetetlen, hogy az életben minduntalan ki fogják játszani. Mert ha a vevő értesítésére a hitelező jóvá fogja hagyni az átvállalást, akkor a bíróság

* «Dem Zwecke der Sondervorschrift gemäss — mondják a Prot. I. 415. l. — die Vereinigung der obligatorischen Haftung mit dem Eigentum an dem der Hypothek unterworfenen Grundstücke in einer Person zu fördern, dürfe die Mittheilung erst erfolgen, wenn der Erwerber als Eigenthümer des Grundstücks in das Grundbuch eingetragen sei. Solange die Eintragung noch ausstehe, könne man dem Gläubiger billiger Weise nicht zumuthen, sich über die Schuldübernahme zu erklären».

ezt előreláthatólag a 414. §. alapján fogja érvényesnek elismerni. Az «*értesítés*» itt is «*ajánlattá*» fogja konvertálni és ezt helyesen fogja tenni; a 416. §-nak jelen passusa pedig üres füst marad.

3. Az *értesítésnek írásban kell történnie és magában kell foglalnia azt a figyelmeztetést, hogy az esetre, ha a hitelező nem válaszolna, az átvállaló az eddigi adós helyére lép*.

Ismét áll az, amire 1. alatt utaltunk: az itt előirt formának elhanyagolása nemcsak azzal a praediciummal jár, hogy a hallgatás a jóváhagyás vélelmét nem vonja maga után, hanem az alakatlan értesítés *egyáltalán érvénytelen*.* A szóbeli értesítés tehát érvénytelen; a közjegyző által szóbelileg — tanusítvány mellett — történt értesítés érvénytelen; sőt az írásbeli értesítés is érvénytelen, ha az a bizonyos figyelmeztetés nincs benne. Minthogy pedig a jóváhagyás érvényesen csak az értesítés *után* történhetik (§. 415. második mondat): ennél fogva a hitelező *kifejezett jóváhagyása* is érvénytelen lesz, hogyha az értesítés a jelzett alaki hiányok valamelyikében szenvedett! Mindez annyira lehetetlen, hogy a praxis kénytelen lesz magát e §. szóhangzatán egyszerűen tultenni.

4. Stylaris szempontból helytelen, hogy a hallgatás praediciuma a 416. §. első és második bekezdésében másképen van formulázva. Az első bekezdés fictióval fejezi ki a jogkövetkezményt: «*so gilt die Genehmigung als ertheilt*»; a második bekezdés közvetlenül rendeli a jogkövetkezményt: «*der Übernehmer tritt an die Stelle des bisherigen Schuldners*». Ha ez utóbbi kifejezés helyes: mire való a mesterséges fictio az előbbi bekezdésben? Ha pedig ott szükséges: miért nem szükséges az értesítés szövegében?

§ 417. Der Übernehmer kann dem Gläubiger die Einwendungen entgegensetzen, welche sich aus dem Rechtsverhältnisse zwischen dem Gläubiger und dem bisherigen Schuldner ergeben...

Aus dem der Schuldübernahme zu Grunde liegenden Rechtsverhältnisse zwischen dem Übernehmer und dem bisherigen Schuldner kann der Übernehmer dem Gläubiger gegenüber Einwendungen nicht herleiten.»

Mindkét tétel ellen van észrevételem.

1. Az első tétel helyes olyankor, amikor *B.* általánoságban «*az A. adósságát*» vállalta át. Ilyenkor ő csak annyiban és annyival lesz a *C.* adósa, amennyiben és amennyivel neki *A.* tartozott. De amikor *B.* az *A.* adósságát *X.*-el szemben *fix összegben* vállalta át: ilyenkor novatio történt és az eredeti jogviszony címén *B.* többé kifogással nem élhet. Pedig ilyen lesz többnyire az eset, valahányszor *B.* az adósságtvállalást közvetlenül *X.*-el szemben kijelenti. Ez a dolog ma is úgy áll, mint Rómában: ha *X. B.*-vel ily stipulatiót kötött «*Centum, quæ Titius mihi debet, dare spondesne?*» — ilyenkor *B.* feltétlenül százat volt köteles fizetni és Titius személyéből többé kifogással nem élhetett; ha ellenben így szólt a stipulatio «*quidquid Titius mihi debet, dare spondesne?*» akkor a Titius kifogásait az új adós is érvényesíthette. Ezt a rendezést gyakorlatilag is egyedül megfelelőnek tartom. Mert ha *B.* a *fix összegben* átvállalt adóssággal szemben is *élhet* az *A.*-t illető kifogásokkal, akkor *kötelessége* is élni velök, mihelyt tudomásukra jut. Az ellenkező az *A.* és *B.* közt fenálló szerződési viszony megsértése volna, mert *A.* méltán követelheti, hogy *B.* ne hanyagolja el tudatosan az olyan jogeszköz érvényesítését, amelyet a törvény neki az *A.* érdekében kézbe adott. Csakhogy hova vezet ez? *B.* ki a házra bekeblezett 10,000 forintot *X.*-el szemben átvállalta, később értesül *A.*-tól, hogy neki e követelés ellen kifogásai vannak. *B.* e pillanattól fogva nem fizethet többé *X.*-nek se kamatot, se tőkét, hanem kell, hogy bepereltesse magát *X.*-től, e perbe *A.*-t

* «Sie muss schriftlich geschehen stb.» a német kodex szóhasználata szerint annyi mint: «sie kann nur schriftlich geschehen». Lásd Endemann: Einführung I. köt. 36. l.

pertársul kell behívnia és magát a per kellemetlenségeinek és költségeinek kitennie. Pedig ugyan miért? Neki e perben semmi érdeke, ő mindenképen 10,000 frtot köteles fizetni, ha *X.*-nek nem, akkor *A.*-nak — ő e perben egy krajczárt sem nyerhet, neki csak baja és költsége lesz belőle: hogyan jut ő hozzá, hogy az *A.* szennyesét mossa? Ő épen azért vállalta el *fix* összegben a 10,000 frt adósságot, hogy egyszersmindenkorra tudja, mit kinek kell fizetnie. Ha *A.* utóbb úgy látja, hogy *X.*-nek nem jár az egész 10,000 frt: sokkal helyesebbnek tartom, ha *A.* a többletet *C.*-től a *condictio* elvei szerint visszaköveteli. A dolog teljesen úgy áll, mint az u. n. tökéletes utalványnál: ha az utalványozó többet utalványozott, mint amennyi az utalványosnak jár, az utalványozott kifogással nem élhet, de az utalványozó kondikálhat.

Mindezt egyébiránt talán a német törvény is így szándékolja; mert hiszen ez észrevétel csak a *novatio* (*expromissio*) esetére áll, erről pedig a 417. §. valamint az egész «Schuld-übernahme» fejezete nem intézkedik. Csak félok, hogy a gyakorlat e §-t, épen *mert* a törvény a *novatio*-ról külön nem szól, reá is fogja alkalmazni — és ennyiben veszélyes az első tétel.

2. Határozottan helytelen azonban e §. második bekezdése. E szerint az adósságátvállalás érvényessége *X.*-el szemben független attól az *A.* és *B.* között fenálló jogviszonytól, melynek következtében az átvállalás történt. Példában beszélve: Ha az adásvételi szerződés, melynek alapján *B.* a házra bekeblezett 10,000 frtot személyes adósságul átvállalta, érvénytelen is: *X.* a 10,000 frtot *B.*-től mégis követelheti. Ily általánosságban ez a tétel nem tartható. Igen, ha *B.* közvetlenül *X.*-el köti meg a szerződést, aggálytalannak tartom. Ha *B.* kijelenti *X.*-nek, hogy az *A.* tartozását átvállalja — ő tudja miért és ha később kisül, hogy az *A.*-hoz való viszonyában tévedett vagy csalódott: magára vessen, *X.* csak azt követeli, mit *B.* maga neki ígért. Az ilyen adósságátvállalás méltán tekinthető «abstract»-nak: *X.*-nek nincs köze kutatni, *miért* vállalta át *B.* az adósságot, de viszont *B.* ezen alapul fekvő, *X.* előtt ismeretlen viszonyból kifogást sem kovácsolhat. Vagyis teljesen úgy áll a dolog, mint a római delegációnál: a delegatáriusnak nincs köze a *delegans* és a *delegatus* közti viszonyhoz: «in privatis contractibus non facile scire petitor potest, quid inter eum qui delegatus est et debitorem actum est, aut etiamsi sciat, dissimulare debet, ne curiosus videatur». (fr. 19 de novat. 46, 2.)*

Ez így van, mondom, ha *B.* *X.*-el *szerződött*. (414. §.) Ám a német törvény akkor is így tartja, amikor ily szerződés *nem* történt (415. §.) — és ez az, ami szerintem meg nem állhat. Nézzük a példát. *B.* aláírta a szerződést, melylyel az ingatlant *A.*-tól megvette és a bekeblezett 10,000 frtot a vételár fejében személyes tartozásul átvállalta. Később kisül, hogy *A.* *B.*-t a vétel körül több mint 10,000 frt erejéig megcsalta, vagy *A.* bizonyos mellékszolgáltatásokat, mikor a vételi szerződésben vállalt, és miknek értéke 10,000 frtot meghalad, nem teljesít, vagy az ingatlant át sem adja, vagy az ingatlanon levő ház az átadás előtt leég és így át sem adható stb. stb. — *B.* tehát a még hátralékos 10,000 frtot sem köteles fizetni. Mit csinál *A.*? fogja magát és «értesíti» hamarosan *X.*-et az átvállalásról. Most *B.* feltétlenül fizetni köteles, az «alapul fekvő jogviszonyból» kifogás nem emelhető. Igazságos, elviselhető jogállapot ez? Hisz *B.* még szóba sem állt *X.*-el, még egyelőre *sehogysem* akarta magát *X.*-el szemben kötelezni és mégis már épen «abstract» módon azaz *feltétlenül és védekezés lehetősége nélkül* volna kötelezve? *B.* egyelőre még csak *A.*-val állott szóba és mégis: kötelezettsége elbírálásánál az *A.*-hoz való viszonya szóba se volna hozható? Ez az egész elkülönítés adósság-

átvállalás és adásvétel között az ilyen esetben nem talál. Amit a törvény itt adósságátvállalásnak mond, az nem külön jogügylet, hanem az adásvételi szerződésnek egy *része*. A vevő a vételár *fejében* akarja átvállalni az adósságot és csak *annyiban* akarja átvállalni, *amennyiben* vételárral tartozik. «Abstract», azaz *függetlenül az eladó ellenszolgáltatásától ő semmire sem kötelezte magát az eladóval szemben* és így az eladó sem adhat tovább a maga egyoldalú értesítése által «abstract» kötelezést. Mi indíthatta vajon a német törvényhozót ily vastag igazságtalanságra? Alighanem a következő. A törvény lehetővé akarta tenni, hogy a hitelező az adós egyoldalú «értesítésére» is «helybenhagyhassa» az adósságátvállalást. A hitelező pedig csak úgy hagyhatja azt helyben (azaz: az eredeti adóst csak úgy bocsáthatja ki a kötelemből), ha lehetőleg *biztosan* szerzi meg az új adóst a régi helyébe. E biztonság pedig nincs meg, ha az átvállaló az «alapul fekvő jogviszonyból» kifogásokkal állhat elő. Ezért e kifogásokat el kellett tiltani.

Pedig a helyes okoskodás — épen megfordítva — ez lett volna: A vevő, ki az adásvételi szerződésben az eladónak adósságát a vételár fejében átvállalta, mindaddig, míg az eladó hitelezőjével szóba nem állt, meg nem fosztható az adásvételi szerződésből folyó kifogásaitól; ily kifogásoktól függő adósságátvállalás ellenében pedig a hitelező az eredeti adóst nem bocsáthatja ki a kötelemből; az eredeti adós tehát nincs abban a helyzetben, hogy egyoldalú értesítése által a vevő adósságátvállalását a hitelezővel szemben perfectté tegye. Vagyis más szóval: a privativ adósságátvállalás csakis a hitelező és átvállaló közötti szerződés által történhetik.

A német törvény ezt az eredményt nem akarta. Ezt csak a 417. §. 2. bek. árán kerülhetette ki. Ezt pedig igen drága árnak tartom.

Dr. Schwarz Gusztáv,

(Folyt. köv.)

egyet. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A férj özvegyi joga.

A magyar polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság 11-ik teljes-ülésében foglalkozott az özvegyi joggal s feltűnt előttem, hogy a bizottság nagytudományu tagjai majdnem egyhangulag elleneztek dr. Schwarz Gusztáv előadó azon javaslatát, hogy az özvegyi jog a tulélő férjre is kiterjesztessék.

Engem a javaslat ellen felhozott érvek nem győztek meg, s ezért néhány szóval indokolni kívánom az előadó véleményéhez való csatlakozásomat.

Az özvegyi jog keletkezése két alap okra vezethető vissza. Az egyik a férjnek tartási kötelezettsége, mely kötelezettség elhunyt után nejjére át nem szálló hagyatékát terheli. A másik a hitvestárs szeretete, gondoskodása, mely szerint a nő ugyanazon anyagi és társadalmi állapotban maradjon, melyben férjével együtt élt.

Az előbbi a nő alárendeltebb társadalmi és jogi helyzete indokolta. A gyöngye nő állott szemben az erős férfival, a nemesi jogunkba átvett *præsumptio* a férji főszerzőség, nyíltan előnyt nyújtott a férfinak. A nőnek háztartási megtartó tevékenysége kellő jogi elismerést nem nyert a férj szerzői tevékenységével szemben. A nőnek tehát szüksége volt kedvezményre, oltalomra, kiváltságra s ez az oka annak, hogy az özvegyi jog nyilván a nők javára hozatott létre, míg a nő tartási kötelezettsége a férjjel szemben, mint szükségtelen, a legtöbb jogrendszerben ismeretlen fogalom maradt.

De a nő helyzete úgy a családban, mint a társadalomban változott s jelenleg is napról-napra változik s eme változás szükségkép magával hozza jogállapotának fejlesztését is.

A létért való küzdelemben a nő egyre tevékenyebb szerepet kénytelen folytatni, s reá van utalva az önfentartás

és jogvédelem eszközeinek kutatására. S minél inkább barátokzik meg a köztudat azon felfogással, hogy a nő nem csupán a rokka és főzokánál forgatására való asszonyi állat, hanem a férfival egyenrangú s jogait ezzel szemben megvédeni tudó tényező, annál kevesebb szüksége lesz a nőnek különös kiváltságokra a férfivel szemben s a törvény által alkotott kiváltságai vagy megszüntetendők, vagy a férfire kiterjesztendők lesznek.

Ilyen kiváltság a férfi tartási kötelezettsége és az ennek halálutáni folytatásául tekintett özvegyi jog is. S hogy én az özvegyi jognak nem megszüntetését, hanem kiterjesztését óhajtanám, ezt az özvegyi jog másik alapeszméjét képező azon vélelemmel indokolom, mely szerint az elhunyt férj akarata az, hogy tulélő neje ugyanazon vagyoni és társadalmi állapotban maradjon, melyben együtt éltek. Ha ezen, a Hármaskönyvben is kifejezésre jutott tételt elfogadjuk, akkor nem értem, miért ne lehetne ugyanezen akaratot a nőnél is vélelmezni?

A kiterjesztés ellenzői nagyon hangsúlyozzák az ethikai szempontot, mely szerint a kiterjesztés ellenkezik a férj családbeli állásával, családfentartó önérzetével.

Ezen érvet elfogadnám, ha a római paterfamilias, vagy legalább Werbőczy korában élnénk. De azóta a nő társadalmi és családi helyzete nagyot fejlődött s folytonos fejlődésben van. Nemcsak azt látjuk, hogy újabb meg újabb életpálya nyílik meg a nő előtt (a berlini egyetemre e félévben 160 nő iratkozott be), de nagy kereskedelmi és iparvállalatok élén is látjuk őket. Alkalmam volt tapasztalni, hogy nem egy terméketlen talaju felvidéki vidéken a nő kézimunkájából többet keres, mint férje. S ha még tekintetbe vesszük, hogy a nő háztartási tevékenysége is nagyobb méltatást nyer, mint a régi időkben, mindezekből kétségtelen, hogy a családfentartói önérzet tulságos hangoztatása épen akkor, midőn a férfi vagyoni előnyéről van szó, inkább frázis, mint érv.

Ha elismerjük azt, hogy az özvegyi jog a nő érdekében évszázadokon át czélszerűnek jelentkezett, s így el nem törlendő, s ha elfogadjuk, hogy a nőnek különleges jogi védelemre többé nincs szüksége, okvetlenül azon következtetésre jutunk, hogy az kiterjesztendő a férjre is. De a gyakorlati élet is mindinkább érzi ezen kiterjesztés hiányát. Csak nem rég volt alkalmam egy felvidéki földmives panaszát meghallgatni. Mint 22 éves fiatal munkabíró legény nőül vett egy jobbmodu parasztleányt, 40 évig éltek együtt neje birtokán, a birtokot szorgalma s ügyessége által jobb karba helyezte, de nem nagyobbította. Neje elhalván, gyermekei, kik mindannyian nagykorúak, birtokba vették anyjuk hagyatékát s atyjuknak, aki nem tudta megérteni, hogy neki a birtokhoz semmi joga többé és épen ezért ahhoz ragaszkodott, kiadták az utat. Végrendelet nem volt, közszerzeményt bizonyítani nem tudott s így 40 évi fáradsága munkájának gyümölcse a gyermekei által juttatott kegyelemkenyér.

Volt néhány esetem, midőn az özvegy férj munkadíj czimén perelte nejének örököseit, persze eredménytelenül.

Ilyen viszásságot tapasztalunk a honoratior osztálynál is. A férj napi keresményéből fedezi a háztartást, nevelteti a gyermekeket, sőt gyakran abból fedezi nejének fényüzési kiadásait és neje vagyontát érintetlenül hagyja. Meghal a nő s a férjtől neje vagyona elvonatik, teljesen vagyontalaná lesz. A mai jogállapot mellett tehát rendesen a becsületes, önzetlen férfi szenved, mert a számító s tágabb lelkiismeretű még neje életében gondoskodik magáról s nem kiméli neje vagyontát.

Én tehát az özvegyi jognak a férjre leendő kiterjesztése mellett foglalkozok állást, ha nem is az egész hagyatékra vonatkozólag, de legalább annak bizonyos hányadára, pl. negyed-részére. A férj özvegyi jogának korlátozását pedig a nőével egyformán tartom szabályozandónak.

Dr. Pazár Zoltán,

kir. albiró.

A hitelezők igényei részvénytársaságok egyesülése esetében.

A *Jogl. Közl.* 47. számában a fenti czimmal dr. Wittmann Mór igen figyelemreméltó fejtegetéseket közölt. A részvénytársaságok egyesülése folytán a beolvadó társaság hitelezőire előálló helyzetét vizsgálva, arra az eredményre jutott, hogy azok, akik a kereskedelmi törvény 208. §-ának hirdetményi határidején belül nem jelentkeztek, amennyiben az egyesülési szerződésből az átvállalás ki nem tűnik, a beolvasztó társaság ellen fel nem léphetnek, hanem csak az egyes részvényesek ellen a kapott érték erejéig.

Ezen, tudtommal ezuttal először felhozott s bizonyos tekintetben veszélyes nézetet helytelennek tartom és a következőkben kísérem meg ennek a kimutatását.

Fejtegetéseimben a cikkiró példáját követve, szorosan ragaszkodom kereskedelmi törvényeinkhez és más alkalomra tartom fen az egyesülés kérdésének kimerítő taglalását.

I. A cikk bevezeteskép az egyesülés fogalmával foglalkozik s arra utal mindenekelőtt, hogy törvényünk nem tartalmazza annak meghatározását; a 208. §-ból s a fogalomnak a gyakorlatban elfogadott értelmezéséből kiindulva az egyesülést akkor véli fenforgónak, ha a társaság akként oszlik fel, hogy vagyontát és tartozásait más társaságra ruházza át és a részvényesek a vagyonfelesleg ellenértékeül a beolvasztó társaság részvényeit kapják meg; szerinte az egyesülés hatása teljesen azonos a felszámolásával, mert a felszámolásnál is lehető, hogy az egész vagyont mint universitas bonorum adatik el s a különbség csak az, hogy a részvényes részvényt kap s nem pénzt, a vagyont nem adásvétel, hanem csere utján értékesíttetik.

Ezen analogiának azután a kérdés eldöntésénél jelentős szerepet juttat s ez teszi szükségessé, hogy vele foglalkozunk.

Az egyesülést törvényünk úgy a 180. §. 3. pontjában, mint a 208. §-ban sui generis, a felszámolástól teljesen független megszűnési oknak tekinti; figyelembe véve ezt s az egyesülés kifejezésének természetes, szószerinti értelmét, nem érthetünk mást alatta, mint két (vagy több) részvénytársaság oly egybekapcsolását, hogy az egyik (egy kivételével mind) teljesen beolvad a másikba, vagyoni egyénisége megszűnik s helyébe a beolvasztóé lép; ez pedig csak úgy történhetik, ha a beolvadó társaság részvényesei a beolvasztó társaság részvényeseivé válnak, azaz részvényeik helyett a beolvasztó társaság részvényeit nyerik.

A cikk fogalommeghatározása ezt csak némileg homályosítja el, amennyiben azt mondja, hogy «a részvényesek a vagyonfelesleg ellenértékeül a beolvasztó társaság részvényeit kapják»; ez azonban kiinduló pontja az álokoskodásnak.

Az egyesülés és felszámolás közötti különbség lényege ugyanis nem abban áll, hogy az egyik esetben részvényt, a másikban pénzt kap a részvényes, hanem abban, hogy az egyesülés esetében a beolvadó társaság a másikba való beolvadást, elmerülést határozza el, a másikban pedig a feloszlást s a vagyont értékesítését. Az egyesülésnek lényeges momentuma, hogy a részvényes részvényt kapjon, hiszen csak akkor olvadhat egybe a két társaság, ha a beolvadó társaság összes részvényei megszűnnek s helyébe a beolvasztóéi lépnek. Ezt a tüneményt kereskedői szempontból nevezhetjük értékesítésnek, de jogi szempontból nem s különösen nem tehetjük fontos jogi következmények levonásának alapjává.

Azt a cikkiró is elismeri, hogy az egyesülés a beolvadó társaságra teljes feloszlást jelent; mint a 208. §. 1. bekezdéséből kitűnik, elannyira, hogy a felszámolásnak, lebonyolításnak helye nincs, a beolvadó társaság igazgatói hatásköre s tevékenysége megszűnt, anélkül, hogy helyébe felszámoló lépnek volna; s ha az egyesülés érvényesen elhatározott, azaz a beolvadó társaság közgyűlése azt elhatározta, a be-

olvasztóé a részvénytőkét felemelte s az egyesülési szerződés megkötöttet, a részvényes a beolvastó társulat s csakis az ellen fordulhat a részvényre való igényével, ez szükségképi következménye az egyesülésből folyó azonnali s teljes feloszlásnak. A felszámolásnál azonban a feloszlást kimondó határozat még csak felszámolásba veszi a társaságot; csak a vagyont teljes felosztása eredményezi a megszűnést. Tehát nem az értékesítés, hanem a megszűnés módja az elválasztó momentum.

Lehetséges a felszámolásnál, hogy a társasági vagyont mint universitas adatik el, sőt nemcsak úgy, mint a cikk gondolja, pénzért (adásvétel), hanem akként is, hogy a felszámolás alatt lévő társaság részvényekért adja el a vagyont s ezt természetben osztja fel a részvényesek között, feltéve, hogy ebbe minden részvényes beleegyezett; sőt a német gyakorlat mutatja, hogy a fusio nehézségeinek megkerülésére éppen ez az út szokott választatni. (L. Staub: Handelsgesetzbuch 247. §. 4. p.)

A kép tehát, amelyet a cikk a fusióról magának alkotott, teljesen hamis, ez nem fusio, hanem felszámolás, amelynél az értékesítés akként történik, hogy a társulati vagyont részvényekre cserélik be s ez képezi a felosztás tárgyát, amikor természetesen a törvény 208., illetőleg 110—114. §-ai folytán az összes részvényesek hozzájárulása szükséges. Ennek nehézségeit akként lehet elkerülni, hogy a részvényesek tetszésére bízzák, a részvényt akarják-e vagy bizonyos pénzösszeget.

Értékesítés, lebonyolítás tehát jogi értelemben az egyesülésnél soha sincs, hanem csak a felszámolásnál s az egyesülés a részvényesek szempontjából sem azonos azzal.

II. Az általa felállított constructiót (felszámolás és az egész vagyont elcserélése) alkalmazza a cikk a hitelezőkre; mindenekelőtt utalván arra, hogy a 208. §. ugyanazt az eljárást írja itt is elő, mint a felszámolásnál; tekintve már most, hogy itt felszámolás van, a beolvastó társaság pedig csak megvette a vagyont, szerinte világos, hogy csak a törvény 20. §-a szerint felel, azaz csak az átvállalt tartozásokért.

Nézetem szerint amint az előző jellemzés, úgy a levezetés is hamis.

Az egyesülésnek fentebb meghatározott s a cikkíró által is kiinduló pontként elfogadott fogalma szerint, a beolvadó társaság uno ictu teljesen megszűnik; ennek szükségképi következménye, hogy helyébe minden tekintetben a beolvastó társaság lép; nemcsak hogy a «beolvadó átruházza vagyontát s tartozását», hanem ez át is száll reá teljesen, minden kivétel nélkül; az universalis successio egy esete áll be.

Ennek szükségképi folyamánya, hogy az összes tartozások átszállnak reá és pedig nemcsak akkor, ha ez kikötöttet és a kikötés határáig, hanem feltétlenül. Az ez ellen felhozott érvek alaptalanok. A mi jogunk szembeállítás a némettel (a régi törvény szerint) nézetem szerint nem áll meg, hisz az ép oly kevésbé határozza meg a fusio következményeit, mint a miénk. A 20. §-ra való hivatkozás üres, hisz itt, mint kimutattam, nincs üzletátruházás; az fogalmilag feltételezi, hogy az átruházó alany az átruházást túlélje, holott a fusio ennek ellenkezője.

A tartozások átszállásának az egyesülési szerződés az alapja, de olyképen, hogy a tartozások átszállanak, ha nincsenek is expressis verbis átvállalva, sőt akkor is, ha azok átvállalása egyenesen kizárattott. Hogy is lehetne megszüntetni a társaságot úgy, hogy a hitelezők némelyike egyszerűen elveszítse az adósát, az megszűnt, s helyébe senki se lépett.

Ennek lehetetlenségét a cikk azzal enyhíti, hogy az egyesülési szerződés normális (vélelmezett?) tartalmának tekinti, hogy az ismert hitelezők követeléseit átvállaltattak s a kérdés

többi részét megoldás nélkül hagyja. De ha egyszer az átszállás alapja nem az egyesülés, hanem az átvállalás, akkor az ismert sem száll át, ha nem vállaltatott át.

Ez pedig, aminő veszedelmes volna, ép oly lehetetlen a már fentebb előadott okból. Ha tehát egyszer bizonyos, hogy egyesülés forog fen, akkor bizonyos az is, hogy az összes tartozások átszállottak, akár kikötöttet, akár nem, sőt ha az ellenkező köttetett is ki; nem az a quæstio facti tehát, hogy átvállaltattak-e a tartozások, hanem az egyesülés van-e vagy sem; de ha az van, akkor szükségképi következmény az átszállás.

A felszámolás analog volta nem hozható fel, hisz éppen nem analog s különösen nem az a hitelezők szempontjából és pedig gazdaságilag sem, mert míg a felszámolás hosszú ideig tart, a hitelezőnek módjában áll fellépni, addig itt a vagyont, ezt ő is elismeri, azonnal átszáll. Mindenesetre jellemző a cikk fejtegetési módjára, hogy míg eleinte csak a részvényes szempontjából egyenlősítette a kettőt, most már éppen megfordítva, nem a részvényes, hanem a hitelező szempontjából tartja egyenlőknek.

Az arra való figyelmeztetés sem alapos, hogy így a beolvastóval igazságtalanok vagyunk. A beolvastó ugyanis nem ismerhet minden terhet, lehet, hogy nem közlik vele, de lehet, hogy némely tartozás a beolvadó társaság közegei előtt sem ismerős. E kérdés megoldása igen egyszerű, ha az indokbeli nem lényeges tévedésre a mai jogban elfogadott általános szabályokra gondolunk: egyáltalán nem hozható fel harmadik személyek ellen; a felek között pedig a tévesztés kártérítésre kötelez, ez esetben tehát azok ellen fordulhat a beolvastó, akik őt megtévesztették; ha pedig tévesztés nincs, és szavatosság sem vállaltatott, a beolvastó magának tulajdonítsa gondatlansága következményeit.

A 208. §-ból pedig éppen nem vonható le a felszámolás egyenlőségére való következtetés. E §. ugyanis egyenesen feltételezi azt, hogy a tartozások is átszállottak; hogy az universalis successio beállott s ép erre való tekintettel akarja a hitelezőket védeni. Elrendeli ugyanis azt, hogy a vagyont elkülönítve kezeljék, azaz, hogy, bár a két vagyont jogilag már egy, a beolvastó igazgatóság köteles elkülönítve kezelni, azaz úgy, mintha még önálló vagyont volna. Ez intézkedés oka az, hogy bárminő szépen hangzik is a közvetlen felelősség, ez abban az esetben, ha a beolvastó társaság nem áll jól, nem jelent sokat s így a fusio a hitelezők sérelmével járhatna; ezért mondja a törvény, hogy külön kiemelő a vagyont, hogy ekként a hitelező ne jöjjön rosszabb helyzetbe, mint aminőben volt. Hogy a külön kezelésnek ez a jelentősége, az kitűnik, midőn a 208. §. 2. bekezdése a jogtalan egyesítés esetén a kezelő igazgatóság felelősségét mondja ki, nyilván azért, mert itt a hitelezők helyzete csak rosszabbult, mert a beolvastó társaság már felett; s nem mondja ki a beolvastó társaság felelősségét, holott azt kellene tennie, ha a felelősség már nem állott volna különben fen.

III. Végül áttér a cikk a hirdetményi határidő jelentőségére s azt állítja, hogy az az alatt nem jelentkező hitelező a beolvastó ellen fel nem léphet. E felfogás alapjai már az eddigiekben le vannak rontva; azonfelül ez egyenesen a 208. §-ba ütközik. E §. a külön kezelés megszüntetését csak akkor mondja megengedettnek, ha az összes hitelezők kielégítve vagy biztosítva nem lettek (208. §. 1. bek.), tehát éppen nem teszi a hirdetményi határidőt irányadóvá; a hirdetmény el is maradhat vagy elhalasztható, csak azt mondja a törvény, hogy előbb, mint a hirdetményi határidő lejártá után, a külön kezelés semmi esetre sem szüntethető meg; ebből azonban korántsem következik, hogy azután akkor is eszközölhető, ha a hitelezők kielégítve vagy biztosítva nem lennének. Két előfeltételnek kell tehát fenforogni: az összes hitelezők kielégítésének s a határidő lejártának, hogy a külön kezelés megszüntetése megengedett legyen.

A cikk álláspontja tehát a törvény szavaiba is ütköző. Hogy teljesen irracionális, az szembeötlő. A felszámolásnál a hirdetményi határidőt az ott meglévő, de itt teljesen hiányzó garantiákon kívül az teszi elviselhetővé, hogy a felszámolás rendszerint hosszabb ideig tart, s amíg vagy van, addig a hitelező kielégítést követelhet s az teszi szükségessé, hogy a felszámolás különben igen sokáig tart.

De az egyesülésnél nincsenek meg a garanciák s nincs meg a szükség, hisz a részvényes kielégítését megkapta már a fusio perczében.

Általában véve az egész gondolat nélkülözi a következetességet s az igazságosságot. A hirdetményi határidőn belül úgy látszik, a számításba nem vett tartozásokat is ki kell egyenlíteni, de ennek szükségképi határa, ha a beolvastó saját vagyonával nem felel, a beolvadt társaság vagyona; ha tehát ez kimerült, a hitelezők nem kapnak semmit s akkor a fusio volna a csőd legegyszerűbb kikerülése. Ha pedig azt gondolja, hogy a hirdetményi határidőn belül mindenkit ki kell elégiteni s a beolvastó nem számíthatja be az általa átvállalt követeléseket, akkor az általános elvét rontotta le, mert akkor előállna a saját felelősség.

A határidő lejárt utáni helyzetre pedig mindenesetre igen sajátos, hogy a társaságot akkor sem kötelezi, ha nagyobb értéket vett át, mint amennyit kiegyenlített vagy átvállalt, szóval a gazdagodás erejéig sem.

Ezzel szemben felállítja a részvényes felelősségét. Hogy ez a hitelezőre vajmi keveset jelent, az kitűnik abból, hogy a felszámolásnál, amelynek analogiáját itt is felhívja, azok, akik a részvényes ellen közvetlen keresetet adnak, azt csak a jogtalan gazdagodás alapján s így annak erejéig adják meg. Ez pedig legfeljebb azon hányad erejéig állna fen, amely a részvényes száma szerint a részvényesre esik. E szerint a hitelező helyzete, különösen, mikor gyakran nem is fogja a részvényest kipuhatolni, igen siralmas.

A részvényesre nézve pedig egyenesen igazságtalan. Őt terhelje annak a veszélye, hogy a hitelező érvényesíti-e jogát a határidőn belül s ő feleljen azért, amivel a beolvastó részvénytársaság gazdagodott.

A cikk felfogása ezek szerint a törvénnyel ellenkező s következményeiben igazságtalan s e következményeknek csak az a nézet felel meg, hogy a beolvastó társaság az összes tartozásokért már a fusio ténye folytán felel s hogy a határidő nem bír jogfosztó erővel.

Dr. Lévy Béla.

A részegség beszámítása az olasz büntető-törvénykönyvben.

A magyar büntető-törvénykönyv a részegségről, mint a beszámítást kizáró vagy enyhítő okról külön meg nem emlékezik. Ennek elbírálása a 76. §. azon intézkedése alá esik, hogy «nem számítható be a cselekmény annak, aki azt öntudatlan állapotban követte el». Ez a szakasz azonban a részegség nem minden fázisában tekinthető mérvadónak, mert vannak esetek, midőn a részegség teljesen öntudatlan állapotot nem idéz elő, mindamellett a büntetés kiszabásában oly enyhítő körülménynek veendő, melyet az igazságos bírő nem mellőzhet és ennél fogva csak a 91. és 92. §-ok felhívásával ítélhet.

A sokkal gazdagabb casuistikával rendelkező olasz büntető-törvénykönyv a részegség kérdéséről 48. §-ában kimerítően intézkedik.

Általános elvként figyelemmel van az okra, amely a részegséget előidézte és a hatásra, amelyet az azon állapotban levő szellemére és akaratára gyakorolt.

Az okra nézve lehet a részegség esetleges, akaratlan, szokásból előidézett és bűncselekményre célzó. Esetleges

vagy másként akaratlan, ha az illető belejut anélkül, hogy akarná vagy előrelátná és pedig vagy azért, hogy az ital hatását nem ismerte, vagy pedig mások ténykedése folytán. Akaratlan előidézett, midőn előre tudta, hogy az ital használt mennyisége reá mily hatással lesz. Szokásos, amelybe az jut, akinek a leivás tulajdonságává vált. Végül bűncselekményre célzó, amelybe a tettes előre megfontolt bűnös szándékkal jutott és pedig vagy azért, hogy bátorítsa magát és nagyobb erőt nyerjen a bűncselekmény elkövetéséhez, vagy azért, hogy magának előre biztosítson mentséget.

Az agyra gyakorolt hatására nézve a részegség vagy megfoszt az öntudattól és szabad akarat elhatározásától, vagy nagy mérvben kisebbiti a beszámítást, de nem zárja ki, vagy végül a beszámítás kérdésére csak kis mérvben van befolyással.

A részegség a fentiek értelmében, amennyiben az ezen állapotban levő a büntető-törvénykönyvbe ütköző cselekményt követ el, a különböző okok és a különböző hatás mérve szerint különbözőképpen bírálandó is el.

1. Az esetleges részegség állapotában levő egyenlő azzal, akinek elmetehetsége meg volt zavarva. Ezért: vagy nem volt meg az öntudata és akaratának szabad elhatározása és ez esetben felelősségre nem vonható; vagy a beszámítás nála nagy mérvben kisebbedik. A büntetés ez utóbbi esetben: a) fegyház (ergastolo *) helyett határozott időtartamu börtönbüntetés, mely azonban 6 évnél kevesebb nem lehet; b) a politikai jogok gyakorlása és hivatalvesztésnek végleges kimondása helyett azoknak bizonyos időre meghatározott felfüggesztése; c) 12 évet meghaladó határozott időtartamu szabadságvesztés-büntetésnél 3-tól 10 évig terjedhető szabadságvesztés-büntetés, 6-tól 12 évig terjedőnél 1-től 5 évig terjedhető büntetés, egyéb esetekben az egyébként kiszabandó büntetés felénél kisebb; d) a pénzbüntetés a felére szállítandó le. Végül, ha a részegség a beszámítás kérdésére csak kis mértékben van befolyással, csak enyhítő körülmények vehetők figyelembe.

2. Az akaratlan előidézett részegség esetében a törvény sokkal szigorubb. A büntetések a következőképpen alakulnak: a) öntudatlan vagy szabad akaratának elhatározására képtelen állapotban ergastolo helyett 1-től 8 évig terjedhető börtönbüntetés; a politikai jogok gyakorlata és hivatalvesztésnek végleges kimondása helyett, azoknak bizonyos időre meghatározott felfüggesztése; a többi büntetések egyhatodnál kisebb mértékben; b) ha a részegség állapota nem zárja ki a beszámítást, de nagy mértékben kisebbiti, ergastolo helyett 10 évnél nem kisebb börtönbüntetés, a többi büntetések felében szabandók ki.

3. A szokásos részegség esetében a büntetések még szigorubbak: a) öntudatlan vagy szabadakaratának elhatározására képtelen állapotban ergastolo helyett 3-tól 12 évig terjedhető börtönbüntetés; a politikai jogok gyakorlata és hivatalvesztésnek végleges kimondása helyett azoknak bizonyos időre meghatározott felfüggesztése; a többi büntetések egyhatodnál nem kisebb és egyharmadnál nem nagyobb mértékben; b) ha a részegség állapota nem zárja ki a beszámítást, de nagy mértékben kisebbiti, ergastolo helyett 18 évnél nem kisebb börtönbüntetés, a többi büntetések egyharmadával enyhítendő.

4. Végül midőn a részegség előzetesen bűncselekményre célzó, a bűncselekmény teljesen beszámítandó és az illető bűncselekményre előírt rendes büntetés alkalmazandó.

Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

* Az olasz büntető-törvénykönyv 12. §-a: «Az ergastolo büntetés életfogytiglan tart. E célra kijelölt külön helyiségekben töltetik ki, ahol az elítélt az első hét esztendőben folytonosan elkülönített magánzárkában marad munkakötelezettséggel. A további években a többiekkel együtt dolgozik hallgatás kötelezettsége mellett».

SCHNIERER ALADÁR.

Egy kitünő professzorral, egy ideális gondolkozású tudóssal kevesebb van.

Schnierer Aladár már a büntetőtörvény megalkotása előtt valódi hivatást teljesített. Már ekkor kiadta a büntetőjog általános Aaptanait, mely munka azóta több kiadásban jelent meg. Amely tanok Pauler tankönyvében csak jelezve vannak, azok Schnierer munkájában már részletesen feldolgozva és kiépítve jelennek meg.

A törvény életbelépte után Schnierer Aladéré volt az első kommentár, mely úgy az egyetemen, mint a gyakorlatban a legmelegebb felkarolásban részesült. Lényegesen megkönnyítette e műve a törvénynek az életbe való átvitelét és a büntetőjogi irodalomra is nagy befolyással volt. Esztendőnkön át a tanítványok százai és százai az ő rendszerét tanulták és vitték ki az életbe.

Épen úgy, miként Pauler, a büntetőjogot észjogi alapon tárgyalta és különös súlyt helyezett a magánjoggal való kapcsolat feltüntetésére. Műveinek újabb kiadásában Schnierer mindig figyelemmel volt a legújabb kül- és belöldi irodalmi mozzanatokra s a büntetőjogi reformeszméktől épen nem idegenkedett.

Érintett művein kívül számos önálló értekezése jelent meg, többek közt egy nagyobb terjedelmű monographia a Hoffmann Pál Jog- és Államtudományi Folyóiratában a részességről.

Schnierer Aladár a tanárok mintaképe volt. Az ifjak szerették, mert tudott nyelvükön beszélni, ismerte óhajaikat, gondjaikat, foglalkozott minden hallgatójával, szíven viselte boldogulásukat.

A Mensa Academica megalapításában vitt szerep maradó emléke ennek a szeretettől buzgó lélek ideális törekvésének. Ez ifjusági intézmény az ő rectorátusa alatt keletkezett, ő dolgozta ki alapszabályait, ő egyenlített ki a különböző forumok közt felmerült számos nehézségeket s legboldogabb napja az volt, midőn tanártársainak jelenthette, hogy a Mensa Academica jövője biztosítva van.

— **Az orvos-szakértőhöz intézendő kérdésekről.** Ily cím alatt tartott előadást a Magyar Jogászegyletben dr. Schächter Miksa orvoskari magántanár. Az igen érdekes előadást a következőkben vázoljuk:

Az igazságszolgáltatás terén mind nagyobb jelentőségű orvosszakértői vélemények csak úgy szolgálhatják tényleg az igazságot, ha már a kérdések föltevésében a jogász részéről bizonyos szakértelem nyilatkozik meg. E szakértelem szükséges a válaszok megértéséhez és méltánylásához is.

Bár minden törvényszéki orvosi munka és minden előkelő törvényszéki orvos azt ajánlja, hogy a szakértő minden hozzá intézett kérdésre előzékenyen válaszoljon és minden hozzá kérdést intézővel szemben deferentiával viseltessék, még sem tartja az igazság érdekében czélszerűnek, hogy a szakértő ezen előzékenysége végletekig kiaknáztassék és ez a tárgyra nem tartozó, sőt egyenest támadó kérdésekkel ostromoltassék.

A kikérdezés alakiságánál fontosabb a kérdések lényege. Tény, hogy e kérdések gyakran olyanok, hogy azokra válaszolva, a szakértő tullépi feladatának határait és nem a szakkérdést, hanem a pórt dönti el. Kifejti, hogy ez ellen leginkább maguk a szakértők tiltakoznak, de a hozzájuk intézett ily irányú kérdések elől alig térhetnek ki. Ezt idevágó példákkal — a törvényszékektől az igazságügyi orvosi tanácshoz intézett kérdésekkel — illusztrálja. Kijelenti, hogy ez különben nem magyar specialitás, mert majdnem min-

denütt így van, a hol orvos-szakértőket alkalmaznak. Kimutatja ezután mily veszedelmes az igazságra, ha a szakértőtől mindig *határozott* választ kívánnak, mily nehéz és majdnem megoldhatlan feladat, ha a szakértőtől nemcsak a konkrét kérdésre választ, hanem általános tudományos fejtegetéseket követelnek és: több példát hoz fel arra, miért kívánnak tőle egyenesen lehetetlen kérdésekre választ. Különösen a testi sértések és a hibás elmebeli állapotok körül fölmerülő kérdésekben van sok olyan, melyet egyenest a törvény kíván, és melyre az orvosi tudomány jó meggyőződéssel nem is felelhet. Ezért tartja nagy vívmánynak a magyar polgári törvénykönyv előkészítő bizottságában rövid idő előtt fölmerült ama javaslatot, hogy az elme- gyengék és elmebetegségei külön megkülönböztetését ejtsék el.

Végül kimutatja mily szükséges a bírónak kellő tájékozottsága a szakkérdésekben, különösen most, a midőn az esküdszéki intézménnyel a tárgyalásnál felmerülő szakkérdések és szakvélemények felett teljesen tájékozatlan esküdtek fognak dönteni, a midőn a tárgyalást vezető bírónak kell még ez irányban is az esküdteket kitanítani. Ehhez járul még az új bűnvádi eljárás által lehetővé vált, u. n. ellenőrző szakértők intézménye is, a midőn a vádlott által sorompóba állított szakértőnek új, bizonyos tekintetben ügyvéd szerepe is lesz. A bírák és a jogászoknak általában nagyobb tájékozottsága az orvosszakértői kérdésekben még a jogtudomány fejlődésére is nagy hatással lehet.

Hozzászólottak: *Salgó Jakab, Székács Ferencz és Rosty Mihály.*

— **A kir. Curiához** november hóban 1603, ez évben összesen 21,011 ügy érkezett. Elintézendő volt a múlt évi hátralékkal együtt 28,529, elintéztetett 20,911, hátralékban maradt 7618 ügy. A múlt év megfelelő időszakához képest 1089-el több érkezett be, 556-al kevesebb volt elintézendő, 1-el több intéztetett el, a hátralék kevesebb 557-el.

— **A magyar polgári törvénykönyv szerkesztőbizottsága** múlt heti ülésében *Erdély Sándor* igazságügy-miniszter elnöklése mellett folytatta a családi *hitbizományok* reformjának megvitatását.

A tanácskozás tárgyát ezuttal a hitbizomány alapításának tárgyi kellékei képezték. Ezeknek megállapításánál abból a felfogásból indult ki a bizottság, hogy a családi hitbizomány létesítésénél alkalmas tárgyal csak oly dolog szolgálhat, mely már természetes minőségénél fogva tartamos használatot biztosít és állandóan gyümölcsöz. Így *Lányi Bertalan* előadó előterjesztése nyomán a bizottság megállapodott abban, hogy családi hitbizomány önálló tárgyát csak az ingatlanok és az ingatlanok minőségével bíró jogok vagy pénztőke (értékpapír) képezheti; továbbá hogy a hitbizományul szánt vagyon tekintetében értékminimum és maximum álltassék fel; s hogy megállapítottassék a hitbizományilag lekötött területnek viszonya az ország egész területéhez és a már lekötött hirtok számbavételével az egyes megyék területéhez is, hogy így biztosítva legyen a hitbizományok arányos megoszlása; végül, hogy a hitbizományul szánt vagyonnak — a mai jognak megfelelően — igény és tehermentesnek kell lennie.

Azt a kérdést, hogy megkívántassék-e, hogy a hitbizományul szánt vagyonnak a közérdeknek megfelelő különös gazdasági összeállításra *fundus instructus*, gazdasági egység legyen, a bizottság a hitbizományi vagyon kezelésének rendszerével kapcsolatosan fogja tárgyalni.

Ezután áttért a bizottság a hitbizományi kötelék megvalósításának köréből azon kérdés megvitatására: lehessen-e a hitbizomány alapítását célzó magánrendelkezést az állami jóváhagyás megtörténte után visszavonni, magánjogi alapon megtámadni és a hitbizomány alapításával szemben magánjogi igényeket érvényesíteni s ha igen, indokolt-e, hogy ez utóbbiakra nézve záros határidő tűzessék ki.

A bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy az alapító a rendelkezést mindaddig visszavonhassa, míg mások annak alapján jogokat nem szereztek; másrészt ne legyen kizárva, sőt kifejezetten kimondassék, hogy harmadik személyek a hitbizományalapítást tárgyaló magánrendelkezést magánjogi alapon a jóváhagyás után is megtámadhatják és korábban

szerzett jogait a hitbizományi vagyonnal szemben érvényesíthetik.

Arra nézve, hogy a jelzett igényelvek érvényesítése végett a bíróság részéről felhívásnak és záros határidő kitűzésének legyen helye, megoszoltak a vélemények; amennyiben az előadó álláspontját a személyes hitelezőkre nézve elfogadta dr. Vavrik Béla; a bizottság többsége azonban nem kívánt ezen igények érvényesítése és elévülése tekintetében kivételt tenni az általános magánjogi szabályok alól.

Az elnöklő igazságügyminiszter kijelentette, hogy az utóbbi álláspont szolgáljon a tervezet elkészítésénél irányadóul.

Az értékminimum, az értékmaximum, valamint a hitbizományok által leköthető területhányad konkrét megoldásának kérdése a bizottság teljes-ülése elé fog terjesztetni, amelybe gazdasági és más szakférfiak is fognak meghívni.

— **A budapesti tőzsdebírósnál divó rendszer jellemzésére a következő sorokat vettük:**

Egy, folyó évi szeptember hó 29-én, helybeli adós ellen beadott keresetre tárgyalási hatánapul folyó évi november hó 18-ika kitűztén, az utóbbi napon alperes ügyvédje — anélkül, hogy védekezését előadta volna — a bíróságtól a tárgyalás elhalasztását kérte, kijelentvén, hogy az ügy néhány nap alatt rendeztetni fog. Felperes azt válaszolta, hogy e kérelmet csak az esetben nem ellenzi, ha a folytatólagos tárgyalás igen rövid hatánapra tüzetik ki; ellenkező esetben a tárgyalás megtartásához ragaszkodik. A bíróság két tagja és a titkár kijelentették, hogy igen rövid terminus lesz, csak egyezzen be az elhalasztásba, ami meg is történt.

A bíróság a folytatólagos tárgyalást 1899 január 9-ére tűzte ki!

Felperes beadott kérvényében ezt tévedésnek tulajdonította s a bíróság elnökének kijelentésére hivatkozva, a január 9-iki hatánap hatályon kívül helyezésével új, rövid hatánapot kért.

E kérvény elutasított, mert felperes «veszély fenforogását nem igazolta». Ez az elintézés ugyanazon titkártól származik, aki a rövid terminust a tárgyaláson megígérte.

Szóbeli kérésre a titkár ur azt válaszolta, hogy ő ígretét nem jegyezte fel s ezért a kérelem elutasításába bele kell nyugodni. Ehhez nem kell kommentár.

— **A sebet nem okozó lapos vágás büntetőjogi minősítése a párviadalnál.** «A bűnösség kérdésében a kir. ítélő tábla ítélete felhozott s a kir. törvényszék ítéletéből elfogadott indokainál fogva s a Sch. Géza Richárd vádlott és K. Arthur vádlott között lefolyt párviadalnak a Btk. 298. §-a alapján történt minősítésére nézve különösen azért hagyatik helyben, mivel az a pártviadal, amelyben az ellenfél oly foku lapos vágást szenved, amelynek következtében elszédül, elájul, ha nyílt seb nem ejtetik is, a Btk. 298. §-ának meghatározása alá vonandó.» (A m. kir. Curia az 1898. évi június 28-án 10,089/97. B. sz. a. hozott ítéletében.)

— **A jog mint a vagyon megvaklását rendező elv.** Ily cím alatt adta ki dr. Eszterházy Sándor kassai jogtanár azon előadást, melyet a napokban a Kazinczy-körben tartott.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák jogi lapok** állandóan panaszkodnak, hogy a bíróságok, különösen amióta a szóbeliség behozatott, az ügyvédi díjakat annyira leszorítják, hogy azon ügyvédek, akik a perekből élnek, a tönk szélére jutottak.

— **Perújítási agitáció Hollandiában.** A leeuwardeni törvényszék Britsumban egy friz városban 1895 decz. 5-én elkövetett betöréses lopásban és gyilkosság kísérletében bűnösöknek mondotta ki a Hogerhuis fivéreket és hat, illetőleg tizenegy és illetőleg tizenkét évi kényszermunkára ítélte el őket, noha folyton ártatlanságukat erősítették.

A tanuk egymásnak ellenmondó vallomásai azonban nemsokára kétséget ébresztettek fel az iránt, hogy az elítéltek csakugyan bűnösök-e. Egy röpírat jelent meg, mely a Hogerhuis fivére ártatlanságát bizonyította, a sajtóban mozgalom indult meg, meetingeket tartottak s a kamarában Troelska képviselő az igazságügyminiszterhez interpellációt intézett, hogy miért nem folyik a büntető eljárás egy a Hogerhuis fivéreket leginkább terhelő tanu ellen hamis tanúzás miatt tett feljelentés következtében.

Látva, hogy minden fáradozásuk hiábavaló, nagy lépésre szánták el magukat a Hogerhuis-per újrafelvételének barátai.

Háromjuk, Hoitenga, Bakker és Vanderploeg nyilvánosan azzal vádolták Dykstra Allard-t, hogy ő követte el

Van Dyck Pál és Aberda Sibout társaival a britsumi bűntettet.

Dykstra kénytelen volt rágalmazás miatt vádat emelni vádlói ellen.

A leeuwardeni törvényszék előtt folyó évi október 5-én lefolyt tárgyaláson, Troelska, ki a három vádlottat védte, a vádló ellen emelt vád bizonyítása iránt tett indítványt.

Ezt az indítványt a törvényszék elvetette és kimondta, hogy a rágalmazás tényére szorítja a tárgyalást.

Mikor a tanuként kihallgatott vádlóhoz, Dykstrához, Troelska kérdést intézett az iránt, vajon igaz-e, hogy különböző személyek előtt, különösen özvegy Stieustrané előtt beismerte, hogy a Britsumban elkövetett betöréses lopásban részt vett, az elnök félbeszakította: «Nem engedem meg, hogy ezt kérdezze a tanutól».

Erre Troelska a hallgatóság moraja közben kinyilatkozta, hogy ily körülmények közt lehetetlen neki ügyfelei érdekét megóvnia, hogy jelenléte ezért a törvényszék előtt szükségtelen, s ezzel a közönség tapsai közben távozott.

Valahányszor a vádlottak az ezután kihallgatott tanukhoz Dykstra beismerésére vonatkozó kérdéseket akartak intézni, az elnök kijelentette, hogy nem engedi meg az ez irányban való kérdezést. A vádlottak ez ellen erősen tiltakoztak.

Egy mentő tanu kihallgatása után Bakker az elnöknek arra a felhívására, hogy tegye meg észrevételeit, így nyilatkozott: «Ez attól függ, hogy megmondhatom-e az igazat?» mire az elnök élénken közbevágott: «Nem». Ez ellen a «nem» ellen a hallgatóság oly hevesen tiltakozott, hogy az elnök kiűrtette a termet.

A vádlottakat a törvényszék egy havi fogházra ítélte. Ezek az ítélet ellen felebbezték.

Vanderploeg, akire a tárgyalás során a tanuként kihallgatott Dykstrané azzal támadt, hogy: «ez a disznó (smeerlap) jól tudja, hogy a férjem nem bűnös», Dykstrané ellen rágalmazás miatt feljelentést tett azzal a kérelemmel, hogy engedtesék meg az asszonynak a törvényszék előtt mondott szavai valódiságának bizonyítása.

A feljelentés félretétetett, mert a vádlott szavaiban nem rágalom, hanem becsületsértés foglaltatott.

Ekkor Troelska a rotterdami «Sociaal Demokraat»-ban közzétett nyílt levélben a leeuwardeni állami ügyészt azzal vádolta, hogy némely ténynek elhallgatásával, amelyekről tudott, más tényeknek pedig elferdítése által tudatosan félrevezette a közönséget.

Ennek következtében Troelska a hatóság ellen elkövetett becsületsértés miatt vád alá helyeztetett. A leader ekként elérte célját. A hágai vizsgálóbíró, aki ez ügyben kiküldetett, azoknak a tanuknak nagy részét, akik a Hogerhuis-perben vallomást tettek, valamint Dykstrának és két társának vádlóit, Bakkert, Hoileugát és Vanderploegot már kihallgatta.

A hollandi lapok többsége elkerülhetetlennek tartja a Hogerhuis-per újrafelvételét.

Dr. K. J.

Felen számunkhoz mellékeljük a német polgári törvénykönyv magyar fordítását dr. Barna Ignác munkatársunk fordításában.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 10-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Raffay Ferencz ily című előadása: A házassági törvény és a polgári törvénykönyv kodifikációja. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Imling Konrád jogászegyleti két felolvasása megküldetett az egylet tagjainak. Akik nem kapták volna meg, szíveskedjenek reklamálni a Franklin-Társulatnál. A füzethez van mellékelve az egylet eddig megjelent kiadványainak teljes sorjegyzéke és egy körlevél az egyleti propaganda tárgyban.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) teljes árban megveszi vagy újabbakkal kicseréli a Magyar Jogászegylet következő számu füzeteit: 23., 27., 33., 34., 38., 39., 42., 45., 47., 51., 52., 101.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

Franklin Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 Mt negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az illoyális verseny. *M+A.* — Javitó-intézeteinkről. *Lengyel Aureltől.* — *Törvénykezési Szemle:* A kiskoru tartási kötelezettsége szülői és nagyszülői iránt. *Dr. Hattyuffy Dezső* fehérmegyei árvaszéki elnöktől. — A budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentéséből. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az illoyális verseny.

A *Jogtudományi Közlöny* 43. száma megemlékezett az illoyális verseny megakadályozásáról szóló törvény („Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbes” 1896. évi május 27-ikéről) nyomán fakadt irodalomról s fel is sorolja annak főbb termékeit. Ez az irodalom általában gyenge minőségű s nem megy túl a pusztá törvénykommentárok nivóján. Annál becsesebb, élvezetesebb a bírói gyakorlat több nyilvánulása, mi szükségszerű következménye a forgalmi élet ama mesés finomságának és hatalmas fejlettségének, amely a vitás elvi kérdések raját produkálja abban a pillanatban, amint a törvényhozó azoknak a legális alapot megadja. S hogy mi még mindig mennyire óvatosan, de önállótlanul lépünk a nagy szomszéd szárazra taposott lábnyomaiba, elérvén ugyan ezáltal, hogy a csizmánk be nem sározdódik, de figyelmen kívül hagyván, hogy némely ingoványos helyre a sógornak utána se kéne mennünk: azt mutatja az a tény, hogy az említett törvény életbelépte előtti állapotok szakasztott azok voltak (csak kissé rendezettebbek), amelyeknek szomorú jelenségeit most nálunk észlelhetjük: egyes individuális esetek beható szabályozását s e mellett az egészen azonos elbírálást igénylő analog érdekeknek a jogsegélyből való kizárását. Pedig a mi konkurrentiánk sokkal illoyálisabb, mint amilyen fejlett az üzleti élet. S a védelem miben összpontosul? Az ipartörvény kétes értékű 58. §-ában, a szerzői és szabadalmi törvényben s még néhány rendelkezésben, melyek legtökéletesebb összeállítását nyújtja Nagy Ferencz (Kereskedelmi Jog I. k. 30. §.).

Hogy hogyan álltak a német viszonyok a törvény meghozatala előtt, illusztrálja egy jogeset, mely a mi viszonyainknak is hű képe lehetne. (Seuffert Archiv 43. k. 271. sz.)

Felperes 1876-ban szabadalmat szerzett vékony pléhek előállítására berendezett gépre (1. gép). Később még egy gépet konstruált erősebb pléhek számára, ezt azonban nem oltalmazta szabadalommal (2. gép). Kétrendbeli gépet előállító gyárát 1881-ben átruházta alperes részvénytársaságra, melynek igazgatója ő maga lett. Felperes igazgatósága alatt a részvénytársaság mindkétrendbeli gépet készítette. Miután azonban felperes az igazgatóságból kilépett, a szabadalmazott gép készítése abba maradt. Helyette a részvénytársaság egy harmadik gépet akart szabadalommal a maga számára biztosítani (3. gép), erre vonatkozó kérvényével azonban czélhoz nem jutott. Ez utolsó gépet alperes képpel ellátott prospectusok utján terjesztette, állítván, hogy az „szabadalommal oltalmazott”, továbbá „gépünk előnyeinek kiemelésével, szemben más gépekkel” és kapcsolatban a 2. gépre vonatkozó hirdetésekkel és azon megrendelők sorozatával, kik „az általunk készített gépek” birtokában vannak. A sorozathoz „néhány bizonyítványt” mellékel alperes, azonban úgy a megrendelések, mint az elismerő levelek javarészt az 1. gépre

vonatkoztak. Felperes kéri a prospectusoknak büntetés terhe mellett beszüntetését és kártérítést. Az elsőbíróóság felperest elutasítja, a másodbíróóság helyt ad a keresetnek, az egyik prospectus tekintetében, a Reichsgericht az elsőbíróóság elutasító ítéletét hagyja helyben.

Az O. L. G. indokai a következők: ... „Üzelmek, melyek által valamely iparos illoyális eszközök segítségével konkurrense áruinak kelendőségét saját áruinak kelendősége érdekében megkárosítani igyekszik, a francia jogban kiképzett concurrence déloyale fogalma alá esnek. Ily üzelmet képez az is, ha alperes számos vevőre vagy kedvező bizonyítványra hivatkozik, ha mindkét ajánlatul szolgáló körülmény nem az ajánlott, hanem az idegen gyártmányt tárgyalja; mert a bona fides megkívánja, hogy üzleti forgalma érdekében ezeket kizárólag az aknázza ki, akinek gyártmányaira vonatkoznak. E jog az immateriális vagyongörökhöz, nevezetesen az ugynevezett ideális iparjogokhoz tartozik, azonban a jelenlegi jogállapot szerint a „gemeines Recht” területén e sérelem — az actio legis Aquiliae esetein kívül — csak akkor ad kereseti jogot, ha szándékosan vagy legalább is a károsítás tudatával eszközölték. Dreyer tanúsága szerint (259. lap) a francia gyakorlat is megtartotta ezen határt. Minthogy e követelmény lényeges, az idevágó jogsegélyt actio doli-nak szokták tekinteni, ... mely felfogás ellenében nem hozható fel az, hogy a szabadalmi törvény erre vonatkozó oltalmat nem nyújt. Jogtalan sérelem létezik tehát már akkor is, ha az alkalmazott áruajánlások egyáltalán idegen gyártmányra vonatkoznak, akár áll ez utóbbi szabadalmi oltalom alatt, akár nem. ... Az actio doli ugyancsak kártérítési jogot ad és nincs a római jogban eset arra, hogy azt szándékos vagyonsértés folytatása és ismétlésének megszüntetésére használják, mégis helyesnek kell tartanunk a kereset azon részét, mely a prospectusok jelzett terjesztésének megtiltását kívánja. ... Akárhogy is áll azonban a dolog, tény az, hogy a német jogtudomány és praxis a jelen esetben is szóbanforgó immateriális vagyongörök sértéseivel a dologi görök analogiája szerint bánik, minek oka e görök absolut volta. A kereset tehát nem is tulajdonképi actio doli, hanem quasi dologi igény, mely csak a szándékosságot vette át a delict keresettől. ...

És noha a kereskedelmi törvény 27. §-ától eltekintve, mely valamely cég jogtalan használatával szemben világosan ad ilyesfajta oltalmat, a többi idevágó különleges törvény ily jogszabályt nem tartalmaz, mégis kimondotta a R.O.H.G. éppen árujelzésekre vonatkozólag, hogy az, kit valamely magánjogi természetű kizárólagos jog illet, az ez ellen vétőkkel szemben nem csupán kizárólagos jogának elismerését, hanem további azzal ellentétes cselekvények megtiltását is követelheti és ezen tilalmat a végrehajtási eljárásban megengedett eszközökkel biztosíthatja. Entsch. Bd. 24, S. 232. E tétel alkalmazhatóságán mitsem változtat a jelen esetben sértett kizárólagos jog sajátossága, mely abban áll, hogy az iparos saját gyártmányát ajánló körülmények kiaknázását, harmadik személyek gyártmányainak javára nem kénytelen eltérni. ...

A Reichsgericht indokolásából: ... „Az alsóbíróóságok a francia jogi elmélet és gyakorlat által kifejtett és a con-

currence déloyale-t tárgyazó elveket vették tekintetbe, noha elismerik, hogy az elvek nem alkalmazhatók a «gemeines Recht» területein. Tényleg nem is plántálhatók át a «gemeines Recht»-be; Franciaországban ugyanis lényegileg szokásjogi fejlődés eredményei és noha a francia irodalom javarészt a Code civil 1382. §-ára utal, mint alapjukra, mégsem tartalmazzanak pusztán e szakaszban mindazon következmények, melyeket abba belehelyeztek. Tételes jogunk szerint, amennyiben a bírói törvényeken a szerzői jog, az árujelzések, a tudományos és kereskedelmi termékeket tárgyazó és oltalmazó különjogok nem sarkallanak, illoyális verseny bírói oltalomban csak annyiban részesíthető, amennyiben a konkrét esetben az actio doli feltételei forognak fen. Ebből következik, hogy azon oltalom, amelyet a concurrence déloyale-val szemben a «gemeines Recht» nyújt, mérhetetlenül kisebb, mint Franciaországban. Franciaországban más vevőjének elcsábítása par des moyens malhonnêtes kártérítésre kötelez; mellékes, vajon kár tényleg bekövetkezett-e már és be van-e bizonyítva; elégséges, hogy az egyes esetben használt illoyális eszköz alkalmas legyen a konkurrens megkárosítására. Továbbá felvesznek ugyan rendszerint dolust, de már oly cselekvényben is szándékot látnak, mely jogunk szerint nem tekinthető eltiltottnak, pl. árujelzés, csomagolás, etiquette vagy üzleti berendezés utánzása, stb. Ilyesfajta utánzás azonban Németországban — miként ezt a R.G. már ismételt kimondotta (Entsch. Bd. 3, S. 67, Bd. 6, S. 76) — azért nem eshetik az actio doli alá, mert a gonosz szándék kizártnak látszik ott, hol jogilag megengedett cselekvéssel van dolgunk. Jelen eset már most — e felől nincs kétség — nem ütközik sem a védjegy oltalmáról szóló, sem pedig a szabadalmi törvénybe. Alperesnek csupán az róható fel, hogy számos vevőre és kedvező bizonyítványra hivatkozott, mely nem az általa ajánlott, hanem a felperes által szabadalmazott gépre vonatkozik. Tette pedig ezt azon szándékkal, hogy a vevőközönség felperestől elforduljon és hozzá pártoljon át. Az alsóbíróság azon érvelése, mely ebben máris alperes gonosz szándékát (Arglist) látja, nem kifogásolható. Alperes azon állítása, hogy ily eljárás által felperes vagyonszerzését jogtalanul nem is érinthette, szintén nem áll meg... azonban minden actio doli előfeltétele a kár létezése és az, hogy e kár alperes gonosz szándékával okozati összefüggésben álljon. E tekintetben azonban a felebbezett ítélet nem állapít meg semmit, azt sem, hogy valaki a B. alatti prospectus alapján vette az ajánlott gépeket, azt sem, hogy e vételt abbahagyta volna és felperesnél vásárolt volna gépet, ha az igaz tényállást ismerte volna. A mit az alsóbíróság e tekintetben megállapít, csupán arra szorítkozik, hogy a prospectus az olvasót tévedésbe ejthette, és hogy a vevők az igaz tényállás ismeretében megrendeléseiket nem alperesnél, hanem talán felperesnél eszközölték volna. E tényállás mellett szükségesnek látszik a megtámadott ítélet megváltoztatása és felperes elutasítása, mert a keresetben sincsenek oly állítások, melyek esetleges megállapítása más eredményhez vezetne... Felperes a maga érdeke veszélyeztetett voltának megállapítása dacára sem oltalmazható. Mellékes, vajon megállapított kár esetében alperes büntetés terhe mellett lett-e volna marasztalható sérelmes eljárásának, mint a delictum accessorius következményének beszüntetésére, mindenesetre alaptalannak látszik ily bizonyíték hiányában a veszélyeztető cselekvény abbahagyását elrendelő principális ítélet.

Ennek a vigasztalan állapotnak egy csapással vetett véget az idézett törvény, melynek már jelentékeny gyakorlat fejté ki közelebbi értelmét. Kivált annak 1., 6., 8. és 16. §-ai azok, melyek az egész törvénynek a jellegét és irányát adják meg, s melyek között ismét az első foglalja magában leginkább a törvény rendelkezése alá eső tényállások felsorolását.

Aki ugyanis nyilvánosságra vagy több személy részére

szánt közleményben üzleti viszonyokra nézve valótlan tényállításokat közöl, melyek rendkívül kedvező ajánlat látszatát képesek kelteni, ezen valótlan állítások abbahagyására kötelezhető. Ez azonban nem az egyetlen tényállás, melyre a törvény vonatkozik: a 8. §. a cégoltalmat kodifikálja (1. alant), a 9. §. pedig az üzleti titok elárulását bélyegzi «concurrence déloyale»-nak.

A törvény fent körülírt tartalmát maga is közelebből határozza meg, «üzleti viszonyok» alatt értve különösen áruk vagy ipari szolgáltatások minemiségét, előállításuk módját és árát, áruk beszerzésének módját és helyét, kitüntetések, az eladás okát vagy célját (1. §.). Mód felett tanulságos az abstract kifejtéseknek a gyakorlatban való nyilvánulása.

Igy az áru beszerzése helyének fogalmát írja körül a Reichsgericht polgári határozatai 36. köt. 43. szám alatt foglalt indokolás, melynek alapja a következő érdekes eset volt:

Felperes a «Pilsner Bürgerliches Bräuhaus» pilseni sörének főelárusítója 1895. évi április hó 19-én négyszög alakú árujelt vezetett be a szabadalmi hivatal árujel jegyzékébe a következő felirattal: «Original Pilsner aus dem Bürgerlichen Bräuhaus in Pilsen, gegründet 1842.» E felirat közepén volt még egy kisebb körülhatárolt rész is, mely belül «Pilsner Bier» jelzéssel volt ellátva. Alperes Berlinben birserfőződével «Bürgerliches Bräuhaus Ottó M.» czim alatt és ismételtelen oly hirdetéseket tett közzé a korcsárosok szakközlönyeiben, melyekben saját gyártmányu sörét «Pilsener Bier Bürgerliches Bräuhaus Berlin» vagy röviden «Pilsener Bier» elnevezés alatt ajánlotta. A hirdetéseket «Bürgerliches Bräuhaus Berlin Neue Königstrasse 18» aláírással látta el alperes, melyhez néha nevét is fűzte. Felperes azt állítja, hogy alperes e hirdetések által a vevőkben azon meggyőződést igyekszik felkelteni, hogy az ajánlott sör a pilseni Bürgerliches Bräuhausból ered, hogy ezáltal felperes árujel jogát szándékosan vagy vétkes gondatlanságból sérti és hogy sörének elárusításánál oly jelzéssel él, mely az érdekelt szakörökben felperes sörének jeleként szerepel. Erre alapítja felperes azon kérelmét, hogy alperes büntetés terhe mellett tiltassék el attól, hogy felperes engedelmével sörének iparszerű elárusításánál «Pilsner Bier Bürgerliches Bräuhaus» jelzéssel továbbra is éljen és hogy kártérítésre is köteleztessék. Alperes tagadja, hogy hirdetéseivel téveszteni akart volna, minthogy a «Pilsner Bier» jelzés, melylyel saját gyártmányai egy fajának megjelöléséül, már évek óta élt, általánosan használatos ily fajú sör megjelölésére és épenséggel nem szokás azt pusztán a Pilsenben előállított sörgyártmányokra szorítani. Különben is «Berlin» helynévnek hozzátétele is kizárta az igazi pilseni sörrel és különösen felperes árujelzésével az összetévesztés lehetőségét. Tagadja alperes a kárt. Az elsőbíróság felperest elutasította, a felebbezése is visszautasított, a felülvizsgálati kérelem folytán azonban az ügy a felebbezési bírósághoz tétett vissza. Indokok: ... «Az 1896. évi május 27-iki törvény 1. §-a, mely az áruk hirdetése körüli tisztességtelen kihágásokra vonatkozik, minden iparbeli versenytársnak adja azon jogot, hogy a helytelen adatok beszüntetését és kártérítést követelhesse. A törvényjavaslat általános indoklása arra utal, hogy az árujelekre vonatkozó törvény 15. és 16. §-ainak általánosításáról van szó és az 1. §. különös indoklása a «Bezugsquelle» kitétel kifejtésénél hozzátéti, hogy e fogalom csaknem földrajzi jellegű eredetre vonatkozó adatokat foglal magában, minthogy az üzleti hirdetésekben előforduló hamis helynevek alkalmazását elegendőképpen szorítja meg már az árujelzésekre vonatkozó törvény 16. §-a.» Az indokolás aztán kifejti, hogy az árujelzésekről szóló törvény csak büntetőjogi oltalmat adván, az általa védett esetek civilis oltalmát szintén a konkurrenztörvény alkotja, sőt már annak életbelépte előtt is azok védelemben részesülnek.

Javitó-intézeteinkről.*

Századunk második felében jogászok és orvosok mélyreható tanulmányokat folytatnak a bűncselekmények okainak felderítésére. Kitűnik e kutatásokból az, hogy a kriminalis esetek legtöbbje gondozás nélkül felnőtt egyének által követtetik el, s hogy ennek következtében az elzúllásnak indult gyermekekről való gondoskodás a delictumok megelőzésének hatályos eszköze lehet.

A midőn ez felösmertetik, a kulturállamok rendszeresen kezdik szervezni azoknak az egyéneknek czélszerű elhelyezését és gondozását, akiknek romlott erkölcsökre való hajlandósága a javító irányu nevelést teszi kívánatosná: s ma Anglia 40,000 gyermeket tart kényszernevelés alatt, Franciaországban 140 javítóház áll fen, s a skandináv államok is országosan organizálták az elhagyatott gyermekek felnevelésének ügyét.

Magyarország a praeventióra irányuló munkásságával messze elmarad az említett államok mögött. Nálunk még mindig szabadjukra vannak hagyva azok a kis koldusok és csavargók, akik a hideg évszak beálltával oly nagy számmal találhatók a fővárosban; nálunk még mindig nem viszik javító-intézetbe a komoly munkától irtózó, restséghez szokott, nyomorgó árusító fiukat, kik 8—10 éves korukban legnagyobbbrészt szokásos részegek; s alig történik valami azoknak a gyermekeknek a megmentésére, kiknek szülői erkölcstelen életmódot folytatnak.

Számra nézve igen kevés az a néhány javító-intézet és szeretetház a tudatlanságban és gondviselés nélkül felnövekedett proletársereg befogadására, szervezetükben és kezelésükben pedig oly hibák és ferdeségek vannak, hogy — lehet mondani — már csak ezért is meddő marad és nyomtalanul vész el a mi intézeteink működése.

Ezen szervi hibák s a kezelés észszerűtlenségének feltüntetése leszen a következőknek a feladata.

Lássuk mint működnek javító-intézeteink.

Igen nagy fontossága van annak, hogy a *társadalom* az intézetnek a működését productivnak vagy meddőnek tartja-e, és nagy horderejű azon körülmény, hogy mily álláspontot foglal el a nagyközönség a javító-intézetből kikerültek irányában: vajon a társadalomba belépő jegynek tekintie az elbocsájtó levelet, vagy megbélyegzett, rabságviselt egyéneknek tartja-e az intézet volt növendékét. És itt el nem mulaszthatjuk, hogy mindjárt reá ne mutassunk azon sajnálatos körülményre, hogy kodexünknek egy igazán liberális szellemű alkotása: a *felügyelő-bizottság* intézménye a javító nevelés terén a kellő méltánylásban nem részesül. Míg a szabadságvesztésbüntetésnél (először annak a megvizsgálására, hogy a letartóztatási helyeken megvannak-e azok a kellékek, mik a büntetés czélszerű végrehajtásához kívántatnak, másodszor annak megfigyelésére, hogy a büntetőrendszer az egyes letartóztatott egyénekre mily erkölcsi hatással van), egy oly bizottmány szerveztetett, mely részben tisztviselőkből, részben pedig magánosokból áll, tehát amely intézménynél fogva társadalmi elem vitetik a végrehajtási rendszerbe, addig ezt javító-intézeteinknél hiába keresnők. Van ugyan itt is szerepe a felügyelő-bizottságnak, befogadtatnak t. i. oly fogházra ítélt egyének, kiknek felvételét a felügyelő-bizottság ajánlja, azonban arra már nem terjed ki a hatásköre, hogy megfigyelje, szemmel tartsa, ellenőrizze a javító-intézet működését; csak az intézet kapujáig kíséri az illető egyént, azontul gondot, figyelmet reá nem fordít, jövő sorsa iránt nem érdeklődik. Részünkről nemcsak a felügyeleti jogot, de a beutalás mellett a kihelyezés elrendelésének kizárólagos jogát is a felügyelő-bizottságra ruháznók; az igazgatónak s a »házi

tanács»-nak csak az ajánlásra, előterjesztésre adnánk felhatalmazást, míg a rendelkezés kizárólagosan a felügyelő-bizottságot illetné, (amint azt a novella-javaslat részben meg is valósítja).

De a társadalomnak ignorálása nem egyetlen gyengesége intézményünknek. Eltekintve attól, hogy négy intézetünk közül három igen *czélszerűtlenül épült*, eltekintve attól is, hogy a törvény a bírói ítélet alapján beszállítottakra nézve a *hat hónapot* szabja meg *maximum* gyanánt, amely idő alatt a javításnak amugy is problematikus miveletét keresztülvinni nem lehet, — mint az intézmény szervi baját konstatálnunk kell azt, hogy a *benépesítés* igen kétes értékű alapokon nyugszik. Mert kik vétetnek fel az intézetbe? Először: bíróilag elítélt egyének, s másodszor olyanok, kiknek felvételét valamely személy kérelmezte. Amazok már büntettet követtek el, emezek csak gondozatlanok. Azok elzúllott egyének, ezek csak a zúllás veszélyének voltak kitéve. Azok fogházba-zárás helyett lettek ide helyezve, ezek nevelés czéljából hozattak az intézetbe. Az által, hogy így két különböző elem fogadtatik be, kettős célja és hivatása leszen az intézetnek; először mint letartóztatási hely szerepel és másodszor nevelő-intézet gyanánt szolgál. A két egymástól igen elütő tevékenység bénítólag hat az intézet munkásságára, úgy hogy sem mint a büntetés végrehajtására rendelt intézet, sem pedig mint a javító nevelés czéljára szolgáló alkotás teljesen meg nem felelhet.

Ezzel kapcsolatban sokan felpanaszolták már, hogy számosan vannak az intézetben, akik már rövidebb-hosszabb ideig valamely letartóztatási intézetben fogva voltak. Az aszódi intézet növendékeinek 82%-a már *büntetett előéletű* volt. Ez aztán kettős bajnak a kuforrása. Először is, egy fogságban volt ifjúból már kiveszett a becsületérzés, kialudt a szégyenérzet, s az intézeti nevelésnek erkölcsi hatása igen kérdéses leszen. De másodszor, czélszerűtlen fogházainkban nincsenek elegendő számmal a magánelzárásra alkalmas helyiségek, ifju foglyok a felnőtt bűnösökkel egy czellába jutnak, hol azután végighallgatva a mi kedélyes letartóztatási intézeteinkben otthonos kaszinózást, résztvéve szobatársainak játékaiban, eltanulva s megszokva a tettetést, kijátszást, hazudozást, minden gazságokban olyan járatos lesz, hogy a javító-intézetbe bekerülvén, ott a contagium terjedését meggátolni alig lehetséges.

Áttérve magának a *nevelési rendszernek* a kérdésére, vizsgálva azt, hogy az az u. n. családi rendszer megfelelő-e hivatásának, felmerül első sorban a kérdés: lehetséges-e az, hogy ha 20 (vagy az aszódi intézetben 35) fut adnak egy nevelő keze alá, akik különböző helyről származnak, különböző koruak, erkölcsi és értelmi fokuak, különböző multuak, s más és más hibákban szenvednek, lehetséges-e akkor mindenre kiterjedő, gondos, szünetlen felügyelet, lehetséges-e a hibáknak helyes felismerése, s a megfelelő eszközöknek észszerű alkalmazása? Hiszen olyan választékos társasága gyűl ott össze az erkölcsi betegeknek, annyi különböző alakban és változatban jelentkeznek ott a rossz szokások és hajlandóságok, hogy azoknak valódi felösmerése, a kellő orvoslási mód felfedezése és alkalmazása alapos tanulmányozást és hosszú kísérletezést követel és még a *legképzettebb paedagogusokat* is próbára teszi. Már pedig a mi javító-intézeteinknél a személyzet jó része — tisztelet a kivételnek — sem értelmi sem gyakorlati képzettségére nézve az e helyütt kívánatos mérték *minimumát* sem éri el. Megengedjük, az igazgató képzett, értelmes szakember, energikus hivatalfőnök, ki teljes tudatában van nagy hivatásának s egész erejével igyekszik annak megfelelni; de tul van halmozva administratív teendővel s egyéb feladattal nem teljesíthet. A nevelés tiszte így a tanítók és munkavezetőkre hárul. Azonban melyik képzettebb tanító az, aki 5—600 frtért ott hagyja szabad polgári állását s bemegy a javító-intézetbe

* Felolvasatott az »Egyetemi Kör» jog- és államtudományi szakosztályában.

tanítani, nevelni, felügyelni, esetleg irodai munkát is végezni, hol egész napja le van kötve, sőt nem ritkán éjjel is szolgálatot teljesít? És mily képzettségű lehet azon iparos, aki azon csekély 4—500 frt fizetésért feladja önálló iparát, s vállalkozik a sok rossz fiu kitanítására? Pedig ha van tisztesség, amely nagy erkölcsi erőt, kitartást és odaadást kíván, s amelynél a díjazás meg sem közelítheti a fáradozást, úgy ez azoknak a hivatása, akik a javító-nevelés szolgálatában állanak. Már most, ha a dolog így áll, és amint tapasztalható, az alkalmazottak is folyton váltakoznak, alig képzelhető, hogy az intézet megfeleljen ama hivatásának, hogy a fiut a semmittevéstől elszoktassa, véle a munkát megkedveltesse, s ez által az elzüllesztől megóvja.

Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy a fiuk folytonos és állandó *felvigyázat* alatt vannak s hogy végrehajtatik a miniszteri rendelet azon része, hogy a családok elkülönített osztályokat képezzenek. Minduntalan összejönnek a családok; séta, ima alatt teljesen együtt, munkaközben keverve vannak, úgy hogy a családra való elkülönítés csak színleges és látszólagos, a felügyelet gondatlan és gyarló, s bőven van alkalom régi hibák palástolására s újabb hibákba esésre. Éjjelenként egész fegyházi diskursus folyik a «család»-ban, hiszen nincs köztük felvigyázó, a családfő egy elkülönített fülkében — aluszik. Egészen zavartalanul beszélnek el azokat a nagyszerű dolgokat, amiket a fogházban az öreg raboktól tanultak, s már égeti a vágy a lelküket, hogy gyakorlatilag is hasznát vegyék az alaposan elsajátított tolvajnyelvnek. Egy volt javító-intézetbeli növendék, aki közvetlenül a (2½ évig tartó) «javulása» után került a fogházba, s aki a tolvajnyelvet egészen közönségesen használja, többek közt elbeszélte, hogy az aszódi intézetben *minden család mesterségesen tenyésztett egynehány «gérpárt»*. Eklatánsan bizonyítja a felvigyázás gondatlanságát a nyáron történt azon eset, hogy hét fiu, alig hogy kikerültek az intézetből, betörő bandát alakítottak, s a végtárgyaláson «gazembereknél is ritka egyértelműséggel» tagadták betöréseiket, majd mikor bevallották, azt is beösmerték, hogy a «dolgot» átalánosságban és részleteiben még az intézetben határozták el.

Irányzó nevelés, minek legfőbb eszköze volna a contactus fentartása a külvilággal, rendszerünkben ki van zárva. Évekig van bent egy fiu az intézetben, cselekszik parancsszóra s nem vét a házirend ellen: kerüljön ki a nagy világba, annak forgatagában csakhamar el fog veszni.

Krajtsik, a székesfehérvári intézet igazgatója, aki annak idején a külföldi javító-házakat is meglátogatta, mondotta egykor a *rendszerre* vonatkozólag: családi rendszert pusztán a fegyelem alapján elképzelni nem tudok. Én annak a (családi) rendszernek vagyok a hive, amelyiknél a családot kitevő 10—12 gyermek egy nő pedagógus kezelése alatt áll. S ehhez mi is hozzájárulunk. Ami rendszerünk jogtalanul viseli a család nevet, mert hiányzik belőle a családnak éltető eleme: a nő. Igaz, hogy az a természetes kapocs, az a lélek-közösség, ami az igazi családban van, nem pótolható, de — elképzelhetetlennek tartjuk, hogy ne a nő állíttassék mindenkor és mindenhol a *szeretet* forrásául. Üres frázis, tartalom nélküli szólam a család, ha nincs szeretet.

Kaszárnya az, ahol kizárólag fegyelemmel akarnak hatni, s ilyen *kaszárnyaszerű ami rendszerünk*.

A *foglalkoztatás* kérdésénél gondos előrelátással kellene tekintettel lenni arra, hogy micsoda körből jött a fiu, s hogyan fog tudni megélni? De e helyett, amint magunk is meggyőződünk, vagy a falanszterjelenetbéli tudóshoz képest a fiu «*kinézéséből*» állapítatik meg a foglalkozási nem vagy pedig teljesen a fiutól függőleg egészen *ötletszerűleg* történik ezen fontos és életbevágó kérdés eldöntése.* Összhangba lehet a

* Egy növendék azért akart szabó lenni, mert «a falujabeli szabónak órája és láncza van»; az igazgató ezen megokolást, mint «az ezen mesterség iránti komoly előszeretet jelét» elfogadta.

foglalkoztatásra vonatkozó kívánalmainkat a nevelést illetőkkel egyeztetni: rendezzenek be *külön házacska*t a «család» számára, vigyen a család önálló gazdaságot, vezettessenek a fiuk a családfő által az elemi ösmeretek megszerzésében, törekedjenek arra, hogy az iparos s a földmives osztály számára munkaképes erők neveltessenek. E szempontból miveljék a gyermekek maguk a ház körüli szántóföldet, réteket, emellett folytassanak valami népipart, vagy amennyiben specialiter iparossá kívánnák az ifjakat kiképeztetni, szervezzenek alkalmas műhelyt s fogadjanak megfelelő munkavezetőt. Éjjel-nappal a családfő felügyelete alatt álljanak a növendékek, s szüntetessék meg a mai «családi» rendszer ama komikus sajátossága, hogy a családfő a maga családjá tagjai felett fegyelmi hatalommal nem bír.

Azt mondtuk az imént, hogy a személyzet munkásságának egyedüli terrenuma a fegyelemfentartás. Ez azonban csak nagy megszorítással áll. Nem is kedélyes, de *léha az a hangulat*, ami az intézetben otthonos, s a miről tanuságot tesz a következő eset. Ez év július 3-án nyilvános ünnepély rendeztetett az aszódi intézetben. Nehány szavaltat után egy növendéknek a felolvasása következett, melynek vázlata, (s ez az ami bennünket érdekel), a következő volt: Kétféle igazság van, egy az öregeknek s egy az ifjaknak. Ez az utóbbi hozott ide engem is. Nem sokat jártam iskolába, mert hol én rugtam el magamtól az iskolát, hol az iskolából rugtak ki engem. Először úgy hívtak otthon aranyosvirág, 15 éves koromban: mákvirág, ma 18 éves koromban mindenki úgy hív: akasztófavirág. Ezután a modern nevelésről s a zongoráról szól, végtére a javító-intézetekről mondott à la Seifensteiner anekdotákat. A műsor következő száma egy zenebohóc productio volt: cserepeken, bögréken, főzőkanalakon, tányérokon muzsikáltak a növendékek, minek befejeztével felállt az igazgató, vallásosságra és honszeretetre intette a növendékeket, s az ünnepély véget ért. Az apák és anyák (t. i. a növendékek szülei) restelkedve, a jogász-közönség megbotránkozva távozott, az igazgató pedig — a kötelességteljesítés boldogító tudatával eltelve — rohant a nagy sikert az intézet évkönyvébe írni. (Napilapok közlése.)

Mi is elolvastuk az évkönyvet, az igazságügyi miniszternek 1896-ban kiadott (legutóbbi) jelentését, de ebből ugyancsak szomorú eredményekre jutottunk. Amit Szemere Bertalan egykor fogházainkra mondott, bátran applikálhatjuk a javító-intézetekre: akik mint hibások mennek be, mint bűnösök jönnek ki.

A *statisztika* szerint 1885—1896-ig kihelyeztetett 406 növendék; ösmeretes ezek közül 331-nek a foglalkozása, s ezek közül ismét 237 mondható jó viseletűnek, azaz a kihelyezettek 58%-a.

Ha a dolog tényleg így állana, ha a kibocsátott növendékek 58%-a tényleg megjavult, becsületes, hasznavehető tagja volna a társadalomnak, ez kielégítene bennünket. De gyanut kelt bennünk az, hogy a jelentés nem szól arról, hányan kerültek ki a 237 közül 1885-ben, 1886-ban, stb... 1895-ben, 1896-ban? Azaz nem tünteti fel, hogy a «megjavultak» nem kizárólag az utolsó évekből valók-e, s hogy a régebbiek nem züllettek-e még el.

Az 1891-ben kiadott jelentés még megfelel erre a kérdésre: 1885-ből 0%, 1886-ból mintegy 20% és így tovább mindig több a megjavultak száma, ami középarányban 60%-ot tesz. Már most 1891 óta kihelyeztetvén körülbelül 250 növendék, méltán lehetne várni, hogy amennyiben az intézet valóban önfentartásra képesítene a növendékeket, ezen ujonnan kibocsátottakkal a «jó» arányszáma felszökken. Azonban az arányszám jelenleg csak 58%, ami azt mutatja, hogy ugyanannyian (illetve még többen) züllenek el a régiéek közül, a hányan kikerülnek az újabb évekből. Egyik nemzedék kibocsátatik az intézetből, ugyanakkor a 6—8 évvel kibocsátott generációnak már nyoma sincs.

Míg a franciaországi javító-házak közül például a La Mettray-i azzal dicsekedhetik, hogy a 40 év alatt kibocsátottak 96%-a jó magaviseletű, s míg a bremeni javító-ház 170 növendéke közül 25 év alatt mindössze 11 züllött el, addig a magyar javító-intézetnek 58%-jában értettek között tehénpásztorok, bolti szolgák, pinczerek és drótosztók is még jelentékeny %-ot tesznek ki.

Ilyetén körülmények között sürgetőn nyomul előtérbe a praeventiv munkásság fokozásának ügye.

Emberiességi és hazafiui tekintetek parancsolólag állítják elő, hogy mindaddig, amíg a törvényhozás a napi politika kérdéseivel van elfoglalva, a társadalom teljesítse a közfeladatok eme fontos részét.

Mert minden egyén, kit az erkölcsi pusztulástól megmenteni sikerül, újabb elemmel gazdagítja azt a physikai és szellemi erőt, melynek növelésére és mentől hatályosabb kifejtésére kis nemzetünknek oly igen sulyt kell helyeznie.

Lengyel Aurél.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kiskoru tartási kötelessége szülői és nagyszülői iránt.

Hazai törvényeink szerint a szülő gyermekeit tartani köteles, sőt ha ebbeli kötelemének eleget nem tenne, az törvény útján erre kényszeríthető is, de viszont a családi jogviszonyból kifolyólag a gyermek is köteles szüleit, ha azok szegénységbe és nyomorba jutnak, segíyezni és tartásukról gondoskodni.

Ezen tartási kötelezettség azonban nemcsak a szülőkre, de a nagyszülőkre is kiterjed.

Az 1877: XX. tcz. 11. §-ának 3., 4. és 5. bekezdése következőleg intézkedik erről:

A szülők és nagyszülőknek azon jogára nézve, hogy gyermekeiktől vagy unokáiktól tartást követelhessenek, a fenálló szabályok érintetlenül hagyatnak.

A kiskoru gyermek vagy unoka részéről a szülő, vagy amennyiben ennek a fenálló jogszabályok szerint helye van, a nagyszülő részére és viszont fizetendő tartási összeget a gyámhatóság állapítja meg.

Az ez iránti határozat a felsőbb gyámhatósághoz hivatalból felterjesztendő.

A törvény tehát a tartási kötelezettséget kimondja, mégis azonban oly megjegyzéssel, hogy a fenálló jogszabályok érintetlenül hagyatnak és hogy amennyiben a fenálló jogszabályok szerint ennek helye van. Hazai törvényeinkben a szülők és nagyszülők azon jogára nézve, hogy gyermekeiktől vagy unokáiktól tartást követelhessenek, határozott jogszabály fel nem található, hacsak Werbőczy Hármaskönyve I. r. 53. cz. 10. §-át nem vesszük ilyennek, mely azt mondja, hogy a természeti jog szerint az atya a fiúnak és viszont a fiu az atyának szerzi mindazt, ami vagyont és jószágot szerezni képes. Ebből esetleg kimagyarázható az, ha az atya a fiúnak szerez, tehát szerzeményeinek részese lévén, ezen részesülés tartást is foglal magában.* Azonban olyképen is lehet azt magyarázni, hogy erre vonatkozó jogszabályok törvényeinkben elő nem fordulnak, miszerint általában oly kötelezettségnek tartják hazánkban a szegény vagy nyomorba jutott szülők tartását és segíyezését gyermekeik, hogy ily esetek bírói utra nem jutottak s így a természeti és erkölcsi alapon nyugvó ezen kötelességet törvényileg szabályozni sem kellett.

Az 1877: XX. tcz. hivatkozott rendelkezése óta azonban

hazai joggyakorlatunkban már többször előfordultak oly esetek, melyekben a bíróság ily kérdésekben irányadólag intézkedik s a tartási kötelezettséget a felmerült esetek alkalmából szabályozza. Ezek szerint e tartási kötelezettséggel a gyermek akkor tartozik, ha a szülő vagy nagyszülő szegénységben s oly nyomorban van, hogy magát fentartani teljesen képtelen.

A törvényes gyakorlat szerint tehát a gyermek csak a szegénységben levő szülőt köteles eltartani. Ha tehát a szülő a legszükségesebb kiadások fedezésére elegendő jövedelemmel rendelkezik, a gyermek pedig vagyonnal nem bír, hanem saját keze munkájával tartja fen magát: a gyermek a szülő eltartására nincs kötelezve.¹

Továbbá e tartási kötelezettség nemcsak pénzbeli fizetés által teljesíthető, hanem természetben való eltartás által is, sőt a szülő saját gyermekétől tartást elsősorban csak természetben követelhet s a gyermek tartásdíj fizetésére csak az esetre kötelezhető, ha a tartás és lakásnak természetben való kiszolgáltatását megtagadta, avagy az bármely okból természetben nem szolgáltatatható.²

Joggyakorlatunk értelmében a nyomorba jutott s munkaképtelen szülők iránt a gyermekek részéről fenálló tartási és segíyezési kötelesség nemcsak a gyermekek ellenében áll fen, hanem ha a gyermek, ki szülőjét tartotta, valamely szerencsétlenség, pl. vasuti baleset folytán elhal, a szerencsétlenség okozója ellen kártérítés indítható a támasz nélkül maradt szülő által.³ Az 1874. évi VIII. tcz. 2. §. 2. pontja szerint, a vasuti vállalat kötelezve van arra, hogy abban az esetben, ha az elhalt egyén valakit törvénynél, avagy törvényes gyakorlatnál fogva eltartani köteles, az elhalt helyett, a tartási költséget a vasuti vállalat fizesse.⁴

A nyomorba jutott szülőket vagy nagyszülőket tehát a gyermekek vagy unokák a fentiek szerint tartani, illetve segíyezni kötelesek, azonban a törvény nem állapítja meg határozottan s világosan, hogy ha ebbeli kötelemeiknek a kiskoru gyermekek vagy unokák eleget nem tesznek s a szülő jogait hatóság előtt kénytelen érvényesíteni, akkor mely hatósághoz forduljon ebbeli joga érvényesítése végett, hanem csupán azt mondja ki világosan, hogy a fizetendő tartási összeget, tehát a mennyiséget, ha a gyermek kiskoru, a gyámhatóság állapítja meg, miből az következik, hogy azon vitássá vált jogkérdés elbírálására, vajon a kiskoru gyermek a fenforgó esetben köteles-e szülőjét tartani vagy segíteni, nem a gyámhatóság hivatott, hanem a bíróság.

Joggyakorlatunk e kérdésben már többször nyilatkozott s e szerint a gyermeknek nyomoruságra jutott szülői vagy nagyszülői irányában fenálló tartási kötelezettsége tárgyában határozni a bíróság hatáskörébe tartozik, a tartás mértékének megállapítása azonban a gyámhatóság hatáskörébe tartozik.⁵

¹ Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi határozatai. II. k. 2022. sz.

² Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi határozatai. II. k. 2020—2021. sz. a.

³ Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi határozatai. I. k. 614., 615. lap.

⁴ Törvényhozásunk figyelemmel volt az 1889. évi VI. tcz. megalkotásánál is arra, hogy a keresetképtelen szülőktől azok gyámolatát el ne vegye, így elrendelte a törvény 31. §-ában, hogy béke idején családi viszonyaik tekintetbe vételével a rendes tényleges szolgálat alól besoroztatásuk esetében felmentendők s a póttartalékba osztandók: keresetképtelen atyának vagy özvegy anyának egyetlen fia vagy ennek nemléteben egyetlen veje. Az apa halála után a keresetképtelen nagyapának vagy özvegy nagyanyának egyetlen unokája, ha azoknak fiuk nincsen, azonban csak azon vérszerinti és törvényes egyetlen fiúnak, unokának, illetve vőnek van felmentésre igénye, kinek felmentésétől szülőinek, öreg szülőinek eltartása függ és aki e kötelességét teljesíti is.

⁵ A m. kir. Curia 1880. évi 2260. sz. határozata, közölve a Közigazgatási elvi határozatok. II. köt. 16. lap. Ugyanily értelemben határozott a temesvári kir. tábla, midőn kimondotta, hogy annak eldöntése, hogy a szülőt kiskoru gyermeke irányában az eltartási igény megilleti-e, bírói utra tartozik és a gyámi törvény 11. §-a értelmében az

* Knorr Alajos: A gyámsági és gondnoksági ügyek kézikönyve. 13. lap.

Megjegyezzük azonban, hogy a gyámhatóság csak akkor állapítja meg a gyermek vagy unoka részéről fizetendő összeget, ha a tartásra kötelezett gyermek vagy unoka kiskoru, ellenben ha a gyermek vagy unoka nagykoru, az említett tartási összeg megállapítása nem a gyámhatóság, hanem a bíróság hatáskörébe sorozandó.*

Az ily tartási kérdéseknek elbírálása tehát két hatóság körébe vág, ha a tartásra kötelezett kiskoru. A jogkérdésnek, a vitássá vált tartási kötelezettségnek megállapítása bírói hatáskörbe van utalva. Ha a bíróság a jogkérdést eldöntötte s a kiskoru ellen megállapítja a szülő vagy nagyszülő jogát a tartás követelhetésére nézve, az eljárás akkor az árvaszék előtt folyik tovább, miután a tartás mértékének s mennyiségének számszerű megállapítására az árvaszék illetékes.

Az árvaszék ilyenkor a tényállás tisztázása és kiderítése s az érdekek helyes kiegyenlítése végett tárgyalást tart, melyen a legközelebbi rokonokat is meghallgatja; a kiskoru, amennyiben 14. évét betöltötte, szintén meghallgatandó; ha a kiskoru törvényes képviselője épen az igénynyel fellépő szülő, akkor a kiskoru részére ez alkalommal ügygondnok nevezendő ki s ez is meghallgatandó.

A tényállás helyes kinyomozása úgy az ügyész meghallgatása után hozandó meg az árvaszék érdemi határozata.

A szülő, illetve nagyszülő tartását illetőleg két módon is lehet intézkedni. Vagy a természetben való eltartást kell megállapítani s annak mérvét s minőségét szabályozni, vagy pedig ha a tartás készpénzösszegben eszközölhető, akkor az összeget számszerűleg kell megállapítani, valamint az összeg egészen vagy részletekben való fizetését meghatározni s a fizetés idejét pontosan kiszabni.

Ezen határozat kellő betartása és végrehajtása a kiskoru törvényes képviselőjének vagy a vagyon kezeléssel megbízottnak kötelessége.

A gyámhatóság e tárgyban hozott határozata a törvény szerint a felsőbb gyámhatósághoz elbírálás végett hivatalból felterjesztendő, tehát még akkor is, ha felebbezve nem lett. A közigazgatási bizottság vagy helybenhagyja, vagy módosítja, de ennek határozata már hivatalból a felsőbb gyámhatósághoz, tehát a belügyminiszterhez nem terjesztendő, mert a törvény ezt nem rendeli, a belügyminiszterhez csak úgy kerül fel az ügy, ha valamelyik érdekelt fél vagy az ügyész megfélebbezi.

Midőn az árvaszék ily tartási ügyekben intézkedik és határoz, a tartás megállapításánál figyelembe veendő a tartásra kötelezett kiskoru vagyoni helyzete, s figyelembe veendő az is, hogy a tartásra hivatott gyermekek többen vannak-e, s mily vagyoni viszonyokkal bírnak; ehhez képest a segélyezés vagy hozzájárulás mérvének megállapítására súly helyezendő. Ha többen vannak, kik a tartáshoz járulni kötelesek olyképen, hogy azok között esetleg unokák is vannak, akkor a törvényes öröklési rend szolgál alapul a segélyezés vagy hozzájárulás megállapításánál, azaz oly mérvben tartoznak az egyesek vagyoni helyzetükhöz képest a tartáshoz járulni, a mily mérvben öröklésre volnának hivatva a segélyezendő után.

A tartandó szülő vagy nagyszülő társadalmi rangja s állása is figyelembe veendő s ha a gyermek vagy unoka vagyoni helyzete megengedi, nem lehet e kötelezettséget egyedül csak azon esetre korlátozni, ha a szülő vagy nagyszülő inséggel küzd vagy nyomorban van, hanem annak társadalmi rangjához képest kell járulni a tartáshoz.** Figye-

árvaszék hatáskörébe csakis annak megállapítása van utalva, hogy a kiskoru gyermek szülőjének eltartásához mennyivel és mi módon köteles járulni? A m. kir. Curia ezen határozatot helybenhagyta. Közölve: Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi határozatai. II. k. 12,736. sz. a.

* A m. kir. belügyminiszter 1890. évi 17,296. sz. határozata: Közigazgatási elvi határozatok gyűjteménye. II. köt. 16. lap.

** Sipőcz: Gyámsági törvény című művében ugyanezen nézetnek ad kifejezést a 37. lapon.

lembe veendő az is, hogy aki tartásra lenne kötelezendő, egyéb tekintetben nincs-e terhelve egyéb ily kötelezettségekkel. Az árvaszéknek tehát ily esetekben nagyon megfontolva, a tényállás és minden körülmények teljes kiderítése és méltatása és figyelembe vétele mellett kell eljárni. Sulyt kell helyezni arra is, mint fentebb már említettük, hogy a tartás természetben adandó-e s mily mérvben vagy készpénzjárulékokban, ez utóbbi esetben egyszerre vagy bizonyos részletekben kell-e a fizetést teljesíteni. Egyáltalán a tartás mérve, miként való teljesítése, esetleg a készpénznek hova történő fizetése szabatosan kitüntetendő.

Az árvaszék által e tárgyban hozott végzés, ha a hivatalból való felterjesztés után jogerőre emelkedett, végrehajtás útján is foganatosítható, sőt a végrehajtásnál a végrehajtásról szóló 1881. évi LX. tc. 61. és 62. §-aiban előírt korlátozások ugyanezen törvényczikk 63. §-a szerint figyelembe nem jönnek ily marasztalásoknál.

Ezen ügyek mindenesetre oly természetűek, melyek a családi élet keretébe nagyon behatolnak, s így azok elintézésénél a családi körülményekre s viszonyokra kiváló figyelem fordítandó s a jog és méltányosság helyes arányban összeegyeztetendők, mert a merevség és a törvény szószerinti alkalmazása inkább káros lehet, mint jótékony hatása.

A szülők iránti tartási kötelezettség megállapítása azon területen, hol az osztrák polgári törvény érvénye még fentartva van, annak értelmében bírálandó el. Az osztrák polgári törvénykönyv azt mondja ki, hogy a gyermekek nevelésére tett költségek nem ad igényt a szülőknek a gyermekek által később szerzett vagyona. Ha azonban a szülők nyomoruságra jutnak, a gyermekek kötelesek őket illően eltartani.*

Dr. Hattyuffy Dezső.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentéséből.

A kereskedelmet és ipart érdeklő törvényhozás terén, eltekintve az 1897: IX. tczikktől (a kikötői illekekről), az 1897. évi XXXII. tczikktől (a hazai pénzüzetek által kibocsátott némely kötvények biztosításáról), az 1897. évi XXXV. tczikktől (a m. kir. központi statisztikai hivatalról) és az 1897. évi XXXIV. tczikktől (a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről), amely utóbbi kihatásában a kereskedelmet és ipart szintén érdekli, az 1896. és az 1897. évben mi sem történt, bár több, a kereskedelmet és ipart kiválóan érdeklő oly törvényalkotás van folyamatban és részben előkészítésben, amelyek megalkotását a kamara ismételtén sürgette. Így mindenekelőtt sajnálattal kell a kamarának ez alkalomból is konstatálnia, hogy semmi sem történt eddigé az iránt, hogy az üzletvilág által az évek hosszú során át ismételtén megsürgetett csődreformjavaslatok az alkotmányos tárgyaláshoz közelebb vitessenek.

Folyamatba tetetett a kereskedelmi törvény több része módosításának a munkája, így a szövetkezeti és biztosítási jog reformja. A kamara úgy van meggyőződve és ezen meggyőződésének több ízben — így egyebek közt az 1893. évről szóló kamarai jelentésében — kifejezést is adott, hogy legcélszerűbb volna a kereskedelmi törvény egészét revisio tárgyává tenni, annál is inkább, mert már ezen törvény számos rendelkezése nem felel meg a kifejlődött forgalom igényeinek és egyebekben is sok tekintetben hézagossáknak bizonyult.

A kereskedelmi és illetve hiteltörvénykezés terén e helyütt is fel kell említenünk a kir. Curianak az 1896. évi február hó 1-én tartott teljes-ülésében 64. szám alatt hozott döntvényét, melylyel kimondotta, hogy az 1893: XVIII. tcz. 2. §-a szerint a kir. járásbíróságok elé utalt kereskedelmi

* Ausztriai általános polgári törvénykönyv 154. §.

követelések, ha azok 20 frtot meg nem haladó értéket képviselnek, nem a sommás bíróság, hanem az 1877: XXII. tcz. által («a kisebb polgári peres ügyekről») szabályozott községi bíróság elé tartoznak, még azon esetben is, mikor az ügylet, melyből a kereseti követelés származik, az alperesre nézve kereskedelmi ügyletet képez. A kir. Curia ezen döntvénye megmérhetetlen hátrányokkal járván a kereskedelemre és iparra egyaránt, a kamara e tárgyban ismételten — a lefolyt évben is — felírt a kereskedelmi miniszterhez, kérve az abból származott tarthatatlan állapotok orvoslását. Sajnálattal kell azonban konstatálnunk, hogy e felterjesztéseknek mind- eddig a kívánt sikere nem volt meg, amennyiben az igazság- ügyi miniszter ismételten kijelentette, hogy ezt a kérdést csak a polgári perrendtartásnak küszöbön lévő teljes reformja keretében oldhatja meg. Ennek az elhalasztásnak tényleg az a sajnos eredménye, hogy kereskedőink és iparosaink a kir. Curia említett döntvénye alapján abba a helyzetbe jutottak, hogy 20 frtot meg nem haladó követeléseik tekintetében ugyyszólván jogsegély nélkül vannak, miről tanuságot tesznek a jelentésünk előző fejezeteiben több helyütt kereskedőink és iparosaink részéről nyilvánított panaszok.

Nem kerülték ki a kamara figyelmét azok a panaszok, amelyek abból származnak, hogy némely, a székesfőváros területén levő járásbíróságnál kellő munkaerő hiányában a jogkereső közönség kimérhetetlen hátrányára, a tárgyalási határnapok csak hetekre, sőt néha hónapokra tüzetnek ki.

Ezen a bajon közvetlenül személyszaporítással, gyökeresen azonban csak akkor lehetne segíteni, ha a balparti járásbíróságok egyesítése mellett a székesfőváros egész területére egy kereskedelmi járásbíróság szerveztetnék, ami a kereskedelmi ügyekben való járásbírói törvénykezés egyöntetűsége szempontjából is kívánatos lenne.

Gyakori panaszok érkeztek a kamarához oly irányban, hogy rosszhiszemű adósok (egyes czégek) az által játszásként a jóhiszemű hitelezőket, hogy czégüket társas czégekkel alakítván át, a kereskedelmi törvény hiányos rendelkezése folytán magukat minden támadás ellen hozzáférhetlenné teszik.

Az ebbeli állapot mindinkább tűrhetetlenebbé válván, az előbbi orvoslást igényel és ez a kamara meggyőződése szerint legcélszerűbben az által történhetnék, ha a kereskedelmi törvény gyors és kívánatos revideálása alkalmából az egyéni czégbe belépett társtag felelőssége, tehát ha ilyen- képen az egyéni czégből társas czég válik, feltétlenül meg- állapíttatnék.

A magyar és horvát-szlavon bíróságok közötti kölcsönös jogsegély kérdése tárgyában e helyütt tartjuk felemlítendő- nek, miként kereskedői és iparos körökben a kereskedelmi miniszter 36,715.VI. 1897. sz. a. rendelete teljes megnyug- vással fogadtatott, arról értesítettvén e rendeletben a jog- kereső közönség, miként a polgári peres és perenkívüli ügyekben érkezett horvát nyelvű bírói határozatok ugyan rendesen fordítás nélkül kézbesítetnek, de a fél a horvát nyelvű határozatot nem köteles elfogadni és ha a fél az ily nyelvű iratot elfogadni vonakodik, az hivatalból fordíttatik le és a kézbesítés a fordítás kapcsán történik.

Nem hagyhatja a kamara e helyütt említés nélkül azon intensív mozgalmat, mely kereskedelmi és iparos körökben abból származott, hogy a magyar polgári perrendtartásról szóló előadói tervezet, mely legközelebb enquete útján szándé- koltatik tárgyalatni, hatályon kívül helyezi az 1868. évi I.IV. tcz. a polgári törvénykezési rendtartás, 35. §-a 2. be- kezdésének azon intézkedését, mely szerint számla- és könyv- kivonati követelések azon hely bírósága előtt érvényesít- hetők, ahol a könyvek vezetettek.

Az előadói tervezet ezen célba vett rendelkezése alapos aggodalmat kelt úgy kereskedői, mint iparos körökben és így kívánatos, hogy annak célba vett intézkedése törvény-

erőre ne emeltessék, annál kevésbé, mert az 1868: LIV. tcz. 35. §-a 2. bekezdésének intézkedése a 30 éves gyakorlat alatt helyesnek és célszerűnek bizonyult és annak hatályon kívül való helyezésére ok nincsen.

Felemlítendőnek tartjuk még azt a tényt, hogy az 1893. évi XVIII. tcz.: a fizetési meghagyásról, a gyakorlatban be nem vált, azon indokokból, amelyeket annak idején a kamara is kifejtett. Hogy tehát ezen törvény gyakorlatilag használható legyen, kívánatos, hogy azon elvek alapján revideáltassék, amelyeknek annak idején a kamara is kifejezést adott.

A budapesti tőzsdebíróság ítéleteinek Ausztriában való végrehajtása körül az utolsó években nehézségek merülvén fel, a kamara a maga részéről is sürgős felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez, kérvén annak hathatós közbe- lépését. A kérdés a kölcsönös jogsegély keretében a magyar és az osztrák igazságügyi miniszteriumok közt folytatott tárgyalások folyamán tudvalevőleg annyiban nyert egyelőre kielégítő megoldást, amennyiben a magyar tőzsdei választott bíróság jogerős ítéletének Ausztriában való végrehajtása biztosítottat s nevezetesen ezek ellen az ítéletek ellen azok a rendkívüli jogorvoslatok, melyeket az új osztrák polgári perrendtartás osztrák tőzsdei választott bíróságok ítéletei ellen megenged, nem érvényesíthetők, kivéven a játék vagy fogadás (Spiel und Wette) kifogását, melyre alapított kereset be- nyújtása esetén az osztrák bíróság a kért végrehajtást fel- függesztheti, anélkül azonban, hogy erre köteles volna. A gyakorlat fogja tehát mutatni, miként alkalmazzák az osztrák bíróságok ezt a pontot. Egyelőre el kell ismerni, hogy ebben a kérdésben sikerült eredményt elérni.

Foglalkozott a kamara a Budapesten felállítandó «árverési csarnok» kérdésével is és véleményes jelentésben kifejtette, hogy ily csarnokot kizárólagossági joggal engedélyezni, kiváltképen pedig a tervezett alakban azért nem lehet, mert ez csak szaporítaná a már nagyon is terjedő irreális üzle- meket és a visszaélések számára új alapot teremtené. Kívá- natos tehát csak oly árverési csarnok létesítése, amelyben a bíróságok és hatóságok által elrendelt árverések fogana- tosítandók, továbbá a zálogházakban, vasuton és gőzhajón visszamaradt tárgyak is elárverezendőek lennének; de ez az intézmény is nem magánosok által, nyereszkedési célból, hanem az állam által állítandó fel és vezetendő, mérsékelt árverési díjak életbeléptetése mellett.

Az adófizető iparosok érdekeit kívánta megvédeni a kamara, midőn felmerült panasz következtében újabb fel- terjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez a fegyencz- ipar némely tulkapásai és növekedő tulterjeszkedése ellen.

Különfélék.

— A kegyelmes kir. tábla. Rámutattunk több ízben arra a gyöngédségre, amelylyel fegyelmi bíróságaink az ügyvédek, bírák és bírósági hivatalnokok fegyelmi ügyeit kezelik. Érvelésünk megerősítésére ismét egy adalék:

A budapesti kir. ítélő tábla a napokban tárgyalta dr. S. F. betétszerkesztő albiró fegyelmi ügyét, aki egy korcsmában olyan duhajkodást vitt véghez, hogy az egész község megbotránczott rajta. Betétszerkesztés volt a község- ben és az elvégzett munka után áldomást ittak. Bejött egy nevelő is a korcsmába, akit a bíró gyalázó szavakkal illetett. A nevelő erre kirántotta a bíró alól a széket, úgy hogy az a földre esett. Ezután összeveszett a bíró a korcsma- rossal is, akit gazembernek, svindlernek nevezett. A kir. tábla, minthogy a bíró *már kétszer volt botrányokozás miatt büntetve* s most is van ellene folyamatban egy ügy, 50 frt pénzbüntetésre ítélte. Könnyedén szabadult a bíró ur ebből a csinos kis botrányból.

— A Magyar Büntető Eljárás Tankönyve jelent meg *Finkegy Ferencz* sárospataki jogtanár tollából. Az új bűnvádi

eljárást tárgyzó munkák közt ez az első, amely befejeződött. Tudvalevőleg a Balogh-Illés-Vargha-féle kommentárnak másfél kötete, a Fayer-féle vezérfonalnak két füzetje jelent meg eddig. Annak dacára, hogy Finkeynek aránylag rövid idő állott rendelkezésére, a könyvön az elszármazás semmi nyoma nem látszik. A bünvádi eljárás elveit és az új törvényt tüzetesen és igen élvezetes előkelő formában tárgyalja s nemcsak a fiatal nemzedék nyert jó tankönyvet, de a gyakorlat férfiai is ezen feldolgozás útján könnyebben fognak eligazodni a törvénynek kissé bonyolódott és nehézkes szerkezetén. A könyv Politzer Zsigmond kiadásában jelent meg.

— **A Magyar Jogászegylet** utóbbi ülésén dr. Raffay Ferencz győri albiró tartott előadást ily cím alatt: «A házassági törvény és a polgári törvénykönyv kodifikációja.» Előadó összeállította mindazon véleményeket, melyek a házassági törvény módosítása iránt a szakirodalomban megjelentek és mindegyik pontnál formulázta egyéni véleményét a kérdésben. Kíváncsnak jelzé, hogy azon pontok, melyek iránt a szakirodalomban és a judikaturában egyetértés jött létre a módosítás szüksége iránt, revisio alá vétessenek a magánjog kodifikációja alkalmából. Felszólaltak: Tóth Gáspár, Szladits Károly és mint elnök Vavrik Béla. Mindannyian konservatívabb szellemben, mint az előadó.

— **A büntető-törvénykönyv novelláját előkészítő bizottság** e hó 8-án fejezte be tanácskozásait. A bizottság Erdély Sándor igazságügyminiszter elnöke alatt két hónapon át összesen 19 ülést tartott. A tárgyalás alapjául az 1892. évi novellajavaslat kapcsán az E. Illés Károly által szerkesztett tervezet szolgált, de a bizottság egyszersmind megfontolás tárgyává tette mindazokat a kívánalmakat, melyek hatóságok, testületek, valamint egyesek részéről a büntető-törvénykönyvek módosítására irányultak. A büntető-törvény és kihágási törvénykönyv keretébe vágó összesen 168 kérdésben történt elvi megállapodás s e megállapodások szolgálnak majd irányadóul az előadói tervezet átdolgozásánál.

— **A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága** folyó hó 9-én tartott ülésében folytatta a családi hitbizományok reformjának megvitatását. Tanácskozás tárgyát ezuttal a hitbizomány belső szerkezetének kérdése képezte, mely egyértelmű a hitbizományi vagyonban való utódlás kérdésével. Előadó Lányi Bertalan szerint a jogutódlási rend kötelező szilárd alapra fektetendő olyképp, hogy az alapító a törvényesen megállapított jogutódlási rendet ne változtathasson és csak az első birtokost jelölhesse meg szabadon. Ezen első birtokos után a jogutódlásnak a törvényben megállapított módon kell történnie, mely czélnak legjobban megfelelő az elsőszülöttségi fiági jogutódlás. A bizottság — dr. Zsögöd Benő kivételével, aki az alapítónak szabad választást kívánt engedni arra nézve, vajon a jogutódlást a primogenitura, a majoratus, sőt esetleg a senioratus szabályai szerint kívánja-e rendezni — magáévá tette előadó álláspontját; majd áttért a jogutódlási képesség kérdésének tárgyalására. Ennek a képességnek pozitív előfeltételei előadó szerint: az alapító családjához való tartozás, a törvényes leszármazás és a magyar állampolgárság. Ami pedig azt a kérdést illeti, jogosítva legyen-e az alapító minden jövő időre kötelező hatálylyal önkényes feltételeket szabni a hitbizományban jogutódlási képesség elvesztését illetőleg, ebben előadó álláspontja az, hogy a magánrendelkezést ebben az irányban teljesen kizárni nem volna ugyan indokolt, mindenesetre azonban az intézménnyel kapcsolatos közérdekre való tekintettel korlátozni kell a magánrendelkezés szabadságát és pedig olyképp, hogy az alapító csak a törvényben taxative felsorolt kizárási okok közül választhasson. Ez a kérdés fontosságánál fogva — különösen abban az irányban, melyek legyenek a taxative felsorolandó kizárási okok — még további megvitatás tárgyát fogja képezni. Egyelőre szükségesnek jelezte azonban a bizottság a kizárási okok olyan megkülönböztetését, mely szerint egy részök már a törvény erejénél fogva hacsak, függetlenül attól, kifejezetten statuálta-e azokat az alapító vagy sem, másik részök azonban csak akkor legyen figyelembe veendő, ha azokat az alapító az alapításkor kifejezetten kizárási okok gyanánt jelentette ki. A legközelebbi ülésen a bizottság a hitbizományi vagyon tekintetében érdekelt személyek jogviszonyait fogja tárgyalni.

— **A rendőri letartóztatás a Btk. 94. §-a alapján szintén beszámítandó a büntetésbe.** A budapesti rendőr-

ség mult évi december 2-án tartóztatta le a gyilkossággal és rablással terhelt W. Ferenczet, akit a vizsgálóbíró mult évi december 9-én helyezett vizsgálati fogságba. A budapesti kir. ítélő táblának f. évi augusztus hó 5-én 9104/98. B. sz. a. hozott ítéletével a vádlott a másodbirósági ítélet keltétől számítandó 15 évi fegyházra ítéltetett, abból azonban vádlottnak 1897. évi december 2-tól tartó előzetes letartóztatása és vizsgálati fogsága által a Btk. 94. §-a alapján négy hónap kitöltöttnek veendő. Δ

— **Az elhalt ügyvéd iratainak elhelyezése** tárgyában az ügyvédi rendtartásról szóló 1874. évi XXXIV. tcz. kifejezetten nem intézkedik s így kérdés merült fel arra nézve, hogy vajon tartozik-e a kirendelt iroda-gondnok azokat a végtelenségig megőrizni akkor, midőn a felek felszólítás dacára sem veszik át. Az igazságügyminiszter még 1888-ban 11,579. sz. a. rendeletében erre nézve akképen intézkedett, hogy véleménye szerint az ügyvédi rendtartás 45. §-ának analogiájára ily esetben az iratok a bíróságnál teendők le megőrzés végett. Egy legújabb felmerült eset alkalmából, midőn az elsőbiróság az iratoknak megőrzés végett való átvételét megtagadta, az igazságügyminiszter 48,360/98. sz. rendeletében előbbi álláspontját úgy magyarázta, hogy az csak vélemény volt, mely nem kötelező. Az e felett való kétségnek véget vetett most a budapesti kir. ítélő tábla 6460/98. sz. határozata, melyben kimondta, hogy a bíróságok hasonló esetben tartoznak az elhalt ügyvéd iratait megőrzés végett elfogadni. Az érdekes határozat egész terjedelmében ekképen szól:

A kir. ítélő tábla az elsőbiróság végzését megváltoztatja s az elsőbiróságot a Bentsik József ügyvéd által bemutatott iratoknak a szabályszerű eljárás keresztül vitele után a kir. törvényszék irattárában leendő megőriztetése tárgyában intézkedésre utasítja.

Indokok: Az elhalt ügyvéd irodája részére kirendelt gondnok az 1874. évi XXXIV. tcz. 45. §-ának hasonszerű alkalmazása mellett azt az eljárást tartozik követni, hogy azoknak az iratoknak átvétele iránt, melyekre nézve minden kétséget kizárólag igazoltatott, hogy a képviselt feleket illetik, ezeket a feleket felszólítja, s amennyiben ezek az átvételt megtagadnák, költségükre s veszélyükre az iratokat a bíróságnál leteszi.

Kétségtelen az idézett törvenyzikk rendelkezéséből is, hogy ilyen esetben a bíróság az átvételt egyedül abból az okból, hogy erre nem volna hivatva, nem tagadhatja meg.

Ezért tehát az egyéb körülmények fenforgásának megvizsgálása iránt is a szabályszerű eljárás keresztültvitelét és ennek eredményéhez képest az iratoknak a kir. törvényszék irattárában leendő megőriztetése tárgyában teendő intézkedést le kellett rendelni.

Budapest, 1898 szeptember 28-án.

— **A budapesti ügyvédi kamara** évi jelentése tekintetében a választmány egyik közelebbi ülésén kíváncsnak mondotta ki, hogy az a törvénykezés minden ágára lehető részletességgel terjeszkedjék ki. Ez pedig csak úgy érhető el, hogy ha a kamara minden egyes tagja ugyszólván munkatársul szegődik, mert csak így valósítható meg az, hogy az évi jelentés jelentősége tartalmilag gyarapodjék és az ügyvédi közvélemény hű tükre legyen. Észrevételeket már eddigelé is több tag küldött be s ezuttal újból felkéri a választmány a kamara tagjait, hogy észleleteiket, melyeket a jelentésbe felvetetni óhajtanak, legkésőbb 1899 január 10-ig a kamara titkári hivatalába küldjék be.

— **Meili**, a hies schweizi jogtudós, felveti a «Deutsche Juristen-Zeitung»-ban azt a kérdést, hogy az eladási automaták a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény szabványai alá esnek-e. De megoldani nem meri a problémát.

Dr. Esterházy Sándor legújabbán megjelent füzetének címe a mult számban hibásan volt közölve. A füzet címe ez: *A jog mint a vagyon megoszlását rendező elv.*

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) teljes árban megveszi vagy újabbakkal kicseréli a Magyar Jogászegylet következő számú füzeit: 23., 27., 33., 34., 38., 39., 42., 45., 47., 52.

Főszerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő:	Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

Franklin Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

telepve ... 6 Ft
negyedévre ... 3 Ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bermentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az esküdtszék fejlődése és jövője. *Dr. Nagy Dezső*, a budapesti ügyvédi kamara titkáráról. — *Vavrik Béla* a házassági törvény módosításáról. — Az adósságátvállalás a német polgári törvénykönyvben. *Dr. Schwarz Gusztáv* budapesti egyetemi tanártól. — A tévedés tana a magánjogban. *Dr. Katona Mór* kassai jogtanártól. — *Törvénykezési Szemle*: Ingatlan kétszeri eladása. *Dr. Immling Konrád* budapesti kir. táblai tanácselnöktől. — Az anyagi igazság a polgári perben. *Dr. Fodor Ármin* budapesti törvényszéki bírótól. — Adalekok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához: A helyesbítő eljárás. *Vargha Ferencz* budapesti kir. táblai bírótól. — Pár szó a curiai tárgyalásról. *Dr. Fayer László* budapesti egyetemi rk. tanártól. — A kicsomózási eljárás költségei. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közlik: *Dr. Gold Simon* és *Dr. Holló József* budapesti ügyvédek. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az esküdtszék fejlődése és jövője.

Az esküdtszéki intézmény az igazságügyi szervezet érdekes problémáját képezte és fogja még képezni hosszú ideig. A forradalmi szellem importálta Angliából Franciaországba, ahol a múlt század végén egyenrangú szabadsági biztosítéknak tekintetett a népképvisellel. Németországban a jelen század ébredő éveiben igazi meleg lelkesedéssel karolták fel a reform-jogászok a francia szítán átszürt ezen jogi institutót. Nálunk a negyvenes években szokatlanul élénk vita fejlődött ki a jury czélszerűsége és hátrányai felett. Nálunk is alkotmányjogi garancia lett belőle, a sajtószabadság palladiuma, majd legújabbán elkeseredett politikai küzdelem tárgya.

Mióta csak a büntető perrendtartás ujabban színre került, azóta is sok szó és tinta folyt el az esküdtszékek felett pro et contra. Örökké emlékeztetések maradnak azok a viták, amelyek a nyolczvanas évek elején az akkor megalakult Ügyvédi Kör kebelében lefolytak. A *Jogtudományi Közlöny* gárdája volt az esküdtszékért folytatott buzgó agitáció vezérlő csillaga. Majd felütötte fejét a reactio is, mely a nemzetet és a közvéleményt ijesztgetni kezdte; felidézte a nemzetiségi és osztálygyűlölet kísérteteit és ezen csillaggal alatt elátkozta az esküdtszéket. Így készült két bünvádi eljárási javaslat esküdtszék nélkül. Mindkettő halva született. Szilágyi Dezső igazságügyminiszternek volt bátorsága szembe szállni az előítéletekkel, megcsinálta a büntető perrendtartás tervezetét esküdtszékekkel és a törvényjavaslatból törvény lett. Ez a tény minden egyéb érvenél fényesebb érv az esküdtszék mellett. Szilágyi érvelése amily egyszerű, ép oly találó volt: „ha minden ember kenyeret eszik, mi sem tehetünk más képen”.

Az esküdtszék Európa csaknem minden művelt államába befészkelte magát, s ahol ez egyszer megtörtént, onnan azt többé maradandólag kiirtani nem lehetett. Ezzel a történeti ténynyel szemben minden doctrinai okoskodásnak meg kell törnie. De több, az esküdtszék Európa minden államában fejlődésben van, nem tért veszt, hanem hódít s legérdekesebb az esküdtszék fejlődésében és térfoglalásában az, hogy ez szinte észrevétlenül a társadalmi fejlődés útján megy végbe. Mig a professionátus jogászok és jogtudósok, nemcsak hogy bizonyos reservált álláspontot foglalnak el

vele szemben, hanem nagyobb részben erősen támadják, addig a fejlődő társadalom különböző pontjain ujjabb és ujjabb alakulatokban üti fel fejét. Ott látjuk ma már a polgári törvénykezés terén, de sőt a közigazgatási vitás és nem vitás ügyekben is. Meg van a mi polgári jurynk a tőzsdei választott bíróságokban, az ipartestületek választott bíróságában, az adókievítő bizottságokban, a kereskedelmi és váltótörvényszékek laikus elemmel kiegészített szaktanácsaiban. Itt él köztünk az esküdtszék állami életünk minden ágában, anélkül, hogy öntudatosan törekedtünk volna az esküdtszék fejlesztésére.

Az ujjabb időben fejlődő sociologia immáron tudatosan vette kezébe a jury fejlesztését, amelynek tudományosan is erős impulsust ad. S ez a fejlesztés két irányban történik: 1. a competentia kiterjesztésében; 2. a bíraskodás irányának, tartalmának gyarapításában.

A legújabb sociologusok a legradikálisabb eszméket vetették fel. Esküdtszék ítéljen a vétségekben, a polgári ügyekben, a vitás közigazgatási ügyekben. A hatáskör qualitativ kiterjesztése pedig oly irányu legyen, hogy az ne csak az ugynevezett ténykérdésekben való verdictre szorítkozzék, hanem magába foglalja a jogkérdésekben való döntést is.

Az igaz, hogy minden eddigi jogi doctrinával ellentétes álláspont s minden igaz hitű jogászt bizonyos borzongás fog el hasonló merész elvek hangoztatásánál, de ha közelebbről vizsgáljuk a dolgot, korántsem oly ijesztő ez a radikalismus, mint amilyennek az iskolában beszivott jogi elveink szűkkörű szempontjából az első pillanatra látszik.

Ez a természetes fejlődés iránya.

A büntető perrendtartásban az esküdtek ítélete nem pusztán ténybeli bizonyíték már ma sem, hanem ítélkezés a tény- és jogkérdésben. Az esküdtek nemcsak a felett ítélnék, hogy elkövetett-e valamely cselekmény, hanem a felett is, hogy minő büncselekmény az: rágalmazás, lopás, sikkasztás, stb.?

Szóval a cselekmény büntetőjogi minősítése is az ő kezükbe van letéve. A bíróságnak van fentartva büntetés kiszabása, tehát csak annak megítélése, hogy minő foku, enyhébb vagy súlyosabb beszámítás alá esik-e az, amiben a jogi mozzanat a legcsekélyebb. De sőt még ez is korlátozva van azon perrendekben, melyek az esküdtekre bizzák annak megítélését, hogy forognak-e fen enyhítő körülmények. A bíróság szerepe ilyformán érdemileg csupán a tárgyalás szakszerű vezetésére és a kérdések szerkesztésére, helyesebben feltételére irányul.

A jury tartja kezében az érdemet. Merőben hamis elmélet tehát az, mely az esküdtszéket a szakbíróság függelékéül tekinti, holott a dolog épen megfordítva áll. A jury nem pusztán „bizonyítási eszköz”, hanem az ügy érdemi bírója. Ő tölti ki a képet, míg a bíróság csak a keretet szolgáltatja, vagy legfeljebb a conturokat rajzolja fel. S éppen abban rejlik a népbíróság igazi rendeltetése büntető-ügyekben, amint Wahlberg már annak idején igen helyesen megmondotta, hogy az egyes büncselekmények fogalma nem a jogtudósok fejében született meg, hanem azok pusztán absorbeálták a társadalmi és nép-morál élő fogalmát. Ugyanaz az esküdtekben megnyilatkozó erkölcsi érzék — bon sens — fogja az egyes

bűncselekményeket az előforduló konkrét esetekben is leg-helyesebben minősíteni.

És épen ebben rejlik a jurynek természetes jogfejlesztő hatása. *Raoul de la Grasserie* legújabbban megjelent művében * különös súlyt tulajdonít az esküdszékeknek, mint a büntetőjog fejlesztő elemének. «Az esküdszék — mondja ő — sokszor töri a törvényt és bizonyos souverénitást arrogál magának. Midőn attól fél, hogy a bíróság tulszigoruan büntet, a jury különös lelkiismeretet alkotva magának, inkább nem állapít meg büntetendő cselekményt. A jogászok botránkoznak a törvény formai megsértése miatt.» Ha az eset többször ismétlődik, ez élő bizonyítéka a közfelfogásnak és figyelmeztető a jogászoknak. Az efféle verdictek azonban sokszor hamis képet mutatnak, minek oka a bírói és esküdti hatáskör természetellenes megosztásában rejlik. A jury sokszor nem azért ment fel, mert nem véli büntetendőnek a cselekményt, hanem mert a büntetést tulságosnak találja s nem akarja vádlottat igazságtalanul súlyos büntetésnek kitenni, melyet neki nem áll hatalmában megszabni. Választja a kevésbé rosszat és felment. Ezen a visszásságon némileg enyhít ugyan az, ha annak megítélése, hogy forognak-e fen enyhítő körülmények, az esküdtekre bízatik, de nem tünteti el végképen. A jury még mindig feszélyezett helyzetben marad és természetellenes kibuvókat keres; működésében mindig ott leselkedik a józan ítélkezést zavaró disharmonia.

Miért ne lehetne azt végképen eltüntetni, midőn már csak egy lépés a végső és természetes kifejlés felé, hogy a büntetést is az esküdszék határozza meg. A megcsontosodott jogi elmélet ugyan a képzelt nehézségek és ellenvetések egész özönét zuditja e merészség ellen, de a fejlődés iránya feltartóztathatatlanul tör e cél felé.

Az elfogulatlanok szerint el is fogja érni célját. Ha a büntető bíraskodás ténybeli és jogi ítélkezése az esküdtek kezében van, akkor sokkal inkább reájuk bízható a törvény által megszabott minimum és maximum közt a büntetés kiszabása, ami aránylag sokkal csekélyebb szellemi erő-kifejtést igényel. Állami és közérdekek veszélyeztetéséről szó sem lehet; mert valamint a tény- és jogkérdés megítélésénél ott van a szakbiróság vezető, határokat szabó és korrigáló jurisdictionális hatalma, az még sokkal hatályosabban működhetik ott, ahol a sokkal egyszerűbb és kevésbé fontos bünteteskiszabás logikai és számtani műveletét kell elvégezni. Az enyhítő körülmények megállapításának jogától már csak fél lépés van o táig, hogy az esküdszéki büntető bíraskodást a maga harmonikus egészében kiépítsük.

A polgári jury, mely nálunk a tőzsdei választott bíróságban van meg, s mely jogászai szakszerű vezetés nélkül bonyolódott ügyekben bíraskodik, döntve tény- és jogkérdésben felelősség nélkül, világosan mutatja a jury fentebb hangoztatott fejlődési irányát. Ha lehet ez polgári ügyekben, százszor inkább lehet büntető-ügyekben, hol a szakjogászokból alakított bíróság ellenőrzése és vezetése mellett bíraskodnak az esküdtek szélesebb körű jogorvoslat mellett.

Nem szabad visszariadnunk a jury fejlesztésénél a végső lépéstől. Csak az ily esküdszéki bíraskodásnak lehet meg a helyes jogfejlesztő hatása, mert csak így nyilatkozhatik meg a társadalmi, erkölcsi és jogi érzék a maga helyességében szabadon, mely annak valódi, hamisítatlan képét tárja fel.

A mult századvégi francia doctrinai forradalmi jogászok, kik Angliából az esküdszéki bíraskodást a kontinensre átültették, hamis elméletet állítottak fel a tény- és jogkérdés elméleti és gyakorlati elkülönítésében, így vették azt át a többi államok reformjogászai, és mellette valóságos csökönősséggel tartanak ki. Gáncsot vetettek az esküdszéki bíraskodás egységes fejlődésének s innen származtak ezen igazság-

ügyi intézmény tömérdek visszásságai, folyton metszették és minden oldalról fattyu-hajtások törtek ki.

Azok a megszámlálhatatlan kötetek és szakcikkék, melyek az esküdszék hátrányaival foglalkoztak, jórészt arra vezethetők vissza, hogy nem engedték ezt az intézményt tető alá jutni.

Innen a bizalmatlanság az esküdszéki bíraskodás ellen és a féltékenység annak meghonosításánál. Az ujabbkori sociologusok érdeme az, hogy tultéve magukat az iskola-jogászok korlátoltságán, sürgetően követelik az esküdszéki intézmény természetszerű kifejtését és betetőzését. *Raoul de la Grasserie*-t méltó elismerés illeti bátor fellépéséért.

A mi büntető perrendtartásunk esküdszéki eljárása ebből a szempontból épen nem érdemel dicséretet. Az ő esküdszéke bátortalanul van kiépítve, egy mankón járó valami a competentia és hatáskör tekintetében. Világosan bevallott intentio egyelőre csak kísérletezni vele. Félős azonban, hogy kísérletezés rosszul fog kiütni és compromittálni fogja a silány eszköz az intézményt. Reméljük azonban, hogy nem a reactio fogja azt hatalmába keríteni, mely a «censeo delendam esse» felé fog törni, hanem az a társadalmi tudományokból táplálkozó józan jogászai szellem, mely megadva az esküdszéknek azt, ami az övé, az intézmény egészséges fejlesztése által fogja azt a magyar igazságszolgáltatásnak megmenteni.

Dr. Nagy Dezső.

Vavrik Béla a házassági törvény módosításáról.*

Csak röviden néhány szóval kívánok pár megjegyzést tenni. Ez a törvény a maga egészében a közönség előtt fekszik, azt minden irányban bírálat tárgyává teszik, és ez jól is van így. Méltóztatnak tudni, hogy nálunk hányféle házasságjog volt életben, arra is méltóztatnak emlékezni, hogy a hitfelekezeti aggályokkal szemben mennyi küzdelembe került, míg ki lehetett vivni azon elvi álláspontokat, amelyeken ma házasságjogunk nyugszik.

Igen természetes, hogy ott, ahol több irányban concilians módon kellett eljárni, ahol sok tekintetben olyan érdekeket kellett tekintetbe venni, amelyekre a nagy közönség nem is gondolt, amelyek aztán mint compromissumok jutottak be a törvénybe — nagyon könnyű bizonyos ellentéteket, és látszólagos tökéletlenségeket feltalálni, amelyek azonban, kérdés, hogy olyanok-e, hogy azok megváltoztatására törekedni már oly rövid idő múlva, mint amennyi lefolyt a házassági törvény életbeléptetése óta, — ildomos-e, helyes-e? Különösen akkor, amikor a t. előadó urnak is méltóztatik nagyon helyesen beismerni azt, hogy a házagokon és tökéletlenségeken a judikatura lassan-lassan folyton simit és azokat kiköszörüli? Ez minden törvéynél így van, mert nincsen olyan törvény, legyen bármily kiváló alkotás is, amelynél már rövid idő alatt a gyakorlat tökéletlenségeket, csorbákat felmutatni képes nem volna. Ebből azonban még nem következik, hogy különösen olyan törvéynél, amelyről tudjuk, hogy ma is még milyen ellentétes érzelmekbe ütközik és részint vélt, részint talán valódi érdekeket érint érzékenyen, de amelyek nem helyezhetők az állam érdeke fölé, a javításokra gondoljunk, a megbontás egyik- vagy másik irányban nem kockáztatná-e azokat a nagy elveket, amelyek abban le vannak téve és amelyeket, mint nagy vívmányokat üdvözlől a haladó társadalom?

Igaz, amit Szladits Károly mondott, hogy a nemzetközi magánjogi részben házagok vannak, az is igaz, hogy ezeken azért lehet legkönnyebben segíteni, mert nem érintenek olyan szempontokat, melyeket én az imént felemlítettem. De az is áll, hogy ezekben a kérdésekben sincs ma még általános biztos megállapodás. Most azonban ebbe nem

* Des origines, de l'évolution et de l'avenir du jury. Paris, 1897.

* Zárbeszéd, Raffay Ferencz jogászegyleti előadásával kapcsolatban.

akarak belemenni. Én különben magam is azt az álláspontot foglaltam el, amelyet Szladits felszólaló ur. A helyzet a valóságos külfölddel szemben nem nehéz, de igenis az Horvátországgal szemben. Azt merem mondani, hogy semmisem okozott még annyi nehézséget ezen törvény alkotásánál, mint épen a Horvátországgal való viszony præcisírozása, hogy mi volna a leghelyesebb, legcélszerűbb megoldási mód az egységes állampolgárság, egységes államterület és a különböző, részint állami, részint hitfelekezeti territoriális jogok mellett. És ma be kell látnunk, hogy mégis a törvényben foglalt szabályozás relative a leghelyesebb, mert legjobban felel meg a helyzetnek. Ezt a gyakorlatból merem mondani, mert legjobban el tudunk igazodni azon az alapon, amelyre le van fektetve a Horvátországgal való rendezkedés, t. i. községi illetőségen.

Igaz, hogy nem könnyű néha megoldani itt egyes kérdéseket, de ceteris paribus ezen az alapon legkevesebb az érdekösszeütközés. A t. előadó ur előadásában, bár nagy szorgalommal és körültekintéssel szedte össze adatait, nem találtam fel egyetlenegy momentumot sem, amely a házassági törvény megalkotásánál abban a bizottságban, amelynek szerencsés voltam tagja lenni, alapos vita tárgyát ne képezte volna. Azok a terjedelmes nagy indokolások, amelyekhez hasonló eddig semmiféle törvényünk alkotásánál fel nem található, mégis csak kis terjedelműek azoknak a beható vitáknak tartalmához képest, amelyek ott lefolytak. Kár, hogy azok nyilvánosságra nem jutottak. Ott van p. o. az előadó ur által felemlített gyógyíthatatlan elmebaj, mely igen alapos vitatárgyát képezte. Én annak voltam szószólója, hogy bontó ok legyen és ma is e mellett vagyok, de ezen nézet nem talált helyeslésre. Eredetileg az új német polgári törvénykönyv tervezete sem vette azt fel, a törvény azonban most már elfogadta, mint bontó okot. Ami az előadó ur által bontó okul javasolt kölcsönös beleegyezést illeti, kérdelem, hová jutnánk, hogyha mi azt bontó oknak declarálnánk? Nagy csorbát szenvedne ezzel az egész házasságjogunk. Hivatkozom Franciaországra, hol a kölcsönös beleegyezés a Code Napoleon-ban meg volt, bár annyi akadályba ütközött, hogy nem volt vele könnyű boldogulni. Az 1884-iki novella többé a kölcsönös beleegyezést nem ismeri, mint bontó okot; a kölcsönös beleegyezés válóoka a házasságot az egyszerű, a közönséges polgári szerződések színvonalára szállítaná le. Összes kodifikációs működésünk folyamán egyetlenegy nézet sem volt a mellett, hogy a kölcsönös beleegyezés bontó ok legyen.

Ami az impotenciát illeti, az, mint tudjuk, házassági jogunkban érvénytelenségi ok, és ez helyes is így; ezen a czímen már néhány házasságot mondott ki a bíró érvénytelennek. De méltóztassék csak elképzelni, hova jutnánk az impotenciával mint bontó okkal? Hol kezdődik és hol végződik az? Az újabb törvényhozások ezt méltán mellőzték.

Nem akarok most egyéb részletkérdésekbe belemenni, talán majd lesz még alkalmunk egyetmást a kodifikáció folyamán is, megvitatás tárgyává tenni.

Az adósságvállalás a német polgári törvénykönyvben.*

§ 418. In Folge der Schuldübernahme erlöschen die für die Forderung bestellten Bürgschaften und Pfandrechte.... Diese Vorschriften finden keine Anwendung, wenn der Bürge oder derjenige, welchem der verhaftete Gegenstand zur Zeit der Schuldübernahme gehört, in diese einwilligt.

Konstatáljuk mindenekelőtt, hogy a törvény ezen tétele *logikailag* nem egyezik az adósságvállalás fogalmával. Mert ha az adósságvállalás a kötelemből való *utódlást* alapítja

meg, vagyis ha a kötelemből a *régi* marad és csak az adós *személye* változik: akkor logikailag, valamint a kötelemből folyó *kifogások* fenmaradnak (§ 417.), fen kell maradniok a kötelemből járuléknak (kezesség, zálogjog, csődprivilegiumok) is.

Ez ellen a logikai következtetés ellen az irodalomban majdnem egyhangulag* a *méltányosságra* hivatkoznak. Rendszerint — mondja Windscheid id. h. — az, ki egy bizonyos adós javára kezességet vállal vagy zálogot ad, csak azért a *bizonyos* adósért akar közbenjárni, nem azokért is, kik az ő adósságát később esetleg átvállalják. Ennek megfelelőleg a törvény első javaslata még így formulázta e §-t (§ 417. §.): «Nicht bestehen bleiben die Rechte aus einer von einem Dritten für die Forderung geleisteten Bürgschaft oder bewirkten Verpfändung, es sei denn, dass ohne Rücksicht auf die Person des bisherigen Schuldners die Bürgschaft geleistet und das Pfand bestellt worden ist, oder dass der Gegenstand des Pfandrechtes zur Zeit der Schuldübernahme dem Schuldner rechtlich zugehört».

Én ez elvnek, sem abban az alakban, amint az első javaslat szövegezte, sem abban, amelyben törvénynyé vált, méltányosságáról nem tudok meggyőződni. Próbáljuk csak alkalmazni a törvényt. *A.* tartozik *X.*-nek egy összeggel, melyet *A.* kezizáloggal biztosított. Minthogy *A.* idejében nem fizet, *X.* a kezizálogot el akarja árvereltetni. Ekkor *B.*, hogy *A.*-t az árveréstől megkímélje, átvállalja az adósságot *X.*-el szemben. (§ 414.) Ha erről *A.*-t nem értesítik és beleegyezését ki nem kéri, *X.* elveszti a zálogát. Miért? Az a fentidézett indoklás, hogy a zálogadó csak az eredeti adósért nem utódjaiért is akar szavatolni, itt elesik — hiszen *A.* itt a *B.* átvállalása által csak jobb helyzetbe juthat mint volt, nem rosszabba; mert hiszen, ha a dolog *A.*-nak nem tetszik, ő azontul is *fizethet*. A törvény itt nem is segít *A.*-n, csak árt neki. Mert hatása az lesz, hogy *X.* kétszer is meg fogja gondolni, mielőtt *B.* átvállalását elfogadja — ez a tétel a gyakorlatban illusoriussá fogja tenni az egész 414. §-t.

Más példa. *A.*-nak van két háza, ezekre egyetemleges betáblázás mellett 10,000 frt kölcsönt vett fel *X.*-től. Az ilykép terhelt egyik házat eladja *B.*-nek, ki a vételár fejében a 10,000 frt adósságot átvállalja, erről a felek *X.*-et értesítik. *X.* azonban, ki *B.*-t szédelőnek ismeri, nem hagyja jóvá az adóscserét és kijelenti, hogy ő *A.*-t az obligóból ki nem bocsátja. A következtetés igazat ad *X.* rossz véleményének. *B.* nem fizet, intések nem használnak, *A.* kénytelen *B.*-t az adásvételi szerződés alapján beperelni. Minthogy azonban *X.* szorítja *A.*-t az időközben felhalmozódott hátralékrészletek iránt, *A.* a még kezén levő második házat is eladja *C.*-nek, ki az adásvételi szerződésben ugyancsak a 10,000 frtos tartozást mint személyes adós átvállalja. Ezt az átvállalást *X.* jóváhagyja. Az ember azt gondolná, ugy-e bár, hogy az utóbbi alku érintetlenül hagyja a *B.* positióját? Nem, a *B.* háza ez által megszabadul a zálogteherrel és *X.* elveszti a zálogjogát. Vagyis az eredmény ez: *B.*, nemcsak hogy a maga szerződési kötelességének nem tesz eleget, amennyiben az eladó tartozását, melynek kifizetésére magát kötelezte, az adós nyakán hagyja: de még *C.* se vállalhatja át az ő beleegyezése nélkül az adós tartozását, mert különben a hitelező elveszti a zálogjogát! Ez annyit jelent, mint az eladót a kötelességszegő vevő kegyelmének kiadni.

E két példa esetében a törvény első javaslata igazságszerű volt: a zálogjog szerinte mindkét esetben fenmaradt, csak a *harmadik* személy által adott zálogjog veszett el az átvállalás esetében. De még ez utóbbi intézkedés melyet a törvény megtartott és mely a Windscheidtől idézett uralkodó véleménynek felel meg — sem minden kétségen felül való. Miért szűnjék meg a harmadik személy által vállalt zálog vagy kezesség, ha az adósság másra száll? Mert a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 37., 39. és 49. számban.

* Az uralkodó véleményt itt is Windscheid adja: Pand. II § 339.

kezes vagy zálogadó csak az eredeti adós személyében bízott? De hiszen az eredeti adós neki továbbra is felelős; ha a kezes fizet, ő továbbra is az eredeti adós ellen fog fordulhatni visszkérésével, ami adós és átvállaló között történt, a kezes és az adós közti viszonyt meg nem változtatta. Sőt a kezes helyzete az átvállalás folytán még javult is, mert ha a kezesnek ezentul fizetni kell, ő a maga rogressusát nemcsak az eredeti adóson (a megbízás, vagy egyéb köztük fenforgó viszony alapján) hanem *ezenfelül* (elective) az átvállalón (mint negotiorum gestor) is fogja megvehetni.

De bármint vélekedjünk az elvi álláspontokról: a 418. §. még a törvény álláspontja szerint is elhibázott alkotás. Ime:

1. A kezesség vagy zálogjog fenmaradására kell, hogy a kezes vagy a zálogtulajdonos az *adósságátvállalásba* beleegyezzenek.

Jog eset: A. tartozásáért B. kezességet vállalt. A tartozást később B.-nek testére C. át akarja vállalni. A hitelező erről a szándékról B.-t értesíti és kérdi: beleegyeznek-e B. az adósságátvállalásba és fentartja-e kezességét C. javára is? B. azt válaszolja: «Épenséggel nem egyezem abba, hogy testvérem az A. adósságát magára vállalja. Ami azonban a kezességet illeti, azt — miután egyszer vállaltam — mindenesetre továbbra is fenállónak jelentem ki.» A német törvény szerint az utóbbi nyilatkozat daczára a kezesség megszűnnék, mert a kezes az *adósságátvállalásba* nem egyezett. Itt a törvényhozó nyilván mást mondott, mint amit akart.

2. Megfordítva: A kezes később magára vállalja az adósságot mint egyedüli adós. Minthogy a kezes itt az átvállalásba *beleegyezett*,* a kezesség itt fenmaradna. Nem tartok ugyan tőle, hogy ezt valaki így fogná hinni. De a stylaris inegantia feltüntetése végett említésre méltó.

3. Az «einwilligt» szó is helytelen. Mert ez a törvény terminológiája szerint *előleges* beleegyezést jelent (188. §.), holott alig képzelhető, hogy a törvényhozó az utólagos beleegyezésnek ne akart volna hatályt adni.

4. «Zur Zeit der Schuldübernahme gehört». Jog eset:

A. eladja a 10,000 frttal terhelt házát B.-nek, ki a jelzálogos adósságot átvállalja. Mielőtt a ház még át volna írva B.-re, az utóbbi tovább eladja C.-nek, ki a jelzálogos tételt ugyancsak átvállalja. Most megtörténik a kétszeres tulajdonbekeblezés és B. a telekkönyvi kivonat kíséretében kéri a hitelezőt, egyezzen bele a C. adósságátvállalásába. C. kijelenti beleegyezését. Ez mindennapos eset és bizonyára nem mondhatni, hogy a hitelező itt könnyelműen járt el, vagy hogy valami mulasztás terhelné. És mégis, a német törvény szerint mi lesz ennek következménye? *A hitelező elvesztette zálogjogát!* Mert a B. és C. közötti adásvétel és a benne foglalt adósságátvállalás idejében a jelzálogos ingatlan még az A. tulajdonát képezte (mert telekkönyvileg még az ő nevében állt), A. pedig a B. és C. közötti adósságátvállaláshoz (amelyről talán nem is tudott) *beleegyezését nem adta!*

Ez nem mondható másnak, mint törvényhozási baklövésnek.

Foglaljuk most már össze értekezésünk eredményét. Tételbe szedve az eredmény a következő:

1. Az adós és átvállaló között végbemenő átvállalási szerződésnek csak a szerződő felek között van hatása, a hitelező abból jogot nem szerez.

2. E hatás, ha más ki nem köttetett, abban áll, hogy az átvállaló köteles az adóst akár a hitelezővel kötendő

* A 418. §. az «einwilligt» szót nemcsak az átvállalási szerződésen kívül álló kezesre vagy zálogadóra érti, hanem arra is, ki maga részt vesz az átvállaló szerződésben, sőt a főeset, melyre a törvény gondol, épen az, midőn a jelzálogadás az ingatlant eladja és a vevő a bekeblezett tételt mint személyes adós átveszi. Itt a zálogjog a 418. §. szerint fenmarad, mert az eddigi jelzálogadás az által, hogy az átvállalási szerződést kötötte, abba *«beleegyezett»*.

átvállalási szerződés, akár fizetés, teljesítés, beszámítás stb. útján) adóssága alól felszabadítani.

3. Az adóscsere a hitelezővel szemben csak az által megy végbe, hogy az átvállaló az adósságot vele szemben, azaz közvetlenül vele kötött szerződésben átvállalja. E szerződésre az adósnak (akár előzetes, akár későbbi) tudta és beleegyezése nem kell.

4. E szerződés olyképp is köthető, hogy az átvállaló a hitelezőt az adóssal történt átvállalásról «értesíti» és a hitelező az értesítést «tudomásul veszi».

5. Köthető olyképp is, hogy a szerződés kötésére («értesítésre») az átvállaló az adóst kifejezetten felhatalmazza.

6. Az átvállaló az adósságot rendszerint ugyanazon kifogásokkal együtt veszi át, melyek az átvállaláskor magát az adóst illették; e kifogások nem emelhetők, ha az átvállaló rólok lemondott, jelesül ha az adósságot fix összegben kötelezőleg elismerte.

7. Kezesség és zálog érvényben marad, hacsak a kezes vagy zálogadó kezdettől fogva az ellenkezőt ki nem kötötték.

Kereskedelmi törvényünk 20. §-a szerint «ha kereskedelmi üzlet átruházásánál az átvevő a cég addigi kötelezettségeit magára vállalja, a hitelezőket ezen kötelezettségek tekintetében úgy az átadó, mint az átvevő ellen kereseti jog illeti.» A törvény tehát az ilyen megállapodást harmadik javára szóló «hozzáállalási szerződés» joghatásával ruhazza fel. Helyesen van-e ez így? Megfelel-e a felek tapasztalatszerű intenciójának? E kérdések a törvény határozott rendelkezésével szemben tárgyaltanok.* Bármilyen kétségtelenül jelentse is ki az üzletadó és átvevő, hogy ők nem *együttesen* hanem csak *vagylagosan* akarnak felelni a hitelezőknek, azaz hogy ők nem *hozzáállalást* hanem *átállalást* akarnak: ők kétségtelenül kifejezett akarataik *ellenére* mégis *egyetemlegesen* fognak felelni. De épen ebből látszik, hogy ez a felelősség nem az átvállalási szerződésből, hanem a törvényből veszi magát: nem ex contracta, hanem ex lege obligatio. Ez okból ezen, különben is specialis törvényben foglalt és ezért az általános magánjogra ki nem terjeszthető, szabályból az adósságátvállalási *szerződés* jogára semmi sem következik.

Dr. Schwarz Gusztáv,
egyet. tanár.

A tévedés tana a magánjogban.**

Aki a szerződés alapvető kérdéseivel behatóbban foglalkozott, bizonyára észrevette, hogy a tévedés körüli tanok nemcsak homályosak, melyek iránt tisztába jönni nem könnyű dolog, hanem fogyatékosak is, nem nyújtván a tévedésnek számbavehető egész köréből helyes képet, valamint az egész tan tárgyalása nem olyan, hogy azt a megnyugtató tudatot keltené az emberben, mit a megértés, a tisztán látás, a helyes eligazodás szokott szülni.***

* Hibáztatja e tekintetben a magyar törvényt Simon Zeitschr. f. Handelsr. 24 köt. 104. l.

** Irodalom. Hazai jogunkban a jelen kérdésbe vágó értekezések: Biermann Mihály: Vajon a ténytévedés feltétlenül vonja-e maga után a jogügylet érvénytelenségét? Magy. Igazságügy XIV. köt. 68. l. — Nagy Ferencz: Telefon jog. *Jogt. Közl.* 1885. évf. 169 l. — Schwarz Gusztáv: Az akarat a szerződésben. Magy. Igazságügy XXXVII. k. 33—117. l. — A német irodalomban főbbek: Windscheid: Wille u. Willenserklärung. — Zitelmann: Irrthum u. Rechtsgeschäft. — Leonhardt: Irrthum bei wichtigen Verträgen. — Pfersche: Die Irrthumslehre des österr. Rechts. — Bähr: Ihering Jahrbücher. XIV. és XV. köt. — Unger: Grünhut's Zeitschrift. XV. köt. — Hartmann: Wort u. Wille im Rechtsgeschäft. — Ihering Jahrbücher. XV. köt. Eisele ugyanott. XX. köt.

*** Így Zlinszky-Reiner legújabb kiadására utalhatunk a 198—201. l. Amit itt olvasunk, az mind jó és helyes, de azért még nem kielégítő, mert nem domborodik ki a kérdés egész mivoltában, nem nyer az olvasó tiszta képet a tévedés tanáról, nem öleli fel a kérdés bonyodalmait, mit ily szűk keretben persze nem is kívánhatni.

Ez okból teszünk kísérletet eme szövevényes kérdés kioldozására.

I. A kiindulási pont a jogügylet két lényeges eleme: az akarat és a kinyilvánítás. Ez a kettő együttesen alkotja a jogi cselekvést, mint amely a vagyoni körben, úgy mint a magánjog rendjében jogi hatást idéz elő, jogi elváltozást von maga után. Ez a jogi cselekvés, mint egyoldalú jogügylet, már ki van téve a tévedésnek, pl. a végrendeletben, de még inkább akkor, ha két egybevágó jogi cselekvés (szerződés) szükséges ahhoz, hogy bizonyos jogi effectus jelentkezzen.

A jogi cselekvésnek két alkateleme: az akarat és a kijelentés, mint különálló tényezők, egymáshoz szoros akarat viszonyban vannak. Az akarat, a belső elhatározás, az eltökélés valamire, bensőnkben, lelki világunkban megy végbe. Itt szövődik ki a terv, itt alakul meg az akarás mibenléte, tartalma, köre, mit a kívülvilágban realizálni óhajtunk. Minden emberi cselekvésnél ez a primár elem, mert itt határozódik el az embernek áltudatos tervszerű, számítási okokon felépülő konkrét akarata, körülhatárolt tartalommal. Habár lélektani szempontból el kell ismernünk, hogy ez a belső elhatározás, mint akarat az egyedül irányadó, mert ebben rejlik a lényeg, az igazán öntudatos emberi, mégis másképp áll ez a forgalomban, a jogi élet terén, mely csak azt veheti tényezőképen számba, ami a kívülvilágban appareálódik, ami ott nyomot hagy, mint emberileg felismerhető kifejezése a belső eltökélésnek. Amíg az akarat merőben bensőnkben marad, mint lelki működésünk, az nem számít a jogi forgalomban, mit a római jog velős rövidséggel úgy fejez ki: de internis non iudicat praetor. A belső elhatározás senkit se kötelez, mert lényegileg nem ismerhetjük, nem tudhatjuk róla, van-e? azt se, hogy mi. A belső akarásnak tehát meg kell nyilatkoznia, testet öltetni, a kívülvilágban jelentkezni, úgy, hogy az akarat mibenléte, tartalma felismerhető legyen, megnyilatkoznia oly alakban, hogy arról az embertársak tudomást szerezhessenek érkeik valamelyikével. Ez a megnyilatkozás, ez a kijelentés kifejtése annak, érzéki módon, ami bensőnkben végbe ment, a jogéletben époly relevans tényező, mint az akarat maga, mert hisz csak eme kinyilvánítás révén válik bizonyossá, hogy van akarat; e nélkül a belső elhatározás teljesen eltakart és titok marad előttünk. Akarat és megnyilatkozás tehát egy és ugyanazon jelenségnek két egyenjogu oldala, két polusa, végpontja, mely egybeforrva, egymástól elválaszthatatlanul a jogi cselekvést alkotja (Kohler). De mivel a jogélet, az emberi társadalom csak ismert tényezőkkel operálhat, csak a létező jelenségeket veheti számba, olyankor, melyek felismerhetően előtte fekszenek, mint tények, azért természetesnek kell tekintenünk, ha az akaratot a kijelentésből konstruáljuk, mert hisz egyedül a kijelentés az, amiből mint biztos alaphoz kiindulhat, más felismerési eszköze az akaratnak rendesen hiányozván. Noha lélektanilag az akarat a fő, melynek a kijelentés csak külső eszköze, hüvelye, az az ok, ez az akarat, de a forgalomban ez mégis másképp van, mintegy megfordítva; mert az akaratról önmagában nem tudunk, nem tudhatunk semmi bizonyosat, ez elzárkózik az emberi felismerés elől, titok marad, és csak a kijelentés által, a kívülvilágba való helyezés nyomán válik valósággá, emberileg felismerhető tényré, miért a jogélet tulnyomóan csak ezt veszi számba, csak erre reagál, hisz ez juttatja őt abba a helyzetbe, hogy az akaratnak úgy valósága, mint tartalma iránt biztos támpontot tájékozást nyerhessen. Az akaratból kénytelen magára az okra visszafelé következtetni, abból emezt kihüvelyezni, kifejtetni, mert a belső akarat felismerésének más eszközei ez idő szerint nincsenek. Csak igen kivételesen lehet pl. a végrendeletnél az ebben foglalt kijelentésből egyéb akaratnak fenforgását beigazolni — logikai operatio útján. Ez az oka, hogy a mai forgalmi életben a súlypont, a főnyomaték nem a belső akaraton, hanem a ki-

jelentésen nyugszik, ama tényen, mely felismerhető módon fekszik előttünk, és kulcsul szolgál az akarat kitarásához.

II. Ha már most ezt a felfogást a tévedésre vonatkoztatjuk, rá kell térni arra, hogy mi a tévedés? Hiányos képzet valamiről. Vagy a kívülvilág benyomásai nem tükröződnek hűen vissza, a bennünket környező körülmények és viszonyok hiányosan tárulnak lelki szemünk elé, mi okon nem helyes képet, képzetet alkotunk magunknak róluk, és ez téves kiindulásul szolgál az akaratnak kijelentésére, minélfogva mást nyilatkoztatunk volna ki, ha a valóság igazán áll előttünk, nem pedig kiforgatva, elferdítve, (külső tévedés) vagy pedig belső gondatvilágunkban fordul elő a hiba, a tévedés, midőn az akaratelhatározásra döntő befolyással bíró okok, indító okok (motivumok) körül jelentkezik a tévedés, úgy, hogy a cselekvésre rugókul működő okokban csalódunk, ezek nincsenek meg úgy, mint azt feltételeztük; az akarat alakulására szolgáló belső tényezők, okok hagynak cserben bennünket, mert azokat létezőknek tartottuk, holott nem azok, miből csalódásunk és így megtévedése származik az akaratnak. Másképp alakult volna az *akarás*, ha az okok, melyek az akarást előidézik, beválnak, valóknak bizonyulnak, és nem tévesen reprodukálódnak elménkben. Ez a *belső* tévedés, vagy másképp a motivumokban való tévedés, ahol az akarásra ösztönző belső okok téves feltevése befolyásolja az akarat mibenlétét, miért a tévedés itt az akarat-alakulásra hat zavaróan. (Error in motivis.)

III. Ezek után lássuk a külső tévedésnek egyes tüneteit, fajait. Ezek abból erednek, hogy az akarat és a kinyilatkozás közt nincs meg a belső összhangzat, az akaratnak nem felel meg a megnyilatkozás, ezek nem fődik egymást, elütnek egymástól. Ennek három fajtát különböztetjük meg: A. Az első fajhoz tartoznak: 1. Midőn az akarat más, mint a nyilatkozás. Amit kinyilatkoztatunk, azt nem akarjuk, az akarat és nyilatkozás egymással ellenkezik.

Ezt elvétésnek (aberratio) mondjuk. Ugy esik ez meg, hogy a konkrét akarat, midőn a kívülvilágba helyezkedni kíván, eközben megtévelyedik, és mást mond, jelent ki, mint amit akart. Az emberi elme ernyedtsége, kimerültsége, szórakozottsága, felületesség, hevenyészve tevés, izgatottság idézheti ezt az ellentétet elő. Még a törvényhozón is megesik, hogy mást jelent ki, mint amit gondol (Quandoque etiam Homerus dormitat). A lélek bizonyos eszmekörbe elmélyed, az tartja lekötve, és ekkor előfordulhat, hogy mást mond, mint ami az akarásnak megfelelő lett volna. Ilyen az eset, ha a bér szerződést írjuk alá, holott az adásvételre gondoltunk, vagy A.-nak címzett borítékba helyezzük a B.-nek szóló kijelentést, vagy elszóljuk, elírjuk magunkat, olyant mondunk vagy vagy írunk, mit nem akartunk. 2. Az akarat kijelenti magát, de a *tartalom* nem vág össze az akarattal. Ez csak quantitative különbözik az elsőtől. A kijelentés, például az ajánlattevés, megfelel akaratunknak, azonban a tartalom nem, mert százat akartunk és mégis ezret irtunk. Ez úgy is történhetik, hogy a kijelentésre használt szónak tulajdonítunk más értelmet, mint a minőt közfelfogás azzal összekötni szokott. Akartunk, az akarat kinyilvánítására szolgáló szót is akartuk, más tartalmat akartunk, mint amely a szóban kifejezésre jut. Ezt az eltérést is az emberi lélek megtévedése okozza, mert ha normális lelki állapotban jelentjük ki akaratunkat, ha összeszedjük magunkat, lelki éberséggel járunk el, megtaláljuk azt a szót, mely akaratunk adaequat kifejezője. Így azonban hibába estünk, mert gondatlanságunkban vagy szórakozottságunkban nem választottuk a helyes akaratunknak megfelelő szót. 3. A kettővel közös jogi elbánás alá esik az, midőn a kijelentést a küldönczre bizzuk, vagy a sürgönyre, és ezek a kijelentést elferdítve, megcsontítva, megváltoztatva adják át a másik felnek; így midőn egy kölni pénzintézet a frankfurtinak azt sürgönyzi, hogy verkaufen, és a sürgönyből a *•ver•* kimarad, és lesz belőle kaufen, eladás helyett vétel,

mi válságos időben a börzén roppant anyagi hátrányt idézhet elő. Itt az akarat szintén nem fedi a kijelentést, a két eleme az ügyletnek nem vág össze, divergentia mutatkozik a kettő közt, mi mégis az akarat tartalmának elváltozásában jelentkezik, tehát a 2. csoporthoz áll közelebb, noha az első alá is vonható, mert a kijelentés tartalmi elváltozása folytán nem az, ami az akaratnak megfelelt volna. Ezt másképp még *félreértés*-nek is szokás nevezni, noha szorosabb értelemben félreértés az, midőn a szerződésben álló egy ily fél nem világos, nem szabatos, homályos kifejezést használ, melyet a másik nem ért meg jól, más értelmet tulajdonít neki, mint amelyet vele az első összekötött, miből aztán kölcsönös tévedés származik, mert a felek egymást meg nem értették, illetve rosszul értették, félreértették. Történhetik ez szóval, jelenlevők közt, midőn az egyik nehezet hall, és hibásan érti a másik kijelentését, azt vélve, hogy a kijelentés egyez az övével, és így kölcsönös egyetértés (consensus) forog fen, holott valóságban nincs egyetértés, szétágazók a kijelentések, (dissensus), melyek nem alkalmasak szerződést létesíteni. Ezt a szétágazást is a felek közt jelentkező tévedés okozza, mert a tévedés a két oldalon szülte ezt a balhiedelmet, hogy egyetértének, holott a valóságban a két kijelentés nem fedi egymást, nem összevágók azok.

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ingatlan kétszeri eladása.

A multkor a Magyar Jogászegyletben tartott, és e lapba is átvett felolvasásom (45. sz.) folyamán arra a kérdésre: vajon meg lehessen-e támadni a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzését annak alapján, hogy a szerző a bejegyzés ki-
eszközlésekor tudta, hogy a saját szerzési címének keletkezését megelőzően az ingatlan volt tulajdonosa a tulajdont már más valakire ruházta át? nemmel feleltem.

Fejtegetéseim végén óvást emeltem ugyan azoknak oly értelmezése ellen, mintha szerintem a másnak rovására jogos alap nélkül történt vagyonszerzés, más jogának csalárd meg-
hiúsítása megtorlást nem érdemelne; és kijelentettem, hogy csak a törvényes módon szerzett dologi jog hatálytalanságának útján nem akarom a megtorlást megengedni, de igenis gazdagodási, esetleg pedig kártérítési kereset útján.

De utólag még így is megszállt a félelem, hogy sokan félreértenek. Ezért szükségesnek tartom, felolvasásomat magyarázó és kiegészítő «utószóval» ellátni.

Előadásomban nem említettem azt az esetet, a mikor a másodszori átruházás körül akár a tulajdonos, akár a szerző *büntető törvény* rendelkezéseivel jön összeütközésbe. Nem azért mellőztem ezt az esetet, mintha a kriminalitásnak nem akarnék befolyást engedni a tulajdonjog megtámadhatóságának kérdésében. Sőt ellenkezőleg azért, mert a kérdést csupán magánjogi oldalról akarván megvilágítani, kétségtelennek és önként érthetőnek tartottam, hogy ha a büntető bíróság jogerejüleg kimondja, hogy az a cselekvény, amely a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének alapjául szolgált, mind az átruházó, mind a szerző, vagy legalább a szerző részén a büntető törvényben tiltott cselekmény: a tulajdonjog hatályban maradásáról nem lehet szó. Oly cselekménnyel, melyet a bíróság büntetendő cselekménynek jelentett ki, magánjogokat szerezni nem lehet; és ha a szerzés módja a polgári törvény szabályai értelmében végbe is ment, a szerzés hatálytalanná válik. Ez annyira magától értetődő tétel, hogy — habár semmi polgári törvénykönyvben sincs ben — mindenki kétségtelennek tudja; és ezért szükségtelennek tartottam azzal foglalkozni.

De feltűnőnek találhatná valaki, hogy én a szerző azon cselekményében, mely szerint a tulajdonjog bejegyzését annak tudatával eszközölte ki, hogy a volt tulajdonos a tulajdont már más valakire ruházta át, még *roszhiszeműséget* sem látok, mely a szerzés joghatályát alterálhatná — másrészt meg elismerem annak lehetőségét, hogy az ily cselekmény még *delictumot* is képez.

Pedig ebben nincs ellentmondás.

A másra történt átruházásról való tudomás szerintem nem teszi a szerzést roszhiszeművé; de önmagában abban a cselekményben, mely szerint a tulajdonos másodszor átruházta az ingatlant, a szerző pedig megkötötte az ügyletet, annak daczára, hogy a korábbi átruházásról tudomással bírt, még semmi kriminalitást sem látok. Ahhoz, hogy a másodszori átruházás *delictum*má váljék, az átruházási jogügylet megkötésén és a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének kieszköz-
lésén felül még egyéb is szükséges.

A kir. Curia többször kijelentette, hogy egy ingatlan-
nak kétszeres eladása a Btk. 400. §-ába ütköző okirathamisítás; de nem sikerült és nem is sikerülhet ezt a tételt meggyőzően indokolnia.

A Btk. 400. §-a szerint büntetendő cselekményt az követi el, «aki szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogainak vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó *valótlan tények*, körülmények vagy nyilatkozatok vezettessenek be a nyilvános könyvbe vagy más közokiratba».

A magánjog értelmében: ha a tulajdonos ugyanazt az ingatlan dolgot két különböző személynek engedte át, az azt illeti, ki a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzését előbb kérte. Ha már most valaki közreműködik arra, hogy a telekkönyvben a tulajdonjog annak javára vezettessék be, aki a bejegyzést előbb kérte — kérdem: hol van az a «valótlan tény», amely a nyilvános könyvbe belekerült? Hiszen épen akkor tüntetne fel a telekkönyv «valótlan tény», jogi valót-
lanságot, ha abban az *előbbi* szerző volna tulajdonosként bevezetve, aki a tulajdonjog bejegyzését nem is kérte.

Ezért a kir. Curiának csupán azt az álláspontját ismerem el helyesnek, melyet a 21. számú teljes-ülési döntvény jelöl meg; azt t. i., hogy «valamely... dolognak, habár ugyan-
azon eladó által és az előbbi szerződés fenállása alatt a vevő, illetőleg a tulajdonos (?) beleegyezése nélkül eszközölt ismételt eladása... *magában véve* nem állapít meg büntetendő cselekményt...; különösen ingatlan dolognak a körül-
írt módon való jogtalan ismételt eladása és azon dolog tulajdoni jogának a későbbi vevő nevére telekkönyvi bekebe-
leztetése, amennyiben az előforduló esetben a Btk. 379. §-ában meghatározott csalás valamennyi ismérve és így egyrésztől a jogtalan károsítási, másrésztől pedig a jogtalan nyeréskedési szándék megvalósulva lennének: a *csalással* együtt, illetőleg ezzel eszmei bűnhalmazatban a Btk. 400. §-ában meghatá-
rozott büntetést is megállapítja».

Ha a második vevő ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette az első vevőt és az által ennek vagyoni megkárosításával jegyeztette be a telekkönyvbe az ő tulajdonjogát oly czélból, hogy magának jogtalan vagyoni hasznót szerezzen: akkor az ilyen telekkönyvi bejegyzés igenis hatálytalan legyen, de nem azért, mintha a korábbi átruházásról való tudomás büntetendő cselekménnyé minősitené a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének kieszközölését, hanem azért, mert akár a vételnél, akár a telekkönyvi bejegyzésnél *csalás* jött közbe.

Ily módon és ily alapon aztán hatálytalanná lehet a telekkönyvi bejegyzés nemcsak második vétel alkalmából, hanem akkor is, ha a telekkönyvben bejegyzett tulajdonos *megelőzte* a másikat még a szerzési jogügylet megkötésében is.

Hogy a másodszori eladást, illetőleg vételt egymagában nemcsak *delictum*má nem lehet mindig kvalifikálni és hogy a korábbi szerzésről való tudomás nemcsak nem alapíthatja

meg a telekkönyvi bejegyzés megtámadásához szükséges rosszhiszeműséget, hanem hogy ily tudomással valaki a tulajdonjog bekeblezését a saját javára néha a legtisztességesebb uton is eszközölheti ki, ennek igazolásul szolgáljon a következő példa. A további példák majd azt mutatják, hogy mily rendkívül nagy a különbség az eljárás jogszerűségének szempontjából az egyik és a másik eset között. Valamennyi példa pedig azt is fogja mutatni, hogy nem a korábbi átruházásról való tudomás, hanem egészen más körülmények bélyegzik a másodszori vételt rosszhiszemű cselekménnyé vagy épen delictummá.

A. eladta erdőtelkét B.-nek; ez azonban ismételt megintés daczára nem gondol a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével, a minélfogva több éven át az adót és az erdő egyéb közterheit A.-n veszik meg. Végre újabb vevőül C. jelentkezik és valamivel nagyobb vételért kínál, mint amilyent B. fizetett. Az újabb eladás tehát létrejön akként, hogy C. megküldi posta útján B.-nek az ezáltal fizetett vételért kamatostul és csupán a felesleget adja át az eladónak. Ezután C. kéri a tulajdonjognak saját részére leendő bekeblezését. Hol van ebben az esetben büntetendő cselekmény vagy rosszhiszeműség, mely a bekeblezés hatálytalanítására alkalmas volna? sőt hol van oly cselekmény, amely a tisztesség legszigorubb szabályaival is meg ne egyeznék?

A. eladja házát B.-nek és felveszi a vételért. B. átveszi az írásbeli szerződést és ügyvédjéhez viszi ezt a telekkönyvi bekeblezés kieszközlése végett. Az erre szükséges rövid időt A. és C. egyetértve felhasználják arra, hogy a házról hamarjában szintén kössenek adásvevési szerződést. C. a bekeblezési kérvényt maga írja meg és ekképen sikerül neki a kérvény beadásában B.-t pár perczzel megelőzni. Itt is második átruházásról van szó, a korábbi átruházásról való tudomással; de oly szándékkal és oly körülmények között, amelyek kétségtelenné teszik a csalás megtörtént elkövetését. Ezért és ezen az alapon a másodszori átruházás és a tulajdonjog bekeblezése megtámadtatván, hatálytalaná fog válni.

De sőt csalás esetében — amint mondtam — az sem szükséges, hogy a megtámadott átruházást egy másik átruházás megelőzte legyen. Például:

A. alkudozásban áll B.-vel egy ház eladása iránt, egyuttal azonban szövetkezik C.-vel B. megkárosítására úgy, hogy ennek eladja a házat csekélyebb vételárért és C. átveszi az erről készült okiratot. B. elég óvatos és csak akkor köti meg A.-val az írásbeli szerződést és csak akkor fizeti ki a vételért, miután közvetlenül előbb meggyőződött a telekkönyvi hivatalban, hogy a ház A.-nak tehermentes tulajdona. De C. meglesi a pillanatot és alig hogy B. elhagyta a telekkönyvi hivalt, beadja készen tartott saját bekeblezési kérvényét és meghiusítja B. tulajdonjogának bejegyezhetését.

Tehát nem valamely megelőző átruházásról való tudomás, hanem az ettől függetlenül a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének kieszközlésénél közbejött csalás az, amely ennek a bejegyzésnek hatálytalanosságát vonja maga után.

Dr. Imling Konrád.

Az anyagi igazság a polgári perben.

— Két czikk. —

I.

Általánosan elterjedt és a legtekintélyesebb perjogi írók által elfogadott nézet, hogy a polgári per célja nem az anyagi igazság, hanem az alaki igazság.

A perjog nagy mestere Németországban, Wach, éles gunynyal támadja meg azokat, akik a polgári per céljául az anyagi igazság kiderítését és érvényesítését tűzik ki.

„A modern jogtudomány” azt írja ő (Vorträge über die Reichs-Civilprocessordnung. Második kiadás 1896. 198.,

199. l.) — „egyik követelményeül tűzte ki, hogy a polgári per bizonyítási rendszere az anyagi igazság elvére legyen alapítva. Aki ennek ellentmond, azt formalismussal, szűkeblű scholastikus felfogással gyanúsítják... Azt mondják, hogy az igazságot, amely mindig csak egy lehet, fel kell deríteni a polgári perben ép úgy, mint a bűnvádi perben.”

„Az az élénkség és melegség, amelylyel ezt az álláspontot védik, megfordított viszonyban áll a mellette felhozott érvek erejével. Nagyfotosságu, hogy ezzel tisztába jöjjünk és a phrasisnak hatalmát megtörjük, amely úgy ez alkalommal, mint sok más esetben az igazság felismerésének útjában áll.”

Az eredmény, amelyre Wach jut, a következő: „Az igazság megállapítása nem célja a polgári pernek és nem is lehet az. Csak óhajtott, de nem biztosított eredménye az.” És munkája első kiadásában még élesebben fejezte ki e gondolatot, mert az idézett utolsó mondat helyett azt olvastuk: „Véletlen eredménye az”. (Sie ist ein zufälliges Resultat, t. i. az igazság.)

Tehát a polgári perben egészen mellékes volna az igazság. Ha az ítélet véletlenül összeesik az igazsággal, jó, de nem szükséges, hogy nagyon törjük magunkat utána, mert nem ez a cél.

De ha nem az igazság a cél, akkor mi az? Akkor a cél csak az lehet, hogy a jogvita ítélettel döntessék el, tekintet nélkül arra, hogy az igazságot juttatja-e érvényre vagy nem.

Ily álláspont mellett teljesen felesleges volna, hogy a peres eljárást javítani, a perrendtartást reformálni igyekezzünk. Akár szóbeli, akár írásbeli a per, akárminő a szerkezete és szabályozása: mindenkép egyaránt véget vet az ítélet a jogvitának. Sőt egyáltalában felesleges volna minden, az igazság kiderítésére irányuló bírósági eljárás és legegyszerűbb volna kockával eldönteni a pert, vagy annak a középkori francia bírónak példáját követni, aki a felekkel szalmaszálat húzatott és annak javára döntött, aki a hosszabb szalmaszálat húzta.

Nem hiszszük, hogy azok, akik az alaki igazságot állítják oda a polgári per céljául, ezt akarnák. Könnyű az ellentmondást gondolatmenetükben kimutatni. Maga az alaki igazság is ellentmondás önmagában, mert vagy igazság az és akkor az „alaki” jelző felesleges és az összeesik az anyagi igazsággal, vagy pedig nem igazság. Ami nem igazság, az csak igazságtalanság lehet, az alaki igazság tehát igazságtalanság.

Magában Wachban is könnyű az ellentmondást kimutatni. Amikor az anyagi igazság követelményét phrasisnak mondja és óva int „az érzelmi jogásztól (Gefühljurisprudenz), amely a tények logikája ellen küzd”, akkor megfélekedzik arról, hogy ő ugyanezen munkájában előzőleg (53. l.) azzal érvel a konventionális per ellen, hogy „az egész peres eljárásnak az igazságosság utáni törekvésből kell világosságot kapnia”. (Der ganze Rechtsweg soll sein Licht empfangen von dem Streben nach der Gerechtigkeit.)

Azt mondja Wach a fentidézett helyen, hogy az anyagi igazság követelménye mellett felhozott érvek gyengék. Nezetem szerint azt, hogy az igazságszolgáltatás célja az igazság, egyáltalában nem kell érvekkel támogatni. Ez annyira önmagától értetődő, hogy az ellenkezőnek bizonyítása tulajdonképp kizártnak mutatkoznék.

Az alaki igazság hiveinek kötelessége, hogy álláspontjukat érvekkel támogassák. Ily érvekről a következőket hozták fel:

1. A polgári per tárgyát magánjogi igények képezik. Magánjogaik felett a felek rendelkeznek. Ebből folyólag a polgári perben is fel kell őket ruházni a rendelkezési joggal. Ők urai a pernek, az tisztán az ő magánérdekeiket szolgálja. A polgári per elintézéséhez közérdek nem fűződik. Ebből folyik a rendelkezési és a tárgyalási elv, amelyre a polgári

per építve van és amelynek folyamánya, hogy a polgári per célja nem lehet az anyagi igazság, hanem csak az alaki igazság érvényesülése. Évszázadok tapasztalata szól a polgári per ezen szabályozása mellett és valahányszor kísérletet tettek, hogy a polgári pert másképp szabályozzák, mint azt például Poroszországban Nagy Frigyes törvényhozása tette, e kísérletek mindig rossz eredményre vezettek.

2. Ha a bíróság kötelességévé tesszük az anyagi igazság kinyomozását, ebből a bíróságra nézve a polgári perek nagy tömegénél fogva elviselhetetlen munkateher hármlík.

3. A bíróság elfogulatlansága veszélyeztetve van, ha az nem szorítkozik arra, hogy a felek perbeli küzdelmének passzív szemlélője legyen és e helyett az anyagi igazság ki-derítése érdekében cselekvőleg belenyúl a per menetébe.

Egyenként akarok ezekkel az érvekkel foglalkozni.

Dr. Fodor Ármin.

Adalékok az új bünvádi perrendtartás magyarázatához.

A helyesbítő eljárás.

Habár a modern eljárási elvek szerint az esküdtszék ítél nemcsak a tény-, hanem a jogkérdésben is, s a szakbíróság csak a büntetést állapítja meg, tehát a jury s a bíróság functiója ketté van választva, mindazáltal az esküdtbíróságnak eme két elemét egymástól teljesen külön választani olyképen, hogy a jury minden tekintetben független legyen a szakbíróságtól, nem lehet, de nem is tanácsos. Gondoljuk meg, hogy a jury tagjai rendszerint nem jogászok, a törvényt nem ismerik, annak mikénti alkalmazásában járatlanok, következésképp bármily lelkiismeretesen teljesítsék is az esküdtek kötelességüket, előfordulhat, hogy tévednek; az ügyet helytelenül ítélik meg; vagy a határozathozatalnál oly hibát követnek el, mely kizárja, hogy a verdict a bíróság ítéletének alapjául szolgálhasson. Ilyenkor szükséges, hogy a jogtudó elemekből álló esküdtbíróság a laikus esküdteket támogassa s közreműködjék abban, hogy alakilag s anyagilag is helyes verdict hozassék. A bünvádi perrendtartás e célból több nagyfontosságú biztosítékot állít fel, melyek közül kiváló gyakorlati fontossággal bír a helyesbítő eljárás. Ezt a materiát a Bp. 370. §-a szabályozza, mely szerint:

«Ha a bíróság abban a nézetben van, hogy az esküdtszék határozata alakjára nézve nem szabályszerű vagy valamely kérdésnek lényegére nézve homályos, hézagos vagy önmagának ellenmondó: a kérdések megváltoztatása vagy kiegészítése mellett, vagy e nélkül is felhívhatja az esküdteket, hogy határozatukat javítsák vagy egészítsék ki, illetőleg adjanak feleletet a megváltoztatott vagy kiegészített kérdésekre.»

A helyesbítő eljárásnál következő kérdések merülnek fel: a) mikor rendelhető az el; b) ki kezdeményezheti; c) mily időpontig rendelhető el és d) a bíróság határozata az esküdtekre kötelező-e vagy nem?

Ad a) A helyesbítő eljárást két okból lehet elrendelni, t. i. alaki s anyagi okból. Formális ok az, ha az esküdtszék határozata alakjára nézve nem szabályszerű. A verdict alakosságát a Bp. 367. és 368. §-ai határozzák meg; ha tehát az esküdtek határozata az itt meghatározott követelményeknek nem felel meg, helyesbíteni kell; ilyen szabályszerűtlenség, ha pl. nincs megjegyezve, hogy a verdict hány szavazattal hozott; ha az esküdtek főnökének feljegyzésében törlés, igazítás van, s nincs feltüntetve a főnök aláírásával ellátott jegyzetben, hogy az igazítás tőle származik, stb.

Anyagi okból pedig akkor kell a helyesbítő eljárást elrendelni, ha a határozat az ügy lényegére nézve α) homályos; β) hézagos; γ) vagy önmagának ellenmondó.

Elsősorban megkivántatik, hogy a verdict anyagi helytelensége (α) β) γ) az ügy lényegére vonatkozzék, miből következik, hogy ha pl. a verdict nem az ügy lényegére, hanem valamely mellékkörülményre nézve hézagos, a helyesbítő eljárást nem kell elrendelni. Kötelessége tehát a bíróságnak megvizsgálni nemcsak azt, hogy a verdict anyagilag helytelen, hanem azt is, hogy a verdict az ügy lényegére nézve hibás.

Lássuk már most az anyagi hibákat egyenként.

α) Homályos a verdict akkor, ha azt az értelmet, a mit az esküdtek ki akarnak fejezni, nem fejezi ki, vagy ha az a felfogás látszik jogosultnak, hogy az esküdtek a kérdést nem értették meg, s ez okból a tényleg feltett kérdés tartalmára nem válaszoltak.

β) Hézagos a határozat, ha az a kérdést vagy kérdéseket nem meríti ki. Ez kétféle alakban fordulhat elő, t. i. egy és ugyanazon kérdés van csak részben megoldva; vagy az egyes kérdések korrektül vannak ugyan eldöntve, de az esküdtek nem határoztak oly kérdés tárgyában, amelyre nézve határozniok kellett volna. Ez leginkább akkor fog előfordulni, ha az esküdtek a 354. §. utolsó bekezdése értelmében hozzájuk intézett figyelmeztetést helytelenül fogták fel; s nem határoztak oly kérdés tárgyában, amelyre nézve határozniok kellett volna.

γ) Önmagának ellenmondó a határozat nemcsak akkor, ha az ellenmondás egy kérdésre adott válasz alkatelemeiből tűnik ki, hanem akkor is, ha az ellentét két vagy több kérdésre adott határozat tartalmának egybevetéséből állapítatik meg, tekintet nélkül arra, hogy a határozat egy vagy több vádlottra vonatkozik.

Annak megállapításánál, hogy a helyesbítő eljárás elrendelhető-e vagy nem, a bíróság a kérdéseket s a reájuk adott határozatokat vizsgálja meg; nem veheti azonban figyelembe a bizonyítás eredményét, mert a helyesbítő eljárásnál a bíróság kizárólag a verdictnek a kérdésekhez való viszonyát s a verdict alakszerűségeit tárgyalja; joga van ugyan a bíróságnak a verdictet a bizonyítás s az anyagi büntetőjog szempontjából is revideálni, de csak akkor, ha az mutatkozik valószínűnek, hogy az esküdtek in pejus tévedtek; ez azonban már nem a helyesbítő eljárás, hanem ama perjogi cselekmény keretébe tartozik, amelylyel a további eljárás a Bp. 370. §. alapján a vádlott sérelmére történt tévedés okából felfüggesztetik.

Ad b) A helyesbítő eljárást a bíróság, tehát a kollegium rendeli el, s így arra az elnök egyedül nincs jogosítva. A törvény expressis verbis nem rendelkezik arról, hogy a verdict helyesbítését kik initiálhatják, csupán annyit mond, hogy: «Ezt a helyesbítő eljárást kell elrendelni akkor is, ha egyes esküdtek azt állítják, hogy a kihirdetett határozat nem hiven tünteti fel az esküdtszék határozatát», ebből azonban nem az következik, mintha a helyesbítő eljárást csak hivatalból vagy az esküdtek kérelmére lehetne elrendelni. Ellenkezőleg; perjogi szabály az, hogy a felek minden, az ügygyel összefüggő perjogi cselekmény teljesítését indítványozhatják; s ha a bíróság valamely indítvány felett nem határoz, vagy az indítvány ellenére oly határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, alaki semmiséget követett el. (383. §. 9. p.) Joguk van tehát a feleknek is a helyesbítő eljárást kezdeményezni, s ha annak törvényes alapja van, köteles azt a bíróság elrendelni.

Ad c) Hogy mily időpontig rendelhető el a helyesbítő eljárás, arra nézve a törvény ekképp rendelkezik: «A helyesbítő eljárás mindaddig elrendelhető, míg a bíróság ítéletet nem hozott.» Fontos ez a kijelentés, mert így lehetővé válik, hogy a helyesbítő eljárást a vádlott is kérhesse.

Ugyanis a 369. §. szerint az esküdtek főnöke a vádlott távollétében olvassa fel a határozatot; s a vádlottat csak

akkor hívják ismét be, midőn a bíróság a verdictet kifogástalannak találta; a verdictet ekkor hirdeti ki a bíróság, 372. §.) s a vádlott csak ezen időpontban szerez arról tudomást, következésképp előbb nem is lehet abban a helyzetben, hogy a verdict ellen kifogásait megtegye s annak helyesbítését kérje.

A vádlott ama jogát, mely szerint a verdict helyesbítését kérheti, nem szünteti meg az a tény, hogy — midőn e tárgyan indítványát előterjeszti — a bíróság az esküdtek határozatát már megvizsgálta s azt kifogástalannak találta, mert a 370. §. 3. bekezdése szerint a helyesbítő eljárás mindaddig elrendelhető, míg a bíróság ítéletet nem hozott; miből nemcsak az következik, hogy a vádlott a bíróság említett megállapítása után is kérheti a helyesbítő eljárást, hanem az is, hogy ugyanazt ezen időpontban a felek is indítványozhatják.

Ad *d*) A helyesbítő eljárás elrendelése után az esküdtek tanácskozássra visszavonulnak; arra nézve, hogy a bíróság határozataival szemben mily álláspontot foglalhatnak el, a törvény következő szabályt állítja fel: «Ha az esküdtek ragaszkodnak ahhoz a határozatukhoz, melyet a bíróság homályosnak, hézagossnak vagy önmagának ellenmondónak jelentett ki, az ügy az esküdtbírósnak következő ülészakára utasítandó». (370. §. 6. bekezdés) Ebből két szabály vezethető le. Az egyik az, mely szerint, ha a verdict alakjára nézve nem szabályszerű, az esküdtek kötelesek határozatukat kijavítani s ahhoz nem ragaszkodhatnak; mert a törvény idézett rendelkezése ezt a jogot csak oly esetre adja meg nekik, midőn anyagi okból rendeltetett el a helyesbítő eljárás.

A másik szabály pedig az, hogy ha az esküdtek nem ragaszkodnak határozatukhoz, kötelesek anyagi helytelenség esetében a verdictet abban az irányban kijavítani, amely irányban azt a bíróság kijavítandónak tartotta. Magától értetődik, hogy alaki helytelenség esetében ez a szabály mindig érvényes, mert az esküdtek ilyen esetben nem ragaszkodhatnak határozatukhoz.

A törvény nem rendelkezik arról, hogy a helyesbítő eljárás rendelhető el; ez azonban közömbös, mert a helyesbítő eljárásnak az a célja, hogy kifogástalan verdict hozásért, következésképp a helyesbítő eljárást mindaddig el kell rendelni, míg csak a verdict nem kifogástalan.

Vargha Ferencz,
kir. ítélő táblai bíró.

Pár szó a curiai tárgyalásról.

A Curian a tárgyalás az új bünvádi eljárás szerint meglehetősen egyoldalu. A korona-ügyész közreműködése kötelező; a védő pedig fakultatív, — a mi azt jelenti, hogy rendszerint védő nem lesz. S ez igazolja legjobban a megjegyzést, melyet annak idején a curiai súlyosíthatás ellen tettünk. A tárgyalás ilyen szerkezete mellett kétszeresen veszélyes a büntetés súlyosíthatása.

Azt fogják erre mondani, hogy a Curian nem lehetséges kötelező védelmet szervezni, miután azt behozza a törvény a kir. táblán, s másrészt hogy a külföldi törvények, habár az alsófokon nem ismerik a kötelező védelmet, a legfelső fokon szintén csak a fakultatív védelmet adják meg. Ez bizonyos. De abból, hogy a kir. táblán megvan a védelem, nem következik, hogy az nélkülözhető *az ugyanolyan széles jogkörben* mozgó Curian; s ami a külföldi bünvádi eljárásokat illeti, ezek e kérdés eldöntésénél éppen nem jöhetnek figyelembe, mivel rendszerint nem adják meg a legfelső foknak a súlyosítás jogát.

Hozzájárul ehhez, hogy az alaki semmiségi okok a Curian nem a tanácsülésbe, hanem az u. n. «tárgyalás»-ba tartoznak.

Vagyis azon kérdéseket, amelyek a kir. táblákon a felek közreműködése nélkül tárgyaltnak, a Curian a korona-

ügyészség kötelező előterjesztései nyomán döntenek el rendszeren a védelem közreműködése nélkül. Szerintünk ebben az elrendezésben az a tendentia nyilatkozik, — habár talán nem is akarva — hogy nagyobb súly helyeztessék az alakiságok közül azokra, amelyek a vádat erősítik, mint amelyek a védelemnek szolgálnak.

A korona-ügyészség előterjesztései előreláthatólag tisztult felfogásokból fognak ugyan kiindulni és köztük és a birói felfogás közt lényeges eltérés nem igen lesz; de elvégre mégis egészen más ez mint maga a védelem.

A Curia ezentuli tárgyalása nem lesz egyéb, mint a mai Curia tárgyalása — megtoldva a korona-ügyészség előterjesztésével. Mindkettő érdemleges felülvizsgálat az alsó fok által összealkotott írásbeli alapon. Az bizonyos, hogy nehéz eldönteni: melyik a rosszabb. —

Még inkább előtérbe jön a tárgyalás egyoldalúsága a rendkívüli jogorvoslatnál.

Ezen perorvoslat rendeltetése volna egyrészt az, hogy a rendes határidők letelte után is legyen mód egy hibásnak felismert ítéletet a jogerejüleg elítelt *judra* rövid uton korrigálni, másrészt ami a *súlyosítást* illeti, célja a judikatura egyöntetőségének fokozása, de ez esetben természetesen csak akadémikus, utmutató hatálylyal. Épen mivel kivételes a perorvoslat, magánfél azt nem használhatja; még a kir. ügyészség és a főügyészség is csak adatokat juttat a korona-ügyészséghez.

A rendkívüli perorvoslat hatása igen üdvös lehet, ha az ügyészség — amint a törvény megszabja — az állam *közérdekeit* képviseli. Így fogva fel az ügyészség feladatát, in pejus csak a legritkább esetben fogna ezen perorvoslat igénybe vétetni, mivel a felmentett egyénre nagyon sérelmessé válhatik az, hogy az ország legfőbb bírósága kimondotta az alsófoku ítéletek helytelenségét. (Politikai ügyekben pedig, hol nem a büntetés, hanem az elítéltetés a fődolog, épen nem veszély nélküli a Curia ezen jogosultsága.)

Azt sem szabad szem elől téveszteni e perorvoslatnál, hogy eshetőleg a jogerejüleg felmentett egyén az egész eljárásról mit sem tud s egyszerre csak arról értesül a hírlapokból, hogy a Curia őt bűnösnek mondotta. Ennek nagyon is nagy hasonlatossága van az orvttamadással.

Végül helytelen, hogy a Curia, habár megállapítja, hogy az alsófoku ítélet a törvényt megsérti, nem köteles felmenteni vagy a büntetést leszállítani, hanem csak fakultatív jogosultsága van erre. Szerintünk a felismert igazságtalanságot helyre *kell* hozni, amennyire még egyáltalán lehetséges.

Dr. Fayer László.

A kicsomózási eljárás költségei.

Három kir. ítélő tábla — a szegedi, győri és a budapesti — teljes-ülésben foglalkozott utóbb azzal a kérdéssel, hogy a perköltségben elmarasztalt peres fél kötelezendő-e arra, hogy ellenfelének az iratok kicsomózásával járó költségeit megtérítse, ha a kicsomózás sikerrel keretett.*

A kir. ítélő táblák szervezéséről szóló 1890: XXV. tcz. 13. §-a kimondja, hogy a kir. ítélő tábla azokban az ügyekben, melyekben a törvény szerint mint utolsó foku bíróság jár el, a felmerült vitás *elvi jelentőségű jogkérdéseket* teljes-ülésben dönti el.

Ugyan minő elvi jelentőségű jogkérdés az, hogy kit terhelnek a kicsomózási eljárás költségei? Nincs ez idő szerint a magyar judikaturában más tisztázatlan jogkérdés, elvi jelentőségű vitapont, csak épen ez?

Elismerjük, pro és contra vita tárgya ma is, hogy kit terhelnek a kicsomózási költségek; azt is jól tudjuk, hogy a bíróságok gyakorlata sem volt teljesen egyöntetű; de

* L. melléklet 148. sz. a.

összevágó judikaturát lehet teremteni ily kis, tisztán ügyviteli jelentőségű kérdésekben teljes-ülési döntvény nélkül is.

Igen könnyen megtörténhetik, hogy két kir. ítélő tábla ellenkezőleg döntvén el ily kérdést, a kir. Curia is kénytelen leszen teljes-ülésben elbírálni és döntvényileg proklamálni, hogy mi az igazságos megoldása ennek a nagy horderejű jogi problémának.

Minthogy azonban két kir. tábla teljes-ülése döntvénye és egy táblának a határozattárba felvett teljes-ülési határozata fekszik előttünk, nézzük, helyes-e a döntés?

Kétségtelen dolog, hogy joga van annak a félnek, aki okiratait mint bizonyítékokat produkálta, hogy azok felett megfelelőképen rendelkezessen.

Élég czélszerűtlenül és kényelmetlenül intézkedik mind a rendes perekben érvényben levő ügyviteli szabályok 246. §-a, mind a sommás ügyviteli szabályok 82. §-a, midőn a per befejezése után a peres fél által előterjesztett kicsomózási kérelemre tárgyalást rendel tűzni; a tárgyalásra a bíró az összes érdekletteket megidézi. Nem peres ügyeket tárgyzó iratok visszaadása iránti kérelem felett pedig a bíróság a felek meghallgatása nélkül határoz.

Végleg befejezett peres ügyekben szintén követhető volna a perenkivüli ügyekre előírt emez egyszerű eljárás, mivel a határozat csupán jogerejűsége után fogatosítottván, a kellő garancia meg van arra, hogy az ellenfél ellenőrzést gyakorolhat a netán jogtalan kicsomózás tekintetében.

Az ügyviteli szabályok eme tételes rendelkezései folytán azonban a tárgyalás ki nem kerülhető és a peres felek okirataikat — közös kérvénytől eltekintve — csakis eme tárgyalás alapján hozott határozat folytán vehetik át a bíróságtól.

Nézetem szerint a kicsomózással járó költségeket nem lehet kapcsolatba hozni azzal, hogy melyik fél nyerte vagy veszítette el a pert és melyik fél marasztaltatott el a perköltségekben.

Nem szólva arról, hogy a pervesztes fél az 1868. évi LIV. tcz. 252. §-a értelmében csupán a felszámított perköltségekben marasztalható, az 1893. XVIII. tcz. 108. §-a, melyre a budapesti kir. tábla döntvénye hivatkozik, szintén nem hozható fel a tábla álláspontjának indokolására, mivel e §. csupán az iránt rendelkezik, hogy más határozatban, mint ítéletben perköltség iránti intézkedésnek csak akkor van helye, ha a megtérítés kötelezettsége az ügy végelintésétől független, vagy az ítélethozatal után merült fel.

Ez nem azt jelenti, hogy a pervesztes fél okvetlenül marasztalandó a kicsomózási költségekben, hanem csupán azt, hogy az ítélet hozatala után is állapithatók meg költségek a peres feleknek. Hogy ki legyen köteles e költségeket viselni, az egészen külön kérdés, melyet e §. el nem dönt.

Véleményem szerint nem lehet elvileg kimondani azt, hogy a perköltségben marasztalt peres fél kötelezendő a kicsomózási költségek megfizetésére.

Eltekintve attól, hogy a perköltségben marasztalt fél nem mindig pervesztes fél, (sommás eljárási törvény 110—113. §§.), még az esetben is, ha a pervesztes fél marasztaltatott el a költségekben, nem mindig helyes és méltányos a kicsomózási költségeket kizárólag a másik félre hárítani, mert sokszor mindakét fél egyformán oka a pernek, nem egyszer a kicsomózendő bizonyítékok becsatolására egyáltalán szükség sem volt a perben, valamint az is előfordul, hogy a kicsomózásra sem volt semmi ok és szükség és a bíró előtt teljesen világos, hogy boszantás és költség-szaporítás az egész eljárásnak a célja.

A törvényen sem alapszik ez az eljárás, költségeinek megállapíthatásáról a törvény nem is szól.

De a döntvények nem helyesek azért sem, mert általánosítanak ugyan, azonban nem szólnak az esetek jelentékeny köréről.

Mi történjék, ha a bíróság a perköltségeket kölcsönösen

megszüntette, ha nem bírói ítélettel, hanem egyezséggel eldöntött perben kéri a felek irataik kiadását?

Nem terjednek ki a döntvények arra az esetre, ha a kicsomózást a perköltségben marasztalt fél kéri, különösen, ha ellenfele az iratok kiadását ellenzi s a bíróság mégis helyt ad a kérelemnek?

Ez esetben a pernyertes fél a kicsomózási eljárásban vesztesnek tekintendő és mégis ellenfele fizesse a költségeket?

Dr. Balog Arnold.

Külföldi judikaturá.

741. Az atyai hatalomhoz hozzátartozik az a jog, hogy az atya öröközhetik kiskoru leányának a levelezése felett, a mely jog erősebb, mint a levéltitok sérthetetlenségének az elve. Az atya megtudta, hogy 17 éves leánya sok poste restante levelet kap s attól tartott, hogy ez leánya erkölcsére rossz hatással lesz. Kérte a bíróságot: kötelezze a postahivatalt arra, hogy neki, az apának, kézbesítse a leánya részére érkező összes postai küldeményeket. A bíróság elrendelte, hogy a poste restante leveleket a postahivatal a leánynak csak az atya jelenlétében kézbesítse; a lakásra címzettetkekre ezt a rendszabályt ki nem terjesztette, mert az atya ott könnyen alkalmazhat elzárható levélszekrényt, amelybe a családtagok részére érkező összes postai küldeményeket be kelljen dobni. (*Lyoni törvényszék.*)

742. Elv ugyan, hogy a magánlevelek bizalmas természetűeknek tekintendők és ebből folyóan a tulajdonos beleegyezése nélkül polgári perben fel nem használhatók, de ez csak ama feltétel alatt áll, hogy azok titokban maradtak és jogos okból közzé nem tették. Ha azonban azon leveleket már bünperhez becsatolták, felolvasták, megbeszélték és hírlapokban közzétették, úgy elvesztették már bizalmas jellegüket és felhasználhatók polgári perben is. (*Párisi semmitűszék.*)

743. A hagyományos jogositva van azt kérni, hogy az örökhagyó után maradt több végrendeletet, amelyek perre adtak okot, a bíróságnál lefénnyképeztethesse, hogy ilyképp megkönnyíttessék azoknak megvizsgálása és összehasonlítása. (*Párisi felebbviteli bíróság.*)

744. Részleges teljesítés esetében van a bírónak joga a kikötött kötbérnek a mérséklésére. De nem forog fen ilyen részleges teljesítés akkor, ha a gyárgazgató tilalom daczára belépett más hasonló gyárba és csak egy részét a tilalmi időnek töltötte ott, mert a kötbér már a belépéssel vált esedékessé. (*Német birodalmi törvényszék.*)

Közli: Dr. Gold Simon.

745. A szállodatulajdonos nem felel az egyik utas által a másik utas kárára elkövetett lopásért, feltéve ha az ennek megakadályoztatására alkalmas óvrendszabályokat alkalmazta. A szállodatulajdonos nem vétkes és így nem felel a lopásért, mert az ajtókon nem alkalmazott erősebb zárt és mert szállodájában nem tart külön éjjeli őrt, ha a lopás akkor követetett el, midőn az utas szobájában volt. (*Casalei felebbviteli bíróság.*)

746. A közjegyzőnek az a kötelessége, hogy a feleket személyesen tartozik ismerni, vagy azok személyazonosságáról magának meggyőződés: szerezni, nem foglalja magában azt a kötelességet is, hogy jogképességükről is meggyőződni tartoznék. Ezért, eltekintve a dolus, vastag tudatlanság és hanyagság eseteitől, a közjegyző nem felel azért, mert a kötött szerződés az egyik fél jogképességének hiánya miatt megsemmisített. (*Milánói felebbviteli bíróság.*)

747. Lopást és nem jogtalan elsajátítást követ el az, aki oly könyvet tulajdonít el, amelyet a könyvkereskedő üzletében, alkalmazottai felügyelete alatt leendő olvasás végett ad át, mert a könyv sohasem került ki a könyvkereskedő materialis birtoklása alól. (*Római semmitűszék.*)

748. Ha valamely életbiztosítási ügyletnél a kedvezményezettek azon kifejezéssel vannak megjelölve: törvényes örökösök és a biztosítás vegyes, a biztosítási összeg a biztosított hagyatékának részét képezi, a törvényes örökösök tehát jure hereditario és nem jure proprio örökösödnek, minélfogva az örökhagyó hitelezői ezen biztosítási összegre zálogjogot szerezhetnek. (*A firenzei felebbviteli bíróság.*)

Közli: Holló József.

Különfélék.

— **Curiai hitelesítő teljes-ülés** lesz deczember 30-án a következő kérdésben: „Az elsőbíróságnak azon végzése ellen, melylyel a zárlat az 1881: LX. tcz. 237. §-a a) pontja esetében a 239. §. szerint előlegesen az ellenfél meghallgatása nélkül rendeltetik el és a felek meghallgatására egyidejűleg határnap tüzetik ki, az ellenfél élhet-e felfolyamodással?»

— **A kereskedelmi miniszterium évi jelentéséből** veszszük át a következő részletet:

Belkereskedelmi foglalkozás fejlesztésére ez évben még fokozottabb mérvben igyekeztem közrehatni. Nevezetesen törekedtem oly intézkedéseket kezdeményezni, melyek által az összes üzleti forgalomban a soliditás, a realitás és a kereskedelmi kötelességtudás elvei, mint amely alapokon egészséges és biztos irányban fejlődhetik üzleti életünk, emelkedjenek érvényre. Ez annyival szükségesebbnek bizonyult, mert azon jelenség volt tapasztalható, hogy kereskedelmi üzletek a hitelezőket károsító célzattal lehető gyorsasággal másra ruháztattak át és az új tulajdonos az üzlet fölé saját cégfelírását alkalmazta. Ezen jelenségből alaposan volt következtethető az is, hogy a megnyilatkozott fizetésképtelenségek és csődök aligha birtak mindig menthető alappal. A kereskedelmi forgalmat, főleg pedig ennek reális alapjait megingató visszaélések ellensúlyozására az igazságszolgáltatás van ugyan hivatva hatékonyan eljárni, mégis indítatva éreztem magamat a módomban álló eszközökkel a forgalom realitása és soliditása érdekében praeventív intézkedésekkel is közrehatni. Így elsősorban a cégbejegyzési kötelesség teljesítésének szigorú ellenőrzésére véltem figyelmemet irányítani, mert a cégek jogviszonyaiban előforduló változások nyilvánlatban tartása módot nyújt a hitelező kereskedőnek, a kereskedők külső jogviszonyait, a kereskedelmi tényezők mozgalmát szemmel tartani s egyébként is a bejegyzett kerekedőre súlyosabb következményekkel járnak az üzletvitelben előforduló rendellenességek...

— **Az igazságügyminiszterium** jelentése az 1895—1898. évek igazságügyi mozzanatairól jelenleg van szerkesztés alatt.

— **A büntetőnovella-törvény** első tervezete nem sokára elkészül és január hóban nagyobb enquête elé fog terjesztetni.

— **A magyar polgári törvénykönyv szerkesztőbizottsága** f. hó 16-án Lányi Bertalan miniszteri tanácsos elnöklésével tartott ülésében folytatta a családi hitbizományok reformjának megvitatását. Tanácskozás rendén ezuttal a hitbizomány fenállása alatti jog- és érdekkörök alakulását illető kérdések megvitatása volt.

A bizottság Lányi Bertalan előterjesztése nyomán a következőkben állapotodott meg:

A hitbizományi birtokos és a várományosok jogállásának és egymásközi viszonyának meghatározásában az az álláspont legyen irányadó, hogy a hitbizományi birtokos a hitbizományi vagyon tulajdonosa, akinek tulajdoni joga a jogutódlásra hivatott családtagok érdekének megóvását célzó elidegenítési tilalom ne biztosítsa minden körülmények közt a hitbizományi vagyontárgyak változatlan egyedi fentartását, hanem a törzsérték épségben tartásával és kellő ellenőrzés mellett tegye lehetővé a hitbizományi vagyontárgyak cseréjét és állaguk változtatását. Kívánatos, hogy mód nyujtassék arra, hogy állagváltoztatások akkor is történjenek, ha azt a közérdek kívánja, nevezetesen hogy oly esetekben, midőn az ingatlanok megkötöttsége egyes vidékeken szembeszökő gazdasági hátrányokat okoz, az állam kötelezőleg elrendelhesse, hogy a hitbizományi ingatlanokat vagy azoknak egy részét pénztörkére változtassák. A hitbizományi hatóság jóváhagyásával keletkezett hitbizományi adósságokra nézve két kategória állítandó fel. A hitbizományi vagyon épségben tartása és a jövedelmezőség folytonosságát biztosító befektetések végett felvett kölcsön az állagot terhelje, míg a más célra, nevezetesen a család társadalmi érdekében felvett kölcsön a hitbizomány mindenkor birtokosával szemben csakis a jövedelem terhére essék.

Abban a kérdésben, legyen-e a hitbizományi vagyon

kezelésének kötelező gazdasági rendszere, és ha igen, vajon az magában a törvényben állapíttassék-e meg, avagy a konkrét körülmények figyelembevételével esetről-esetre a felügyelő hatóság által szabassék-e meg: a bizottság gazdasági szakértők előzetes meghallgatását tartja szükségesnek. Ugyancsak gazdasági szakértők meghallgatása szükséges azokban a kérdésekben is: mi módon történjék az utódlás esetének beálltakor a hitbizományi vagyon hasznainak és terheinek megosztása, a hitbizományi birtokos örökösei és közvetlen utóda közt. És vajon a hitbizományi utód köteles legyen-e a hitbizományi birtokon talált, de a hitbizományi vagyon állagához nem tartozó fundus instructust a hitbizomány részére megváltani.

A bizottság a következő ülésben az egyes családtagok ellátási igényeivel (apanege-ok) és a hitbizományok megszűnésével fog foglalkozni.

— **Felsőbíróságaink ügyvitelének egyszerűsítése.** A törvényszékek ügyvitelének egyszerűsítésére a törvényhozás a legutóbbi évben önálló törvényt alkotott.

Nagyon ráférne az egyszerűsítés a kir. Curia és a kir. táblák ügyvitelére is. Minden legapróbb pótlást felsőbíróságainknak hetes, illetőleg ötös tanácsban kell elhatározniok, holott már a referens akár saját hatáskörében, akár az elnökség útján megtehetné az ily, tisztán administratív intézkedést, ami most gyakran a »Schieber« gyanujának teszi ki felsőbíróságainkat. Az új bünvádi eljárás ezen intézkedések egyes részét az előadóra és az elnökre bizza.

— **A budapesti igazságügyi palota.** Csak nemrég, néhány esztendeje épült az alkotmány-utcai igazságügyi palota, szép termeivel, széles folyosóival, tágas előszobáival. Nem régi épület és mégis egy tekintetben oly kevésbé modern, mondhatni szegény, mintha a legutolsó kis falusi járásbírószéket fogadná be. Ugyanis e nagyszerű, több millióba került épület legtöbb termébe sem villamos, sem gázvilágítás nincs bevezetve, úgy hogy a bírák és ügyfelek egy-egy gyertya halavány világításánál kénytelenek a szemüket rontani. Nem oly költséges dolog, hogy még most is nem lehetne e hiányt pótolni.

— **A Magyar Jogászegyletben** az őszi idény alatt hét előadás tartatott, és pedig kettőt *Imling Konrád* kir. táblai tanácselnök, egyet *dr. Baumgarten Izidor* osztálytanácsos, kettőt *Lányi Bertalan* miniszteri tanácsos, egyet *dr. Schächter Miksa* egyetemi magántanár és egyet *dr. Raffay Ferencz* albiró. Az ünnepek után az egylet ismét felveszi munkálkodásának fonalát és az első előadást az eddigi dispositiók szerint *Márkus Dezső* tartja. Az egyletbe újabban kétség kívül az igazságügyminiszteri körrendelet folytán — a bírói kar számos tagja belépett. Az új tagok száma már meghaladja a százat s a jelentkezések még mindig folyamatban vannak. Előreláthatólag az egylet egy erős szervezetté nővi ki magát, mely a jogtudomány fejlesztésének és a jogi ismeretek terjesztésének hasonlíthatatlanul nagyobb szolgálatokat fog tehetni, mint eddig.

— **Ügyvédi körökből a következő sorokat vettük:** Az alsó-kubini kir. járásbírószék útján egyik ügyfelem javára *hivatalból* kielégítési végrehajtást foganatosítottam. Miután alperes részfizetést teljesített, a kitűzött árverést felfüggesztettem. Alperes azonban a hátralékot sürgetések daczára sem fizette ki s így kénytelen voltam a végrehajtási iratokat a kiküldöttnek újból kiadatni s az árverést ismét kitűzteni. Mi történt időközben alperes és a kiküldött között, arról még csak halvány sejtelmem sincs. Legnagyobb meglepetésemre szolgált tehát, hogy az árverési hirdetés ellen alperes előterjesztéssel élt, de még jobban lepott meg, hogy az előterjesztés tárgyalása után az eljáró alsó-kubini kir. járásbírószék a következő végzést hozta: »A kir. járásbírószék a kiküldött végrehajtónak azon intézkedését, hogy az árverést kitűzte, a végrehajtási törvény 35. §-a alapján megsemmisíti s D. V. *volt* végrehajtót kötelezi, hogy a feleknek okozott költségeket... fizesse meg. Mert D. V. bírósági végrehajtó

a felperes követelésére A) alatti nyugta szerint *utolsó részletképen végleges kielégítésül* öt forintot elfogadván az alperestől, törvénytelen volt az az eljárása, hogy a kiküldött által az árverés kitűzetett s tartozott volna az ügyet oly jelentéssel visszaterjeszteni, hogy a végrehajtató teljes kielégítést ígervén, a további eljárás beszüntetendő. Azon körülmény ugyanis, hogy a végrehajtó a beszédett követelést a végrehajtatonak állítólag nem szolgáltatatta át, nem jogosítja fel felperest a további végrehajtás folytatására alperes ellen, aki kötelezettségének eleget tett, de jogában áll *kárkövetelését* sic!, a netán sikkasztó végrehajtó ellen külön uton érvényesíteni.» Természetesen ezen kijelentés sehogy sem nyugtatott meg. Beadtam tehát egy kérvényt, melyben kifejtettem, hogy nekem semmi közöm ahhoz, hogy alperes olyan időben teljesít állítólag fizetést a kiküldött kezeihez, mikor az annak felvételére fel sincs jogosítva s kértem, hogy a végrehajtási lépések folytatása, illetve hátralékos követelésem behajtása céljából az iratok újból kiadassanak a végrehajtónak. Az alsókubini kir. járásbíróóság kérvényemet, hivatkozással az imént közölt végzésében foglalt indokokra, elutasította, mert t. i. «végrehajtást szenvedett másodizben fizetni nem tartozik s azon további kérdést, vajon a D. V. az összeget beszo-
szolgáltatatta-e a végrehajtónak vagy pedig elsikkasztotta, a megindított bünvizsgálat fogja kideríteni». De már ebbe bele nem nyugodtam, hanem felfolyamodást adtam be s ennek eredménye az lett, hogy a pozsonyi kir. ítélő tábla 1728/98. sz. alatti végzésével az elsőbíróáságnak végzését indokolásánál fogva helybenhagyta. Ügyfelem még mindig nem látván be, hogy a tulajdonképeni hibás mégis csak ő maga s teljesen indokolt, hogy ezért ő károsodjék, a magyar kir. igazságügyministeriumhoz fordult panaszszal. Meg is kapta már a választ a rózsahegy kir. törvényszék elnökétől f. é. 1380. szám alatt. Ennek tartalma: «... panaszát azzal az értesítéssel adta vissza, hogy miután a végrehajtási cselekmény foganatosításával megbízott D. V. végrehajtó a követelés kielégítésére szolgáló összeget végrehajtott T. Á.-tól *árverésen kívül* akkor vette fel, *midőn hivatalban már nem állott*; miután továbbá a kir. járásbíróóság a végrehajtás folytatása iránt intézett kérvényét.... kelt végzéssel elutasította s ezen végzést a kir. ítélő tábla 1260/98. p. sz. a. helybenhagyta: a nevezett kir. járásbíróóságot ezen végrehajtási ügynek elintézésénél mulasztás avagy szabálytalanság nem terheli s így az előterjesztett sérelme igazságügyi igazgatási uton orvólást nem nyerhet. Egyben arról is értesitem, hogy D. V. ellen a jelzett összegnek elsikkasztása miatt a rózsahegy kir. törvényszéknél 3328/98. B. sz. a. büntető-eljárás van folyamatban s az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt országszerte közöltetik». Mirabile dictu, de ezen eléggé kimerítő értesítés után még kevésbé tudja ügyfelem felfogni, miért kell neki jogos, fenálló, megítélt s végrehajtásilag is biztosított követelését elvesztenie. Nem tudná őt a t. olvasók közül valaki felvilágosítani?

— Az 1881. LX. tcz. 98. §-a tudvalavóleg az igény-perek tekintetében elrendeli, hogy «ha a foglaláskor a fengőrgő körülményekből azt lehetett a végrehajtónak jóhiszeműleg vélelmezni, hogy a lefoglalt tárgyak a végrehajtást szenvedő tulajdonai: a perköltségek kölcsönösen megszüntetendők, ha az igény megállapíthatnák is». Daczára ezen imperatív rendelkezésnek, a vidéki járásbíróóságok egynéhánya *hivatalból* foganatosított végrehajtások következtében folyam-
matba tett igényperekben a tárgyalásról elmaradt végrehajtót az igénylő költségeiben elmarasztalják, holott a kiküldött végrehajtó csupán a végrehajtást szenvedett birlalatában talált ingóságokat foglalta le s így a perköltségek kölcsönös megszüntetésének minden előfeltétele megvan. Persze a felebbviteli bíróságok következetesen megváltoztatják felebbvitel folytán a végrehajtóra nézve sérelmes intézkedést. Nem volna célszerűbb idő- és költségkimelés céljából, ha a bíróságok a törvénynek világos, magyarázatra nem szoruló rendelkezését nem tévesztenék szem elől?

(Egy budapesti ügyvéd.)

— A nagykállói kir. járásbíróóság aktaiból. Ezt a járásbíróóságot az illetékes felügyeleti hatóságok szíves figyelmébe melegen ajánljuk. 1898 márczius hó 9-én megkeresi a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék a nagykállói kir. járásbíróóságot egy végrehajtás foganatosítása végett. 1898 márczius 25-én 1573. sz. a. kelt a járásbíróóság kiküldő végzése, melylyel a végrehajtásnak *hivatalból* leendő fogantatása végett bírói végrehajtót küld ki. A végrehajtató ügyvéde a kiküldöttet több ízben felkereste sürgető leveleivel, de azokra választ nem kapott, mire három sürgető kérvényt adott be a járásbíróósághoz s ez a kiküldöttet fel is hivta, tegyen jelentést az ügy mibenállásáról, de a végrehajtás ma, *kilencz hónap múltán sem foganatosított.* (Ügyvédi körökből.)

— A Corpus Jurisnak, a Franklin-Társulat törvénygyűjteményének közelebb öt kötete hagyja el a sajtót. Három kötet az 1000—1600-ig terjedő törvényhozást tartalmazza, egy kötetben összesítve vannak az erdélyi törvények 1848-ig, egy kötet pedig az 1898-iki törvényeket foglalja magában.

Nemzetközi Szemle.

— A német birodalmi legfőbb törvényszék kebelében megalakítják a hetedik polgári tanácsot. Szükségesnek mutatkozik ez különösen a polgári törvénykönyv életbe lépésére való tekintettel. Egyszersmind ezzel elesik szükségé annak, hogy a revisionális összeg felemeltessék, mint ez célba volt véve. Legalább úgy remélik, hogy egy új polgári tanács felállításával elegendő lesz a munkaerő a nehézségek leküzdésére.

— A német jogtudomány történetének *kézikönyvét Stinzing* a 17-ik század végéig írta meg. Ezen munkát szerző egyik tanítványa *Landsberg* folytatja és eddig két kötetben megírta a 18. század történetét. Utóbbi is életrajzok alakjába öltözteti a történetet, de általános áttekintéseket is nyújt az eszmék fejlődése tekintetében. Különösen érdekesek a természetjogról írt fejezetek. A következő kötet a történeti iskolának a természetjog elleni hatalmas harcát fogja tárgyalni.

— *Seidel*, müncheni egyetemi tanár, 1873-ban adta ki államjogi kommentárját (Kommentar zur Verfassungsurkunde für das Deutsche Reich). Már előbb egy értekezésben megdöntötte az addig érvényes elméletet, mely a Bundesstaat fogalmában kulminált és helyébe tette a Staatenbund fogalmát. A kommentár most második, nagyon bővített kiadásban jelent meg és egyikét képezi a német jogirodalom alapvető munkáinak.

— **Franciaországban** a bünygyi elővizsgálat reformjáról szóló 1897-iki törvény, melyről többször megemlékeztünk, a gyakorlatban igen nagy nehézségeket okoz. Máris foglalkoznak módosításának eszméjével.

— **Egy francia törvényszék** a napokban egy egyént ítélte el, aki századszor állott a büntető-bíróóság előtt. Az elítélt még csak 47 éves és ha így folytatja, felviheti a két-századikig.

— **Barcellona**ban a napokban felmentettek egy vádlottat, aki egy rendőrré lőtt és súlyosan megsebesítette. A bíróság elítélte őt két hónapra fegyver jogosulatlan viselése címén.

— **A hollandi Hogerhuis-bünesetet** egyik utóbbi számunkban már részletesen tárgyaltuk s ezuttal csak egy újabb adalékot kívánunk feljegyezni annak feltüntetésére, hogy mily nagyszabású mentési actio van folyamatban Hollandiában az ártatlanul elítélt három testvér kiszabadítása érdekében. Amsterdamban a kiszabadítás érdekében egylet alakult, melynek 20,000 tagja van. Az egylet francia czime ez: Comité National pour la libération des trois frères Hogerhuis. Az agitatio oly mérveket öltött, hogy Hollandiában ez ma a leginkább előtérben levő kérdés.

Január folyamán mellékeljük a kodifikationális jegyzőkönyvek ötödik füzetét.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) teljes árban megveszi vagy újabbakkal kicseréli a Magyar Jogászegylet következő számú füzeit: 23., 27., 33., 34., 38., 39., 42., 45., 47., 52.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4.)

• Franklin Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

telekre	...	6	lrt
negyedévre	...	3	lrt

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német új kereskedelmi törvény irodalma. — A tévedés tana a magánjogban. *Dr. Katona Mór* kassai jogtanártól. — *Törvénykezelési Szemle:* Az anyagi igazság a polgári perben. *Dr. Fodor Ármin* budapesti törvényszéki bírótól. — Kárbiztosításból eredő kötelezettségek elévülési ideje. *Dr. Rósa Ferencz* budapesti ügyvéd. — Az illoyális verseny. *M+A.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A német új kereskedelmi törvény irodalma.

A kodifikációt rendszerint fokozott irodalmi tevékenység kíséri. Ez mutatkozik a német új kereskedelmi törvény-nél is.

Máris megjelent az anyaggyűjtemény, melyet *Mugdon* felelősségi bíró adott ki a kormány megbízásából.

A jegyzetekkel ellátott törvénykiadások közül kiválik a *Gareis*-féle, amely sok becses magyarázatot tartalmaz és a materiálékat, valamint az irodalmat és a gyakorlatot is figyelembe veszi; ezenkívül az egyes fejezeteket tudományos bevezetéssel látja el s controversiákat is felvet.

Még ennél is gazdagabb a *Litthauer*-féle kiadás, mely már kommentár jelleget ölt. A törvényt magyarázatot illető legtöbb fontos kérdést felveti és a legfelső bíróságok ítélkezésére is kiterjeszkedik. Hátránya ezen kiadásnak a csaknem példátlan sűrű nyomás, mely az olvasást komolyan megnehezíti.

Részletes és nagyobb szabású kommentárok eddig az idő rövidsége folytán nem jelenhettek meg. De az elterjedt kommentárok sorra pótlékokat kapnak. A *Staub*-féle kommentár pótlékja már megjelent. Ezen munka ugyan járulékos jellegű, amennyiben a régi kommentárra támaszkodik, de igen jól feltűnteti a régi és az új jog közti különbséget.

A *Makower*-féle kommentárhoz, melynek 11-ik kiadása forog közkézen, az új kiadásnak első füzeté jelent meg. Az első füzet a kereskedelmi törvény első könyvére terjed ki. A kommentár igen beható és a gyakorlat számára ajánlatos; a legfőbb törvénynek judikaturája áttekinthetően van csoportosítva.

Megjelent egy új kommentárnak is első füzeté, szerzői *Düringer* és *Hachenberg* bírák.

A tengeri joghoz *Schaper* bírótól jött egy füzetnek ígérkező kommentár két első füzeté.

Az újítások áttekintését nyújtja *Mendelssohn* dolgozata, mely azonban inkább nemzetgazdasági irányzatú.

Legfontosabb jelenség a legújabb német kereskedelem-ségi irodalomban *Cosack* ismert tankönyvének negyedik kiadása. Bámulatos gyorsan készült el ez a kiadás, és mégis igen gazdag. Támaszkodik a harmadik kiadásra, de igen sok új kifejtést foglal magában. Az új és a régi jog össze vannak hasonlítva, az eltérések feltüntetve és példákkal illusztrálva. Nem csak jó tankönyv ez, hanem a gyakorlat férfainak is hasznos szolgálatokat tehet.

A törvény egyes fejezeteiről szóló dolgozatok is jelentek már meg szép számban. Különösen áll ez a kereskedősegédek és tanulók jogáról, mely részint sociálpolitikai jelentőségénél fogva különös vonzerőt gyakorol az írókra, részint pedig aktuálisabb is annyiban, hogy ez év elején már életbe

is lépett. A *Staub*-féle kommentáron kívül megemlítendőek e tekintetben *Horowitz* munkája (*Das Recht der Handlungsgewöhlfen*), mely a kasuistikus részletkérdések tárgyalása által tűnik ki.

A részvénytársaságok jogáról egy szoros tudományos monographiának első kötete jelent meg *Lehmann* tanártól. A munka nemcsak a kereskedelmi törvényt tárgyalja, hanem kiterjeszkedik a jogtörténetre, a jogösszehasonlításra és a dogmatikai constructióra. Meg kell még említeni *Simon* a részvénytársaságok mérlegéről szóló munkájának teljesen átdolgozott második kiadását. A bizományi üzletről szól *Wandelt* értekezése.

Végül megemlítendő egy olasz munka a német kereskedelmi törvényről. Címe: *Il nuovo Codice di Commercio Germanico*. Szerzője: *Bolaffio* parmai tanár. Szerzője élesen bírálja, hogy az új törvény feladta a kereskedelmi ügyletek objectiv rendszerét és a kereskedelmi jogot kereskedői iparjoggá alakította; ebben visszalépést lát a jognak rendi egyenlőtlenségéhez. Helyteleníti szerző nemkülönben a kereskedő fogalmának complicált megállapításait is és a kereskedelmi jognak a magánjogról való elhatárolását, mely ezen megállapításokon nyugszik. Minthogy nincs kilátás arra, hogy ezt a rendszert a többi államok törvényhozásai elfogadják, szerző az új rendezésben visszalépést lát azon irányban is, hogy a kereskedelmi jog terén nemzetközi jogegység éressék el. x.

A tévedés tana a magánjogban.*

IV. Ezek után azt kell vizsgálat alá venni, hogy eme tévedések mily kihatással vannak a szerződések sorsára, vajon a tévedés akadály-e a szerződés létrejövetelének vagy nem? Érvénytelenségét vonja-e a szerződésnek a tévedés maga után vagy nem? Könnyű belátni, hogy itt döntő körülmény az, hogy az akaratnak vagy a kijelentésnek tulajdonítunk-e tulsúlyt, azaz az akaratot vesszük-e irányadónak vagy a kijelentést? (Akarat vagy a kijelentés elmélete.) Ha az akaratra helyezzük a nyomatékot, azt mondva, hogy az akarata fontosabb, mert ez az ok, ebből indul ki az embernek öntudatos cselekvése, az alapon vonható csak kiki jogi kötelekbe, amit valósággal akart, akkor mindeme jogügyletek érvénytelenek lesznek, semmisek, mert hisz a consensus, a felek egybevágó akarata, ami a szerződésnek lényege, nincs meg, a két fél akarata a tévedés folytán szétfut, divergál; nem összhang, hanem szétvonás mutatkozik. Ha ellenben a kijelentést, a megnyilatkozást, az akaratnak külső manifestációját, megtestesülését vesszük alapul, ha arra fektetjük a főszúlyt, ami érteink alá eső jelenség, akkor azt kell mondanunk, a szerződés megáll, érvényes, mert hisz a kijelentések közt meg van a szükséges harmonia, a megtestesült akarata nem fogyatékos, az nem viseli magán ama jelenségeket, melyek a tévedésből eredésre okszerű következtetést engednének.

Hogy melyik felfogás vagy elmélet mellé sorakozunk, azt a forgalmi igények követelményeinek tekintetbe vétele könnyűvé teszi. Ha a szerződő felek nem bizhatnának feltét-

* Az előbb. közl. I. a múlt heti számban.

lenül és rendületlenül az akarat incarnatiójaként előttük fekvő nyilatkozatban, ha mindig habozni, aggódni kellene az ügyfélnek, nem forog-e fen tévedés a másik fél részén az akarat és megnyilatkozás közt, ez oly bizonytalanságot szülne, oly foku megzsidbadását eredményezné az emberi forgalomnak, hogy az emberi szükségletek kielégítése látná kárát, édes mindnyájunk szenvedne alatta, tehát egyenest a közérdekbe ütköznék ez. A bizalom rendülne meg az ügyletek megállhatósága iránt, mert alig volna nehéz azt a szerződést, mely hátrányosnak látszik, azon ürügy alatt kiforgatni érvényéből, hogy az akarat más volt, mint a kijelentése.* Ha nem lehetne a kijelentés szavahihetőségére biztosan támaszkodni, ha szem előtt kellene mindig és mindenkinek azt az eshetőséget tartani, hátha téves a kijelentés, akkor vége volna a forgalom biztonságának, sirját ásnák meg az emberi forgalomnak, mert oly esélytől válnék függővé a szerződés megállhatása, mely ellenőrizhetetlen, az emberi bizonyítás alól kisiklik. Ha egy-némely esetekben fordul is elő valósággal eltérés akarat és kijelentés közt — tévedésből, eme szórványos jelenségek miatt nem szabad a forgalom megbízhatóságán és biztonságán csorbát ejtenünk a közélet roppant kárára. A forgalom biztonsága szükségképen megkívánja a megbízhatóságát az emberi kijelentéseknek, tehát azt követeli a törvényhozótól, hogy kiki kijelentése szerint legyen kötelezve. Ennek uralkodó elvnek kell lennie, ha egyes esetekben kivételt statuálhat is a méltányosság.

Ha tehát valaki tévedésből mást jelent ki, mint amit akar, viselje következményeit magatartásának, mert az ő tévedése saját hanyagságára, felületességére vezethető vissza, arra, hogy nem szedte össze lelki erejét, midőn komoly és vagyoni jelentőségű kijelentést tesz, melynél vigyázva, óvatosan kell eljárni. A tévedés tehát rendesen a kijelentőnek vétkességéből ered, gondatlanságából, hibájából, melyet elkerülhetett volna, ha a gondos családapa körültekintését alkalmazza, ezt pedig komoly életérdek kielégítését célzó jogügyleteknél méltán meg lehet követelni. Ezt a vétkességet, hanyagságot az üzletek megkötése körül nevezzük dolus vel culpa in contrahendo-nak.

Aki tehát akár szándékosan, ami ritka, akár gondatlanságból maga az oka, hogy akarata és annak kijelentése közt megzavarodik az összhangzat, más a kijelentés, mint az akarat, az nem panaszkodhatik, ha szavánál fogják; miért nem vigyázott, mikor tudja, hogy szavából itélik meg az embertársak akarát. Ennyi figyelmet és gondosságot minden cselekvésképes egyéntől méltán elvárhat a közérdek. Ezt mindenki természetesnek fogja találni.

A nehézség mégis ott kezdődik, ha az ügyfél kijelentésében ovatos és gondos volt, és mégis megesett, hogy eltérés van az akarat és a kijelentés közt, mit röviden úgy fejezünk ki, hogy a tévedés *vétlen, menthető*, mert az illető a kellő figyelem mellett sem kerülhette el az akarat és kijelentés közt mutatkozó divergentiát, midőn tehát őt sem dolus sem culpa nem terheli.** Ez az eset, midőn a sürgöny elferdítve, elváltozva érkezik meg, miről a feladó csakugyan nem tehet, mert világosan, szabatosan és akaratának teljesen megfelelően fogalmazta a sürgöny szövegét. Itt tehát a méltányosság követelményének teszünk eleget, midőn az ily vétlen tévedés következményei alól törekszünk az ártatlant intézményileg mentesíteni.

* A szerződő felek szóbeli alkuja csak egy darab föld eladására irányult, az írásbeli szerződés mégis több darab föld eladását tartalmazza, mi nyilvánvaló tévedésből történhetett, mert a vevő tényleg csak a szóbeli alku által megvett földet vette és tartja birtokban és az írásbeli szerződésbe foglalt többi birtokrészek átadását nem is szorgalmazta. 2298/88. évi curiai határozat (más az akarat — mint a kijelentés).

** Így kimondja a Curia felülvizsgálati tanácsa: Az elismerés érvénytelenítésére nem elegendő annak utalása, hogy az elismert jogügylet érvényesen létre nem jött, mert ezenfelül bizonyítandó az is, hogy az elismerés «menthető tévedésből» történt. 189/96. sz. a.

De nagy legislatív-politikai bölcseséget és tapintatot igényel, itt a helyes határvonalat megvonni, hogy egyrészt a forgalom biztonságának követelménye ne szenvedjen, másrészt az osztó igazság magasztos elve is érvényesüljön. E ponton jelentkezik a kérdés nehézsége, melynek helyes megoldásához igen finom jogérzék szükséges. Eme nehézség birtára a kötelmi jog kodifikátorát, hogy a tévedés tanát előzetes megvitatás alá bocsássa, melynek anyaga a *Jogt. Közl.* által közrebocsájtott jegyzőkönyvek IV. füzetében látható. Itt két momentum képezi a forduló pontot, vagy az elhatárolási vonalat. Egyik az, hogy a vétlen, nemvétkes félnek menthető tévedését a másik fél felismerte-e? vagy kellő figyelem és gondosság alkalmazása mellett felismerhette volna-e? Ha igen, akkor az ügyletnek menthető tévedés okából való érvénytelenítése helyén van, mert a téves kijelentést átvevő fél, felismervén a tévedést, mint tisztességes ember úgy sem vette azt komolyan, nem épített rá, mint tévedésből eredőre, tudta, hogy az meg fog döntetni, és így őt csalódás nem érte, mert nem bízott a kijelentésben. Ha nem ismerte fel, de kellő ovatosság és figyelemmel felismerhette volna, hogy tévedés játszott közbe, akkor meg ő, mint a másik ügyfél esik culpa, vétkességbe, mert hanyag vala, felületes, mit jogügyleteknél kerülni kell, mert ezektől fontos életérdek függ. Ily esetben a jogügylet megdől és a vétkes másik fél nem panaszkodhatik csalódásról, károsodásról, az ügylet meghiusulása miatt, mert ő az oka, hogy fel nem ismerte a tévedést, mi felismerhető lett volna megfelelő figyelem, gondosság mellett. Ily helyzetben az ügylet megdőltéből eredő kárigényt a culpa felemészti. Hasonló ez eset akkor is, ha mindkét felet terheli gondatlanság; itt a két és kölcsönös culpa egymást ellensúlyozza, megsemmisíti, mi okon úgy kell elbánni, mintha mindkét fél ment volna a hibától. Ez nem zárja ki, hogy a nagyobb foku gondatlanságot figyelembe ne vegyük a két fél közt.

Ha a kijelentést tevő fél menthető, vétlen tévedésben van, melyet a másik félnek sincs módjában felismerni és így az ügyletnek meg kellene állania, akkor előáll emberi méltányosságból a második momentum, mely a téves ügylet megdöntését maga után vonhatja; az, hogy az ügyletnek *lényeges* elemére vonatkozott-e a tévedés? Ha nem, akkor érvényes az ügylet, ha igen, érvénytelen. Lényeges elemnek azt vehetjük, ami döntő, elhatározó ténykörülményül jelentkezik úgy a közfelfogás, mint a fél szándékához képest, ami nélkül az akaratelhatározás nem szülemlett volna meg. Más lett volna az akarat, ha a valóság hüen áll előtte.

Lényeges tévedés objectív alapon tehát az, amit a jogi közfelfogás ilyenek szokott tekinteni a tudomány megállapítása nyomán; ilyenül szolgál manapság az ügyletben és az ügylet tartalmában előforduló tévedés általában. De lényeges tévedésnek minősíthető az is subjectív alapon, amit a fél ilyenül vagy kifejezetten megjelöl vagy az eset körülményeihez képest a fél gazdasági helyzetéből kifolyóan, ilyenek jelentkezik, a fél szándéka szerint. Erre is tekintettel kell a bírónak lenni, ezt is számba lehet és kell venni. Az ily lényegesnek minősülő tévedés, noha az akaratban fordul elő, mégis kivételesen felismerhető a másik fél által. Ha igen, a forgalmi tisztesség követeli, hogy az ügylet megtámadásánál kárigényt ne támaszson, mert az akarat meghibbanását észrevette. Ha nem tűnik fel a tévedés a lényeges elemekben, akkor a szerződésnek meg kellene állania, mert a tévedés csak az akarat alakulása körül jelentkezik, a kijelentésben pedig nincs nyoma, ott nem észlelhető. De éppen mert lényegesként mutatkozik a tévedés, mi a tévedő félre nagy vagyoni romlást okozhatna, noha őt nem terheli mulasztás, hanyagság (culpa), a méltányosság az *aequitas*, mint az osztó igazságnak mindenkor kísérlője megkívánja, hogy a tévedő fél helyzetén könnyítsünk, anélkül, hogy a másik fél érdekét szem elől tévesztenők. Ezt úgy érhetni el, hogy

a vétkesen tévedőnek, ha tévedése lényeges, megengedjük az ügylet megtámadását, de kötelezni kell őt a másik fél iránt, aki szintén ártatlan és hibátlan a szerződésnek a másik fél tévedése okozta meghiusulása körül, arra, hogy azt a kárt, azt az anyagi hátrányt térítse meg a tévedő, mely a másik félre a tévedés szülte szerződés meghiusulásából származott. Az a kár az, mely abból eredt, hogy a szerződés megdőlt, nem állott meg, minek folytán a másik fél a szerződés érvényességébe méltán bízva, haszontalanul intézkedett, költekezett, esetleg a szerződésből eredő előnyöktől elesett (negatives Interesse). Ezt a mértékét a károsodásnak az téríti meg, akinek személyében a tévedés előfordult, mert mégis ő a kevésbé menthető, mint a másik, aki a kijelentés hibátlan voltában bízva, már intézkedett. Ez a negatív érdek megtérítés lehet igen csekély, vagy esetleg semmi, ha a tévedő hamarosan felismerve emberi botlását, a másik felet értesíti a közbejött tévedésről és bejelenti a kötés megtámadását, mikor a másik fél még nem tett intézkedéseket, esetleg a szerződésszerű szolgáltatás haszonnal járó értékesítése körül, tehát míg «re integra» van a dolog, azaz változatlan helyzettel találkozunk; de lehet a kár tetemes is, mely talán felér a szerződés nem teljesítéséből eredhető kárral. Ez a véletlentől függ. De ettől a tényleges kártól a tévedőt nem menthetjük fel, ugyanazon méltánylat alapján, melynél fogva a vétkesen tévedőnek a szerződés érvénytelenítése meg van engedve és így az esetleges kár csökkentésébe bízhatik. Ilyen elrendezése a kérdésnek a kölcsönös érdekek minél kisebb csorbitását kívánja elérni, ami eminens és erkölcsileg magasabb feladata az objectiv jognak.

(Bef. köv.)

Dr. Katona Mór.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az anyagi igazság a polgári perben.*

II.

Azon érvek közül, amelyeket az anyagi igazságnak a polgári per céljakép való kitűzése ellen felhozunk, legnyomósabb az, amely a magánjog természetéből indulva ki, arra az eredményre jut, hogy a polgári per csak a rendelkezési és tárgyalási elv alapján építhető fel, ezek pedig ellentétben vannak az anyagi igazság követelményével.

Ez a tétel az anyagi igazság híveit arra bírta, hogy a tárgyalási elv ellen indítsák meg a küzdelmet, amely az anyagi igazság érvényesülését a rideg forma kedvéért akadályozza, és amelyet ez okból el kellene ejteni és a polgári pert az officiositás elvére kellene alapítani.

Nézetünk szerint a küzdelem ezzel helytelen irányba lett terelve. A tárgyalási elv — helyesen felfogva és a kellő korlátok közé szorítva — a polgári perben szükséges és nem alap nélküliek a gunyos megjegyzések azon törekvések ellen, amelyek a polgári pert a nyomozó elvre akarják alapítani.

A kérdés csak az, hogy a tárgyalási elv tényleg ellentmondásban van-e az anyagi igazság követelményével, és hogy gyakorlatilag nem vihető-e keresztül a tárgyalási elv olyképp, hogy követelményei összhangban legyenek az anyagi igazság követelményeivel.

Nézetem szerint a tárgyalási elv nem áll ellentétben az anyagi igazság követelményével, sőt, mint minden helyes perjogi elv, ez is csak az anyagi igazságot van hivatva szolgálni.

Vegyük tehát közelebből szemügyre a rendelkezési és tárgyalási elvet, mert nézetem szerint ezek helytelen értelmezése kutforrása minden félreértésnek és bajnak.

Sokan e két elvet azonosnak tekintik. Szerintök mind a kettő egyaránt fejezi ki azt, hogy a felek urai a polgári pernek, ők rendelkeznek a felett.

Pedig e két elv mindegyike mást jelent és célszerű, ha közöttük a határvonalat élesen megvonjuk.*

A rendelkezési elv, más szóval a felek rendelkezési joga, kétségtelenül kiterjed a per tárgyát képező magánjogra. Nincs ok, hogy miért ne rendelkezessenek a felek a perbe vitt magánjog felett ép úgy, mint a per indítása előtt. A fél ennek alapján érvényesítheti vagy elengedheti jogát, elismerheti azt vagy egyezséget köthet, épúgy mint a peren kívül. Mindez az anyagi igazsággal semminemű vonatkozásban nincs. Az anyagi jog feletti szabad rendelkezés joga, mint a rendelkezési elv tárgya ennél fogva nincs ellentmondásban az anyagi igazsággal. Sőt a rendelkezési elv ily értelemben nem is a polgári peres eljárásnak, hanem az anyagi magánjognak alapvető szabálya, amely a polgári perrel csak annyiban függ össze, hogy annak tárgyát magánjogi igények képezik.

A tárgyalási elv ellenben abban áll, hogy a per anyagát a felek szolgáltatják.** Az állam reájuk bizza, hogy a bíróságnak nyújtsák azon ténykörülmenyeket és bizonyítékokat, amelyek alapján a döntésnek történni kell.

Miért történik ez?

Azt mondják némelyek: azért, mert a polgári per tárgyát magánjog képezi, annak megvalósítása pedig csak magánérdek; a közérdeket egyáltalában nem érinti az, hogy miképp dől el a polgári per. Nézetem szerint ez tévedés.

Elsőrendű állami érdek, a köznek érdeke, hogy az objectiv jog érvényesüljön, a jogrend megsértése elháríttassék. Ez nemcsak a büntetőjogra, hanem a magánjogra nézve is áll.*** Az enyhébb oltalom, amelyet az állam a magánjog megsértése ellen a büntetőjog megsértésével szemben nyújt, nem azt fejezi ki, hogy a közre nézve közömbös, vajon teljesítik-e az emberek magánjogi kötelezettségeiket, hanem csak azt jelenti, hogy a magánjogi kötelezettségek biztosítására a csekélyebb mérvű oltalom is elegendő. Ha az emberek magánjogi kötelezettségeiket általánosságban nem teljesítenék, ezzel épúgy veszélyeztetnék a társadalom fenállását, vagy legalább is természetszerű fejlődését, mintha az élet biztonsága és a testi épség az erősebb önkényének volna alávetve.

Azt mondják továbbá: a tárgyalási elv folyamánya a magánjogok feletti rendelkezési szabadságnak. Ha a fél szabadon rendelkezik joga felett, akkor meg kell neki adni a rendelkezési jogot a tények és bizonyítékok, szóval az egész per felett is.

* Dr. Magyary Géza olyképp különbözteti meg a két elvet, hogy a rendelkezési elv «a kérelmekre és nyilatkozatokra, a tárgyalási elv azok indokolására vonatkozik». (A magyar polgári peres eljárás aaptanai 25. lap.) Hasonlóan különbözteti meg azokat Pollák is Gerichtlichcs Geständniss című munkájában (94. l.). Nézetem szerint a megkülönböztetés ily alapon nem helyes, mert minden ok nélkül egy cselekvényt két részre osztva, az egyes rész külalakjából indul ki. Hogy a megkülönböztetésből ily alapon minő elméleti vagy gyakorlati következményeket lehetne vonni, azt nem látom be. E megkülönböztetés különben nem is világos, mert a nyilatkozat indokolása szintén nyilatkozat.

** Ennek folyamányaképp felállították azután azt a szabályt, hogy a bíróságnak csak azt a peranyagot veheti az ügy eldöntésénél alapul, amelyet a felek szolgáltatottak; más szóval csak azt veheti figyelembe, a mit a felek előadtak. Rendszerint ezt az utóbbit tekintik a tárgyalási elv tartalmának és lényegének. Plősznak érdeme, hogy a tárgyalási elv ezen negatív oldalán kívül kiemelte annak pozitív oldalát, amelyre a tárgyalási elvnek fenti körülírása támaszkodik.

*** Helyesen jegyzi meg Nagy Ferencz: «A felfogás, hogy a polgári jogsértés nem irányul maga a jogrend ellen, következetesen oda vezet, hogy a polgári igazságszolgáltatás nem is a jogrend nyilvánulása, mert hogyan lehetne az, ha benne nincs érdekelve, abban nem érvényesül? De akkor méltán kérdés tárgya lehet, hogy miért gyakorolja az állam a polgári igazságszolgáltatást s miért követeli a bírótól, hogy a felek közti vita eldöntésénél a törvény szerint járjon el.» (A polgári törvénykezés rendje 10. lap 1. jegyzet.)

* Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

Ez is tévedés. A tárgyalási elv nem folyománya a rendelkezési jognak. A rendelkezés csak jogokra terjedhet ki, de nem tényekre is. A hitelező egy szavával felmentheti adósát tartozása alól, azonban semmikép sem teheti a megtörténtekeket meg nem történtekké. A félnek az a joga, hogy beismerés által egyes tényállításokat a vita köréből kizárhasson, nem a tény feletti rendelkezési jogának folyománya, hanem, amint alább látni fogjuk, másnemű czélszerűségi okon alapszik.

Hogy a felet a peres eljárás szabályai felett nem illeti meg elvileg és általánosságban a rendelkezési jog: az kitűnik abból, hogy a jogi írók egyhangulag elítélik a conventionális pert és a perjogot a jus publicum körébe utalják. (Wach Handbuch des deutschen Civilprocessrechts. (1885. I. k. 114. lap és különösen 1. jegyzet; továbbá Vorträge II. kiadás 53. lap.)

A tárgyalási elv tehát sem a rendelkezési elvből, sem a közérdek hiányából folyik, hanem indokát abban találja, hogy a polgári perben akkor érjük el legkönnyebben a legczélszerűbb módon az anyagi igazságot, ha a peranyag szolgáltatása a felek feladata. Még pedig legkönnyebben és a legczélszerűbb módon érjük el ilykép az anyagi igazságot azért, mert egyrészt a magánjogok keletkezését, megváltoztatását és megszűnését előidéző ténykörülményeket és bizonyítékaikat sok esetben kizárólag, de minden esetben legjobban ismerik maguk a felek, — másrészt pedig a felek érdeke a polgári perben oly erős, hogy rendszerint megnyugvással bízható rájuk a peranyag szolgáltatása.

Ez képezi a különbséget a polgári és a bűnvádi per között, nem pedig az, hogy az előbbinek célja az alaki igazság, az utóbbié pedig az anyagi igazság. Mindkettőnek célja az anyagi igazság, de mindegyik más uton jut hozzá.

Hogy a tárgyalási elv a polgári perben nem öncél, hanem az anyagi igazság czélszerű módon való elérésének eszköze, az kitűnik abból, hogy mihelyt annak merev keresztülvitele veszélyeztetni az anyagi igazságot, azonnal correctivumul működésbe jön a bírónak az officialitás elvén alapuló tevékenysége. Ezt a birói tevékenységet biztosítják a bíró pervezetési jogköre, a fél személyes megkérdezése, a hivatalbóli bizonyításfelvétel és idesorozhatjuk bizonyos szempontból a félnek eskü alatti kihallgatását is.

A tárgyalási elv mindezen correctivumait az anyagi igazság hiveinek lépésenként kellett a tárgyalási elv fanatikusa elleni harcban kiküzdeniök. A német tudományban több pont körül még mindig hevesen folyik a harc.

Érdekes ezekre a kérdésekre nézve a két párt álláspontját megvilágítani.

(Bef. köv.)

Dr. Fodor Ármin.

Kárbiztosításból eredő kötelezettségek elévülési ideje.

A legtöbb, hacsak nem az összes tüzbiztosító-társaságok biztosítási feltételei azon rendelkezést tartalmazzák, hogy mindazon kártérítési követelések, amelyek bizonyos időn belül nem érvényesítették vagy el nem ismertettek, — amely idő többnyire hat hó vagy egy évben van megállapítva — elévültek.

Ezen rendelkezésnek oka — amire nézve teljesen közzömbös lehet, hogy abban a biztosított kárkövetelési jogának egy előfeltétele * vagy egy szerződészerű megrövidítése az elévülési időnek, vagy végül a biztosítási szerződésből eredő jogok időhöz kötöttsége foglaltatik-e — könnyen felismerhető. A biztosító-társaságnak sokkal inkább érdekében áll, mint bármily magánszemélynek, mielőbb bizonyosságot szerezni afelől, hogy ellene korábbi időből eredőleg igényt támasztani jogosan nem fognak. De nagyobb fontos-

ságúnak látszik egy másik ok: a nehézségek ugyanis a kárkimutatást összeállítani a biztosított, a biztosító részére pedig az összeállított kárkimutatás ellenében eredménnyel védekezni, aránytalanul nagyobb és nagyobb nehézséggel jár idők múltán. Egyszersmind az utóbbitól könnyen el is vonathatnak a bizonyítékok, amelyeknek alapján adott esetben a kártérítés kötelezettsége alól magát egészen mentheti. Ezek azon motívumok is, amelyek nemcsak egyes törvénykönyvekben ez irányu rövidebb «elévülési» idő megszabására vezettek, hanem melyek okot adtak arra is, hogy az általános német kötelmi jogban az összes biztosításból eredő követelések érvényesítésére három évi idő vétessék fel. Ugyanezen okok magyarázzák meg azon kivételes intézkedés ratióját is, amely szerint a megjelölt időn belül az elévülés megszakításához perindítás nem szükséges.

Ezen kivételes intézkedés a kötvényben megjelölt általános feltételek szerint, — melyek csaknem minden biztosító-társaságnál azonosak, — akképen rendelkezik, hogy a kártérítési igények bizonyos időn belül (egy év vagy hat hó) mindkét fél hozzájárultával és közmegegyezéssel megállapíttassanak; ezen rendelkezés megkövetel egy elismerési szerződést a biztosított kártérítési igényeire vonatkozólag a biztosító és biztosított között, bár némely társaság kötvényfeltételei ez irányban a kárnak csak a társaság részéről való elismerésről tesznek említést.

Hogy ezen fentemlített elismerési szerződésnek azonban mi legyen tárgya és tartalma, interpretatio tárgyát képezheti, mert nem szükségképeni tárgya ennek a biztosítási szerződésből folyó kárkövetelési jogok teljes egészükben való elismerése, tárgya annak a biztosítási szerződésnek egyes részeire is vonatkozhatik. Ép ezért felmerül azon kérdés eldöntésének szükségessége, hogy a kötvényfeltételekből kifolyólag mily terjedelemben és értelemben kívántatik meg a kárkövetelési jogok elismerése a biztosító-társaság részéről, hogy azok elévülése a fentiek folytán perindítás nélkül be ne következzenek.

Konkrét esetre vonatkozólag tehát a kérdés az, hogy az elévülési idő megszakításához megkívántatik-e egy elismerés a biztosítási szerződésből folyó összes jogosítványok egész terjedelmére és tartalmára, vagy elegendő volna e célból a biztosító elismerése a biztosítási szerződés egyes részére vonatkozólag, vagyis például tüzkár esetén a felek között létrejött elismerési szerződés, amely az elégett tárgyak mennyiségére és minőségére, valamint azok értékére vagy értékcsökkenésére vonatkozik, alkalmas-e a kötvényfeltételekben szabályozott kivételes elévülési idő megszakításához a biztosítási szerződésből folyó összes jogok és kötelezettségek egész terjedelme és tartalma tekintetében, s ha igen, fenmarad-e a biztosítónak azon joga, hogy az elismerési szerződésben nem szabályozott kérdések tekintetében kifogásait érvényesíthesse. Konkrét esetre vonatkozólag tehát, hogy egy biztosító az ellene indított kártérítési per folyamán követelhesse annak bizonyítását, illetve jogában álljon bizonyítani azt, hogy a biztosított a biztosítási szerződésből folyó kötelezettségeknek nem tett eleget és jogában állana mindazt is védelmére felhozni, ami kártérítési kötelezettsége alól való felmentését maga után vonhatja. Ez esetben oly elismerési szerződés létrejötté tételeztetnék fel, amely csupán az elégett tárgyak mennyiségét és azok értékét vonná ki a perbeli döntés alól.*

Ami az első kérdést illeti, nem volna nehéz azon eredményhez jutni, hogy elismerés csak ily megszorított értelemben követeltetik. Következik ez különösen a biztosítási feltételek azon intézkedéséből, mely csak a kárösszeg megállapításáról szólván, azt vagy közös megegyezés vagy közös becslés útján akarja megállapítani.

De ezen magyarázat nem felelne meg a biztosító inten-

* Berliini főtörvényszék.

* Windscheid: Pandekten Recht II. 504. 1.

tióinak, de nem is következik a kötvényfeltételekből sem. Ha azonban okszerű is volna ez a magyarázat, minden esetben fennmaradna a biztosítónak azon joga, hogy a kárösszegnek egyezségi uton való megállapítása, illetve annak elismerése után is, egyéb irányu kifogásait érvényesíthesse. S hogy ezen felfogás helyes, vagyis, hogy a kárösszegnek elismerése a biztosító egyéb jogainak nem praëjudikál, következik azon általános érvényben lévő kötvényfeltételből, hogy «a kár története után bizonyos idő alatt az intézet által el nem ismert, vagy kereseti uton az illetékes bíróság elé nem terjesztett kártérítési igények ezen határidő elteltével elenyésznek». E rendelkezés tartalma ezen értelemben világos és félre nem magyarázható.

Visszatérve az első kérdésre, kiemelendő, hogy ha a fentebb előadott s általunk helyesnek el nem ismert magyarázat gyakorlati elfogadható érvénnyel bírna, úgy magának a kárösszegnek egyezség útján való megállapítása elegendő volna a kötvényfeltételekben előírt elévülési idő megszakítására. Ezen következtetés azonban, mint már jeleztük, nem volna helyes. Kitűnik ez a kötvényfeltételek azon részéből, amely következőképen rendelkezik: «A kártérítési összeg, miután teljes mennyisége és az *intézetnek annak kifizetésére való kötelezettsége* mindkét fél beleegyezésével megállapított...», stb. úgy folytatólag, «amig valamely káresetben a *kártérítéshez való igény* s annak pénzbeli mennyisége mindkét fél beleegyezésével kiegyezési uton vagy jogerős ítélettel meg nem állapított...», stb. Általában mondható pedig, hogy az összes biztosító-intézetek kötvényfeltételei a «kártérítési igény elismeréséről» tesznek említést. Ezen intézkedésekből okszerűen csak azon eredményre juthatunk, hogy a kötvényfeltételek értelmében az elévülés megszakítására csak azon elismerések alkalmasak, melyek a biztosítási szerződésből folyó jogok és kötelezettségek egész terjedelmére vonatkoznak, vagy legalábbis a kártérítési igényhez való jogosultságot ismerik el. Ebből folyólag egy formaszerű szerződés tételeztetik fel az érdekelt felek között, amelyben úgy a biztosított jogai, mint a biztosító kötelezettségei is elismerés útján szabályozva vannak. Ugyanazon okok, amelyek folytán az elévülési idő rövidebbre van szabva, illetve amelyekben indokolva van a perindítási jognak időbeli határok közé való szorítása, ugyanezen okok indokolják, hogy a felek között a kötvényfeltételekben körülírt határidőn belül azok kölcsönös jogaikat és kötelezettségeiket, azok egész terjedelmében szabályozó elismerési szerződés jöjjön létre. Nemcsak az idők múltán nehézségekkel járó kármegállapítás, hanem annak kiderítése, hogy a biztosított összes kötelezettségeinek eleget tett-e és hogy egyéb körülményeik fenforognak-e, melyek a biztosítót kártérítési kötelezettsége alól felmentik, ezeknek kutatása és bizonyítása mind nagyobb és nagyobb nehézségekkel jár; ép úgy különös érdekében fekszik egy biztosító-társaságnak mielőbb bizonyosságot szerezni a felől, hogy korábbi időkből ellene igényt jogosan nem támaszthatnak.

Amint a fentebbiekben is idéztem, úgy a legtöbb biztosító-társaság kötvényfeltételei határozottan és félreérthetetlenül nemcsak a kár összegének, hanem magának a kártérítési igényre való jogosultságnak elismerését kívánják meg, mint olyannak, amely a permegindítás mellőzhetése céljából egyedül alkalmas az elévülési idő megszakítására.

Ha már most vannak oly biztosító-társaságok is, amelyeknek kötvényfeltételei, csak magáról a kárösszeg vagy kár megállapításáról tesznek csak említést, úgy ez alatt sem érthető más, mint amit a biztosító-társaságok legnagyobb része kötvényfeltételeiben megállapít, t. i. a kártérítési jogosultságnak egész terjedelemben való elismerését, ami kitűnik még abból is, hogy azon kötvényfeltételekben, melyekben a kárösszeg kifizetéséről tételik említés, azon rendelkezés foglaltatik: «történjék a kár megállapítása egyezség útján vagy

bírói ítélet által», tekintve, hogy ítélet által a kártérítési jogosultság is eldöntetik s egyik a másiktól el nem választható.

Az eddigiekből kifolyólag azon tételt vonhatjuk le, hogy az elévülési időn túl indított perek a kötvényfeltételek folytán a biztosítási szerződésből folyó összes jogok és kötelezettségek tekintetében és azok egész terjedelmére vonatkozólag létrejött elismerési szerződést tételeznek fel, mint amelynek hiányában a kereset elévülés folytán elutasítandó. Kiemelendő, hogy ily elismerési szerződések vizsgálatánál még akkor is, ha csak a biztosítási szerződés egész terjedelmére vonatkoznak, fontosság csak annak tulajdonittassék, ami a felek között vitás. Megtörténhetik, hogy a biztosított jogait annak egész terjedelmében támadja meg a biztosító, tehát nemcsak a kárösszeg magassága, hanem a biztosító kártérítési kötelezettsége, úgy a biztosított legitimációja kétségbe vonatik. Ily esetben az ügy egyezség vagy elismerés útján való elintézésénél minden vitás pontra ki kell terjeszkedni és a kötelezettség, amely elvállaltatik, egyedül csak a biztosítottal szemben vállaltatik el. Ha a kárösszeg vitás, akkor erre fektetendő a főszó, ha a biztosító kártérítési kötelezettsége, úgy arra, még akkor is, ha az elismerési szerződés folytán a biztosítási szerződésből folyó összes jogok és kötelezettségek elismerése szándékoltatott.

Minden esetben interpretatio tárgya az, hogy a szándék mire irányult, részletkérdésekre-e — például a kárösszeg magasságára — vagy egy elismerési szerződésre, a biztosítási szerződés egész terjedelmére vonatkozólag.

Dr. Rósa Ferencz,
budapesti ügyvéd.

Az illoyális verseny.*

A törvénynek az áru mineműségére vonatkozó kitételét így értelmezi a karlsruhe-i «Oberlandesgericht»: Valamely árunak «valódi» jelzéssel való ellátása azon esetekben, amikor az nem egész határozottan egy bizonyos fajú árut jelez, mint pl. «valódi pilseni sör» stb., csak mint arról alkotott ítélet (vélemény) és nem mint «tényállítást» jelentkezik. Ez a megjelölés: «Wörishofener» azon áruk fajneve lett, melyek valóban vagy látszólag Kneipp rendszere szerint állítatnak elő. Kneipp olynemű szerződése e kérdésben irrelevánsok, melyekkel ő azon kizárólagos jogot, hogy valamely áru mint az ő rendszere szerint való nevezessék el, átruházta, mert ily kizárólagos joga neki magának sem volt (11,654. sz. a. 1897 okt. 21.; közölve a «Deutsche Juristen-Zeitung» 1898. évi november 15-iki számában). Ugyanezen álláspontot fejt ki Kohler az Archiv für civ. Praxis 88. kötetének 251. sk. lapjain «Zum Gesetz vom unlauteren Wettbewer» cím alatt, kivált etiquette-ekre nézve, de általános szempontokból is.

Általában a «tényállítást» fogalma körül forgott a vita a jeni bíróság előtt lefolyt egy perben, melyet e bíróság a következő indokok tekintetbevételével döntött el 1898. évi október 10-én I. sz. a.): A. sörutazó leszállt egy korcsmában, melyben kizárólag nem tőle vásárolt sört mértek. Az utazó a jelenlevőket a korcsmáros sörével vendégelte meg és affelől becsmérőleg nyilatkozott. Utólag P. korcsmárosnak levélben ajánlkozott sörküldésre, melyben a korcsmáros által eddig tartott sörrel azt jegyezte meg, hogy «nincs tiszta íze, hogy csupán a gyomorban kezd erjedni». A sörfőződe tulajdonosa, melynek söre felől A. nyilatkozott, a törvény 6. §-a alapján indított keresetet, azonban elutasított, mert azon kifejezés, hogy a sörnek «nincs tiszta íze és csupán a gyomorban kezd erjedni», nem fogandó fel tényállításnak, hanem ítéletnek. Felelőbírói bíróság: ... a kereset elutasítása alap-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. az 50. számban.

talán. Megengedi ugyan, hogy azon kifejezésben, hogy a sörnek «nincs tiszta íze» még nem található tényállítás. Ellenben azon hozzátétel, mely szerint «a sör csupán a gyomorban erjed» tényállításnak nyilvánítandó. Kétségtelenül azon állítást tartalmazza, hogy a sör az erjedési folyamaton, melyen tudvalevőleg mindenféle sörnek át kell mennie, még nem esett túl, vagy pedig csupán igen tökéletlen mértékben. Ez azonban nem csupán az egyéni nézet és vizsgálat eredményét fejezi ki, hanem tényleges folyamatot, eseményt von kétségbe (illetőleg állít). Ily kifejezés tényállítás (v. ö. Finger: Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs 149. l.)

A törvény 1. §-ában említett «üzleti viszonyok» köre ugyanis az ott felsoroltakkal nincs kimerítve: a 6. §. annak lényeges tágitását képezi, midőn minden üzlettulajdonost megvéd az üzletet és hitelét megtámadó tényállítások ellen (bár az exceptio veritatis-t megengedi itt is). Ez igények *vagyoni jogi* igények. A Reichsgericht 1898 január 18-án II. 10/98. sz. a. kimondotta: «Nem vagyoni jogvitáknak a perköltségekről szóló törvény 10. §-a értelmében a Reichsgericht állandó gyakorlata szerint csak oly igények tekintendők, melyek a családjogba tartoznak és nem irányulnak pénz vagy pénzérték szolgáltatására. Ezért az idézett 10. §. nem alkalmazható oly keresetekre, melyek az illoyális versenyről szóló törvény 6. §-ára alapítvák, amint azt a tanács az ezen törvény 1. §-ára támaszkodó keresetre nézve 1897. évi június 11-én II. 109/97. sz. alatti ítéletében már kimondotta.»

A cégoltalmat némi kiterjesztéssel vette fel a törvény, a védelmet megadván minden keresetág oly különös megjelölésének, melyet valaki jogosan használ (8. §.). E kérdésben a «Deutsche Juristen-Zeitung» ez évi 20. (okt. 1-én megjelent) száma a következő esetet tartalmazza:

1896 február 24-től április 26-ig a «Kl. Volkszeitung» «Das Märchen vom Glück» cím alatt G. I.-től regényt közölt, melynek könyvalakban való megjelenését felperes kiadásában, előbb a lap, majd maga felperes helyezte kiadásba. 1897 január 18-án alperes közhirre tette, hogy kiadásában «Das Märchen vom Glück» címmel S. A.-tól regény fog megjelenni. Felperes június 19-én kelt levelében a felmerülő konkurrenriára való utalással felkérte alperest a regény címének megváltoztatására, ez azonban erről mitsem akart tudni. Felperes kérvényére a bíróság «ideiglenes intézkedés»-sel megtiltotta alperesnek a kiadást addig, míg az igény jogos volta iránti vita el nem dől. A felülvizsgálati kérelemre hozott harmadfoku határozat szerint ugyan eldöntetlen maradt, vajon alperes ama közzététel alkalmával tudta-e, hogy ily című regény már megjelent. De még jóhiszeműsége esetén is, és ha az alperesi kijelentés már azon regénycím használatának vétetik is s nem ahhoz való pusztá előkészületnek, még akkor is jogilag a tudomásszerzés utáni továbbhasználás az 1896 május 27-iki törvény 8. §-a alá subsumálható és a még jóhiszemben előre hirdetett regénynek ezen tudomás daczára eszközölt kiadása felcserélések előidézésére irányuló cselekvésként jelentkezik. (Reichsgericht VII. 389/97. sz. a.)

Az idézett szakasz subjectiv dolust és objectiv alkalmasságot («berechnet und geeignet») kíván még ahhoz, hogy alkalmazható legyen. S ezt a gyakorlat igen szigorúan veszi, amint kitűnik az alábbi esetből, melyet a Reichsgericht I. 211/97. sz. a. döntött el.

Felperes 1865 óta kiadója volt a «Die Modenwelt» című képes folyóiratnak. A cím 1896 május 5-én a szabadalmi hivatalnál bejegyeztetett. Alperes a felperesi vállalatához hasonló célúnak szolgáló két lapot adott ki, «Die kleine Modenwelt»-et 1889 április 1-től és «Die grosse Modenwelt»-et 1892 április 1-től. Utóbbi cím a címlapot díszítő ábrával egyetemben szintén be volt jegyezve. A másik lap bejegyzését a szabadalmi hivatal megtagadta.

Felperes kéri alperest marasztalni:

a) köteles legyen abban hagyni a «kleine Modenwelt» vagy más, a «Modenwelt» szót tartalmazó megjelölést az ezen névvel jelölt lapra nézve.

b) köteles legyen abban hagyni a «grosse Modenwelt» vagy más, a «Modenwelt» szót tartalmazó megjelölést az ezen névvel jelölt lapra nézve.

Mindkét alsóbíróság felperest keresetével elutasította, a Reichsgericht a felperesi felülvizsgálati kérelmet elvetette, többek közt azért, mert:

a második, az 1896. évi május 27-iki törvény 8. §-ára alapított kereseti kérelem tekintetében tényképp megállapított, hogy alperes vállalatának 1889 és 1892-ben történt megalapításakor a «kleine Modenwelt» és «grosse Modenwelt» megjelöléseket azért választotta, hogy a felperesi «Modenwelt»-tel való felcseréléseket előidézze és ezáltal előfizetőket szerezzen, s hogy ez elnevezések akkor objective is alkalmasak voltak e célra. A felebbezési és elsőbíróság ez alapon úgy találják, hogy a 8. §. alperes ellen alkalmazandó volna, ha a törvény már érvényben lett volna akkor, amikor alperes folyóiratait megindította. A jelzett jogszabály alkalmazhatóságát tagadják azért, mert a törvény életbelépte (1896 július 1.) óta való továbbhasználásában az érintett megjelöléseknek a 8. §. által védett jog megsértése nem nyilvánul, mert ez időben a feltételezett tényállás már nem létezik. Az elsőbíróság e tekintetben tényként megállapítja, hogy jelenleg a hölgyvilágban a felperesi vállalat és alperesi folyóiratok közti különbség elegendőképp ismeretes. A felebbezési bíróság is kétségtelennek tartja, hogy jelenleg úgy a felperes lapja, mint alperes vállalatai az érdekelt közönség körében jó hírnévnek és nagy elterjedtségnek örvendnek, s ez alapon az elsőbírósággal egyetértve azon eredményhez jut, hogy alperest a vitás megjelölések 1896 július 1-én tul való továbbhasználatánál nem vezeti illoyális verseny szándéka, hanem csak az, hogy a már megszerzett posícióját a közönségnél vállalatai számára tovább is megtartsa. Elcserélések, melyek elszórtan még most is előfordulnak, az alsóbíróságok szerint nem alkalmasak arra, hogy ezen tényállással szemben a 8. §. alkalmaztassék.

Anyagi jogszabálysértés e felfogásban nincs; kivált nem áll, hogy a felebbezési bíróság az 1896 május 27-iki törvényt helytelenül magyarázza. A törvény alkalmazására irányadó alperesnek csak annak hatálybalépte utáni magatartása lehet. A fenti tényállás mellett pedig hibás visszaható alkalmazása volna a törvénynek, ha e jogilag nem törvényellenes állapotot az új törvény szerint ítélnek meg. A felcserélés veszélyének kérdésében is helyesen magyarázza a felebbezési bíróság a törvényt. Helyes kivált az, hogy e tekintetben az érdekelt közönség nézete általában az, ami irányadó, s ha e veszély tekintetében a felelet ez irányban tagadó, akkor egyes felcserélések lehetősége, melyek az egyik vagy a másik vállalat hátrányára lehetnek, súlylyal nem bír.

Közljük végre az alábbi ítéletet, mely nemcsak a tárgyaló törvény magyarázatára nézve becses, hanem egyszersmind a nemzetközi jog alkalmazásának is mintaszerű példája.

A «Liebig Extract of Meat Comp. Lim.», melynek székhelye London volt és mely ezen cég alatt huskivonat elárusításával foglalkozott, szerződést kötött volt Liebig Justus báró müncheni orvostanárral, mely a «Liebig» névnek az üzleti forgalomban való kizárólagos használatát a felperes társaságnak biztosította. Alperes, majd annak halála után örökösei, szintén forgalomba hozott huskivonatot ugyancsak «Liebig» név alatt. Áruja «Liebig'sches Fleisch-Extract von A. C. & Comp, Uruguay, Süd-Amerika» feliratu etquette-et viselt, legújabb időben alperes a «Prima-Fleisch-Extract (System Liebig) von A. C. & Comp.» nevet választotta, a «Liebig» név az egyes csomagok dugaszain is szerepelt, köriratként, végre pedig alperes a szabadalmi hivatalnál is bevezettette ezt az áru-

jelzést: «Prima-Fleisch-Extract nach Prof. I. v. Liebig: Marke Dampfschiff.»

Felperes e megjelölések által magát jogaiban sértve érezte és az árujelzések védelméről szóló 1894 május 12-iki törvény 14. §-a, valamint eventualiter az illoyális verseny megakadályozásáról szóló 1896 május 27-iki törvény 1. és 8. §§. alapján keresetet indított alperesnek e megjelölés használatától való eltiltása iránt. Az elsőbíróság büntetés terhe mellett eltiltotta alperest az 1896-os törvény alapján huskivonatnak «Liebig's Fleischextract» vagy «Liebig'sches Fleischextract» jegye és nevezete vagy más hasonló megjelölés mellett forgalomba hozatalától és attól, hogy huskivonattal kapcsolatban a «Liebig» nevet egyáltalán használhassa; a másodbíróság felperest elutasította, s a harmadbíróság is a következő okokból.

Az 1894 május 12-iki törvény 14. §-a nem alkalmazható, mert alperesnek nem vethető szemére, hogy áruját felperes cégével látja el, a «Liebig» névvel való megjelölést pedig neki felperes meg nem tilthatja, mert ha alperes a maga nevének kizárólagos használatát felperesnek át is engedte, ezzel nem adhatott felperesnek oly «dologi jogot», mely alperest a saját nevének használatától megfosztaná. Az illoyális versenyre vonatkozó törvényen alapuló keresetet pedig a másodbíróság helyesen azért utasította vissza, — mondja a Reichsgericht mert a törvény 16. §-a szerinti viszonyosság Angliával szemben nem áll. Eltér azonban a Reichsgericht a másodbíróságtól és helyesli a felülvizsgálati kérelmet a következő okokból. Nem áll az a nézet, hogy senkinek oly néven nem lehet harmadik személyeket kizáró joga, amely nem az övé, mit már a Reichsgericht 1897. évi február 1-jéről 4949/96. sz. a. (Entscheidungen in Strafsachen 29. k. 353. l.) kelt ítéletében is kimondott.

A kereset azonban már az okból elutasítandó, mert felperes maga beismerte, hogy rá nézve a «Liebig» név használatának kizárólagos voltát az angol bíróságok el nem ismerték, minthogy publici juris szabály az, hogy magánszemély nem szerezhethet kizárólagos jogot arra, ami, mint a gyárilap ezen terén a «Liebig» név, a feltalálónak a huskivonat leghelyesebb előállítására vonatkozó értekezései és közlései nyomán közhasználatúvá vált. Már pedig a nemzetközi jog elismert tétele, hogy az áru megjelölésen való individuális jogosítvány fenállta tekintetében azon állam joga irányadó, melyhez jogosult tartozik, amennyiben a külföldi itt csak akkor és annyiban részesül védelemben, ha és amennyiben azt saját hazája neki megadja...

Az újabb törvényhozásra nézve sem forog fen kétség aziránt, hogy a külföldi név jogának fenállta tekintetében hazája jogára kell visszamenni.

Ez érvelések elutasítandóvá teszik... az illoyális versenyről szóló törvény 8. §-án alapuló keresetet 1897. évi november 13. 188. sz. a. M+A.

Különfélék.

— Szerkesztőségünkben mint főmunkatárs fog működni 1899 január 1-től kezdve dr. Balog Arnold budapesti ügyvéd ur, aki eddig is több év óta a lap belső dolgozó-társa volt.

— Nagyváradon jogászegylet van alakulóban. Mintául a Magyar Jogászegylet szervezetét veszik. Ugy halljuk, hogy egy jogakademia, mint a kir. tábla részt vesz a munkálkodásban. Szerencsét kívánunk a kezdeményezéshez.

— Aschrott, német büntetőjogi író, a kinek munkáiról többször szoltunk, Budapesten időz. Börtönügyünket tanulmányozza s kirándul a köbányai gyűjtőfogházba és Vácra. Ez azon német író, aki Amerikában az elmirai fegyházba egy hétre bezáratta magát, hogy jobban tanulmányozhassa az ottani viszonyokat.

— A magyar általános polgári törvénykönyv szerkesztő-bizottsága Lányi Bertalan miniszteri tanácsos elnök-lésével tartott ülésében folytatta és befejezte a családi hitbizományok reformjának megvitatását, mely a bizottságot hét ülésen keresztül foglalkoztatta.

A tanácskozás ezuttal az egyes családtagok ellátási igényei (apanage-ok) valamint a hitbizomány megszűnése körül forgott.

A bizottság Lányi Bertalan előterjesztése nyomán a következőkben állapodott meg:

1. Az egyes családtagok ellátási igényei tekintetében. A hitbizomány mindenkori birtokosa köteles az előző hitbizományi birtokosok özvegyeit és fiu- valamint leánygyermekait, ugyszintén saját fiu- és leánytestvéreit a hitbizomány jövedelméből megfelelő ellátásban részesíteni, amennyiben ezeknek illő fentartásukra elégséges vagyonuk vagy jövedelmük nincs. Ezenfelül ugyancsak az utóbbi feltételezés mellett az ellátásra jogosult hajadonok, valamint a hitbizományi birtokos hajadon leányai férjhezmenetelük esetén a hitbizomány jövedelmeiből kiházasítandók. Az ellátás természetben nyújtandó, de bármely fél kérelmére a bíróság annak egyenértékű pénzjáradékban állapítja meg. Az ellátásra jogosult családtagok részére évi járadék fejében évenként fizetendő összeg a hitbizományi vagyon átlagos évi tiszta jövedelmének egy negyed részét meg nem haladhatja. Ezen a negyedrészen belül a korábbi hitbizományi birtokos szűkebb családjához tartozó családtagok (özvegye, gyermekei), amennyiben pénzjáradék igényük, a korábbi birtokos utáni utódlás bekövetkeztével megállapított, a többiek előtt előnnyel bírnak. Ettől az elsőbbségtől eltekintve, ha akár az ellátásra jogosult családtagok számának időközi szaporodása, akár a körülmények másnemű változása folytán a teljesítendő szolgáltatások a hitbizományi jövedelem egy negyedrészből nem fedezhetők: a már megállapított évjáradékok aránylagosan leszállítandók. Viszont a jogosultak számának apadása, avagy elsőbbségi joggal bíró jogosult igényének megszűnése vagy csökkenése esetén az évjáradékok a jövedelem negyedrésze mértékéig felemelhetők.

Az ellátásra való jogosultság általában — a szükség tartamára és ennek mértékéig — a jogosultnak élete fogyaték tart, de a hitbizományi birtokos özvegyére ennek újabb férjhezmenetelével, a leánygyermekre nézve pedig akkor szűnik meg, ha férjhezmenetel esetén kiházasításban részesültek.

2. A hitbizomány megszűnése tekintetében. A hitbizomány az általános megszűnési okokon (a vagyon elveszésén és a jogutódlásra hivatottak kihalásán) kívül:

a) az államhatalom elhatározása által megszüntethető, ha a hitbizományi vagyon állagában annyira csökken, hogy a fennmaradó rész a hitbizomány alapításán szem előtt tartott célznak betöltésére többé nem elégséges, feltéve, hogy a hiány kellő időben nem pótolatik;

b) a hitbizományi kötelék egészben vagy részben feloldható, ha erre nézve az életben lévő összes érdekelt (esetleges praekludáló hirdetményi eljárás előrebocsátása mellett) megegyeztek, a hitbizományi gondnok meghallgatott és ha a feloldást az államhatalom jóváhagyja.

Mindezekben az esetekben az állami elhatározás, illetőleg jóváhagyás joga a végrehajtó hatalmat illesse akkor is, ha a hitbizomány alapításának jóváhagyása a törvényhozás hatáskörébe utaltatnék is.

— Újabb dolgozatok a jogi oktatásügy köréből.

E czimen dr. Horváth Ödön eperjesi jogakadémiai dékának, kinek tollából erre a kérdésre vonatkozólag számos mű jelent már meg, egy száz lapra terjedő munkája hagyta el a sajtót, melynek első fejezete a jogi oktatásügy terén megjelent újabb miniszteri rendeletek szakszerű ismertetését adja, másik nagyobb fejezete pedig a jogi oktatásügy napirenden levő reformkérdéseivel foglalkozik. A munka nem tárgyalja ugyan a még nyilvánosságra nem hozott új törvényjavaslatot, amely hír szerint ebben a kérdésben már elkészült, hanem, szerző hosszas tanári és dékáni tapasztalatai alapján, nézeteket, illetve javaslatokat tartalmaz az eszközözendő reformra vonatkozólag. Az időszzerű s nagy ügyszeretettel megírt mű Kósch Árpád eperjesi könyvnyomdájában 60 krajczárért kapható.

A vasut elleni kereseti igény elévüléséhez. A következő sorokat vettük: A *Jogi Közl.* ez évi 47. számában a 395. sz. esetről az a megjegyzés áll, hogy a vasut elleni igények érvényesítésére megszabott egy évi elévülési határidőbe az egyezkedés által felemésztett időtartam nem számítatik be, illetőleg, hogy ezen idő alatt az elévülés nem tekintetik nyugvónak.

Engedje meg Szerkesztő ur, hogy ehhez a megjegyzéshez hozzácsóljak.

Ugyanis az 1898 január 1. óta érvényben levő üzletszabályzat (Dijszabás I. rész A. szakasz) 61. §. 4. pontjához tartozó VII. póthatározmány szerint a *«díjviszatérítési igények»* érvényesítésére megállapított egy évi elévülési határidőbe nem számíttatik be a felszólamló által igazolandó azon idő, mely a vasutigazgatósághoz *írásbélileg* intézett, *kellően felszerelt* felszólamlás benyújtása napjától a vasut *első érdemleges* határozatának *kézbérlése* napjáig eltelt.

Ezen intézkedés tehát kivételt statuál azon jogszabály alól, hogy az elévülést csak kereset vagy elismerés szakítja félbe. Megjegyzem, hogy ezen üzletszabályzat csak az 1893 január 1-je óta érvényben volt üzletszabályzat ujabbi, némileg módosított, de főképp az időközben megjelent pótlékokkal kiegészített kiadása s ezen intézkedést már előbb is érvénybe léptette az üzletszabályzat egy pótlék útján s ez így került bele az új kiadásba. Az eredeti üzletszabályzatban, mely a berni egyezmény s illetve az 1892. évi XXV. tcz. alapján lépett 1893 január 1-én hatályba, ez az intézkedés benn nem volt s a bíróságok akkoriban — a pótlék megjelenéseig — tényleg nem is számították be azt az időt, mely a felszólamlás által eltelt, amint erről saját praxisomban előfordult esetekből meggyőződtem. Most a hivatkozott intézkedés nyer alkalmazást, de ennek végpassusa azután kifejezetten előírja hogy «az ily határozat ellen benyújtott ujabbi felszólamlás az elévülési idő további folyamát nem szakítja meg».

— **Három különböző törvényszék** végzése fekszik előttünk, ugyanazon, érthetetlenül téves tartalommal.

Szegedi kir. törvényszék: A sommás végzésnek az alperesi czég tagjai ellen való kibocsátása iránti kérelemnek hely nem adatik, mert váltókötelezettség csak váltónyilatkozatból származik, mert V. I. és V. J. társasági tagok váltóigéretet nem tettek; s mert végre a közkereseti társaság tagjainak a társasági kötelezettségeikért való felelőssége s annak mérve az anyagi jogszabályon (1875. évi XXXVII. tcz. 48. §.) alapszik. (6751/98. sz.)

Nagybecskereki törvényszék: M. M. és K. J. a váltón elfogadóként szereplő bej. közkereseti társaság beltagei ellen a sommás végzés kibocsátható nem volt, mert nevezettek a kereseti váltón mint váltókötelezettek nem fordulnak elő. (9066/98. sz.)

Tordai törvényszék: G. A. és H. I. mint a G. és H. közkereseti társaság tagjai ellen a sommás végzés kibocsátása megtagadtatik, mert habár nevezettek az általuk alkotott közkereseti társaság kötelezettségeiért feltétlen egyetemleges kötelezetteknek tekintendők már a törvény erejénél fogva, tekintve azonban, hogy váltó alapján csak azt lehet felelősségre vonni, aki váltónyilatkozatot tett és csak olyan minőségben, mint amilyenben nyilatkozatát tette, — lévén a váltónál a külsőleg megjelenő váltói akarat kizárólag irányadó, — s tekintve, hogy G. A. és H. I. mint a társaság tagjai váltói kötelezettséget el nem vállaltak, ennél fogva őket ez alapon nem, hanem csakis köztörvényi uton lehet felelősségre vonni. (6185/98. sz.)

— **A karczagi járásbíróóság aktáiból.** A karczagi járásbíróásgnál 1894 május 15-én 1905. sz. a. benyújtott keresetre az első tárgyalás 1894 július 18-án tartatott. A következő tárgyalások ezen sorrendben sorakoztak egymás mellé: 1895 május 8., június 11., július 13.; 1896 márczius 5., április 18., szeptember 29.; 1897 június 15., június 30.; 1898 június 22. Azóta a felperes Amerikába szökött és mind felperes, mind alperes ellen csőd nyitattott.

— **Kandidálás jogtanári tanszékre.** A pozsonyi kir. jogakadémián az üresedésbe jutott büntetőjogi tanszék betöltése dolgában e hó 10-én volt a jelölés. Összesen 13-an folyamodtak, köztük veterán tudósok is, kiket azonban a tanári testület nem vehetett figyelembe élemedett koruk miatt. A rendes tanárságra egyet sem jelölt ki a folyamodók közül. A rendkívüli tanárságra első helyen dr. Falcsik Dezső egyetemi magántanárt, egri rendes jogtanárt ajánlották, a második helyen dr. Somló Bódogot, a jog- és államtudományok doktorát, ki Lipcsében és Heidelbergben készült a tanári pályára a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter megbízásából, a harmadik helyen dr. Oberschall Pál pozsonyi kir. aljárásbíró és dr. Révffy Zoltán zalaegerszegi kir. alügyész.

— **Jogi tanácsadó.** Az élet különféle viszonylataiban felmerülő jogesetek elintézésében mindenkor az állja meg leginkább helyét, ki a jogkereső fél igényeit leggyorsabban

tudja ellátni. A mai fejlődött jogi állapot mellett ez csak úgy lehetséges, ha az elméleti képzettséget jó s a gyakorlati céloknak megfelelő segédkönyvek támogatják. Az Eggenberger-féle könyvkiadó-czégnél megjelent a dr. Fodor Sándor kecskeméti ügyvéd által szerkesztett Jogi Tanácsadó. Ezen ötven ivre terjedő mű két részre oszlik. Az első rész az ipar és kereskedelem körébe eső kérdéseket karolja fel; a második rész pedig az egyes jogügyleteket, a váltójogot, a telek- és ingatlan ügyeket és a polgári peres ügyekben követendő eljárást olyképen tárgyalja, hogy tekintettel van mindenkor a birói gyakorlatra, a szerkesztendő beadványokra, a bélyeg- és illetékszabályokra. Külön fejezetekben találhatók fel az egyes jogügyletek írásbeli szerkezetének mintái, a felmerülhető peres ügyekre vonatkozó keresetek, és a beadvány vagy okirat felszerelése s felbélyegzésére vonatkozó utasítások, amelyek a gyakorlati élet minden alakulatára kiterjeszkednek.

— **A m. kir. közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.** Vállalati alkalmazottaknak azon állami adója arányában, melyet illetményeik és jutalékaik után az 1875. évi XXIX. tcz. értelmében a vállalat fizet be az állampénztárba, az 1886: XXII. tcz. 130. §-a alapján kivett községi pótdó magától az illető vállalatnál jogosan követelhető. (1898. évi 654. K. sz. a.)

A községek nincsenek korlátozva abban, hogy a községi vadászterület bérbeadása alkalmával a vadászat gyakorlását illetőleg a helyi viszonyoknak s közigazgatási érdekeknek megfelelő, a vadászati törvénnyel ellentétben nem álló megszorító feltételeket kössenek ki. (1898. évi 753. K. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Bruck**, boroszlói egyetemi tanár, ismét egy füzetben a deportatio mellett tör lándzsát. Eddig csak az elv mellett küzdött; most már gyakorlati javaslatokat tesz. Dél-Afrikát véli kolóniának kijelölhetni. De ő maga int, hogy tul-sok büntetést ne vigyenek oda. Jellemző következő mondata: «Die Zuschreibung von Verbrechen darf nicht grösser sein, als das lokale Bedürfniss reicht».

— **Nő-ügyvédek.** A franczia kamarában *Viviani* képviselő törvényjavaslatot nyújtott be, mely szerint a jogi doctorátust nyert nők az ügyvédséget gyakorolhassák. Támogatásul felhozta, hogy Chauvin kisasszonynak a párisi felebezési bíróság nem engedte meg a plaidirozást; utalt többek közt arra is, hogy az amerikai Egyesült-Államokban, Svédországban, Norvégiában és Romániában stb. a nők akadálytalanul plaidiroznak a bíróságok előtt. Az igazságügyminiszter tartózkodott az érdemben való nyilatkozattól, de nem ellenezte a törvényjavaslat sürgősségét s ki is mondatott a sürgősség. A franczia lapokban nagy érdeklődés mutatkozik a kérdés iránt. (Utóbb olvassuk a franczia lapokban, hogy a bizottságban az igazságügyminiszter elvileg elfogadta a javaslatot és csak azon fentartással élt, hogy kisegítő bírákul a nő-ügyvédek ne alkalmaztathassanak. Franciaországban ugyanis az ügyvédek a kisegítő bírák.)

— **Az új olasz bűnvádi eljárás** javaslatának kidolgozására alkotott bizottság január hó elején kezdi meg munkálkodását Rómában. A bizottság egyik előadója, *Brusa Emil*, turini egyetemi tanár ebből az alkalomból felkérte dr. Márkus Dezsőt, kivel levelez, hogy küldje meg neki az új magyar bűnvádi eljárásra vonatkozó összes jogforrásokat, hogy azok rendelkezéseit is figyelembe vegyék. Dr. Márkus Dezső természetesen azonnal eleget tett a kérelemnek.

A főlap évi tartalommutatóját jelen számmunkhoz mellékeljük. A melléklet tartalommutatóját január hóban közöljük.

Január folyamán mellékeljük a kodifikáczióndíjs jegyzőkönyvek ötödik füzetét.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) teljes árban megveszi vagy újabbakkal kicseréli a Magyar Jogászegylet következő számú füzeit: 23., 27., 33., 34., 38., 39., 42., 45., 47., 52.

Főszerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (Döbrentey-utca 16.)
Felelős szerkesztő:	Dr. Fayer László (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

Franklin Társulat nyomdája.